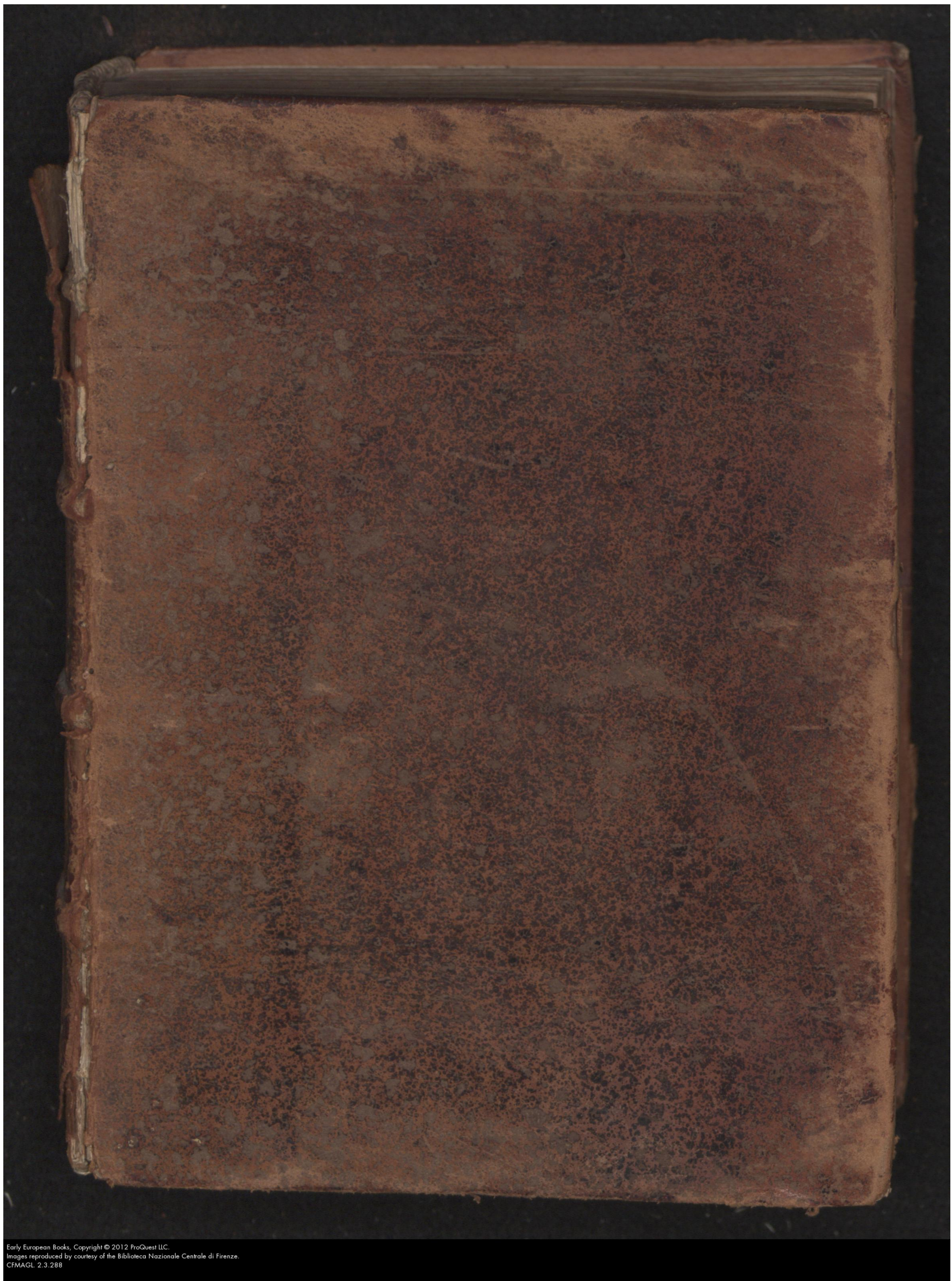
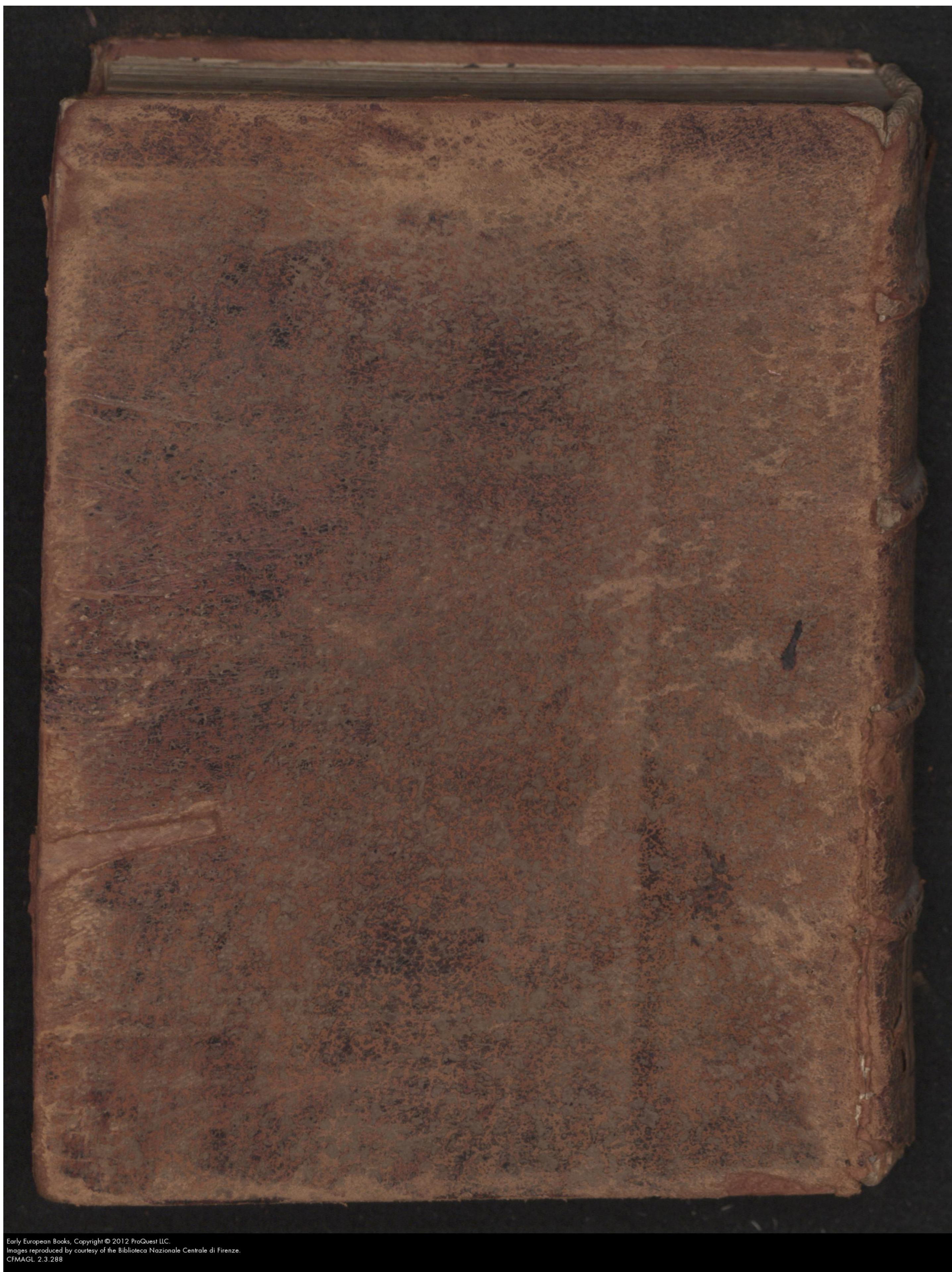

II
3
288

XXXIX
PET. CELL
Opera

PETRI
ABBATIS CELLENSIS
PRIMVM,
DEINDE S. REMIGII APVD REMOS,
AC DEMVM EPISCOPI CARNOTENSIS,
OPERA OMNIA.

Collecta in vnum ex libris tùm editis, tum mss.

Curâ & ſtudio vnius è S. Mauri Congregatione Monachi Benedictini.

PARISIIS,
Apud LVDOVICVM BILLAINE, in Palatio Regio.

M. DC. LXXI.
Cum Privilegio & Facultate Superiorum.

ILLVSTRISSIMO ECCLESIÆ PRINCIPI

CAROLO MAVRITIO LE TELLIER,

ARCHIEPISCOPO NAZIANZENO,

REMENSI COADIVTORI,

MAGNO REGIÆ CAPELLÆ PRÆFECTO.

VB auspicio Nominis tui, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *vt prodeat Petrus noster, non minùs exigunt Iustitiæ leges, quàm conscientia nostra. Thesaurus est refossus in agro tuo, hoc est in Metropolis tuæ Monasterio Remigiano: vbi hactenus magna ex parte latuerat. Inde Iacobus Sirmondus Petri nostri Epi-*

ſtolas, nos Sermones ejus eruimus: ut Petrum tandem rediuiuum ſeu integrum Tibi offeramus, exiguum ſanè munus votis noſtris, ſed tamen oculis tuis (vt quidem ſperamus) non indignum. Petrus vir fuit, vt ſui temporis quiſquam alius, Eccleſiaſticæ diſciplinæ puriorumque morum ſtudioſiſſimus. Id vnum ſpirant Opuſcula ejus omnia. Quis non ſperet, Auctoris tanti lucubrationes benignis excipiendas oculis abs te, qui fugientem antiquorum Canonum diſciplinam ſiſtere & revocare moliris? Ita de te ſentit, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *Cleri Gallicani Senatus ampliſſimus: qui dum Chriſtianiſſimo Regi noſtro approbari cuperet Conciliorum Provincialium reſtitutionem; ex toto illo diſertiſſimorum hominum cœtu unum te deſignavit Oratorem, qui & acerrimi Ingenij tui facultate Regijs auribus id conſilij pro dignitate exponeres, & Zeli tui feruore inſpirares. Magnam omnium de Te expectationem vicit grauitas & majeſtas eloquentiæ tuæ: nec minùs Regi placuit Oratio, quàm Perſona dicentis. Eo in negotio invenies in Petro noſtro hominem votis tuis conſentientem. Si enim amas, vt verè amas, priſcam Eccleſiæ diſciplinam: en Petrus docet,* non eſſe dimittendas veteres vias propter novas. *Si antiquos Canones veneraris: Petrus eadem animatus religione dicit,* eos pari pæne obſervantia tenendos cum Evangelio. *Si Patrum doctrinæ*

inhærendum esse censes: id etiam censet Petrus, qui novitatem illam quæ à Patrum vestigiis exorbitat, tam in Fide, quàm in moribus, necnon in vocum novitatibus, semper anathematizandam esse duxit. *Si Conciliorum vsum revocari cupis: hominem habes, qualem certè Alexander Papa III. ad generale Concilium Lateranense ipse invitavit. Cùm verò Petrus præ senectutis incommodis eò proficisci non posset, egregia dedit monita Alberico Romano Cancellario ceterisque Concilij Patribus: in primis* vt armati gladio vtrimque acuto amputarent insanas superstitiones, quæ fiunt in orbe Christiano. *Si viros zelo divino plenos diligis: Petrum vtique diligis, qui Alexandrum Papam aliosque Ecclesiæ Pastores commovit adversus* duo Ecclesiæ mala, luxuriam & avaritiam *sacrorum ministrorum, maximè adversus* simoniam, *ceterasque temporis sui pestes. Si denique ingenuam defæcatæ veritatis confeßionem requiris: Petrum habes eodem studio affectum.* Profert alius, *inquit*, absque pondere rationis quod ei placuerit: recusat alius quidquid sale Evangelico aut prophetico conditum non est. Est alius vtilior, dulcior alius. Ego vtilem dulci præpono. Solas fauces magis demulcet dulcis: omnibus membris vtilis plus confert. *En Petri nostri imaginem qualemcumque,* ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *rudem certè*

& impolitam; ſed eam tamen quæ nec oculis diſpliceat tuis, ſi modò attendas merita præſtantiſsimi viri, & ſanctiſsimi Epiſcopi dignitatem, quam ornas in Te ipſo, & in aliis revereris. Quod ſi deeſt aliquid gratiæ, reliquum ſupplebit, vt confidimus, favor benignitatis tuæ, ILLVSTRISSIME PRÆSVL, *cujus experimento adducti Congregationis noſtræ Præfecti, Petrum nunc primùm integrum Tibi offerendum cenſuêre, vt publicum exhibeant obſeruantiæ in Te ſuæ monumentum.*

DE PETRO
EIVSQVE SCRIPTIS
PRÆFATIO.

1. PETRVS Cellenſis primùm Cœnobii Trecis, deinde Remis S. Remigii Abbas, ac demum Epiſcopus Carnotenſis, notior eſt nomine ac ſcriptis ſuis, quàm alienis elogiis. Quippe ſe ipſe ad viuum expreſſit, maximè in Epiſtolis ſuis, in quibus elucet eximia pietas cum eruditione haud vulgari conjuncta, honeſtas morum, animi candor ac ſinceritas, amicitia non fucata, zelus prudens, maturum judicium, viuidum ingenium, aliæque dotes, quæ magnum virum efficere ſolent. Epiſtolas illas jam dudum typis vulgauit Iacobus Sirmondus, alii alia eius opera præter Sermones, quos tandem ex Remigiano codice manu deſcripto cum cæteris Petri lucubrationibus hîc exhibemus, vt Petrum, ſi fieri poteſt, integrum habeamus. Hinc in anteceſſum præmittere juuat quædam de eius vita, quædam item de lucubrationibus ab eo ſcriptis.

2. Petro noſtro patrium ſolum Gallia, natale Campania fuiſſe videtur. Neptem habuit HAVVIDEM ex lib. 4. ep. 11. cuius connubium cum Petro de Tornella ab inceſti criminatione vindicat tum apud Hugonem Senonenſem Epiſcopum lib. 1. epiſt. 9. tum apud Alanum Autiſiodorenſem epiſt. 22. Hugonem Remenſis Eccleſiæ Canonicum *Cognatum & amicum* ſuum appellat lib. 8. epiſt. 4. Et lib. 5. epiſt. 1. Bernerędo Sueſſionici Monaſterii S. Criſpini Abbati ſcribens, meminit cuiuſdam *dominæ cognatæ ſuæ*. Cætera de eius parentibus ac genere incomperta. Petri patria ac parentes.

3. Quo in loco vitæ Monaſticæ rudimenta didicerit Petrus noſter, non obuium eſt definire. Veri ſimile apparet id factum in Cella Trecenſi: tametſi eum adoleſcentem in Pariſiaco Monaſterio S. Martini de Campis aliquantum exegiſſe temporis, ex Monaſtica profeſſio.

lib. 8. epist. 23. intelligitur. *Ego ipse*, inquit, *ad S. Martinum de Campis adolescentulus verissimis experimentis quod dico gustavi & vidi.* & lib. 9 epist. 3. Theobaldo Abbati Cluniacensi electo gratulatur in hunc modum: *Nam & ipse servus & filius sum Cluniacensis Ecclesiæ.* Quo tempore vitæ religiosæ se addixerit, postea expendemus.

Abbatis dignitas Trecis.

4. Monasterio Cellensi, de quo legenda Sirmondi adnotatio in Epistolam primam, præfectus est Petrus circiter annum M. C. L. Certè ante obitum S. Bernardi, quem recens mortuum laudat lib. 1. epist. 16. ad Iohannem Maclouiensem Episcopum, & ipse tum Abbas Cellensis. Extat & alia eius Epistola ad Eugenium Papam III. nomine Conuentus S. Meuennii edita. Nullas verò litteras antequam esset Abbas scripsisse reperitur. Porro Bernardus & Eugenius ad superos abierunt anno M. C. LIII. Petro Abbate quantum Cellæ floruerit Monastica disciplina, patet ex lib. 1. epist. 9. & lib 5. epist. 3.

& Remis.

5. Anno M. C. LXII. migrauit Petrus in Abbatiam S. Remigii, quæ tum in suburbio Remorum erat. Nec tamen curam Cellæ suæ penitus abiecit: quin successoris sui prauis moribus indignatus, eum aut corrigi aut remoueri sategit. Extat ea de re libri 5. epistola 3. ad Berneredum Abbatem, in qua hæc verba: *Successor ille noster Cellensis Abbas, quia non bene multiplicauit, immo non fovit oua quæ illi reliqueram, sed conculcauit imperfecta, destruxit autem perfecta, vltra dissimulare non possum: sed aggredior tentare & probare, vtrum Deus respicere dignetur priores meos labores, illum vel prorsus remouendo ab Abbatia, vel saltem corrigendo à stultitia sua, & in melius commutando.* Eiusdem est argumenti epistola 7. In regimine Cœnobii Remigiani multa præclarè gessit, in his *caput Monasterij sui*, id est, superiorem apsidis Ecclesiæ ambitum nouo opere construxit ex lib. 9. ep. 4. Cætera persequi non est huius loci.

Episcopatus.

6. Demum in Sedem Ecclesiæ Carnotensis successit Iohanni de Sarisberia, amico suo, non anno M. C. LXXXII. sed LXXX. desinente, aut sequenti incunte. Nam Iohannem decessisse die 25. Octobris anni M. C. LXXX. constat ex Necrologio Monasterii Iosaphatensis prope Carnotum. Adstipulatur Chronologia Hugonis Monachi Autisiodorensis, eius temporis æqualis, qui prædicto anno M. C. LXXX. Iohannis obitum reponit.

Certè Petrum nostrum Ecclesiæ Carnotensi præfuisse annos 7. Mors.
& anno M. C. LXXXVII. obiisse legitur in quodam indice Episcoporum istius Ecclesiæ, & muros vrbis stratasque instaurasse. In præcitato Necrologio Iosaphatensi commendatur his verbis: *x. Kalend. Martij depositio Domni Petri Carnotensis Episcopi, summi & nostris temporibus incomparabilis viri. Hic enim ad ornamentum collatarum sibi à Domino virtutum, etiam virgineæ perhibetur munditiæ gratiâ floruisse. Iacet in choro nostro, vbi epistola legitur.* Hæc tantùm de Petri vita & gestis. Iam de eius lucubrationibus quædam obseruanda.

7. Primum in editione nostra locum obtinent SERMONES, Opuscula.
quos vel ipse ad discipulos habuit, vel composuit rogatu amicorum. Theobaldus ex Priore Cœnobii S. Martini de Campis Episcopus Parisiensis, Sermones de Aduentu ab ipso postulauit. Respondet ipse lib. 1. epist. 21. *Sermones de Aduentu Redemptoris vt componerem vobis, in mandato acceperam: sed malitiæ sollicitudinis suæ etiam raritatem lucis dies præsens adjunxit.* Porro Sermones eius tanto in pretio sunt habiti, vt *per quatuor,* ait ipse, *ventos cæli* spargerentur, & Monachus quidam Bertinianus eorum copiam sibi fieri postulauerit. Ad quem ipse modestè in lib. 7. epist. 19. *Sermones nostros quos tamquam plumas inutiles & superfluas quatuor venti cæli per diuersa projecerunt, habere desideras. Si legisti, nonne exsangues sensibus sententiarum & enerues tenuitate verborum inuenisti? Si non vidisti, quis persuasit tantopere te quærere, quos inuentos statim habeas respuere?* Denique in lib. 1. epist. 10. ad Mathildem Abbatissam: *De componendis quibusdam sententiolis sermonis tui non sum oblitus: sed tam citò implere non potui pluribus impeditus.* Petri Sermones hactenus ineditos nunc primùm vulgamus, ex codice Remigiano acceptos. Atque vt de iis ingenuè dicam quod sentio: sunt illi quidem piis sensibus referti, respersi floribus scripturarum, ac sanctiori vitæ componendæ accommodi: attamen exiles nonnumquam, & vni argumento non satis inhærentes, sed in varia subjectæ materiæ capita (qui mos ferè illorum temporum erat) volitantes; mutili & imperfecti aliquando. Digni tamen omnino sunt qui legantur ab iis qui auitam pietatem amant, digni qui emittantur in lucem ob Auctoris optimi memoriam. Cæterùm in Sermone 8. de Cœna Domini vsus est verbo *transsubstantiauit*,

quod vocabulum eodem ſæculo vſurpauit Stephanus Epiſcopus Æduenſis in libro de Sacramento altaris cap. 13.

8. Secundum locum obtinet, LIBER DE PANIBVS, Iohanni Sariſberienſi amico ſuo nuncupatus, in Bibliotheca Patrum jam editus, vti & duo tractatus ſequentes. Opuſculi *de Panibus* mentionem facit Petrus in lib. 6. epiſt. 22.

9. Subſequuntur alia duo Opuſcula, nempe DE TABERNACVLO MOYSI LIBRI DVO, & LIBER DE CONSCIENTIA *ad Alcherum Monachum*, de quibus nihil adnotandum occurrit, niſi quòd liber de Conſcientia preſſior & nervoſior alio opuſculo eſſe videtur.

10. Deinde ſuccedit LIBER DE DISCIPLINA CLAVSTRALI, *Henrico Campaniæ Comiti nuncupatus*: quem librum Petrus compoſuit jam ſenex, vtpote annum trigeſimum agens Monaſticæ profeſſionis; vti ipſe in Præfatione teſtatur, vbi *ſciaticæ guttæ* quâ pungebatur meminit. Quem locum ſi conferas cum epiſtola 12. libri 8. ad Alexandrum Papam, in qua ſe excuſat à Concilio Romano propter eamdem (vt vocat) *guttam*; non obſcurè colliges, hunc librum ſcriptum eſſe circiter tempus Concilii, quod celebratum eſt anno M. C. LXXIX. Quod ſi ita placet, Petrus non multo ante annum M. C. LVIII. vitam Religioſam profeſſus eſt. Quamquam nihil obſtat, Petrum ſæpius eadem paſſione affectum fuiſſe. Certè ſi *adoleſcentulus* (vt ſuperiùs obſeruatum) vixit in Monaſterio S. Martini de Campis, longè ante prædictum annum nomen dedit Ordini noſtro: vt qui anno M. C. LXXX. jam ætatis erat exactæ. Lege ipſius epiſtolas duas, nimirum libri 7. epiſtolam 20. & libri 9. epiſtolam 4. Iſtum porro tractatum primus in lucem edidit Acherius noſter in Spicilegii tomo 3.

11 Demum poſtremo loco editæ ſunt EPISTOLÆ tum Petri noſtri, tum Alexandri Papæ III. à Sirmondo anno 1613. vulgatæ & Notis illuſtratæ, quas in fine cujuſlibet epiſtolæ apponimus.

12. EPISTOLAM AD FRATRES DE MONTE DEI, quæ S. Bernardo perperam adſcripta eſt à multis, Petro noſtro tribuendam eſſe conjectauit eruditus vir, qui nuper epiſtolam illam Gallicè reddidit. Iam omnium animi in eam ſententiam, quæ exquiſitis fulta erat conjecturis inclinabant; cùm Præfationis iſtius epiſtolæ poſterior pars, in editis eatenus reſecata, è mſſ.

codicibus eruta prodiit tum in tomo 2. Bibliothecæ Cisterciensis à Bertrando Tissierio concinnatæ, tum in noua editione S. Bernardi operum: in cujus Præfationis calce Auctor instruit indicem operum suorum, quæ Guillelmi Abbatis Monasterii S. Theodorici genuina esse compertum est. Ex quo conficitur, epistolam illam verum esse fœtum Guillelmi Abbatis: cujus nomen vtique, tametsi decurtatum, legitur in salutatione epistolæ præmissa hunc in modum, qui in omnibus quos viderim libris manu exaratis exprimitur: *Dominis & Fratribus H. Priori & H. W. Sabbàtum delicatum*, id est, *Haimoni Priori* & alter. Monacho Carthusiano, cujus nomen incipiebat à littera H i *Vvillelmus*. Non ergo Petro nostro, sed Guillelmo adiudicandam esse eam epistolam, evincit tum salutatio epistolæ, tum enumeratio illa Guillelmi operum, quæ in fine Præfationis ab Auctore ipso condita est. Accedit Auctoris ætas quæ Petro competere non potest. Illa siquidem epistola ab Auctore jam *sene* inscripta est *Haimoni Priori* Carthusiæ Montis Dei. Auctor enim in Præfatione ad Haimonem jam *senem* se & *deficientem* esse ait. Atqui Petrus virilem ætatem agebat Haimone Priore, qui Gaufredo Priori primo successit anno M. C. XLIV. in annos septem: quo tempore Petrus noster necdum annos triginta attigerat. Certè eam epistolam scriptam esse initio institutæ Carthusiæ Montis Dei intelligimus ex quæstione *nouitatis* ab æmulis obiectæ, quos Auctor à principio reuincit. Carthusia verò hæc anno M. C. XXXVI. condita, Gaufridum Priorem primum habuit; secundum Haimonem anno M. C. XLIV. tertium Geruasium anno M. C. LI. cui suffectus Simon, ad quem duæ extant Petri nostri epistolæ. His adde styli & orationis discrepantiam magnam, quæ inter legitimas Petri epistolas aliaque opera, & epistolam ad Fratres de Monte Dei intercedit. Nam hac in epistola stylus turgentior, sententiæ magis pingues, sublimes, & fortes; orationis consequentia major, quàm in Petri nostri operibus elucent. Ea porrò omnia ex æquo respondent aliis Guillelmi Abbatis lucubrationibus, quæ ingenium graue, solidum & apprime eruditum spirant. Quæ dotes equidem in Petri nostri scriptis satis apparent, non tamen (vt quidem ego censeo) ad Guillelmi comparationem. Hæc sunt argumenta, quæ prædictam epistolam non Petro nostro, sed Guillelmo Abbati resti-

tuendam esse persuadent, nomen scilicet *Vuillelmi* in salutatione expressum, Index Guillelmi operum in fine Præfationis, Auctoris ætas & stylus: quæ in Petrum conuenire non possunt. Neque his obstat, quod enumeratio illa Guillelmi lucubrationum desit in plerisque exemplaribus mss. Ea siquidem exstat in nonnullis optimæ notæ, signanter in Thuaneo, quod olim fuit Bibliothecæ Montis Dei. Cur verò Guillelmus *Abbatis* nomen ea in Præfatione non assumpserit, inde factum est, quod eam epistolam scripsit post abdicatam præfecturam, cùm ad Cistercienses transierat Signiaci Monachus factus, vbi & sepultus est. Verùm hac de re & de Petro nostro satis ad hunc locum.

TESTIMONIA VETERUM DE PETRO ABBATE CELLENSI.

Nicolai Monachi Clarevallensis epistola xxv. quam Prioris sui nomine scripsit ad Henricum Episcopum Trecensem.

ABBAS CELLENSIS vir religiosus ac timens Deum, homo bonus & testimonium bonum habens à bonis, vita & litteratura conspicuus, nobis quoque tanta familiaritate devinctus, vt non sit vnus de ceteris, sed præ ceteris vnus. Omnia nostra sua sunt, & sua nostra sunt: nos in illo, & ipse in nobis. vnus est de ordine suo, in quo domino Abbati nostro (*S. Bernardo*) amico vestro multum complacuit, &c.

Joannis Saresberiensis epistola CLXXII. *ad Henricum Comitem.*

QUAS Quæstiones cùm mihi Albericus Remensis, quem cognominant de porta Veneris, quæ vulgo Valesia dicitur, nomine vestro adhibitis aliquot litteratis viris proposuisset, vt verum, Domine, fatear obstupui: nec quærenti potui habere fidem, donec venerabilem virum, fidelissimum & devotissimum vobis, Abbatem S. Remigii adduceret, qui & ipsas proponeret quæstiones, & ad eas cum multa precum instantia pro amore vestro & suo peteret responderi: pro certo affirmans vobis in vita nihil esse jocundius, quàm cum litteratis viris & de litteris habere sermonem.

Kalendarium Ecclesiæ Carnotensis IX. *Kalend. Martij.*

OBIIT piæ recordationis D. Petrus Carnotensis Episcopus, qui prius fuerat Abbas S. Remigii Remensis: qui antiquam banni consuetudinem Theobaldo Comite assentiente reformavit.

Petro Abbati de Cella scribunt Bernardus epistola CCXCIII. *Joannes Saresberiensis epistola* LXXV. LXXVII. XXCI. *&c. & Nicolaus Clarevall. epist.* XX. XXIV. XXVIII *&c. Eidem Abbati S. Remigij Saresberiensis idem epist.* CCXXC. *& Alexander Papa III. passim. Episcopi verò Carnotensis meminit Stephanus Tornacensis epistola* CXXXVI.

INDEX SERMONVM PETRI CELLENSIS.

DE Aduentu Domini, Sermones sex, 1. & ss.
In Vigilia Natiuitatis D. Sermo vnus, 18
In Natiuitate D. Sermones quinque, 21. & ss.
In Purificatione B. Mariæ, Sermo vnus, 36
In capite jejunii Sermones duo, 39. & ss.
In Dominica I. Quadragesimæ Sermo vnus, 44
Feria VI. post Dominicam I. Quadrag. Sermo vnus, 48
In Dominica in medio Quadrag. Sermones tres, 55. & ss.
In Festo S. Benedicti Abbatis Sermo vnus, 63
In Annuntiatione Dominica Sermones septem, 65. & ss.
De Passione Domini Sermones quatuor, 85. & ss.
Dominica in Ramis Palmar. Sermo vnus, 95
In Cœna Domini Sermones octo, 98. & ss.
De Resurrectione Domini Sermones octo, 118. & ss.
De Ascensione Domini Sermones tres, 143. & ss.
In Festo Pentecostes Sermones quatuor, 151. & ss.
In Natiuitate S. Iohannis Baptistæ Sermones duo, 165. & ss.
De S. Petro seu eius Cathedra Sermo vnus, 172
De S. Maria Magdalena Sermones quinque, 176. & ss.
De Transfiguratione Domini Sermones duo, 193. & ss.
De Assumptione B. Mariæ Virginis Sermones octo, 201. & ss.
De S. Bernardo Sermones duo, 227. & ss.
De S. Nicolao Sermones duo, 230. & ss.
In Festo omnium Sanctorum Sermo vnus, 232
De Apostolis Sermo vnus, 234
In Communi Confessorum Sermo vnus, 238
Sermones in Synodis habiti nouem, 241. & ss.
Ad Monachos Sermo vnus, 269. & ss.
De lege naturali, scripta & Euangelica, Sermo vnus, 273. & ss.

SVMMA PRIVILEGII.

CHristianissimi Francorvm Regis Lvdovici XIV. Priuilegio die iv. Iunii M. DC. LXIX. concesso, & ejusdem anni ejusdemque mensis die vi. in Typographiæ Parisiensis codicem relato, cautum est, vt Congregationis Sancti Mauri R. P. Superior Generalis Librum, cui titulus est, *Petri Abbatis Cellensis Opera omnia*, per quem maluerit Typographum, neue alius citra ejus consensum edat: vti vberiùs diploma ipsum explicat.

Idem Superior Generalis, facultatem dedit Lvdovico Billaine *Bibliopolæ Parisiensi, prædictum Librum imprimendi, die* 12. *Maij* 1671.

PETRI

PETRI ABBATIS CELLENSIS, DEINDE S. REMIGII REMENSIS, AC DEMVM EPISCOPI CARNOTENSIS, SERMONES.

DE ADVENTV.

SERMO I.

VENI *Domine visitare nos in pace vt lætemur coram te corde perfecto.* Pedibus calceatis, visibili specie, ad peccatores non solùm discalceatos fide sed & dispoliatos beatitudine, necnon & vulneratos cupiditate, Saluator venit. Vt clariùs autem intelligamus calceamentum Domini, totum habitum prout possumus discutiamus; curramus tamen primùm ad textrinum sapientiæ, & à cœtu sanctarum virtutum in eo pulcherrimam & sanctissimam vestem contexentium quæramus, vtrum iam Verbo incarnando telam vel tunicam

Gen. 27. præparauerint. Exhibe igitur Rebecca nobis vestes valde bonas quas domi habes, vt his iunior filius secundùm humanitatem indutus, benedictionem siue primogenita omnis creaturæ hereditate possideat. Profer Moyses vestem sanctam fratri tuo præparatam in gloriam & decorem in qua sanctificatus ministret. Aperi Maria vestiarium tuum vt stola byssina filius tuus circumamictus, offerat victimam quam nemo hactenus ausus est attrectare, ne dicam offerre, vnde Apostolus: *Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cùm essent qui offerrent secundùm legem munera, qui exemplari deseruiunt & vmbra cœlestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum. Vide* (inquit) *omnia facito secundùm exemplar, quod tibi monstratum est in monte.*

Exod. 28.

Hebr. 8. 4.

Exod. 25. 40.

Tres igitur doctissimas puellas de Israël in omni varietate & pulchritudine texentes, priùs prædestinatione in meritorio cœli altissimi, ac demum in vestibulo vteri tui prudentissima, castissima, & humillima Virgo reperio. Harum prior omnium prædestinatio, deinde sapientia, tertiò gratia diuina, simul & similiter in præparanda tunica Verbi Dei cooperantur: prædestinatio disponit, sapientia depingit, gratia componit: velut materiam carnis creando disponit prædestinatio, velut formam noui hominis nouo ordine concipiendi & nascendi inspirando depingit sapientia, velut insolitæ iunctionis compactionem Dei & hominis componit gratia æterna: nonnisi prædestinatio hoc excogitare, nonnisi gratia persuadere, nonnisi sapientia adimplere potuit. Dixit sapientia ad redemptionem humani generis hoc esse necessarium, gratia admonuit vt fieret in corde Altissimi voluntarium, prædestinatio vt salus veniret in plenitudine temporis adhibuit obsequium. Viam liberationis præmonstrauit prædestinatio, sapientia præambulauit, gratia perfecit: prædestinatio cadauer ostendit mortui, sapientia lauat, gratia eleuat; iubet prædestinatio, iuuat sapientia, complet omnia gratia. Sed quia nostræ saluationis tenuissima huiusmodi sunt fila & manum summi artificis exigentia, in sacrario hoc replicata interim veneremur, & ad grossiora quædam propter adstantem populum sermonem vertamus.

Adam, fratres carissimi, cùm à Deo crearetur, nudus quidem carne factus est, sicut & pueri omnes nudi de vtero matris nascuntur, sed animo vestitus erat quadam decentissima virtutum varietate. Scire namque debetis quòd sicut turpitudinem corporum vestimento celamus, sic animæ fœditatem, quæ à peccatis accidit, bonis virtutibus reprimimus: fortè in dorso vel in pectore vel in quolibet loco corporis tui subortum est aliquid, quod denigret aut deturpet formositatem totius corporis, quid ergo facis? certè celas, certè velas, certè contegis, quare hoc? procul dubio ne deridearis, procul dubio ne oculos amici vel mariti offendas. Hoc faciunt homines ad homines, & propter homines, sed propter Angelos quid? immo propter Deum quid? peccasti, falsum testimonium dixisti, rem vicini rapuisti, hominem occidisti, adulterium siue fornicationem fecisti, aliquid de criminalibus commisisti, & verecundiâ non erubescis, & confusione non repleris?

O homo nonne vident Angeli, nonne Deus aspicit qui scrutatur corda & renes? plus autem times homines quam Angelos? vicinum tuum quàm

Dominum tuum? derisionem transitoriam times, & damnationem æternam non times? Noli transitoriè gehennam cogitare, quia vexatio eius non erit transitoria sed perpetua, quia per ignem transiturus es: ne sentias adustionem, assume tecum vnum de panniculis pueri Iesv, aut saltem fimbriam vestimenti eius. Redi ad cor & quære vel pannos quibus tegas turpitudinem, vel vestes quas habeas ad solemnitatem. Si pauper & peccator es, minoris sunt precij quibus inuoluitur puer Iesus in præsepio, quàm virtutes quas attulit de cœlo; sufficiunt tamen tegere turpitudinem, tegere putredinis tabem & calefacere cadaueris præmortui puluerem. Sunt autem panni isti, ieiunium, humilitas, paupertas, confessio & eleemosyna: non timebit à frigoribus niuis qui talibus indutus fuerit pannis.

Cur Domine Iesu pannis coopertorium diuinitatis inuoluis, quod postea sine pannis, clauis & lanceæ in cruce pandis, & vsque ad distensionem expandis? an times pruinam, qui non reformidas lanceam? sed in pannoso humilitas, in lanceato notatur patientia. O pannose da nobis, aut saltem vende pannos, lepram siquidem panni isti tangunt & tergunt: meretricem necnon in adulterio deprehensam tam à pœna quàm à culpa lenissimo tactu liberant. Da ergo Iesu pannos humilitatis per conuersionem, vende per correctionem: *Beati enim quorum remissæ sunt iniquitates* per correctionem, Ps. 31.1.
& tecta sunt peccata, per satisfactionem.

Audi pœnitens ad quid tegumentum requiras, & quomodo, vel vnde, vel vbi, denique quà tegere te debeas. Tanti fœtoris, tantæque fœditatis est nebula peccatorum Adæ seu filiorum eius, vt eâ sol offensus conuertatur in tenebras & luna in sanguinem; astra non sint munda, mare feruescat, terra contremiscat, cœlum erubescat, aër intumescat, Angelus fugiat, Deus se auertat, os & ventrem suum mors & infernus absque termino aperiat. Satisne intelligere ex his horrorem peccati potuisti? certè nondum expressi abominationem, nondum descripsi execrabilem eius ferocitatem: ira leonis, furor draconis, sibilus serpentis, feritas apri, & quidquid in rebus creatis insaniùs in ira efferri potest, non possunt adaptari crudelitati malitiæ siue peccati. Hæc fera tam ferocissima aliquando mordet animam, aliquando fœdat, aliquando vulnerat, aliquando deuorat, aliquando absorbet: mordet per suggestionem, fœdat per delectationem, vulnerat per consensum, deuorat per operationem, absorbet per desperationem.

Sed tu Domine Iesu veni visitare animam & sana morsum per confessionem, laua maculam per compunctionem, cura vulnus per orationem, extrahe de faucibus per condignam satisfactionem, reuoca iam absorptum per omnipotentissimam miserationem. Tu enim Danielem de lacu leonum, tu Ionam de ventre ceti, tu Abraham de Vr Chaldæorum, tu tres pueros de camino Babylonis, tu Susannam de ore gladii; tu populum Hebræorum à persecutione Pharaonis; tu Petrum naufragantem in mari, & negantem in atrio Principis Sacerdotum; tu Paulum de profundo pelagi, tu Dauid de ore leonis; tu latronem de faucibus mortis eripuisti; & nunc non misereris populi tui aduentum tuum præstolantis? & nunc ad filios tuos incipis indu-

rari. Veni ſed in pannis non in armis, veni ſed humilis non excelſus, veni ſed ſuper aſinam non ſuper Cherubim, veni ſed in præſepio non in altiſſimo cœlo; veni ſed ad nos non contra nos, veni ſed ſaluans non iudicans, veni ſed in gremio matris non in ſceptro majeſtatis, veni ſed viſitare nos in pace non arguere in furore. Si talis veneris fugiemus non à te ſed ad te; omnino namque inconſueta pauorem faciunt; conſueta verò ſuauiùs attrahunt.

Conſueto igitur habitu, conſueto victu, conſueto ſermone, ſed tamen more diſſueto & conditione diſſimili ad homines venit Deus homo, ad mortales Immortalis factus mortalis; ad peccatores nihil cum peccato habens, habens tamen formam & naturam ſine peccato peccatoris. *Hic* qui ſuper aſpidem & baſiliſcum veniebat, calceatus acceſſit; hic qui leproſos mundare veniebat, in pannis ægrum viſitauit. Animaduerte in calceamento myſterium fidei ſignificari; in pannis, Eccleſiaſtica Sacramenta quibus venena deterguntur peccatorum, quibus ornatur facies conuerſorum, quibus velatur turpitudo pœnitentium.

Ecce habes tegumenta, quia habes & pudenda, id eſt, peccata quæ ſunt tegenda: fortè quæris quomodo? docet Rebecca quæ filium ſuum Iacob benedictioni paternæ ſupponens, priùs eum induit veſtibus Eſaü valdè bonis quas apud ſe domi habebat, & quia colli nuda ſiue manus vnde tegeret deerat, pelliculas hædorum quorum iam carnes coxerat circumdedit manibus, & colli nuda protexit. Vtilis hæc hiſtoria, ſufficientem exhibet formam pœnitentiæ peccatoribus recedentibus à peccato, & quærentibus gratiam & benedictionem Dei Iacob. Sed ne ſatietas faſtidium generet, aliàs repoſituri & latiùs expoſituri; interim eam ſupprimimus, hoc tantùm ex ea ſumamus vt quomodo veſtire ſe debeat anima pœnitentis innoteſcamus, veſtibus namque Eſaü valde bonis quas Rebecca domi retinuit cùm ad venationem piloſus ille exiret, veſtiri debemus, cùm benedictionem quærimus.

Gen. 27.

Sed quid eſt hoc? Rebecca virgo decora nimis, eſt illa Angelorum ſancta ſocietas quæ Iſaac, gaudio videlicet cœleſtis iubilationis deſponſata, cogitat ſemper & amat quæ domini ſunt. Eſaü piloſus qui venatione agreſtium & ſylueſtrium, poſtquam offenderat animum Iſaac, occupatur, diabolus eſt qui poſtquam de cœlo ſicut fulgur cecidit, fictus & callidus velut piloſus in inſidiis ſedet, vt in occulto rapiat pauperem, decipiat animam volantem. Is veſtes valde bonas domi reliquit, cum optimæ naturæ ſuæ ſcilicet Angelicæ bonas dotes à Deo infuſas, per apoſtaſiam amiſit, *In veritate enim non ſtetit.* Sed Rebecca ſibi veſtes bonas vendicauit, cum illa ſancta ſocietas, decidente Lucifero, firmiùs ſtabilita in amore ſui Creatoris, animos ad Deum conuertit, & ne ſimiliter laberetur, fortiùs amoris vinculis ſe ſe innexuit.

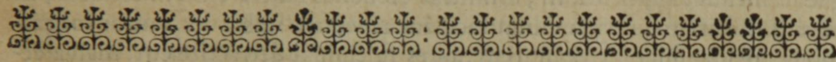
Ioan. 8. 44.

Veſtes itaque valde bonæ Eſaü, ſunt illæ veræ virtutes quibus in paradiſo Dei ſui plenus decore Lucifer in Propheta reſplenduiſſe legitur. His Ieſus pannis, immo ſatis melioribus indutus ad nos de cœlo venit. Adam enim ſicut & Lucifer ornamenti pectoris ſui in paradiſo oblitus tunicam hyacinthinam eiectus perdidit, & pelliceam recepit: frequenter quidem poſtea eam repetere voluit, ſed nec ſemel potuit. Secum itaque veniens Ieſus filius

Ezech. 28. 12.

Altissimi vestes illas valde bonas attulit, qui primam stolam, annulum & calceamenta prodigo filio restituit; reddidit namque lætitiam salutaris sui, reddidit Spiritum rectum, Spiritum sanctum, Spiritum principalem, cor mundum, animam puram, carnem immaculatam. Istæ sunt mutatoriæ vestes, quas pro semicinctiis, pro pannis menstruatæ, nobis pietas Iesu commutauit, vt de reis innocentes, amici de inimicis, de eiectis efficeremur conciues.

Præterea nuda colli & manus sine tegmine remanerent nisi pelliculas hædorum Rebecca reseruasset: nuda colli manifestam designant superbiam; manus nudæ, opera iniustitiæ; pelliculæ hædorum, pœnitentiam conuersorum. Pœnitentia itaque quam Angelus nescit, quia nec bonus stans in iustitia, eâ indiget, nec malus perseuerans in iniustitia agit, à peccatoribus sumpta est, & nuda colli, id est, peccatum superbiæ, & manus nuda, id est, opera iniustitiæ, vindictæ Dei abscondit; ecce quomodo anima se vestire debet.

IN ADVENTV DOMINI.

SERMO II.

NVNTIA *nobis si tu es ipse qui regnaturus es in populo Israël*? Tibi soli Iesu de omni re credimus, quia veritas es, te credimus quia solus es quod es, in te etiam credimus, quia non verbo & lingua, sed opere & veritate te diligimus. Ideo nuntia nobis, si tu es qui regnaturus es, quia te volumus regnare super nos, cuius iugum suaue est, cuius onus leue, cui seruire regnare est. Opponit se & transfigurat in Angelum lucis pater mendacij diabolus, tótque & tantas ex quo à veritate decidit, tam in paradiso primis parentibus, quàm posteritati eorum contexuit in hoc exilio tendiculas deceptionum tot, vt vix quod verum est in caligine ista discernatur, quod certum in ambiguitate eligatur, quod optimum acquiratur. Cauentes itaque & nolentes impingere damnosum fidei nostræ errorem te Iesu de te consulimus, vt indices nobis, vbi pascis vbi cubas in meridie, ne incipientes vagari post greges sodalium tuorum pro Christo Antichristum, pro bono pessimum, pro Deo diabolum excipiamus: *Nuntia ergo nobis si tu es, &c.*

Causas equidem missionis tuæ non omnino ignoramus; missus es enim vt annuncies populo tuo scelera eorum & domui Iacob peccata eorum, missus es vt manifestes te ipsum mundo, missus es vt destruas inimicum & vltorem, missus es vt soluas compeditos, educas incarceratos, liberes captiuos, regnum peccati destruas, & regnum iustitiæ statuas. Equidem diu est quod Prophetæ quorum testimonia credibilia facta sunt nimis, tam de aduentu tuo quàm de nostra redemptione libros plurimos impleuerunt. Vrgente itaque tam nostra necessitate quàm tua miseratione occurrimus cum

omni ſupplicatione, quærentes ſi tu es ipſe quem expectamus & ad cuius regnum ſortem noſtram transferri exoptamus. Tyrannus namque ille cui ab ira indignationis tuæ traditi fuimus, ſcorpionibus cædit nos, vrit flagellis, in verberibus torquet & excruciat vſque ad medullas viſcerum, non eſt ſanitas in carne noſtra in qua habitat peccatum, non in corde vbi infidelitas & ignorantia regnant; omne caput languidum & omne cor mœrens, à planta pedis vſque ad verticem non eſt ſanitas. Cùm totam occupauit maſſam fermentum præuaricationis, nuſquam locus remanſit immunis à peccato & pœna peccati. Totum cum omnibus partibus ſuis hominem inſpiciamus, & quæ membra quæ poſſideant vitia diligenter diſcutiamus.

A planta pedis vſque ad verticem non eſt ſanitas cùm pedes currunt ad malum in conſilio impiorum: genua & tibiæ ſtant in via peccatorum: renes ſedent in cathedra peſtilentiæ; membra pudenda quæ ſunt partes vulpium polluunt templum Spiritus ſancti, tabernaculum nominis Dei: lumbi implentur illuſionibus, venter cibo & mero diſtentus deſpumat in libidines: guttur nitidius ſuper oleum, miniſtrat carbones ſubter cratem ferream, os ebullit ſtultitiam, lingua vibrat faculam accenſam: labia loquuntur magniloqua, oculi aſpiciunt vanitatem, aures ſuſcipiunt detractionem: manus effundunt ſanguinem: ceruix erigitur in elationem. Inſpiciamus adhuc quàm graui ſtimulo malè ſollicitus de morte noſtra conuulnerauit nos ille cuius nomen eſt mors. Planta igitur pedis terræ hærens grauis & fiſſa, quaſi planta vituli aggrauat hominem in terra, & diuidit ad multa: inſidiatur autem
Pſal.48. ſerpens calcaneo qui plantæ continuus eſt, vnde conqueritur Pſalmiſta: *Ini-*
6. *quitas inquit calcanei mei circundabit me*; id eſt primæ ſuggeſtionis peccatum à ventre matris nullo tempore nulla parte vſque ad exitum vitæ ceſſat me inquietare.

Præſumit enim diabolus ſequentia facilè ſe poſſe occupare ſi principia veneno ſuo præualuerit inficere. Illum ergo cuius intentionem in calcaneo, cuius affectionem in planta, cuiuſque actionem afflauerit in pede: illum cuius anhelitus prunam ardere facit, in regno peccati detinere, & ad regnum mortis tranſmittere quis prohibebit, niſi gratia & vita quæ per Ieſum Chriſtum facta eſt ſubuenerit? Tibiæ ſequuntur in aſcenſu membrorum, de quibus ait
Pſal. idem Pſalmiſta: *Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibiis*
146. *viri beneplacitum erit ei*; quod eſt dicere nec ſuperbia vel poteſtas contumacium placet Deo, nec incompoſitus inceſſus præſumptuoſi & audacis hominis. Eſt autem vtrumque vitium, nimis compoſitè, vel incompoſitè incedere, alterum enim luxuriæ, alterum eſt ſignum inconſtantiæ. Iſaias reprehendit filias Sion quæ compoſito gradu incedebant. Iacobus Apoſtolus
Iac.1.8. in Epiſtola ſua ait: *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.* Genua quæ ſequuntur non ſunt curuanda Baal, ſed Deo excelſo, quia omne genu flectitur ei cœleſtium terreſtrium, & infernorum: non ergo curues genua meretrici, ſed Dei genitrici, non ſimulacro, ſed Deo viuo & vero. Renes & lumbos qui ſequuntur, accinge ſicut vir, ne effluant per luxuriam, dic Deo,
Pſal. *Tu poſſediſti renes meos*, id eſt delectationes meas, & non me teneat luxuria,
138.13. ſed continentia & caſtitas.

Sequitur venter & stomachus cuius officium si legitimè administratur, vtile & pernecessarium est, si fines naturæ excesserit, omnino pernitiosum & damnosum, nam sine ipso nec viuitur, per ipsum, si iugum moderationis excusserit, pessimè viuitur. Sit ergo in subsidium quotidianæ reparationis, nec se præcipitet in exterminium malignæ superfluitatis. Deinde gulam tenemus quæ velut infusorium ventris pene quidquid vorauerit infundit, tanquam portam itaque ventris gulam obseruare debemus, ne quid intret per portam quod euertat naturam: claudit hanc portam ieiunium, abstinentia custodit, moderata refectio salubriter aperit, immoderata ipsos eius cardines concutit. Fauces deinde quasi atrium intrinsecus, os habent ostium extrinsecus, quo non custodito non est pax intranti vel exeunti: si enim de radice colubri conceperit mala cogitatio quemlibet fœtum, quamdiu os clausum cohibet intrinsecus cadauer mortuum, sepulchrum quidem est guttur siue fauces, sed nondum patens, si autem fœtorem pressum ore aperto exhalauerit, sepulchrum patens est & aëre corrupto moritur etiam species religionis, quæ hactenus viuebat in lucrum bonæ opinionis. Sit ergo eloquium dulce, sint casta eloquia, sit porta semper clausa malis, aperta bonis. Quid deinde oculi quorum ministerio velut Sol & Luna, dies sapientiæ & nox ignorantiæ reguntur in homine, vt sint tenebræ eius tanquam lumen eius, id est, humiliter se accuset de ignorantia, & vtiliter ac sobriè vtatur data à Deo sapientiâ & scientiâ: oculus qui non satiatur visu, si pudicus sit & castus, cœlum potius respicit quàm terram, vnde *attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum.* Esaiæ 38.13.

Oculi itaque isti videntes Dei potentiam à longè venientem, signa circa Iesum & de Iesu propheta curiosiùs quærunt, & an omnia quæ de ipso dicta sunt concurrant, diligenter inuestigant non cum Iudæis dicentes; *Tu de te ipso testimonium perhibes testimonium tuum non est verum*, sed cum Petro, *Domine si tu es iube me venire ad te super aquas*, non tentando, sed inquirendo dicunt Nuntia nobis, &c. Si tu es Rex Iudæorum, Si tu es Rex Regum & Dominus Dominantium, Si tu es Rex Sion qui super asinam & pullum filium subiugalis sedens, Hosanna Filio Dauid à pueris Hebræorum audisti, nuntia nobis, si tu es qui super solium Dauid, & super Regnum eius sedere venisti, nuntia nobis si tu es principatum habens super humerum, nuntia nobis si tu es Filius Regis cui Pater omne iudicium dedit vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem qui misit illum: nuntia nobis si desinet regnum à Damasco, si mortem præcipitare venisti, si dare redemptionem pro populo tuo, si venisti vt saluum facias populum tuum à peccatis eorum. Nuntia nobis si venisti dona naturæ reparare, & dona gratiæ reformare: Nuntia nobis si de necessitatibus suis liberaturus es creaturam, quæ vanitati subiecta est non volens, si soluturus es nos à miseria & peccato. Videmus, ecce Virginem Matrem, videmus tempus beneplaciti Deus, videmus defecisse sceptrum de Iuda & Ducem de femoribus eius. Videmus conflari gladios in vomeres, & lanceas in falces. Videmus signa innouata, videmus iter habere medium silentium noctis: hæc omnia indicant nouum venisse super terram à quo nouum cœpit testamentum, lege veteri antiquata cum omni-

Ioan. 8. 13. Math. 14.28.

bus obſeruantiis ſuis. Tranſlati ergo in legem gratiæ, fidei & iuſtitiæ ad Regnum transferamur æternæ ſalutis & gloriæ, te procurante Ieſu qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

DE ADVENTV DOMINI.

SERMO III.

Eſaiæ 16 1. *EMITTE agnum Domine Dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion.* Mitte Angelum & emitte Agnum, non aprum, non vnicornem, non taurum, non bouem, non aſinum, non camelum, non leonem, non baſiliſcum, non ſcorpionem, non ſerpentem; Aper namque dente morderet, vnicornis vero cornu impeteret, taurus ceruicoſitate ventilaret, bos cornu peteret, hircus fœteret, aſinus ſtoliditate moleſtaret, camelus gibo diſpliceret, leo deuoraret, baſiliſcus veneno occideret, ſcorpio caudâ pungeret, ſerpens deciperet. Hæc vitia cauenda ſunt non oranda. In apro namque ſignificatur rixa & contentio, in vnicorne ſingularitas & præſumptio, in tauro laſciuia & rebellio, in boue pigredo vel induratio, in hirco luxuria, in aſino hebetudo, in camelo inflatio & prauitas, in leone rabies & rapina, in baſiliſco mala perſuaſio, in ſcorpione detractio: in ſerpente doloſa deceptio; in agno innocentia. A ſupradictis vitiis præcipuè abſtineamus, qui in veſtimentis ouium, ſiue laneis, ſiue pelliceis ſpeciem pietatis non * vtinam mentiamur. Quaſi enim leonina pelle aſinus inducitur, cum mens vitioſa pelles Salomonis vel agni ſimulatione aſſumit. Vnde Apoſtolus de quibuſdam, *ſpeciem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes.* Nequaquam itaque in ſpiritu ſit dolus, cùm extrinſecus præferatur ſimplicitatis habitus; ſed hoc homo habeat in corde quod demonſtratur in facie. Tunc ſiquidem vtiliter orabit, Emitte agnum Domine, quia qualem inuenerit talem ſe illi exhibebit, *cum ſancto enim ſanctus erit & cum innocente innocens,* id eſt cum agno agnus erit.

* f. virtutem

2. Ad Timoth 3.5.

Pſal. 17.

Emitte ergo agnum Domine qui non iraſcitur, qui non inſidiatur, qui non recalcitrat, qui non ambulat in magnis, neque in mirabilibus ſuper ſe, qui lanam ſuam dat nobis, ſicut niuem ad calefaciendum quod in nobis eſt frigidum, ad operiendum quod probroſum, qui dat corium ſuum ad reſtringendum quod diſſolutum, ad veſtiendum quod in pedibus nudum eſt, qui dat carnem ſuam ad manducandum, ne deficiamus in via, qui humilia & infirma aſſumptæ humanitatis tanquam fimum diſpergit in terra noſtra, vt his viſitata & inebriata & locupletata multiplicetur vt afferat fructum trigeſimum, ſexageſimum vel centeſimum. Vngula etiam ſua, id eſt increpatione ſcabiem noſtram tollit, id eſt deſideria maligna & pruriginem compeſcit, inteſtina aperit & exponit dicens: *Omnia quæcumque audiui à Patre*

Ioan. 15. 15.

meo

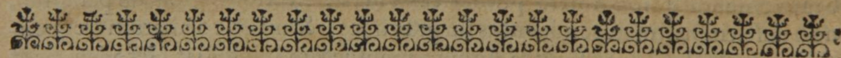
meo nota feci vobis. Ventriculum in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, suggerit conuiuatoribus suis: dorsum patientiæ quod Pilatus flagellauit, ostendit ad informationem correptionis. Costas quas in cruce extensas dinumerauerunt crucifixores sui, edendas apponit in mensa altaris. Cornibus hæret in cruce sicut aries Abrahæ inter vepres hærebat. Caudam offert cùm dicit ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi. Dentes eius lacte candidiores sunt, quia in eius prædicatione nihil mendosum, nihil obscurum est. Oculi vino pulchriores quia, vt ait Gregorius, in comparatione vel in contemplatione eius vilescunt omnia, *Hic est Agnus Dei qui tollit peccata mundi.* Ioan. 1. 29.

Hunc Agnum emitte Domine qui secum deferat sapientiam sedium tuarum assistricem, lucem & veritatem: vnde *emitte lucem tuam & veritatem tuam*, id est, gratiam & doctrinam; manum quoque vnde Dauid dicit *emitte manum tuam de alto*, id est, de sinu Patris, auxilium contra impugnatorem diabolum: emitte latenter ne audiatur strepitus in compitis Ascalonis, vbi conueniunt dæmones fures animarum, fures consiliorum Dei, si fortè contra malitiam suam tractat aliquid bonitas sapientiæ Dei. Emitte sapienter, quia omnia in sapientia fecisti, & prudentia tua superbum diabolum percussisti. Emitte fortiter, quia fortis Dominus & potens in prælio: emitte suauiter, vt descendat sicut pluuia in vellus, & impleat lagunculas virginalis vteri aquâ nostræ humanitatis & vino diuinitatis. Emitte libenter quia vnicus filius multos adoptiuos acquiret, *qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Emitte licenter vt iam saltem in plenitudine temporis in fine sæculorum, licentiam habeat veniendi qui ab initio præuaricationis & eiectionis Adæ de paradiso, non destitit præmittere aduentus sui præcones, & misericordiarum frequentissimas distillationes. Emitte Agnum mansuetum qui fugiat Herodem sicut damula leonem, & à facie Iudæorum quando tulerunt lapides vt lapidarent eum, sicut ouis lupum. Emitte agnum tondendum in circuncisione, excoriandum in crucifixione, vendendum triginta denariis in proditione, immolandum pro nostra redemptione. Emitte Agnum qui dignus sit accipere virtutem & diuinitatem, qui dignus sit soluere septem signacula libri signati, id est, mysterii dominicæ Incarnationis: Emitte Agnum qui non statim occidat peccatores, sed ad pœnitentiam prouocet dicens, *non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* [Ps. 42. 3. — Ps. 14. 7. — Ioan. 1. 13. — Matth. 9. 13.]

Emitte, sed ad quid? vt dominetur, Dominatorem, inquit, terræ. Vnde? de petra deserti. Quo? ad montem filiæ Son. Quæ est petra deserti? Ruth Moabitis quam Boos in vxorem accepit & ex ea genuit Obed, Obed autem genuit Iesse, Iesse autem Dauid, de cuius semine CHRISTVS, qui de Virgine Matre originem habuit. De petra igitur deserti emitte Agnum Domine ad montem filiæ Sion, vt linea propagationis, profundo & incognito Dei iudicio, duas humani generis propagines, id est, Iudæos & Gentiles complectatur, lapis angularis qui facit vtraque vnum: moueat gressus suos à petra deserti, qui multis annorum millibus licet ab Adam venire cœperit, nullis tamen vestigiis euidenter alicubi impressis cum silentio sicut

aquæ Siloë, ad nostram liberationem longo anhelitu tendebat. *Hic* autem quasi victor gratia mansionis diuertens, consiliorum & cogitationum antiquarum respiracula concipiens, passibus manifestioribus cœpit appropinquare, itaut Matthæus Euangelista ex hoc incipiat dinumerare; ab Abraham tamen inchoata propter promissionem Dei digressione.

Hoc etiam notandum in eo quod de petra deserti, emitte agnum dicitur, pater exoratur quod sicut solet fieri in conductibus aquæ, vt ad respirationem vel inspectionem salientis aquæ, lapideum interponatur receptaculum; sic cursus miserationis diuinæ à primo homine tanquam à primo lapide confluens, mysticum canalem habuit Ruth Moabitem Booz Iudæo copulatam: meatu ergo venustiori per Dauid Regem recepto, lucidiori vena ad montem filiæ Sion, id est, Virginem MARIAM, quem adquisiuit dextera eius perefluxit, ibique lagunculam testeam propter fragilitatem sexus muliebris imber matutinus diuinitatis & serotinus humanitatis, sicut pluuia descendens in vellus impleuit; hæc enim est piscina portæ superioris in qua gratia abluit & caro peccati abluitur, dum ad præparationem incarnandi Verbi Virgo ab omni peccato emundatur, & CHRISTI caro absque vllo peccato concipitur: quæ caro Agni non solùm est immunis ab omni labe corruptionis, sed est tantæ puritatis & virtutis, vt solo nutu vel con-
Ioan. 1. 2. 9. tactu curet lepram totius contagionis. *Agnus enim Dei est, qui tollit peccata mundi.* Vt itaque tollat peccata mundi, emitte Agnum Domine dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion, IESVM CHRISTVM Dominum nostrum qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

IN TEMPORE ADVENTVS.

Super eadem verba.

SERMO IV.

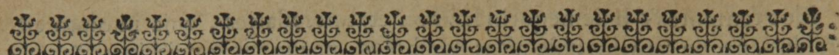
Esaiæ 16. 1. *EMitte Agnum tuum Domine dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion.* Humanæ quærelæ necessitas & remedii opportunitas nulli magis nota quàm Deo, qui priùs præparauit antidota quàm diabolus euomeret in ore & mente hominis pessima venena. Crescente itaque & superexcrescente morbo, adiecit medicus conficere iuxta singulorum accidentia, congrua suæ sapientiæ & humanæ miseriæ remedia. Inde tabula diuinæ propaginis formas votorum & vocum diuersarum recitat per singulos Prophetarum libros, dum alter sic afficitur, & alter aliter; bono namque domino seruus familiaris non veretur humiliter suggerere vnde non credit eum offendere; non autem offenditur qui vult rogari antequam rogetur, & priùs porrigit manum quàm qui accipiat reperiatur: nunquam enim digno

petitori defuit gratia largitoris, nec semel indignis prærogauit misericordiam, qui passim omnes quotidie vocat & vrget ad gratiæ suæ plenam omni bono archam. Antiquorum igitur Patrum quisque contemperans postulationem suam & sempiternæ dispositioni & nostræ necessitati, porrigit libellum per manum Angeli legendum in palatio summi Regis, vt de beneplacito Creatoris Agnus mittatur ad opus vniuersalis restitutionis.

Hoc tempore & huic negotio leo non erat necessarius, quia nimium est rigidus, neque camelus quia altus & gibosus, neque asinus quia iners & tardus, neque lupus quia rapax, neque vrsus quia contumax, neque hœdus quia fœtet, neque equus quia procul odoratur bellum, neque bos cornupeta quia terræ nimium hæret, neque taurus quia ceruicosus est; solus Agnus congruit rei agendæ quia incorruptus, quia immaculatus, quia mansuetus, quia villosus, quia tenerrimus, quia pacatus & placidus. Emitte igitur Domine dominatorem terræ, emitte de sinu diuinæ mentis, emitte à summo cœli, emitte à supremo cardine inuisibilis maiestatis, emitte de concessu tuo, emitte de thesauris & abyssis, emitte agnum domine dominatorem terræ: Non Saülem qui quærit asinas patris tanquam asinarius; non Pharaonem regem Ægypti qui in equis & curribus persequitur populum Dei; non Nabuchodonosor qui quasi bos comedit herbam; non Alexandrum magnum qui sicut leo omnia regna vastauit, non Roboam qui scorpionibus subiectum populum cædit, non Salomonem qui amator mulierum, luxuriæ idololatriam iunxit: non Sedeciam qui pactum scindens sicut vrsus effossis oculis in cathenis fuit; non Achaz qui vineam Naboth tanquam lupus per vxoris rabiem quasi per famem rapuit & occidit: non de aliis regibus quemlibet mittas, quia deuorant plebem suam sicut escam panis, non saluant, non liberant, non redimunt; frater enim non redimit nec purus homo, sed Deus homo, sed Agnus immaculatus cuius sanguine redempti sumus de vana nostra conuersatione; hic est Agnus quem Pater signauit & misit in mundum.

Attendamus ergo signum Agni quia vtrumque postem nostrum munire debemus sanguine Agni contra exterminatorem Angelum: nihil in Agno negligendum, quia etiam minima pars eius saluti nostræ valde necessaria est. Quatuor pedes Agni sunt quatuor partes crucis, longitudo, latitudo, altitudo & profundum, vel quatuor partes mundi, oriens, occidens, septentrio & meridies. Vel quod in cantico Annæ legitur, Dominus mortificat propter 1. Reg.
vngulam, & viuificat propter plantam, & est primus pes. Secundus est qui 2. 10.
deducit ad inferos impios & reducit conuersos. Tertius pes, Dominus pauperem facit spiritu, & ditat beatitudine. Quartus pes Agni humiliat superbum, subleuat contritum & humiliatum. Vultus Agni voluntas Dei, quia *quæ placita sunt ei* (inquit IESVS) *facio semper*: &, *hic est in quo mihi* Ioan. 8.
bene complacui. Oculos in Apocalypsi habet septem, quia requieuit super 29.
eum spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus Matth. 12. 18.
scientiæ & pietatis, & repleuit eum spiritus timoris Domini; & cornua se- Esa. 11.
ptem quia reddet in die Iudicii vnicuique secundum opera sua, prout gessit 2.
in corpore quadrupliciter, in anima tripliciter. *Super tribus sceleribus Da-* Amos
masci, inquit Dominus, *& super quatuor non conuertam eum.* 1. 3.

Venter Agni distinctus est saphiris quia humana passus, sed diuina opera-
Ps. 128. 3. tus est. Dorsum eius patientia est, vnde Dauid, *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.* Lana eius beneficia vel euangelica prædicatio, quam nent & texunt omni creaturæ prædicando Euangelistæ & omnes doctores Ecclesiæ. Caro eius vitalis animæ cibus, Sanguis potus.

IN TEMPORE ADVENTVS.

Super hæc verba *Ecce Virgo, &c.*

SERMO V.

Esaiæ 7. 14. Ecce Virgo concipiet, &c.* Vt aliquid de pondere litteræ dicam, illud *Ecce,* renouatiuum est temporis, reuocatiuum fidei, recreatiuum animi. Virgo concipiet & pariet filium, suspensiuum est intensionis, succensiuum deuotionis, consolidatiuum Christianæ dignitatis. Per aduentum Domini tempora renouantur, fides mortua resuscitatur, animus lugens præ inopia & deficiens præ tædio diuturnæ expectationis recreatur. Intentio cum Iob elegit suspendium in occursum Saluatoris, deuotio sicut Maria Magdalene audiens quia Dominus venit, citò surgit & venienti lacrymas offert. Christiana fides in conceptione Deum quasi vitalem spiritum diuina insufflatione
Apocal. 21. 1. accipit. De renouatione ait Dominus, *Ecce noua facio omnia*; vtique nouum aduentum, nouum conceptum, nouum partum, nouam matrem, nouum filium, nouum morem nascendi, viuendi, prædicandi, moriendi, resurgendi, ascendendi ad cœlos, iterum veniendi ad iudicandum viuos & mortuos.

Luc. 18. 8. De reuocatione fidei item dicit, *Veniens filius hominis putas inueniet fidem super terram.* Et Propheta, non est fides in terra. In dies inquirunt Iudæi
Esaiæ 28.10.13 & annos, prophetat iste, & deridendo dicebant, *Manda remanda, expecta reexpecta.* Item *Lex per Moysem data est, gratia & veritas per IESVM*
Ioan. 1. 17. *CHRISTVM facta est*, qui dixit, *Creditis in Deum & in me credite*,
Ioan. 14. 1. iam ergo fidem abeuntem & animam exhalantem reuocauit. De recreatione animi Propheta ait, *Suscita prædicationes quas locuti sunt in nomine tuo*
Eccli. 36. 17. *Prophetæ priores, da mercedem sustinentibus te vt Prophetæ tui fideles inueniantur.* Item, *Iste consolabitur nos ab operibus nostris.*
Gen. 15. 29. De suspensione intentionis ait Iob, *Elegit suspendium anima mea*, &
Iob 7. 15. Ezechias *Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelso*, & Dauid, *Ad te leuaui oculos meos, &c.* Nec inimeritò, quia Moyses ascendit in montem
Esaiæ 38. 14. & Dominus descendit cum legem dare vellet; quantò igitur iustiùs ad ver-
Ps. 122. 1. ticem ascendendum, cum Deus in carne suscipiendus sit & à Virgine concipiendus? medio satis spatio & vltra Dominus descendit, cùm claustra puellaria intrauit; sed non plusquam decuit partes nostras inferiores attigit,

quia virilem commixtionem in sua conceptione non admisit. Intendat itaque & extendat se nostra intentio quovsque fides fines velaminis sui protendat vt credat. Non discutiat mysterium incarnationis simpliciter sentiens de incomprehensibili vnione Verbi & hominis simul, in verbo Angeli & fide Virginis & operatione Spiritus sancti facta, nec simul nec semel donec oculo ad oculum videatur exprimenda.

De succensione deuotionis ait Isaias, *Cuius ignis est in Sion & caminus in Ierusalem.* Latitabat ignis in Sion quamdiu conceptio Virginis detineretur in vtero. Sed caminus apparuit in Ierusalem, cum stella Magos Ierosolyma adduceret, & regem natum manifestaret: Succensa proinde deuotio est, quia populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam, & sol Iustitiæ exortus est timentibus Deum. Esaiæ 31.9.

De consolidatione Christianæ dignitatis restat dicere quomodo in conceptione Virginis solidatum sit. Qui non credit IESVM de Spiritu sancto & Virgine MARIA conceptum & natum, non habebit fidei fundamentum, quod ita stat inexpugnabile & inconuulsum, quod potestatum aëriarum & mundanarum & infernalium vis tota coaceruata impugnando magis ac magis firmaret & stabiliret.

SVPER EADEM VERBA

Ecce Virgo concipiet, &c.

SERMO VI.

Ecce Virgo concipiet & pariet filium. O singulare, ô speciale Virginis priuilegium præ Angelis, præ omnibus Sanctis, præ omnibus Dei donis est, quod Virgo concipiet & pariet filium, non Angelis, non Archangelis, non Virtutibus, non Potestatibus, non Principatibus, non Dominationibus, non Thronis, non Cherubim, non Seraphim, datum est hoc beneficium. Satis sit eis Deum adorare, Deum videre, Deum diligere, Deum cognoscere, Deo obedire; voluntatem Dei in omnibus adimplere & in nullo deficere; nec aliquid timere. Accipiunt siquidem beata munera, nec est in tanta societate cui insit plusquam accepit velle habere. Confertum & coagitatum omnium gratiarum cumulum Virgini nostræ reseruauit, vt haberet proprium fontem, cui nec Angelus nisi cum gratiarum actione communicaret, cui omnia sæcula summa veneratione, inclinato capite deferunt, nec simile quid vltra sperare præsumerent, sed exinde portionem sibi debitam cum gratiarum actione singulorum sæculorum generationes vendicarent. Superlunaris quoque regionis incolæ sua obsequia gratanter exhiberent, non admirantes ab æterno latuisse, quod tam silenter sapientia Dei de inscrutabilibus scriniis suis extraxerat vt Virginis vterum intraret, Esaiæ 7.14.

quem totus mundus nequaquam caperet. Mirum quidem quòd sic intrauit vt in ea habitaret, sed amplius plus stupendum quod sic intrauit vt illum Virgo conciperet.

Alius namque venientem ad se Deum dignè recipit, alius suscipit, alius excipit. Recipit hospitem, suscipit Dominum, excipit amicum: quis verò capit, imò quis concipit illum nisi Virgo, de qua dicitur, *Ecce Virgo concipiet, &c.* Dicitur de quodam cuius moti sunt pedes, *quòd spiritus pertransibit in illo & non subsistet.* Dicitur de Moyse, *Cùm transiero posteriora mea videbis.* Dicit Iob, *In horrore visionis nocturnæ transiuit quidam cuius non agnoscebam vultum.* Multum est, multum est vel in transitu videre Deum, sed iucundius, sed vtilius capere Deum, retinere Deum, incomparabilius verò concipere in carne & de carne sua Deum. Facta enim est ista virginalis conceptio interueniente coagulo fidei & charitatis, incomprehensibiliter feruente gratia circa cultum legis & mandatorum Dei, fermentante etiam Spiritu sancto sata tria, id est, carnem & animam virginalem cum desuper data gratia, vnde panis formaretur, cum crusta humanitatis, & mica Diuinitatis, coquendus in furno crucis, & sumendus interim in mensa altaris, tandem in regno Dei; & hoc est quod ait, *Ecce Virgo concipiet, &c.*

Esaiæ 7. 14. Ps. 102. 16. Exodi 33. Iob 4. 13. 16.

Esaiæ 7. 14.

Et quia Virgo non solùm est ager plenus de quo dicitur, *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus*, ad procreandum panem, vt legitur in Psalmo, *Vt educas panem*, id est CHRISTVM, *de terra*, id est Virgine MARIA: attendendum quia ipsâ est vitis de qua exprimitur vinum libaminum, vt in Ecclesiastico legitur, *Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris.* In dissimili rerum specie, ratione probabili assimilamus conceptionem factam in Virgine, sicut enim terra profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat, sic Virgo Deum, sic Deus in Virgine concipitur & nascitur, solo vtique humore terræ & pinguedine gratiæ. Ad vitem nostram, id est Virginem nostram alligatum pullum, id est Filium suum Pater ostendit, & hanc vitem putauit cœlestis Agricola, cum purgauit illam ab omni tam originali quàm actuali culpa. Paxillo alligauit, cùm Ioseph desponsauit; fœcundauit, cùm per Angelum salutauit, frondes & folia protulit, cùm Angelo respondit, fiat mihi secundùm verbum tuum. Quasi laguneulam vino impleuit, iuxta Isaiam qui ait, *Decem iugera facient laguneulam vnam*: quando decem mensibus carnem CHRISTI sacris fouit gremiis, & hominem atque Deum verum & perfectum in natiuitate mundo edidit. Decem namque iugera, tanquam decem sulcos in vitula Samsonis exarauit, quando Christum suum, qui est finis legis, quæ decem constat mandatis, ad incarnandum MARIÆ Virgini destinauit. Vel decem iugera sunt humana & Angelica iustitia quæ plenaria fuit in MARIA: nouem siquidem ordinibus distinguitur Angelica natura, decima verò creata est humana. Nihil autem in homine, nihil in Angelo collatum aut collocatum fuit iustitiæ, quod non deflueret pleno gurgite ad thronum gratiæ, vt in gratia quiesceret qui in tempore orbem suum sua gratia abundanter impleret; quam enim præmisit vel attulit gratiam concipiendus, hanc extulit saluâ possessione maternâ, natus plenissimè longè latéque eam erogaturus.

Gen. 27. 27. Ps. 103. 14. Eccli. 24. 23.

Esaiæ 5. 10.

Afferamus itaque ad lagunculam plenam, cyathos siue scyphos nostros vt inebriemur ab vbertate domus Dei, & bibamus vinum quod Virgo vitis germinauit, & quod æquè germinat virgines. Non simus dediti vino in quo luxuria est, quod est de vua fellis, & est fel draconum, & venenum aspidum insanabile. IESVS Nazarenus quia Nazareus est, non bibit hoc vinum; & quia vocabitur Emmanuel, id est nobiscum Deus, non faciamus nisi quod viderimus eum facientem, & non sint in nobis schismata. Conceptus certè est & natus de MARIA quæ non est diuisa, quia Virgo est & vna virtute, virginitate, conceptione, prole, dignitate, protestatione, propitiatione, & saluatione. Dicamus ergo *Ecce Virgo concipiet, &c.* & vocabitur nomen eius Emmanuel nobiscum in hac peregrinatione. Esaiæ 7. 14.

Non sufficio cogitare quo habitu, quo sermone & qua lingua ad illam nubem lucidam possim accedere, in qua IESVS non est transfiguratus sed incarnatus, nisi meritò & incarnationem illam appellauerim à transfiguratione, cùm ille *qui in forma Dei erat non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo.* Philip. 2. 6. Hæc reuera est mirabilis transfiguratio quâ non aliud in se transfigurauit, sicut Apostolus in se & Apollo transfigurat quorundam infirmitates, sed se Deum in se hominem dispensatione ineffabili, non amissâ sed repositâ formâ Dei & expositâ formâ serui transfigurauit, vel potiùs vniuit.

Mutato itaque imò mutuato Angelico habitu, si fieri posset vtcumque cogitare, loqui aut scribere de Domina meâ auderem; nam in isto siue proprio siue alieno, siue publico, siue priuato habitu quid dicam? cùm publicus sit dissolutus, priuatus restrictus, alienus suspectus, proprius despectus, publicus nescit sobrietatem, priuatus ignorat cordis dilatationem, alienus securitatem, proprius timet abiectionem. In publico est filius Belial, liber iustitiæ, onager in solitudine: in priuato seruus Mammonæ, seruiens ventri & gulæ: in alieno filiæ sanguisugæ quæ dicunt affer: in proprio, positus sub lege qui dicit video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ; suspensus itaque quid eligam ignoro.

Sed in dubiis tenenda est benignior interpretatio; semper igitur depressos & pauidos circumfero oculos, non sursum versùs faciem in qua sunt duo luminaria magna, vltra valentiam oculorum præclara: per quæ subradiabat horis incertis lux lucis & fons luminis, sola quæ gestabant vltra valentiam oculorum præclaram. Sed deorsum versus calceamenta filiæ Principis quæ accincta & calceata mundi gloriam calcabat, & Angelicam excellentiam eminebat: vbi ad radices Libani oritur fluuius Paradisi CHRISTVS, qui factus est nobis Dei virtus, & Dei sapientia, iustificatio & redemptio. Contrito itaque & humiliato spiritu mussitabo in gemitu meo ad ianuam Matris misericordiæ, si fortè ab ipsa accipiam quod dignè de ipsa dicam vel scribam; ratio enim hominis & ingenium succumbendo potiùs potest expirare, quàm dignum aliquid sine gratia, de plenâ gratiâ dicere.

Deuoluamus itaque Arcam sanctificationis salutis gloriæ suæ indumentis, vt quæ soli filio nata; superparcamus attingere, & quæ publicæ vtilitati suf-

ficiunt venerando tentemus appetere. Est enim in ipsa, & quod sine damno expandat in via; & quod cum gaudio seruet in patria, vnde hîc fouetur deuotio, & ibi perfruatur visio. De conceptu igitur eius & partu, assidua fiat commemoratio, quia æterni regni hæc est potior prælibatio; & est dulce super mel & fauum, semper in ore & corde habere MARIAM & IESVM.

Ecce nouus, ecce recens, ecce adhuc in ipsa pendens arbore, tam benè sapidus, quàm plenè iucundus fructus. Neque enim tempore fit melior, quia omni tempore, non ætate sed creatione est senior. Verbum non maturandam naturam humanam assumpsit, quoniam assumendo consummatè maturauit. Nec crudũ aut semicoctum quidquam in ea reliquit. Non enim virtus in homine creuit: quem creando diuinitas perfectè impleuit. Etsi ætate & gratiâ proficere puer IESVS apud Dominum & homines dicitur: nullum tamen in meritis per tempora augmentum creditur habuisse, quod non habuerit ab ipsa conceptione: de qua dicitur, *Ecce Virgo, &c.* Creuit autem ætate
Esaiæ 7. 14. dies reuerà multiplicando; & gratiâ, non virtutes ampliando, sed diuulgando apud Dominum & homines: sed hoc totum propter homines. Nam apud Deum tantus, & talis fuit in ipsa conceptione; qualis & quantus fuit in sequentis temporis euidentissima manifestatione. Sed præmittit signum quod
Esaiæ 7. 14. est & res & signum. *Propter hoc,* inquit, *dabit Dominus ipse vobis signum: Ecce Virgo concipiet & pariet filium.* Signum aliud est quod datum est de IESV; & aliud quod factum est à IESV: vtrumque tamen ab eodem Deo, qui fuit ante hominem IESVM, & est homo Deus. Cùm enim sine ipso factum sit nihil, nec ipse IESVS qui factus est ex muliere, factus sub lege; sine ipso fieri, vel significari potuit. De illis verò signis quæ fecit
Ioan. 3. 2. IESVS, dicit Nicodemus: *Nemo potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.* Hoc enim fuerat singulare, & supra quam credi possit admirabile est, Deum fieri hominem: meritò signa, hoc signum præuenire debuerunt; nec enim subitò sed paulatim tam profundæ cogitationis Dei factura mentibus humanis infundi potuit, nec vsque ad altissima Dei magnalia; subuolaret, nisi plumis & pennis suffulta anima.

Suaserat quoque Propheta regi Achaz, vt peteret signum in profundum inferni . . . . aliud . . . . vtique descensioni & ascensioni Domini, quibus incarnationis dominicæ completur dispensatio. Recusante autem
Esaiæ 7. hoc indigno & reprobo, Isaias subiecit dicens: *Propter hoc* ipse, quia peccata tua, ô Achaz, non merentur præscire mysterium incarnationis: *Propter hoc dabit* (ô fideles populi!) *signum.* Moyses non respuit signum; nec Gedeon; nec Manue; nec alii plures; quorum fides, licet paruula esset, sicut in canticis dicitur: *Soror nostra paruula, & vbera non habet.* Tamen integra stirpis nobilitate, & legitima vnius Domini propagatione, præsumebat manum ad fortia mittere obedientiæ. Spicula rationis amputat fides, omnium adinuentionem phantasmata elidit, vsum consuetudinarium recludit, impossibilium naturam excludit; & velle atque posse Domini omnia subiicit. Accipit autem signum, non pro sua debilitate, sed pro iussione Dei. Sicut enim iuuenis, sanus & validus baculum in manu tenet, non quo sustentetur; sed quo delectetur: Sic fides ad obedientiam non ad diffidentiam,

quomodo

quomodo fiant quæ . . . . . comitem omnium opinionem mandantur, forte contra cõmunem.
quærit. Vnde est illud : *Quomodo fiet istud , quoniam virum non cognosco.*

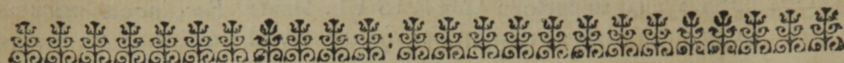
Hoc signum petit in persona CHRISTI, Dauid: *Fac*, inquit, *mecum signum in bonum: mecum*, inquit, *fac signum*, vt MARIA mater mea, concipiat Virgo & pariat. quod signum est in bono, quia de Spiritu sancto, qui est donum Dei bonum. Signum quoque Moysi, quo stabant aquæ maris rubri, hinc & inde quasi * pro muro, significatur Virginis conceptio, in qua nulla est pudoris violatio, sed tollitur tam à corde quàm à carne, cuncta fomitis prurigo. Gedeon denique postulat vellus madefieri siccâ areâ, sicut imprægnata de Spiritu sancto, sine tactu pudoris Virgo MARIA. Quid plura? Supra sydera, supra cœlum, supra omnem creaturam. hoc signum præcelsiùs & gloriosiùs præeminet, quod Virgo concepit, quod Virgo peperit. *Ecce Virgo.* Quod ait, *Ecce.* Videtur mihi oculo & digito Propheta in horologio æternæ dispositionis affixisse, & præuidisse atque præmonstrasse vnde Angelus miraretur, homo redimeretur, Dominus conciperetur. Ecce auertite oculos ne videant vanitatem, & aduertite quod factum à Domino; quod est mirabile in oculis nostris, in eadem virginitatem & fœcunditatem. Ecce palatium mirificis impensis constructum, sed & gazis incomparabilibus locupletatum; solique Deo Dei filio locupletatum. Ecce Virgo, ecce vitis, ecce vua, non acerba sed matura.

Lucæ 1. 34. Psal. 85. 17. * f. murum. Esaiæ 7.

Eua fuit vua acerba; MARIA fuit vua matura. Nec mirum, illa enim initio sæculi compatiens gulæ, immatura consideratione prosiliuit ad pomum acerbum prohibitione; & dentes filiorum necdum natorum obstupescere fecit in omni generatione. Hæc autem in fine seculorum modestissima, rore & sole cœlesti maturata, * nec propria fuit præsumptione, nec tarda quasi putrida incredulitate; Angelus attulit ei florem dicens: *Aue Maria.* Attulit rorem dicens: *Gratia plena.* Attulit fructum dicens: *Dominus tecum.* Attulit maturitatem dicens: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Idcirco more christiano benedicimus fructus nouos antequam gustemus, ne fortè dentes obstupescant antiqua maledictione: si cadant sine benedictione. Ecce Virgo; ore, oculis, labiis, digito, pede, manu, corde, mente, carne. Ecce Virgo, quasi aurora inter noctem & diem, inter Dominum & hominem. *Pulchra vt luna* dierum, id est virtutum plenitudine. *Electa vt sol*, gratiâ, meritorum singularitate. *Terribilis vt castrorum acies*, super omnes potestates angelicas & aëreas, plena donatione. Ecce Virgo sapiens, quæ habet oleum effusum in ventre suo cum lampade mirabilium operum; quæ introiuit cum sponso; immo, inquam, introiuit sponsus, & filius eius IESVS; tanquam . . . . . . à cœli palatio, potiùs horto venustiore, vel paradiso delicatiore. Ecce Virgo: pia ad infirmos; sancta ad iustos; herba fullonum ad immundos; sal ad putridos; scala ad claudos; reconciliatrix ad reos; misericordia ad miseros; portus ad naufragos; turris ad pauidos; domina ad suos; singularis bonitas ad cunctos. Ecce Virgo orientalis porta, per quam solus Princeps ingreditur. Ecce Virgo, cella aromatum, cuius verba fragrantia super omnia aromata: quia in

* f. præceps. Lucæ 1. 28. Cant. 5. 9.

nulla Virgine Spiritus sanctus tanta immisit spiracula virtutum, quibus odoratus Dominus odorem suauitatis, & angelica implentur thuribula, nostraque incensoria.

SERMO IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

Math. 1.18. Super Euangelium *Cum esset desponsata Mater eius MARIA Ioseph.*

Cant. 2. FVlcite me floribus, stipate me malis. Vox ista dulcis, illius est quæ habitat in hortis, singulari & diuino partui propinquantis; cœlicolas & terrigenas simul appellantis ad partum suspiciendum & suscipiendum; ad gratiam suam excipiendam & conseruandam; ad gloriam Domini, & suam contemplandam & admirandam. Planè hoc sacramentum magnæ pietatis amabile est propter gratiam: admirabile propter gloriam: ineffabile propter splendorem & lucem inaccessibilem: splendor enim in circuitu eius, & Matth. 1. 18. intrinsecus, à lumbis & sursum, de quo in præsenti euangelii lectione, *Cum esset desponsata mater eius MARIA Ioseph.*

Quid amabilius in vniuersis creaturis, Virgine Dominum singulariter Prou. 5. 19. amante, & à Domino præamata, de qua dicit Salomon *Cerua charissima?* Quid etiam amabilius illo Dei filio dilecto, ab æterno nato ex dilecto: in fine seculi, secundùm Apostolum facto ex dilecta; de qua subinfertur: *& Prou. 5. 19. gratissimus hinnulus?* Quid denique admirabilius quàm incomprehensibilem incomprehensibiliter sigillari in vtero, nec separari vel subtrahi à cohabitatione, consessione, & coæqualitate Patris? Simul namque totus erat in Matre, & totus apud Patrem: quod quamuis dictu sit difficile, omnino tamen corde est credibile. Quid ineffabilius quàm Verbum fieri carnem: quàm hominem fieri Deum, & Deum hominem?

Ecce artifex Trinitas in vno opere suo, totum hoc, id est, Verbum & hominem simul conflauit. Vbi omnipotentia Patris, quod impossibile apud homines erat & ideo ineffabile, in officina virginali vas nouum de noua materia, nouaque cælatura secundùm omnipotentiam suam exculpsit. Sapientia Dei, quod Patrem vidit facientem, hæc eadem similiter fecit; vt si dici liceret, studiosiùs & affectuosiùs quàm de se & * per se vires ingenii sui (* vel pro.) in hoc eodem opere expendit. Spiritus sanctus tanquam ignis superueniens in fornace, diuinitatem simul & humanitatem quasi colliquefaciens, non solùm studia sua huic operi adhibuit, sed seipsum vario opere omnium gratiarum fundens nec confundens, in eodem vase contexuit: vnde dictum Ioan. 1. 14. est: *Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti, plenum gratiæ & veritatis.* Ecce amabile ad ipsum tendamus. Ecce admirabile ad ipsum extendamus. Ecce ineffabile ad ipsum supra nos rapiamur: ibi flores ibi mala, ex ipso, meditando; in ipso, quærendo; de ipso, amando; & per ipsum

contemplando excerpamus, quæ filio, quæ matri parienti in præsepio, afferamus, offeramus, & conferamus. Afferamus, ipsum meditando: conferamus, ipsum cum matre laudando: offeramus, super matrem Dominum hominem adorando.

Vt verò possibilia non de impossibili, vobis, fratres charissimi, suggeramus, flores quos Dominæ nostræ afferatis succinctè depingemus: sufficit enim flores offeratis illi, per quam refloruit caro nostra, nouitate virginei partus, quæ defloruerat per Adam, vetustate originalis reatus. Nihil certè de furfurea præuaricatione, in assumptione nostræ naturæ, CHRISTO adhæsit; qui non carnem peccati, sed similitudinem carnis peccati, de primitiis humanæ naturæ, qualis in primo parente creata est, de Matre in vnione Verbi accepit. Nec asserimus aliquam particulam substantiæ humanæ immunem à peccato in Adam remansisse, & vsque ad Virginem occultis meatibus decucurrisse; cùm vera & Catholica fides teneat modicum fermentum primæ transgressionis, totam massam naturæ nostræ in anima & corpore corrupisse.

Attinuit etiam plurimùm ad causam nostræ reparationis, vt omnipotens gratia, tantò gloriosior in operatione sua appareret; quantò de vetusto, annoso, & putrido trunco, mirabiliori virtute, & faciliori opere florem immarcessibilem, carnem scilicet IESV sacratricem Angelorum, & viuificatricem hominum, sine peccato de Virgine procrearet. Ipse enim CHRISTVS de humanitate sua dicit: *Ego flos campi, & lilium conuallium.* Purificemus, itaque, & renouemus corda & corpora nostra, vt in aliquo gradu castitatis ei appropinquare valeamus. Cant. 2. 1.

Est itaque primus gradus castitatis (vt ab * inferioribus consurgamus) castitas fœnalis, quæ naturaliter inest pueris, vel decrepitis, vel naturali complexione frigidis: quæ ideo fœnalis dicitur, quia non multum, quantum ex homine est, meritum facit. Quod enim sine labore acquiritur, sine pugna obtinetur. Bonum tamen est, quocumque modo, quacumque occasione fiat, non corrumpi. *vel infirmioribus.

Secunda est temporalis, quæ comparatur semini, *quod cecidit super petram; & natum aruit, quia non habebat humorem.* Sic quorumdam castitas, non mittit radicem deorsum, vt faciat fructum sursum, *Sed ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit*: menstruam vel annuam retinens incorruptionem. Lucæ 8. 6. Lucæ 8. 14.

Tertia pœnalis est: hìc labor, hìc opus, hìc Iacob & Esaü in vtero Rebeccæ luctantur: sed dicitur quia maior seruiet minori, id est, caro spiritui; virtuti vitium; luxuria castitati. De hac Apostolus: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Item: *Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.* Rom. 7. 23. 2. Tim. 2. 5.

Quarta triumphalis; de hac in Apocalypsi: *Vincenti dabo edere de ligno vitæ.* Et Isaias: *Hæc dicit Dominus eunuchis qui se castrauerunt propter regna cœlorum: dabo eis locum in muris meis, & nomen melius à filiis & filiabus.* Hæc est reuertentium de bello ad portam, qui sub vite & ficu, id est, dulcedine gratiæ spiritalis complent annos virtutum, in senectute dierum; Apocal. 2. 7. Esaiæ 56. 5.

& habent pacem cordis & carnis, quam nec caro nec mundus dare potest.

Matth. 5 8 Quinta est virginalis. De hac in Euangelio: *Beati mundo corde; quoniam ipsi Deum videbunt.* Hæc est Ioannis Euangelistæ. De ista dicitur: *Cum esset* Cant. 1. 12. *rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suauitatis,* Virgineo enim pectori illabitur vnicornis ille; qui singulariter, & specialiter diligit castita- Cant. 5. 2. tem; qui loquitur in Canticis: *Aperi mihi sponsa mea, columba mea, &c.*

Sexta cristallina; hæc adeo valida est & fortis, sicut mors; vt magis eligat mori quàm ab integritate virginitatis violari. Et sicut in cristallo aquæ liquiditas in soliditatem lapidis versa est: sic ista indissolubilis carni & ani- Ps. 147. 17. mæ inuiscerata est. De hac Psalmista: *Mittit cristallum suam sicut buccellas.* Hæc enim sorbitiunculas Puero IESV & Matri eius facit, quandoque & buccellas.

Septima est singularis: huic enim nec prima similis visa est, nec sequens. Propriè enim propria est Beatæ Virginis; quæ non solùm virginitas, sed fœcunda virginitas, quæ virum non cognouit, & Deum hominem peperit. Can. 2. 16. Hæc in Canticis loquitur: *Dilectus meus mihi, & ego illi*: inter vbera mea commorabitur. In huius contemplatione cor nostrum dilatatur exultatione; sed pene rumpitur ineffabili admiratione & iubilatione. Isti sunt flo- Cant. 2. 5. res de quibus dicitur: *Fulcite me floribus:* de *malis* enim & de *amore langueo*, fortè alias dicturi sumus, quia hîc causa vitandi tædii, reticemus.

Summopere autem vestram dilectionem admonere curamus; ne manu fœdata in aliquo, sed benè lota, flores istos contingatis: est enim multiplex genus contaminationis, quo si contacti fuerint flores, statim marcescunt & euanescunt; nulla enim societas luci & tenebris; puritati, & immunditiæ. Non ergo puluis, non putredo, non scabies, non sudor, non sanguis, non venenum in manu tua sit. Puluis enim cogitationes significat, quæ tanquam muscæ circunuolant, iuxta animi puritatem, vt sacrificium Abrahæ commaculent, sed volucres abigebat Abraham: sic nos circuncidere à corde, & soluere ab affectu debemus omnem superfluam cogitationem. Putredinem quoque extergere debemus quam mala & longa mansione malitia in nobis operata est: sicut enim in pomo nascitur putredo de eius corruptione, sic in nobis nascitur pollutio de mala cogitatione; hæc in confessione lauanda est. Scabies in manu nascitur, dum delectatio & consensus cogitationem sequitur. Sed ne flos boni operis tui, & castitatis tuæ hac peste contaminetur, confricanda est in confessione, & abluenda compunctione scabies immundæ pollutionis.

His omnibus vitiis correptione melioratis, adhuc cauendus est sudor, qui solet prodire de intercutaneo humore superfluo, & calore immoderato: in hoc notatur illud pollutionis genus, quod notat Apostolus vbi dicit: *Me-* 1. Cor. 7. 9. *lius est nubere quàm vri.* Et Isaias vocat duas caudas titionum fumigantium, vbi ait: *Noli timere à duabus caudis titionum fumigantium istorum.* Signifi- Esaiæ 7. 4. cantur enim in duabus caudis, in vtroque sexu membra illa pudenda quorum execrabili fœtore, omnia in nobis corrumpuntur genera virtutum.

Tolle & istum sudorem de manu tua, si vis in domo domini florere sicut oliua fructifera.

Restant adhuc duo genera, Chananeorum & Amorreorum, quos subneruare in terra promissionis debet verus Israëlita; quorum alter sanguineus à sanguine dicitur. Alter venenum aspidum nuncupatur. Est autem ille sanguineus, illa pollutio de qua ait Apostolus: *Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.* Et propriè adulterium vel incestus nominatur. Quicumque de genere Sacerdotum, his infectus sancta Domini contrectat, audiat à voce cardinum: *Non est mihi voluntas in vobis*; (*quia manus vestræ sanguine plenæ sunt*) *Incensum abominatio est mihi, &c.* De vltimo dicitur; quia passio est ignominiæ, & rogat Apostolus; *Nec nominetur in vobis.* Quia vt idem ipse ait; *Neque molles, neque masculorum concubitores regnum Dei poßidebunt.* His denique omnibus tamquam serpentis antiqui exuuiis spoliati, inter innocentes lauemus manus nostras: & corde puro; corpore casto; ore sancto; spiritu sanctificato; anima castificata, nouos flores, nouæ natiuitati noui Regis, de paradiso domini comparemus; & sanctam sanctarum, Virginem Virginum, reginam reginarum, dominam dominarum his floribus fulciamus; quatenus partem in partu eius habere mereamur. Quod nobis parare dignetur IESVS CHRISTVS Filius eius: qui viuit & regnat, &c.

1. Cor. 6. 18.

Esaiæ 1. 15.

Ephes. 5. 3.

1. Tim. 1. 10.

SERMO I.

IN NATIVITATE DOMINI.

D*Vm medium noctis silentium iter haberet: omnipotens sermo à regalibus sedibus venit.* Intendite, fratres charissimi, quid sit iter silentii, & quid sit medium silentium noctis, medium autem quod non dicatur nisi inter duo vel aliqua planum est; ad minus itaque tria silentia requirere debemus quia medium audiuimus.

Sapient. 18. 15.

Primum igitur silentium in vtero matris habuimus, cùm loqui nondum poteramus; secundum cùm iam nati sonos quidem efferre, nondum autem potuimus verba formare; tertium cùm mortui vel in morte positi vltra loqui cessamus. Sic mundus vel antequam esset, vel cùm adhuc informis esset, sine voce fuit, ecce primum silentium; completa verò creatura & homine perfecto in paradisi fœlicitate, vocem laudationis protulit, vnde in Iob *Cùm me laudarent astra matutina & iubilarent filii Dei* videlicet in principio creationis, cùm vtique obediens æternæ dispositioni vniuersa creatura cursu naturali procederet, & extra ordinem nihil faceret. Deinde venit medium silentium cùm vel Lucifer in cœlo, vel Adam in paradiso peccauit: hoc iter suum habuit donec Verbum carnem assumpsit, & suis radiis noctem, & suis vocibus silentium interru-

Iob. 38. 7.

pit. Mouit enim quæstionem, litem contestatus est super statu ingenuitatis nostræ, & præscriptionem antiquæ possessionis interrupit. Venturum denique est aliud silentium in tempore Antichristi vel in die iudicii, quod tertium & extremum erit, quia ergo inter primum peccatum & extremum
Sap. 18. 15. supplicium Christus venit, *Cum medium silentium iter haberet, sermo à regalibus sedibus venit.* Noluit profectò ante peccatum venire, quòd necesse non fuit ad sanum descendere medicum.

Vsque ad iudicium quoque recusauit differre, quòd misericordiam ante sententiam clementer accelerauit prorogare; in medio itaque venit vt & peccatum emendaret & iudicium mitigaret: in medio venit quatenus neque iniustus fieret sine satisfactione remittendo peccatum, neque crudelis exercendo sine temperamento pietatis iudicium. In medio venit apponendo vinum & oleum, vinum propter peccatum, oleum propter iudicium, ne iudicium sine oleo, id est, sententia sine misericordia condemnaret, ne peccatum sine vino, id est pœnitentia impunitum remaneret.

Medium etiam silentium est in conuersatione adhuc viuentis, primum in origine nascentis, tertium & extremum in morte occumbentis: in medio venit qui in medio terræ salutem nostram operatus est: in medio venit, qui in medio duorum animalium in præsepio iacuit: in medio venit qui inter duos latrones medius in cruce pependit: in medio venit qui in medio Ecclesiæ &
Eccli. 15. 5. Synagogæ pene in omni malo fuit: in medio venit qui *in medio Ecclesiæ aperuit os suum, & impleuit eum Dominus spiritu sapientiæ & intellectus.* Hic est fructus in medio paradisi; hic est dilectus inter vbera sponsæ; hic est
1. Tim. 2. 5. angulus: hic lapis angularis: *hic Mediator Dei & hominum homo CHRISTVS IESVS*; hic primum amputat silentium, secundum interrumpit, tertium vincit; liberat enim non solùm à peccato, sed & à pœna peccati, & à reatu peccati. A peccato liberat quod non imputat, à reatu quod saluat,
Psal. 114. 8. à pœna quod eripit, *Eripuit* (inquit Psalmista) *Dominus animam meam à morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. A morte*, id est à peccato, *à lachrymis*, id est à pœna peccati, *à lapsu*, id est à reatu nos liberat omnipotens sermo qui à regalibus sedibus venit.

Cogitate, fratres charissimi, cogitate quæ sint illæ sedes regales, non sedent in his nisi Reges, nisi Nobiles, nisi Consules. Seruus peccati non conscendit tribunalia ista, anima cui spiritus fornicationis insidet, quam incuruat spiritus auaritiæ, quam impingit spiritus iracundiæ, quam infrænat spiritus cænodoxiæ, quam fœdat spiritus luxuriæ, quam extollit spiritus superbiæ, quam depascit spiritus gulæ sedes regales non habebit. Sedebit autem super sedes regales in iudicio qui carnem suam domat, qui auaritiam calcat, qui luxuriam amputat, qui ceruicem suam humiliat, qui vanam gloriam contemnit, qui iracundiam reprimit, qui post Christum ambulans crucem suam accipit. Tales non recusant sedes regales, talibus enim debẽtur.

Sapiens architectus sedes quidem iamdudum collocauerat in cœlo, sed & sessores parauit cùm crearet Angelos: lapsi quidem sunt nonnulli in abusione & superbia cordis, & sic ex parte sine sessore factæ sunt regales sedes; quia qui in veritate non stetit, remanere in cœlesti sede non potuit. Vt itaque

pararet idoneos sessores à suis regalibus sedibus ad nostra sterquilinia descendit pius Dominus: venit quærere in terra pauperes quos in cœlo faceret diuites: venit ad exules vt faceret consules, venit ad ægrotos vt sanaret, venit ad cœcos vt illuminaret: venit ad mutos vt loquelam redderet: venit ad immundos vt mundaret: venit ad impios vt conuerteret: venit ad eiectos vt reduceret: venit ad desperatos vt spem reponeret: venit ad miseros vt beatos efficeret, venit ad mœstos vt lætificaret.

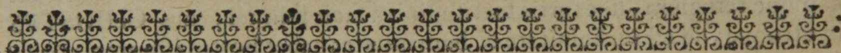
Quid facitis ô homines? quid hîc statis tota die otiosi? quare non curritis? quare retardatis? quare dissimulatis? Egrediatur iam sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, quia Sponsus Ecclesiæ CHRISTVS egressus de cœlis venit ad hortum suum, ad areolam aromatis, vt pascatur in hortis, & lilia colligat. Hortus eius Ecclesia, areola aromatis, Virgo MARIA: hic hortus conclusus est, quia sexaginta fortes ex fortissimis Israël, id est Angelicæ Potestates ambiunt eum, die ac nocte stantes super muros eius, ne fur ingrediatur ad extirpanda bona semina, ad euellendas plantationes nouellas oliuarum, id est animas ad misericordiam Dei nouiter conuersas. Ipse quoque Dominus est ei murus in circuitu & antemurale; murus propter assumens Verbum, antemurale propter assumptum hominem. Est namque refugium, siue turris fortitudinis à facie inimici; vnus CHRISTVS in vtroque, id est in diuinitate & humanitate: habet hortus iste areolas quidem multas & varias, quia Apostolos, quia Martyres, quia Confessores, quia Virgines in gremio fidei & educationis suæ tam per passionem in terra, quàm per glorificationem in cœlo continet, vna est enim Ecclesia & in membris iam cùm CHRISTO capite regnantibus, & in membris adhuc extra mansionem *peregrinantibus*.

Præterea tam in ordine, quàm odore vnicam areolam vnicè dilectam habet Virginem MARIAM, hæc areola dicitur, non quia Ioseph eam vel contactus virilis exarauerit, sed quia ordinator charitatis Spiritus, plenitudine gratiarum eam conseuerit: hæc areola dicitur, non quia spinas produxerit, id est productiones mali desiderii; non quia tribulos, id est anxietates cuiuslibet malignitatis; non quia fœnum, id est sæcularis prosperitatis; non quia stipulam, id est defectum sancti propositi; non quia salices de torrente, id est infœcunda studia occupationum mundanarum; non denique quia aliquid plebeii aut forensis mercimonii; sed quia flos campi, sed quia lilium conuallium, sed quia vua passa, sed quia aromaticæ species, sed quia fistula & cinamomum, sed quia myrrha & cassia; sed quia quod incomparabile si attendas ad pretium, mirabile si ad visum, inuestigabile si ad mysterium, palpabile si ad vsum, dulce si ad gustum, efficax si ad officium, sunt emissiones eius.

Venite Fratres carissimi ad areolam istam in spe sancta, in fide recta, in charitate perfecta, in castimonia integra, & emite absque argento & absque vlla commutatione, si placet, vinum & lac, si placet mel & fauum, si placet mala punica, si placet myrrham probatissimam, perfecti amatores CHRISTI, & iam absorpti in concupiscentiam sapientiæ vinum, quasi modò geniti infantes, siue per regenerationem baptismi siue per renoua-

tionem ſanctæ conuerſationis, rationabiles ſine dolo lac in viſceribus & in faucibus multitudinis gratiæ recipite mel, in meditatione veteris & noui teſtamenti; fauum in perfectione amoris Dei & ſpe æterni præmii; mala punica, in imitatione paſſionis CHRISTI, myrrham probatiſſimam. Recolite quàm ſit ſapiens Mater ſapientiæ, quàm ſimplex, quàm pia, quàm ſtudioſa, quàm plena charitatis, quàm iucundâ conuerſationis integritate, quàm patiens in Filii paſſione, immarceſſibilis propter incorruptionem caſti corporis & fidelis animæ, delectabilis propter floris amœnitatem, fertilis propter gratiæ plenitudinem, cultorem admittens propter humilitatem, raptorem excludens propter cautiſſimam circunſpectionem.

Hæc Verbi generatione medium ſilentium de medio tulit, de regalique ſtirpe exorta, de regalibus ſedibus Filium Altiſſimi caſtâ conceptione nobis attulit. Procedamus & procidamus ante hunc thronum gratiæ & adoremus ſcabellum pedum Domini, non ſolùm illi præ mulieribus gloriam ſoluentes, ſed etiam reuerentiam pro omni etiam Angelica creatura exhibentes, ô Domina oſtende ſeruo renato Filium natum, vt nati exorans clementiam renati deleas culpam.

SERMO II.

IN NATIVITATE DOMINI

Exod. 33. 15. Super hæc verba: *Ait Moyſes ſi non tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto; in quo enim ſcire poterimus ego & populus tuus inueniſſe nos gratiam in conſpectu tuo, niſi ambulaueris nobiſcum, vt glorificemur in omnibus populis qui habitant ſuper terram. Dixit autem Dominus ad Moyſen; Et verbum iſtud faciam, &c.*

BEata mens tota ſecuritate Deum aggreditur & tanquam ex æquo interpellans, ſuis beneplacitis ſummam inclinare Maieſtatem nequaquam impoſſibile arbitratur; nihil enim non præſumit perfecta charitas: nec immeritò, moderatur enim & appendit in ſtatera æquitatis ſe Deo, nec minorem, nec indigniorem, nec inferiorem ſe illo qui eſt charitas reputat. Cùm ergo de mente diuina diffundendo per Spiritum ſanctum in animam humanam ſuauitas illa perfectè colliqueſcit, iure originario primarium repetens alueum, quia ad locum de quo exeunt flumina reuertuntur, audet nulli alii præter ipſam audenda, & quaſi Deum ipſum adſtringens rogat inſperata, petit ardua, inaudita implorat. Hinc eſt quod Moyſes auſu familiariſſimo de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta, teſtimonium ei perhibente eadem conſcientia in Spiritu ſancto, loquitur ad Deum.

Si

Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto. Nihil, inquit, sine te possumus, hostes equidem acerbissimos à tergo & ante habemus, nos ipsi parum docti & modesti sumus, iter inuium & inaquosum, desertum horridum & tetrum, locus ad quem ire debemus ignotus, & quomodo sine te ibimus? *Ne ergo educas nos, si tu non ipse præcedas.* Pertinuit quidem hæc oratio Moysi ad rem quæ tunc gerebatur cùm Israël de Ægypto educeretur, sed conuenientissimè etiam huic præclaræ solemnitati quæ de natiuitate Saluatoris agitur, alludere videtur. Exod. 33. 15. Exod. 33. 15.

Est igitur vox totius humani generis in ore Prophetarum, & eorum Iustorum qui aduentum CHRISTI præcesserunt. *Si non tu ipse* (inquiunt) *Domine præcedas nos, ne educas nos de loco isto.* Planè locus in quo positi imò expositi sumus, malignus est propter malitiam nostram & miseriam: carcer tenebrosus est propter diuinæ lucis absentiam, & verorum bonorum inopiam: vallis lacrymarum est propter laborum, spinarum & veprium abundantiam. Hinc ergo exire libet, sed ad meliora non deteriora: satius est enim tolerare iam nota & assuêta, & vtcumque tolerabilia mala, quàm attentare pessimiora, & nullo releuamine finienda; indubitanter enim homo venundatus sub peccato, post hanc pœnam trahitur ad æternam, nisi subuenerit Redemptor, qui soluat pretium & educat captiuum. Exod. 33. 15.

Compeditus ergo nexibus mortalitatis & pœnalitatis, tormenta crucis & suspensionem patibuli gemens sibi præparata in exitu carceris, prouidè consolanti se Deo per oracula sua, & promittenti liberationem, ait, si tu non ipse præcedas nos, ne educas nos de loco isto. Non mihi sufficit Michaël qui præliaturus est cum dracone, & victurus eum in nouissimo tempore, quia non adeò confido de bonitate ipsius, aut de potestate sicut de tua, cuius & potestati nihil resistit & bonitate omnia implentur. Non credam causam meam Abrahæ cum trecentis vernaculis; non Iosue qui triginta tres Reges vicit; non Gedeon qui Philistiim in trecentis qui aquam lambuerant, in lampadibus & lagenis superauit; non Sansoni qui mandibulâ asini mille viros prostrauit; non cuilibet de massa peccatrice, quia nullus in hoc articulo vel soli sibi patrocinari potuit. Tibi ergo soli credendum de itinere quia via es; de rectitudine semitæ quia veritas es; de reparatione laboris & inopiæ, quia vita es; de deffensione ab hostibus, quia omnipotens es; de refectione, quia panis Angelorum es; de consilio, quia sapiens es; de reconciliatione, quia pacificus es; de remedio infirmitatis, quia medicina es; de omni infortunio, quia beatitudo es. Præcede igitur tanquam sol, tanquam dux, tanquam dominus, tanquam patronus, tanquam gallina pullos suos, tanquam aries ouiculas, tanquam columna lucis & nubis, exemplo eris sequentibus, solatio mœrentibus, recreationi deficientibus, increpationi malefacientibus, vehiculo lassescentibus exultationi pergentibus: *Si ambulauero in medio vmbræ mortis non timebo mala quoniam tu mecum es; si consistant aduersum me castra non timebit cor meum.* Psal. 22. 4.

Quid Pharao cum Ægyptiis suis? quid mare rubrum, quid Iebuzæus, Pheræsæus, Cananæus, Amorræus, Hetheus, Gersezæus, & Heuæus

filii Enacim? quid solitudo vbi Deus? planè in obsequium redigitur quidquid contrarium minabatur; cui Dominus comes est in via, omnia prospe-rantur & in bonum conuertuntur. Sed exigit sibi tantæ maiestatis præsentia summæ venerationis cultum videlicet oculum simplicitate columbinum, castitate turturinum, linguam sacrâ doctrinâ eruditam, labia calculo igneo manu Angeli purgata, aures circuncisas ne audiant sanguinem, manus mundas à munere, puras ab omni pollutione, pedes rectos in prædicatione, ablutos à sæculari vanitate, cor castum ab irruentium cogitationum & desideriorum phantasmate, standum in timore & tremore in conspectu Domini Sabaoth, ne irascatur, ne immittat iram & indignationem per Angelos malos; si iuxta illum discooperueris turpitudinem tuam, vt leo rugiet, arcum tendet, sagittas igneas vibrabit, & mucro eius desæuiet pertransiens animam vsque ad inferni nouissima. Verendum certè illic irreuerenter cum immunditia assistere, vbi nec ipsa sidera munda, vbi nec illi ministratorii Spiritus sine reuerentia accedunt, vbi etiam iustitiæ nostræ, velut pannus menstruatæ sordescunt.

Sed ecce descendit Dominus composita & quasi complicata illa Deitatis Maiestate intra lutum assumpti de Virgine corporis, quatenus ad nostræ fragilitatis & cohabitationis tuguria benignè se humilians mores nostros cognosceret, & suos nobis manifestaret, vt paulatim impuros nostros calore suæ dilectionis excoqueret, & suos purissimè defæcatos nostris intorquendo imprimeret. Dare namque venit non accipere; nisi fortè dicatur quòd à nobis animam & corpus accepit, planè ita est corpus & animam à nobis, id est conforme, non tamen tanquam de nostro, sed tanquam de suo accepit. Ipse enim nouo artificio nouam creaturam de veteri compegit materia, vbi pluris æstimatur opificis artificium, quàm præiacens materia originalis, nisi enim fieret caro de carne Virginis caro Dei, quid esset caro Virginis nisi caro hominis? at vbi obumbrante Spiritu sancto præcisus est ramunculus carnis de arbore humani generis, & insertus diuinæ naturæ, in nouam concreuit arborem Iustitiæ IESV CHRISTI conditione meliorata: nunquam enim deinceps fuit caro peccati, nec appellata est tantummodo caro hominis, sed etiam caro Dei. Hoc autem totum est ex gratia non ex natura, nec merito materiæ, sed artificio gratiæ atque diuinæ potentiæ.

Exod. 33. 15. In hac ergo carne assumpta *si tu ipse non præcedas, ne educas nos de loco isto, in quo enim scire poterimus ego & populus tuus, &c. Et verbum*, inquit, *illud faciam:* gratias tibi Domine quia complesti quod promisisti: non fuit apud te est & non, sed est apud te est, sunt enim sine pœnitentia dona & vocatio Dei, semper ambules & perambules in medio, in corde nostro, semper præcedas nos vt expedias viam, & deducas atque perducas in æternam patriam in lumine vultus tui CHRISTE IESV, qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas per omnia sæcula sæculorum Amen.

SERMO III.

IN NATIVITATE DOMINI.

Super hæc verba *Gloria tibi Domine qui natus es de Virgine, &c.*

AD bonos mores noſtros, contra quos nemo debet venire, pertinet vndelibet & quibuſlibet nouiter aduenientibus aut obuiantibus deuotè & humiliter ſalutis obſequium exhibere, nobilis, ignobilis, ſeruus, dominus, vicinus, amicus, Clericus, Monachus, vir, mulier, Chriſtianus, Gentilis, Iudæus planè indifferenter vtuntur hoc iure. Itaque, Fratres chariſſimi, ſollicita ſedulitate ad inuicem requiramus quâ ſalutatione honorandus ſit tantus Dominus, tantus hoſpes, tantus Rex, tam neceſſarius medicus, tam chariſſimus amicus, tam germanus frater, tam deſideratus Saluator & Redemptor, qui ad nos hodie venit, qui tugurium noſtrum intrauit, qui ſemicinctiis noſtris ſe ſe operuit, reuera hilarem vultum, iucundum eloquium, mundiſſimum hoſpitium præſtantiſſimum ei parare debemus obſequium; causâ enim noſtri venit & noſtram cauſam ſuam fecit, dignus ergo eſt ſalutatione qui venit ſaluare, ſed qua? equidem noua & cœleſti non inferiore, non viliore quàm Mater ſua ab Angelo ſalutari meruit, ſic enim ſalutat eam Angelus: *Aue gratia plena, Dominus tecum*; deinde Salutata Domina noſtra, Luc. 1. 28.
& ipſa paulo poſt ſalutat Eliſabeth cognatam ſuam: quare ergo & nos his nouis ſalutationibus ex parte noſtra non interſeramus tam dignam ſalutationem, quæ locum congruum in his accipiat?

Dicamus ergo *Gloria tibi Domine*, quia tu Filius Sapiens gloria es Patris; quia gloriam poſſides in regno tuo, non amittis in ſtercore noſtro, quia tibi eſt conſubſtantialis gloria, vt naſcendo de Patre ante omnia tempora, vt carnem aſſumendo de Virgine in fine temporum: tu enim numquam Angelis tuis in cœlis inglorius apparuiſti: tu rectis corde in terris etiam cùm eſſet vultus tuus abſconditus; etiam cum appareres leproſus non habens ſpeciem neque decorem; etiam pannis inuolutus in præſepio; etiam clauis confixus inter duos latrones in crucis patibulo; etiam poſitus in ſepulchro; ſemper & vbique glorioſus es, & glorioſè magnificatus. *Gloria tibi Domine*, fons gloriæ, ſedes gratiæ, opera magnifica & à ſæculis inaudita, tu operatus es in medio terræ.

Si Moyſes legum lator de monte vmbroſo & condenſo, propter loquelam tuam, quam audiuit in nube, & faciem vidit in caligine, vbi tu habitas, tantam gloriam deſcendens ad filios Iſraël reportauit, vt non poſſent intendere in faciem eius, propter gloriam vultus illius, quæ euacuatur:

quanto magis facies tua, gloriosior sicut sol lucet in virtute sua resplenduit in natiuitate tua; qui es splendor gloriæ, & figura substantiæ Dei; qui es candor lucis æternæ; qui es candidus & rubicundus, electus ex milibus; qui es gloria quæ eleuatur super Cherubim; qui es imago gloriæ Dei, Rex sæculorum immortalis, inuisibilis, cui honor & gloria in sæcula sæculorum; gloria, inquam, tibi de Patre, de Matre, de omni genere tuo & generatione, de nomine, de opere, de natiuitate, de vita & conuersatione; de verbo & prædicatione; de cœcorum illuminatione; de auditus restitutione; de leprosorum emundatione; de mortuorum resuscitatione; de passione tua; de morte; de descensione ad inferos, de resurrectione; de eiusdem resurrectionis manifestatione; de ascensione; de confessione ad dexteram Dei Patris; de interpellatione pro nobis; de extrema futuri iudicii bonorum & malorum discussione.

Gloria tibi quod iugum legis Mosaycæ, quod portare non potuerunt antiqui Patres nostri, quia manus Moysi graues erant, & chirurgica curatione circa ægrotos suos sanandos vtebantur; dum oculum pro oculo, dentem pro dente; liuorem pro liuore; talionem pro talione, absque vlla miseratione rependebant, à ceruicibus nostris deposuisti, & iugum tuum suaue supposuisti, quo peccatores terræ non occideres, neque intolerabiliter curares; sed sicut plenus gratia & veritate, semper gratiam prorogares, oleum promittens præcantares infirmis tuis; deinde veritatem, deinde vinum, deinde iudicium temperatè subinferres.

Quid mirum si Moyses duriùs egit, tu molliùs? quis enim ille, quis tu? quid ad nos ille, aut nos illi? neque ille nos creauit; neque plasmauit; nihilominus neque redimere potuit; frater enim non redimit, sed quis? ho-
Ps. 86.5. mo? vtique, sed homo Deus, homo qui dicit in Psalmo; *Mater Sion & homo natus est in ea & ipse fundauit eam Altißimus.* Homo; quem ille Euangelicus non habebat qui expectabat aquæ motum descendente Angelo in pis-
Ioan. 5. 7. cinam, & dicit *Hominem non habeo.*

O puer IESV tu es ille homo in similitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo; ô homo Dei, imò homo Deus. Noe, Abraham & Moyses nescierunt nos, quia figmentum nostrum non ipsi plasmauerunt, neque scire potuerunt quid esset in homine, nisi quatenus homines in facie videbant, imò animarum medicinam talem conficere nequiuerunt quæ languores nostros omnes sanaret, sed de qua languor magis ingrauesceret. Nam siue lex siue circuncisio neminem ad perfectum adduxit; tu verò solus nosti corda hominum qui sigillatim finxisti corda eorum. Tu plenè intelligis quàm sint fragilia corpora nostra, quàm limosa, quàm lutea, quàm fluxa, quàm impatientissima, quæ mane florent & transeunt, vespere decidunt, indurant & arescunt. Adhibuisti ergo congrua medicamenta naturæ nostræ contritæ & conquassatæ tanquam bonus tanquam pius medicus. Vtique de Spiritu sancto conceptus, de Virgine plena gratia natus, filius hominis filius Dei non in igne, non in commotione, non in vstione, non in secatione, sed in aqua regenerationis, sed in oleo chrismatis, sed in confessione cordis & oris constituisti sacramenta nostræ reparationis.

Quid facilius ad remissionem peccatorum, quàm quod remissa sunt peccata per lacrymas mulieri, quæ in ciuitate erat peccatrix, & omni transeunti diuaricauerat pedes suos, & habebat septem dæmonia. Item alii deprehensæ in adulterio dicitur, *Vade & ampliùs iam noli peccare.* Nusquam in Euangelio aliquid crudelitatis de IESV inuenies, cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit, paruulos, peccatores, & meretrices suscipit. Scribis, Pharisæis superbis, hipocritis de sua iustitia præsumentibus resistit dicens: *Misericordiam volo & non sacrificium.* Quid vltra de bonitate & pietate Pueri nobis nati dicere possumus, nisi quod etiam mortem suam ignoscit suis crucifixoribus. *Gloria tibi Domine qui natus es, &c.*

Ioan. 8. 11.

Matth. 9. 13.

SERMO IV.

IN HÆC VERBA

Filius hominis non habet vbi caput reclinet.

Matth. 8. 20.

OPulentissimus quondam & diues inter omnes Orientales Dominus, cuius orbis est & plenitudo eius, non casu fatali vrgente, sed ipso agente & infinitos thesauros, gazasque innumerabiles misericorditer proponente, ad paupertatis extremas deuenit reliquias, ita vt de se dicat *Filius hominis non habet vbi caput reclinet*, quare? fortè quia nihil voluit habere de anathemate Ierico, fortè quia non venit pecuniam accipere, sed dare animam suam redemptionem pro multis: *In propria enim venit & sui eum non receperunt.* O sui non sui, sui creatione, non sui electione: sui seruili timore, non sui filiali subiectione; sui radice Patriarcharum, non sui participatione pinguedinis oliuæ, sui legislatione, non sui adoptione gratiæ; sui specie non re, sui habitu non spiritu; sui verbo & lingua, non opere & veritate; sui inquam non receperunt eum animo, corde, voluntate, veneratione, exhibitione.

Matth. 8. 20.

Ioan. 1. 11.

Quæris causam? quia non est Propheta sine honore nisi in patria sua. Estne hoc propter auaritiam, an propter inopiam, an propter odium, an propter negligentiam, an propter eius insolentiam? sed quæ agni insolentia, qui *coram tondente se obmutescit & non aperuit os suum?* quæ insolentia eius qui venit non ministrari sed ministrare? quæ insolentia eius *qui cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, tradebat autem iudicanti se iniuste?* Si verò negligentia eorum nimis crassa & supina negligentia est: negligere Dominum, negligere Redemptorem & liberatorem suum, negligere incurabilem morbum. Si autem odium, vnde putas charitas odiosa, vnde iustitia reprobanda, vnde pietas exectanda, vnde salus respuenda? Si denique propter inopiam; quis adeo inops vt non habeat saltem miserrimum tuguriolum: saltem calicem aquæ frigidæ; saltem sinum,

Esaiæ 53. 7.

1. Petri. 2. 23.

ſaltem gremium? Si ad extremum propter auaritiam, fœnerare neſciebas? Ad vſuram centeſimam dare pecuniam tuam quare illi recuſabas, à quo etiam cœlum lucrari poteras? Voluit certè ſic reprobari lapis angularis, vt vineam ſuam aliis agricolis locaret: & daretur regnum Dei genti facienti

Eſaiæ 1. 4. fructus eius. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate: ſemini nequam: filiis ſceleratis. Proieciſti eum tamquam leproſum, tamquam percuſſum à*

Eſaiæ 53 13. *Deo, & vulneratum. Ipſe autem dolores noſtros tulit:* & hoſpitium ſuum benedictionibus cumulauit; vt hoſpites eius efficiantur fili Dei; *hæredes qui-*

Rom. 8. 17. *dem Dei, cohæredes autem CHRISTI. Ciues Sanctorum, & domeſtici*

Epheſ. 2. 19. *Dei.*

Vacuandum itaque eſt, Fratres chariſſimi, hoſpitium CHRISTI, fide & voluntaria paupertate: mundandum confeſſione; dilatandum charitate; ornandum religione; bonis odoribus aſpergendum: & ne quis alienus vel prophanus accedat, in..enta circumſpectione muniendum. Cura & ſollicitudo ſecularis, concupiſcentia carnis, ſuperbia cum omni familia ſua ſecedant, & locum CHRISTO in corde faciant. Deinde gula, luxuria, auaritia, ira, diſcordia, & tota infernalis familia fugam arripiant; vt egrediatur diabolus ante pedes eius, cum filiis & filiabus ſuis, Gergeſeo, Hetheo, Amorræo, Phereſæo, Euæo, Iebuſeo, & Philiſtæo: malè enim occupant terram. Qui verò Domino penſum non ſoluunt, nec ab ipſo poſſeſſionem recognoſcunt, nec colunt eam ad fructum, ſed parant ad incendium. Verus & legitimus Dominus, exploſa gente non ſancta, ingrediatur: hanc hereditatem ſuam recipiat, & recognoſcat imaginem ſuam: quatenus anima noſtra reuertatur ad antiquitatem ſuam, quando nondum peccauerat Adam.

Pſal. 76. 6. *Cogitaui* (inquit Propheta) *dies antiquos; & annos æternos in mente habui.* Perflat namque CHRISTVS habitans in corde, hortum ſuum; vt fluant talia aromata, id eſt, cœleſtium & æternorum deſideria: vacuatum quidem cor ab ira, ab odio, ab inimicitia, à gratia ſeculari, ab omni quod virtutum germen ſuffocat, etſi nondum caput, pedes tamen IESV iam adorat.

Sed quale caput? caput filii hominis, quod non habet vbi reclinet. Audi ſponſam, quæ fortè comas capitis huius aliquando diſcriminauerat, & fonte

Cant. 5. 11. lacrymarum irrorauerat; audi quid dicat: *Caput*, inquit, *eius aurum optimum.* Dic & tu amice ſponſi, Ioannes Euangeliſta, quale ſit caput filii

Apocal. 1. 14. hominis. *Caput* (inquit) *eius & capilli tamquam lana alba, & tamquam*

Ioan. 1. *nix.* Dic planiùs: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum.*

1. Cor. 11. 3. Et Paulus: *Caput Chriſti Deus.* Hoc caput apud Patrem habet reclinatorium aureum; quia eſt in ſinu eius, quia Filius in Patre, vt ipſe ait: *Ego in*

Ioan 10. 38. *Patre, & Pater in me eſt.* Parua ſunt hoc caput, & hoc ceruicale ſiue capitale. Nihil æquabilius, alterna requie horum nihil delectabilius. Pater complacet ſibi in Filio; & Filius in Patre. Mutua ſe ſe, & ineffabili dilectione, modo indicibili fouent, & ſibi cohærent. Hac eadem retenta indiſſolubili vnitate, abſque coæternitatis diſpendio, temporali diſpenſatione, in gremio Virginis humanitatis capitale, alio aſtrinxit vinculo. Vt ſicut vera vnitate cum Deo Patre, vnus Deus: ſic vera vnione Verbi, animæ & carnis, eſſet vnus homo Deus; & Deus homo.

Tria itaque habet CHRISTVS reclinatoria: Deum Patrem: Virginem matrem: assumptum hominem. In matre namque totum caput reclinauit; quia obumbrante Spiritu sancto, in ea accumbens & requiescens, quasi longos somnos fecit, dum moras humani corporis per membra disponendi seu componendi, profunda secreti sui ratione patienter expectauit. Interim cùm esset in accubitu suo, nullas ei molestias Virgo integerrima excitauit. Cœleste silentium per omnes motus animi & corporis continuit. intrinsecus rapta audiebat arcana quæ non licet homini loqui. Soporem immisit Dominus in Adam, cum de costa eius Euam fabricaret. Sed nullatenùs fuit necesse Dominam nostram obdormisse; cùm CHRISTI caro de carne eius extraheretur. Quæ enim læsio, vbi nulla corruptio? Immo quid tam suaue, quàm gratiam Spiritus sancti sensibiliter in medullis, & ossibus, & carne, & sanguine, & animo sentire; Deoque in obsequium substantiam suam concorporandam, in gloriam & gratiam Vnigeniti Filii Dei subministrare? Nullus dolor discissionis, vbi omnem iacturam perditionis, restaurat vinculum tam adorandæ Vnionis. Et hoc aureum reclinatorium est.

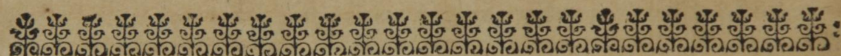
Quartum restat reclinatorium, quia IESVM natum, locum non habens in diuersorio, reclinauit eum mater sua in præsepio. Commune fortè aut cuiuslibet alterius. Non Ioseph non MARIÆ fuit hoc reclinatorium; idcirco veraciter dicitur, quia, *Filius hominis non habet vbi caput reclinet.* Matth. 8. 20. Animalium erat præsepe, non hominum. O IESV de altissimo solio gloriæ tuæ, quàm incomparabile elegisti descensorium, seu reclinatorium! quàm altum illud; quàm profundum istud; quàm Deo dignum illud; quàm indignum istud; quàm gloriosum & nobile illud; quàm vile & despicabile istud. Occurrant miseriæ nostræ, penetralia vndique liquefacta visceribus misericordiæ Dei nostri, sic à summo ad imum stationis nostræ, distillantibus incerta & occulta Sapientiæ Dei, & nulla recompensatione moderantibus, vnde vel quò venerit summa Deitas. Tali Dominus voluit mysteria nostræ restaurationis inchoare initio; vt capite nostræ superbiæ compresso, dedisceret homo alta sapere; & disceret humilibus consentire.

Hæc signa pueri nobis nati & dati: ab oppositis se erigunt apostasiæ diaboli & hominis. Quis putas puer iste erit? ecce officinam suam incipit, non statuere in lateribus aquilonis, sed in præsepio: non throno regali, sed in loco humili. De hoc reclinatorio agnus vagiens in excelso throno auditur: & ei cœli sublimitas mittendo stellam vel Angelos, deuotè & humiliter substernitur.

Quintum quoque recenseo crucis reclinatorium, quod commodiùs appellaretur recuruatorium, quàm reclinatorium. Mater reclinauit eum in præsepio: nouerca Synagoga Iudæorum suspendit in patibulo. Ibi potestas eius quasi recuruata, non se vindicando extendit; sed omnes patiendo mortis angustias, pro reis pependit. Nec fuit inanis hæc recuruatio; *quia ad fœtum sicut cerua*, vt ait Iob, *incuruauit se:* quatenùs ex dolore crucis simul pareret omnes filios prædestinationis; vt ascendens ad palmam victoriosi triumphi IESVS, fructus apprehenderet credentis populi. Quomodo

igitur non habet filius hominis in terra, vbi caput reclinet? Animaduerte quòd se ait exaltandum à terra, cùm se crucifigendum prædiceret: hoc & alio intellige modo; quia Iudæi CHRISTVM in cruce positum, non se ipse suspendit; sicut Iudas, qui suspensus crepuit medius.

Iam igitur præstemus illi nascenti reclinatorium aureum, id est, cor mundum fide; dilatatum charitate; exaltatum cœlesti contemplatione, & innouatum Spiritus sanctificatione. Tale cor non terrenum, sed cœleste, CHRISTO hospitium præparabit: vbi mensa legis & Euangelii: vbi candelabrum crucis: vbi lectus diuinæ dilectionis: vbi chorus iubilationis: vbi balneum sanctæ compunctionis: vbi caminus charitatis: vbi fenestræ meditationis: vbi cancelli lectionis: vbi priuata domus sanctæ confessionis: vbi panis diuinæ voluntatis: vbi vinum feruoris: vbi area conscientiæ planæ, & absque scrupulo peccati vrgentis. Non recusat reclinari in tali reclinatorio Puer qui natus est nobis IESVS CHRISTVS Dominus noster, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO V.

DE NATIVITATE.

SI omnis anima vndecumque vires ingenii sui, quasi in funiculo beatæ solicitudinis colligaret, & ad vnam quærendi Dominum occupationem cogeret, seu colligeret; nunquid vel sic sapientiam Dei præcedentem omnia inuestigaret? O misera & insipiens anima, quare argentum tuum expendis, non in panibus; & laborem tuum, non in saturitate? Cur te euisceras in vanitates & insanias falsas, vana mundi lucra sectando; philosophica ingenia admirando, poëtica figmenta legendo; & euangelica Dei negligendo, legemque præuaricando? Dic potiùs Domino: *Legem pone mihi, Domine, viam iustificationum tuarum; & exquiram eam semper*; vt nunquam desistas quærere, nunquam desinas amare, quasi ardentissimus potator, qui quò ampliùs biberit, vehementiùs ad pocula recurrit. Dic Sapientiæ: *Vias tuas demonstra mihi, & semitas tuas edoce me.*

Psal. 118. 33.

Psal. 24. 4.

Quære illius hospitium; quære transitum; quære domum; quære cubiculum; quære deambulatorium; quære solium. Credo quod si fideliter; si humiliter; si piè assiduè his te alligaueris studiis; saltem fimbriam vestimenti eius contingere poteris. *Omnis gloria eius filiæ regis* primogenitæ, *ab intus; in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.* Cingulum Sapientiæ, in quo dependent fimbriæ aureæ, est dispositio tam visibilium creaturarum quàm inuisibilium. Fimbriæ verò aureæ sunt; vel prima illa opera sex dierum; vel ætates mundanarum distinctionum, vel opera quæ in carne gessit Filius Dei; vel etiam sacramenta quæ sponsæ suæ dimisit, cùm ad Patrem rediret;

Psal. 44. 15.

rediret; & ad procreandam Christianorum sobolem, post se vsque ad tempus & numerum præfinitum in terra relinqueret. Sed quid faciendum si iam mutaret hospitium, antequam tarda accurrant desideria animæ quærentis Deum, quærentis sapientiam? Quærat saltem transitum.

Sed vbi est hospitium Dei? In lege Moysi. Vbi transitus? In Prophetis. Vbi domus? In Euangelio. Vbi cubiculum? In epistolis Pauli, vel in vtero Matris, vel in patibulo crucis, aut in monumento lapideo. Vbi deambulatorium? In expositione Scripturarum, vel in ascensione nubium. Vbi solium? In dextera Patris. Quare dicitur lex hospitium Dei? Quia propter inutilitatem & infirmitatem, quæ suo tempore facta fuit, translata est vt ait Apostolus: *Quod*, inquit, *antiquatur & senescit, propè interitum est.* Fuit Hebr.
ergo tamquam hospes in lege CHRISTVS: quia vt Isaac oculis caligan- 8. 12.
tibus filio suo benedicens, quis esset ignorabat; sic in vitulo, in ariete, in agno, in capra, in hirco emissario, in turture & columba, in simila, in oleo, & cæteris cæremoniis figurabatur, & non agnoscebatur. Hospes ergo erat, quia de se, ipse legere dederat; & cùm hæres esset, quis esset latitabat.

Quidam tamen, qui quasi poma in cacumine ficulneæ, erant sancti Patres, qui ei debitum obsequium impendentes, iustificabantur eadem fide, quâ & nos credimus & saluamur. Adhuc apud Moysen hospitatur Dominus, tanquam apud Archisynagogum, cuius filia, id est, Synagoga infidelis, licet mortua; si crediderit, ab eo resuscitatur. Cùm enim Scribæ & Pharisæi sedentes super cathedram Moysi legem tenentes, contra legem Dominum legis extra Synagogam fecerunt; succedentes Prophetas, vt per eos transitum haberet, meruerunt. De ipso enim in Canticis dicitur. *Ecce iste ve-* Cant.
nit saliens in montibus, transiliens colles. Modò enim Isaias regem Domi- 2. 8.
num exercituum videt sedentem super solium excelsum, & eleuatum, &c. Modò Ezechiel videt gloriam Domini iuxta fluuium Chobar. Modò in campo; modò in ciuitate; modò in templo. Modò Ieremias videt virgam vigilantem. Modò Amos videt Dominum super murum litum stantem, & vncinum pomorum atque trullam cœmentarii in manu tenentem. Modò Zacharias inter mirtheta videt Virum, scilicet Dominum: & alii suo tempore, & suo modo transilientem per se gratiam senserunt. Vnde Psalmista: *Deus* Psal.
cùm egredereris in conspectu populi; cùm pertransires in deserto: cœli distilla- 67. 8.
uerunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israël. IESV namque transeunte, cœlum * gloriam non cessabat pluere. Vbi facies Dei, ibi cognitio * vel
Dei: & vbi cognitio Dei, ibi deuotio: & vbi deuotio, virtutum fructi- gratiá.
ficatio.

Sub figura huius transitus in quarto volumine Regum, dicit magna quædam mulier de Helisæo: *Animaduerte quod vir Dei sanctus est iste, qui* 4. Reg.
transit per nos frequenter: faciamus ergo ei cœnaculum paruum & ponamus 4. 9.
ei in eo lectulum & mensam, & sellam, & candelabrum; vt cùm venerit ad nos maneat ibi. Lustrando & illustrando Sanctorum mentes gratia superna transitum facit; quia tenuissimo contemplationis filo, ponderositas humanæ fragilitatis eleuata, citò ad ima reflectitur, & vix in bonis Dei demo-

ratur: ſolus IESVS hoc vſus eſt priuilegio, vt Spiritus ſanctus ſuper eum deſcenderet & maneret.

Faciamus ergo cœnaculum paruum; paruum quidem propter fragilitatem; cœnaculum tamen, propter cæleſtium æmulationem. Faciamus in eo lectulum ad quieſcendum; menſam ad reficiendum; ſellam ad reſidendum; candelabrum ad videndum. Pauſat Dominus in mente quieta: reficitur in anima ad mandata Dei, & conſcientiam Scripturarum intenta: ſedet in eo, qui ſe non iudicat in eo quod probat. Accendit candelabrum illius, qui ſimplici oculo, id eſt, pura intentione ſoli Deo placere cupit. Sic in iis ſaliendo & tranſiliendo, tranſilientes eoſdem facit; tamen quia, pro Idithun, quod interpretatur tranſiliens, quibuſdam Pſalmorum titulus apponitur, in libro Pſalmorum paſſus illius & ſaltus, qui ſimilis eſt capreæ hinnuloque ceruorum, à primo ingreſſu in vterum Virginis, vſque ad regreſſum in dexteram Dei Patris, ſi bene diſtinxeris, ſicut & in aliis Prophetis, reperire poteris: & in hoſpitio itaque, & in tranſitu occurre hoſpiti & tranſilienti.

Rom. 8. 3. De hoſpitio IESVS tranſit ad domum, id eſt Euangelium; *quia quod impoßibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne:* cuius incarnationis myſterium, loquitur Euangelium. Sic ergo Dominus manet in domo, ſic CHRISTVS in Euangelio, vbi Gabriel Archangelus
Lucæ 1. miſſus à Deo, quaſi portam claudit & aperit, dicens: *Aue MARIA*, &c. vſque *paries Filium:* Ioſeph in atrio exteriori obſeruat valuas, ſed vix audet reſpicere illas: vnde ſicut Centurio ad ſepulchrum Domini territus clamauit: *Verè hic homo filius Dei erat.* Sic Ioſeph Virginis in prægnatione
Marc. 15. 39 turbatus; voluit occultè dimittere eam: hinc eſt quod in oſtio templi palmæ & Cherubim miniſtrent filio regis tamquam Domino ſuo.

Domus proinde Euangelica quatuor habet angulos, iuxta quatuor cœli ventos; vbi ſinguli Euangeliſtæ ſingulos muniunt angulos: dum Matthæus ad orientem iuxta columnam cedrinam, habentem faciem hominis, conſcri-
Matth. 1. pſit Euangelium ſtilo hominis, dicens: *Liber generationis IESV CHRISTI, filii Dauid, filii Abraham.* Ad ſeptentrionem verò Marcus, iuxta columnam marmoream exculptam facie leonis, ſcripſit Euangelium ſuum calamo
Marc. 1. 3. ſolitudinis, ſic inchoans: *Ego vox clamantis in deſerto, parate viam Domini.* Ad occidentem Lucas, iuxta columnam de lignis Sethim, quæ ſunt
Lucæ 1. ſimilia albæ ſpinæ, habentem faciem vituli, ſic exorſus: *Fuit in diebus Herodis Regis, Sacerdos nomine Zacharias.* Ad Meridiem Iohannes, iuxta ſaphirinam faciem aquilæ, ſcripſit Euangelium ſuum penna * euangelica ſic
* f. angelica. Ioan. 1. euaporans de fumo altaris: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum.* Matthæus reſidet in ſella iuſtitiæ. Marcus in ſede fortitudinis. Lucas findens vngulam in conſiſtorio prudentiæ. Iohannes in throno temperantiæ. Omnes habent vultus ſuos ſemper in propitiatorium, & cùm Virginem intrat, & cùm in deſerto ieiunat, & cùm in templo prædicat; vel animam ponit pro ouibus ſuis, & cùm regrediens, aſcendenſque ad cœlum Patrem & patriam viſitat.

Ex domo iſta erogantur imperialia beneficia, vt ſit extra regnum cœlo-

rum qui non pertinet ad hanc domum; ſunt enim in ea vaſa aurea & argentea, lignea & fictilia, & manſiones multæ. Eſt in ea menſa altaris, in qua cibus ab Angelis quotidie fidelibus miniſtratur. Eſt baptiſmus, in quo corpora & animæ ab omni contagione perfidiæ abluuntur. Eſt oraculum, in quo Deus palatium cordis perliniens ſua dulcedine, theſauros æternæ beatitudinis promittit; & anima choleras interaneorum, vera confeſſione, & larga compunctione euomens, petitionem remiſſionis de manu eius expetit & accipit. Eſt caminus ignis ad cremanda ſacrificia & holocauſta; frigida calefaciendo; dura liquefaciendo; ſuperflua comburendo; & obſcura illuminando: locus ſecretus ad vacandum contemplationi; ad inſeruiendum meditationi; ad confabulandum cordi; ad ſcrutandum eloquia diuini eloquii. Eſt denique porticus languentium; piſcina lacrymarum. Eſt locus cinerum in quo memorantur nouiſſima. Ecce hîc CHRISTVS, aut certè illic. Quære ergo in domo ſua; quia filius manet in domo in æternum dicens: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem.* Matth. 28. 20.

Tranſeamus iam ad cubiculum, ſic enim ait ſponſa: *Ducam te in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis.* Caſtiſſimum & placatiſſimum CHRISTI cubiculum eſſe Virginis vterum, nouit anima eius, nouit ipſe Dominus; nouit Gabriel Archangelus; nouit Iohannes Baptiſta; & Iohannes Euangeliſta; nouit denique tam cœleſtis curia, quàm vniuerſalis Eccleſia fidelium. Eſt enim lectulus Salomonis quem ambiunt ſexaginta fortes ex fortiſſimis Iſraël, lectus floridus, omni gratia Dei, ſpecie & pulchritudine, verbo vtique Dei, anima & carne. Si fideliter adieris matrem, proculdubio inuenies filium cum matre; non enim mater ſine filio, nec filius ſine matre: ſicut nunquam fuit filius ſine patre, nec pater ſine filio. Quem namque aliquando in vtero habuit, nunc à dextris eius perpetuò adſiſtit. Quid ergo poterit loqui mater quod non audiat filius: immo quando audiet mater ſine filio; quæ corpore & anima tota pendet ex filio? Veni ergo ad matrem tamquam ad cubiculum, quia ſingulariter quieſcit in ea, qui vnicus & vnicè natus eſt ex ea. Tintinnabulum tuæ poſtulationis vt pulſauerit aures Virginis, excitabitur IESVS à ſomno diſſimulatæ exauditionis. Cant. 3. 4.

In Euangelio legitur IESVM deambulaſſe in porticu Salomonis, quia Iudæi non intelligebant ipſum eſſe templum, templo illo ſignificatum, ideo in porticu deambulabat. In eodem templo extrinſecus per gyrum muri & labium erat, vbi deambulatorium erat valde delectabile; quia in ſummitate erant affixa poma, aureæ vuæ cum pampinis aureis; ita vt ſurſum aſpicientibus moueri viderentur. Hic ordo eſt contemplatiuorum, quorum oculi ſemper ad Dominum: ſic illi infiguntur vt neque tribulatio, neque anguſtia, neque mors, neque vita, ſeparet à charitate, quæ eſt in CHRISTO. Ideo aureas vuas de vera vite dependentes dum ſuſpiciunt cum pampinis aureis, cum Apoſtolo dicunt: *Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis:* cuius vias, id eſt beatitudines, ſapore intimo prægustamus, & certi de promiſſione, in fide non heſitamus. In his deambulat ad cœlum corde eleuato, & in charitate dilatato. Rom. 8. 18.

His decurſis quid reſtat? Solium excelſum & eleuatum de quo in Canticis:
Can. 8. 14. *Fuge dilecte mi, aſsimilare capreæ hinnuloque ceruorum.* Illuc non aſcendet niſi aquila & filii aquilæ. *Nemo enim aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de*
Ioan. 3. 13. *cœlo.* Aquila grandis, magnarum alarum Iohannes Euangeliſta; & alia aquila ſimiliter aliarum alarum, Paulus; de quibus Ezechiel loquitur. Altera vſque ad tertium cœlum, altera vltra cœlum cœlorum euolauerunt: & quæ non licet homini loqui, de medulla cedri guſtauerunt; & vt potuerunt de adipe frumenti, & de rore cœli, atque melle Diuinitatis, eructauerunt in ſcripturis.

Pſal. 10.24. O Domine IESV *genua mea infirmata ſunt* quomodo curram? O Domine *pedes mei moti ſunt*, quomodo vadam? O Domine *quis dabit mihi*
Pſal. 54.7. *pennas ſicut columbæ; & volabo & requieſcam?* O Domine vbi currus igneus, & equi ignei, quibus ſecretam regionem petam? O Domine vbi nubes lucida, in qua poſt te vel tecum aſcendam? O Domine mitte Seraphim qui teneat dexteram meam, & ad thronum gratiæ ducat, vt explorem cauſam meam, & implorem gratiam tuam, antequam accuſatus, vel conuictus, in die mala ſententiam iudicii referam. *Vias ergo tuas, Domine, edoce me;* quia via & veritas & vita es. Amen.

DE PVRIFICATIONE SANCTÆ MARIÆ.

SERMO.

ADorna *thalamum tuum Sion, & ſuſcipe regem Chriſtum, &c.* Quàm ſit iocunda & præclara præſens ſolemnitas, ipſa luminarium claritas, quæ cum proceſſione feſtiua ad Miſſam tenebitis in manibus, ſatis ſufficienter declarat. Ecce ſiquidem duo magna luminaria ad Patrem luminum, in templo accedunt, quando MARIA IESVM offert Patri Spirituum. Luminare minus MARIA: luminare maius IESVS Filius MARIÆ. Pater luminum Deus eſt, qui Verbum ex vtero ante luciferum genuit, & de Matre incarnari in fine ſæculorum conſtituit. Ab ipſo quoque ſole quem concepit Virgo & genuit magnum luminare fieri meruit: vnde & Stella maris appellatur. Hanc itaque ſermo diuinus alloquitur dicens: Adorna thalamum tuum Sion, &c.

Sed diligenter animaduertendum, quòd Sion aliquando accipitur patria cœleſtis; aliquando, Virgo ſingularis; aliquando, Eccleſia vniuerſalis; aliquando, anima fidelis. Vnaquæque verò iſtarum ſuum habet thalamum, in quo ſponſus cubat veſpere, & manè & meridie. Si Sion anima intelligitur, manè cubat in ea, quando inchoat in ea charitatem: veſpere, quando conſummat: meridie, quando inflammat vſque ad diſtillationem ipſius animæ. In Eccleſia verò vniuerſali, manè cubauit per fidem Patriarcharum ante legem: meridie, per fidem Prophetarum ſub lege: veſpere, per prædicatio-

onem Apostolorum in tempore gratiæ. In Virgine singulari, manè cubauit per Annuntiationem Angelicam: meridie, per obumbrationem Spiritus sancti: vespere, per partum eiusdem Virginis. In cœlesti thalamo, neque manè, neque vespere cubat, sed tantùm meridie. Vnde in Canticis dicitur: *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascis, vbi cubas in meridie.* Planè Cant.1.7.
ibi est meridies, id est, mera dies, quando sol in centro est, pleniorem lucem & calorem reddens: quia in æternitate illa, nullum nubilum vespertinum, nullæ tenebræ abeuntis noctis apparent; sed plena & perfecta claritas visionis gloriæ Dei: plena & perfecta charitas amoris Dei.

Quomodo ergo huic Sion dicitur, *Adorna thalamum tuum?* Thalamus namque ille cœlestis numquam est non ornatus, nisi fortè quando IESVS in cruce passus est; tunc enim quasi deposuit ornatum suum, quando & ipse sol superiorem sentiens in Virtutibus Angelicis mœstitiam, quodammodo mutauit vultum & habitum, abscondens in sinu suo radios lucis, & faciens tenebras super vniuersam faciem terræ. Est autem cœlestis ornatus in splendoribus Sanctorum, habens diuersa ornamenta vtique in cognitione pulchritudinis & admirationis; serica præferens pallia in nouem ordinibus Angelorum: tapetia varia & depicta in meritis Patriarcharum & Prophetarum: iacinthina pallia in conuersatione Apostolorum: purpurea in sanguine Martyrum: crocea in puritate Confessorum: byssina in integritate & castitate Virginum. Ornatum istum in futuro expectare debemus, non modò explanare quod non sufficimus cogitare.

Habet thalamus iste inter illa quæ de terra nostra allata sunt ei, ornamenta pretiosa super omnibus aliis pretiosiora, tunicas illorum qui non inquinauerunt vestimenta sua, virgines enim sunt & sequuntur Agnum quocunque ierit. Nam & de longinqua terra solent ei venire opes, & peregrinæ merces quæ multùm charæ sunt in cœlo, animæ vtique Sanctorum. De sua verò cultura & natiuis opibus sunt Angelicæ Virtutes, quas sola artificis Sapientiæ manus contexuit mirabiliter. Pinge ô Anima quascumque formas venustiores & pulchriores excogitare poteris, & tamen non dico veritatem, sed nec saltem aliquam imaginationem cœlestis ornatus mutuaueris. Adorna itaque thalamum tuum Sion quia hoc totum puero IESV debetur, hoc eius Matri promittitur.

Inflectamus itaque & visum & stylum ad ipsam Matrem Domini, & de suo ornatu faciat festum Deo & Angelis, & hominibus: Deo spectaculum, quando Verbum quod de corde suo eructauit Pater, speculatur, Matris in vtero incarnatur, tam non patiens illam suis abesse conspectibus, quàm nesciens elongari à Filii amplexibus. Quando enim à Matre Filii sui oculos suos auertet Pater & Spiritus sanctus, cùm omnimoda conuersione Pater sit in Filio, Filius in Patre, Spiritus sanctus in Patre & Filio, nihilominus & in Matre & in Filio? O Virgo Virginum quid est hoc? vbi es? singulari & quodam modo inæstimabili penè immediatè accedis ipsi Trinitati, vt si vllo modo Trinitas illa quaternitatem externam admitteret, tu sola quaternitatem compleres: sed est Trinitas, nec aliquatenus ibi fieri potuit aut poterit quaternitas. Non ergo es vna persona de Trinitate quæ Deus est, quia varia-

ri aut alternari non possunt illæ personæ quæ ibi sunt, quia æternaliter sunt quod sunt; nec etiam quarta ad Trinitatem es, quia quartum Trinitati ad æqualitatem nihil est: quid ergo es? vna & prima post Vnitatem & Trinitatem, Mater eius cuius Pater est Deus Pater: Mater eius de quo procedit sicut & à Patre Spiritus sanctus.

Quæ tanta & talis es adorna thalamum tuum Sion: illustrissimus hospes ad te venit Pater, Filius & Spiritus sanctus. Explica si quid plicatum habes, propone si quid repositum, accende si quid extinctum, tege si quid humanum: totum deificetur, totum illustretur, totum * simplicetur, ad subministrationem assumendæ naturæ nostræ sanctificetur; vt quod à Verbo de te assumitur, ante sit sanctum quàm assumptum: Adorna thalamum tuum Sion, vt nihil sit quod Pater abhorreat, nihil quod Filium offendat, nihil quod Spiritum sanctum reiiciat. Pater de sinu suo collocat Filium suum in vtero tuo, Spiritus sanctus fouet & calefacit vterum tuum, & tu quid? Adorna thalamum tuum. Abraham non suscepit tales hospites, non Loth, non quilibet Sanctorum tales taliter suscepit: & si aliquando ad animas Sanctorum Deus ingressus est inuisibiliter dono gratiæ Spiritus sancti; quando & ad quos ingressus est incarnandus vnigenitus Filius Dei? cuius vterus imprægnatus est de Spiritu sancto? cuius caro & sanguis coagulata sunt in carnem Hominis-Dei? Certè nullius nisi Virginis Virginum: nullius nisi Sion, ad quam dicitur, adorna thalamum tuum Sion.

* f simpliciter.

Præclarior certè ornatus Virginalis vteri quàm sydera cœli, mundior vterus de quo præscinditur surculus naturæ humanæ, quàm stellifer axis: ornatior mansio Virginalis paradisi, quàm terrestris illius in quo Adam peccare potuit. Adorna ergo thalamum tuum Sion, quicquid vitii est à te propellendo, & quicquid virtutis est acquirendo & possidendo. Præcipuè duobus sterne palliis thalamum tuum, humilitatis & virginitatis, & sertum fœcunditatis mutua ab hospite Vno & Trino, imò ab illo qui potius mansionarius est apertè quàm hospes & peregrinus: Sic Patrem honorabis humilitate, Spiritum sanctum virginitate, Filium fœcunditate; satis est, benè ornata es, neque amplius, neque minus in ornatu tuo inuenitur.

Iam ad illam Sion quæ est Ecclesia transeamus, & dicamus ei; adorna thalamum tuum Sion, &c. tam cumulato aceruo gloriæ & splendoris venustatur Ecclesia, vt possem appellare etiam oculos impudicos sola admiratione pulchritudinis, nisi ad lucem cæcos offerret oculos vanitatis & infidelitatis: pio & religioso fidei oculo lustra diuersas mansiones fidelium à Deo peregrinantium, & suspende animum à Babylonicis theatris, si vis intelligere decorem illum de quo dicitur: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Primò attende exuuias sanctorum corporum quæ tam venerabiles sunt in honore, quàm fœcundæ & vtiles in protectione. Thecas aureas & argenteas præparat eis deuotio fidelium, vt quorum vita & conuersatio fuit sancta & casta, eorum sit mansio decora & pretiosa.

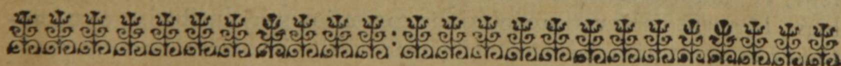
Psal. 25. 8.

Vide ministeria Angelorum; attende quomodo æmulentur illos illæ dispositiones sacrorum Ordinum, vt quod ab illis impletur vera manifestatione

& manifesta veritate, ab Ecclesiasticis ministerialibus imitetur saltem fideli & pia obumbratione. Quid enim Exorcistæ? quid Cantores? quid Lectores? quid Acolythi? quid Subdiaconi? quid Diaconi? quid Sacerdotes? quid Episcopi? quid Archiepiscopi? quid summus & vniuersalis Episcopus? Nonne choros castrorum faciunt isti, de quibus dicitur: *Quid videbis in Sunamite*, id est Ecclesia, quæ est coccinea per fidem Passionis CHRISTI, *nisi choros castrorum?* Iuxta religionem namque Angelorum & * admirationem illorum totam ministrorum suorum componit Ecclesia militiam: vnde etiam orat, fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. Adorna itaque thalamum tuum Sion non contemptibiles personas in ministeriis Ecclesiæ præficiendo, sed quorum vita luceat super terram: quorum prædicatio audiatur in omnem terram, & quorum doctrina fulgeat vt sol & Luna. Cant. 6. 12. * f. administrationem.

Considerate decorem Ecclesiæ in Baptismatis ablutione, in Chrismatis inunctione, in Corporis & Sanguinis Domini consecratione; in multis aliis quæ planiùs est quotidiè videre quàm modò exponere. Adorna itaque thalamum tuum Sion dignè & fideliter Sacramenta Ecclesiastica contrectando, sapienter & eligendis & præficiendis Rectoribus prouidendo, regulariter & piè viuendo, fidem seruando, veritatem tenendo, pacem persequendo. Plura de ornatu Ecclesiæ diceremus nisi ad finem tenderemus.

Iam ad Sion illam quæ dicitur anima fidelis parumper sermonem vertamus, & sic finem faciamus. Petere & mutuare decorem suum & ornatum thalami sui debet anima à Deo, ab Ecclesia, à Scriptura diuina. In Scripturis namque quasi in speculo formam suam speculari debet, & cùm inuenerit aliquid nigredinis vel turpitudinis in habitu suo, ad Sacerdotes Ecclesiæ concurrat, & de lepra remedium quærat. Deinde à Domino qui fecit cœlum & terram, vltimam absolutionis manum suppliciter postulans non recedat donec sanitatem recipiat. Lauet se in confessione, reformet in satisfactione, componat in oratione, adornet in mandatorum obseruatione. O anima adorna thalamum tuum, & suscipe Regem CHRISTVM amore, honore, fide, Sacramentorum perceptione, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO.

IN CAPITE IEIVNII.

M*Emento quia cinis, & puluis es; & in cinerem & puluerem reuerteris.* Gen. 3. 19.
Sancti Patres studiosa sollicitudine Ecclesiæ Dei inuigilantes; docere; * orare, studuerunt. Vt esset docta in sermonibus: pulchra in moribus: & munita in omnibus actionibus suis. Docta vtique tamquam sponsa illius, cuius sapientiæ non est numerus. Pulchra nihilominus, tamquam vxor eius, qui est candor lucis æternæ. Munita prorsus veluti *illa*, quæ in monti- * deesse hîc videtur, & vigilare.

bus habet fundamenta, & est ciuitas Regis potentissimi; cuius fortitudo veluti Rhinocerotis, quod animal alio nomine Monoceros vocatur; propter singulare cornu quod gestat in nare, & nullâ fortitudine vincitur.

Ad hanc itaque Ecclesiæ doctrinam, pulchritudinem & munitionem pertinent cineres, qui capitibus Christianorum hodie imponuntur. Doctrinam vt cognoscamus figmentum nostrum. Pulchritudinem, vt lauemus cor nostrum. Munitionem, vt opponamus aduersario clypeum humilitatis. Vt autem Sacramenti pulchritudo vobis innotescat; non attendamus vilitatem ipsius cineris, sed virtutem veræ humilitatis: nam per cinerem humilitas designatur. Sub exemplo autem id vobis demonstrandum est, vt non in obscuro & latenti sermone simplicitatem quorumdam fraudemus.

Exemplum vobis hoc est: Arbor siue lignum frondosum & ramosum fortè occurrit nobis; laudamus & magnificamus proceritatem staturæ; viriditatem frondium; opacitatem ramorum; non post multum temporis succiditur, comburitur & in cinerem redigitur. Vbi est ergo, vbi illa proceritas, vbi viriditas, vbi opacitas? Humiliata est certè gloria illa vsque ad cinerem. Hoc idem de leone fortissimo; hoc idem de equo velocissimo; hoc idem de accipitre rapacissimo; hoc de ipso homine superbissimo. Quid hæc omnia dum viuunt, nisi quoddam lutum, stans & ambulans, comedens & bibens, loquens & ridens, quamdiu anima est in eo? Venit finis, venit mors; & cinis reuertitur ad cinerem; puluis ad puluerem. Quid interim superbit terra & cinis? Aufer extollentiam oculorum ô homo: quia fenestræ istæ citò claudentur & non aperientur vsque ad diem iudicii. Prohibe pedes tuos à malo; quia tibiæ istæ colligabuntur vsque ad nouissimum dierum. Retine manus ab effusione sanguinis, à rapina & præda, quia complodentur, & inflexibiles sternentur in ventre terræ. Omnia membra corporis tui castiga, quia festinatò mors accurrit, sicut equus cum impetu currens ad bellum; vt absorbeat hoc mortale corpus. Quid tunc fiet? in sepulchro reponeris, & sine socio remanebis, donec computrescas.

Gen. 3.19. O bone Christiane, antequam veniat tempus illud; *Memento quia puluis & cinis es: & in puluerem & cinerem reuerteris.* Impone capiti tuo cinerem, vt humiliter sentias, & numquam inflatus spiritu mentis tuæ superbias. Memento non vana reuolutione cogitationis perfunctoriæ, quæ transit vt nubes matutina: sed cum pondere meditationis columbinæ: cum gemitu namque est meditatio columbæ. Vnde ait magnus ille pœnitens Ezechias, Esaiæ 38. in Cantic. Ezech. cui adiecit Dominus quindecim annos: *Meditabor*, inquit, *vt columba.* De huiusmodi *Memento* loquitur Psalmista: *Nunquid puluis confitebitur tibi, aut annunciabit veritatem?* Audi remunerationem huius Memento: *Audiuit* Psal. 29. 10. *Dominus & misertus est mei: Dominus factus est adiutor meus.* Misertus est ignoscendo præterita. Adiutor factus est, de futuris cautelam subinferendo ex gratia. Psal. 29. 11.

Iob. 10. 9. Tu quoque dic Deo reciprocè, *Memento quæso, quod sicut lutum feceris me: & in puluerem reduces me.* O conditor Deus, vide introitum meum & exitum meum. Quàm vilis laguncula natiuitatis meæ, cum in vulua genitricis tam spurco & fœtido refluxu commisceretur lutum in paterno &

materno

materno coitu. Lutum tam vile, quod odoratus vix ferret, nisi immunda delectatio interueniret. O quàm vilis ianua! quàm despecta porta nostræ natiuitatis & conceptionis. Memento ergo Deus originis nostræ quando peccamus.

Quid enim mirum si immundus sum, qui de immundo semine conceptus sum? Non degenero à prima origine si opera carnis facio: si carnali concupiscentia tentor. Non tamen impropero tibi quod talem me feceris; sed flecto ad pietatem, quod de tam ærumnosa materia, tam pretiosum animal, propter imaginem tuam creaueris. Si nobilitatem animæ in qua est imago tua, in me consideras, & conuersationem sanctam expetis; rursum considera quòd sicut lutum, secundùm corpus, me feceris. Quàm iusto oculo à me imaginis tuæ opera exigis; tam pio respice domum luteam, cui eam vinculis pene insollubilibus connexueris. Memento non mirum esse, si lutum sit sordidum. Memento . . . . . . secundùm naturam puluerem esse mobilem & dissolutum.

Contaminationes itaque meas & dissolutiones noli tam districtè ferire, ac si essem anima sine corpore. *Nonne sicut lac mulsisti me*, fragili compagi- Iob. 10.
natione elementorum: *& sicut caseum me coagulasti*, soliditate membro- 10.
rum. *Pelle & carnibus*, tanquam tunicis pelliceis, *vestisti me. Oßibus &* 11.
neruis compegisti me, veluti basibus & columnis. *Et sic repentè præcipitas* 8.
me? Pro vno gustu vetiti pomi eiiciendo de paradiso; & contra Eden, id est 8.
paradisum collocando? *Memento quæso quod sicut lutum me feceris*: vt cùm Iob. 10.
iratus fueris misericordiæ reminiscaris: & seueritatem iustitiæ tuæ temperet fragilitas conditionis meæ.

Sicut opponis mihi, *Memento quia cinis & puluis es*, ne superbiam: sic Gen. 3.
tibi obiicio, *Memento quod sicut lutum feceris me*, vt compescas iram tuam. Iob. 10.
Ego in signum recognitionis cinerem in capite accipio: Tu noli ferire animam insignitam huiusmodi signaculo. Fortè audaciùs & confidentiùs loquor; ibi gladium tuum non timeo, vbi crucis & cineris vexilla porto. Hoc scuto, & hac galea, tibi, non contra te, milito. Tuum militem, etsi inertem, occidesne, & non defendes? Ecce sub signis tuis milito; tu protege sub vmbra alarum tuarum, CHRISTE IESV, qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO II.

IN CAPITE IEIVNII.

MEmento quia cinis & puluis es, & in cinerem & puluerem reuerteris. Gen. 3.
Hæc admonitio sufficit nobis, & ad pœnitendum de præteritis, & ad 19.
dolendum de præsentibus, & ad abstinendum à futuris. Hæc tria, Fratres charissimi, valde sunt necessaria; vt nobis propitietur illa Dei propitiatio, illa

copiosa redemptio quæ apud Patrem pro nobis quotidie interpellat, gemitibus inenarrabilibus. Vnde Iohannes: *Aduocatum habemus apud Patrem, IESVM CHRISTVM, qui est propitiatio pro peccatis nostris.* Et Apostolus Paulus: *Spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Dei autem adiutores sumus, si pœniteamus, si doleamus, si abstineamus. Quid itaque veniat in pœnitentia; quid in dolore, quid in abstinentia, videamus. Et primò videndum quid sit pœnitentia.

2. Ioan. 2. 2.
Rom. 8. 26.

Pœnitentia est, vt ait Gregorius, *commissa flere, & flenda non committere. Nam qui sic alia peccata deplorat, verumtamen alia committat, pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat.* Isidorus: *Irrisor est quid adhuc agit quod pœnitet; nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare superbus.* Augustinus: *Inanis est pœnitentia quam sequens coinquinat culpa: nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata.* Gregorius: *Qui admissa plangit, nec tamen desinit, pœnæ grauiori se subiicit.* Satis ex authoritatibus his intelligere potestis quid sit, vel qualis esse debeat pœnitentia. Qui autem pœnitet, secundam tabulam post naufragium tenet: sicut enim in baptismo deletum est quidquid culpæ præcesserat; sic per pœnitentiam deletur reatus qui de peccato remanserat. Vt itaque pœnitentiam agas, *memento quia cinis & puluis es.*

Epist. 9. p. 39. & homil. 34.
lib. 2. sent. c. 3.
Gen. 3. 19.

Non es lapis, non ferrum, non testa: sed puluis & cinis. Si lapis esses, flecti ad pœnitentiam non posses. Si ferrum, durus & indomabilis esses; si æs, quàm contumax in deffensione erroris remaneres. Si testa, nullo igne liquesceres. Sathan ferreus est, Pharao lapideus, Adam æreus, Iudas testaceus. Petrus verò, Dauid, Maria Magdalena, cinerem se recognoscunt: & quid faciunt; in amaritudine pœnitentiæ effundunt se in terra, humiliantes se vsque ad puluerem. *Humiliata est,* inquiunt, *in puluere anima nostra, conglutinatus est in terra venter noster.* Inde est quod Petrus nominatim exprimitur in resurrectione; vbi dicitur: *Ite, dicite discipulis eius & Petro: quia præcedet vos in Galilæam.* Stimulum conscientiæ qui remanserat in culpa negationis, à corde verè pœnitentis exclusit & excussit Deus, qui non connumerat illum inter alios, sed præ aliis gaudium resurrectionis illi per Angelum mandat. Iam enim mens apostolica, fortè præ confusione facti, pascere hœdos vix delegerat, nec ad Sanctum illum conuentum redire audebat.

Psal. 43. 25.
Marci. 16. 7.

Quid tu Dauid? quid dicis de te ipso? *Ego sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis.* Sed tu mulier, in ciuitate peccatrix, qua fronte, frontem Saluatoris aspicies? *Non aspiciam,* inquit, *hominem vltra,* ne dicam Deum & hominem: secus pedes, post hostium, post parietem, prostrabo meipsam, quia puluis & cinis sum, tota combusta incendio laboriosæ concupiscentiæ vsque ad fauillam & cinerem. Quæ hactenus conculcata sum vt lutum platearum: nunc ad pedes Plasmatoris mei, aliud componam lutum; non de saliua, sed de lacryma mea; recordata vtique, quia sum puluis & cinis, & effudi in me animam.

Psal. 21. 17.
Esaiæ 58. in Cant. Ezech.

Reuera sicut prodigus dissipauit omnem substantiam suam viuendo luxuriosè cum meretricibus: sic ego deuastaui omnia ligna paradisi Dei mei, id

eſt, omnia dona gratiæ & naturæ; flagrans illo igne qui ardet vſque ad inferni nouiſſima. Quot ſcintillas illiciti amoris euaporaui! quàm celſam feci flammam; quàm grandem ſyluam ſtultorum conſumpſi: quot prunas; quot carbones in ſinu multorum congeſſi! ſed jam tandem ad fauillam declinaui, & cinerem emortuum mihi retinui. Memoria malorum cinis, non qui ſpargendus ſit in ventum, ne cæcitatem operetur oculorum; ſed qui recolligendus eſt in ſacculo cordis, & miſcendus aquis ad ablutionem pannorum mulieris menſtruatæ. Sic enim præcepit mihi Dominus: *Peccatorum*, inquit, *tuorum iam non recordabor:* ecce dimiſſa ſunt peccata tua, quoniam dilexiſti multùm; tu autem memor eſto. Inde eſt quod dicitur: Memento quia cinis, & puluis es, &c. Iam de pœnitentia authoritates ſanctorum vobis, Fratres chariſſimi, propoſuimus: de dolore cordis, & confuſione exempla adduximus. Reſtat nunc de abſtinentia, aliqua proſequamur. Eſaiæ 43. 25. Gen. 3.

Abſtinentia verò duplex eſt. Abſtinentia à cibo, & abſtinentia à malo. Prior verò eſt abſtinentia à malo, ſecunda à cibo: illa nullo tempore relaxanda, hæc pro tempore remittenda. Eſt enim ſicut arcus, qui nec ſemper intenditur, ne deficiat; nec ſemper remittitur, ne officium ſuum perdat. Sic abſtinentia cibi, cum modo & ratione tenenda eſt; vt propter vitia extenuanda ſeu mortificanda ieiunetur: pro reparatione verò naturæ, corpori, congruo tempore indulgeatur. Epularum ſiquidem abundantia, & ciborum repletio, fomentum parant titillationibus & incentiuis carnis. Vnde Ieronymus: Venter diſtentus cibo, deſpumat in libidinibus. Mordaciter quidem, ſed veraciter hoc dictum eſt: nam quaſi ſcopulis illiſa eſca in interioribus & receptaculis ventris, ſpumam ex ſuperfluis, tam per ſuperiora, quàm per inferiora emittit.

Cùm ergo extenuaueris illas concretiones humorum parcitate cibi; minores moleſtias ſenties in egeſtione, ſiue retentione illarum. Cibo multo velut cinerum congerie ſuperiecta, ſenſus ſopitur: ingenii acumen obtunditur: vigiliarum excubiæ in ſomnum declinantur, & tota virtutum familia lethargum patitur. Abſtinentia verò contraria operatur, penna velociori extollens, quidquid animæ marcidum fuerat;totum reuireſcere faciens truncum animæ, cuius rami aruerant hyemali negligentia & torpore: hoc de abſtinentia ciborum.

De abſtinentia verò à malo, quid ampliùs dicendum cum pene nihil aliud ſcriptura moneat? *Declina*, inquit Pſalmiſta, *à malo & fac bonum.* Quod nobis facere præſtare dignetur Deus, & Pater Domini noſtri IESV CHRISTI; qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen. Pſal. 36. 27.

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

SERMO.

Math. 4. 1. DVctus est IESVS in desertum à spiritu vt tentaretur à Diabolo. Quando procedendum ad bellum, Archa præcedebat populum; quia ante faciem nostram CHRISTVS Dominus, tamquam Gad accinctus præliatus est; cùm tentatus est per omnia pro similitudine carnis peccati, tamen absque peccato. Membra huius capitis; filii huius Patris sumus, quicumque ex aqua & Spiritu sancto regenerati sumus. Caput membra regit, pater filios erudit. Membra quoque caput sequuntur, & filii patrem imitantur. De
1. Cor. 12. 26. membris dicitur; quia *Si quid patitur vnum membrum; compatiuntur omnia membra*, propter vinculum vnitatis, & moderamen capitis. De filio iden-
Ioan. 5. 19. tidem dicitur, *Quia quæcumque pater fecerit; hac eadem & similiter filius facit.*

Spectemus itaque caput & Patrem nostrum, tamquam principem belli, qualiter cum hoste confligat, quàm dispensatiuè iacula inimici excipiat, quàm patienter perferat, quàm sapienter depellat. Non excipit nolens; non sustinet inuitus; non reiicit impatiens; non relidit in iacientem temerarius; non formidolosus fugit tentatorem, sicut nec proditorem, aut crucifixores, nec contumeliâ afficit audentem tentare, sed ratione contradicit; non instantiâ tentationis succumbit tentatori, sed moderata respon-
Matth. 4. 4. sione primò instruit. dicens: *Non in solo pane viuit homo: sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Secundò malè interpretantem scripturas repre-
4. 7. hendit, dicens: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Tertiò procacem &
4. 10. proteruum confundit dicens: *Vade Sathana.* Sic malitiæ iacula in scuto patientiæ excipit incarnata Dei Sapientia: & non in clamore obtinet victoriam de hoste, sed in ratione, & scripturarum auctoritate. Sic Dauid contra Goliam: sic Samson contra leonem & vrsum: sic Gedeon contra Amalech, sic Moyses, sic Iosue contra Pharaonem, contra Seon & Og, contraque aduersarios populi pugnant, & eos expugnant. Omnes isti fortes ex fortissimis Israël, tenentes gladios, & ad bella doctissimi, sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum, id est, contra diabolum, qui sitit sanguinem animarum.

Sed vt ad nostras veniamus phalangas, & stationes hostium consideremus; & quanta congestione armorum machinas erexerunt, superspeculemur: tunc enim quæ bello sunt necessaria cogitabimus; si hostilem virtutem sufficienter æstimauerimus. Attendite ergo, Fratres charissimi, principes tenebrarum loricatos & galeatos, in equis & curribus gestatos; gestantes arma
Psal. 19 8. bellica, ab omni vento cœli venientes & concurrentes ad debellandum populum Christianorum; & præcipuè congregationes Religiosorum: *Hi in cur-*

ribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus.
Statuamus ergo in sinistra parte illos tamquam hœdos fœtentes, sed & leones sæuientes: principes, scilicet, tenebrarum, qui cum exercitu suo, & gente pessima statuerunt contra nos castra. Ad dexteram verò occupemus munitiones vexilli triumphalis: quoniam vias quæ à dextris sunt nouit Dominus & *Dominus à dextris est mihi ne commouear.* Interponatur quoque alueus Ps. 15.8.
baptismalis inter castra & castra. Vrbs fortitudinis nostræ, turris Sion propè sit nobis ad refugium, quia illis est turris confusionis, & ciuitas quæ Babylonia appellatur: illi in robore confidunt, & brachio suo. Nos neque in arcu, neque in hasta, sed in nomine Domini faciemus virtutem. Iudas alligauit ad vitem pullum suum, id est, corpus suum in passione tradidit, erit dux belli; & cum eo Dauid percussit decem millia in millibus suis, triumphans in corpore suo super lignum Crucis, potestates aërias; necnon & Samson, qui interpretatur sol eorum, & suffocauit propria manu leonem illum qui circuit quærens quem deuoret. Gedeon etiam rogandus est, vt nobiscum veniat cum trecentis signatis in fronte signo crucis, qui non flexo poplite lambuerunt aquas.

Abraham denique pater multarum gentium, cuius & nos filii sumus; nonne & ipse cum trecentis vernaculis suis venit in auxilium nostrum. Moyses qui educit populum de Ægypto, & ipse valde est vtilis nobis in hoc bello. An non & Iosue secum adducet principem militiæ, vt sit robustus bellator coram Domino? Cum omni fiducia bello nos immisceamus, si tales duces & principes in castris Domini habuerimus. Sed antequam assultum faciamus; acies aduersariorum qualiter procedant depingamus. Tyrannus quidam qui habet septem diademata, id est vniuersam malitiam in capite suo, sedens in cathedra pestilentiæ, conuocatis principibus & satrapis suis, dolos & fraudes concinnat, diffidens de viribus aduersùs palæstram nostram. Tamen & multâ licentiâ acceptâ ab eo sine cuius permissione non oppugnaret nos, & sine cuius auxilio non expugnaremus eum; abutitur ea infringens habenas maxillarum suarum, quibus constringitur, ne tantùm nocere possit, quantùm velit. Æstimemus igitur sicut dignoscere per vmbram possumus: Immo aliquando & per experientiam, quæ sint illæ potestates; qui principatus tenebrarum harum, qui militant sub illo principe militiæ diabolo.

Princeps principum pestilentiosior occurrit superbia, cuius nomen declinatur genere fœminino, sed malitia eius non declinatur etiam à genere masculino. Sub hasta sua incuruat colla superborum & sublimium: & ipsa triumphat de regibus, de nobilibus, de prudentibus secundùm carnem, de Sanctis & Religiosis, de omni genere hominum qui mouentur super terram. In equo velocissimo sedet, qui mobilior est omni vento, adeo vt præcurrat super pennas ventorum, vt pene non sit qui se abscondat à squalore eius. Tyrannus iste primus occurrit in acie Christianæ militiæ, & vltimus recedit. Ante luciferum surgit ad pugnam, & nec post vesperum quiescit. Quocumque te verteris, aut tergo insidet, aut faciem possidet. Aliquando enim superbia scientem, & animaduertentem inflat. Aliquando etiam non percipientem maculat. Hæc regina Amazonum quæ bello muliebri, non fragi-

litate, ſed mollitie, multa virorum regna & terras ſibi acquiſiuit. Hanc iuuenes; hanc ſenes; hanc adoleſcentulæ; hanc vetulæ; hanc Clerici; hanc Canonici & Monachi; hanc ipſi Eremitæ nec in cinere & cilicio declinant: ſed horum plurimi ſimulantes fugere, magis ſequuntur eam. Mirum eſt, quod quicumque corde illi famulantur, magis eam voce deteſtantur.

Hæc tota virtute & audacia ſua, aciem humilitatis ſubuertere attentans, ipſum IESVM aggreditur; & diſſimulatione eius diutiùs perpeſſa, nec eatenus iuſto talione repercuſſa, tandem quod in vaſe illo fictili ſeu vitreo corporis IESV continebatur, ſenſit & receſſit; nam ſtare non potuit, quæ
Matth. vno pede venit, ſed illo fracto, cum nullo abiit. Cùm enim diceret: *Hæc*
4. 9. *omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me:* ſupra ſe promittens; & non ſua ſed eius, cuius erant quæ promittebantur, illi oſtendens: reliſa ſcopulo veritatis, & eliſa cum ſuo bene merito pudore, abceſſit: mentita eſt enim ſuperbia ſibi.
4. 10. *Vade*, inquit *Dominus, Sathana*; *ſcriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Forti pugione iſto, vſque ad ipſa vitalia, defixa ſuperbia; quaſi de vita deſperans, grabato infernali ſe contulit: deinceps futura vilior etiam inter ſorores ſiue filias nequiſſimæ ſtirpis.

Præmiſerat autem quaſi minoris roboris, duas ſorores ſiue filias, eadem ſuperbia. Reuerà præ ſuperbia ſua dedignata prima egredi, gulam, ſcilicet, & inanem gloriam. Gulæ ergo & vanæ gloriæ vt intorquerent iacula, & murum abſtinentiæ ſuffoderent, iniunxit: & poſt ſi dignum eſſet, venturam ſe ſpopondit. Gula ergo vna de plebe, ſed multa in plebe, nam per ſuas gulas non ſingulos, ſed plurimos poſſidet. Gulam non guloſam IESV attrectans, tractu conſuetudinario putauit ſe lenire illam, & demulcere vt peteret eſcas, non de conſuetudine tantùm eſurientis, ſed & de potentia miracula facientis. Tentauit ergo gula de gula Dominum, vt ex proprio deſiderio gulæ, nouo miraculo de lapidibus panem faceret. Sed nec gula ita vrgebat panem qui de cœlo deſcendit, vt pro pane de lapide faceret panem: nec tentator adeo præualuit, vt ſigna Deitatis in hoc præriperet, & aliquatenus de Deo homine certior fieret.

Eliſa itaque tentatio gulæ & eluſa, deinde ſequitur inanis gloria, quæ tam ex victoria, quam ex abſtinentia, plerumque infeſta eſt aliis hominibus. Euacuare ergo quærit in CHRISTO veram gloriam, inanis gloria; dum ad fauorem oſtentationis, deorſum ſe mittere ſuggerit; qui gradus habebat, quibus decenter deſcendere poterat. Inane prorſus hoc eſſet; quia ſine cauſa fieret: & iſta ſecundo lapide redargutionis, de vaſe paſtorali à Dauid percuſſa & repulſa, ſequitur illa quæ extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: ita vt in montem excelſum, oſtendat omnem gloriam
Matth. mundi, & dicat: *Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me*. Hac quoque,
4. 9. tertio lapide peremptorio de eodem vaſe paſtorali, in fronte vulnerata, victoria ſecuta eſt; & cum triumpho Angeli acceſſerunt & miniſtrabant ei. Redeamus ad noſtra à caſtris Dei; & ſub eodem Rege, eadem lege, cum eodem hoſte, videamus quomodo dimicemus.

Iam verò dictum eſt de illa, quæ ambulat in equis, ſed & aquis vehementibus, ſuperbia; cuius lorica impenetrabilis, cuius haſta penetrabilis; cuius ſella

variabilis;cuiusequus valde mobilis;cuius ſcutum mirabiliter depictum; cuius totus apparatus ſatis appetibilis, ſi non eſſet damnabilis. Alio tamen ordine contra nos mouentur,quàm contra caput noſtrum:quia vident nos ampliores in præſumptione, & imbecilliores in congreſſione.Curſum itaque ,& incurſum faciunt; non eodem ſemper ordine, ſed aliquando mutato, ex induſtria, ne diſcamus ſemitas illarum,& cautiores efficiamur.Modò itaque vrget ante alios calcaribus equum ſuum, inanis gloria : modò inuidia : modò ira : modò triſtitia : modò auaritia : modò ventris ingluuies : modò luxuria. Vide aſſeclas habere & collaterales inanem gloriam, ſecundùm genus ſuum (quæ cum illa, & poſt illam cinerem commouentes, improuisè efferuntur; & lanceis ſuis vulnerant nos) inobedientiam, iactantiam, hypocriſim, contentionem, pertinaciam, diſcordiam, præſumptionem, nouitatem: cinifes iſti quàm grauiter terebrant oculos animæ : & prædones iſti quàm auarè diripiunt ſubſtantiolam noſtram, vſque ad corrigiam caligæ. Fures iſti quàm ſubitò dormientes comprehendunt, & apprehendunt.

Eſt autem familia, & familia ſeorſum. Familia inanis gloriæ ſeorſum, familia inuidiæ ſeorſum, quæ eſt odium, ſuſurrium; detractio; exultatio in aduerſis proximi, afflictio in proſperis. Familia iræ ſeorſum, quæ eſt rixa; tumor mentis; contumelia; clamor; indignatio; blaſphemiæ. Familia triſtitiæ ſeorſum, quæ eſt malitia; rancor; puſillanimitas; deſperatio; torpor; vagatio mentis. Familia auaritiæ ſeorſum, perditio; fraus; fallacia; periuria; inquietudo, obduratio cordis contra miſericordiam. Familia ventris ſeorſum, quæ eſt inepta lætitia; ſcurrilitas, immunditia; multiloquium; hebetudo mentis. Familia luxuriæ ſeorſum, quæ eſt cæcitas mentis; inconſideratio; inconſtantia; præcipitatio; amor ſui; odium Dei; affectus præſentis ſæculi; horror vel deſperatio futuri.

Ecce iſtæ ſunt familiæ vitiorum, in quibus non eſt deficiens, nec ſoluitur cingulum de renibus earum. Cum vigilantibus bellum habent continuum: quinimo ſomnos interrumpunt, vel interdum fœdâ imaginatione corrumpunt. Vnde tot phantaſticæ illuſiones dormientibus ſubrepunt;niſi quia immittuntur immiſſiones malæ, per Angelos malos? Sed quia iam ſermo excedit modum; etſi non omnes familias virtutum, ſaltem principes, id eſt principales virtutes opponamus caſtris Philiſtinorum; quatenus ſub alis earum deffenſi, captiuitatem & pericula omnia effugiamus.

Illa ergo virtus, in qua pendet omnis ordo præceptorum; & quæ non impar eſt in velocitate, quàm in omni probitate & fortitudine, illi cuius arrogantia eſt pluſquam fortitudo eius : illa inquam, ordinata vt caſtrorum acies; proferat familiam ſuam in arma lucis; & ſubita corruſcatione fuget inualidam gentem tenebrarum. Diſponat quoque per familiam,& familiam choros ſequentium,& cum illa procedentium ad bellum.Hæc eſt Charitas. Humilitas cum ſua familia recto tramite incedat & oppugnet inanem gloriam. Deinde dilectio proximi cum familia ſua irruat in caſtris inuidiæ, & debellet eam vſque ad mingentem ad parietem. Poſt hanc pax cum familia ſua, iram vincat, & nullas ex ea reliquias relinquat. Videns gaudium ſpiritus, ſorores tam nobiliter de aduerſariis triumphare;

accedat cum familia ſua, & triſtitiam exterminet de omnibus finibus ſuis, poſſidens portas inimicorum ſuorum. Corde dilatato eleemoſina larga, cum familia ſua auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus amputet, vt memoria eius non remaneat ſub cœlo. Tot victoriis adeptis, quæ cuſtodia bonorum hominis eſt tamquam habens clauem in manu ſequatur abſtinentia, & compeſcat ventris ingluuiem, ſicut Nabuzardam principem coquorum regis Babyloniæ. Soror chariſſima cum iſta veniat caſtitas, & triumphum compleat; in quo infernus gemat, & cœlum gaudeat. Quod nobis præſtare dignetur IESVS CHRISTVS Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO.

Feria ſexta poſt Dominicam primam Quadrageſimæ.

Ioan. 5. 1. 2. *ERat dies feſtus Iudæorum; & aſcendit IESVS Ieroſolymam. Eſt autem Ieroſolymis probatica piſcina quæ cognominatur hebraicè Bethſaida, quinque porticus habens.* Peccatum quod de malitia prodiit & origine, ſuam in multas propagines natiuam malitiam dilatauit. Primo ſuo partu pœnam actori ſuo homini genuit laborem, & dolorem inuenit, ærumnas multiplicauit, & dies feſtos de fœlici paradiſi habitatione, & creatoris ſui familiaritate, in luctum huius peregrinationis conuertit. Inde dies iſti nubis & caliginis, dies mali & parui, dies afflictionis & mœroris, dies incerti, & qui velut vmbra tranſeunt; miſeria ſua miſeros faciunt; amaritudine amaros; ſterilitate infœcundos, vanitate vacuos & infructuoſos. Quomodo ergo erat dies feſtus Iudæorum.

Ioel. 1. Iohel Propheta in initio libri ſui dicens: *Expergiſcimini ebrii, & flete, &*
5. *vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore veſtro:*
cauſas ſubſequentes adiungit, vnde populo illi ſint dies non feſti, ſed doloris,
6. addens. *Gens enim aſcendit ſuper terram fortis & innumerabilis: dentes eius*
7. *vt dentes leonis: & molares eius vt catuli leonis. Poſuit vineam meam in*
deſertum, & ficum meam decorticauit: nudans ſpoliauit eam & proiecit: albi
8. *facti ſunt rami eius. Plange quaſi Virgo accincta ſacco, &c.*

Gens iſta fortis & innumerabilis, quæ aſcendit ſuper terram, ad litteram eſt eruca, locuſta, bruchus, rubigo: moraliter paſſiones carnis & vitia animæ, quæ ſuper terram aſcendunt; cùm peccatum regnat in corpore noſtro mortali, ad obediendum deſideriis eius: & tunc ponit vineam in deſertum, cùm animam ad imaginem & ſimilitudinem Dei factam, ad botros & vuas mandatorum & contemplationum Dei propagandas, ſuggeſtionibus ſuis, humorem gratiæ detrahens, bonitate Dei vacuat, & radices boni operis nequiter extirpat: ficum quoque decorticat, quando abundantiam dulcedinis Domini, non ſolemnitate, ſed ſuperficie exterioris habitus exturbat, nudans expoliat

expoliat: ſicut Ihericontini latrones deſcendentem ab Ieruſalem in Iherico expoliauerunt: quando bona naturalia ſic imminuunt, vt nec apud Deum, nec apud homines gratiam relinquat. Proiicit, ſicut illi qui *plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto*: quando abominabilem ita efficiunt, vt etiam Pharaoni fœtere dicatur: nec vllus ſeductori labor vltra ſit; cùm talis, quaſi bos ductus ad victimam, ſequatur diabolum; & adhæreat peccato, vt non poſſit implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducant. Lucæ 10.30.

Albi facti ſunt rami eius. In hypocriſi fortè occulta dedecoris tegentes; vel equum pallidum quem mors ſequitur, equitantes. Quod ſi quatriduanę iam fœtens, habens ſororem MARIAM pro te lachrimantem, cui dicitur: *Plange quaſi virgo accincta ſacco*; Iudæus, id eſt, confitens factus fueris, quia confeſſio ſecunda tabula eſt poſt naufragium, noctem conuertes in diem; mœrorem in lætitiam; *& erit dies feſtus Iudæorum*, ſicut in eodem Propheta poſt pauca ſequitur; *Filij exultate & lætamini in Domino Deo veſtro; quia dedit doctorem iuſtitiæ; & reddam vobis annos quos comedit locuſta, & rubigo, & eruca.* Nam vera confeſſio & pœnitentia; ſicut Maria & Martha ſuis meritis, etiam quatriduanum fœtentem Lazarum, propter locuſtam, erucam, & rubiginem, id eſt, gulam, luxuriam, inuidiam, & detractionem de ſepulchro, reuocant. De ventre ceti Ionam recipiunt; & de ore leonis extrahunt. Iocl. 1. 7. Iocl 1. 8. Iocl 2. 23.

Ecce dies feſtus Iudæorum cui accurrit pater prodigi, cui intereſt IESVS; quia ſine IESV Ieroſolymis, hoc eſt in ciuitate Sancta, in congregatione Sanctorum, in confeſſione peccatorum, non eſt venia, non eſt lætitia, non eſt ſolemnitas, & dies feſtus Iudæorum. Nè autem ſterilis & vacua, inanis & arida ſit iſta ſolemnitas confitentium: ſequitur vnde ſit omnis virtus pœnitentium.

Eſt autem, inquit, *Ieroſolymis probatica piſcina, quinque porticus habens.* IESVS, quem in confeſſione tanquam ſerpentem debes aſpicere, eſt piſcina plena aquæ gratiæ, in qua lauantur hoſtiæ quæ Deo ſunt immolandæ. Habet certè quinque porticus, quinque plagas corporis ſui ad reponendos pullos quaſi modo genitos, infantes deſideriorum noſtrorum: ad hoſpitandos à paradiſo aduenas; pauperes ſpiritu, & peregrinos. Ad emanandas emiſſiones delitiarum paradiſi; ad excipiendos fugitiuos, quinque ſenſus noſtros à formidine maieſtatis in foſſa petra, quæ eſt CHRISTVS paſſus, fugientes ad teſtes de redemptione noſtra contra diabolum, duos vel tres producendos; quia *in ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.* Vnde Apoſtolus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? In his iacebat multitudo languentium, cæcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.* Beati qui vigilant ad fores iſtas, conſeruant ad fores huius oſtij, quod eſt in cœlo apertum. *Qui enim mane vigilauerint ad me* (ait ſiue anima IESV, ſiue Diuinitas habitans corporaliter in piſcina iſta, id eſt in homine IESV, quæ hebraïcè dicitur Bethſaida, id eſt domus frugum, id eſt virtutum; vel domus venatorum, id eſt, peccatorum de campis ſyluæ mundanæ) *inuenient me.* Hic enim puteus ſatietatis, vel puteus ſeptimus, vbi diuinitas, vbi anima, vbi corpus quinque plagis quinquepartitum. Si- Ioan. 5. 2. Matth. 18 13. Rom. 8.31. Ioan. 5. 3. Prou. 8. 17.

tiuit ad te ô putee ſatietatis, anima mea quàm multipliciter, & caro mea, quæ languida eſt, quæ cæca, quæ clauda, quæ arida; ſed tamen expectat aquæ motum. Adhuc ſitio aquam illam quæ de illo latere, tamquam à dextro latere altaris, exiuit ſemel in cruce.

Frequenter in vera confeſſione, & cordis contritione, in Iordane iſto Nahaman leproſus ſepties ſe lauit, & reſtituta eſt caro illius ſicut caro pueri; quia tria & quatuor ſcelera Damaſci animam illam non condemnabunt, quæ à ſeptem criminalibus fuerit ſanata, & de quibuſlibet venialibus compuncta. Si languore aliquo quaſi præoccupata detenta es, ô anima, aquæ motum iuxta piſcinam deuotè, id eſt, diuinam miſerationem patienter expecta; quia & ſi moram fecerit, tamen veniens veniet. Cor, enim, contritum & humiliatum non ſpernet. Si cæca viam pacis neſciens, ſicut cæcus in via nec voluntatem Dei, nec teipſam cognoſcens; non minoris eſt efficaciæ hæc aqua, quàm ſaliua, quæ luto facto, cæcum à natiuitate illuminauit. Expecta ergo aquæ motum. Si clauda neruo femoris percuſſo,
Pſal. 41. 2. ita quod rectas nunquam ſemitas tenueris, clama; *Sicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum; ita deſiderat anima ad te Deus.* Si arida exſors diuinæ
Pſal. 141. 6. gratiæ, accede ad thronum gratiæ dicens: *Anima mea, ô Deus, ſicut terra ſine aqua tibi*; & ſtatim conuertetur in exitus aquarum.

Ioan. 5. 3. Sed quis mouet hanc aquam? Angelus; ſic enim ſequitur. *Angelus autem Domini ſecundùm tempus deſcendebat in piſcinam, & mouebatur aqua.* Angelus iſte qui commouet aquam, vel Angelus eſt nobis à Deo datus, qui mouet ſupernæ pietatis viſcera, ex iniuncto ſibi officio diuinæ gratiæ, gemitus noſtros referens, & miſerabiles æſtus tam de noſtra fragilitate, quàm de peccati ſtimulatione: vel ipſe magni conſilij Angelus, qui ſeipſum ingenita bonitate, cuius natura bonitas, mouet; ſicut viſcera Ioſeph ſuper fratre ſuo, continere ſe non poterant; & pluit ſuper nos miſericordias fideles, miſericordias ab æterno, & vſque in æternum; vt ſanet omnes infirmitates noſtras, & conſoletur nos ab operibus noſtris. Vel Angelus eſt Spiritus gratiæ & precum qui à Patre, Filioque procedens, orat pro nobis *gemitibus inenarrabilibus*: nec ſine iſta ineffabili motione, quâ nobis datur datum optimum, & donum perfectum, ad nos venit.

Ipſa eius miſſio, eſt iſta eadem totius Trinitatis motio, miſeratio, quam expectat multitudo magna prædeſtinatorum, & ſaluandorum, adhuc tamen languentium naturali neceſſitate, cæcorum errore, claudorum affectu, aridorum deuotione expectantium aquæ motum in ſpe veniæ: non
Act. 1. 7. enim cum obſeruatione venit regnum Dei; de quo dicitur: *Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate*; vt quaſi noſtrum ſit metas ponere poteſtati ſupernæ quando fluat piſcina, quæ ſicut vbi vult ſpirat; ſic & quando vult. Expecta ergo motum aquæ; vt nunquam ab oratione ceſſes & expectatione, donec veniat gratia: habet enim
Ioan 2. 4. horam ſuam ſicut Dominus ait Matri ſuæ. *Nondum venit hora mea.* & in
Ioan. 12. 23. paſſione: *Venit hora vt clarificetur filius hominis.* Vnde benè dicitur, *Angelus domini ſecundùm tempus*, id eſt, ſuæ voluntatis & prædeſtinationis,
Ioan. 5. *deſcendebat in piſcinam, & mouebatur aqua.*

Non perfunctoriè dictum est: *Secundùm tempus.* Omnia enim tempus habent, vnde & de Machabæo dicitur: *Videns Ionathas quia tempus eum iuuaret; misit Romam renouare amicitiam.* Apostolus quoque ait: *Quia Christus secundùm tempus pro impiis mortuus est.* Iuxta hunc sensum in Numeris legitur, Quod exules, & profugi ante mortem Pontificis, nullo modo in vrbes suas reuerti poterant. Quid enim mors Pontificis nisi aquæ motus, quando commota est ciuitas, & contremuit terra; quando cœli de cardine suo moti sunt; quando dicunt Angeli surgamus ex his sedibus; quando vertiginem passus est mundus? & hoc totum secundùm tempus beneplaciti Dei: sicut dicitur: *Tempore accepto exaudiui te.*

1. Mach. 12. 1.
Rom. 5. 6.
Isaiæ 49. 8.

Mouebatur aqua nouitate religionis: efficaciâ religionis: miraculorum multiplici admiratione: patientiæ insuperabili virtute: publicanorum & meretricum familiaritate: superborum, Scribarum, & Pharisæorum intrepida increpatione: omnium quæ vellet facere & dicere facillima possibilitate: Dei patris æterna generatione; sed motâ aquâ, mortua est vita. Inualuit enim populi seditio, & facta est in IESV animæ & corporis solutio. Quid tunc? Certè piscatio bona, & copiosa innumerabilium piscium consecuta est sicut vulgò dicitur; quia bonum est piscari in aquam turbidam.

Inde sequitur: *Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacumque tenebatur infirmitate.* Periculosa est ad Dominum veniendi mora, quia tollit Esaü primogenita sua. *Non tardes*, ait scriptura, *conuerti ad Dominum.* Inde etiam Dauid post mortem Absalon repetens Ierusalem, mittit ad maiores natu Iuda, dicens: *Cur venitis nouissimi ad reducendum regem in domum suam? Fratres mei vos, os meum & caro mea vos.* Idcirco Maria Magdalena, tamquam canis Tobiæ, qui similiter fuerat in via, quasi nuntius resurrectionis ad Apostolos veniens, bladimento suæ caudæ gaudebat dicens: *Quia vidi dominum & hæc locutus est mihi.* Hæc vespere Sabbati: hæc cùm adhuc tenebræ essent venit ad monumentum, descendens in piscinam post motionem aquæ, post passionem Domini; & sanata est à quacumque detinebatur infirmitate, non peccati, sed dubietatis.

Ioan. 5. 5.
Eccli. 5. 11.
2. Reg. 19. 11.
Ioan. 20. 18.

Nè tamen quod dicitur, *Quicumque prior descendisset, sanabatur*; incongruè accipiatur: intelligendum est, quod sanè prior descendit, qui antequam vitâ decedat, sacro baptismate regeneratus, in Dominum fideliter credit. Prior enim, id est, priùs descendit in piscinam, quàm in gehennam. Sed quia superiùs hanc piscinam, propter festum Iudæorum, confessionem significare diximus; quomodo confessio piscina sit, & quinque porticus habeat, iuuante Deo, dicamus. Nomen piscinæ, rem quam quærimus loquitur; cognominatur namquè* *Bethsaida*, id est, domus venatorum, vel domus frugum. Dicitur etiam græcè *Probatica*, id est, ouicularis, quia probaton ouis interpretatur. Apud nos piscina vocatur locus concauus, siue lapis sepositus ad aquam excipiendam expiationum calicis, corporalis, pallæ altaris, & omnium sacrorum vasorum, & manuum sacerdotalium, post immolationem dominici corporis & sanguinis. Apud Iudæos non multùm

Ioan. 5.
* Hebraicè.

diſſimilis, pro ſacramentorum tamen varietate, alterius faciei & capacitatis. Ibi namque, oues, vitulos, arietes, hædos, & cætera animalia quæ immolationi deferebantur, lauabant & expiabant.

Hæc omnia aptiſſimè congruunt Sacramento Confeſſionis. Lapis concauus ſiue locus ſepoſitus eſt Prælatus, cuius vita ſanctior; compaſſio diffuſior; ſcientia profundior; compunctio affluentior, abundantior; abſtinentia auſterior; & ad confouendos peccatores ſinus largior; atque ad celanda commiſſa pertuſus in parte inferiori, vt peccatum abſorbeatur pœnitentiâ, & ſepeliatur ab omnium dæmonum notitia. Lapis hic non ſit ſine aqua & miſericordia; quia nec Iacob inunctum dimiſit lapidem, cui tota nocte caput ſuum condiderat: habeat itaque aquam compaſſionis, quâ confricetur conſcientia peccatoris; nec in aqua defluat; ſed affluat lapis ſibi, piſcina ſit peccatori. Superfundat orationem, & conſolationem, & effundat ſordes & rubiginem. Benignitatis Dei ſuperiùs oſtendat latitudinem: iudiciorum Dei inferiùs non taceat diſtrictionem. Attendat præceptum legis,
Num. quod mandauit Dominus Moyſi: *Aurum, argentum, æs, ferrum, ſtannum,*
31. 22. *plumbum, & omne quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur. Quod autem ignem non poteſt ſuſtinere, aquâ expiationis ſanctificabitur.* Æqua igitur lance apprehendat velut in ſtatera perſonam, ordinem, ætatem, ſexum, complexionem, religionem, pudorem, fragilitatem animi vel corporis: vtrum ex ſuperbia, an ex natura, vſum, vel non vſum peccandi, neceſſitatem, facilitatem, dolorem cordis, & cuncta quæ circa ſunt tamquam ſupra crepidinem profundiſſimi aluei. Super ambulans caueat ſuum caſum: confitentem ſibi non dejiciat in præcipitium, ſed eleuet præcipitatum.

Si aurum eſt præclari ingenij, vtatur ratiocinatione, & viuis argumentationibus ignem vel temporalem vel æternum probet deberi peccatis: ſicut in corpore noſtro caro emortua indiget ſecatione vel vſtione. Si argentum inſtructus in lege, faciens ſeipſum eruditorem inſipientium, magiſtum infantium, & lumen eorum qui in tenebris ſunt; proponat ei mandata legis & Euangelij, & ita ſuo fune liget eum. Si æs, cuius bona fama reſpergatur vbique, & ſit nominatus in populo ſuo propter aliqua præclara quæ in eo ſunt; proponat ei vt magis quærat gloriam quæ apud Deum eſt, & lætificat conſcientiam; quàm illam quæ eſt apud homines, quæ cum ſonitu perit, & veteraſcet in inferno, neque deſcendet in inferno cum ipſo gloria eius. Si ferrum, patientiſſimus labore in ſæcularibus occupationibus, moneat vt ferrum de terra tollat, & ad patientiam quæ operatur probationem, ſe transferat. Si ſtannum quærens quæ in facie ſunt, non quæ in corde, habens ſpeciem, non veritatem argenti: perſuadeat quia plus eſt quod eſt in veritate, quàm quod eſt in opinione. Si plumbum, ignem tentationis non diù ſuſtinens; ſed citò deficiens in tentatione, præcipiat nè opponat ſe occaſionibus & formis; quibus tamquam tendiculis impeditur anima & inuoluitur: quia tamen ſalua ſubſtantia, per ignem ieiuniorum & aliarum macerationum tranſire præſtat; moderanda eſt pœnitentia ſecundùm culpam, & poſſibilem tolerantiam, nè nihil cum poſſit, pœniteat; & de

indulgentia præſumat. *Quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur.* Num. 31. 23.

Gratias tibi Deus qui neminem vis perire. Reuerâ idem Deus in lege non obliuiſcitur miſereri; qui gratiam & benedictionem compluit in Euangelio dicens: *Qui calicem aquæ frigidæ tantùm dederit, amen dico vobis non perdet mercedem ſuam.* Math. 10. 42. Geme itaque qui non potes ieiunare: hauri aquam de puteo pectoris tui, vt refrigeres culpam tuam, qui non potes per ignem eruginare miſeriam tuam, occaſionem quærit Deus non perdendi ſed ſaluandi peccatores: occaſione igitur acceptâ in confeſſione lacrymabili, purgat te leuiùs, nè perdat ſeueriùs. Ad hanc piſcinam feſtinandum, & in hac immorandum, donec Angelus domini ſecundùm tempus deſcendat, & aquam moueat, vt infirmus poſt motionem veniat & ſanetur à quacumque tenetur infirmitate. Cœleſtem nuntium Raphaël bonum medicum corporum, & animarum vbi in confeſſione expoſueris plagas, vulnera, apoſtemata, & cicatrices innumeras, confidenter expecta: quia ſicut ſeniori Tobiæ, lumen oculorum reſtituit; & Saram quam iuniori in vxorem acquiſiuit, à dæmonio liberauit; ſic animas confitentes per piſcem illum qui de hac piſcina aſcendit, ab omni infortunio & calamitate ſaluabit. Sed hiſtoria licet nota ſit, retexatur; vt & ſacramentum eius commodiùs pandatur: iuncundè ſiquidem ſatis alludit ſanctæ confeſſioni, & quæ per illam adipiſcitur, peccatorum remiſſioni.

Vt reciperet pecuniam à Gabelo Tobias filium miſit, eumque Angelo Domini neſciens tradidit. Cúmque prima manſione iuxta fluuium Tygris manerent, exiuit iuuenis vt pedes lauaret, & immanis piſcis exiuit ad deuorandum eum; quem expaueſcens clamauit, *Domine inuadit me: & Angelus, Apprehende branchiam eius, & trahe eum ad te, & attraxit in ſiccum; & cœpit palpitare ante pedes eius. Exentera*, inquit *Angelus, hunc piſcem, & cor eius, & fel, & iecur repone tibi; ſunt enim neceſſaria ad medicamenta vtiliter; & aſſauit carnes eius, & ſuſtulerunt in via, & cætera ſalierunt.* Tob. c. 6. 3.

Qui paternam pecuniam, hoc eſt innocentiam primam, pergit repetere, iuxta fluuium Tygris, id eſt, baptiſmum vel confeſſionem prima manſione per fidem & contritionem cordis, præeunte & comite gratia, quaſi Angelo Domini, debet manere. Altiori denique exemplo comparatur hic fluuius Tygris confeſſioni; eò quòd iſte iuuenis non exierat mane vt ſe totum ablueret, quod maximè baptiſmi eſt, vbi totus homo immergitur, & totus mundatur: ſed vt pedes lauaret itinerans puluere fœdatos, qui poſt baptiſmum quotidie multiformiter tam in criminalibus fortè, quam certè in venialibus inquinantur. Inde Pſalmiſta: *In flumine pertranſibunt pede*; Pſal. 65. 6. id eſt, quamuis *Dominus Deus* mare criminum noſtrorum, in baptiſmo conuertit in aridam pleniſſimæ remiſſionis, tamen in flumine huius mortalitatis pertranſibunt pede, ſaltem venialiter offendentes, nec ſuperbè quaſi in equo mala ſua deffendentes; ſed humiliter quaſi pede ſe accuſantes & dicentes: *In multis offendimus omnes.* Iacob. 3. 2. Cùm ergo ſic Tobias pedes lauaret & pœnitens extremitates, & affectiones omnium malorum defleret;

piſcis immanis exiuit ad deuorandum eum. Hunc piſcem vel CHRISTVM vel diabolum, ſub diuerſa expoſitione, interpretamur.

CHRISTVS exiuit ad deuorandum eum, qui ſimpliciter & veraciter confitetur; quia quem pro peccatis ſuis à corpore Eccleſiæ; vel à participatione gratiæ ſeparauerat; redeuntem cum ampliori congratulatione, ſicut ouem errantem, & drachmam perditam, colligit dicens fratri ſeniori qui in agro erat: *Epulari & gaudere oportet; quia hic filius meus mortuus fuerat & reuixit: perierat & inuentus eſt.* Ad deuorandum itaque illum exiuit, id eſt, inuiſcerandum corpori Eccleſiæ, qui priùs auerſus, poſtea ad plebem ſuam quæ ad cor redit, reuertitur. Quique mortuus eſt propter peccata noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram, concorporans & viuificans oleaſtrum præſenti fidei iuſtificatione, & futura glorificatione. Nec abhorreas ab eo deuorari, cuius caput cum pedibus & inteſtinis ex mandato legis teneris vorare; in vtroque exactiſſimam dilectionem tenens de viſceribus charitatis mutuò influens, totum te dans ipſi; vel totum ipſum accipiens tibi toti. Sed animus carnalis expaueſcens ad hæc inſueta, clamat & dicit Angelo ductori ſuo: *Domine inuadit me.* Et Petrus in captura piſcium attonitus, dixit: *Exi à me domine quia homo peccator ſum*; *ſtupor enim circumdederat eum.*

Lucæ 15. 32. Rom. 4. 25. Tob. 6. 8. Lucæ 5. 8.

Non mirum ſi animalis homo de caſtris, & clauſtro carnis nunquam, aut vix, aut raró progrediens, tonitruum reputat ſibilum auræ tenuis; quia nulla ſunt noſtra, vbi corruſcant diuina; nec aſcendit ad id etiam quod minimum, quod infirmum, quod ſtultum eſt Dei, mens coartati in ſæcularibus, & ſe minor facta, carnalium occupationibus: *Domine*, inquit, *inuadit me*; in me vadit. Vtinam inuadat me, & in me vadat. Appetendus, non fugiendus; amplectendus, non elongandus; deſiderandus, non expaueſcendus; occurrendum*, non tergiuerſandum. Vnde ait Angelus: *Apprehende bramchiam eius.*

Tobiæ 6. 3.

* Vtrũ occurrendus & tergendus.

Ecce ſimilem habemus piſcem & ſerpentem, iuxta illud Euangelij: *Aut ſi petierit piſcem; nunquid ſerpentem dabit illi?* Animaduerte Sacramentum veritatis; quia congruè ſerpentem Moyſes in Ægypto per caudam apprehendit: Tobias piſcem per branchiam, quæ de capitis parte eſt iuxta fluuium Tygris. In Ægypto, ſerpens peccatum eſt in animo & corpore obſcuro delectatione & conſenſu prauæ actionis, quem Moyſes ſumptum de aqua purificationis baptiſmalis per caudam apprehendit, cum inuerecundè poſteriora, & quæque deteriora prauæ conſcientiæ opera, in ſacrificio confeſſionis conſtringit. Tobias verò iuxta fluuium Tygris in velocitate compuncti animi, branchiam, id eſt, fauces apprehendit; quia initia ſuggeſtionis diabolicæ nequaquam tacet in confeſſione: CHRISTVM quoque per branchiam apprehendit, qui de Spiritu Sancto conceptum credit; & pro gratiæ ſuæ exaltationibus in Eccleſiam refuſis, vicem pro poſſe rependendo, aſſiduè os ſuum aperit. Trahit eum ad ſe qui votis omnibus, & modis confitendi, placere Deo, ſiue abſens, ſiue præſens, attrahit eum in ſiccum, cum credit per reſurrectionis virtutem, mortalitatem in eo conſumptam; & carnem ab omni paſſibilitate ſiccatam.

Tobiæ 6. 3. Matth. 7. 10.

DOMINICA IN MEDIO QVADRAGESIMÆ.

SERMO I.

Lætamini cum Ierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam. Isaiæ 66. 10.

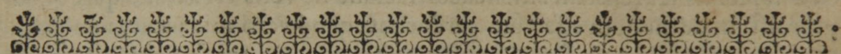
DE bonis ac malis etiam in hac vita præsenti propinat nobis Deus, ne comminationes illius pro vili; ne promissiones suas pro contemptu haberemus; & vt eis firmiter fidem adhibeamus. Nam iuxta cuiusdam sapientis sententiam: mendaces faciunt ne veris credatur, quia quod promittunt ad nullum effectum perducunt: quod vero minantur, nunquam prosequuntur. Et quia semel exustus timet ignem; qui semel fallitur, vix vllis audet adhibere fidem. Et vt aliter sentiatur de Domino qui veritas est; *Apud quem non est transmutatio; nec vicißitudinis obumbratio:* Placuit ei, vt quædam haberemus in præsentibus signa futurorum. Iac. I. 17.

De propinatione siquidem, vel de libatione bonorum, vel malorum futurorum; vt de promissione vel comminatione certiores simus, sunt prospera vel aduersa quæ patimur, sanitates, scilicet, & infirmitates tam morum quam corporum; fames, sitis, flagella, & his similia. Sed hæc omnia quidem vmbra sunt futurorum; quia nulla comparatione præsentium possunt æstimari futura. Nam in hac regione vmbræ mortis facilia sunt quæ patimur, vel morte interueniente transitoria: quæ non in regione vmbræ mortis, sed in regione mortis intolerabilia sunt & perpetua. *Sed quoniam,* vt ait B. Hieronymus, *quod melius scimus, melius loquimur*; de his perfectè loqui non possumus, quia ea perfectè non sentimus. Quæ igitur, vel qualia, vel quanta sint tormenta inferni; quæ gaudia cœli, expressiùs & planiùs dicere possunt, qui pleniùs nouerunt: huic igitur credendum est, qui ait: *Dolores inferni circumdederunt me,* & huic similiter qui ait. *Lætamini cum Ierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam.* Alter quidem de ciuibus Babyloniæ: alter de ciuibus Ierusalem locutus est. Fœlices hi; & infœlices illi. Tam huius, quam illius ciues inueniuntur in terris; immo in corde hominis, quod mirabilius est. In corde siquidem hominis, & si non eadem; diuersis tamen horis inuenitur aliquis ciuis Babiloniæ, & ciuis Ierusalem. Hoc non reperitur in cœlo, vel in terra, vel in inferno; vt idem nunc sit Ierusalem, nunc Babilonia. Psal. 17. 6. Isaiæ 66.10.

Res miranda! hoc inuenitur in homine; cor scilicet hominis. Propterea *omni custodia serua cor tuum*; quia de eo exeunt bona vel mala, mors, & vita. Ciuis Babiloniæ est omnis qui delectatur & qui moratur in desideriis carnis suæ, & peccatorum suorum confusione. Ciuis Ierusalem est, cuius Prou. 4. 23.

desiderium & affectio; cuius omnis delectatio est in contemplatione cœlestium, & ibi conuersatur: sicut Apostolus, qui ait: *Nostra conuersatio in*
Philip. 3. 20. *cœlis est.*

O vtinam nostra saltem esset illuc migratio, vbi nostra debet esse conuersatio, vbi iustorum est congregatio. Tunc nimirum promissiones Dei, quas consecuti omnes sancti Dei, pleniùs vobis & expressiùs possemus explicare quomodo exultant sancti in gloria, lætantur in cubilibus suis. Hoc faciunt, quorum cor cœlum est, in quo charitas, & omnis bonitas. Quorum tale est cor, exultationes Dei sunt in gutture eorum: hi facilè prædicare possunt, & eructare verbum bonum, nam exultationes Dei in gutture eorum. Propè est
Rom. 10. verbum in corde, & in ore eorum. In corde per fidem: nam *corde creditur ad iustitiam.* In ore per confessionem: nam *ore confeßio fit ad salutem.* Talis erat hic qui contemplatus & delectatus in amœnitate cœlestis Ierusalem quasi parturiens quæ partum retinere nequit, exclamuit cum exultatione, *Lætare Ierusalem*, ad quam lætitiam nos perducat rex Ierusalem.

DOMINICA IN MEDIO QVADRAGESIMÆ.

SERMO II.

Isa. 66. *Lætare Ierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis eam.*

ISte est introitus Missæ, in quo prælibatione futuri boni confortata, & accensa anima, desiderij pennis leuatur ad cœlum. Et notate Fratres charissimi, quasi quemdam hominem oculos suos circumiecisse supra, infra, ante, & retro, deorsum & sinistrorsum, longè & propè; fortunásque quorumdam & infortunia plurimorum attendisse, & quasi respondere in cogitatione sua, quid de scripturis quemque deceret secundùm statum in quo esset: transfigurare quoque pia compassione voces & affectiones singulorum, iuxta modum tormentorum, & leuamen afflictionum.

Depressos itaque tenens oculos ad inferiora terræ, vbi infernus esse dicitur; videt tenebras; audit gemitus & suspiria; odoratur sulphureum fœtorem; & accedens quasi tentare quid patiantur; præ dolore, clamat: *Cir-*
Psal. 17. 5. *cumdederunt me gemitus mortis*, &c. Item conuertens oculos ad Babiloniam, & captiuos Ierosolymitas ibi inueniens; & quasi ad eos enauigans visitandos, ait: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus dum recordaremur Sion. Rursum ab his rediens, & quosdam in itinere reuersionis ad Ierusalem intuens, & se cum eis adiungens cantat: *Te decet hymnus Deus*
Psal. 64. 2. *in Sion, & tibi reddetur votum in Ierusalem.* Tandem appropinquans castello quò ibat, id est Ierusalem, præuolasse vsque ad atria eius quosdam inueniens,

ueniens, & pedem cum eis inferens, ait: *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus*, &c. vsque *In atriis tuis Ierusalem.* Vlteriùs ad portam ciuitatis accedens, videt luminaria magna, videt choros, videt abundantiam, videt lætitiam, videt omnia quæ ibi aguntur, videt symphoniam & chorum * & voce alta incipit cantare: *Lætare Ierusalem, &c.* Sed quia hospes adhuc & indigena est, transit ad Cælum cælorum, & de incolis mansionariisque eius loquitur: *Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Item: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.*

Psal. 121. 1.

* Vel choros.

Isa. 66.

Psal. 132. 1.

Psal. 83. 5.

Stationes itaque singularum mansionum circuiens, & extendens cœlum animæ suæ sicut pellem, pingit & describit ciuitatem Ierusalem, sicut Ezechiel Propheta iubetur eam in latere describere. Vertit itaque se ad amœna, & virentia prata, quæ irrigantur quatuor Paradisi fluminibus; & ferunt herbas immarcessibiles ad visum; salubres ad gustum; molles ad tactum; odoriferas ad olfactum. Inde arbores florigeras & frondosas contemplatur; quarum vmbra caput sub eis bellantium obumbrat in die belli: quarum frondes ad medicinam; flores ad gloriam, fructus sunt ad vitam. Inde vitales aquas à dextro latere templi effluere, & ciuitatem Dei suo impetu lætificare cernit. Inde muros in montibus Sanctis, & duodecim portas ex lapidibus pretiosis. Inde propugnacula ex lapide iaspide. Inde templum summi Pontificis. Inde palatium Regis & Reginæ. Inde cantores & cantatrices in plateis ciuitatis. Inde iuuenes, virgines, senes cum iunioribus, laudantes nomen Domini.

Sed in itinere illo necessarij ei sunt panes ad edendum; quia grandis labor sine refectione durare non potest. Quærat itaque & habeat Angelicos panes; qui Angelicas & Euangelicas suscepit contemplationes. Quinque panes hordeaceos, & duos pisces in præsenti Euangelio accepimus Dominum accepisse, & quinque millia hominum satiasse. In prima itaque peregrinatione Viator iste panem doloris comedat. Videre namque tot & tantos dolores animarum sine dolore quis potest? Videre gentem conuulsam acerbitate pœnarum, dilaceratam à corrosione vngularum serpentium & draconum, expectantem sine recuperatione, conculcatam desperatione, populum terribilem magnitudine, post quem non est alius horrore & deformitate. Quis hæc videre, & non dolere potuerit? Absque fœdere humanæ societatis, absque misericordia pietatis est, qui non compatitur, nec habet cor humanum, sed belluinum; immo dæmonum habet. Idcirco cum talia viderit compatiatur patientibus, & comedat panem doloris, fundendo preces, & orationes pro his qui talia patiuntur, Psalmum istum decantando: *De profundis clamaui ad te, Domine; Domine exaudi vocem meam.* Psal. 129. 1.

Petat iterum alium panem, qui congruat itineri suo, in secunda dieta in qua per Babiloniam transiens, captiuos Ierosolimitanæ ciuitatis vidit sedere super flumina Babilonis, & flere cum recordarentur Sion. Accipiat itaque panem compunctionis; de quo dicitur in Psalmo: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte*; vt fluminibus Babilonicis opponat aquas defluentes ab ocu- Psal. 41. 4.

lis cordis. Compungatur itaque & pro suis peccatis, & pro alienis miseriis,
Psal. 43. 24. cantans: *Exurge quare obdormis, Domine: exurge, & ne repellas in finem, &c.* & istum panem comedat ne in itinere deficiat.

Tertio denique itinere panem illius diei & itineris petat, videlicet panem protectionis & auxilii diuini. Vndè etiam cantare debet: *Esto mihi in Deum protectorem &c.* (Psal. 30. 3.) Cùm enim egrediens de inferno, & exiens à Babilonica captiuitate, disruperit catenas & faciem vinculi colligati, id est, peccati, vel diaboli: tota instantia sub pennis gallinæ subintret, quæ expandit alas suas in cruce, & in ascensione vt pullos suos protegeret, vel ad volandum prouocaret. Panem itaque diuinæ protectionis requirat, qui laqueos captiuitatis euasit; & in patriam, adhuc in medio laqueorum ambulans, tendat.

Quarta peregrinatione panem consolationis petat qui mansionem facturus est in atriis Domini, in atriis Ierusalem: hic est panis de quo dicitur; *Clamabit ad me & ego exaudiam eum: cum ipso sum* (Psal. 90. 15.); nondum in mansione palatij, sed adhuc in atriis tribulationis. *Non sunt tamen condignæ passiones huius temporis, ad superuenturam gloriam quæ reuelabitur in nobis.* (Rom. 8. 18.) Iste cantat: *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.* (Psal. 121. 1.) Exultat iam quidem iste, sed cum timore; quia dicitùr: *Ibimus.* Habet ergo consolationis, vel potiùs quasi consolationis panem; & aliàs dicitur: *Facti sumus sicut consolati.* (Psal. 125. 1.)

Quinta mansione Viator noster ad portas castra sua ponit, & audiens symphoniam & choros, odoransque balsama illa suauissimi odoris, quæ distillant inter manus recumbentium; cæterumque apparatum ita admirans, vt non sit in eo spiritus, petat panem desiderij cantans: *Redime me Domine, & miserere mei.* (Psal. 29. 11.)

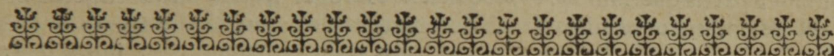
Sexta mansione ingrediens portas iustitiæ; & videns gloriosa quæ dicta sunt de ciuitate Dei, plebem, sedem, legem, & regem intuens, dicit: *Oculi mei semper ad Dominum.* (Psal. 24. 15.) Panem siue piscem gaudij iste comedat: *Quia omnem lachrymam absterget Deus ab oculis Sanctorum, & non erit vltra luctus; neque clamor, neque dolor erit ampliùs; quia prima abierunt.* (Apoc. 7. 17.)

Septima mansione accedat in aula, & mansionem sibi paratam dedicans, cantet: *Lætare Ierusalem, &c.* (Isa. 66.) Et iste panem, siue piscem æternæ delectationis accipiat. Magis autem pisces quàm panes habent isti duo, qui quasi natant in abundantia illa beatitudinis æternæ; nec aliquid duri, quod inter dentes, quod frangere debeant, occurrit, in tota æternitate illa. Superiores verò quinque, quod masticandum sit in omnibus mansionibus suis abundanter reperiunt, donec omni sublatâ difficultate, de torrente voluptatis Dei, quantùm voluerint vsque ad satietatem bibant.

Accepta ergo mansione nouitius iste in mansionibus Sanctorum, visitet mansiones aliorum; & vsque ad Reginæ cœli veniens, Stationem ibi deuotissimam faciat. Non reformidet illam videre, quia non est ibi formido, sed sola dilectio. Dicat etiam illi: Quæ habitas in hortis cum puellaribus choris, colens amœna & viridia prata virginitatis, & hortos fœcunditatis, Fac me audire vocem tuam, quia cum amicis ad fores tuas accessi, tam vt viderem faciem tuam, quæ est pulchra; quàm vt audirem vocem tuam, quæ est

ſonora. Veniat poſt organa iſta ad ſedentem in throno, & audiat ſonum ſublimis Dei intonantem : Pax æterna ab æterno Patre. Tota luſtratione peracta, rediens ad ſuam manſionem per medium ciuitatis, exclamet in voce iubilationis, in medio ciuitatis Ieruſalem, & dicat: *Lætare Ieruſalem & conuentum facite omnes qui diligitis eam.* Eſaiæ. 66.

Sed vos, Fratres chariſſimi, conuentum facite, ſed conuentum Apoſtolorum, ſed conuentum Sanctorum, ſed conuentum virtutum; non ventum, ſed conuentum facite. Ventum facit, qui ſeminat inter fratres diſcordias; conuentum facit, qui diſcordes pacificat. Ventum facit, qui murmurat; conuentum facit, qui omnia patienter tolerat. Ventum facit, qui inflatus eſt ſupià; conuentum, qui humilitate virtutes congregat. Ventum facit, qui inanem ſequitur gloriam; conuentum, qui veram. Ventum faciunt ſingulares, conuentum communes, qui *nihil faciunt, niſi quod communis monaſterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. Conuentum* igitur, *facite omnes qui diligitis eam.* Vt ad ipſum dicatis: *Et non ſint in vobis ſchiſmata.* Vt vnum quæratis quia vnum neceſſarium eſt. Vnitatem teneatis, quatenus ad ipſum qui Trinus & Vnus eſt Deus, peruenire valeatis, ipſo præſtante, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen. Reg. SS. P. Benedict. c. 7. in 8. humil. gradu. 1. Cor. 1. 10.

DOMINICA IN MEDIO QVADRAGESIMÆ.

SERMO III.

Scriptum eſt, quoniam Abraham duos filios habuit, &c. Galat. 4. 22.

CVRSOR ille viarum Dei qui bonas facit vias ſuas, & ſtudia ſua, quaſi medio itinere confecto, pedem figit, & ſpiritu reſumpto, reſiduum viæ inſtanter arripit. Occurrit ergo ei Paulus; & quòd alia ſit via ſequens quam præcedens, in figura & ænigmate oſtendit, dicens: *Scriptum eſt, quoniam Abraham duos filios habuit*, &c. Quaſi diceret, cum Iſmaël hactenus peregrinatus es; ſed iam cum Iſaac erit tibi perambulandum ad ciuitatem habitationis: horum duorum filiorum Abraham, alter dicitur Iſmaël, alter Iſaac. Gal. 4. 22.

Iſmaël vetus eſt teſtamentum, & eſt quaſi vetuſta via & media. Neminem enim ad perfectum adduxit lex: viam tamen exhibuit, licèt viatorem perducere nequiuerit: cognitionem enim mandati diuini, quam lex docuit, quid aliud quàm viam Dei diximus? Iſmaël itaque, id eſt, populus antiquus Iudæorum, cœpit ambulare viam mandatorum Dei; ſed pondere carnium, pellium, ciliciorum, cortinarum, tabularum, columnarum, tabularum lapidearum feſſus; in legem iuſtitiæ non peruenit. *Ex operibus enim legis*, id

Rom. 3. 20. est cæremonialibus, vel sacramentalibus obseruantiis, *non iustificabitur omnis homo.*

Namque alia sunt moralia in lege opera, alia sacramentalia. Moralia vt, non concupiscere rem proximi sui, honorare patrem & matrem, & similia, quæ cum fide & charitate seruata iustificant & perducunt ad Deum. Sabbatũ verò obseruare. Circumcidere carnem præputij sui. Vitulum immolare & similia; non iustificant, neque perducunt. Venerunt tamen ista vsque ad mediam viam, id est vsque ad Ioannem: quia lex & Prophetæ vsque ad Ioannem Baptistam, nec potuit vltra Ismaël pergere, id est, filius carnis, qui litteram tantùm seruat, quia in terram promissionis, nec Moyses, nec Aaron populum introduxerunt. *Iesus autem Iordanem transiuit, & secundò populum circumcidit, noua expoliatione peccati, in baptismate Christi nouum inchoans testamentum; & per repromissionem, siuè remissionem peccatorum generans Isaac.

*Iosue.

In natiuitate verò Isaac dicit Sara; *Risum fecit mihi Dominus.* Idcircò, Fratres charissimi, tota sancta Ecclesia, quia vetera transierunt, & noua facta sunt; hodie in voce exultationis cantat: *Lætare Ierusalem*, &c. Solent viatores, cùm asperas vias & paludes cœnosas exierunt, & planum iter inuenerint, patriæque iam appropinquauerint, voces gaudij altiùs tollere, & labores præteritos paruipendere. Sic sancta Ecclesia, sic fidelis anima onere illo sacrificiorum & holocaustorum veteris obseruantiæ absoluta, iugo Christi, quod suaue est, collum supponens; tamquam, torque aurea ornata, cantat in viis Domini de Canticis Sion. Quid autem moraliter exprimat Ismaël, vel Isaac; aut quomodo Ismaël non impleat vel saltem dies suos, attendite, Fratres charissimi.

Genes. 21. 6. Esaiæ 66.

Isaac homo iustus, bonum mentis motum designat. Ismaël homo ferus, malum animæ motum nihilominus significat. Ismaël non implet dies suos, & dies pleni non inuenientur in eo; nec dimidiat quidem; quia *Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos* Isaac verò plenus dierum in senectute suâ bonâ collectus est ad patres suos. O Domine, quot sunt dies serui tui Isaac, id est, bonæ voluntatis? Septem quidem ad minus; quod autem ampliùs est à bono est.

Psal. 54. 24.

Horum primus dicitur indicatiuus: secundus optatiuus: tertius imperatiuus: quartus coniunctiuus: quintus infinitiuus: sextus completiuus: septimus remuneratiuus. Indicatiuus confitetur: optatiuus gemit: imperatiuus obedit: coniunctiuus Deum & proximum diligit: infinitiuus nunquam à Deo recedit: completiuus humiliatur: remuneratiuus quiescit.

Indicatiuo dicitur, *fiat lux*: optatiuo, *fiat firmamentum in medio aquarum*: imperatiuo, *congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt in locum vnum*, &c. coniunctiuo, *fiant luminaria in firmamento cœli*: infinitiuo, *producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram*: completiuo, *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: remuneratiuo, *requieuit Deus die septimo ab vniuerso opere quod patrauerat.*

Genes. 1. 6. Genes. 1. 9. 1. 14. 1. 10. 1. 26. Gen. 2. 2.

Confessio ergo est in luce: gemitus in medio aquarum: obedientia congregat aquas, quæ sub cœlo sunt, in locum vnum; & germinauit herbam

virentem,& facientem semen,& lignum pomiferum iuxta genus suum:Dilectio Dei & proximi,duo magna luminaria in firmamento cæli: perseuerantia, producit reptile animæ viuentis, & volatile super terram: humilitas, hominem ad imaginem & similitudinem Dei facit:remuneratio æternam quietem tribuit.

Confessio vt lucem primam faciat, indicatiui sui nec personas minuat nec tempora. Tres enim personas habet indicatiuus, id est primam, secundam & tertiam. Tempora sex, id est vnum præsens; tria præterita, id est imperfectum, perfectum, & plusquam perfectum; vnum quoque futurum. Planè prima persona est in peccati perpetratione, serpentina suggestio: secunda carnalis delectatio: tertia animæ consensus vel operatio. Has debet Indicatiua confessio proferre in lucem, & congruum his adjungere casum, vt diabolo assignet suggestionem; suæ fragilitati delectationem; suæ culpæ consensum seu operationem. Ipsa quoque tempora sic ad vnguem comprehendat, vt non solum præsentia, sed etiam præterita imperfecta, præterita perfecta, & præterita plusquam perfecta distinctè aperiat.

Ad imperfectum præteritum pertinent, quæ heri & hodie mala feci: de quo dicitur: *Adhuc escæ erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Ad præ- Psal.
teritum perfectum pertinent, quæ hoc anno vel proximis diebus mala com- 77. 31.
misi; & quorum desiderium in me iam cessauit, de quo dicitur: *Delicta iu-* Psal.
uentutis meæ & ignorantias meas ne memineris. Ad præteritum plusquam per- 24. 7.
fectum pertinent quæ in pueritia feci, vel quorum penè memoria elapsa est
à mente mea: de quo dicitur: *nè memineris iniquitatum mearum antiquarum.* Psal.
Ad præsens pertinet quod adhuc vel actualiter committo, vel cogitatione 78. 8.
concupisco; dicitur: *repleta est malis anima mea,* &c Ad futurum quodam- Psal.
modo pertinent, quorum oportunitatem expecto; de quo dicitur: *Venient* 87. 4.
dies luctus Patris mei, vt occidam Iacob: Hæc omnia in luce confessionis de- Gen.
nudanda sunt: vt nec persona taceatur, nec tempus abscondatur. 27. 41.

Sequitur Gemitus, qui sicut firmamentum est in medio aquarum, vt diuidat aquas ab aquis, & respicit ad Optatiuum: per aquas superiores accipiamus culpas præcedentes; per aquas inferiores culpas sequentes. Gemitus ergo noster adeo debet esse firmus; vt sit quasi murus, & à prioribus nos per pœnitentiam liberans; & à sequentibus per cautelam obseruans.

Tertio loco sequitur Obedientia, quæ ab imperatiuo procedit: inferioribus enim imperat, qui superiori obedit: congregat autem aquas quæ sub cœlo sunt in locum vnum, quando totam collectionem desideriorum refrænat ad naturalem sufficientiam; & tunc germinat herbam virentem, in bono proposito sanctæ Religionis; lignumque pomiferum, in operibus pietatis.

Quarto loco sequitur dilectio Dei & proximi, quasi duo luminaria magna in firmamento cœli, id est in medio cordis; quibus dies & nox illuminantur, id est bona nostra tamquam dies remunerantur, mala tamquam
nox delentur: *Charitas* enim *operit multitudinem peccatorum.* 1. Petri
Quinto loco sequitur perseuerantia quæ respicit ad Infinitiuum, & de- 4. 8.
bet producere ex aquis reptile animæ viuentis & volatile super terram, id

eſt ex affectionibus appetitum virtutum in corde; & virtutem contemplationis in exhibitione.

Sexto loco ſequitur completiua humilitas, quæ hominem reformat ad imaginem & ſimilitudinem Dei; per imitationem ad imaginem, per conſummationem gratiarum ad ſimilitudinem: vt ſit imago in labore; ſimilitudo in requie.

Apoc. 14. 13. Septima enim ſequitur requies, in qua dicitur: *Vt requieſcant à laboribus ſuis,* Quid tunc? *Lætare Ieruſalem,* &c. Quid tunc? Iſaac riſus, iubilus, vox exultationis in tabernaculis Iuſtorum, conuiuium magnum quando Ioſeph comeſturus eſt cum fratribus: quando & ipſe filius ſubiectus erit ei, qui ſibi ſubiecit omnia. Lætare Ieruſalem, quia Iſmaël cum Agar expulſus eſt in inferno inferiori. Lætare Ieruſalem, quia Iſaac cum Sara dies & annos compleuit, vt ad longitudinem dierum veniret, & cum Angelis in æternitate regnaret. Tot Iſmaël paſſibus recedit, quot Iſaac accedit. Recedit enim Iſmaël ad Babilonem, cuius eſt ciuis, id eſt, ad confuſionem inferni. Vnde dicitur in Pſal. 9. 18. Pſalmo: *Conuertantur in infernum omnes gentes quæ obliuiſcuntur Deum.*

Sicut autem Iſaac dies acceſſionis, vel perfectionis dici poſſunt: ita dies Iſmaël dicuntur dies receſſionis & defectionis. Horum primus dicitur Cæcitas mentis; de qua dicitur: *Miſit tenebras, & obſcurauit eos.* Secunda error, de quo dicitur: *Immiſit eis Deus ſpiritum erroris.* Tertia Fallacia; de qua dicit malus ſpiritus: *Et ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum:* & erunt qui ſeducunt, & ſeducuntur præcipitati. Quinta Odium Dei, vel contemptus; de quo Apoſtolus: *Deum non glorificauerunt.* Sexta Contumacia, ſiue obſtinatio, de qua dicitur: *Tu autem ſecundum duritiam tuam, & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ reuolutionis.* Septima ſepultura in inferno; de qua dicitur: *Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno.* Ecce Iſmaël habitat in tenebris: de quo dictum eſt: *Eiice ancillam & filium eius.*

Pſal. 104. 28. 2. Teſſ. 2. 11. 2. Paral. 18. 21. Rom. 1. 21. Rom. 2. 5. Lucæ 16. 22. Gal. 4. 30.

Iſaac autem ore pleno ridet, & ad riſum hortatur ſocios gaudij ſui dicens: Lætare Ieruſalem, *Lætare ſterilis, erumpe & clama quæ non parturis: quia multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum.* Inter iſtos filios, id eſt, inter Angelos, & omnes Dei Sanctos, annumeret nos primogenitus mortuorum, & Princeps regum terræ, IESVS CHRISTVS, qui viuit & regnat, &c.

Gal. 4. 27.

IN FESTO SANCTI BENEDICTI ABBATIS.

SERMO.

Omnes filij viri vnius sumus; pacificè venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali. Gen. 42. 11.

DVRIORA passus Ioseph à fratribus, ore, non corde; verbo, non animo, dissimulando mansuetudinem, non vindicando venditionem; duriùs loquitur ad eos dicens: *Exploratores estis; vt videatis infirmiora terræ, venistis.* At illi quibus mysterium latebat, & vultum fraterna dominatio insperata celabat; furorem opinantes, non tentationem, aut fraternam correptionem, dixerunt: *Non est ita Domine; serui tui venerunt vt emerent cibos.* Deindè ad captandam beneuolentiam illius, subdunt: *Omnes filii viri vnius sumus*, &c. Gen. 42. Gen. 42.

Quia Patroni nostri B. BENEDICTI Abbatis solemnitas instat, quomodo hoc de veteri historia sumptum, & festiuitati Patris nostri, & nostræ professioni congruat, enodemus. Granum frumenti, panis viuus qui de cœlo descenderat, nuper de Virgine natus IESVS, in Ægypto fugerat; & tanti hospitis præsentiâ, terra salsuginis priùs & inhabitabilis, visitata, impinguata, inebriata, fœcundata, cœpit abundare frumento, & esurientibus aliis, vendere alimenta religionis. Vndè nusquam fertilior, nusquam feruentior post resurrectionem Christi exuberauit seges Heremitarum & Monachorum, quàm in Ægypto. Transferimus itaque specialitatem ad vniuersitatem: quia nec sola Ægyptus, sed etiam totus mundus intelligitur per eius interpretationem. Ægyptus sonat tenebras: has tenebras incoluit B. BENEDICTVS in specu, in solitudine, in raritate hominum habitans, *sicut passer solitarius in tecto, sicut nicticorax in domicilio, sicut pellicanus in solitudine.* Psal. 110. 8. 7.

In solitudine, vt sileret ab otiosis, & vacuis, vt non offenderetur aspectus vanis, & variis sæculi lenociniis; vt auditus non impleretur detractionibus & vaniloquiis. *In domicilio*, vt abstineret à delitiis, vt memor esset suæ fragilitatis & mortis; vt extra non inueniens locum delectationis, ad mentem semper rediret; & ibi frueretur & puritate mentis. *In tecto*; vt cum animalibus iam corpore exutis, spoliando se à corpore, leuaret se super se, vt cum Angelis Deum laudaret; vt Deum in speculo, & ænigmate contempla-retur. Non odio lucis, sed cautelâ fugiendæ elationis, in antris seu cellis absconditis se reponunt Sancti. Nemo enim quieti dans operam, radios solis quærit. Vndè Ieremias. *Diem hominis*, id est fauorem, *non desideraui, tu scis.* Ierem. 17. 16.
Dominus quoque in caligine habitat, & latibulum in circuitu eius. Præcipit

Matth. 6. 6. enim in Euangelio, dicens: *Tu autem cum oraueris, intra cubiculum, & clauso ostio, ora patrem tuum: & absconde eleemosynam in sinu pauperis.* Vbi non videt homo hominem, meliùs videt Deum, qui nunquam benè videtur, nisi totus oculus mundetur, & totus ipsius visioni mancipetur: hoc intempestæ noctis hora expertus B. BENEDICTVS; *cùm sub vno solis radio, omnem mundum collectum conspiceret.*

B. Greg. dial. 35. in vita S Ben.

Ioseph hic dominatur, Ioseph hic dispensat alimenta vniuersæ terræ: *Quia oculi omnium in te sperant Domine,* qui carnem tuam, sanguinem, & animam dedisti, & paruo pretio Iudæis per procuratorem, immò proditorem tuum vendidisti. Non enim in te potestatem haberet, sicut nec Pilatus, nisi datum ei esset desuper. *Quid*, inquit Iudas Scribis & Pharisæis, *vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Procuratoris est ô Iuda, meliorem facere conditionem Domini, non deteriorem: res & substantiam domini dispensare fideliter & prudenter; non personam eius & vitam adimere crudeliter & procaciter. Sed fortè legerat vel audierat, quod frates vendiderant Ioseph in Ægyptum: suâ itaque auaritiâ compensare voluit illorum inuidiam. Sed minoris fuit illorum inuidia, quàm istius auaritia: iste enim inimicis Dominum ad mortem osculo, vili pretio, portans loculos eius, vendidit. Illi fratrem qui accusauerat eos apud patrem, Ismaëlitis pro bonis speciebus, vt inter alienam gentem viueret dederunt; & illi locum habuerunt pœnitentiæ; iste sibi inflixit præiudicium desperationis & amentiæ.

Psal. 144. 15.

Matth. 26. 15.

Vtique tamen Ioseph, & ille charus filius Iacob, & iste Dominus regnans in domo Iacob in æternum, non abscondit frumenta in populis, sed aperit horrea, priùs pro pecunia, postea pro animabus, tertiò pro suis libertatibus. Sic Christus cuidam dicenti: *Magister quid faciendo vitam æternam poßidebo?* Ait: *Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo.* Ecce pecuniam totam accipit. Alij verò dicenti: *Magister sepeliam patrem meum, & sequar te*, ait: *Sine mortuos, sepelire mortuos suos, tu autem vade & annuntia regnum Dei.* Hic quasi animalia de grege naturalium affectionum carnalem affectum possidebat, sed & hanc possessionem præcidit ab animo Christus, non vt omnino affectio pereat; sed vt ad Dominum transeat. Alibi quoque ait: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum; & tollat crucem suam, & sequatur me.* Sic ille Petrus, cui dictum est; *sequere me* imperium, consilium, & beneplacitum Domini implens, ait: *Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, quid ergo erit nobis?* Sic Paulus seruus Christi IESV, omnia reputat vt stercora, vt Christum lucrifaciat.

Lucæ 10. 25.

Matth. 8. 21.

Lucæ 9. 23.

Ioan. 21. 19.

Matth. 19. 27.

Notandum quoque quia in pecunia propter imaginem signatam ratio, quæ est imago Dei signatur; vt reddantur Deo quæ Dei sunt. In animalibus propter appetitum ventris & gulæ, sensualitas intelligitur, quæ mater est carnalium desideriorum, vt in reticulo iecoris, & renunculis, quæ cremanda sunt in igne altaris, prædicta mortificemus, quatenus veraciter dicamus: * *Delectatio cordis mei in conspectu tuo semper.* Et, *Tu possedisti renes meos.* In venditione libertatis, summa consistit nostræ liberationis. Iure itaque orginario, malè vtimur, bonâ à bono, & bene concessâ nobis libertate.

* Meditatio.

Psal. 15. 15.

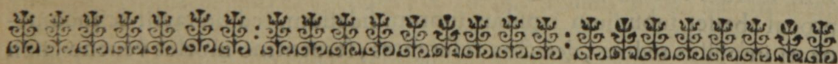
Psal. 138.

Tria impediunt bene vti. Hostis astutia, Carnis leuitas, Animæ impatientia. Hostis tripliciter decipit, Specie compassionis; Specie consultationis; Promissione ambitionis. Specie compassionis, vt ibi: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Specie consultationis; vbi dicit: *Mitte te deorsum*; *quoniam Angelis suis Deus mandauit de te.* Promissione ambitionis, vt *Hæc omnia tibi dabo.* Carnis leuitas venit de conditione, de corruptione, de consuetudine. De conditione, quia de limo est. De corruptione, quia vitiosa est. De consuetudine, quia incuruata est; nec potest sursum aspicere. Animæ imperitia itidem triplex, quia seipsam vnde, quando, & qualis facta, sit non nouit: vt vtrum prædestinata sit; vel si prædestinata, quando de corpore exitura. Vt ergo certa deinceps, cauta & secura sit possessio libertatis, in manu Dei collocemus illam, quia *Iustorum animæ in manu Dei sunt*; *& non tanget illos tormentum malitiæ.* Tormentum malitiæ est passio carnis, elatio cordis, tentatio hostis. Vt ergo ab his non timeamus; quæ sunt negotium perambulans in tenebris, dæmonium meridianum, sagitta volans per diem: Dicamus cum Apostolo Petro: *Ecce nos reliquimus omnia.* Omnia, nihil proprium retinentes, nihil illicitè accipientes, nihil cupientes; Sic Christus in nouacula conducta pilos capitis & barbæ, & etiam pedum in Monachis suis rasit dicens: *Exeuntes de ciuitate*, id est de mundo, *etiam puluerem pedum vestrorum*, id est rem quantumlibet paruam, *excutite de pedibus vestris*, id est in vsu, non in affectu, necessaria naturæ habeatis.

Matth. 4. 3.
Matth. 4. 6.
Sap. 3. 1.
Matth. 19. 27.
Matth. 10. 14.

Ista rerum expoliatio; affectuum casticatio; vestigiorum Dei sancta connexio, facit nos omnes filios viri vnius, aut Dei Benedicti, aut Benedicti serui; Deus enim voluntariè genuit nos verbo veritatis. Et Benedictus per Euangelium genuit nos in CHRISTO IESV, vt idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata; Sic enim sequitur: *Pacificè venimus: quia beati pacifici. Nec quidquam famuli tui machinantur mali*: vt simus sine querela apud Deum & apud homines. Sic ait Ioseph: *Exploratores estis.* Absit mendacium à verace, immo à veritate. Est namque & bona exploratio & mala.

Gen. 42.
Gen. 42.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO I.

SVME *tibi librum grandem.* Mens diuina liber grandis est; in eo sunt plura volumina sententiarum, sermonum & actionum summæ & adorandæ Trinitatis Dei. Ibi prædestinatio nondum existentium: Ibi creatio iam ad esse prodeuntium: ibi distinctio bonorum & malorum: ibi bonorum electio, malorum reprobatio: ibi vocatio prædestinatorum: ibi iustificatio vocatorum: ibi glorificatio Iustificatorum: ibi præscientia peccati Adæ, per quod introïuit mors in mundum: ibi Virginis MARIÆ præpa-

Isa. 8. 1.

ratio, & Verbi incarnatio: ibi humani generis reparatio, & amissæ fœlicitatis recuperatio. In Apocalypsi & in Isaia signatus est liber iste: & Ezechiel expanso illo cibatur. In ore quidem habet mel; venter autem eius amaricatus est: quia cœlestium bonorum iucunda est possessio, sed dura negotiatio. Iob in humeris suis offert illum Iudici; gratias agens de collatis sibi beneficiis. Esdras legit in eo distinctè & apertè super gradum ligneum crucis; vbi miles latus Christi lanceâ aperuit; & in sanguine & aqua, accensa sunt omnia Christianæ Fidei luminaria; vt nihil esset opertum, quod non reuelaretur. Paulus de hoc libro audiuit arcana illa quæ non licet homini loqui, sed admirari: vnde ait: *O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei; quam* (Rom. 11. 33.)
incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.

De hoc libro Angelus Gabriel missus à Deo, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph; & nomen Virginis MARIA, epistolam detulit, cuius talis est salutatio. *Aue* MARIA *gratia plena, Dominus tecum, &c.* (Luc. 1. 28.)
Reuera hæc paginula de corpore illo libri grandis & noui ac æterni testamenti sumpta, publicum & commune omnium continens negotium, & illam, cui destinatur, affluenti gaudio lætificat; & nos de quorum liberatione agitur, in diem solemnem non indecenter excitat. Stupendum dictum immo causa dicti scrutanda, & singulis diebus atque horis, cum tota fide & deuotione veneranda. *Aue* MARIA *gratia plena, Dominus tecum.* Quid (Luc 1. 28.) proinde gratiæ deesse potuit, vbi totus Sancti Spiritus alueus, cum septem riuis suis, coadunatus tanquam in vtre, in Vtero Virginali, mansionarium meatum fecit? Totus namque cum Verbo incarnato accessit; Sed eo nato non abcessit. Habitauit quidem in Filio tota eius plenitudo diuinitatis corporaliter; sed & in Matre præ omni alia creatura plenè & singulariter. Visne haurire ex puteo Virginis, peccatis tuis indulgentiam; tentationibus medelam; flagellis temperamentum; insidianti aduersario repagulum? Hydria plena est vsque ad summum, nec deficit hydria farinæ; & lecythus olei non minuitur ab hora suæ conceptionis, vsque in hanc vel vltimam præsentis sæculi diem & horam. Miserrime, infelicissime ideo Christus balsama gratiarum suarum refudit copiosâ benedictione huic lauatorio peccatorum, nè procul abesset subsidium lapsibus suorum fidelium, sed de facili & incontinenti impulsus redires; deiectus resurgeres; serpentino morsus veneno, non desperares.

Denique in hac plenitudine gratiæ, tamquam in balneo Dominus salutem nostram operatur, emundans lepram Nahaman, id est Adam, aquis istis Iordanicis, naturam separatam à culpa; induens stolam primam, & expediens compeditum liberum arbitrium per fidem & cooperatricem gratiam. Vocatur enim Filius Viginis, *Velociter spolia detrahe, citò prædare.* (Isa. 8. 1.) Spolia quibus expoliatus est homo ille qui descendebat ab Ierusalem in Iericho, & quia à malignis raptoribus sunt sublata, & pœnalibus latrociniorum suorum repositoriis consignata, fortior ille armatus & potens in prælio, mox hospitium Virginale ingrediens, vindicauit; & malæ fidei possessori detraxit; quando & sibi vniendo naturam nostram sanctificauit, & sanctificando vniuit: *Velociter* enim *currit sermo eius*, citiùs & faciliùs sua omnia complens (Psal. 147. 14.)

opera, quam aliquis homo sua verbo proferat cogitata.

Sed quis est stylus hominis? Stylus alterâ sui parte acutâ, imprimit quoslibet caracteres ceræ, aut cuilibet molliori materiæ: altera plana, quod displicet, complanat, & delet. Hoc IESV officium fuit in carne mortali, Esaiæ. eradicare vtique vitia & virtutes plantare. *Vocaberis*, inquit Isaias, *ædificator sepium, auertens semitas iniquitatum.* Vide stylum pungentem: *Pœnitentiam agite.* Vide delentem: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Et item deprehensæ in adulterio: *Mulier, vbi sunt qui te accusabunt? Nemo te condemnauit? Nemo*, inquit, *Domine. Nec ego te condemnabo.* Pupugit etiam stylus iste hominem vt rediret ad se; dicens peccanti: *Adam vbi es?* Pupugit post peccatum dicens: *Puluis es, & in puluerem reuerteris.* Denique sigillo totius honestatis fracto, cùm irreuerenter & incontinenter peccando corrupisset omnis caro viam suam: tactus dolore cordis intrinsecus; complantare volens omnem scripturam generis humani; ait: *Delebo hominem de sub cælo.*

58. 12. Matth. 3. 2. Lucæ 7. 47. Ioan. 8. 10. Gen. 3. 9. Gen. 3. 19. Gen. 6. 7.

Sed mira misericordiæ recordatus; & mitiùs volens incarnatus pungere; vtique ad pœnitentiam, non ad punientiam; planam commutauit, vt in homine peccatum deleret, & naturam seruaret. Omnia siquidem quæ in Ecclesia celebrantur sacramenta, vno suo effectu, quidquid homo stultitiâ, id est infirmitate seu etiam malitiâ suâ malè scripserit complanare; cum Dei gratia præualent; nè exigantur in iudicio, quæ antè iudicium cum fletu peccatoris complanauerit Sacramentalis operatio. Nam huius Styli scriptura talis est; *Velociter spolia detrahe, citò prædare.* Velox diuina bonitas ad remissionem, tarda ad seueritatem. O quotiens minatur ne feriat: quotiens verberat ne occidat: quotiens temporali morte præripit innocentem, ne perditâ innocentiâ cum descendentibus in lacum proiiciat. Auertit faciem suam nè videat peccantem: videns iniquitatem dissimulat, expectando correctionem. Iam in cruce & morte posito latroni, extremæ voci in confessione, æternæ rependit præmia vitæ: *Amen*, inquit, *dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* O summa pietas, quot millia annorum non sufficerent expiare animam latrociniis pollutam; si districtè cum ea ageretur; & tu nec annum ponis, nec mensem, nec saltem alterum diem; sed *hodie*, inquis, *mecum eris in paradiso.* Abeant sibi crudelia hominum edicta; euanescat Pharisaica iustitia, quæ *omnia grauia & importabilia imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea mouere.*

Isa. 8. 1. Luc. 23. 43. Matth. 23. 4.

Misericordia enim, quâ plena est terra, digito suo, & brachio in cruce passione propria, affixit omnia ad Deum conuersorum peccata; vt alleuiaretur humana natura, per ipsum redempta, à cunctis oneribus suis, quibus à peccato Adæ tanquam fœnore grandi oppressa, soluere debita non præualens, in extremis agebat. Clementiam illam non expirasse credimus, sed semper miris & nouis successibus, continuatam ad nostra, & ad futurorum sæcula: quatenus nouam segetem de hoc agro, in horreis sempiternis euehat; seminando gratiam, rigando per Euangelicam doctrinam. Dicamus itaque Filio hominis, filio Virginis; *Velociter spolia detrahe*, vetustam pellem nostram, quam de peccato primi parentis contexuimus, & quotidie deteriùs

viuendo multis actionibus corrupimus, citò prædare, vt de potestate diaboli nos eripias; & qui odio habes rapinam in holocaustum; non rapinam arbitratus es, esse te *æqualem Deo.* Fac de nobis rapinam, vt charitate violentissima, nos à nobis exuas; & eodem loro constrictos, ad te pertrahas; Qui viuis & regnas, &c.

IN ANNVNTIATIONE DOMINI.

SERMO II.

Cant. 7. a. 2. *Vmbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.*

IN libris siue thesauris nunquam fallendæ prædestinationis, præcipuè singularem, & singulariter incomparabilem thesaurum Sapientiæ & Scientiæ suæ Deus in B. Virgine MARIA ab æterno congessit; in fine sæculorum resignauit; sine fine in summa cælorum arce collocauit: vbi opes hactenùs nulli communicatas intromisit: vbi omnium pretiosorum lapidum gloriam insignissimè conglomerans, ad complementum totius honoris, & superef- fluentis magnificentiæ, seipsum, in quo sunt omnes thesauri Sapientiæ & Scientiæ absconditi, annumerauit. Cherubim igitur gloriæ obumbrantia propitiatorium, adiunctis sexaginta ex fortibus Israël, ad hunc thesaurum siue lectulum suum custodiendum deputauit; atque vt solis fidelibus, & deuotis sibi viam propalarent, mandauit.

Ad limen itaque huius sanctuarij, alis submissis per humilitatem; & capite ad collum retorto per continuam deuotionem prædicantes gloriam Dei, & venerantes, Scabellum Diuinitatis adoremus, quoniam sanctum est. Quidquid in ea apparet, quidquid latet, siue quod in ea natum est, quia de Spiritu Sancto est. Ioseph tanti solis vix fert splendorem; tanti mysterij vix sustinet admirationem: ante fenestras stat tremulus, pedem inferre recusat castissimus: opprimitur enim gloria maiestatis eius, quam videt Deum præoccupasse, & solis vsibus suis signasse, & assignasse. Denique Angelico certificatur alloquio, nullum incurrens dispendium de dilatione fidei, quam non concepit nequitia mentis, sed immensitas operis. Non enim veritati opposuit pessulum diffidentiæ, sed inscrutabili consilio maluit se non ingerere, & expectare à longè exitum rei; quæ claudebatur sub signaculo fidei. Quod si Ioseph vallatus auctoritate maritali, dominam & coniugem suam à limine salutat, appropinquare trepidat. Quid ego in anima immundus, carne pollutus, quibus labiis nominabo, quibus oculis videbo illam, quæ refringit etiam puras Sanctorum acies; quæ *pulchra vt luna, electa vt sol*, an-
1. Ioan. 4. 18. gelicos quoque exuperat fulgores & splendores? Sed *perfecta charitas, foras*

mittit timorem; sed præcedens deuotio extenuat præsumptionem.

Reiecto igitur in nominatione vmbilici consuetudinario, & vulgari cogitatu; cum debita reuerentia ingrediamur Sanctuarium Dei, & eo affectu loquendo contingamus in Virgine nostra, membra quæ in aliis dicuntur inhonesta: quo rapimur cùm tractamus angelica ministeria, & ipsius Dei intellectualia membra? Dicat igitur de Domina nostra, Sapientia in Canticis: *Vmbilicus tuus crater tornatilis*: & excipiat dictum sacramentale mens casta, puro corde & sensibus castissimis. Notandum autem quia vmbilicus sæpe in scriptura nominatur. Alibi vmbilicus terræ; alibi vmbilicus ollæ, qui non est præcisus in die natiuitatis eius, & alibi fortitudo Leuiathan dicitur esse in vmbilico ventris eius: & hic, *Vmbilitus tuus crater tornatilis*, *nunquam indigens poculis*. Postpositis verò terræ, & ollæ vmbilicis; attendamus in Leuiathan vmbilicum malitiæ; & in Sponsa vmbilicum gratiæ; quatenus malitiæ excursum, gratiæ occursus compescat, & vincat sapientia malitiam, naturæ humanæ damna resarciendo; & opera malitiæ destruendo. Cant. 7. 2. Iud. 9. 37. Ezech. 16. 4. Iob. 40. 11. Cant. 7. 2.

Vbi ergo prima species mali post peccatum in primis parentibus apparuit; ibi sedem & principatum misericordissima gratia in B. Virgine collocauit arefacto enim & siccato vsque ad primam innocentiæ castitatem (quæ nuditatem non erubuit, nec in membris se habere putauit quod esset velandum aut verendum) forte libidinis & luxuriæ, qui pleno gurgite in filiis Adæ superefluebat, donec rosa nostra in Ierico plantata, hyemales destituit paludes; ex tunc à throno gratiæ procedens fluminis impetus ciuitatem Dei, id est Dominam nostram lætificauit; sic in ea extinguens libidinosum ardorem, vt conseruaret inauditam sæculis fœcunditatem. Sic enim area sicca, vellus madefactum est, vt in carne Virginali vitio subtracto corruptionis, eadem Virgo gigneret prætium nostræ redemptionis. Quod manus creatrix naturale indiderat visceribus & membris Euæ necdum corruptis, mulierem videlicet concipere sine ardore libidinis, factu impossibile reputabat vsus generandi: elicuit autem vim illam secretissimam de abditis naturæ, obumbrante Spiritu Sancto, Virgo Dei genitrix, in vmbilico suo confringens virtutem serpentis antiqui, Christum Dei virtutem & Dei sapientiam in vtero concipiens, non ex concupiscentia viri, sed ex gratia Dei.

Vmbilicus ergo iste est *crater*; quia vterus virginalis plenus vino Diuinitatis, sicut crater, diuinis potionibus aptus est. Vnde in Psalmo: *Calix in manu Domini, vini meri plenus mixto,* id est homine Deo. *Tornatilis*, quia iuxta primam tornationem, id est creationem, castitatem habuit, & supra consuetudinem thoro immaculato, Virgo & Mater Deum & Hominem genuit. Crater est, id est Scyphus Ioseph in quo augurari solet; dum tamquam quodam augurio vires mirabilium suorum experiri cœpit, ille qui facit mirabilia magna solus in Virginali conceptu: vbi vnum fecit supra naturam, alterum verò supra omnem scientiam. Supra naturam etenim est, Virginem concipere: Supra omnem scientiam, Verbum humanæ naturæ indissolubiliter coüniri. *Tornatilis* est crater iste; quia in omnibus Deo complacuit; in omnibus diuinis mandatis obediuit; in omnibus irreprehensibilis fuit. Psal. 74. 9.

Manus tornatiles aureæ plenæ hyacinthis, tornauerunt & formauerunt craterem istum. Vndè in Psalmo loquitur: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me totum in circuitu.* Verè totum in circuitu, quia tornatilis consummatione legis, in æmulatione angelicæ puritatis; in dilatatione cordis; eatenùs vt contineret Deum quem non capiunt cæli cælorum: miro modo versa vice & Deus suis circulis inclusit craterem istum, creando Virginem sanctam; sanctiorem operando; sanctissimamque semper conseruando: & ipsa vtero incarnatum Deum gestauit, & natum non semel beatissimis brachiis continuit.

Psal. 118. 73.

Irrigata igitur de plenitudine plena gratiâ, inundatione riuulorum suorum angelicas virtutes debriauit, diuites impleuit, pauperibus absque argento, & absque vlla commutatione pocula indulsit. Est enim nunquam indigens hæc est illa Rebecca, puella nimis pulchra; quæ deposita hydria de scapulis, adaquauit non solùm seruum Abrahæ, sed etiam camelos. *Omnes sitientes venite ad aquas*, de fonte & puteo Saluatoris, de quibus ipse bibit & omnis familia eius. Planè inebriatum Deum reputo, propter exinanitionem, & nudatum vestimentis gloriæ, quia habitu inuentus est vt homo; quando cerua gratissima gratissimum hinnulum inter vbera sua vino purissimæ & sincerissimæ conuersationis illectum, & attractum collocauit; & præ vini dulcedine, pauperem factum, oculis nostris opposuit.

Esa. 55. 1.

Denique omnes familiæ gentium, huius agni sanguine redemptæ, lotæ, & potatæ, dederunt vestimenta sua, id est corpora sua pro vino isto, baiulantes crucem, tamquam botrum in vecte, & lauantes in vino stolas suas, quas Beniamin à Ioseph accepit quinque, propter configurationem corporis humilitatis nostræ, corpori claritatis Dei. In conuiuio illo meridiano inebriatus est Ioseph cum fratribus suis; quia plenum in resurrectione gaudium, cùm Deus erit omnia in omnibus, nemo tollet à cohæredibus Christi, & consortibus regni eius.

Interim verò *Vmbilicus crater tornatilis est, nunquam indigens poculis:* quia Domina nostra gratiâ plena, humanis nostris defectibus compatiens, apothecas suas nunquam claudit; nunquam miseris patrocinari desistit; nunquam vota humilium spernit; nunquam vultum supplicantis à propitiatorio, pro peccatis populi Christiani deflectit. Laboras fortè in peccatis & deficis; sed ecce ad hostium expectat Mater misericordiæ, intendens cui venas exponat auxilij. Quærendo Christum per plateas & vicos civitatis discurris, & non inuenis? Sed ecce benignissima illa, quæ filij sui omnia diuerticula ad plenum nouit, occurrit & dicit tibi; ecce hîc filius meus, ecce illîc. Draco rufus habens iram magnam, malignitatis suæ agmen aduersùs te congerit, aperta persecutione, vel occulta tentatione? Sed ecce potentissima auxiliatrix accurrit, mediis castris se opponens; & vmbraculum super caput tuum in die belli faciens. Quacumque mœstitudine pulsatus, humiliter & fideliter Dominam nostram adieris, nunquam derelictus, nunquam non lætus, nunquam non consolatus redibis.

Nunquam ergo indigens poculis, vel excusat se de inopia, vel abstinet

ſuccurrere præ auaritia. Quid nunquam indigens poculis? Planè quod dicitur: *Clara eſt, & quæ nunquam marceſcit ſapientia*; quod arca de imputribilibus facta eſt: quod ignis perpetuus in altari; quod charitas nunquam excidit: quod oleum de capite iuſti non deficit: quod folium non defluit de ligno, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum: quod Apoſtolis dicitur: *Ego elegi vos, & poſui vos vt eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat.* Quod farina Sareptenæ non defecit, & lecythus olei non eſt imminutus: quod denique gratia Spiritus Sancti, nec anguſtias patitur, ſi omnibus diffundatur, nec amplior inuenitur, ſi rariùs ſumatur. Sap. 6. 13. Ioan. 15. 16.

Sed cuius ſaporis, cuius qualitatis, cuius quantitatis; cuius pretij ſunt pocula iſta? Cœlum vtique & Spiritum ſapiunt. Alba, nigra & ſanguinea ſunt: vaſorum capacitatem excedunt, & pretium ſuperant. Quid enim aliud ſaperet plena gratiâ, niſi gratiam? obumbrata, & impinguata Spiritu ſancto, niſi Spiritum rectum, niſi Spiritum ſanctum, niſi Spiritum principalem? Quid caſta, niſi album vinum? Quid humilis niſi nigrum? Quid amans niſi rubeum vinum potat, & propinat? Quid auarus ineſtimabiles diuitias pugillo recludet, cum miſericordia nec meritum attendat nec modum. Seipſam enim gratia & miſericordia extingueret, ſi modum & meritum accipientis non vinceret. Non habet pretium, vnde procedit omne meritum, IESVS filius Virginis, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat, &c.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO III.

AVE *Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus: & benedictus fructus ventris tui.* Plenus malitiâ, & vacuus gratiâ, quâ temeritate præſumo attentare aliquid proferre de plena gratiâ? Sed plenâ fide euerto fundum conſcientiæ; & effundo vſque ad fæces venenum malitiæ, ad pedes gratiæ. Ego quidem ô Domina! fundo mea crimina, de mala redundantia: tu in vaſe vacuo refunde de tua pleniſſima gratia. Tu illa es puella decora nimis, virgóque pulcherrima, & incognita viro, quæ ad fontem iam deſcenderas, & onuſta redibas, cum tibi occurreret Gabriel Archangelus nuncius deferens de deſponſatione contrahenda inter te & & Iſaac filium Abrahæ; quas tibi detulerit inaures aureas, quas armillas, non ignorant qui te in veſtitu deaurato intuiti ſunt adſtantem à dextris regis Filij tui. Luc. 1. 28.

Potum aquæ petiit, tribuiſti; inſuper & camelos vltronea adaquaſti: hoc exemplo non vanè admonitus, nullatenus etiam propter enormitatem ſcelerum meorum de tua gratia deſpero, malorum per te ſperans correptionem;

bonorum refocillationem. Et quid dicam, Fratres, de Domina nostra? nisi quod gratiâ plena, omni petenti se tribuit; in manu & potestate habens thesauros cœlestes; & profundum diuitiarum Dei semper penetrans & erogans; nunquam tamen minuens, aut euacuans. Adhuc in carne mortali, mortalium indigentiam nouerat & portabat: & tamen cellariorum & horrei cœlestis apothecas pro libitu propinabat, & quibus vellet distribuere poterat.

Sed tempus iam est, alterum huius solemnitatis puteum aperire, & potu salubri ex eo adstantes & attendentes vos reficere. Nolo autem fraudare vos desiderio vestro, & tollere animam vestram; si diutiùs expectatione fastidiosâ tenuero fraternitatẽ vestram; tanquam ego daturus sim vobis aquam viuam, tanquam resignationis lapidem signatum in ore putei: non hoc attentabo, ne ruam in abyssum; si posuero os meum in cœlum. Quis enim alius resignabit, nisi qui signauit, Clauis Dauid quæ aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit. Certè hoc est illud magnum mysterium à sæculis absconditum. Hæc sunt illa incerta & occulta Sapientiæ Dei, quæ Prophetæ manifestata sunt, cum ei dictum est. *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Psal. 131.11.

Fateor de magno negotio magna expectatis, sed quasi iamiam incipiet decrescere & rarescere flamma desiderij vestri, nisi talia apposita fuerint, quæ aduenientibus vndecumque ad Missam istam sufficiant, & solemnitati respondeant, & vestro appetitui satisfaciant. *Aue Maria gratia plena.* Nihil dormitet in sensibus vestris, sed euigilata intentione, vigilanter quæ dicuntur intelligite: de cœlo enim verba ista allata sunt, nec à parte qualibet cœlorum, sed à summo cœlo egressa sunt, & in ore tanti nuntij posita, qui præ sapientia sua non solæcizet, aut deficiat in verbo: præ fidelitate non mutet, aut abscondat quæ iniuncta sunt: præ potentia non timeat aërias occursiones: præ familiaritate de Patre ad Matrem futuram, Filium ab æterno de Patre consubstantialiter genitum, nouo genere concipiendum & nasciturum deferat: præ humilitate Dominam suam reuerenter salutet.

Nuncij huius prærogatiuam adsignata legatio præclarè designat. Legationem legamus & intelligamus. *Aue gratiâ plena* Non iacet ista salutatio. Vacare, non iacere debemus ad inuestigationem eius, quæ quidem tam plena est; vt nec quidem cæco sit offendiculum ea, sed & tam profunda, vt nec remiges cœli, eam transuadare queant. Si simpliciter gradiaris, curre, & currendo intellige, quia plena est gratiâ Mater Domini, & benedicta in mulieribus, & Dominus cum ea: Si profunda vada quæris, vt videas mirabilia Dei in profundo, & in aquis vehementibus, intra rimando epistolam cœlestem, & qualibus literis, qualibus coloribus depicta sit, tam in tintulo quàm textu, potiùs mirari, quàm comprehendere poteris.

Aue MARIA *gratiâ plena.* Hic est titulus *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Hic quoque est textus. Satis autem de titulo & textu qui de scriniis cœlestibus digito Dei scripti, ad nos effluxerunt. Summam possumus recolligere libri nostræ redemptionis; de quo in Isaia dicitur: *Et dabitur liber nescienti literas, & dicetur ei, lege.* Et respondebit, Esai. 29.12.

non

non possum : Signatus est enim liber; scriptorum cœlestium literas nos terrigenæ nescimus, quia plurimùm notæ illæ à nostris distant; & est nobis tam ignota Scriptura, quàm incognita lingua.

In libro ergo prædestinationis, legere nostræ redemptionis Mysteria non potuimus, quia talibus literis non studuimus, neque consueuimus. Prophetæ autem & Patriarchæ, summi quidam Angelici Spiritus, qui didicerunt quidem literas illas, & ad plenum, non tamen capere potuerunt effectum incarnationis, quamdiu clausa fuissent sigilla in Apocalipsi; & ideo etiam ipsi dicebant se non posse legere, signatus enim erat liber: hunc librum intitulauit Gabriel missus in ciuitatem Galileæ, cui nomen erat Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid; & nomen Virginis MARIA. *Aue*, inquit, *MARIA gratiâ plena.* Bene illustrat titulus iste materiam sequentis operis. Et si per sæcula humanus sensus elaborasset adinuenire verbum bonum, verbum consolatorium, tam aptum in principio nostræ redemptionis, non commendasset.

Non ex commentariis nostrarum adinuentionum fabricari potuit hoc exordium verborum nuncij Angelici; sed de corde Patris eructuatum, labiis Angelicis est ad Virginem delatum, & prolatum. Sed quid est *Aue*? Pax tecum: qui pacem non amat, anathema sit. *Aue.* Quid est *Aue*? sine væ. Quis est sine væ? MARIA. Quare? quia *gratiâ plena. Aue*, id est sine væ; id est pax tecum. Quid est sine væ? Quid est pax tecum? Væ Adæ, væ Euæ, sed MARIÆ, *Aue.* Adam in labore; Eua in conceptu habet suum væ. Spinas & tribulos profert væ Adæ: dolores & ærumnas væ Euæ. Eua in vtero includit suum væ. Sed quid est væ? interiectio dolentis. Verè interiectio, nam inter mandatum Dei, & peccatum Adæ, ista interiectio accidit. Interiectio vtique dolentis de bono quod perdidit, & de malo quod inuenit. *Tribulationem & dolorem inueni*; quod est væ, vnde est væ. Sed MARIA Psal. 114. 3.
nescit interiectionem dolentis, quia excepta est à regula vniuersitatis. Singularis enim est tam gratiæ, quàm meriti: tam virginitatis quàm fœcunditatis: tam conceptu, quàm partu: tam Angelica salutatione, quàm Deifica prole.

Aue ergo, Sancte Angele cui loqueris? quod est nomen eius? Est-ne in cœlis scriptum, agnitum, & nominatum? Noui, inquit, eam ex nomine. Quod est nomen? *Et nomen Virginis* MARIA. Hoc nomen benedictum, & exaltatum in omnibus sæculis: adorandum & colendum gentibus, tribubus & populis. O nomen nominabile! ô nomen venerabile! ô nomen semper nominandum in periculis, semper inuocandum in angustiis! ô nomen sanans palatum se nominans! ô nomen linguam gratificans se appellantem! ô nomen lætificans se nominantem! MARIA, ridet cœlum, cùm audit MARIA. Exultat anima, tranquillatur conscientia cùm audit MARIA. Fugit tentatio, si fideliter reciprocatur MARIA. Tempestas quiescit, si iusserit MARIA: vnda stat, si nominata fuerit MARIA.

Sed quid est MARIA? maris stella. Quid est MARIA? Illuminatrix. Quid est MARIA? Domina. O MARIA, ô maris Stella, ô Illuminatrix, ô Domina. O maris Stella, non timet naufragium qui ad te potest habere confugium: non incurret Carybdim, & Scylleam voraginem, qui te habuerit propitiatricem.

O Illuminatrix securè transibit per vmbram mortis, quem tu illustraueris quem tu præibis. O Domina ego seruus tuus, non semel, sed iterum ego seruus tuus; nec secundò tantum, sed tertiò filius ancillæ tuæ, à progenie in progenies ego seruus tuus: ego mancipium, ego subsellium tuum, ego scabellum pedum tuorum. Si tempestas ingruerit, ô MARIA maris stella eris, si nox tenebras induxerit, Illuminatrix. Si me in seruitutem aliquis malignorum spirituum, per negligentiam meam proclamauerit, tu mihi vera & sempiterna Domina, vendica me in tuum, excusa me vt tuum, libera vt tuum.

Aue MARIA: In palatio æterno, in superliminari templi, in fronte tabernaculi, auditum est & scriptum nomen quod non delebitur, nomen quod describetur à generatione in generationem. *Aue* MARIA *gratiâ plena.* Plenaria infusio venarum diuinarum, quarum emanatio vtrem, immò vterum Virginalem impleuit: vt congregaret Dominus sicut in vtre aquas maris. Et sicut appellauit congregationes aquarum *maria*, sic virtutum coadunationes in Virgine MARIA. *Gratiâ plena*, non caperet, non conciperet IESVM, nisi *gratiâ plena.* Semper enim IESVS natauit apud Patrem in mari copiosarum delitiarum. Præmisit ergo matri eamdem nauem in qua natare consueuerat, & alluuione gratiarum alueum eius impleuit, vt meritò diceretur *gratiâ plena.*

Alueus iste gratiarum per diem sole adurente non siccatur, nocte quoque, lunari consumptione non minuitur. Adustio solis eam non penetrat, nec detractio lunæ deuastat. Non enim *gratiâ plena* esset, si gratia illa pereffflueret, vel nobilitate propria non consistens apud Virginem, vel qualibet rimulâ negligentiarum à Virgine resiliens. Plenitudo igitur gratiæ, gratiâ plenam facit: & sic in lectulo suo habet, & quo caput reclinaret, & quo pedes protenderet diuinitatis. Ecce ego sto iuxta fontem aquæ, igitur puella da mihi bibere, quia superabundas dono donandi, & voluntate largiendi. Si voluntatem dandi haberes, & quid dares nihil haberes, non esses *gratiâ plena*, sed dimidia: iterum si haberes quod dare posses, & dare nolles, non esses *gratiâ plena*, adhuc amplius si haberes & dare velles, sed sine licentia non auderes, non esses *gratiâ plena.* Quartô etiam si haberes, & dare velles, & sine licentiâ posses, sed detrimentum timeres, non esses *gratiâ plena.* Quintô denique si haberes, si dare velles, & posses, & defectum non timeres, sed non cuilibet dare posses, non esses *gratiâ plena.*

Quæ igitur habes quod des, & voluntatem habes dandi, & potestatem cuiuis sine timore damni, da mihi aquam de hydria tua, vt bibam: *gratiâ* enim *plena* es. Adeo plena, vt in scapulâ sua plenam de fonte ferentem occurrerit seruus Abrahæ, fortè ut biberet cœlestes virtutes, quæ nos transcendunt ab humero, gloriâ, honore, & fœlicitate cum Deo iam regnandi, sed deposuit puella hæc hydriam in vlnis suis cum audiuit, pauxillum aquæ ad sorbendum mihi præbe de hydria tua, quia sanctorum in hoc sæculo laborantium desideriis clementer accurrit, & sitim eorum suis auxiliis extinguit.

Tertiô denique *gratia plena* verè de superabundanti gratiâ camelos non

petentes, ſed deſiderantes potat, in canalibus effusâ aquâ; quia ſicut filiis coruorum inuocantibus eum Dominus dat eſcam. Præuenit enim in benedictionibus dulcedinis quoſdam peccatores Deus; præuenit & MARIA in reſpectu auxilij quoſdam peccatores: vt antequam petant accipiant. Ecce *gratia plena*, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Ecce paradiſi flumina irrigant vniuerſam ſuperficiem terræ. Ecce diluuium aquarum multarum. Ecce fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Ecce MARIA *gratia plena*. Ipſa apud Filium ſuum pro nobis interueniat; vt de gratia MARIÆ, gratiam accipiamus filij MARIÆ, qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus Sancti Deus per omnia, &c.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO IV.

AVE MARIA *gratia plena*. Vaſcula noſtra priori ſermone tamquam oleo infuſa; non eo deficiente, ſed gratioſiùs adhuc redundante eius liquoris gratia, vaſa heſterno die defuerunt, quæ caperent ſuperinfuſionem illam quæ adhuc ſtillabat. Mutuauimus ergo vaſa vacua non pauca; & hodie deferimus ad fontem olei, præſumentes quod ſi tam ſapida fuit aqua de fonte aquæ; quale oleum erit de fonte gratiæ? Pernoctauimus certè, & quia meridiati ſumus inter duos aceruos, quorum vnus eſt, *Gratia plena*, alter *Dominus tecum*, Quid eſt hoc? hinc indè fons vitæ profluit. Sed quia de *gratiâ plena*, & ſi non plenam, ſaltem quantulumcumque gratiam prælibauimus. Ad *Dominus tecum*, manſionem faciamus; & exinde quod Dominus dederit, eloquamur.

Dominus tecum. Niſi repetitum, niſi recogitatum, niſi maſticatum, non ſapit quod ſapit *Dominus tecum*. Morigera ergo conſideratione verſans atque reuerſans in ore & corde, quid dulcedinis, quid ſaporis retineat *Dominus tecum*, noli ſicut ſtultus ſemel totum deglutire *Dominus tecum*: ſed in dies & annos repone tibi partes, & eis qui non præparauerunt ſibi. Si diceret Archangelus Dominus mecum, verum diceret, & ſatisfaceret de fide nuncij; quatenus non hæſitaret credere nuncio, cum quo Dominus eſſet. Rurſum ſi diceret Dominus ſecum in cœlo eſt; & eius nuncius ad te in terra deſcendo; verum ſimiliter diceret, & mittentis auctoritatem commendaret. Tacito ergo quod verum quidem, ſed non nouum, nec mirum erat, protulit quod verum, & nouum, & mirum erat.

Verum quia ſicut erat prædeſtinatum ſic iam fuerat implendum. Nouum, quod vtique ſolum ſub ſole factum eſt nouum. *Nihil*, inquit Scriptura, *ſub ſole fit nouum*. Sed hoc nouum nouorum, & omnium nouitatum ſub ſole factum eſt nouum; quia neque in cælo, neque in terra, ortum vel auditum fuit tale aut tantum nouum. Tale non fuit, quia non fuit ſimile. Tantum Eccleſ. 1. 10.

non fuit, quia etsi aliquando aliquid noui contingit; non fuit tamen illud
Ioan. 1. nouum tantum. Quale est hoc nouum? *Verbum caro factum est.* Quantum est hoc nouum? Exsuperat proculdubio omnem sensum. Quantum, inquam, est hoc nouum? Etsi non potest dici illud quantum; dicendum tamen est aliquid de illo: non quantum sit, sed quantum credi & capi possit.

Fit homo Deus, & Deus homo: nihil mirabilius, nihil factum est maius. Quàm mirabile est Deum hominem fieri: tam grande est hominem in Deum assumi. Indicibilis est illa Dei exinanitio; ineffabilis est hominis sublimatio. Non potuit Deus vltra exinaniendo se humiliare, non potuit Deus hominem vltra se sublimare. Quasi igitur amplexu firmo vtraque natura Dei, scilicet, & hominis copulantur in vtero Virginis; vbi ille magnus Propheta contraxit se ad mensuram paruuli; & solium Dei inclinauit se ad profundum nostrum: nostrumque profundum excreuit ad solium Dei excelsum & eleuatum.

Sed quis in hoc adiuuit Spiritum Domini, nisi MARIA? Quis expensas subministrauit laboranti nisi Virgo virginum, quæ carnem & sanguinem, de intactis & sacrosanctis visceribus incarnando verbo pro nostra reparatione præparauit, ideo ad eam dicitur: *Dominus tecum.* Sine te quidem Dominus, per se solum, hominem creauit, sed tecum, & in te, & ex te reparauit. *Tecum* quidem, quia naturam diuinam in humanam non confundit. In te, quia in vtero tuo copulam illam vniuit. Ex te, quia in carne de te sumpta, passionem consummauit. Honor tibi, quia tecum. Amor quia in te. Compassio seu congratulatio, quia ex te. Compassio quidem pro pœna mortis. Congratulatio pro gloria resurrectionis.

Honorabilis ergo, amabilis & laudabilis es; quia saluti nostræ cooperata es: quia officina saluationis facta es: quia causa & materia soluendi pro nobis debiti à te suscepta est. *Dominus tecum.* Multum ad te, & ad omnem creaturam, vt sit cum Domino. Quid verò hoc ampliùs honoris ha-
Iud 6. 12. beat vt sit Dominus tecum, quis cogitare sufficiat? Gedeon dictum est, *Dominus tecum virorum fortissime.* Sed cum Gedeone Dominus, vt daret illi victoriam inimicorum suorum. Tecum verò Dominus, vt det tibi gloriam sæculorum. Cum Gedeone ad tempus, vt cum amico. Tecum perpetuo, vt filius. Cum Gedeone simpliciter, per collatam gratiam. Tecum multipliciter, & singulariter, per assumptam humanam per te naturam.

Dominus tecum in cogitatione sancta, in affectione piâ, in voluntate recta, in intentione pura, in desiderio futurorum, in omni motu interiori regens in bono, & exteriori compescens à malo, in sermone vero, in opere iusto, in ore pudico, in osculo sancto, in aure parata ad obedientiam, in manu tornatili ad eleemosynam, in pede veloci ad releuandam aliorum miseriam, in singulis & in omnibus partibus corporis tui per disciplinam. *Tecum* vterum implens & imprægnans de Spiritu Sancto: sed non corrumpens, nec onerans ardore libidinoso: tecum in contemplatione sublevata per excessum mentis: tecum in actione, humiliata in necessitate proximi: tecum visibiliter: tecum inuisibiliter: tecum leuans te ad cœlum: tecum conseruans te in mundo: tecum per gratiam saluantem: tecum

per ineffabile gaudium: tecum per æuum. *Dominus tecum* excellenter, tecum incomprehensibiliter.

Benedicta tu in mulieribus. Abeat sibi in malam viam maledictio, & veniat per te ad nos ô MARIA, ô Benedicta, benedictio. Benedicta tu de rore cœli, & de pinguedine terræ. Benedicta à montibus æternis. Benedicta plusquam filij Iacob, quorum benedictionibus adiunguntur non optantis, sed prophetantis animo quædam quasi maledictionem. *Benedicta tu* in omni benedictione cœlesti. Benedicta tu, cuius benedictione reparantur quæ in cœlis, & quæ in terra sunt. *Benedicta tu in mulieribus*, quia per te maledictio mulierum euacuata est, opprobrium sempiternum comparauerat illis peccatum Euæ, sed ab isto opprobrio, non solùm absoluisti, sed priuilegium indulsisti, quo se tueantur ab obiectione probrosâ dicentes, quia quia si obiicitis Euæ culpam, replicamus vobis MARIÆ benedictionem & gratiam. Videtur aliquid deesse.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO V.

SVME *tibi librum grandem, &c.* Virgo Virginum, quæ aliàs appellatur cella aromatum, hîc designatur per librum intus & foris scriptum: foris humilitate, intùs castitate. Intus & foris saluo integritatis signaculo. Fœcunditate, quia Deum genuit, & hominem. Hunc librum de membranulis primi hominis originali propagatione extractum, tamquam pellem mortui animalis, contactu & contractu originariæ culpæ hispidam, quatuor illæ cardinales Virtutes, id est prudentia, iustitia, fortitudo, & temperantia, inuisibili scriptori, scilicet Spiritui Sancto præparauerunt, radendo, leniendo, regulando & scribendo. Esaiæ 8. 1.

Omnes namque pilos de peccato Adæ pullulantes in carne eius mortali, perfectè fortitudo fomitem peccati debilitando erasit, vsque ad nouissimum quadrantem otiosi verbi, & resolutæ cogitationis. Sic enim in pistrinum diuinæ Religionis inclusit in ipsis puerilibus annis, vt porta esset orientalis clausa, solíque principi in ingressu & egressu Sanctorum peruia. Accinxit ergo fortitudine lumbos suos, ne vel minimo luxu aut pulsu illicito concuteretur. *Roborauit brachium suum*, vt naturæ lubricum, paxillo fidei immobile statueret. Originali * igitur, & de peccati fomite peccata prurientia sic fortiter à Virgine explosa. * deest aliquid.

Temperantia temperanter operam propriam subministrans, assumpto pumice mordacis reprehensionis, & ad proximos benignissimæ compassionis, sic exhibuit eam vt conuersatio illius sine quærela esset apud Deum & homines. Hinc est quod à Deo visitata, ab Angelo salutata, à Spiritu Sancto

imprægnata, compaſſionis gratiam in vacuum non accepit, irregulariter euagando, nec proximam ſuam neglexit, arroganter obſequium non exhibendo: hinc vanitatem fugiens, inde charitatem non relinquens, ſic temperantia leniuit in Virgine quidquid de Adæ intemperantia ſurculus eius contraxit ex conceptione, & ne itinera diuinitatis offenderentur, lapides de via collegit, vt Verbum Dei virginali humanitate, immo humana proprietate formam in qua Patri æqualis eſt, occultaret, & vtramque naturam Dei & hominis, ſub habitus noſtri littera, legendam traderet.

Succedit huic regularis iuſtitia, quæ ſic greſſus virgineos in omnibus mandatis, & iuſtitiis domini direxit, vt nec humana iuſtitia omnium iuſtorum illam apprehenderet, nec Angelica præcederet. Nihil ergo inordinatum, nihil non aquâ lance penſatum, nihil in alteram partem deuexum aut ſuſpenſum. In omni vita & conuerſatione Virginis iuſtitia præiuit indiſpoſitum.

Iam manum ad ſcribendum apponit prudentia; attramentarium & incauſtum de ſpinis Dauidici ſeminis in Genealogia Matthæi Euangeliſtæ, ſeu Lucæ conficiens. Vbi reſidente in fundo malorum fæce, ſupernatat pura bonorum gutta, recto tramite vſque ad Virginem deſcendens: vt ſicut de ſpinis roſa, ſic oriatur de peccatoribus Virgo MARIA. Scribit itaque nomen Virginis, ſalutationem Angelicam; vteri imprægnationem, maritalem deſponſationem, & totius Dominicæ Incarnationis ſeriem.

Superueniens quoque Spiritus Sanctus, hanc Scripturam illuminat; ſumptis coloribus in cornu ſublimi ſolij paternæ ſeſſionis, de quibus capita ſingulorum verſuum, in humanis actionibus deſcriptorum, miraculis coruſcantibus intitulat: vt ſemper in IESV noſtra fragilia regant diuina opera; & in Matre ipſius conſideretur, & ſexus fragilis ex ſe, & ſenſus diuinus ex filio ſupra ſe.

Tandem ligandus eſt liber iſte grandis, diſciplinæ & religionis angelicæ corrigiis, vt ſemper Gabrielis & Ioſeph vtatur ſolatio, aut ſocietur Ioanni & Apoſtolico choro. Duo capitella huius libri ſunt, Annuntiatio Domini, ſiue ipſius Virginis Aſſumptio. Gabriel Miniſter eſt Annuntiationis, vt credo & Aſſumptionis. Tamen primum capitellum mirabili varietate & veritate idem Archangelus contexuit & decorauit; teſte Euangelica lectione, quæ ait: *Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c.* Secundum capitellum Ioanni traditum in cruce legimus: vbi in cruce IESVS Matrem & Diſcipulum ſic alloquitur: *Mulier ecce filius tuus.* Ad Diſcipulum autem: *Ecce mater tua:* & ex illa hora, accepit eam diſcipulus in ſua. Ioan. 19. 26.

Sola firmatoria reſtant; quorum alterum deſponſatio Ioſeph fuit: alterum virginalis incorruptio. Horum alterum diabolo opponitur, ne videat impius gloriam Dei, id eſt deſponſatio. Alterum philoſophicæ diſputationi, videlicet, incorrupta Virginis fœcunditas: vt omne os obſtruatur & ſubditus fiat omnis mundus Deo. *Sume igitur*, ô Propheta, *librum grandem*, quia de grandi tractat materiâ, diuinæ, ſcilicet Incarnationis, & humanæ reſtaurationis; & ſcribe in eo ſtylo hominis, alto propter Diuinitatem; mediocri propter animam, humili & pedeſtri propter carnem ſimul aſſump-

tam. In hoc ſtylo attende alteram extremitatem acutam, alteram planam; medietatem verò rectam, & tractabilem.

Chriſtus IESVS venit vitia pungere, vt homo compungeretur *dum configitur ſpina. Poenitentiam*, inquit, *agite*. In punctione autem ſanguis educitur cum dolore; quia mens verbo Dei compuncta, de peccato gemit in confeſſione. Comedens verò & bibens cum publicanis & peccatoribus ſocialem ſe præbuit Dominus Angelorum, *habitu inuentus vt homo* in humana conuerſatione; tam miſericors pœnitentibus, quam contrarius peccantibus. Remittit ergo peccata tamquam ex ſuperiori parte confitentibus, quæ vt homo improperat ad hoc vt quæratur medicus: vndè in Pſalmo dicitur ei: *Intende, proſperè procede, & regna: propter veritatem & manſuetudinem, & iuſtitiam*. Veritas monet non peccare. Manſuetudo tolerat nolentem redire. Iuſtitia liberat volentem ad Deum redire. Hic eſt ſtylus hominis. Pſal. 44. 5.

Scribe ergo ſtylo hominis; *Velociter ſpolia detrahe, citò prædare*. A matre ſpolia accepit, ſiue detraxit, cum de carne eius & ſanguine, naturam humanam in vnionem Verbi aſſumpſit. A Patre quoque quodammodo ſpolia detraxit; cum formam Dei Patris, in qua ei æqualis eſt, ſub vmbraculo humanæ ſpeciei, ne videretur repoſuit; & ſemetipſum exinaniens, formam ſerui, in qua appareret hominibus, accepit. Ab hominibus ſpolia accepit & detraxit: dum ab errore in fidem ſuam conuertit; vel aperto, vel occulto martyrio expoſuit. A diabolo ſpolia detraxit, dum ipſum in cruce triumphans, inferna confregit, & ad ſe omnia ſua traxit. Eſa. 8.

Sed quod dicitur ſpolia detrahe, factum eſt in prædicatione, quod dicitur citò prædare, in paſſione. Vndè: *Ad prædam fili mi aſcendiſti*. Velociter hoc fit & citò; quia velociter currit ſermo eius. Quia ſubeſt ei cum voluerit poſſe. Quia omnia quæcumque faciet proſperabuntur. Quia dixit fiat, & factum eſt. Sic tu bone Chriſtiane, velociter ſpolia peccatorum detrahe à conſcientia tua per Confeſſionem. Citò prædare gratiam Dei per ſatisfactionem; vt in libro tuo ſcribatur IESVS per ſanctam conuerſationem; immò in libro Dei ſcribatur nomen tuum, per peccatorum remiſſionem, quam nobis præſtare dignetur Chriſtus IESVS, qui viuit & regnat, &c. Geneſ. 49. 9.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO VI.

Ierem. 18. 14. NVNQVID *de petra agri deficiet nix Libani; aut euelli possunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes?* Præsens huius diei solemnitas præclara est, vt nix æterna, quia nunquam deficiet: pura, emundans omnes antiquas peccatorum sordes; tamquam aqua frigida mitigans Dei iram, & hominis, per pœnitentiam, futuram pœnam. De diuinis visceribus erumpens, propter nimiam charitatem Dei, & diuitias misericordiæ eius. *Libanus* est cœlum cœlorum. *Nix* est sapientia Patris, *Verbum in principio apud Deum.* Candor lucis æternæ. Speculum sine macula. Splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. *Petra*, Ecclesia, vel Virgo MARIA. *Ager* mundus. *Aquæ erumpentes*, gratiæ de ore & pectore IESV defluentes, quibus sanabantur omnes quotquot tangebat. *Frigidæ*, ardentes concupiscentias temperantes.

Gen. 27. 27. Isaac benedicens Iacob hanc prænuntiat annuntiationem dicens: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti & olei.* Odor IESV, odor suauissimus; cuius vtraque natura & Angelos in patria solâ odoris visione pascit, in quem desiderant Angeli prospicere; & suâ vmbrâ homines regeneratos ex aqua, & Spiritu Sancto viuificat & confortat sui corporis & sanguinis Sacramentali cibo: Sed quia adhuc paruuli necdum attingimus, vt Angeli, solidum illum cibum, quem cum illis sumpturi sumus, cum eis æquales fuerimus; ad nostrum panem quotidianum accedamus: & de semine atque terra, & rore, & agricola, qui in sacco semen attulit, & terræ commendauit; breuiter videamus.

Semen est Verbum. Terra, Virgo MARIA. Ros Spiritus Sancti gratia. Agricola Gabriel Archangelus, qui ingressus ad Virginem, ait: *Aue gratia plena, Dominus tecum*: hæc pinguedo terræ. *Spiritus Sanctus superueniet in te*: ros de cœlo. Conceptus, IESVS de Spiritu Sancto ex MARIA Virgine, videlicet ex humore Virginis; vnde caro & sanguis: & calore Spiritus Sancti, vnde anima & Verbum Dei Ros refrigerat, fœcundat, humectat, penetrat, mundat, silenter intrat, calorem & serenitatem diei prænuntiat. Sine rore sterilis est terra, macra, vacua. Vnde Psalmista: *Anima mea sicut terra sine aqua*, id est sine gratiâ. In creatione autem cœli & terræ Spiritus Dei ferebatur super aquas, calefaciens & fœcundans eas, siue per Baptismum, siue per compunctionem lachrymarum: nam & in Baptismo totam remissionem peccatorum operatur Spiritus; & in compunctione adiuuat infirmitatem nostram.

(Marginal notes: Lucæ 1. 28. — beside "tia. Agricola Gabriel…"; Psal. 142. 6. — beside "nuntiat. Sine rore…")

Refrige-

Refrigerat itaque æstus libidinis; fœcundat voluntatem, quæ cupit desiderare justificationes Domini. Humectat terram australem; cui Axa filia Caleb, rogat jungi irriguum superius, quod est cœleste desiderium cum gemitu malorum præsentium. Penetrat medullas, vnde offerat holocausta medullata. Mundat fide inquinamenta carnis & spiritus. Silenter intrat, *quia spiritus vbi vult spirat, & vocem ejus audis, sed non scis unde veniat, & quo vadat.* Serenitatem diei prænuntiat, quia requiem & futuram gloriam & promittit, & donat. Hæc omnia operatur vnus atque idem Spiritus, cuius aquæ euelli non possunt erumpentes frigidæ, & defluentes. Ioan. 3. 8.

Testatur Petrus in Actibus Apostolorum quòd aquæ erumpentes euelli non possunt; Cùm enim ingrederetur ad viros præputium habentes, ex Iudæis conuersi murmurabant aduersus eum, quibus ait: *Si ergo & illis dedit Deus gratiam, quis ego sum, qui possem prohibere*, Ex oculis Dei erupe- runt lachrymæ, sicut de Ioseph dicitur: *Erumpebant lachrymæ, & non poterat se continere*: quando filium suum misit in mundum, & Spiritum sanctum in Apostolos; tunc enim cœli distillauerunt à facie Dei Sinaï, à facie Dei Israël. Quando pluuiam voluntariam segregauit Deus hæreditati suæ. Actor. 11. 16. Gen. 43. 30.

Sunt etiam *aquæ erumpentes* de montibus, misericordia & veritas, quæ obuiauerunt sibi: iustitia & pax quæ osculatæ sunt; tam in Incarnatione Christi, quàm in Passione: nec non & in Resurrectione, atque Ascensione. Misericordia præcedit in Incarnatione: Iustitia in Passione: pax in Resurrectione: similiter omnibus occurrit in Ascensione. Non enim secundùm peccata nostra reddidit, cum semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Diabolo soluit vsuras pro nobis in Cruce, quando non peccator, non iustus tantùm; sed Dominus ipse gloriæ, crucifixus est & mortuus; quod est iustitiæ.

De mortuis denique resurgens tamquam columba ad arcam, id est, ad Apostolos rediens, ramum oliuæ in ore attulit dicens: Pax vobis. Aquæ istæ à mente Dei euelli non possunt: misericordia enim ejus ab æterno vsque in æternum & in æternum veritas eius permanet in cælo, iustitia eius manet in sæculum sæculi, & pax eius quæ exsuperat omnem sensum; & fines Ierusalem posuit pacem: ad quam nos perducat ipse IESVS, qui est pax nostra; qui viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum Amen.

IN ANNVNTIATIONE DOMINICA.

SERMO VII.

REPLICATIS apud Patrem vnicus Filius regalibus ornamentis, quibus insignitus splendor paternæ gloriæ in splendoribus Sanctorum, ante Luciferum genitus irradiabat, hodie à regalibus sedibus descendit, & cellam vinariam, cellam aromaticam, seipsum exinaniendo intrauit. O cella benedicta! ô cella beata! paradiso iucundior, cælo sublimior, Angelis beatior, pande sinum, aperi ostium, resolue pessulum, festinanti, venienti, & currenti ad nostrum suffragium, ad naufragantis subsidium, ad desperantis remedium: grande habet negotium, sed secretum; idcirco in secreto tuo silentio excipe illum.

Postponit palatia regum, propter discursantium tumultum: Synagogam respuit Sacerdotum, propter auaritiam & calumniam pauperum. Ab initio æternitatis radius beneplaciti sui in te directus, donec veniret tempus miserendi, te sibi fabricare distulit: at postquam in fine sæculorum viscera pietatis suæ continere non potuit, de grandi sylua generis humani, in securi beatricis potestatis, & ascia inconuulsæ charitatis, præcidit ad vmbraculum suæ operationis ramusculos pulcherrimæ arboris, & opere incomparabili officinam Verbo incarnando aptam, & solius Dei receptiuam construxit. Hanc extra circumliniuit specie & pulchritudine, quam rex concupisceret: intus repleuit optimis cœli mercibus; nullo modo ante pretio emptis vel adeptis.

Fidelissimum & notissimum Gabrielem nuntium futuræ matri præmisit qui eam salutaret nouo salutandi modo; instrueret diuino oraculo; lætificaret dono præsenti, & affuturo promisso certificaret de mandato iniuncto. Fidelis quoque Dominus in verbis & operibus suis præuenit, & cum legato suo venit: quia emittit eloquium suum terræ, id est MARIÆ: velociter currit sermo eius. Inter cætera etiam munera amoris, dat niuem sicut lanam; nebulam sicut cinerem spargit. Mittit crystallum suam sicut buccellas. Nix designat castitatem. Lana fœcunditatem. Nebula Ioseph desponsationem. Cinis diaboli & Iudæorum cæcitatem. Crystallus Dei & hominis vnionem. Buccellæ corporis & sanguinis Christi communionem.

Tota pulchra & candida virginitas, pruritus carnis, & impetus nescit: nullos infamiæ strepitus de continentiâ suâ facit. A Deo desursum descendit, & sæculares actus abscondit. Fœcunditas verò quæ Deum hominem parit, mirabili modo Deum hominem induit & hominem assumptione Dei calefacit, quatenus naturæ ad inuicem liquescant affectione & inseparabili vnione, sed nulla dehiscant mutatione proprietatis aut confusionis ver-

ſibilitate. Deſponſatio proinde Virginis Ioſeph velamen eſt & obumbratio, ne impius Diabolus vel Iudæus videret gloriam Dei & non Dominum glorificaret, ſed Virginem lapidaret aut infamaret, vnde in perſona Chriſti Pſalmiſta: *Obumbra ſuper caput meum in die belli*; vt ſicut Spiritus ſanctus obumbrauit Virginem ad concipiendum Dominum, ſic Ioſeph obumbraret ad defendendum conceptum. Pſal. 139. 8.

Deinde obſcuratum eſt inſipiens cor inuidorum turbante oculos eorum cinere quo diabolus timebat perdere poteſtatem in homine, & Iudæi locum & ciuitatem; proinde in Incarnatione Verbi naturam humanam fluidam, inſtabilem, omni vento circumagitatam virtus immutabilis conſolidauit, & Diuinitati affigens, ad ſtabilitatem æternitatis prouexit. Quamuis autem ad Patrem Homo Deus aſcenderit, bucellas tamen in cœna conſecrauit, accipiens panem & calicem ac benedicens, Apoſtoliſque tradens: Hoc eſt, inquit, corpus meum, & hic eſt Calix ſanguinis mei: hoc facite in meam commemorationem. His Apoſtoli ſaturati dimiſerunt reliquias ſuas paruulis ſuis. Sed vide ordinem quo accedas ad bucellas. Priùs habenda nix caſtitatis, lana charitatis, deinde nebula fidei, quæ eſt: *ſubſtantia ſperandarum rerum argumentum non apparentium.* Deinde Cinis pœnitentiæ, audiens, memento quia cinis es & puluis es, & in cinerem & puluerem reuerteris. Deinde Cryſtallus nouæ religionis, & ſecundæ profeſſionis, ad vltimum bucella ſecundæ admonitionis. Matth. 26. 11. Lucæ 22. Hebr. 11. 1.

Si homo ad oſtium cellæ, ſeu ſpeluncæ virginalis cum Elia operto vultu pallio reſederis, audies ſibilum auræ tenuis dicentem, quid hic agis Elia? & ille, Domine Prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffoderunt, & quærunt animam meam: & ecce ſpecie grandis & fortis ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum. Non in ſpiritu Dominus; & poſt ſpiritum commotio, non in commotione Dominus. Poſt commotionem ignis, non in igne Dominus: & poſt ignem ſibilus auræ tenuis, & dixit, Quid hîc agis Elia? 3. Reg. 19.

Allegoricè, mentem Prophetæ diuina reuelatio tangit, & curſum temporis vſque ad incarnationem Chriſti per ſpiritum grandem & fortem, per commotionem & per ignem, & per ſibilum auræ tenuis diſtinguit. Specie grandis & fortis ſubuertens montes & conterens petras, ira Dei fuit, quâ Luciferum de Cœlo, & hominem de Paradiſo expulit. Commotio eſt temporalitas & paſſibilitas quam homo meruit. Ignis lex Moyſi, quæ dicitur ignea, quia in igne data fuit. Sibilus auræ tenuis, Nuntius noſtræ reparationis. An non eſt ſibilus mitigationis *Aue gratia plena Dominus tecum benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui?* Hoc ſibilo Domine, mitigaſti omnem iram tuam, & ſibilaſti muſcæ quæ eſt in extremo fluminum Ægypti, id eſt culpæ damnabili, & api quæ eſt in terra Aſſur; id eſt pœnæ pungenti, Chriſtus enim de peccato damnauit peccatum; videlicet de pœna ſuæ paſſionis deleuit & culpam & pœnam noſtræ præuaricationis.

Antequam verò introſpiciamus ſpeluncæ ſeu cellæ noſtræ ſecretiſſima penetralia, moraliter aſſignemus ſpiritum grandem, & fortem ſubuerten-

tem montes, conterentem petras. Verbum prædicationis quo superbia nostra humiliatur, & duritia emollitur, est specie grandis, sed non in spiritu Dominus: *Accedit homo ad cor altum, & exaltatur Dominus*, quia per spiritum commotio, & Angelus descendens in piscina, facit commotionem aquæ; dolorem vtique de malis in corde, nec in commotione Dominus, qui cum tranquillitate omnia iudicat, & post commotionem ignis, scilicet confessio oris, quæ vsque ad cinerem peccata tamquam ligna extenuat. Hoc in igne Dominus, quia dignum fructum pœnitentiæ expectat. Et ecce sibilus auræ tenuis dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua quoniam dilexisti multùm.

Psal. 63. 7.

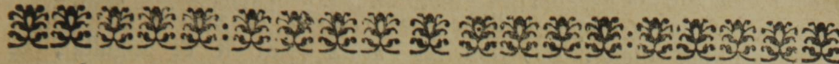
Sed quid tibi aura tenuis? gratiæ inspiratio. Quære aura, quære tenuis? quia temperatissimè æstus præsentis & futuri mali mitigat ideo aura; quia verò præsumptionem & desperationem tollit, ideò tenuis. Sibillus quid? *Quiescite agere peruersè, discite benè facere*. Ex his quasi duobus labiis sibillus medius egreditur, quia spe bona anima fouetur & fruitur. Rursus ad ostium Virginalis speluncæ aspectus furtiuos raptim iniiciamus, inquirendo quid Angelus tympanizet ad aurem; quid Spiritus sanctus citharizet ad mentem; quid digitus Dei segreget de carne ad carnem; quid odoris, quid suauitatis, quid inexpertæ delectationis mutuent ab hospite suo interiora Virginis. Dic nobis aura tenuis.

Esaiæ. 1. 16.

O MARIA ecce vnguentum exinanitum omnia vasa tua impleuit; ecce dolia tua plena sunt vino meracissimo; ecce scrinia tua referta sunt vestibus valde bonis: ecce in arca tua est *panis viuus qui de cœlo descendit: Ecce lectulus tuus floridus*: ecce domus tuæ ligna cedrina, laquearia cypressina: columnæ portantes quatuor parietes, Prudentia, Fortitudo, Iustitia, Temperantia: ecce sedes Sapientiæ parata, quæ docet facienda & non facienda, intellectus legit & intelligit omnia in Scriptura diuinitus inspirata.

Consilium disponit omnia, Fortitudo regit & gubernat naturæ impossibilia, Scientia discernit mores, actus, dicta & cogitata singula: Pietas excipit cunctorum contraria, & expendit propria; Timor custodit ianuam, ne quid irregulare ingrediatur, aut egrediatur, cantat symphonia, vnio personæ, cantat chorus duarum naturarum inconfusè; cantat ipsa MARIA in tympano carnis maceratæ & afflictæ; cantat spiritus in cymbalis iubilationis; laudat omnis spiritus & Matrem, & Filium Dei, & Filium Virginis.

DE PASSIONE DOMINI.

SERMO I.

IVDICA *me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta.* Vestigia Christi sequentes, Fratres Charissimi, vsque ad passionem eius accessimus. Vtinam nec in passione ab eo discessuri quousque finem cum Petro videntes, sine fine societatem eius teneamus. Expressa itaque vestigia & signata defluxione sanguinis qui de pedibus profluxit, vt intinguatur pes tuus, ô bone Christiane, in sanguine Agni, obserua dicens cum sancto Iob. *Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodiui, & non declinaui ex ea, & à mandatis labiorum eius non recessi.* Aliis tamen cum IESV vtitur vestigiis in cœlo, aliis in terra, aliis in mari, aliis in inferno: gloriosa vestigia CHRISTI in cœlo, casta in terra, mirabilia in mari, potentia in abysso. Vide potentiam in abysso. Vectes ferreos confregit: draconis capita qui ibi cubabat amputauit: diuitias quas deuorauerat de ventre illius extraxit. Rete suum piscibus Patriarcharum, Prophetarum impleuit: thesauros ibi absconditos ab initio mundi in manu potenti & brachio extento recuperauit.

Psal. 42. 1.

Iob. 23. 11.

Ista sunt vestigia, hæc deambulatio Dei apud inferos. Tamquam potens potentissimè accinctus circa femur suum gladio illo quo interficit Antichristum, officinas infernales circuiuit, & sicut de iure suo nihil dimisit, sic inimico de suo nihil abstulit: tam iustus fuit, cùm non suos reliquit, quàm pius cùm suos asportauit. Non de impossibilitate fuit, quòd omnes non liberauit, non de crudelitate, non de obliuione, sed de iustitia, sed de veritate, sed de apprehensione stateræ iustæ. Ecce hæc sunt vestigia Christi in inferno inferiori.

Item vide ambulantem super aquas & attende miraculum Hominis Dei, immo Dei Hominis, reuera scilicet corruptio peccati non erat in corpore illo plus cœlesti propter spiritus sanctificationem, quàm terrestri propter terrenam inhabitationem: sic nulla grauedo oppressionis deprimebat illud, vt ad negligentiam sui propositi, vt ad inefficaciam sui beneplaciti. Quàm facile enim animus eius poterat aliquid velle, tam facilè sine difficultate poterat posse. Ideo quando voluit, super aquas ambulauit. Hoc de vestigiis eius in aquis, vbi sine vestigio ambulauit, cùm vestigia sine vestigio impressit. Petrus & reliqui, iij similes Petri, nouerunt vestigia eius sequi vt dicant in Ecclesia, *vestigia ejus secutus est pes meus.*

Iam de vestigiis humilitatis eius videndum, & his arenis insistendum, quia de his dicitur in Psalmo; *Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea.* Sunt autem semitæ stricta itinera, id est duorum Psal. 16. 5.

pedum, quasi media itinera, nec immeritò viæ IESV dicuntur potiùs semitæ quàm itinera, quia nulla euagatio, nulla effrænatio ad illicita
Ioan. in via illa quæ dicit: *Ego sum via*: arcta enim est & angusta, &
14.6. pauci qui inueniunt eam: orat proinde ille qui dixerat, vestigia eius secutus est pes meus, & dicit perfice, id est vsque in finem dirige gressus meos, id est actiones meas in semitis eius, id est in castis exemplis & operibus pietatis: vt non moueantur vestigia mea aliqua tentatione vel suggestione inimici, à charitate & imitatione tua.

Quæ sunt verò eius vestigia? Ecce audi quæ sunt eius vestigia. Conceptus est de Spiritu Sancto. Ecce primus passus de vestigio. Natus est de MARIA Virgine, secundus passus. Positus est in præsepio, tertius eius passus. Circuncisus est octaua die, quartus passus. Oblatus est in Templo, quintus passus. Baptisatus est à Ioanne, sextus passus. Ieiunauit in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, septimus passus. Tentatus est tertiò à diabolo, octauus passus. Prædicauit, & miracula fecit, nonus passus. Transfiguratus est coram Apostolis, decimus passus. Venditus est à Discipulo suo, vndecimus passus. Et crucifixus est, duodecimus passus. Mortuus est, decimus tertius passus. Sepultus est, decimus quartus passus. Hucusque vestigia eius in terra.

Psal. O Domine IESV *notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum*
15. 11. *vultu tuo.* Viæ istæ, viæ pulchræ, & omnes semitæ istæ pacificæ; perfice igitur gressus meos in semitis tuis, vbi tanta itineris religio & distinctio est, vt vix iustus religionem, sapiens distinctionem presso gradu valeant tenere. Consequenter ergo sequamur IESVM conceptum de Spiritu sancto, ab eodem accipientes inspirantem gratiam: Natum de Virgine MARIA, adiuti à gratia, adiungentes gratiæ liberum arbitrium. Positum in præsepio, humiliter de nobis sentiendo. Circumcisum, superflua primæ natiuitatis amputando. Oblatum in Templo, corpora nostra templum Spiritus sancti faciendo. Baptisatum à Ioanne, in Confessione nos purgando. Ieiunantem in deserto, abstinendo: Tentatum, tentationibus resistendo: Prædicantem, miracula facientem, Verbo Dei & doctrinæ insistendo: Transfiguratum, Corpori IESV nos conformando. Passum, omnem iniuriam patienter tolerando. Venditum, nostris voluptatibus renunciando, & diuinis iussionibus nos mancipando. Crucifixum, vitia nostra mortificando: Mortuum, mundo moriendo: Sepultum, futurum Iudicium in pace expectando. Igitur; iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta.

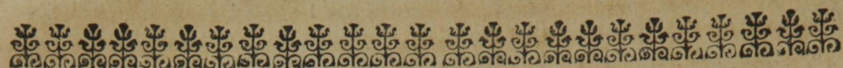
Attendite Fratres charissimi Dominum nostrum dicentem iudica me Deus &c. & commoueantur viscera vestra si bene consideraueritis quàm pius sensus contineatur in verbis istis. IESVM itaque filium Virginis,
Ioan. 8. hominem sine peccato, qui in Euangelio præsenti dicit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Æstima te in capitulo Scribarum & Phariseorum expoliatum & nudum sub virga correptionis, seu baculo flagellationis ad * Abbatem suum dicentem, Iudica me Deus. Iudæi enim expoliauerunt eum, Pilatus flagellauit. O pietas cordis, ô commotio superluminarium cœli & terræ! Pilatus flagellat IESVM; & quid facit, quid dicit IESVS, quid ba-

lat Agnus? Iudica me, &c. Fratres, *vnusquisque*, ait Apostolus, *portabit iudicium suum*, & iste portauit nostrum, non suum iudicium, nisi fortè quia nostrum fecit suum: non participatione delicti, sed ratione vnctionis Dei & hominis: dorsum proinde suum pro nostro exponit, vt super illud fabricarent peccatores fabricam dolorum & vulnerum: disciplinam pacis nostræ pertulit, & reatum delicti vnde arguebamur tulit. Gal. 5.

Iudica me, inquit, Deus, &c. quomodo? & discerne causam meam de gente non sancta. Nam causa mea est redemptio hominum, causa mea est ipse homo pro quo veni vt liberarem eum: discerne ergo Deus meus causam meam, vt in ista discretione quid ponderis habeat passio mea, quid damnationis culpa Adæ, quid pensi ira patientiæ appendatur, & iusto examine trutinetur, quia fauorabiliores sunt res magnæ quam actores: vnde non solùm veniam, sed gratiam inueniat homo seducibilis propter inexpertam peccati nouitatem. Non viderat enim alium hominem ante se peccasse, nec putauit tam acerba & prolixa vexatione puniendum vnum morsum vetiti pomi. Discerne ergo causam meam à causa diaboli, discerne & à causa primi hominis, discerne & causam hominis & diaboli, discerne causam meam secundi hominis à causa primi hominis, vt non sicut delictum, ita & donum; delictum Sathanæ sine remedio manet, delictum Adæ & actu & reatu manet vsque ad mortem meam, sed per me redemptis de filiis eius transit reatu non actu.

Quid est autem peccatum transire reatu nisi imputari? Quid est transire actu? Prosus desinere peccare, & sine peccato esse: sed nulli datum est hoc nisi Deo Homini; nisi ei qui de Spiritu sancto conceptus est, & eius beatæ Genitrici post illam obumbrationem Spiritus sancti, quia tota circumuoluta, & induta, sic tota occupata fuit à gratia, vt locum deinceps nullum inueniret vel leuissima culpa. In cæteris ergo regnauit mors peccati ab Adam vsque ad Christi passionem vtroque pede, id est actu & reatu; sed claudicare cœpit *contracto prorsus neruo femoris*, dum reatus donatus est nobis in morte Christi. Debilitato etiam pede alio dum fomes peccati aspersus sanguine Christi & segniùs deinceps mouere ad malum potuit, & validioribus articulis dolere cœpit: hoc est ergo, discerne causam meam de gente non sancta; vt causâ eius homo liberetur, & diabolus elidatur, homo iam liberetur reatu, in futuro actu & reatu. Gratias tibi Domine agimus, quia causa tua tam bona fuit, vt de nostra mala faceres bonam, qui cum Patre viuis & regnas per omnia, &c.

DE PASSIONE DOMINI.

SERMO II.

Exod. 13. ISTI *sunt dies quos observare debetis, primo mense, quarta decima die mensis ad vesperam comedetis azyma usque ad diem vicesimam primam ejusdem mensis ad vesperam.* Paulus Apostolus cum graui incomminatione redarguit illos qui obseruant dies, menses, & annos dicens: *Dies obseruatis & menses, & annos. Timeo ne sine causa laborauerimus in vobis.* Lex autem Moysi, imò Dominus in Lege mandat observari dies istos: quæstionis itaque distinctionem non contradictionem notare in his verbis debemus; est namque obseruatio religiosa, & est obseruatio superstitiosa. Planetarum & stellarum curiosi inuestigatores quando currant, quando stent, quando retrocedant, quando oriantur, quando occumbant, &c. huiusmodi summa circonspectione attendunt, & secundùm hoc vitæ prospera seu infortunia auspicantur. Hæc vana & pessima obseruatio est, quam Apostolus prohibet.

Gal. 4. 10.

Illa verò religiosa obseruatio est, quâ Natiuitas Christi secundùm carnem obseruatur, vt tam solemni quàm digna celebritate opus illud tantæ pietatis, suo tempore recolatur. Illa quoque obseruatio religiosa est quâ tota intentione Passioni Dominicæ, & Resurrectioni mentem nostram dedicamus, vt si possit fieri nihil aliud corde, nihil aliud ore nisi Christum crucifixum versemus, quousque resurgentem cum Maria Magdalene oculis Fidei videamus. Planè religiosa obseruatio est qua sanctos honoramus, & singulis anniuersariis, singulos die congruo commemoramus. Dicenda ergo sunt aliqua de obseruatione,vt sicut verbi gratia,qui potionem sumere vult,aliam habet obseruantiam antequam accipiat, aliam cum accepit:sic qui animæ suæ potionis remedia intendit adhibere, quærat à medico præcepta obseruantiæ, & obseruet, siue ante, siue post medicinam. Non abs re verò exemplum corporalis potionis spirituali adaptare proposui, quia per visibile apprehenditur inuisibile,& per ea quæ exteriùs fiunt,didicimus quæ fieri interiùs debeant.

Maximus ergo ille Medicorum Medicus CHRISTVS IESVS venit ad domum ægrotantium, & plurima anthidotorum genera deferens, præ aliis vnum efficacissimum detulit, quo gustato non solùm languidi curarentur, sed etiam mortui suscitarentur. Sed quia odore graui, gustu amaro, tactu mordacissimo ausus illorum reprimebat, quorum virtus sine ipso deficiebat; & quorum formido languida illud tangere non poterat: prægustauit sine sua necessitate anthidotum Passionis, crucis, & mortis, & exemplo gustabile fecit: gustauit enim gratia Dei pro omnibus vt ait Apostolus mortem, *Nobis verò relinquit exemplum, vt sequamur vestigia eius.* Proposuit

1. Petr. 2. 21.

posuit tam amarum poculum, vt quò validiùs langor validus obstabat ad sanandum, eò fortiùs amaritudo potionis premeret & repelleret venenum. Longus siquidem morbus & inueteratus, non nisi fortissima potione citò curabitur. Vetustissima verò computruerat antiquitate genus humanum à peccato Adæ vsque ad mortem Christi.

Certè vsuræ tot & tantæ ipsi principali morbo accreuerant, augmentatione actualium ad originale peccatum, vt iam quasi nullius momenti reputaretur ipsum capitale, comparatione adiectiuorum. Ex vsuris ergo non nummorum, sed peccatorum & morborum volens animas redimere & liberare, quæ non rapuit exoluit: aceto & felle potatus, passus, crucifixus, mortuus & sepultus: sed in articulo illo solus bibit, quia solus torcular calcauit. Tam amarum quidem fuit poculum, quòd cùm gustaret, noluit bibere, quòd dentes eius obstupuerunt, quòd oculi præ copia salsuginis & amaritudinis elanguerunt, omnes enim discipuli relicto eo fugerunt. Tandem melle resurrectionis adiuncto morti, tertia enim die surrexit, paulatim numerus credentium bibere in aqua baptismatis cœpit satis dulciter, quod Apostolorum chorus expauit in passione mirabiliter.

Tertiam denique potionem non omittamus quæ media est inter Baptismum & Eucharistiam, quæ est pœnitentia. Nunquam equidem resumitur potio Baptismatis quia non reïteratur, potio verò Eucharistiæ totiens sumi potest sine periculo & cum remedio, quotiens exigit fidelis animæ deuotio. Vtraque autem istarum potionum quantùm ad exterius ministerium nec ipsum grauat ministrum, nec cui præbetur hoc mysterium. Tertia verò potio corporaliter se ipsam bibentem acriter pungit, sicut scriptum est: *Quia amara est potio bibentibus illam.* Tota enim consistit in amaritudine, Esai. vt per amarum poculum obtineamus morbi remedium; ista viam facit & 24. 9. præparat aliis potionibus, sicut Ioannes Baptista ait: *Pœnitentiam agite,* Math: *& baptisetur vnusquisque vestrum*; & nos communicaturi, pœnitentiam & 3. 2. confessionem quasi cinerem prælibamus sicut scriptum est: *Quia cinerem* Ps. 101. *tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.* 10.

Breuiter dicendum de illa obseruatia quæ sequitur potionem baptismatis, vt ab omni criminali nos obseruemus, vt sciat vnusquisque suum vas possidere in sanctificatione & honore; non in passione desiderij sicut & gentes quæ ignorant Deum. Crimen enim commissum post Baptisma, euacuat potionem suâ efficaciâ, quâ filij Dei effecti fueramus: redigimur namque rursum in potestate Sathanæ quandiù perseueramus in criminali sine pœnitentia & confessione. Sed redeamus ad obseruantiam quam obseruare debemus accepta iam potione baptismatis, & ad illam obseruantiam quam nihilominus obseruare debemus sumpturi corpus & sanguinem Christi; hæc enim triplex obseruantia tam necessariò obseruatur quàm necessariò periculum mortis vitatur.

Videndum est igitur de potione Eucharistiæ. Corpus & Sanguis Christi, vt dictum est, potio est penetrans vsque ad medullas, & viuificans quicquid morticinum, quicquid superfluum, quicquid reumatis, quicquid pectus animæ occupauerat inualetudinis. Si nausseantem stomachum inuenit, curat, &

appetitum reparat; ſi durum & conſtipatum ventrem inuenit, ſoluit & emollit, vt ſuperflua & inutilia facile egerat; ſi fluidum, compeſcit & conſolidat ne proiiciat neceſſaria & vitalia. Si oculos graues & caligine obductos clarificat & alleuiat: ſi aures obtuſas, aperit viam, & clauſam reſerat ianuam; ſi nares ab officio vacantes, facit ſentire bonum odorem, & diſcernere fœtorem ab odore ſuaui; ſi triſtem, lætum facit; ſi exanimem, animam reddit; ſi impotentem, facit potentem. Vt vno verbo inexplicabiles eius efficacias explanem, nihil erit ei in te ſanandum impoſſibile ſi te cautum inuenerit, dietam ſcilicet competentem tenere.

Vide ergo dietam potionis huius: ſilentium, abſtinentia, caſtitas, humilitas, charitas, obedientia, quies mentis, remotio immoderatæ ioculationis, tranquillitas, pertinent ad obſeruantiam huius potionis, nec ſine his ſalubriter ſumitur, quia non eâ purgatur, qui alia lege accipit illam, ſed interficitur. Silentio excluduntur mendacia, ſtultiloquia, ſcurrilitates & omne verbum otioſum. Abſtinentiâ excluduntur commeſſationes, ebrietates, & tota ventris ingluuies. Caſtitate excluduntur luxuria, immundicia, fornicatio, adulterium, inceſtus, omnis libido commaculans animam & corpus. Humilitate excluduntur iactantia, ſuperbia, extollentia, præſumptio cordis & vana gloria.

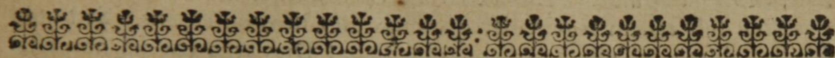
Charitate excluduntur æmulatio, ambitio, turpe lucrum, auaritia, odium, inimicitiæ, contentiones, inuidia & omnia monſtra innumerabilium vitiorum. Obedientiâ excluduntur inobedientia, præuaricatio mandatorum, reprobatio meliorum. Quiete mentis, inquietudo euagatio inſtabilitas, inconſtantia, clamor cordis & cogitationum, ſtrepitus inordinatus. Remotione ioculationis inordinatæ, excluduntur vana gaudia, riſus, effuſio animi, irreligio, & effrenatio ſenſualitatis. Tranquillitate excluduntur curæ ſecularium negotiorum, intemperatus amor & ſollicitudo carorum ſuorum, turba deſideriorum.

Iſti ſunt dies quos obſeruare debetis, iſtæ ſunt virtutes quas habere debetis, iſta ſunt præcepta medici, ſine quibus potiùs nocet quàm iuuet potio
1. Cor. 11. 29. Dominici corporis & ſanguinis: *qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.* Indignè autem accipit, qui non obſeruat qua veneratione accedendum ſit ad tam venerabile Myſterium; qui non purificat conſcientiam, in qua ſicut in monumento nouo debet poni; qui non lauat manus, id eſt opera ſua, inter innocentes priuſquam accedat; qui non iuſtificat animam ſuam ad quam vult introducere animam Chriſti. Dignè verò accipit qui obſeruat obſeruantias ſupradictas, ſe mortificans & contemperans ſacro Corpori Chriſti, tam purè viuendo, tam ſincerè conuerſando, tam caſtè accipiendo, vt non recuſet Chriſtus anguſtias pectoris aliqua congellatione peccati coarctati, non abhorreat lectum conſcientiæ malarum affectionum coinquinatione, tanquam murium ſtercoratione putrefactæ.

Sufficiant hæc de obſeruatione Corporis & Sanguinis Chriſti de qua dicitur, iſti ſunt dies quos obſeruare debetis purificatione continua, oratione pura, deuotione aſſidua, mortificatione diſcreta, confeſſione vera, pa-

tientia plena, lectione intenta, meditatione studiosa, compunctione vberrima, fide sana, spe firma, charitate integra, castitate incorrupta, intelligentia sobria, vt quarta decima die ad vesperam comedatis azima, vsque ad diem vicesimam primam eiusdem mensis ad vesperam.

Qui enim dies virtutum sic ordine certo continuauerit, vt dies sit ex die, id est virtus ex virtute, sicut mensis ex mense, id est, remuneratio ex bona operatione, ille quarta decima die mensis ad vesperam, id est, in consummatione virtutum, comedet azima, id est, purus affectus delectabitur de puritate concessa; & hoc vsque ad diem vicesimam primam eiusdem mensis ad vesperam, id est, vsque ad remunerationem futuri sæculi, quando stola duplicabitur glorificationis animæ & corporis, quod ad primam gloriam creationis Adæ proficiet & vltra; quia maior gloria erit secundæ domus quàm primæ; id est, potior erit beatitudo post resurrectionem corporum quàm fuerit in paradiso ante peccatum; quod nobis præstare dignetur, qui viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

DE PASSIONE DOMINI.

SERMO III.

ISTI *sunt dies quos obseruare debetis*, &c. Prima die succidenda sunt ligna de saltu animæ, id est, commissa crimina extirpanda ab affectu. Secunda die incidenda sunt & diuidenda minutatim, vt per singulas noctes, id est, culpas, lectum, id est conscientiam lacrymis laues. Tertia die strue lignorum factâ, subinducendus est ignis, & conflanda sylua malorum, vsque ad nouissimos cineres, id est vsque ad consumptionem reliquiarum peccati. Quarta die ipsi cineres colligendi & seponendi sunt per tumulos siue aceruos recordationis transactæ vitæ. Exod. 12.

Quinta die scopanda est domus, sicut Psalmista scopebat spiritum suum, à superfluis emundans conscientiam suam. Sexta die telæ aranearum ab angulis domus dirumpendæ & auferendæ sunt, ne venenum araneæ ibi lateat, id est malignæ concinnationes spirituum malignorum. Septima die nidi hirundinum destruendi sunt propter garrulitatem earum, id est, lingua continenda à multiloquio, & vitanda occasio multiloquiorum. Octaua die salsugo amaritudinis à tecto euellenda, vt tollatur à nobis clamor, ira & indignatio.

Nona die resarciendum tectum ne in pigritiis humilietur contignatio, & defluat stillicidium super accumbentes vel dormientes, id est, disciplina firmiter & continuè tenenda ne paulatim defluendo à religione, tota domus regularis ruat, quia: *Qui modica spernit, paulatim decidit.* Decima die lacunaria, siue laquearia ornanda, tum propter duplex munimentum tecti Eccli. 19. 1.

exterioris scilicet & interioris, tum propter decorem domus & ornamentum. Significant autem refectionem & curuaturam humilitatis qua vniuntur mores illorum, de quibus dicitur: *Qui habitare facit vnius moris in domo*: &, *Ecce quam bonum & quam iocundum habitare fratres in vnum.*

Ps. 67. 7. Ps. 132. 1.

Vndecima die pictura superaddatur, in qua virtutes sub pedibus suis vitia conculcant, & memoria mirabilium, seu operum Dei recitatione veridica Scripturarum, modò historicè tanquam vno colore, modò allegoricè, tanquam alio, modò moraliter tanquam tertio, mentibus nostris insculpitur. Duodecima die cortinæ superponuntur, vt latitudo charitatis teneatur. Tertia decima die purpura superextenditur, vt passio corporalis quanta sit dignoscatur. Quarta decima die irradians gemma virginitatis cum ipsa purpura sicut rationale & super humerale annectitur, vt in vespera consummatæ virtutis comedatur, id est, noua creatura in CHRISTO efficiatur.

De his virtutibus quid mirum si dicatur, isti sunt dies quos obseruare debetis, intima siquidem vobis lex diuina, cui omnem obedientiam debetis quandiu sub eadem lege estis, quatenus dies istos obseruetis. Sed quid est dies obseruare, nisi se in diebus obseruare? Dies ergo vos qui non estis noctis, neque tenebrarum, sed filij Dei & Lucis obseruate. Quid est autem obseruare? obseruare est cauere, custodire, vt insidias tendere ut notare aut venerari. Totum hoc ammonuit nos scriptura diuersis modis, diuersis allocutionibus.

Vt primò caueamus à fermento Pharisæorum, id est seductione & fallacia dæmonum, vt malorum hominum. Secundò vt custodiamus bona nostra, sicuti de primo homine posito in paradiso dictum est, quia: *Posuit enim in paradiso vt operaretur & custodiret illum.* Et in libro Apocalypsi. *Beatus qui custodit vestimenta sua ne nudus ambulet.* Parum est enim operari, nisi custodias quod operatus fueris. Tertiò vt insidias tendamus principibus tenebrarum harum, quia decipi possunt, sicut scriptum est; *Draco iste quem formasti ad illudendum ei: Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum cum ancillis tuis.* Quartò notare debemus illas notas de quibus dicitur: *Notas mihi fecisti vias vitæ.* Quintò venerari debemus dies istos in quibus opus nostræ redemptionis completum est.

Gen. 2. 15. Apoc. 16. 15. Ps. 103. 27. Iob. 40. 24. Psal. 15. 11.

Isti ergo sunt dies quos obseruare debemus. Sed quare obseruandi sunt dies isti? Ait quarta decima die ad vesperam comedetis azyma. Azymitas nos vocant Græci, quia Corpus Christi in pane azymo conficimus, cùm ipsi conficiant in fermentato. Vtinam simus quod dicimur, id est puri, id est sine fermento maliciæ & nequitiæ. Azymitas: in me sit ista maledictio sicut illa: *Tu discipulus eius sis, nos autem Moysi discipuli sumus.* Planè dignitas sacramenti non admittit fermentum corruptionis, imo respuit, sicut in illo qui venerat ad nuptias non vestem habens nuptialem *Amice*, inquiens, *quomodo intrasti huc non habens vestem nuptialem? Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.*

Ioan. 9. 28. Math. 22. 13.

Quare Frater, cum fermento oculorum accedis ad mensam Christi?

Quinimo ore fermentato, impudico ſcilicet & dentibus fœtentibus audes attrectare Sacramentum Dominici Corporis & Sanguinis? Nonne Sanctus Sanctorum, & Sanctum Sanctorum eſt quod contingis?Nonne caro quæ non vidit corruptionem?Quæ ergo vtilitas cum deſcendis in corruptionem,tuam mentem & animam inueniens corruptam? Chriſto quidem nulla in te vtilitas, quia te non lucratur: tibi verò acerba iactura comparatur quia reus es Corporis & Sanguinis Domini.

Obſerua, id eſt obſeruatione accede. Nota quis tu ſcis, quis ille ad quem accedis. Attende fremitus praui deſiderij animam tuam aſſiduè confricantis, qui quaſi formicarum populus lacerant in ſilentio miſeram animam: exigui quidem corporis videntur formicæ, ſed aculeato morſu diſtringunt vſque ad grauem moleſtiam, cui dentes iniecerint. Sic quædam occultæ tentationes aliquando etiam ipſum latent in quo ſunt, ſed in ſilentio morſi, poſt morſum dolorem ſentiunt, quem præuidere noluerunt: iſtæ ſunt quæ inquietant animam. Aliæ rurſus tentationes quaſi iumenta in ſtabulo ducuntur, ſed fræno aut chamo dirupto per ſtabulum diuagantes, ibique relinquunt ſigna luxuriæ ſuæ, ſtercoribus ſuis fœtere faciunt vitam ſtabularij ſui in conſpectu Dei & Angelorum eius.

Ne longum ſermonem faciam, ſed occaſionem ſapientibus tribuam, quæcumque incompoſitio morum vitæ fuerit in te, ſimilitudinem ferarum vel beſtiarum in anima tua depingit, vt aſinus propter ſenſus hebetudinem, camelus propter iniuſtitiæ enormitatem; lupus propter rapacitatem; leo propter rabiem; vrſus propter impatientiæ effrænationem, vulpes propter fraudem; talpa propter cæcitatem, & cætera huiuſmodi. Obſerua ergo vtrum dignum ſit admittere vel vrſum, vel aſinum, vel aliud quodlibet iſtorum animalium ad deuorandum Chriſtum.

Credo ſi videres muſcam manibus tuis hora qua conficis Corpus Chriſti, inſidere, expelleres, & eiiceres tota feſtinatione, ſi murem aut catum occideres ſi poſſes, antequam accederet. Quid ergo faciunt Angeli? Nunquid negligentiores te ſunt, aut minùs honorantes honorabile Sacramentum quam tu? Imò vigilantiùs miniſtrant, imò ſtudioſiùs aſſiſtunt,& digniùs quam tu. Quid ergo faciunt videntes in ſinu tuo murem, catum, canem, vrſum, aſinum, quando tibi porrecturus eſt Sacerdos illud verum & venerabile Sacramentum Corporis & Sanguinis Chriſti.

Timet Angelus ne præripiat tibi beſtiola illa, quæ in ſinu animæ tuæ dormit, Euchariſtiam; aut ne ſaltem communices ei quod tibi traditum eſt; Corpus Chriſti: vnde enim victura ſunt illa tua animalia, niſi de cibo & potu animæ tuæ? Certè ex quo ſedem in anima habent, & cibum ab anima quærunt. Obſerua ergo & animalia iſta puſilla cum magnis: demerge in profundum maris, vt ad veſperam comedas azyma verus Azymita effectus ipſo præſtante IESV Chriſto Domino noſtro, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum Amen.

DE EADEM PASSIONE DOMINI.

SERMO IV.

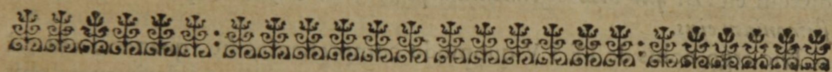
Iob. 7. ELEGIT *ſuſpendium anima mea.* Seculum alij fugiunt, alij relinquunt,
15. alij contemnunt, alij crucifigunt & ſuſpendunt: fugiens dicit: *Ecce*
Pſal.54. *elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine.* Relinquentes aiunt: *Ecce nos re-*
8. *liquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Contemnens loquitur: *Reputaui om-*
Math. *nia vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam.* Crucifigens: *Abſit*, inquit, *mihi*
19.27. *gloriari niſi in cruce Domini noſtri* IESV *Chriſti, per quem mihi mundus*
Phil. 3. *crucifixus eſt & ego mundo.* Suſpendens autem, mundo vel Deo ſic loqui-
8. tur: *Elegit ſuſpendium anima mea*; vtique aut ſeipſum ſurſum pendens cum
Gal. 6. pendente in cruce mortificatione carnis; aut mundum ſurſum, id eſt longè à
13. ſe faciens, contemplatione Diuinitatis.

Attendendum itaque quatuor eſſe genera ſuſpendij. Aliud namque ſuſpendium latronis, qui pro peccato maleficio, iudicio ſuſpenditur. Aliud pueri qui pro impoſſibilitate naturæ, & neceſſaria refectione pendet ad vbera & collum nutricis. Aliud poma cupientis & ſuſpirantis, cum remota pendent in ſublimioribus ramis, & ſuſtollens ſe brachiis inhæret arbori; aliud amantis cum impatienti deſiderio, & amicæ ſuæ incumbit collo palmis innexis. Qui de magnis ſceleribus compunctus pœnitet, confeſſionis iudicio crucifigere debet carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis, nec ludibriis inſipientium & malignorum fatigatus, quoadusque inclinauerit caput, & ſpiritum emiſerit ad eum qui dedit illum, de pœnitentiæ ligno debet deſcendere.

Hic ergo elegit volens & libens ſuſpendium, & ait, elegit ſuſpendium
2. Cor. anima mea, *Hilarem enim datorem diligit Deus*, vt non coactus & reni-
12. tens, ſed vltraneus offerat turturem & columbam, id eſt corpus & animam
in holocauſtum pro peccato. Alius autem fortè qui non nouit peccatum
mortale, qui non inquinauit veſtimenta ſua ſpurciſſima fece luxuriæ, & in
ore eius non eſt inuentum mendacium, præſumptione & confidentiâ propriæ
Pſal.18. iuſtitiæ clamat: *Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſer-*
13. *uo tuo.* Hic quaſi modò genitus infans gallinæ vmbraculo à formidine mil-
Pſal. ui & vulturis ſeſe protegens expandit manus ad ſinum gratiæ dicens: *Sub*
16.9. *vmbra alarum tuarum protege me.* A fomite peccati, & à tyranno, qui leges
ſuas deſcribit in membris meis, repugnantes legi mentis meæ; ut per tradi-
tiones ſuas quæ ſunt de omnimoda corruptione mentis & corporis, aboleat
Pſal. teſtamenta & legem Dei, quæ eſt de ſanctificatione & renouatione imaginis
130.1. Dei. Sic in Pſalmo loquitur: *Domine non eſt exaltatum cor meum, neque*
elati ſunt oculi mei, hoc ſuſpendium eſt humilitatis, quia qui ſe humi-
liat exaltabitur.

Alius proficiens ætate cum IESV & gratiâ apud Deum & homines, hortum deliciarum deambulans, & in arbore Crucis mala punica cum omni fructu exquisito & suauissimo, gustu visuque pulcherrimo cernens, iaculo punctus penetratiui desiderij tangere, gustare & dependere peroptans. Nunc candidatæ virginitatis fructus tenerrimos, nunc Confessorum vbertate doctrinæ & gratiæ fœcundos, nunc Martyrum in sanguine proprio rubricatos, nunc Apostolorum Solis & Lunæ radiis flagrantibus & humidis maturos, nunc Prophetarum antiquitate temporis decoctos; nunc Patriarcharum fide conseruante & agente bene soporatos contrectat & degustat: de radice siquidem & virtute sanctæ crucis, tam merita quàm prœmia omnium Sanctorum consurgunt. Sursum autem est Crux, vt qui in ea affixus dicatur crucifixus & suspensus hoc suspendium, ait Iob, elegit anima mea, vt crucis non recusem pœnam, qui crucis video gloriam. Est autem hoc suspendium mortificationis.

Alius vir factus qui euacuauit omnia pericula, & transit in affectum cordis, in amorem sapientiæ deficit & liquescit, vt dicat: *Deficit in salutare tuum anima mea.* Sensus corporis cum suis phantasmatibus exinaniens in visionibus Dei brachia.

PRO DOMINICA IN RAMIS PALMARVM.

SERMO.

HOc *sentite in vobis, quod & in Christo* IESV. Ecce Fratres charissimi, ante oculos vestros ducitur IESVS ad immolandum, quid dicetis? quid facietis? Ecce non est qui consoletur eum ex omnibus charis suis, relicto eo omnes fugerunt. O IESV solus pro nobis, sine nobis portas onus diei & æstus, portas spineam coronam, portas crucem, portas sanguinem tuum intra velum Sanctuarij, portas peccata nostra in corpore tuo super lignum crucis, portas ignem & ligna, vt absumat ignis passionis tuæ ligna mortalitatis nostræ. Leo de sylua, lupus ad vesperam, vrsus, canis, vnicornis, framea inimici in te aperto ore irruunt & deuorare inardescunt. Phil. 2. 5.

Filiæ Ierusalem vident & flent, sol abscondit vultum suum ne videat tantum nefas in Israël: terra tremit ferre non sustinens; mortui sentiunt mortem vitæ, & resurgunt à morte, sicut ille mortuus qui tetigit ossa Helizei, & reuixit: & nos miseri quid? Commota sunt superliminaria cardinum, id est Angeli, siue velum templi, à voce clamantis & expirantis, & nos obstinati, non commouemur ad fletum & planctum & caluicium, con-

ducentes lamentantes quæ nouerint plangere, non Adonidem, ſed IESVM pendentem & morientem.

Vbi Phinees, vbi Petrus, vbi Matathias? putas moriens filius hominis, inueniet fidem ſuper terram? Domine oculi tui reſpiciunt fidem, ſed apud quos, & in quibus eſt fides? Fundamenta fidei conturbata & concuſſa ſunt, itaut ſi fieri poſſet etiam Apoſtoli inducerentur in errorem, & vbi fides? penè periit, penè ſublata eſt de terra. *Ecce*, inquit Dominus ad principem Apoſtolorum, *Sathanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficeret fides tua.* Acerrimum hoc bellum, in quo ſolus IESVS cum Sathana conflixit, & toto corpore laniato ac ſanguine fuſo, tandem ſuperatus ſuperauit; ſic IESVS ſupplantauit illum qui nos ſupplantauerat in Adam altera vice.

Luc. 22. 31.

Hoc, itaque Fratres, ſentite in vobis quod & in Chriſto IESV: ſi nunquam digni fuerimus accedere ad IESVM, & tangere & ſentire illum, quæramus ſaltem ab illo qui in ſinu eius dormit, & inter vbera ſua eum locauit, & dicit: *Læua eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Quæramus inquam, quem ſenſum habeat de IESV, & quid ſenſerit in IESV. Dic nobis Ioannes Euangeliſta, qualem videris eum, quia de te dictum eſt: *Et qui vidit teſtimonium perhibuit, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.*

Cant. 2. 6.

Ioan. 19. 35.

Dic ergo nobis de IESV quomodo comprehenſus ſit, quando, vbi, à quibus, quare, qualiter vexatus ſit ante crucem; quis prodiderit eum, quis deffendere voluerit, quid reſponderit cùm vnus ſuorum vellet eum deffendere? Quanto poſtea timore idem ipſe tertiò eum negauerit, quomodo Pilatus eum flagellauerit; quomodo milites plectentes ſpineam coronam capiti eius impoſuerint, & irriſoriè veſte purpurea circumdederint, & genu flexo ſalutauerint, & alapas in faciem dederint? Quomodo ipſe IESVS portans ſpineam coronam & purpureum veſtimentum, tum non clarus imperio ſed opprobrio, ad Iudæos exierit, quanto rugitu, *crucifige* ingeminauerint, & tandem in Golgotha cum duobus latronibus eum crucifixerint, & veſtimenta eius ſibi partiti ſint, & acetum porrexerint, & inclinato capite ſpiritum tradiderit?

Hæc ſigna ſunt IESV, nemo niſi IESVS omnia ſigna iſta habuit: IESVS eſt ergo qui tibi occurrit, ſi quem ſic inſignitum inueneris, talis eſt, inquit, Sponſa ſiue MARIA Domini Mater, ſiue Maria Magdalene, ſiue ipſe Ioſeph: talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Ieruſalem. Quod ſi paucioribus interſignis vis illum cognoſcere, quia ſapiens innoteſcit paucis, audi: *Dilectus meus candidus & rubicundus*: Candidus propter innocentiam, rubicundus propter pœnam quam ſuſtinuit. Ecce ſatisfeciſti nobis bona domina de Dilecti tui, de Sponſi tui certa demonſtratione. Sed dic nobis de tactu, de ſenſu tuo in eum, qualis ſit tibi in ſenſu, qualem ſenſeris læuam eius, & qualem dexteram. Procul enim eſt à nobis; & ſi videre eum aliquando non potuerimus, multòminus tangere, multominus ſentire: iam quidem de viſu quomodolibet certificati ſumus, adde & de tactu certificare. Scriptura namque aliquantulum terret nos, & à tactu

Cant. 5. 10.

reprimit

reprimit quæ dicit, quia ignis eſt, & qui approximant, inquit, mihi approximant igni, durum enim & horrendum eſt magnum in ignem mittere.

Dic ergo ſi fortè in aliquo latere dextro vel ſiniſtro mitiorem aliquatenus inuenire valeamus: dextrum ſi quidem latus noſti, quia dextera eius amplexatur te. Siniſtrum nihilominus, quia læva eius ſub capite tuo: prius ergo dic de ſiniſtro, quia vt nobis videtur in ſiniſtro dormit in cruce. Ita eſt faſciculus myrrhæ. Dilectus namque meus mihi inter vbera mea commorabitur, dum læua eius ſub capite meo eſt: hic aceruus lapidum in quo meridiatus, in die in qua coronavit eum mater ſua, ſcilicet Synagoga, coronâ vtique ſpineâ. Inde eſt quod Nicodemus ferens mixturam myrrhæ & aloës quaſi libras centum, venit ungere corpus IESV. Libras centum; multum eſt, ſatis eſt. Totum corpus IESV poteſt condiri quantitate illa myrrhæ & aloës, vſque adeò quod labia eius ex hac profuſione diſtillabunt myrrham primam.

Reuera non ſolùm membra muta in IESV tua compaſſio inebriat ſi centenaria, id eſt perfecta & conſummata fuerit, ſed vſque ad labia eius pertingit, quatenus reſpondeat & dicat *ſitiui, & dediſti mihi potum, & eſuriui, & dediſti mihi manducare*, &, *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.* Ecce cor contritum & humiliatum habet faſciculum myrrhæ, ecce amaritudo maxima, ecce velut mare contritio in paſſionibus IESV: per compaſſionem faſciculus myrrhæ eſt, & hæc eſt ſiniſtra. Dextera verò quæ? illa vtique de qua in Pſalmo dicitur: *Dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis.* Dextera Dei eſt beatitudo ſine interruptione, gloria ſine fine, voluptas ſine corruptione, ſanitas ſine ægritudine, concordia ſine amaritudine, pax ſine rancore, tranquillitas ſine commotione, æternitas ſine variatione.

Math. 25. 35. Luc. 22. 28. Pſal. 101. 1.

Hæc eſt dextera Dei, quia in dextera Dei tam plena delectatio, quàm hîc abundat miſeriarum afflictio; & hæc eſt dextera quam ſicut nondum habemus, ſic nondum eam nouimus, nec eſt nobis tam nota dexteræ admirabilis delectatio, quàm ſiniſtræ miſerabilis afflictio. Inter ſiniſtram autem & dexteram illud fortè quod timemus erit, nimirùm ignis; cùm Deus noſter ignis conſumens veniet cum tempeſtate valida; tunc proculdubiò non erit tanquam dormiens, tanquam mortuus in cruce & ſepulcro, neque tanquam poſt mortem glorioſus in cælo, ſed tanquam potens & crapulatus à vino, & excitatus à ſomno, ſed tanquam leo rugiens, de quo dicitur: *Leo rugiet, quis non timebit?* Item, *Dominus de Sion rugiet, & de Ieruſalem dabit vocem ſuam.*

Amos 3. 8. Ibid. 1. 2.

Quoniam ergo vocabit iudicium ad ignem vt devoret abyſſum multam, & comedat ſimul partem, id eſt, profundè malos abſobeat æterna damnatione; imperfectos comedat, & pro parte imperfectionis, nec tamen deuoret per ſententiam æternæ damnationis. Tunc nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinabit, vt vel talis appareat per manſuetudinem qualis fuit ſub Pontio Pilato, nec talis qualis erit, cum ſcilicet peracto iudicio apparebit, ſiquidem in vultu eius tunc ſæuitia, pro vindicanda iniuria Paſſionis: non impotentia quam ſimulauit pro implendo iudicio Incarnationis.

Hoc ergo, Fratres, ſentite in vobis quod & in CHRISTO IESV, ſentite pœnam ſine culpa, ſentite innocentiam ſine iniuria; ſentite pium qui ignoſcat, ſentite iuſtum qui requirat, ſentite miſericordem qui extollat vos in dextera ſedis magnitudinis ſuæ. Illuc, Fratres, manus pauperum animas veſtras portabunt, illuc confeſſiones, orationes, ieiunia & alia bona opera vos transferent; quod vobis præſtare dignetur IESVS CHRISTVS Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum Amen.

IN COENA DOMINI.

SERMO I.

Ezech. 27.15. FILII *Dedan negotiatores tui. Dentes eburneos & hebeninos commutauerunt in pretio tuo. Balſamum & mel, & oleum & reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.* Cœlum & terra ad præſentes nundinas adcurrunt, deuoluendo & explicando ſuas merces, & ſarcinulas, ut quicumque quodcumque ſibi neceſſarium ſubſidium ad conuiuandum cum Domino emere voluerit, inueniat, & iuſto immò viliori pretio emat. Cæleſtia enim hodie viliùs venduntur, terrena cariùs æſtimantur, quia quæ venduntur & non videntur, ſine pretio apud animales habentur: quæ autem venduntur & videntur, ſupra ſe æſtimantur.

Singula autem replicare quæ exponuntur ad pretium, non eſt huius temporis nec noſtræ facultatis. Tanta enim varietas & numeroſitas vendentium, eſt & ementium, necnon comparandorum & diſtrahendorum, vt nec oculus ſatietur viſu nec auris auditu. Illa tantummodò quæ ad diem feſtum pertinent comparemus & cum fraternitate veſtra communicemus, vt ſit unum marſupium noſtrum, vnum mercimonium, vnum macellum, unum lucrum & vnum damnum.

Fili hominis qui ad nundinas iſtas opibus plurimis ſuffarcinatus adueniſti de terra longinqua, de captiuitate Babylonia, expone nobis macellum, & explica ſacellum, ſi quid fortè in mercibus tuis ſit, quod noſtræ cœnæ ſolemnitatem deceat, quod præſenti diei ſacroſancta gaudia expleat. Admiror autem primò in ſarcinulis tuis, vnde tam pulchros & pretioſos dentes eburneos & hebeninos attuleris, quæ gens, qui populus vtatur huiuſmodi dentibus. Æmulor denique tales habere, ſed diffido me poſſe meos pro his commutare. Timeo euulſionem meorum, exemplo careo de inſertione aliorum: ſed certè fortè qui plantauit aurem, fortè nouerit inſerere dentem. Nihilominus qui tulit coſtam de latere Adæ ſine acerbo dolore, ipſe dentem iam putridum tollere poteſt ſine dura afflictione.

Ego itaque emere dentes eburneos & hebeninos, quia hortulanum habeo

qui ſicut olerum, ita & dentium eſt euulſor & plantator. Certè prandendum eſt hodie, & bibendum inter amicos, & inter Senatores cœleſtis aulæ, inter illuſtres & nobiles viros magnæ curiæ. O vos negotiatores dentium qui eſtis? vnde eſtis? pro quanto dabitis dentes eburneos & hebeninos? Filij, inquiunt, Dedan ſumus, de Ethyopia ſumus, dentes pro dentibus dabimus, bonos pro malis, novos pro veteribus, ſanos pro infirmis, candidos pro nigris, mundos pro ſcabioſis, fortes pro putridis & debilibus, acutos pro hebetatis. Commutare enim ſolemus non vendere, & arte nouandi vtimur taliter, vt poſtquam more noſtro vetera fricuerimus, noua faciamus.

O boni artifices, eſtiſne tam benigni in foro, quàm boni in officio? Ita, inquiunt, nihil addimus nummo, nihil pretio in commutatione dentium, niſi quod dentes hominum accipimus, & animalium ſiue arborum damus. Eburneos namque ab animalibus, hebeninos habemus ab arboribus. Et quale rogo animal unde tales dentes, aut qualis arbor? Animal Elephas nominatur, arbor hebenus. Ecce ſi placet commutemus, Fratres, non differamus, non hæſitemus commutare, quia ad cœnam agni vocamur, & dignum eſt, vt nouis dentibus nouas carnes comedamus. Totum namque nouum in cœna iſta. Nouus panis, noua caro, nouum vinum, noua menſa, nouus ſcyphus, noua ſcutella, nouum mantile, nouum mandatum, nouum verbum, noua ablutio pedum, nouum chriſma, nouum oleum, nouus pranſor, noui dentes, noua labia, denique & manus noua.

Sed quia per ſe ſatis nota ſunt cætera, ad dentes redeamus, & ex nomine vendentium myſterium rei iam iam pandamus. *Filij Dedan negotiatores tui.* Quid eſt Dedan? hoc iudicium, vel tale iudicium? Quid eſt hoc iudicium vel tale iudicium? Certè hoc eſt quod Apoſtolus ait: *Si noſmetipſos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.* Quid eſt ſi noſmetipſos diiudicaremus? Si nos accuſaremus. Sed hæc accuſatio appellatur confeſſio: filij ergo Dedan, filij ſunt confeſſionis, filij iudicij, non ſimpliciter iudicij, ſed huius iudicij, ſed talis. Quid eſt huius? quid eſt talis? Certè huius quod fuit ſub Pontio Pilato, certè talis qualis erit in futuro & magno iudicio.

1. Cor. 11. 31.

Hoc ergo iudicium, id eſt, hanc confeſſionem tam puram, tam veram, tam aſperam, fac etiam talem confeſſionem, qualem in die iudicij omnes facturi ſumus; vt ſicut nihil tunc abſcondetur de peccato, ſic nunc iudicium tanquam meridiem facito in confeſſione, vt nullas latebras, nullas tenebrarum reliquias reſerues in corde tuo. Infernus coram te, ore aperto, flammas & fœtores ſulphureos euomet, dæmones Æthyopica nigredine & draconteа feritate, vncinos & fuſcinulas igneas ad deportandas animas tenentes adſiſtant; tribunal Iudicis in nube ſiſtatur, Iudex totus quaſi furibundus, & abſque miſericordia contempletur, oculi eius velut flamma ignis, & ſonus ſublimis, tamquam tonitruum magnum de ore eius, & gladius ex vtraque parte acutus, Angeli trementes, homines velut folium à facie venti vehementis vacillantes, & tota illa circumſtantia magni iudicij, veniat ante oculos tuos, dum ad iudicium confeſſionis accedis.

Certè tunc filij Dedan dentes commutabuntur, mendacium relinquentes, & veritatem tenentes, odio renunciantes, & pacem ſectantes. Impu-

dicitiam abiicientes, & castimoniam seruantes, turpitudinem, stultiloquium, scurrilitatem euacuantes, & sacra eloquia meditantes. Isti sunt dentes eburnei propter castitatem eloquiorum, & hebenini propter ædificationem, & fructum labiorum veracium. Ecce habes dentes comede quicquid inuenit manus tua, comede volumen Passionis CHRISTI, comede Euangelium, comede panem Angelorum, comede vitulum saginatum. comede agnum anniculum, comede hœdum, comede carnes tuas, comede vitulum, comede vitulum conflatilem, comede fœnum sicut bos, comede mel quod sufficit, comede lac caprarum, comede butyrum, comede adipem agnorum & arietum filiorum Basan, comede hircos cum medulla tritici.

Vt autem manifestiùs appareat quod dicimus, quid sunt dentes, nisi animæ virtutes? Sed quales virtutes sunt dentes? Quæ utique tales sunt, quales sunt dentes. Dentes namque mundi debent esse, & candidi, acuti, firma radice in gingiuis fundati, ordinati, integri, coniuncti. Mundi propter munditiam Corporis & Sanguinis CHRISTI, candidi propter eius patientiam, acuti propter iustitiam, fundati propter obedientiam, ordinati propter modestiam, integri propter perseuerantiam, coniuncti, propter concordiam. Mundi in cogitatione, candidi in operatione, acuti in confessione, fundati in tentatione, ordinati in prosperitate, integri in aduersitate, coniuncti in conuersatione. Mundet dentes abstinentia, conseruet mundatos continentia, acuat timor, fundet spes, ordinet iustitia, consolidet memoria Dei, amor coniungat.

Quia dentes eburneos & hebeninos domi iam habemus, si sensus nostros perfectè castificauerimus, si ad exhortationem aliorum idonei fuerimus, ampullam balsami circumspiciamus, & si hoc balsamum verum est & non mixtum, comparemus illud vt genus regium & sacerdotale illo inuncti efficiamur. Hodie, Fratres, consecratur chrisma quo Sacerdotes & Reges, tam in veteri quàm in nouo liniuntur testamento, & ideo Christi appellantur. Caue autem ne mixtum sit balsamum tuum per simoniam, ne velis regnare, & non ex Deo, sed per pecuniam. Mixtum enim balsamum non ad CHRISTVM pertinet, sed Antichristum.

Miscet balsamum qui sacros ordines tribuit non ad meritum sed ad præmium. Qui curam animarum tribuit non pro Deo sed pro auro, qui non pro redempione generis humani tradit CHRISTVM, sed pro implenda auaritia nummi. Miscet ille balsamum, qui labiis Deum honorat, cor autem eius longè est ab eo. Miscet balsamum qui CHRISTVM non sincerè annuntiat. Miscet balsamum qui religionis puritatem simulatione fallaciæ fermentat. Miscent balsamum qui veniunt ad nos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Non ergo adulteres verbum Dei, non
Eccli. 24. 20. misceas balsamum: *quia balsamum non mixtum, odor meus, dicit Dominus.*
2. Cor. 2. 17. Vnde Apostolus: *Ex sinceritate & veritate sicut ex Deo coram Deo in CHRISTO loquimnr*, vt non sit ruga aut macula in sponsa Dei.

Vngamus caput chrismate, vngamus manus, vngamus frontem, vngamus scapulas. Caput propter coronam quam expectamus; manus propter mysterium Corporis & Sanguinis CHRISTI quod contrectamus;

frontem propter crucem quam ibi gestamus; scapulas propter laborem operum, quo diuinæ seruituti insudamus; caput, vt tota mente Deum diligamus: manus, vt eleemosina desudet in manu tua, frontem, ut non sit tibi frons meretricis, quæ noluit erubescere, sed tenera ad verecundiam, signata ad tutelam, præparata ad pugnam. Scapula; vt tota virtute pondus diei & æstus in vinea Domini vsque ad vesperam sustineas. Duos aureos, id est, corpus & animam da in commutatione balsami, vel intentionem & operationem bonam, quia spiritum adoptionis filiorum recepistis, non spiritum seruitutis iterum in timore, & hoc sufficiat de balsamo.

Mel sequitur: sicut in liquoribus balsamo nil pretiosius ad vnguendum; sic melle nihil dulcius ad manducandum. Sed quia in natiuitate Domini vel in resurrectione suum locum habet mel, non in passione; emamus quidem illud, sed reponamus: tempore enim suo illud manducabimus. Quid enim nobis modo cum melle, vbi fel, vbi acetum, vbi spina, vbi lancea, vbi clauus, vbi malleus, vbi Iudas, vbi Barrabas, vbi passio, vbi crux, vbi mors est! Aliam ergo speciem, id est, oleum apprehendamus, & quia infirmi sumus; oleum infirmorum emamus.

Ecce, Fratres carissimi, oliva quæ dicit: *Ego sicut oliva fructifera in domo Dei*, in torculari premitur, & oleum fundens bono mercatu & pretio ad vascula nostra deriuatur. Gratias tibi, IESV, quia conditori nostro de oleo tuo satisfecimus, & ad vnguenda vulnera nostra non parum nobis retinuimus; sed plenum dolium quoniam in sæculum & super omnia opera tua, misericordia tua. Ecce tenebras nostras oleo tuo illustramus, ecce dolorem mitigamus; ecce cibos condimus; ecce creditori debitum soluimus; hoc totum de oleo tuo, hoc totum de misericordia tua, hoc totum de gratia tua, hoc totum de visceribus tuæ pietatis, qui es Deus totius consolationis & pater misericordiarum.

Psal. 51. 10.

Ad vltimam illam speciem quam proposuerunt negotiatores nostri, id est, resinam, nummum ponamus & sermonem finiamus; hæc necessaria est IESV in carne passo, quia mitigatiua & linitiua. Hanc itaque nummo compassionis comparemus, & tam in IESV passionibus per compassionem, quàm in nostris per correctionem expendamus. Si enim te corrigis, resinam tuis plagis apponis. Si CHRISTO compateris, resinam passionibus eius infundis. Si proximum redarguis, resinam putredini eius circumducis. Sanctificet itaque nos & consecret Dominus in balsamo, satiet in melle, vngat oleo, medeatur resinâ, quam in nundinis suæ cœnæ & passionis proposuerunt sancti negotiatores, quod nobis præstare dignetur qui viuit, &c.

IN COENA DOMINI.

SERMO II.

TOTA hæc dies Deo & nostræ saluti dedicatur: quot horæ, tot gratiæ. Principales horæ septem, quæ septem specialiter adornantur Sacramentis; purgamur à peccatis & virtutibus replemur. Prima est absolutio peccatorum, secunda consecratio chrismatis, tertia consecratio olei infirmorum. Quarta consecratio Dominici corporis & sanguinis. Quinta destitutio veteris Testamenti. Sexta institutio noui. Septima ablutio pedum.

Hæc omnia diligentibus Deum cooperantur in bonum, quia his quasi clauibus intratur in regnum cœlorum: claues istas nolite negligere, nolite perdere, quia nisi per clauem non patet introitus domus. Principalior tamen & dignior inter cæteras est illa clauis Dauid, quæ claudit & nemo aperit, aperit & nemo claudit, videlicet Eucharistia, quæ dignè sumentibus vitam, in-
Ioan. 6. dignè accedentibus mortem confert æternam. *Qui manducat*, inquit Domi-
54. nus, *carnem meam & bibit sanguinem meum in me manet & ego in eo:* hoc ad
Psal. 68. dignos. De indignis verò Psalmista: *Fiat mensa eorum in laqueum.*
23. Huius ergo mensæ quis author? quis artifex? quis dispensator? quis apparator? quis in ea cibus & potus? quis conuiua? cuius formæ vel materiei ipsa mensa? Auctor IESVS, artifex Spiritus sanctus, dispensator Prælatus, præparator seu ministrator, Angelus & ordo Apostolicus, cibus caro CHRISTI, & potus sanguis, conuiua omnis Christianus. Mensa, altare seu lapis vnctus & consecratus; forma quadrangula, materia lapidea.

Ecce IESVS, ecce Spiritus sanctus, ecce Sacerdos magnus, ecce Apostolorum chorus, ecce ministratorij spiritus, ecce cibus, ecce potus, ecce mensa in forma & materia sua vt quid hæc? & ad quid hæc? vt manducetur Pascha, vt assit & satietur conuiua. Vbi es Adam, vbi es conuiua? Non te subtrahas, non te excuses à cœna, non te illudas & foliis ficus pudenda tua operias. Tibi parata est cœna, tibi immolauit Pater tuus vitulum saginatum, tibi immolauit Sapientia victimas suas, tibi Ioseph meridianum præparauit conuiuium, te exspectat sacrificium matutinum & vespertinum: his excitatus & inuitatus omnis Christianus indifferenter currit, & paratam cœnam appetit.

Sed videte, Fratres, quomodo cautè ambuletis, non vt insipientes sed vt
1. Cor. sapientes. Sursum aspicite & legite titulum huic mensæ appositum, *Qui-*
11. *cumque manducauerit panem Domini & calicem biberit indignè, reus erit*
Psal. *corporis & sanguinis Domini.* Item, *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum.*
64. Noli itaque gustare quod malè gustatum affert mortem, noli tangere ore polluto & manibus immundis Christum Domini. Tabescit enim sapientia, &

Spiritus sanctus gemit gemitibus inenarrabilibus in corpore subdito peccatis.

Ad aures Patris, ad cor ascendat gemitus iste, vnde & descendit videre utrum clamor iste culpis continuatis perpetuetur clamans, Spiritum nolite extinguere, & Filium meum IESVM nolite pedibus vestris conculcare. Habet enim in ore suo gladium ancipitem, utique ex vtraque parte acutum, dicens de illo conuiua, qui se immiscuit cœnæ non vestitus veste nuptiali, id est, caritate & castitate: *Ligatis manibus eius & pedibus mittite eum in tenebras exteriores, &c.* Quæritur itaque conuiua non qui mensam impleat vomitu & sorde, sed qui comedat agnum, innocens manibus & mundo corde. Math. 22. 13.

Ecce Satan, non inter filios Dei, sed contra Filium Dei, non transfigurans se in Angelum lucis, vt simulatione decipiat, sed extollens se aduersùs IESVM qui verè colitur & adoratur Deus, erigens contra cœlum, immò Deum malitiæ suæ machinas, conuoluens in turrem Dauid, quæ ædificata est cum propugnaculis, lapides & iacula, intorquens lanceas & sagittas, in obscura luna & ante luciferum, & post solis ortum, vt in hoc tandem appareat rupta vesica, in qua ab initio creationis suæ dirissimum virus coagulauerat, quodammodo effudisse, & quasi mortifera nebula totam terram infecisse. Adeò enim efflatio siue effusio illa pessima fuit, vt nec sol illam tolerare potuerit. Obscuratus est enim & tenebræ factæ sunt super terram. Inde Iudas crepuit medius, inde de ore Iudæorum eruptio illa fœtida, *Reus est mortis, crucifige, crucifige*, &, *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Math. 26. 6. Ioan. 19. 15.

Subministrabat namque laguncula cordis plena & superfusa, quod multiplici reciprocatione euomit cum labiis dolosis, lingua maligna. An aliquid de abysso nequitiæ hodiè retentum & reseruatum est quod non expanderetur, quod non exponeretur? A sæculo vasa iræ eatenus, sicut nunc, non sunt exhausta; & ut verum fatear, à Dei patientia absorpta. Nam absorpta est mors in victoria, & quidquid riuulus infernalis conglomerare potuit, vt nos cum IESV deleret, totum sine damno, immò cum lucro nostræ restaurationis IESVS absorbuit: sed de peccato enim damnauit peccatum. Nam IESVS plus potuit absorbere quàm diabolus vomere. Sapientia siquidem vincit malitiam.

Concertat ergo Diabolus, & vsque ad extremam exhalationem desudat, vndecumque & quocumque, & à quibuscumque in medium proferre iniuriosam iniuriam, quatinus pondus malorum IESVM opprimat, modus vincat, numerus exturbet & ad impatientiam omnium desolatio prouocet. Sed sicut IESVS heri & hodie, ipse in sæcula sæculorum, sic patientia eius potuit ferre quod diabolus potuit inferre, & quod non potuit. Melior est profectò patiens, id est, IESVS, viro forti, id est, diabolo, qui fortis custodiebat atrium suum antequam veniret iste qui destrueret eum, qui habebat mortis imperium, antequam ad singulare certamen prouocaretur, qui mitis & mansuetus venerat, non iniuriam facere, sed quantùm ad se perferre, quantùm ad alios propulsare.

Sed quia pium est de tam pio & tam impio cogitare, & vtriusque causam

fideliter pensare, sciendum quod diabolus propriam & valde calumniosam agebat causam. IESVS nostram & dolo aduersarij vitiatam quantum ad nos, sed quantum ad se iustam. Hinc igitur propositis armis lucis, quæ sunt humilitas, patientia, & iustitia & mansuetudo, illinc vasis belli & iræ, quæ sunt auaritia, perditio, calumnia, conuitia, flagella, alapæ, irrisiones, sputa, corona spinea, lancea, fel, acetum, crux, claui, & cætera quæ loquitur Euangelium; passionem ex ordine recitemus, & de hortulo isto fasciculum mirrhæ inter vbera nostra, id est, in corde conferamus, vt in lectulo Salomonis, mirrhâ & aloë perfusum IESVM collocemus; & propter timores nocturnos accincti gladiis eumdem lectulum ambiamus.

Dum enim quasi in ægritudine suæ passionis IESVS amicus & Pater & Dominus noster accumbit, nullo modo rationi consentaneum est, vt per vias & plateas cum illusoribus euagemur, sed quasi tristes cum illo qui dicit
Marc. 14.34. *Tristis est anima mea vsque ad mortem*; patienti compatiamur, morienti commoriamur, sicut ait Thomas: *Eamus & moriamur cum illo*, vt surgenti
Ioan. 11.14. conresurgamus, regnanti conregnemus: æqua enim sorte his qui cum eo ierunt ad bellum, spolia meritorum distribuet, vt præ participibus quidem, quia plus laborauit, principatum obtineat, & potiori donetur munere qui singulari vsus est certaminis passione.

Tres digiti Pater & Filius & Spiritus sanctus. Tres iuncturæ sunt in Patre,
Gen. 1. 2. illa tria quæ Genesis in creatione rerum assignat dicens; *Dixit Deus fiat lux & facta est lux, & vidit Deus lucem quod esset bona*: & in aliis similiter. In Filio tres æquè sunt iuncturæ, natiuitas CHRISTI, mors, & resurrectio. In Spiritu sancto, species columbæ, ignis, & linguæ: vel caritas de corde puro, & conscientia bona & fide non ficta:

Ibid. 26. Simul autem tota Trinitas loquitur: *Faciamus hominem ad imaginem, &c.* id est, Sacerdotem, ordinatione, potestate, executione, *ad imaginem & similitudinem nostram*, vt imitetur creatorem, regenerando nouum hominem ex aqua & Spiritu sancto, sicut in creatione mundi Spiritus ferebatur super aquas: imitetur redemptorem nostrum, qui redemit nos sanguine suo, celebrando Missam, conficiendo Eucharistiam: imitetur Spiritum, scilicet diligendo Deum supra se, & se post Deum, atque proximum tamquam seipsum. Quia verò homo semel nascitur, & semel regeneratur, quotidie verò recordando passionem CHRISTI commortificatur, diligenti distinctione inspiciamus quomodo accedant Sacerdotes ad hoc sacrificium, quali corde, ore, manu, & cæteris sensibus.

Manus enim quibus gestamus CHRISTVM in altari, quasi quoddam vehiculum inunctum est, & solidum & tornatile, quo ad Patrem defertur & ad nos refertur, sacrosancta illa Eucharistia. Os autem quasi porta siue ostium est quo ad cor igreditur tamquam ad sancta sanctorum. Cor verò est tamquam arca vbi vrna aurea habens manna, tabulas testamenti, & virgam Aaron. Et sunt ista tria quasi tres digiti, quibus Deus appendit molem terræ, id est, Sacramenta Ecclesiæ. Visibilia enim elementa, sub specie quorum latet virtus inuisibilis, moles terræ non immeritò dicitur, hoc enim pondere, nisi virtus fidei mentem eleuaret ad diffidentiæ casum, opprimere-

tur,

tur, & tamquam gigas ſub aquis gemeret. Laua itaque, ô Sacerdos, manus inter innocentes, tange labia forcipe de altari ſiue carbunculo; omni cuſtodia ſerua cor tuum, quoniam ex ipſo vita procedit, & ſic dignè appendes molem terræ, id eſt, Sacramentum & rem Sacramenti.

Nouus Rex, noua lex, vnus idemque mediator Dei & hominum, homo CHRISTVS IESVS, vnam eamdemque regulam iuſtitiæ ſobriè & temperanter vbique ſeruans, nihil indebitum in forma Dei vſurpauit, nihil niſi indebitum in forma ſerui à Iudæis ſuſtinuit. Cùm ergo loco debiti honoris & gloriæ, in via de torrente quidquid contumeliæ eſt & iniuriæ, audacia dæmonum ſimul & malitia Iudæorum illi propinaſſet, guſtauit quidem, ſed noluit bibere, id eſt, ad tempus excepit per diſpenſationem aſſumptæ mortalitatis, ſed ſtatim euomuit per gloriam reſurrectionis. Mutauit ſiquidem Dauid vultum coram Abimelec, ita vt ſaliuæ eius defluerent per barbam, & iudicaretur arreptitius. Et IESVS celata virtute diuinitatis, ſaliuâ barbam abſcondit, quia infirmitatem oſtentans, per defectus humanæ fragilitatis quòd Deus eſſet in homine, non niſi paruulis ſuis, id eſt, Apoſtolis; & quidem opera fecit in eis quæ nemo alius fecit, ſed excæcatum erat cor populi illius ſicut ait Iſaias: *Excæca cor populi huius & aures eius aggraua.* Nouus ſermo videtur in MSS. Eſa. 6. 10.

Offenderunt itaque in lapidem offenſionis & petram ſcandali, cum malleis ſuis impingentes in illam, & undique cum clamore percutientes atque perfodientes. Sed lapis iſte pretioſus, iaſpis in paſſione, ſmaragdus in morte, topazius in reſurrectione, carbunculus in aſcenſione, de ſub pedibus Iudæorum tranſlatus eſt ſuper choros Angelorum; & dominatur non tantùm in vniuerſa terra, ſed in vniuerſa creatura cœli & mundi.

Dicit itaque regulare prouerbium: nouus Rex, nova lex. Rex quidem ab æterno eſt cum Patre creans & regens vniuerſam creaturam. Veniendo autem in regionem longinquam accipere ſibi regnum aliud, vt regnet ſuper duo regna Angelorum & hominum & faciat vnum regnum cœlorum: dum ſecundum quæreret, primum in latibulis ſuis repoſuit, & quaſi ſine regno erat, quoniam illud latebat, & hoc nondum ei obtemperabat. Fuit itaque pæne in omni malo, in medio Eccleſiæ & Synagogæ, quia Eccleſiam cum dolore paſſionis parturiebat, & Synagogam dolens amittebat, ſicut Ionas cucurbitam ſiue hæderam.

Vnde in paſſione orabat: *Mi Pater, ſi poßibile eſt tranſeat à me calix iſte,* id eſt, non me crucifigat Iudæus, ſed quilibet alius: eſt enim iniquitas appoſita ſuper iniquitatem, cùm me virum pubertatis ſuæ occidit, & filium gentis ſuæ. Nam os meum & caro mea eſt Synagoga, cuius alumna eſt Virgo MARIA. Vnde Eccleſia non admittitur, niſi Synagoga expellatur, dicitur in Pſalmo: *Potum meum*, de incorporatione Eccleſiæ, *cum fletu miſcebam*, propulſione Synagogæ. Potum namque bibendo incorporamus, flendo verò lacrymas effundimus. Math. 26. 39. Pſ. 101. 10.

Cùm itaque mali coloni de vinea patris ſui filium eieciſſent & occidiſſent, tranſiuit de gente in gentem, & de regno ad populum ſiue regnum alterum,

& ramis bonæ oliuæ fractis, insertus est oleaster in bonam oliuam, vt ait Apostolus. An Iudæorum Deus tantùm? Nonne & Gentium? Immò & Gentium. Dominus itaque regnauit exultet terra, &c. Velint nolint Iudæi qui

Ioan. 19. 15. dixerunt: *Nos Regem non habemus nisi Cæsarem.* Dominus regnauit irascantur populi. Rex æternus, ecce factus est Rex nouus adquirendo regnum nouum, non admittendo æternum. *Clarifica me*, inquit Rex nouus

Ioan. 12. 18. ad Patrem, *claritate quam habui priusquam mundus esset, apud te.* Dictum est ei, *& clarificaui, & iterum clarificabo.*

Gratis quidem æternum accepit à Patre regnum, sed nouum multo labore & pretio adquisiuit. Iacob & multo tempore, & multo labore apud Laban ditatus & dotatus est gregum & familiarum atque vxorum honore &

Gen. 32. 10. substantiâ; ita vt cùm reuertitur dicat: *In baculo meo transiui Iordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior.* Quasi diceret: Reuertor ad terram meam cælestem patriam, & ad locum natiuitatis meæ, sinum paternum, de cuius substantia ante luciferum genitus sum, cum duabus turmis, vtique latrone de supplicio, & Patrum antiquorum grege de inferno. Qui in baculo factus ex muliere, factus sub lege ad conuallem lacrymarum descendi vel in baculum crucis transiui humilitatem mortalitatis, & ad Laban qui se se transfigurat in Angelum lucis descendi, tulique substantiam eius, vniuersa scilicet arma, in quibus confidebat, & spolia distribui, vasa contumeliæ illi relinquens, & vasa in honorem ad Patrem mecum referens.

Hîc aliquid videtur deesse. Corpus CHRISTI speculum est, balneum est, viaticum est, tentorium est, scutum est, propitiatorium est, oraculum est: speculum dicit *attendite & videte, Exemplum dedi vobis.* Balneum dicit, *Nisi lauero te non habebis partem mecum*; & *Nisi quis regeneratus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cœlorum.* Viaticum dicit. *Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi*, & *nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.* Tentorium dicit. *Hæc quotiescunque feceritis in mei memoriam faciatis*, &, *quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas & noluisti?* Scutum dicit. *Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis*, &, *Ego vado immolari pro vobis.*

(Ioan. 13. 18. Ioan. 6. 41. Math. 23. 37. Ioan. 11. 14.)

Item Apostolus de speculo. *Ante quorum oculos CHRISTVS præscriptus est.* Et Moyses. *Et erit vita tua pendens ante oculos tuos.* Et Psalmista. *Oculi mei semper ad Dominum.* Item Iob de balneo. *Petra fundebat in riuos olei.* Et Sponsa: *Laui pedes meos quomodo inquinabo illos?* Et, *dentes tui sicut greges caprarum quæ ascenderunt de lauacro.* Iacob de viatico dicit: *Si Dominus Deus meus fuerit mecum in via ista qua ego ambulo & dederit mihi panes*, &c. Item Psalmista de tentorio. *Extendens cœlum sicut pellem.* Et, *Extendit manum suam in retribuendo.* Et, *Super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam*, &, *In Idumeam extendisti calciamentum meum.* Item de scuto Ieremias: *Dedisti eis scutum laborem tuum.* &, *Domine vt scuto bonæ voluntatis coronasti nos.*

(Deut. 28. 66. Cant. 5. 3. Genes. 28. Psal. 5. 13.)

IN COENA DOMINI.

SERMO III.

MElivs *est vocari ad olera cum caritate quàm ad vitulum sagi-* Prou.
natum cum odio. Sponsa agni hodie in mandato pedes suos abluit, 15.17.
in mensa carnes agni comedit, in altari chrisma & oleum conficit. In mandato pedes abluuntur; in mensa fercula Salomonis apponuntur; in altari tam regium quàm sacerdotale vnguentum diuinis apparatibus præparatur. Peccata purgantur in mandato, merita comparantur in conuiuio, præmia redduntur in vnguento.

CHRISTVS purgat sordes filiarum Sion & sanguinem Ierusalem lauat in mandato, quia tam venialia quàm criminalia dimittit in baptismo. Vocat denique ad mensam à mandato, quia dignus est operarius cibo suo, colonus vineæ denario, mercenarius pretio, vt sit beatus qui labores manuum suarum manducauerit in regno Dei. Lætos verò & saginatos CHRISTVS à chrismate nuncupatus, tanquam membra sua in Reges & Sacerdotes consecrat, vt simus hæredes quidem Dei, cohæredes autem CHRISTI, vnde
Petrus, *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus* 1. Pet.
acquisitionis. Separatim tamen de ablutione pedum, seorsim de comestione 2. 9.
agni & panis qui de cœlo descendit, & sigillatim de confectione chrismatis & olei, remoto satietatis fastidio, aliqua dicere volumus.

Dicendum ergo priùs de mandato & quare talis ablutio pedum, mandatum vsualiter ab omnibus dicatur, breuiter explicandum. Ioannes Euangelista, qui ordinem ipsius mandati nobis exposuit, quare etiam sic vocandum
esset, explanauit vbi dicit. *Postquam ergo lauit pedes eorum accepit vestimen-* Ioan.
ta sua: & cùm recubuisset, iterùm dicit eis, scitis quid fecerim vobis? Vos vo- 13.
catis me Magister & Domine, & bene dicitis sum etenim. Si ergo laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Ecce planum est quare dicatur mandatum, quia videlicet & dicto & exemplo est nobis mandatum. Inde etiam est quod Antiphona illa quæ est *Mandatum nouum do vobis*, ibi præcinitur vt secundùm illud quod voce & opere agitur, mundetur conscientia nostra ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti.

Sed rem ipsam enucleantes, munditiam huius balnei seu ablutionis, non nudo & vacuo sermone attrectemus, sed opere & veritate leprosæ animæ nostræ & immundo corpori adhibeamus. Certè, Fratres carissimi, aqua ista non est sicut Abœna & Farfar fluuij Damasci, quæ Naaman leprosum numquam sanare potuerunt, non est sicut aqua Ægypti, quæ in sanguinem versa

eſt propter induratum cor Pharaonis, non eſt ſicut ſteriles aquæ Iericho, quæ ante aduentum veri Heliſæi, odibilem illum locum reddebant, non eſt ſicut aqua de Mara quam filij Iſraël bibere non poterant.

Eſt autem aqua benedictionis, eſt aqua Siloë quæ cum ſilentio vadit, eſt aqua de petra quam interrupit Moyſes in eremo, percutiens bis ſilicem, & adaquauit homines & iumenta. Eſt aqua ſuper quam fertur Spiritus Domini. Eſt aqua Iordanis in qua CHRISTVS à Ioanne baptiſatur. Quid plura? aqua baptiſmatis eſt, aqua de latere CHRISTI eſt. Bone IESV non erat aqua de qua pedes noſtros ablueres, niſi eam de ſacris viſceribus tuis lanceato latere emanares? Bone IESV quid nobis & tibi, vt pedes noſtros ablueres, vt veſtimenta poneres, & linteo te præcingeres, ut te inclinans in terram, ſanctum illum verticem quem Angeli deſiderant aſpicere, pedibus diſcipulorum, immò proditoris tui ſubſterneres? Bone IESV ſuper Cherubin reſidens ſolo verbo purgationem peccatorum facere poſſes, ſed parum in hoc duram ceruicem noſtram emollires, ſi quaſi ſine labore & impenſa præſtita, vicem obſequij repoſceres.

Fratres cariſſimi, non ſuſtineamus diu ad pedes noſtros IESVM proſtratum iacere, ſed citò mundati adquieſcentes eleuemus ipſum reuerentia qua debemus. Quid enim, an non videtis IESVM quærere pedes noſtros, tenere, rigare, abluere, fricare, tergere & inungere? Si non vides,
Eſai. ſaltem audi ad pedes tuos iacentem & dicentem: *Ego ſum, ego ſum ipſe qui*
43. 25. *deleo iniquitates, & peccatorum tuorum non recordabor amplius.* Certè vox iſta, vox CHRISTI eſt. An loquelam eius non cognoſcitis? Certè lo-
Luc. 7. 48. quela ſua manifeſtum eum facit. Mariæ Magdalenæ dicit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Adulteræ in adulterio deprehenſæ dicit: *Vbi ſunt qui te accuſa-*
Ioan. 8. 10. *bant? Nemo te condemnauit? At illa. Nemo, Domine. Nec ego te, inquit,*
Math. 9. 2. *condemnabo.* Paralytico ait: *Fili, remittuntur tibi peccata tua.* Fratres, hodie, ſi vocem iſtam audieritis, nolite obdurare corda veſtra. Ego ſum, clamat, ego ſum, vt ſi ad primam vocem non excitaris, vel ad ſecundam expergiſcaris. Ego ſum creator, ego ſum redemptor. Si quia te creaui non non me audis vel agnoſcis, ſaltem quia redemi non aſperneris me Patrem recognoſcere, quia cognouit bos poſſeſſorem ſuum & aſinus præſepe domini ſui, Iſraël autem me non cognouit. Ego ſum, ego ſum, inquit, ipſe qui deleo iniquitates tuas. Dele, dele iniquitatem meam, facieſne ita? Planè, inquit, faciam & excoquam ad purum ſcoriam tuam.

Tria certè genera emundationum ſunt, quorum aliud fit per ablutionem, aliud per emiſſionem, tertium per excoctionem. Lauantur recentia & minora, delentur vetuſtiora & duriora, excoquuntur fortiora & aliter inuincibilia. Lauantur aquâ vitia quæ contraximus de corruptione reatus primi parentis, id eſt, fomes peccati. Delentur ferro paſſiones peccatorum quæ per legem operantur in membris noſtris. Excoquuntur igne conſuetudines peſſimæ abominationis quæ velut cicatrices putruerunt & poſſederunt nos in regno mortis. Omnia iſta mundantur in mandato iſto, ſi fides aquam exhibuerit, ſi ſpes peluim ſuppoſuerit, ſi caritas aquam calefecerit, & multitu-

dinem peccatorum per manutergium operuerit. Adhuc plura de mandato ſupereſſent dicenda, niſi vocaret nos cœna.

Sed quid dicam de cœna iſta, cum me ſtupor apprehendat recogitantem quid in ea factum ſit, & attendentem quid in ea faciendum ſit? Si Regina Saba videns omnem ſapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos menſæ eius & habitacula ſeruorum, & ordinem miniſtrantium veſteſque eorum & pincernas, & holocauſta quæ offerebat in domo Domini, vltra non habebat ſpiritum: quid ego tantillus ad tanta, elinguis ad ineffabilia, rudis ad æterna, inſenſatus ad ſuperexcedentia, terrenus ad cœleſtia, immundus labiis & toto corpore ad ſancta ſanctorum, ad ea quæ ſole clariora, lunâ pulchriora, aſtris ſunt mundiora? Lingua ergo Pauli, in quo loquitur CHRISTVS, loquar ad vos de cœna Domini; linguâ Iſaiæ, cuius labia mundauit Angelus Domini tangens ea forcipe altaris, non meâ quæ eſt immunda, quæ eſt implicata, quia impeditioris & tardioris linguæ factus ſum, ex quo aperui os meum tractare de his quæ apponuntur in menſa diuitis.

Dic Paule, dic de pane & calice huius menſæ quid tibi videatur. *Ego*, inquit, *accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus IESVS in nocte qua tradebatur, accepit panem & gratias agens fregit & dixit: Accipite & manducate hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem poſtquam cœnauit dicens; Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine, &c.* Quid ergo, Paule, tibi videtur, bonus enim homo es, quid, inquam, tibi videtur de comeſtione huius panis & bibitione huius calicis? Eſtne vtile omni Chriſtiano ſemper & ubique & quocumque modo accedere ad menſam iſtam? 1.Cor. 11.23.

Multiplici quæſtioni multiplex debetur reſponſio. Omni quidem Chriſtiano vtilis & neceſſarius eſt cibus Dominicæ menſæ qui vocatur Euchariſtia, ſed ſub conditione, ſed in loco, ſed in tempore, ſed in modo. Locus eſt Eccleſia conſecrata. Tempus ante omnem cibum vel potum. De modo multiplex fit ſubdiuiſio. Ad modum pertinet habitus animæ congruus, ſicut in Euangelio eiicitur ille qui intrauerat non cum veſte nuptiali, id eſt, ſine dilectione Dei & proximi. Ad modum pertinet qualitas mentis accedentis ad Euchariſtiam.

De conditione eſt vt ſit regeneratus in libertate ſpiritus. De loco Moyſes, vt in domo una, id eſt, in vnitate Eccleſiæ. De tempore, vt priùs probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Vtrum ſit pœnitens an impœnitens, vtrum pœnitentiam inchoauerit an non, vtrum cum reuerentia accedat, an procaciter ſe ingerat, non diiudicans corpus Domini; vtrum ſacramentum an rem ſacramenti accipere ſe credat. Ad modum pertinet, vt caſtus, vt deuotus, vt timoratus, vt compunctus accedas. Ad modum pertinet vt veraciter credas, corpus verum & ſanguinem CHRISTI eſſe in altari ſub ſpecie viſibili, nec eſſe illam ſpeciem corporis vel ſanguinis CHRISTI qui ibi eſt inuiſibiliter, ſed panis materialis & vini, quæ ibi non ſunt ſubſtantialiter.

Diſcute ergo intra te conſcientiam tuam, & ſi mortalia peccata vel non

fuerunt in te, vel deleta sunt per confessionem & pœnitentiam, securus de misericordia, pauidus de conscientia, accede ad cœnam agni, & agnus factus agnum comede, non sicut lupus, sed sicut agnus. Iudas enim sicut lupus agnum deuorat, sed crepuit medius, tenebris non comprehendentibus lucem sed euanescentibus. Petrus agnum comedit, & sanguine eius vtrumque postem liniens, exterminatorem Angelum à se exterminauit. Et hæc de cœna non ad satietatem, sed prælibationem cibi salutaris dicta sunt.

Restat de vnctione chrismatis & olei. Sed chrismate Reges, Pontifices, Sacerdotes inunguntur. Regere ergo terram suam & populum suum debet qui inunctus est, vt imperet, non seruiat desideriis carnis. Vnde Apostolus.
Rom. 6. 12. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Pontificali etiam auctoritate anathematizare debemus quæcumque vitia in nobis legi Dei non sunt subiecta. Sacerdotali quoque administratione omnia debemus probare, & quod bonum est tenere, sicut sacerdotes in veteri testamento decernebant, qui mundi essent vel immundi, quæ lepra & quæ non lepra.

Sed quia hæc discretio spirituum non omnibus datur, nec illa potestas pontificalis, calcandi super serpentes & scorpiones, nec illa regalis libertas iustitiæ vt nemini seruiamus vmquam, videlicet semper existentes immunes ab omni crimine; consecratur oleum infirmorum, vt nullis obstupefacti peccatorum infirmitatibus, discrimine desperationis absorbeamur. Semper enim de misericordia Dei sperandum, semper ad oleum reuertendum est. Fili olei IESV, da nobis peccatoribus oleum indulgentiarum, da sanctis chrisma virtutum, da conuiuatoribus tuis agnum redemptionis, da in mandato tuo residentibus absolutionem peccatorum; qui viuis & regnas.

IN COENA DOMINI.

SERMO IV.

NON mirum si suauiter omnia disponit, qui in conceptione sicut pluuia in vellus descendit, in conuersatione sine peccato, & prædicatione sine mendacio, oleo gratiæ vasa misericordiæ impleuit. Cuius nomen oleum effusum, in passione sicut agnus non aperuit os suum, in resurrectione Petro negatori suo primas salutes mandauit, in ascensione omnibus communiter Apostolis benedixit. Hæc sapientia attingit à fine vsque ad finem fortiter, quia vt gigas ad currendam viam incarnationis suæ, exultauit, vbi *à*
Psal. 18. 7. *summo cœlo egreßio eius, & occursus eius vsque ad summum eius.*
Ps. 103. O Domine *omnia à te expectant*, &c. Expectat Pater antiquus ille dierum, holocaustum & sacrificium assumpti à verbo corporis, pro redemptione generis humani, tamquam duos hœdos optimos, Rebeccæ, id est, gratiæ manibus præparatos, sicut nouerat velle patrem. Expectat Angelus pla-

catam IESV videre faciem, in quam desiderat prospicere, prodigi filii nequaquam inuidens reparationi, quinimo consilium Dei sustinens, mortem Regis & Domini sui, spe salutis humanæ considerat, nec vindicat.

Panem igitur illum de duabus decimis, id est, diuina & humana compactum natura, triduanâ decoctione, id est, cruce, monumento & inferno allatum triduo sustinent, videlicet à peccato Adæ, id est, ante legem, sub lege, & tempore gratiæ, vsque ad Ascensionem Domini. Sed ille famelicus qui non poterat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, eò quòd vitia potiùs naturam destruant quàm restituant, vitulum saginatum expectabat, cuius cornibus inimicos ventilaret, & corio pedes calciaret, carne famem satiaret, adipe & pinguedine dolores temperaret, sanguine captiuitatem redimeret, intestinis interiorem munditiam compararet, pedibus ad patriam repedaret, capite in interiora velaminis contemplationem attolleret. *Omnia ergo à te expectant vt des illis escam in tempore.* Ps. 103. 27.

Quid est omnia? numquid draco? numquid animalia pusilla cum magnis? numquid reptilia? equidem & ipsa. Nam vt litteram breuiter tangamus, omnem creaturam suam pascit Deus. Mysticè verò, & diabolus habuit fiduciam quod influeret Iordanis in os eius, quia morte perpetua putauit CHRISTVM detinendum, quem purum hominem autumabat & Deum prorsus ignorabat. A Iudaïca voracitate leo rugiens accucurrit, vt illum deuoraret, cùm Iudam sibi sociauit, cùm Scribam & Pharisæos in inuidiam excitauit, cùm in vaccis populorum, mugitum clamoris *crucifige, crucifige* immisit.

O fera pessima! ô crimen extentissimi ventris! ô inferne! ô diabole! ô mors! quid vobis cum agno nostro? Si saperetis non attrectaretis. Si intelligeretis, ab eo abstineretis. Mollissima quidem & sapidissima caro eius; si dignè à dignis sumatur, ænea, ignea, & lapidea, si labiis immundis & conscientiâ corruptâ contingatur, ita vt molas leonum confringat, & anima dilacerata iudicium mortis præsumptoribus inferat. Cæcitas quidem ex parte contigit in Israel qui non cognouit Dominum suum, in te autem diabole posuit Deus tenebras ne cognosceres: & facta est nox vt occideres. O voracissime, venenum tuum non vincit antidotum nostrum, quin potiùs putrida malitia tua euanescit, si radios suos detexerit potentissima sapientia.

Deuorat itaque bellua Ionam, vt plusquam Ionas secum extrahat diuitias sanctorum, quas includebat illa cruentissima infernalis sanguisuga, & paradiso nouas inferat escas de captura quam in arcu & pharetra venatu apprehenderat primogenitus mortuorum & princeps Regum terræ IESVS. *Omnia à te expectant, &c.* Suscipit aër pendentem in cruce, excipit terra depositum in monumento; infernus contremiscit euertentem omnia & quærentem drachmam suam in lacu in quo non est aqua: cœlum ascendenti inclinat cacumen suum, & in sede præparata ab æterno cum iubilatione recipit. Sic omnia reficit qui omnia fecit. *Omnia à te expectant, vt des illis escam in tempore.*

Nil in fide Christianorum maius vel melius quàm hoc cum omni veneratione recolendum Sacramentum Dominici corporis & sanguinis, quod ab

vniuersali Ecclesia studiosissima religione hodie celebratur & sumitur. Seorsum itaque & sursum coquinam vbi esca paretur, constitue, mensam quoque præclarissimam, vbi angelica ministeria non dedignentur adesse, appone. sit autem coquina omnium sensuum & actuum nostrorum in diuinis intenta officiis administratio. Sit mensa omnium affectionum & desideriorum ad Deum leuata contemplatio. Sudandum est profectò in coquina, & edendum de sudoribus in mensa. Sic enim scriptum est: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo.* Habet tamen alium laborem panis, & aliàs vtique in agro, molendino, pistrino, clibano, alium & aliàs caro & cætera fercula, scilicet in coquina.

Gen. 3. 18.

Animaduerte quia si agnus ad coquinam deferatur, excoriatur, vel elixatur vel assatur. Si auis, explumatur, si piscis, exenteratur. Abel agnum obtulit. Abraham turturem & columbam. Puer Tobias piscem exenterauit. Sed quia pluribus intentus minor est ad singula sensus, escam non escas, ait Psalmista *Omnia à te expectant Domine.* Vna est enim hostia, vna esca, vnus Dominus, vna fides, vnus panis, vnum corpus. CHRISTVS est hostia, CHRISTVS esca, CHRISTVS agnus, CHRISTVS turtur & columba, CHRISTVS piscis. Columba de Spiritu sancto conceptus, turtur quia Ecclesiæ vnicus sponsus. Agnus, quia innocens occisus, piscis, quia primus de mari resurgendo ascendit, & in ore suo didrachmum Euangelii quadripertiti habuit.

Vbi, fratres mei, ligna quæ sufficiant ad coquendum, vbi aqua ad abluendum, vbi veru ad sustinendum, vbi labia, dentes, palatum, guttur & stomachus ad percipiendum? Digna esca, digna & munda exigit receptacula, dignam mentem, dignam animam, dignam conscientiam. Non habitat in corpore subdito peccatis. Si rubigo assueti peccati detracta non fuerit per confessionem & correptionem, non intrabit coquinam; si molle lutum & paludem coinquinatæ vitæ inuenerit pedem retrahit; si paliurum vel spinam iræ & odii offenderit, sicut cum gustasset acetum noluit bibere, sic relictâ coquinâ illâ faciem ab ea auertit & recedit; si folia pulchra sine fructu viderit, hypocrisim & simulationem maledicit.

Cant. 4. 6.

Vadam ad montem myrrhæ & ad collem thuris. Sponso Ecclesiæ CHRISTO quàm grata sint myrrha & thus, & in natiuitate ipsius & in morte ostenditur. Nam Magi qui aurum detulerunt, simul myrrham & thus nato puero obtulerunt. Ioseph autem & Nicodemus deposito de cruce corpore Dominico, myrrha & aloë vnxerunt. Veniens itaque ad nos & ad patrem rediens, ad montem myrrhæ & ad collem thuris se ire loquitur sponsus. Vadam, inquit, ad montem myrrhæ & ad collem thuris. Reuera montem myrrhæ se Domino exhibuit mundus, quia in mundo venit & sui eum non receperunt; sed dictis & factis omnia amara in eum congesserunt. Quid enim ei non myrrhatum propinauerunt, cui toto tempore dispensationis de loco ad locum, illum propellendo, nec ad manendum hospitium præbuerunt? Quid amaritudini myrrhæ addere potuerunt quando Iesum crucifixerunt, & in eadem cruce sitienti vinum myrrhatum porrexerunt?

Sed tu IESV à monte myrrhæ quo vadis? Vtique ad collem thuris.

Ego

Ego autem, inquit, *orabam: Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.* Sic IESVS simul adscendit ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, quia & patitur & pro persecutoribus precatur. Plusquam satis equidem amarus fuisset Diuinitati complexus humanitatis, nisi præmissa gratia natiuum corrigeret saporem & vnionis vnctio omnem de carne venientem leniret asperitatem. Culpam siquidem præfocauit, sed pœnam non exterminauit. Vnde: *Calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc veruntamen fæx eius non est exinanita*, &c. *& dolores nostros ipse portauit.* Cùm ergo ad humanam naturam verbum accessit, ad montem myrrhæ venit.

Psal. 108. 4. Luc. 23. 34.

Psal. 74. 9.

Rursum cùm Ierosolymam passurus ascenderet dicens: *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus Sacerdotum*, &c. ad montem myrrhæ ascendit. Ibi humana & diabolica eatenus se excussit sæuitia, vt fines nullos faceret, sed secundùm suam sententiam res procederet. Ex occulta enim abysso malitiæ immissiones diabolicæ toto flatu & impetu admotæ, corda & ora Iudæorum vsque ad diruptionem inflabant, & in Dei filio tam turpia quam crudelia compluebant. Vnde in Psalmo loquitur. *In me transierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me.* Ecce proditio, venditio, manus iniectio, coruina osculatio, flagellatio, colaphisatio, irrisio, blasphematio, falsa accusatio, sputorum exceptio, crucis affixio, aceti oblatio, capitum commotio, & quorumlibet pessimorum excogitata adinuentio. IESVM tenent, IESVM obsident, IESVM tamquam scabellum pedum suorum premunt & possident.

Math. 20. 18.

Psal. 87. 17.

Tu vero qui ad hoc ad montem myrrhæ venisti, quid agis? quid facis? *Messui*, inquit, *myrrham meam cum aromatibus meis.* Plurimam segetem in passione mea messui, quia exinde mundum redemi & ad palatia mea, passionis meæ cultores & imitatores innumerabiles reportaui. Sequuntur autem eum qui sunt ex parte eius, videlicet sancti martyres, & confessores. Quorum hodie solemnes visitans epulas, sibi ac Patri ac Spiritui sancto loquitur dicens. Vadam ad montem myrrhæ, &c. Nil enim sine IESV festiuum, nil in omnibus conuenticulis sanctorum memorabile, aut egregium. Sicut enim corpus sine capite, truncus iacet, sic Ecclesia nisi Christo cohæreat, nusquam & numquam gaudet. Tanquam igitur hastilia stipite hærent in candelabro, sic diuersorum graduum, officiorum & ordinum fideles, hîc fide, illic re concorporantur Christo capiti suo. Nihil autem myrrhatæ amaritudinis, quæ prima abijt, Sancti ad cælum secum detulerunt, sed tantùm odorem suauitatis, sed fructum immortalitatis.

Cant. 5. 1.

Quærat verò vnusquisque scalam ascensoriam ad montem myrrhæ, quia fœtor & putredo iam mundi fines impleuerunt, & columba de arca Noë emissa, extra non quiescens obsidionem corruptionis, sæculum ambire renuncians, puritatem internam è vestigio repetit, & intrare in gaudium Domini sui quærit. Horum, fratres carissimi, solemnitas hodie à nobis recolitur, horum merita & præmia à fidelibus celebrantur. Non abhorreamus itinera eorum quamquam myrrhata, quia momentaneum & leue tribulationis nostræ, operatur supra modum æternæ gloriæ pondus in nobis.

Veteres itaque & cruentatos panes martyrij eorum aſſumamus, & tunicam
Luc. 24. 26. Ioſeph intinctam ſanguine hædi nobis aptemus. *Oportebat*, inquit Euangelium, *Chriſtum pati & ita intrare in gloriam ſuam*; & Apoſtolus, *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Petroſa quidem & ſpinoſa
Act. 14. 22. eſt via, ſed ab his abſoluta patria. Grata etiam magis quies eſt poſt laborem, & quò ampliùs ad lectum fatigatus veneris eò indulgentiùs quieſcis. Non reputemus graue & grande diſpendium, preſentem laborem, quia citò releuabitur compendio peruentionis. Audi exploratorem fœlicitatis futuræ & contemplatorem inſtantis pœnæ, quàm nihili pendat præſentia dum atten-
Pſa. 89. 4. dit æterna. *Quoniam*, inquit, *mille anni ante oculos tuos tamquam dies heſterna quæ præterijt.*

Mentis bonæ radicem nil fortiùs à terra euellit, quàm conſideratio huius laborioſæ inſtabilitatis, & nunquam commutanda ſors quam aſſignabit ſententia futuri examinis. Dubitabilis & incomparabiliter formidabilis continuatio duarum extremitatum, id eſt, vitæ præſentis & futuræ. Mediator autem qui ambages & veteres interruptiones Dei & hominis ſoluere venit, & actiones noſtras aduersùs malignum innouare & perpetuare, pœnitentia interueniente, in hodierno Euangelio quibus priuilegiis, & quibus in integrum reſtitutionibus anteceſſores noſtri hereditatem immarceſſibilem con-
Math. 5. 3. ſeruatam in cœlis recuperauerunt, oſtendit dicens: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*, &c. Cauentes itaque faſtidium proli-
Deeſt aliquid. xitatis, quàm breuiter poſſumus vtilitatem morum exinde mutuamus.

In primo cornu agni ſcribendo nomina noſtra, in libro vitæ vocat gratia Dei oues ſuas nominatim. In ſecuudo mittit diſcipulos ſicut agnos in medio luporum, vt patientiâ ſuâ vincant hoſtilem malitiam. In tertio iam non habent colluctationem contra carnem & ſanguinem, ſed aduerſùs principes & poteſtates, ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus ventilat cornu. In quarto fit propitiatio animarum per ſanguinem Chriſti. In quinto aratra Euangelij per auditorum arua ſulcando & ſeminando Verbum Dei trahuntur. In ſexto Sacerdotale. In ſeptimo regale officium initiatur & ſanctificatur. Non inconuenienter & ſeptem cornua, ſeptem illa remunerationis & beatitudinis itinera ſunt; videlicet paupertas ſpiritus, manſuetudo, luctus, eſuries & ſitis iuſtitiæ, miſericordia, munditia, cordis & pax. Oculi verò agni ſunt his exercitationibus cooperatoria cariſmata ſeu præmia repromiſſa, id eſt regnum cœlorum, poſſeſſio terræ, conſo-
Cant. 4. 2. latio, ſaturatio, miſericordiæ recompenſatio, viſio Dei, & filiatio. Hi ſunt etiam dentes de quibus dicitur, *Dentes tui ſicut grex tonſarum quæ aſcendit de lauacro.* Maſticatis enim paſſione, vel mortificatione ſanctis, ad ſui ſtomachi ſecretoria traijcit, & occultorum ſuorum conſcios efficit, quia abſcondit eos à conturbatione hominum. O ſancti, ô beati, ô electi Dei viſceribus eius connumerandi, exalationes ſacras & emiſſiones puriſſimas reſpergite famelicis veſtris; quia in idipſum refluxiones gratiarum vobis continuabuntur, nec copia deerit, vbi venas gratiæ nulla auaritia claudit. Lazarus noſter ante fores veſtras nudus, mendicus, vlceroſus, famelicus iacet expectans micas,

præstolans reliquias de plenitudine mensæ, de stillicidiis fæcundissimæ cænæ. Operite nudum iustitiâ,& carnem vestram ne despexeritis. Pro miseria, mendico ferte opem, vlceroso apponite mendicamen, famelico porrigite panem & exuli de reditu solamen; deliciæ vestræ, nec desunt aduenientibus, nec superfluunt abeuntibus. Ea regulariter moderatione regio vestra dispensatur, vt sicut prædestinationi nihil minuitur, sic nihil superaddatur. Nondum impletus est numerus fratrum vestrorum, de quorum germanitate etsi pro incerto sortis nostræ non præsumimus, tamen vt compatriotas nos admittatis humiliter optamus. Ad patrem igitur vestrum & patrem nostrum oculos eleuantes totis medulis clamamus, Pater Abraham miserere mei & mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam de cisternis Bethlemiticis, vel de fontibus saluatoris, & refrigeret flammam nostram qua cruciamur. Passionibus namque & tentationibus carnis accensi, diabolicis sufflatoriis vrimur, & penè nemo est qui se abscondat ab incendio isto. Quasi ergo torris erutus de igne & quasi facies ollæ combustæ, nos Ethiopes manus Dei præuenientes coram illo procumbimus, spem de Psalmo habentes in quo ve- Psal.86
raciter dicitur, *Ecce alienigenæ & Tyrus & populus Æthyopum hi fuerunt* 4.
illic, si apud vos non est locus impatientiæ, neque verecundiæ. Maria Magdalena, Mathæus publicanus, Paulus blasphemus, latro in cruce, nonne de hoc genere aliquando fuerunt: hæc autem spes in sinu nostro est quod os putei tantarum misericordiarum & potentiarum nondum clausum est; adhuc plures absorbet, & quos absorbuerit super niuem dealbat, & massæ candidatorum agglutinat.

IN COENA DOMINI.

SERMO V.

FILI *hominis &c.* Mensa Domini diues & magna omnes recipit, & quan- Ezec. 3.
tùm ad se omnes reficit. Clamat enim Dominus mensæ, dicens: *Venite* Math.
ad me qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Qui laboratis non in 11. 28.
saturitate pro terrenis honoribus & diuitiis, & onerati estis, postquam adquisieritis; Venite ad me Deum & ad doctrinam Dei, & ego vos reficiam non pane illo desiderabili de quo Daniel: *Et panem desiderabilem non co-* Dan.
medi; sed pane viuo qui de cælo descendit. Reficiam sicut Eliam, ne in via 10. 3.
deficiatis. Sacramenti cortice operto corpore sancto Christi, in via reficiam, manifestata visione, & reuelatione, perficiam in patria: hîc enim reficiendi per fidem ambulamus, ibi perficiendi, facie ad faciem Deum videbimus.

Ad hanc refectionem quia intus quasi inclusa latet virtus & veritas sanctæ Eucharistiæ passim accurrant & boni & mali. Aliquando festiuiùs & sæpius mali quàm boni, semper autem etsi tardiùs boni deuotione pleniori quàm mali. Contemplor & comploro, non solùm spiritales, sed animales & car-

nales, sese ad mensam Domini ingerere. Sedet ad mensam Domini homo spiritualis cum Apostolis, nec in fide nec in sorte dissimilis. Hîc pascit, hîc cubat in meridie habens statum quietis iuxta mensam refectionis, dicens cum
Math. 15. 4. Petro: *Domine bonum est hîc me esse*, vt sit læua tua sub capite meo, lucra sæculi tamquam stercora contemnenti; & dextera tua, in qua est calix benedictionis, amplexetur me.

Ioan. 6. 60. Quid animalis? Tamquam canis in circuitu mensæ oblatrat dicens: *Durus est hic sermo quis potest eum audire?* hic accipit corpus Domini de mensa, sed non percipit. Non enim animalis homo percipit quæ Dei sunt; perciperet, si ad salutem acciperet. Ad salutem acciperet, si cum fide & deuotione accederet. Sed disputat quomodo hoc fiat. Quot namque scrupulos vel sibi obijcit vel soluit, tot & plura sunt in sanctuario Dei quæ non intelligentur nisi in nouissimis. Animalis est frater ille senior in agro qui non intrat ad epulandum vitulum saginatum, quem pater reuertenti prodigo immolauerat, disputat & murmurat non posse fieri, de pane corpus Christi, cum potuerit totus mundus de nihilo fieri; canis est.

Quid carnalis? Musca est, musca canina. Quid facit musca in mensa? Inquietat, contaminat, perdit suauitatem vnguenti. Leues, instabiles, murmuratores, curiosi, sunt muscæ. Si contigerit muscam calicem intrasse & corpus Domini in manibus tuis tetigisse, valde, vt dignum est, doles & irasceris. Cur ergo, ne sis ipse musca, te non corrigis? Vide actus tuos, si murmuras, in hoc es musca, quia ipsa murmurat. Si alios inquietas musca es, quia inquietat. Si instabilis es, musca es, quia numquam aut vix in vno loco stat. Si astutiâ tuâ corrumpis alicuius simplicitatem, musca es, quia quod tangit, corrumpit. Abraham abigebat muscas ne contaminarent sacrificium suum quod Deo offerebat. Vtinam non sicut sunt modo muscæ alatæ, sic non essent qui mensam Dei, infidelitate aut turpi conuersatione infestarent.
Cap. 22. 15. Apocalipsis eijcit canes dicens: *Foris canes, venefici, impudici, homicidæ, idolis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium.*

Ezech. 3. 3. His eiectis redeamus ad filium hominis, id est, ad spiritalem hominem, *fili hominis, venter tuus comedet, & viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi, & comedi illud: & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Vt ait Salomon:
Eccli. 36. 20. *Est cibus cibo melior*; est cibus gulæ, est cibus animæ; Est cibus ventris, est cibus mentis, est cibus corruptibilis, est cibus incorruptibilis. Est cibus qui gustatus affert mortem, est cibus qui manducatus confert vitam. In paradiso suadet serpens comedere lignum scientiæ boni & mali. In cænaculo grandi strato, post carnes veteris agni, tradit IESVS Apostolis sacramenta corporis & sanguinis sui. Opponit itaque Dominus lignum ligno, cibum cibo. Hodie in cœna cibum, cras in cruce lignum. In cibo sumitur, in ligno crucifigitur. In cibo refectio accipitur, in ligno pretium redemptionis, soluitur. Eucharistia appellatur cibus, lignum sancta crux.

Mira conuersio in cibo, vbi de pane corpus Domini conficitur, de vino sanguis. Dura passio vbi clauis tenerrimum & castissimum corpus Dominicum configitur & latus continens pretiosissimum thesaurum lanceâ militis aperitur. O Domine qui pascis me & de tuo & de te, quid rependam nisi mea &

me. O Domine qui me redimis non auro & argento, ſed ſanguine & corpore tuo, quid retribuam niſi carnem & animam? Si me appendo totum in ſtatera crucis iuxta te totum, quæ viciſſitudo recompenſationis, quæ comparatio tantilli & tanti? Quid viliſſimus vermiculus in menſa Domini?

Sed habet Dominus non vnam tantùm menſam, ſed multas. Quot ſunt diuerſitates animalium mobilium & ſeſe mouentium; tot varietates ſub cælo Dominicarum menſarum. Paſcit namque Deus ſingula in genere ſuo & ſecundùm genus ſuum: ſua maieſtate glorioſa & glorificata in cælo paſcit Angelos ſanctos, paſcit & beatas iuſtorum animas. Paſcit quoque in terra bonos & malos, qui facit ſuum ſolem oriri ſuper bonos & malos, pane materiali ſecundùm corporalem refectionem vtroſque, ſecundùm ſpiritalem alteros, id eſt, bonos tantùm. De hac igitur refectione qui dat eſcam pullis coruorum, loquitur Deus ad prophetam: *Fili hominis venter tuus comedet, viſcera tua replebuntur volumine iſto, quod ego do tibi.* De hoc volumine paulò ſuperiùs ait, *Et vidi & ecce manus miſſa ad me in qua erat inuolutus liber & expandit illum coram me qui erat ſcriptus intus & foris & ſcriptæ erant in eo lamentationes, & carmen & væ, & dixit ad me fili hominis quodcumque inueneris comede.* Exech. 3. 3. Cap. 2. 9.

Liber manumiſſus ad Prophetam, ſacra & Euangelica ſcriptura eſt, quæ quaſi inuoluta ante paſſionem Domini, in cœna eius expanſa & expenſa in cruce tamquam in menſa, & tam ſacramentale à nobis, quàm & ipſum corpus à Iudæis paſſibile hodie & cras ſupponitur. Quatuor Euangeliſtæ extendunt & expandunt pallam iſtam manifeſta narratione, quibus verbis panem in corpus, & vinum in ſanguinem ſuum ſanctificauerit ſcribendo, quibuſque crucifixoribus in cruce appenſus ſit. Manus Dei eſt ipſa operatio qua operatus eſt ſalutem in medio terræ, ſalutem vitæ in cibo, ſalutem libertatis in pretio. Si alterum deeſſet, opus diuinum non eſſet. Si enim reficeret & captiuum non liberaret, prorſus poſt cibum lacrymas non tergeret. Quid enim eſt ancilla ſatietas? Immo captiua magis ſtimulat ſatietas, plus ſiquidem dolet de captiuitate, quàm gaudeat de refectione. Rurſum ſi redimeret, nec redemptum paſceret; vtique eſuriens ſicut Iſraël in deſerto eductus de Ægypto murmuraret. Neutrum itaque defuit, vbi & panis affuit de cœlo, & de IESV ſaluatio.

Scriptæ ſunt tamen in libro iſto lamentationes & carmen & væ. Lamentationes in paſſione, carmen, id eſt, alleluya in reſurrectione, væ in proditoris condemnatione. Mulieres lamentabantur, Angelus carmen vultu & ſtolâ cantabat dicens mulieribus. *Nolite timere ſcio enim quòd IESVM quæritis crucifixum, ſurrexit non eſt hic*; hoc carmen, hoc canticum nouum ſcriptum eſt in Euangelio. Sed vbi væ? Iudas pœnitentia ductus pecuniam retulit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit. Væ ei: *Melius illi eſſet, ſi non eſſet natus homo ille.* Effuſa ſunt viſcera eius. O Iuda vbi eſt buccella quam de manu Domini acceperas? vt in Iob legitur de impio: *diuitias quas deuoraueras extraxit Deus de ventre tuo.* Indigna enim interora tua vbi Sathanas poſt buccellam introiuit, retinere cæleſtia Dominici corporis ſacramenta nequiuerunt. Prophetæ autem dicitur; viſcera tua replebuntur volumine iſto, quod ego do tibi. Marc. 16. 6. Math. 26. 24. Iob. 20. 15.

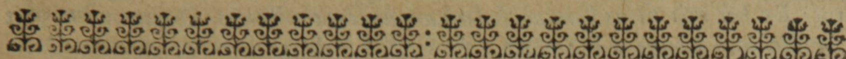
Corpus Christi in panis specie Apostolis datum, & vsque ad finem sæculi, in altari consecrandum, volumen est siue liber inuolutus; nam non apparet quod est, & quod apparet non est. Scriptus est intus & foris: foris est sacramentum visibile, intus virtus & veritas inuisibilis. Lege quod foris est, crede quod intus est. Scriptæ sunt lamentationes vt pœnitens doleat, carmen, vt iustus gaudeat: Væ vt qui in sordibus est sordescat adhuc, iudicium enim sibi manducat & bibit, qui indignè accipit. Viscera verò eius replebuntur, qui habet viscera pietatis, castitatis & caritatis. In tali lectulo, requiescit Salomon.

Fili hominis comede filium hominis. Iste filius hominis non occiditur & comeditur. Sed priùs in cœna comeditur & deinde in passione crucifigitur. Eucharistia communio est, non crucifixio. Nam viuus non communicat mortuo, nec mortuus viuo, sed viuus viuo, & mortuus mortuo, hoc est si compatimur & conregnabimus. Si commortui sumus cum Christo, credimus quia simul viuemus cum ipso. Si ergo viuimus vita Christi bene illi communicamus, qui surgens à mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Rectè communicat filius hominis, filio hominis, si conuersatione, si passione, si resurrectione communicat. Conuersatione per omnia sobria & sancta; passione humillima & patientissima; resurrectione formo-
Ps. 92. 1. sissima & firmissima, vnde Psalmista: *Dominus regnauit decorem induit, induit Dominus fortitudinem & præcinxit se virtute.*

Fili hominis venter tuus comedet, hoc contra vsum loquendi, quia comedere librum inuolutum siue volumen, supra vsum est comedendi; legere enim solemus volumina non comedere, & os non venter comedit. Quid est igitur, *venter tuus comedet & viscera tua replebuntur volumine quod ego do tibi?* Mente non ventre, fide non dente, operibus non faucibus ad salutem sumitur Christus, intus enim scriptus est liber. Sed quia & foris, manus no-
* l. qui stras & labia, & dentes & fauces in lutere* quod est ad ostium tabernaculi, plenum aqua tam corporaliter quàm spiritualiter abluere debemus. Monumentum & sepulchrum IESV mundum est, nouum est. Omnem iniuriam excipit Christus, sed nullam immunditiam. Si opponis quod expuerunt in faciem eius, & velauerunt; se illo sputo contaminauerunt non IESVM: nam caro eius non vidit corruptionem, neque in actu neque in obitu.

Sit ergo venter mundus, ciborum parcus, sit mensa pura, abstinentia vitiorum. Sit venter strictus non effusus, sit esuriens escam, non ministrans luxuriam, sit cibaria ministris suis dispensans, non ad illicita superfluus inflammans. Tales sunt ventres Prophetarum, tales Sanctorum omnium. Vnde dicitur: Venter tuus comedet, & viscera tua replebuntur, quia non sunt veteres vtres, qui rumpuntur cum nouum in eis mittitur vinum. Inde Psal-
Psa. 62. 6. mista. *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Sequitur; Et comedi illud, & factum est in ore meo tamquam mel dulce. Eucharistia dulcis super mel & fauum ori meo. Lætum, securum, magis acutum reddit me hostia sancta, hostia pura, hostia immaculata, quotiens à me percepta fuerit.
Psal. 22. 4. Dico Domino meo IESV; *Si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala quoniam tu mecum es*, per corpus & sanguinem tuum. Vtinam in hac perceptione prægustarem quàm suauis Dominus in regno, qui tam dul-

cis in exilio, IESVS CHRISTVS Dominus noſter; Qui cum Patre & Spiritu ſancto, &c.

IN COENA DOMINI.

SERMO VI.

PANEM *Angelorum manducauit homo.* Quis ſit panis Angelorum, vbi ſit, Pſa. 77.
quomodo manducandus, quando, & vbi, & à quibus & quare, viden- 25.
dum: & dicendum eſt, quis ſit panis Angelorum quem manducat homo. Labia doloſi refugit, ſenſum erroneum atque immundum aſpernatur, ſed non ſpiritum humilem & quietum, & trementem ſermones eius. Corde itaque vero, corpore caſto, manu ſancta, lingua purgata, & tangere & comedere poſſumus illum panem, qui ex duabus decimis confectus eſt homo Deus, ex diuina ſcilicet natura & humana, in virgine de Spiritu ſancto conceptus & natus, mediator Dei & hominum factus.

Mulier namque illa de Euangelio, id eſt, ipſa ſapientia Dei, ſiue Virgo Maria, fermentum ſatis tribus commiſcuit, hoc eſt ligaturâ vnionis, diuinitatem, animam & carnem inſeparabiliter copulauit, ſapientia, operatione; Virgo conceptione. Piſtor huius panis eſt Spiritus ſanctus qui puriſſimum panem IESVM CHRISTVM de integra & tota Trinitatis ſubſtantia tamquam ſimila prima, & de puriſſimis & ſanctiſſimis Virginis ſanguinibus ſuperpurgatis, non cribro humani ingenij, aut meriti; ſed ſuperueniente obumbratione Spiritus ſancti, miſcuit, vniuit, in habitu & forma hominis formauit, coxit & de clibano ſaluis ſignaculis virginitatis, extraxit, menſæ angelicæ delicatiſſimas delitias appoſuit, humanæ etiam infirmitati efficaciſſimam medicinam temperauit.

Guſtato eo miratur palatum angelicum dicens: *Quis eſt iſte Rex gloriæ?* Pſa. 23.
humanum autem valde famelicum, delectatur ſapore & ſatiatur virtute, ſa- 8.
natur ab ægritudine, & incorporatur dilectione, & ſic panem Angelorum manducauit homo. Vbi vero eſt? aut ſurſum aut deorſum, aut iuxta vos: ſi ſurſum, aſcendendum; ſi deorſum, deſcendendum, ſi iuxta ſed latens; inueſtigandus, ſi iuxta ſed apparens, apprehendendus & comedendus.

Eſt autem ſimul ſurſum, deorſum, & iuxta latens & apparens. Surſum eſt quia Deus excelſus; deorſum, quia homo crucifixus, iuxta; quia *Ecce vobiſ-* Math.
cum ſum vſque ad conſummationem ſæculi, latens, non in forma viſibili qua 28. 20.
ſedet ad dexteram Patris, ſed in ſpecie panis & vini apparet in altari. Apparens priùs cum hominibus, quia & frequenter per miracula, quibuſdam viſibiliter apparuit in altari, & omnibus fidelibus certiùs fide creditur, quam quod oculis carneis viſibiliter cernitur. Quia ſurſum & deorſum eſt, ipſe enim eſt qui deſcendit & qui aſcendit ſuper omnes cœlos vt adimpleret om-

Ioan. 1. 51. nia; ideo in Euangelio dictum est. *Videbitis Angelos Dei ascendentes & descendentes super filium hominis.* Quia iuxta nos est, ideo ait Apostolus: *Rom. 10. 8. Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo.* Quia latet, item in Euangelio dicitur: *Luc. 22. 69. Ex hoc erit filius hominis sedens ad dexteram Patris.* Quia apparet; ait Apostolus. *Nonne IESVM CHRISTVM vidi* oculis meis? Quod 1. Cor. 9. 1. vtique post ascensionem dictum est, quia priùs cum hominibus conuersatus est, & vidit omnis caro salutare Dei.

Est in cœlo, in altari, in corde Christiani: in cœlo corpore glorificato, sedet ad dexteram Patris. In altari velato mysterio, latet sacratissimis opertum inuolucris; sicut Ioseph accepto de cruce eodem corpore cum Nicodemo ligauit illud linteis cum aromatibus, significans mysterij ligaturam in linteis, id est, notis bene nobis & gratissimis speciebus panis & vini, cum aromatibus fidei, spei, & caritatis, & aliarum virtutum, vel cum ipsius pretiocissimi corporis odorandis & odoratissimis virtutibus, quæ sunt in odorem suauissimum sanctæ Trinitati, cui offertur illud sacrificium, & angelicis spiritibus, quorum sedulo obsequio intra velum, id est, cœlum quotidie deportatur. In corde per fidem quæ per dilectionem operatur, per sanctam conuersationem, cui Deus accepto fert iustitiam.

Ecce de corpore IESV, vbi habitat, vbi pascitur, vbi cubat, vtique in Psal. 2. cœlo habitat, sicut in Psalmo dicitur: *Qui habitas in cœlo miserere nobis.* 22. In altari autem pascitur, quia & nostris sanctis desideriis delectatur; & de se nobis alimentum quod viaticum dicitur, parat nobis in via, qui erit satietas Psal. 16. 15. in patria; iuxta illud. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* In corde vero cubat, in meridie dilectionis, si molle, æquale & mundum reperit stratum, id est, si te inuenerit mansuetum, iustum, & castum. Hoc de pane quis sit, & vbi sit. Dicendum deinde quomodo manducandus sit; habet enim sicut singularitatem essendi, sic modum specialem & remotum edendi. Vnde Apostolus arguit Corinthios, qui nulla discretione vsi, passim indifferentur accedebant ad perceptionem sacramentalem Dominici corporis, sicut ad quamlibet escam corporalium refectionum: *1. Cor. 11. 29. Qui manducat* inquit *& bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit non diiudicans corpus Domini.*

O homo animalis desili paulisper ab asinitate tua, & conscendens in arcem rationis, quia necdum vales conscendere altitudinem contemplationis, compara cum corpore Domini quicquid corporeum vel spiritalis creaturæ accessibile est menti tuæ, & iusta appensione in pondere sanctuarij, hoc est, non philosophica & sæculari ratione, sed Catholica fide & diuinissima subtilitate, perpende quid hoc, quid illud, quantum hoc, quantum illud, quale hoc, quale illud, cuius dignitatis hoc, cuius illud, cuius vtilitatis hoc, cuius illud.

Quid ergo hoc nisi gemma pretiosissima quæ suo pretio totum redemit mundum, quæ attrita morte scintillauit & excæcauit infernales oculos, vt in tenebris lux esset & tenebræ eam non comprehenderent; immo de claritate cæcarentur, de lumine obscurarentur? Quid hoc nisi antidotum contra & supra omnia venena, quod etiam resuscitat mortuum? Quid hoc nisi illud corpus quod ante resurrectionem paulominus minoratum est ab Angelis,

lis, propter passibilitatem & mortalitatem, nunc eleuatum super omnem cœlestem altitudinem loco, dignitate, maiestate, gloria & honore coronatum? Quid illud omne quod vanitati subiectum est, quod semper tendit ad non esse, quod citò præterit & non est?

Quantum verò sit vel quale, sola nouit ciuitas superna, quæ sua magnitudine impletur, quæ sua pulchritudine illustratur. Dignitate Deo adiungitur, vtilitate numerus Angelorum reparatur, & prædestinatorum salus impletur. Omnis verò creatura, si quantitatem respectu Dei attendas, velut momentum stateræ reputata est. Si speciem, deformis, si dignitatem vilis quasi pannus menstruatæ, si vtilitatem, nullius pretij, quia non ditatur Deus creaturâ suâ, sed creatura Deo beatificatur. Discerne itaque hunc panem angelicum ô homo non tantùm à cibis corporalibus, sed à cunctis creaturis, præ omnibus hunc honorando, colendo, etiam diligendo, etiam adorando, credendo, manducando.

Hic modus manducandi, vt castus castum percipias, corpus CHRISTI Christianus, sanctum sanctus, pium bonus, iustum rectus, crucifixum deuotus, cælestem terrenus. Et hoc de modo manducandi.

Quando manducandus? In tribulatione, vt mitigetur, in necessitate vt excludatur, in infirmitate vt releuetur, in sanitate vt conseruetur, in prosperitate vt moderetur, in aduersitate vt confortetur, in morte, vt anima ad Deum dirigatur, mane vt tecum sit tota die, & tecum laboret, horâ tertiâ vt clamorem Iudæorum, *tolle tolle crucifige*, corde retineas, & in compunctione ista gratia Spiritus sancti animam tuam repleat. Horâ sextâ, vt teipsum cum CHRISTO cruci affigas: horâ nonâ, vt emissum spiritum à capite excipias, & in tuo spiritu dignè reponas: ieiunus etiam ante omnem grauedinem cibi & potus, accipe corpus CHRISTI, vt hospitium tuum ipse præoccupando, primos recubitus & primas cathedras, & primas salutationes habeat, & accubante eo, molestiam nulla de ancillis cogitationum faciat, nullus seruilis motus inordinatè mouendo illecebras carnis prorumpat, sed medium silentium teneant omnia dum os silet, lingua hæret faucibus, omnia interiora ad pedes IESV resident, salutaria tantùm meditantia & de salute sollicita.

Sunt etiam quædam tempora constituta, quibus censeo non abstinendum nisi extet rationabilis causa, id est, excommunicationis sententia, vel capitalis peccati conscientia, præmissa etiam confessione peccatorum & decantatione septem Psalmorum pœnitentialium, si fieri potest sumendum est corpus Dominicum. Vnde Psalmista, *Pracinite Domino nostro in confeßione psallite Deo nostro in cithara: qui dat iumentis escam ipsorum & pullis coruorum inuocantibus eum:* Euacuat enim superflua, & quæ abominatur sanctitas huius sanctissimi corporis, quod nusquam vidit corruptionem, neque apud Patrem ante sæcula, neque in Matre nascendo in fine sæculorum; neque in sepulchro resurgendo post diem tertium, neque in hospite diuertendo ad animam christianam per hoc sacrosanctum mysterium.

Ps. 146. 7. 9.

Corpus enim & anima, per sanctam confessionem purificata, per cœleste desiderium ad eum eleuata, per caritatem dilatata, & per compassionem

proximi affecta, cœnaculum illud grande stratum sunt, vbi Apostoli iuben-
1. Cor. tur parare Pascha, & Apostolus eumdem docet ordinem dicens, *Expurgate*
5. 7. *vetus fermentum vt sitis noua conspersio, sicut estis azimi, &c.* In summa di-
Psal. cendum de tempore perceptionis quod ait, Psalmista, *Oculi omnium in te spe-*
144. 15. *rant Domine & tu das escam illorum in tempore opportuno.* Tempus enim oportunum, facit ratio deuotionis, fidei, institutionis & necessitatis. Ecce quando.

Vbi autem nisi in loco sancto, nisi in templo Dei, nisi in Ecclesia catholica, sicut & agni carnes, nemo efferebat extra domum illam quæ vtrumque postem habebat tinctum, de sanguine eiusdem agni? In vtroque autem poste sanguinem ponit qui passionem CHRISTI corde credit ad iustitiam, ore autem confitetur ad salutem.

Iam à quibus panis Angelorum manducandus sit, dicendum est. Aposto-
1. Cor. lus ostendit dicens: *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat & de ca-*
11. 28. *lice bibat.* Hoc insigne sapientiæ in gestis suis proprium habent, quod diuina celebrat pagina, vt semper omnimoda examinatione studuerint ante factum, euentus facti diligenter pensare. Abraham trecentos vernaculos expeditos priùs numerauit, & sic quinque Reges debellauit, & Loth nepotem suum liberauit. Gedeon quoque Domino iubente trecentos separauit ad bellum contra Madian, qui manu proijciente ad os aquas lambuerant. Legislator quoque Moyses iubet vt cùm ad bellum procedere debent filij Israël, ante congressum pugnæ sacerdotes & duces clamore publico experiantur qui sint idonei bello, & qui timidi ad bellum vel minùs apti. In quo genere sunt, qui ædificauit domum nouam & non dedicauit eam; qui plantauit vineam & necdum fecit eam esse communem, qui desponsauit vxorem, & non accepit eam, qui formidolosus est & corde pauido. His omnibus reuersis, tunc cuneos suos vnusquisque principum præparabit.

Longissimum esset & difficile enarrare id fuisse studij apud alios quinquaginta bellatores Dei, vt scilicet semper probarent quos, ad quælibet officia eligerent, sicut etiam septuaginta seniores iubet Dominus Moysi eligere, quos ipse nouerit senes esse. Si enim tanto studio ad ista sæcularia probantur qui exerceant destinata officia, quorum nec victoria laudem æternam parit, nec meritum salutem veram, nisi fortè aliqui intendant se obsequium præstare Deo, non in eo quod hostes vincunt & homines occidunt, sed quia iniuriam Dei vindicant, & diuinis iussis militant: quantò magis ibi omnia probanda, vbi perenne periculum de negligentia, æternum remedium de diligentia. Probet ergo seipsum homo, tamquam subiturus bellum grande, non aduersùs carnem & sanguinem, id est, hominem mortalem, sed de carne & sanguine Domini, vbi contra Deum bellum arripitur, si indignè sumatur.

Sit ergo vernaculus Abrahæ, id est, educatus ingenio Ecclesiæ catholicæ, sit expeditus ab omni impedimento carnis & spiritus; sit de trecentis post Christum crucem suam in fide sanctæ Trinitatis baiulantibus: quinque Reges persequatur & apprehendat, vt quinque sensus suos in seruitutem Christi à libertate iustitiæ reducat & redigat. Loth nepotem Abrahæ eripiat, id est, virtutem aliquam per negligentiam amissam, recuperet per industriam.

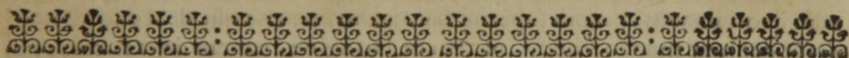
Tunc de pane illo edat & de calice bibat, quia Melchisedech reuertenti Abrahæ ab hac cæde obtulit panem & vinum.

Contra Madian qui interpretatur contradictio, id est, diabolum, vel motus carnis, assume illos trecentos, qui aquas lambuerunt, sicut canes solent lambere, manu ad os proijciente, id est, illos qui non secundùm carnem viuunt, nec desideria carnis faciunt, sed parcissimo & tenuissimo victûs sustentaculo, quasi canes prædam sequentes, vtcumque refocillati, gloriam promissam, quasi fugientem insequuntur, & isti de pane illo edant & de calice bibant, quia de calice Babilonis, id est, delectatione carnis nolunt bibere.

In domo autem noua ædificata & non dedicata, qui bonum sibi propositum eligunt, sed necdum ad effectum perducunt, in vinea plantata & necdum communi effecta; deuotionis inchoatus fœtus per sanctum desiderium, sed necdum formatus & editus per vsum, in vxore desponsata & necdum accepta, votum de mutando sæculari habitu, & nouæ vitæ accipiendæ promissio, quod quamdiu differtur, vxor desponsata non accipitur. In formidoloso & corde pauido; qui timet vbi non est timor, & sic expauescit ad folium arboris, quasi ad morsum serpentis, nec accedit ad quodlibet votum sanctæ religionis.

Omnibus his improbatis reliqui probent se, cuneos aduersùs vitiorum castra præparantes, & sic bellantes viriliter contra omnes impugnationes quæ militant aduersùs animam, de pane illo edant & de calice bibant. Ecce à quibus manducandus sit panis Angelorum.

Restat, quare. Quare nisi vt vitam habeamus, & abundantiùs habeamus; nisi vt nobiscum habeamus Dominum, nisi vt in nobis sit ad iustificationem præsentem, & ad futuram glorificationem? quam nobis præstare ipse panis viuus & verus dignetur, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo, IESVS CHRISTVS Dominus noster qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat.

IN COENA DOMINI.

SERMO VII.

PANEM *Angelorum manducauit homo.* Cui mensa & fercula indulgentur Angelorum, eidem ipsi officia & ministeria imperantur in obsequiis cœlestibus militantium. Antequam ergo contingat sacerdos missam, vel mensam Deo ministrantium, mentem purificet & pacificet Angelis in nullo contaminatis, vt sit vnum officium, quorum non est diuersum conuiuium. Ps. 77. 25.

Sed quia ad diuina & inuisibilia non consurgunt filij hominum graui corde & terrestri ac cœco carcere nati, & nutriti, nisi per humana & visibilia vt ascendant ad illum, qui habitat in caligine & qui ponit nubem ascensum

ſuum; quæratur ſcabellum pedum, ſcala Iacob, vt ſit læua ſub capite & dextera ampleƈtatur gradientem. Iuuatur autem vſu & conſuetudine tam verborum quam rerum mundanarum, quicumque ab his ſubrepere temptat ſurſum ad inuiſibilia Dei & quaſi reptile ſuper terram, id eſt, ſtellio manibus nititur, vt moretur in ædibus Regum. Cùm verò Angelica natura cibario iſto pane non egeat, tamen more humano panem dicitur habere & manducare in regno cœlorum.

Nec putandum in cœlo habere locum quodlibet fragilis naturæ ſubſidium; ſic in paradiſo in quo poſitus eſt homo, factus in animam viuentem vt corporaliter cibos corporales ſumeret ad ſuſtentationem & recreationem ſui corporis, nondum abſolute immortalis, quia ſicut peccauit comedendo quod erat prohibitum, ita etiam peccaret, ſi non comederet quod erat iuſſum ibi. Ex omni ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Vnde Auguſtinus ſuper Geneſim. *Caro Adæ ante peccatum ita immortalis creata eſt, vt per alimoniam adiuta, eſſet doloris & mortis expers.* Aug.

Spiritalis & Angelica creatura, ſola viſione beata, creatoris ſui, æternaliter ſic paſcitur, vt nulla extrinſeca ſubminiſtratione refocilletur. Quod enim apud Abraham & Loth & multos alios apparentes Angeli comediſſe leguntur, non fuit paſſio ſed compaſſio, nec ſpiritum ſed corpus aſſumptum præferebant quando ab eis talia fiebant. Cùm ergo auditis panem Angelorum manducauit homo, quærite quem panem intelligere debeatis, vtique ſpiritalem non corporalem, cæleſte non terrenum, viuum non mortuum, qui paſcit mentem non ventrem, qui non deficit cum reficit.

Satis bono piſtore fit panis qui de cœleſti menſa ſumitur, quo nullus candidior, nullus mundior, nullus calidior, nullus recentior, nullus ſalubrior, nullus ſapidior, nullus ſanctior, dignis labiis ſponſæ ad ruminandum, idoneus ad ſatiandum & ſanandum. Domine ſemper da nobis hunc panem, panem quotidianum, panem ſuperſubſtantialem, panem qui de cœlo deſcendit & dat huic mundo vitam, panem de ſartagine, panem de craticula, panem de clibano, panem de ſimila, panem conſperſum, panem vnctum oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, panem ſignatum quem pater ſignauit & miſit in mundo.

Ecce, Domine IESV, paruuli tui quos tibi dedit pater, pueri tui quos ſanguine tuo adquiſiſti, petunt panem, & non eſt qui eis frangat. Æqualis bonitatis erit & gratiæ ſi dederis, & ſi fregeris. Nam dare & non frangere, quid eſt aliud niſi famem alicuius oſtenſo pane prouocare, deſideria infantilia oblatis & retractis vberibus fruſtra ardentiùs commouere? Si enim vt ait Apoſtolus, eſſet ſuper, terram, nec eſſet Sacerdos, cum eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera; quod eſt dicere. Et ſi in menſa, hoc eſt in mundo, panis, id eſt, hoſtia pro peccatis deferretur, ſi non eſſet ſuper terram qui frangeret, hoc eſt, niſi Chriſtus exiſtens ſacerdos, ſeipſum Deo Patri offerret, nemo de toto genere Adæ reconciliationem noſtram celebraret, neque paruulus panem ederet, cùm tamen eſſent plures qui offerrent ſecundùm

legem munera quæ Moyses instituerat, non ad redemptionem sed adumbrationem.

Panis itaque est corpus CHRISTI, qui semel in cruce quasi à seipso frangitur, cum potestatem habens ponendi animam suam & potestatem habens iterum sumendi eam, inclinato capite tradidit spiritum, & quotidie sic seipsum mysticè in altari frangit innouando fidem in cordibus nostris & efficaciam passionis suæ conferendo animabus nostris, sicut in cœna accipiens panem benedixit, fregit & dedit Apostolis suis: dicens Accipite & manducate, hoc est corpus meum.

Iam iam & vos Sacerdotes participes CHRISTI facti, panem qui est corpus CHRISTI cum CHRISTO accipitis, benedicitis, frangitis & distribuitis populis. Sed vos ministerio concesso hoc agitis, ille authoritate sibi congenita. Ipse est enim & qui baptizat, & qui Eucharistiam sanctificat. Ipse est qui benedicit benedictionibus vestris, & maledicit maledictionibus vestris. In ipso enim benedicentur omnes gentes terræ. O Sacerdos qui ponis manum tuam in paropside, caue manum traditoris Iudæ leprosam per auaritiam, sciens quia omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, non habet hæreditatem in regno CHRISTI & Dei.

Dicit Angelis suis Deus de indigno ministro: Videte ne forte sumat de ligno vitæ, id est, de corpore CHRISTI quod est lignum vitæ, sumat vitam æternam, qui in conspectu meo stratum patris maculauit, & luxuriando in stercore suo computruit. Sumit namque sibi potiùs mortem de vita, quàm vitam, qui indignè manducat & bibit calicem Domini, reus enim est corporis & sanguinis Domini. Ne ergo pereas cum Dathan & Abiron, cum Nadab & Abiud, laua proinde manus inter innocentes, non cum Pilato; nam Pilato manus cum alluit, qui peccatum, quo prægrauatur, cognoscit, nec dimittit. Cum innocentibus, qui vel nullum graue.

Vt autem fide dentata caro masticetur ab homine panis Angelorum, dentes habetote eburneos, id est, sensus exercitatos, secundùm catholicæ doctrinæ castitatem & Angelicam veritatem: Prædicate autem super tecta, primò de institutione huius sacramenti, quod à Domino in cœna post agnum typicum Apostolis tradita fuerit, vt idem corpus suum quod super astra glorificatum leuaret, mirifica dilectione in altari velatum mysticis speciebus vsque in finem sæculi, suis fidelibus collocaret.

Secundò de forma quæ est in pane triticeo, cum vino & aqua in calice mixto à Sacerdote catholico, intentione & ordine conficiendi hæc præferat CHRISTI verba, *Hoc est corpus meum, &c.* His enim ex pane fit corpus CHRISTI, & ex vino cum aqua, fit sanguis. Cætera omnia quæ ante vel post fiunt & dicuntur, laudes sunt CHRISTI & orationes.

Tertiò de sacremento & re, quorum alterum; id est, sacramentum dicitur propriè illa visibilis species panis & vini vt iam dictum est, res vero contenta & significata, caro CHRISTI; aut res significata & non contenta, vt vnitas Ecclesiæ in prædestinatis, vocatis & iustificatis.

Quartò de modo manducandi qui duplex est, id est, sacramentalis, quo boni & mali manducant corpus CHRISTI veraciter, sed boni ad salu-

tem, mali ad damnationem; & spiritualis, quo non nisi boni manducant, quod est credere in Deum & manere in Deo per sanctitatem vitæ & vnitatem fidei.

Quintò de conuersione substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis CHRISTI, vbi licet panem & vinum post consecrationem videas, certo tamen certius credas nec panem ibi esse nec vinum, nisi fortè panem Angelorum de quo dicitur quia panem Angelorum manducauit homo. Sextò, de fractione quæ mystica est in forma scilicet panis, & magis fide credenda, quàm verbis discutienda. Septimò, de cotidiana immolatione vtrum CHRISTVS immoletur substantialiter an in mysterio. Semel immolatus est CHRISTVS morte passionis, cotidie memoria & recordatione eiusdem immolationis.

Octauò, de causa institutionis quæ duplex est, quia præstat augmentum virtutis, & medicinam cotidianæ infirmitatis. Nonò, qui & quando debeant Eucharistiam sumere: qui non est in peccatis grauioribus vel in affectu peccandi, ad minus ter in anno, & meliùs per singulas Dominicas aut cotidie. Decimo de peccatore sacerdote aut hæretico, vtrum conficiant corpus CHRISTI: quantumcumque peccator sit Sacerdos, dum intus est, nomine sacramenta conficit, sed non vita, quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur Creatoris, & nihil à bono maius, nihil à malo minus percipitur. *

* Vetus error quem ex S. August. refutat S. Tho. 3. p. q. 82. art. 7. & Estius in 4. Sent. dist. 13. paragr. 3.

Hæreticus quia extra Ecclesiam est, non conficit. Sufficiant hæc fidei veræ de sacramento corporis & sanguinis Domini, quia non est bonum, mel multum comedere, ne satiatus euomas illud. Fide igitur sana, mente integra, carne sancta, conscientia pura, anima deuota accedite ad panem Angelorum & illuminamini & facies vestræ non confundentur. Quod vobis præstare dignetur, &c.

IN COENA DOMINI.

SERMO VIII.

Genes. 2. 16. PATRES *comederunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt.* Mors de inobedientia veniens, acerba est in Adam & Eua, acerbior in præuaricatione Mosaïcæ legis; ibi qui peccabat lapidibus obruebatur, nec misericordiam aliquatenus consequebatur. Mors verò CHRISTI turpissima, eò ampliùs fuit acerbissima quò magis sine peccato originali & actuali vixit, de Spiritu sancto conceptus, & de incorrupta Virgine natus. Sed quare & vnde hoc? Quia patres Adam & Eua comederunt vuam acerbam.

Gen. 2. 16. Omnia ligna paradisi de quibus dicitur: *De omni ligno paradisi comede*, ista concessione matura proculdubio & dulcia non acerba erant: solum veti-

tum acerbum erat non de natura creationis, ſed de inobedientia præuaricationis: abſolutè ſiquidem omnis creatura Dei bona eſt, ſed malum & acerbum ei qui per offendiculum manducat, ſiue caro ſit, ſiue piſcis, ſiue panis, ſiue vua, ſiue quælibet eſca. Sapidioris acidi eſt inobedientia, vnde & præuaricatores legis CHRISTVM crucifigentes, acetum illi in cruce porrexerunt, verſi de vino ſanctæ radicis, in amaritudinem aceti & vitis alienæ.

CHRISTVS in nullo à Patre degenerans & non de aqua mortalis naturæ vinum faciebat ſuauiſſimæ gratiæ & immortalitatis æternæ, obediens Patri vſque ad mortem crucis, vbi tamquam muſtum ſpirans oratione & patientia ſua, etiam calcatores ſuos inebriabat dicens: *Pater ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* Iudæi autem malitiâ ſuâ inebriati; mouentes capita ſua dicebant. Si filius Dei es, ſaluum fac temetipſum. O Iudæi quare comeditis vuam acerbam vt dentes filiorum veſtrorum obſtupeſcant, dicentes ſanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros? Vua quodammodo acerba eſt, non et ſe, non in ſe, ſed in dentibus veſtris qui de ſe dicit, ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet. Luc.23. 34.

Salua fide æqualitatis filij cum Patre, dico IESVM quaſi vuam acerbam, id eſt, immaturam fuiſſe, dum in mundo noſtros defectus geſtaret in corpore, dum viuus mori poterat, ſicut ipſe ait. *Poteſtatem habeo ponendi animam meam & iterum ſumendi eam:* vuam vero maturam & dulciſſimam dum morte abſorpta gloriam immortalitatis indueret, & de mortalitatis paſſionibus nullas reliquias retineret. *CHRISTVS* enim, vt ait Apoſtolus, *reſurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Hanc vuam Petrus cum cæteris Apoſtolis fugientibus negando quaſi acerbam comedit. Vnde & quidem diſcipulorum dixit ei: *Et nos ſperabamus quod ipſe eſſet redempturus Iſrael.* Obſtupeſcunt dentes qui dicunt, ſperabamus; ſed qui ſunt filij Apoſtolorum quorum dentes obſtupeſcunt? Vtique ſancti Martyres qui corpora ſua propter, CHRISTVM tradiderunt ad ſupplicia. Alio & diuerſo genere incredulorum Iudæorum: Martyrum obſtupeſcunt admirando & imitando patientiam & bonitatem CHRISTI. Iudæorum ſub Veſpaſiano & Tito exulando & portando imprecationem paterni delicti ſicut Chaim poſuit ſignum de quo ipſe ait. *Quicumque inuenerit me occidet me.* Ioan. 10. 18. Rom. 6. 9. Luc. 24. 21. Gen: 4 14.

Sed videamns quomodo dentes filiorum obſtupeſcunt, quia primi parentes comederunt vuam acerbam, peccato & pœna peccati obſtupeſcunt dentes noſtri. Peccato tam originali, quàm actuali pœna tam præſenti quàm futura, tam temporali quàm æterna. Vt itaque dentes ſanarentur & ad cibum capiendum repararentur, cœnauit IESVS cum diſcipulis ſuis; & ne carnes agni legalis iterum acerbarent dentes, ſuppoſuit panem & vinum & tranſſubſtantiauit in corpus & ſanguinem ſuum. In hac cœna & infirmitati noſtræ conſuluit, viſibile ſacramentum oſtendendo, & fidem inſtruxit ſuper his ſpeciebus panis & vini virtutem deificando. *Deſunt multa.*

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO I.

Ps. 145. 10. SION *regnabit Deus tuus.* Nouus Rex, noua lex. Rex iste, Fratres carissimi, tam nouus est in regno hominum, quam sempiternus in Regno Angelorum. Ab æterno enim ex sapientia creauit illud Regnum Angelorum; in quo vt Deus ab eis adoratur, vt Dominus timetur, vt pater colitur, vt creator recognoscitur, vt Rex veneratur. Desciuerat autem ab initio à consortio commilitonum huius regni lucifer, qui secum tertiam partem exturbauerat è cœlo, & in caliginoso isto aëre, castra sua statuerat, donec ad ima tartara in nouissimo dierum pereffluerét, & digna supplicia hæreditaret.

Resarcire autem damnum regni & numerum exercitus sui intendens Rex ille sapiens & potens genus humanum pro grege Angelorum substituit, inualidius quidem pro carnis grauedine, sed non inferius pro sua imagine, & similitudine in qua illud condiderat. Tam cita verò subsecuta est direptio & subuersio noui illius coloni paradisi, qui quasi tyronus tyrocinij tempora in gymnasio illo interim compleret, quousque omnimoda armorum habitudine angelicam militiam, & tunc in eamdem tam puritate quàm charitate Regis sui similiter coniuraret militiam. Tam, inquam, repente tyronus iste succubuit, vt ante florem arescceret, ante partum abortiret, ante tempus periret. Coagulo namque vitiatæ radicis, tota ramorum condensitas malè fermentata, pleniore respergebat acetositate quidquid virgulti generatione filiorum germinaret tota illa sylua generis humani ex arbore Adæ & Euæ. Numquam malum saporem imminuebant qui originali insipiditati, de originali peccato venienti, per actualia peccata quotidie venena aspidum in spongia malarum concupiscentiarum cum vsuris circumferebant.

Tandem diuina sapientia coarctans terminos patientiæ suæ, quæ tale dispendium æquanimiter per tempora sæcularia sustinuerat, accinxit fortitudine lumbos suos, & roborauit brachium suum, accendens lucernam vt quæreret drachmam quam perdiderat, & fines hostilium castrorum tam in natiuitate quàm in morte sua penetrans, prædam excussit de manu & ore prædonis, prædonem vinculis igneis astringens, & laqueo antiquæ fraudis illum strangulans, cum in hamo Diuinitatis appetibilem carnis suæ escam proponere, & sancta fraude artem malignitatis deciperet. Tyranno igitur subacto, ad nidum in quo pater Adam & mater Eua cum quibusdam pullis suis incubabat, conuolauit, & de infernali nido tamquam gallum gallinaceum omnium fidelium animas asportauit.

Ne autem abigeret qui abduxerat, & de calore suo fœtido nimium illas suffocabat, non fouebat, ligauit illi brachium panno illo, quo Iudæi oculos eius

eius velauerant, & feriens venam eiusdem brachij phlebetomo Diuinitatis, attraxit totum sanguinem animarum sanctarum, & adducens ventum vrentem de deserto virginali iuxta prophetiam, venas eius siccauit. O potestas Dei, ô impotentia diaboli. Iam enim fractum est brachium diaboli & exaruit. In regno quasi suo, hoc est in mundo, congressus cum Rege nostro. Præualuit quidem illum ligare, tenere, crucifigere, non tamen potentia hostili sed patientia Dei, qui potestatem habebat ponere animam suam & iterum sumere eam.

Rex noster vires tunc occultabat & dispensabat, sapiens enim reseruat in posterum. Tyrannus crudelis sæuiebat & vndecumque vires emendicabat, toto robore suo murum nostrum suffodere gestiens, & memoriam Regis nostri de medio tollere insistens. Fecit ergo quæcumque potuit, & quædam quæ non potuit, sed voluit, attemptauit. Defecit tandem & ad latibulum infernalem refugit. Et tu Rex noster quid? Domine qui iustitiam iudicabis, multo magis iniustitiam condemnabis? Calido pede preme vestigia, & apprehende caudam serpentis antiqui solitò transuersantis & à facie tua fugientis. Adhuc penes se celat chirographum decreti, quod est contrarium nobis, & fortè, si remanserit ei, calumniam aliquo tempore suscitabit, & de soluto debito quasi non solueris ei, cum vsuris pro nobis opponendo cautionem chirographi.

Scripta itaque & scrinia eius in lumine vultus tui & in brachio extento reuolue, & exentera piscem illum, vt de corde eius tamquam de repositorio remotissimo proferas veternosa illa consilia, quibus seducere non cessat inhabitantes terram. Sunt ergo tibi duo necessaria; vnum vt reseras clausa, alterum vt penetres & subuertas munita. Est enim ciuitas infernalis clausa & munita; clausa, quia vestigia nulla retrorsum, munita, quia in circuitu eius ignis inextinguibilis & aqua intolerabilis. Clausa, quia non admittit consolatorem, munita, quia deridet impugnatorem: clausa à bono, munita in malo. Clausa seris contumaciæ. Clausa propter illos qui peccata sua celauerunt; munita propter illos qui numquam pœnituerunt. Quid ergo ad clausam nisi clauem, quid ad munitam nisi clauam deferre debes? Claua percutit, clauis aperit: fac de cruce clauam, fac de clauo clauem. Claua seu crux quadrifaria quatuor angulos infernales euertit, clauis siue clauus pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus inextricabilem, labyrinthum expedit & absoluit.

Dei virtus & Dei sapientia, in claua & claue intelligitur, sicut docet Apostolus: *Verbum*, inquit, *crucis pereuntibus stultitia est, nobis autem Dei virtus* 1. Cor.
& Dei sapientia. IESVS ergo Dei virtute & Dei sapientia confortatus, 18.
clausam irrupit ciuitatem, & munitam euertit, quia vectes ferreos confregit, in profundo mari viam fecit, vt transirent liberati. Dixit his qui in tenebris erant, reuelamini, quod ad clauem; dixit exite, quod ad clauam: clauâ leonem interfecit, claue catenas compeditorum soluit. O Syon regnabit Deus tuus. Ecce obstructum est os loquentium iniqua. *Noli*, in- Ioan.
quiunt, *scribere Regem Iudæorum, sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum*, 19. 15.
&, *nos non habemus Regem nisi Cæsarem.* 21.

Qui autem venerat in regionem longinquam accipere sibi Regnum & reuerti, regnum mortis destruxit, & de regno mortis ad regnum claritatis suæ nos transtulit, qui eramus naturâ filij iræ, filij alieni, filij tenebrarum. Consociauit regno cælesti regnum mundi & compaginauit vmbilico terræ in biuio cœli & terræ, id est, cruce, vbi Angeli tamquam cælestes milites assistunt, certamen Regis sui aspicientes; & homines tamquam canes lambunt sanguinem decurrentem in terra, vt potu illo redimantur, & inebrientur. Diligunt milites canes suos, immo canes Domini sui, Regis sui, quia qui me amat, & canem meum amat. Confortatur à militibus Rex, sed à canibus multùm solatiatur. Cursu canum lætificatur, plausu exhilaratur; ceruorum & leporum venatu delectatur, & multifaria voluptate in his vtitur.

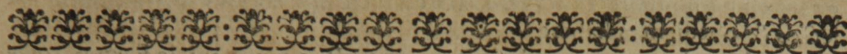
O Sion Ecce Rex tuus in sylua grandi & spatiosa atque condensa gehennali, bestiolas capere venit cum canibus & militibus, ibique pingues ceruos Patriarcharum & capreolas Prophetarum, & lepores Innocentum, & Damulas Heremitarum cepit, & Patri suo atque patriæ detulit. Itaque epulemur, quia venatio copiosa est, & quò ampliùs laboriosa propter passionem, eò minùs dispendiosa propter resurrectionem. Miratur enim multò ampliùs
Gen. 27. 20. Pater de festinatione quàm contristetur de filij labore. *Quomodo* enim, inquit, *tam citò inuenire potuisti fili mi?* Quasi diceret. Non mihi curæ est quanti emeris, aut quantùm laboraueris, quia gratissimum & acceptabile est quod talem & tantam captionem tam citò inueneris. Vna enim die & nocte reti tuo inclusisti, in animalibus quæcumque munda & gustui meo appetibilia, campi conuallium in mundo* conceperunt, & syluæ infernales tamquam in cauernis & fossis suis à sæculo absconderunt.

*al. cō-cepta sunt.

Da mihi itaque de venatione tua fili mi. Non doleas de labore, quia fructus super laborem est, & res acquisita inæstimabiliter excedit pretium. Vnam animam dedisti, sed quot recepisti? Guttas sanguinis fudisti, sed Martyrum quantam effusionem & viscerum & sanguinis recepisti? vt de aliis ta-
Ps. 78. 3. ceam: *Effuderunt sanguinem seruorum tuorum tamquam aquam in circuitu Ierusalem.* Certè pro singulis tuis guttis, mille millia redditæ sunt tibi à nostris.

Sed tamen neque sic possumus ad eas recompensandas, quia deest in pretio, quod superest in numero. Quod dico de sanguine, affirmo de tua tota passione, quia quæ iam pene numerum excedunt passiones Martyrum, merito tamen & pretio singulari tuæ passioni succumbunt. In te ergo pretium pensandum supra omnem numerum, in nobis attendendum vt quantò deficimus in pretio, tantò crescamus in numero, & numerum tamen & pretium tibi adsignamus qui nos tuo sanguine redemisti, & fidem tuam vt reciperemus donasti CHRISTE IESV, Saluator mundi, qui viuis & regnas per omnia sæcula sæculorum.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO II.

SION *regnabit Deus tuus.* A Propheta, immo à Spiritu sancto phialam istam auream plenam balsamo mutuauimus, vt in ista Paschali solemnitate, vobis potum salutarem, per illam subministremus. Satis enim bene & plenè respondet exterior huius vasculi habitudo, suauissimo sapori intrinsecus delitescenti: nam manus illæ tornatiles filij fabri in circino Spiritus sancti, tam decenter quàm sufficienter ampullam istam aptauerunt & nostro potui, & suæ solemnitati. Potui, quia inebriationi sufficit audire & intelligere quia Dominus regnauit; solemnitati, quia totum Paschale festum & gaudium exinde est, quia Dominus regnauit. Isai.52. 7.

Sed iam prælibata commendatione philosophicorum verborum, sub figura ampullæ formosæ & pretiosæ, potiùs desideranter ori apponamus, & spiritum qui est in visceribus tam iocundæ solemnitatis fideliter epotemus. Ecce namque iam triduo sustinemus, & in calice, quem dedit filio pater, non nisi vinum mirratum, nonnisi fel & acetum, nonnisi amaram potionem bibimus. Deinde satis est, multum est, tam amara pocula, tam longâ patientiâ portasse, & potasse. Iam ad cellam vinariam accedentes, vinum nouum in nouos vtres cum resurgente Domino imploramus, vt non vlteriùs de vetustate nostra spinas & tribulos metamus, sed de nouitate redemptionis nostræ, pignus spiritus accipiamus.

Ad Sion nempe pertinemus, cui dicitur; *Sion regnabit Deus tuus.* O Sion paupercula, tempestate conuulsa absque consolatione, quæ non habet qui consoletur eam ex omnibus caris eius, ecce venit tibi auxilium de cœlo, ecce nox speculatorum tuorum, simul leuauerunt vocem, quia oculo ad oculum videbunt. Quid videbunt, quid clamabunt? Sion regnabit Deus tuus: sed qui sunt speculatores isti! Vtique Angeli. Isti resurrectionem Domini annunciant, isti dicunt. Sion regnabit Deus tuus. Ecce impletum est, quod dictum ante passionem fuerat, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: Ecce alligauit fortem in domo sua; fortior ille qui superueniens vicit illum, ecce Leuiathan quem hamo extraxit, alligauit ancillis suis. Vnde Apostolus ad Colossenses, *Vos*, inquit, *cum mortui essetis in delictis, & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci, expolians principatus & potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso.* More suo Apostolus, quare & quomodo regnet Deus noster, ostendit. Quod notandum antequam exenteremus verba apostolica plena profundis mysteriis, quid sit regnare, Re- Coloss. 2. 13.

gnare eſt regnum regere, regere verò eſt rectè agere: eſt etiam regnare ſubiectos & obedientes habere.

Conſiderandum quoque quis ſit Rex, quod Regnum, qui de Regno, quæ inſignia Regni, quando Regnum initium habuit, quouſque duraturum ſit, & quouſque extendantur fines Regni. Initium habuit hoc Regnum à tempore reſurrectionis, duraturum eſt in æternum & vltra. Fines eius ab oriente in occidentem, & à ſeptentrione vſque ad meridiem. Rex eſt, IESVS Nazarenus Rex Iudæorum. Regnum, Eccleſia quæ partim iam incolit cœleſtem patriam, quaſi turres & municipia ciuitatis tenens, partim ruricolatur in agro huius mundi, ſemina ſua mane & veſpere mittens, & colligens vſque ad annum Iubileum, annum remiſſionis, annum in quo nec arari poterit nec meti. De Regno ſunt ſignati in frontibus ſigno crucis, renati ex aqua & ſpiritu, potati calice benedictionis, cibati pane Dominici corporis. Gens ſancta, filij promiſſionis, populus acquiſitionis. Inſignia Regni ſunt triumphus dæmonum, reſurrectio corporum, redemptio animarum. Inferni expoliatio, paradiſi patefactio, mortis deſtructio. Inſignia Regni ſunt, fides populorum, ſacramenta Chriſtianorum, cultus Religioſorum, miracula Sanctorum.

Hoc Regnum initium habuit ante ſæculi conſtitutionem, cum ſæculo inchoationem, in fines ſæculorum renouationem, poſt ſæculum conſummandum glorificationem. Regnum angelicum cœpit quando dixit Deus, Fiat lux, & facta eſt lux. Regnum hominum cœpit ſed occultè, quando Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Manifeſtè autem cœpit, quando CHRISTVS reſurrexit à morte; ſed iam Apoſtolica verba videamus, & præſentem ſolemnitatem in eis recognoſcamus. *Et vos*, inquit, *cùm mortui eſſetis in delictis veſtris & in præputio carnis veſtræ conuiuificauit cum illo.* Notate Apoſtolum quadam dictorum replicatione geminaſſe mortem, reſurrectionem verò vno verbo expreſſiſſe. Mortui, inquit, in delictis veſtris, ecce vna mors, & in præputio carnis veſtræ, ecce alia mors, & delictis ergo morimur & præputio carnis. Sed mortem delictorum manibus & pedibus accerſimus, mortem præputij carnis noſtræ, potiùs cum catena mortalitatis excipimus, quàm operamur. Iſtam patimur hæreditaria maledictione, illam acquirimus voluntaria præuaricatione: pro illa hic exulamus, aut bonâ patientiâ vtramque purgantes, aut contumaciâ vtramque nectentes, vno vinculo præſentis & futuræ condemnationis.

Intelliguntur ergo per delicta, actualia peccata, per præputium carnis, originalia: ſed tam ab actuali quàm ab originali vna mors ſeu reſurrectio CHRISTI nos liberauit, quod intelligitur per hoc verbum, conuiuificauit cum illo. Conuificauit, quia corpus & animam viuificauit. Conuificauit quia & actualia & originalia remiſit. Conuificauit quia reſurrectione ſua nos viuificauit. Conuificauit, quia & nunc per iuſtitiam & in futuro per gloriam viuificauit.

Cum illo: Quid eſt cum illo? Ad ſimilitudinem eius. Cum illo ergo, id eſt, cum capite, vel ad ſimilitudinem eius nos conuificauit, quia in reſurrectione CHRISTI prælibauimus ſpem reſurrectionis noſtræ: Si enim deli-

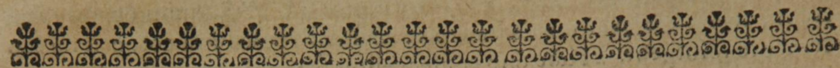
batio sancta, & massa, id est, si Filius Virginis IESVS, qui mortuus est in cruce, tertia die resurrexit à mortuis, sine dubio membra corporis sui suo tempore resurgent. Et hoc tam consequenter fiet, quàm veraciter illud præcessit, & sic sine reuolutione repetitæ mortalitatis, sic CHRISTVS resurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Conuificauit itaque cum illo, donans nobis omnia delicta, delens quod aduersùm nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis.

Notate, donans; notate, delens. Quid donans, quid delens? Donans gratiam; delens culpam; Donans vitam; delens mortem; Donans coronam; delens supplicium; Donans quod suum est; delens quod nostrum est; Donans cœlum, delens infernum. Ad extremum donans delicta, delens chirographum. O chirographum quam mala scriptura tua, quam peremptoria lectio tua. Singulæ literæ tuæ sagittæ sunt acutæ, quarum indignatio ebibit spiritum hominis. Singulæ syllabæ caudæ scorpionum aculeatæ sunt, posteriora nostra demolientes. Singulæ dictiones væ væ sunt & æternæ lamentationes. Singulæ orationes, digna factis recipimus. Titulus, liber mortis. Materia huius libri, peccata & supplicia hominis. Modus tractandi, vt secundùm qualitatem culpæ, extendatur mensura pœnæ.

Tota lectio, clamor & ira & indignatio. Tota lectio, dolorum sine respiratione continuatio. Tota lectio, afflictio, exactio. Nullum explicit, vbi nullus finis. Cum consummauit tunc incipit, vbi defectus reparat defectum, & de morte, virgulta repullulant mortis. Vngue adamantino scriptum est hoc chirographum, quia nisi cum sanguine hædi qui cum latronibus reputatus est, hæc scriptura deleatur, numquam maledictio absoluetur. Hoc chirographum est volumen illud volans quod Zacharias in spiritu vidit, & leuabunt illud fortè illæ duæ mulieres quæ habebant alas quasi milui, & leuauerunt amphoram inter terram & cœlum, in cuius amphoræ medio, erat mulier sedens, quæ est impietas & habet massam plumbeam in os suum.

Volumen volans illud vniuersale examen iudicij, quo omnium hominum conscientiæ explicabuntur. Hoc inter terram & cœlum leuatur, quia CHRISTO in aëra obuiabimus venienti ad iudicium. Duæ mulieres quæ hoc leuant & deferunt, caro & anima, quia vnusquisque portabit iudicium, vt referat pro vt gessit in corpore suo siue bonum, siue malum. Habent alas quasi milui, quia grandes virtutes post resurrectionem animarum & corporum. Impietas in medio amphoræ sedet, quando iniquitas quæ est in tabernaculo, seu in medio cordis non poterit se abscondere à calore & illustratione solis. Massam plumbeam in os habet reus, cui non est aperire præ confusione. Hoc chirographum delet CHRISTVS in passione & resurrectione sua, CHRISTVS, inquam, Dominus noster qui viuit & regnat, &c.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO III.

CVM CHRISTVS animam ſuam poſuit, corpus in cruce expoſuit, & in ſepulchro depoſuit, nec clementiam ſuam nec potentiam poſtpoſuit. De potentia ſurrexit, de clementia familiam apoſtolicam collo ad pennulas retorto reuiſit. Mentes timore & dolore concuſſas glorioſa conſolatione, tam per ſe quàm per Angelos releuauit. O Angeli ſancti, in paſſione vbi eratis, quid agebatis, cur non accurriſtis, cur tam contumelioſè Regem veſtrum deturpari ſuſtinuiſtis?

Planè inquiunt, auxilio noſtro non egebat, ſibi cum Patre & Spiritu ſancto cauſa patebat, plures ex noſtris latebat, nec noſtri ordinis eſt non iuſſa attemptare. Noluit bonus Dominus noſtra gaudia ſuis paſſionibus interrumpere. Non reputabat iacturam tantis lucris, ſine dilatione compenſandam: vnum ſuum corpus dedit, mille millia comparauit, animam vnam poſuit, ſed quot repoſuit, & ad cœlos reportauit? Tribus diebus fuit in corde terræ, ſed æternitatem & longitudinem dierum acquiſiuit familiæ ſuæ.

Quis æſtimare valeat pretium, quis excogitare redemptum hoc pretio genus humanum? Vſque ad Angelicam pacem refluit & ſupereffluit appretiatio ſanguinis & mortis CHRISTI ac reſurrectionis. Nihil inemptum CHRISTVS reliquit quod vnquam aliquo pretio poſſet redemi. De noſtro CHRISTE aſſumpſiſti pretium, in noſtro ſoluiſti, & pro noſtro. Noſtra ſunt corpus & anima, tua eſt ſingulariter ſola diuinitas. De noſtro itaque corpore & ſanguine ſiue anima, pretium conſtituiſti. Pro quo ſeu pro quibus? Pro genere humano & omnibus hominibus. In noſtro quomodo? In cruce, in paſſione. Noſtra eſt pœna, nobis debetur paſſio: præſumendum eſt itaque ſine præſumptione noſtram eſſe hanc ſolemnitatem ſumptu & vſu.

Nonne de noſtro ſumptu eſt, quod in hac recordatione vigilauimus, ieiunauimus, vagationes & vanitates repreſſimus, & in multis CHRISTO concrucifixi ſumus? Non aſpernatur ſumptus noſtros quamuis modicos, qui nec calicem aquæ frigidæ inremuneratum dimittit. Vſus denique huius ſolemnitatis præcipuè nobis competit; nam Angelos non eſt neceſſe annua deuotione recolere, quod frequentant aſſidua celebratione; diabolus non habet pro feſto, quod victus eſt, quod de mundo eiectus eſt, quod tantis animarum exuuiis ſpoliatus eſt.

Non tamen excludimus Angelos quorum officio primitias Dominicæ Reſurrectionis delibauimus, ſed cum ipſis eam communicamus. Habent ipſi ſtolas ſuas, habent albas, habent vultus fulgureos. Quid ad hæc nos pannoſi, nos pene nudi, nos quorum veſtimenta vetuſtate ſunt attrita, ſuperfluitate

corrupta, discordiâ dissuta? Quàm citius igitur deponamus vetustam pellem cum veteri homine, compunctione abluamus inquinatam, consuamus vnanimitate dissutam.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO IV.

HOc *nunc os ex oßibus meis & caro de carne mea.* Videns Mater sancta primogenitum & vnigenitum suum, tunicâ immortalitatis indutum in Resurrectione, visccrali exclamat affectione dicens. *Hoc nunc os ex oßibus meis & caro de carne mea.* Conuinco Iudæum, conuinco hæreticum, qui non credit resurrexisse filium meum. Si mater ignorat filium suum quis nouit illum? Quæ concepit, quæ peperit, quæ lactauit, quæ nutriuit, quo caliginis offendiculo mentiretur suum non esse, quem ampliùs diligit & nouit quàm se? Deus pater credidit ei filium suum, & ego dubitem, qui surrexit non esse illum Virginis filium passum, & crucifixum? Maternum affectum non delet tridui obliuio. Gen. 2. 23.

Si annus effluxisset, quemlibet cauillatio locum haberet. Dicat ergo Mater de filio, MARIA de IESV CHRISTO, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Tunc cùm crucifigeretur filius meus vidi & agnoui carnem de carne mea quæ clauis affixa, lanceâ perforata est; & os ex ossibus meis, quod non fregerunt crucifixores, vt impleretur scriptura: *Os non comminuetis ex eo.* Hoc testimonium verum est, & matris de filio. Loquitur & Adam de crucifixo. Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea: hæc caro, non est caro mea, quæ est caro peccati, sed de carne mea, de Virgine MARIA, & quamuis hæc caro non mereatur mortem, pro me tamen soluit mortem, iuxta illud: *Quæ non rapui, tunc exoluebam.* Ioan. 19. 36. Psal. 68. 5.

Nullo reatu obligata caro, carnem ligatam & incuruatam soluat sub vinculo peccati. Catenam siquidem * pene collo suo imposuit & confregit dicens: *Solue vincla colli tui captiua filia Sion*; nam de morte surrexit. Hoc nunc os ex ossibus meis,. A primogenito meo Chain vsque ad IESVM, qui ossa, id est, fortes fuerunt, sicut mea ossa ante peccatum sine peccato non fuerunt, nec diabolum debellauerunt. Sed IESVS supra Sanson fortis & potens in bello, mandibulâ asini passus, id est tamquam surdus & mutus, tamquam vir non habens in ore suo redargutiones, destruxit illum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum qui Euam meam seduxit, & per illam mortale pomum porrexit: sed nunc vtique in Resurrectione IESV, os inueni ex ossibus meis, non in quibus putredo ingressa est, sed in quibus est virtus & fortitudo Dei, & caro de carne mea, sed non corrupta sed incorrupta. *pœnæ. Esai. 52. 2.

Rursum vox est animæ CHRISTI ab Inferis redeunti ad corpus suum: sal-

uam siquidem bene custodierat Pater, in cuius manibus illam resignauerat, saluam sine dubio duxit & reduxit. Veniens itaque ad adiutorium simile sibi, quod est sanctissimum & immaculatum corpus quod non vidit corruptionem, nec in conceptione, nec in conuersatione, nec in ipsa, morte intrauit in viscera eius, dicens. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Os germinauit sicut lilium, & caro refloruit, quia quæ mori priùs potuit, iam mori non poterit.

Tunc misericordia in carne & veritas in anima obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Iustitia namque sanciuit iustum esse, vt caro quæ sine sua culpa, tam horribilia sustinuisset, & vt illos pro quibus causam egerat libe-
Heb. 9. 12. raret, & pace æterna regnaret iuxta Apostolum: *Æterna redemptione inuenta.* Sola sciuit diuina anima cum carne diuina, quid suauitatis, quid gaudij, quid iubilationis, in hora illa adinuicem habuerint, cùm vtraque substantia animæ & corporis in claritatem diuinam, salua proprietate naturarum, transierint. Sic ergo loquitur anima, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Verbum autem caro factum, in vtriusque coniunctione per resurrectionem dicit, hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea.

In sacramento quoque altaris loquitur CHRISTVS post illam Dominicam consecrationem, vbi dicitur. *Hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus*: hoc inquiens nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea. Os est difficultas & profunditas sacramenti, caro est sub specie panis, & bene caro propter fragilitatem vestram, quæ ad diuina nisi per humana consurgit. Ne apponas dentes ad os volens exossare os Regis Idumeæ, id est, definire & discutere quomodo hoc fiat. Ossa sua in abscondito habet Deus quæ dicun-
Ps. 9. 1. tur *Occulta filij*, de quibus Apostolus, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, &c.*
Rom. 11. 33. Ex istis ossibus quæ Psalmista appellat occulta & incerta sapientiæ Dei di-
Ps. 50. 8. cens, *Ecce enim incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.*

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO V.

COXIT Iacob pulmentum ad quem cùm venisset Esaü lassus de agro ait:
Gen. 25. 3. &c. *Da mihi de coctione tua hac rufa, quia oppidò lassus sum. Cui Iacob vende mihi primogenita tua. Ille respondit en morior, quid mihi proderunt primogenita mea? Iura ergo mihi: Iurauit Esaü & vendidit primogenita sua.* Austeritas ieiuniorum quâ sanctorum caro emarcuit, & cutis ossibus adhæsit,
1. Cor. 5. 8. paschali soluitur solemnitate, & Apostolica authoritate qua dicitur. *Epulemur in azymis synceritatis & veritatis: Pascha etenim nostrum immolatus est CHRISTVS.* Ecce ignis, ecce ligna, immo ecce ignis in spinis: Murmur
Ioan. 19. 15. namque spinarum increpitat vrgente igne inuidiæ clamans, *Tolle, tolle, crucifige,*

cifige, crucifige, &, *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Non sufficit Libanus ad succendendum cùm Iudæi, Pilato dicenti, *Accipite eum vos & secundum legem vestram iudicate*, responderent; *Nobis non licet quemquam interficere.* Opponebant quidem de lege, quod vsque in hodiernum diem positum est super cor eorum, sed reuera, magis ambiebant malis suis Præsidem cum gente sua applicare.

Tanto itaque succenso igne in atrio Principis Sacerdotum, & in Synagoga Iudæorum ab eo qui tota nocte folliculis & ventis vndecumque mutuatis sufflauit & exsufflauit Iudam & simul Iudæam, Iacob vir simplex & bonus, qui non consenserat actibus malignantium, vas fictile igni apposuit quo primogenita fratris redimeret sibi, vt de malo aliorum bonum acquireret, & de peccato damnaret peccatum. Cùm enim per agrum pigri hominis transiret, quem totum repleuerant vrticæ, exemplo tali sapientiam didicit.

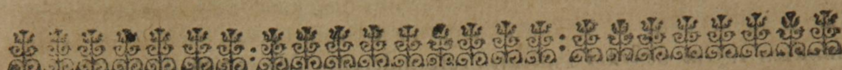
Immisit autem lenticulam non grandis æstimationis in superficie, sed pretij incomparabilis in latenti maiestate. Lenticula enim modica est & depressa & subrufa. Vide IESVM modicum: *Qui cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, &c.* Vide IESVM depressum, *Christus factus est obediens vsque ad mortem.* Vide rufum, *mortem autem crucis.* Vide coctum; Quia, *inclinato capite tradidit spiritum. Vide* subtractum ab igne. *Exurge gloria mea, exurge Psalterium & cythara.* Item; *Resurrexi & adhuc tecum sum, &c.* Philip. 2. 6. Ibid. 8. Ioan. 19. 30. Ps. 56. 9. Ps. 138. 18.

Ne quis autem offendatur ferculi huius singularitate & vilitate, adhuc supersunt carnes agni, supersunt carnes vituli saginati, adhuc innumerabilis copia, quæ residenti ad cœnam non promittuntur, sed offeruntur. Gratiora enim insperata quàm postulata. Priùs defuerit gula, quàm mensa, appetitus quàm cibus, stomachus quàm cacabus, intestina quàm fercula. Anima vna totum non capit agnum. Omnium est non vnius tantùm.

Ecce Angelus etiam accurrit soluto ab anima corpori & sepulto: Dic mihi sancte Angele missus an spontaneus, voluntate an obedientia, an vtroque simul prouocante aduolasti, cum * mixta candoris & ignei splendoris, ad nostrum vas fictile sumptum de Virgine & impletum anima & diuinitate? An & tibi placet pulmentum nostrum iam coctum, immo bis coctum, discipuli proditione & crucis passione? Fœtere non redolere hactenus solebat caro nostra viua, necdum mortua cadauera. Quis ista sic purgauit septuplum, quis tanta suauitate & odore suauissimo repleuit, vt in odore suo Angelicas tentare nares & appetitu desiderantissimo appellaret, Ecce de manu tua pulmentum nostrum.

*f. mixtura.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO VI.

Dan. 14. 36. DANIEL, *serue Dei, tolle prandium quod tibi mittit Deus.* Æternam Dei clementiam nihil est quod interrumpat, nihil quod soluat, nihil quod sepeliat. Reijcit peccatorum nostrorum repagula, vincit crimina, terga fugientium apprehendit, rebellantium corda emollit, redeuntium culpas citò ignoscit, & immeritis copiosum munus gratiæ conferens, querelas omnes veteris delicti deponit. Hunc gratiæ alueum nec luxuriæ humanæ arbor exsiccauit, nec ignauiæ nostræ torpor extinxit: puteus etenim est aquarum viuentium quæ fluunt impetu de Libano. Profundæ & continuæ voragines malorum non cohibent cursum, non sistunt impetum, non absorbent meatum.

Hîc mundatur leprosus, hîc meretrix abluitur, hîc publicanus sanctificatur, hîc homicida & adulter reparatur, nec pro infamia aut culpa, aut throno regni expellitur, aut cœlitus promissa CHRISTI paternitate fraudatur. Hîc latro subitò sanctificatur, & secundo post CHRISTVM ingressu paradisi honoratur; hîc denique stolas suas animæ sanctorum lauant: hîc caput, pedes & intestina sacrificiorum Sacerdotes expiant, hîc semel baptismo, hîc semper confessione & pœnitentia omnis tam originalis quàm actualis rubigo exuitur. Numquam ergo fœtorem suum portet, qui semper non lotus aqua salutari propria fragilitate & iniquitate fœtet.

Etsi omni tempore patens sit fons Dauid in ablutione mulieris & menstruatæ, profusiori tamen redundantia sacratissimum passionis suæ tempus debriat, quando quasi messis & vindemia implent apothecas & torcularia Christianorum; dum animo feruente & religione maturante solitò studiosiùs & corpora ieiuniis afficiuntur, & pauperes eleemosinis reficiuntur, & monasteria frequentiùs expetuntur, & prioris vitæ deserta visitantur, atque proinde spinæ & vrticæ aratro & ligone confessionis extirpantur; atque igne satisfactionis comburuntur.

Daniel itaque vir desideriorum, cuius omne desiderium ante Deum, ingreditur lacum leonum, id est profundum conscientiæ vbi rugitus leonum, videlicet criminum multorum, sed non deuoratur, sed non mordetur, sed non tangitur, vt enim iniusta causa punit, sic iusta defendit. Si adeas leones, id est motus carnis vt cum eis ludas acquiescendo eius lenociniis, tunc vngues time, time dentes, time denique leoninam rabiem. Nulla fides vbi rabies. Simplicitatem decipit astutia, innocentiam malitia: humilitatem suffocat superbia, singula virtutum germina deuastant, quæ de ventre inferi pullulant, viperea genimina. Iacob timet Esaü, Isaac, Ismael. Non passim & inconsultè

congrediantur pueri Dauid cum seruis Saül, quia cauendum quod in ancipiti est. Potuit autem Dalila vincere Samson persuasione non fortitudine, dolo, non gladio, muliebri simulatione, non virili oppugnatione.

Anceps proinde & periculosum vt vno dormiant lecto, ratio cum sensualitate. Dormiens quippe opprimit puerum, id est, motum naturalem sensualitas, cùm ad peccati delectationem inflectit. Deinde mentitur suum esse, quem ratio genuit, & legi Dei consentit, quod est verè viuere. Consentire verò carni proculdubio est mori. Salomon tamen, id est, Prælatus cui quæstio ista defertur, gladio discretionis, cuius sit quisque motus spiritus an carnis, perfectè discernit, & adiudicare mortuum sensualitati, viuum rationi.

Repudiata itaque illecebrosa societate & indicta inimicitia inter serpentem & mulierem, id est, rationem & semen vtriusque, ad Goliat descendat Dauid in funda & lapide, vtique gratia CHRISTI & confessione in ventre ceti, tribus diebus & tribus noctibus inclusus, agat pœnitentiam de malè cogitatis, dictis, & factis, tam in aduersitate quàm in prosperitate: descendat cum anima IESV ad inferna, vt vectes ferreos confringat, consuetudinem peccandi, & educat vinctos suos de tenebris, id est, sensus animæ errore soluto, ad lucem reuocet veritatis, & cum Daniele ad lacum leonum intromittatur, potiùs ad illudendum eis, quàm ludendum cum eis.

Sunt autem septem leones, scilicet spiritalia nequitiæ & capitalia crimina, quibus dantur quotidie duo corpora & duæ oues. Duo corpora sunt voluntas peccandi, & actio peccati: duæ oues, error fidei & ignorantia boni. Tali edulio saginatur diabolus & Angeli eius: iam enim fame expirasset absorptus gehennalibus flammis, nisi peccatis quotidianis refocillatus, vitam malitiæ suæ continuasset. Sicut enim hominem esca, sic diabolum pascit malitia: & quantò nequius vitium, tanto auidiùs suscipit illud. Libamenta facinore condiens, & humana damnatione malorum suorum conijciens. Duo igitur corpora tamquam quæ sunt voluntas peccandi & actio peccati, tamquam principales escas, sibi & familiæ suæ in mensa apponit, quia ex altero nihil sanum, ex altero nihil incorruptum sequitur. Voluntas siquidem radix est, actio, arbor. Tota ergo propago cordis vitiatur in radice voluntatis, nec euadit vnus exsors perditionis de omni sobole corruptæ actionis.

Secunda deinde fercula suggeruntur duæ oues, quæ sunt error fidei & ignorantia boni, seu ignorantia legis & ignorantia Dei. Ministrantur hæc quotidie leonibus à Babiloniis, id est, inordinatis & peruersis malignis spiritibus. Sed cùm Daniel ingreditur lacum, id est, mundum siue infernum IESVS, non dantur; quia venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Descendit in infernum animas fidelium suorum liberare: dentes enim leonum contriuit; quia & hominum & dæmonum potestatem, malleo iudicij à suis excussit, dicens mari huc vsque venies, & hîc confringentur fluctus tui. IESV namque præsentia lenit aduersa, pœnas releuat, tenebras illustrat, disponit confusa, componit disiuncta, & tranquillat omnia.

O tu Daniel membrum CHRISTI, imitator capitis tui inter lacum tuum diuino terrore compunctus, & amore iustitiæ accinctus, pensa quid feceris & quid merueris, appende, discute quid lacus contineat, & patienter tolera

quidquid diſcriminis examen iudicis decreuerit. Conſultiùs enim vitia de conſcientia eijciuntur, quàm pro malis actibus gehenna ſuſtinebitur. Sunt autem ſeptem leones domeſtici, familiaritate damnoſa, iactantia, gula, luxuria, ſimulatio, ira, crudelitas, rapina, qui deuorant omnem ſubſtantiam noſtram, redigentes nos ad illam inopiam, vt nec de ſiliquis quas porci manducant, ventrem noſtrum impleamus.

Sed Daniël ſicut & ille prodigus, & ſicut Ionas de ventre ceti, ſuſpirans panem de cœlo, panem quem Pater dat petentibus ſe, clamat ad illum qui dat eſcam pullis coruorum. Dominus autem deſideriorum pauperum exauditor, dicit Abacuc; fer prandium quod habes Danieli qui eſt in lacu leo-
Gal. 6. 1. num, hoc eſt, quod ait Apoſtolus: *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum ne & tu tenteris*; certanti enim cum diabolo debetur paterna conſolatio.

Viſo itaque lacu leonum, & inuento Daniele in medio eorum & pariter obſeſſo, agglutinatur oppreſſo, porrigit panes famelico. Daniel, inquiens, ſerue Dei, tolle prandium quod miſit tibi Deus. Hoc grande prandium eſt, quod IESVS deſiderauit manducare Paſcha cum diſcipulis ſuis: de his Apo-
1. Cor. 5. 8. ſtolus: *Epulemur non in fermento veteri*, &c. *Sed in azymis ſynceritatis & veritatis*. De hoc in Canticis, *Comedite amici & bibite*, &c. hoc mente ſu-
Cant. 5. 1. mimus, non dente frangimus, hoc anima ſaginatur non venter diſtenditur, hoc in Angelicam gloriam transfundimur, hoc in filios Dei enutrimur, hoc in vaſa miſericordiæ confortamur, hoc de mundo ad cœlum ſubleuamur, hoc æternitatem comparamus, hoc ſanctorum communionem, carnis reſurrectionem, vitam æternam expectamus ipſo præſtante IESV CHRISTO, qui de carne ſua & ſanguine prandium hoc fidelibus ſuis præparauit, qui viuit & regnat.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO VII.

Deut. 34. 8. COMPLETI *ſunt dies planctus lugentium Moyſen*. Lacrymoſa loca & tempora habentes filij præuaricationis Adæ, qui commutaret loca, & mitigaret tempora per multa millia annorum, ſingularum generationum ætates, & ſingularum ætatum homines, diſcutiebant, ſi eſſet qui faceret bonum, ſi eſſet qui luctum verteret in gaudium. Si quando emergebat cuiuſlibet hominis ſcintillans vita, & relucens doctrina, applaudebat turba exulantium, tamquam exploratæ ſpei adueniſſet facula, & imminerent liberationis ſæcula. Denique cùm omnium Patriarcharum & Prophetarum morte extinguerentur temporales lucernæ, quis enim homo qui viuet & non

videbit mortem? ſingultibus renouatis fruſtratorias conſolationes & momentaneas deflebant. Inde quòd Iacob planctu magno & forti nimis mortuus defletur: inde quòd Ioſeph, inde quod Aaron, inde quod Moyſes diebus multis planguntur.

Iuſtâ ſatis & probabili cauſâ antiquorum conquerebatur deceſſus, tum pro deſolatione ſuperſtitum, tum propter tamdiu continuatum mortis imperium, tum etiam propter ad inferos deſcenſum. Vbi ergo & infernalia dirupta ſunt clauſtra, & perempta mortis imperia, & conſolationis æternaliter in CHRISTO perpetuata ſuffragia; meritò non eſt luctus, neque dolor vltra, quia prima abierunt, meritò abſtergit Deus omnem lacrymam ab oculis ſanctorum, meritò completi ſunt dies planctus lugentium Moyſen.

Sed & in ipſo IESV dum in carne viueret, quamquam faceret quæ nemo alius fecit, dubietas præſcripta in cordibus hominum vix interrumpi potuit conteſtatione miraculorum & mirabilium ſuorum. Nam & in Apoſtolorum mentibus, quorum corda intus alens ſpiritus excitauerat, & ad fidem CHRISTI fœcundauerat, niue & grandine paſſionis & mortis eius, fides ſic elanguerat, & ſpes vltimum ſpiritum attrahebat, vt quidam ipſorum dicerent, *Et nos ſperabamus quod ipſe eſſet redempturus Iſrael.* Vt itaque de medio tolleretur quidquid diabolicæ ſurreptionis, quidquid humanæ ignorantiæ dubietatis, quidquid hæreticæ perſuaſionis vlteriùs obijci poſſet, ſurrexit, in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis: hodiéque glorioſa & manifeſta Aſcenſione corpus ſuum ad Patris dexteram collocauit. Luc. 24. 21.

Moyſes itaque qui de illa, iſta ſcripſit, non lugeat, nec lugeatur, quia completi ſunt dies planctus lugentium. Moyſes, id eſt lex Moyſis præuaricationem oſtendebat, & reatum non coërcebat, ſed ampliùs accumulabat, teſte Apoſtolo qui ait: *Nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret, non concupiſces:* & alibi: Cùm autem venit mandatum, operatum eſt in me omnem concupiſcentiam, & inuentum eſt mihi quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem. Quis ergo inde non lugeat? Quis autem, tollere hunc planctum poterit? Spiritus vitæ qui liberauit me à lege peccati & mortis. Quis iſtum poteſt dare ſpiritum? CHRISTVS qui ait: *Ecce ego mittam promiſſum Patris mei in vos, vos autem ſedete in ciuitate, quoaduſque induamini virtute ex alto*, id eſt, Spiritu ſancto. Rom. 7. 7. Luc. 24. 49.

Et ſi ſupereſt Iebuſeus nobiſcum in loco peregrinationis huius, & ſi ventus ab Aquilone & ignis inuoluens, & ſi cum ſerpentibus & ſcorpionibus habitamus, & ſi lex membrorum repugnat legi mentis, & ſi non quod volumus, ſed quod nolumus facimus; tamen, quia Caput noſtrum Deus Pater exaltauit ſuper omnes inimicos noſtros, tamen quia aſcenſor cœli auxiliatur noſtri, ſicut in benedictione Aſer dicitur: *Aſcenſor cœli, auxiliator tuus*, tamen quia natura carnis noſtræ tamquam virga Aaron refloruit, & collocata vbi teſtificatio noſtræ redemptionis eſt IESVS interpellans pro nobis, depoſitis omnibus querelis, adeamus thronum gratiæ, vbi ſedet agnus ad dexteram Patris, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen. Deut. 33. 26.

DE RESVRRECTIONE DOMINI.

SERMO VIII.

Psal. 19. 7. NVNC *cognoui quoniam saluum fecit Dominus CHRISTVM suum.* Gigas geminæ substantiæ, & hinnulus ceruæ gratissimæ, IESVS filius Virginis MARIÆ, inter mortuos liber, quàm veloces & grandes fecerit saltus, de cruce ad sepulchrum, de sepulchro ad infernum, de inferno ad paradisum, audiuimus, credidimus, lætati sumus & adorauimus. Testes exinde legitimos & idoneos Angelos & Apostolos habemus: supersunt denique & sufficientia instrumenta Euangelica & miracula atque irrefragabilis veritas propheticæ scripturæ, quam Petrus certiorem propheticum sermonem appellat. Iob. 38. 16. Inde est quod Dominus loquitur ad Iob: *Numquid*, ait, *ingressus es profundum maris, & in nouißimis abyßi deambulasti? Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis? & ostia tenebrosa vidisti?* Specialia & singularia opera sua famulo suo Deus loquitur, prærogatiuam potestatis suæ assignans, quod à fine cœli vsque ad finem inferni fortiter attingat, & omnia suauiter disponat. Ps. 138. 7. Vnde Psalmista: *Quò ibo à spiritu tuo*, &c. Non vana, non superflua, non curiosa, & quasi fastidium releuans, fuit ista deambulatio. Deambulauerat enim in paradiso ad auram post meridiem, vt vel confitentem de peccato corriperet hominem, vel diffitentem aut dissimulantem puniret. Deambulauerat gyrum cœli circuiens sola; deambulauerat & mundum, quærens ouem quæ errauerat; deambulauit tandem profundum maris & in nouissimis abyssi, vt ne extremum digiti auriculæ suarum ouium, leo rugiens in ventre suo retineret; sed omnes filios excussorum de pertuso sacculo mortis & inferni excuteret in sinu eorum qui manipulos colligunt, & ad sinum Abrahæ deferunt, quibus dicitur: Ps. 28. 1. *Afferte Domino filios arietum*, id est, imitatores Apostolorum. Tanquam expeditus & accinctus gladio super femur suum potentissimè intendit, & prosperè procedit & regnat, sicut in cœlo, sicut in mundo, sic & in abysso, vt faciat quæcumque voluerit in cœlo, in terra, in mari & in omnibus abyssis. Videt ostia tenebrosa per quæ ad nos egrediuntur emissiones per Angelos malos, per quæ aquæ furtiuæ manant, quæ dulciores sunt, id est, carnales delectationes, per quæ susurrones introducuntur, per quæ, opera tenebrarum subministrantur.

DE ASCENSIONE DOMINI.

SERMO I.

ASCENDE *calue, ascende calue.* Nota est quidem, Fratres carissimi, historia de libris Regum, vbi legitur quod cùm Eliseus de Iericho ascenderet in Bethel, pueri parui egressi sunt de ciuitate & illudebant dicentes ei: *Ascende calue, ascende calue.* Latet tamen in ea sensus pulcherrimus, & Dominicæ Ascensioni non incongruus, quem, prout Dominus dederit, vobiscum exopto inuestigare, & in medio ad honorem tantæ solemnitatis proferre. 4. Reg. 2. 23.

Conuocemus autem ad hoc mirabile & grande spectaculum, omnia animæ nostræ interiora, quia non fuit in sæculis, nec erit simile spectaculum Deo & Angelis & hominibus. Soli dæmones & reprobi homines, ab hoc spectaculo remouentur, quia excæcauit eos malitia eorum, & inuidia vt non videant gloriam Dei, vt non videant Ascensionem filij, vt non videant mansiones cœli, vt non videant solemnitates Domini præclaras. Ecce Pater accurrit in occursum ascendentis filij, dans ei osculum, tenens baculum, leuans in cœlum, collocans in throno gloriæ, annulum suum ponens in digito, stolam imponens collo, calciamentis vestiens pedes, sceptrum assignans in manu, in capite coronam de lapide pretioso, vndique circumamiciens illum gloria & honore, tamquam vnicum filium, tamquam hæredem suum, tamquam consubstantialem, tamquam coæternum, duntaxat secundùm quod verbum est, secundùm quod Deus est.

Nam secundùm quod homo, nec consubstantialis, nec coæternus est illi, sed accipit dona inter homines; præ hominibus tamen, immo & præ Angelis. Cui enim dixit aliquando Angelorum filius meus es tu, ego hodie genui te? Cui Angelorum dedit potestatem omnis carnis, cui dedit omne iudicium, cui denique ad dexteram suam dedit consessum? Nulli vtique sed soli homini IESV CHRISTO data est omnis potestas in cœlo & in terra, soli homini IESV CHRISTO data est, non adoptiua, sed naturalis filiatio propter vnitatem verbi & carnis in vnam personam Dei & hominis. Vnde Augustinus: "Quod vnigenitus est æqualis Patri, non est gratiæ, sed naturæ. "Quod autem in vnitate personæ vnigeniti est homo assumptus, gratiæ est "non naturæ. Item de fide ad Petrum: "Ille scilicet Deus factus est naturaliter "filius hominis, qui est naturaliter filius vnigenitus Dei Patris.

Huic ergo homini IESV CHRISTO repatrianti, & quasi iure postliminij reuertenti, cum Patre tota ciuitas cœlestis Ierusalem obuiam venit, tota multitudo Angelorum in qua millia millium ministrabant ei, & decies centena millia assistebant ei, totus chorus cælestium virtutum feruenti ob-

ſequio concertabant præuenire faciem eius in ſalutatione & miniſtratione, adorabant veſtigia pedum eius, ſicut ſcriptum eſt: *& adorent eum omnes Angeli Dei*; pedes & genua amplectebantur, portantes eum vſque ad ſedem cœli in humeris ſuis, quem nubes vſque ad ſtelliferas manſiones ab oculis Apoſtolorum exceperat & deulerat; Sic enim in Pſalmo dicitur. *Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium Dominus in eis in Synai ſancto.* O gaudium, ô ſolemnitas, ô triumphus, ô iubilus, ô exultatio, ô lætitia ſempiterna! Alij clamant exaltare Domine in virtute tua; alij, ſurge Domine in requiem tuam, tu & archa ſanctificationis tuæ; alij, quis eſt iſte Rex gloriæ? alij Dominus virtutum, Dominus fortis & potens in prælio, alij quis eſt iſte qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? alij, iſte formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ; alij, Domine exaltetur manus tua vt non videant, alij vt videant & confundantur zelantes populi & ignis hoſtes tuos deuoret.

Heb. 1. 6.

Pſ. 67. 18.

Denique alij memoriam paſſionis recolentes, & tantæ contumeliæ tantam gloriam conferentes dicunt: Aſcende calue, aſcende calue, quaſi dicant. Tu calue, tu IESV, tu crucifixe, tu paſſe, tu mortue, tu cum latronibus appenſe, tu calue, cui nouacula malignantium Iudæorum pilos de fronte raſit, quando omnes diſcipulos in fugam vertit. Tu calue in quo Princeps mundi nihil inuenit, tu calue, qui vbi caput reclinares non habuiſti, qui in natiuitate tua in diuerſorio locum non inueniſti, tu calue qui de ſuperfluo numquam aliquid vſurpaſti, ſed continentiſſimè viuens, etiam corporis neceſſaria frequentiſſimè recuſaſti, aſcende ad Patrem tuum & Patrem noſtrum, ad Deum tuum & Deum noſtrum. Aſcende in Bethel, id eſt, in domum Dei, aſcende ſuper occaſum, aſcende ſuper montes aromatum, aſcende ſuper Cherubim, aſcende ſuper omnem terram, aſcende ſuper ſolium excelſum & eleuatum, aſcende ſuper pennas ventorum, aſcende non in lateribus Aquilonis, ſed in ſede magnitudinis, & ſedens ad dexteram Patris, ſimilis eſto altiſſimo, accipiens totum in humanitate, quod antequam mundus fieret, habuiſti apud Patrem in diuinitate, vt totum refundat diuinitas humanitati in aſcenſione quod promiſit in deſcenſione.

Cùm enim ſibi carnem verbum vniuit, in vnitate perſonæ, quaſi æqualitatem Patris promiſit, non naturam humanam diuinæ æquiparando, ſed perſonam filij perſonæ Patris prorſus comparando: hodie in Aſcenſione Domini conſummatum eſt opus Incarnationis, & meritum paſſionis, & præmium glorificationis. Iam non meminit caro CHRISTI preſſuræ tribulationum quæ circumdederunt eam in paſſione, propter gaudium quod reperit in Aſcenſione, ſecundùm enim multitudinem dolorum eius, conſolationes Dei lætificauerunt eam.

Congratulare itaque ô caro, ô homo ſorori tuæ, naturæ tuæ, quæ in CHRISTO glorificata eſt. Præſume iam de marito ſororis tuæ, de ſponſo naturæ humanæ, quia coronata eſt, quia Regina facta eſt, quia Domina Angelorum conſtituta eſt, cum ſponſo ſponſa ſua, ſoror noſtra. O bona ſoror reminiſcere miſerationum tuarum, immo miſeriarum tuarum quæ abierunt, & noſtrarum quæ nondum abierunt, ſed magis ac magis de die in diem

accrescunt, memor esto fratrum, immo seruorum tuorum, quibus non est substantia benè vivendi, quibus non est sanitas peccato resistendi, quibus non est lumen oculorum sufficienter inter bonum & malum discernendi, quibus non est penna amoris ad Deum euolandi, quibus non est virtus post te eundi, & te consequendi.

Trahe nos post te, dic sponso tuo, dic tibi ipsi, dic Deo nostro, dic Patri tuo, Pater volo vt vbi ego sum, illic sit & frater meus, & minister meus, & seruus meus & captiuus meus Scimus scimus quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus. Quid tibi negabit cui se non negauit? Quid tibi negabit, qui dicit omnia mea tua sunt, & tua mea sunt? Quid tibi negabit, cum quo vnum marsupium, vnum corpus, vna anima, vna diuinitas, vna voluntas, vna obedientia, vnum meritum, vnum præmium, vnum velle & vnum nolle, vnum mori & vnum viuere, vnum petere & vnum præstare?

Ecce tam certi sumus de impetratione, si petere pro nobis volueris, quàm voluntarij sumus de liberatione à captiuitate ista & miseria, cùm ad te confugimus, ô caro Saluatoris nostri, ô natura humana capitis nostri IESV CHRISTI. Ne abomineris Ægyptium, & carnem tuam ne despexeris, pios ad nos converte oculos, & quam tuis Apostolis reliquisti benedictionem, cùm eleuatis manibus ferebaris in cœlum, eam nobis refundere digneris IESV CHRISTE, qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

DE ASCENSIONE DOMINI.

SERMO II.

NVNQVID *per sapientiam tuam plumescit accipiter expandens alas ad austrum, aut ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum suum?* In vtroque istarum auium genere IESVS CHRISTVS Dominus noster, Fratres carissimi, designatur, diuersis quidem de causis, sed non contrariis sacramentis. In natura siquidem & actione creaturarum multiplici & diuersa, creatoris & redemptoris nostri simplex intentio circa salutem nostram, multipliciter plerumque signatur, & quod vnum est effectu, vario eloquitur affatu. Quare igitur per accipitrem, & quare per aquilam Dominica Ascensio mysticè in scripturis obumbretur, dignum est inquisitione, & vtile insinuare. Iob. 39. 26.

Considerata itaque proprietate naturarum accipitris & aquilæ, euidenter intelligere possumus comparationem istam CHRISTO congruere, iuxta illud Apostoli: *Qui descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cœlos, vt adimpleret omnia.* In accipitre siquidem intelligimus, qui descendit: in aquila, qui ascendit: in accipitre simul & aquila, vt adimpleret omnia. In descensio- Ephes. 4. 10.

nem plumescit accipiter per assumptionem hominis, in ascensione eleuatur aquila, & in arduis ponit nidum suum per glorificationem filij hominis. In descensione & ascensione implet omnia per redemptionem humani generis, & per restaurationem angelicæ defectionis. Sine plumis descendit, cum plumis ascendit.

Plumæ autem sunt in CHRISTO IESV anima & caro. Plumæ sunt collegium Apostolorum. Plumæ sunt collectiones gentium. Plumæ sunt illa virtutum charismata quæ requiescunt in flore illo qui egreditur de virga Iesse, Virgine MARIA. His plumis accipiter in vtero virginali per sapientiam Dei plumescit, quando Spiritus sancti obumbratione, sic originaliter plenitudo virtutum humanæ naturæ in IESV intexta est, quomodo originale peccatum filiis Adæ de traduce peccati in conceptione & natiuitate perpetualiter insertum. Vna & prima pluma IESV, est sapientia, secunda, intellectus; tertia, consilium; quarta, fortitudo; quinta, scientia; sexta, pietas; septima, timor Domini. His natura hominis plumata, ascendit ad consortium Dei, ad diuinitatem personæ filij, ad summum cœli, & vltra omnem principatum & potestatem, siue dignitatem angelici ordinis.

Nulla namque grauedo corruptionis deprimit carnem vel animam IESV, quò minus currat ad meritum, quò minns euolet ad præmium, tam singulare numero, quam speciale & inimitabile exemplo. IESV siquidem neque conceptio imitabilis, neque natiuitas comparabilis, neque vita comprehensibilis, neque mors similis, neqûe resurrectio communis, neque ascensio vsualis: vbi enim vsus visibiliter ascendere hominem in cœlo? Vbi auditum est, tertia die hominem à mortuis resurgere? Vbi auditum est sine peccato hominem, & quando vellet mori? Vbi vita hominis in terra triginta & tribus annis immaculata à concupiscentia carnis, à concupiscentia oculorum, à superbia vitæ, ab omni labe peccatorum? Vbi natiuitas hominis, clauso vtero matris? Vbi conceptio hominis sine semine viri? Vbi in conceptione obumbratio Spiritus sancti?

al. visus.

Et numero itaque plurali carent ista Domine IESV tua opera, propter singularitatem auctoris, & exemplo, propter difficultatem operationis. Exemplo tamen nobis est tua conceptio, vt de Spiritu tuo timorem tuum concipiamus; natiuitas, vt amorem tuum pariamus, vita, vt paupertatem, innocentiam, humilitatem, mansuetudinem, caritatem, & castitatem misericordiam & pietatem teneamus; mors, vt obedientiam & patientiam seruemus: resurrectio, vt resurrectionem carnis credamus; ascensio, vt glorificationem corporum & animarum speremus. Sic enim & nos pulli tui, sub pennis tuis sub plumis tuis, pubescimus, plumescimus, cùm studentes virtutibus nuditati nostræ fulcimenta comparamus. Vnde in canticis dicitur: *fulcite me floribus, stipate me malis.* Quod enim pluma sponso, hoc sponsæ flos est, & quod penna reuolanti ad æthera, hoc malum est punicum recumbenti in mensa.

Cant. 2. 5.

Sponsa flores quærit in thalamo, mala punica in conuiuio. Sponsus plumas amat, quæ sunt ei ad decorem & mollitiem & calorem, & pennas quæ ad leuamen, quia sacramenta fidei decora sunt propter honestatem, mollia

propter facilitatem, calida propter caritatem, leuantia sursum, propter spem. Abhorret namque fides inhonestatem, temperat legalium mandatorum difficultatem, calefacit negligentium teporem, extollit carnalium hominum grauamen, vt tamquam linteo mundo superaccumbat honestati, tamquam puluinari lenissimo inclinet caput, tamquam coopertorium superextendat caritatem, tamquam pennis innitatur spei soliditati.

Sed iam in fine sermonis retorqueamus caput ad pennulas, immo pennulas ad caput eleuemus, & in nido claustralis consuetudinis, plumis sanctarum obseruantiarum stipati post accipitrem magnum volitemus. Ille quidem vt gigas miris volatibus celsa præuolat: nos, quia paruos parua decent, iuxta profectum fragilitatis humanæ si volare non possumus, saltem humiliter post illum reptemus & vnicuique sicut diuiserit mensuram fidei, minora vel ampliora spatia virtutum proficiendo transmittamus. Ecce enim quidam volitare volentium post IESVM dicit, *Domine sequar te quocumque ieris*; sed sine pennis promittebat iste se volaturum; ideo ait illi Dominus: *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos. filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet.* Alius autem videns infirmitatem suam, & volens volare nec valens ait; trahe me post te, quasi dicat: *Velle adiacet mihi, sed perficere non inuenio: Spiritus quidem promptus est caro autem infirma. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam & deprimit terrena inhabitatio, sensum multa cogitantem*, vt non quod volo hoc faciam, sed quod nolo hoc agam, & quia scriptum est: *Pluuiam voluntariam*, id est, *bonam voluntatem, segregabit Deus hæreditati suæ & infirmata est*, vt se cognoscat, *tu vero perfecisti eam*, vt de humilitate meliùs conualescat.

Luc. 9. 58. Rom. 7. 18. Math. 26. 41. Sap. 9. 15. Ps. 67. 10.

Sequitur quidam alius & dicit. *Curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Ecce qui sine gratiâ, quasi ligatis pennis, & inuiscatis infectione primæ præuaricationis, volare non poterat, acceptâ gratiâ, currit viam mandatorum Dei, vt non sit volentis neque currentis, sed miserentis Dei, & totum sit de odore vnguentorum, quod currimus, quod bonum volumus, quod bonum facimus, ne quis in se glorietur. Quartus quidam de ordine volitantium post aquilam & accipitrem dicit: *Apprehendam te*, iam non es de terris, iam oblitus es corporeæ grauedinis, qui hoc dicis. Fortè ille est qui dicit: *suppleo ea quæ desunt passionum Christi in corpore meo.*

Cant. 1. 24. Cant. 3. 2. Coloss. 1. 24.

Adhuc nescio quis vel quæ sequitur, & intenso volatu etiam istum transit, & dicit, Teneo illum. O virtus quæ virtutem virtutum tenet! O velox vehementer spiritus, qui spiritum Deorum apprehendit. Sequitur cautior quædam quæ viderat germanam suam accipitrem apprehendisse, tenuisse, sed non retinuisse, & dicit. *Tenui eum nec dimittam.* Ecce perseuerantia quæ caudam in sacrificio offert. Sequitur alia quæ dicit: *Ducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebit* præcepta Domini. Adhuc alia sequitur quæ * est videns in se animam suam dicit. *Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua.* Ista cum Deo est & in Deo est, & sine Deo non est, vna columba, vna matri suæ, electa genitrici suæ, sequitur & attendit alias dicens, *Dilectus meus mihi & ego illi, inter vbera mea commorabitur.* Cum ista Deus est, & in ista Deus est, & ad istam gratia Dei bona &

Cant. 3. 4. Cant. 8. 2. * est redundat. Ps. 62. 9. Cant. 1. 13.

beneplacens & perfecta est.

Istæ, Fratres cariſſimi, diuiſiones gratiarum, quæ habent in cœlo diuiſiones manſionum, & in peregrinatione diuiſiones perfectionum, vt ſicut eſt cœlum, & cœlum cœli, & cœli cœlorum, ſic paulatim caſtrametari nouerint in fidelibus Dei, ſtudia virtutum, donec occurramus omnes in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Feſtinemus Fratres, ingredi in illam requiem, antequam oſtium ſic pertinaciter claudatur, vt vlterius nunc clamantibus, Domine Domine aperi nobis, reſeretur. Ecce diuiſit IESVS ſpolia, ecce naues plenas, quaſi remigando per hoc mare magnum & ſpatioſum ad portum cœli deduxit, exonerat, & ſingulis amicorum ſuorum, ſingula munera numerat.

In toto grege illo innumerabilium millium Angelorum, non erit vel vnus qui non nouis muneribus ab illo honoretur: tantum feſtum in cœlis ab æterno non fuit ſolemnizantium; tantum gaudium non fuit excogitatum, tantus iubilus non fuit auditus in omni genere muſicorum, cantorum & pſallentium, tantum conuiuium quis fecit, tantum conuentum quis vidit, tantum theſaurum quis intrauit? O IESV, tua ſolemnitas eſt, tua aſſumptio eſt, tua glorificatio eſt, tua dedicatio eſt, fac cum ſeruis tuis, cum pauperibus tuis, cum vinctis tuis, cum exulibus tuis, cum damnatis tuis, fac gratiam, fac miſericordiam, fac ſolutionem, fac liberationem, fac refectionem, fac ſaluationem, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuis, &c.

DE ASCENSIONE DOMINI.

SERMO III.

Iob. 39. 62. NVMQVID *per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter expandens alas ad auſtrum, aut ad præceptum tuum eleuabitur aquila; & ponet in arduis nidum ſuum?* Hodie, Fratres cariſſimi, ſummus Pontifex IESVS qui eſt Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, ſancta ſanctorum in ſanguine ſuo penetrauit, & patri ſpirituum fragrantiſſima odoramenta meritorum ſuorum de thuribulo glorificati corporis incenſauit. Recurrit etiam hodie vitta aurea, quia IESVS vnde venerat rediit, & ſol ad locum ſuum reuertitur, ibique renaſcens girat per meridiem & flectitur ad aquilonem. Nam de throno gratiæ meridianos illuſtrat per gratiam ſuam, animos aquilonares ad pœnitentiam ſuſtinet, & conuerſos ſuſcipit.

Hodie decem gradibus conuerſa eſt per aſcenſionem retrorſum vmbra illa CHRISTI IESV, in qua viuemus inter gentes, quod factum eſt in ſigno ſanitatis Ezechiæ. Decem namque gradibus retrorſum in aſcenſione ſua Dominus IESVS rediit, quia ſuper Angelos, Archangelos, Virtutes, Poteſtates, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim & Seraphim, vno gradu præcellens eos, aſſumpta in Deo humana natura ſuperaſcendit, &

omnia sub pedibus suis dominatione subiecit, vt & ipse subiectus sit ei qui sibi subiecit omnia, donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus suis. Breui & uno sermone cuncta quæ ad præsentem pertinent solemnitatem tam esset onerosum perstringere, quàm difficile proferre. Sufficiat autem in præsenti aspicere, quomodo accipiter ille qui plumescit per sapientiam Dei, expandat alas suas ad Austrum, & quomodo aquila in arduis ponat nidum suum.

Nobiles & diuites homines valde delectantur in accipitre, & propter ludum & propter fructum. Ludunt enim in aue ista contra tædium, capiunt aves, sed propter cibum: circumferunt denique illum per amœna illa loca, in quibus aliæ aves quasi libertate & solitudine utebantur; & ibi capiunt in aue aues, sed nihil horum fieret, nisi priùs plumesceret accipiter vario & delectabili plumarum ordine, & flante austro cœli temperies arrideret. Tunc enim expandit alas ad austrum, tunc captiuam ducit captiuitatem, tunc dat dona dominis suis, prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.

Iesus accipiter est, cuius plumæ virtutes sunt, pulchræ propter veritatem, leues propter sanctitatem, lenes propter mansuetudinem, variæ propter gratiarum multitudinem. His per sapientiam Dei plumescit accipiter, quia natura humana nullatenus merebatur ut verbo Dei vniretur, & vt plenitudine Diuinitatis corporaliter infunderetur, per sapientiam in mysterijs à sæculis absconditam, quando & quomodo hoc fieret in fine sæculorum & in plenitudine temporum, de vtero virginali, cùm plumis cælestium virtutum fecerit vt IESVS nasceretur Deus homo & homo Deus. In antro enim illo plumescit accipiter noster, quia antequam de Virgine conciperetur, caro de qua conciperetur obumbrante Spiritu sancto sanctificata est, antequam exiret de vulua, Deus homo factus est.

Cum plenitudine igitur plumarum, id est, gratiarum accipiter noster ad volandum ubique terrarum ad capiendum omne genus auium de ventre virginali prodiuit: & missa stella, statim Magos in alis fidei & cepit, & ad se adorandum adduxit. Expandit quoque alas ad Austrum dicens: *Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël*, quæ propter patres & legem, australi feruore vnum Deum colebant. Hic accipiter præter illas suæ Math. 15. 24. originis & natiuitatis virtutum plumas, quæ naturaliter in eo radicatæ, euelli non poterant, plumas alias in collectione discipulorum assumpsit, & in his in uniuersum orbem circuiuit, quia in omnem terram exiuit sonus eorum, qui ut sonus multitudinis atque castrorum erat. Explumauerunt autem eum Iudaïcæ spinæ Apostolicis plumis in passione, quasi in hyeme, quando relicto eo omnes fugerunt. Ad odorem verò resurrectionis & ad flammam æstiui temporis redierunt plumæ, & meliùs atque fortiùs inhærentes, potuerunt priùs commori cum eo, quàm ab eo auelli.

In die ergo Ascensionis siue euolationis accipiter sic alloquitur plumas suas, *Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ,* Marc. 15. 24. *qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit*, &c. Ecce ad Austrum expandit alas suas accipiter noster qui per sapientiam plumescit, non solùm in conceptione compingens corpus virtutum, & animam gratiarum, sed etiam

in Resurrectione reuocans collegium Apostolorum, quia in Ascensione prouocat ad volandum præcepto & exemplo, cùm illos mittit in vniuersum mundum, & ipse eleuatis manibus ferebatur in cælum. Tunc accipiter versus est in aquilam, quæ in arduis ponit nidum suum, quousque illum videre potuerunt, volantem accipitrem aspexerunt. Cùm verò nubes suscepit eum ab oculis eorum tanquam aquila eleuatus est, & in arduis, id est ad dexteram Patris posuit nidum suum, id est, thronum suum. Bene autem thronus iste dicitur nidus, quia fœtus suos ibi fouet, parit & nutrit, dum peccatores fouet per patientiam, parit per misericordiam, nutrit per indulgentiam.

Sed iam, fratres charissimi, attendamus accipiter noster siue aquila vnde & quò & quà volauit, & si ad perfectum apprehendere illum non possimus, tamen vtcumque conatis vestigiis, ut de longè post eum claudicemus. Vnâ verè clausulâ compendiosissimè in Euangelio volatus iste deffinitur, vbi dicitur; à Deo exiit & ad Deum vadit: item ipse ait, *Exiui à Patre & veni in mundum.* Item: *Relinquo mundum & vado ad Patrem.* Ecce habes vnde
Ioan. 16. 28. & quò volauit. Vis videre quà, *Ego sum veritas via & vita.* Ecce habes quâ
Ioan. 14. 6. & vnde & quò. A Petre venit, quia Pater eum misit: ad Patrem rediit, quia Pater illum glorificauit claritate quam habuit priusquam mundus esset. Per seipsum venit & vadit, quia tam voluntarius ad mortem Patri obediuit per vniformem & eandem voluntatem cum Patre, quàm voluntarius recurrit ad immortalitatem & glorificationem.

Dicat itaque ad patrem & vnusquisque nostrum, exiui à Patre & veni in mundum: item relinquo mundum & vado ad Patrem. Pater à quo exiui Adam est, Pater ad quem redeo, Deus est: veni ergo à Patre Adam cum peccato originali, vado ad Pattem Deum, cum gratia spirituali: malè exiui, malè introiui. Exivi à malo, & veni ad malum: malum ergo malum est, dicit omnis qui exiuit à patre carnis & venit in mundum malignitatis. Malum originale, malum actuale. A mala radice veni ad malum ramum: sed malum radicis pullulauit virus, vnde toxicatus est surculus rami.

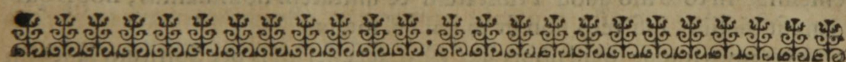
A planta ergo pedis usque ad verticem non est in me sanitas, quia in peccatis concepit me mater mea, & in mala consuetudine concepit me conscientia mea. In carne mea non inuenio bonum, quia corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ: & in anima mea invenio malum, quia ibi regnat concupiscentia mala. De peccato enim procedit peccatum, cùm ab anima tanquam ab interioribus ad carnem egreditur euaporatio mali desiderii, & in carne tanquam reciproca confricatione validiùs consurgit fomentum peccati, stupam nostræ fragilitatis incendens, & vsque ad consumptionem exurens. Quid ergo faciam infœlix homo? quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per IESVM CHRISTVM, qui item reliquit mundum & vadit ad Patrem.

O homo relinque mundum conuersatione, odio, despectione, egressione, mortificatione, vt sis mundo mortuus affectione, & mundus tibi eiectione. Relinque tanquam excommunicatum, tanquam leprosum, tanquam hæreticum, tanquam perditorem, tanquam latronem, tanquam homicidam, tanquam sterquilinium, tanquam lacum, tanquam infernum, tanquam cloa-

eam ſpurciſſimam. Vade autem ad patrem tanquam ad epulas, tanquam ad nuptias, tanquam ad patriam, tanquam ad coronam, tanquam ad ſtolam, tanquam ad refugium, tanquam ad portum, tanquam ad cœlum, tanquam ad Deum.

Sed quia veniſti à patre in mundum, vel quia rurſum de mundo vadis ad patrem: à patre vtique per concupiſcentiam carnis, per ardorem libidinis, per inobedientiam mandati exiſti, & in mundum veniſti, vbi cum fœnore peccati quæ detuleras multiplicaſti, dum fænum, ſtipulam & ligna ſæcularium verborum, operum, & cogitationum fomento peccati tanquam adiecisti: eatenus quoque in mundo conuerſatus præceps ferebaris de fouea ad foueam, de malo ad peius, de iniquitate ad iniquitatem vt ſanguis ſanguinem tangeret, & reſiduum bruci locuſta comederet, & piloſus alter ad alterum clamaret, & peccatum tanquam reſtem traheres, cum de lupanari ad latrocinium, de latrocinio, ad periurium, de periurio ad maleficium, de tabernâ ad theatrum curreres.

Ecce quâ viâ exiſti à patre & veniſti ad mundum, vel etiam quâ viâ perambulaſti mundum. Item ergo exeundum à mundo, & veniendum ad patrem, ſed aliâ viâ, quia & ad aliam patriam. Fratres mei ecce itinera quibus de dormitorio venitis ad monaſterium, de monaſterio ad clauſtrum, de clauſtro iterum ad monaſterium, vel ad capitulum, de capitulo ad agrum, de agro ad refectorium, ſine dubio bona ſunt, ſine dubio ad patrem vadunt. Si ſemper ante conſpectum veſtrum Deum aſpicitis, ſi ſemper ſurſum corda habetis, ſi ſemper quæ ſurſum ſunt quæritis, ſi ſemper deſiderium veſtrum coram Deo funditis, & donec veniatis ad locum vbi Iſraël contemplatur Deum Deorum in Sion, non ceſſatis poſt tergum eius currere, qui viuit, &c.

DE PENTECOSTE.

SERMO I.

ADVENIT ignis diuinus non comburens, ſed illuminans, nec conſumens, ſed lucens, & inuenit corda diſcipulorum receptacula munda, tribuit eis chariſmatum dona; inuenit eos concordes caritate, & illuſtrauit eos inundans diuinitas claritatis. Priuſquam admoueam linguam ad loquendum, & manum ad ſcribendum de Spiritu Dei, imploro gratiam eius, de quo loqui volo, vt lotus in fonte gratiæ verum de Spiritu veritatis ſermonem faciam, purum à ſpiritu veritatis alueum conſcientiæ attraham, vt nauicula linguæ nec in paludibus mendacii ſuccumbat, nec in ſicco vanitatis hæreat.

Veni ergo ſancte Spiritus reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende: reple nos de plenitudine tua, accende de igne & calore tuo, qui omnia contines, qui omnia foues: imple quos contines, fœcunda

quos foues, ut de repletione satiemur, accendamur, viuamus de fœcunditate nobilitemur, multiplicemur, perpetuemur, satiemur dulcedine, accendamur caritate, viuamus claritate, nobilitemur adoptione, multiplicemur numero, perpetuemur æuo.

Planè nobilis ille Spiritus processione non natiuitate, quia nulla ei de patre natiuitas sed processio, nulla de matre quæ non est vel natiuitas vel processio, sed sicut à Patre procedit, sic procedit & à Filio. Nil autem Patre nobilius & Filio, sicut Deo nil est sublimius: & vt ab inferioribus ad sublimiora exemplum trahamus, quid nobilius in homine spiritu hominis: sic in Deo nihil nobilius Spiritu suo. Quid verò nobilitatem Spiritus appello, nisi identitatem cum Patre & Filio; aut quam nobilitatem petimus à Spiritu Sancto, nisi vt vnum simus cum Patre & Filio? præstet nobis vnitatem cum Patre & Filio & Spiritu sancto.

Sed quomodo fiet istud Spiritus Sancte? vt abiectissimus vermiculus adsumatur ad tam sublimem trinitatis vnitatem, & nullam ex hoc recipiat iniuriam summa trinitas, nullam multiplicationem summa vnitas, nullam degenerationem summa maiestas, nullam commutationem summa identitas, nullam mutabilitatem, summa stabilitas & immutabilitas. Nec tamen hoc & sigillatim, vt non sit illo toto aliquod aliud totum maius: nec suum totum simul adeò mirandum vt credere diffidas, quia tota Trinitas tale totum est simul in trinitate maius est suo toto sigillatim in personarum discretione; quicquid autem ad illud totum accedit, vt incarnatio Verbi, non facit illud totum aliquod maius totum, quia nec facit aliud totum quam idem totum erat, antequam ad ipsum accederet id quod non erat cum toto illo, & ideo nec totum esse poterat, cum sine toto illo esse non posset. Cùm ergo vnum efficimur in toto illo quod Trinitatem & unitatem nominamus, nobis quidem fit melius, ipsi verò non fit maius vel melius.

Quæramus itaque quid nobis fiat cùm accesserimus per Spiritum sanctum tanquam per vinculum & coagulum ad Patrem, & Filium & eumdem Spiritum sanctum; coagulum namque licet consubstantiale Patri & Filio, nos ad inuicem compaginat & ad sanctam Trinitatem copulat. Vsitato nomine hoc coagulum charitas appellatur; nec aliunde autem conficitur hoc coagulum, nisi de tenerrimis & tenacissimis medullis Patris & Filii, quibus ad se se diligendos æternali meatu confluunt.

Cùm ergo infusum fuerit hoc coagulum caritatis in cordibus fidelium teneritudine sua, teneritudine emollit receptacula sua, tenacitate solidat, vt emollita & quasi liquefacta ad se inuicem ipsa corda recurrant, & commisceantur; similitudine certè liquoris similiter in diuersis operante, & in se, à se priùs separata, conglutinante & confortante, vt solidata teneant, nec dimittant, quod in teneritudine apprehendant. Ex diuersis igitur cordibus facta in vnum collectione morum, ille qui habitare facit vnius moris in domo, ad vnitatem reuocat dispersiones, ad pacem dissentiones, ad fidem hæreses, ad caritatem discordes: fit ergo nobis vnitas de multitudine, fit concordia de diversitate, pax de rancore, castitas de corruptione, securitas de pauore, tranquillitas de perturbatione, charitas de æmulatione,

gratia de subsannatione.

Ecce quid faciat nobis coagulum spiritus, simul quidem nos invicem colligens, Deo verò* coiciens. Cogita si potes quomodo Spiritus Dei spiritum hominis assumens introducat in palatio Trinitatis, & suspiret gemitibus inenarrabilibus post se illum trahere ad nota cubilia medullarum Patris & Filii, ut ibi audiat quæ non licet homini loqui, vt ibi videat, quæ oculus non vidit, audiat quod auris non audiuit, intelligat quod in cor hominis non ascendit. Cogita quid tunc cogitet spiritus humanus, cùm viderit cogitationes pacis & non afflictionis; cùm viderit sine nauigio phantasmatum & imaginationum corporalium, enauigare se flumina illa cælestium charismatum; cùm viderit refluxiones dulcedinis à Patre in Filium, & à Filio in Patrem, remigio Spiritus Sancti refundi: cogita quid iocunditatis hauriat spiritus humanus cùm in extasi sua viderit fila prædestinationis ligata in corde Dei, tam subtilia, vt nemo apprehendat, tam fortia, vt nemo interrumpat, tam longa, vt fines sæculorum intra se includant, tam retentiua, vt nemo euadat, tam complexa vt nemo soluat.

*f. coniungēs.

Cogita quantùm admiretur Spiritus tuus, cùm secundùm nomen suum, cognatione finitimâ spiritalem viderit se factum, & in Spiritus sancti societatem receptum, à quo bono recipiat bonitatem, à quo sancto innocentiam; à quo iusto iustitiam; à quo vivo vitam, à quo casto castitatem, à quo sapiente sapientiam, à quo mansueto mansuetudinem, à quo pleno & plenè pleno, plenitudinem plenitudinum, & plenitudinem recipiat gratiarum. Cogita quàm valida concussione exhorrescat mala sua spiritus tuus, cùm viderit profundum sanctificationis in Spiritu Dei disputans & reputans, se, si caruisset iniquitate, non caruisse tanta & tali societate. Cogita quàm appetibili deferatur progressu, vt prælibata glutinosiùs hauriat gaudia, donec de ventre eius fluant aquæ viuæ, & fiat in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Cogita & semper cogita, ne luctus occupet extrema gaudii, ne cùm spiritu cæperis, carne consummeris, ne cum lucifero, de cælo ad tartara labaris, ne à sancto proposito ad sæcularia traharis, ne desertus à Spiritu sancto, maligno spiritui tradaris, ne paradisô amissô, in inferno cum diabolo crucieris, sic cogitanti spiritui aduenit ignis diuinus non comburens sed illuminans, nec consumens, sed lucens, aduenit spontaneus, quia nullis meritis præuenitur aut cogitur venire, aduenit & attractus, quia per præuentam mentem à gratia operante, non recusat per cooperantem cumulare ampliori charismatum munere.

Aduenit vt dominus, vt hospes, aduenit vt colonus; aduenit denique vt ignis diuinus: dominus ad seruum, hospes ad hospitium, colonus ad agrum, ignis ad syluam lignorum aduenit. Non opprimit dominus seruum, in spiritu seruitutis omnia imponens, non molestat hospes hospitem suum aut hospitium, exigendo impossibilia, aut præsumendo sine mercede possibilia. Colonus non negligit agrum suum, spinas & tribulos extirpando, sed colit diligenter bona semina serendo: ignis syluam illam argenti & auri & lapidum preciosorum non comburit sed illuminat, non consumit, sed examinat, vt argentum sit septies purgatum, aurum sit obrisum, lapides sint igniti ad dete-

gendum opprobrium Ægypti à labiis propheticis.

Cùm ergo præueniens gratia sic quasi præcurrerit seipsam, tunc inuenit corda discipulorum receptacula munda, & tribuit eis charismatum dona; talia enim inuenit gratia subsequens, qualia præparat gratia præueniens; receptacula, inquit, munda, quantocumque aliarum apparatu virtutum venustentur templa illa, siue corda, ad quæ sanctus Spiritus aduenit; parùm tamen digna est habitatio, nisi totum pauimentum & parietes superornauerit charitatis dealbatio. Appellant Spiritum sanctum jeiunia, instigant orationes, vocant vigiliæ, mouent silentia, eleemosinæ infrænant; adducit contemplatio, seu meditatio, introducit compunctio, excipit continentia, ministrat charitas, saporat pax.

Si talem familiam in corde inuenerit gratia, quid faciat, nisi reddat gratiam pro gratia? nam quid est aliud, inuenit corda discipulorum receptacula munda, retribuit eis charismatum dona, nisi dedit gratiam pro gratia? ô sancte Spiritus cor mundum crea in nobis, vt munda receptacula præparemus tibi, vt euacuemus fel rancoris & venenum malitiæ à facie tua, quatinus beneplaceat tibi in animabus nostris, & vt idonei simus & si non ad genera linguarum, ad plenitudinem tamen gratiarum; quod ipse præstare dignetur, qui viuit & regnat per omnia, &c.

DE PENTECOSTE.

SERMO II.

Act. 2. 1. LOQVEBANTVR *variis linguis Apostoli magnalia Dei:* tympana siue cymbala nullum sonum reddunt, nisi in medio pendens quoddam percussorium, quod vulgò appellatur batallum, hinc inde resonans aërem longè & propè musico sonitu repercusserit, sic certè Apostoli sine voce ante aduentum Spiritus sancti, fidem quidem Christi habebant, sed prædicare non audebant. Ex purissimo metallo adhuc cum eis in carne positus rotundâ perfectione* fundator ille cælestium signorum corda illorum liquefecerat, & in aptissima signa jam præparauerat, quia omnia quæ audiuit à Patre suo nota eis fecerat, & omnia ecclesiastica sacramenta eis tradiderat.

* *vel* fusor.

Iacebant tamen illa signa siue tympana absque batallo, quod vocem eorum in omnem terram diffudit postea, & in fines orbis terræ verba eorum, donec complerentur dies Pentecostes, & factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit domum totam, vbi erant sedentes Apostoli, & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Misit ergo Apostolis Verbum quod ascenderat ad Patrem batallum prædicationis in igneis linguis, quò fidei cymbalum tangerent, & ad aures mentium sonum subli-

mis Dei per doctrinam & exhortationem intonarent. Accepto autem hujusmodi plectro, loquebantur variis linguis Apostoli magnalia Dei.

Quia Spiritus sanctus in igneis linguis, fratres charissimi, apparuit, linguas nostras castigemus ab otiosis, à superfluis, à nociuis, à mendacijs, à detractionibus, à murmurationibus, ab impuris & sordidis locutionibus; lingua enim quæ huiusmodi fœcibus & paludibus immersa fuerit non loquetur magnalia Dei, non loquetur potentias domini, non cantabit misericordias domini, non laudem Domini, non legem, non sapientiam meditabitur. O lingua si Spiritu sancto impleta fueris, organum Dei eris, si serpentino infecta veneno discordias inter fratres seminaueris, flabellum immò & flagellum diaboli eris. Lingua bona nuncius bonus est, qui nec adsentit adulationi, nec offensioni accedit, nec à veritate recedit: lingua nequam, lingua dolosa *modicum quidem membrum est*, vt ait Iacobus Apostolus, *sed magna exaltat. Ecce*, inquit idem Apostolus, *quantus ignis quam magnam syluam incendit, & lingua ignis est, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna, inquietum malum, plena veneno mortifero.* Iacob. 3. 5. 6. &c.

Talis fuit lingua serpentis antiqui, quæ in paradiso incendit totam syluam generis humni, radicem succendens suggestione, & ramorum multitudinem consumens vetiti pomi degustatione; vnde originale peccatum meauit in omni filiorum Adæ posteritate. Proculdubio maculauit totum corpus Adæ & Euæ, pudendis eorum membris prima inobedientiæ rudimenta propinans statim vt pomum homo comedit; & sicut Deo inobediens fuerat homo, sic animo vel ipsi homini motus ille pudendorum nequaquam obtemperare ulterius adquiesceret. Inflammauit etiam rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehenna, quia cum originali peccato, vnde fomes peccati & concupiscentia, siue lex membrorum est, nascimur; & sic rota semper circumvoluitur, sic à iugo peccati nunquam à die natiuitatis excutimur, inquietum malum propter auaritiam, plena veneno mortifero propter nequitiam.

O homo, ô Adam, ô genus humanum, ô anima, quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagittæ procul dubio potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis, immò linguæ igneæ, linguæ variæ, linguæ canum, linguæ Angelorum. Sagittæ equidem acutæ contra dolum, carbones desolatorii, contra venenum, linguæ igneæ, contra peccatum, linguæ variæ contra tædium, linguæ canum contra vulnus inflictum, linguæ Angelorum contra linguam serpentis. Viam ad cor aperit sagitta, rubiginem consumit carbo desolatorius, congelatum & stultum instruit & accendit lingua ignea, tepidum & tædiosum, releuat lingua varia, saucium sanat lingua canum, terrenum, cantica de canticis Sion edocet lingua Angelorum.

Illi ergo, qui Spiritus primitias acceperunt, loquebantur variis linguis magnalia Dei: planè egrediebantur foras, vt de plenitudine quâ fuerant Spiritu sancto repleti, eructarent verbum bonum, & loquerentur in idipsum, spiritalibus spiritalia comparantes: lingua enim quasi hostiarius ad ianuam residet cordis interpres cogitationum & affectionum, intrinsecus quasi in

claustro latentium, & numquam ad publicum nisi reserante portam hostiario, progredientium. In ea autem est vt tam timeat ei cor persuadere ad loquendum frigidam malitiam, quàm non potest diu residere infra clausuram linguæ igneæ tepida mentis affectio; quod namque intra est calefacit, quod extra exurit.

Nescit lingua ignea cor frigidum; flammeus gladius atque versatilis est; ex eo quod flammeus charitatem nutriens, ex eo quod versatilis mobilitati cordis obsistens, flammeus propter charitatem, versatilis propter varietatem. Charitas autem est motus animi ad diligendum Deum propter seipsum, & amicum propter Deum: vt enim natura ignis alta petit, & iuxta posita calefacit; sic charitas, quæ in nobis est, & Deum à quo est diligendo repetit, & proximum qui iuxta se est, amplectendo colligit; nec diuersa est charitas, sed diuersus effectus charitatis, quâ Deum vel proximum diligimus, sicut non est diuersus spiritus, qui in lingua & igne apparuit, sed aliud in lingua, aliud in igne intelligimus; in lingua sobrietatem habemus ad proximum, in igne excessum mentis ad Deum, vt siue sobrii simus nobis, siue mente excedamus, Deo.

In lingua Christum crucifixum, in igne sapientiam inter sapientes prædicemus, in lingua actiui, in igne contemplatiui simus, in lingua primas tabulas legis cum Moyse, in igne secundas Euangelii accipiamus; in lingua mores nostros componamus, in igne profunda fidei nostræ mysteria rimemur; in lingua confessionem in igne potentiam accipiamus; variis autem linguis loquebantur Apostoli magnalia Dei, se accusantes & Deum glorificantes; sapientiam in creatione rerum narrantes, bonitatem in reparatione generis humani commendantes; gaudentes cum gaudentibus flentes cum flentibus, quocumque ibat Spiritus, euntes & in similitudinem fulguris reuertentes; faciem hominis prædicando, incarnationem præferentes; faciem vituli prædicando passionem & mortem, faciem leonis prædicando resurrectionem, faciem aquilæ extentæ desuper, prædicando ascensionem.

Ecce quomodo variis linguis loquuntur Apostoli magnalia Dei; quare variis linguis, cum vnus atque idem Spiritus sit, qui loquitur in eis? profectò quia diuisiones gratiarum sunt, certè quia spiritus intelligentiæ est sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum, acutus, qui nihil vetat bene facere, humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia perspiciens, & qui capiat omnes spiritus intelligibiles, mundus, subtilis. Quid ergo mirum, si varias facit linguas, qui tam varias habet gratias? in cythara, siue psalterio vnius ejusdem digiti pulsatio alium in hac chorda reddit sonum, alium in alia, atque tot modis variatur modulatio, quot modis in instrumento digitus intensiùs, vel remissiùs tetigerit plectrum in quo pendet omnium chordarum congregatio.

Principaliter tamen duo consideranda sunt in variis linguis, vt varietas ista vel ad pulsantem spiritum pertineat, qui superiùs tam variè describitur, vel ad diuersam auditorum qualitatem, quæ non nisi per spiritum à doctore per-

cipitur: qualiter namque sint ammonendi viri, qualiter feminæ qualiter sæculares, qualiter regulares, qualiter incipientes, qualiter proficientes, qualiter perfecti, qualiter verecundi, qualiter contumaces, qualiter singuli juxta ætatem, complexionem, ordinem, & omnimodam distinctionem omnium circumstantiarum, doctor nullus sciret nisi ille qui habet omnem scientiam doceret; varietatem ergo linguarum ministrat Spiritus, qui varia quidem descriptione appellatur, sed nullâ diffinitur.

Dicitur Spiritus intelligentiæ, Filij æqualitate; dicitur Sanctus & nomine & re; dicitur vnicus processionis singularitate; dicitur multiplex, gratiarum multiplici diuisione; dicitur subtilis naturæ & rationis incomprehensibilitate; dicitur disertus promptissima differendi facultate; dicitur mobilis immensitate; dicitur incoinquinatus puritate; dicitur certus incommutabili veritate; dicitur suauis patientiæ longanimitate; dicitur amans bonum, naturæ proprietate; dicitur acutus, ingenii viuacitate; dicitur qui nihil vetat bene facere mandati præceptione, aut prohibitione; dicitur humanus compassione dicitur benignus munerum largitione; dicitur stabilis æternitate; dicitur certus promissione; dicitur securus defensione; dicitur omnem habens virtutem, potestate; dicitur omnia prospiciens illustratione; dicitur qui capiat omnes intelligibiles spiritus claritate, dicitur mundus honestate; dicitur subtilis præscientia, seu prædestinatione.

Non tamen variatur vnus atque idem Spiritus, vt aliquando sit sanctus, & non vnicus, aliquando vnicus, & non multiplex, aliquando multiplex, & non subtilis, aliquando subtilis, & non disertus, aliquando disertus, & non mobilis, aliquando mobilis & non incoinquinatus, aliquando incoinquinatus, & non certus, aliquando certus, & non suauis, & aliquando bonum amans, & acutus &c. Sed simul & semel hæc omnia natura Spiritus complectitur. Vndecumque enim & quandocumque & de quacumque necessitate aut indigentia gratiam Spiritus sancti postulaueris, de plena archa accipies vnde omnia propulsentur incommoda tua; nec tamen exinaniatur archæ redundantia. In hac archa vestes varias & multicolores repositas conseruet gratia, vt sicut variis linguis eruditur nostra insipientia, sic indumentorum varietate nostra vestiatur nuditas, decoretur deformitas, & circumornetur rusticitas. O fons olei Spiritus sancte de riuulis tuis funde & infunde cordibus nostris peccatorum remissionem, gratiarum plenitudinem, benedictionum cælestium vbertatem.

Proportionali autem descriptione, vt possumus nostrum depingamus spiritum, vt singulis nostris indigentiis, singulæ veniant intitulationes Spiritus Dei, & contrariis contraria rependat, non ad malum sed ad bonum Spiritus ille bonus qui non reddit nobis in præsenti secundùm merita nostra, sed secundùm gratuitam bonitatem suam. Meus ergo spiritus, ô Domine, spiritus est insipientiæ, cum tuus sit spiritus intelligentiæ; meus peccator cùm tuus sit sanctus; meus vtinam adoptiuus, cum tuus sit vnicus; meus vtinam vel vnam habeat benedictionem, cùm tuus multiplex sit in benedictionibus; meus rudis cùm tuus sit subtilis; meus mutus cùm tuus sit disertus; meus tardus cùm tuus sit mobilis; meus contaminatus cùm tuus sit in-

coinquinatus; meus varius cùm tuus sit certus, meus impatiens cùm tuus sit suauis; meus diligens iniquitatem, cùm tuus sit amans bonum; meus obtusus cùm tuus sit acutus; meus vetat benefacere per negligentiam, cùm tuus nihil vetat benefacere; meus inhumanus cùm tuus sit humanus; meus crudelis, cùm tuus sit benignus, meus instabilis, cùm tuus sit stabilis; meus pauidus cùm tuus sit securus; meus nullam habens virtutem, cum tuus omnem habeat virtutem; meus nullam habens prudentiam, cùm tuus omnia prospiciens; meus nec seipsum capit cùm tuus omnes capiat intelligibiles spiritus; meus immundus cùm tuus sit mundus; meus hebes cùm tuus sit subtilis.

Versa ergo, benigne Spiritus & effunde ex hoc tuo spiritu in hoc nostro spiritu, vt tua sapientia vincat insipientiam nostram; tua sanctificatio impietatem nostram, tua vnica processio descensionem nostram; tua multiplex gratia multiplicem offensionem nostram; tua subtilitas crassitudinem nostram; tua disertudo impeditam linguam nostram; tua mobilitas pigritiam nostram; tua incoinquinatio corruptionem nostram; tua certitudo dubietatem nostram; tua suauitas asperitatem nostram; tua dilectio boni malignitatem nostram; tuum acumen inertiam nostram; tua humanitas duritiam nostram; tua benignitas auaritiam nostram; tua stabilitas inconstantiam nostram; tua securitas trepidationem nostram; tua certitudo ambiguitatem nostram; tua virtus infirmitatem nostram; tua prouidentia cæcitatem nostram; tua diuinitas fragilitatem nostram; tua munditia immunditiam nostram; tua subtilitas hebetudinem nostram. Ista magnalia tua loquemur variis linguis, immo variatis Domine, si de spiritu tuo dederis nobis, sicut Apostoli repleti Spiritu sancto loquebantur variis linguis magnalia Dei, quod nobis præstare digneris, qui viuis & regnas Deus per omnia sæcula, &c.

DE PENTECOSTE.

SERMO III.

Ps. 50. 12. COR *mundum crea in me Deus*, &c. In aceruo diuinorum beneficiorum meridiantur hodie Apostoli, dum musto nouæ gratiæ debriati, liquefacti sunt in amorem diuinum, & hinc inde vallati liliis gratiarum, Act. 5. 29. ab humano timore in securitatem æternam transierunt dicentes; *melius est obedire Deo quam hominibus*. Hactenus neque totum quod habebat Deus homini donauerat, neque totum quod poterat pro homine fecerat: misso autem Spiritu sancto de cœlo, omnia quæ audiuit à Patre dixit, omnia quæ accepit dedit, omnia quæ potuit & opportuit, hominibus fecit.

O paupertas humana habesne repositorium seu gazophylacium, vbi tales

& tantas conseruare possis diuitias? singulari prærogatiua gaudent quidem in munere, sed nec minorem exigunt solemnitatem in sui acceptione seu depositione. Væ namque homini illi qui sudario dominicam gratiam ligauit, & in terra illam abscondit; nec ille prodigus pœnam euasit qui viuendo luxuriosè, portionem sibi à Patre datam diuinæ gratiæ cum meretricibus, quæ sunt carnales concupiscentiæ, consumpsit. Vniuersi itaque anguli domus lustrandi, domus etiam ipsa tota euertenda, vt inueniamus locum Domino, tabernaculum Deo Iacob, ne vilitate aut fœditate loci offensa, euolet à nobis gratia, quæ non habitat in corpore subdito peccatis.

Priùs igitur quàm nobis porrigas hoc grande donum, hoc datum optimum & donum perfectum, præpara Deus tibi & gratiæ tuæ in nobis locum congruum, quia sicut à te solo diuite expectamus donum quod est supra omne donum, sic à te solo architecto sapiente petimus creari locum, id est, cor mundum. Nihil enim in homine potius est corde, nihil Deo acceptabilius mundo corde: sustinete interim, Fratres charissimi, & ingredimini singuli ad corda vestra; aperite fenestras, luminaria accendite, diligenter quæcumque ibi sunt, vel fiunt exquirite, quicquid grande vel modicum ibi susurrat apprehendite, ac rationis arbitrio sistite; & tunc demum vtrum deceat Spiritus sancti gratiam ad ea non lota, non mundata intrare rectè judicate.

Vt autem saluo signaculo cordium vestrorum, de illis taceam, de meo si judicare voluero, & judicare quanta sit in eo viscositas præteritorum malorum, quanta putredo malarum affectionum, quanta spurcitia carnalium passionum & quanta occupatio scabiei prauorum desideriorum, credo angelicam puritatem sustinere non posse, quantò minus diuinam? Quia ergo totum cor meum putidum est & putridum, ô Deus cordis mei, crea nouum secundùm cor tuum. In hoc vase audeo Spiritum sanctum reponere, sicut Moyses Man reposuit coram Domino, quantum poterat capere gomor, qui est trium modiorum, in vase aureo, ad conseruandum in generationes futuras.

Hic locus est mundissimus extra castra quinque sensuum, vbi Sacerdos, id est, Christus prioribus vestimentis mutatis, id est, assumptâ mortalitate in cruce depositâ, tunicâ immortalitatis ac lineis impassibilitatis indutus, cineres reponit, id est, memoriam dominicæ passionis, & consummationem totius sanctitatis per cooperationem Spiritus sancti; sicut non decuit Christum corpus coinquinatum, sic nec Spiritum sanctum cor immundum: Virgo proinde immaculata, inuiolata, soli Deo apta, carne incorrupta, fide integra, pulchra vt luna, electa vt sol, officina facta est diuinæ incorporationis, & quale cor requirendum vt in eo requiescat cum Patre & Filio Spiritus sanctificationis?

Exeat ergo, immo eijciatur à corde tanquam prædo & malæ fidei possessor, spiritus immundus cum omni spurcissima vitiorum sobole; intret aut potiùs possideat cor emundatum ab omni inquinamento carnis & spiritus, gratia Spiritus sancti cum nobilissima munerum suorum colectione & collatione, duplici beneficio operans & cooperans gratia: lætificat & beatificat cor quod sua perfusione illustrauerit; liberat enim à malo & adjuuat in bono; oppressum liberat, liberatum ingenuitate & libertate donat; vitia excludit,

virtutes inſerit, vnde in canticis canticorum: *Surge aquilo & veni Auſter,*
Can. 4. 16. *perſla hortum meum, & fluant aromata illius.* Ab aquilone pandetur omne malum, quia ventus contrarius pullulantia bonæ voluntatis ſemina extinguit, & ne per pœnitentiam renouentur, flatu venenoſo præcidit.

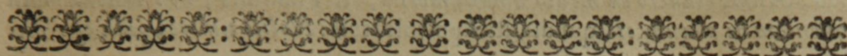
Sed Auſter adueniens eijcit dæmonium ne poſſeſſa retineat, & ne falcem ſuam in alienam meſſem extendat: perflat hortum ſuccenſa charitate, ebullire faciens de craſſitudine terræ ſuaviſſimi odoris ſpecies aromaticas, humilitatem, caſtitatem, manſuetudinem, innocentiam, pacem, concordiam, obedientiam, patientiam, paupertatem ſpiritus, ſapientiam, intellectum, conſilium, fortitudinem, ſcientiam, pietatem, timorem domini, iuſtitiam, ſobrietatem, prudentiam, & omne virgultum agri illius, quem Pater cæleſtis plantauit, Filius colit, Spiritus germinare facit.

In corde bono, mundo & nouo areolas iſtas à pigmentariis conſitas, id eſt, à prædicatoribus inſtanti prædicatione locatas, hodie viſitat Auſter perficiens & corroborans groſſos quos protulit ficus, id eſt, initia boni operis quæ inſpirauerit Spiritus ſanctus, ſiue percoquens vuas apoſtolicæ deuotionis nocturnô rore dominicæ paſſionis, & matutino calore reſurrectionis deco-
Pſal. 64. 10. ctas, vnde Pſamiſta: *Viſitaſti terram, & inebriaſti eam, multiplicaſti locupletare eam.* Viſitaſti vtique terram, id eſt, primitiuam in Apoſtolis Eccleſiam vocando, eligendo, aſſumendo, docendo & cohabitando vſque ad paſſionem: inebriaſti eam vino lætitiæ per Reſurrectionis manifeſtationem, & Aſcenſionis glorificationem; multiplicaſti locupletare eam per Spiritus ſancti affluentiſſimam miſſionem.

Sed quia numquam cor immundum poſſidere poteſt Spiritum ſanctum, primò qui accipere deſiderat, illum priùs expoſtulat creari ſibi cor mundum,
Pſ. 50. 12. dicens: *Cor mundum crea in me Deus.* Neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis eſt locus vbi adorandus eſt Deus, ſed in ſpiritu & veritate, id eſt, mundo corde oportet eum adorare: quid enim cœlo purius? cor mundum: quid ſole clarius? cor mundum. Quid firmamento pulchrius? cor mundum. Quid terra ſolidius? cor mundum. Quid abyſſo profundius? cor mundum; quid in humanis creaturis excellentius? cor mundum; quid Angelo ſimilius? cor mundum; quid Deo vicinius? cor mundum; quid in omni munere gratiarum appetibilius? cor mundum. Cor mundum ergo crea in me Deus, quis enim hoc poteſt niſi Deus? ſi ſibi relinquatur cor mundum, ſtatim efficitur immundum; numquam ergo eſt cor mundum, niſi Deo fuerit plenum.

Tria igitur concurrunt vt ſit cor mundum; voluntas bona, cogitatio ſancta & intentio recta. Si non polluerit ſtratum cordis immunda cogitatio, ſi non deprauauerit directionem cordis diſtorta & tenebroſa intentio, ſi fundamentum fidei, ſpei & charitatis non concuſſerit malæ voluntatis auerſio ſeu euerſio, cor mundum habes, Spiritus ſancti hoſpitium idoneum habes. Si autem cor habes mundum, nihil habes immundum; oculus mundus, munda manus, labia munda, interiora & exteriora ſine dubio ſunt munda; quia ſicut per vnum hominem peccatum introiuit in mundum; ſic per immundum cor diſtillat malitia velut ex ſtillicidio, ad ſingulos animæ affectus, & ad

ad omnes corporis ſenſus, vt nec ſit in toto homine mundicia, à planta pedis vſque ad verticem. Qui autem venit totum hominem ſaluare IESVS CHRISTVS, miſit Spiritum ſanctum ſuum in corda noſtra clamantem, Abba pater, vt corde ſanato, totus homo ſanetur; vt corde mundato, totus homo mundetur, vt corde innouato, totus homo innouetur, per eumdem Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, & per Spiritum ſanctum ex Deo Patre, cui honor & gloria. Amen.

DE PENTECOSTE.

SERMO IV.

DVODECIM panes propoſitionis accenſo clibano, calore proprio & paterno hodie IESVS CHRISTVS ſecundùm promiſſum ſuum, decoxit; & bene cruſtatos extraxit, atque ſuper menſam ſuam in introitu tabernaculi cum incenſo collocauit. Nihil exuſtum, nihil crudum, nihil incoctum, aut ſemicoctum in eis remanſit; virtus eſt aucta, non natura extincta: humanus timor qui homines crudos facit, ſublatus eſt. Patientia operatur probationem, & decoquit omnem infirmitatem viſceribus apoſtolicis medullitùs infuſa, perfecta charitas prorſus radicata.

Quid enim non faceret in hac ſua fornace Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos, quod fecit tribus pueris quartus ille, qui apparuit in fornace Babylonis ſimilis filio hominis? vt ait ſcriptura, *Illos omninò non tetigit ignis neque contriſtauit, nec quicquam moleſtiæ intulit.* Quid tu ſancte Spiritus cur veniſti? ad quid ſuper Apoſtolos in igneis linguis deſcendiſti? nunquid torquere illos, nunquid comburere illos? quinimmo coquere, & facere eſcas, quibus libenter veſcitur Iſaac ſenex & plenus dierum; quinimmo conſolidare ad cæleſtem liquorem excipiendum & conſeruandum: vt ſint deinceps ſicut vter in pruina, non timentes quid faciat homo; verbum vitæ continentes, & non timentes vllam perturbationem. Dan. 3. 50.

Si enim illi tres pueri tantæ fuerunt conſtantiæ, vt dicerent regi perſuadenti adorare ſtatuam auream ſuam; *Non oportet*, inquiunt, *nos reſpondere de hac re. Ecce enim Deus noſter quem colimus poteſt eripere nos de camino ignis ardentis, & de manibus tuis rex liberare nos. Quod ſi noluerit, notum tibi ſit Rex, quòd Deos tuos non colimus, & ſtatuam auream quam erexiſti, non adoramus.* O fides, ô gratia, ô virtus, ô ſpiritus fortitudinis! numero pauci, quia tres; ætate infirmi, quia pueri; conditione miſeri, quia captiui; loco & tempore obſeſſi, quia Rex conuocauerat omnem prouinciam ad idololatriam; tormentum imminens, quia fornax ſuccenſa erat ſeptuplum quàm conſueuerat; & fides quid? fecit quod facere conſueuit. Vicit mundum, vicit ætatem, vicit conditionem, vicit inſtantem temporis & loci neceſſi- Dan. 3. 16. 17. 18.

tatem, vicit Regem, vicit fornacem, vicit omnem timorem.

Nabuchodonosor quid supponis, & superaddis ignibus tuis? Naphtam certè, & apicem, & stupam, & malleolos. Naphta, quæ est purgamentum lini, vel ignis nutrimentum apud Persas, est vanitas huius sæculi, stupa, concupiscentia carnis; pix, auaritiæ, & luxuriæ inquinamenta; malleoli, immissiones per Angelos malos. Fortiter ardet fornax, vbi folliculis tentationum suarum sufflant maligni spiritus, mouentes incentiua carnis, gulæ voracitatem, auaritiæ rapacitatem, luxuriæ intemperiem, sæculi vanitatem;
Ps. 22. 4. sed, *Si ambulauero in medio vmbræ mortis*, ait Psalmista, *non timebo mala quoniam tu mecum es*, qui dixisti Apostolis tuis: *Nolite timere, quia ego vici mundum.*
Ioan. 16. 33.

Aliam fornacem succendit filius fabri, qui sedet conflans & emundans argentum, & purgat filios Leui: de sede maiestatis suæ hodie IESVS misit ignem vbi erant Apostoli quasi in fornace dispositi, ad docendam omnem veritatem; ad tollendam carnis imbecillitatem; ad loquendam omnium linguarum varietatem; ad faciendam miraculorum virtutem. In hac fornace probat Dominus electos suos sicut Gedeon populum, qui secum ibat ad bellum, ad lambendas aquas; sicut Moyses populum suum ad aquas contradictionis.

Format arma sibi, qui verbum est (non dissonas linguas) & officio iniunctæ prædicationis congrua; non enim lanceis, sed linguis, conuertitur mundus, vt qui serpentis lingua perierat, linguis à Spiritu sancto acceptis repararetur, & redimeretur. Attende formam linguæ, lata est, plana, rotunda, longa, & acuta. Lata, quia Deus charitas est; plana quia misericors, & mansuetus; rotunda, quia æternus; longa, quia longanimis; acuta, quia viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus.

In libro Sapientiæ, omnium artifex Sapientia, quæ promisit, & misit Apostolis Spiritum sanctum, ità describitur: *Est*, inquit, *in illa spiritus in-*
Sap. 7. 22. *telligentiæ, spiritus vnicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum, acutus, qui nihil vetat benefacere, humanus, benignus, stabilis, certus, securus.* Lingua cui confert beneficia Spiritus sanctus reuera de cœlo est; procul dubiò verbi Dei ministra est; spiritui cognata, & germana: habet spiritum intelligentiæ, vt intelligat parabolas, & ænigmata, & profunda scripturarum mysteria; sanctum, vt non proferat turpia, inhonesta, & venenosa; vnicum, ne scindat tunicam catholicæ, & vniuersalis Ecclesiæ; multiplicem vt multos ramos proferat ex vnâ radice charitatis; subtilem vt capiat mysterium regni Dei; disertum ne inuoluatur malâ conscientiâ, mobilem vt sequatur rotas volubiles vtriusque testamenti; incoinquinatum, vt loquatur de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta; certum ne circumferatur omni vento doctrinæ; suauem, ne respuat, aut fugiat humanam fragilitatem, amantem bonum, vt dicat quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. Acutum, vt cum aquila quærat super astra Dei verbum in principio apud Deum, qui nihil vetat benefacere, semper ad meliora prouocans; humanum propter infirmitatem, benignum propter

affluentiam pietatis; ſtabilem propter deſiderium æternitatis; ſecurum propter teſtimonium conſcientiæ & bonæ operationis.

Quicquid ad ſalutem propriam ignis Dei decoquit intrinſecus, totum lingua ignea retrahit tanquam pala ad proximi ædificationem extrinſecus. Eſt namque lingua mediatrix inter inhabitantem ſpiritum in mente & proximum excubantem ad fores ſapientiæ: Spiritus ingreditur ſine voce & jubet linguam audita proferre cum voce. Suauiter præcipiuntur quæ ſine ſtrepitu ingeruntur: Amanter recipiuntur quæ humiliter per linguam ſuggeruntur. Quando paſcit animam medullis ſuis Chriſtus paſtor eſt; quando fraternam mandat ſuſcipere curam piſtor eſt, idem itaque & paſtor & piſtor eſt. Paſtor in quieto & ſecreto contemplationis refectorio, piſtor in laborioſo & tumultuoſo procurandæ fraternitatis & prædicandæ veritatis officio. Paſtor in mane, miniſtrando quæque virentia in campo amœniſſimæ lectionis: in meridie aperiendo cellam vinariam ſummæ delectationis.

Ecce piſtor, ecce piſtrinum, ecce panis, ecce ignis, ecce cocus, ecce furnus. Paſtor farinam moluit in cruce tanquam in molendino; rotâ Pilati quæ eſt ſententia damnationis, voluente in aquis Iudaïcæ accuſationis. Tunc diſcipuli non ferentes tumultum & clamorem molendini, & vocem aquarum multarum relicto eo omnes fugerunt, & tanquam ventilabro excuſſi pene ad deſperationis minutiſſimum puluerem deuenerunt. Sed piſtor bonus de farina ſua panem in reſurrectione, jam ita decoctum quòd vltra non moritur, nec mors ei vltra dominabitur, repreſentauit Apoſtolis, per quadraginta dies eis apparens, & loquens de regno Dei, in fortitudine cibi illius vſque ad diem Aſcenſionis refocillauit.

Certè toto hoc tempore quaſi fermentauit fermento fidei corda diſcipulorum, & die Aſcenſionis eleuatis manibus, benedicens eis, & jubens ſedere in ciuitate quoadusque induerentur virtute ex alto, paſtam ſuam operuit, vt in aduentu Spiritus ſancti die Pentecoſtes, miſſo igne de cælo vbi erant congregati decoquerentur. Et ſicut boni Angeli poſt lapſum luciferi, gratiâ Dei ſtabiliti ſunt & confirmati ne vlterius ruere poſſent, ſic iſti fornace iſta coagulo charitatis Chriſto vniti ſunt, ne deinceps à charitate ejus exciderent. Scriptum eſt, quia *charitas numquam excidit*, & ignis perpetuus eſt in altari. 1 Cor. 13.

Cruſtas ſuperiùs & inferiùs & in circuitu, micas verò interius ex igne mutuauerunt. Cruſta inferior, confidentia, ne mortem timerent. Cruſta ſuperior, dilectio Dei vt Deum ex toto corde, totâ anima, tota virtute diligerent. Cruſta in circuitu, caſtigatio carnis vt carnis concupiſcentiæ reſiſterent & fortes in bello exiſterent. Mica in medio caritas quam conſtrauit Salomon in ferculo ſuo ſicut dicitur, *media caritate conſtrauit propter filias Ieruſalem.* Cant. 3. 10.
Item Piſtor iſte panes laïcos & ſacerdotales facit, panem namque laïcum ad altare defero, ſed ſacerdotalem refero.

Vniuerſorum conditor inter cætera panem in agro creauit, ſed præter & ſuper omnia in altari hunc eundem panem in corpus ſuum virtute ineffabili conuertit. Elegit autem ſibi quaſi granum tritici Deus corpus de Spiritu ſancto in vtero virginali conceptum, in quo omnia quæ ſuperiùs dicta ſunt

compleuit. Elegit & prælegit Virginem, de qua sumeret carnem; ventilauit assumendo naturam nostram, vt de carne ex massa peccatrice illam sine peccato acciperet creando illam sanctificans & sanctificando creans.

grana. In cruce illa* moluit in resurrectione cribrauit, vnde etsi noueramus Christum secundùm carnem, sed nunc jam non nouimus: farinam cum aqua miscuit, cùm in corpore sine peccato à Iohanne baptismum suscepit; panes formauit cum Apostolos elegit; furnum & ignem in furno habuit, quia plenitudo Diuinitatis habitauit in eo corporaliter; mundauit aream, id est, Ecclesiam vt non haberet maculam aut rugam & excuteret puluerem de pedibus suis; panes ordinauit, siue discipulos, siue actus proprios; tempus passionis expectauit, sicut ait, tempus meum nondum aduenit; extraxit panem cùm emisit spiritum, vel cùm surrexit de sepulchro; in archa reposuit, cùm animam resumpsit, ad mensam detulit, cùm naturam assumptam ad cœlos leuauit. *Desunt aliqua.*

Officium pistoris est bona grana eligere, ventilare, molere, cribrare, farinam cum aqua miscere & manibus ac brachijs, aut etiam molâ fortiter premere, fermentare, furnum habere, ignem apponere, aream mundare, panes ordinare, & donec cocti fuerint custodire, vel expectare; demum extrahere, in arca reponere, ad mensam deferre. Grana optima elegit Dominus sicut ait, *Ego elegi vos de mundo*, &, *nonne ego vos duodecim elegi.* Ventillauit vbi ait, *qui non renuntiat omnibus quæ poßidet non potest meus esse discipulus*; & Apostulus Petrus, *Ecce nos reliquimus omnia.* Moluit cùm ait, *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos*, &, *sicut misit me pater & ego mitto vos*, vtique ad passionem.

Ioan. 6. 70. Ib. 15. 19. Luc. 14. 33. Math. 19. Math. 10. Ioan. 20. Ioan. 16. Luc. 8. 10. Ioan. 20. Mat. 5. Luc. 10. 4. Ioan. 15. 3. Ioan. 14. Marc. 16. Luc. 10. 20. Ioan. 21. 16. Ib. 12.

Cribrauit quando Iudam proditorem tanquam furfurem ab Apostolis reprobando separauit; farinam cum aqua miscuit, quando baptizauit & baptizare docuit; molâ pressit, cùm ait, *In mundo pressuram habebitis, sed confidite ego vici mundum.* Fermentauit cum ait, *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei*, vel cùm insufflauit dicens, *accipite Spiritum sanctum*; panes formauit, cum ait, *vos estis lux mundi, vos estis sal terræ*; furnum fecit cùm Euangelium prædicauit, in quo reuerà decoquitur omnis Christiana religio.

Ignem apposuit, cùm Spiritum sanctum, in Apostolis in linguis igneis misit; aream mundauit cùm ait, *Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta & neminem per viam salutaueritis*; & *jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.* Panes disposuit, cum alios Apostolos, alios Euangelistas, alios doctores, alios prælatos, alios constituit subiectos donec coquerentur. Custodiuit cum dixit, Pater sancte seruaui eos quos dedisti mihi, & expectauit cum ait, *tanto tempore vobiscum sum, & non cognouißis me?* Extraxit cum ait, *Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ:* In archa reposuit, cum ait, *Nolite gaudere quia spiritus vobis subyciuntur, sed in hoc gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Ad mensam detulit, cum ait Petro, *pasce oues meas, pasce agnos meos*, vel cum ait, *volo vt vbi ego sum illic sit & minister meus.*

Prædestinatio notatur in electione, quos enim prædestinauit, hos &

vocauit; censura judicij in ventilatione, persecutio, in molarum confractione; reprobatio mali & electio boni, in cribratione, puritatis & deuotionis adeptio, in farinæ & aquæ commixtione, virtus patientiæ in aduersitatum oppressione, vnitatis coagulum, in fermentatione officiorum, dignitatum & meritorum distinctio, in panum dispositione, claustralis siue eremitica religio, in furno, in igne dilectio, in mundatione areæ, vera confessio in formatione panum, regularis professio, tempus decoctionis, augmentum religionis, extractio, corporis & animæ dissolutio, in archa repositio, diei judicij expectatio, ad mensam relatio, corporum resurrectio & pro meritis æterna retributio.

IN NATIVITATE S. IOHANNIS BAPTISTÆ.

SERMO I.

SVMMA Beati Ioannis Baptistæ præconia testantur tam operum mirabilium attestatio, quàm diuinorum eloquiorum probata relatio; ait enim Dominus in Euangelio. *Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Hic ergo tam magnus vnde sic magnus sit quærendum est, & in magnis quidem suis mirandus, in nostris verò tam magnis quàm minimis pius aduocandus patronus: etenim de magnis ad præmagnum in die magno acturi, magnum si sapimus causæ patrocinium sumus quæsituri. Rerum perinde, rationum, cogitationum atque operum quem subituri sumus judicem tam nos ignoramus, quàm valdè timere debemus; vtique magnum in sapientia ne decipiatur; magnum in potentia ne ei resistatur, magnum in justitia, ne munerum promissione infatuetur, magnum in imperio ne in regno alterius fugiendo euitetur. Math. 11. 11.

Causa nostra magna, quia de capite quia de salute vel condemnatione agitur; dies magnus, quia paruus & magnus ibi sunt, quia terrigenæ & cœlicolæ simul in vnum conueniunt. Ergo tam solemnis conducendus patronus, qui nec frequentiam erubescat, nec judicem infestum habeat, nec allegationibus succumbat, nec in salarii petitione sumptuosus nimiùm existat. Ioannes Baptista nec auarus est in pretio, nec ignarus patrocinio, nec judici ignotus, nec pro multitudine verecundus: hunc ergo statuamus in consistorio pro nobis, totam resignantes ei causam & exponentes tam culpam quàm innocentiam. Videamus itaque illum armatum labio aureo, honoratum coronâ aureâ, superuestitum quoque coronâ aureolâ.

Ait Dominus Moysi de mensa; *Facies illi labium aureum per circuitum, ipsi labio coronam interrasilem altam digitis quatuor, & super illam alteram coronam aureolam:* Non æneum, non stanneum labium, non ligneum, non lapideum, quia non durum, non ferreum, non denique argenteum, sed au- Exod. 25. 24.

reum sit in mensa Domini; non æneum, quia non clamosum; non stanneum, quia non fictum; non ligneum, quia non mutum; non lapideum, quia non durum, non ferreum, quia non sine fœdere & impacatum, non argenteum tantùm, quia non solum benè sonorum; sed aureum, quia summè pretiosum & splendidum habemus labium in Ioanne Baptista.

Per circuitum ambit hoc labium mensam Domini, quia nullam mendam, nullam inscissionem seu interruptionem facit in proposito religionis, sed semper sine querela, sine offensa in lege Domini conuersatus, circuitum perfectionis non euertit: per circuitum hoc labium reuoluitur, quia in prædicatione veritatis tempus vitæ eius impletur. Dicitur quòd ad se venientes docuerit agere pœnitentiam; dicitur quod acriter redarguerit reprobam eorum vitam dicens. *Generatio viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira?* Dicitur quòd arguerit Herodem propter Herodiadem quam tulerat fratri suo Philippo vxorem; vndique ergo, & vbiqueper circuitum vadit hoc labium, quod neque sublimitate terretur, neque adulatione mulcetur, neque necessitatis inopiâ tardatur loqui quod veritatis, quod religionis, quod pietatis, quod fidei est.

Math. 3. 7.

Labium est ergo aureum per circuitum dicens *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum.* Labium aureum dicens: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi?* sed quæ merces ipsi labio? corona interrasilis. Animaduertite coronam aliam rasilem, aliam non rasilem, aliam interrasilem. In veteri testamento corona est non rasilis, in nouo rasilis, in confinio veteris, & noui interrasilis: non rasilis corona in veteri testamento primò dicitur, quia neminem ad perfectum adduxit lex; non ergo radebat pilos, sed multiplicabat quæ dicebat: Bona terræ comedetis, dabo pluuiam temporaneam & serotinam si mandata mea feceritis; lex non radebat, quia acies ferri eius obtusa erat timore, non acuta amore; timor namque seruilis retundit non acuit, quia necessitate reprimit opera carnis, non abscidit gratiâ concupiscibiles motus affectionis: tondebat non radebat, quia timore vrgebat non amore accendebat.

Math. 3. 2. Ioan. 1. 29.

Antiqui ergo coronam sed non rasilem habebant, quia aduentum Christi expectabant, sed regni ianuas non penetrabant: ex quo autem sanguine Christi, contra velum templi septies asperso, propalata est via sanctorum, vt tam liberum sit animas Sanctorum ad thronum gratiæ depositâ corporis sarcinâ redire, quàm facile est laborantem fructum mercedis colligere, ex tunc quasi raso capite remota difficultate omni, coronam recipiunt auream. Rasorium itaque Euangelii, quod omnes pilos capitis excidit veritatis tempore, non sanctitatis imperfectione (vende omnia quæ habes & da pauperibus) rasilem coronam imo imponit, tam siue impedimento restituens præmium, quàm sine retinaculo expedierat cursum Iohannes denique accubans natus inter terminos vetustatis, & nouitatis, legis & euangelii, figuræ & veritatis, vmbræ & lucis, timoris & amoris, tenet dexterâ rasorium vt radat Christianum, tenet sinistrâ forcipes vt tondeat Iudæum, de imperfectione legis; dimittit plebi pilos paucos ad vsum, de perfectione Euangelii, sibi amputat victum & vestitum, etiam non superfluum. Coronam ergo habet in-

terrasilem, vt pro prædicatione interrasilem, pro sanctitate conuersationis rasilem, id est plenam & perfectam beatitudinem habeat. Vel corona interrasilis quæ ipsi labio apponitur, amputationem capitis designat pro testimonio veritatis.

Sequitur, faciesque illi labium aureum per circuitum, & ipsi labio coronam interrasilem altam digitis quatuor, & super illam alteram coronam aureolam; non labia sed labium, & labium aureum fit in mensa scripturæ diuinæ, quia non recipit hæreses & schismata, quæ garriunt Patre minorem Filium, Patre & Filio minorem Spiritum Sanctum, asserit autem vnitatem scriptura diuina Trinitatis, Trinitatem vnitatis dicens: *Audi Israël Dominus Deus tuus Deus vnus est.* Item *vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma:* aureo itaque labio plenitudinem ferculorum & summam dapum concordi prædicatione mensa eructans, non inflatione buccæ & labiorum distensione vtitur loquens grandia & magnificans labia sua; quantò enim sensu altiora sunt diuina eloquia, tantò voce modestiora, & prolatione suppressa. Agni enim sunt voces, qui non clamauit, neque audita est vox eius in plateis; quicquid ergo eloquium sonat diuinum, & vnum est, fidei vnitate, & aureum est, sensus profunditate: vnum ne dilanietur errore schismatico; aureum ne vilescat sermone nudo & rustico: per circuitum, ne agere credatur de transitorio bono; æternum intellige per circuitum, summum bonum per aureum, vitale & iocundum, per labium.

Deut. 6. 4.
Ephes. 4. 5.

Intellige per labium vitale quod promittitur, & iocundum per aureum, summum, immortale per circuitum; adde ipsi labio coronam interrasilem, vt corona exhibeat quod scriptura promittebat, & mordeat professione labium, brauii coronam tam fideliter soluens debitum, quàm veraciter continuans promissum; vnde Psalmista: *Suscipe me secundùm eloquium tuum & viuam*, & multas eiusmodi. Animaduertite tamen coronam interrasilem, propter meritorum in præsenti & in futuro præmiorum discretionem; fomentum si quidem negligentiæ, & alimentum esset iniustitiæ, si præmium coæquaret, quos meritum disparasset. Quis vigilias excoleret, si dormiens fructum vigiliarum decerperet? quis corpus suum ignibus, jejuniis, macerationibus & innumeris passionibus contorqueret & decoqueret, si tam benè sonaret nudum & molle corium in deliciis, quàm claré resonat tympanum in distensionibus, & rasuris assiduis? Non enim stella à stellâ differret in claritate, si merita meritorum non præjudicarent in pondere. Corona ergo interrasilis est quæ labio aureo supponitur, quia in distinctione mandatorum sequitur distinctio executorum, & in laboribus executorum discretio remunerandorum.

Ps. 118. 116.

Alta verò est digitis quatuor, quia dùm iustitiæ plenitudo & gloriæ consummatio, in quatuor Euangeliorum libris describitur, quasi quatuor digitis corona mensuratur: passio verò Iohannis Baptistæ sanctificatur & sublimatur in passione CHRISTI, sine qua vanè pateretur quicumpue pateretur; inde est quod ait altam digitis quatuor. Apostolus notat quatuor digitos in cruce, vbi ait Ephesiis: *Vt possitis*, inquit, *comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas & profundum:* Primus digitus est caritatis quo

Ephes. 3. 18.

eiiciuntur dæmonia in Euangelio, quæ charitas operit multitudinem peccatorum: secundus longanimitatis, quo scribit in terrâ, si quis vestrum sine peccato est, primus in illam lapidem mittat, quo patientia saluatoris & pietas notatur: tertius est spei, quo in lapide legis mandata, & promissiones Dei scribuntur; quo religiosa obseruatio diuini mandati innuitur: quartus est iudicii, quo miracula fiunt in Ægypto, in quibus deficiunt Magi dicentes, digitus Dei est iste, quo timor nobis incutitur, subiiciet enim sibi Deus omnia, & erit filius subiectus ei, qui sibi subiecit omnia.

Ecce quousque corona Iohannis Baptistæ extenditur, quæ quatuor digitis alta est, vt tunc glorificatus appareat in regno Patris, & sanctorum Angelorum, quatuor enim digitis in passione dilatatus est, qui seipsum crucifixit cum vitiis & concupiscentiis; & quatuor nihilominus coronabitur digitis, cum quod seminatum est in corruptione, surget in incorruptione, quod seminatum est in ignobilitate, surget in gloria, quod seminatum est in infirmitate, surget in virtute, quod seminatum est corpus animale, surget corpus spirituale. Interim quasi aurora consurgens, paulatim segregemus nos à corruptione, & tendamus ad incorruptionem per studium castimoniæ; separemus nos ab ignobilitate illa, quâ dicitur seruus est peccati, qui facit peccatum, & properemus ad illam gloriam, quæ non auferetur à nobis in æternum. Conualescamus de infirmitate, quæ robur animæ deijcit, & ad virtutem perueniamus, quæ non deficit; propulsemus à nobis quod animale sicut Moyses soluit corrigiam calciamenti sui; & in spiritu principali apprehendamus quod spirituale est, quod ipse nobis parare dignetur, qui viuit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

IN EIVSDEM SANCTI IOHANNIS BAPTISTÆ NATIVITATE.

SERMO II.

Thre. 3.27. BONVM *est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua; sedebit enim solitarius & tacebit, quia leuabit se super se.* Si cœlestes sedes, quæ vacuatæ sunt sessoribus indignis, Lucifero apostatante & extollente se in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, atque tertiam partem stellarum post se trahente; si inquam beatæ illæ mansiones de filiis Adæ repleri habent; credibile est beatum Iohannem Baptistam ascensurum, vel ad primam illarum sedium beatitudinem, vel saltem ad secundam; Domina enim nostra, Regina virginum vt digna est post Filium suum collocata est, & postea Ioannes Baptista; vt sicut inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista, sic in ordine Sanctorum, nemo appareat prior, nemo resideat superior.

Putasne

Putasne minoratus est in cœlis Iohannes Baptista, cùm ibi honoris cumulus & gloriæ amicis Dei reseruetur? amicum ergo suum, cognatum suum præconem suum præcursorem suum, Baptistam suum, Angelum suum, consiliarium suum CHRISTVS IESVS abijcit, qui numquam in se sperantes deserit? absit; sed stat sine dubio amicus sponsi & gaudio gaudet propter vocem sponsi, accedit cognatus ad consanguineum suum, tam familiari vicinitate, quàm casta & cara affinitate. Præco expleto officio primi præconii adhuc præconatur in cubilibus suis, tam nouis quàm æternis jubilationibus, non futura sed iam facta mirabilia Dei & Agni, qui in medio throni sedet, præcursor tam alacer modò discurrit per stadia illa cælestia, quàm acriter non tacuit laudare nomen Domini, & prædicare aduentum Saluatoris vsque ad extrema inferni loca.

O quàm deliciosis balneis modò Baptista Domini se rigat, & non in Iordanis, sed in angelicis gaudiis natat. Angelus ille faciei Domini cum Angelis lætatur, & tam gloria quam honore ab omnibus Angelis magnificatur; Consiliarius denique ingressus sanctuarium Dei quicquid arcani repositi in cœlestibus scriniis nondum apprehenderat, modò explicat, modo legit & apprehendit: in splendoribus Sanctorum tam vario meritorum & gratiarum, atque gloriarum resplendet fulgore; vt cæli plaga illa in qua Iohannes Baptista habitat, præ aliis reluceat, & de abundantia gloriæ, vicinos suos vberiùs irradiet, ampliùs lætificet, profusiùs satiet.

Hic ergo Iohannes inter filios Dei, inter astra cæli, inter omnes curiales summi Regis prior est, præclarior & propinquior; natiuitate enim filium virginis præcedit, dignitate filios mulierum omnes præcellit, consanguinitate vicinius Filio Mariæ accedit, ante natiuitatem prænominatur angelica promissione, in vtero sanctificatur spiritali spiritus sancti vnctione; ex vtero matris suscipitur Matris Domini stupenda & humillima obstetricis sedulitate: in ortu natiuitatis celebratur vicinorum, & omnium qui audierant admiratione; in deserto illustratur tam mirabili conversatione, quam sublimi prædicatione; in Baptismo Domini intitulatur nominis, & dignitatis vnica singularitate; in morte dedicatur beatis sanctorum mansionibus capitalis sanguinis effusione. Ita meritorum varietas de tunica Ioseph polimita nascitur, de riuulis septiformis spiritus intinguitur, sed quibus meatibus areolam Iohannis gurges iste tot, & tantarum inundauerit, tam pium est inuestigare, quam vtile recolere.

Duo principales aluei quibus innatat omnis sermo diuinæ Scripturæ, sunt Lex & Euangelium; decurrit autem Lex ad Euangelium, & influit in illo flumine magno, vt hac commixtione, tam nominis seueritatem, quàm autoritatis imperfectionem exuat; condiens suam insipiditatem sale, dulcorans suam amaritudinem melle gratiæ. Iohannes ergo Baptista accubans inter terminos legis & Euangelii, quasi canalis medius continuat legem gratiæ Euangelii; legem equidem aut finiens per gratiam, aut exterminans per iustitiam; finiens, id est, complens in moralibus, sicut scriptum est: *Quia non veni legem soluere, sed adimplere*; Exterminans in ceremonialibus, id est, circum- Math. 5. 17.
cisione præputiorum, immolatione pecudum, obseruatione ciborum & aliis

hujusmodi. Iohannes circumciditur carne & corde, valedicens illi, quæ in vno tantùm membro fiebat circumcisioni, & inchoans illam interioris hominis, quæ exterioris superfluam amputat circumcisionem.

Iohannes non sanguinem hircorum aut vitulorum Deo libat, sed seipsum hostiam viuam, sanctam, Deo placentem immolat ad emundationem delictorum omnium: Iohannes non discernit inter carnem & carnem, non dijudicat inter cibum & cibum; sed abstinentissimus carnem suam cohibet ab omni luxurioso potu & cibo. Iohannes perfectus est in omni humilitate, obedientia, castitate, mansuetudine, fide, spe, charitate, & in omni genere virtutum; dicitur ergo de illius humilitate, obedientia, castitate, & contemplatione: *Bonum est viro cum portauerit jugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius & tacebit, quia leuauit se super se*; Sedere ad humilitatem respicit; portare jugum ad obedientiam & mansuetudinem; portare ab adolescentia, ad castitatem; leuare se super se, ad contemplationem.

Sed distinguendum est in operationibus aliorum hominum, quoniam, quomodo & quousque operentur cum Deo, quando & quomodo & quousque sine Deo; quando operatur homo sine Deo? quando peccat: quare? quia malum facit, peccatum enim malum est, & malum nihil est. Deus autem omnia fecit bona valde, & malum siue peccatum non fecit, cùm peccatum sit facere, dicere, concupiscere aliquid quod sit contra voluntatem Dei, ecce quando operatur homo sine Deo: quomodo verò operatur sine Deo? infideliter, negligenter, contumaciter. Infideliter quia non credit, negligenter quia non timet, contumaciter quia non diligit: Ecce quomodo operatur sine Deo; quousque verò? donec tollat jugum disciplinæ, & loro mandatorum Dei ligatus, trahat glebas vallium post Deum. Horum aliquid Iohanni non conuenit, quia nec aliquando à Deo recessit, nec infidelis, negligens, aut contumax fuit, nec jugum Domini ferre detrectauit.

Quando autem cum Deo operatur homo, & quomodo & quousque? dum gratia aspiratur, & humiliter atque fideliter Deo substernitur, quousque vnus cum Deo spiritus efficiatur: hoc est jugum, quod bonum est viro cùm portauerit ab adolescentia sua: donec jugum tollas absque jugo es, filius es Belial, vitulus es indomitus, onager assuetus in solitudine, expers gratiæ & disciplinæ; sic enim liberum arbitrium præceps in barathrum fertur libertate peccandi, donec infrænetur jugo diuinæ gratiæ, sicut pullus stultus & indomitus vagatur per quæque inuia & periculosa itinera, antequam in chamo & fræno constringantur maxillæ eius.

Cùm verò operans gratia præuenerit, cœperit illud domare, & jugo assuefacere, vt velit currere & cooperari cum gratia, tunc suscipit jugum, tunc confringit glebas, tunc seminat super aquas, tunc operatur terram suam, & saturatur panibus, tunc facit fructum natiuitatis: bonum est igitur viro cum tulerit jugum ab adolescentia sua, quia hactenus excusat teneritudo ætatis collum debile ad portandum iugum grauissimæ disciplinæ. Sicut enim cera nimium mollis & tenera impressa, non retinet faciem sigilli, sic ætas infantilis minus idonea est ad regularem disciplinam concupiscendam, & retinendam; quid deinde? Sedebit solitarius & tacebit. Altiùs repetendum quid sit,

ſedebit ſolitarius & tacebit, & ſuperioribus iungenda ſubſequentia; dictum autem eſt, quando homo operatur ſine Deo, quomodo, & quouſque.

Dicendum verò quòd Deus, qui hominem operatus eſt ſine ipſo homine, in ipſo homine quædam operatur ſine ipſo, quædam in ipſo cum ipſo, quædam in ipſo pro ipſo, quædam in ipſo contra ipſum. Hominem operatur ſine ipſo homine; facto iam homine, quædam in ipſo operatur ſine ipſo; homo quoque à Deo factus, quædam operatur ſine Deo, quædam cum Deo, quædam pro Deo, quædam contra Deum. Exponenda verò ſunt breuiter quæ dicuntur: in homine operatur Deus ſine homine gratiam præuenientem quæ eſt pluuia voluntaria, quæ eſt ille motus animi, quâ concupiſcit anima deſiderare juſtificationes Dei, quâ denique ex vocante non ex operante dictum Rom. eſt: *Iacob dilexi, Eſau autem odio habui*: hoc operatur Deus in homine ſine 9 13. hominis adjutorio, quia nondum eſt adjutorium ſimile ſui; eſt autem adjutorium in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram.

Tunc verò in homine cum homine Deus operatur, quando jam gratia ſoluit compeditum, & erigit eliſum, vt ſolutus currat cum gratia, vt erectus proficiat ex gratia ad gratiam cum gratia, ex gratia præueniente ad gratiam ſubſequentem cum gratia comitante. Soluitur autem homo, cum eius liberum arbitrium à peccatis liberatur, vt vltra non ſeruiat peccato mortali, ad obediendum deſideriis eius, ſed reſiſtat diabolo & fructificet Deo in vitam æternam. Cùm ergo adſurrexerit gratiæ liberum arbitrium, conſerit manum cum gratia ad benè operandum, & cùm ſimul operantur gratia & liberum arbitrium, adquirunt homini meritum bonum, & tunc ad imaginem & ſimilitudinem ſuam reficit Deus cum homine ipſum hominem.

Ad tertium membrum jam veniamus, vbi in ipſo homine pro ipſo homine operatur Deus: aliquando temptatur homo à Deo, & non intelligit homo, à Deo pro bono ſuo temptari. Nollet certè temptari, quinimmo rogat vt auferatur ab eo Angelus Sathanæ qui eum colaphizat: penſat autem Deus lucrum & coronam temptationis, & magis ac magis pulſari permittit ipſe contra voluntatem ejuſdem hominis. Veruntamen non inducit in temptationem per conſenſum peccati, ſed animam ejus ſeruat ſicut Iob: pro ipſo ergo homine in ipſo homine temptationem operatur Deus nolente ipſo, vt cum probatus fuerit accipiat coronam vitæ.

Quarto membro dictum eſt, quòd aliquid operatur in homine contra ipſum hominem, quod ſolummodo fit in reprobis, cum ingratum beneficiis ſuis viderit Deus hominem prauum & contumacem, excæcat eum, vt videns non videat, & audiens non intelligat; hujuſmodi verò ſunt vel illi qui habent zelum Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam, vt Iudæi qui crucifixerunt Dominum; vel illi qui noluerunt intelligere vt bene agerent, qui dixerunt Deo: *Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus*: peccatum enim, ait Gregorius, quod non corrigitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit; contra Iob. 21, ipſum ergo eſt quicquid facit, etiam quæ pro ſe aliquando facere æſtimat; 14. ſicut enim diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam caſus, & ruina ad malum, ita reprobis omnia cooperantur in malum, etiam perpetratio virtutum, & ſimulatio profectuum. Hactenus de his generaliter quæ facit

aut sine homine, aut cum homine, aut pro homine, aut contra hominem.

Specialiter verò quomodo ista ad Iohannem Baptistam, paucis dicendum & breuiter est commemorandum; Angeli missionem, & Iohannis promissionem ad parentes prouectos in diebus suis & steriles, fecit solus Deus, qui facit mirabilia magna solus. Rursum adhuc in vtero matris exultationem ad vocem Matris Domini, quæ aduenerat famulatura Elisabeth, fecit Dominus solus: item quod Spiritu sancto adhuc in vtero matris repletus est; quod reatu originalis peccati & fomite peccati valde extenuato natus est, qui tamen cum peccato conceptus est, solius Dei est. In his quædam facit de Iohanne sine Iohanne Deus, vt in natiuitate eius congratularentur vicini; quædam ipsi Iohanni.

Veniamus tandem ad illa quæ facit cum Iohanne in Iohanne Deus. Refert Lucas Euangelista de eodem Iohanne quòd puer crescebat & confortabatur Spiritu, & erat in desertis vsque ad diem ostensionis suæ in Israël, vt Spiritu sancto repleatur, & Marcus sic ait: *Fuit in deserto baptizans, & prædicans Baptismum pœnitentiæ in remißionem peccatorum*; & post pauca: *& erat*
Marc. 1. 4. 6. *Iohannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locustas & mel syluestre edebat*: hæc Deus cum Iohanne operatus est, & Iohannes cum Deo, quia per gratiam eius sine quo vtique nihil boni potuit facere.

Iam quoque videndum est quomodo homo aliquando operatur sine Deo, aliquando cum Deo, aliquando pro Deo, aliquando contra Deum. Sine Deo vana facimus & inutilia, quia Spiritus sanctus auffert se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu; cum Deo facimus quicquid boni operamur, quia à Deo cuncta procedunt bona; pro Deo facimus quicquid passionum pro eo toleramus; contra Deum facimus, quotiens criminaliter peccamus. Iohannes aut nihil, aut parum fecit sine Deo; multa cum Deo, & pro Deo; nulla contra Deum. Ambulauit enim cum Deo, & à mandatis labiorum eius non recessit; dicitur ergo de illo: *Bonum est viro cum portauerit jugum ab adolescentia sua, &c.* Sed jugum aliud Legis, aliud Euangelij; item aliud inobedientiæ, aliud obedientiæ; item aliud infidelitatis, aliud fidei, horum tria bona, tria sunt mala.

DE S. PETRO SEV CATHEDRA S. PETRI.

SERMO.

EXALTENT *eum in ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum.*
Psal. 106. 32. Omisso longo proœmio, sermonem ab ipsa cathedra exordiamur: quatuor principales sunt, qui cathedras suas habent; Deus in cœlo, diabolus in inferno, Moyses in deserto vel synagoga, Petrus in templo vel Ecclesia. Sedet autem in cathedra quicunque studet, vel requiescit in tradenda do-

ctrina: Deus benè docet; diabolus dedocet; Moyses agrestes mores populi duræ ceruicis initiat vt veniant ad doctrinam; Petrus consummat discipulos suos in scientia, ita vt nihil eis desit in ulla gratia: Exaltent eum, &c.

Princeps Apostolorum vocatus à Deo tanquam Aaron, sedes commutat & mores, non pro præsumptione corruens à superioribus ad inferiora, sed per obedientiam scandens & proficiens ab inferioribus ad celsiora & digniora: prima namque Petri sedes, in nauicula quam sibi ex officio piscandi elegerat: secunda in cathedra quam dedit ei Deus ex officio prædicandi: tertia quam in cruce prædestinatio diuina præparauerat: quarta quam remuneratio cælestis reposuerat in throno regni, vbi duodecim Apostoli sedent super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israël. Attendendum proinde quod sit officium sedentes in nauicula; quæ dignitas præsidentis in cathedra; quod meritum in cruce morientis, quæ gloria in æternitate regnantis.

Piscator est in nauicula; Doctor, & Apostolus in cathedra; imitator CHRISTI in cruce; confessor & cohæres CHRISTI in regeneratione; rudis & nouellus in nauicula; prudens & doctus in cathedra, sanctus & perfectus in cruce; jocundus & gloriosus in regeneratione; nouitios docet de nauicula, senes de cathedra, exeuntes à corpore de cruce; peruenientes ad patriam, de glorificatione. Initium sapientiæ, qui est timor Domini, instruit de nauicula, vbi flumina tentationum eleuant vocem suam quatientia latera nouiter ad religionem conuersi; & nisi regularibus remis, & gubernaculo æquitatis, nauem suæ conuersationis in directum per medias undas deducat, tempestas & procella de insidiis consurgentes citò eam submergunt, & damnum totius lucri cum ipso lucrante faciunt; melius enim esset non nouisse viam virtutis, quàm post agnitionem, retrorsum redire; hoc est non intrasse nauiculam religionis, quàm naufragio tentationum perire sub habitu sanctitatis.

In seipso tentationes nouitiorum expertus est Petrus, quoniam penè moti sunt pedes eius, & quoniam effusi sunt gressus eius, cùm tertiò negaret jurando, & anathematizando quia non nouisset hominem, vtique impulsus & euersus vt caderet; sed non est collisus in damnationem, quia Dominus suscepit eum. Exemplum ergo dedit nobis, non cedendum tentationibus, non dandum esse locum diabolo, neque desperandum pro peccato: quis enim desperet de misericordia Domini, vbi tantum crimen tam citum inuenit leuamen, sine dubio nullum desperabilius, nullum immanius peccatum quàm Christum negare; hoc fecit Petrus. Solent autem homines plerumque de leui & pro leui causa flere; fleuit etiam Petrus, & demersit fluuiolus compunctionis Ægyptum, id est, negationem gygantinæ magnitudinis. Petri ergo commissum legimus solo fletu remissum, nec fuit pertinax Deus indulgere, cùm Petrus cæpit amarè flere. Veniant ergo mihi Domine miserationes tuæ & viuam, qui non solùm lacrymantem Petrum suscepisti, sed pro fœtente Lazaro flesti, & in virtute lachrymarum quatriduanum suscitasti.

Sic docet Petrus de nauicula nouitios, sic fluitantes pisces de ventre maris extrahit, & ne in tentationibus deficiant, suis exemplis & patrociniis defendit. Mutauit autem Petrus statum, quoniam ille qui vocauit eum de nauicula,

collocauit eum in cathedra seniorum, vt senes ad prudentiam doceret: cùm enim esset junior cingebat se, & ambulabat vbi volebat, cùm autem senuerit sedere debet in cathedra seniorum verbo, & exemplo docens eos cum ætate crescere in scientia & religione. Qui enim senes sunt in ordine claustri regularis sub professione christianitatis, non debent esse elementarij, quia vt ait Hyeronimus, Senex elementarius ridiculum est: non ergo debet iterum conuerti ad egena & infirma mundi elementa vt more animalium hominum viuere velint, vel secundùm imbecillitatem nouitiorum, rursus lacte indigeant, non solido cibo religiosæ conuersationis; scriptum denique est: *In antiquis reperitur sapientia*, &c.

Iob. 12. 12.

Docet itaque Petrus senes de cathedra seniorum, vt sint prudentes mystici eloquii, vt penetrent illa arcana & secreta quæ vidit Paulus in altissima sede tertii cœli, quæ vt ipse ait, non licet homini loqui. Tam profundissimè namque medullam Religionis anima religiosa debet inuiscerare suis medullis, vt priùs excutiat à visceribus medullas, quàm fidem & religionem à medullis cordis; quasi verò non licet homini loqui illa arcana, quia solis conspectibus diuinitatis credenda sunt desideria nostra, ne aut fauor adulantium ea imminuat, aut detractio susurrantium surripiat. Itaque de honestate, de scientia, de stabilitate, de mandatorum Dei obseruatione, & de perfectione justitiæ docet senes Petrus in cathedra seniorum; quæ verò sit cathedra ista, & quis sit artifex iste videamus.

Cathedra ista Ecclesia est, quæ quasi quatuor pedes habet, quatuor partes totius orbis, id est, orientem, occidentem, septentrionem & meridiem, vt Baptismum, Eucharistiam, Confessionem & Pœnitentiam; Baptismum videlicet consecrans in oriente, tanquam in ingressu tabernaculi; Viaticum corporis & sanguinis Domini in occidente, tanquam in exitu Israël ex Ægypto, videlicet corporis huius, siue mundanæ peregrinationis; denique confessionem habet in septentrione, vbi sunt latera Aquilonis, accusans se de præuaricatione, non extollens de vanitate, & gloria carnali, quæ tanquam flos agri cadet & arescet. Habet & pœnitentiam in meridie, quoniam pascit & cubat sponsus animæ cum fratribus suis, & angelicis spiritibus, gaudium habens super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.

Ecce cathedra vtique seniorum, nam ab Abel cœpit cathedra ista compingi & dolari; dolari equidem in Martyribus, compingi in Confessoribus; benè si quidem dolat tolerantia passionum, si quid tuberosum, si quid enorme, si quid nævi in nostro mortali corpore inuenitur, quando delet vt nubem omnes iniquitates eius, qui pro CHRISTO sanguinem suum fuderit: compingitur autem cathedra ista in Confessoribus, qui in charitate radicati & fundati tenent juncturam illam quâ caput & corpus connectuntur incarnatione Verbi, & vnione sponsi & sponsæ, vt possint comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum; scire etiam supereminentem charitatem CHRISTI. Illa ergo dilectio, quæ juxta Salomonem fortis est, ita in confessoribus sicut mors, in Martyribus, compingit dolata membra per mortificationem car-

nis, cum his quæ dolata sunt per martyrium Passionis.

Princeps autem Apostolorum sedet in cathedra non juniorum, sed seniorum, quia fides nostra non est de recenti Deo, sicut scriptum est: *Israël si* Psal.
audieris me nouerit in te Deus recens, sed de æterno, de incommutabili, de 80. 9.
antiquo & pleno dierum: & licet sacramenta mutata sint in veteri, & nouo testamento, vna tamen fides, vnus Dominus in vtroque populo, sicut Apostolus memorans illud Psalmistæ: *Credidi propter quod locutus sum*, subdit Psal.
inquiens, *Et nos credimus propter quod & loquimur*, vnam eandemque fidem 115.10.
insinuans Prophetarum & Apostolorum. Cathedra ergo seniorum est Eccle- 2. Cor.
sia propter bases æneas, quæ supponuntur columnis argenteis, quia Prophe- 4. 13.
tæ & Patriarchæ præcedunt Apostolos, de quibus scriptum est; *Pro patribus* Psal.
tuis nati sunt tibi filij, id est, pro Prophetis, Apostoli; hoc enim quod præ- 44. 17.
mittitur, exaltent eum in Ecclesia plebis; exponitur cùm dicitur & in cathedra seniorum laudent eum, vt cathedra seniorum pertineat ad fidem antiquorum Patrum; Ecclesia plebis, ad fidem Christianorum.

Sed quia de cathedra Petri, & solemnitas præsentis diei & sermo est, occasione eius considerandum nobis est quot aliæ cathedræ sint de quibus agat scriptura. Est itaque cathedra Dei; est cathedra diaboli; est denique cathedra Moysis. Dei inuisibilis cathedra, est potentia illa quâ mundum vniuersum creauit & regit; & sunt quasi quatuor pedes huius cathedræ, vel quatuor primordialia elementa ex quibus omne corpus subsistit, vel ipsum cœlum, aër, terra, mare, & omnia; Deus enim noster omnia quæcumque voluit fecit in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Suppositum verò sibi puluillum habet misericordiam suam, in qua molliter quiescit; quia miserationes eius super omnia opera eius: de hac cathedra dicitur: *Cœlum* Isai.66.
mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Item, *Dominus parauit* 1.
in cœlo sedem suam, & regnum ipsius omnibus dominabitur: Sedet ergo in ca- Psal.
thedra qui vbique regnat, sicut scriptum est; *Dominus regnauit decorem in-* 102. 19. Psal.
duit, induit Dominus fortitudinem, & præcinxit se. Ecce de cathedra Dei. 92. 1.

Cathedra verò diaboli est in inferno, vbi potestas est tenebrarum, sedet autem ibi diabolus tanquam in cathedra, immittens suggestiones per Angelos malos; immittens legatos suos in mari ad gentem fallacem, ad populum conuulsum & dilaceratum, cuius sternutatio ardere facit prunas; nam non solùm medullas juueniles scintillat in incendiis suis in ardorem luxuriæ, sed etiam sensus quorumdam decrepitorum emortuos inflammat in libidines, & ardere facit prunas desideriorum, quando sternutauerit, carbones ignis congerens super caput stertentis animæ sopore negligentiæ. Quatuor pedes sunt huius cathedræ, quatuor genera suggestionum seu tentationum; prima quarum est leuis & occulta; secunda leuis & aperta; tertia grauis & occulta; quarta grauis & manifesta: appellatur autem in Psalmo, prima timor no- Psal.
cturnus, secunda sagitta volans, tertia negotium perambulans in tenebris, 90. 5.
quarta incursus & dæmonium meridianum; his insidet & premit terram, ille qui rugiens circuit quærens quem deuoret. Sunt & alii pedes gehennalis cathedræ, calor & frigus, fœtor & tenebræ; puluillus autem est de quo dicitur
Subter te sternetur tinea, & hoc de cathedra diaboli: restat videre de cathedra Isai. 14. 11.

Math. 23. 2. Moysis, de qua in Euangelio dicitur: *Super cathedram Moysis sederunt scribæ & Pharisæi.*

Cathedra ista lapidea est, in lapide enim sedet cùm Hur & Aaron sustentarent manus eius, quia graues erant. In lapide etiam scripsit, quia tabulæ illæ in quibus decem verba legis scripsit, lapideæ erant; nec mirum, populus enim duræ ceruicis erat cui loquebatur. Nihil molle, nihil suaue in cathedra ista, quia in lege Moysis nulla remissio, nisi in igne, nisi in sanguine, nisi in cinere, nisi in victima & mactatione animalium; in ea etiam prohibetur ne quis mel offerat in sacrificiis. Pedes huius cathedræ sunt circuncisio carnis, maledictum legis, cultus ceremoniarum, & asperitas mandati; planum est quid circumcisio; sed dicendum est aliquid de maledicto legis. Moyses cùm mandata legis complesset adiunxit; *Maledictus qui non seruauerit omnia quæ in lege scripta sunt*; Probat autem Apostolus Petrus omnes Iudæos sub hoc maledicto legis fuisse, dicens in Actibus Apostolorum: *Quid tentatis nobis imponere jugum, quod neque Patres nostri portare potuerunt, neque nos*; hoc itaque maledictum legis Moyses fecit, quia ad litteram nemo legem fecit, sicut in Euangelio dicitur: *Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis legem facit*: Planum est quàm lapideus sit cultus ceremoniarum, quàm lapidea mandata in lege; transferamus nos itaque à cathedra Moysis ad cathedram Petri, quia non possunt aduersus eam portæ inferi; fundata enim est super petram, id est Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Deut. 27. 26. Act. 15. 10. Ioan. 7. 19.

IN FESTIVITATE SANCTÆ MARIÆ MAGDALENÆ.

SERMO I.

De præparato habitaculo suo tanquam à regalibus sedibus, ad inferiores partes terræ nostræ miserator & misericors Dominus, nube carnis assumpta, se se secundùm tempus suæ prædestinationis humiliauit, & rei nostræ publicæ jura, omnemque sollicitudinem vt legum conditor & interpres curauit. Dum itaque cum senatoribus suis merita, & causas singulorum, non more judicantis, sed pietate instruentis inquireret, (erudire namque insipientes non innocentes judicare venerat) mulier quæ in leges offenderat, & jura naturæ violauerat, accessit rogans non censuram judicis, sed indulgentiam patris.

Pensatis proinde, tam causa eius, quam causæ remediis, benignitate sua mitigauit asperitatem legis, & condito Euangelii nouo senatusconsulto, legem generalem remissionis sanciuit; eatenus siquidem lege duarum tabularum,

larum, digito quidem Dei conſcriptarum, ſed tamen lapidearum, ſine miſeratione tranſgreſſores eius puniebantur, & ſine ſanguinis effuſione peccata non delebantur. Manſuetudine itaque & prudentia ſua noſter iuriſperitus accepta poteſtate à Patre & de lege antiqua quædam importabilia, ſeu impoſſibilia dempſit; quædam crudelia mitigauit, quædam minùs apta compoſuit, quædam pro tempore commutato commutauit, vt clariùs, tranquilliùs, iocundiùs, & honeſtiùs reduceret tempus Domini quàm ſerui, & releuarentur in aduentu Domini qui opprimebantur graui iugo ſerui.

Fortè oblatrare voluit quidam Simon leproſus ſuper hac pia Domini diſpenſatione, veterem retinens legem, & nouam ignorans ore leproſo taliter ſubmurmurans: Hic, inquiens, ſi eſſet Propheta noſſet Prophetam Moyſen, noſſet & legem, noſſet ſine dubio & hanc mulierem, ſi verò ſciret, legi potiùs quam meretrici aſſentiret: nec ſolùm tam propitio vultu ſe ad ſuſcipiendam non inclinaret, immò lege armatus lapidibus obruendam adiudicaret; ita enim iuſtitiam legis ſeruaret, & opus iuſtitiæ ſtatueret. Contrarium itaque agens, quæ in eo eſt iuſtitia, quæ ſanctitas, quæ prophetia? Nonne in ciuitate peccatrix nota & famoſa eſt mulier iſta quæ tangit pedes eius, nonne qui tangitur, inquinatur ab ea? certè domum meam hæc non intraſſet, niſi crederem ab eo eam reſpuendam, & condemnandam.

Cùm hæc in auribus Domini Sabaoth in ſilentio oris diutius ſibilaſſet, propoſito ſimilitudinis problemate de lege ſua articulum ſatis argumentoſum propoſuit, & ſeruum nequam ex ore proprio concluſit. Excluſa verò gloriatione ſua per legem factorum, immò per legem fidei, faciem deſiderabilem cunctis gentibus ad peccatricem mœrentem & afflictam conuertit, & de impunitate ſtatim ſententiam ſubintulit: *Fides*, inquit, *tua te ſaluam* Luc.
fecit, vade in pace. Reuera ſicut exaltantur cœli à terra, ſic viæ Domini à 7. 50.
cogitationibus leproſi ſeparantur: reſpuit leproſam leproſus, ſed ſuſcipit Dominus, vtiliùs abiicitur leproſa à leproſo, ideo magis ſuſcipitur à Domino. Leproſus de lepra leproſè ſuam cumulat lepram, quia ſuperbiæ ſuæ adiungit ſtimulantem inuidiam; iam tamen non apparet in muliere veſtigium lepræ, quia prouoluta veſtigiis Domini accipit remedium gratiæ.

Simon tu iudicas ſecundùm veterem legem, immò ſecundum veterem hominem: Ieſus non iudicat quemquam, ſed abſoluit pœnitentem animam.

Tu attendis legem in lapidibus, vbi miniſtratio mortis; IESVS in ſpiritualibus donis, vbi ſuperponitur virtus miſerationis; miſerationes enim eius ſuper omnina opera eius. Congratulare potiùs Sanatori contritionum miſerorum, quia & tu indiges medico, ſi vis ſanari à ſuperbiæ morbo: mulier iſta etſi non eſt ſana à peccato, immunis tamen eſt à delicto maximo deſperationis vel præſumptionis; quærit medelam, nec ſegniter implorat indulgentiam, nec tranſeunter; inſtat perſeueranter, clamat fortiter, plorat abundanter, agit coram notis & ſuperbis domeſticis; omnia tam humiliter quàm patienter.

Cur igitur vis tàm meritum euacuare conuerſionis, quàm fontem obſtruere pietatis? ſi debriatus malitiâ, latices noſtros contemnis, cur onagrum in ſiti ſua potantem reprehendis? Ambiguum tamen quem contume-

liosiùs arguas, an potu indigentem? quid est Simon? in quo alium judicas, teipsum condemnas. Si enim pœnitentibus indulgentia negatur, superuacuè in lege tua ceremoniarum & sacrificiorum ritus obseruantur. Tu ipse quare es circumcisus? quare primitias & decimas tuas reddis Domino? quare offers pro peccato & delicto, si prohibes misericordiam, si negas indulgentiam? Sed fortè dicis, lex mea fornicatores, & adulteros condemnat, & minima ignoscens delicta, grauiora sine respectu miserationis imputat, & amputat. O Pharisæe si talis est lex tua, vt in maioribus non faciat, vel facere nequeat, quod in minoribus agit, ergo est aut insufficiens, aut iniusta. Sed non est, quia lex est quidem sancta, & mandatum sanctum & iustum, & bonum. Iustus enim & bonus Deus, qui legem dedit, iustus & mansuetus Moyses, qui legem attulit, non nisi iustum & sanctum sine dubio vterque in lege constituit.

Restat ergo, vt insufficiens sit, quod & verum est; nam non ad perfectum adduxit lex, nec Moyses, sed IESVS filios Israël ad terram lacte & melle manantem introduxit: habuit enim cursum suum ad tempus usque ad Ioannem; lex enim vsque ad Iohannem; & benè vsque ad Iohannem; qui interpretatur gratia; lex namque vt asseris Simon, sine gratia, sequitur itaque Iohannem, veniendo in carne IESVS, non qui interpretatur gratia, sed qui verè plenus est gratia, immo plena gratia. Medius verò intercurrit Iohannes inter legem, & Christum, vt quasi aurora & vmbram noctis finiret, & lucem solis præconando aperiret.

Timens, igitur Maria Magdalene legem sine gratia, accessit ad fontem gratiæ, & ne obrueretur lapidibus, adhæsit pedibus; Simon tu lapides crudelitatis, IESVS porrigit Mariæ pedes pietatis, tu conaris secundùm legem ferire, sed infra colliduntur iacti lapides, vel potiùs in caput tuum reuoluuntur; nam retrò Mariam quæ stat ad pedes gratiæ, residet lex, nec extendit brachium comminationis, vbi cernit adesse pedes saluatoris; imponit sibi silentium cùm audit verbum, posteriora Domini videt, & in faciem prorumpere non audet; sufficit enim Moysi posteriora vidisse Dei. Siste itaque gradum Symon cum Moyse post tergum Domini, quia non est discipulus super magistrum, & sine vt Dominus faciat opus suum, suscipiendo Mariam peccatricem, quia alienum opus ab eo condemnare pœnitentem.

O Symon proximo lumine excæcaris, de resurrectione occumbis, odore bono moreris, plenitudine euanescis: sed tandem depelle à corde malitiam, ab ore mendacium, ab oculis liuorem, & mirare conuiuantem non ventrem implere cibo mensæ, sed humilitate, & fide Mariæ. Quod fieri solet in sanctis vide impleri in oculis tuis; in penetralibus domus tuæ hostia viua, sancta & Deo placens, nouo genere adolendi ad altare de terra incorrupta consecratum immolatur; sanguis ad basim funditur; oleum spargitur, incensum adoletur, capra pro peccato ignorantiæ jugulatur, & anima tua inde irascitur.

Procul dubio cùm renuntiat Maria motibus libidinosis, capram interficit, cum orat veniam, incensum accendit; cum deuotionem effluit, oleum fundit, cùm verecundatur de perpetratis, sanguinem effundit; cùm moritur peccato hostiam facit. Ecce ara, ecce victima, ecce ignis, ecce ligna, ecce

aqua ; ecce baptista. In loco sancto talia fieri solent, & debent, sed vbi sanctior locus quàm vbi stabant pedes IESV: *Adorate*, inquit, *Psalmista scabellum pedum eius, quoniam sanctum est.* In hoc scabello caput suum Maria reposuit, & fletu sacratissimo humectauit; stans enim retrò secus pedes IESV MARIA cœpit rigare lachrymis, & capillis suis tergere; rigat plantas Maria, de horto Mariæ natas; Maria sed Dei genitrix, plantas istas de carne sua & sanguine plantauit, quinimmo plantatas germinauit * quomodo Maria, sed multum peccatrix, de internorum viscerum fonte rigauit: Rigauit planè & alius non aquâ, sed oleo gratiæ; cùm Maria in vtero, immò in Maria Pater de cœlo plantaret, quem Maria Magdalene rigauit aqua, & vnxit vnguento, cum in domo Symonis recumberet.

Ps. 98. 5.

* f. quasmodò.

Bona Mariæ Magdalenæ rigatio seu vnctio, quia maculas peccatorum deleuit, melior vnctio, siue rigatio Spiritus sancti, quia naturam sterilem & infœcundam, virtutibus & donis cælestibus in CHRISTO IESV multipliciter ditauit; sublimior illa, humilior ista; nam ista in oleo gratiæ; ista fit in aqua pœnitentiæ. Non rigaret Maria Magdalene conniuantem IESVM aquâ, nisi de Virgine nascentem Spiritus sanctus irrigasset gratiâ: lege scripturam Moysis, & intellige sacramentum huius rigationis, *Spiritus*, inquit, *Domini ferebatur super aquas.* Quid est Spiritum Domini ferri super aquas, nisi quia in Spiritu Dei superiori & meliori expiatione purgatur anima quàm in aquâ? quid iterum est quod Spiritus Domini ferebatur super aquas, nisi quia per Spiritum anima mundatur, corpus in aqua; vel quia spiritus rigatione, seu obumbratione, natura sine culpa concipi potuit; in Mariæ verò Magdalenæ rigatione, culpa sine natura deleri meruit, meritò Spiritus Domini ferebatur super aquas.

Gen. 1. 2.

Concepit Maria naturam nostram in IESV per Spiritum, ferebatur super aquas sine peccato, recepit Maria Magdalene animam suam abysso priorum delictorum contenebratam ab IESV, eodem cooperante Spiritu, purgatam à dæmonio: benè ergo Spiritus ferebatur super aquas, quia in matre copiosior descendit gratia, in peccatrice largior venia, & nunc quoque Spiritus fertur super aquas huius peccatricis, cum aspersione gratiæ spiritalis anima illius emundatur in effusione lachrymarum & pœnitentiæ. Super aquas Spiritus Domini fertur, cùm potiùs ex deuotione cordium, quàm ex sterili humectatione cerebri peccatoribus reconciliatur Deus: Spiritus sine aqua purificat, vel in aqua; aqua sine spiritu, qui fertur super aquas, quia non est de aquis paradisi, sed de stagnis Ægypti, fictus humor ab oculis egrediens, ad deliniendos dumtaxat homines, non ad delendas criminum sordes. Ecce capra per aquam & spiritum mouetur mutata, accedit ad aram, cùm abiectis prioris vitæ vitiis, Maria Magdalene conuersione cordis immutata amplectitur pedes pietatis.

DE MARIA MAGDALENA.

SERMO II.

Luc. 7. 38. STANS, inquit Euangelista, *Maria Magdalene retro secus pedes Domini IESV lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat & osculabatur, & vnguento vngebat.* Vade ad formicam, ô piger, & disce semitas eius; congregat enim sibi æstate cibos hyemalis temporis: aptissimâ procul dubio operationis similitudine Mariam æquiparare possumus prudentissimæ formicæ, nam sicut formica grana triticea studiosissimè comportat æstatis tempore ad mansionem suam, prospiciens sibi ne in hyeme indigeat; sic Maria Magdalene ad granum tritici quod cadens in terram, nisi mortuum fuerit ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit multum fructum affert, audiens ipsum in domo Symonis recumbere, cucurrit, & tanquam apprehenso grano tritici ad animam suam humillima conuersione detulit. Nam quomodo formica grani medullam, sic Maria CHRISTI gratiam accepit.

Pleniùs tamen vide ordinem conuersionis, & aduerte quomodo conuertitur conuersa; nam nec vnum ïota præteriit à lege reuersionis, quæ longè auersabatur in regione dissimilitudinis: in auersione namque suâ, domum mentis euerterat, & totam naturæ suæ substantiam viuendo luxuriosè consumpserat; vt enim ait Salomon: *Mulier sapiens ædificat domum, insipiens verò constructam destruit.* Hæc igitur mulier priùs insipiens à summo vertice vsque ad fundamentum, habitaculum mentis quotidie in deteriora proruendo deiecerat; & sicut in ruina parietis lapis lapidem cadendo impellit, sic malitia malitiam in eius actibus annexuit; *Abyssus namque abyssum,* iuxta Psalmistam, *inuocat,* dum culpa culpam, vel etiam culpa pœnam in excæcatis mentibus appellat; Tota itaque domus incuruata, ligna, laquearia, columnas, & tabulata in terram fuderat, & vsque ad fundamentum solidum nihil prorsus erectum remanserat; à plantâ enim pedis vsque ad verticem non erat in ea sanitas, quia in Ægypto fractæ fuerant mammæ pubertatis eius, & erat tota nuda, & discalciata.

Prou. 14. 1.

Ps. 41. 8.

Tandem ad cor rediens, & virum pubertatis suæ recolens, sensum cœpit recolligere, & sapienter inter se dicere, Reuertar ad dominum meum priorem, quia melius mihi erat tunc magis, quàm nunc, tunc videlicet, cum de manu eius buccellas sumebam panis oleati, cùm inhærens lateri eius non timebam domui meæ à frigoribus niuis. Cùm enim fuerint duo fouentur mutuò; Væ autem soli, quia si ceciderit non habet subleuantem se; tunc inquam, melius mihi erat cum in sinu & pectore illius recumbens, perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ. Nunc autem

abiecta procul, exposita sum timoribus nocturnis, feris, & bestiis, nec-non pruinæ: & stillicidiis hyemalibus, quibus angor in corde, & horreo & in corpore. Resumo igitur vires, & de nocte consurgam, quærens eum, qui mihi dabat lanam & linum, si fortè tunicam, si fortè pallium turpitudini meæ comparare possum.

Audio certè agnum in domo Symonis leprosi; qui moratur juxta me leprosam, fortè qui leprosi domum ad conuiuandum non respuit, nec me leprosam ad sanandum contemnet; si leprosus obtulit ei cibum, cur non & ego deferam quamuis leprosa, vnguentum? Symon cibum ego ministrabo vnguentum: manibus potuit Symon infundere aquam, sed neglexit. Ego si quomodo potero ad pedes procumbens, non de communi ciuium puteo, sed de proprio fonte, vitali calore calefactam aquam gressibus Diuinitatis superfundam. Symon leprosus est solum in capite, quia superbus in mente; ego in toto corpore, quia plena libidine vel dæmone; qui enim fornicatur, in corpus suum peccat, quodcumque autem peccatum fecerit homo, extra corpus est. Non tamen hæc idcirco de Symone cogitans reuoluo, quasi meam postponens valetudinem, & eius adgrauans ægritudinem, insultare meliori præsumam, sed vt quò riuus pietatis declinauerit, meæ pusillanimitati persuadeam, & in spe remissionis ad fontem veniam.

Duo audiui de hospite Agni; Simon nominatur, & leprosus cognominatur: in eoquod leprosus, quadam proportione accedo, in eo quod Symon, prorsus cedo; in eo quod leprosus, fragilitatem meam recognosco, in eo quod Symon inobedientiam meam redarguo; in eo quod leprosus scripturam recolo, quia conclusit Deus omnia sub peccato; in eo quod Symon, justitiam quæ ex lege est qui fecerit viuet in ea. In vtroque tamen verum est, quia CHRISTVS IESVS venit in hunc mundum peccatores saluos facere: in eo quod leprosus, nequaquam melior me; sed in eo quod Symon, vltra me; differentia enim non modica est inter peccatorem obedientem, & inobedientem.

Vadam ergo ad domum obedientiæ; & ibi ab agno accipiam lanam indulgentiæ; erogat enim eam, & mittit petentibus pœnitentibus, qui dat niuem sicut lanam: qui de velleribus suis calefacit pauperes, qui forficibus crucis sine passionis eam totondit, & vuiuersæ ad contexendam vestem immortalitatis cum colo & fuso prædicationis & fidei transmisit. Dùm itaque agnus cum vellere suo est, qui sicut pluuia in vellus descendit, quoniam verbum carnem de Virgine assumpsit, vadam ad pedes eius, vbi sine vngulis terræ contiguus est, & nostræ humilitati ampliùs compatitur, non ad caput quod excellius est,& habet cornua septem, & oculos septem.

Timeo certè oculos ejus, quia lumen oculorum meorum non est mecum, timeo magisque formido cornua, quia mollis adhuc & tenera: apprehendam igitur agnum propter lanam, sed à parte pedum, sed à parte plantarum, quæ nec plantam habeo mundam, contingam plantam blandam & mundam. Si peccatrix non essem vngularem locum non reformidarem, mitissimum non ignoro esse agrum, sed recolo me tam grauiter offendisse, quòd potuerim exacerbasse etiam agninum oculum. Quid plantâ in agno innocentius, quid

tenerius? itaque plantam teneram ex natura, teneriorem reddam ex lachrymа. Irritant animum agricolæ vberes prouenientes fruges ex ſegete, propenſiùs namque cumulatur donum ſupernum, cùm ſe idoneum ad ſuſcipiendum præparauerit hominis meritum: largior namque ſuccreſcit manus in præmio, cùm non fuerit ingrata mens accipientis beneficium.

Sed quale, ſed quantum hoc beneficium, vt contingam Domine IESV ſcabellum pedum tuorum, immò qualem & quantam peccatrici impendis gratiam, cum præbere non recuſas plantam: ſupra me hoc totum confortata eſt miſericordia tua, & non poſſum ad eam, ſicut enim quod infirmum Dei, fortius eſt hominibus, ſic quod infimum, ſublimius; iam ſi planta rigata, calcaneo vicino me reiecerit, tamen tenebo plantam, & quaſi complantata non deſinam præ impatientia. Tenens autem plantam quid dicam? Deus meus miſericordia ejus præueniet me; Miſericordia ejus, id eſt, planta eius præueniet me, dum teneo plantam colligo lanam, non me fugiet agnus, quia aut dabit lanam, aut ſemper tenebo plantam.

O Agne cùm dederis lanam indulgentiæ, da quoque fuſum pœnitentiæ; nam lana niſi nendo per fuſum diſpenſata, veſtem non facit; ſic & miſericordia, ſiue indulgentia pœnitentibus indulta ſine fructu pœnitentiæ, confitentem nuditatem ſuam decenter non operit. Remittit Deus reatum culpæ, ſed tu ſoluere debes pro modo culpæ modum pœnæ; nam etſi dixit agnus, remiſſa ſunt ei peccata multa, non tamen Martha ideo ceſſauit à pœnitentia; digiti enim enim eius apprehenderunt fuſum, & diſtillauerunt myrrham probatiſſimam præ cunctis Deum diligendo, ſequendo, & miniſtrando, fuſum eius ſoluimus, modò expendimus cùm de pœnitentia eius loquimur.

Contexamus nobis tunicam propter frigus hyemis, quoniam piger arare non poterit de lana agni in fuſo Mariæ, vt ſic ad Deum quomodo Maria conuertamur; ſic afficiamur; ſic diligamus, ſic ſequamur; & cum ab agno accepimus lanam, à verbo eadem inſtantia impetremus linum; ſubtilius eſt linum, & rarius, ſed & carius, ſic & verbum Dei pretioſius eſt corpore verbi, ſic & vita æterna, quàm præſens indulgentia: aliquando enim quidam conſequuntur lanam indulgentiæ, ſed non perueniunt ad linum; immò linum vitæ; non enim perſeuerant. Qui enim poſt acceptam notitiam veritatis redeunt ad vomitum, rurſus crucifigentes filium Dei, & oſtentui habentes, excluduntur à regno. Voluntarie enim peccantibus, iam non relinquitur hoſtia pro peccatis. Lanam ergo iſti habuerunt per indulgentiam; ſed eam dilacerantes, & in fuſum intorquentes, perſeuerantiæ linum non meruerunt.

Maria autem quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum; habet itaque tunicam de lino agni ad plantam; habet & pallium de lino verbi ad caput. Sic mulier ſapiens reædificauit domum ſuam, perficiens à planta pedum humanitatis CHRISTI, vſque ad caput Diuinitatis, hæc enim & pedes vnxit, & caput: ſed pedes adhuc peccatrix, & caput dilectrix, pedes Domini pedes ſancti, quibus perambulat vſque in Idumæam noſtram verbi Diuinitas; quibus regreditur ſuper pennas Cherubim, noſtra hu-

manitas: quibus primùm ad Matrem naſcendo, & deinde ad Patrem rediit aſcendendo; Filius Dei, vbique eſt totum implendo, & nuſquam deeſt, totum regendo. Meritò pedes, IESV, apprehendit Maria, quia egreſſus eſt diabolus ante pedes eius.

O Maria cum teneres pedes IESV quid ſentiebas, quid cogitabas, quid deſiderabas? commutares illud tenere pro aliquo æſtimabili, vel inæſtimabili auro vel lapide? an ſatiari poterat os tuum oſculis, manus contactu, oculus viſu. Certè ſi cor extrahere poſſes, effundere in pedibus IESV non recuſares; fudiſti aquam, ſed & vnguentum, ſed quantùm aquæ; nam vnguenti ſatis recolo menſuram, libram profectò vnguenti pretioſi, larga multùm in æſtimatione vnguenti, largior in aquarum effuſione, ſine pretio pretioſam aquam de proprio hauriebas puteo; & ideo caput præbebat aquam ſine menſura; quia cor tuum non declinabat in auaritia.

Operuit hæc aqua pedes Domini, & abluit ſordes animi & corporis tui, ſubmerſi ſunt Ægyptii priorum malorum quaſi plumbum in aquis vehementibus; huius compunctionibus aqua truncum emortuum reuiuiſcere fecit, cùm animam peccatricis iam dudum à nuditate boni operis extinctam ad dignos pœnitentiæ fructus fœcundauit; effudit aquam & ſiccauit luxuriam. Mirabilius fortè Heliæ miraculum, dicitur enim tres annos & menſes ſex de cœlo aquam precibus ſuis depoſuiſſe, vt terra germinaret &c. Sed vtilius ecce factum, cum de propriis viſceribus fluminis impetum eduxit, vt CHRISTVM ſibi reconciliaret, & tanquam nouella oliuarum lucidiſſimos & digniſſimos fructus pœnitentiæ in toto orbe proferret. Quid enim lucidius in terra huius ſanctiſſimæ peccatricis fide & deuotione? quid in mundo fragrantius Mariæ Magdalenæ opinione? quid in Eccleſia efficacius hujus dilectæ IESV pro peccatoribus oratione, & ſubuentione?

Potentiſſima ſanè eſt apud judicem piiſſima ad miſerorum exaudiendam precem, efficaciſſima ad erigendum de ſtercore pauperem; hanc in cæli collegio præeligat anima mea; huic non erubeſcat confiteri mala ſua; hâc mediatrice lachrymas cum ſuo affectu poſtulet, & de amore IESV non hæſitet. Nouit hæc affectuoſiùs miſerias miſerorum recipere, meminit tenaciùs recogitans delicta juuentutis ſuæ, quàm fragile ſit vas noſtrum fictile & pronum ad caſum; dulciùs vulnera palpare, molliùs contrectare, & patientiùs fœtores vulnerum tolerare nondum deſueuit.

O Maria laua conſcientias pœnitentium, emunda inquinamenta cordium, quem plorando in aduocatum tibi commutaſti, rogando eumdem impetra reis non reatuum vltorem iratum, ſed indultorem placatum. Quæ adhuc rea pro te ſufficienter peroraſti, jam dilecta pro confitentium culpis eſto pia mediatrix; non verbis, ſed lachrymis, non voce, ſed compunctione, non pompoſa oratione, ſed lachrymoſa rigatione indulgentiam extorſiſti, non ſe continuerunt viſcera miſericordiæ Dei, vbi cœperunt ſe effundere viſcera afflictæ peccatricis. Rogamus Domine IESV viſcera tuæ pietatis, viſcera tam matris, quam peccatricis Mariæ, quatenus reſeratis viſceribus, reijciamus malitiam, & recipiamus indulgentiam; omnem duritiam proijciamus, & affectum deuotionis obtineamus.

O Maria Magdalena cùm nondum gustasses vinum meracissimum, fidentissimo ausu os tuum, & manus patenti fonti Dauid appulisti; & nunc cùm jam in cellam vinariam intraueris, vino cœlestium copiarum æstues, accedere trepidas, pauperibus ostii saltem propter calamitatem indefessè clamantibus, de reliquiis mensæ tuæ modicum panis, & pauxillum aquæ deferre recusas? Affer obsecro, buccellam panis, & vas aquæ, qui amissus sum ad te in tempore famis, sicut Helias ad viduam Sydoniorum, quia portas ciuitatis tanquam fugitiuus nondum intrare præsumo, inueniam te, & videam ad portam, vt te duce penetremus sanctuarij sanctuaria, & palatii secreta, præeunte Domino nostro IESV CHRISTO, cuius regnum & imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum. Amen.

DE EADEM SANCTA MARIA MAGDALENA.

SERMO III.

QVOMODO ceruus ad fontes aquarum, sic Maria Magdalena ab æstu febrium recurrit ad fontem IESV; quò enim acriùs sitit, eò citiùs currit; metas non moderatur itineris; insidias non attendit venatoris; difficultates postponit peregrinationis; tantummodo vt æstus reprimat, exurentes venas renouet, jam deficientes vires reparet. Vide Mariam instantiùs agentem tanquam ceruam gratissimam, ad domum Symonis festinantem, vt exponat sitim suam, vt proponat necessitatem suam; & tandem deponat miseriam suam.

Quid est, Maria? quod habes negotium in domo Pharisæi, visne caput ejus impinguare oleo tuo? Nequaquam, inquit, propter Symonem leprosum venio, sed propter IESVM curatorem animarum, languida tertianis & quartanis accedo; simul namque febrem contrariam patior, quia vitiis in se ipsis contrariis miserabiliter succumbo; medicum aduenisse rumore publico audiui, cujus arte langor cunctus depellitur, & sine pretio impretiabiliter sanitas prioris æui restituitur. Hic vno verbi medicamine ad omnium omnem sanandum morbum, nouo medendi genere vtitur; hic sicut pater suus vno sermone creauit omnia, similiter vno jussu curat vniuersa.

Præter hæc multa & mira de eo dicuntur, quòd scilicet ventis & mari imperet; quòd vinum de aquis statim mutaret; quòd tactu fimbriarum suarum menstrua constringat, quòd manu tangens, lepram extrahat, quòd turbas miraculis pascat; fertur etiam plenus miseratione, plenus pietate, plenus mansuetudine, spernere nullum, abijcere neminem, suscipere omnem ad se venientem. Venio itaque ad IESVM, non ad Pharisæum, ad Saluatorem non ad Symonem; ad medicum non ad leprosum; venio, inquam, venio nunc ad fontem misericordiæ, non ad montem superbiæ; ad pium indulto-

rem debiti, non ad impium exactorem indebiti.

Deſpicit me fortè deſpiciendus leproſus; ſed reſpicit me certè adorandus Dominus IESVS; imputat ille mihi peccata mea, quem prægrauant ſua: ignoſcit delicta iuuentutis meæ, quem non infecit lethale & vniuerſale piaculum corruptionis noſtræ. Creditor meus agit in me miſericorditer; ſuperſtitioſus & improbus accuſator immaniter; non igitur venio ad domum Simonis propter manſionarium, ſed propter peregrinum. Etſi enim diuertit humilis ad ſuperbum, IESVS ad Phariſæum, medicus ad ſuperbum, non tamen conuertit vultum ad detrahentem proximum ſuum, ſed ad confitentem reatum ſuum: dedignatur namque ſed dedignata ſuperbia humilitatem, diſcordia vnitatem, immunditia caſtitatem, vitium virtutem. Quandoque tamen fortior virtus ſubintrat peccati hoſpitium, vt deſtructo ſathanæ dominio, animam compeditam conſuetudine malorum, tanquam ſpolium deferat, & vitium deſolatum manſione ſua in deſerto ſedeat.

Accurrit itaque ad verbum quod miſit Dominus in Iacob, & cecidit in Iſraël, ſi fortè regnum cælorum rapere de domo Phariſæi poſſim; quod ille negligit præ adipe & pinguedine ſuâ; faciam quod fecit quædam, & in ſexu & in faſtu antiquorum malorum par mihi & conſimilis, ſed nihilominus in fide & deuotione non diſſimilis; alij premebant aliquando IESVM, ſed ſuccum virtutis ex aliorum preſſura, ipſa quæ fluxum ſanguinis patiebatur ſuſcepit; nam guttur fidei ſuppoſuit & de botro cipri in torculare deſudante, & exundante, balſamum extorſit. Sic ſic & ego, quia humilitatem IESV in faſtu ſuo præponderat ſuperbia Phariſæi, ad pedes preſſi non oppreſſi conſcendam, & dependentem gemmam gratiæ, ſuppoſito cordis vaſe recondam.

Vbera mea quæ fracta ſunt in Ægypto, perungam gutta huius olei quod non deficiet de capite meo, ſicut & lecythus olei non eſt imminutus; vt ſic demum per pœnitentiam emendata, meliora ſint vino, fragrantia vnguentis optimis. Vinum iuſtitiæ extorquet Simon confidens, immo præſumens de iuſtitia ſua: ſed mihi & propter ſexum, & propter morbum competit oleum ſiue balſamum. Væ tibi Simon, qui manè conſurgis, vt vino æſtues, manè enim vtilius eſſet oleum; ſerò vinum, quia ſi ſcapham miſericordiæ præoccupaſſes, procellas ſententiæ minùs formidares. *Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine*, ait Pſalmiſta; manè miſericordiam, ſerò Pſ. 101. 1.
iudicium; venit enim mane redemptionis, & iudicium vltionis, namque vini auſteritatem, & noctis obſcuritatem nemo ferret, niſi mane lumen, & olei ſuauitatem priùs ſuſciperet. Quis enim in nocte iudicii niſi Simon, qui gloriatur in virtute ſua, ſtabit ad videndum eum, cum apparebit quaſi ignis conflans, & emundans argentum.

Vinum vis bibere Simon incipies æſtuare, ſæuitas enim iudicii, æſtus eſt intolerabilis: quamobrem manè potiùs inungamur tantum oleo, quàm æſtuemus vino, humiliemur ad veniam, non leuemur ad inanem iactantiam? Non, inquit Maria, curro ad vinum, quia non habeo veſtimentum, prius veſtimentum, poſtea vnguentum, deinde quæro vinum; duplici enim perfundor confuſione; nuda namque ſum gratiæ indumentis, & ideò erubeſco;

vulnerata sum in concessis naturæ dotibus, & iccircò ingemisco turpitudini proinde deposco tegumentum remissionis, vulneribus medicamentum reparationis; vulnerauerunt namque me, tulerunt pallium meum custodes murorum, immò latrones tenebrarum, si quod donum gratiæ, si qua munera Spiritus sancti collata acceperam, malè vtens, negligenter custodiens, pessimè vivens instinctu dæmonum amisi ea. Dereliquit enim me virtus mea & lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum.

Spiritus fornicationis tulit à me pallium integritatis; spiritus iræ, tunicam charitatis; spiritus gulæ vel ebrietatis, syndonem sobrietatis; spiritus superbiæ, calciamenta humilitatis; spiritus impatientiæ, camisiam lenitatis & mansuetudinis; spiritus auaritiæ, ornamentum capitis; spiritus inobebientiæ, inaures de auriculis. Ecce septem spiritus nequiores aliis quomodo diuiserunt vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Ab his tertianam, ab his quartanam patior, super tribus enim & quatuor sceleribus, à me perpetratis, conturbatur anima mea, & venter meus, id est, corpus & spiritus.

Tamen sic spoliata, sic nuda, sic plena confusione procido ad pedes agni habentis oculos septem, & cornua septem, quærens lanam & linum ad contexendum vestimentum, & ad contegendum opprobrium meum: ob hoc retrò secus pedes accedo & animam meam in fletibus effundo, rigans lachrymis per singulas noctes lectum meum. Ex hoc enim jam lectum alium non habeo, nisi pedes IESV: hic requies mea in sæculum sæculi; hic somnus dulcis, hic mihi erit tabernaculum æternæ mansionis: *Si illi quibus non*
Iob. 24. 8. *est vestimentum*, secundum Iob, *amplexantur lapides*; cur non ego, quæ nuda sum, Domini IESV pedes?

IESVS, qui factus est mihi sapientia, & justitia, & sanctificatio, & redemptio; qui virgo de virgine ad restituendam integritatem, conceptus & natus est; qui sicut agnus coram tondente ad redintegrandam charitatem, nisi vt funderet preces, non aperuit os suum, ita vt miraretur Præses: qui ad extinguendam ebrietatem, sobrietatem opere & sermone docuit; qui principium, & caput humilitatis ad dirigendos gressus nostros in viam pacis; qui cùm malediceretur non maledixit, ad præbendum exemplum patientiæ; qui vbi caput reclinaret non habuit, ad confodiendum spiritum auaritiæ; qui Patri obediens vsque ad mortem fuit, ad consummandam victoriam dispensationis suæ, reuestiuit me vestimentis gloriæ suæ; cùm enim remittit peccata quasi resarcit vestimenta.

Liberata igitur à frigore & confusione, operando in vulnerum curatione; vulnerauit me oculi concupiscentia; vanitas aurium; ventris appetitus; sapor nimium exquisitus, tactus plus justo demulcens; odor vndecumque redemptus; & voluptas corporis naturæ necessitatem excedens, & in belluinam imaginem, imaginem Dei conuertens: Aperio tandem vulnus, detego liuorem, plagam tumentem medicinalibus remedijs expono clamans; corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ, & tu Domine quid? sana me, & sanabor, saluam me fac, & salua ero. Nuda agnum; vulnerata medicum; fontem viuum sitibunda; munimentum tremebunda; tenebrosa

oleum ; exulcerata vnguentum ; vitam mortua peto. Sapientiam agnus, intellectum medicus, fons viuus consilium, turris fortitudinem, oleum scientiam, vnguentum pietatem, vita præstet mihi timorem.

Luxuriam abdico ; pœnitentiam mihi indico ; lachrymas fundo ; pedes abluo ; manutergio capillorum detergo ; ream me in medio Ecclesiæ, & Synagogæ confiteor ; mihi vlterius viuere contemno, recogitabo tempus adolescentiæ meæ, vt si dies reuocare per innocentiam nequeo, saltem per pœnitentiam dimidiare valeam. Quamuis horis horas, momentis momenta, dies diebus, menses mensibus, annis annos rependere non sufficiam : tamen totum residuum pro toto constituam. Dextrâ verò Deum tenens libram culpæ & pœnæ, misericordiæ & iustitiæ inclinet ex hoc in hoc, vt quod est iustitiæ leuigetur ; & quod est misericordiæ amplificetur ; quod est pœnæ indulgeatur, & quod est culpæ deleatur.

Si Simonis sententia suscipitur, momentum stateræ in sinistra deprimitur in dextera euacuatur : secundùm Simonem totum, culpæ totum exigit pœnæ ; sed non præualeat Domine IESV inimicus, retracta sententiam à labiis iniquis, & à lingua dolosa, non secundùm leges misericordiæ tuæ prolatam. Sicut denique Daniel vir desideriorum falsum testimonium reprobat aduersus Susannam castam, sic tu totus desiderabilis, non approbes condemnationem aduersus Mariam per te saluandam ; tollatur culpa, vt mitigetur pœna ; transfundatur plenitudo justitiæ in plenitudinem misericordiæ, plenitudo vindictæ in plenitudinem veniæ. Rarescant justitiæ pondera, vt clarescant misericordiæ sceptra ; de regno namque justitiæ per IESVM transitus patet per pœnitentiam ad regnum misericordiæ.

Habet & innocentes suos, justitia ; misericordia habet pœnitentes suos, sed commeant ad regnum innocentiæ, quos deduxerit misericordia per viam pœnitentiæ. Cuius verò est regnum justitiæ, nisi eius cuius regnum quoque est misericordiæ : non est qui arguat, si de regno iustitiæ transtuleris in regnum misericordiæ. Olim Iacob manus commutauit in benedictione Ephraim, & Manasse ; dextrum sinistrum, primum nouissimum ; caput caudam, mysterio vtique inspiratus prophetico : voluit proinde Ioseph secundùm faciem iudicare, & quasi oblito seniori, ordinem natiuitatis ad memoriam reuocauit dicens : *Non conuenit Pater, quia hic est primogenitus, pone dexteram super caput eius cui Pater* ; *scio inquit fili mi scio.* Gen. 48. 19.

O profundum mysterium ! ô inscrutabile sacramentum ; antiquis dierum nouit, quod Ioseph nondum intelligit : inseritur oleaster in oliuam, & efficitur socius radicis & pinguedinis oliuæ ; confractus denique ramus naturalis extraneus factus est fratribus suis, vt non sit in Israëlita omnis qui ex Israël est. Iacob similiter eligitur, & Esaü reprobatur. Quid amplius ? *Auferetur* inquit Dominus Iudæis, *à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.* Sed quando & quomodo factum hoc ? in transpositione manuum cum dedicaretur crucis mysterium minoribus maiora, & meliora repromittens, superbis, & de carne gloriantibus, sinistram regni terreni in præsenti largiens : Simon reputat se dignum dexterâ, Mariam sinistrâ ; sed scientiarum Dominus meritorum appensor æquissimus. Math. 21. 43.

DE EADEM.

SERMO IV.

PLENA & plana saluberrimæ conuersionis, & pœnitentiæ imago vniuersis peccatoribus Maria Magdalis proponitur; in hac enim quasi quadam tabula decentissimè dolata diuinissimis Domini operibus viuis & venustissimis misericordiarum suarum coloribus exculpsit pietas IESV, membra, neruos, & venas conuersionis nostræ, & justificationis suæ; vt quàm pessimæ priùs fuerat habitudinis, tam perfecti postea inueniretur decoris. Reuera si compares priora eius & nouissima, sine dubio tanquam æquis passibus contrario modo animaduertes deambulantia: vt enim auersa recesserat in profundum malitiæ, sic conuersa rediit in profundum pœnitentiæ.

Sed quid traxit eam in profundum malitiæ, nisi profundum ignorantiæ, vel quid retraxit ad profundum pœnitentiæ, nisi profundum diuinæ misericordiæ! ô profundum inter profundum & profundum, quid facies de profundo iniquitatis, vt aperias profundum conuersionis? Opple potenter cisternam veteris corruptionis, & fode misericorditer vitam sanctæ immutationis: complanetur facies abyssi tenebrarum & calignis. Explanetur fons domus Dauid in ablutione sanctissimæ peccatricis; adæquetur aggeribus satisfactionum puteus antiquæ putredinis; perfodiatur instanter renouatum pectus totum resudans in lachrymis. Ecce quomodo profundum Dei commutat profundum hominis errantis in profundum aliud, videlicet confitentis & pœnitentis.

Diabolus & homo primum effodiunt profundum, Deus & homo secundum efficiunt, nam diabolus suggerendo quasi lacum peccati aperit, homo consentiendo & delectando, vsque ad profundissimum tendit & lacum extendit; lacus iste, lacus est miseriæ & fæcis & luti. Addendo autem præuaricationes præuaricationibus, & apponendo iniquitatem super iniquitatem, & infinitum erroris proficit, immo deficit, vt qui priùs erat lacus, jam non fit lacus sed abyssus. Ascendunt verò tenebræ super faciem abyssi, vt scriptura testatur; ecce lacus, ecce abyssus, ecce tenebræ super faciem abyssi: sed vnde, vel quare hoc? vnde nisi à confusione operum, seu desideriorum, quare, nisi quia terra inanis est & vacua, inanis scilicet seminibus bonæ voluntatis; vacua, fructibus bonæ operationis.

Maria Magdalis antequam irrigaretur fluminibus paradisi; antequam imprægnaretur sermonibus veritatis, antequam fœcundaretur dignatione piissimi Saluatoris; antequam lauaretur propriis lacrimis fide jam sanctificatis; antequam indueretur amictu confessionis & decoris, terra fuit inanis & vacua: quid enim ea inanius, quæ vanitati subjecta, vana loquebatur, vana sectaba-

tur, vniuersa vanitas, voluptatibus carnis demersa prorsus efficiebatur. Quid magis vacuum eâ, quæ tota gratiarum plenitudine euacuabatur, & nullo boni operis fructu replebatur? sed quomodo vacua, de qua Dominus ejecit septem dæmonia? quomodo vacua, quæ tot dæmonibus plena.

Planè ideo vacua, quia dæmonibus plena; implendo namque dæmonia animam euacuant non implent, solitudinem operantur, non plenitudinem, famem faciunt non satietatem: vitiorum namque natura semper vana, semper cassa; seipsam consumit, & vas in quo intrauerit rumpendo, ab omni integritate sua profluens reddit; deuorat si quid inuenerit, & ne bonum quodlibet accedat, valuas cordis pessulo nequitiæ occludit. Vrit virorem; comburit florem; folia rapit; fructus corrumpit; naturalis boni radicem corrodit; ramorum venustatem confringendo consumit; quid plura? Totam cordis regionem subuertit, quasi in vastitate hostili, satiùs itaque planum, immò vacuum est hospitium, quod tali hospite fuerit plenum.

Sed quid factum est; venit plenus ad vacuam, vel potius plenus ad plenam sed gratiâ & veritate, ad plenam malitiâ & infirmitate; plenus bonitate ad plenam malignitate, plenus sanitate ad plenam ægrotatione; plenus plenitudine ad plenam inanitate; euacuauit denique plenam, & impleuit vacuam vnde autem euacuauit dæmonibus, repleuit virtutibus; veteri homine euacuauit, nouo repleuit; euacuauit operibus mortuis, repleuit charismatum donis; euacuauit libidinum exuuiis, repleuit veræ & perfectæ humilitatis trophæis; ad extremum euacuauit iniquitate, repleuit dilectione.

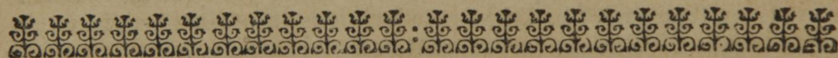
O terra inanis & vacua, pluuiam voluntariam, pluuiam serotinam & temporaneam segregauit tibi Deus, vt tu inebrieris stillicidiis superni doni; Simon tanquam vellus arescat præ ariditate superbi cordis. Absit vt quiescam dormiens in domo mea, cùm anima Domini mei laboret in castris Philistinorum procul à domo sua; sequitur enim prædam suam, & jam ligato forti euerrit domum eius accensâ lucernâ, vt ad solum, immò solium paternum referat drachmam perditam: quomodo itaque ascendam in lectum strati mei, dum sub pellibus, & in tentoriis est Archa, sine anima Domini mei? Plagas pedum & manuum ejus, siue lateris nondum extersit, & sedeo? non vnxi & comedo, non sum osculata & quiesco? non tetigi & secura sum? non sum amplexata, & tenebras timeo? Fides mea vbi es? sanitas mea quid es? quousque taces? quousque lates? quousque hominem times? quomodo videns impietatem, in clamorem in publico non erupisti? quomodo liberatorem tuum pro viribus non extorsisti?

Certè timebam non Pilatum flagellantem, non turbam rugientem, sed Dominum sic volentem: noueram enim vultum, & ideo considerabam nutum: nutum patientiam innuentem, non tumultum sæuientem perpendebam, & ad meipsam conturbata, dolores intolerabiles infundebam. Vix lachrymæ tutæ procedebant, vix rugitus aërem poterat sine insidiis quassare, vix singultus intra domesticos parietes audebat palpitare.

Iam verò, jam supra modum lassata patientia mea, currat ad patientiam Dei mei lassatam, sed laxatam & vsque ad inferos dilatatam: non viuam nisi inuenero vitam; vitam quæro non alterius, sed ejus qui jacet in monumento;

excubabo ad ſepulchrum ejus donec videam IESVM, etſi mori cum moriente non potui, viuam cum mortuo, vel etiam moriar pro mortuo. Occiderunt qui odio habebant, ſepelierunt qui diligebant: quid ego quæ neutrum feci; alterum quia nolui, alterum, quia non potui; officii mei non immemor, ſaltem vngam pedes, vngam manus, vngam latus, vngam & totum corpus; non deficiet fidei meæ vnguentum, quia nunquam effectus operis deſeret tam pii propoſiti remunerabilem affectum. Sic meditabatur tanquam columba in gutture ſuo, ſic loquebatur in Spiritu ſuo, & ecce Angelus Domini audiens venas ſuſurrii, & videns ſuffuſiones oculorum; animaduertenſque creberrimas repetitiones ſingultuum, ſignis non ignotis edoctus quid expoſtularet ſpiritus, quid deſideraret animus; prior ipſe enunciat votorumque completionem CHRISTVM reſurrexiſſe aſſerens ſubadminiſtrat.

Appende & nunc ſtateram præſentis gaudii cum ſtatera præteriti mæroris, & ſicut compatiebaris doloribus grauiſſimis, ſic admiraberis triumphos ſuperuenientis jubilationis; iam enim dies facta diei eructat verbum, ſicut aliquando nox nocti annunciauerat ſcientiam; cum enim Apoſtoli nocte ignorantiæ Dominicæ Reſurrectionis adhuc tenerentur, quaſi nox erant. Venerat autem ad monumentum cùm adhuc tenebræ eſſent, & non inuento corpore Domini credidit ſublatum eſſe; venit itaque ad Apoſtolos dicens. Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum; nox igitur erat propter ignorantiam.

DE EADEM.

SERMO V.

NON indiget exemplo natura filiorum Adæ in præuaricatione committenda, non monitore in effrænatione luxuriæ, non ductore vt declinet à ſemita. Semel verò lapſa, vix vndique & vndecumque collectis remediis auxiliatur; vix etiam omnimoda curationis ſollicitudine adhibita ſanatur, vix denique ad veritatis viam ipſa reuocante veritate reducitur. Vt de alto in præcipitium deferatur, nequaquam conandum eſt: vt autem ſuperna repetantur, vires colligendæ, exercenda virtus, auxilium eſt exquirendum.

Sic fratres chariſſimi, ſic in promptu, & in foribus mali occaſio; peccare volenti ſpontanea ſe ingerit, immo etiam quemque nolentem ad ſe trahit & in ſuos amplexus cogit. Meretrix eſt inſolens, oculos exulcerans, cor exurens, catenis & compedibus illiciti amoris totum hominem concludens: hæc in ciuitate huius mundi neminem intentatum, neminem inquietum à ſe vacuum abire permittit; in turribus ludit, muros circuit, luſtrat domos, &

terram perambulat. Vſque ad pedes IESV euagatur, ſed ibi deficit, & quæ hactenus de omnibus triumphauerat, triumpho meliori ipſa ſuccubuit: dilatato enim ſinu miſericordiæ, fons gratiarum IESVS ſecundum multitudinem miſericordiarum ſuarum, oliuam inſerit oleaſtro; vas contumeliæ reparat in vas gloriæ; ferrum tollens de terra, facit argentum, de immunda mundam, de ægra ſanam, de extranea domeſticam.

O quàm ſanum caput, cuius pedes tam ſancti, vt meretricem, caſtam efficiant, vt contactu ſuo, inordinatæ mulieris menſtrua ſiſtant, vt puteum iniquitatis, & fontem totius malitiæ arefaciant. O anima peccatrix, in qua iniquitas ſedet, in qua peccatum regnat; meretrix effecta malè delectando, peius conſentiendo, peſſimè operando. Audi piiſſimum IESVM accumbere in domo Simonis leproſi, & ne diffidas, ne paueſcas, ne refugias; qui enim apud leproſum non dedignatur manducare poterit flentem peccatricem reſpuere? prandium ſuſcepit de manu leproſi, & lachrimas contemnet confitentis animi? iuxta leproſum accumbit, & ad pedes proſtratam non reſpiciet, vel potiùs recipiet? Cuiuſnam maior iniquitas ſuperbi leproſi; an humilis meretricis? Planè in anima leproſus eſt omnis ſuperbus, an non & inuidus? fortè Simon ideò ſuperbus quia iuſtus, quia ſanctus, quia mundus? ſed quæ iuſtitia, vbi ſuperbia? initium enim omnis peccati ſuperbia.

Cùm ergo altitudo miſericordiarum Dei nec domum ſuperbi & inuidi peccatoris refugit, ſed intrat vt cænet, animam etiam ſuperbam humiliando, animam inuidi ad manſuetudinem reuocando; non deſperet Maria Magdalis, ſed inuoluat ſe circa pedes IESV, humiliter turpitudinem, & ignominiam vitæ priſtinæ confitendo; ingrediatur clauſtrum obedientiæ, totum corpus ſuum quod eſt corpus vitiorum pedibus proſternat IESV, id eſt, omnium virtutum. Rebaptizetur flumine lachrimarum; veteris conuerſationis inquinamenta detergat vario ornatu innouatarum cogitationum & operum; ſuperfundat boni & pretioſi odoris ſpiritalium contemplationum vnguentum: his impinguabitur eius caput; oleum peccatoris, id eſt Simonis, non impinguat. His delectabitur quem domus præuaricans exacerbat; his irrigabitur, quem torrens iniquitatis non circumdat.

Recordemur jam jam, Fratres, viarum antiquarum, immò errorum præcedentium, & arefacti ſterilitate malorum, raſtris orationum fodiamus in pedibus IESV fluuium paradiſi; vt quod in horto animarum noſtrarum aridum eſt, irrigetur, quod ſordidum purgetur, quod marcidum viuificetur, quod ſterile imprægnetur; quod deforme venuſtetur; quod inutile amputetur; quod vtile amplietur; quod maculoſum dealbetur, quod rugoſum extendatur. Ad odorem namque huius Magdalis iam diu emortua ſicut virga Aaron penetrante gratiâ reuixit, fronduit, refloruit, & fructus dignos pœnitentiæ fecit.

Verè mortua, cùm nihil habens de vita virtutum, in inferno iacebat ſepulta vitiorum; verè mortua, cùm ſpiritibus erroris plena, in caſtris criminum mortis gerens vexilla debacchabatur in mortem innocentium, verè mortua cuius guttur ſepulchrum patens erat, cuius lingua doloſè agebat. Aſcendit autem fons qui irrigabat vniuerſam ſuperficiem terræ prædicando

atque miracula faciendo, & veniendo domum Pharisæi, vt manducaret cum illo, exhalauit verbum viuificæ prædicationis; reserauit absconditam & ignotam suauitatem de secretis cælestium allati vnguenti, & mirâ celeritate respersit vicinum aërem nouitate & alacritate sui balsami; quod cum audisset; vel potiùs hausisset mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, attulit, alabastrum vnguenti, & stans retro secus pedes Domini cœpit rigare lacrimis suis, & capillis suis tergere.

Iam ergo viuit quæ Euangelium audit; dicitur namque in Euangelio Iohannis quòd: *Qui audierunt viuent*, intrat proculdubio vita in ossibus & neruis verbum vitæ suscipientis, hoc enim Ezechiel testatur cùm dicit: Spiritum à quatuor ventis cæli venisse, & ingressum ossa emortua suscitasse. Vbi namque prudentia, fortitudo, iustitia, temperantia cum Spiritu Dei accedunt, ibi vita succedit, & mors discedit. Accessit, inquit, mulier quæ erat in ciuitate peccatrix; priùs auersa peccando abscessit, in consilio impiorum delectando abiit, in via peccatorum consentiendo stetit, & in cathedra pestis pertinaci obduratione sedit. Deinde conuersa declinando à malo, venit faciendo bonum; accessit erubescendo, retro stetit in humilitate, perseuerando, pauimento adhæsit.

Ioan. 5.25.

c. 37.9.

Quod ita intelligendum est, malum cogitare est à Deo recedere, peruersæ enim cogitationes separant à Deo; adiungere delectationes prauis cogitationibus, est in consilio impiorum abire: ex consensu malum deliberare, est in via peccatorum stare, ad extremum consuetudine malâ in peccatis suis fœtere, & exempla mortis aliis præbere, est in cathedra peccatorum sedere. Oportet autem retrograda conuersione pedem animi reponere, vt bona cogitando, in bonis delectando, meliora sequendo, & in sanctitate perseuerando, annos quos comedit erucha siue bruchus seu locusta, vel etiam rubigo reparemus: annos si quidem luxuriosi, bruchus, annos gulosi eruca; annos superbi, locusta, annos inuidi consumit rubigo. Itaque continendo, abstinendo, humiliter viuendo, & innocenter conuersando resarcimus damna præcedentium malorum.

Accessit igitur quæ recesserat, & tot passibus pietatis ad lucem vt illuminaretur accessit, quot gressibus iniquitatis in regione vmbræ mortis deficiendo excessit. Vnde Gregorius; tot in se inuenit holocausta, quot habuerat, carnis oblectamenta. Hostiam offert, sacrificium defert, holocaustum in interiora velaminis infert, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, sacrificium spiritus contribulati, sacrificium pingue & odoris suauissimi: detrahit quoque pellem veteris hominis hostiæ suæ, & artus in frusta concidit: *Lachrymis*, ait Euangelista, *cœpit rigare pedes eius, & capillis tergere.*

Luc. 7. 38.

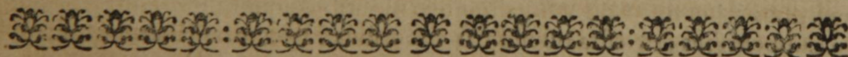
In domo Simonis leprosi, stupenda video, Simonem murmurantem, IESVM miserantem, Mariam amare flentem: fel amaritudinis, & ventus inflationis rumpunt venas Simonis, mel dulcedinis, & spiritus pietatis superfundunt Filium Virginis; contritio cordis, & impetus compunctionis emanant de visceribus peccatricis. IESVS redundat misericordiâ, Simon malitiâ, Maria pœnitentiâ: de cœlo misericordia, de inferno malitia, de mundo pœnitentia. Solum cœlum nouit misericodiam; solus infernus procreat malitiam,

malitiam, solus mundus agit pœnitentiam.

In cœlo non est sedes malitiæ, quia inde proiectus est accusator fratrum nostrorum, & traxit post se tertiam partem stellarum, neque locus pœnitentiæ, quia patria est regnantium, non bellantium, probatorum non probandorum, coronatorum, non in incerto currentium. In inferno quoque non est locus misericordiæ, quia lacus desperatorum, gehenna condemnatorum; malleus à pœna nunquam resiliens: neque locus pœnitentiæ, quia sicut sententia confirmatur pœnarum, sic in impœnitentia indurantur corda eorum. In mundo tantùm agitur pœnitentia, quia nullus in eo habitator & * præuaricator. * f. & non

Suscipit autem huius mundi habitator ex confinio cœli misericordiam, ex contaminatione inferni malitam, atque ex sua mansione miseriam: neque enim iustus in plenitudine summa misericordiarum euehitur, nisi ruptis peccati fomentis; neque reprobus miseriarum abyssis demergitur, nisi gurgitibus humanæ cupiditatis transcursis: namque & ille in gloria absorbebitur; & iste in pœna. Pendente verò destinatione, siue prædestinatione, neque desperatione negligenter in alterum ruendum; neque præsumptione irreuerenter in aliud irruendum; nescit enim homo vtrum odio an amore dignus sit.

Fugiat itaque malitiam, refugiat ad misericordiam, & sic euadet miseriam: pedes apprehendat misericordiæ, lauet, tergat, & vngat. Apprehendat per timorem, lauet per compunctionem, tergat per confessionem, vngat per deuotionem. Caput nihilominus malitiæ apprehendat, amputet, comburat, & in cinerem redigat: apprehendat per fortitudinem, amputet per confessionem, comburat per feruorem, in cinerem redigat per discretionem. Talis apprehensio virtutis & vitii deprehensio, vel potiùs depressio, de ægra sanam, de leprosa mundam, de peccatrice sanctam, de meretrice apostolam constituit,

DE TRANSFIGVRATIONE DOMINI.

SERMO I.

SICVT *aquila prouocans ad volandum pullos suos*, &c. Facta mentione passionis suæ, ne fides Apostolorum adhuc modica & tenera, tanquam granum sinapis mole & molâ tam oneraria opprimeretur, præuenit IESVS consolatione mœrorem, præuenit remedio ægritudinem, præuenit dulcedine rem amaram, præuenit denique glorifica Transfiguratione mortem Crucis turpissimam. Digna siquidem compensatio emolumenti, & omnis de æquitate in statera iusta appendit tam laborem quàm mercedem operis, vt æquis passibus currant quod impenditur, & quod exigitur, via diuersâ, Deut. 32. 11.

vno tamen compito ambitur.

Diuersa planè sunt honorari & despici, glorificari, & deturpari; vno tamen humero IESVS & crucem portauit, & glorificationem Transfigurationis; eadem namque facies quæ sicut sol resplenduit in Transfiguratione, sputa & alapas sustinuit in Passione, si facies imaginis gloriæ Dei solis assumpsit splendorem, non magnum fuit. Sed quod perfidia Iudæorum spurcissima sui pectoris venena iniecit vultui Dei, quis audiens non tabescit? non aures occludit, non cor fidele discindit? Adhuc vestimenta quæ facta sunt alba sicut nix, tolluntur, & sorte inter milites distribuuntur.

O patientia Dei, quæ vix angelicis custodiis dignè crederentur, quæ populo Christiano pro incomparabilibus thesauris misericordissimè designarentur, crucifigentium indignis manibus contrectantur: sed huius veritatis & varietatis ratio latet in mysteriis à sæculo absconditis. Interim donec plumescat fidei pueritia, antequam miluis exponatur, volandi doctrina apponitur, & exponitur, cùm enim passionem suam Dominus prædixisset, post sex dies assumpsit Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & duxit illos in montem excelsum, & transfiguratus est ante eos.

Aquilina euolatio est Domini transfiguratio; sicut enim in ipsum solem rapidissimo effertur volatu aquila, sic assumpta à Verbo humana natura potentissimè euolans, in illa hora, reiecit à se omnia mortalia impedimenta, non solari aut niuea claritate contempta, sed claritate quam habuit in Verbo priusquam mundus esset, indutâ; in quam etiam desiderant Angeli prospicere. Nec enim sic exprimere potuit Euangelista, quomodo valuit efficere virtus diuina; dixit vt potuit homo in comparatione, sed plus potuit Deus in operatione, quàm lingua humana in relatione.

Pullos itaque suos gallina duxit ad montem excelsum; & non sicut gallina, sed sicut aquila prouocauit ad volandum; gallinæ enim non volare sed nutrire pullos est; aquilæ autem est volare, & ad volandum prouocare. In campestribus igitur fuit IESVS gallina; in montibus aquila; moralibus instruit in campestribus, cælestia ostendit in montibus, languores sanat in campestribus, beatitudines docet in montibus. Lapidem Iacob sternit in campestribus, scalam erigit in montibus, prouocat admiratione, provocat delectatione, prouocat paterna consolatione; prouocat promissione; prouocat compassione, quia si compatimur, & conregnabimus.

Quid enim quòd transfiguratus est non coram sed ante eos; nisi quia configurabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, vt transferamur à claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu? ante eos tanquam caput ipse, & nos post tanquam membra. Membra enim vbique caput suum sequuntur siue ad mortem, siue ad vitam, vnde: *Qui mihi*
Ioan. 12. 26. *ministrat me sequatur, & vbi ego sum illic & minister meus erit.*

Deinde sequitur modus transfigurationis, quasi aquilæ volatus singularis, & ad imitandum difficilis; *Et resplenduit facies eius sicut sol, & vestimenta*
Math. 17. 2. *eius facta sunt alba sicut nix*: cùm senuerit aquila renouatur, cùm IESVS tanquam senio molestiarum sæculi fatigatus, & desiderio finiendi cursus in-

ſtigatus, ſicut Iacob patrem & patriam reuiſere proponeret, priùs transfigu-
ratur mutato vultu in claritate ſolis, & habitu in ſpecie niuis; ceſſat enim
facies veteris hominis vbi accedit gloria noui: *vetera*, inquit Moyſes, *proii-* Leuit.
cietis nouis ſuperuenientibus; ſed IESVS ventilabro accepto cœpit mundare 26. 10.
aream ſuam, cùm tabernaculum Cedar mutauit in pellem Salomonis, id eſt,
vetuſtatem mortalitatis, in gloriam transfigurationis. Et quia nihil artifi-
ciale fuit in transfiguratione, ideo comparatio ſumpta eſt de ſole, non de
ſubſolari qualibet ſpecie; quis enim attingit ſolem, vt in illo exerceat ar-
tem præſtigialem? cæleſte igitur fuit, quod ſolâ poteſtate diuina, facies IESV
ſicut ſol reſplenduit.

Latet in hac comparatione & hoc ſolenne myſterium, quod ſol reſplen-
det ſemper cum nube non tegitur; retrahat verò radios ſuos cùm nube craſſa
& ſpiſſa obumbratur: ignorantia autem Iudæorum, & malitia fecit craſſam
nubem, & obſcuram excæcationem, vnde dictum eſt, quod *excæcauit illos* Sap. 2.
malitia ſua. Impegerunt ergo excæcati in lapidem offenſionis, & petram 21.
ſcandali, nubem tegentem, non ſolem latentem attendentes, quia ſenue-
rat Iſaac, & clarè videre præſentem non poterat, qui futura veriſſimè pro-
phetabat. Obumbrauerat ſe IESVS tenui & clara nube carnis, ſed tripli-
cauerunt hanc malo ſuo perſecutores ſui, cùm diaboli veternoſum odium,
& deprauatum proprium ſenſum inculcantes, triplicem ſuæ damnationis
contorſerunt funiculum: non ergo viderunt ſolem, quia ſupercecidit ignis,
quia furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis, &c.

Præualuit certè aquila euolare, quia fruſtra iacitur rectè ante oculos pen-
natorum, & laqueos eorum euadere, ſed declinauerat ad eſcam, quæ eſt
voluntas Patris ſui; vnde *Meus cibus eſt vt faciam voluntatem patris mei*; Ioan.
maluit ergo deprehendi in muſcipula, quàm ieiunus remanere, & ſine obe- 4. 34.
dientiæ eſca. Roſtrum vetus comminuerat ieiunando quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus, nouum reſumptura aquila iſta in regno Patris ſui,
vbi vinum nouum cum diſcipulis ſuis bibitura erat, & nouum panem com-
meſſura.

Sequitur: *Et veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix*; diſtingue inter ſolem Math.
& niuem, inter faciem & veſtem; non eſt enim diſcipulus ſuper magiſtrum; 17. 2.
perfectus autem erit ſi ſit ſicut magiſter eius, non æqualitate, ſed ſimilitudi-
ne, ſicut nix non comparatur ſoli dignitate, ſed claritatis quadam participa-
tione. Per faciem namque ipſe CHRISTVS, per veſtimenta intelligun-
tur diſcipuli eius: & in hoc animaduertite quomodo aquila prouocat ad vo-
landum pullos ſuos, non enim Filio Dei fideles parificabuntur, ſed conglo-
rificabuntur; & alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum;
ſtella enim ab ſtella differt in claritate ſic erit reſurrectio mortuorum.

Ad volandum igitur prouocat pullos ſuos, non ad euolandum vel conuolan-
dum: vt imitentur illum, qui ſunt ex parte eius, in ſimplicitate vitæ in paſ-
ſione pro fide, in ſpe gloriæ filiorum Dei. Nix enim leuis eſt propter ſim-
plicitatem, frigida propter paſſionem, clara propter reſurrectionem. Con-
fer Euangelium cantico: ſicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, &
ſuper eos volitans: & reſplenduit facies eius ſicut ſol, & veſtimenta eius

ſicut nix, quid eſt niſi prouocat ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos vo-
Sap. 1. 12. litat? *Attendite*, inquit, pendens in cruce, *& videte ſi eſt dolor ſicut dolo-*
meus. Ecce ſuperuolitat in dolore. *Non conferetur tinctis Indiæ coloribus*,
Iob. 28. 16. *non adæquabitur ei aurum de Æthiopia.*

Ecce quomodo ſuperuolitat in ſplendore ſapientiæ, & virtutum celſitudine; in cantico ſequitur. *Expandit alas ſuas, & aßumpſit eos &c.* In Euan-
Deut. 32. 11. gelio: *Et apparuerunt Moyſes & Helias cum eo loquentes*; quis Moyſem de
Math. 17. 32. morte, & Heliam de remotiſſima regione aduexit, niſi aquila, quæ expandit alas ſuæ voluntatis & poteſtatis, & portauit eos in humeris ſuis, id eſt, inſuperabilis operationis? portat enim omnia verbo virtutis ſuæ; illo verbo, illis humeris denique attulit Moyſem & Heliam, vt ſuæ intereſſent transfigurationi. Sequitur: *Et ecce nubes lucida obumbrauit eos*; fortè iſta eſt nubes, quæ IESVM ſuſcepit ab oculis Apoſtolorum, videntibus illis: in qua & venturus eſt ad iudicium iuxta illud: ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.

Sequitur, *Dominus ſolus dux eius fuit, & non erat cum eo Deus alienus*: in Euangelio; *Et facta eſt vox de nube dicens, hic eſt filius meus &c.* Ecce quod
Epheſ. 4. 6. ait Apoſtolus; *Vnus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis qui eſt Deus benedictus in ſæcula.* Non enim duo Dii, Pater & Filius, ſed vnus Deus, vnus Dominus, vna fides, vnum Baptiſma: huius Domini ſcilicet Patris facta eſt vox de nube dicens: hic eſt filius meus, hic eſt quem Pater ſignauit, & miſit in mundum: hic diſcretiuè Filius meus: alii enim omnes adoptione, iſte naturâ ſecundùm diuinitatem, vnione perſonæ ſecundùm humanitatem: hic eſt filius meus dilectus generatione, dilectus operatione, dilectus morte, dilectus reſurrectione, qui viuit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

DE EADEM DOMINI TRANSFIGVRATIONE.

SERMO II.

DIGNE aliquid ſcribere, vel dicere de IESV non poſſumus, niſi ab ipſo à quo eſt omne datum optimum & omne donum perfectum, ſecundùm menſuram donationis ſuæ acceperimus. Spiritus ſi quidem, qui loquitur myſteria, tam à Patre, quàm ab ipſo procedit; is ſcrutator eſt inenarrabilium arcanorum Dei; nec opprimitur à maieſtate in qua æqualiter regnat ſine ſubſtantiæ imparitate. Hic igitur adſit nobis, docens omnem veritatem præcipuè cùm de IESV loquimur, cùm de IESV ſcribimus.

Domine IESV cùm ſecundùm Diuinitatis naturam non eſſet apud te mutatio, nec viciſſitudinis obumbratio, humanam aſſumpſiſti conditionem quæ temporalitati vel vanitati ſubiecta, ſortem mutabilitatis nullatenus

excipit, sed in tempore, & cum tempore juxta naturæ ordinem currit, vnde est illud: *Puer IESVS crescebat ætate & sapientia apud Deum & homines.* In hac ergo & secundùm hanc naturam sponsus Ecclesiæ; cuius venter eburneus, distinctus saphyris, distinxit non solùm labiis prædicando, sed & actionibus operando iuxta æternitatis lineas, quid & quando diceret, quid & quando faceret, vt non solùm fastidiis humanis subueniret; sed & rationem paterni & perpetui edicti, atque æterni decreti seruaret, vnde in Euangelio ait: *Sicut mandatum dedit mihi pater sic facio.*

Luc. 2. 52.

Ioan. 14. 31.

Vt itaque rem penè incredibilem deuotio suorum fidelium non abhorreret, voluit pati passibilia hominis, vnde homo agnosceretur; exercuit signa & mirabilia; *quæ*, sicut ait Nicodemus, *nemo posset facere, nisi eßet Deus cum eo.* Non tantùm per gratiam propter hominem, sed etiam per naturam propter Diuinitatem, vt crederetur Deus. Euidentiora autem & pulchriora humanitatis signa, etiam in conspectu insipientium apparebant rariora; quæ Deum indubitabiliter assererent, vix discipulorum corda tangebant. Impediebat proculdubio tanta mysterii nouitas Verbi incarnati, ne mundus crederet, quod à sæculis auditum non esset; quod humana ratio non comprehenderet; quod nec vsus, nec consuetudo aliquatenus approbaret; vtique vt Deus homo fieret.

Ioan. 3. 2.

Intercorruscans interdum radius Diuinitatis torporem inertiæ Iudæorum excitabat, sed non excutiebat: Discipulorum vigilantiam animabat, sed rei altitudo obstupefaciendo, à robore fidei aliquando parumper reflectebat; eatenus vt frequenter audirent, modicæ fidei quare dubitastis? Item; adhuc & vos sine intellectu estis? Mixto itaque cursu stabilitatis & instabilitatis apostolicæ, donec tempus appropinquaret passionis, vt omnem dubitationis detergeret caliginem, assumpsit Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & ascendit in montem excelsum, vbi transfiguratus est ante eos.

Fortissimum & inexpugnabile fidei christianæ hoc argumentum, quòd sub velamento carnis latebat virtus diuinitatis, & idem qui extrinsecus homo apparebat, Deus erat, quod intrinsecus latens non apparebat. Nam nec in ipso articulo transfigurationis substantiam diuinitatis viderunt Apostoli, sed carnem resurrectione perpetua paulo post glorificandam, prælibatione sancta prægustauerunt arte medicabili; quatenus in fortitudine huius refectionis non deficerent vsque ad montem Dei Horeb, id est, in resurrectione, in qua, iuxta interpretationem huius nominis, desiccata est in CHRISTO, tam mortalitas, quam omnis passibilitas; CHRISTVS enim resurgens ex mortuis, iam non moritur, &c.

Meritò à Christianis colitur hæc sancta & præclara solemnitas, in qua quasi vestigium pressit fides; quæ etsi periculosè non vacillabat, tamen altas radices non dederat. Præcesserat quidem in baptismate Iohannis, vbi Spiritus visus est in columbæ specie, Pater auditus æquè in voce: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi benè complacui, ipsum audite*: quædam æmulatio huius pulcherrimæ transfigurationis.

Math. 3. 17.

Equidem obumbratione sacramenti, illa fœcundior propter mysterium nostræ regenerationis quæ tunc inchoata est: ista pulchritudine celsior, &

testium attestatione validior; vnius namque testimonium longè infirmius est quàm quinque vel trium, solus Iohannes illa audiuit & vidit. Petrus & Iacobus, & Iohannes cum Moyse & Helia huic interfuerunt, & testes idonei sunt. Ibi nec caro, nec facies IESV decorem suum immutauit; hîc supra visum hominis facies sicut sol resplenduit; illud in deserto factum est, hoc in monte excelso, & illic, & hic gloria IESV. Ibi quasi introitus fidei spectatur, hîc quasi egressus, vbi res fidei manifestè cernitur. De illa
1 Cor. 13. 12. Apostolus: *Videmus nunc per speculum & in ænigmate*, de ista Iohannes:
Ioan. 1. 14. *Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre.*

Domine IESV sicut modò quasi exuisti ad horam mortalitatem nostram, nonne si nostræ saluti expediret, absque pœnali & gemebunda expoliatione, virtutem & pulchritudinem tuam superinduere posses, nec saccum tuum à Iudæis scindi permitteres, sed de sacco soccum, quàm de aqua vinum faciliùs faceres? Sed vt passio, quæ propè erat, voluntaria esset, luce clarius appareret non coacta, vel ineuitabili necessitate suscipienda, quod in ore sacci Benjamin erat in ipsa via, aperto sacco reuelatum est magnum pietatis mysterium, vt pecunia illa, quâ redempturus erat filius dexteræ Israël & gentes, in ore IESV esset: vnde cùm dixisset consummatum est, & emisisset spiritum, solutum est pretium, & deletum quod aduersus nos erat chirographum.

Saluo tanto mysterio, ad transfigurationem pertinet quod in via, id est, antequam ad mansionem veniret apertus fuit saccus Benjamin, non scissus. Scissio enim est passio, apertio transfiguratio; in apertione non est saccus exinanitus, vel euacuatus, quia eandem formam & habitum mortalitatis peracta transfiguratione recepit, seu repræsentauit quam de matre mundum ingrediens acceperat, & quasi quodam resurrectionis prætudio deposuerat. In conscissione verò absorpta est in victoria, & non lusit Iacob cum Esaü, id est, diabolo, sed illusit & supplantauit; vt destructo corpore peccati, nec planta remaneret ex qua rediuiua generis humani deceptio pullularet, & mortem CHRISTI necessariò reiteraret.

Fuit ergo transfiguratio, quasi quædam necessariæ mortalitatis de peccato venientis interruptio, quâ se IESVS comprobaret non affectum legibus mortis, nisi quando, & quomodo, & quatenus vellet, quod enim ibi fuit horarium, si vellet esset continuum. Manifestauit ergo seipsum non qualem putabant Iudæi, sed qualem credebant Apostoli; non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: quia nec supprimenda erat veritas, vt nemo eam sciret, nec propalanda principibus mundi, quoad principium orationis suæ fine meliori concluderet. Hoc enim impedimento foret sui propositi, illud detrimentum generaret Christianæ fidei: quis enim cognosceret sensum Domini, nisi is qui est in sinu Patris enarraret, cùm nemo nouerit Filium nisi pater, neque Patrem quis nouerit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Idcircò in hac transfiguratione, & Filius patrem, & pater commendat Filium: Hic est, inquiens, Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite.

Prou. 11. 17. *Dulce lumen*, vt ait Salomon, *& delectabile oculis videre solem*: Probat

hoc Petrus Apostolus, qui cùm vidisset IESVM amictum lumine, sicut vestimento: vestimenta enim eius erant sicut nix, & cerneret faciem eius resplenduisse sicut sol lucet in virtute suâ ait, *Domine bonum est hîc nos esse*; inescatus si quidem tantæ dulcedinis hamo, quæ retro erant oblitus, lagenam cordis impleuerat stillicidio irrigante de emissionibus Paradisi, quibus illectus clamabat trahe me post te, curremus in odore vnguentorum tuorum. Et si enim Euangelium pro compendio sui officii (quo quasi gallus succinctus velociter currit tantà obstinatione, vt neminem per viam salutet) omiserit exprimere fragrantiam spiraculorum, quæ flante austro allata sunt, tamen credendum & subintelligendum est super omnia aromata respersisse odorem suauitatis omnibus adstantibus vestimenta illa, quæ facta sunt alba sicut nix; sic enim de solatio suo visus minùs gauderet, si pro parte sua odoratui indultam benedictionem non communicaret: nec integra germanitas seruaretur, si odoratu famelico remanente, oculus satiaretur.

Math. 17. 4.

Fudit ergo Petro & sociis suis riuos olei sui non vniformiter, sed multipliciter, vt quicumque sensus sitientes advexerant, vno tam solemni ferculo debriati dicerent, *Domine bonum est nos hîc esse*: animaduertendum est, quia diuerso modo afficit quod corporaliter, & diuerso quod spiritaliter reficit. Præ inopia enim sua raró & rara reperies corpora, quæ vnâ habitudine diuersis seruiant simul sensibus; diuersi namque sensus seu appetitus, diuersos habent fines suæ delectationis vel satietatis; ita vt semper requirant aut diuersa tempora, aut diuersa in eodem tempore delectamenta. E diuerso spiritalia dona simul & semel omnes varietates desideriorum supplent; & in vero bono sicut non est mendacium quod decipiat, sic plenitudinis nulla imminutio, quæ egeat subsidiaria alternatione, vel vicariâ sollicitudine.

Et *ecce apparuit Moyses & Helias cum eo loquentes.* Aggreditur vaga quæ gyrum cœli frequenter circumuallat quæstio, quærere cur Moyses & Helias præ cæteris in corpore an in spiritu venerint, quid cum eo locuti fuerint. Sed quid vrget quæstio, cui certa dari non potest responsio? & si contineat medullam desiderabilem, os durum atque solidum gingiuis profectò catulorum rodi potest, penetrari non potest. Instat appetitus effringere, sed succumbit virtus vndique munitam medullam extrahere: attamen quia labor improbus omnia vincit, dulce est pulsare, & ciuitatem circumstantiæ circuire vt in labore sit saltem solatio ipsa honesta sollicitudo.

Occurrit igitur animo inuestiganti, quòd Moyses & Helyas montani fuerunt, & hominnm fugientes consortia, in montibus angelicis subsidiis de Deo multa cognouerunt, atque vitam suam solitudini pro posse dedicauerunt. Proinde quasi de consuetudine, eò quòd iam multis celebratis conciliis de IESV in montibus adfuerant, hoc tam solemni de transfiguratione angelico ministerio nunciato, interesse studuerunt. Meritò tam præclaris luminaribus, & assumptæ humanitatis prædicandæ glorificationi ille accurrit, cuius oculi nunquam caligauerunt nec dentes moti sunt, Moyses: meritò & ille cuius caro mortis corruptionem non vidit; cuius mortalitas priuilegio pene singulari, nec curru igneo consumpta, nec morte absorpta, immorta-

lium iam fruitur regione; & penè vicit mortem insolitâ, & longa dilatione.

Fortè & IESVS in montibus pernoctans in orationibus, vsus fuerat eorum præsentia, & ad hoc dies præfixa, vt ab vtroque de dissimili statu eorum, secundùm hominem assumptum quæreret, quis potior esset status Moysis exuti à corpore, an Heliæ viuentis adhuc in corpore. In potestate namque IESV erat quod mallet eligere; licèt in proposito alterum sine dubio tenere. Alterum si quidem iustum videretur pro persona assumentis, & assumpti; alterum verò indubitanter necessarium erat pro officio patrocinantis, & negotio querelati, & in causa sudantis; ab vtroque tamen ex dispensatione sua mediator aliquid mutuaret, vt mortale corpus priùs sine morte exueret, glorificatione non perpetua transitione, retento aliquid simul de veteri & aliquid mutuato de nouo statu & futuro, vt ex mutuato Moysi; ex retento Heliæ congrueret.

Est & aliud quare Moyses & Helias cum Domino in transfiguratione visi sunt; testes enim tam & apud homines quàm & apud Angelos assumpta humanitas habere non recusabat, quòd de suo arbitrio penderet vel mori pro homine & sic ad gloriam suam intrare; vel infecto negotio, nostræ redemptionis, nec interpositâ morte ad dexteram Patris redire. Omnia itaque cum consilio facturus, authenticos adesse suæ transfigurationi mandauit homines, vt Moyse tanquam suo authore Iudæi non credentes conuincerentur, Helias venturus in fine sæculi totâ fiduciâ Christum non antichristum adorandum protestaretur, sunt & aliæ rationes quæ jam expositæ sunt à sanctis Patribus; vel exponendæ restant suis temporibus.

Cum eo, inquit, *loquentes*, seruant disciplinam, nec fines mandati excedunt: non loquuntur Apostolis, sed cum IESV, quia non huc ad hoc venerant, vt vel audirent sæculares rumores; vel vt referrent nondum explanandos, licet iam scriptos Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Domini sanctos canones. Ad quod & ad quem venerant, loquuntur; & vltra superponunt digitum ori suo, ne loquantur opera, non dico hominum, sed nec Angelorum. Fortè more suo Moyses rogat pro populo Iudæorum, cuius præuidet imminere ruinam; vt saltem reliquiæ saluæ fiant: fortè non deposito zelo Helias decernit vindictam, quæ futura erat sub Tito & Vespasiano: secretum tamen suum colloquium teneamus non discutiamus, quia gloria Dei est celare verbum.

Sequitur, *& ecce nubes lucida obumbrauit eos*; instandum est Euangelicæ lectioni, & ab ipsa contexendus cursus nostræ orationis; non enim de nostro, sed de suo compingere debemus tabernaculum Deo Iacob: neque enim in manufactis habitat Deus, id est, in his quæ humano ingenio adinuenta sunt sine gratia, per quam cognitio Dei siue amor acquiritur. Non enim in manufactis habitat Deus se innotescendo per inanem Philosophiam, & per stultas fabulas siue genealogias, & interminabiles quæstiones; inde est quod nemus prohibetur plantari, vtique cauillosa & obscura sophismata, iuxta altare Dei. Sola si quidem authentica de propheticis & apostolicis scriniis, & Ecclesiastica authoritate roboratis scripturis, in Ecclesia legenda sunt & cantanda;

cantanda; hæc enim, ſcilicet nubes lucida, id eſt, ſcriptura diuina, ſeu Eccleſia Catholica, nubes lucida eſt.

Nubes eſt ſcriptura triplici ratione, quia refrigerat in calore tentationis, congrua docendo remedia; obumbrat in anguſtia perſecutionis, promittendo præmia quibus non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis; rigat in tempore ſiccitatis, hinc infernales euaporationes, & fumibundas incaſtrationes ante oculos ponens; inde vernales & ſalubres aſpirationes à ſuperſtellari regione, quæ tota mundiſſimis & beatiſſimis ſpiritibus referta, ineffabiliter odorifera nec vnâ tuſſiculâ offenditur: *Nubes*, inquit, *lucida obumbrauit eos.* Hanc obumbrationem Pſalmiſta explorat, & implorat dicens: *Obumbra ſuper caput meum in die belli*; dies belli eſt tota vita iſta, quia militia eſt vita hominis ſuper terram, vbi eſt colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, aduerſus principes & poteſtates, aduerſus rectores tenebrarum harum, contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus. Pſ. 139. 8.

Parum in his proderit galea ferrea, niſi obumbrauerit nubes lucida, id eſt, gratia quæ de viſceribus ſuis enixa eſt diuinam ſcripturam; neque patitur natales ſuos violari per illam; per vbera ſiquidem veteris & noui teſtamenti exprimit tam guttas quàm ſtillicidia vteri ſui, quibus imprægnata eſt Virgo Maria; quibus regenerata progenies adoptiua, per nubem lucidam, quæ eſt Eccleſia; æqua etenim menſura vſque ad ſummum implet vtraque vbera, & Eccleſiam, & ſcripturam diuina gratia; idcirco gemina eſt lactatio, ſed vna filiorum educatio. Eſt igitur Eccleſia nubes quæ peregrinatur à Domino; eſt lucida, quæ ſemper fœcundatur à Spiritu ſancto; obumbrat filios ſuos ſicut gallina pullos ſuos, ne cedant in aduerſitate, ne deficiant in perſecutione, ne periclitentur in præmii dilatione.

DE ASSVMPTIONE BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

SERMO I.

ET eleuauerunt Cherubim alas ſuas & rota cum eis, & gloria Dei erat ſuper ea. In hodierno ſermone efficax eſt materia & efficacior dicendi copia: verùm in eo minus laborandum eſt, vt ea laudetur, quæ ſine commendatione laudabilis eſt; ſine exhortatione amabilis, non ſine retributione venerabilis: omnibus enim amabilis eſt, videlicet Mater miſericordiæ, Virgo Maria, omnibus concupiſcibilis, quia tota pulchra; omnibus venerabilis, quia plena gratiâ: ſingulos quidem odore vnguentorum ſuorum ad Ezech. 11. 22.

amorem suum trahit Virgo singularis. Sola sufficit omnibus, vt species quædam salutaris, quæ sine aliarum admixtione specierum efficacissima est ad conficiendum humanæ salutis unguentum: huic speciei si admiscetur alia, aliquid ei videbitur subtrahere odoris, nihil verò conferre vigoris; sola placuit Deo Patri, vt Filii sui mater fieri mereretur: sola sine exemplo placuit CHRISTO, vt ex ea nasceretur & Spiritui sancto, vt eius templum fieret & eo repleretur: sola non immeritò nostræ saluti sufficiens, ex qua pro nobis Saluator nasci dignatus est.

Hæc est porta per quam CHRISTVS ingressus est mundum ad nostram redemptionem, & hæc est Virgo per quam reperimus Deum & hominem; hæc est manubrium per quod velut ferrum inseparabiliter ei junctum tenemus CHRISTVM; hæc est securis quâ resecanda sunt ligna æterno tabernaculo necessaria. Sapientia tenuit istam cùm ædificauit sibi domum, & excidit columnas septem; manubrio si quidem isto ferrum ad tenendum est meliùs, ad mouendum habiliùs, ad operandum vtiliùs; qui caret isto, parùm operabitur illo, quia non dominabitur; nisi ex ea CHRISTVS nasceretur, humana cæcitas non illuminaretur; humana infirmitas non sanaretur, humanum genus non redimeretur.

Ecce quàm jocunda, quàm necessaria, quàm veneranda nobis est Virgo Maria, ex qua mundo apparuit lux vera, sanitas æterna, redemptio copiosa, & vtique qui non habet hoc manubrium, non habebit hoc ferrum; semel enim ista coniuncta sunt, & semper connexa manebunt. CHRISTVS eam hodie assumpsit ad gloriam, ne vlterius nostram sustineret miseriam; legis memor quâ dicitur: qui parentes deserit in calamitate, insepultus abiiciatur; non ergo eam in terris deseruit, sed in cœlum assumpsit matrem eius, & posuit tabernaculum suum in circuitu eius. Quod verò ignoratur, & si piè credatur, vtrum scilicet corpore assumpta sit, causâ venerationis festum esse credendum est more illorum qui munera deferunt, & ea non priùs detegunt, quàm ad eos perueniant, quibus munera repræsentare debent.

Verùm non incongrua similitudine illud Ezechiel huic Assumptioni adaptari potest, quod Cherubim, qui ante Deum semper assistunt, pro hâc Virgine missi, alas suas leuauerunt, & iuxta Isaiam duabus velabant caput eius, duabus verò pedes eius, Conceptionem videlicet, & Assumptionem, quorum vtrumque nobis est absconditum; vel velabant caput eius alâ suppositâ & superpositâ, subiectione scilicet & veneratione; nolentes illud Dei templum reuelare, antequam illud repræsentassent Maiestati diuinæ. Item pedes velabant duabus alis, obsequio scilicet & præconio cantantes; surge properea Amica mea, veni de Libano, veni coronaberis.

Et rotæ erant cum eis, de quibus idem ait Propheta: *Audiente me vocauerunt eas volubiles*, corpus scilicet & animam Mariæ, quæ corpore & anima diuinæ voluntati erat subiecta, nunquam sentiens legem carnis repugnantem spiritui. Sequitur? *Et audiui post me vocem commotionis magnæ*: Hæc vox peregrinantis Ecclesiæ & laborantis, quæ ad Deum clamat: Non est tibi curæ, quod Maria reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi vt me

Ezech. 10. 14.

Ibid. c. 3. 12.

adiuuet. Clamat etiam post Mariam orans : sancta Maria succurre miseris, iuua pusillanimes, refoue flebiles, ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo sexu, sentiant omnes tuum iuuamen, qui tibi deferunt munia laudum.

DE EADEM ASSVMPTIONE.

SERMO II.

VIRGO *Israël reuertere ad ciuitates tuas*; Ad matrem luminum, quæ hodie à montibus æternis exultatione à cunctis reuerenter excipitur, vertamus, fratres charissimi, lumen oculorum nostrorum, sermonem labiorum, plausum manuum, affectiones cordium, & intentionem cunctorum motuum. Ecce enim post IESVM primogenitum & vnigenitum suum vlteriora velaminis, quod est ante oraculum penetrat; non solùm Cherubim atque Seraphim supremis sedibus assumpta, sed etiam super alas eorum mirabiliter & magnificenter exaltata; de illa namque dicitur, quia exaltata est super choros Angelorum ad cælestia regna. Vt itaque collectione omnium virtutum iam maturatam terram natiuitatis suæ repetat, & domum æternitatis adeat, sermo à regalibus sedibus illam hortatur sic : *Virgo Israël reuertere in ciuitates tuas*, quasi dicat; regnum quidem tuum ô Regina cæli, tibi paratum est ab origine mundi, iam iamque regressum & aduentum tuum deplorat, quatinus & suum acceptabile tibi obsequium præbeat, & tuum gratissimum in se dominium recipiat. Ierem. 31. 21.

Reuera enim nec tua imperia ministerialibus tuis molesta, nec illorum obedientia dispositionibus tuis est murmuriosa; familia cœlestis moram tuam fastidit; mansio cœli locum tuum hactenus vacuum præsentiâ tuâ insigniri deposcit. O quàm religiosa curiositate illæ cælorum virtutes, quæ de castris nunquam vel rarò egrediuntur, frequenter inquirunt ab eis Angelis, qui in ministerio mittuntur propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, dicentes, quando veniet Domina nostra, Regina nostra, Soror nostra, Mater regis & Domini nostri. O quanto affectu mandant, & remandant ei : *Virgo Israël reuertere in ciuitates tuas*, ascende ad montana nostra, veni ad palatia nostra, intra cellaria nostra, penetra cubilia nostra, quia hæc omnia tua sunt; possessio vtique tua, hæreditas tua, domus tua. Quid est autem possessio sine possessore, hæreditas sine hærede, domus sine habitatore, ciuitas sine rectore? reuertere itaque, reuertere sunamitis, reuertere, reuertere vt intueamur te.

Primò reuertere à captiuitate mundi, quia captiuitati non debet subiici, per quam captiui à captiuitate sunt absoluti sua : secundò reuertere ab homine sine corruptibilitate carnis; quia sicut immunis es à corruptione peccati,

ſic ad immortalitatem tranſire debes abſorpta mortalitate per gratiam Dei. Tertiò reuertere ad libertatem gloriæ filiorum Dei, quia ſicut peccatum nunquam regnauit in tuo mortali corpore, ſic digna es perfrui, etiam in carne virginali, eadem ſpiritus libertate, qua fruuntur in ſua ſpirituali ſubſtantia Angeli ab ipſa ſua creatione, ſiue potiùs confirmatione. Quartò reuertere vt intueamur te à dignitate Angelorum ad ſuperexcellentiam iam beatificatorum ſpirituum, quia ſicut in facie filii tui deſideramus proſpicere, ſic in ſpecie & pulchritudine tua vultus defigere volumus, & luce vultus tui illuſtrari omnimodis ſatagimus. Denique iſtæ reuerſiones numeroſiores aſ-
Eccli. cenſiones fiunt, de quibus in laude Sapientiæ dicitur: *Quaſi cedrus exaltata*
24. 18. *ſum in Lybano, & quaſi cypreſſus in monte Sion, quaſi palma exaltata ſum in in cades, & quaſi plantatio roſæ in Iericho, &c.*

Domina noſtra exaltatur quaſi cedrus in libano ſecundùm merita ſanctæ conuerſationis: exaltatur quaſi cypreſſus im monte Sion ſecundùm altitudinem puriſſimæ contemplationis; quaſi palma in cades exaltatur, ſecundùm præmia æternæ remunerationis; quaſi plantatio roſæ in Iericho, ſecundùm mortificationem carnis, & compaſſionem Filii in cruce pendentis: quaſi oliua ſpecioſa in campis, ſecundùm affluentiam pietatis; quaſi platanus iuxta aquam in plateis, ſecundùm famæ & gloriæ dilatationem in vniuerſis linguis & populis, ſicut cynnamomum, ſecundùm odorem bonæ opinionis, quaſi balſamum aromatizans ſecundùm conceptum & partum CHRISTI à quo tanquam à capite diſtillat vnguentum noſtræ chriſtianitatis; quaſi myrrha electa ſecundùm ſtolam immortalitatis, quam recepit à filio ſuo in die Aſſumptionis.

Ex his omnibus tanquam à domibus eburneis, id eſt, caſtiſſimis cæli palatiis dedit ſuauitatem odoris, quo attracti ſimul ad illam clamemus totis deſideriis, totis ſuſpiriis, trahe nos poſt te, in odore vnguentorum tuorum curremus ad montes aromatum, vbi ſancti ſuauitate illius horti deliciarum afflati exultant in gloria, lætantur in cubilibus ſuis; exultationes Dei, pro tantis odoribus, in gutture eorum, in conſpectu Agni amicti ſtolis albis, ipſo donante CHRISTO IESV; qui viuit & regnat per omnia, &c.

DE EADEM.

SERMO III.

Luc. QVæ mulier habens drachmas decem, ſi perdiderit drachmam vnam ex illis,
15. 8. *nonne accendit lucernam, & euerrit domum & quærit diligenter donec inueniat illam*, &c.

De ſacro palatio ſummi & æterni regis profluente ad areolas noſtras meatibus continuis copioſa Dei bonitate, ſingulæ ſtationes tam temporum

quàm hominum, secundùm mensuram & rationem innatæ bonitatis generali, & speciali beneficio ab initio sæculi non auarè locupletantur: Cùm ergo, vt ait Apostolus: *Vnusquisque proprium habeat donum ex Deo, alius quidem sic, alius vero sic*; partem suam Deus, qui non solùm donat, sed & accipit dona in hominibus, nequaquam deteriorem fecit. Ait enim in Psalmo, *Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi.* Verè in præclaris funes ei ceciderunt, qui cùm sit splendor gloriæ, de Patre luminum ante tempora sæcularia, æternâ processit genitura, quique de Virgine virginum carne sumpta, in plenitudine temporis in humana, verus Deus & verus homo apparuit sine peccato, natura. 1.Cor. 7.7. Psal. 15.6.

Hæreditas etiam ejus præclara est ei, quia Ecclesiam de Iudæis & gentibus, eripuit de potestate tenebrarum per fidem, & per spem, & charitatem transtulit in regnum claritatis suæ, quatinus candor lucis æternæ sponsam haberet non habentem maculam neque rugam, sed formosam tanquam columbam quæ vna est matri suæ, electa genitrici suæ, id est prædestinationi diuinæ & justificationi. Cùm itaque de æterno consilio tempus beneplaciti immineret, vt Deus pater per vnicum filium dispersiones Israël, per adoptionem hæreditati immarcessibili aggregaret, puellam de terra Israël sibi desponsauit, & dote bona, de thesauris suis cumulauit, publicis instrumentis matrimonium confirmans, atque legitimo priuilegio donationem propter nuptias contra dæmonum, hæreticorumque versutias corroborans. Vna enim hæc est inter mulieres, in qua princeps nihil suum inuenit, de qua fraus hæretica, mendacia sua stabilire non potuit; in hoc priuilegio tam matris, quam filii natales continentur. Continetur quoque & dos profecta à virgine, vtique castitas, innocentia, & humilitas, simulque donatio propter nuptias, vtique plena gratia redhibita à Deo patre.

Septem de Apocalipsi sigillis impressum, & signatum hoc priuilegium, castis & virgineis obtutibus tùm patet, condemnans & obtenebrans oculum nequam, ne videat gloriam Dei. Denique secretiora quædam quæ nemini mortalium pandenda, donec in resurrectione, velo templi scisso, ingrediamur sanctuarium Dei, certis inuolucris, quod est in profundo & secreto Dei judicio sancta sanctorum occultat. Tunc enim lege & jure ciuitatis quæ vitro similis dicitur, nihil cum Deo regnantibus clausum, nihil de occultis filii restabit incognitum. Corda omnium peruia indifferenter appetent scire & sciri, magis tunc properabit & vrgebit conscientia venire ad publicum, quàm modò requirat priuatum & secretum silentium; mala enim timet sub luce videri; bona dedignatur occultari: in omni autem societate vniuersæ illius curiæ nulla nisi bona intererit.

Reuoluamus tamen interim prima huius priuilegii folia, & ex prælibato ænigmate excutiamus quæ de mensa Dominorum catulis obuenerunt, paucas micas. *Quæ mulier*, inquit Dominus, *habens drachmas decem, &c.* Non consuetè hac vtitur locutione scriptura de Domina nostra; in Canticis enim, vbi quasi in cubiculis suis & lectulo florido prærogatiua eius mysticè requiescit, sæpenumerò Salomon sic de illa cecinit: *Quæ est ista, quæ progreditur, quæ est ista quæ ascendit de deserto, quæ est ista quæ ascendit* Cant.6, 9.&8.5.

per desertum? Minuitur namque maiestas dicendorum, quando quæ dicuntur non congruunt qualitate & modo dicendi, rei de qua dicuntur; non minimùm quoque peccat in dicendo, qui inexplicabilia explicare nititur, vel qui facilia dictu aggrauare laborat: idoneus verò recitator, qui pro facultate, dicenda assumit, & suspensus admiratur, quod exprimere non sufficit.

Ait ergo Dominus, quæ mulier &c. non de inopia succumbens, sed pro misericordia minus capacibus condescendens, quasi diceret, præ cunctis mulieribus hæc mulier excellit incomparabiliter genere, sanctificatione, nomine, integritate vitæ, contemplatione, angelicâ familiaritate, Dei & hominis conceptione, partus nouitate, filii cohabitatione, in cœlis assumptione. Quæ ergo est mulier habens drachmas decem quas enumerauimus? illa sine dubio de qua præsens sermo habetur, & cuius dies assumptionis in cœlis & in terris hodie celebratur. Si deliciis cœlestibus assuetus, supellectili meliori & molliori cubiculum suum futurum Rex gloriæ strauit, & valida munitione circumuallauit, vt esset hortus conclusus, fons signatus, quid mirum? cùm videas insensatas auiculas, vndecumque congerere mollia, & nido vtilia deferre, vt quasi domum sibi faciant, vbi pullos reponant.

Digna itaque sibi sapientia Dei, in virginali domicilio congessit, quando decem drachmas matri contulit, vt pote qui de magno genere est, secundùm Patris generationem, de magno & digno genere faceret nasci Matrem, & qui omnium sanctificator est, ex vtero sanctificaret in quam venturus esset, & claro nomine insigniret, de qua hominem IESVM assumeret, & in singulis quæ de illa facturus, vel ex ea accepturus erat, noua quædam præludia præmitteret; si enim Rebeccæ seruus Abrahæ inaures aureas & armillas pondo syclorum decem, quia vxor futura erat Isaac, obtulit, quid Mariæ matri suæ cœli & terræ Dominus dare non debuit? Decem ergo drachmas ei dedit, cui & nouem ordines Angelorum, & omnes homines non immeritò subiecit. Suscipiunt enim Angeli Dei spontaneam eius obedientiam, quàm à dextris filii suspiciunt super se collocatam, quomodo autem ei non obediret omnis homo iam regnanti in cœlo, cui in terra obediuit factus pro nobis Deus homo?

Non pigeat aut pudeat vos, ô Angeli sancti, quia mulier dicitur, cuius dominationi tota curia vestra submittitur, quia nomen est non vitii sed naturæ, non infirmitatem præferens, sed concipiendi habilitatem perferens. Fortè honorabiliori nomine illam vocasset, qui habet scientiam vocis, si hoc in suis æternis rationibus commodius dici reputasset: sed rem & nomen compensans impositor nominis, & auctor operis, ne prorsus resiliret gratia à naturâ, vsus antiquitatis à nouitate conceptionis, in vtroque temperauit vtrumque, vt de consuetudine nomen retineret, & de nouitate opus gratiæ excelleret. Mulier itaque est natura, mater gratia; nec naturæ præiudicium facit gratia, nec gratiæ potestatem adimit natura: quinimmò melioratur natura per gratiam, nec minuitur gratia propter naturam: idem namque dator est gratiæ, qui auctor est naturæ; vt dum quasi senescit natura, succedat semper vigens, & valens gratia. Phenenna quidem Annæ improperat,

& Lya Racheli sterilitatem, sed pulchritudine & quandoque fœcunditate, iuniores tempore, antiquioribus præferuntur, ne prælatio temporis derogget efficaciæ sequentis virtutis; parit quidem natura, sed sine merito, parit gratia, sed cum merito, & præmio vbique pedibus gratiæ natura substernitur, nec ad bonum remuneratorium nisi eadem duce præuia & comite erigitur.

Hæc igitur mulier quasi lignum finium terræ vetustati communicat nomine sine reatu culpæ: nouitate concipit eum qui culpam deleuit, & reatum exterminauit; dicatur ergo quæ mulier? Sequitur, habens drachmas decem, cùm multis modis habere dicatur, vt est habere famem, habere albedinem, habere cappam, habere corpus & animam, habere denique virtutem, quia præter materiam est, nunc de his tractare; duos tamen modos quos nouit scriptura ponamus, quorum alter est temporalis, alter perpetuus. De vno Apostolus: *Benedictionem*, inquit, *hæreditate poßideatis*; & alibi; *Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei.* Sponsa quoque in canticis de sponso ait: *Tenui eum nec dimittam.* Secundùm quod charitas nunquam excidit. De altero Iob: *Dominus dedit, Dominus abstulit*, & Psalmista: *Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritum sanctum tuum ne aufferas à me:* & in Euangelio: *Vado & venio ad vos.*

1. Petr. 3. 9. Rom. 11. 29. Cant. 3. 4. Iob. 1. 21. Psal. 50. 14. Ioan. 14. 28.

Vtroque genere habendi mulier drachmas decem habuit, nam vnam perdidit, cæteras nec perdidit, nec perdere potuit: decem verò sunt, sicut decem chordæ psalterii, & decem mandata legis, quæ qui non seruat, decem sustinet plagas Ægypti. Iam itaque accedamus ad contrectandas oculis ac manibus drachmas, vt sacco Beniamin, filii dexteræ, aperto deuoluamus tanquam negotiatores empturi, aut saltem visuri vnde oculus pascatur, & anima lætificetur: de his enim nec oculus satiatur visu, nec auris auditu, quia illarum tam semper nouus rutilat aspectus, quàm deuotus assistit beatæ Virgini noster affectus.

Sicut autem in pontificali indumento duodecim pretiosi lapides intexuntur, sic Virgo nostra decem drachmis in vestitu deaurato circumtegitur; distinguntur quoque appellatione, pretio, & specie. Prima igitur continetur in genere, secunda in sanctificatione, tertia in nomine, quarta in integritate vitæ, quinta in contemplatione, sexta in angelica familiaritate, septima in Dei & hominis conceptione, octaua in nouitate partus, nona in filii educatione & cohabitatione, decima in cælis Assumptione. O anima mea! ô boni amici! ô fratres charissimi! quis odor? quis color? quis sapor circa hæc respirare, talibus aspicere *, de huiusmodi labia, linguam, & palatum implere?

* f. aspirare.

Non citò moueamini à vestro sensu, quia sensus consummatus est si possis virginalia membra sentire, quod si non membra, saltem drachmas, quod si non drachmas, saltem fimbrias aureas, quod si non fimbrias, saltem vestigia; quod si non vestigia, saltem vmbram, quod si non vmbram, saltem memoriam. Has murenulas aureas faciamus Dominæ nostræ, vermiculatas argento, vt si animâ pollutus & carne, nec membra, nec drachmas, nec fimbrias, nec vestigia, nec vmbram imaginationis apprehendero, quia aurea sunt fal-

tem in eo portionem habebo quod vermiculatæ ſint argento. Dum de te domina noſtra loqui labia mea non prohibebo, iuxta quod expreſſum eſt in Euangelio, & lege & Prophetis.

Loquar itaque, cùm ſim puluis & cinis, de dignitate tui generis: nam regali & ſacerdotali progenie orta, præfers genus electum, regale ſacerdotium, vt ſicut omnia omni virtute, ſic etiam præcellas genere. Pia enim Dei ſollicitudo, vulneribus generi humano à latronibus illatis prouidit oleum, & vinum, quatinus oleum pontificale nos Deo reconciliaret, & vinum regale contra diabolum defenſaret; ideoque Regem & Sacerdotem in terris conſtituit, quatinus Rex hoſtem fortitudine repelleret, & Domini iram Pontifex ſacrificiis mitigaret. Gemina hæc poteſtas in vna compage coacta, cum tempus noſtræ redemptionis appropinquaret, virginale corpus protulit de ſui vtriuſque confectione, & tanquam duæ oliuæ, duo candelabra ante Deum lucentia, duo in facie Moyſis cornua ad conficiendam virginem, de quâ conciperetur geminæ gygas ſubſtantiæ, conuenerunt, qui ſuâ paſſione Patri nos reconciliauit, & poteſtates aërias debellauit. Diſparilitas itaque dignitatum ſæcularium tempore accepto, quaſi ad vnum commeauit alueum, & in virgine ſimul auctorem ſuum non ingratè recognouit, ſed ad ſupportandum dominicum corpus, humeros debita collatione, & congratulatione ſuppoſuit. Sic igitur roſa orta de ſpinis, ſiue oliua ſpecioſa in campis, de medulla cedri, & adipe frumenti ſanctiſſimum corpus accepit.

At fortè ſi quis non conſentit inter dotes virgineas, cenſendam dignitatem generis, quia ignobilia mundi elegit Deus, animaduertat poteſtates & dignitates tam in cœlo, quàm in terra eſſe à Deo, & de ſtirpe vnificæ & ſupremæ poteſtatis ramos tam cœleſtium quàm terreſtrium altitudinum pullulari: non enim collateralis abuſio poteſtatis, quæ ab homine eſt, corrumpit bonum quod à Deo eſt. Detrahe namque arrogantiam, & in collata homini poteſtate inuenies Dei gratiam, ſiue iuſtitiam. Nullatenus igitur granum bonum propter paleam abijcias, ſed vt retineas granum, paleam amoueas. Virgo igitur radicem ſuam de Ieſſe & Aaron, quanquam in terra ſit non deſpicit, quia de bonitate radicis quæ eſt ex repromiſſione Dei, rurſum ramus
Rom. 11. 16. pullulans de plenitudine gratiarum pingueſcit. Vnde Apoſtolus: *Non tu radicem portas, ſi radix te?* nunquid enim non, *iurauit Dominus veritatem, &*
Pſal. 131 11. *non fruſtrabitur eam*; *de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam?* Item:
Pſal. 109. 4. *Iurauit Dominus & non pœnitebit eum*; *tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedec.* Hæc de dignitate generis, quæ eſt prima drachma.

Nunc videamus de ſecunda, quæ eſt ſanctificatio ex vtero matris: à fermento maſſæ corruptæ, ab immaturæ vuæ acerbitate, ab inflatione primæ apoſtaſiæ, à rubigine originis deprauatæ, & à malitia propaginis in trunco infectæ, vas virginale concretum; ſtatim purgauit ille qui quaſi ignis ſedet conflans & emundans argentum, ne ſancta caro prurientes vermes communis ſterquilinii ſentiret, quæ paritura erat IESVM, qui corruptionem non vidit, nec in ventre, nec in morte: Ideò autem non diſtulit Dominus, ſed præuenit eam in benedictionibus, quia bis dat, qui citò dat; & tempore plus ſoluit qui ante tempus ſoluit, & ſapientia prior ſe offert quærentibus illam:

illam: ideò etiam ne quo ſemel imbuta eſſet teſta ſeruaret odorem diu.

Spiritus itaque Domini, qui in creatione mundi ferebatur ſuper aquas, vt præſignaret quæ ipſo operante de illis producenda eſſent myſteria, quaſi in creatione noui & ſecundi mundi, qui per CHRISTVM futurus erat, de quo dicitur, *Deus erat in CHRISTO mundum reconcilians ſibi*, veternoſas primi parentis quiſquilias, quæ defixæ, & penè inſeparabiliter admixtæ erant humanæ naturæ, à Virgine Maria in horreo materno ventilando expurgauit, & futurum ſui, & CHRISTI vaſculum, de luto compoſitum, ſic decoxit, vt omni fragilitate, & mollitie originalis peccati adempta nullo igne, vel nulla aqua ſæcularis, vel carnalis concupiſcentiæ recrudeſceret, aut carnis ſtimulum recalcitrans vllatenus ſentiret. Si Iohannes Baptiſta ex vtero ſanctificatus eſt, quanto magis Maria? ſi tanta præconis præparatio, quanta debuit eſſe Matris iuſtificatio? & hæc de ſecunda.

Tertia dicitur veneratio nominis quod eſt nomen: *Et nomen Virginis Maria.* Luc. 1. 27. Dei innominabilis ſunt quædam nomina, non in quibus exprimatur, ſed quibus de ipſo aliquid dicatur, etſi non quod eſt; ſaltem quod non eſt, ne, ſi ipſum in eo quod eſt apprehendere non valemus; alium pro ipſo errando teneamus: multum eſt etſi non poſſis ſcire quod eſt, quia ſcientia eius confortata eſt, & non potes ad eam, ſaltem ſcire quod non eſt; ita enim nunquam vagando errabis, aut infra ſubſiſtendo hærebis, ſed ratione, ingenio, & fide explicatâ & expanſâ, curres poſt ipſum quantùm poteris, & pluſquam: *Non enim*, ait Dominus, *videbit me homo*, multò verò minus cognoſcet, *& viuet.* Exod. 33. 20. Eſt itaque præ cæteris Dei nominibus, quoddam ineffabile, quod vt dicitur, dici non debet niſi in ſuprema neceſſitate. Concedo quod ſummâ veneratione honoranda & excolenda ſunt omnia Dei nomina, & nullum nomen Dei aſſumendum in vanum: dedit tamen Filio ſuo vnum nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine IESV, omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum.

Poſt illud autem nomen ſuperexaltatum in omnibus ſæculis, eſt hoc nomen MARIA, quod in conuentu angelico ſolemne ſemper habetur, & ad eius inuocarionem præſto ſunt ſuffragia cœleſtis exercitus: audito hoc nomine pericula diffugiunt, commoda redeunt, & inferna pertimeſcunt, perimuntur blaſphemi, deſperati reconciliantur, nullique difficultas recuperare gratiam, qui votorum ſuorum adiutricem habuerit Mariam. Cùm artus meos reſoluero in ſomnum, requieſcat in ore, & mente Maria; cùm euigilauero, labia mea aperiat Maria, cùm extremum emiſero ſpiritum, adſit Maria; cùm ad iudicium venero, occurre cum patrocinio ſancta Maria, non periclitabitur iudicium, cui Maria præſtauerit ſuffragium. Domina noſtra potiora de te & meliora quàm dicam expecto: hæc de tertia drachma ſufficiant.

Quarta eſt integritas conuerſationis, pupillares annos Virginis noſtræ diuina protectio & angelica ſic tutauit, vt nulla penitus damna ſuæ pudicitiæ aut integritatis, ſui facilitate, vel aduerſarii calliditate incurrerit. Cùm verò liberum eius arbitrium compedes infirmæ ætatis euaſiſſet, cooperans

gratiæ sic se circulis regularis disciplinæ & sanctæ obseruantiæ constrinxit, vt tota diuinorum amore mandatorum sic conflaretur, vt quasi deglutiens animæ suæ verba Dei mandaret, & riciprocè seipsam eorum medullis conferret: tria enim habuit colatoria, vnum quo se eliquauit in legem Domini & prophetas; alterum quo eandem ad se legem confluere faceret; tertium quo Verbi Diuinam substantiam tam in carnem suam, quàm in animam colaret, & coagulo Spiritus in Deum & hominem conformaret; Æquis ergo passibus mandata diuina & Virgo Maria ambulauit, sicut Ezechiel de sanctis animalibus & rotis dicit, *Cum ambulantibus ambulabant, & cum*
Cap. 1. 21. *stantibus stabant*; & vt breuiter quod sentio dicam, penè angelica religio æmulabatur huius solius terrigenæ conuersationem; & mirabatur in terris comparari sanctitatem proprio labore & gratiæ cooperatione, quam, maxima sui parte decedente, ipsa retinuit gratia sine aliquo labore. Quod ad
1. cap. 5. 23. Thessalonicenses ait Apostolus: *Ipse Deus pacis sanctificet nos per omnia, vt integer spiritus vester & anima & corpus in aduentu Domini nostri IESV CHRISTI seruetur*, plenè impletur in Virgine nostra, & hæc de quarta.

Quinta est ex diuina lectione & meditatione, cœlestium contemplatio: sicut cibus inutilis est sine digestione, sic parum prodest lectio sine meditatione; est autem plena corporis vegetatio, sumptorum bona digestio: similiter tunc valet lectio, cum assidua fuerit subsecuta meditatio: Vt enim
Psal. 1. 2. de beato viro dicitur, quia, *meditabitur in lege Domini die ac nocte*; Lex enim est fluuius, qui de paradiso egreditur, & diuiditur in quatuor capita, id est, literam, allegoriam, moralitatem, & anagogen. Volitat autem Domina nostra, tanquam columba speciosa super riuos aquarum, vt se aspiciat, & statum suum cognoscat, vel vt hostem insidiantem fœtibus suis caueat, aut certè vt de proximo habeat balneum confessionis, & fontem deuotionis. Filiæ ciuitatis nostræ frequenter ad aquas descendunt, familiaria colloquia ibi cum his quos in ripa inuenerunt, serunt, & de rumoribus tam futurorum quàm absentium dulciter instruunt.

Quia ergo tentorium suum ibi Domina nostra fixerat, de magno suo negotio frequens responsum à filiabus Hierusalem accipiebat; ponebat ibi cum Iacob virgas populeas virides & amygdalinas, & ex platanis ex parte decorticans eas; vt in intuitu earum conciperet; maculosa propter carnem similem carni peccati; varia propter duas naturas Dei & hominis; diuerso colore responsa propter dilectum, qui est candidus & rubicundus: virgas verò in canalibus ubi effundebatur aqua posuit, quia in oculis suis, qui sunt sicut piscinæ in Esebon, propter assiduam compunctionem, viriditatem castitatis retinuit, quæ est virtus harum arborum. Posuit & amygdalinas propter carnis macerationem, animæ passionem, conscientiæ internam dulcedinem; posuit & virgas ex platanis, propter charitatis amplitudinem; in tali intuitu Virgo concepit, Virgo peperit, & post partum Virgo permansit & hæc de quinta.

Sexta est Angelica salutatio; à conuictu dicitur locus unde cuiusque mores improbantur, vel approbantur: socialis enim anima vix caret vitiis illorum

aut virtutibus, cum quibus enutritur, vel diutius conuersatur. Præuenta itaque Dei Spiritu Virgo Maria, & de religione Angelorum instruebatur, & exemplo illorum Deo magis ac magis placere informabatur: sicut enim Moysi dictum est: *Vide, omnia facito iuxta exemplar quod tibi in monte monstratum est:* Sic Mariæ non de cortinis, sagis, tabulis, basibus, & columnis ligneis, argenteis, aut aureis vt Domino tabernaculum faceret, mandatum est; sed vt in carne & anima sua locum præpararet, & dictum & datum est. Sicut etiam canes cum famem patiuntur, locum vbi sentiunt panem vel carnem, vel vbi accipere solent auidè repetunt, spem de præcedentibus gerentes, sic Angeli redeuntes à Virgine, memoriâ suauitatis eius refricati quasi famelici rursus illam visitare festinabant, & si qua referenda essent, non defraudabant. 25.40.

Quia verò naturalis affectus se se restringendo à pluralitate, ad specialem familiaritatem coarctat, vt eò ampliùs diligat, quò se in vnum conglomerat, vnde in canticis dicitur: *vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui*, id est in solâ mei contemplatione & dilectione, Gabrielis oculus cum Mariæ spiritu, fauente Deo, impressus internuncius fieri accelerauit; suo itaque voto & Domini mandato, notum sibi thalamum intrauit, & familiaritate plenissima notam verbis eatenus ignotis salutauit, & fidelis interpres diuinæ iussioni nec addidit, nec subtraxit, causam docuit, cœlestibus blandiciis puellam deliniuit, sexum inualidum roborauit, negotium iam inchoatum retulit & continuò consummandum prædixit, rediturus abiit. Virginis aluus de alueis gratiæ repletus vt credidit, concipit, sibi nihil attribuens, Deo soli cui subest quicquid decreuerit facere, seipsam exposuit; & hæc de sexta. Cant. 4.9.

Septima Verbi Incarnatio; huius drachmæ nec in cœlis, nec in terris, nec in omnibus abyssis inuenitur pretium; tanti enim est, vt in ea constet totius humanæ creaturæ æstimatio, & redemptio; iræque paternæ placatio. Hæc est illa Ioseph talaris tunica, quæ mysterio Incarnationis IESVM vestit, & distincta saphyris fila miraculorum in subtegmine passionum variâ texturâ connectit. Huius texturæ, id est Dominicæ Incarnationis nec vnum potuit filium interrumpere improba & importuna hæreticæ prauitatis, vel tyrannicæ potestatis temeritas: de hac minus dicit, qui plus conatur dicere; credi nimirum potest, dici non potest; hæc de septima.

Octaua similis est huic, quæ est noui partus exultatio & admiratio; de hoc partu non est sermo in lingua mea, quia nec littera, nec syllaba, nec oratio imperfecta soluit corrigiam huius calciamenti, sicut veraciter protestatur vox clamantis in deserto. Quanta enim virtus parientis sine corruptione? quis partus sine labore? in hoc partu natura succumbit, præualet gratia, supra consuetudinem est, quod extra rationem humanitatis de diuino tantùm, non de humano pendet arbitrio. Duabus alis Seraphim velant hoc mysterium, ne vana Philosophia, aut improuida curiositas profanare præsumat Sanctum Sanctorum; & hæc de octaua.

Nona est in terris conuersatio. Ille qui solebat ante incarnationem suam respicere de cœlo per fenestras, prospicere per cancellos, dum latenter sua

beneficia, quibus vellet exhiberet, nouissimè per fenestram orientalem tanquam sol meridianus progrediens, communicauit in assumpto hominis habitu, tam in cibo quàm in potu, & aliis hominum necessitatibus, fratribus, quibus per omnia debuit assimilari. Maternis itaque vberibus lactatus, gestatus vlnis, & aliis infantiæ subsidiis exhibitis, more suo qui beatius reputat dare quàm accipere, dabat lac quod sugebat, sicut & carnem sanctificauerat quam acceperat, venasque quasdam prælibationis futuri gaudii iam submittebat, quæ Matri, præsentis essent laboris solatium & futuræ remunerationis certissimum pignus.

Quid igitur Mariæ deerat, cui Deus Filius cohabitabat? Sed timebat interruptionem, cùm audiret Filii passionem; tandem timor quem timebat accidit ei: passus est Dominus, mortuus, & sepultus, & turbata est ad seipsam anima eius vsque ad mortem, resurrexit verò tertiâ die, & non meminit præssuræ propter gaudium; deinde ascendit in cœlum sedens ad dexteram Patris, vnde non mœrore, & desperatione lucernam extinxit, immò ampliùs accendit, & euerrit domum, quia erexit animum supra corpus & mundum, & quæsiuit diligenter, quem amabat ardenter, donec inueniret illum hodie assumpta ad æthereum thalamum, in quo sedet stellato solio.

Ecce iam residet iuxta Regem, quæ aliquando stabat iuxta crucem; ibi aspexit Filium crucifixum; hic attendit gloria & honore coronatum: ibi Iudæos frendentes de inuidia, & crudelitate, hîc Angelos feruentes de obsequio & dilectione, ibi contumeliam, hîc gloriam; ibi gladius, pro his quæ fiebant ipsius pertransibat animam; hîc in recompensatione æterna iubilatio replet animam, ad quam ipsâ interueniente perducat nos filius eius & Dominus IESVS, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

DE EIVSDEM BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ ASSVMPTIONIS.

SERMO IV.

REginæ cæli, cui totius vitæ meæ dedicari exopto obsequia, solito deuotiùs me famulaturum in eius Assumptione exhibeo; nil autem sumpturus de nostris promptuariis, necessaria in opus tantæ solemnitatis de thesauris sapientiæ refundi supplico impendia. Adeundus itaque, & adorandus Agnus qui in medio throni sedet, erogaturus de throno gratiæ, vnde refiguremus Salomonis grandem thronum de ebore: Assumpta enim & translata est gloriosa Domina hodie de throno gratiæ ad thronum gloriæ, &

de eburneo castitatis, migrauit ad sydereum claritatis, pia in primo, neminem iudicans, piissima in secundo, reos liberans, propitiatrix in primo, reconciliatrix in secundo.

Accedamus ergo ad vtrumque thronum tam eburneum, quàm sydereum, & demisso vultu ad terram imaginemur tam formam compositionis, quàm gloriam significationis. Salomon enim filius Dauid, nec hominum sumptus in artificio throni sui præteriuit, nec pondere virtutis euacuauit, nec sapientiæ fines excessit: species itaque bona, melior sapientia, significatio optima: species delectat, significatio instigat, sapientia satiat: occupatione species te detineat, subsidio significatio, remedio sit sapientia. Mentem eleuat species, significatio suspendit, sapientia excipit. Litera in specie, allegoria in significatione, sensus moralis in virtute sapientiæ.

Fecit itaque Rex Salomon thronum de ebore grandem, & vestiuit eum auro fuluo nimis, &c. fecit sapientia Dei sanctam Ecclesiam, fecit & Dominam nostram, non vt alia opera, sed super omnia opera sua; nec enim sponsam mutaturus est, nec matrem aliam habuit, vel habiturus est. Quid sponsâ dulcius? quid matre venerabilius? de matre carnem sumens, quieuit in eius vtero velut in throno eburneo, sponsæ adherens omnia sua communicauit, & de thoro ad thronum promouit; Matris quoque non immemor, delatio obsequii in terra peregrinationis suæ, sicut hospitium thori & throni eius sine molestia passa vel illata aliquandiu occupauit, sic hodie Matri iuxta thronum suum de lapide saphyro propter gloriam deitatis, apposuit thronum de ebore, propter incomparabile meritum virginitatis. Nam grandem thronum de ebore fecit Salomon archetypum huius, id est, figuratiuum, ebur siquidem est os, detracta carne, elephantis: & Virgo nostra in carne, præter carnem vixit. Fortius verò caro separata est ab osse, cum omnis mortalitatis corruptio absorpta est in hac Assumptione.

De ebore ergo grandem thronum fecit, vel de Virgine, carne purificatâ, & corde dilatatâ, Verbum carnem assumpsit, vel cùm ex regula suæ institutionis, & abysso profundæ benignitatis, in vlnis angelicis matrem suam IESVS cum omni veneratione eleuatam collocauit hodie in suis & paternis præclaris mansionibus: thronum ibi sole & luna præcedentem, maternæ gloriæ competentem; superna sydera, ab æterno iam præparauerat. Omnis hodie exempta est quæstio & dubitatio cuiusnam esset gloria, quam post IESVM angelica sublimitas verebatur attingere, & sanctorum nullus audebat vendicare: nil diuinam præposterasse, vel vanè constituisse prædestinationem hodie probatum est, quia soli Mariæ hoc solum solium debebatur, & nulli alii aptaretur. desunt aliqua.

A tempore autem Salomonis in throno æquitas; in ebore castitas, in scabello humilitas, in auro sapientia, in sex gradibus, promotio à minimis ad maiora; in rotunditate consummatio; in parte posteriori, finis huius vitæ, in duabus manibus misericordia & veritas; in duobus leonibus Deus, & diabolus, vel timor mortis & inferni, in duodecim Leunculis, in omni actione & cogitatione ambigua sedulitas, vnde Iob: *Verebar omnia opera mea.* Iob. 9. 28.

Sex gradus, habitus vilitas, gestus maturitas, cibi & potus sobrietas, ver-

borum vtilitas, lectionis sagacitas, orationis assiduitas; his gradibus excellebat & excedebat thronus eburneus præ omnibus habitantibus in terra: quorum habitus superfluus, gestus inordinatus, victus immoderatus, sermo vanus & otiosus, meditationis, & lectionis rarus aut nullus accessus, orationis vultus incognitus; dilectus eius ab hoc vltimo gradu sanctitatis invitat matrem suam, dicens, veni à Libano, veni ad summum gloriæ gradum in dextris filii?

DE EADEM.

SERMO V.

Cant. 1. 7. QVid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? Dies venerabilis, Virgo singularis, & processio hodierna specialis, & sonus tam in cœlo, quam in terra plenissimæ iubilationis, fœlix visio, grandis exaltatio, admirabilis iustitiæ & pacis Matris & Filii deosculatio, & inseparabilis confessio. Interim Pater sic honorans non suam conjugem, sed tamen vnigeniti sui charissimam Matrem, quasi congratulans alloquitur Filium dicens; quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum.

Iam ante ex quo Filius eiusdem Virginis assumptus est in cælum & sedet à dextris Dei, flagrantissimis exæstuabant desideriis Angeli ministratorii Spiritus, secum habere qualem qualem illam fœminam, de cuius carne & sanguine videbant in Rege, & Domino suo, humanam naturam in sede maiestatis super se collocatam. Alii frequenter accurrebant ad ipsam, alii clamabant:
Cant. 6. 12. *Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te*; non est indigna cælo, quæ talem, & tantum fructum protulit ex vtero; fons valde purus ex quo deriuauit tam eximius riuus; caro omninò incorrupta, de qua sumpta est caro Verbo vnita; grata anima, de qua profluxit gratia, quæ pro omnibus gustauit mortem, quam absorbuit per resurrectionem: non negamus illi nostrum consortium, cui perpetuum paramus obsequium; neque in numero, neque in consortio nostro remanebit, qui non in eius honorem iurauerit, & omnem subiectionem exhibuerit.

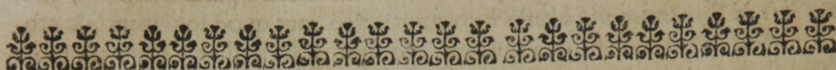
Choris itaque ordinatis quisque ordo Angelorum, Archangelorum, Virtutum, Potestatum, Principatuum, Dominationum, Thronorum, Cherubim & Seraphim occurrat venienti Reginæ nostræ ad Patrem Filii sui, & ad eumdem Filium, & Spiritum Sanctum, cuius est honorabile templum; Longa dilatetur processio, stet quisque in ordine suo; veniant nobiscum Patriarchæ & Prophetæ, vt illi stupeant stirpem suam in virgine sic honoratam; illi gaudeant prophetiam suam sic adimpletam; adsint Apostoli qui iam associati sunt vobis, deinde Martyres, Confessores, nec non & Virgines: qui matrem non honorat, filium non amat.

O Domine IESV, & nos cum Patre de nostra parte dicimus; *quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum*? credimus quod loquimur, & propter quod loquimur: omnia quæ in cælo sunt, à Deo sunt, ordinata sunt: ibi nulla inordinatio vbi nulla commotio; ibi omnis ordinatio, vbi Dei tenetur iussio, & habetur inconcussa visio. Nos vero terrigenæ & patimur malas commotiones, & sæpe committimus inordinationes: ob reuerentiam Dominæ nostræ saltem hodie comprimamus omnes malas commotiones, & reprimamus inordinationes, vt in Sunamite nostra chori castrorum inueniantur, non chori tympanistriarum, aut hystrionum, Seniores, priores, iuniores adolescentes, infantes oculos teneant, manus contineant, ora aperiant, aures inclinent, pedes ad malum non moueant; hoc exterius, quid intrinsecus?

Congreget ad se cor omnes animæ sensus, omnia interiora sua ordinet, processionem, castra Dei statuat, vt in die Virginis, castitatis metas, nullus motus mentis, vel corporis excedat: ornatus castitatis vestitus humilitatis Virgo recognoscit: in eius processione non reputatur, qui impudicitiâ, & immunditiâ deturpatur? quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? Deus Pater ad Filium de Assumptione matris suæ loquitur. Quid videbis in Sunamite, &c. Gabriel quoque Archangelus, custos & paranymphus Virginis, cuilibet de sociis suis sic loquitur. Quid videbis in Sunamite, &c. Alloquitur etiam Spiritus sanctus Ecclesiam quæ in terris peregrinatur, vel in cælis gloriatur dicens; quid videbis in Sunamite, &c. in Patre est congratulatio, in Archangelo admiratio, in Spiritu sancto commendatio, siue assignatio, huius celeberrimæ Assumptionis.

Quærendum itaque quare sub nomine Sunamitis sapientissimus Salomon præsignauit Assumptionem tantæ Virginis & qui sint chori non aliorum, sed castrorum; chori enim sunt clericorum, chori adolescentularum, & chori militum. Chori clericorum sunt chori Psallentium, chori adolescentularum, sunt gaudentium, & ludentium, chori militum sunt pugnantium & bellantium. In choro clericorum quæritur consonans modulatio, in choro adolescentularum delectatio, in choro militum, fortitudo. Triplex iste chorus Dominæ nostræ hodie famulatur. Cantant Angeli vt clerici, ducunt choros vt adolescentulæ, militant contra aërias potestates, ne audeant occursare; fremunt dentibus, & clamore rugiunt, inuidiâ tabescunt, audientes puellam, matrem misericordiæ ad thronum gratiæ, super choros Angelorum ascendisse, vnde princeps eorum sicut fulgur cecidit.

DE EADEM.

SERMO VI.

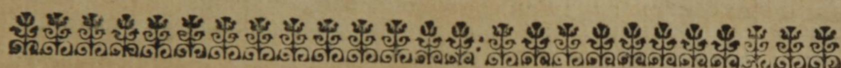
Can. 6. 8. *VNa est columba mea.* Domestica familiaritate, & omni creaturæ inexperta dulcedine verus Salomon jocundatur ad columbam suam, quæ est Regina Angelorum, quæ est Virgo Virginum, pia Maria, dùm in eius visceribus per suam sapientiam, humanam fatuitatem ad columbinam reuocat simplicitatem; cùm sale cœlestls sapientiæ redintegrat naturæ nostræ corruptionem. Vna est, inquit, columba mea siue natura, quam de matre suscipio, siue Virgo de qua & in qua diuinæ & humanæ naturæ matrimonium coniungo. Vna est columba mea Ecclesia sponsa; Vna est columba mea Mater Virgo Maria. Vnus & vnicus nec viduam, nec repudiatam volo, nec alii viro coniunctam: vnam quæro columbam.

Desidero vnam ne discordet à voluntate mea; columbam ne sit nimiùm 2. Cor. 11. 2. astuta, vnam iuxta Apostolum: *Despondi*, inquit, *vos vni viro virginem castam exhibere CHRISTO*; columbam ne plus sapiat quam oportet sapere, sed sapiat ad sobrietatem; vnam propter amicitiam, columbam propter gratiam. Quis enim non diligit matrem aut sponsam? quis matri aut sponsæ non confert omnem gratiam? & matrem itaque, & sponsam volo habere totus totam, castus castam, pulcher pulchram, pius piam, impollutus impollutam, vnus vnam, simplex columbam: mater non habet alium filium, nec sponsa alium sponsum. Vna fide, columba simplicitate; vna vnanimitate, columba mansuetudine. Vna est inquit, columba mea.

Causa non prætereunda cur tantæ sapientiæ, tantæ potentiæ, & tantarum diuitiarum Rex Salomon, tam miris præconiis, & medullatis prærogatiuis non solùm verbum extulit nescio quam columbam suam; sed etiam in librorum suorum superexcellentissimo scripto commendauerit; attendendum itaque quia verba profunda ex ore viri, sacratissimum quid in profun-
Ps. 106. 24. do suo continent, iuxta quod in Psalmo legitur: *Ipsi viderunt opera Domini & mirabilia eius in profundo*; Præuiô itaque gratiæ lumine, & si non sufficiamus penetrare hoc sanctuarium, tamen prosternimur adorare, & tanquam sanctas reliquias tangere. Sacro sancta virgine mundum per natiuitatem ingressa, officiales angelicæ virtutes sancta curiositate puellam, vestigiis diuinæ prædestinationis insignitam lustrantes, vt est consuetudinis rem nouam in sæculo repertam in supernis palatiis referentes, & quid hoc esset humiliter inquirentes à regalibus sedibus audiunt. Vna est columba mea, una est matri suæ, electa genitricis suæ; tanquam si diceret; quæ nata est extra & supra numerum fœminarum, est extra & supra meritum omnium mulierum.

Vna

Vna est in toto genere humano non habens similem columba; est in angelica puritate & dignitate, propter diuinam generationem non habens æqualem; mea, si Filius loquitur mater, si Pater, Filii mei mater futura. Vna est matri suæ singulari dignitate electa genitrici suæ, diuina prædestinatione; vna est integritatis incorruptione; columba est obumbratione Spiritus sancti, qui super Dominum apparuit in columbæ specie, mea dilectione, mea electione, mea conceptione, mea generatione. Huius pennæ deargentatæ niue dealbabuntur in Selmon; pennæ sunt actio & virginalis contemplatio, quæ dealbabuntur per castitatem niue, id est, incomparabiliter in Selmon, quod interpretatur vmbra, id est, in Verbi conceptione Spiritus sancti obumbratione. Columba ista in natiuitate fuit candida vt lac, in conuersatione & professione castitatis, vt lana, in conceptione vt nix, deinde iam cœlestis facta, in partu vt luna, in assumptione vt sol, siue vt castrorum acies ordinata; hæc columba pascitur de mensa Dei, cubat in meridie in lectulo Salomonis, residet in ferculo, dormit in thalamo, deambulat in horto, portat in cella, honoratur in cælo coronâ aureâ cum Filio suo IESV CHRISTO Domino nostro, qui est benedictus in sæcula. Amen.

DE EADEM ASSVMPTIONE.

SERMO VII.

VIrginitate nulla virtus Deo vicinior, Angelis nulla familiarior, Sanctis in carne positis nulla appetibilior, quia pene omnibus aliis virtutibus rarior. Hæc regnum & principatum suum tempore prædestinato in gloriosa Domini Matre collocauit; nec fuit Angelicus Spiritus purior in cælis quàm vterus Virginis in obumbratione Spiritus sancti, & conceptione Filii sui. Adhæret quidem Deo Angelus obsequendo, astando, & ministrando; sed non se in vna eademque persona cum illo vniendo: quid autem caro virginis? nonne fuit præiacens materia, de quâ opifex Trinitas naturam humanam fabricauit, quam inseparabiliter vniuit Verbo Dei vnâ simul operatione, non tamen eadem Trinitatis assumptione.

De hac sanctificata massa partem sibi Filius Dei assumpsit, quam statim assumendo deificauit, & tam illa quàm de illâ, in tota protoplasti massa, tam redemptione, quàm sanctificatione operatus est salutem totius eiusdem humani generis; ac deinde spreuit, dereliquit, oblitusque est lectuli sui, cubiculi sui, templi sui, ortus sui, paradisi sui, Matris suæ? Absit, *Etsi* Isai.
Mater, inquit, *oblita fuerit filii sui, ego non obliuiscar tui*? Nemo carnem 49.15.
suam odio habet, nec IESVS distulit quidem in matre vincula carnis soluere, nec destitit mansionem iuxta se etiam parare.

Equidem indignum esset alium interponere inter se & Matrem in cælo, in cuius vtero coagulatus est ineffabili sacramento: nam quod in oratione dominica dicitur, fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra, scilicet mater Filio sic loquitur, fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra, quasi, quia Fili, elegisti vt haberes Matrem, suscipe vt excipias inter Angelos assistricem. Nemo plus iuris habet in carne, in facie tua, quàm Mater tua. Cedo, inquit Filius & concedo; veni electa mea, & ponam te in thronum meum. Dixit & factum est, qui dixit, fiat lux & facta est lux, qui semel loquitur, & secundò idipsum non repetit, quia verbum eius manet in sæculum sæculi.

Ps. 88. Sed thronus tuus ô Deus? ô Domina qualis est? Psalmista dicit: *Et thronus*
30. *eius sicut sol in conspectu tuo, & sicut luna perfecta*; fortè ideò admirantes cæ-
Cant. 6. lestes virtutes dicunt *Quæ est ista quæ ascendit quasi aurora consurgens, pul-*
9. *chra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata*? Vt aurora confitentibus; vt sol sanctis suscipientibus, vt castrorum acies ordinata malignis spiritibus: inuocant illam conuersi, amant illam iusti, exorant peccatores, timent dæmones, inualida sunt castra dæmonum aduersùs Do-
Cant. 1. minæ nostræ castrorum acies, de quibus in canticis dicitur; *Quid videbis in*
7. *Sunamite nisi choros castrorum.* Hæc Sunamitis placet regi sua specie; senem Regem conseruat castitate, & fouet calore sapientiæ. Quæ tam speciosa
Cant. quam illa cui dicitur: *Tota pulchra es amica mea*, & item: *Quàm pulchra es*
7. 6. *amica, quam pulchra in deliciis charissima*!

Hanc antiquus dierum prælegit, & dedit ei Filium suum: hæc Dei præcordia penè iam tepentia, deficiente charitate in humano genere calefecit, & cùm adhuc peccatores essemus, propter nimiam charitatem suam Filium de virgine incarnari constituit: hæc sapientissima sicut decipere neminem voluit, sic à nemine decipi potuit. Si vnquam in creatura sua Creator proportio-
Sap. 8. nem aliquam reperit, solam istam hoc priuilegio prætitulauit; *Cùm essem*,
20. inquiens, *immaculatus veni ad corpus incoinquinatum.* Quid itaque poten-
Eccli. tissime videbis in Sunamite. *In me*, inquit Sunamitis, *gratia omnis viæ &*
24. 25. *veritatis*; *in me omnis spes vitæ, & virtutis*; Duo sunt via & patria; in via gratia, in Patria, veritas: in me gratia omnis, siue gratia omnis viæ & veritatis; nulla gratia in qualibet via veniendi ad patriam nisi per Dominam nostram, cuius Filius est ille, sine quo nihil possumus facere: rursum in illa est gratia omnis veritatis, quia gratia & veritas per IESVM CHRISTVM facta est, nec habebit veritatem in patria, qui non amat CHRISTVM in via.

Luc. 10. Ista visio, id est cognitio filii, est in Matre, quia sicut de Patre dixit, *Ne-*
22. *mo nouit Patrem nisi Filius, & cui voluerit filius reuelare*; similiter de Matre potest dici, nemo nouit Matrem nisi Filius, & cui voluerit filius reuelare. Non absurdè verò sic potest legi; quid videbis in Sunamite, vt ibi quæratur non de his quæ intus videri non possunt, sed de his quæ circa Sunamitem fiunt; vnde subdit, nisi choros castrorum. In authenticis itaque libris, non in adinuentionibus phantasticis quærendum est de choris castro-
num. 2. rum: legimus in numeris: locutus est Dominus ad Moysen & Aaron dicens,
2. singuli per turmas, signa atque vexilla, per domos cognationum suarum

castra metabuntur filii Israël per gyrum tabernaculi fœderis. Iudas ad orientem figet tentoria; & ne supra modum sermonem protendamus, compendiosè dicamus quod circa tabernaculum fœderis, quod intelligimus corpus & animam Virginis, omnes filij Iraël castra metantur.

Omnes autem filii Israël sunt omnes fideles, tamen vtique constituuntur per singulas plagas, Iudas, Ysachar, & Zabulon ad orientem, Ruben, Simeon & Gad ad meridiem, Ephraïm, Benjamin & Manasse ad occidentem, Dan, Aser & Nephtalim ad Aquilonem. Iudas, confessio, Ysachar, merces, Zabulon tabernaculum fortitudinis, isti ad orientem cantant: Orietur stella ex Iacob. Ruben videns, Symeon auditio, Gad fœlicitas, isti ad meridiem cantant. Tota pulchra es amica mea, &c. Ephraïm frugifer, Benjamin filius dexteræ, Manasse obliuio: isti ad occidentem cantant: Surge propera amica mea, veni columba mea. Dan judicium, Aser beatus, Nephtalim conuersio: isti ad Aquilonem cantant: Surge Aquilo, hyems transiit, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra. Ecce habet Sunamitis choros castrorum, qui circundant eam tanquam flores rosarum & lilia conuallium; astitit Regina à dextris filii circundata varietate, *Circundate Sion*, ait Psalmista, *& complectimini eam.* Ps. 47. 13.

DE EADEM.

SERMO VIII.

Congratulamini mihi quia inueni drachmam quam perdideram. Hæc est Luc. 15. 9.
diei præsentis solemnitas, in qua nihil vacat in cælis à laudibus, nihil in Ecclesia Dei, quæ in terris peregrinatur à sanctis supplicationibus; astrorum enim est pro sua sorte fœlix laudatio, quibus nulla de beatitudine vera contingere potest diminutio. In hoc verò exilio peregrinanti per fidem; tantò studiosiùs protendenda est supplicatio, quantò periculosiùs differuntur à regno: in se se tamen replicantur, & reuolutione orbiculari reuoluuntur & Christiana deuotio, & Angelica exultatio; nos quidem in spe, *illi* verò sunt in re; sicut autem res exhibet præmium, sic spes comparat meritum.

Quare autem de cælo desperaremus præmium, cui hodie de terra, & genere nostro tam eximium intulimus commercium? numquid ingratitudo habet locum vbi gratia sempiternum obtinet domicilium? plenam gratiâ ad gratiæ remisimus palatia, refluant itaque stillicidia gratiæ sterilitati nostræ superintensæ. Plena & repleta Dei bono regio gratiæ & gloriæ, ne Dominæ nostræ assumptio fiat doni cælestis in nobis euacuatio. O Domina nostra, quæ animarum fidelium tibi congratulatio, si absque recompensatione in cælis transferas, & quod ab illis acceperas, & quod à nobis? Dignum est, vt tantus thesaurus tali muro circuncingatur, tali custode tutetur, tali repositorio includatur.

Ecclesia quoque piam tuam retineat memoriam, quâ dæmones ejiciat, vitia expellat; tentationes compescat, motus inordinatos componat, meatus dulcissimæ compunctionis aperiat, salubres, & suaues gustus cœlestis patriæ infundat, fructum ventris eius in altari dentibus nostris & labiis ruminandum quotidie deferat. Tunc planè exultabimus & lætabimur in te, ô Domina, memores vberum tuorum; Vbera tua fluunt angelicis spiritibus illa suauissima, quæ confecerunt filii tui manus tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. Vident enim super se Verbum carnem factum, gloria & honore in homine assumpto coronatum; & de illa ineffabili contemplatione tam jocunda perfunduntur delectatione, vt nec inopia dimidiet desiderium, nec satietas afferat fastidium.

Adhuc vbera tua effluunt iustis & bonis famulis Dei mel piæ affectionis, cuius degustatione, amaritudines sæculi dulcescunt, & carnis illecebræ vilescunt; eatenus vt mens plena virgineo melle, stupida & penè insensibilis blandimentis carnalibus efficiatur, vt cum Berzellai dicat: *Numquid sensus mei vigent ad discernendum suaue aut amarum, aut delectare potest cibus & potus, aut audire possum vocem cantorum atque cantatricum.* Quæ de effluentia verborum Virginis Mariæ mens benè est læta, sic omnium est terrenorum appetituum oblita; non solùm verò verba fluunt, sic vel effluunt; sed etiam pereffluunt vsque ad peccatores terræ, quia CHRISTVS IESVS Filius eius, venit in hunc mundum peccatores saluos facere.

2. Reg. 19. 35.

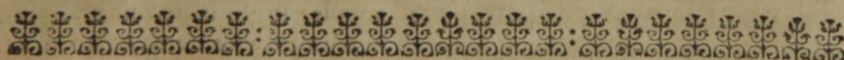
Desinet mater lactare, quos Filius eius venit saluare? immò abstinere poterit Mater misericordiæ lactis pleno gurgite non alere, pro quibus Filius suus potuit & voluit spiritum exhalare? Nec os, nec manum, ô domina nostra, ad Angelicam porrigimus portionem, quia bestia, quæ tetigerit montem lapidabitur. Habeant ipsi primogenita sua, ac proinde primam guttam de societate tua, quia seruauerunt sua domicilia; nec abierunt post Sathanam, qui tertiam partem stellarum traxit post se. Succedant secundo loco fideles & iusti, quorum est sedere super sedes duodecim, & iudicare duodecim tribus Israël, vt de torculari tuo, cuius animam pertransiuit gladius, circumferendo stigmata IESV in corpore suo, secundam exprimant guttam, & sua saltem de mutatione tua desideria consolentur.

Nos verò quorum os amaritudine plenum est & dolo, quam participationem cum virginali castitate & puritate atque mansuetudine habere poterimus? sed certè nulla nutrix tam sedula circa alumnum suum, quomodo tu benignissima erga confitentem, & ad cor reuertentem Christianum. Licet autem infantulus infantilibus contaminetur prurulentiis, non tamen ideò abiicit eum à se, quæ curam eius suscepit, non vbera negat; sed lauat balneo, & lacte suo reficit: ô misericordissima, tu quid; facies nostra impletur ignominiâ ab oculis nostris, velut pannus menstruatæ etiam iustitiæ nostræ; quantò magis iniustitiæ?

Piarum piissima auerte faciem tuam à peccatis, donec deleantur tuâ miseratione, donec tegantur tuâ intercessione, & pœnitentiali satisfactione tergantur. Beata vbera tua, quæ Angelos pascunt, iustos reficiunt, peccatores alunt: exultat spiritus tuus de societate Angelorum, anima tua gaudet

de imitatione iustorum, congratulatur anima & spiritus de pœnitentia & conuersione peccatorum. Vultum & manus, os & cor, mentem & animam, interiorem & exteriorem ad te conuertimus hominem; post te pleno ore vociferantes, salus nostra in manu tua. Respiciat super nos misericordia tua, non se contineant super nos mollia illa viscera tua, quæ cœli rore irrigata solent stillicidia stillantia super terram pluere, & de profundissimis peccatorum voraginibus lapsos & penè desperatos releuare. Videsne Domina nostra quia sæuo & aperto ore draco ille rufus miseras aniamas nostras dilaceret, rapiat, deuoret, & quasi pene in secessum suum protrahat?

Attendis quàm indecenter natura nostra dehonestetur, de qua tu originem, & IESVS Filius tuus suscepit carnem; tantis iam afficitur ludibriis, vt nulla dæmoniacæ supersit spurcitiæ macula, quam non sit experta humana luxuria. O caro tua, ô caro nostra! quis chaos tantum interposuit inter nos, vt tua cælos vincat, & superet munditia nostra, quamquam consobrina sit & germana, corrumpatur tantâ immunditiâ, quantam non tolerat vlla patientia. Quanquam autem de tam misera sorte peregrinandi conditio me abesse non sinat; tamen lacte tuo, & sanguine Filij tui cubile mentis aspergens, tàm tuo suffragio, quàm illius patrocinio confido eripi, & inter curiæ tuæ adolescentulas, saltem post dignas pœnas admitti. Nam vox illa tua tanquam turturis castissimæ audita est in terra nostra dicens, Congratulamini, mihi desperationem excussit, spem reddidit, animum erexit, vt qui malorum conscientia depressus iacebat in auditu iocundissimæ vocis respirauerit, & quasi de graui somno euigilauerit. Vox enim quæ de cælo fit, non solum mentem pulsat sed & adiuvat, pulsat vt se mens aduertat, adiuuat vt ad Deum conuertat. Ad Deum verò conuersa ire properat. In itinere posita etiam lassa clamat trahe me post te manum tenens porrectam, exultat, curremus inquiens in odore vnguentorum tuorum. Perueniens exultabimus & lætabimur in te. Denique proloquens pro his qui remanserunt dicit, memores vberum tuorum super vinum recti diligunt te. Sic omnes à minimo qui vocem eius audit vsque ad illum qui ad palatium peruenit congratulantur tibi ô Domina nostra.

DE EADEM BEATISSIMA VIRGINE.

SERMO.

VEni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis. Tam de gremio vniuersalis Ecclesiæ, quàm de vtero Virginis Mariæ, alloquitur CHRISTVS vtramque dicens; veni in hortum meum soror mea sponsa. Soror autem ejus est Ecclesia, quia & ipse conceptus de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine; & Ecclesia ex eodem Cant. 5. 1.

Spiritu regenerata; ſicut ipſe eſt Filius Dei vnione perſonæ, ſic ipſa filia Dei adoptione; ſponſa quoque propter duarum naturarum, id eſt diuinæ & humanæ conſenſum communem, ſeu cohabitationem indiviſibilem. Virgo autem cùm ſit mater ſecundum carnem, neque ſoror, neque ſponſa appellatur, niſi ſecundùm ſpiritum; vnde; *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt.*

Math. 12. 49.

Domine nihil difficilùs quàm te inuenire: ſcio quidem te vbique eſſe, ſed clauſa vbique occurrit janua, quæ te negat, quæ te celat eſſe etiam vbi es: etſi hoc multum eſt quod dixi, celat eſſe, tamen verum eſt, non ſinit vel præſtat videre quod es, aut vbi es, ſol enim es, immo candor ſole clarior: impedit ergo ne videam aut mea cæcitas, aut tua claritas. Nil autem mirum ſi cæcitas impedit viſum, quia priuatio eſt: claritas verò cuius eſt illuſtrare, qua ratione non oſtendit illum à quo habet, vt oſtendere poſſit? fortè quia rara, immò quia nimia; habitat enim Deus lucem inacceſſibilem. Media itaque ſiue temperata ex luce deitatis & nube humanitatis, nouit excipere in firmitatem noſtræ lippitudinis, & coarctare ſeu coaptare immenſitatem deifici luminis.

Duo igitur quaſi vela interponit, parietem parientis virginis, & puriſſimam lampadem dominici corporis, vt paulatim his aſſuetus humanus viſus, æmulatione penetratiua ambiat videre IESVM, & viſum cognoſcere & cognitum amare, & amatum colere, & cultum credere, & creditum adorare. Hîc ergo quærentem ſe, vocantem ſe, pulſantem ad ſe commotis miſerationis ſuæ medullis voce propriâ & vbi ſit, & quid operis egerit indicat dicens: *Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis.* De Paradiſo inquit, deſcendi in hortum meum, de incomparabili gloria & obſequio Angelorum, veni vt facerem opus meum, veni in hortum meum, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis. Plantauerat autem Deus à principio paradiſum voluptatis, in quo poſuit hominem quem formauerat: rident & arrident ſibi nouiſſima & antiqua: *Ecce Domine tu cognouiſti omnia nouiſſima & antiqua, tu formaſti me & poſuiſti ſuper me manum tuam*, ait ad Patrem in Pſalmo IESVS.

Pſal. 138. 5.

Sed animaduerte præpoſterata tempora vt non dixerit, antiqua & nouiſſima; ſed nouiſſima & antiqua; maior namque eſt gloria ſecundæ domus quàm primæ; & primus homo factus eſt in animam viuentem, & ſecundus in ſpiritum viuificantem. Vetus homo Adam, nouus homo CHRISTVS per Adam peccatum, & per peccatum intrauit mors in mundum. Per CHRISTVM iuſtitia, & per eumdem redditur vita æterna: præambulant itaque ſpiritu prophetico nouiſſima, quia meliora & potiora ſunt quàm antiqua. In antiquis formauit hominem de limo terræ; in nouiſſimis creando ſanctificauit, & ſanctificando creauit IESVM Filium ſuum de carne & vtero Virginis Mariæ. *Tu* inquit, *formaſti & poſuiſti ſuper me manum tuam*: communis quidem formatio in nouiſſimis & antiquis quantum ad habitum corporis, ſed manus poſitio, ſiue ſuppoſitio ſingulariter continetur in eo qui formatus eſt in nouiſſimis, propter ſpiritum quo vnctus eſt IESVS præ participibus ſuis. Vnde ad Iohannem Baptiſtam: *Super quem*,

Ibid. Ioan. 1. 33.

inquit vox paterna, *videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat*, &c.

Hunc hominem Deus posuit in horto, id est, paradiso quem plantauerat à principio; præscientia enim Dei sicut non aberrat in creandorum discretione, sic moram nullam facit in omnium futurorum prospectione: simul enim & semel statum omnem & casum, reparanda & non reparanda, modum quoque reparationis concipit. Non ipsa pendet de futuris euentibus, sed omnes rerum mutabilitates de immobilitate eius tanquam de vniuersorum matrice egrediuntur. Igitur tanquam Iacob & Esaü in eodem vtero, Euæ procacitas, & Mariæ sanctitas congressum diuersis studiis facientes, quodammodo præscientiæ viscera concutiebant, vt nouissima sicut dictum est, vtilitate & dignitate antiquis præirent, & fauorabilior celebraretur Mariæ singularis conceptio, quàm paradisi terreni plantatio, & CHRISTVS de virgine natus, quàm Adam in paradiso positus.

In paradiso illo serpens cum homine reperitur; in Virgine solius Spiritus sancti obumbratio cum IESV suscipitur, nullos flatus aut sibillos immisit corruptor totius boni intra septa horti nostri diabolus, quia hortus conclusus, fons signatus sicut soli Regi sæculorum, quæ est imago Dei inuisibilis gremium suum expandit, sic omni subreptitiæ vanitati vectes ferreos exactissimæ custodiæ opposuit; gloria enim Dei quæ assumpta est de Cherub ad limen domus, custodiuit eam ab inimicis suis, & à seductoribus tutauit eam.

Fideliter namque credo frequenter per oculos, per os virginis latentem deitatem subrutilasse, & quiddam indicibile; si quis aduerteret euaporasse. Quid enim? nonne plena gratia, ex hoc in hoc eructabat verbum bonum, splendidissimumque radium candoris æternæ lucis; vnde Helizabeth ad vocem salutationis eius mota viscera, & Iohannis contrectata, & quasi in exultationem calefacta sunt puerilia membra; Cuius tanta virtus, nisi gloriæ Dei, quæ de Cherub, id est de arce cæli assumpta est ad limen domus, id est, ad Virginem, quæ cœlestis patriæ janua sine dubio & limen est, quo egressus tanquam de thalamo sponsus, visitauit nos Oriens ex alto.

Iuxta hoc limen nemo ponat limen suum, quia inde conqueritur Deus. *Qui fabricati sunt*, inquit, *limen suum iuxta limen meum, & postes suos iuxta postes meos.* Nulla affinitas castitatis & impuritatis; Sacerdos immunde non times accubare iuxta Dei altare, & Beatæ Virginis Mariæ? quod deterius est verenda tua non velas iuxta sanctuaria Dei, immo facis domum orationis, prostibulum meretricis. De huiusmodi dicitur: *Polluerunt templum sanctum tuum.* Gloria igitur Dei quæ ad limen domus est, conturbat Ioseph sponsum Virginis; vnde vult eam occultè dimittere, sed monetur ab Angelo non timere maiestatem quæ colligit humilem, confundit calumniatorem; quid, inquit Ioseph ad seipsum, quid intus est, quis intus est? Verbum, inquam, Dei est, Deus in vtero Mariæ est; quis posuit? quis intromisit? Deus, qui hominem quem formauerat, in paradiso posuit, qui nullis arcetur repagulis, qui intrat sine irruptione, qui exit sine corruptione, cuius velle clauis est reserans omnia, cuius nolle sera est concludens omnia, neque

Ezech. 43. 8.

Psal. 78. 1.

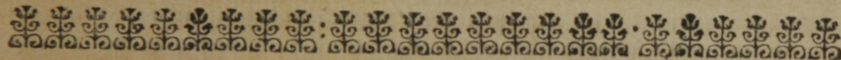
malleus, neque securis opus habent dolare aut secare, vbi vna Dei virtus in ictu oculi & mundum facere potuit & reficere.

Tandem Ioseph animaduerte diem solemnem adesse, quando festiuitati Paschali agnus paratur immolandus: solus ibi pontifex in sanguine sumpto de Virgine, victimam salutarem præparauit, & quasi myrrham suam messuit, cùm carnem sanctam & incorruptam à visceribus maternis mutuauit cum aromatibus, id est odoriferis virtutibus, quarum confectione tam anima quàm caro compacta, in ara crucis odorem suauissimum paternis affectibus, pro redemptione generis humani mandauit; & propitiationem diu desideratam, tempore accepto quasi maturo compleuit: immaturam enim non meteret myrrham, qui omnia facit in pondere & mensurâ & numero.
Psal. 68. 14. Vnde Psalmista: *Tempus beneplaciti Deus, & tempus miserendi eius*, id est
Psal. 105. 4. Syon, &: *Memento nostri Domine in beneplacito populi tui, visita nos in salutari tuo.* Venit ergo quasi tempore messis, quod est in plenitudine & fine sæculorum, in hortum suum dicens: Veni in hortum meum soror mea sponsa.

Sed quis te IESV, introduxit, quis sine aditu admisit? quis extrinsecus nullis apparentibus vestigiis intrandi licentiam fecit? *Deus*, inquit Scriptura *Posuit hominem quem formauerat in Paradiso.* (Gen. 2. 8.) Vera nostræ fidei simplicitas, non te absorbeat vorago malignæ interpretationis, vt IESVM priùs credas formatum, & postea à Virgine conceptum; cùm caro de carne, & sanguine Virginis in vtero ipso virginali simul creata, simulque copulata sint Verbum, caro & anima. Sed hæc talis verborum complexio, hominem quem formauerat posuit in Paradiso, de antiquis est, non de nouissimis. Posuit; quis posuit? Deus. Vbi? in Paradiso, id est, in horto voluptatis, videlicet in vtero Virginis. Non Maria, non Angelus, non Ioseph posuit, sed Deus qui voluit, potuit & sciuit. Deus posuit virtutem operando; Maria concepit, carnem & fidem subministrando: Ioseph extra stetit quæ intus facta fuerant, mirando & stupendo.

Benè tunc Ioseph iste Virginem defendit nomine coniugali ab opprobrio, sicut alius Ioseph CHRISTVM de cruce deposuit & vnctum in sepulchro posuit, à facie Iudæorum abscondendo. Erat autem ibi hortus & nouum monumentum in horto: Videtur iste hinnulus ceruorum amare olera, videtur virentia quærere, videtur arbores libenter plantare, videtur areolas aromatum exarare, videtur cubare in meridie & pasci in hortis, & lilia colligere. Olera herbarum quæ citò decident, sunt nostræ defectus humanitatis quos CHRISTVS suscepit, cùm homo fieri voluit: virentia, sunt opera quæ de fidei & castitatis radice prodeunt; arbores sunt quæ flores conuersionis & fructus Religionis referunt; areolæ aromatum, mentes Sanctorum, lilium castitas. Hæc omnia & in horto virginali & in Ecclesia CHRISTVS manu sua seuit, rigauit, & ad incrementum produxit. Regina Saba tanta & talia Regi Salomoni attulit aromata, quanta & qualia non sunt vltra visa in Hierusalem: similiter Regina nostra de cælo & gratiâ præueniente, tales de mente protulit incarnando Dei Verbo affectiones, quales nulla sperare potuit aut proferre creatura suo creatori.

Ecclesiæ etiam nulla in aromatibus se conferre potuit secta Gentilium, Iudæorum & Hæreticorum; vterque hortus est irriguus, fertilis, amœnus, solitarius, tutus, consolatorius, deliciosus. Irriguus est superiori & inferiori irriguo, id est deitate CHRISTI & humanitate, vel angelicâ & humanâ deuotione; fertilis, quia fertilitate sua etiam filios coruorum pascit, dum escam populis Æthiopum, id est, carnem & sanguinem CHRISTI, peccata sua confitentibus & verè pœnitentibus præparat. Amœnus, quia verna temperies flante austro, varios profert colores, vt cæli picturam postponas, si templum virginale, & Ecclesiasticum oculo pudico & sagaci reuoluas; solitarius, quia vnus solo singularis segregatus à peccatoribus, IESVS totum quod est Virginis & Ecclesiæ sic occupat, vt socium non admittat; vnde, Audi Israël Deus tuus, Deus vnus est. Tutus quia turris fortitudinis à facie inimici, mille Clypei pendent ex ea, & à sexaginta ex fortissimis Israël vallatur & seruatur: consolatorius quia Deus totius consolationis & Angelus magni consilii nascitur ex ea & vsque ad consummationem sæculi, manet cum ea. Deliciosus quia Virgo speciosa facta est in deliciis tuis, quæ potestate & dignitate regia, nihil in apothecis cœlestibus est, quod non voluntati & vsui eius exponatur.

DE SANCTO BERNARDO ABBATE CLARAVALLÆ.

SERMO I.

E*Cce verè Israëlita in quo dolus non est, &c.* Iacob post longa seruitia, Ioan.
post diuturna exilia, post suscepta ex vxoribus cara pignora, post gre- 1. 47.
gum, seruorum & ancillarum adquisita emolumenta, ad domum patris & ad terram natiuitatis suæ reuertitur: sed in itinere occursu Esaii fratris sui primogeniti terretur. Cùm anima sæculari conuersatione tædio affecta, annos æternos recogitando cælestem habitationem concupiscit, & parturiens ingemiscit clamans: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mor-* Rom.
tis huius? &, *Heu me, quia incolatus meus prolongatus est*; &, *quando veniam* 7. 24.
& apparebo ante faciem Dei? &, *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac no-* Ps. 119.
cte. Disponit itaque domui suæ, & mercedes laborum suorum non in sac- 5. Ps. 41.
culo pertuso collocat, humanam ex his gloriam aucupando, & non rectè 4.
diuidendo; sed ordinat familiam vt castrorum aciem, sed greges distinguit in numero, sed munera appendit in pondere, sed spatia inter gregem & gregem interponit in mensura, sed lampades operum suorum ornat cum oleo puræ conscientiæ; & iunco purgatæ per confessionem animæ. Ecce vir prudens metitur fratris mores oblatis muneribus, dans pecuniam vt adquirat

gratiam, Ordine regulari incedere facit non solùm homines, sed & greges, vt appareat quantus ordo in eius mente seruetur, de cujus plenitudine & animalia ordinantur.

Transducit vadum Iaboc quod interpretatur lucta siue puluis, omnia quæ ad se pertinent. Religiosa dispensatione, mens quæ Angelos expectat, quæ patriam suspirat, quæ domum patris desiderat, omnes animales à se motus elongat, & lugens se, cinerem & puluerem vadum Iaboc, id est, fluctuationem sæculi, & motionem carnis certamine laborioso transit, & in hac ærumna tamquam inter sentes interdum quiescit. Solutum denique à curis sæculi & liberum occupans animum, Angelus Domini mouet piscinæ aquam, indicit conflictum, prouocat ad congressum rationis & sensualitatis. Ebulliunt statim bonæ cogitationes; hinc tanquam vnguenta pretiosa inardescunt, inde tamquam spinæ sub olla pristinorum incentiuorum remordentia susurria.

Concupiscit itaque caro aduersùs spiritum, & spiritus aduersùs carnem;
Rom. 7. 25. Vnde Iacob, id est bellator iste cogitur dicere, *Ipse ego mente seruio legi Dei; carne autem legi peccati.* Item, *Conuersus sum in ærumna mea dum con-*
Psal. 31. 4. *figitur spina*; Spinosa namque caro de spineto suo profert spinas, sicut Ismahel ludit cum Isaac, affligens animam iustam & compungens ad eliciendum sanguinem qui est vita spiritus. Progrediens siquidem de schola Epicureorum condit leges iniquas, sed vt viuat secundùm carnem, & non secun-
Rom. 8. 12. dùm spiritum. Ait enim Apostolus: *Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini.* Econtra Angelus, mens, ratio, intellectus in mente altrinsecus stationem suam statuunt & rationi concesso duello ad pugnam accingunt.

Fide igitur loricata ratio spumam aquæ reputat omnem voluptatem carnis, & fortissimis atque euidentibus argumentis concludit non esse appetendum quod in se habet enorme damnum & nullum emolumentum. Voluptas
cap. 17. 6. carnis carnem consumit & vermes nutrit. Vnde Iob: *Putredini dixi, pater meus es, mater mea & soror mea vermibus.* Et Apostolus; *Qui seminat in car-*
Gal. 6. 8. *ne, de carne metet corruptionem.* Cohortes angelicæ simul & omnes sacræ paginæ partem rationis roborant, & carnem non prorsus defodiendam, sed ægrotantem medicinalibus remediis releuandam indicant. Hoc duellum siue certamen fortè acriùs insurgit, cùm relicto sæculo tanquam Laban perfido & astutiis pleno spiritus redit ad Deum qui dedit illum. Subitò itaque gratia adueniente sicut pluuia in vellus, ex recordatione suæ fragilitatis aculeo diuini timoris compunctus homo totam humanæ substantiæ farinam cribro districti examinis subtiliter concutiens, & separans pretiosum à vili, non cessat vsque ad auroram suæ & Dei cognitionis luctam reciprocare, & modò ad Deum sursum spiritum leuare, modò ad ima & infirma carnis curam moderatam deponere. Supra modum autem & rationem temporis detinente impetus spiritus carnis procacitate, neruum femoris motus immò spiritus commotus percutit, & emarcescens neruus claudum efficit.

Duo pedes Iacob, id est carnis, sunt appetitus edendi, & appetitus generandi: penè etenim ad omnia opera carnis deferunt & immergunt hominem gula & luxuria: & quando æquis passibus inceditur gulâ & luxuria, curuos

non rectos habet gressus homo, nec Angelus infundit benedictionem, nisi neruo contracto alteri pedi detraxerit effrænationem. Datrahit igitur luxuriæ actum licet non auferat motum: esse namque absque omni motu luxuriæ non esset claudicare, sed angelisare. Pes itaque iste remanet, sed decurtatus infra delectationem, vel saltem infra consensum, omnino infra actum. Pes verò gulæ remanet appetitu & actu; non iam Iacob prioris conuersationis, sed Israël assumptæ religionis. *Nequaquam*, inquit, *Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël,* translatus ad Rachelis amplexus, vt videas voluntatem Domini, & visites templum eius. Vnde & in choris Angelorum de te dicetur: *Ecce verè Israëlita* imitatione, assecutione, congressione, contemplatione, benedictione. Beatus BERNARDVS verè Israëlita est sancta conuersatione, assidua corporis mortificatione, pastorali instantissima sollicitudine gregis sibi commissi, multiplicatione filiorum ex vtraque vxore necnon & ancillis procreatione, virgarum decorticatione in scripturarum expositione in Angelorum contemplatione.

DE EODEM.

SERMO II.

E*Cce verè Israëlita in quo dolus non est*; ait Apostolus: *Non omnes qui ex Israël hi sunt Israëlitæ.* Claudicat enim Israël neruo femoris percusso, cùm semen eius diuiditur in paleam & gramen: nam qui fidem & deuotionem pinguedinis huius oliuæ intactam & illibatam seruauerunt, reputantur in semine, & dicuntur verè Israëlitæ. Qui autem mentiti sunt sicut opus oliuæ, & claudicauerunt à semitis suis sequendo Baalim, & Deum creatorem suum ignorando, de quibus dicitur: *Israël autem me non cognouit*, non habent partem in benedictione Israëlis, non enim manent in radice. Rami siquidem sunt fracti, non sunt palmites manentes in vite, in ignem ergo mittendi sunt. Horum ergo merita solius subest scire Dei, cujus est Iacob eligere & Esaü reprobare; cujus est misereri quorum vult, & reprobare quos ignorat. Spiritus itaque Dei signans vestigia per quæ transitum facit in mentibus fidelium, singula hospitia ab itineribus æternitatis, singulas stationes fructuosæ visitationis, certas mansiones saluberrimæ inhabitationis gratiæ suæ, honestis intitulat nominibus & æternis illustrat remunerationibus. Oues enim suas vocat nominatim & Moysi loquitur; *Noui te ex nomine*, & Apostolis: *Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis.* & Isaïas: *Et seruos suos vocabit nomine alio.* Virtutem igitur in medullis animæ inuisibiliter ipso operante latentem fauore benigniori superaccendens lucernam, non sub modio, sed super candelabrum ponit, & fœtum gratiæ ad partum producens secundùm propositum suum

Ioan. 1 47. Rom. 9. 6. Isa. 1. 3. Exod. 33. 12. Luc. 10. 20. cap. 65. 15.

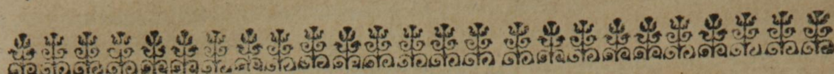
propriis seu figuratiuis nominibus distinguit. Inde est quòd in nouo & veteri Testamento nominum non solùm impositiones, sed translationes fiunt, vt Isaac, vt Iacob, vt Iraël, vt Symon, vt filii Boanerges, id est filii tonitrui, vt Natanaël, de quo dicitur: *Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est.*

Gutta hæc propinabilis & nimio appetitu gustabili fontis & venæ originariæ dulcedinem commendans ad historiam nos remittit, & cuius profunditatis atque habilitatis sit inquirere compellit. Fons itaque, seu puteus Iacob de quo dicitur, quòd IESVS fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem, est historia Genesis vbi sic legitur, quòd cùm Iacob ad terram natiuitatis suæ reuerteretur, & timeret Esaü fratrem suum, quòd præmiserit munera antè, vt ipsum placaret muneribus. Ipse verò nocte illa mansit in castris. Cùmque maturè surrexisset, tulit duas vxores & totidem famulas cum vndecim filiis & transiuit vadum Iaboc, transductisque omnibus quæ ad se pertinebant, remansit ipse solus; & ecce vir luctabatur cum eo vsque mane. Qui cùm videret quòd eum superare non posset, tetigit neruum femoris eius, & statim emarcuit, dixitque ad eum dimitte me, iam enim ascendit aurora. Respondit, *Non dimittam te nisi benedixeris mihi.* ait ergo; *Quod nomen tibi est*? respondit, *Iacob.* At ille; *Nequaquam*, inquit, *Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël.* Gen. 32. 29. &c.

O Iacob, ô Israël, quàm fœlix congressio in qua victor succumbit, in qua victus feriendo luctatorem suum claudum efficit, sed benedicendo semen eius & nomen Angelis parificauit, in qua denique virtus in infirmitate perficitur. Felix congressio, in qua infirmiori fortior, inferiori superior cedit; ex patientia, non ex impotentia superior cedit & quasi succumbit; summa virtus vermiculo & pulueri, vt habeat humana desidia vnde diuina apprehendat, & quasi inescata nullatenus à diuino amore resiliat, dicens: *Non dimittam te nisi benedixeris mihi.* Non petit aurum, aut argentum pro lucta sua Iacob, non certat pro regno terreno, non est ambitiosus vanæ gloriæ, immemor est humani timoris quo timebat Esaü, non petit caput Iohannis Baptistæ: benedictionem postulat quam hæreditate possideat. Prægustauerat paternam benedictionem docente Rebecca in oblatione cibi & potus, caligantibus præ senectute oculis Isaac, de propagine illius benedictionis ditissimæ in omnibus locupletatus fuerat, in vxoribus, in filiis, in familia, in gregibus ouium, caprarum, camelorum, boum, aliaque substantia multa nimis. Attractus ergo & illectus prima benedictione, tota intentione petit secundam, vt qui dedit ei substantiam, addat & gratiam. Nihili pendit substantiam, nisi habeat & gratiam. Iam de pinguedine terræ obtinebat substantiam, ideoque instat & de rore cæli habere supernam gratiam, *Dimitte me*, inquit vir qui luctabatur cum eo, *iam enim ascendit aurora.* O si vellet robustissimus & fortissimus, cuius fortitudo rinocerotis est, quàm facili vento tanquam fauilla absumeretur, & in regione dissimili absportaretur. Sed quasi exæquans vires; celat potentiam suam, & luctatoris sui extollit instantiam dicens: *Dimitte me.* O iaculum amoris! vt ardentem vehementiùs succendat fornacem, iacit aquam quæ non extinguat, sed augeat flammam. *Dimitte me* dicit, sed ne dimittat in- Exod. 32. 10.

cendit & intendit. Sic & Moysi ait: *Dimitte me vt irascatur populo tuo furor meus.* An non sine licentia irasci posset? Quis certè quærit irascendi licentiam? Sed nondum vult pœnas irrogare pietas, quas populi meretur impietas. Dei ergo dicere homini *dimittte me*, est hominis viscera tranquilliùs penetrare, & tenaciùs se illi obligare; ammonitio est retentionis, non euaporatio discessionis. *Iam*, inquit, *ascendit aurora*? Quid est aurora & quomomodo ascendit aurora? est egressus mentis in contemplatione Dei; aurora ascendit, quando nidum suum aquila, id est anima, super sydera ponit, quæ retro sunt oblita & ad anteriora extenta. Exod. 32. 10.

Post noctem ascendit aurora, vt Apostolus ait: *Nox præcessit, dies autem appropinquauit.* Item, *siue sobrii sumus, vobis.* Ecce nox nocti indicans scientiam. *Siue mente excedimus, Deo*; ecce aurora, ecce dies diei eructat verbum. Aurora est medium silentium, aurora est dimidius cubitus in calamo dimensionis templi Ezechiel; aurora est initium substantiæ Dei, aurora est confinium terræ & cæli, aurora est mons Sinay vbi Moyses ascendit & Deus descendit. Quid ergo est dimitte me, iam enim ascendit aurora, nisi sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur? ideo percutit neruum femoris eius, ne sic præsumat de velocitate, quomodo de fortitudine. Melius enim est post Deum claudicare, & vno pede de Deo sperare, alio de se non præsumere, quàm dura & erecta ceruice, inani præsumptione euanescere. Fixo itaque saltem vno pede stringit illum quasi cedrum dicens illi: *Non dimittam te nisi benedixeris mihi.* Grata Deo instantia, arrhas gratiæ, pignus reuersionis, vicarium præsentiæ tuæ, dotem matrimonii, speculum contemplationis deposco benedictionem, aliter non dimittam te, quia venisti ad me, quia amplexatus es me, & passus amplexari à me. Non tenerem te, nisi venires ad me; non venires ad me, nisi diligeres me; non diligeres me nisi velles saluare me, non saluares me, nisi benediceres; non ergo dimittam te, nisi benedixeris mihi. Ait ergo: *Quod tibi nomen est*? Respondit, *Iacob*, At ille; *Nequaquam*, inquit, *Iacob appellabitur nomen tuum, sed Israël*: quia expertus sum te fortem in luctamine, constantem in petitione, mansuetum in percussione, castum in femoris eneruatione, humilem in claudicatione; nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum sed Israël. Benedictio mea mutat & res & nomina rerum, Iacob te appellauit natura, Israël te facit gratia, vtrumque tamen prærogauit prædestinatio mea. Vt fratris plantam in vtero teneres, non fecit mathematica constellatio, sed vniuersa creans & gubernans diuina moderatio. Vt subriperes benedictionem, non fecit fraudulenta matris consultatio, sed gratiæ præparatio: vt mecum luctam inires veni non casu fatali, sed descensu propitiabili, non vt te vincerem, sed vt benedicerem; nec inuitus præsto, quod vt rogares suggero; differo autem conferre quod te cariùs volo seruare. Rom. 13. 12. 2. Cor. 5.

DE SANCTO NICOLAO.

SERMO I.

Luc. 19. 13. NEgotiamini dum venio, Misericors & iustus Dominus, qui diues est omnibus inuocantibus eum, dispensatione inscrutabili dona sua partim donat, partim vendit; vbi donat facit gratiam, vbi vendit apponit iustitiam; nulla auaritia, vbi gratia, veros iustitia, non reddat pigros gratia, non diffusos justitia. Quæ necessaria sunt si fortè differt dare gratia, pro pretio in medio profert iustitia, nemo vnquam justè pœnituit emendo à justitia, nemo friuolis deceptus promissionibus à gratia.

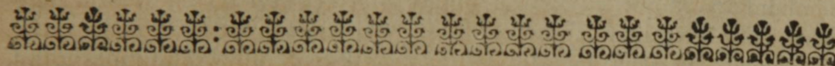
Vult ergo Deus pecunia gratiæ lucrari nos in contractibus justitiæ dicens: *Negotiamini dum venio*, nolite liberum arbitrium ab officio cessare * quia si non laboraret, de merito nil sperare auderet, excitat ergo illud præueniens gratia, vt ad solemnes & frequentes iustitiæ nundinas concurrat, quatinus solatio ipsius reuoluat iustitiæ mercedes, & suis necessitatibus comparet escas & vestes sufficientes.

* al. laxare.

Nihil deest certè in foro iustitiæ, quod necessarium sit saluti humanæ: discutiens igitur & excutiens tanquam veteres sacellos, Prophetarum & veteris legis libros, tactu & visu probet quid vtile sit mendicitati, quid nuditati, quid paupertati, quid vsui, quid saluti, quid tranquillitati, quid delectationi, quid æternitati. Expandat in his priùs quod suum est, rationi vtique omnem substantiam, ingenii, memoriæ, voluntatis, delectationis, oris, oculorum, aurium, manuum, pedum & omnium corporis membrorum: & cùm viderit suum peculium minùs sufficere; recurrat ad marsupium gratiæ; nunquam enim minus commodabit gratia, quàm potest vendere iustitia. Pater iustitiæ & fons gratiæ in sorte collata non se se excedunt, quia totum est gratiæ, quicquid est iustitiæ & totum justitiæ quicquid est gratiæ: totum ergo comite gratiâ potes acquirere, quod venale proponit iustitia.

Habet autem mercatores suos iustitia, qui pannis vilioribus pretiosam circumtegentes suppellectilem, obscuritate & vilitate verborum, sanctissimos recondunt sensus, & quominùs meretricio apparatu lenocinantur oculis attendentium, eò veriùs intrinsecus vigent vtilitate, & pulchriùs lucent deificâ subtilitate. Quæ enim species paradisi non continetur in forello Psalterii, creationis, & restaurationis humanæ? ad plenum ibi mysteria sunt; morum ibi sufficiens instructio, fidei integra contexio, pene omnium operum Dei & Sacramentorum recapitulatio. Isayas autem quid nisi suauissimos odores planè aromatizat? Ezechiel funes intricantes, vix explicat nec illum sapit qui non soluit. Hieremias sub obscuro colore, peccata populi lamentatur; quisque Prophetarum juxta suam sarcinulam, emptorem expectat.

Moyſes plures humero ſuo affert troſellos valdè graues & importabiles; annuales his omnibus vix ſufficiunt reuolutiones: reuolue & lege meliora id eſt lege, & memoriæ commenda, quia grande lucrum eſt mandata Dei ſcire, & facere; de hoc enim dicitur: *Negotiamini dum venio.* Qui legem Dei, non vt melior fiat, ſed vt glorioſior appareat, legit, non negotiator eſt gratiæ, ſed explorator vanæ gloriæ; niſi de lectione ſenſum bonum in intellectu repoſueris, à foro vacuus redibis. Si verò bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam per lectionem & meditationem diuinæ ſcripturæ memoriæ commendaueris, non ſine lucro ad propriam familiam remeabis? A Moyſe igitur viro omni diſciplinâ erudito, & inter omnes manſuetiſſimo eme de primâ ſarcinulâ, quæ eſt in Geneſi, vnde, & quô, & quâ veneris; ſcilicet de Paradyſo per inobedientiam, in mundano exilio. In eâdem conſidera delectabile arborum nemus, & in quatuor capita diuiſum paradiſi fluuium & venam pretioſarum gemmarum, atque auras vitales & ſalubres vno deperditas peccato. Longiori textu perge contrectare vſque ad benedictiones Iacob, ſingulas pro interjecta copula ſpecies valdè vtiles, vel ad remedium mali, vel ad compendium boni. Succedit huic*. * deſunt reliqua.

DE EODEM.

SERMO II.

Negotiamini dum venio: Nullus ſcholarium IESV omiſſo ſapientiæ ſtudio mundi & carnis curis animum ſuum inuoluere ſaluo ſuo propoſito poteſt: rejicit ſiquidem, & à ſe abiicit torpens otium lex Dei; quæ inculta marceſſit, neglecta putreſcit, tranſgreſſa occidit. Idcircò die ac nocte meditanda; colenda eſt & ſeruanda, vt doceat ad poſtes ſuos excubantem, colonum ſuum diteſcat, obedientem regiâ torque exornet. Luc. 19. 13.

Diligit Deus legis ſuæ lectores, & dilectores, & eò largiùs & latiùs arcani ſui penetralia expandit pulſatus, quò vehementiùs deprehenderit diſcipulum quælibet fræna laxare ſtudii, vt mores magiſtri ebibat in mandatis ſuis, & à contrariis abſtineat. In ſolemni igitur & copioſa frequentia pendentium ab ore ipſius ſcholarium, vnum reperit præ cæteris, medullis ſuis commendantem præcepta magiſtri ſolertiùs, & exequentem diligentiùs; hic iſte eſt Domini Confeſſor & Epiſcopus egregius Nicolaus; cujus ſanctitatis tàm hilaris fama per mundum pene vniuerſum prædicatur, vt ſi merita famæ comparentur, & ſolemnis recurſus gloriæ coæquetur, partem optimam in ſorte Sanctorum adeptus, de omnium Sanctorum præcipuis priuilegiis particeps & cohæres exiſtat.

Vicino itaque pede diſciplinam ſequens magiſtri, caſtra ſua iuxta figit, & omnes motus tàm animi, quàm corporis exactiſſima æmulatione ad eius

nutum corrigit, & ad jussum dirigit. Antequàm ergo aure corporis perciperet, *Negotiamini dum venio*, præoperante gratiâ semitas ingressus pœnitentiæ, gulæ vitium infrænauit: & priusquam intelligerent spinæ rhamnum, videlicet culpa pœnam, præfocauit per pœnam, culpam. Hanc à cunabulis exercuit negotiationem, quâ minori pœna & culpam minorauit, & meritum auxit: subjugato namque vitio gulæ, tolluntur arma luxuriæ, & tabescit passio corporis dum calor ventris languescit. Puerilis quoque desuetudo ab illicitis, viam sternit bonæ consuetudini regnaturæ; in majori ætate, vt vtatur licitis moderatiùs, & resistat illicitis mordaciùs.

Quàm impotens Nicolaus iacens sub vbere; quàm potens abstinens ab vbere: Si à studiis suis intelligitur puer, quid infans & lactens? quid facies? cùm poteris, qui tanta & talia facis cùm nondum aliquid possis? quam cupidus, quàm auarus in cœlestibus negotiationibus consurges adultus, qui vix natus jam confers manum primis in paradyso serpentinis suggestionibus, & parentum nostrorum deceptionibus. Qui captat lucrum, euitare debet damnum; damnum verò enorme sustinuit genus humanum, cum Adam & Æua sumpserunt pomum. Sed quis hoc docuerat Nicolaum, quod ex hoc mors intrasset in mundum, Moyses quidem serpentis, jubente Domino, apprehendit caudam, Nicolaus gulam, ferociùs inuadit hostem, qui tenet gulam quàm ille qui caudam, multum lucratur à quo tantus hostis superatur; vniuersa enim arma in quibus confidebat, aufert, & spolia distribuit. Quasi verò tot spolia diabolus rapuit, quot Sanctorum virtutes corrupit, non autem bonis aliorum se vestit, quem summa malitia induit, sed sufficit tulisse, quod ipse nequit habere. Lucrum ergo se fecisse deputet, qui euasit foueam perditionis & laqueos euasit fraudulentissimæ deceptionis.

IN FESTIVITATE OMNIVM SANCTORVM.

SERMO.

PRiusquam peccaret anima humana Angelicæ puritatis æmulatrix, & velocitate suâ excursus contemplationis supernorum spirituum assequebatur, & viuacitate ingenii de Deo non inferiora contemplabatur. Reficiebatur non dissimiliter munerum diuinorum plenitudine, & plenissima insistebat coæquari æmulatione; at postquam madefacta corruptione peccati, cœpit sentire grauedinem carnis, tardiores inuenit volandi conatus, & nimiùm dispares cursus. Paulatim itaque ex defectu virium pristinarum eneruata, languere in lecto corporis, & in carcere mundanæ conuersationis non cessauit, donec prauæ actionis opprimeretur pondere & nequioris consuetudinis sepeliretur mole.

Ne itaque non habens monitorem, culpis increscentibus obdormiat in morte,

morte, tubâ Moyses in littera & spiritu clangit: psalterium superni deside-rij, & cytharam mortificationis puer cytharœdus digitis ferit; lagenas Gedeon in Martyrio Sanctorum confringit: à somno in procinctu Passionis IESVS Apostolos compescuit; *Vigilate*, inquit, *ne intretis in tentationem.* Qui enim tentationis igneas cathenas formidat, somno abstineat; qui rursum si fortè à concupiscentia sua abstractus & illectus, humanitùs excesserit, statim resiliat, statim pedem retrahat, statim tanquam fortissimus Samson in virtute septiformis spiritus, nouos funes peccati abrumpat. Marc. 14. 38. Intrare.

Quandoque siquidem etiam ille cuius cor quasi leonis in Israël est, vanitate sæculi demulcente, caput in gremio deponit, & multum periculosè obdormit: sic dormienti immò morienti pia piæ sollicitudinis prouidentia accurrit & succurrit: *Vsquequò*, inquit, *piger dormis*? O quàm periculosè dormitur, quando mundi delectationibus sine respectu plenitudinis anima oblectatur: is namque intrat in tentationem, qui malum non deserit vsque in finem: is de tentatione non exit, qui cum peccato animam soluit: is accedit non intrat tentationem, qui cogitat, non facit iniquitatem. O piger, ô peccator quousque dormis suggestione, delectatione, consensu, & perpetratione peccati? Consule rationem, consule naturalem legem, consule optimam tui creationem, & desines amare sæculi vilitatem & vanitatem. Prou. 24. 30.

Vsquequò peccator dormis? attende quanta comminatione, quanta vtatur Moyses asperitate, vt te ab inertia reuocet, vt te à somno excitet: vbi enim lex diuina accipitur, voces & lampades videntur. Leuem certè somnum, alterum depelleret, sed grauem vix coniunctum vtrumque remouet: oculos lampas, vox aures excitat; attamen nec sic populus duræ ceruicis expergiscitur: oculos enim, claudit ne videat, & aures aggrauat ne audiat. Vsquequò peccator dormis? respice & vide saltem illum in Euangelio qui aperuit oculos cæci nati, qui aures surdi reserauit, & prædicatione sua tanquam rugitu leonis torporem animarum repulit, vltra modum somnolentiâ absorberis, si miraculorum CHRISTI accensa luminaria non aspicis; vt quid & voces leonum rugientium, & fremitus populorum sæuientium aduersùs CHRISTVM non excutiunt somnum.

Vsquequò piger dormis? Vigiles qui nocturnas agunt excubias, tam publicæ quam priuatæ vtilitatis solliciti, nimio somno depressos nimiumque soporatos exurgere admonent, & ad opera diurna suadent, retardantes verò & pigritantes non simpliciter excitant, sed voce increpabili ingeminant: Vsquequò piger dormis? tanquam si dicant, ô piger ruinam domus minatur & tu dormis? fures subintrant, & tu quiescis? ignis iam laquearia incendit, & tu non sentis? iam hostes in caput tuum pugiones vibrant, & tu non percipis? iam iam guttur tuum laqueo est constringendum, & tu non expergisceris? iam adulter ad vxorem ingreditur, & tu non æmularis? filij iam deportantur, & tu non subuenis? hæc damna tibi dormienti obuentura, hæc incommoda nisi resipueris, occursura: denique & si timor mali non excuteret, saltem lucri cupiditas, si piger non esses, inflammaret.

Celebrantur namque in foro nundinæ solemnes, & non curris? pulcher-

rima præparantur ſpectacula, & oculos claudis? præclara diuiduntur ſpolia, & nihil petis. Grande & ſplendidum exponitur conuiuium, & tu eſuris? rex poſt triumphos innumerabiles in conſpectu populi ſui coronatur, & tu non conuenis? regii theſauri vniuerſis indigentibus apponuntur, & manum non porrigis? ſpecioſus ſponſus ſponſæ, quæ tota pulchra eſt, copulatur, & non aſpicis? Vſquequò peccator dormis? ô quantum bonum perdis? ô quantum malum incurris? cælum amittis, viſionem gloriæ Dei, beatitudinem ſanctorum, ſocietatem Angelorum, corporis immortalitatem, animæ fælicitatem, Paradiſi amænitatem. Et quæ pro his commutatio? fætor inferni, horror dæmoniacæ ſocietatis, timor infiniti mali, dolor cordis, & corporis, deſperatio fortunæ melioris, ſubiectio peſſimi tyranni, ſempiterna renouatio ſupplicij.

Vſquequò peccator dormis? nonne qui dormit, perdit hæreditatem? quis eſt hic ſomnus, vel quæ hæreditas, aut quis tam piger & ſomnolentus? In ſcripturis per ſomnum aliquando peccatum, aliquando mors intelligitur; vnde in Euangelio: *Lazarus dormit*, ſubauditur in morte, & Apoſtolus ad Theſſalonicenſes: *Nolumus vos ignorare de dormientibus*, hoc eſt de mortuis. Aliàs verò idem Apoſtolus de ſomno peccati ſic. *Qui dormiunt nocte dormiunt*, hoc eſt qui malè agunt, tenebras quærunt. Habet autem nox quatuor vigilias, vel quatuor ſomnos, primus ſomnus noctis, ſuggeſtio eſt inimici; adiungit primo ſecundum, qui præbet ſuggeſtionibus aſſenſum, vſque ad tertium non euigilat, qui malum perpetrare non dubitat. Sepelitur in quarto, cui dominatur conſuetudo, &c.

Ioan. 11. 11.
1. Theſſal. 4. 13.
Ibid. 5. 7.

DE APOSTOLIS.

SERMO.

Luc. 22. 28
Pſal. 2. 8.

VOs eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis, &c. Verba ſunt teſtatoris illius, cui Pater ſuus dixit; *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tibi, & poſsidebis terminos terræ*, vltimæ enim voluntatis, vltimæ diſpoſitionis, & ſupremæ diſtributionis paginam condens, bona ſua tam filijs, quàm amicis & ſeruis in hoc teſtamento legauit; & heredes ſubſtituit, qui cohæredes eſſent in menſa, in iudicio, & in regno futuro. Ne quis autem ſuperciliosus libellum teſtamenti calumniaret, & non iure, ſed ſolâ voluntate ductum, abſque ratione hæredes inſtitutos reprehenderet, cauſam & meritum præfixit, quare tantis muneribus Apoſtolos ſuos IESVS honorauerit, vos, inquit, eſtis, qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

Ecce labor, ecce opus, ecce fidei meritum, ſequi hominem pauperem & inopem; qui non habebat, vbi caput reclinaret; contra quem filij matris ſuæ

Iudæi pugnabant, cui Scribæ & Pharisæi insidiando inuidebant; cui omnes detrahebant; cuius animam quærebant; quem de ciuitatibus suis frequenter expellebant, magnæ fidei, magnique laboris erat. Hæc omnia IESVS tentationes suas vocat, quem nostræ non tangebant tentationes, quia in carne eius nullus vnquam surrexit stimulus peccati, in qua fomes originalis mali non absorptus; non præcisus solùm, sed procul & ab vltimis finibus conceptionis & natiuitatis prorsus fuit relegatus; tam enim IESV pleno Spiritu Sancto potuit accedere, seu penetrare motus illicitus carnis, quàm Deum depellere de sede æternitatis flatus Luciferi, quo aspirauit sedere in monte testamenti in lateribus Aquilonis. Potuit tamen tunicam mortalitatis assumptam perforare, laniare, discerpere, & etiam expoliando, cum permissione benignitatis, & cum patientia incomprehensibilis dispensationis detrahere.

Has malignorum Iudæorum influxiones, & insultationes appellat tentationes suas: *Vos*, inquit, *estis qui permansistis mecum in tentationibus meis*, *vos*, notat diuinam electionem, quæ elegit eos ante mundi constitutionem. *Qui permansistis*, notat constantiam & perseuerantiam illorum; *mecum*, notat vnanimem affectionem, & specialem dilectionem. *In tentationibus meis*, notat nihil inesse adulationis, nihil fictæ & effæminatæ mollitiei, sed firmissimæ stabilitatis, & probatæ fortitudinis, quales fuerunt Caleb, & Iosue exploratores terræ: quales jerunt ad pugnam cum Gedeone; quales David constituit consortes belli, & principes populi.

Sequitur; *Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël*, grata quidem Deus acceptat obsequia, sed non vacua, nec irremunerabilia, vnde & Laban ait Iacob: *Num quia frater meus es, gratis seruies mihi? dic quid mercedis accipies, habebat autem duas filias, nomen majoris Lya, minor appellabatur Rachel; sed Lya lippis erat oculis; Rachel decora facie, & venusto aspectu.* Si pio & puro intellectu discutiente penetralia huius literæ, gratia reserauerit, cantum consonum hæc cythara cum psalterio Dauid modulabit; fratres suos Apostolos Dominus appellat dicens: *Ite, nunciate fratribus meis*; horum seruitium, qui nullius eget, penes se remanere sublata spe remunerationis non patitur; vnde & Petrus cum dixisset: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, adjunxit, quid ergò erit nobis? & Dominus: Amen dico vobis quod vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me in regeneratione cùm sederit filius hominis, &c.

Luc. 22. 29.

Genes. 29. 15.

Math. 28. 10.

Alibi quoque cum dixisset: *Vos autem quem me esse dicitis*, & Petrus respondisset: *tu es Christus Filius Dei viui*, simili penè verborum ordine subjunxit: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, &c.* cum ergò dixisset, vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, addit, & ego dispono vobis, &c. animaduerto in hac recompensatione duas filias Laban, vnam in mensa; alteram promissam in regno, maiorem id est priorem, in mensa; minorem, id est, sequentem in regno. Lippam oculis in mensa, decoram facie, & venusto aspectu in regno: inde est, quòd ex aduerso mensæ ponitur in

Math. 16. 16.

tabernaculo candelabrum, ne desint vsquequaque mensæ Dei subsidia lucis; quæ stat in latere Aquilonis, vnde venit ventus turbinis, à principe namque tenebrarum, qui sedet in lateribus Aquilonis, cæcitas ex parte contigit in Israël, ne videatur gloria Dei in hoc mundo, nisi in nube sacramentorum.

An mensa igitur altaris Lya, licet maior natu in promissione, cùm dicitur vt edatis, & bibatis super mensam meam; laborat tamen videre, quæ ibi apponuntur & consecrantur; sed non potest, non propter defectum existentis in illo sacramento veritatis, sed propter detrimentum luminis; nunc enim videmus per speculum ex candelabro fidei, & in ænigmate opertorij, quod est species panis, & vini, verumtamen cùm septem dies transierint, & venerit quod perfectum est, tunc euacuabitur quod ex parte est; tunc in regno claritatis, non stando & laborando edemus, & bibemus, sed sedebimus judicantes duodecim tribus Israël; tunc Rachel copulabitur nobis decora facie & venusto amictu. Sed quia adhuc in via sumus, & sine viatico deficimus, ad mensam diuitis redeamus, & qui de mensa, vel sub mensa, vel in mensa, vel ad mensam vel super mensam communicent videamus.

Hebr. 7.26. Super mensam namque indubitanter est ille de quo ait Apostolus; *Talis decebat vt nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus.* CHRISTVS vtique IESVS, qui est hostia pura, hostia sancta, hostia immaculata; hostia pura ab originali peccato; hostia sancta ab omni actuali; immaculata, ab omni etiam veniali. Agnus enim est Dei qui non tangit, sed qui tollit peccatum mundi. De mensa edunt vniuersæ familiæ christianorum, qui per fidem sunt in corpore, & de corpore CHRISTI; cibus namque huius mensæ est gratia, quæ pro omnibus gustavit mortem, vt morte absorptâ omnes gustarent vitam; vnde: *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illis in* Psalm. 144.15. *toto orbe; aperis tu manum tunc, & implebuntur omnia animalia benedictione.*

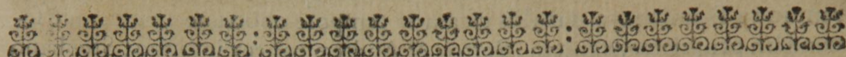
Graue & grande damnum patitur omnis actio, quæ non fit tempore opportuno; vnde Salomon: *Omnia tempus habent*; si fornicatione, si adulte- Eccles. 3.1. rio, si immunditiâ non nominandâ pollutus, Sacramento Dominici Corporis & Sanguinis te ingesseris; non dat tibi Deus escam, quia non dat nisi in tempore opportuno; si odio, si irâ, si iracundiâ, si quo criminali depressus, accesseris sanguini CHRISTI; scias quia vestimentum tuum sanguine tali mixtum, in combustionem erit, & cibus ignis. In tempore igitur opportuno accedit ad Deum lotus vestimentis; aquâ confessionis & compunctionis emundatus à delicto maximo, id est, ab omni criminali, fidelis, deuo- Exod. 19.15. tus, esuriens, & sitiens iustitiam; vnde ait Moyses ad populum: *Estote parati in diem tertium, ne appropinquetis vxoribus vestris.* Si non licet appropinquare vxoribus, licet commisceri meretricibus? si abstinendum est à licito concubitu vxorum, est ne admittendum stuprum nefandissimum masculorum & belluarum? Mira Dei patientia, crudeliùs transfigitur manibus, & ore talium, quàm flagellis Pilati, quàm lanceâ militis, quàm Iudæorum spinis & militum clauis.

Tales non sunt de mensa Domini, quia non sperant in illum; sed qui sperant in te Domine, tu das illis escam in tempore oportuno; vnicuique secundùm propriam virtutem; Petro, & Andreæ panem in ligno; Stephano in lapidum congerie; Laurentio panem in craticula; singulis Martyribus singula tormenta, tanquàm passionis suæ, & crucis minuta fragmenta; vnde in Euangelio: *Colligite quæ superauerunt fragmenta ne pereant*; id est, Ioan. 6. 12. ne Martyres à passionibus immunes transeant, cùm ipse panes fregerim, & quicquid pœnæ temporalis est, in corpore meo pertulerim. Dat itaque escam in tempore opportuno, non vno simul, sed toto sparsim tempore Martyres suos mittendo, & disponendo in Ecclesia Catholica; isti verò non solùm sunt de mensa, sicut grex & familia indocta, sed sunt in mensa, & ad mensam, & super mensam.

Sub mensa verò publicani, & peccatores, qui sicut canes famem patiuntur, & conuertuntur ad vesperam, dicentes cum illo Euangelico Pharisæo; Domine non sum dignus leuare oculos meos ad cælum, &, non sum dignus vocari Apostolus, &, non sum dignus vt intres sub tectum meum. Isti nec à mensa recedunt desperatione sicut ille qui dixit: *Maior est iniquitas* Gen. 4. 14. *mea, quam vt veniam merear, ecce eiicis me hodie à facie terræ & à facie tua abscondar.* Nec irruunt ad mensam fronte meretricis, & rabie immoderata, sed tempus opportunum expectant, vt cùm filii saturari fuerint; excutiat pater bonus sinum suum, & micas quæ non negligentia, sed copiosa abundantia in gremium distillauerat, canibus quasi non ex industria projiciat. Sic itaque catelli & canes edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Leuitæ ad mensam Domini accedunt, vniuersa vasa Sanctuarii, tam in manibus, quàm in humeris portantes; portiones bonas isti obtinent de mensa Domini; primitias enim spiritus jam habent in fide, & decimas in spe denarii, qui laborantibus in vinea promittitur & datur.

In mensa sunt qui Deo semper assistunt, & de adipe frumenti medullam sumunt, melque de petra, & oleum de firma petra sugunt: ij sunt Sacerdotes & filij Aaron, qui jure Patri succedunt: labia habentes coccinea de sanguine vuæ, & motum, dentes eburneos & hebeninos, de castitate diuinorum eloquiorum, vestem nuptialem de charitate Dei & proximi, de qua profluunt myrrha mortificationis, gutta humilitatis, cassia spei, & deuotionis & orationis; vnde odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris: ab his quoque procedunt, tanquam de throno, fulgura excommunicationis, voces exhortationis, & tonitrua comminationis æternæ damnationis, &c.

IN COMMVNI CONFESSORVM.

SERMO.

In illa verba : *Videte, vigilate & orate.* Marc. 13. 33.

NEc securi esse debemus spe vana, nec torpere fallaci desidiâ; in altero seducimur, in altero opprimimur, præmium sperando quod nunquam meruimus operando. Opprimimur cùm nulla circumspectione solliciti, repentina morte ad causam æterni iudicii euocamur. Contra vanam securitatem dicitur. *Beatus homo qui semper est pauidus.* Qui autem mentis est
Prou. duræ corruet in malum. De corpore damnoso dicit Salomon: *propter fri-*
28. 14. *gus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate cùm venerit super eum repentinus interitus.* Dominus itaque qui vult omnes homines saluos fieri tollens securitatem & torporem excutiens ait, Videte, vigilate & orate. Videte contra ignorantiam, vigilate contra diaboli fallacem muscipulam, orate diuinam clementiam. Parum namque est nosse quid sit faciendum, parum contra inimicum castra ponere nisi Dei sapientia & Dei virtus ministrauerit consilium & auxilium: Solus Deus illuminat tenebras nostras, solus qui docet manus ad prælium, & digitos ad bellum, qui est fortitudo nostra & firmamentum & refugium.

Vt itaque si cæcus es lumen recipias, quære lutum & sputum Domini? Si lippus collyrio inunge oculos tuos; si oculus turbatur, aquâ patientiæ fomentando, madefacias illum, & manutergio mollis responsionis terge illum, mollis enim responsio frangit iram. Sputum Domini est saliua descendens ad os à capite, sapientia vtique quæ incarnata descendit ad nos à patre luminum & lutum ex diuina & humana conficiens per vnionem, non per confusionem naturarum, cæcum natum per originale peccatum genus illuminauit humanum, quod in Euangelio quærenti quid vis vt faciam tibi? respondit Domine vt videam: cuius oculus tam cæcus quem candor lucis æternæ, splendor gloriæ, sol iustitiæ tantæ miserationis radio expulsa caligine non illustret? Infidelitas oculos clausit, fides aperuit; liniuit oculos cæci Dominus cum credere docuit: Abiit qui obedi-
Psal. uit, lauit qui baptismum suscepit, vidit qui suum creatorem agnouit, *Vaca-*
45. 11. *te*, inquit, *& videte quoniam ego sum Deus.*

Quare occupas, quare diuidis, quare diminuis, quare dimidias intentionis oculum erga multa & circumscriptibilia? centuplicatus & mundifi-
Cant. 4 catus tam incircumscriptum comprehendere non posset. *Vulnerasti* ait spon-
9. sus *cor meum soror mea in vno oculorum tuorum*, & *in vno crine colli tui.* Noli altero oculo me, altero ad alterum respicere, quia melius est cum vno oculo ad vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

Vnum tantum habet oculum, qui nil amat præter Deum & propter Deum, hic vulnerat cor Dei, quia licet fragilis & peccator, penetrat viscera Dei; nec dolet ex hoc vulnere Deus, cùm plaga ista non sit doloris sed amoris; non sit incurabilis morbo, sed sanabilis verbo. O anima quid videbis ingressa per hoc foramen, per hoc vulnus, per hoc ostium apertum amicis, clausum inimicis. Vtique quod non licet homini loqui non per venas susurrii.

In vinea huius contemplationis, licet vuas comedere, extra efferre non licet, *Sicut adipe & pinguedine* ait Psalmista, *repleatur anima mea.* Quid deinde, afferes ne, & efferes partes expectantibus nobis fortis cum asino sensualitatis, exponendo & exprimendo, quæ gustaueris? nequaquam sed labiis exultationis laudabit, non enarrabit os meum, propterea velamen positum est super faciem Moysi, cùm egrederetur à consortio & colloquio Dei. Vnde Apostolus, *videmus nunc per speculum, & in ænigmate, tunc autem facie, ad faciem.* Videre ergo non possumus quia lippos habemus oculos & superfluis & viscosis humoribus tum de fragilitate nostra, tum de consuetudine mala. Collyrium proinde quærendum, pro causa & effectu morbi conficit medicus emplastrum collyrii. Accusat se peccator, audit Sacerdos, deplorat ille suam ægritudinem, adhibet iste compassionem, & apponit sollicitudinem iuxta culpam, apponit pœnam non supra posse, acredinem pœnitentiæ infundendo, sed infra medendo, & modum medicinæ temperando.

Psal. 62. 6.

1. Cor. 13. 12.

Malè sanat vulnus, qui in confessione apponit vulnus super vulnus, dum nimis pœnitentiam, vel aggrauat, vel extenuat, in altero austerus, in altero dissolutus; vtrumque vitium cauet Samaritanus cum imponit saucio oleum & vinum. In oleo mansuetudo consolationis, in vino intelligitur mordens increpatio satisfactionis. Sic tergenda est lippitudo peccati, ne suffundatur pupilla affectus pœnitentis. Melius est vt remaneat aliquid de lippitudine, quam vt tollatur præ nimio pondere, correptio pœnitentiæ. Peccata itaque sua confitentibus dicendum est, *Videte, vigilate & orate,* videte iniunctam pœnitentiam, vigilate contra culpam, ne canis reuertatur ad vomitum, orate veniam, ne iudex vos tortoribus tradat donec reddatis vsque ad nouissimum quadrantem malorum & pœnarum.

Videte mortem, videte infernum, videte diabolum, mors auara, amara, cruenta, horrida, fœda & fœtida: auara quia vnum est de quatuor insaturabilibus, vniuersum genus hominum deuorans, nec famem sedat, nec ventrem implet, gustu suo auidior redditur & quot genera in mundo habet mortium, tot quasi in mensa sua præparat genera ferculorum. Amara est nullum fel morte amarius, non solùm consumit carnales delectationes quin etiam conuertit in amarissimas amaritudines. Cruenta est vt fera pessima quæ sanguine viuit, & nil aliud quàm sanguinem sitit à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem CHRISTI: certè & vsque ad sanguinem Antichristi non est effusus sanguis quem mors non lambuerit, & non absorbuerit. Horrida est, mortem horret non solùm animal rationale, sed omne etiam irrationale; corpore mortui hominis quid horribilius? Fœda

est, equum pallidum in Apocalypsi sequebatur mors quæ quicquid pulchrum est denigrat, & in se quidquid abominationis & turpitudinis est conglomerat. Fœtida est, cadauer putridum, non solùm humorem corrumpit, sed & aërem; facies eius corruptio, manus eius quæ operantur in luto animati corporis & in latere exanimati execratio. Posteriora eius, intolerabilis abominatio.

Hæc mors dissoluit quod Deus coniũxit, quæ in inferno depascit animas quæ in sepulchro de super ossibus neruos & carnes tollit, & vsque ad immundissimum puluerem redigit. Ergone timenda est, aut fugienda, aut contemnenda? Timenda equidem, nam timor mortis conturbat me; fugienda quoque, sed cum discretione. Est siquidem aliquando appetenda sicut Helyas ait: *Tolle animam meam*; & Apostolus, *cupio dissolui*. Aliquando suscipienda sicut Apostoli & Martyres pro fide defendenda; aliquando fugienda, sicut puer IESVS fugit in Ægyptum, & Paulus in sporta demissus euasit manus Damasci præpositi; quando de morte nullus fructus susciperetur. Contemnenda est ergo velut transitus ad meliora etsi difficilis, tamen vtilis, nam ad vitam non est transitus nisi per mortem. Cauendum verò mortis naufragium quod demergit naufragum vsque ad profundissimum infernum.

3. Reg. 19.4. Philip. 12.3.

Iam itaque videamus infernum quibus ferueat flammis, quibus congeletur stridoribus, quibus sordescat spurcitiis, quibus nares impleat fœtoribus, quibus visum offendat deformitatibus, quibus torqueat habitatores suos doloribus, quibus pereffluat enormitatibus: Denique quibus abundet calamitosis cruciatibus. In inferno nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, in inferno sunt tenebræ exteriores, ibi fletus & stridor dentium; in inferno stramentum tinea, operimentum vermes qui non moriuntur; in inferno vox Domini intercidentis flammam ignis, & flamma illa ardebit & non lucebit. In inferno ab aquis niuium transibunt ad calorem nimium; in inferno damnati sicut oues positi sunt, mors depascit eos; in inferno Deus quis confitebitur tibi?

Infernus locus est leonum, cubile draconum, mansio dæmonum, patibulum damnatorum; infernus incus est malleatorum vbi conquassantur capita multorum, vbi supplicium suppliciorum, vbi malum excedens terminum, tam tempore, quam mensurâ pœnarum, vbi cruciatus, qui semper afficit, numquam deficit, sufficit de inferno. Videamus quem vtinam nunquam videamus diabolum principem, non iam post iudicium huius mundi, sed tantùm inferni. Licentia hactenus vaga, sed tunc reclusa quò breuiori abutitur potestate, eò acriori insanit seueritate. Appenditur in statera, & inuenitur minus habens tam in gente, quam in orbe. Refrænabitur potestas decipiendi, non voluntas nocendi; Iob à planta pedis vsque ad verticem percussus à Sathana, tanquam sub aspectu viderit quem fortiter pertulit, sub specie Behemoth describit cum singula membra ei assignans, quibus multiplex illius malignitas typicè demonstratur. Prolixa est eius descriptio sed nequitia grauior & prolixior fœnum quasi bos comedet, &c.

SER-

SERMONES IN SYNODIS HABITI.

SERMO I.

Filli hominis speculatorem dedi te domui Israël, & audies de ore meo verbum & annunciabis eis ex me: si dicente me ad impium morte morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris vt auertatur à via sua mala & viuat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Grande damnum est periculum animarum, nil est tanti in creaturis sub sole quod tantum damnum possit resarcire. Creator & Redemptor animarum optimè nouit earum pretium; primò quia antequam crearet, constitit ei de pretio creandarum, ab ipso enim statutum est pretium, à quo causa eis & principium, deinde soluendo in redemptione pretium, & si non certiùs, tamen laboriosiùs didicit quanti essent quarum non soluetur obligatio nisi Domini cæli & terræ interueniret crucifixio. Res igitur arua & summa tractatur, vbi de anima agitur. *Quam*, inquit CHRISTVS, *commutationem dabit homo pro anima sua*? Item *quid prodest homini si mundum vniuersum lucretur, seipsum autem perdat & detrimentum sui faciat*? Legislator quoque Moyses æquitatis interpretatione multis casibus commutationes quasdam in lege admittit vt ibi: *Primogenitum asini mutabis oue.* Vbi autem mentio fit de anima percussa & occisa, nullum nisi par occurrit ei remedium, scilicet vt sit anima pro anima.

Ezech. 3. 17.

Math. 16. 26.

Exod. 13 13.

Pensate igitur ô vos rectores animarum, quale suscepistis depositum: & sanè sapiatis, quia tutius est resignare sanum, quàm simulatâ & ementitâ custodiâ penes vos habere demolitum & malè seruatum. Non vos alliciant emolumenta præsentium subsidiorum, quia non sunt illa appetenda subsidia, quibus æterna mendicitas comparatur, quibus æternæ miseriæ, in quibus non subsistitur, commutantur. Audite proinde explanatam, nec explanandam quæ hoc dicit, dominicam sententiam, *Fili hominis speculatorem dedi te domui Israël*, vsque *sanguinem autem eius de manu tua requiram.* Vsque ad nubes, vsque ad sydera sacerdotalis dignitatis exaltatur solium, sed in fine si ruinam fecerit, deprimitur vsque ad gehennale sterquilinium, iuxta illud, *Eleuans allisisti me.* Est in appetitu eleuatio, sit in aspectu mentis tam pœnalis & damnosa allisio. Ecce alter Deus in terris est Sacerdos: Soluit Deus peccata, soluit Sacerdos; benedicit Deus, benedicit Sacerdos: aperit Deus cœlum, aperit Sacerdos, absoluit hominem Deus, absoluit Sacerdos: damnat Deus, condemnat Sacerdos. Deus Pater ineffabiliter verbum de se genuit ab æterno, consubstantiale sibi; Sacerdos & in hoc sed à longè imitatur eum (quod tamen simpliciùs dicendum & sobriè prædicandum est) quando diuinissimis in Missa verbis

Ps. 101. 11.

prolatis, corpus illi verbo, quod est Filius Dei personaliter vnitum, conficit, & propria manu fidelibus populis in salutem distribuit, sicut & Deus misit eum redemptionem populo suo.

Quæ ista dignitas vestigiis sic inhærere diuinis, & iustitia præeunte è vestigio sic in via eius ponere gressus suos? Quid vltra & quò vltra? omnia insignia sua quæ tradi debuerunt & potuerunt Ecclesiæ suæ, & præcipuè Sacerdotibus, reliquit Dominus. Sic enim Ionathan & Dauid inierunt fœdus pacis & amicitiæ perpetuæ: sic CHRISTVS cum Ecclesia sua, quam
1. Reg. 18. 1. sicut ibi dicitur, *diligebat vt animam suam*: Nam animam suam posuit pro ea. Dicitur etiam ibi quia expoliauit se Ionathan tunica quâ erat vestitus, & dedit eam Dauid & reliqua vestimenta sua vsque ad gladium & arcum suum & vsque ad baltheum. Inclusiuè non exclusiuè legendum est, *vsque*, nam filius Regis Ionathan de palatio suo & gloria compassus puero Dauid, id est Ecclesiæ, qui adhuc pauper & exul huc atque illuc fugitabat dum peregrinatur in terris, tunicam suæ humanitatis, quam vestiuerat in dispensatione Incarnationis, tradidit pro ea moriens, & corporis sui Sacramentum in cœna tradens, & reliqua vestimenta; id est, omnia quæ gessit & dixit in hoc corpore, & gladium suum, id est, potestatem ligandi & soluendi, siue prædicandi, & arcum; id est, scripturam & Euangelium; & bal-
Luc. 12. 35. theum, id est continentiam Euangelicam de qua dicitur, *sint lumbi vestri præcincti*, sed nomen suum Ionathan Dauid nequaquam imposuit.

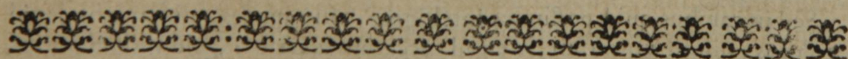
Christus verò nec nomen suum de gremio sponsæ suæ tulit, sed penè omnia nomina sua absque inuidia communicauit: Vnde hic dicit: *Fili hominis speculatorem dedi te.* Quo se alio nomine totiens in Euangelio appellauerit? quotiens filium hominis non succurrit memoriæ? & hoc tam solemne nomen principaliter Episcopis, secundariò omnibus Sacerdotibus indulsit. Vnde & Episcopus superintendens, id est speculator interpretatur, & minores Sacerdotes, qui licèt non habeant plenitudinem potestatis, tamen vocati sunt in partem solicitudinis, eandem accipiunt sollicitudinem speculandi cum cura regendi populi. Hic verò filius hominis de specula cæli speculatur super filios hominum, vt videat si est intelligens aut requirens Deum: Speculatur & conscientias omnium hîc astantium bonæ an malæ sint, mundæ an immundæ, deuotæ an indeuotæ. Speculatur speculatorem vtrum stet in specula sua totis diebus, & totis noctibus, vtrum clamet sicut leo fortiter. Hoc enim officium est speculatoris, vigilare, aspicere & clamare assiduè, & in sublimiori stare vel sedere. In vigiliis notatur solicitudo, in aspectu siue contuitu lectio & contemplatio, in clamore prædicatio in altiori statione religio. Excludit solicitudo negligentiam, lectio ignorantiam, contemplatio secularium negotiorum curam, prædicatio excitat timorem & amorem diuinum, religio informat mores sibi commissorum.

Attende Antistitem tuum fili hominis, Sacerdos magne & parue, intende quomodo non solùm in cælis semper stat in specula sua, sed etiam in terris quasi in specula in montem frequentissimè & ascendit, docet, orat & pernoctat. Denique in monte transfiguratur ante Apostolos, de monte as-

cendit ad cœlos: aſcendit quoque in ſpecula, cum valefacturus mundo in cruce ſubiit & obiit, vt doceret vos vſque ad mortem defendere dignitatem ſacerdotalem, ſurſum cor ad cælum leuando, non ad turpes quæſtus declinando. Fili hominis fragilitatem tuam attende, & viſcera miſerationum in pauperes, peregrinos, viduas, orphanos, egenos, infirmos, afflictos quacumque calamitate, habe: fili hominis peccata ſua confitentibus compatere, congemiſce gementibus, condole dolentibus, collacrymare lacrymantibus, & conlabora laborantibus, conjeiuna jejunantibus, alleuia pœnitentiam corde contritis, & in immenſum de peccato verecundantibus.

Fili hominis in alienis cognoſce te ipſum. Fili hominis ſis humilis, non arrogans & ſuperbus, vt qui tremens & timens ſæuitiam medici & medicinam animæ ſuæ antequam accederet expaueſcebat, à te exhilaratus ſuper bona & affabili exhortatione meliori ſpe rediturus abſcedat; & tamen ſpeculatorem dedi te domui Iſraël, fili hominis, vt naturæ compaſſionem, vitiis rependas rectitudinem; ſic ſolue illaqueatum, ne incurras laqueum, ſic purga foueam, ne cadas in eam; ſic oleum ſauciato appone, vt vinum carnem mordeat putridam. Fili ergo hominis ſpeculatorem dedi te. Cui? domui Iſraël. Cui? vineæ meæ, vinea enim Domini domus Iſraël eſt.

Ecce vinea Domini plebs Chriſtiana, Eccleſia Catholica: in hac eſt botrus ille cypri grandis valde quem in vecte crucis duo homines, duo populi ſuſpenſum de terra promiſſionis attulerunt ad demonſtrandam fertilitatem terræ, vt plantetur, vt colatur, vt putetur, vt fodiatur, vt cingatur, vt claudatur, vt cuſtodiatur ab auibus, à furibus, à vulpibus; vt colligatur vt torculetur & vinum ſaluetur. Speculatorem dedi te domui Iſraël. Plantetur itaque per regenerationem baptiſmatis, colatur per inſtructionem ſanctæ religionis; putetur per amputationem carnalis deſiderii; fodiatur per confeſſionem cordis & oris; cingatur vel ligetur per diſtrictionem ſancti propoſiti; claudatur per remotionem ſecularis conuerſationis; cuſtodiatur per auxilium Angeli & prælati ſui; colligatur per reſignationem bonorum operum & meritorum ab Angelo in die judicii; torqueatur interim in torcularibus mundanæ tribulationis; reponatur in doliis æternæ felicitatis, quod vobis præſtare dignetur IESVS CHRISTVS Domini qui viuit & regnat.

SERMO II.

N*Olite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas veſtras ante porcos.* Stultum & impudicum eſt ad menſam Domini vel communicando ei, vel diſponendo de illo, non vocatum accedere; temerarium, & præſumptuoſum, per excommunicationem repulſum ſe ingerere; infidum Math. 7. 6.

& damnosum, vocatum cum mala conscientia irreuerenter confidere. Præsumptio in primo, proteruia in secundo, iniuria in tertio damnatur: de primo dicitur: *Nemo sibi sumat honorem, nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron*; de secundo dicitur Adæ: *Ne comedas de ligno scientiæ boni & mali:* De tertio: *Cùm intraret rex vt videret discumbentes, &c.*

Heb. 5. 4. Gen. 2. 17. Math. 22. 11.

Primus cùm venerit ad eum amicus suus de via, id est, animus ad seipsum conuersus fuerit de ignorantia, non habet licentiã Sacerdotali quod ponat ante illum recreandum & redimendum: Secundus ad vesperam conuersus, famem patitur vt canes, quia de peccato confusus, cùm venerit ad Babylonem, ibi liberabitur: tertius quia indignè manducat, & bibit, judicium sibi manducat, & bibit. Primus infidelis; secundus excommunicatur ab Ecclesia; tertius hypocrita & nequam, cuius contaminatur mens, & conscientia; de primo quia jam iudicatus est, tanquam non habens loqui & iudicare; Dominus agit de secundo & tertio sic: *Nolite sanctum dare canibus, &c.*

Videndum est de hoc sancto, & de his margaritis; & sciendum quia diuersæ sunt significationes huius nominis, *Sancti*; sanctum enim non solùm dicitur in animatis, sed etiam in inanimatis, vt terra sancta, locus sanctus, ignis sanctus, vasa sancta, & similia. Dicitur & Deus sanctus, & Angelus sanctus, & homo sanctus, & corpus CHRISTI sanctum, & Euangelium sanctum. Locus dicitur sanctus, primò quia ibi gesta sunt, vel geruntur, vel gerenda sunt quæ pertineant ad sanctificationem; sicuti vbi Dominus crucifixus est; vbi conficitur corpus eius: vbi in rubo apparuit Moysi; ignis sanctus, vel quia de cælo venit, vel quia in holocaustis & sacrificiis diuinis tantummodò habebatur, & lucernis illustrandis: vasa sancta, quia ab humanis vsibus separata, diuinis tantummodò exhibebantur obsequiis.

Dicitur Deus sanctus, quia omnia sancta sanctificat; Angelus sanctus in bono confirmatus, voluntati diuinæ assiduè famulatur; homo sanctus, quia initiatus sacræ regenerationis mysteriis, connumeratur ciuibus curiæ cœlestis, corpus CHRISTI sanctum, quia operatione Spiritus sancti per ministerium sacerdotale, visibilis materia in visibilem & veram substantiam conuersa corpus CHRISTI, quod de Virgine sumptum dicitur, creditur, & certo certius tenetur; Euangelium sanctum, quia promissione cœlestium, & præsenti sanctificatione credentium mentes sanctificat. Specialiter igitur de verbo Euangelii, & corpore CHRISTI dicitur, *Nolite sanctum*, &c.

Sed in canibus quid possumus intelligere, nisi rapaces, nisi auaros, nisi gulosos, nisi ad vomitum, id est ad peccatum reuersos? Quid verò in porcis, nisi immundos, nisi brutos, & nunquam honestati deditos? O quam pretiosas & speciosas margaritas in foro suo Rex virtutum, & negotiator animarum hodie CHRISTVS IESVS exposuit! si dederit homo omnem substantiam domus suæ, & comparauit saltem vnam margaritam, non pœnitebit in æternum, quia thesaurus desiderabilis est, immò inæstimabilis. Prima autem est absolutio peccatorum; secunda reconciliatio pœnitentium; tertia chrismatis confectio; quarta corporis & sanguinis Domini consecratio; quinta pedum ablutio; sexta, præclara illa Domini & saluberrima præ-

dicatio; septima passionis inchoatio. Nullum has attingit pretium, quia omnes & singulæ superant omnem, non solùm censum, sed & sensum.

Vt quid tamen mercator noster illas attulit & protulit, nisi fortè quia non vendere sed dare voluit? an non ita Paulus in humeris suis plenos deferens saccos huiusmodi margaritarum hoc insinuat, quod potiùs venerit ad forum nostrum dare quàm vendere dicens: *Sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei?* & item: *Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis?* Non est igitur gloriandum de acceptis quasi de propriis, immò, qui gloriatur in Domino glorietur, & de gratuitis eius beneficiis gratias referat; & quod gratis accepit, gratis fidelibus tribuat, non canibus vel porcis. Caueant & singuli ne tanquam canes accedant ad sancta; aut tanquàm porci deuorent ea, sed se probent & examinent confessione & pœnitentiâ, vt mereantur sanctificari, & sancti percipere sancta. Rom. 11. 29. 1. Cor. 4. 7.

SERMO III.

SI *ego Dominus, vbi est timor meus? & si ego Pater, vbi est honor meus?* Valde superbus est, qui dedignatur talem Dominum, valde ingratus, & insanus, qui respuit tanti Patris, tam benigni affectum: Rationis perdidit donatiuum, qui mauult repugnare Deo quàm seruire, cùm iugum seruitutis illius ille nec tunc possit excutere, cùm elegerit fugere; duriori seruit refugâ virtute, quàm sequipeda; sola namque pertinacia crudeliùs afficit reluctantem quàm obsequentem. Est certè fructus optimus boni serui fecisse voluntatem domini sui; sic nempè nec ad oculum seruiens fidelis seruus & prudens, habens etiam oculos in manibus eius, assiduè orat & dicit: *Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.* Ac denuò ad imperium Domini proficiscens, & ad verbum eius figens tabernaculum, tanquàm hircus apopompeius, paratus quamlibet petere solitudinem, & subire difficultatem dicit: *Domine quid me vis facere?* Malac. 1. 6. Psal. 142. 10. Act. 9. 3.

O vos Domini Sacerdotes, serui non quilibet, vel cujuslibet; sed peculiares serui IESV CHRISTI, quorum officii est non lateres Pharaonis componere, sed Ecclesiam in augmentum corporis CHRISTI super petram solidi firmamenti coædificare, nec carnes taurorum super struem lignorum pelle detracta, & per frusta concisas concremare, aut sanguinem hircorum libare, cornuaque altaris cruore vituli madefacere; sed carnes Agni incontaminati, & immaculati IESV CHRISTI in sacramento panis & vini viuificâ diuinorum verborum virtute consecrare, & sanguinem in quo anima CHRISTI significatur, repræsentare, angelicasque virtutes ad auxilium per huius sacramenti virtutem inclinare; quæ nobilitas, quæ libertas, quæ ingenuitas huic nostræ seruituti poterit comparari? Adeò

enim gaudet ineffabili generositate, non sacramentali solùm, sed etiam temporali conditio Sacerdotalis, quò d de seruili genere quilibet procreatus nunquam ordinetur, nisi priùs manumittatur; quatenus nesciat habere hominem Dominum, qui soli famulaturus est Domino Deo exercituum.

1. Petr. 2. 9. Vnde Petrus Apostolus: *Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*; genus, inquit, electum; reuera tanquam tribum Leui de duodecim tribubus; tanquam grana meliora de vniuersa segete filiorum hominum; tanquam Dauid de cunctis fratribus; tanquam oues de hædis; tanquam lapides pretiosos de innumerabili arena maris, tanquam monetam probabilem & regiam de aceruo multarum monetarum; tanquam lilium conuallium de filiabus Chananæorum, quas odit anima Isaac; tanquam stellas præclaras in perpetuas æternitates elegit. Vos ô Sacerdotes Domini de plebe non electa & electa, non dilecta & dilecta, non sua & sua: genus electum, non reprobatum; genus electum, non abiectum; genus electum, non sordidum; genus electum, non maledictum; genus electum in opere, in sermone, in cogitatione; genus electum in radice, in flore, in fructu; genus electum in sanctificatione & honore; genus electum ad ministerium Apostolorum, ad testimonium Martyrum, ad consortium Confessorum, ad æmulationem Virginum, ad societatem Angelorum.

Inde genus electum, regale Sacerdotium, distinctione longâ duæ istæ propagines Israëliticarum dignitatum, metas proprias multo tempore tenuerunt & licèt cognatione excellentioris gradus mutuò se se aspicerent, non tamen coniunctione aliqua, nisi rarissimè conueniebant, ne tribuum fieret confusio, & dignitatum decurtatio. Fine tamen sæculorum, & plenitudine temporum adueniente in occursu illius, qui facit vtraque vnum, præcurrens Virgo Maria, in sua origine complicuit vtriusque propaginis cacumina & pluralitatem Christorum euacuans, vnum CHRISTVM concepit & edidit, cùm esset de Iuda sceptrum Regium, & de Leui summum sacerdotium. Vnde Psalmista de regia dignitate ait: *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus*
Ps. 109. 2. & 4. *ex Sion*; & de Sacerdotali: *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum; tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Regale itaque sacerdotium est CHRISTI pontificium, pro coniunctione regii & sacerdotalis generis in ipso.

Manauit autem dignatione suâ, mixtura hæc sacramentalis ab ipso capite vsque in oram vestimenti; ita quod à summo Pontifice Petro, aut Vicario Petri, in vltimum Sacerdotem, pleno eodem liquore gratiæ, omnes ordinatos catholicè, & purè, ac dignè Spiritus sanctus repleuerit semper & repleat tam regio honore, quod designat corona in capite; quàm sacerdotali dignitate; quod stola, & alia insignia sacerdotalis ornatus demonstrant. Veraciter itaque dicitur quòd estis genus electum, regale sacerdotium. Mores ad actus regios desiderat regale sacerdotium; mores ad actus sacerdotales exigit regale sacerdotium: nolite rusticanis peccatis implicari, qui de nomine CHRISTI censemini. Ministerium vestrum honorificate; nomen operibus implete, vt fructus surculi redoleant dulcedinem, & pinguedinem radicis: inserti enim oliuæ, excisi de oleastro, quia Christiani Sacerdotes

facti de genere corrupto, de massa siquidem, in qua filii iræ nascimur omnes filii Adæ, tulit & separauit nos Deus secundùm propositum gratiæ suæ, & de vasis contumeliæ, conflauit artificio misericordiæ vasa in honorem & gloriam suam aurea & argentea, quibus sicut Ioseph scypho suo inebriari & augurari solebat; sic CHRISTVS ministerio vestro, & voluntatem suam in vobis commissis impleat, & de futuro sæculo quæ mala præparentur reprobis, & quæ bona electis annunciet; hoc namque studiosè complendo eritis quod sequitur: gens sancta.

Sequestrationem vitæ & causæ quæ à secularibus, ô Sacerdos, intellige morticinum, quo notatur propria coucupiscentia; captum à bestia, quo intelligitur sugestio diabolica; & omne immundum, quo generaliter manifestatur omne peccatum, non tangas gens sancta. Dic potiùs cùm accedis ad sancta sanctorum Psalmum: *Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta*; Sicut enim diuisit Deus lucem à tenebris, & vocauit lucem diem, & tenebras noctem; sic gens sancta lucere debet in medio nationis prauæ & peruersæ. Vt tamen honesta & religio Sacerdotis differat à filiis Belial, qui opera tenebrarum faciunt, quantùm distat ortus ab occidente, dies à nocte; gens sancta de Spiritu sancto, quo regenerata est & vncta; gens sancta de loco sancto (locus enim in quo stas terra sancta est) gens sancta de habitu sancto; vestes enim sanctæ sunt, in quibus ministras quas dedit Rebecca Iacob, cùm patri porrigeret cibum & potum, & benedictionem exposceret; quas Moyses præparauit Aaron, cùm ad sancta ministraturus procederet. Gens sancta de mensa sancta, cui non communicat alienus; gens sancta de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta; gens sancta oculo columbino, manu tornatili, aurea, plena, hyacyntho, pede vitulino, naso discreto, sicut turris Damasci; ore veridico, de quo emissiones paradysi prodeunt; auribus signatis, ne audiant sanguinem, sicut hortus conclusus, fons signatus; gens sancta vt sancta sit corpore, & spiritu; sequitur, *Populus acquisitionis.*

Est populus adquisitionis, est populus distractionis; est populus subtractionis, est & perditionis, vnde Apostolus: *Nos non sumus subtractionis filii in* Hebr.
perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ: Populus acquisitionis quo 10. 39.
pretio? sanguine. quanto? pretio magno. à quo? à CHRISTO, qui dedit animam suam pro anima nostra; qui dedit carnem suam pro carne nostra. Vbi? in loco horroris & vastæ solitudinis, in loco crucis. Quomodo? ttiumphando aërias potestates in corpore suo super lignum crucis. Vnde? de captiuitate, de morte, de potestate illius, qui habebat mortis imperium. Ad quid? ad regnum: beati enim pauperes, quoniam ipsorum est regnum cælorum; sed quia duobus modis dicitur populus acquisitionis, siue acquisitus, siue acquirens, dictumque est de acquisito; videndum est quid acquirens populus iste acquisitionis acquirat.

Quid? *Hereditate*, inquit, *acquisiui testimonia tua.* Eia fratres, ecce le- Ps. 118.
pusculus quem sequebamur ab initio huius sermonis, videlicet præcepta & 111.
testimonia Dei: attendite seruum acquisitiuum & adquisitiuum, quem inuenit Dominus secundùm cor suum: quomodo recognoscit se seruum deuotissi-

mum, & Dominum benignissimum, qui dicit: Si ego Dominus, vbi est timor meus: En, inquit, ego seruus tuus, nec semel, aut in vno negotio, sed semper & in omni mandato, ego servus tuus; ideò enim repetit: Ego seruus tuus, ego seruus tuus. Nec ab heri, & nudius tertius, vel de nouo, ego seruus tuus, sed ab vtero ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ. O serue, vnde seruis? Psallam tibi in cythara sanctus Israël. Habesne aliud instrumentum, vnde cantes? Deus canticum nouum cantabo tibi, in Psalterio decachordo psallam tibi.

Si fortè non benè cantaueris quid? Ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper; profugiesne ab illo flagellatus? quò ibo à spiritu tuo? &c. & tamen discedimus à te, viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus. Si deiecerit te de gradu tuo, quid? Elegi abiectus esse in domo Dei mei: si negauerit tibi panem, quid? Cinerem sicut panem manducabo: Si jecerit tibi lapidem, quid? Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius: si auerterit faciem suam à te, quid? factus sum conturbatus; si mandauerit vt sileas, quid? Obmutui, & silui à bonis; si in carcerem te conjecerit, quid? Educ de carcere animam meam: si diem agendi constituerit, quid? Non intres in iudicium cum seruo tuo Deus? Si nescieris consuetudinem palatii eius, quid? Legem pone mihi Domine viam iustificationum tuarum.

Sunt ne tibi grauia & importabilia mandata eius? quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauum ori meo! perseuerabis ne in mandatis eius? hæreditate adquisiui testimonia tua: parùm est recipere, parùm facere, parùm retinere, parùm est etiam acquirere, nisi hæreditate acquirat. Hæres inquit, sum mandatorum, & mandata sunt hæreditas mea; non minori instantia seruo testimonia Dei, quàm bona mea hæreditaria; inde etiam Apostolus; *Benedictionem hæreditate possideatis.* Et vos fratres charissimi, populus acquisitionis hæreditate possideatis sanctuarium Dei, testimonia Dei, benedictionem Dei, quam nobis præstare dignetur Deus, qui est super omnia benedictus in sæcula. Amen.

1. Petr. 3. 9.

SERMO IV.

Hebr. 4. 15.

N*On habemus pontificem, qui non poßit compati infirmitatibus nostris;* Ne tanquam inexpertes, & rudes futura vltima dies supremi illius concilii, quod in Scripturis appellatur dies judicii, seruos patris-familias fideles & prudentes comprehendat; idcircò Domini & fratres charissimi, congrua æmulatione sacer iste conuentus, tanquam Agno judicanti, qui habet oculos septem, & cornua septem, se se repræsentat, Deo placita acturus, & Deo digna auditurus; atque animæ digna reportaturus.

Præferenda est itaque instructio Dei de fide sana, quæ est fundamentum &

& firmamentum noſtræ chriſtianitatis; de ſpe quæ eſt protectio, & eleuatio tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei; de charitate quæ eſt operimentum peccatorum, culmen virtutum, Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: quæ ſi deſit, fruſtra habentur cætera; ſi adſit habentur omnia: de legenda & intelligenda Scriptura, quæ eſt menſa eſurientium: de præceptis Dei, quæ ſunt ferramenta medicabilia animarum; de promiſſis Dei, quæ ſunt vnguenta curationum; de ſacramentis Eccleſiæ, quæ ſunt antidota & medicinæ reparabiles omnium ægritudinum; de Baptiſmate, quod eſt mare rubrum ſubmergens Pharaonem cum omnibus Ægyptiis inſequentibus, id eſt, originale peccatum, cum omnibus actualibus peccatis; de corpore & ſanguine CHRISTI, vnde viuificantur mortalia corpora noſtra, & animæ refocillantur tanquàm pane cæleſti, de ſancta chriſmatis vnctione, vbi vires animæ creſcunt; de confeſſione, quæ exſuperat omne venenum; de eleemoſina, quæ extinquit ignem æternum; de vnitate; pace & concordia omnium fidelium, quæ retundit audaciam aëriarum poteſtatum; de omni honeſtate morum, quæ acquirit amicitiam & ſocietatem Angelorum.

Vnde autem quis iſta vobis diſpenſare poterit, niſi Ioſeph aperiat horrea ſua noua & vetera, niſi ſponſus introduxerit in cellam vinariam, in cellam aromatum, in hortum nucum, & vnicuique Deus partitus fuerit menſuram fidei; diſpenſatori verò duplicem menſuram, quatenus & ſibi retineat, & eis qui non præparauerunt ſibi partem mittat. Fides igitur tanquam lucerna in nocte accenſa, circumluſtret nubem omnium ſacramentorum, quæ præ manibus habemus, & nimiò ſplendore ſuo etiam quæ ſupra firmamentum ſunt, tam in ordinibus Angelorum, quàm in triclinio ſummæ atque veræ Trinitatis & vnitatis puris intellectibus demonſtret: adoret Patrem ingenitum, Filium de patre vnigenitum; Spiritum ſanctum ab vtroque procedentem.

Hîc plus ſtudeat deuotioni, quàm diſputationi, non plantet nemus quæſtionum & multarum argumentationum iuxta hoc altare, quia tutius eſt adorato Deo cum reuerentia quietem animo ſuo præſtare, quàm irreuerenter ſecreta & arcana Dei * inquietare. Confabuletur ſi præualet cum Angelicis ſpiritibus, parùm reponens quæ ab IESV CHRISTO ſunt nobis relicta viuendi veſtigia; partim quæ in mundo fideles CHRISTI abſorbeat vndecumque ſuccreſcens miſeria; partim implorans eorum ſuffragia; partim explorans ſuper Eccleſia, quæ in terris peregrinatur diuina conſilia; Exhibeat proinde ſingulis eorum ordinibus ſtationes odoriferas, præbens gratiarum actiones, pro eorum indefeſſa ſollicitudine, & cura erga ægritudines & moleſtias noſtras; ac depoſcens ne peccatorum noſtrorum fœtore auerſi, deſpiciant neceſſitates noſtras, vertat poſt hæc vultum ſuper cardinem cœli, adoratoque ſcabello pedum Dominæ noſtræ, choros Confeſſorum, Martyrum, Apoſtolorum, atque Virginum humiliter expediat, & ad ſeipſum plenus lacrymis redeat.

* *f.* inquirere.

Ecce quomodo fides iuſtum deducit per vias rectas; ſed de radice tantæ fidei repentè pullulat ſurculus ſpei, & facit ſperare in Domino; quæ pro-

misit Deus diligentibus se, tanquam aquila grandis magnarum alarum, pennarum & plumarum. Euolat spes vsque ad medullam cedri, id est, gratiam Dei, ac de bonitate illius sperans, inter astra & filios altissimi, nidum partui suo constituit: parturit enim iustitiam, sed ne spes nuda & sola confundat, primò velut in balneo molli & delicatissimo caritatis se se immergat, vt intrinsecus possessor tantæ fidei & spei, charitate debriatus & extrinsecus pretioso vnguento delibutus, ipse per hæc in Deo & Deus in ipso maneat.

Cauete sancti Sacerdotes ne albam induentes, fidem postponatis; ne stolam assumentes, spem non habeatis; ne casulam superinduentes, quæ super omnia charismata est, charitatem deseratis. In his meditatio nostra concalescat die ac nocte, ne vectes vnquam extrahantur ab area, nec pisces de aqua, nisi fortè habentes pennulas & squammas, saltum fecerint per contemplationem super aquas huius mortalitatis, sicut & spiritus Dei ferebatur super aquas primæ creationis. Sanus namque & mundus est piscis religiosi animi, qui in excessu mentis rapitur, vt sit conuersatio eius in cælis, & de susurrio auræ tenuis, prælibat arcana illa, quæ non licet homini loqui.

Legite ergo Scripturam diuinam Sacerdotes, quorum labia custodiunt scientiam, quia vtilis est ad docendum nescientes; ad arguendum hæreses; ad corripiendum in malo persistentes; ad erudiendum pœnitentes. Hanc mensam parauit Deus in conspectu vestro cum panibus propositionis, id est, sententiis de gratia Dei pinguissimè refertis; vt appetitus discendi, legendi, sciendi non sine gratia famem sentiat; & gustus scientiæ, satietatis gratiam non consumat, sed lectio auiditatem, auiditas lectionem desideret. Tenet siquidem in hoc imaginem visionis gloriæ, quæ continua satietate sua reparatur, vt videatur ordine conuerso abundantia suggerere inopiam, & inopia abundantiam; cum tamen nulla sit ibi inopia, sed plena copia, præstans desideriis non fastidium, sed æternum desiderium.

Vt autem mensæ apparatus intelligatur, & quod legitur sciatur, candelabrum ductile de auro purissimo Beseleel fabricauit, & Moyses in latere aquilonari, iuxta eandem mensam collocauit. Adhibendum igitur studium sanctis libris, quod sit immobile & fixum trino pedi, historico, allegorico
Prou. 6.21.& 22.20. & morali iuxta Salomonem qui ait de lege: *Describe eam tripliciter, & liga eam in corde tuo iugiter.* Sit etiam ductile institutione seniorum, in cathedra fidei Ecclesiasticæ residentium, iuxta Apostolum dicentem Ti-
2. Tim. 3. 10. motheo discipulo suo: *Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositim, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, &c.* Sit quoque de auro purissimo, syncerae & sanæ intelligentiæ iuxta eundem
Ibid. c. 2. 15. 16. Apostolum: *Sollicitè cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis. Profana autem, & vaniloquia deuita,* Et alias: *Erit autem tempus cum sanam doctrinam non sustine-*
Ibid. c. 4. 3. *bunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros*, &c.

Sint denique illi sex hastilia, vt intellectus bonus in operibus sex die-

rum occupetur, de luce facta, sumens ingenii perspicuitatem; de firmamento discretionem; de arida terra soliditatem & stabilitatem; de herbis virentibus, & lignis pomiferis, sensum virtutis animi, & sententias probabiles proferentem; de duobus luminaribus, veteris & noui testamenti, seu diuinæ & humanæ literaturæ illustrationem; de cælis, Orthodoxorum Patrum expositiones, de reptilibus, & volatilibus, & piscibus, cogitationes vel circa terrena actiuè repentes, vel ad cœlestia comtemplatiuè conuolantes, vel se se in occultis Dei profundè inuoluentes. De iumentis & bestiis terræ, brutorum, & carnalium, atque animalium ab illuminatâ ratione regendam hebetudinem; de homine ad imaginem & similitudinem Dei facto, conditionis nostræ prærogatiuam, & excellentem dignitatem.

Sunt adhuc in candelabro isto calami suauis, & claræ eloquentiæ, sunt scyphi ebrietatis sobriæ & jocundæ; sunt sphærulæ ratiocinationis rotundæ & perfectæ; sunt lilia bonæ famæ & optimæ conscientiæ. Sacerdotes Dei si ad mensam diuitis cum huiusmodi candelabro sederitis, dicetur vobis: *Vos estis lux mundi*, & iterum: *Sedebitis super mensam meam in regno Patris mei*, & illud; *Transiens ministrabit illis*: Audite quid dicatur in Apocalypsi Angelo, id est, Episcopo Ephesi Ecclesiæ; *Hæc*, inquit, *dicit*, *qui tenet in dextera sua septem stellas, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum*: *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potuisti sustinere malos.* Et post pauca; *Sed habeo aduersus te quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac; Sin autem, venio tibi & mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris.*

Math. 5.14. Ioan. 22.30. Luc. 12.37. Apoc. 2.1.2. Ibid. v. 4.5.

Moueat & commoueat præcordia nostra, quamlibet dura & saxea, tam pia, & tam grata exhortatio ad pœnitentiam. Vicarium, inquit, Deus substitui te sponsæ meæ, sicut Iohannem dilectum meum dilectissimæ Matri meæ: accepit eam Iohannes in sua & suam; nec me fefellit fides Iohannis; depositum namque meum tàm fideliter seruauit, quàm veraciter me dilexit. Quid tu bone procurator negotiorum meorum, optime dispensator bonorum meorum, ouium mearum vigilantissime pastor? quid tu ambitiosè quidem & satis auidè agnos meos pascendos suscepisti, sollicitudinem atque custodiam spopondisti, & Benjamin, id est filius dexteræ, factus est lupus rapax, pascens agnos, id est comedens non pascens, id est, pascua præbens: vnde Psalmista: *Deuorant*, inquit, *plebem meam sicut escam panis*: Et in Amos appellantur vaccæ pingues in monte Samariæ, qui calumniam faciunt egenis, & confringunt pauperes, & dicuntdominis suis: Afferte & bibemus, sed leuantur in contis, & reliquiæ illarummolles æterno igne ferventibus.

Psal. 13.4. Am. 4. 1.2.&c.

Es ne ô homo vnanimis meus, dux meus, & notus meus, de istis; & posuisti portionem tuam cum his qui subuertunt domos viduarum? parcens tibi dissuadeo, ne ambules cum istis; immò sustinens suadeo correctionem; moneo pœnitentiam, quia misericors sum Dominus Deus tuus. Vacillat quidem candelabrum honoris, & officii tui sacerdotalis; sed ego linum fumigans non extingo, calamum quassatum, non contero; age ergo pœ-

nitentiam, & offer pro peccato vitulum saginatum, confitendo veraciter, & eleemosynas dando largiter. Prima opera fac, id est, vel ad illam innocentiam, quam de fonte baptismatis suscepisti, redi, vel ad illam dilectionem Dei & proximi, & vitæ sanctimoniam, quam in ordinatione tua promisisti: si hoc feceris, mandabo exterminatori, ne ventilet cornua super Iudam confitentem, & Hierusalem pœnitentem; & non mouebo candelabrum tuum; sicut nec Petro Apostolorum Principi, claues regni cælorum, quas tradideram ei, etiam post negationem subtraxi, quia fleuit amarè.

Quis fratres, contineat se in malitia sua ad ista viscera misericordiæ Dei nostri, vbi montes sicut cera liquescunt, vbi etiam lapis calore tanto in albam calcem soluitur, vnde parietes domus Dei limantur, & dealbentur. Mirum namque est auditâ enormitate peccati tanti Apostoli, & visa celeri ac facili clementia IESVS, si non currat omnis peccator ad pœnitentiam, & liquescat in fletum & lachrymas, quarum hæc est efficacia, & virtus, quod peccatum omninò tanquam abortiuum, vt non sit aboleant, & primam gratiam, immò ampliorem restituant. Lauant enim lacrymæ delictum quod verâ pœnitentiâ est confessum. Sic legenda, & relegenda, & intelligenda est Scriptura in mensa & candelabro Dei: sic legendum & retinendum quod propositum est; quia non habemus Pontificem qui non possit condolere infirmitatibus nostris, IESVS CHRISTVS Dominus noster, qui cum Patre, & Spiritu sancto, viuit & regnat in sæcula.

SERMO V.

Maht. 7. 6. NOlite *sanctum dare canibus*, *&c.* Forma est edicti perpetui, quod præuaricatum grauissimâ judicii censura plectendum lege perpetua cauetur; de hac namque religione in Leuitico legitur, vbi satis euidenter ostenditur, quæ personæ & pro quibus causis à sanctis abstineant. De facultate ergo dicendum, qui admittantur vt offerant, & qui respuuntur: item qui de oblatis edere permittantur, qui non; item quæ causæ perpetuam prohibitionem contineant, quæ temporalem. Executis quæ præstauimus, luce clariùs constabit nobis Euangelicum mandatum, quo dicitur: *Nolite sanctum dare canibus*, *&c.* Et notandum valde atque memoriæ commendandum, quod Moyses Sacerdotum vitia in lege notat & damnat, pro quibus quidem deseruiunt cælestium. * Paulus verò Apostolus virtutum ornamenta depingit, quibus Euangelicus Sacerdos sacratiora sanctiùs administret Sacramenta.

* deest aliquid.

Leuit. 21. 17. Sic ergo lex loquitur. *Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius:* Et statim multipliciter subdiuidit maculam: si cæcus, inquit, id est tenebrosus igno-

rantiâ ſacramentorum fidei; ſi claudus, qui vix ipſum bonum quod intelligit agit; ſi vel paruo, vel grandi, vel torto naſo, qui minus diſcretus, vitia a virtutibus non diſcernit, vel inſufficientiâ ſenſus, vel pro extollentia nimiæ præſumptionis, vel pro auaritia iniquæ cupiditatis. Si fracto pede vel manu, qui nullo modo ad opus bonum aſſurgit; ſi gibbus, qui incuruatus ad terrena vſquequaque, quæ ſurſum ſunt, non quærit; ſi lippus, qui ingenium quidem habet bonum, ſed ſicut piger ſeruus, talentum acceptum defodit; ſi albuginem habens in oculo, qui arrogantiâ eleuatur, & mel multum comedit, vt non ſapiat ad ſobrietatem; ſi jugem ſcabiem, qui petulantiâ carnis opprimitur; ſi ebrioſus, qui continuâ luxuriæ cogitatione accenditur. Huc vſque catalogus vitiorum, quæ nefariam reddunt adminiſtrationem, ſi diuinorum poſſiderint diſpenſatorem.

Videamus ergo quomodo his ſerpentinis ſpoliatus Sacerdos exuuiis, pelles acquirat Salomonis apud egregium illum pelliparium qui huius dicitur fuiſſe artis, Paulum Apoſtolum: Superinduens itaque Epiſcopum noui teſtamenti in epiſtola ad Timotheum ait: *Oportet*, inquit, *Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem, nec vinolentum, nec percuſſorem, ſed modeſtum nec litigioſum, nec cupidum, ſed pudicum: ſuæ domui benè præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate. Nec neophytum. Oportet autem illum bonum teſtimonium habere ab his qui foris ſunt.* Iſtæ ſunt veſtes valde bonæ, quas Rebecca domi habet, & quibus Iacob ſimplicem & dilectum ſuum paternæ benedictioni ſupponens induit. 1. Tim. 3. 2.

Notat ſcriptura Geneſis multùm meruiſſe ad acquirendam gratiam benedictionis veſtes illas: *Statim vt ſenſit*, inquit, *Pater veſtimentorum fragrantiam ait; Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, vini, & olei. Et ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus; eſto Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filii matris tuæ; qui maledixerit tibi ſit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.* Ecce quibus à Deo datur ſacerdotalis benedictio. Equidem non nudis bona voluntate, aut malè indutis vitiorum ſquamoſitate; ſed benè compoſitis bonorum affectuum moralitate. Gen. 27. 27. 28. 29.

Videant itaque ordinatores Epiſcopi, quales debeant conſecrare Sacerdotes; videant & ipſi ordinandi quales debeant accedere, timentes quod ait Iacob ad matrem. *Timeo*, inquit, *ne inducam, ſuper me maledictionem pro benedictione*; certè valde timendum eſt illis, qui non computant ſumptus, qui neceſſarii ſunt in via, ſi habeant ad perficiendum, quando ad ſacros ordines accedunt, ne fiat oratio, ſiue conſecratio ſua in peccatum; vt meliùs eſſet eis non aſſumpſiſſe nomen Domini, quam in vanum accepiſſe; & ad ſancta non intraſſe, quàm ignem alienum offerendo polluiſſe ſanctuarium Dei. Nolite itaque Epiſcopi ſanctum dare canibus, id eſt raptoribus, auaris; ſchiſmaticis, obtrectatoribus, in peccatis criminalibus relapſis; neque margaritas ſanctorum ponatis ante porcos, id eſt guloſos, luxurioſos, immundos, viliſſimos omni genere viuendi. Gen. 27. 12.

Hæc ſatis de his, qui admittuntur ad offerendum, vel qui reſpuuntur; nunc dicendum de his, qui de oblatis edere permittuntur, qui non; cùm enim ſecundùm poſſe humanæ fragilitatis, honeſtæ & modeſtæ conuerſationis homines in ſortem ſanctorum fuerint aſcripti; mandatur eis de modo miniſtrandi, vt tanquàm fideles, & prudentes diſpenſatores, cautè erogent pecuniam Domini, & caſtè diſpenſent menſam incontaminatiſſimorum ſacramentorum; dicitur itaque eis: *Nolite ſanctum dare canibus,&c.*

Iterum lumina noſtra in vultum Moyſi reflectamus, & reiecto velamine, medullam ſacrorum ex litera legis diſcutiamus, ſi fortè & in hoc ſeruiat lex Euangelio, ſicut Moyſes in monte Domino glorificato, inconſequens enim eſt vt Rex procedat ſine armigero; in Leuitico igitur ait Moyſes ad Aaron, & filios eius, & poſteros eorum: *Omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſraël Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino, ego ſum Dominus,* quaſi cuius decreta præuaricari non licet. *Homo de ſemine Aaron qui fuerit leproſus*, criminali peccato, *aut patiens fluxum ſeminis*; videlicet non continens ſe à peccato, *non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſanetur.* Vtique per confeſſionem & pœnitentiam.

Leuit. 22.3.

Huc occurrit mihi graue quoddam commiſſum, quod in lege illa frequenter, non ſine diuina animaduerſione committitur; altero enim die in eadem voluntate, vel langore facinoris quis poſitus, dùm verbotenus deliberauerit confeſſionem, recurrit ad ſancta Domini, oblitus quod dicitur, quod qui acceſſerit ad ea, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino, id eſt, in anima. Sed obiicit mihi, ſanatus ſum per confeſſionem, quare non accipiam communionem? Reſpondeo, ſi verum dicis, benè facis; aſſeris reuera te ſanatum eſſe per confeſſionem, quæ nondum in mente tua extinxit prauam affectionem; nec in carne immundam titillationem, quandiu ergo lex peccati regnat in corde, & lex membrorum in corpore, dicis te eſſe ſanatum, cùm ſimul animâ ægrotes, & carne: crede mihi falſum eſt quod loqueris, quia nuda confeſſio non ſanat vulnera peccati, quæ adhuc hiantia peſſimè fœtent; dum ſcaturit putredo, dum vermes deſideriorum ebulliunt, dùm cancer ſerpit, dùm currit riuulus bituminati putei.

In legibus dicitur, quia nudum pactum non parit actionem, & eſt nudum pactum, quando ſimpliciter promitto me aliquid daturum vel facturum, ſi tale pollicitum non ſoluero tibi, conuenire me non poteris aliquâ actione: nulla igitur obligatio eſt legitima, nec pro me feciſti, vnde iure obligatus ſum tibi. Similiter de nuda confeſſione mihi videtur, quòd Deus ad remiſſionem dandam peccatorum non tenetur, cùm potiùs confuſio dicenda ſit, quàm confeſſio, vbi non ſequitur delicti ſatisfactio. Adhuc itaque eſt in immunditia ſua, quam non expiauit congruâ pœnitentia; nec ante debet præſumere de ſanitate, quàm expertus ſit poſt aliquanta temporis ſpatia feruorem illum deferbuiſſe: Si tertiana, vel quartana laboraueris febre, eſne vnquam ſecurus de ſanitate, niſi euolauerit ſolitus aduentus eius vna & alia vice? Sic & de peccato non ſis ſecurus, niſi in te omnis eius

emortuus fuerit motus. Nisi eadem quæ tibi apertè dixi, lex sub integumento asserat, non mihi credas; post pauca enim subinfert dicens de illo. *Qui immundum tetigerit super mortuo.* desunt aliqua. Leuit. 22. 5.

SERMO VI.

QVid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? Verba sunt amatoria de Canticis canticorum sumpta, quibus incitamur ad videndam mulierem quandam, fortem, castam, pulchram, religiosam, benè compositam, amico dilectam, aut etiam viro desponsatam. *Hanc*, inquit Salomon, *amaui à iuuentute mea, & quæsiui eam mihi assumere sponsam, & amator factus sum formæ illius; generositatem enim glorificat, contubernium habens Dei.* Hæc aliquando tanquàm turtur soliuaga, super montes aromatum rapta obuiam CHRISTO in nubibus, desideratissimæ contemplationis moras faciebat; sed qui de terra est, & de terra loquitur, nondùm alas Cherubim habens, quibus à terra eleuaretur, homo per fidem ambulans nondùm per spem, clamat ad illam dicens: Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te. Reuertere ab itineribus æternitatis, reuertere à summis cœlorum, reuertere à contemplatione Angelorum, reuertere ab excessu mentis vt intueamur te sobriam, nobis CHRISTVM crucifixum prædicantem nobis; lac nobis porrigentem nondùm escam, quam neque nos, neque similes nobis portare potuerunt. Cant. 7. 1. Sap. 8. 2. 3.

Audiens sponsus desiderium desiderantium quasi vnum sic alloquitur. *Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum*? Sermo inusitatus ad inusitata auditores suos prouocat, si Sunamitis mulier est, vt in historia regum legimus; quomodo in ea choros castrorum videbimus? Si aliud est quàm mulier, quare sic illam Salomon alloquitur, an fortè est illa Abisag Sunamitis, de qua in tertio Regum dicitur, quia *Rex Dauid senuerat, habebatque ætatis plurimos dies & cùm, operiretur vestibus, non calefiebat, dixerunt ergo serui sui, quæramus Domino nostro Regi adolescentulam Virginem, & stet coram rege, & foueat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat Dominum nostrum regem; quæsierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israël, & inuenerunt Abisag Sunamitem, & adduxerunt eam ad regem. Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, & ministrabat ei.* 3 Reg. 1. 1. 2. 3. & 4.

Ecce parumper mouens appulit nos ad littus aliud, non ventus turbinis, sed aura tenuis, vt sicut Laban, Iacob, Lyam pro Rachel sorore supposuit, sic per Sunamitem, quæ in quarto Regum legitur, illa quæ in tertio legitur, producta sit; errorem tamen istum, siue transitum non ingratum reddit grata pro pulchritudine sua facies Sunamitis; vtraque siquidem amplectenda hæc pro castitate & pulchritudine, illa pro fœcunditate & hospitali largitate. Hæc senem iam frigidum regem Dauid calefacit, illa Helisæum

Prophetam transeuntem per Sunam hospitio suscipit.

Res quidem vnius Sacramenti duplici signo figuratur, & diuinæ Incarnationis mysterium tam calefactione multorum dierum Regis, quàm in susceptione Prophetæ peregrinantis signatur. Abisag procul dubio Sunamitis, quæ interpretatur rugitus, siue pater meus superfluus, & Sunamitis coccinea, Ecclesiam designat sanguine CHRISTI redemptam & Martyrum cruore tinctam; & quæ in persona pœnitentium loquitur: *Rugiebam à gemitu cordis mei*; & in Psalmo audit: *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere domum Patris tui*, vtique superflui, veteris scilicet Adæ.

Psal. 37. 9. Psal. 44. 11.

Hæc in virgine Maria quæsita est in omnibus finibus Israel Virgo adolescentula, vt staret coram Rege, castitate & humilitate, & foueret eum ineffabili de Spiritu sancto conceptione; dormiretque Rex in sinu eius, vel ipsa in sinu Regis quieta ab omnium vitiorum infestatione: & Deum continens vteri integerrimi consecratione, & calefaceret eum singularis charitatis illustratione. O Abisag Sunamitis quàm speciosa es! quàm gratiosa, quàm sapiens, quàm sedula in obsequio Regis Dauid, speciosa es, sed cum castitate; adolescens salua castitate; calida sed ex charitate; cum rege accumbens, & dormiens, sed cum omni sobrietate. Vestibus opertus nullo calore accenditur, qui famulatu virginali vitali calore refouetur.

Quæ autem sunt illæ vestes, quæ calorem non faciunt, nisi cortinæ, saga cilicina, pelles arietum rubricatæ, pelles hyacinthinæ cum hostiis & muneribus suis, quæ perfectum facere non possunt iuxta conscientiam, seruientem solummodò in cibis & potibus, & variis baptismatibus? Neminem enim ad perfectum adduxit lex, quæ timore cultores suos infrigidabat, non spiritu adoptionis accendebat. At vbi venit plenitudo temporis, quæsita est puella Sunamitis in omnibus finibus Israel, & inuenta est coccinea obumbratione Spiritus sancti, calefecit antiquum dierum, vt mitteret Filium suum, & dormiret cum Virgine, donec agnus cum vellere nostro exiret, & mundum redimendo saluaret & regeret.

Iam enauigandum est flante austro, qui vbi vult spirat, ad Sunamitem, cuius filium Helisæus contractus, & incuruatus ressuscitauit: hæc interpretatur captiua, & despecta, huic namque loquitur Isaias: *Solue vincla colli tui captiua filia Syon*; & in Psalmo dicitur: *facti sumus opprobrium & despectio superbis*. Sed & ista liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei, cùm filius tradiderit regnum Deo & Patri; quo merito? quia Helisæum Prophetam hospitio excepit, & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet. Dixit itaque Sunamitis viro suo: *Animaduerto quod vir Dei sanctus est iste qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo cœnaculum paruum, & ponamus ei in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, vt cum venerit ad nos maneat ibi.* Ante apostolicum præceptum hospitalitatem sectantes; mulier ista legem implens hospitalitatis tam larga & benefica est, vt & mansionem specialem religioso & sancto præparet viro, ne qua infestetur molestia.

Isai. 52. 2. Psal. 122. 4. 4. Reg. 4.

Sed quid est per nos transit frequenter nisi quod apostolus ait: *Multifariè multisque*

multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, nouißimè diebus istis loquitur nobis in filio suo; transiuit in Abel, transiuit in Noë, transiuit in Abraham & Isaac, & Iacob, transiuit in Moyse, & in aliis antiquis patribus; transiuit reuera, quia cœnaculum nullus ibi fecit nisi Sunamitis, quæ de Virgine carnem assumpsit. Cænaculum planè fuit vterus Virginis, vbi de sinu Patris filius Dei descendit, cùm nec inuisibilis in sola diuinitate, Verbum caro factum remansit, nec vsque ad contagionem peccati semetipsum exinaniuit. In cœnaculo itaque fuit, quia non carnem peccati, sed similem carnis peccati assumpsit: paruum verò est, quia minoratus est paulominus ab Angelis, factus passibilis & mortalis. Hebr. 1. 1.

Lectulum posuit ipsum vterum, siue sepulchrum, siue baptisterium; in baptisterio namque tanquam in thoro accedit Verbum, vt ait Augustinus, ad elementum, & fit sacramentum: *Nisi*, inquit Dominus, *fuerit quis regeneratus ex aqua, & Spiritu, non potest videre regnum Dei*: cooperante igitur Spiritu sancto in hoc Sacramento fit christiana regeneratio, non ex semine corruptibili, sed ex virtute Dei. In hoc itaque lectulo fides hominis de virtute Spiritus sancti concipit & parit filium quem nominat Christianum; demùm mensam ponit sanctum altare, vbi CHRISTVS conuiuas suos cibat, & potat de carne sua, & sanguine proprio. Ioan. 4. 5.

O vos Sacerdotes Dei, huius mensæ commensales & ministeriales estis, attendite in quibus vestibus, quibus labijs, quibus manibus, quibus intestinis, & pedibus acceditis ad carnes Agni, quem totum cum lactucis agrestibus comedere debetis: *Caput*, inquit lex, *cum pedibus & intestinis vorabitis*. Caput diuinitatem significat; pedes humanitatem, intestina magnum pietatis mysterium, quod à sæculis absconditum fuit in Deo, in nouissimis temporibus manifestatum: sit ergo in vobis fides firma, conscientia pura, & omnia tam interiora, quam exteriora vestra sint munda. Exod. 12. 9.

Posuit & sellam, in qua sedet qui judicat orbem terræ in æquitate; cui Pater dedit & judicium facere, quia filius hominis est, & vos assessores estis judicis, qui habetis judicare inter mundum & immundum, lepram & non lepram, mortuum & viuum, sicut Salomon judicauit, cuius esset filius viuus. Non ergo declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram, mendaces in stateris; sed rectè iudicate filios hominum. Posuit & candelabrum & in lectulo, & in mensa, & in sella: necessarium est candelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt. Candelabrum est Euangelium: nullum in Ecclesia pateret sacramentum, nisi hoc demonstraret Euangelium. Hoc candelabrum portat Paulus cum ait: *Ego vinctus in Domino, sed verbum Dei non est alligatum*: & Dominus de Paulo: *Ego ostendam illi quanta oporteat illum pro nomine meo pati, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus filiis Israël.* Ephes. 4. Act. 9. 16.

Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum? chori castrorum sunt ordines Angelorum; vnde rex illorum dicitur Dominus sabaoth, quod est exercituum; inde quoque in Apoçalypsi Iohannis legitur, quia factum est prælium in cœlo, Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone & projectus est draco ille magnus, & locus eius non est ampliùs inuentus in cælo.

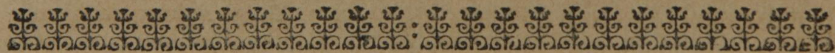
Kk

Quot itaque ſunt ordines in Angelis, tot ſunt chori, nouem vtique: bella verò illa cum gente tenebrarum nobis ſunt incognita, ſed non inutilia;nam nobiſcum, & pro nobis pugnant. Noua autem bella veniens Rex Iudæorum IESVS Dominus noſter elegit, primos ſatanæ conflictus, & acerrimos excipiens in diebus carnis ſuæ; quatenus aërias poteſtates, & illum qui habebat mortis imperium, in corpore ſuo ſuper lignum crucis triumpharet, & ligaret illum ancillis ſuis.

Iudic. 7. 17. Luc. 14. 27. Dicit quoque fortis ille in bello Gedeon ſequacibus ſuis: *Quod me videritis facere facite:* vnde in Euangelio: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Poſt illum ſequuntur chori caſtrorum, tenentes arma militiæ, quam robuſtiſſimus princeps in choro Martyrum Paulus deſcribit inquiens: *Induite vos armaturam Dei, vt poßitis ſtare in die malo*, &c. Sequuntur igitur illum in equis rufis, variis & albis vt legitur in Zacharia. Martyres, qui non dilexerunt animas ſuas vſque ad mortem, in equis rufis ſequuntur agnum per mille ſtudia effuſo ſanguine vſque ad fræna equorum. Confeſſores in albis equis, mortificantes carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis. Virgines, quarum quædam in virginitate Deo militauerunt; quædam & fortiter martyrium ſuſtinuerunt, in variis equis Regem ſuum ſecutæ ſunt.

Eph. 6. 11.

Cant. 1. 01. Ecce chori caſtrorum in Sunamite coccinea, cui dicitur: *Gena tua ſicut turturis*: vel in Sunamite captiua dum tempus belli eſt in peregrinatione iſta, & non tempus pacis, quod erit in futura gloria, vbi erunt chori non caſtrorum ſed cantantium; ſicut enim lætantium omnium ô glorioſa ciuitas, habitatio in te. O vos Sacerdotes, Principes vos conſtituit Deus in caſtris iſtis, canite tuba in Sion, ſuſcitate Leuiathan, currite à porta vſque ad portam, ne fur, ne latro, ne aduerſarius ingrediatur, & incendat caſtra vobis commiſſa; ne rapiat vt leo diabolus animas vobis commiſſas: tibi paſtor ouium, tibi Epiſcope dicitur: quid videbis in Sunamite iſta, id eſt Eccelia tibi commiſſa, niſi choros caſtrorum;

SERMO VII.

CVm in manibus teneo ante oculos corpus CHRISTI, quaſi ſpeculum oppono faciei meæ, quatenus cooperatione puritatis & pulchritudinis eius, detecta conuerſationis meæ fœditate & impuritate erubeſcam; & verecundia erubeſcentiæ purgare malè acta ſtudens, nouum hominem qui ſecundùm Deum creatus eſt, induam. Ad hoc autem balneum ſanguine Agni calidum, & contra omnem morbum efficaciſſimum juxta habeo, calicem utique ſalutarem, in quo ingreſſus, lepram veterem depono, & refloreſcente anima, carne quoque antiqua rubigine exutâ, prima

imagine decenter resculpitur natura nostra; vnde Apostolus ait, nos conformes fieri imaginis Filii Dei, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus.

Hæc conformitas virtutem operum suorum annuntiat populo suo, præcipuè electo, regali, sacerdotali, peculiari, quod estis vos Sacerdotes Dei, Ministri Dei, Vicarii Dei, concorporales, & comparticipes Dei; de hac conformitate est quod CHRISTVS de vtero Virginis, obumbrante Spiritu sancto conceptus & natus est, oleo lætitiæ præ participibus suis inunctus, adeò vt oleum effusum sit nomen eius, à Deo Patre secundùm ordinem Melchisedech Pontifex factus est; in proprio sanguine penetratis cælis sancta sanctorum ingressus, ibi apud Patrem aduocatus noster orat & perorat pro peccatis populi Christiani, venturus ad Synodum magnam, & de omnibus judicaturus secundùm opera & merita singulorum, omni acceptione personarum remota & sententiâ deffinitiuâ oues absoluturus, hædos condemnaturus.

Quomodo itaque caput nostrum processit, sic sequamur nos qui membra eius sumus, & tam in nomine quàm in officiis ei assimilemur, vnde in canticis: *Similitudines auri faciemus tibi*, quod est dicere, præsentem te Cant. specie corporali & visibili habere, vel retinere non possumus; sed saltem 1.2.3. exempla integerrimæ conuersationis & beatissimæ passionis imitabimur. 70. In vulua itaque sanctæ Matris Ecclesiæ concepti ex aqua & Spiritu regeneramur, sancto chrismate tam in fonte, quam in fronte & in ordinatione perfundimur; à Deo tanquam Aaron non symoniacè ad sacros ordines vocamur; in sanguine CHRISTI secreta Angelorum oracula frequentamus; corde cumpuncti & mundati tenentes vestigia reatus nostros, & omnium fidelium exponimus, & copiosam propitiationem, Deo cooperante reportamus, futuram discussionem, nos ipsos accusando, tentamus & temperamus.

Facimus enim de speculo scutum, opponendo dupliciter corpus CHRISTI Patri suo, ne irascatur, & obstante proprio filio, mittat gladium, si fortè malitia nostra euaginauerat illum, in vaginam suam. Hostibus quoque scutum istud opponimus, vt exterriti tanta maiestate fugiant, & vocem non apponant: semel quidem in acie passionis clauis & lanceâ perforatum est, dum sæuissimos & pertinacissimos excepit tam Iudæorum quam dæmonum ictus sub eo latens virtus inuincibilis. Sed benè resarcitum fuit in resurrectione, quod passum fuerat in carne; nam CHRISTVS resurgens ex mortuis, iam non moritur, &c. Non adiiciet itaque appetere secundò rabies diabolica huius scuti fortitudinem, quæ reflexo in se cuspide viscera materna egessit; & de morte triduana, æternam sibi vitam comparuit. Tene igitur Sacerdos clypeum istum vtraque manu contra hostem, & nullam timere poteris pestem.

Est autem pictura, siue cælatura eius vermiculata argento, vbi ait: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*, deaurata gloriâ resurrectionis, vbi Luc. 23. ait: *Ego dormiui & somnum cœpi, & exurrexi.* Est quoque corpus CHRISTI Psal. 3. Euangelium regni, in quo velut in campo deliciarum post speculum, post 6.

post balneum, post scutum ingredimur odorem suauitatis attrahentes; flores miraculorum contemplantes; poma sacramentorum decerpentes, riuulos sapientiæ epotantes, herbarum amœnitatem contrectantes, & plusquam Salomon in omni gloria & vbertate abundantes.

Ecce sponsa habet speculum & balneum, miles scutum; Sacerdos librum: componat se sponsa in speculo; lauet se in balneo; miles armet se de scuto; Sacerdos legat in Euangelio. Formam CHRISTI depingat sibi sponsa ex speculo, munditiam ex balneo; virtutem miles contra hostes sumat ex scuto, scientiam atque doctrinam discat Sacerdos ex libro. Iudicio sacerdotis diffinitur forma & munditia sponsæ; militis quoque militia, sicut docuerit eum liber judiciorum iustorum: huc ad hoc venistis, immò conuenistis, fratres charissimi, vt à vobis iudicetur, quod contra Euangelium in Prouincia agitur, quod extra, seu contra formam decretorum præsumitur, &c.

SERMO VIII.

Ps. 64. 1. TE decet hymnus Deus in Sion, &c. Fidet anima delibatione futuri gaudii imprægnata; parturit fœtus, qui neque in iniquitatibus concipiuntur, neque in peccatis paternæ præuaricationis eduntur. Adhuc tamen manente lege diuinæ animaduersionis, in dolore parit filios, quique iustitiæ obliuionem non acceperunt, quia hæreditas sancta nepotes eorum. De corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta oritur hæc generatio quærentium Dominum, memoria dierum antiquorum, desiderium collium æternorum, meditatio hymnorum de canticis Sion; impetus lætantium iam iam cogitationum sanctarum insiliens in perpetuas æternitates, quid nisi filii sunt sanctorum?

Hii tamen interdum gementes sub aquis mundanarum occupationum, sed reditum odorantes patriæ, currunt in odore tacti & tracti, non solùm in odore vnguenti, verùm etiam in clamore vini; accedunt prouidè ad cellam aromaticam, excedunt sine mora ad cellam vinariam; ibi vino tanquam cornua altaris implentur, ibi miro odore thuris, & vniuersi pulueris pigmentarii, in vestimentis suis à domibus eburneis perfunduntur; quid deinde? Psalmus, Hymnus, Canticum more istorum tota die. Canticum quidem in cithara, Psalmum verò in decachordo psalterio, Hymnum quoque in cymbalis benesonantibus, in cymbalis iubilationis resonant ante sedentem in throno dicentes, *Te decet hymnus Deus in Syon* &c.

Tales Sacerdotes in templo veri Salomonis coram archa & propitiatorio decantant, tales officiales in Domini ministerio ministrant, nam in Sion & Hierusalem templum hoc sacratissimum & incomparabile ab Salomone legitur fuisse constructum ad honorem Dei, & ad commendationem

humani obſequii. Vndecumque autem gentes & populi cònueniebant ad templum illud, velut ad locum ſanctificationis, vt ibi ſoluerent vota, & laudes redderent Deo, tam pro indulgentia peccatorum, quam pro perceptione temporalium bonorum. Inde itaque dicitur *Te decet hymnus*, &c. Cùm in omni loco dominationis Dei, honorandum ſit & colendum ſanctum nomen eius, præcipuè in Sion decet eum hymnus, quia hic eſt locus de quo aliàs dicitur: *In pace factus eſt locus eius, & habitatio eius in Sion.* Pſal. 75. 3.

Satis in pſalmo expreſſè dicitur & locus laudationis, & modus laudis, & perſona laudati, ſed tacetur perſona laudatoris; equidem Deus eſt qui laudatur; Sion vbi laudatur; hymnus quo laudatur; à quo autem laudatur? fortè à ſapientia, nam ſapientia laudabit animam ſuam; fortè & aquæ quæ ſuper cælos ſunt laudant nomen Domini, annon & vos aſtra matutina? Nonne in libro ſapientiæ dictum eſt: *Cùm me laudarent aſtra mea.* *Quid ſibi vult hoc adiectum? vt videatur quòd non alia niſi matutina aſtra laudent Deum. Procul dubiò aſtra fixa in firmamento, ſtationem ſuam non mutant; ſed quia eorum quædam videntur in occaſu; quædam in ortu diei; propriè dicuntur illa matutina, quæ ante diluculum apparent. Iob. 38 7. * matutina.

Ecce ſancta Sacerdotum Domini prudentia ex officio ſuo animaduertere poteſt ſe aſtra matutina non incongruè appellari; quis enim dicit, *Anticipauerunt vigilias oculi mei*, niſi ſtella matutina? quis dicit: *Oratio mea præueniet te*, & *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua?* Nonne eſt ſtella matutina? Surgendum eſt, fratres chariſſimi, media nocte & ante lucem veniendum in Sion, id eſt, Eccleſiam, quia te decet hymnus Deus in Sion, Surge de lectulo cum ſponſa, & quære quem diligit anima tua, per vicos & plateas ciuitatis, cantando Pſalmos, legendo Prophetas & Apoſtolos, *Paululùm*, inquit, *cum pertranſiſſem eos, inuenit quem diligit anima mea*; offenderat hæc cuſtodes murorum qui vulnerauerant eam, quia tulerant pallium ab ea, vt charitate vulneraretur, & paupertatis amore, ſuperbia temporali nudaretur. Pſal. 76. 5. Pſal. 87. 14. Pſ. 118. Cant. 3. 3. 4.

Iuxta hanc ſimilitudinem accedens Sacerdos ad conficiendum ſacrum myſterium corporis & ſanguinis CHRISTI, deponat pallium quo vtebatur in ſæculari miniſterio, & aſſumat ſacroſancta veſtimenta in quibus Angelorum miniſteria exerceat, & ipſum Dominum Angelorum ore proprio conficiat, manibus ſuſtineat, oculis videat, corpori & animæ ſuæ per ſuſceptionem fideliter vniat, vniendo ipſe in Deo & Deus in eo maneat. Tunc efficitur Sion, vel etiam filia Sion anima illa, & cantat hymnum Deo ſuo, conuertens omnia interiora ſua ad laudem, ad contemplationem faciei illius, quæ facta eſt ſplendida ſicut ſol, & veſtimenta eius alba ſicut nix; rapitur extra, immò ſupra ſe reputans vt ſtercora carnis deſideria, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ, quaſi nihil deſpicit, certaminum carnis & ſpiritus, iam ſancta confœderatione obliuiſcitur; conditionem mortalitatis non meminit; legem ſtatutam quam præterire mortalium nemo potuit, nondùm vectigali reddito, ſoluere quærit cum dicit: *Bonum eſt nos hic eſſe faciamus tria tabernacula tibi vnum, Moyſi vnum & Heliæ vnum.* Math. 17. 4.

Parum aliquid dicamus de his tribus tabernaculis : & CHRISTI quidem tabernaculum peramplius vel perfectius , non manufactum , id est , non huius creationis. Hoc tabernaculum corpus CHRISTI est , in quo habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter ; de quo etiam dicitur: *Et qui creauit me , requieuit in tabernaculo meo* ; ad hoc tabernaculum Filii Pater non frequenter per recessum & accessum , sed semel per incarnationis cooperationem venit, & mansionem fecit, & requieuit; quia in eo complacuit sibi; cùm per ipsum , peccatum omne destrueret, & omnem iustitiam statueret; damnum non solùm resarciret, sed de damno lucrum augeret; nam vbi peccatum abundauit , superabundauit gratia.

Eccli. 24. 12.

Attende quoddam mirabile repertum per verbum carnem factum ; sic ab initio cursus non se habuerat, vt quod vita viuificabat, mors extingueret; quod plenitudo implebat, inanitas exinaniret, & sic de aliis cæteris hoc modo. Sed iam per mortem vita redditur, per defectum, refectio innouatur, de contumelia, gloria nascitur; copia profiscitur ab inopia: hæc à tabernaculo CHRISTI super aurum & argentum pretiosa recipiuntur, vt qui seruus peccati ad ipsum venerit, in ipso iustificatus liber efficiatur; qui prauus, conuertatur, qui crudelis ad pietatem reducatur; cui clausum fuerat cælum propter duritiam cordis, reseratur iterùm per pœnitentiam & humilitatem confessionis.

Si fames per infidelitatem , si pestilentia per errorem , si aër corruptus per detractionem, si ærugo per auaritiam , si locusta per iactantiam, si rubigo per inuidiam, vel quælibet alia plaga terram nostram oppresserit , in tabernaculo isto admirabili manus leuantes, de auxilio confidamus: hymnum, & votum in hoc tabernaculo Deo soluimus , si conuersationis eius inter homines fideliter vestigia in semitis nostris resignauerimus. Tabernaculum hoc sicut non est manufactum, sic sermone humano numquam est explicandum: supra sensum est , supra omne quod dicitur Deus , aut quod colitur. Semper quidem cogitatio nostra in illud & ad illud extendatur, sed irreuerenter nunquam ingrediamur.

Migremus iam ad Moysis tabernaculum, quia iuxta exemplar, quod ei in monte ostensum est, suum Moyses construit tabernaculum : lustra tabernaculi cunctam supellectilem, dinumera latitudinem, longitudinem , & altitudinem; explica vestimentorum sacerdotalium pulchritudinem; compositiones vnguentorum & thymiamatis in statera appone , sacrificiorum seu holocaustorum merita expone. Oblationes volucrum , pecudum metallorum, frugum, liquaminum, florum, vel certè ramorum diligenter attende; & quid videbis nisi refigurationes quasdam rerum inuisibilium, explanationes archanorum cælestium , introductiones non configuratorum, sed verorum bonorum. Hæc summatim si potes assumere , habes vbi dilatare phylacteria ingenioli tui non vno, sed multis possis diebus, & telam vsque ad centum cubitos sermonum extendere. Tamen ne totum tibi laborem imponamus, aliquid pro compendio de his explicemus.

Post illud incircumscriptibile lumen summæ Trinitatis , cui consociatam

non diffidimus carnem nostri Saluatoris, semper in conspectu Domini vicinis stationibus angelica residet natura, conterminans puteis veritatis immutabilis, riuos refluentis ad id ipsum suæ intentionis; de quibus in figura animalium dicitur: *Facies & pennæ extentæ desuper*; facies siquidem & penna desuper Angeli extenditur, cum studio indefesso, & virtutum suarum merita, & contemplationis vota, raptatis cursibus creatori suo infigunt. Quam pura, quam Deo grata impendant obsequia, nondum est nobis scire, quia necdum purgatis sensibus contingit audire vel videre. Ezech. 1. 11.

Hoc tamen sicut Deo placuit, humilibus de Angelorum sedula charitate potuit innotescere, quia suffragiis suis infirmitati nostræ remedia sanitatis efflagitant, ignorantiæ comparant lucernam veritatis, destitutioni restitutionem, mœstis consolationem, desperatis subministrant reparationem; fletus nostros suscipiunt, lacrymas reponunt, confessiones scribunt, orationes exaudiunt de pace nostra ad Deum satagunt, mediatori de supplicibus suis suggerunt; hostes repellunt, tentationes extingunt, meditationes sanctas subinferunt, animas exeuntes de corporis molestia, per medias hostium acies circumdunt, ad præparatas mansiones deducunt, & ordinem siue consuetudines suas nouitios docendo benignè instruunt. Excusant si possunt, rogant si excusare nequeunt; bellum pro nobis cum dæmonibus gerunt, ingressum & gressum nostrum tanquam pædagogi infantiæ nostræ aut tutores pupillaris ætatis sollicitudine peruigili regunt.

Hos repræsentant Cherubim quæ Moyses in tabernaculo suo sculpsit in tabula, & in medio habebat propitiatorium, cui vultu intenso ex vtraque parte adsistebant Cherubim seu Seraphim, sex alæ vni, & sex alæ alteri. Moyses ille qui præsumptione familiari faciem Dei absque velamine vniuscumque æternæ imaginationis sibi contendi rogauerat; vt gratiam quam meruerat in abdito mentis cumularet in contemplatione faciei, audit à Domino: *Verbum quod locutus es faciam, inuenisti enim gratiam coram me, & teipsum noui ex nomine, ostendam quoque omne bonum tibi, sed non poteris videre faciem, non enim videbit me homo & viuet.* Super his ad meipsum anima mea conturbatur, omne bonum audiens Prophetæ repromitti, & Dei tamen faciem negari. Exod. 33. 20.

Planè quod bonum erit, vbi facies Dei non erit? An ita hoc intelligendum fortassis non absurdè videatur, vt posteriora eius quæ videre possit Moyses stans supra petram, sit omne bonum, quod in præsenti Ecclesia per fidem consequitur; scilicet sacramenta Corporis & Sanguinis CHRISTI cum cæteris aliis eiusdem sacramentis? facies eius sit super omne bonum, cùm id quod nunc spe geritur, rerum veritate capietur. Hac etiam non indiscretè differentia Sion & Hierusalem, hymnum & votum distinguere possis, quia in Sion, id est, præsenti speculatione, timentes Deum non deficient omni bono: in futuro autem fruentes Deo, & videntes eum de facie ad faciem, oculo ad oculum sicuti est in natura Diuinitatis, super abundabunt omni nihilominus bono; vt hic sit puteus aquarum viuentium; ibi fons aquæ salientis in vitam æternam. * f. distinguere.

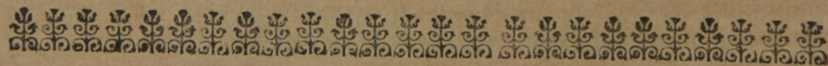
Ibi enim Angeli dispensatores præmiorum futuræ expectationis, dabunt

in sinum nostrum mensuram bonam & coagitatam, & supereffluentem, dùm in societate sua naturam humanam in electis excipient, in æqualitate admittent, in gloria vultus ineffabilis claritatis constituent. Ibi defectus nec nominabitur, quia luna auferetur, secundùm quam nunc augmentum & decrementum circulo ipsius subiecti suscipimus. Sol ipse cuius ortum propter operationem nostram opperimur, cuius occasum propter quietem præstolamur, vt quasi licentiâ eius egrediamur & ingrediamur, sui officii stipendiis receptis, nobis vltra laborare cessabit; nouis enim superuenientibus vetera proiiciemus; oculi agni, qui in medio throni sedet, sufficiens præstabunt toti ciuitati lumen, vt Deo vt vsque ad interiora, non solùm velaminis, sed & ventris cuiusque, archam inuisibilis gloriæ Dei penetret acies mundi cordis.

O Domine in lumine vultus tui tunc ambulabunt pueri tui, qui tecum accubabunt in meridie, qui sicut nouellæ oliuarum erunt in circuitu mensæ tuæ: signatum est denique super eos lumen vultus tui Domine, vt reformato corpore infirmitatis suæ, & conformato corpore claritatis suæ, conformes efficiantur imaginis filii tui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus; fulgebunt namque sicut sol in regno cælorum; vel sicut stellæ in perpetuas æternitates.

Tunc denique reddetur votum in Hierusalem, tunc vota mea reddam in in medio tui Hierusalem. Totum ibi medium vbi non est Angelus * duplicitatis, totum medium, quia media charitate constrauit propter filias Hierusalem; reuera de medio eius aperiet quasi species electri, in quo dilectio Dei aurea, & proximi argentea, in vno affectu quasi conflatur; quia vt ait Moyses: Circumdabit Dominus cor tuum, & cor seminis tui vt toto corde, tota anima diligas Deum & proximum; Deus in medio tui, Deus in circuitu tuo, &c.

* f. Angulus.

SERMO IX.

Ezech. 28. 12.

TV signaculum similitudinis Dei, plenus sapientâ, perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti; omnis lapis pretiosus operimentum tuum, sardius, &c. Rex ille magnus qui regia maiestate implet omnia, bonitate replet vniuersa, potestate cuncta dispensat, rempublicam suam cùm solus ordinare & dispensare posset, voluit tamen habere adiutores, dispensatores constituit, officiales in curia sua plures diuersis ministeriis mancipauit, non quorum obsequio aut labor suus minueretur, qui omnia quiescens, solo verbo operatur, aut faciliùs & commodiùs creata dispensarentur, singulis prouisoribus, singulis curantibus quæ omnia vno solo Dei nutu curantur, conseruantur & reguntur, sed vt multos haberet, quibus donatiua sua erogaret, & bonis cœlestibus quasi meritò sociaret. Elegit ergo de plebe

in

in plebe sua cancellarium, cui signaculum, id est, sigillum commisit: sed indecens erat vt tam sapiens iuxta se malignum & stultum poneret, præcipuè cui consilia & arcana communicaturus esset, plenum ergo sapientiâ elegit.

Item si splendor gloriæ & candor lucis æternæ, Æthiopem & barbarum incompositum iuxta se collocaret, facies ordinatissimæ ciuitatis doleret, quæ cùm Regem in decore suo videre affectaret, eodem aspectu lucem simul & tenebras cerneret. Ideo decentissimè cancellarium suum perfectum decore elegit: rursum si rusticanum, & de sub sentibus nutritum, tantis diuitiis subitò præficeret, vel tanquam auarus, vel tanquam ignarus confusè thesauros deliciarum contrectaret; idcircò illum ordinauit cancellarium, qui in deliciis paradisi Dei fuerat delicatè educatus, ne insolesceret doctus, ne dissiparet bona Domini sui. Nouerit ergo custodire cautè, nouerit amicos regis honorare, inimicos aut reconciliare aut disperdere; multum est hoc.

Si vobis, fratres charissimi, stabulum Domini custodiendum assignaretur, si caulæ pecorum, si porta palatii, si cubiculum sponsi: nonne hoc supra omne meritum esset, & ad hæc quis idoneus? quam ergo compensationem ei retribuetis, qui etiam sigillum suæ similitudinis tradidit vobis. Parùm hoc ei fuit, vt traderet sigillum, nisi etiam faceret vt essetis sigillum faciei eius, qui curam animarum habetis? qui reformare imaginem eius in commissis vobis debetis; hoc enim officium sacerdotale est imaginem Dei reformare, & similitudinem eius animabus insculpere; neque enim in cælo, neque in terra agitur quod debetur, cum Dei conformitas pro posse non quæritur; id enim solum bonum, id solum rationali creaturæ congruum & necessarium, vt reformetur à peruersitate, & conformetur Deo in iustitia & veritate. Quicquid non est operatiuum, vel saltem cooperatiuum huius sancti studii nunquam deponendi, nunquam postponendi, sed semper ponendi & omnibus præponendi, pecuale est, animale est, non rationale, non sacerdotale.

A minimo vsque ad maximum, tota collectio, tota cohors cœlestium Spirituum contentione sancta, altercatione pacifica, desudat specialiùs irradiari, & insigniri Regis sui splendore, creatoris sui imagine, Dei sui similitudine. In schola illa cœlesti nil aliud legitur, nil aliud ediscitur nilque aliud edocetur; pro quantitate siquidem & portione similitudinis ac Dei conformitatis in Angelis, est ordinum, graduum & dignitatum parilis disparilitas & dissimilitudo pro pace & dilectione integerrima penè non dissimilis. Resilire autem ab hoc proposito, est desistere à bono, & velle resistere Deo: sic Lucifer principium viarum Dei, signaculum similitudinis Dei, plenus sapientiâ, perfectus decore in deliciis paradisi Dei fuit, quandiu hac vsus lege & consuetudine, telam vnitatis angelicæ, distractus & inflatus superbiâ non rupit.

Ex quo autem Deo conformis, subiecta humilitate, esse noluit, sed Deo similis præuaricatione præsumptibili, perdidit similitudinem & signaculum similitudinis, non in non esse, sed in non benè esse; vt verò retinuit sibi

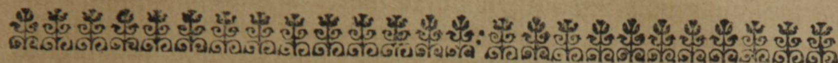
Deus veritatem essendi, summèque beatè & semper subsistendi, quod nemo rapit de manu sua, sic Angelis persistentibus similitudinem & signaculum similitudinis pro beneplacito suo indulsit. Sed quia clausa & signata sunt ea terrigenis, quæ tot obstaculis seposita geruntur in cælis, exulanti imagini suæ pro culpa commissa, de miseratione inexhaustibili, placuit per quasdam rimulas æterni consilii remandare angelico ministerio, quæ fiebant in choro angelico; cœpit denique homo repatriandi æstuare desiderio, & illis exaltationibus odoriferis, quæ immittebantur per Angelos bonos, confricatus os suum aperuit & attraxit spiritum, quo reuelante, in ordine viuendi studia & stadia angelica imitari addidicit. Audiuit, Deus tuus, Deus vnus est, millia millium ministrant ei, & decies centena millia adsistunt ei. Audiuit Seraphin, Cherubim, Thronos, Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, Archangelos, Angelos; & exemplo didicit sapientiam absconditam.

Iuxta ergo hoc exemplar fabricare sibi voluit nouum cælum in terra cum ordinibus suis & officiis, summum apicem velut Deum, Pontificem illum summum, quem Papam appellat siue Apostolicum, constituens: deinde ordine suppositiuo à capite isto deueniens descendit in Patriarchas, Metropolitanos, Archiepiscopos, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolythos, Lectores, Ceroferarios, Hostiaros, Clericos; quorum officia, & nomina balsamo diuini muneris largè sunt infusa, & cœlestes ministratores sunt imitantia. Sed breuiter colligendum quòd Dominus Papa vicarius CHRISTI est, & Episcopus cum cæteris supradictis.

Dicitur ergo ei; tu signaculum similitudinis Dei, &c. Relucere debet in facie Episcopi, species gloriæ visionis Dei, vt sicut signaculo vel sigillo in cera molli sculpatur imago illius, cuius sigillum est: sic exemplum viuendi accipiat ab Episcopo, quicumque normam benè conuersandi postulauerit; sit patientia IESV, sit humilitas, sit paupertas, sit castitas, sit charitas cum cæteris virtutibus eius, non scriptæ superficie tenus, sed sculptæ medullitus in sigillo isto, vt veraciter dicatur ei, tu signaculum similitudinis Dei; in quo? plenus sapientia, perfectus decore. Ecce doctrina, ecce vita Episcopi, ad doctrinam pertinet sapientia, ad vitam decor, plenus sit sapientia, ne sit cæcus cæco ducatum præbens; perfectus decore, ne in quo alium iudicat, seipsum condemnet: plenus sapientia, vt habeat rationale; perfectus decore vt superhumerale.

4. Reg. 2. 9. Hic est spiritus duplex quem postulat Helisæus: *Oro*, inquit, *vt spiritus tuus duplex fiat in me*: Nolo vt totus fons meus deriuetur in plateis, sed sic volo farinulam prædicationis diuidere, vt faciam mihi inde panes & filio meo; mihi benè viuendo, commisso gegi bene prædicando. Ad sapientiam lectio, ad decorem pertinet oratio: Istæ sunt pennæ columbæ, quibus per nubes post ascendentem CHRISTVM, ad dexteram Patris conscendit Episcopus, qui plenus est sapientiâ, perfectus decore: hoc enim est quod sequitur; in deliciis Paradisi fuisti: cùm Episcopus surgit à lectione cum ab oratione, quid ei aliud dicendum, nisi quia in delicijs Paradisi fui-

ſtis? paradiſus eſt Diuina Scriptura: quid Oratio, cælum? quid de deliciis ſuis detraxit Deus? vt non æmulata manu ſparſerit otas deliciasſuas,tam in veteri teſtamento, quàm in nouo; ſed qui carnales delicias tantùm amat, iſtas nec nouit, nec habet, nec amat, ſed ille qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, id eſt orare & legere vt ſit plenus ſapientiâ perfectus decore.

SERMONIS EIVSDEM MATERIÆ FRAGMENTVM.

QVid videbis in Sunamite niſi choros caſtrorum? Chori caſtrorum ſunt ordines Angelorum,unde Rex illorum dicitur Dominus ſabaoth, quod eſt exercituum. Inde quoque in Apocalypſi Iohannis legitur quia factum eſt prælium in cælo Michaël & Angeli eius præliabantur cum dracone, & proiectus eſt draco ille magnus, & locus eius non eſt ampliùs inuentus in cælo. Quot itaque ſunt ordines in Angelis, tot ſunt chori, nouem vtique: bella verò illa cum gente tenebrarum nobis ſunt incognita, ſed non inutilia;nam nobiſcum, & pro nobis pugnant. Noua autem bella veniens Rex Iudæorum IESVS Dominus noſter elegit, primos ſatanæ conflictus, & acerrimos excipiens in diebus carnis ſuæ; quatenus aërias poteſtates, & illum qui habebat mortis imperium, in corpore ſuo ſuper lignum crucis triumpharet, & ligaret illum. Cant. 4. 1.

Dicit quoque fortis ille in bello Gedeon ſequacibus ſuis: *Quod me videritis facere facite:* vnde in Euangelio: *Qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Poſt illum ſequuntur chori caſtrorum, tenentes arma militiæ, quam robuſtiſſimus princeps in choro Martyrum Paulus deſcribit inquiens: *Induite vos armaturam Dei, vt poſſitis ſtare in die malo*, &c. Sequuntur igitur illum in equis rufis, variis & albis vt legitur in Zacharia, Martyres, qui non dilexerunt animas ſuas vſque ad mortem, in equis rufis ſequuntur agnum per mille ſtudia effuſo ſanguine vſque ad fræna equorum. Confeſſores, in albis equis, mortificantes carnem ſuam cum vitiis, & concupiſcentiis. Virgines, quarum quædam in virginitate Deo militauerunt; quædam fortiter martyrium ſuſtinuerunt, in variis equis Regem ſuum ſecutæ ſunt. Ecce chori caſtrorum in Sunamite coccinea, cui dicitur: *Genæ tuæ ſicut turturis*: vel in Sunamite captiua dum tempus belli eſt in peregrinatione iſta, & non tempus pacis, quod erit in futura gloria, vbi erunt chori non caſtrorum ſed cantantium; ſicut enim lætantium omnium ô glorioſa ciuitas,habitatio in te. O vos Sacerdotes,Principes vos conſtituit Deus in caſtris iſtis,canite tubâ in Sion, ſuſcitate Leuiathan, currite à porta vſque ad portam, ne fur, ne latro, ne aduerſarius ingrediatur, & incendat caſtra vobis commiſſa; ne rapiat vt leo diabolus animas vobis commiſſas. Tibi paſtor ouiumtibi Epiſcope dicitur:quid videbis in Sunamite tua, id eſt Eccleſia tibi commiſſa, niſi choros caſtrorum, &c. Iudic. 7. 17. Luc. 14. 27. Eph. 6. 11. Cant. 1. 01.

ALIVD.

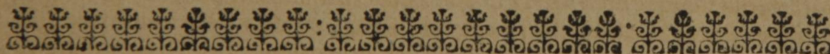
Ecclef. 9. 8. OMni tempore ſint veſtimenta tua candida. In Apocalypſi apparet mulier amicta ſole, Angelus amictus lapide mundo, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum veſtitus podere; & Dominus IESVS, in transfiguratione habuit veſtimenta alba ſicucut nix; & Angelus in reſurrectione apparuit ſtolâ coopertus candidâ; & regina aſſiſtit à dextris regis in veſtitu deaurato: & ſponſa in Canticis, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis; Iacob filio ſuo Ioſeph fecit talarem tunicam; & mulier quæ habet lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum, fecit ſyndonem & cingulum tradidit Chananæo; & byſſus & purpura indumentum: & Dauid in Pſalmo; concidiſti ſaccum meum & circumdediſti me lætitiâ: & Hieremias tulit lumbare de lumbis ſuis quod computruit in aqua; Yſaïæ dicitur: Solue ſaccum de lumbis tuis: & in Iob; Dominus balteum regum ſoluit, & præcingit fune renes eorum; & filiis Iſraël veſtimenta & calciamenta in deſerto non ſunt attrita quadraginta annis; & de ſeruo Hebræo jubetur, cum quali veſte intrauerit cum tali exeat, & Pontifex accedens ad ſancta, octo vtitur pontificalibus indumentis pretioſiſſimis; & ad nuptias qui intrauit non habens veſtem nuptialem, ligatis manibus & pedibus miſſus eſt in tenebras exteriores.

Quicumque ergo accedis ad menſam Domini; & quicumque miniſtras in ſanctis; quicumque dicis Deo; in conſpectu Angelorum pſallam tibi; quicumque militas in caſtris Dei, attende arma, attende veſtimenta tua, ne ſint arma retuſa, ne veſtimenta ſciſſa & inueterata, ſed arma limata & bis acuta, veſtimenta noua, vel ſaltem reſarcita & renouata; reſarciuntur namque confeſſione & pœnitentiâ renouantur. Arma limantur lectione & acuuntur diſputatione. Omni tempore ſint veſtimenta candida, nec diuinos, nec angelicos aſpectus ſuſtinet immunda vita, polluta conſcientia; pruritus carnis inordinatus facit ſibi perizomata dicens: Audiui Domine vocem tuam, & abſcondi me eoquòd nudus ſum. Chaos magnum firmatum eſt inter nuditatem infantis, & inter nuditatem procacis meretricis, puriſſima altera, alia turpiſſima.

Quandiu ſtolâ innocentiæ amictus fuit Adam non erubeſcebat nuditatem ſuam; corruptâ verò innocentiâ, ſtatim inuaſit ſtimulus peccati, & praui ardoris membra pudenda; erubuit ſe amiſiſſe dominatum in membris ſuis, qui fuerat inobediens mandatis Domini ſui; malè itaque cuſtodiuit veſtimenta ſua non corporalia, ſed ſpiritualia; abſcondere ſe voluit, ſed latere minimè potuit; eſt enim oculus diuinus nimis perſpicax & penetrabilior omni ancipiti gladio pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, &c. O ſpeculator qui aſtas deſuper, quid mihi melius eſt fugere, an tibi aſtare?

ſed fugere nequeo, aſtare autem nudus, putridus, fœtidus & pollutus quomodo audebo? arcu vibrato percutis nudum, ore aperto expuis putridum, extra caſtra tu ejicis fœtidum? pollutum projicis in lacu leonum. Nudus itaque veſtiendus; vnde ſcriptura: *Cùm videris nudum, operi eum & carnem* Iſai. 58.
tuam ne deſpexeris? carnem tuam ne deſpexeris tanquam in cinerem & puluerem reuerſuram, nec in die judicii reſurrecturam; ne deſpexeris commaculando illam immundâ dæmonum conſperſione & luxurioſâ execratione. 7.
Ne deſpexeris in finem reſurrecturam & clarificato corpori IESV configurandam.

Operi nudum aſperitate cilicina, cortinarum lenitate, pellium rubricatarum mortificatione, pellium Hyacinthinarum contemplatione, ſtolâ byſſinâ, caſtitate. Omni ergo tempore ſint veſtimenta tua candida, omni tempore æſtate, hyeme, autumno, & vere; omni tempore die & nocte; quid eſt die & nocte, id eſt in luce & caligine, quid in luce & caligine? Per diem ſol non vret te, neque luna per noctem, Sol æſtus libidinis, Luna tepor infidelitatis: per diem conſenſus delectationis, per noctem cæca ignorantia quid ſit agendum, vel quid cauendum. Per diem itaque ſol non vret te vt conſentias concupiſcentiis carnis, neque luna per noctem, vt pecces per ignorantiam vel negligentiam in criminalibus delictis: omni tempore, id eſt æſtate ſint veſtimenta tua candida, ne ſis calidus; hyeme ne ſis frigidus autumno ne ſis tepidus, vere ne ſis nouitatis cupidus; ſol decolorat, ſicut in canticis dicitur: *Nolite conſiderare quod fuſca ſim quia decolorauit me ſol,* Cant.
præſumentem de juſtitia ſua, ſol decolorat, quia qui putat ſe eſſe aliquid 1. 6.
cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Iuſtitia quæ adeò eſt, benè colorat; iuſtitia hominis tanquam à ſe ab homine, faciem decolorat, quia non habet gratiam apud Deum, &c.

AD MONACHOS.

SERMO.

C*Aſtra Dei ſunt hæc.* Nec inermes, nec inertes, nec imbeciles, nec Gen.
ſtertentes, nec formidoloſi in caſtris recipiendi ſunt: arma ti ergont 32. 2.
contra hoſtes; contra aſtutos arte pugnandi feruentes, contra Sabæos & Gygantes fortes & feroces, contra nocturnos fures & prædones; vigiles contra præſumptores & ſuperbos audaces. Ab his reædificantur muri Hieruſalem; ab his reſtauratur ruina illa magna quam fecit in cælis draco rufus, trahens poſt ſe tertiam partem ſtellarum; ab his denique mundatur gentibus immundiſſimis terra repromiſſionis.

Nihil ergo in his caſtris Dei ſit inordinatum de imagine inferni, vbi nullus ordo, nihil confuſum de reliquis Babyloniæ, vbi confuſum eſt labium

turrim ædificanium, nihil luxuriosum de semine Behemoth, cuius virtus in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbiculo ventris eius, nihil dissolutum sicut in populo cui non erat Princeps, neque Rex, neque Sacerdos, sed vnusquisque faciebat quod bonum erat in oculis suis; neque superfluum unde turbetur temperantia mater virtutum. Sit itaque acies ordinata; sicut turmæ militum dispositæ; sit chorus clypeis aureis relucente sole, paratus
Cant. 6. 12. diabolo & satellitibus eius resistere, vnde in Canticis: *Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum?*

Hoc castrum immò castellum (ad quod IESVS super asinam mansuetus venit, ut audiant eum mansueti & lætentur) habet turrim Dauid, in qua pendent mille clypei, omnis armatura fortium; exempla Martyrum, & dicta Confessorum, immò simul & vitam & doctrinam omnium bonorum. Forti viro, & inter triginta robustorum principum Dauid præcipuo, non sufficit se deffendere, nisi & hostem valeat onerare: stipendia quidem
Ecclesi. 10. 4. habebit, si benè militando locum suum retinuerit, iuxta illud: *Si Spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris.* Brauium quoque si ceperit, & in captiuitatem redegerit, nihilominus coronam aureolam accipiet, si debellauerit, sicut CHRISTVS in corpore suo super lignum crucis, eum qui habebat mortis imperium, cum ipsa morte triumphauit. Accingimini itaque filii, & estote parati in prælio, quoniam melius est nobis mori corpore in hoc bello, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum, sicut fuerit voluntas in cælo sic fiat. Armentur milites
Ephes. 6. 13. nostri armaturâ Dei, iuxta Apostolum: *Induite*, inquit, *vos armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo*, &c. Denique centuriones, tribuni & singuli principes cateruas suas hortentur ad pugnam, doceant & adiuuent. Numeremus ergo, & nominemus principes, & quis eorum cui turmæ, in his castris debeat prouidere & præesse.

Prima turma, siue chorus, siue acies, est conuersorum; secunda infirmorum; tertia nouitiorum nondum professorum; quarta iam professorum; quinta præpositorum; sexta claustralium; septima Abbatum; his assignan-
Isai. 11. 2. tur septem Spiritus Dei, quos Isaïas enumerat: *Spiritus sapientiæ & intellectus, consilii, fortitudinis, scientiæ & pietatis, timoris Domini.* Horum spiritus timoris Domini, Princeps est conuersorum; spiritus pietatis infirmorum; spiritus scientiæ, nouitiorum in probatione sua; spiritus fortitudinis in professione; spiritus consilii, præpositorum; spiritus intellectus, claustralium; spiritus sapientiæ, Abbatum.

Act. 9. 6. Tunc debent conuersi, & cum Paulo Apostolo conuerso dicere: *Domine quid me vis facere?* Stupens enim ac tremens hoc dixit; isti ad molam sedent, alimenta Iacob & filiis eius reportantes de Ægypto, cùm de labore suo carnalia ministrant Spiritalibus: & sicut Isachar asinus fortis, supponunt humerum ad portandum necessitatem illorum, qui ad sarcinas Dauid custodiendas resident, quæ sunt opera incarnationis Dei. Omnis namque vita IESV in mundo, cum ipsa quoque mortali carne, quodammodo sarcina fuit Verbi, immò hominis assumpti, sarcina fuit quæcumque in mundo inuenit, vidit, audiuit & tolerauit. Has optimas sarcinas, fratres mei, custodite, quia æqua pars est ad bella procedentium, id est, Martyrum, & ad

sarcinulas residentium, id est, omnium electorum, passiones CHRISTI in se portantium.

Girando choros, jam veniamus ad spiritum pietatis, quem proposuit Deus totius consolationis, infirmis vestris, quatenus ipso cooperante, fundat infirmariis ad opus infirmorum, petra riuos olei, butyri, ac mellis, ne desit dulcis consolatio. Butyri ne refectio congrua; olei, ne de nocte luminaria; in melle siquidem accipitur consolatio, in Butyro refectio, lumen nocturnum in oleo. Et si petra tibi sis Abba, austeram vitam tenendo, funde tamen riuos olei, butyri & mellis infirmo tuo, nisi enim hoc feceris, accusat te Spiritus pietatis, nec senties pium cum veneris ad Deum. Ezechias iustus aliquando ægrotat in infirmaria, & Lazarus peccator infirmatur. Quid propheta Isaias, quid IESVS plenus Spiritu sancto? Isaias visitauit ægrotantem, & Dominus vadit, & suscitat iam fœtentem. Vermis & puluis non abhorreat fratem fœtentem; quia Dominus suscitat de puluere & de stercore erigit pauperem.

Veniamus iam ad eos, qui excubant ad fores scientiæ nouitios: isti sub manu & protectione spiritus scientiæ, Dei ordinatione supponuntur tanquam siquidem de phantasiis hujus mundi & tenebris exeuntes, ad ortum surgentis auroræ, cum cæco nato, sed à Deo illuminato, oculos aperiunt, & lumen scientiæ requirunt: dicunt itaque Deo, in persona Prophetæ: *Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.* Item cum beato Psal.
Augustino: Da mihi scire me scire te; me scilicet infirmum, te medicum, 142.10.
me quis sim origine, conditione, corruptione, necnon & redemptione; te vnum & trinum, omnipotentem, sapientem, benignum. Item cum Propheta: *Bonitatem & disciplinam, & scientiam doce me:* bonitatem, ne ab- Psal.
horream nouitatem; disciplinam ne effluam per dissolutionem; scientiam 118.6.
ne oberrem post greges sodalium per ignorantiam & errorem; bonitatem ne remaneat malitia; disciplinam ne vana scurrilitas; scientiam ne imperitia. Contra diaboli astutias huiusmodi scientiæ clypeo nouitii in initio viarum suarum sic armantur.

His fortiter & fœliciter dimicantibus iam quartum chorum, qui est professorum visitemus, iuxta formam Iosue qui solem iussit stare & diem duplicauit pugnando in acie, eosdem nouitios à prima die belli continuemus ad secundam professionis diem; vbi habitu mutato & armis, transeunt ad spiritum fortitudinis. Parum namque est bona scire, nisi addas & facere: vnde Dominus: *Si hæc scitis, beati si ea feceritis.* Manum itaque mittunt ad Ioan.
fortia ligando se triplici vinculo, immo quadruplici verbo videlicet, con- 13.17.
sensu, scripto & iuramento, quæ omnia in professione attenduntur, cùm dicitur: Ego promitto stabilitatem meam & conuersionem morum meorum & obedientiam, &c. nam stabilitas æmulatur æternitatem, morum conuersio Angelorum confirmationem; obedientia, Domini IESV consummationem. Hoc triplici funiculo quid fortius? frater bone, nisi ruperis professionem, securè expecta æternitatem, Angelorum societatem, IESV hæreditatem.

Accedamus iam ad quintum principem militiæ belli, qui est spiritus

consilii, minus namque valet in bello fortitudo, si non regatur consilio. Vicinum ergo habet domui suæ spiritus fortitudinis, spiritum consilii; hic principatum suum exercet super præpositos operum, non Pharaonis, sed Salomonis, non operum in luto & latere, sed in lignis Libani & marmoreo lapide. Hi sunt obedientiarii nostri, qui omnia cum voluntate & consilio Abbatis debent facere: *Omnia*, inquit Salomon, *fac cum consilio, & post factum non pœnitebit*: Officium istorum est vigilare vigilias noctis ad ea quæ facienda sunt; custodire, quæ iam parata sunt, accincto super femur gladio operari in muris Hierusalem, & tanquam sagâ cilicinâ operire pretiosa Sanctuarii Dei. De quotidianis quoque quæ emergunt quæstionibus oraculum diuinum consulere & à lege, & testimoniis solutionem quærere: hi cum Esdra Propheta, impedientes opus diuinum consilio & ope atque opere suo debent repellere.

Eccli. 32. 24.

Iam ad sextum chorum in Sunamite stilum vertamus, qui cum Maria Magdalena ad pedes IESV sedet, aut cum Matre eiusdem IESV stat iuxta crucem eius, proscriptum respiciens in cruce Saluatorem suum; vnde & gladius siue lancea de latere pendentis pertransit animam eius vsque ad diuisionem animæ & spiritus. Isti sunt claustrales nostri, qui nocte & die diuinis laudibus insistentes, parati sunt suscitare Leuiathan; nunquam de castris, vel claustris, id est, de sanctis egrediuntur, castra namque nostra sunt claustra, vbi castitas, vbi clausura debet esse perpetua, vt sit hortus conclusus, fons signatus, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Vtrumque latus illius magni bellatoris, qui fortis & potens est in prælio, tanquam Cherubim lucentes plenitudine scientiæ & Seraphim ardentes plena dilectione, immediatè ambiunt, veraciter dicentes cum Petro: *Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo*: item cum Paulo; *Quis nos separabit à charitate CHRISTI, &c.* item cum Psalmista: *Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, sicut oculi ancillæ in manu dominæ suæ*, &c. Serui siquidem sunt in agro, ancillæ in thalamo, vt iuxta Apostolum; siue absentes, siue præsentes Deo contendant placere, quid de voluntate Domini, cui in simplicitate non ad oculum seruiunt, cùm Dominus fidelis sit omnibus inuocantibus eum in veritate, non intelligitur.

Math. 26. 35. Rom. 8. 35. Ps. 122. 3.

Habent ergo principem suum spiritum intellectus, qui scrutatur profunda Dei, & ea reuelat paruulis suis: postulat enim pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Isti ad mensam Domini de pane Angelorum quotidie reficiuntur, isti fortes ex fortissimis Israël ambiunt lectulum Salomonis, omnes tenentes gladios ad bella doctissimi. In hoc sexto choro vt cornu aciei fecit Dominus hominem ad imaginem & similitudinem suam, vt claustralium conuersatio semper in cælis sit, vt nunquam descendat de rigore Religionis, nisi ratione compassionis; hæc enim IESVM de sinu patris ad nos inclinauit.

Suprema & vltima acies Abbates, id est vicarios CHRISTI continet, & isti habent super se regem & principem, spiritum sapientiæ, quæ ex ore Altissimi prodiuit, surgens itaque mane Abbas, & ad thronum gratiæ, quod est altare accedens, debet sic ad Deum preces porrigere: *Da mihi*

Domine

Domine Sapientiam sedium tuarum aßistricem, vt mecum sit, & mecum laboret, vt sciam quid acceptum sit coram te omni tempore; Deinde hanc saliuam ab ore Dei exhaustam deglutire & per singula conuersorum, infirmorum, nouitiorum, probandorum & professorum, præpositorum atque claustralium vasa diffundere, quatinus ros qui descendit de Hermon, in montem Sion à capite defluat vsque ad oram vestimenti eius, est namque sal terræ, sal fœderis, quo condiuntur sacrificia quæ Deo offeruntur. Debet itaque simplicitatem conuersorum, debilitatem infirmorum, nouitatem nouitiorum, & professorum promotionem, præpositorum sollicitudinem, claustralium solitudinem secundùm propriam mensuram & capacitatem condire. Hic secundum Iob, cum in orbem terræ transeunt dies conuiuii, conuocare debet & sanctificare filios suos, ne fortè benedixerint Deo in cordibus suis. Est enim vitium negligentiæ, cum quo dimicant conuersi; malum impatientiæ aduersùs quod contendunt infirmi; peccatum voluptatis pristinæ, & prioris immunditiæ, cui repugnant nouitii; vitium diffidentiæ contra quod eriguntur professi; malum auaritiæ cui contradicunt præpositi; tædium Religionis aduersùs quod rebellant claustrales; turbo mundanæ sollicitudinis, aduersus quem consistunt Abbates. Ecce castra Dei sunt hæc, in quibus militia est vita hominis super terram, in quibus Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, in quibus, *qui vicerit*, ait Dominus, *faciam illum columnam in domo Patris mei*; quod nobis præstare dignetur, qui cum Patre, &c.

Sap. 9. 4.

Apoc. 3. 12.

DE LEGE NATVRALI, SCRIPTA ET EVANGELICA.

SERMO.

Legem præcepit nobis Moyses & hæreditatem multitudinis. Quot ab homine perpetratæ sunt præuaricationes, tot à Deo indultæ sunt reparationes: Sicut enim cælesti medico nihil præterit ægritudinis, sic subest scientiæ ipsius & potestati quicquid remedii est & sanitatis. Pressis siquidem vestigiis medicina morbum insequitur, nec quiescit donec incluserit; vnde Apostolus: *Conclusit Deus omnia sub peccato.* Reuocanda igitur humana natura ad suæ felicitatis primordia: monenda fuerat referre pedem vnde mouerat, & cauere ne præcipitia renouaret, quia nouissimus error peior priore esset. A cunabulis igitur suis materna sollicitudine erga eandem naturam intendens diuina miseratio, & ne caderet præmonuit, & si caderet remedium præparauit.

Deut. 33. 4.

Gal. 3. 22.

Adfixit itaque ipsis naturæ visceribus legem quam naturalem appellamus

quæ lacte eodem cum natura aleretur, & eisdem coaugmentaretur profectibus, eisdem tum laxaretur defectibus. Primo deinde peccato hac præuaricata tam vbi non est lex, nec præuaricator; ne fortè pœnitus extingueretur, in subsidium supposuit aliam legem quæ Moysi appellatur, quia per ipsum facta est lex, & legales obseruantias plures tanquam fœtus multiplices de ventre naturali exclusit; vt quod iure naturali latebat, scriptis tabulis in lucem prodiret & priuilegio ignorantiæ deinceps nemo excusaret, cùm incultos lapides prospiciens præcepta morum & honestæ vitæ addiscere posset. De hac igitur dicitur: *Legem præcepit nobis Moyses*, &c.

1. Reg. 16. 7. Quia verò legitur, *homo videt in facie*, *Deus autem in corde*, tota huius obseruatio legis potiùs pressit manum, quam animum, vt locus Deo seruaretur, qui postea incarnatus & animum pertinet & manum. Euangelica igitur lex à CHRISTO in vltimo idcircò traditur, vt legem tam naturalem, quam scriptam adimpleret sicut ipse ait: *Non veni legem soluere, sed adimplere.* Data est autem lex ista quando dictum est: *Mandatum nouum do vobis vt diligatis inuicem sicut dilexit vos.* De lege autem Moysi & CHRISTI dicitur in Apocalipsi: *Vidi Angelos stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei & cantantes canticum Moysi serui Dei, & canticum agni.* Canticum Moysi est lex siue laus Dei de creatione mundi; Canticum agni, Euangelium siue laus Dei de redemptione mundi in Euangelio. Vbi est autem qui totam legem obseruauerit, siue naturalem, siue Moysi, siue CHRISTI? teste Psalmista non inuenitur in terra. Ait enim: *Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ.* Nemo enim qui non sit præuaricator, vel in se saltem, vel in primo parente. Vbi enim peccator ibi præuaricator, vbi verò non est lex, nec præuaricatio.

(Math. 5. 17. Ioan. 13. 34. Apoc. 15. 2. Psalm. 118. 19.)

Lex naturalis est quasi dicta vniuersalis; Lex Moysi quasi helleborum; lex Euangelii quasi medicina nihil habens amaritudinis, nihil acredinis. Sufficit enim illi qui legem naturalem non reliquit, vti licitis, & abstinere ab illicitis. Qui autem grauiter siue criminaliter peccauerit, & à licitis debet abstinere & grauissimæ pœnitentiæ purgatiua in purgatione sua ex lege Moysi debet accipere, vt oculum reddat pro oculo, dentem pro dente, liuorem pro liuore; quia calumniantes poscit similitudo supplicii. Qui autem perfecta dilectione foras misit timorem, debet sicut ipse ambulauit & ipse ambulare, vitia omnia repellendo & virtutes omnes aggregando. Claues Petri sic ligant & sic soluunt; non enim accipiunt personam hominum, non in muneribus iudicant, non viuificant animas quæ moriuntur, neque occidunt animas quæ non moriuntur: sed rectè in statera iusta appendunt & meritum causæ & finem sententiæ.

Audite quia priuilegium Petri meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. In iudicio neque ad dexteram, neque ad sinistram declinandum est propter cujusquam gratiam. Nulla indiget commendatione veritas, vestita tamen oculis hominum temperato splendore intolerabilis pulchritudinis aliquando se obiicit, non vt sumptis extra subsidiis clarior appareat, sed vt intuentis acies à se admittat. Subiiciendæ ergo auctoritates in his quæ dicimus, exiguntur fortè & exempla, quatinus credibilius fit

quod dicitur. Nec absurdè auctoritas quæritur, vbi nec persona quæ dicit, nec res quæ dicitur fidei satisfacit. Suffragantur nostris propositionibus diuinæ auctoritates, quarum prima est: *Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Math. 18. 3. Auersio de paradiso nos expulit, conuersio reducit. Auersio illa mater est culpæ & pœnæ, quæ de se riuos innumerabiles per vniuersum mundum deriuauerunt, & quarum torrentes vniuersam naturam filiorum Adæ conturbauerunt.

Tollatur itaque prima vox flentium, vt non sit auersio; & supponatur quæ in consolatione prima syllaba est conuersio: vt paradisus conuersum excipiat, quem aduersum expulerat. Sed qualiter sicut paruuli, inquit, tanquam cera mollis paruulus habilis est ad omnem obedientiam, nec est ei in aliquo resistere, aut rationem mandati exquirere. Serpens callidior cunctis animantibus, in mandatis Dei quæstionem mulieri opposuit, quam quia Sophistam audiuit, exclusit, & conclusit: fides Abrahæ quæ reputata est ei ad iustitiam, rationem, consuetudinem, affectionem, impossibilitatem postposuit, & Deo acquiescens contra spem iam adeptæ promissionis, in spem certissimæ expectationis credidit, quia Deus est verax in promissis, & potens in exhibendis, plenissimè sciens quia quæcumque promisit potens est facere: hæc forma proponitur volentibus intrare in regnum cælorum. Est & alia legis auctoritas, *primogenitum asini mutabis oue*, vt ait Gregorius. Exod. 13. 13. Primogenitum asini oue mutare, est immundæ vitæ primordia, innocentiâ vitæ conuertere. Qui enim qualis ipsius fuit esse desinit, & apprehensâ carnis munditiâ innocentiam custodit, in oblationem Dei primogenitum asini oue mutat.

Iob quoque aptissima comparatione claustralem reclusionem notat esse saluberrimam, vt ibi luat quæ mundana vanitate peccata superbiendo, luxuriando & rapiendo, ventrique & gulæ seruiendo contraxerat. *Propter superbiam*, inquit, *quasi leænam capies me.* Iob. 10. 16. Leæna est caro nostra. Hæc nutrit catulos leonum, illecebras carnalium desideriorum, quorum si quis aliquem capiat negando illicita, in rabiem seuerissimam, totam corporis syluam concutit, & vngulis ac dentibus murmurationis in præsentes & absentes desinit: hæc vt ait Gregorius, duplici fouea constringitur, prima propter gulam, secunda ad pœnam; prima sæculi, secunda claustri; prima desiderii, secunda flagelli. Non veniret ad secundam, nisi appeteret primam. Qui enim non peccat; non est quare pœniteat. *Sed peccatum*, ait Apostolus, *vt appareat peccatum, per mandatum*, id est, transgressionem mandati *operatum est mihi mortem.* Rom. 7. 13. Hæc est mors in olla, vtique in claustro, quod inexperti fugiunt tanquam mortem: expertorum alii patienter cum IESV tolerant vt crucem; alii abhorrent vt gehennam: Paulus gloriatur dicens: *Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri IESV CHRISTI.* Gal. 6. 14. Alius acclamat. *Educ de carcere animam meam* Ps. 141. 8. Duæ sunt molentes, vna assumetur, & altera relinquetur, vnde dolens Propheta dicit: *Consolatio abscondita est ab oculis meis quia ipse diuidet inter fratres*, vtique Esau & Iacob, &c. Ose. 13. 15.

PETRI CELLENSIS OPVSCVLA.

Incipit Epiſtola Petri Cellenſis Abbatis, ad Magiſtrum Iohannem Salisberienſem, de opere ſequenti.

Chariſſimo ſuo, Petrus Abbas; Salutem.

Via multum altitudo, & ardua eſt in aſcenſu, & caliginoſa in intuitu; temperatis paſſibus, ad campi planitiem conuerſus; de ſegete Domini, quos potui manipulos legi & nouos panes, non tamen ex noua ſenſuum farina compoſui. Nouitatem enim illam quæ à Patrum veſtigiis exorbitet, tam in fide quam in moribus, necnon & in vocum, ſeu nominum nouitatibus, ſemper Anathematizandam duxi. Si quid autem quaſi nouum, Sancti Spiritus illuſtratione apprehendere potui: quod tamen Cherubim & Propitiatorium, vultu tam ſedulo quam humili reſpiciat, non reſpui. Non itaque vt facerem mihi nomen grande, iuxta nomen magnorum qui glorientur in ſæculari Philoſophia, librum iſtum de Panibus Scripturæ diuinæ conſcripſi: ſed de menſa Diuitis, quæ diuinis lectionibus mentes peregrinorum reficerent, fragmenta panum vndecumque collecta coniunxi. Viatores namque niſi panem & vinum ad ſubſidium itineris peragendi, in tranſitu inuenerint; aut moræ aut famis diſpendium ſuſtinere coguntur. Quamobrem Reipublicæ vtilitas ſatis rationabiliter exigit hoc in familia patrisfamilias, vt opera in domo quieſcentis, famuletur neceſſitatibus in publicis negotiis deſudantis. Tunc namque bene regitur Reſpublica, cum alteri alterius ſuffragantur officia. Vtinam itaque tanti eſſem cuius ſuſcipi mererentur labores, & de velleribus ouium mearum, conſolarentur pauperes? Vtinam, & ſi non noua condere, ſaltem vetera ſarcire valerem. Vtinam, & ſi non de proprio, ſaltem de alieno fideliter, idoneas Salomoni ad templum ædificandum præpararem expenſas! Quis proinde me præſumptuoſum niſi præſumptuoſus dixerit: quia panes de arca ad menſam detulerim? Si Domini arca, & domini eſt menſa, Domini quoque conuiua; cur ſeruus Do-

Fugiẽda eſt Nouitas à veſtigiis Patrum exorbitans.

mini pro debitis obsequiis redarguitur?

Comede igitur quicumque librum legis, panes appositos; & non corrodas sudores apponentis valde laboriosos. Potiùs, pro obsequio, gratia quam inuidia debetur. Si præ inopia librorum vel lectionum indiges quotidiano pane; sume: & pro indultis sine pretio, gratias age. Si vero abundas; non habentibus pauperibus congratulare: alioquin vel superbis de tua paupertate, vel inuides de nostra miseratione. In alio tibi, nequam, in alio, proximo; in alio miserabilis; in alio condemnabilis. Sed times tibi an mihi? Tibi forte times: ne scripta tua si qua sunt, sola non videantur: Mihi, ne scabiosum appareat ingenium, ne exangue publicetur eloquium. Sed neutrum (ô fidelis & nimium amice) formidandum est. Et primo quidem, scripturæ tuæ si bona est, non est timendum, nam quod bonum & pretiosum est: numerositate & frequentia pannosarum mercium nunquam sordescit: quinimo semper ad id quod lucidius præfulget curritur, & quod contemptibile est, negligitur. Non ergo opus tuum, comparatione Opusculi nostri, depreciandum credas, si bonum est. Quod si inutile est, non ei quæras gloriam de singularitate, quod magis amputandum est pro superfluitate. Nobis quoque non est quare timeas: nam fastidiosis, nolo nostra ad cumulum nauseæ suæ insolenter ingerere: petentibus vero & indigentibus, vereor abscondere & negare: Vt enim improbitatis est, nolentibus & recusantibus se inculcare: sic impietatis est, volentibus & egentibus abnegare. Habeat itaque volens, in vno Repositorio copiam omnium panum paratam, & potius beneuolentia adiuuet insufficientiam nostram, quam ingratitudine exasperet infirmitatem.

In hoc Opusculo, nauigium nostrum, nec ad rapidissimos impetus profundarum disputationum extuli, nec in terra litteræ quæ occidit insidere negligenter permisi. Moderata vero nauigatione præsentem stilum, à terra quidem pusillum subduxi, ne (si altiora præsumerem & contra forte flarent venti contrarij) aut cum eis, resistendo contenderem, aut eis, non respondendo succumberem. Iterum paululum à terra recessi, ne vicinitate riparum & aquæ inopia laborans: vilitate sermonis vel materiæ rusticitate offenderem & libere non enatarem. Libratis igitur tam veli quam nauigij seu ventorum oportunitatibus: nec odiosa præsumptione, in altum: nec desperata humilitate in planum excessi. Ad te itaque, mi charissime, vnum hoc opusculum nostrum mitto, vt tuâ licentiâ prout dignum fuerit ingrediatur ad secretum & egrediatur ad publicum. Rogo vt apponas manum approbando vtilia, resecando superflua, supplendo minus plena, illustrando minùs plana, vestiendo indecora, spoliando superfessa. Testor Deum, te æquè offensurum amicitiam nostram si indigna laudaueris, ac si digna vituperaueris: Tolerabiliori enim patientia sustinebo erroris redargutorem, quàm improbum adulatorem. Non itaque graueris, propter eam quæ ad inuicem est dilectionem: vel partem vel etiam totum sermonem si iustum fuerit delere & vt aliter tractetur remandare: Fructum enim in ficulnea, non folia tantummodo quæro: Absit enim, vt vmbram solùm & non escam præberent arbores culturæ nostræ. Vtrumque mihi placet, & habere, & parare, & vmbram foliorum & escam fructuum. Quòd si altero carere cogor, patientiùs foliis quàm fructibus renuntiabo. Vale.*

Math. 20.21.
*al. parent.

PETRI ABBATIS CELLENSIS LIBER, DE PANIBVS.

CAPVT PRIMVM.

De multiplici Mensa & eius apparatu.

IN Tabernaculo testimonii jubente Domino (mensa ponitur ante velum & contra mensam, candelabrum in latere Tabernaculi meridiano; Mensa enim stat in latere Aquilonis. Diligenter animaduertendum quòd Moyses (immò per Moysem, Dominus) obumbratione mystica, in constructione seu collocatione figuratiui Tabernaculi comprehenderit, quibus depulsi à Paradiso, reparari siue repatriare obseruationibus ad Sancta Sanctorum valeant: & quibus extra deuagantes interim consolari alimentis. Nulla enim intra Velum esca necessaria, quia nulla vnquam indigentia: Vna ibi satietas, vbi gloriæ perennis incommutabilitas. Semel intrasse, simulque gustasse, est semper satiatum manere. *Satiabor*, inquit Psalmista, *cùm apparuerit gloria tua.* Extra Velum autem, & defectio, & refectio. Defectio pro peccatis & in peccatis naturam miserabiliter corrumpentibus: Refectio pro præceptis & diuinis beneficiis misericorditer nobis subuenientibus. (Exod. 26. 35.) (Psal. 16. 15.)

Sicut verò Firmamentum posuit Deus vt diuideret aquas ab aquis, sic Moyses Velum interposuit: extra quod vulgus immolaret animalium carnes, & intra quod accenderet insensum solus Pontifex, id est, Sacerdos summus. Iesus autem penetrauit cælum, & ascendit super Firmamentum. In sanguine verò intrauit, quia (per passionem) potum: immò pretium nostræ redemptionis, paternis labiis, assistentibus Angelicis spiritibus ministrauit, opus quod dedit ei pater, perficiendo & sanguinem de latere fusum, ad copiosam redemptionem, ei offerendo. Famelicis denique, extra velum esurientibus; mensam & panes in mensa (de qua conuescens ascendit in cælum, *misericors & miserator Dominus*, reliquit, & *dedit escam timentibus se.* Sanguinis partem nihilominus, ad bibendum, in Crateris Sacramentalibus, amicis & imitatoribus suis reposuit vsque ad consummationem sæculi: partem iterum non pretium nostræ liberationis tam Patri quam creditori Hosti, piè & iustè soluit. Corpori suo quod est Ecclesia, extrà Velum excubias agenti donec Lucifer oriatur, parauit mensam ne deficiat in via, candelabrum, ne exorbitet à via. (Psal. 110. 5.) (Crateres Sacramẽtales.)

Sed notandum, aliam esse mensam qua singulariter sola Trinitas deliciatur, aliam qua cum Angelis amicabiliter epulatur, aliam qua cum homine (Mensa Dei triplex.)

mortali visibiliter IESVS vescitur, aliam qua Sacramentaliter & inuisibiliter, fideles reficiuntur. Est etiam mensa diaboli, in qua non nisi animarum sanguis bibitur, non nisi cruciatus hominum in cibo sumitur. Est & mensa Angeli, pœnitentiam conuersorum bibentis, salutem edentis. Est hominis mensa ad quam aliquando Deum, aliquando Angelum bonum, aliquando malum Angelum inuitat. Itaque quàm succinctè potero compendiosum de profusa & profunda materia tractatum exprimam; quatenus & sapiens (sumpta occasione) dilatet philacteria & magnificet fimbrias & sensu mediocri, famis suæ consoletur miserias. Mensa illa Trinitatis, cubiti vnius in vnitate substantiæ: panes habet absconditos: vinum semper nouum fercula æterna & beata. Ministerium alius creaturæ non admittitur, neque Cherubim vel Seraphim, ad mensam illam de qua edere non habent potestatem etiam qui tabernaculo deseruiunt. Sibi inuicem ministrant, Pater Filio, Filius Patri, Spiritus sanctus Patri & Filio, Pater & Filius Spiritui sancto: Pater Filio, generationem: Filius Patri, natiuitatem: Spiritus sanctus, Patri & Filio processionem: Pater & Filius, Spiritui sancto, missionem seu donationem.

Mensa diaboli quæ sit, spiritualis mensa hominum, triplex.

Procul absistat. Creatura omnis, ab hac administratione: quia *bestia quæ tetigerit montem lapidabitur.* Manum subtrahat Seraphim: quia munus huiusmodi, manum aliam non admittit quàm solius dexteræ Dei: ***nemo*** enim ***nouit Filium*** nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius. Pulmenta, immò; fercula huius mensæ tot sunt quot sedent ad mensam: talia sunt, quales sunt quorum est mensa. Non fingas tamen, alium quasi Architriclinum sedere superiùs in eminentiori loco; alium in inferiori, alium in vltimo: quia vna sedes & vnus sedens, pro concordia voluntatis, pro identitate substantiæ, pro æqualitate potentiæ, tres verò, pro personarum discretione. Si quomodo sic sedeant tres, sine graduum distinctione & sine honoris variatione, sine loci distensione vel dimensione, nullo modo apprehendas, noli mirari, quia nec vertex Carmeli (id est, scientia Angeli) hoc comprehendit: ***Deum*** enim ***nemo vidit vnquam.*** Idcircò abstinet & superponit digitum ori suo, neque manum conferens mensæ neque os aperiens negatæ diuinitati, vt velit eam deglutire. Vidit namque consortem naturæ suæ luciferum aliquando gulam desiderii ad hanc mensam extendisse & non exinde, diuinitatem sed mortem degustasse. Vidit manum in lateribus Aquilonis porrexisse, & statim glacie Aquilonari riguisse, seu gehennalibus flammis exaruisse. Forte omnipotentiam Patris, forte sapientiam Filii, forte bonitatem Spiritus sancti, fera illa bestia voluit deuorare. Hæc enim sunt fercula mensæ Dei, quæ soli Regi sæculorum immortali, inuisibili debentur in sæcula sæculorum.

Hebr. 12. 20.

Math. 11. 27.

Ioan. 1. 15.

Hæc de mensa Dei cui non communicat alienus natura, conditione, sorte, sed sola Trinitas singulariter, perenniter, inuisibiliter gloriatur. Iam acumine scalæ Iacob visum (immò stilum) inflectamus, & ad Angelorum mensam à nobis ascendamus, à Deo descendamus: Duo enim interiores, nobis sunt superiores. Mensa eorum est Propitiatorium, cui versis vultibus semper intendunt, & vnde sua desideria implere cupiunt. De hoc enim Propitiatorio (id est, IESV, siue mensa Angelorum) dictum est: *In quem desiderant*

Fercula mensæ diuinæ.

desiderant Angeli prospicere. Ad hanc mensam, ex duobus naturis in vnam personam Spiritus sancti artificio compactam, adsistunt ministratorii Spiritus ministrantes Domino & edentes cum ipso, quæ ibi apponuntur: bonitatem videlicet Dei, reparationem generis humani, repletionem numeri sui imminuti per apostasiam degenerantis rami à bona oliua in naturam oleastri. A mensa illa eis dicitur; *Afferte Domino filios arietum*, id est, vos Angeli; adducite animas Christianorum, Domino creatori & redemptori, ad cœleste consortium. Deus in hac mensa posuit sua beneficia: Angelus, sua obsequia: Deus quod illum bonum creauit: Angelus quod in veritate & bonitate stetit & Deo adhæsit: Deus quod gratiæ primæ gratiam secundam ei superaddidit; Angelus quod liberum arbitrium ad bonum obedientiæ & reuerentiæ Creatoris sui conuertit. Infert Deus radios suæ contemplationis; refert Angelus puros aspectus in occursu superorientis lucis: Angelus os aperit in laudem Dei: Deus implet illud, tam adipe diuinitatis quàm carne & sanguine integerrimæ naturæ humanitatis.

Gen. 28. 12. 1. Petr. 1. 12. Psal. 28. 1. Gratia prima, & secunda.

Hæc de mensa Dei cum Angelis. *Exeamus* autem iam *extra castra* cælorum, & iuxta montis radicem (id est, crucis passionem) Agni cœnam cum suis arietibus, contemplemur. Mensa huius cœnæ in qua Deus cum hominibus visibiliter innouat (immò continuat) vmbram luci: figuram veritati, nouum Testamentum veteri: paratur in cœnaculo grandi, Apostolorum ministerio, vt pastus Dominus pascua, figurali in cœnaculo; patiatur agnus sine macula, in patibulo: vt (eius imitatione) qui cœnaculum ascenderit Prælationis: non recuset, post IESVM, subire discrimen passionis, vt in cœnaculo confortatus cibis vitalibus, non concutiatur pro formidine & tribulationum ponderibus. In hoc Dominus conuiuio sanguinem, carnem; pellem, adipem, intestina, caput cum pedibus ponit, vt redemptio in sanguine, refectio in carne, vestis in pelle, vnctio in adipe, scientia occultorum mysteriorum in intestinis: stola prima, in capite; consummatio beata in pedibus præbeatur. Clamat in abundantia saturitatis & suauitatis suæ pauper ille amicus diuitis, qui in conuiuio discumbebat; *quid*, inquit, *retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi*? Sed scire debuerat quod Sapiens ait: *cum sederis ad mensam diuitis, diligenter attende quæ apponuntur tibi sciens quia oportet te talia præparare*: Carnem ergo pro carne repone; pro sancta, sanctificata; pro casta, castigatam & castificatam; pro integra impollutam. Sanguinem quoque pro sanguine, scilicet profuso in ara crucis, effusum in rubore confessionis: pro puro, impurum, pro bono, malum, pro quieto, turbidum. *Pellem* etiam *pro pelle*, sicut Iob ait, id est, patientiam & imitationem mansuetudinis Agni incontaminati IESV CHRITI, rependere debemus. Eius enim Sacerdotis qui offert victimam, est hostiæ pellis, *iure perpetuo*. Etsi n. miraculorum, etsi secretorum scientia, etsi puritatem conscientiæ, etsi caput iustitiæ, etsi pedes perfectionis & consummationis tuæ IESV non apprehendo: confortata enim sunt & non possum ad ista: saltem corium, saltem pellem concede. Corium siccatum & extensum, vt inde faciam mihi tympanum aut Psalterium decem chordarum: pellem calidam & candidam & præparem ex ea virtutum

Hebr. 13. 13. Pastores, non debent metuere aspera. Agni Paschalis interpretatio mystica. Psal. 115. 13. Prou. 23. 1. Iob. 2. 4. Leuit. 7. 8. Psal. 138. 6. Cant. 1. 5.

Math. 22. 12. Luc. 14. 10. Exod. 21. 24. Leuit. 24. 20. Deut. 19. 21. Math. 5. 38. Ioan. 13. 25. Marc. 6. 31.

amictum, vt sint pelles meæ *sicut pelles Salomonis*. In pelle ista veniens ad nuptias, non depellitur, sed intrare & superiùs ascendere compellitur. Retribue igitur, conuiua CHRISTI, pellem pro pelle, immò secundùm legem, *oculum pro oculo, dentem pro dente, liuorem pro liuore, animam pro anima.* Quid enim pro te tibi facere potuit Deus, quàm vt animam poneret? Vade ergo, & tu fac similiter. *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, vt & vos ita faciatis.*

Ecce carnes in cœna, quia iam detraximus pelles, sed vbi panes? *Vnde*, inquit Dominus ad Philippum, *ememus panes vt manducent hi*? Domine IESV, non quæras à Philippo; quære à Proditore tuo. Hic enim habet marsupium vnum cum Scribis & Pharisæis, hic insidiatur sanguini; & contra insontem tendit (frustra quidem pro sua implenda auaritia) tendiculas, non frustra autem pro salute nostra. Hic, inquam, habet denarios triginta, vnde panes emuntur vsque ad satietatem omnis carnis. Sed & apud Ioseph, frumenta venduntur de quibus panes conficiuntur. Liberalitatis opus cum sagacitate venditionis, fratribus suis Ioseph exhibet; Implet saccos pro pecunia, buccas & ventrem implet pro gratia, victum itineris gratis tribuit, vnde in patria familia ipsi alantur, non sine pretio tradit. Quid est hoc nisi, *centuplum accipiet & vitam æternam poßidebit*? Ecce gratia, ecce meritum, vbi non sicut delictum, ita & donum præparat Ioseph, ex gratia, conuiuium: quia CHRISTVS gratis mortuus est: vt impleat saccos accipit pretium, quia *Fides sine operibus mortua est*. Sed libet paulisper in mensa cœnæ & in conuiuio Ioseph, lucem & vmbram in ordine ferculorum seu accumbentium, præ oculis ponere: Domini & fratris, per interpretes loquelam recipere; faciem, propter maiestatis glorificationem, iam quidem incognitam germanitate sanguinis cum summa reuerentia prospicere, stolas cum partibus præstitis, diligenter pensare, vinum vsque ad ebrietatem sine vitio gulæ epotare. Denique larga manu Ioseph, quorum ventres bonis suis impleuerat, saccos nihilominus quantum possunt capere frumento replet: & pecuniam propriam in ore saccorum ligat latenter, sed non fraudulenter, sciphum suum in sacco iunioris cum pecunia ponit. Vbique gratiosus Ioseph: sed in conuiuio magis multoque ampliùs iocundus. In conuiuio, etiam venditoribus suis non negat negatam sibi germanitatem: in conuiuio non retinet iniuriam, extendit munificentiam: in conuiuio iuxta Scripturam, cibando inimicum extinguit inuidiam & sanat maleuolentiam.

Genes. 42. 25. Gen. 43. 21. Matth. 19. 29. Fides sine operibus mortua est. Iac. 2. 17. Conuiuium quo Ioseph accepit fratres fuit typus cœnæ christianæ. Gen. 43. 34. Prou. 25. 21.

Sed quia hoc conuiuium non minus est religiosum quàm opulentum, verbis parcendum, & ventrem meminerimus pascendum: operandum namque potiùs est, quam loquendum. Non redigimus autem sub regula Monachorum, mensam Apostolorum, quia supra mensam sancti Benedicti, est mensa vbi præsidet Filius Dei benedicti. Ad mensam monachi & duo pulmenta sufficiunt, & silentium tenendum est: Ad mensam verò Verbi caro facti, & carnes Agni sumuntur, & verba quæ sunt spiritus & vita in lingua IESV resudantia vberrimè post cœnam inueniuntur: Hactenus enim, ait Sapiens, spiritum suum reseruauerat. *Stultus*, inquit Scriptura, *totum spiritum suum profert, Sapiens autem reseruat in postremum.*

Mensæ monasticę silentiũ & frugalitas. Prou. 29. 11.

Bonum itaque verbum (immò bonum vinum) Discipulis, in horam discessionis, in horam vltimæ refectionis & confabulationis retinuit. Videntur mihi tintinnabula quæ in extremis vestimenti sacerdotalis ponuntur, vt cùm introierit Pontifex non sine sanguine intra velum, quod diuidit Sanctuarium Sanctuarii & Sanctuaria, procul audiantur, illum præclarissimum & saluberrimum sermonem prænunciare, quem cum Apostolis suis habuit IESVS in vltimo Sacrosanctæ cœnæ. Erant quoque inter mala punica, ipsa tintinnabula: quia sermo iste, & de præsenti iustificatione & de futura commonet glorificatione. Sunt mala punica, *deorsum, ad pedes tunicæ, per circuitum*, vt habeat anima tua cœnam æterni conuiuii. Sunt tintinnabula, inter mala punica; vt doctrinam suscipiat nunc illuminantem per gratiam, & postea illustrantem per gloriam. Hæc de mensa Domini cum homine mortali, vbi IESVS cum Apostolis visibiliter visibilis communicatus est.

Exod. 28. Ioan. 14. & dehinc. Exod. 28. 33. Exod. 28. 34.

Est iterum mensa Domini in qua, non iam visibiliter apud mortales, sed sacramentaliter inuisibiliter apud Fideles, vsque ad consummationem sæculi epulatur. Est autem mensa altaris: vbi veritate Corporis & Sanguinis Domini existente, sed sub specie visibilis panis & vini latente, memoria Dominicæ passionis cum effectu nostræ redemptionis, si adsit integritas fidei, quotidie tam vtiliter quàm fideliter recolitur. Totum enim fides dignè sumentibus ibi operatur, quod (exhibitione certissima) credentibus exhibuit in cruce mors CHRISTI: nisi quod illud ad omnium: hoc ad singulorum quandam pertinet restaurationem: & nisi quod istud est subsecutiuè cooperatiuum eius rei, cuius illud non solùm præcessiuum sed coëffectiuum etiam nunc est. Ibi, mors CHRISTI omnium salutem: hîc; memoria mortis illius similiter; nostram non desistit operari saluationem Sacramentaliter. Sed & veraciter, quod de virgine sumptum est corpus immaculatum, quod in cruce sub Pontio Pilato à Iudæis clamantibus: *Crucifige Crucifige*, & à Gentilium militibus appensum est & immolatum, manu sacerdotali contrectatur, & vi verborum CHRISTI conficitur, & fidelibus populis traditur, mediantibus quidem pristinis, & consuetis speciebus panis & vini, carnem veram & verum sanguinem CHRISTI percipimus: interuenientibus verò carne & sanguine Agni, Deitati Verbi communicantes, Patri quoque Verbi, per ipsum Filium, cooperante & assistente Spiritu sancto, indubitanter accedimus. Et sic ex ipso & per ipsum Filium, cooperante & assistente Spiritu sancto, indubitanter accedimus, & sic ex ipso & per ipsum, & *in ipso viuimus, mouemur, & sumus*: non sicut quælibet creatura, sed tanquam noua & renouata ad imaginem Dei rationabilis creatura.

Mensa Christi duplex. Veritas Corporis Christi latet in mensa altaris sub panis specie. Luc. 23. 28. Ioan. 19. 6. Christi corpus, vt verborum Christi conficitur. Act. 17. 28.

In mensa ista potentiam & gratiam ponit Deus: homo, fidem & obedientiam. Mirabilis potentia Dei, quâ panis in carnem, & vinum conuertitur in sanguinem! Mirabilis æque potentia, quâ, sic tanta res agitur, vt sub signaculo fidei clausa, solis mundis Fidei aspectibus intra velamen oppositum penetretur! Gratia naturæ vsum & cursum transiliens, sicut carnem Virginis in carnem CHRISTI sanctificando creauit, & creando sanctificauit, similitudinem quidem carnis peccati conformans Verbo Dei, sed ad purum excoquens naturam humanitatis, ne esset caro peccati: sic de pane

Dei potentia admirabilis.

Panis est in Eucharistia similitudine non veritate.

(mirabili conuersione) efficit corpus CHRISTI, contegens specie panis, id quod veritate non similitudine, est verus panis qui de cœlo descendit: similitudine autem non veritate, panis qui de clibano venit. Ecce gratia, ecce potentia, quæ ornant, sed & infomant mensam istam.

Rursum de triplici mensa, Sacramentali, naturali, & mystica: & de fidelibus illarum dispensatoribus, Mose & Paulo.

CAPVT II.

IN Tabernaculo testimonii, jubente Domino, mensa ponitur extra velum, & candelabrum contra eam in latere tabernaculi meridiano. Escam animarum, pabulum spirituum, dapes cœlestium delitiarum præfert hæc mensa, hæc, inquam, mensa plena visceribus misericordiæ, charismatibus referta gratiæ: edentium penetralia mirabiliter implendo; non explet appetitus residentium satiando, acriùs sed & sacratiùs vrget. Est enim huius conuiuii nihilominus & conuiuantis natura, vt succumbant semper desiderio, nunquam fastidio. Quid enim? cui visio gloriæ, cui beatitudo sempiternæ vitæ, cui exaltatio indeficiens, cui iubilatio semper sufficiens, in tædium poterit venire? Proculdubio huius mensæ edacitas inculpabilis potiùs commendatur quàm condemnatur. Abstinere quidem his culpa est & pœna: absorbere verò gloria & corona. Non fortè, ibi formidas consumptionem vbi omne bonum exundat consummationem? non parcè prandendum, vbi cibum inuenis Deum. Hodie si totum præsumpseris, totum cras sine dubio nihilominus habebis. Totum diligendo, totum sumis sed non consumis. Vt enim diligendo non vastatur dilectio, sic quando à nobis sumitur amando, nequaquam finitur ille qui est vera dilectio. Ventremne times onerare? immò abundanter accipe; si ventrem & mentem vis releuare. Onera nostra namque tollit, non imponit. Non in ventre tumor, non in venis excrescit superfluus humor. Cor petit & sanat, cor implet & mundat, cor lustrat & illustrat. Cibus iste, vitam sine molestia parat, leuamen sine grauamine, immortalitatem sine corruptione. Non desunt etiam à mensa Domini fructus pomorum, non botrus Cypri, non fistula & cinnamomum, non vnguenta suauissimi odoris, non denique quidquid visu est delectabile.

Exhortatio ad communionem Corporis Christi.

Cant. 1. 14.

Hæc de mensa ista, siue de his quæ in mensa ista sunt sufficiant. Quicunque igitur his Dominicæ mensæ benedictionibus confortatus, aperto fidei ostio, vltra velum Sanctuarii, ad sedentem in throno, totis desideriis accedere voluerit: manum deuotionis, ad eandem mensam frequentiùs retorqueat, & de ipsa alimentum vitæ sumat. Stationem namque medii veli non præripit, qui vigorem spiritus infra ex Dominicis alimentis non percipit. Non habet quoque idoneum palatum ad percipienda inuisibilia & sacratiora Trinitatis arcana, qui antea prælibauerit visibilia nostræ fidei Sacramenta. Ob hanc denique causam, ætates, nomina, numerum, sexum, officia, dignitates, valetudines, capacitates, regiones, consuetudines, mores & habitudines ad se venientium, in statera iusta compensans Dominus om-

nium, diuersarum apponit gratiarum panes, ne de inopia, alicui pauperum vel infirmorum iustæ suppetant excusationes. De agro igitur ventris IESV, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi; tanquam de aceruo tritici vallato liliis, viginti quatuor panes (iuxta numerum viginti quatuor seniorum, in conspectu Agni astantium) ad compescendam omnem famem, ad sanandam omnem pestem, & ad remouendum omnem languorem; quanta potui sedulitate, interrumpendo curarum exundantium acies, in hoc Opusculo collegi. Hic enim numerus, tam filiorum Iacob quàm Apostolorum CHRISTI, duodenarium numerum duplicatum significat. Sub hoc etiam numero libri continentur veteris Testamenti. Plenaria igitur instructio animarum prælibatur ex hoc numero librorum, & nihilominus plena refectio apprehenditur ex hoc panum numero. Ab Oriente itaque & Occidente, à Septentrione & Meridie ad signum Abrahæ concurrentes; ne deficiant in via, de panibus miserationum Domini se se reficiunt, & defectibus suis perpetuam refectionem exhibent. Nam præter & supra naturam nostri panis quotidiani qui deficit cùm reficit, panes Dominici sunt: qui è conuerso crescunt cùm reficiunt, dum sumuntur non consumuntur, comminuuntur, sed non imminuuntur; immutant sumentes, sed à sumentibus non mutantur. Horum itaque singulorum nomina & virtutem breuiter priùs perstringens, prout Dominus dederit, aliquantò latiùs subsequenter edisseram.

Apoc. 4. 4.

Panis naturalis & supernaturalis discrimen.

Panis, alius paruulorum & infantium, alius perfectorum & prouectorum. Item, panis alius azymus, alius fermentatus: Item alii panes primitiarum, alij propositionum: Item alius similagineus, vel triticeus, alius hordeaceus: Item alius lugentium, alius lætantium: Item alius seruorum, alius filiorum, alius mercenariorum: Item panis alius subcinericius qui non reuersatur: alius qui de multis speciebus confectus, pro fimo humano, bouino operitur: Item alius communis & plebeius, alius sanctificatus & solis congruens Sacerdotibus, alius coctus in clibano, alius in sartagine, alius in craticula: Item alius vnctus oleo, alius conspersus: Item alius calidus, alius durus & frigidus. Ecce panes, ecce mensa & seniores domus Israël qui cum iunioribus comedunt, laudantes nomen Domini. Sed quis ministrat? Certè omnia vasa vtensilia, & luminaria in vsus epulantium necessaria, *Moyses* tanquam *fidelis dispensator in domo Dei*, quæ est Ecclesia, administrat; præcipuè tamen in aquis parandis, vnde & nomen habet, officium suum exercet. Quid enim aliud, ordinem creationis totius creaturæ contexens, insinuat; nisi quando, & à quo, & vnde, & quomodo, & ad quid, hæc mensa siue massa vniuersitatis subsistat? Vnde terram fundatam animaduertere potes quasi mensam positam, cœlum super & circumpositum, quasi mappam circum extensam: sicut & Arca circumtexta erat ex omni parte, auro: Firmamentum tanquam candelabrum, & in candelabro, duo magna luminaria, solem & Lunam, sublucentibus stellis tanquam candelis. Aërem imbriferum, tanquam lauatorium vel infusorium: Rursus serenum, tanquam & exhibentem manutergium. Mare, velut omnium sordium emundatorium. Terram, panem & vinum, carnem & pigmentum, & aliud vitæ huius sufficiens sustentamentum naturâ sub-

Heb. 3. 5.

Huius creatio quasi mensæ apparatus fuit. Gen. 1.

inferentem, ex moderatione ſpiritus cuncta regente & diſponente. Hic ordo eſt in menſa hiſtoriæ conuiuantium.

Deinde his ab hiſtoria ſatiatis ſurgentibus, & aliis ſatiandis in allegoria ſuccedentibus, alius exigitur ornatus. Delicatior namque animus, ſenſu hiſtorico tanquam legumine viliori parumper deguſtato, ſubtiliora quærit, & elegantiora allegoriæ ſacramenta appetit. Paulus igitur, ad Paradiſum ſiue tertium cœlum raptus, quid miniſtraret & qualiter didicit, & priùs in officio ſtrenuus, poſtea incomparabilis in omni adminiſtratione ſua enituit. Parauit delicias, non delicioſus, ſed auidus deliciarum ineffabilium reparator & contemplator. O quantos ſudores coquus iſte, in ciborum præparatione ſuſtinuit: ô quàm ſtudioſus palati alterius inueſtigator & ſui crudeliſſimus perſecutor extitit: Gratioſus diſpenſator iſte, ſermones exhortationum ſuarum, pro voluntate & vtilitate Auditorum, ſale gratiæ nouit condire, & omni benedictione & gratia ſpirituali tanquam adipe ſuperfundere. Hic, hic, Eccleſiam tanquam menſam habuit: mappam in menſa, fidem in Eccleſia, magna luminaria, quatuor Euangelia: Aquam Salomonis, Sacramentum Baptiſmatis: Panem & vinum, Euchariſtiæ myſterium: Cibos innumerabiles, ſanctas virtutes: Seruitores, diſtinctos Eccleſiæ Ordines: Conuiuatores, vniuerſos Fideles: Veſtes epulantium mores Credentium: Fructus pomorum, exempla Sanctorum. Miſer & miſerabilis, qui non intrat in locum conuiuii ſiue *tabernaculi admirabilis!* qui extra eſt tanquam frater ſenior in agro, qui audit nec exaudit ſymphoniam vnitatis & chorum charitatis, qui audit (ſed extra) organum diuinæ iubilationis, qui audit (ſed exſors) Pſalterium modulationis. Qui enim intus eſt, lætatur, qui extra, cruciatur. Qui intus eſt, ſatiatur in bonis, qui extra eſt, deficit in malis. O quàm bonum & quàm iocundum ſedere ad menſam Pauli! Et hæc refectio allegorica.

Menſæ Apoſtolicæ apparatus ſpiritualis.

Pſal. 41. 5.

Luc. 15. 25.

Surgendum eſt igitur ab hac, quia peregrinationis eſt menſa, & properandum eſt ad illam quæ in patria, vbi cœnat Sponſus cum ſponſa. Menſa illa vera & æterna, beatitudo Sanctorum eſt. Hanc exornat ſapientia, hanc præparat miſericordia. Ad hanc non admittuntur niſi quorum nomina in libro vitæ inueniuntur: *Millia millium* huic *miniſtrant, decies centena millia aſsiſtunt.* Ibi non aqua, non vinum potantur, ſed pleniſſima jocunditas filiorum Dei, ab vbertate impletur. Saporum diuerſitas non requiritur, quia omnis ſapor in vno ſapore percipitur. Quid plura? In contemplatione IESV, eſt refectio delicatiſſima, debriatio vltima, quies abundantiſſima, deambulatio ſpatioſiſſima, ſanitas inconcuſſa, fortitudo robuſta, omnium bonorum poſſeſſio ſecura, vita beata. Reſpicis Ieruſalem; & accipis deſiderium; IESVS te reſpicit, & in ſe rapit animum. O menſa, quid es? Eſne dicibilis? eſne ſaltem cogitabilis? Lingua certè immunda non te apprehendit, polluta labia & ſi de te, non tamen te loquuntur, quia *nemo poteſt dicere, Dominus IESVS, niſi in Spiritu ſancto:* Vtinam, cor meum, vel tu intrares, vel ad te intraret illud! Sine dubio, ſi intrares, totum caperes: re vera, in vtroque felix, vel ſi caperetur, vel ſi raperetur. Nam ſi caperetur, caperet, ſi raperetur raperet. Quid autem caperet, vel quid rape-

Menſæ cœleſtis apparatus.

Dan. 7. 10.

1. Cor. 12. 3.

ret? Fortè caperet cibum, raperet pomum? immò caperet Spiritum, raperet Deum. Non timeat qui ita capit vel capitur, quod criminaliter seu ciuiliter accusetur. Es planè ô mensa immensa etiam in hoc admirabilis, nihilominus & amabilis, quia non exiit à te qui intrat ad te. Clauditur siquidem infra ambitum tuum, non tamen inclusus, verum plena beatitudine fœliciter circumclusus, & iocundè circumscriptus.

O carnis odiosum pondus, quo negatur exilire ad salutem! O fomes peccati, omni virtute confodiendus, quo detinemur in hanc necessitatem: O mensa Dei, vtinam anima mea in se propter te liquesceret, vtinam à se in se deficeret, vt se interficeret: O mira suauitas. Certè, stilus iste modo mihi jocundior est: ex quo enim de te cœpit scribere, promptior non destitit currere. Oro veniat ad te, non stilus scribens, sed anima diligens, non exaratio stili, sed deuotio cordis. Da buccellam panis, da fauum mellis, da poculum vini, vt refectione tua confortatus, de reliquiis tuis erogem pauperibus, & dignum aliquid dicam de scripturarum panibus. Iamjam veniamus ad panes; sed breuiter priùs recolamus, quas in mensis concepimus ascensiones. In prima mensa, à carne conscendimus ad animam: In secunda, ab anima ad spiritum: In tertia à spiritu ad Deum. In prima, viuimus, sed non semper: In secunda non morimur, & semper: In tertia mori non possumus æternaliter. Prima, est cella vinaria, secunda, cella aromatum, tertia, cubiculum. In prima vocamur, in secunda iustificamur, in tertia glorificamur. In prima cum sanctis, in secunda cum Angelis, in tertia erimus in Deo & Deus in nobis. Spiritualis mensæ Ascensiones.

CAPVT III.

De Pane fermentato, & fermento veteri, per exomologesim expurgando.

I*Vstus, in principio sermonis, accusator est sui.* Quod autem sit emolumentum accusare seipsum, alia demonstrat scriptura: *Dictu*, inquit, *prior iniquitates, vt iustificeris.* Ecce copula, ecce mixtura vini & aquæ, fermenti & farinæ, veritatis & justitiæ. *Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospicit.* Terra, peccator, veritas, est confessio. Iustitia quæ nouit figmentum nostrum fragile quidem, quia lutum, superbum quoque, quia de propagine transgressionis Adæ progenitum; de cœlo est, quia castrorum cœlestium custos est. Et forte ipsa posuit Suffraganeum, Cherubim & gladium flammeum atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Cherubim quidem, quod est, plenitudo scientiæ, ne per mendacium & blandas adulationes seduceretur: Gladium, ne sine incisione cordis confidens in obstinatione sua partiæ introitus, & à proscripto in exilium reditus eluderetur: Flammeum, ne, tunicis indutus pelliceis & plumis obsessus, vanitatis mundanæ flammam contingeret iniustus: Versatilem quia, *cum iratus fuerit Deus, misericordiæ non obliuiscitur:* vel, ne cuiuspiam fraudis velocitate, ingressus subriperetur. Iustitiæ obediunt hæc omnia. Cùm parcendum de-

Prou. 18. 10. Isai. 43. 26. Psal. 84. 12. Gen. 3. 24. Aba. 3. 2.

cernitur, recondunt se in vaginam, cùm feriendum, emittunt sagittas & fulgura vibrant: Incedunt erecta ceruice, contra insensatos, submittunt alas ad vocem humilium: & ad confessionem conuersorum: Peccantes persequuntur, consitentibus inflectuntur. Sumat itaque accusationis gladium, qui lignum vitæ esurit, reiecto excusationis scuto: sumat plenitudinem scientiæ, sumat imaginem, sumat veritatem quæ rotunda & versatilis est. His etenim insignibus & vexillis delinitur iustitia, vultum iam conuertens non iratum sed mitigatum, ad confitentem: sine, inquiens, ô Cherubim, confitentes *ad me venire, talium est enim regnum cœlorum.* Abiecerunt arma iniquitatis, & arma iustitiæ assumpserunt: *sicut. n.* exhibuerunt *membra* sua *seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem*, ita nunc exhibent *seruire iustitiæ ad sanctificationem.* Ecce in ore veritas, in corde charitas, in conscientia puritas, humilitas in habitu, abstinentia in victu, modestia in incessu, castitas in aspectu, in omni loco oratio, in omni tempore meditatio, in toto corpore afflictio, in tota anima deuotio, desiderium ante Deum, lacrymæ die ac nocte ad Deum. Sic à sordibus pristinis lota flumine lacrymarum, detersa veritatis linteo, accensa charitate, purgata confessione, ornata humilitate, cincta abstinentia, circumamicta modestia, castitate glorificata, oratione eleuata, meditatione suffulta, deuotione inuncta, desiderio in cœlis recepta, à nobis est approbanda, & ab Angelis honoranda. Anima sic iustificatur, quæ benè & plenè confitetur.

Math. 19.14. Rom. 6.19. Veræ pœnitentiæ descriptio.

Dicendum est quare panem fermentatum, confessioni de peccatis, comparauerim, & quare eumdem panem, omnibus aliis de quibus tractaturus sum præposuerim. Fermentum, peccatum est: vnde Apostolus: *expurgate vetus fermentum vt sitis noua conspersio.* Sicut enim fermentum vetustatis saporem & corruptionem massæ cui immixtum fuerit, diffundit: sic peccatum, castitatem omnium operum quibus se immiscuerit, adimit. Sic. n. ait Apostolus: *modicum fermentum, totam massam corrumpit.* Et Iacobus, *qui totam legem obseruauerit; offendit autem in vno, factus est omnium reus.* Ecce, quomodo peccati venenum siue fermentum, venarum meatus omnes inficit, vt omnes iustitiæ quas fecerat homo, postquam auersus fuerit, non recordentur. Quid ergo? Vincit ne malitia sapientiam? Quare dictum est ab Apostolo: *non sicut delictum, ita & donum?* Quæ est hæc iustitia? Reuera, sicut abyssus multa. Quis illustrare hanc profunditatem & mysteriorum abyssum poterit, nisi Deus *qui dixit de tenebris lucem splendescere*? Scriptum est, quia sapientia vincit malitiam: scriptum est, quia, *non sicut delictum ita & donum* &, *Vbi abundauit peccatum, superabundavit & gratia.* E contrario scriptum est: *modicum fermentum totam massam corrumpit: qui totam legem seruauerit, offendit autem in vno, factus est omnium reus.* Hîc dentes obstupescunt, hîc, Isaac oculi caligant, & clarè videre non potest. Quis horum dissonantiam (ne dicam, discordiam) ad pacem, ad veritatis lucem deducere potest, nisi clauis Dauid quæ clausa aperit, confusa distinguit? Apposita igitur claue, vectes huius quæstionis facile sic resoluimus. *Modicum fermentum totam massam corrumpit*: sed cùm calcaribus peccati liberum arbitrium collum submittit, sed cùm modicum

1. Cor. 6.7. 1. Cor. 5.6. Iac. 2. 10. Rom. 5.15. 1. Cor. 4.6. Rom. 5.15. Rom. 5.20. 1. Cor. 5.6. Liberũ arbitrium.

dicum mali in quantitate operis crescit, exuberante affectu peccandi, & superat affectum reluctandi, assiduitas mali tam delectatione quam consensu. Tunc ergo, *modicum fermentum totam massam corrumpit*, cùm (licenter & expeditè) atrium animi, malitia inuadit, & nullum iustitiæ seu disciplinæ obicem inuenit. *Vincit* verò *sapientia malitiam*, cùm subintrat gratia & soluit liberum arbitrium compeditum, nondum assurgente, nondum cooperante eo qui tenebatur in vinculis. Nam gratia sola, vincula soluit;solutis verò vinculis, liberum arbitrium sequitur gratiam,& inhæret gratiæ, vt deinceps gratia præeunte & cooperante, liberum arbitrium persequatur inimicum & comprehendat auferens ab eo tributa seruitutis, & vendicans se se in ingenuitate libertatis. Vbi non erat gratia,modicum fermentum totam massam corrumpebat: & vbi venit plenitudo gratiæ, excutit collum de sub iugo & regno peccati liberum arbitrium, & ita, *sapientia vincit malitiam.* Sap. 7.30.

Exit ergo ad portam confessionis, compeditus (immò solutus ille) & proponit litem aduersus peccatum; narrat iniurias quas misera conscientia à peccato perpessa sit, tenorem causæ, tam integraliter exponit quàm visceraliter dolet: verus enim dolor tangit eum. Ideò neque dicenda neque silenda omittit: In amaritudine enim est. Tempus quando exactori se vendidit vsque ad minimum momentum exprimit. Locum,quia locus sanctus quidem appellatur, ad exaggerandam malitiam & suam miseriam, dicit. Modum facti, & quicquid à primo peccati motu vsque ad introitum gratiæ debacchauit in se mors, cum lacrymis exponit. Per ordinem, inordinata disponit. Emittit cineres extra castra cordis, ne saltem memoria Amalech in abortiuis suis reperiatur. Nam & peccatum & peccati memoriam subuertere funditus cupit. Sic veritas de terra oritur. Reformare quidem primæ naturæ & primi status ordinem primum vult, sed pendet quò natura ordine incederet si pedes tortos non haberet. Aliter enim pes rectus, aliter tortus, per vestigia sua deprehenditur. Ordo itaque naturæ iam per peccatum corruptæ, peruersè graditur contra sanctæ & à Deo constitutæ naturæ ordinem. Suis itaque vestigiis persequenda, & ab errorum exorbitatione ad veritatem est reuocanda. Quamobrem inuestigandum vnde & quò ceciderat, nihilominus etiam, quà & quò reduci debeat inquirendum. Vt igitur status rationabilis naturæ quis fuerit, ab initio vtcumque apprehendamus, causam creationis, scientiam, potentiam & bonitatem Creatoris in vnum conferamus: & quale opus ex conflatorio tanti artificis, præiacente causa non ignobili, produci potuerit & debuerit, excogitemus. Et causa quidem conditionis humanæ (quantùm Scripturarum insinuatione elucidatum est) aut reparatio Angelicæ ruinæ fuit, aut summi & incircumscripti spiritus, familiaris & certa inconcussaque visio.

Colligetvir mũdus, cineres vaccæ, & effũdet eos extra castra. Num. 19. 9. Ex. 17. 17.

Præter istas quæ in arcanis diuinæ mentis adhuc latent, multò his proculdubio excellentiores, nec non & subtiliores existunt. Deprehendi tamen non tenuiter, alterius vel vtriusque causæ adminiculo potest, quod quærimus quàm præcellens videlicet ex sua creatione, humana natura extiterit. Nam in hoc (licet incuruatus gibbo inobedientiæ) Adam remetiri

ſe poteſt, ſi ſtellas cæli dinumerauerit: & , non ſicut ſtellas, ſed ſupra ſtellas ſe ſemper manſurum fuiſſe ſi pedem non mouiſſet, animaduertit. *Sic*, inquit Dominus ad Abraham, *erit ſemen tuum ſicut ſtellæ cæli*. Erit ex ſemine Abrahæ, per fidei meritum, quod vtique in Adam cum ſobole ſua eſſet nulla interueniente pœna vel morte corporis, ſi cooperante gratia obedientiam teneret. Erit in fine ſæculi, per ſanguinem Chriſti redempta hæreditatis poſſeſſione, quod eſſet, ſine pretio ſanguinis impleta vtique Sanctorum congregatione. Sine diſpendio namque itineris & laboris perueniſſet quò reportari crucis nauigio, CHRISTI manibus & brachiis in remigando valde fatigatis, vix quandoque poterit. In portu ſi expectaſſet, in aulæ penetralibus (abſque anguſtiarum circuitu) de famulo in filium, Deus & Pater eum tranſtuliſſet. Pes eius neque ſanguine tingeretur, neque puluere fœdaretur. Item, mortalitatem tam facile tranſiret, quàm leuiter vigilans in ſomnum deductus quieſceret. In æqualitatem Angelicam, exutus carne mortali, tam citò conſequeretur, quam citò ſol oriens, lucis radios ſecum ad contuentium obtutus deferre ſolet. Nimirum labor non multus expenderetur, ſi cauſæ à Deo homini paratæ, ſuus effectus per hominis obedientiam manciparetur. Non inclinaret cœlos partus Virgineus, ſi pomum prohibitum non contingeret Euæ tactus temerarius. Sed cauſæ impedimentum attulit, ne viueret immortaliter & Angelicæ gloriæ ſociaretur æternaliter, mandati præuaricatio & pomi comeſtio.

Gen. 15. 5. Rom. 4. 18. Si Adã nõ peccaſſet, Sanctorum congregatio ſine pretio ſanguinis Chriſti impleta fuiſſet. Qualis futurus erat ſtatus hominum ſi Adã nõ peccaſſet Chriſtus nõ incarnandus ſi Eua pomum non cõtigiſſet

Locus quidem cauſæ ſatis contiguus, vt homo de Paradiſo transferretur ad cœlum, perſona nihilominus idonea cauſæ, vt homo obediens per obedientiam, ſortem (propter inobedientiam) deperditam acciperet. Vt fidelis famulus, de lubrico mortalitatis enauigaret ad ſolidum portum immortalitatis, vt ſecundùm rationalitatem & immortalitatem comparatus Angelis, in inſtrumento corporis adſequeretur per remunerationem quod nondum obtinuerat per creationem: fieret autem in Spiritum viuificantem, qui factus fuerat in animam viuentem, quatenus non ſolùm neceſſitas moriendi, sed & habilitas tolleretur dum corpus quod erat animale fieret ſpirituale. Vnde Apoſtolus: *Si eſt animale, eſt ſpirituale.* Et animale quidem: tale erat ante peccatum, vt tam peccare quàm deficere per liberum arbitrium conditio mortalitatis poſſet ſi vellet, non poſſet ſi nollet: poſt peccatum autem, peccat & deficit etiam nolens: vnde Apoſtolus: *Vanitati creatura ſubiecta eſt non volens, ſed propter eum in ſpe, quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Poſt liberationem verò plenam quæ futura eſt in reſurrectione communi, non peccabunt neque peccare poterunt, *ſed erunt ſicut Angeli Dei in cælo*, quod eſt eſſe ſpiritale non animale.

Arbitrii libertas. Rom. 8. 20.

Math. 22. 30.

Sed cum & ad ſpiritale necdum pertingas, ad animale verò, quale conditio conſtituit, redire nullatenus vales: animale corruptum interim attende qualiter renoues, & nondum reformatum ſed putrefactum atque iumentis inſipientibus comparatum, qualiter ſuſtentes diligenter animaduerte. Dabis ei fœnum, quia animale eſt? Nequaquam! Eſt enim animal rationale mortale. Alio quidem paſcitur pabulo, rationale; alio irrationale.

Fœno alitur irrationale, pane reficitur rationale. Itaque panem nostrum animali (quia rationale est) ministremus, sed fermentatum quia corruptum est & abominale factum in studiis suis. Nec apponamus priùs azymum, sed fermentatum deinde azymum: quia non priùs quod spiritale, sed quod animale, *deinde quod spiritale.* Nam vt indecens est *vinum nouum* mittere *in* 1. Cor.
vires veteres: sic stomacho iniquitate corrupto, & dentibus putridis pro- 1.
pter mendacia labiorum, panem azymum qui corruptionem non vidit, cum Periculorum
periculo anteponimus. *Probet* enim *se* priùs *homo*, *& sic de pane illo*, id est, plena
azymo *edat.* Iudas, buccellam panis quidem azymi accepit, sed medius est indigna
crepuit. Vis enim magna, discernens mundum ab immundo in pane illo, corporis Ch.
cum stercoribus auaritiæ & infidelitatis Proditoris, non patitur immorari. communio.
Est *in ruinam & in resurrectionem multorum.* Est *odor mortis in mortem*, est
odor vitæ in vitam. Aut purgat, aut necat. Si sanabilis es, curat te, si insanabilis, ægritudinem augmentat. Medicina est. Morbus si curabilis est, Matt.
apta medicinam: quia si qualia oportet purgari, purgentur, confert & bene- 9.17.
ferunt: contraria verò importunè sumentur, vt qui sine reuerentia & sine 1. Cor.
delectu panem sanctum accipit, plus ei sua irreuerentia obsit quàm cibi san- 11. 28.
ctitas prosit. Luc.
2. 34.

Qui ergo in iniquitatibus suis adhuc, velut sus in volutabro luti sub- 2. Cor.
mergitur: panem fermentatum in sudore vultus sui comedat gemens & 2. 10.
dicens: *Iram Domini, quia merui, portabo.* Indignum se ad panem azimum comedendum contestetur, & dicat: *Domine non sum dignus vt intres sub* Mich.
tectum meum, sed tantum dic verbo & sanabitur puer meus. Sed quid est fer- 7. 9.
mentum? Vindictam de peccato, fermentum esse credo. In pane siue cons- Matth. 8 8.
persa farina, commiscetur fermentum quando *ira Dei de cœlo reuelatur* Rom.
super omnem animam hominis operantis malum. Sed patienter flagella Dei 1. 18.
sunt toleranda, quia cibus sunt vt reficiant. *Et qui cœpit*, inquit Iob, *ipse* Iob.
me conterat. Potest enim figulus luti, vas perditum (& si confregerit) in 6. 9.
melius reformare. Sic, *credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam,* quia *contra spem in spem credidit.* Quid est, contra spem in spem credere, Galat. 3. 6.
nisi cum flagellauerit Deus, tunc ampliùs in eum sperare? *Etiamsi occiderit* Iob. 13.
me, in ipso sperabo, ait Iob. Et ille qui contra spem in spem credebat, 15.
non considerauit corpus suum emortuum, nec vuluam. Saræ sterilem cui defecerant muliebria. Sic peccator, licet iam sit emortuum corpus eius, senio vel languore: credat tamen adhuc venas misericordiæ in Deo palpitare, quibus iustificat impios, quibus viuificat mortuos, & *vocat ea quæ non sunt.*
Apud eum damnum in ore non imputatur, duntaxat si plena destitutio, Sacrificare, de
plenis gemitibus, vel in extremo vitæ reformetur. Pulset ad ianuam, quia fermẽtato,
nondum clausa est dum viuit homo, dum confitetur, dum ingemiscit, dum laudẽ.
spiritus est in naribus eius. Comedat panem fermentatum, & sacrificet de
fermentato laudem. De fermentato enim *laudem immolat*, qui veram con- Am. 4.
fessionem de peccatis celebrat. Vt enim peccando, Deum contemnebas: 5.
sic confitendo honoras. *Confitemini* igitur *Domino quoniam bonus, quoniam* Ps. 105.
in sæculum misericordia eius. Amen. 1.

CAPVT IV.

De pane azymo.

VEnit igitur Dei Filius natus ex Virgine, absque fermento culpæ, & tulit de massa humanæ naturæ, solummodo farinam incorruptæ carnis, non fermentum seu fomentum Originalis peccati. Cribro namque Spiritus sancti euentilauit furfur iniquitatis, à sacrosancta carne concepta in vtero & de vtero Virginis. Animam quoque rationalem, in vnitate Personæ, sibi assumpsit. Et carnem quidem in sacrosancto Cœnæ conuiuio, tanquam reparationis azyma nobis apposuit, & statim, in cruce pascha nouum instituens, obtulit. Animam verò ad spolianda Tartara transmisit. Hic conceptus exterminauit fermentum, hic natus destruxit peccatum. Nam *quod impossibile erat legi*, vt ait Apostolus, *in qua infirmabatur per carnem*: scilicet destructo peccato, iustificare hominem: *Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret paccatum*, id est, nouo, veterem, azymo, fermentatum. Repurgati igitur animo & spiritu: *in azymis sinceritatis & veritatis*, diem redemptionis nostræ de Ægypto, id est, peccato vel diabolo solemniter recolamus. Reminiscimur certè quàm immisericorditer exarserunt in nobis serui Pharaonis, ad opera luti & lateris, supra quam possibile erat nos cogentes. O misera anima, cui nec paleæ transitoriæ fœlicitatis olim in Ægypto dabantur, & tamen exactione diabolica, coinquinationis & maculæ opera exigebantur? Corpus quidem immergebatur in concupiscentiis carnis, anima absorbebatur à desideriis malignis: nec sic satisfiebat Spiritibus erroris! Non. n. ingluuies satiatur Dæmonis, quamdiu superest animæ spes correctionis. Extra guttur enim & ventrem sentit: quem non retinuisse per desperationem gemit. Nam de mediis eius dentibus & faucibus multos ereptos vncino conuersionis, fuscinulâ confessionis, & tridente supernæ miserationis, in æternum & vltra congaudet Abrahæ sinus. Quandiu tamen luce veritatis nondum superfusa ignorantiæ tenebris caligabat anima, quò ducebat spiritus malus, sequebatur nec conquerebatur. Vilissimis porcorum alebatur cibis, pro balneo, vtebatur immundissimis Ægyptiorum spurcitiis. Ollas carnium, cepe & allia, vt conspectibus Creatoris abundantiùs fœteret, vorabat: azyma ignorabat: Manna non nouerat.

Rom. 83. 1. Cor. 5. 8. Exod. 1.

O anima misera & miseranda: non est qui consoletur te ex omnibus charis tuis! sed tu, misericors & miserator Domine, exaudi, placare, attende & fac. Quicunque etiam habes animam, si cœlestem eius generationem, si parentis expectabilem dignitatem recitaueris: propensiori miseratione, super eius contumelia afficietis. Nam etsi natiuitatis suæ instrumenta (fortè, quia in scriniis Angelorum reposita seruantur, ne hostili interuersione vel tineæ comestione corrodantur) non proferat: attestatione tamen idonea id asseueratur, quod à Deo facta & ex Deo regenerata, Regis filia nuncupatur. Puella generosa, tenera & delicata, formosa & candida, ignara doli, laboris insueta, virtutum capax, damnatrix vitiorum, artium inuentrix, constans in amore, verax in promissione, larga in donatione:

Animæ dignitates naturales.

socialis ad ciues, affabilis ad omnes. Denique rapitur puella: ô crimen! generositas ancillatur: ô pudor! delicata laceratur: ô pietatis naufragium! formosa denigratur: ô damnum pulchritudinis! obscuratur candida: ô gloriæ conuitium! ignara doli fraude seducitur: ô iustitiæ exitium! insueta laboris, labore atteritur, ô miserationis exilium! capax virtutum, virtutibus euacuatur: ô exclusio bonorum! Vitiatur damnatrix vitiorum: ô commutatio Dæmonum! inuentrix Artium, inuentorum obiuiscitur: ô ignauiæ pabulum! in amore constans, instabilis inuenitur: ô naturæ lubricum. Verax in promissione, quotidie mentitur: ô peregrinationis inuium! in donatione larga, in auaram vertitur: ô exsiccatio venarum! socialis, sine fœdere: ô vitæ corruptionem! affabilis, infrunita redditur: ô coagulum dilectionis vastatum: O clementia Creatoris: eripe illam de ore leonis, restitue illi statum libertatis, repone in deliciis pristinis, reforma deformatam, renoua obscuratam, libera deceptam, amoue laborem, redde virtutes, cura vitiatam, doce oblitam, confirma lapsam, pone in veritatis viam, destrue auaritiam, fœdus societatis constitue, affabilem redde.

Anima lapsus, gradus quindecim.

Ecce, anima quindecim gradibus quibus peccando corrueras, pœnitendo azima sinceritatis recipias. Quot namque casibus à Deo recessimus tot gradibus virtutum, ad ipsam Dei virtutem, pennis desideriorum reuolamus. His, de Ægypto ad terram promissionis ascendimus: his, ad altare thymiamatis, veste sacerdotali insigniti procedimus: his, promissiones noui & veteris Testamenti consequimur: his, denique ascensis, epulamur *in azymis sinceritatis & veritatis.* Hæc Pauli verba de azymo pane, non dissonant ab eo quod scriptum est in Exodo, de eius obseruatione. *Septem diebus*, inquit Moyses, *comedetis azyma, in die primo, non erit fermentum in domibus vestris, quicumque comederit fermentatum à prima die vsque ad septimum, peribit anima illa de cœtu Israël.* Explanandum itaque, quæ sit prima dies, quæ secunda, quæ tertia, & vsque ad septimam, quid in se sacramenti contineant. Prima dies populi Domini est, per fidem illuminatio mentis: Secunda, ipsa professio Fidei. Tertia, susceptio visibilis Sacramenti: Quarta, operatio Fidei: Quinta, discretio boni & mali: Sexta, pro Fide seruanda, tolerantia passionis: Septima, optata quies à vitiis. A prima igitur die vsque ad septimam, quicumque fermentatum comederit, peribit de cœtu Israël: quia sortem nullam habebit in regno CHRISTI & Dei, qui spiritui gratiæ contumeliam faciens, redit post conuersionem fidei ad vomitum infidelitatis. Vnde Apostolus, *Impossibile est*, inquit, *eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, renouari rursus ad pœnitentiam, rursum crucifigentes Filium Dei, & ostentui habentes.*

1. Cor. 11.
Exod. 12. 15.
Heb. 6. 4.

Prorsus insinuat vis sententiæ, quàm graue sit, post conuersionem delinquere, hoc est, à primo die vsque ad septimum, fermentum comedere. Cauendum (iuxta Euangelium) *à fermento Pharisæorum*, quia *modicum fermentum* vitiorum: *totam massam corrumpit* virtutum. *Qui n. totam legem*, *&c.* attende modicum fermentum totam massam corrupisse: in vno pecca-

Matth. 6.
6. Gal. 5. 9.
Iac. 2.

to Adæ, tota infecta est posteritas filiorum. Satis quidem modicum fermentum prauæ delectationis, sed plusquam satis grande & graue tormentum iustæ condemnationis. Certè, duriori tormento & longiori momento pœnaliter afficitur, qui vel ad modicum fermento concupiscentiæ sæcularis delectatur. Vnde Iob: *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram*
Iob. 6. 2. *merui, & calamitas quam patior*, in statera! *quasi arena maris hæc grauior appareret*: quasi diceret: Si hinc inde, iusto & æquo moderationis libramine pensetur culpa & pœna, incomprehensibiliter grauiùs affligit pœna, quàm delectauerit culpa. Nam ad punctum & in modico tanquam spuma aquæ defluxit, vel sicut fumus de fumario euanuit peccati delectatio: sed internaliter extenditur prolixitate & anxietate atrocium pœnarum excruciatio. Timendum igitur & abstinendum à fermento, à primo die vsque ad septimum: vt cum illuminatus fueris luce fidei (quæ præcedit omnia opera Dei & diei) non denuò redeas ad confusionem antiquarum & antiquandarum tenebrarum. Lucifer enim qui retrorsum præsumptione superba, suum amorem in seipsum conuertendo respexit, primam diem fermentauit: & ideo, de cœtu filiorum Israël, id est, Angelorum qui Deum amore & obedientia sequuti & adsequuti sunt, æterna periit, & loci & meriti sequestra-
Ezech. 1. 12. tione. Non itaque retro respicias, sed cum sanctis animalibus semper *ante faciem* tuam, *vbi est impetus Spiritus*: sine retrogradatione tendas & con-
Luc. 9. 92. tendas. *Nemo n. mittens manum suam ad aratrum & respiciens retro, aptus est regno Dei.*

Hoc de fermento primæ diei: videndum est de fermento secundæ. Redarguit Paulus quosdam, qui fidem Euangelii professi iam quasi Firmamentum relucebant in medio nationis prauæ & & peruersæ: sicut Firmamentum diuidit aquas superiores ab inferioribus, quia fermentare firmamentum Euangelicæ fidei volebant, Cum Sacramento enim baptismatis, quod est suf-
* Circumcisionē. ficiens emundatio cunctarum leprarum: * Reconcisionem quasi necessariam superinducebant, & ita, veteri fermento, nouitatem gratiæ confundebant
Gal. 5. 2. Ait itaque *si circumcidamini, CHRISTVS nihil vobis proderit.* Et alibi: *Vtinam abscindantur qui vos conturbant, qui enim cogunt vos in carne cir-*
Gal. 5. 12. *cuncidi, &c.* Ecce quomodo condemnandus est, qui spiritu mentis suæ renouatus & professione religionis inter aquas cœlestium virtutum & aquas desideriorum carnalium constitutus; illas sitiens, istas siccans, illas attrahens, istas extrahens, illas sorbens, istas absorbens, si, quæ destruxerat, iterum reædificat: si, quod lauerat, iterum condemnat: si dissoluit quod statuerat. In templo cordis tui non statuas statuam Dagon cum arca sanctificationis: non filium Veneris, cum Filio Virginis: non Beelzebub cum IESV.
2. Cor. 6. 15. *Quæ enim communicatio CHRISTI ad Belial*? In die itaque Azimorum, ne gustes fermentum; quia exterminaberis de cœtu filiorum Israël.

Et hoc de fermento secundæ diei: nunc de fermento tertiæ diei. Parum est corde credere *ad iustitiam*, nisi ore confitearis ad salutem. Præcedens igitur illuminatio gratiæ, & sequens professio fidei, exigunt susceptionem
Rom. 10. 10. visibilis Sacramenti. Vnde Dominus in Euangelio: *nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum cœlorum.* Regeneratio

ſpiritus, ad inuiſibilem pertinet cordis fidem: regeneratio verò ex aqua ad viſibilem, id eſt Sacramentalem. Hinc enim eſt quod in tertia die dictum eſt: *congregentur aquæ quæ ſub cælo ſunt, in locum vnum: & appareat arida*; Gen. 1.
& germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Aliter, non apparet arida niſi aquæ congregentur in locum vnum, quia non eſt vultibus diuinitatis anima digna, niſi in vna Fide Catholica omnia Eccleſiæ conſummauerit Sacramenta. In locum autem vnum bene dicuntur congregari omnes aquæ, quia in vnitate Fidei & Charitatis conueniunt, tam Sacramenta quàm chariſmata omnia. Tunc apparet arida ab immunditiis idolorum & præcedentium delictorum. Tunc germinat *herbam virentem & facientem ſemen*, quia quod in viſceribus fidei eius adhuc latebat, erumpit in germen & facit fructum ſurſum in conſpectu Dei & Angelorum atque hominum. Huius diei nouitatem & puritatem fermentare voluerunt, qui rebaptizandos homines docuerunt. Semel namque ſuſceptus Baptiſmus non reiteratur, quia CHRISTVS ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, ſemel reſurrexit, & *iam non moritur, mors illi vltra* Rom.
non dominabitur: rurſum autem CHRISTVM crucifigit, qui rebaptizare inſtituit. Qui ergo fermentum in hoc die comederit, id eſt, qui rebaptizatus fuerit: peribit de cœtu filiorum Iſraël. 6. 9.

Et hoc de tertiæ diei fermento: iam de quartæ videamus. Quia, vt ait Iacobus, *Fides ſine operibus mortua eſt*: neceſſe eſt, vt anima fidelis, *per filiorum*, id eſt, bonorum operum *regenerationem* ſaluetur: *filij n. ſeruorum habitabunt in ſæculum ſæculi*, quia illius fides remuneratur, quæ bonorum operum filiis accumulatur. Sunt autem fidei fructus in anima relucentes & vniuerſum orbem vitæ humanæ illuminantes, ſicut magna luminaria in Firmamento cæli: quæ quarta die facta ſunt. Habet verò anima duo magna luminaria, *Luminare majus vt præſit diei, & luminare minus vt præſit nocti*, cùm implet duo Præcepta charitatis: vno, diem contemplationis, altero, noctem actionis ſuæ illuſtrans. Stellarum quoque varietate innumerabili veſtit & venuſtat tunicam polimitam Ioſeph, id eſt, Eccleſiam in ſanguine IESV redemptam; cùm prophetat ſecundum rationem Fidei, cùm *tribuit in ſimplicitate*, cum *præeſt in ſollicitudine*, cum *miſeretur in hilaritate*, cum diligit ſine ſimulatione, cùm adhæret bono; cùm loquitur veritatem & pacem diligit. Hæ ſunt ſtellæ quibus ſemen Abrahæ comparatur, hæ *pennæ columbæ deargentatæ*, quia ſuper pennas volatur. Hæ varietates quibus Reginæ veſtimenta vermiculantur. Sunt denique & contra aduerſarias Fortitudines, mille clypei in Sion, quæ eſt turris Dauid, dependentes. Fortis eſt anima ſic armata; pulchra, ſic ornata; calida, ſic veſtita. Præclara nouitas diei quartæ! Sed ecce hypocritæ tanquam equus pallidus quem ſequebatur mors: ſed ecce falſi Chriſtiani pro quibus dicitur; *ecce in pace amaritudo mea amariſſima!* fermentum hypocriſis, fermentum inferunt ſchiſmatis. Qui enim dicit; *faciamus mala: vt veniant bona*: qui dicit, vanus eſt qui ſeruit Deo: qui dicit, non eſt reſurrectio mortuorum: qui dicit, Fato reguntur omnia: qui dicit, aliter res euenire

Iac. 2. 20. 1 Tim. 2. 15. Pſ. 101. 29. Gen. 1. Gen. 37. 3. Rom. 12. 8. Pſal. 67. 14. Pſ. 38. 17. Rom. 3. 8. Fato

meritum tollitur. non possunt, vt Fato tollant meritum, & negligentiam extollant: & alii huiusmodi fermentum comedunt & comedendum suggerunt, & de cœtu filiorum Israël peribit anima eorum. Sed *telas araneæ* texuit, *& quod confotum est erumpet in Regulum, quicumque comederit de ouis eorum, morietur.*

Isai. 59. 5.

Et hoc de fermento quartæ diei: nunc de fermento quintæ. Omne illud animal lex decreuit immundum, *quod non ruminat & vngulam non findit*, quia nullum opus bene placet diuinæ maiestati, quod non commendat virtus discretionis. Hinc etiam est quod non ministrat *tortum vel paruum nasum habens*, valde namque indecens est, fræna regiminis ei committere qui nunquam apprehendit frænum disciplinæ. Qui prorsus indiscretus est, nasum non habet: qui discernit, sed insufficienter; nasum habet, sed paruum: qui sufficit discernere, sed negligit; nasum habet, sed tortum. Non contingat talis sacrosancta Domini vasa. Ecclesia verò quæ *omnia sua in numero & mensura & pondere discernit*, quæ in statera iusta, singula singulorum membrorum appendit; nasum dicitur habere *sicut turris Dauid*. Opus nimirum quintæ diei huic discretioni conuenit, in quo dicitur: *Producant aquæ reptile animæ viuentis & volatile super terram, sub Firmamento cœli* Hîc discretio baptizatorum notatur, quia alii seruata fide & deuotione baptismatis, nunquam de sinu Ecclesiæ exeunt, alii per superbiam euolantes, immò euanescentes in aëra præsumptionis & vanitatis, blasphemas hæreses confingunt. Hîc, hîc necessaria est Ecclesiæ discretio, vt nouerit, pios sensus (sicut columba, electa grana) deligere; vocem funestam hæreticorum cum profana nouitate, deuitare. *Necesse est*: inquit Apostolus: *& hæreses esse.* Quare? *vt, probati, manifesti fiant.* Et alibi; *nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt.* Imploranda est ergo discretio spirituum, vt discernamus spiritum qui soluit IESVM, à spiritu qui manifestat IESVM in carne venisse. Non seducat simplicitatem nostram, qui seduxit Euam astutiâ suâ, *transfigurat* enim *se in Angelum lucis*, & fermento fraudis suæ corrumpere nititur bonitatem fidei nostræ. Cauendum, non comedendum hoc fermentum. Et hoc de quintæ diei fermento. Iam transeamus ad sextæ diei fermentum.

Nullũ opus Deo gratum est sine discretione.
Leuit. 21. 18.
Sap. 11. 21.
Cant. 4. 4.
Genes. 1.
1. Cor. 11. 19.
1. Cor. 11. 14.

Tolerantia passionis pro fide, sexta dies est. De hac dicit Dominus in Euangelio; *qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Consummatio fidei, & totius infidelitatis consumptio est, pati pro CHRISTO. Rara hæc virtus, sed chara, & eo charior quò rarior. Ad hanc virtutem non peruenit nisi qui habet imaginem filii Dei. Nam, sicut in superioribus, singularum dierum opera, his animæ diebus singulis, exponendo comparauimus: sic, & in hac sexta; opus quod in ea factum est, considerandum est & coaptandum. *Faciamus*, ait Dominus, *hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* CHRISTVS qui est Patris filius; *obediens* fuit ei *vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Poteris igitur imaginem & similitudinem Dei in te repingere, si pro Fide CHRISTI poteris occumbere: tunc enim, quasi ceræ sigillum imprimitur, cum morti CHRISTI mors nostra assimilatur. Et cera quidem prius emollitur, cum anima diuino desiderio in conflatorio gratiæ ad configurationem

Math. 10. 32.
Gen. 1.
Phil. 2. 8.
Martyrium repingit Dei

rationem corporis CHRISTI accenditur: & accedit tandem sigillo, vel etiam concedit in sigillum; cum de latere CHRISTI pendet in contumeliarum perpessione, in flagellorum castigatione, in membrorum distensione, in vltima spiritus emissione. Bene resignauit suam Deus imaginem in Martyre suo: vt qui iam illam primam & veram (præ clarificatione & præ exaltatione supercœlesti) non valemus videre imaginem iuxta nos configuratam; per passionem, respiciamus imaginis imaginem. Fermentum huius diei, æstimo illorum Pseudomartyrum passionem, qui potiùs pro vana quàm pro vera gloria occumbere non respuerunt. Et hoc fermentum in tabernaculis Iustorum non inuenietur: non enim pœna, sed causa martyrem facit: Vnde in Euangelio, cùm diceretur, *beati qui persecutionem patiuntur*: additum est: *propter iustitiam*, vel etiam, *propter nomen meum*. Solus igitur CHRISTVS, in conspectu tuo, crucem suam baiulans constituatur cùm de pœna sustinenda animum interrogaueris, & corpus exposueris. Sic, in sexta die, à fermento abstinebis.

imaginem in martyre.

Fermētum pseudomartyrum.

Martyri quid sit cogitandum.

Math. 5.

At, iamiam ad *requiem* septimæ diei cum Apostolo *festinemus ingredi*, vbi absterguntur & ab animo illicita: & à corpore, molesta. Nam tunc non erit graue abstinere à fermento peccati, cùm iam absorpta fuerit *mors in victoria* resurrectionis. De hac dicit Iob: *In sex tribulationibus liberabit te Dominus, & in septima non tanget te malum.* Ita enim à tribulatione erroris primùm liberat animam Deus, cùm illuminat per fidem: secundò, à superstitione religionis; cùm docet non solum rectè offerre, bene volendo sed etiam rectè diuidere, sapienter opera sua discernendo: tertiò, à boni propositi violatione cum omni studio & cura inordinata componere, errata corrigere, immunda emundare, fluxa restringere, & faciem cordis ab omni superficie liberare: quartò, à duplici ignorantia, scilicet, vincibili & inuincibili: cùm per Solem supernæ illustrationis, *occulta sapientiæ* suæ manifestat nobis secundùm quod notum est Dei, id est, noscibile de Deo: & per Lunam Sacramentorum suorum, in nocte condensa, donec dies illucescat, consolatur tenebras nostras. Quintò, ab intemperantia moderatur, cùm nec deprimitur in aduersis, nec extollitur in prosperis, cùm nouit, & proximorum necessitatibus condescendere, & altæ contemplationis alas expandere. Sextò, à commotione & tempestate persecutionum roboratur, cùm fortior surgit de vulnere, & de instabilitate aquæ transit in cristallinam soliditatem, & de molli testacea fragilitate proficit in gloriam impassibilitatis. Vnde *aruit tanquam testa, virtus mea.* Ecce, in sex *tribulationibus liberabit te Dominus*: In septima quid? *non tanget te malum*: Quare? quia *Iustorum animæ in manu Dei sunt & non tanget illos tormentum mortis, illi autem sunt in pace.* Bene erit in extremis terræ, animæ quæ sic à primo die vsque ad septimum non comederit de fermentato.

Hebr. 4. 11.

1. Cor. 15. 54.

Iob. 5. 19.

Ignorantia duplex.

Psalm. 50.

Psal. 21. 16.

Iob. 5. 19.

Sap. 3. 1.

Postquam autem fermentum malitiæ & nequitiæ, à domo conscientiæ depulsum fuerit: nouitas spiritus, tanquam azima, in ordine liberationis nostræ succedit. Vt enim parum est, exire de Ægypto, nisi terram Promissionis intraueris: similiter, non sufficit declinare à malo, nisi bonum feceris. Omne autem bonum imperfectum est nisi sit consummatum: Vt

Matth. 10. 22. verò habeat consummationem, duret vsque infinem: *qui enim perseuerauerit*, ait Dominus, *vsque in finem, hic saluus erit.* Septem itaque diebus, Azima comedenda: id est, omni tempore, spiritus, anima & corpus seruari debet sine querela.

Psal. 6. 21. *Moraliter.* Qui sæculari habitu & conuersatione, tanquam Ægypto, relicta: ductu & auctoritate diuinæ Legis diuinique amoris, quasi *in manu Moysi & Aaron*, in solitudinem Religionis ingreditur: fermentatam timeat habere conscientiam; quia periculosè, de fermento sæculi, à Professo Religionem gustatur. Non est autem interdictus panis fermenratus, habitantibus in Ægypto, tam irreuocabili auctoritate vel austeritate, quia nimirum non constringebantur ore proprio, huius mandati religione. Est autem Voti præuaricatio, mortis attrectatio. Qui citra votum delinquit, est quasi equi pullus, qui sine fræno in præcipitium currit: qui autem contra votum facit; quasi qui corruens in frænum impingit. Planum est itaque, lapsum sine impedimento obligationis, demùm faciliùs posse resurgere quàm illum qui vtroque indiget, & casus, scilicet, & impedimenti subleuatione. Non tamen Ægyptus idcirco fœlicior vel securior quia impurior: hoc enim esset malefacere, vt euenirent bona, si ob hoc religio non susciperetur, ne postea grauiùs ex transgressione arrepti propositi condemnaretur: iam enim is pro malo infidelitatis punitur, cuius animus tali timiditate à bono reprimitur. Talis est, huiusmodi formidine detentus, qualis, qui de Israëlitis, consideratione Maris rubri, vel acerbitatis deserti, Moysen non esset secutus.

Religionem professus periculose gustat seculi fermentū. Voti præuaricatio est mortis attrectatio.

Veniamus igitur ad Desertum religionis, & comedamus Azyma renouationis. In Ægypto, nec nominatur Azyma: totum fermentatur, totum corrumpitur. Melior dicitur, qui corruptior. *Coinquinatis & Infidelibus* nihil mundum, vt ait Apostolus, sed polluta sunt eorum mens & conscientia. Etiam quiescens Ægyptus ab operatione exteriori, iuxta quod dicit Salomon: *manu in manu, non erit innocens malus.* Dum non animaduertit, fermentatur. Sicut pasta, non solùm cum ei admiscetur fermentum, fermentatur: sed multò magis, cùm à commixtione cessat qui commiscuit, & ipsa pasta bene cooperta quasi quiescens obdormit. Sic animo concepta malitia, etsi videatur aliquanto tempore, fortè, quia deest occasio, à malo opere cessare, eò tamen quasi acrius sæuit in corde, quò non transit in opere. Vnde Oseas: *paululum ciuitas cessit à commixtione fermenti, donec fermentaretur totum:* quasi diceret, vt studiosiùs cogitatum perpetret malum: callidiùs pro tempore, retrahit manum. Confotum enim stuparum superiectione incendium, non dormit sed serpit, non extinguitur, sed reficitur, sic voluntas mala, velut flamma latens vorat tandem suppositas necessitates, & reiicit, velut torrens, dilationum obices. Perfunctorium est quod timore simulatur, friuolum quod voluntariè non agitur. Vt ergo septem diebus azima comedamus, voluntariè Deo sacrificemus: & ex animo, *in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ, illi seruiamus.* Hæc sufficiant de pane azymo.

Tim 1. 15. Prou. 11. 21. Ose. 1. 4. Luc. 1. 75.

CAPVT V.

De pane Paruulorum.

DE pane Paruulorum sic loquitur Hieremias: *Paruuli*, inquit, *petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Panem frangit, qui Legem exponit: fragmenta recolligit, qui in memoria sensus Scripturarum fideliter reponit. Est autem Doctorum, panem frangere, est nihilominus Paruulorum, fragmenta edere. Si non fregerit Doctor, negligentiæ arguitur. Paruulus, si neglexerit suscipere, fame periclitatur. Cibum tamen solidiorem non vsurpet, qui lactis est particeps, quia aut gingiuæ dentibus nondum armatæ læduntur, aut angustum œsophagi siue gutturis foramen forte obturabitur: Quorum alterum, malum, alterum, pessimum. In altero enim læsio, in altero præsumptio hominis: Vnde Apostolus *non*, inquit, *superbè sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Periculosior est superfluitas, quàm parcitas, nimietas, quàm raritas: & quandoque grauiùs ægrotatur ex superabundantia, quam ex inopia: faciliùsque, vacua corpora replentur quàm exinaniuntur. Neutrum tamen bonum: neque nimia repletio, neque immoderata exinanitio. Quod autem temperatum est: id sanum, id sine dubio laudabile est. Ideo ait: *non superbè sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Ne in immensum fortè præsumendo glorieris, attende quia homo: ne desperando, in profundum demergaris, attende quia es Dei imago. Supra se extolli, præsumptuosum: infra se deiici, meticulosum. In misericordiæ lucem nimium prorumpens, reuerberatur, in vmbrarum crassam spissitudinem proruens, æquè excæcatur. Velat Seraphim caput suum, non reueles, velatos quoque habet pedes: certè, velum hoc euellere, si rompheam videris, non audes.

Thre. 4.4.

Rom. 12.3.

Satis & multum ad te: immò & supra te, videre quæ in prospectu sunt & non velantur vt illa quæ in Canticis, de Sponso, amicis Sponsi, à Sponsa demonstrantur. *Oculi*, inquit, *eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ & resident iuxta fluenta plenißima: Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentariis: Labia eius distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis: Venter eius eburneus, distinctus saphiris: Crura illius, columnæ marmoreæ quæ fundatæ sunt super bases aureas.* Quid plura? *Species eius vt Libani, electus vt Cedri: Guttur illius suauißimum, & totus desiderabilis.* Si mater es & visceribus tuis lactando filium nutris, farinam hanc de IESV commisce, & potentiam vel pultes exhibe: Si pater, per membra diuide, & conuiuatoribus tuis optimas partes propone. Sed quia paruulorum curam & dispensationem præ manibus habemus: iuuante gratia, tanquam matre Rebecca epulas vteri nostri paruulis præparemus. In contemplatione oculorum Sponsi, apprehendimus simplicitatem & innocentiam: In genis quæ sunt *areolæ aromatum, compositæ à pigmentariis*: pietatem & modestiam, quas in narratione miraculorum & operum eius, fideli executione, vel ad instructionem, vel ad delectationem intuentium, Apostoli quasi pigmentarij consueuerunt. In labiis distil-

Cant. 5. 12. 13.

lantibus myrrham primam, mortificationem & abstinentiam. In manibus quæ sunt *tornatiles aureæ plenæ Hyacinthis*, operationem optimam perfectam, & remuneratione cœlesti plenissimam. In ventre eburneo distincto saphiris naturam nostram fragilem quidem sed castam: & modo diuina, modo humana operantem. In cruribus fundatis super bases argenteas: rectitudinem & firmitatem à diuina prædestinatione præscitam, & à Sanctis Prophetis prædicatam. In specie quæ est vt Libani siue Cedri, sublimitatem in Resurrectione à Deo Patre adeptam. In gutture suauissimo, internum saporem & verborum dulcedinem. In eo quod totus est desiderabilis, diuinitatem & humanitatem, vbique & semper desiderabilem.

Ecce de incomprehensibili maiestate, tenuem & leuem sorbilemque cibum paruulis nostris apposuimus: latiora verò & ampliora gestantes intellectus palata: ad vberiores remittimus mensas. Qui enim tanquam Cerui super montes aromatum discurrunt; saltu diffusiori delectantur, & gustu propensiori reficiuntur: Qui autem tanquam bestiola de antro suo nondum egreditur, necesse est vt de adquisitis paterni vel materni circuitus, in ipsis suis cubilibus pascatur. Qui, inquam, sicut hinnuli capreæ saliunt super montes, transiliunt colles: hi profectò medullam terræ comedunt, & adipe frumenti se se reficiunt: qui autem in conuallibus siue in foraminibus petræ & cauernis maceriæ, nidum sibi constituit vbi ponat pullos suos, vel potiùs vbi plumescant pulli: grana elementorum sermonis Dei eis sufficiunt. Quid denique illi quorum conuersatio in cælis, quorum sensus penetrans abyssum diuinitatis? Sine dubio, iuxta Psalmistæ vocem, volabunt; volabunt vsque ad nubes & supra cælos, *& non deficient*. Proculdubio tanquam aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis & varietate, veniunt ad Libanum Doctores sancti, & deferunt medullam Cedri; *summitatem* quoque *frondium* euellunt, & transportant *in terram Canaan, in vrbe Negotiatorum* ponunt illam. Ezech. 17. 14.

Contemplator Legis diuinæ, aquilæ non immeritò comparatur, quæ acie irreuerberata Solem in nubibus intuetur. Sic namque perscrutator Scripturarum, intuitum suum radiis solaribus iniicit, cùm viuaciter, sensibus diuinis, ingenii oculos defigit. Aquila ista, magnarum alarum est: qui sensuum valde exercitatorum subtilitate, inuehuntur in profunda mysteriorum Dei, & virtutum consummatarum prouectione, in delibatione remunerationum CHRISTI. Longo etiam membrorum ductu sunt, quia proposita studia, nullis obstaculis aduersitatum deserunt. Plenitudo plumarum & varietas diuersarum artium intelligitur plena scientia, vel multiplicitate bonorum operum referta conscientia. Ad Libanum veniunt, quando alicuius sensus vel virtutis altitudinem contingunt. Cedri medullam sumunt; quando penetrati sensus dulcedinem, vel possessæ virtutis delectationem hauriunt. Summitatem frondium euellunt, quando aliquid de his quæ incerta & occulta fuerunt, exponendo innotescunt. In terram Chanaam transportant, quando terrenis operibus derelictis cœlestem beatitudinem prædicant. In vrbe Negotiatorum ponunt illam: quando his loquuntur qui non in vacuum gratiam Dei accipiunt, sed lucra multiplicata

de talentis diuinis referunt.

His tandem per excessum prælibatis, ad paruulos nostros, qui cum asino Abrahæ ad radices montis expectant nos reuertamur, & mamillam nutrimenti sui rursum eis offeramus. Lacta Moyses paruulum nostrum; bona enim & plena habes vbera. Loquere tu ei, non loquatur ei Dominus, ne fortè maiestatis eius formidine moriatur. Quamobrem, ait Dominus ad Moysen: *constitues terminos per circuitum populo, & dices, cauete ne ascendatis in montem, ne tangatis fines illius; omnis qui tetigerit montem, morte morietur, manus non tanget eum, sed lapidibus obruetur, aut confodietur iaculis, siue homo fuerit, siue iumentum morietur.* Non nobis inuidit visionem mysteriorum suorum benignus Dominus, qui ad hoc venit vt videatur, ideo loquitur, vt audiatur, ideo mandat, vt in mandatis eius viuatur. Monet autem vbi interim infirmis, sine periculo standum, vbi donum supernum expectandum, donec absorbeatur mortale hoc à vita, vel dies illucescat & Lucifer oriatur in cordibus nostris: per circuitum videlicet montis. Ibi figamus terminos, vt in castris humilitatis & charitatis stabiliamus sensus nostros. Montem quoque non ascendamus, id est, de bonis nostris non superbiamus. Moritur enim qui montem tetigerit; ad exemplum illius qui in monre Testamenti, in lateribus Aquilonis præuolare vsurpauit. Manus non tangit eum, sed lapidibus opprimitur, vel iaculis confoditur, quia potiùs pondere iniquitatis suæ, vel acumine excogitatæ nequitiæ, quàm percussione diuinæ vltionis ruit; manu Dei, magis ad parcendum, si fieri posset, promptâ, quàm ad puniendum. *Siue homo fuerit, siue iumentum*, id est, siue suo arbitriò, siue alterius consilio præuaricatus fuerit, morietur. Homo namque suo regitur moderamine, iumentum indiget hominis refrænatione & gubernatione. Idcircò, per hominem quilibet discretus & sapiens: per iumentum, stultus & rationem non capiens. Exod. 19. 19.

Cohibeat igitur se prudens: ne à lapide super se veniente conteratur: refrænetur fatuus, ne ad lapidem scandali offendens, allidatur. Volebat namque aliquando, sub hac Angelus filium Moysi occidere, quia in præputio superbiæ non circuncidebatur. Tulit illico Sephora lapidem, & circuncidit carnem præputii eius, & tetigit sanguine pedes eius, & dimisit eum Angelus postquam dixit, sponsus sanguineus tu mihi es. Omnis proinde superflua caro à filio Moysi est amputanda, & quicumque se regulæ vel Legi alicuius Professionis subiicit, à præuaricatione eiusdem legis nisi se obseruauerit, Angelum contra se gladium euaginatum vibrantem prospicit. Quod si conscientia, mater videlicet pueri; illicitos motus coërcuerit, & sanguinem doloris per pœnitentiam expresserit, iram Angeli Domini mitigabit. Habet siquidem conscientia Religiosi, sponsum sanguinis, quia agnum occisum recolit assiduè in desponsatione suæ Professionis. Hæc conscientia, puerum lacte (imò purum affectum cordis sui) in præsenti enutriat; nam in futuro erit tempus ablactationis, cùm euacuabuntur elementa infantiæ, vel educationis.

Assuescat igitur interim paruulus, matris collo pendere brachiolis; vultum pendulum & pauidum, ab omni occursu malo retorquere in faciem

parentis, omnes præter alumnos tanquam inimicos fugere, aduersus omne infortunium, ad vbera reuolare, & in gremio matris assiduè cubitare. Talem suscipit, talem custodit Dominus: talium denique est regnum cœlorum. Quicunque talis est; *maior* est *in regno cælorum.* Qui enim se gratiæ supernæ totum committit, in collo matris brachia suspendit: qui præ oculis nil ponit nisi CHRISTVM, meritò non timet laqueos ad mortem venantium: qui solum nouit CHRISTVM, hic quasi iam absorptus in Deum nihil iudicat se *scire nisi IESVM CHRISTVM, & hunc crucifixum.* Qui infixus est sicut vectes in Arca, continuis meditationibus sanctarum Scripturarum; solamen tutum habet aduersus omnes infestationes Dæmonum. Qui sinum frequentat charitatis; oscula iugiter meretur internæ consolationis.

Math. 11. 11.

1. Cor. 2. 2.

CAPVT VI.

De pane perfectorum siue prouectorum.

SIcut ætates; sic differunt ætatum refectiones. Pauciora siquidem, simpliciora & liquidiora, ætatem reficiunt paruulam, plura verò, eaque sacratiora & solidiora appetit stomachus perfectorum. Profundiori namque sensu Legis, anima sancta & virtutum exercitatione robusta, delectatur: planiori verò, recens adhuc regeneratione fidei & exordiis sermonum Dei reficitur. Vnde Dominus ad Aaron; *omnem*, inquit, *medullam olei, vini & frumenti, & quicquid offerunt filii Israël primitiarum Domino, tibi dedi.* Cibus delicatissimus & ditissima refectio, medulla olei, vini & frumenti. Quâ, non quilibet de populari sorte & conuersatione, sed *vocatus à Deo tanquam Aaron*, sed vnctus inter fratres suos, sed qui incensum offert ad altare thymiamatis in odorem suauissimum Domino: is medullam olei, vini & frumenti suscipit. Quis etenim alius sicut Paulus imitator CHRISTI, holocausta medullata offert? quis jus carnium super petram cum manu sic infundit? qui ex toto corde, ex tota anima & ex totis visceribus Deum sic diligit? Per ignem & aquam ad Deum, huiusmodi spiritus transit, in mortem quoque & in carcerem cum Deo currit. Apostoli cum Domino per sata transeuntes, aliquando in significationem sui cordis & huius rei, spicas vellebant, fricabant & comedebant. Spicas namque vellere, est à terrenis studiis propositum suum vel alterius animum reuocare. Fricare verò euulsam spicam, ille non desistit, qui se in amorem Dei exercens, tunicam pristini erroris exuit. Deinde grana comedit: qui puritate corporis & munditiâ animæ castum se custodit.

Num. 18. 12.

Hebr. 5. 4.

Qui ergo non tanquam asinus in stercore suo piger, fœnum luxuriæ comedit, non velut iumentum luxurians, herbâ vanitatis reficitur, sed cum Pontifice Aaron, panem ex adipe frumenti, sed cum IESV in cruce passo corio detracto & testâ confractâ, nucleum nucis, medullam olei vini & frumenti, in sortem is accepit. O medulla, medullam creans, æterna, interna suffundens, infusa omnia impinguans impinguantem animam! Sed quid est

medulla olei? virtus Spiritus sancti: quid vero medulla vini? gratia filij Dei, quid denique medulla frumenti? bonitas Patris. O virtus! ô gratia! ô bonitas! vbi habitas? quod est habitaculum spiritus? quæ sedes gratiæ? quæ bonitatis mansio? Primò sine dubio, principaliter & originaliter resides in remotissima regione Trinitatis: secundò, dignanter & immutabiliter & in spiritibus Angelicis: tertiò, temporaliter adhuc & mutabiliter in animabus sanctis. In prima statione regnas, sed sine propria elatione vel alterius oppressione: In secunda Angelos adiuuas, sed sine omni labore: In tertia in homine pugnas, sed sola hominis miseratione. Adoraris in prima, glorificaris in secunda, coleris in tertia. Primæ visionem non habitationem expectamus: secundæ & visionem & susceptionem imploramus: tertiæ possessionem nunc in spe, tunc in re efflagitamus. Impinguamur in recordatione huius olei, inebriamur in epotatione vini, satiamur in refectione frumenti. Inchoat nos oleum: prouehit vinum: consummat frumentum.

Hi profectus sunt charitatis: hi gradus sunt perfectionis. Non enim quandocumque aliquid perfectum dicitur, statim, vel perfectè vel summè dicitur perfectum. Nam alio modo, homo: alio, Angelus: alio, perfectus dicitur Deus. Perfectus enim aliquando dicitur homo, sed tamen adhuc perficiendus: perfectus quoque Angelus, non quidem perficiendus, sed tamen factus perfectus: perfectus autem dicitur Deus neque perficiendus, neque perfectus factus, sed semper existendo perfectus. Deus igitur, de medulla suæ perfectionis, tam Angelicæ quam humanæ replet viscera imperfectionis: Et Angelum quidem sic simul replet, vt vlterius alia repletione non indigeat: Hominem verò sic iugiter replet: vt, nisi quotidie repleat, inanis fiat. Infusa namque à Deo in homine gratiæ medulla, ex decursu mortalitatis, fluit per rimas peccati. Angelica vero natura, in crystallina stabilitate solidata, iam inamissibiliter possidet quicquid gratiæ tenet. Ipse verò, sic toto æternaliter totus est plenus & perfectus Deus, nunquam factus vel futurus melior vel perfectior. Noli credere pauperiorem futurum Deum si abscesseris, neque ditiorem si accesseris. Tibi prodest accessus, tibi obest recessus: nihil paras præstantissimo, nihil donas altissimo. Suum recipit si te vel à te aliquid accipit: suum nihilominus non amittit, sed aliter disponit, si te subtraxeris. Sine Deo, Angelus Dæmon efficitur, sine Deo, homo ad nihilum redigitur. Cum Deo, Angelus iam æternaliter beatificatur, cum Deo, homo in præsenti iustificatur & in futuro glorificatur. In Deum Angelus rapitur, præsens per visionem, homo absens per contemplationem.

Perfectum dicitur pluribus modis.

Adhæret Deo Angelus, sine intermissione, homo suspirat sine intermissione. Stat ille, ille fluctuat: Iubilat ille, eiulat iste: Ille cantat, iste plorat: Ille deliciis, iste miseriis affluit. Vterque tamen ad conuiuium vocatur, sed dissimiliter. Ille enim de prope, iste de longè: vterque stola induitur, sed illi iam de collo pendet, iste adhuc de futurorum expectatione trepidat. Vterque absorbetur à gloria: ille quidem à claritate creationis, in claritatem confirmationis; iste verò, à remissione peccatorum in veram iustificationem, Sanctorum. Vno pane vescitur vterque: sed ille, integro in diuinitate, iste,

Angelorum & Hominum Status comparatio.

in frusta Sacramentorum diuiso, in humanitate. Nam ille incorporaliter percipit impassibilem diuinitatem, iste Sacramentaliter, impassibilem humanitatem, secundùm regnorum diuersitatem, regnantis & exulantis satietatem sui desiderii suscipit. Cùm enim incarnationem fideliter recolis; bonnm panis frustum ori tuo apponis: cùm passionem: similiter facis, cùm vero resurrectionem vel Ascensionem tibi proponis: quasi offas medullatas seu mel-
Can.5.1. litas comedis: Vnde Sponsa horum mysteriorum dapibus bene pasta, eructans & exultans in laudibus dicit: *comedi fauum cùm melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo:* in lacte Incarnatio: in vino, Passio: in favo Resurrectio, in melle, Ascensionis intelligitur dulcedo. Nostræ sunt partes istæ, in te, & de te IESV, qui enim totum te simul capere nequimus: de indiuisibili, diuisum, partes gratiæ accepimus: si tamen partes dicere quis audeat, ipsa tuæ dispensationis Sacramenta? Aliter enim, etsi deceret nos Deum apprehendere: sed Deum aliter non decuit nostram infantiam docere. Maluit sibi non parcere, cùm te, ô homo, de se voluit pascere: Magnus ille, excel-
Psal.14. 26. sus super omnia Deus ille! tu verò: quid? Vermiculus: vix te de terra erigens: *terra sine aqua,* tantùm puluerem faciens.

In recessu manebat ille suæ diuinitatis: in secessum tu confugeras iniquitatis: descendit tamen excelsus, venit remotus ad secessum tuum, subintrauit tuguriolum tuum, & supposuit tibi humerum suum. Grauatus est, non
Sap. 7. 30. pondere iniquitatis, sed obstinatione curari recusantis. Tamen; *sapientia vincit malitiam*, & patientia contumaciam. Defectio tua proinde refecta, cœpit proficere in perfectionem. Quousque autem languorem naturæ lapsu quotidiano exspirantem, & sententia primæ maledictionis etiam gementes patimur: citra consummationis perfectionem vsquequaque detinemur: propriè namque & specialiter ibi non dicitur perfectio, vbi aliqua residet adhuc imperfectio. Virtus quoque non perficitur, dum vitiorum reliquiæ superstites inueniuntur. Quis autem, manente humanæ vitæ corruptela, se
Iob.14. 4. castum habere cor gloriabitur? Propheta? Sed asserit, se *de immundo conceptum semine?* sed confitetur, *in iniquitatibus*, à matre conceptum se esse: Apostolus? sed dixit, se *in multis*, offendere; Patriarcha, vel quælibet de
Rom. 11. 32. genere humano, anima? sed *conclusit Deus omnia sub peccato, vt omnium misereatur*; præterea, fistula illa spiritus sancti, omni genere virtutum redimita, & iam penè supra hominem, iuxta Angelum merito & virtute col-
Philip. 3. 13. locata, ab imperfectione sua exclamat, *Fratres, ego me non arbitror apprehendisse: vnum autem, quæ retro oblitus, ad ea quæ ante sunt me extendo*, sequor autem ad palmam, supernæ vocationis.

Vbi nunc es, ô præsumptio spiritus, ô inflatio vesicæ erronei cordis? *quid*
Eccli. 10. 9. *superbis terra & cinis?* Paulus, in cuius gremio conglomeratur omnium redundantia virtutum, velut aqua in mare, dicit, non est mecum perfectio bonorum, & tu, vitiorum puteus scaturiens, audes gannire, sine peccato
Isai.16. 6. sum: *Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde, arrogantia eius plusquam fortitudo eius.* Solus enim & singulariter *inter mortuos liber*, qui naturam non culpam suscepit, conceptus de Spiritu sancto & Maria virgine IESVS-CHRISTVS, omnem adimpleuit iustitiam. Denique, in pectore

ctore & in anima sua, Rex ipse virtutum, omnium gratiarum conuocauit curiam, & singulariter à singulis & communiter ab omnibus honoratus, vnam omnium ad patrem retulit palmam. Hic igitur qui non solùm de plenitudine sua, verumetiam ex inanitione repleuit dolia nostra, perfectus semper Deus, perfectus etiam homo, Deus à conceptione fuit. Ad pedes humanitatis eius, viginti quatuor Seniores indesinenter procidunt & *coronas suas* mittunt: quia omne meritum vel præmium ab eo se habere humiliter omnes Sancti recognoscunt. Vis habere iustitiam? vis habere sapientiam? vis habere gratiam? IESVS est iustitia; IESVS est sapientia: IESVS est gratia. De Christo namque agens Apostolus inquit: *qui factus est nobis à Deo sapientia & iustitia & sanctificatio & redemptio.* Ecce panis iste, & vnus est & quatuor habet (vt sic dicam) quarteria. Vnus enim idemque CHRISTVS, est sapientia, vnus idemque, est iustitia, vnus idemque est sanctificatio, vnus idemque est redemptio. Vnde quia sapientia est, illuminat tenebrosa stultorum corda luce veræ sapientiæ: quia iustitia, iustificat depressa ponderibus peccati & malitiæ: quia sanctificatio sanctificat fluxa & euagantia per decliuia vanæ gloriæ: quia Redemptio, redemit sublata vel asportata, ad loca virtutis & contumeliæ. *Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex istis, non* enim *confundetur cùm loquetur inimicis suis in porta.*

Apoc. 4. 10.

1. Cor. 13. 30.

Psal. 126. 5.

CAPVT VII.

De Panibus Primitiarum.

DE panibus Primitiarum tractaturus, priùs inuoco primitias spiritus, nam sine Dei spiritu, vbique & in omnibus deficit spiritus meus. In spiritu itaque principali, non pro merito, sed gratuito dono, quamlibet parum illuminatus, dicam & de hoc quod de sacrario Scripturarum fuero edoctus. Vniuersitatis igitur creaturæ subsistentia, vnum habet à quo sit, principium Deum, neque enim à se est, quicquid est: bonum denique est, quicquid est. Nam id tantùm à se est, quod summè est, id est, Creator. Id verò à se non est, quod non nisi ab eo qui summè est, esse potest. Nam malum non est: quia neque seipsum creans, neque creatum à Deo est: nihil autem est, nisi quod Creator vel Creatura est: ideo malum non est, quia neque Creator, neque Creatura est. Quamobrem idcirco ad vnum referendum est, sine principio principium, quidquid habet temporale principium, vt finem quoque habeat congruum. Tunc enim bonus consequitur finis cuiuslibet actionis, cùm à creante Principio non declinaret Creaturæ principium. Equidem innumerabilia sunt opera hominum & tamen vnum atque æternum habent si bona fuerint; bonum principium, Nam nisi deriuatum fuerit quodcunque principium singulare voluntatis alicuius, à diuinæ voluntatis principio, malum semper erit & desinet in finem pessimum. Recurrendum itaque semper & de omnibus in principio ad principium: hoc autem Principium, *In principio erat apud Deum*, & erat Principii Verbum, & omnis verbi principium.

Malum nō existit.

Ioan. 1.

Mutuemur igitur verbum à Verbo, se transitorium ab æterno: principium à Principio, sed creatum ab increato. Fortè, Legislator hoc monet cum dicit vt *postulet vir ab amico suo, & mulier à vicina sua, vasa aurea & argentea.* Quis enim amicus tam diues vt Deus in auro bonorum sensuum, tam locuples in argento examinatorum sermonum, tam affluens in vasis gratiarum cœlestium? Nimirum is nostræ paupertati amicum se exhibuit, cùm *propter nimiam charitatem suam quâ dilexit nos*, *Filium vnigenitum* incarnari constituit. Et ne causaueris, hunc amicum remotissimum vtique in diuinitate sua mentem Deum; habes iuxta te diuinam sapientiam incarnatam, vasis aureis & argenteis non modicè locupletissimam. Nam & de cœlis attulit, & de terris nihilominus tulit vasa mundissima & pretiosissima, in quibus cibum paternæ voluntatis cœnaret & potaret. Angeli proculdubio ministrantes, Apostoli obsequentes Verbo incarnato, Sapientiæ in carne absconditæ, quid aliud sunt, quàm amici vicinæ nostræ vasa aurea & argentea? Et fortè hanc Dominicæ dispensationis incarnationem, per Spiritum sanctum in vtero Virginis adimpletam, obumbrabat Legislator cum diceret; *Panes primitiarum duos, de duabus decimis similæ* coquendos *in primitias Domini.* Qui enim sunt panes primitiarum duo, de duabus decimis similæ fermentatæ; nisi duæ puræ & perfectæ naturæ, in vna persona CHRITI IESV inseparabiliter coniunctæ? Fermentum enim, hîc, non coagulum corruptionis, sed operationem significat inseparabilis vnitionis. Hi coquuntur *in primitias Domini*; quia Dei & hominis eadem persona in vtraque naturarum suarum compactarum, primogenitus siue primitiæ dormientium, ab Ecclesia Catholica appellatur & creditur.

Exod. 3. 22.

Ephes. 2. 4.

Leuit. 23. 17.

In natura quidem diuinitatis, ante omnia natus est de Patre: In natura verò humanitatis, in fine sæculorum editus ex Virgine. In eiusdem certè Virginis clibano cocti sunt panes isti, quia Verbum & caro sic fuerunt ad inuicem coniuncta in vtero virginali, in vna eademque vnitate personæ, vt vltra non diceretur separatim homo vel Deus, sed diceretur vna persona inseparabiliter homo Deus. Et duo quidem sunt panes, secundùm Moysem, propter inconuertibilitatem Naturarum, nam sine confusione manserunt: & aliud habet principium de Principio, sine tamen principio, natura diuinitatis vtique, Patrem: & aliud, principium scilicet cum principio existendi: natura humanitatis, vtique Virginem. Nihilominus vnus panis est, propter vnam eandemque personam; iuxta Apostolum qui ait: *Vnus panis, vnum corpus multi sumus in Christo.* Sed quare Moyses duos, Paulus vnum vocat panem CHRISTVM? Salua fide & auctoritate maiorum, potest dici (vt mihi videtur) quia in tempore Moysi, reipsa nondum facta fuerat incarnatio CHRISTI; & idcirco, quasi duo panes erant illæ Naturæ: quarum vna, in maiestate sua & Patris existens: altera nondum in propria essentia apparens prædestinatione quidem sola coniungebatur, nondum autem assumptione vel vnione. Tempore verò Pauli: id est, gratiæ (nam post Ascensionem Domini vocatus est) assumptione hominis à Verbo, iam celebrata: vna eademque persona CHRISTI, ex duabus & in duabus Naturis (diuina scilicet & humana) subsistens, prædicatione Apostolica excelle-

1. Cor. 10. 17.

bat. Vnde, non immeritò Paulus ad personam attendens: vnum dicit: Moyses duas naturas intuens, duos panes nominauit: ille Personam non diuidens, iste Naturas non confundens.

Attendendum quoque & diligenter differendum, quod præmittit Legislator, dicens: *Cùm ingreßi fueritis terram quam ego dabo vobis & messueritis segetem: feretis manipulos spicarum, primitias meßis vestræ ad sacerdotem: qui leuabit fasciculum coram Domino, vt acceptabilis sit pro vobis altero die Sabbati.* Planum est quod dicitur, ad literam: Allegoricè verò, terram ingredimur quam daturus est nobis, cùm (per fidem) Ecclesiam intramus: cui communicare, non nisi vocatione cœlesti meremur; vel cuius possessionem habebimus in alia vita longè digniùs quàm nunc; quia ipsam rem tunc facie ad faciem obtinemus, cuius nunc *per speculum & in ænigmate* velata facie post terga caligamus. Segetem metimus, cùm remunerationem bonorum operum recipimus. Manipulos spicarum ad Sacerdotem deferimus, cùm virtutum collectionem in bona operatione, ei qui apud Patrem pro nobis interpellat resignamus: qui leuat fasciculum coram Domino vt acceptabilis sit pro nobis, altero die Sabbati, quia, vt Pater nobis propicietur, & in altero die Sabbati, id est, in resurrectione communi: placabilis veniat, fasciculum meritorum nostrorum, cum sua interpellatione, in oculis paternis eleuat.

Leuit. 23. 10.

1. Cor. 13.

Moraliter autem terram ingredimur, cùm recessus conscientiæ perscrutamur. Segetem recolligimus, cùm anteactæ vitæ opera, in examinationis iudicio pensamus. Manipulos spicarum ad Sacerdotem deferimus, cùm plena & euidenti Confessione grana simul cum aristis & stipula, Prælatis nostris humiliter pandimus: in granis autem, etiam bona cogitationum vel operum designantur. Sacerdos autem hunc fasciculum coram Domino eleuat: cùm, peccatorum nostrorum grauedinem in confessione expositam efficaciter in memoria & deprecatione sua retinet, Deum super hoc rogans Prælatus noster cui animam commisimus, cui omnia grauamina reserauimus: & propitiationem Dei obtinet. Quod si præsens non sufficit Confessio vel pœnitentia, propter repentinum mortis articulum, vt statim penitus deleantur perpetrata scelera, saltem *in altero die Sabbati*: fiat nobis Deus noster propitiabilis. *In altero*, inquit, *die Sabbati*. Duo ergo Sabbata sunt vnum & alterum. Reuera iam quiescere à malo, mentis Sabbatum vnum est & primum, quod proculdubio in præsenti necessariò est habendum. Nam in futuro, ex tali merito erit requies in bono, quod est Sabbatum ex Sabbato. Inuenies, inquam, tunc non solum Sabbatum, quia requiem sine inquietatione omnium molestiarum, sed Sabbatismum.

Peccata quædã penitus deleantur in Purgatorio.

Leuit. 23. 11.

Breuiter igitur percurrendum, & de primo, secundo, tertioque Sabbato aliquid (iuuante Deo) est dicendum. In hoc corpore, cum cessatur à malo, iam quædam futuri Sabbati est prælibatio. Relicto corpore, anima cum exit de vita, iam gratulatur de requie secunda. Ad extremum in aduentu Iudicis, Sabbatismus celebratur, in renouatione animæ & corporis: præcedunt autem sex dies afflictionis, antequam veniat septimus dies pausationis. *Sex* enim *diebus* (ait Moyses *facietis opus*, dies septimus, quia Sabbati requies

Duo Animę, Sabbato Sabbatũ multiplex.

Exod. 20.

Leuit. 23. 3. est, vocabitur sanctus: *Omne opus non facietis in eo: Sabbatum Domini est in cunctis habitationibus vestris.* Prima dies est conuersionis, secunda confessionis, tertia professionis, quarta mortificationis, quinta deuotionis, sexta orationis, septima vocationis, siue contemplationis. Nam contemplationis messem nequaquam colligimus, nisi fruges iustitiæ priùs seminauerimus, nec in septima requiescit, qui in præcedenti senario non laborauit. Insistendum igitur Virtutibus, & de confusione tenebrarum originalium, ad illuminationem seu ordinationem nouarum creationum progrediendum, si Sabbato continuare volumus Sabbatum. Auersus ergo, in prima die conuertatur; diffitens, in secunda confiteatur, offendens, in tertia profiteatur viuens peccatum in corpore nostro; in quarta, mortificetur ingratus; in quinta, deuotus efficiatur, cor durum peccans; in sexta, in orationem effundatur à cura sæculari conscientia nostra; in septima, consopiatur.

Imitare primo Paulum in conuersione; secundo, Latronem in confessione; tertio, Stephanum in professione; quarto, Ioannem Baptistam in mortificatione; quinto, Mariam Magdalenam in lacrymarum effusione; sexto, Apostolos sanctos in oratione; septimo, CHRISTVM in contemplatione. In conuersione humilitatem; in confessione veritatem; constantiam in professione; patientiam in mortificatione; peccatorum recordationem & futuri Iudicii districtionem in deuotione corporum; conscientiam bonam & fidem non fictam in Oratione; omnium visibilium obliuionem habeas in contemplatione. Si iustitia præeunte & gressus tuos regente, anima tua dies vitæ taliter ordinauerit; vlterius laborare non conuenit. Isa. 28. 24. Nam, ***nunquid tota die arans arabit, proscindet & seret humum suam? nonne cum adæquauerit faciem terræ, seret Gith, & cyminum sparget?*** Cum. n. satis elaboratum fuerit in euulsione spinarum, in concisione terrarum, in concussione rupium, in adæquatione montium & vallium: tunc, Gith, vacando, est serendum: tunc, Cyminum subtiliter contemplando spargendum. Et fortè, in contemplatione quidam labor est, sed melior requie, sed otio suauior, sed somno dulcior, sed cunctis voluptatibus delectabilior. Labor, inquam, sed sine sudore; opus, sed sine vexatione; occupatio, sed sine distensione; studium, sed sine afflictione; profectio, sed sine motione; eleuatio, sed sine ambitione; quies, sed sine rubigine.

Contẽplationis labor & dignitas.

Imitatrix operum Domini & Dei sui anima; æmulatrix quoque sapientiæ Altissimi, in tanta varietate Virtutum effecta; cum operante, operatur, & cum quiescente quiescit; habens in se Deum operantem; habens quiescentem, & ipsa operans in operante, & quiescens in quiescente, & operans in quiescente, & quiescens in operante. Non enim non quiescit Deus cùm operatur: operatur namque quiescens, ne otiosus dicatur: quiescit operando, ne labore fessus æstimetur. Tu, cùm laboras, non quiescis: & cùm quiescis non laboras; quia in tempore mutaris, & in te mutantur tempora: non sic autem Omnipotens, non sic æternus, quia omnia immutabilis mutat, & omnia simul (solâ voluntatis potentiâ) creat. Cum enim laborare dicitur Deus: secundùm me non secundùm se, aliquid de eo dicitur

Deus, quomodo dicatur quiescere vel

Similiter, cùm ſeptimo die dicatur requieuiſſe, ipſe verò quotidie omnes nos & omnia noſtra nobis operetur, & qui aliquid facit quieſcere nunquam propriè dicatur: ſecundùm vſum noſtræ requiei requieuiſſe propriè non dicitur. Eſt autem ſupra omnem ſenſum illa Creatoris vel creatrix operatio, ſiue illa requies: nam operatio illa, in tranquillitate omnem quietem excedit, & quies illa in effectu, operoſior omni operatione luceſcit. Effigiatur igitur, quamuis remotiſſimis lineamentis, actio ſiue quies noſtræ contemplationis, hoc exemplari, & ad æmulationem, quamuis tardiſſimis greſſibus ineſcatur, vt agendo quieſcat & quieſcendo agat. Non autem fiunt iſta in vmbra vel in nocte, ſed in die, ſed in luce, ſed in Sole iuſtitiæ: nam in nocte vitiorum ſtertens, lucem contemplationis ignorat. opera-ri.

Quare etenim dies iſte Sanctus vocaretur; niſi in eo iuſtitiæ opus celebraretur? *Omne opus non facietis in eo!* Iterum iterumque monemur non facere opus Sabbato: ſed opus videlicet ſeruile, ſed opus damnabile, ſed opus beſtiale. Ab his. n. ſolummodo in Sabbato ſolemnizandum, à quibus fœdatur lætitia Solemnitatum. Luxuria namque, ebietas, loquacitas, & ſimilia flagitioſa opera, ſtercora ſunt Solemnitatum. Sic Pharao, ſic Herodes Sabbata ſua, crudelitatis ſanguine contaminauerunt. Omne opus tale dicit non faciendum in Sabbato, *quia Sabbatum eſt in cunctis habitationibus veſtris.* Recedat oculus à ſpectaculis impudicis; lingua, à maledicis verbis; auris, ab auditu ſanguinis; olfactus, à nidoribus peregrinis; manus, ab opere crudelitatis; pes, à conſortio furis; anima, à cogitationibus peruerſis: & ſic celebrabitur Sabbatum Domini *in cunctis habitationibus veſtris.* Tranſacto verò Sabbato præſentis iuſtificationis, tranſitur ad Sabbatum futuræ conſolationis, ſicut & Maria Magdalena, à Sabbato Paſſionis venit ad Sabbatum Reſurrectionis. Norunt autem Beatorum animæ, Sabbatum ſuum, norunt proculdubio quid interſit inter accinctum ſpiritualium nequitiarum, & diſcinctum à moleſtiis carnis & infeſtationibus Dæmonum, ſicut in libro Regum ſcriptum eſt, *non glorietur accinctus æquè vt diſcinctus.* Securè namque gaudet de munere, cui ipſum nihil poſſe perdere datum eſt, in perenni remuneratione: periculosè autem exultat de dono, cui maior accreſcit ſollicitudo cum dono. Collatio ſiquidem gratiarum, ampliùs te facit inuidioſum: nam de inopia tua, cuius accenditur inuidia? Cùm nulla te excolit virtutis gloria, aduerſarii non eſt cur timeas iacula: Sed ſi locus honoris ambitioſiùs te extulerit, ſi vbique gentium, fama fulgens nomen tuum dilatauerit, tunc liuoris acies exacuitur, tunc blanda falſi amici facies in nigredinem ollæ combuſtæ conuertitur. Vitia ſunt ſtercora Solemnitatum. Leuit. 23. 3. 3. Reg. 10. 11.

Miſerum itaque eſt, ſecundùm opus mortalitatis & locum infœlicitatis, vel vt careas inuidia præ inopia virtutum, vel vt inuidioſus ſis præ abundantia gratiarum. Vtroque pugione vel altero tantùm iuſti reformidant perforari: quia, ſi ſine virtutibus quidam fuerint, cruciantur à conſcientia, ſi verò pleni virtutibus, excandeſcit in eis Dæmonum ira. Vnde perſepe, ſuum infeſtari vel ab hoſtibus irrideri ſentiunt Sabbatum. Vnde Propheta: *Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt Sabbata eius.* Qui verò ex Næh. 2. 10. Thren. 17.

Psal. 55. 14. his compedibus euolauerint, & laqueis venantium contritis, pericula subitanea euaserint, iam sub altari positi triumphali voce intonant: *Gloria tibi Domine, quoniam eripuisti animas nostras de morte, & pedes nostros de lapsu, vt* placeamus *coram Domino in regione viuorum. Iam.* n. *hyems abijt & recessit, flores apparuerunt, vox turturis audita est de terra nostra.*

Cant. 2. 11. Sic, inquam, isti de præteritis liberati: de præsentibus, beati, de futuris, ampliùs beatificandi, sine sollicitudine lætantur, sine fastidio epulantur, sine vitio iocundantur. Eò sapidiùs, quò auidiùs iam gustant, immo prægustant, gurgites beatitudinum, eò chariùs, quò clariùs splendores percipiunt Sanctorum, eò aptiùs, quò beatiùs in circumscriptis Trinitatis luminibus immaculati adsistunt. Qui nisi tales sabbatizant? qui nisi tales, præclaras solemnitates solemnizant? O Sabbatum, ex Sabbato! ô virtutum remuneratio! intret ad te anima mea; penetret te conscientia mea. Sabbatum enim hoc, reuera procedit ex Sabbato, cùm, quia cessauit anima in

Psal. 9. malo, fit ei bona retributio. Vnde Psalmista: *Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculum sæculi, vt reddam vota mea de die in diem*: videlicet, de die meritorum, in diem remunerationum.

Deest pro copia dicendorum de habitudine, secundi Sabbati, quia procul est à cognitionibus huius nostri sæculi: suspirare igitur, non explanare illam valemus. Iam itaque tandem & hinc, ad Sabbatismum pedem moueamus, & animum promoueamus: sola enim hæc promotio ambienda, quia melior, ab omni creatura, nulla est inuenienda: nam sæcularis promotio, potiùs à Deo est amotio vel abolitio. Non fit autem hæc prouectio, nisi in loco ad id sequestrato, & ab homine Deo electo, Moyses in deserto visionem hanc videre desiderat. Sicut præter solitum est, quod videt, sic supra solitum est quod audit. Ardet Rubus, sed non comburitur. Hoc videt & stupet, deinde audit. *Solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est, ego sum Deus Patris tui, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.* Hoc audit & faciem abscondit. O quanta dissimilitudo inter rubum & cœlum, inter flammam rubi, & gloriam cœli, inter loquentem de rubo, & regnantem in throno; inter solitudinem heremi & societatem Paradisi, inter Moysen peregrinum & hominem nouum in cœlis collocatum! Cuius ergo vmbram Moyses expauit, lucem ipsam quis attentabit? Calciatus tamen Moyses rubum videre potuit, sed non discalciatus. Diu vocem Dominicam audire nequiuit.

Promotio sæcularis, est amotio à Deo. Exod. 35.

Citò itaque corrigia calciamenti dissoluenda, cùm tendimus ad superna. Nulla obliget peccati oblectatio, nulla constringat peccandi consuetudo, nulla impediat sæculi sollicitudo. His nempè animus irretitus, nec videre, nec audire poterit, quid sit Deus. Quare enim dicitur, *Deus Abraham?*

Math. 22. 32. quare, *Deus Isaac?* quare, *Deus Iacob*? Procul dubio, quia Patriarchæ isti fideles, quia obedientes, quia peregrinantes, obedientes in præcepto, creduli in promisso, alienati à sæculo nomine, opere, sermone & affectione Deum designauerunt. Non ergo te delectet habitatio huius corporis, non te retardet difficultas mandati, non inertem efficiat dilatio promissi, si Deum vis habere, qui Deus Abraham est, Deus Isaac & Deus Iacob? *Solue calcia-*

mentum, abrumpe vinculum, *de pedibus tuis*, de affectione & desiderio mentis. Sic exoneratus, vtcumque superficiem alterius sæculi prælibabis, sic absolutus, vtcumque imaginationem æternitatis somniabis, sic liber, futuri status initia quasi præludio quodam contrectare tentabis. O Deus, quid ibi tu facis, quid Angelus, quid anima? Qui sermones tui ad Angelum? quæ confabulationes ad animam? Quid & de quibus opponunt tibi Angelus & anima? Estne quod interrogent, cùm palam de Patre annuncies eis omnia? Estne quod ignorent de futuris, obliti sint de præteritis, non capiant de præsentibus? Quid ibi clausum, quid non reseratum?

Beatitudinis æternæ status descriptio.

Sed quare ibi aliqua absconderentur, cùm adsint omnes amici, omnes absint inimici? Inuidia neminem tangit, elatio nullum extollit, ira non perturbat, luxuria non tentat, gula non vrget, ambitio non torquet, omne vitium non apparet, omne malum deficiendo vel refugiendo contabescit & languet. Regnat vbique concordia, per singulas discurrit mansiones humilitas, sedet beneuolentia in medio, eminet in turribus castitas; disponit sobriè omnia, sobrietas sufficientia, singulis sufficienter ad nutum administrat; sanitas, portas obseruat, charitas seu bonitas, omnium stationes & tabernacula illustrat. Ducitur anima in Refectorio, vbi, sine fame reficiatur, sine siti inebrietur & dicat: *In loco pascua ibi me collocauit.* In dormitorio, vt ibi sine torpore dormiat & dicat. *In pace in idipsum dormiam & requiescam.* In Oratorio, vt ibi sine tædio oret & dicat. *Ad te orabo Domine, mane exaudies vocem meam.* In Claustro, vt ibi sine fastidio sedeat & dicat: *In vmbra alarum tuarum protexisti me*, vel, *in vmbra quam desideraueram sedi.* In Capitulo, vt ibi sine timore disciplinam teneat & dicat; *Disciplina tua ipsa me docebit.* In Auditorio, vt ibi sine præuaricatione viuat. Pectus IESV; ibi est Refectorium; sinus IESV, ibi est Dormitorium; vultus IESV, ibi est Oratorium; latitudo, longitudo, sublimitas & profundum IESV, ibi est Claustrum, consortium IESV & omnium Beatorum, ibi est Capitulum: narrationes IESV de Patris & Filii & Spiritus sancti vnitate, & de apertione mysterii Incarnationis suæ, ibi est Auditorium.

Psal. 22. 2.
Ps. 4. 6.
Psal. 53.
Ps. 56.
Cant. 2. 3.
Ps. 13. 31.

O cor humanum, quid vltra tendis, quid vltra quæris, cùm vltra tendere, non sit tendere sed contendere, vel potiùs rumpendo se distendere? O cor humanum, quid infra moraris, si vis vt non moriaris? Mors infra & supra, cùm tamen nihil sit supra. Mors enim illum ferit, qui supra ascendere præsumit, non quod ipsa habitet supra, quæ in Inferno est, sed quod illum interficiat vltione diuina, qui metas sibi præfixas excedit. Nomen mortis, nomen languoris, nomen paupertatis, nomen anxietatis, nomen doloris, nec nominatur apud vos, Ciues cœli, domestici Dei. Quid autem? Vita, iocunditas, iubilatio, exultatio, glorificatio, beatitudo, æternitas, immortalitas, & incorruptio, abundant & superexundant in Paradiso. In ore habitantium, semper laus, alleluia, gloria, pax, benedictio, honor, virtus & fortitudo. Quid autem oculi eorum vident, nisi Patrem luminum, nisi lucem de luce, nisi candorem lucis æternæ? Quid aures, nisi laudes Dei audiunt? quid nares, nisi vitæ respirant odores? Manus, quid

contrectant, nisi Verbum vitæ? quà pedes incedunt, nisi per viam pacis?
Ps.33.9. qui d gustus? Gustat nempe *quàm suauis est Dominus.* Quid plura? Vnâ clausulâ, vniuersa beatitudinis illius charismata concluduntur, quâ dicitur quia Deus erit *omnia in omnibus.* Surge anima mea, curre & festina intrare ad tales nuptias! Versa & commuta desideria tua! Formosam delectabiliter aspicere solebas meretricem, aspice nunc Dei genitricem. Aurum placebat, nunc verum placeat! Argentum quærebas, nunc Dei vnigenitum quæras! Fauore humano delectabaris, nunc spiritu diuino refouearis! Pone carnis, & sume mentis delectationes. Ecce quomodo sabbatizabis, nec simpliciter, sed sabbatismo sabbatizabis. Hæc de duplici Sabbato dicta sint.

CAPVT VIII.

Rursum, de Panibus Primitiarum.

QVIA nimiam prolixitatem vitantes, vno non potuimus explicare sermone quæ de Primitiis dicenda erant, præcipuè, quia Sabbatum interueniens, nos in seipso coegit sabbatizare, alio non tamen alieno sensu & exordio rursum tentabimus (annuente Domino) tam de Primitiis quam de Decimis, aliquid adhuc apponere & ponere. Legitur itaque in
Exod. 22. 29. Exodo: *Decimas & primitias tuas non tardabis offerre, primogenitum filiorum tuorum dabis mihi, de bobus quoque & ouibus similiter facies, septem diebus sit cum matre sua, die octaua reddes illum mihi.* Digniores & potiores partes hominis sunt illæ duæ extremitates, quæ caput & pedes nuncupantur. Parte altera, id est, capite, in figura cœlum respicit homo, altera tangit terram. Vnde, sicut in hoc mundo, omnium creaturarum amplitudinem & innumerabilium rerum variam distinctionem (quasi vlnis suis & gremio) complectuntur terra & cœlum, sic in homine, caput & pedes omnium membrorum humanorum sunt columnæ & firmamentum. Apta verò significatione, à visibilibus ad inuisibilia similitudine deducta, anima vtramque partem in affectu possidet, dum in omni motu & voluntate sua semper aliquid principaliter intendit, & semper ad aliquid finaliter tendit. Caput autem voluntatis humanæ est, id ad quod specialiter intendit, pedes finis ad quem tenditur.

Vt itaque Dominus doceat hominem, scientiam, quid volendo, intendere, & ad quid, operando, tendere debeat, insinuat dicens: *Non tardabis offerre Decimas & Primitias tuas:* Quasi dicat, principium & finem inchoationem & consummationem tam cogitationum quàm sermonum vel etiam operum tuorum, Domino Deo tuo decimabis. Cùm ergo alicuius desiderium ampliùs feruescit in implendis concupiscentiis suis, quàm in obtemperando diuinis mandatis, huius primitiæ vel Decimæ Domino nequaquam redduntur, sed idolo libantur. Cùm studiosiùs terrena quàm cœlestia, temporalia quàm æterna inquiruntur, quod iuris est diuini postponendo, & quod sui est preponendo, humana temeritas, ordine peruerso, in Primitiis
&

& Decimis abutitur. Si verò Deo primogenitum tuum vel primitias consecraueris, primùm quærendo *regnum Dei & iustitiam eius*: in omni quod subsequetur benedictionis deriuamine gaudebis. Vt enim ait Apostolus, *si delibatio sancta & massa*, & in Euangelio Dominus: *si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Et Psalmista: *si non præposuero Ierusalem*, &c. Matth. 6. 33. Rom. 11. 16. Math. 6. 22. Psal. 136. 6.

Habeat itaque Deus Pater cum Primogenito sapientiæ suæ, primogenitum deuotionis tuæ, vt primogenito Creatoris, Creaturæ sanctificetur primogenitum. Vt quid enim primogenitus Patris, factus est primogenitus Matris, nisi vt redimeret sibi omne primogenitum hominis? Fœlix, cuius Deus primogenitum acceptat! Nam Ægypti primogenita extinguit, & asini primogenita respuit: primogenitum verò hominis, primogenitum ouis & bouis sibi assumit. Siue namque sapiens, vt Homo, siue fortis, vt Bos, siue simplex, vt Ouis fueris: primitias cordis tui, & primogenitum operis soluere debebis. Si verò impius, vt Ægyptius, immundus vt asinus inutilis vt hæreticus, aut mutatione aut interfectione, aut redemptione, commutanda sunt primogenita tua. Mutauit Paulus, vel potiùs interfecit Ægyptii primogenitum; cùm de persecutore fieret prædicator, agnus de lupo, Christianus de Iudæo. Maria Magdalena, nonne primogenitum asini in se interfecit, cùm sordes criminum ad fontem lauit, cùm vitam mutauit, cùm Christum amauit. Mutauit primogenita asini, & accepit primogenitum Dei. Iudas verò, non solùm non soluit Deo primogenitum suum, sed etiam ipsi Deo Patri subripuit Primogenitum & Vnigenitum suum. Cessit itaque in primogenitum diaboli, quia excessit in Primogenito Dei. Fraudulentissime Iuda, parum est tibi fraudem fecisse de anima tua, nisi addas manus sacrilegas iniicere ad misericordiæ Dei viscera? Parum est tibi, Diabolo præbuisse iugulum tuum, nisi iugulares & Dominum nostrum? Parum, inquam, tibi est, perdidisse præmium tuum, nisi & tolleres pretii nostri pretium? Satis meliùs permaneres in discipulatu CHRISTI, quàm euaderes in magistratu Antichristi. Primogenita, quænã redimenda vel interficienda sint.

Non tardes, ô anima religiosa, reddere primogenitum, vt ex toto corde, & ex tota anima diligas Deum. Septem tamen diebus cum matre sua sit, vt non nisi cum plenitudine gratiæ, ex hac vita migrandum memineris. Septem diebus cum matre sua est, qui nunquam errat in fide, nunquam deficit in spe, nunquam tepescit in charitate, nunquam declinat à iustitia, nunquam exorbitat à prudentia, nunquam succumbit in fortitudine, nunquam in temperantia excedit. Septem diebus cum matre sua est, qui fide & moribus integer est: septem diebus cum matre sua est, qui vsque ad effusionem sanguinis cum Domino est: septem diebus cum matre sua est, cuius conscientia criminalibus nunquam contaminata est, septem diebus cum matre sua est, qui obedientiæ fines nunquam egressus est. *Die autem octauo reddes illum mihi* vt credas CHRISTVM resurrexisse à mortuis: *Die octauo reddes illum mihi*, vt omnium hominum futuram resurrectionem credas in die Iudicii: *die octauo reddes illum mihi*, vt credas post iudicium & præmia bonorum & tormenta malorum nunquam finiri: Exod. 22. 30.

die octauo reddes illum mihi, vt credas merita ſingulorum remuneratione octo Beatitudinum compenſari. Sic credendo & videndo, ad æternitatis primitias peruenies.

Eccleſiæ primitiæ ſunt, Innocentes.

Habet Eccleſia in decollatione vel potiùs collectione Sanctorum Innocentum, primitias Deo gratiſſimas. Vt enim lectum eſt in Apocalypſi Ioannis: *Hi empti ſunt ex omnibus primitiæ Deo, & Agno, & in ore eorum non eſt inuentum mendacium.* Semen bonum iam ex terra vteri virginalis eruperat, ſed nondum in arborem magnam creuerat, quia *in omnem terram ſonus* Apoſtolorum non exierat, & tamen de Bethleem iuxta poſita, florum primitias obtulit: ſpatulaſque palmarum reddere non tardauit. Verè ager Primitiarum, in quo tam citò inuentæ ſunt primitiæ Martyrum! Nondum eſt paſſio CHRISTI, & iam ſanguis effunditur pro CHRISTO innocentis paruuli. Quodammodo præcurrunt primitias tuas, CHRISTE: primitiæ noſtræ. Præcurrunt reuera moriendo ante te, ſed non præcurrunt veniendo ad regnum ſine te. Ad portam te ſuſtinebunt, quia cuſtodes niſi te viderint, ianuas cœleſtes non reſerabunt. In paſſione igitur ſanguinis non in poſſeſſione beatitudinis, Agniculi Paſtorem ſuum præcedunt. Si autem præcedunt, quomodo verum eſt, *ſequuntur Agnum quocumque ierit?* Vtrumque tamen verum eſt, quod & præcedunt & ſequuntur. Præcedunt in morte, ſequuntur in reſurrectione. Priùs currere cœperunt, ſed in curſu ſubſiſterunt.

Apoc. 1. 44.

Apoc. 14. 1.

CAPVT IX.

De Panibus Propoſitionis.

QVIA de ſimila iubentur fieri Panes propoſitionis, mutuanda gratia, & emundanda eſt conſcientia mentis. A quo autẽ eſt mutuanda gratia vel accipienda, niſi ab eo qui plenus veritate & gratia, natus eſt de Matre, gratiâ plena? O IESV, in vena non in lagena: in puteo, non in vrceo: in ventre, non in vtre: in anima, non in ciſterna, in fonte, non in vaſe poſſides gratiam! *Aquæ* quidem *fluunt cum impetu de Libano*: ſed gratiæ excurrunt in manſuetudine & vbertate, de Spiritu tuo. Si defuerit ſimila, vbi erunt Panes propoſitionis? ſi defuerit gratia, vbi erit ſpes ſaluationis? In ſimila nihil eſt furfuris, quia à gratia, procul eſt Spiritus ſimulationis. De puriſſimis granis excutitur ſimila, & gratia emanat de pinguiſſimis miſericordiarum Dei medullis. A filiis Iſrael Moyſes accipiat ſimilam, à Domino Deo Iſrael imploremus gratiam. Parum eſt Moyſen accipere ſimilam, ſi non ſit qui conficiat Panes propoſitionis: parum eſt & nos accipere gratiam, ſi non ſequamur effectus operationis. Fiant igitur multi panes de accepta ſimila, procedant multæ virtutes, ex indulta gratia. Fiat panis de duabus Decimis, ſurgat virtus de radice geminæ dilectionis.

Cant. 4. 15.

Sed videndum eſt & cum attentione nimia ruminandum, quid in Leuitico præcipiat Dominus de panibus Propoſitionis. *Accipies*, inquit, *ſimi-*

Leuit. 4. 5.

lam, & coques in ea duodecim panes qui ſinguli habebunt duas decimas, quorum ſenos attrinſecus ſuper menſam puriſsimam Domino ſtatues, & pones ſuper eos thus lucidiſsimum, vt ſint panes in monimentum oblationis Domini, per ſingula Sabbata mutabuntur coram Domino, ſuſcepti à filiis Iſraël fœdere ſempiterno, eruntque Aaron & filiorum eius vt comedant in loco ſancto, quia ſanctum ſanctorum eſt, de ſacrificiis Domini, iure perpetuo. Mundas aures, labia purgata, puram conſcientiam, & vocem honeſtam non funeſtam exigunt hæc Moſaïca ſacramenta, quantò magis Chriſtiana. Audio ſimilam, audio puriſſimam menſam, audio thus lucidiſſimum, audio in loco ſancto, audio Sanctum Sanctorum, in ſuperlatiuo puritatis omnia iſta dicuntur. Nec mirum, nam & materiæ dignitas de qua fiunt panes, & nomen perſonæ cui fiunt, & modus quo fiunt, & numerus quo diſtinguuntur, & locus in quo ponuntur, & tempus in quo ſumuntur, & habitus quo ordinantur, ſacratiſſimâ intelligentiâ replentur. Quæ eſt materia? profectò ſimila. Quorum ſunt panes? Aaron & filiorum eius. Qui modus faciendi? de duabus decimis ſimilæ, duo ſeparatim & fiunt & coquuntur. Qui numerus? duodenarius. Quis eorum locus? certè ſanctus. Quando ponuntur vel tolluntur? Sabbato. Quis poſitionis eorum ordo? Seni attrinſecus ſuper menſam puriſſimam Domino ſtatuuntur & ponitur ſuper eos thus lucidiſſimum.

Chriſtiana Sacramenta, multo magis quàm Iudaïca puram conſcientiam exigũt.

Iam quaſi de ſeipſis loquuntur intus latentia myſteria. Et quidem nimio fulgore etiam amictu exteriori refulgent, & quoddam internæ bonitatis & pulchritudinis ſpecimen ipſa obumbratione extrinſeca ſcintillant. Sed quo auſu nudare velata, reuelare occulta, pauper ingenio, obſequio iners, verbo tædioſus potero? Certè damnum grande patitur hæc materia, ſi tractetur vel contrectetur ab indocto cum negligentia. Eſt namque vtilius vt conſeruetur intacta, idonea & fœcunda materia, quam vt malè confundatur & euacuetur artificis imperitiâ. Iamiam tamen loquatur ſtylus, quod ſentit animus, Aquila magnarum alarum Iohannes Euangeliſta, volatu ſublimiſſimo, quæque myſteriorum Dei remotiſſima inueſtigans, in repoſitorio diuino duodecim Panes propoſitionis ſuper puriſſimam menſam reperit: numerum enim & nomina duodecim filiorum Iſraël ſignatorum audiuit. Fortè hi Panes ſunt propoſitionis, quorum facta & dicta, poſteris, tanquam forma & exempla proponuntur imitandæ actionis, & tam in hominibus, quàm in operibus ſuis, proculdubio valde notanda & retinenda virtutum lineamenta præſignauerunt, & nobis pauperibus (poſt eorum veſtigia, in agro huius vitæ merentibus) ex induſtria, ſpicas exemplorum dereliquerunt. Virtutis enim opera tam auctorem ſuum, quàm & auctoris imitatores, ſufficienter pabulo inconſumptibili paſcunt. Nam quò plures ſuperueniunt virtutis deguſtatores, eò ſemper ſuper ad hæreſcunt reliquiæ vberiores, & dum ſuperueniunt hoſpites, fit charitatis manus profuſior ad omnes.

Vnde enim cuiuſque Tribus Patriarcharum tanta filiorum numeroſitas, vt duodecim habeat millia ſignata, niſi quia vera virtus, ſterilitate remota propagatur etiam in mille generationes? Tanta namque Iudæ ſuccreſcit proles virtutis, quanti fuerint æmulatores confeſſionis. Tot Ruben pro-

creat, quot, vt intelligant opera ſua illuminat. Tot ex Gad oriuntur, quot contra tentationem accinguntur. Aſer, tot generat filios, quot facit beatos: Neptalim propagat quos corde dilatat: de Manaſſe naſcuntur, qui mundi obliuiſcuntur. Hos Simeon habet hæredes & ſuperſtites, quos de malis præteritis relinquit teſtes. Leui generationem recognoſcit, quæ noua virtutum exercitia quotidie addit. Iſſachar ſinum profitetur, cui merces æternæ remunerationis proponitur. De Zabulon vtero exiuit, qui habitaculum fortitudinis elegit. A Ioſeph ſe meminit genitum, qui creſcit in augmentum. De Beniamin ſtirpe originem ſumit, qui dexteram Dei ſemper exquirit. Ecce quomodo ſaccos fratrum ſuorum, frumento bono & optimo, Ioſeph impleuit, & etiam aſinos eorum ſuffarcinauit.

Verè Ioſeph ſalus noſtra in manu tua eſt! da nobis alimenta, vt viuere poſſimus: da nobis ſeminaria, quorum benedictionibus terram arentem & auſtralem inebriemus & impinguemus. Germen ſiquidem benedictionis habet, qui à te ſemen habet. Semen enim tuum pingueſcit in radice, turgeſcit in culmine, frondeſcit ſeu floreſcit in cacumine. In vmbra eius, eſt vita, ſanitas in guſtu, in odore medicina; in aſpectu voluptas. Omnia Prædicatorum medicamina, huius radicis pinguedine conualeſcunt, frondium viriditate nunquam veteraſcunt, florum amœnitate reuireſcunt: & exhauſta ſic in anima frondeſcit Fides, Spes floreſcit, impinguatur Charitas. Frondeſcit, inquam, Fides in anima, per diſcretionem intelligendorum, opinandorum, & credendorum. Aliud eſt enim quod opinatur, aliud quod creditur, aliud quod intelligitur: ſic Spes floreſcit per deguſtationem futurarum remunerationum, ſic charitas impinguatur in repletione innumerabilium gratiarum. Tria hæc grana ſi ſeminauerit homo in agro cordis ſui, facient fructum, aliud triceſimum, aliud ſexageſimum, aliud centeſimum. Quorum etiam farina ſi mola ſuperiori & inferiori, id eſt, gratia Dei & ingenio hominis, molita rore quoque cæli & pinguedine terræ, id eſt, fide verbi & humanitatis fuerit conſperſa, poterit ex ſe præbere duas decimas dilectionis Dei & proximi, de quibus duodecim Panes propoſitionis, ſeparatim duo & duo coquantur.

Neceſſe eſt autem vnumquemque eorum habere duas decimas: in omni enim hominis propoſito, niſi dilectio Dei & proximi interuenerit, Panis propoſitionis ex duabus decimis nequaquã exiſtit. Si ergo in charitate, velut Iudas, peccata confeſſus fueris, primum panem propoſitionis, de duabus decimis ſimilæ, facis. Si tentationem fortiter accinctus fortitudine lumbos, per patientiam charitatis ſuſtinueris, tertium panem tanquam Gad, ex duabus decimis ſimilæ coxiſti. Si toto niſu ad beatitudinem promiſſam, ducente gratiâ curris, quartum panem cum Aſer, ex duabus decimis ſimilæ præparaſti. Si eorum quæ retro ſunt oblitus, vbi eſt impetus Spiritus in funiculis charitatis duceris, ſextum panem cum Manaſſe, ex duabus decimis feciſti. Si triſtitiam quæ ſecundùm Deum eſt habens, de peccatis tuis, in amorem Creatoris conturbaris, ſeptimum panem tanquam Symeon, ex duabus decimis facis. Si quotidie, cum Abraham vadens & proficiens, ad meridiem diuinæ illuminationis, in odore charitatis proficiſceris, octa-

uum panem cum Leui, ex duabus decimis facis. Si solam mercedem Dei cogitans, humeros ad omnia pericula sufferenda in tolerantia charitatis supposueris; nouum panem cum Issachar, de duabus decimis similæ facis. Si plenus charitate, vt aquila in cœlo posueris nidum tuum tanquam habitaculum fortissimum, decimum panem cum Zabulon, ex duabus decimis similæ facis. Si CHRISTVM amplectens, quantùm vales tantùm diligas eum, plenus in augmento virtutum, vndecimum panem cum Ioseph, de duabus decimis similæ facis. Si *læua* Sponsi *sub capite* tuo, *& dextera illius*, te amplexatur, in supremo charitatis constitutus, duodecimum panem, cum Benjamin ex duabus decimis similæ fecisti. Cant.2. 6.

Ecce duodecim panes propositionis ex duabus decimis similæ parati, mensam præstolantur purissimam, super quam statuantur coram Domino! Est autem Scriptura diuina, mensa Domini purissima. Velut mensa enim de imputribilibus lignis mandatorum diuinorum composita, in omni copia deliciarum exuberat. Anima etiam Christiana, Baptismi trina immersione ad plenum, tam ab originali quàm actuali peccato purificata, mensa Domini est purissima. Ad hanc enim superborum Regum & omnium prædiuitum mensis despectis, accedit Dominus vt reficiat & reficiatur, vt ministret & ei ministretur. Libamenta corporis & sanguinis sui prior in hac mensa ponit, ac deinde imitationem suæ passionis, pro recompensatione, multùm dignanter resumit. In honore quoque Dei, sancta altaria solemniter dedicata, mensa Domini sunt purissima. Habet Dominus & alias mensas nobis ignotas, sed procul remotas, sed tamen conuiuio & conuiuatoribus idoneas. In scriptura itaque Panes ordinantur propositionis, quia institutio & vtilitas ibi continetur confessionis. Ibi etiam commonemur de confessione peccati & laudis Dei, de bonis operibus, de lumbis succingendis, de beatitudine quærenda, de dilatatione cordis, de obliuione sæculi, de tristitia pro peccatis, de profectu virtutis, de diuina mercede, de habitaculo cæli fortissimo, de perfectione bonorum, de dextera Domini Virtutum. Et hæc quidem in mensa Scripturarum.

Sanctorum cõmemorationes quotidiè fiũt ad Altaria.

Anima quoque cum peragrauerit omnem hanc regionem diuinarum plantationum, & coronâ aureolâ ex his omnibus compactâ caput suum protulit redimitum, apparebit tanquam mensa Domini purissima. Ad sancta quoque Altaria indefessè omnium Sanctorum, quotidiè fiunt commemorationes. Quid autem Sanctorum commemoratio, nisi quædam Panum propositionis appositio? Quis enim tibi vtilior panis, satians ventrem, an sanctus sanans mentem? Quid appetibilius, panis satiatio, an Sancti intercessio? Vnusquisque Sanctorum Panis ex duabus decimis similæ est, vel propter Fidei & morum perfectionem, vel propter Dei & proximi dilectionem, vel propter exempla perfecta ad aliorum eruditionem & continuam pro nobis intercessionem. Panes itaque propositionis super mensam purissimam coram Domino statuuntur, cùm Sanctorum solemnitates, ad Dei honorem, à fidelibus in Ecclesia celebrantur. Thus vero superponitur, cùm orationes ad Deum pro populo leuantur.

Sanctorum intercessio, magis appeti debet quã panis.

Sanctorum solemnitates in Ecclesia.

Aaron sunt, quia gratiâ salui facti sumus *& hoc non ex nobis, Dei enim do-*

Ep. 2. 8. *num est*. Filiorum eius, quia Apostoli Dei adiutores sunt, participes gratiæ Dei sunt, cohæredes CHRISTI sunt. Aaron sunt & filiorum eius, quia à throno procedunt fulgura & voces & tonitrua: videlicet miraculorum, exhortationum, & increpationum Sanctorum. Vel ideò Aaron sunt & filiorum eius, quia à Deo habent fideles quod sunt, & Apostolorum imitatione ad regnum perueniunt. In loco sancto eduntur, quia in fide vel cælesti regno, à Deo suspiciuntur. Per Sabbata mutantur, quia in consummatione virtutum tanquam in fine hebdomadarum dierum, alii tolluntur, alii substituuntur. Vnde: *pro patribus tuis nati sunt tibi filii. Fœdere sempiterno & iure perpetuo sunt hæc*: quia ab initio mundi vsque ad finem sæculi, non deficiet Sanctorum generatio. Vnde: *annuntiabitur hoc à generatione in generationem*: *à generatione* præcedentium patrum, *in generationem* succedentium filiorum, scilicet Christianorum, & hoc vsque in sempiternum. Et in Euangelio Dominus: *Ecce ego vobiscum sum in omnibus diebus vitæ vsque ad*
Math. 28. 20. *consummationem sæculi*. Amen.

CAPVT X.

De Pane similagineo.

POstquam igitur de Panibus propositionis, quam Deus donauit refectionem, fugientibus ab Aquilone parauimus, ad panem similagineum, consequenter stylum & animum transferamus. Diuinissimum namque quiddam & supra sensum humanum est, quod (ex mandato legis, vbi agitur de Panibus propositionis) pars similæ, non consuetudinariè conspergitur aquâ, sed oleo, nec coquitur in sartagine, vel craticulâ, vel clibano, sed cum
Leuit. 6.15. oleo offertur super altari, in monimentum odoris suauissimi, Domino. Sic n. in Leuitico legitur: *Tollet Sacerdos pugillum similæ quæ conspersa est oleo, & totum thus quod super similam positum est, adolebitque illud in altari in monumentum odoris suauissimi Domino; reliquam autem partem similæ comedet Aaron cum filiis suis, & comedet in loco sancto atrii tabernaculi Domini, ideo autem non fermentabitur, quia pars eius in Domino incensum offertur, sanctum sanctorum erit, sicut pro peccato atque delicto. Mares tantum stirpis Aaron comedent illud, legitimum ac sempiternum est in generationibus vestris, de sacrificiis Domini, omnis qui tetigerit illa sanctificabi-*
Ezech. 1. *tur*. Leuemus velum, & faciem Moysi reuelemus, vt ingredientes in san-
Ezech. 20. 21. ctuarium Dei, intelligamus *sonum alarum* loquentem *tanquam sonum sublimis Dei*, & audiamus *spiritum vitæ qui est in rotis*.

Itaque farina illa quæ purissima, quæ candidissima quæ subtilissima est; simila vocatur. Quid autem diuina natura siue sapientia, purius? quid candidius? quid subtilius? Nam quod in creaturis est purissimum, comparatione naturæ Dei, est sordidissimum. Quod candidissimum in humanis potest excogitari, teterrimum reputatur præsentatum æterno lumini. Quod denique subtilissimum in omni adinuentione humanorum fantasmatum fuerit inuentum, diuinæ sapientiæ splendoribus comparatum, deprehenditur esse stultissimum. Ad hanc itaque pigra anima non consurgit, impura non

accedit, incrassata non transilit, hanc, lippa non videt, non audit surda, muta non loquitur, huius in amplexus, scabiosa non admittitur, fœda non copulatur, fœtida, non recipitur. Quare assumat pennas tarda, mundet se contaminata, extenuetur grossa, mundetur lippa, auditum recipiat surda, scabiosa purgetur, fœda decoretur, fœtida odore bono perfundatur. Quantumcumque enim priùs fueris oppressa, ô anima, malorum consuetudine, tamen facilè sursum reuolas, subnixa charitate: quantumcumque turgida siue tumida; extenuaris continua afflictione, quantumcumque cæca; illuminaris moderata castificatione. Auditum quoque reddit vera obedientia, scabiem repellit sancta continentia, fœditatem exterminat bona conscientia, fœtorem emundat optima fama.

Vtcumque his & huiusmodi extincta antiquæ nobilitatis & prosapiæ insignia reaccenduntur, & ad antiquum titulum gloriæ filiorum Dei recurritur. Cuius tamen gloriæ portio non plenitudo, pugillus non sextarius, prælibatio non saturatio, in præsenti datur. Nondum enim Deus per speciem, sed per fidem videtur. *Videmus*, inquit Apostolus, *nunc per speculum & in ænigmate, tunc facie ad faciem.* Concitatiori tamen desiderio insiste, apprehende de Deo, non quod ignotum est, sed quod noscibile occurrit, tanquam plenum pugillum de simila. Denique Paulum vide Sacerdotem nostrum, de incomprehensibili farinæ massa, plenum pugillum nobis mensurantem. *Inuisibilia*, inquit, *Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.* Quasi enim tota simila est, ipsa incomprehensibilis substantia diuinitatis. Hanc itaque, quia impossibile est apprehendere, sufficiat Sacerdoti pugillum plenum tollere: vt quantum sufficit intelligere, tantum audeat differere, pugillus enim Sacerdotis, capacitas est deuotæ mentis, implet autem similā pugillum, qui de Deo replet sensum suum. Non capiat autem similam, siue olei conspersione, vt semper Dei potentiæ recordetur cum sua miseratione.

1. Cor. 13. 12.

Rom. 1.

Thus quoque super similam est, quia misericordiam *superexaltat* iudicio, quia interpellatio *Spiritus* qui *pro nobis* orat, *gemitibus inenarrabilibus*, quasi insuperabilem superat, cùm à rigore iustissimæ districtionis, omnipotentem misericorditer ad nos exaudiendos inclinat. Nota Trinitatem, in simila Patrem, in oleo Filium, in thure Spiritum sanctum. Oleum, in simila indiuisibiliter conspersum, Filium cum Patre substantialiter vnum: Thus ad vtrumque respiciens, Spiritum sanctum ab vtroque procedentem. Semper in monimentum suauissimi odoris Domino, hoc totum in Altari adolendum, vt in hac fide & deuotione, toto desiderio, cor nostrum semper ardeat in Deum. Reliquam autem partem, *Aaron cum filiis suis comedet in loco sancto atrii Tabernaculi*: vt IESVS dispensatione incarnationis suæ, cum suis discipulis in Ierusalem ciuitate sancta, PANEM ET VINVM IN SVBSTANTIAM CORPORIS ET SANGVINIS SVI COMMVTANDO, viuificis altaris mysteriis compleat, & Fidelibus suis salutari mysterio vsque in finem sæculi tradat. Vel, pugillus Sacerdotis, est operatio creationis, Simila in pugillo, operatio creationis in Deo.

Iac. 2. 13.

Rom. 8. 26.

Trinitatis mysterium in pane similagineo Legis Iudaicæ.

Leuit. 6. 26.

Oleum super similam, Spiritus bonus fouens omnem Creaturam, vnde illud, *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Adolendum hoc in altari, in monimentum odoris suauissimi Domino, delectati. n. *in factura* Dei, glorificare creatorem de creatura sua debemus, non euanescere in cogitationibus vanis, sicut illi *qui cum cognouissent Deum non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis.* Oleo namque superfunditur simila, cum de Deo perceptâ illuminatur scientiâ. Est autem recta illuminatio scientiæ, cùm secundùm scientiam procedit oratio cum deuotione. Nam sine deuotione operatio, simila est sine oleo. Rursum deuotio sine operatione, oleum est sine similagine. Pugillum quoque implet Sacerdos similâ oleo conspersâ, cuius tota operatio Saluatoris exemplo consecratur & gratia. In altari adoletur, cùm cœlesti desiderio cor ardens ad sublimia cum odore boni operis rapitur.

Gen. 1. Rom. 1.

Aaron reliquam partem similæ cum filiis suis, absque fermento comedit, cùm illa quæ facere ex naturali difficultate non sufficimus, iustitia Dei non imputat ad pœnam, sed misericordia Creatoris, per Apostolorum intercessionem ignoscit. *Mares tantum stirpis Aaron comedent illud*: mollis & delicata, resolutione malarum concupiscentiarum, anima non contingit similam, id est, non se arbitretur posse apprehendere diuinam sapientiam, *non* enim *habitabit in corpore subdito peccatis.* Sed mares, subigentes scilicet aduersarias Potestates, subiicientes quicquid aduersatur, *& extollitur aduersus scientiam Dei*; calcantes super serpentes & scorpiones, comedent similam. Venter muliebris non recipit cibum similæ, quia corruptus sensus, diuinæ nequaquam idoneus est naturæ siue scientiæ. Masculi verò stomachus solidus & sanus, ipse quærit & intelligit quid sit Deus.

Leuit. 6. 18. Sap. 14. 2. Thes. 2. 4.

Non tamen sexum in carne distinguo, sed sensum in animo, vel prauum repudio vel sanum approbo, nullo modo namque manus Creatoris, in conditione muliebris sexus creauit vel diuersam suæ bonitatis imaginem, aut deteriorem mulieri quam viro assignauit. Ait namque de homine Scriptura: *Ad imaginem Dei creauit illum, masculum & fœminam creauit eos.* Non ergo ab hac comestione excluditur fœmina vt mares admittantur, propter apparentem cibi vel sexus distinctionem, sed propter latentem mysterii sanctificationem vel significationem. Discernat itaque comedentes, sensus non sexus; gratia non natura; discretio mentis non membra corporis; habitus animi, non pilus faciei. Virtus quæritur, vitium respuitur, admittitur constantia, lasciuia eliminatur, patientia recognoscitur, anathematizatur iracundia. Si ad conuiuium panis similaginei accesseris, cuius sis conditionis, cuius ætatis, cuius stirpis, cuius sexus, statim ab Angelo percunctaris. Nam his principaliter & propriè Angeli deseruiunt officiis, vt ad Deum venientium inquirant mentem, propositum & meritum. Officii sui certè est, & dignos intromittere, & indignos extrudere, benè meritos cum reuerentia suscipere, immeritos cum iniuria eiicere. Si improbè contra regulam & legem constitutam te ingesseris, ne capite timeas detrunceris, non enim sine causa rhomphæam Cherubim vibrat. Ferit

Gen. 1. Angeli discutiunt eos qui veniūt ad Deū.

rit ſuperbum, defendit humilem, impudicum excerebrat, caſtum honorat, lugentem conſolatur, irridenti comminatur, credenti communicat, incredulum damnat.

An non in medio Ieruſalem vir qui habebat ſcriptorium ad renes, calamo ſui examinis, omnes eius habitatores ſic notabat, & alios ad mortem, alios ad vitam deſtinabit? Firmiter autem retinendum, hunc Angelum non quos ipſe volebat, ſed quos Dominus iubebat (vt diuinum ampliùs timeas, quàm Angelicum iudicium) morti aut vitæ præſignaſſe. Mores igitur corrigendi, ſenſus erigendus ad gratiam impetrandam, & ad ſimilam ſumendam. *Omnis enim qui tetigerit illam, ſanctificabitur.* Qui tetigerit ſicut & illa tangebat, de qua dictum eſt: *Tetigit me aliquis.* Eſt enim tactus Fidei, & eſt tactus infidelitatis. Tangit Fides, ſed promerendo: tangit infidelitas, ſed prodendo: tangit Fides, deuotionem admouendo; tangit infidelitas, ſed nequitiam ſuam euomendo; tangit Maria, oſculando pedes & vngendo; tangit & Iudas, oſculando & vendendo; tangit Fides, amando & imitando; tangit infidelitas, perſequendo & execrando: Fides tangendo ſanctificabitur: infidelitas, tangendo contaminabitur: Sanctitas enim, ſicut decenter ſuſcepta, ſanctificat, ſic irreuerenter contrectata damnat. Poſt buccellam, in corde Proditoris ſæuire ampliùs potuit poteſtas Diaboli, quia non vitio ſumpti, ſed ſumentis augmentatur læſio doloris, nam quod ſumitur ſanaret, niſi æger de medicina acriùs ægrotaret: extinguit enim medicina morbum, & ſanat morboſum, nam poſthæc non erit anima ſine morbo, quæ fuerit mortua cum morbo.

Gene ſ. 3. 24. Ezech. 9. 2.

Exod. 29. 37. Marc. 5. 31.

Tactus ſpiritalis duplex eſt.

Morbum igitur à te, ô anima, ſepara ex medicina, ne ſemper moriaris cum pœna, omne autem vitium, intellige animæ morbum. Tange ergo ſine vitio curationem vitiorum, accede cum fide ad Emundatorem animarum noſtrarum. Panis namque eſt ſimilagineus, mundus, candidus, ſapidus, calidus, neque in ore laborioſus, neque in ventre ponderoſus. Præſtruit hic ordo verborum, quodammodo ſacratæ intelligentiæ aptitudinem. Niſi enim puro corde, & conſcientiâ bonâ & fide non fictâ cuius ſit ſaporis diuina gratia, non deguſtatur, niſi vilitate terreni ſenſus deiecta, claritas diuinorum ſenſuum non penetratur: mundus itaque cogitatione, candidus bonæ opinionis celebritate, calidus feruenti dilectione, ſapidus in ſancta eloqutione, ſumit panem ſimilagineum, quia huius manus non diſcordat à menſa, neque mens à ſimila. Si vales, conſidera creatorem in gloria ſua, quod eſt ſimilam totam ſumere, ſi non vales, ſaltem vel redemptoris aſpice potentiſſima & piiſſima opera, quod eſt pugillum de ſimila implere. Totam quidem pugillo non capies ſimilam, quia incomprehenſibilem non comprehendes naturam: imple tantum pugillum, vt, de poſſe tuo glorifices Deum.

Non facias Deo de ſeipſo rapinam, vt quam pugillo tuorum meritorum non elaboraſti, ab eo vſurpes gratiam. Hoc ipſum quoque pugillo apprehenderis, Deo non tibi immolandum memineris: *Nihil enim habes quod non accepiſti: Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4. 7.
Nunquam ſine oleo eſt ſimila, quia Deus nunquam ſuâ priuatur clementiâ.

Tu quoque nunquam accedas ad mensam, sine oleo ad similam, quia durus ad pium, ad misericordem, crudelis; ingratus, ad benignissimum comparabiliter non accedit. Transi à carne ad spiritum, à spiritu ad Deum: animarum enim panes sunt non corporum, quos præ manibus habemus. Quare communi vtilitate seruata, procul sit ambitiosa vendentis avaritia, & ementis absistat ignauia. Par enim scribentis & legentis secundùm officiorum distributionem, debet esse sedulitas: istius vt dignè scribat; illius vt benignè legat: istius vt componat ad vtilitatem; illius vt legat ædificationem; istius vt eroget, illius vt roget; istius vt deferat; illius vt referat: istius vt largus sit; illius vt gratus sit in accipiendo. Neuter tamen decipiat aut decipiatur, fraudet aut fraudetur. Decernat scribens, vtrum sic scribere debeat, discernat legens, vtrum scripta recipere. Nullam patior iniuriam, si meam volens statuere sententiam, vbi bene, assensum, vbi malè, repulsam legentis sensero.

CAPVT XI.

De Pane hordeaceo.

DE pane hordeaceo iam tractaturus, saluo sensu fidei rusticiorem sermonem non sum respuiturus, humili namque stylo, propter conditionem seruilem eo vtentium, scribendum est de pane hordeaceo. Panis itaque hordeaceus non pro deliciis apponitur, sed tantùm vt seruilis fames releuetur, fauces enim deliciosorum excoriat, ventrem onerat, & arterias exasperat, duro namque contegitur cortice, & spiculata superficie occurrit comedentium dentibus. Tamen in domo magna, & si non magnis hic necessarius est cibus, non quidem delicatior, sed tamen vtilior, quia virium seruilium magis esset confortatiuus. Sic quoque viliora, sed necessaria sunt, vtentium pane hordeaceo officia. Vilissimum quidem officium stercorarii, in domo diuitis, sed tamen mundat quod est fœtore pessimum. Ancillarum quoque conditio, plurimùm extrema, sed in ablutione pannorum vtilissima, quomodo enim Dominus ad publicum procederet, nisi vestem sordidam ancilla lauaret? lignarius quoque aut agitator aselli, nullius sunt dignitatis, sed non æquè nullius vtilitatis, vnde namque filius se calefaceret, nisi de sylva ligna seruus deferret? Focarius siue carbonarius, tota facie, propter carbonum & cinerum assiduam reuolutionem denigratus, iuxta cineres vix residere superueniente turba, præualet, sed nisi focum & carbones præparasset, quis locum ad focum haberet? Cocus etiam cacabi & ollarum contrectatione, & multùm sudosa ferculorum præparatione interfœdatus, non prior neque melior recumbit, aut fortè nec posterior in conuiuio, sed quis cœnaret, nisi cibos ipse coqueret?

Viliora officia, magis necessaria sunt.

Ecce apparet in officiis verum esse, quod quamuis sint vilia, tamen valde sunt necessaria. Fortè sic est de pane hordeaceo, vt quò est vilior, eò sit ad pascendam familiam vtilior. Vt quid enim familiam suam in deserto panibus hordeaceis Dominus omnium pauit, nisi vt significationem daret timentibus se, vtilem omnino & abundantem esse cibum, panem hordea-

Ioan. 6. 9.

ceum? Animaduerte verò me numeraſſe ſuperiùs quinque officiales, & nunc reperiſſe in apotheca Domini, quinque panes hordeaceos. Concurrit autem ſibi non ſolùm numerus, ſed & genus officii atque panis. Attende itaque Stercorarium panem comedentem hordeaceum; Lignarium ſimiliter, Focarium, Coquum & Ancillam. Exponendum igitur tam in numero quàm in ordine, quid figuratiuè iſta ſignificent, & ex Scripturæ auctoritate (ſi Dominus dederit) demonſtrandum, quid ſit cloaca, vel Stercorarius in cloaca, quæ ſint ancillæ vel lauandariæ, vel panni qui ab eis mundantur, & ſic de cæteris.

Mundus igitur iſte (quaſi cloaca) plenus peccatorum fœtoribus, receptilis eſt omnium malorum, tanquam vniuerſarum ſpurcitiarum. In hoc Adam prior purgauit ventrem, non ideo vt purgaret vel reuelaret: ſed vt omnes poſteros opprimens contaminaret, cùm enim peccatum excuſauit, quaſi ventrem purgauit. Sed heu miſer! vbi aut in quem ſtercus primum proiecit? Certè iuxta Deum qui illum creauit, & in animam ſuam & poſteritatem ſobolis ſuæ. Se namque excuſando, quaſi Deum accuſans dicit; Gen. 12.
Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Quare Adam, iuxta Legis præceptum *paxillum ſub balteo* non habeas, vt egrediens *extra caſtra ad requiſita naturæ reiecta humo* furfurem ventris abſconderes? Certè ſi vocem Domini audiens, pectus tunderes, & te accuſando propriam conſcientiam pungeres, humili proculdubio ſatisfactione & confeſſione, fœtorem perpetratæ iniquitatis, ab oculis Dei, reprimendo ſonitum ſuperbiæ occultares. Sed te ſic ignominioſè nudantem, immò celantem præ confuſione poſteriora tua, & obſcœnos mendacii ſonos emittentem, huiuſmodi obſcœnitate, noluit Deus Paradiſum diutius contaminari, ſed conuallem iſtam, tanquam cloacam parauit, & ad proprios fœtores ſorbendos miſerum incluſit in mundo, excluſit de Paradiſo. Deut. 13. 12.

Creuit malitia, impleta eſt cloaca. Venit diluuium, vt deleret culpam & emundaret cloacam. Fabricauit Noë, iubente Domino, priùs Arcam, in qua cum poſteritate, ſaluaret animam ſuam. Dum ergo in Arca laborabat, dum intra Arcam concluſus finem Diluuii expectabat; quid niſi panem hordeaceum, *in diluuio aquarum multarum* tanquam in emundatione immundarum ſuperfluitatum edebat? Ecce Noë quaſi cloacarius mundi, præ nimio fœtore, omnem feneſtram Arcæ bituminauit, & formam ſecundæ regenerationis, in qua veteres ſordes expiantur prætitulauit. Sed vixit pane planè hordeaco quia dura fuit temporis illius tribulatio. Moyſes hunc panem in Geneſi reconditum portauit: ſed IESVS ad Iohannem veniens Sacramentumque Baptiſmi ſuſcipiendo aperiens, & expiationem ſalutarem exhibens, eſurienti turbæ in deſerto Eccleſiæ fregit. Hic vnus & primus panis eſt de quinque panibus hordeaceis. Pſal. 31. 6.

In Exodo ſecundus panis conficitur, quando filii Iſraël de Ægypto per Mare rubrum in Deſerto traducti, quaſi pannos animarum ſuarum, Ægyptiorum cohabitatione infectos, reparauerunt, & nouum Paſcha celebrantes, ſanguine Agni renouauerunt. Sic enim ſcriptum eſt in Exodo: *Deſcendit Moyſes de monte ad populum, & ſanctificauit eum, cumque lauiſſent ve-* Exod. 16. 14.

stimenta sua dixit ad eos, estote parati in diem tertium, & non appropinquetis vxoribus vestris; iam aduenerat die tertius & mane inclaruerat, & ecce cœperunt audiri tonitrua & micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehementius perstrepebat, & post pauca, *descendit Dominus super montem Synai, in ipso montis vertice, & vocauit Moysen in cacumen eius.* Animaduertendum, quod primò, secundò, tertiò, abluuntur vestimenta filiorum Israël, videlicet, in Mari rubro, in sanguine agni, in acceptione Legis. Mundat enim nos baptismus Christi, mundat corpus Christi, mundat lex Dei. Ancillæ verò sunt Sacramenta, quæ conscientiarum pannos sic dealbant, vt Angelorum puritatem iam aliquatenus conscendere faciant. Non veniet autem ad nos Dominus, nisi ancillæ istæ nostra priùs mundauerint vestimenta: quia in nobis non erit Christus, nisi perceperimus

Isa. 6. 55. Ecclesiastica Sacramenta. *Vestimentum* enim *mixtum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis. Si autem fuerint peccata nostra*, iuxta Isaiam, *vt*

Isa. 1. 18 *coccinum*, immanitate perpetrati sceleris, fuscata, virtute Baptismatis purgata, *quasi nix dealbabuntur*, vt anima illa cantet & dicat tanquam tonsa

Cant. 4. 2. & lota ascendens *de lauacro, asperges me hyssopo, & mundabor; lauabis me & super niuem dealbabor.* Iterum; *si fuerint rubra quasi vermiculus*, quæ

Ps. 50. quasi viluerunt quotidiana assiduitate: *velut lana, alba erunt* in vera con-

Cant. 7. 11. fessione. Omnia Ecclesiæ Sacramenta quæ sunt *tanquam piscinæ in Hesebon*, quodcumque animam maculauerit peccatum, siue paruum, siue magnum, siue vetus, siue nouum, delere sufficiunt. Beneficio ergo & officio illorum,

Cant. 4. 1. anima dealbata venire de Libano voce Sponsi monetur, *veni*, inquit, *de Libano, veni.*

Ecce quare tertiò infans baptizandus in Fonte mergitur, & tertiò eleuatur. Moyses descendit vt sanctificet populum, quando ex condescensione sua Prælatus quilibet ad lamenta prouocat subiectum: cùmque vestimenta sua fletibus lauerit, vt in diem tertium paratus sit præcipit. Prima dies, dies est natiuitatis: secunda, tempus adolescentiæ, cùm vires suas exercere cœperit in intelligentia rationis: tertia, cùm defecerit virtus corporalis in dissolutione animæ & corporis. Primam diem parat regeneratio Baptismi: secundam, mortificatio carnis, quæ statim vt senserit motum extollentem se aduersus castitatem mentis, eam subigit & extinguit ratio animi: tertiam nihilominus parat meditatio mortis, quæ velut nouacula acuta, radit renascentia quotidie superflua desideria carnis.

Mortis meditatio extinguit libidinē.

Leuit. 6. 12. In Leuitico, Sacerdotes iubentur struem lignorum in altaria subiicere, vt perpetuus sit ignis Domino, & nunquam deficiat. Quid itaque Aaron princeps Sacerdotum, ad hoc designatus officium, nisi in domo Dei seruus præparans focum? Totus quoque Leuiticus, nisi ignem parat, cineres replicat, carbones inflammat, ligna subministrat, vitulos immolat, arietes iugulat, agnos anniculos assat? Panis tamen hordeacus est, illa succinctio in detrahendis pellibus, in aperiendis intestinis, in lauandis, in diuidendis singulis artubus, in coquendis & ministrandis, in effusione quoque sanguinis, in comburendis vel extra castra efferendis. Grossiora multa sunt ista Sacramentorum velamina quàm nostra, laboriosa & viliora: nostra

quidem pauciora, ſed digniora, tardiora, ſed vtiliora. Fuerunt ſiquidem illa exemplaria cæleſtium, noſtra vero ſunt ipſa cæleſtia. Tranſlatum deinde Sacerdotium vetus, deſiit ritus ſacrificiorum, ceſſauit vnctio. Nouum denique ſecundum ordinem Melchiſedech ſucceſſit, & veritas Corporis & Sanguinis CHRISTI, figuras præcedentes conſummauit.

Poſtquam igitur filii venerunt quibus parabatur focus; ſeceſſit qui parauerat, nec vltra habuit locum poſtquam clarè cœpit ardere focus. Comedit itaque Aaron cum poſteritate ſua tertium panem hordeaceum, dum compoſuit focum. Nos proinde accenſo Euangelii igne poſt reſurrectionem Domini, ſine labore, ſine ſudore, ſine dolore panem gloriæ comedamus, lucem intueamur, igni adſiſtamus. Nam dolores & ſudores atque labores noſtros ipſe portauit, & ne iiſdem rurſus afficeremur, Cruci affixit, nec vlterius ſoluendos edixit. Quaſi diceret, huculque Aaron panem ſuum hordeaceum, offerendo ſacrificia & munera ſecundùm legem Moyſi comederit, iam nunc, quia conſummatum eſt, trado vobis non litteram ſed ſpiritum meum, vt non ſecundùm carnem deinceps, ſed ſecundùm Spiritum viuatis & hoſtiam viuam, ſanctam Deo placentem offeratis. Ecce iam coquus dignus cibo ſuo, panem ſuum præſtolatur, & pro multa coquinæ vexatione, ſaltem panem hordeaceum precatur.

Quis verò ſit coquus iſte vel quorum gulæ & ventri ſatisfacere debeat, quærendum eſt, ſi quo modo Lex diuina id oſtendat. Fortè ſi diligentiùs Librum Numerorum reuoluerimus, inueniemus. In eo enim legitur, vulgus quod aſcenderat de Ægypto cum filiis Iſraël, carnium Ægyptiarum flagraſſe deſiderio & dixiſſe; *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? recordamur piſcium quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis cu-* Num. 11. 4. *cumeres veniunt & pepones, porri & cepæ & allia, anima noſtra arida eſt, nihil reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.* Ecce habes qui petant, & quid, & à quo, Filii nempe Iſraël, à Moyſe petunt carnes. Vnde & ipſe Moyſes, tanquam bonus coquus, quærit quomodo & vnde ſatisfaciat importunitati eorum, & ait ad Dominum: *Vnde mihi carnes vt dem tantæ multitudini?* Num. *flent coram me dicentes, da nobis carnes vt comedamus.* Penſandi ſunt labo- 11. 13. res Moyſi, quibus die & nocte vtitur, ne populus ſuus famem patiatur: Exod. nihilominus æquè exoſa populi ingratitudo, cui nec Dei nec hominis ſuffi- 7. & dehinc. cit ſollicitudo. Plagis namque decem, in vltione illorum Ægyptios percu- Exod. tit, in Mari rubro viam eis facit; Pharaonem cum populo inſequentem il- 14. 22. los demergit, de petra aquam producit, aquarum amaritudinem in dulco- Exod. rem vertit; Manna de cælis pluit, multa præterea beneficia impendit, & 17. 6. adhuc carnes cum murmure quærit! Hæc Deus populo, hæc populus Deo. Exod. 15. 23.

Moyſes verò vt eos educat, & de manu Pharaonis eripiat, omnibus Exod. periculis ſe exponit, vt legem accipiat per duas Quadragenarias abſti- 16. 30. nuit, montem aſcendit, ac ſubinde cum inſtanti ſollicitudine, ne caſtra illorum ab indignatione Domini (propter vitulum conflatilem) pereant, deſcendit, & importabili oneri quotidianarum quæſtionum, penè ſuccumbit. Quid verò populus ad hæc? In Deum murmurat, Moyſi manus iniicere parat, Manna faſtidit, carnes cum deſiderio petit,

Ægyptios suspirat cibos, & conqueritur sibi melius fuisse in Ægypto, quàm nunc sit in Deserto. Cucumeres quoque & pepones insipidos, porros, cæpas & allia cibos ad libidinem commotiuos, rebellis & ingratus populus, non multùm inconuenienter esurit. Ampliùs enim placet desidia quàm labor, luxuria eos magis delectat quàm continentia. Conceduntur tamen, potiùs ex indignatione quàm ex miseratione carnes, quia post impetrationem desideriorum carnalium, castrorum perimuntur extremitates. *Adhuc*, inquit Psalmista, *escæ erant in ore ipsorum*, & *ira Dei ascendit supra eos.* Ecce quomodo in coquina Hebræorum, Moyses desudat, nec tamen panes triticeos sed hordeaceos pro officio recipit: *neminem* enim *ad perfectum adduxit lex*. Hæc de quarto pane hordeaceo sufficiant. Superest vt quintum quoque à puero qui *habet quinque panes hordeaceos & duos pisces*, mutuemur, & turbæ nostræ cum manuum CHRISTI benedictione apponamus.

Psal. 77. 31. Hebr. 7. 17. Ioan. 6.

Primò itaque, iuxta rationem præcedentium, cui & pro quo opere rependendus sit panis iste, indagandum est. Recordandum tamen priùs est, in superioribus lignarium vel architectum cum aliis Officialibus numeratum esse. Quis autem sit architectus vel quibus ligna deferat, siue ad focum siue ad domum, diligenter est inquirendum. In significatione igitur huius mysterii, in Deuteronomio, tanquam de infinita beneficiorum Domini sylua, Moyses recolligens ligna, enumerat omnia opera Domini & sua & populi Israël. Quasi ergo bonus architectus, in memoriam illorum reuocando quæ pro eis (immò, quæ ipsis) Dominus bona fecerat: ligna, secundò quasi redoleat, & quæ sibi quæque adaptanda in ædificio domus Dei sint, funibus & lineis remittendo præmonstrat. Ad minus enim clv. distinctionibus capitulorum, in Deuteronomio, velut tignis & laquearibus omnia acta præcedentia Populi, ab exitu Ægypti recapitulat, & vnum librum tanquam domum vnam componit, vel etiam panem pro tali opera Moyses reposcit. Attende finem libri huius, & stipendium quale sit intellige. *Ascendit*, inquit, *Moyses de campestribus Moab super verticem Nebo in verticem Fasga contra Ierico, ostenditque ei Dominus omnem terram Galaad vsque Dan, & vniuersam Nephtalim, terramque Ephraïm & Manassæ & omnem terram Iuda vsque ad Mare nouißimum & australem plagam, & latitudinem campi Ierico, ciuitatis palmarum, vsque Segor, dixitque Dominus: hæc est terra pro qua iuraui Abraham, Isaac & Iacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis, & non transibis ad illam, mortuusque est Moyses, seruus Domini in terra Moab, iubente Domino, & sepelierunt eum in valle Moab contra Phogor, & non cognouit homo sepulchrum eius.* Quid est Domine? Hæc est illa prædicabilis & prædicata vbique gentium amicitia tua, ad amicum tuum Moysen? Taliterne finiuntur promissiones tuæ? itane remunerantur qui in castris tuis, vsque ad mortem militantes merentur? Si Moyses fraudatus est à desiderio suo: cuius spes non pendeat in dubio? Sed esto, nolebas illum introducere ad terram illam desiderabilem, & quare ostendebas quod non dabas? quasi enim puero porrigis pomum, & retrahis manum. Fortè non tam fortiter doleret, si non videret, crescit auiditas scintillata ex visione, ardentiùs flammescit ani-

Num. 34. 1.

ma in muneris oblatione. Sed quò vberiùs concepta ſpes gaudet, deſperata acriùs dolet. Cui es parciturus ſi Moyſi non parcis. Quis tuis ſic obediuit mandatis, quis pro te ſic ſe indifferenter oppoſuit inimicis, & expoſuit periculis? Nunquid non ſcriptum eſt: *Quia non ſurrexit Propheta vltra in Iſraël, quem noſſet Dominus facie ad faciem in omnibus ſignis, atque portentis quæ per eum miſit vt faceret in terra Ægypti, Pharaoni & omnibus ſeruis eius, vniuerſæque terræ illius, & cunctam manum robuſtam, magnaque mirabilia quæ fecit Moyſes coram vniuerſo Iſraële.* Deut. 34.

Vt mihi videtur, amandus quidem es ſuper omnia, ſed nihilominus & timendus. Amantium enim vitia non palpas ſed emendas, & aculeus tui timoris, impunita non tranſit, etiam errata diligentis. O Moyſes amicus eſt qui minatur, ideò non timendus. Omnipotens eſt qui loquitur: ideò non prouocandus. Deus eſt qui decernit, ideò iuſtus arbitrandus: amicus legem amicitiæ non prætergreditur, vt in finem ab amico recedat. Omnipotens ergo & miſericors, fortè idcirco terram morientium negat, quia ad cælum Moyſi animam ſubleuat. Deus hoc in præſenti ad purum excoquit, quod ad æternitatem veniendi impedimento eſſe animaduertit. Videat ergo Moyſes terram pro qua iurauit Dominus Patribus ſuis, tanquam panem triticeum & non comedat, non intrando; ſed comedat, moriendo in terra Moab (fortè propter peccatum, ad aquam contradictionis commiſſum) panem hordeaceum. Ecce quinque panes hordeaceos tetigimus, & in menſa poſuimus, ſed vberiores reliquias adhuc intactas reliquimus, ſemper enim, quò frequentiùs tanguntur exponendo, tanquam frangendo, eò abundantiùs ſuccreſcunt, fideliter intelligendo.

Deus & amãdus eſt & timẽdus.

CAPVT XII.

De Pane Lugentium.

POſt panem hordeaceum, & loco & merito ſequitur panis Lugentium; nam Moyſe mortuo, quis non dolebit, quis non lugebit? Beati verò qui mortem Moyſi (id eſt, defectum Legis) lugent, quoniam Rectorem habent IESVM pro Moyſe, gratiam accipiendo pro Lege. Panis itaque Lugentium, abundantia eſt lacrymarum, ſicut enim panis eſurientem, ſic lacryma reficit animam dolentem: Deficit eſuriens ſine pane, lacerata languet anima, ſine lacrymarum effuſione. Panis mitigat famem, lacryma lenit dolorem. Non verò ſemper, non vbique & non ab omnibus manditur panis iſte lacrymarum. Nam Angelus qui numquam peccauit, & Adam priuſquam peccauerit, panem iſtum non manducauit. De fonte igitur, peccatorum vena exiliuit omnium lacrymarum. Mirum tamen in hoc artificis Dei ingenium, vt lacryma de venis erumpens peccatorum, profuſa humiliter, abſorberet omne peccatum. Planè ſic de peccato damnatur peccatum, ſic aqua compunctionis extinguit ignem illicitæ delectationis.

Lacrymarum vtilitas.

Demergit lacryma populum criminum, rupiumque noſtri pectoris ſoluit duritiam, iudicis emollit iram, iam intentatæ iræ, humili auſu flectit.

minas, vibratas reuaginat acies, erecta iam resupinat supplicia, exundantes irrorat flammas, profundit de silice aquas. Remollit aspera, rigida recuruat, humectat arida, sterilia fœcundat, sordida lauat, decorat fœda, suscitat emortua, reserat clausa, prohibita accelerat, intemperata temperat: portas refringit Inferni, carbones extinguit ferreæ fornacis. Quid plura? Vincit inuincibilem, ligat Omnipotentem, naufragium est vitiorum, portusque naufragatorum. Filium Dei ad nos inclinat & ad veram Trinitatem, interueniente spiritu nos eleuat. Hunc panem lacrymarum, Adam comedit in exilio; Noe in diluuio; populus in Deserto; Ezechias in lecto; Iob in sterquilinio; Dauid in adulterio siue homicidio; Petrus in negatione; Maria Magdalena, in corporis sui prostitutione, Latro in crucis suspensione. Quare? Vt anima renouetur, vt insequens hostis demergatur. Sathan enim tolerabiliùs sustinet flammam suam quàm lacrymam nostram, acriùsque contriti cordis lacrymâ, quam flammâ infernalis incendii torquetur.

Lacrymarum effectus.

Dum fundit peccator lacrymam, recludit aduersarium in flammam; Vrit certè aduersarium refrigerium nostrum. Tormentis siquidem nostris delectatur, doloribus refrigeratur, effusio nostri sanguinis est ei poculum mellis. Flumina omnia absorbet, sed hanc tamen aquam non sorbet: rumpuntur namque ventris eius interiora, si conspersa fuerint hac aqua. Dentes excutiuntur, fauces perforantur, venæ inflantur, & nerui eius soluuntur: non tamen hæc operatur omnis liquor profluens ex oculis, sed humilitas procedens ad publicum, nauigio lacrymarum. O lacryma humilis; *Tua est potentia, tuum est regnum.* Tribunal iudicis non vereris, amicorum tuorum accusatoribus silentium imponis, quandoque sententiam rapis, etiam ab ore iudicis! Audes vbi timet Angelus. Non est qui te perturbet ab ingressu secretorum, ab interpellatione pro culpis reorum, non est qui accedere vetet. Sola si intrauetis, nunquam tamen sola vel vacua redibis. Reatuum indulgentiam refers, innocentiam deperditam reparas, exules reuocas, innocentes coronas. Aqua hæc, Paradisum irrigat; Ecclesiam vt sit sine macula lauat. Aut facit, aut inuenit Paradisum. Cùm enim profusione lacrymarum tota irrigatur conscientia, ligna producuntur, fructum vitæ facientia. Nunquam virtutes aut veniunt aut diu viuunt sine cordis irrigatione. Nam si in corde viridi quotidiè irrepunt tentationes; *In arido quid fiet*? Si etiam post lacrymam, vermis corruptionis mentem corrodit, quæ consumptio ariditatis illius, vbi nunquam Dominus pluit? Si ros gratiæ præ tædio aliquando arescit, quid vbi nunquam ros venit?

Dæmō, tolerabilius fert Inferni flāmas quam peccatoris lacrymas.

Luc. 23. 31.

Habeat igitur Patriarcharum studiosus imitator, puteum in Paradiso, fontem in horto suo, riuos in prato suo. Equidem cum profundas profundis lacrymas in recordatione grauium peccatorum, aquam de puteo hauris: cùm verò defles quotidianos excessus, de fonte sumitur potus. Diuersos diffundis riuulos, cùm in mensura & pondere appendis cogitatus vniuersos. Omnis plantatio nostra, sine aqua deficit: omnis sterilitas crescit. Alicubi tamen etiam in aquis ipsis, sterilitatem, imò steriles aquas legimus.

4. Reg. 2.

legimus. Ierico steriles habebat aquas, cùm Helisæus sua benedictione nondum illas sanauerat: qui veniens, & à filiis Prophetarum querimoniam super aquarum malitia suscipiens, in nouo vase aquam cum sale commiscuit, & aquarum sterilitatem propulsauit. Sic, sic humana natura iuxta defectum suum, fidei & bonorum operum viriditate carens, filii altissimi aduentu ab ariditate sua liberata est, & multùm delectabilis ex successu virtutum reddita. Vas enim fictile & nouum, nouum est corpus Christi de virgine sumptum. Sal infusum aquæ, Diuinitas vnita corpori, anima mediante. Sic aqua sanauit aquas, sed aqua cum sale aquas cum sterilitate, sed aqua benedictionis, aquas profusæ maledictionis, sed aqua dulcis, aquas totius amaritudinis. Non bibamus, sed effundamus aquas steriles, nam intestina torquentur ex potatione sterilium aquarum, quia venter animæ conturbatur pro inutili adquisitione rerum sæcularium. Plus autem ariditatis quàm viuificationis conferunt, quæ per simulationem lacrymæ defluunt. Sterilis est omnis effusio lacrymarum quæ non effunditur propter Regnum cœlorum. Inanes sunt lacrymæ, quas damnum vel incommodum extorquet temporale. Lacrymæ steriles quænã sint.

Non igitur aqua de Ierico huius mundi, sed de Paradiso, sit tibi panis & refectio. Nam flendum solummodo est, aut pro peccato commisso, aut pro amisso Paradiso. Hoc est enim quod ait Scriptura. *Fluuius*, inquit, *egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Attendendum, vel saltem suspirandum in loco doloris, vbi sit & quis sit locus voluptatis. Locus voluptatis, in Deo est, & Deus est. Cùm igitur audis, in Deo, vel Deum esse voluptatem, non carnis sed cordis cogites delectationem. *Non* enim *coutuntur Iudæi Samaritanis*; quia neque vnam originem, neque eundem finem habent delectationes Spiritus & carnis, nihilominus non patitur cohabitare summa illa voluptas, cum nostra infima: nam illa mundat, ista inquinat, illa Deo copulat, ista à Deo separat, illa semper sine fastidio, ista plena tædio. Poterit autem ille dicere quid sit illa voluptas, qui diffinire poterit quid sit æternitas. *De loco voluptatis*, inquit, *fluuius egrediebatur ad irrigandum Paradisum*! Bene talis locus tali flumine irrigatur! qui enim irrigatur, Paradisus est, qui irrigat, Paraclitus. Prorsus, nec alio irrigari Paradisus, nec alium debet irrigare Paraclitus. Illo fluuio apud Superos nihil excellentius, isto loco apud terrenos, nihil cælestius. Ille fluuius voluptatis, iste locus deliciarum: Ibi vna voluptas, quia vnum & inuariabile propter æternitatem desiderium, hîc multæ delitiæ, quia multa & diuersa desideria propter alternationem diuersorum motuum. Illa vna voluptas, non solùm in se continet istas delicias, sed etiam maius est quod præter ipsas delicias habet, quàm sit totum collegium ipsarum deliciarum: dum enim ad Deum tendis, multæ in itinere occurrunt, antequam peruenias ad vnum Deum, gratiarum deliciæ.

Lacrymarum quodnã esse debeat subiectum. Gen. 2. Spiritualis & carnalis voluptatis antithesis Ioan. 4.

Cùm autem ad ipsum perueneris, non gratias sed gratiam, non delicias, sed voluptatem vnam habebis. Singuli beatorum Spirituum nauigant (immo nudis intellectibus natant) cum suauitate in fluuio isto, & quantò profundiùs immerguntur, tantò liberiùs & suauius æterna fœlicitate fruun-

Tt

tur. Cùm ex eo impleueritquiſque lagunculam deſiderii ſui, non tamen angustat aut retardat impetum fluminis Dei. Seraphim primo & præcipuo hauſtu ſua incendia vberiùs accendit, quia dilectionem nutrit non extinguit. Cherubin, pleniori ſcientia debriati, ructus ſuauiſſimos in vicinia ſua emittunt, quia aqua ſapientiæ ſalutaris de Spiritu Dei procedit. Throni abundantiori æquitate impleti, mitiùs iniuſtitias hominum iudicant, quia ſpiritu pietatis molliti cauſas reorum ſemper benigniùs penſant. Dominationes modum imperandi, ab eodem ſpiritu accipiunt, nec aliter vel vltra quàm iubentur dominationem ſuam extendunt. Principatus, curam & dignitatem officii delegati, inſpiratione huius Spiritus apprehendunt. Poteſtates, vt quæ vtilitatem noſtram valent, poſſint, in iſto Spiritu mutuant. Virtutes vt ad imitationem Dei miracula faciant, à Dei ſpiritu accipiunt Archangeli vt ſumma nuncient, in cella vinaria audiunt. Angeli vt noſtræ
1. Cor. 12. protectioni ſufficiant, ab eo *qui omnia operatur vnus atque idem Spiritus*, habent. Ecce, *fluuius qui egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum*, quid ſignificet vt potuimus breuiter explicauimus.

Reſtat explanandum quid ſit quod additur, *qui inde diuiditur in quatuor capita.* Inualida eſt mens, mole corporea oppreſſa, illos gratiæ impetus ſuſcipere quibus angelica natura in ſuperioribus Dei inebriata, intus & extra ſolet effluere. Diſpertitur perinde ad menſuram nobis illa gratia quæ humanam exuperat menſuram, non pro largientis aut largitionis parcitate, ſed pro vaſculi modicitate. Vter namque animæ fortè rumperetur, ſi incapabiliter gratia ſuperfunderetur. Solet ſi quidem anima debilis non ſolùm rumpi ſuperinfuſione gratiæ, ſed etiam liquefieri charitatis fornace. Bene autem fit animæ quæ ſic infunditur, quia cum influente gratiâ, incipit fluere, immo ad bonitatis principium, recurſu iam familiari fluere. Sic intrat & exit ad imperium Regis, intrans domum æternitatis, exiens ad atrium immortalitatis. Antequam verò ſuperueniat gratia, non eſt pax intranti vel egredienti. Ex quo enim Paradiſum exiuit Adam in præuaricatione ſua, pax ad eum non venit, niſi præeundo deduceretur gratia.

Christi Mater, tota Deitatis gratia ex priuilegio, ſuperfuſa eſt: Donorum quæ Deus hominibus largitus eſt quatuor capita præcipua.

Quia igitur ſimul collecta gratiæ plenitudo, nullatenus creaturæ humanæ capacitate poteſt apprehendi, in quatuor capita dicitur diuidi, priuilegio tamen Filii ſui, ſupra totius creaturæ meritum Mater Dei aſperſione Spiritus ſancti, totâ Deitatis gratiâ, eſt perfuſa. Quatuor igitur ſunt capita vnius & indiuiſibilis gratiæ, cùm tamen vna ſit ſemper in ſe, & vnum caput habeat ſe. Cùm enim *vnicuique noſtrum datur gratia ſecundùm menſuram donationis CHRISTI*, in nobis partitur gratia, quæ nunquam in ſe diuiditur. A primo capite, habes animam ad imaginem & ſimilitudinem Dei: à ſecundo capite habes Deum, ad imaginem & ſimilitudinem hominis, à tertio capite, habes viſibiles ſpecies panis & vini transformandas in inuiſibilem ſubſtantiam corporis IESV, iam in cælis glorificati. A quarto capite, habes ſpem euadendi à natiuitate iſta mutabili & corruptibili, *in libertatem gloriæ filiorum Dei.* In primo, creatur homo, in ſecundo redimitur, in tertio ſanctificatur, in quarto glorificatur. In primo bonitas, in ſecundo pietas, in tertio veritas, in quarto gloria. Ciuili ſeditione ſpiritus & car-

Epheſ. 4. 7.

Viſibiles ſpecies in inuiſibilem Chriſti ſpeciẽ

nis composita, & motuum internorum omni tumultuatione sopita, solemnibus epulis, mensa lætantium est componenda, & non ampliùs certè olera herbarum apponenda.

trans-formã-tur. Rom. 8. 21.

CAPVT XIII.

De Pane Lætantium.

DEMERSO Pharaone cum equitibus suis in mari: Moyses cecinit carmen Domino, & ait: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem eius proiecit in mare, &c.* Hoc canticum lætitiæ panis est lætantium, sicut enim pane reficitur corpus, ita exultatione Spiritus. Vnde Salomon: *Spiritus tristis exsiccat ossa, Spiritus hilaris impinguat medullas.* Nunquam autem verâ exultatione repletur anima, nisi liberata ab hac peregrinatione in qua affligitur tribulatione magna. Quæ enim potest esse exultatio, vbi est continua tribulatio? Patitur siquidem anima à corpore, patitur à Mundo, patitur à Diabolo, patitur & à seipsa. Vbi ergo tot & tales sustinet passiones: vnde poterit edere lætitiæ panes? Prorsus inter serpentes & scorpiones, non habet nisi hordeaceos panes. Transeundum igitur mare rubrum, vt comedas panem mundum, transi ignem & aquam vt plenam habeas lætitiam. Hoc enim ostensum est in Apocalypsi, ab Angelo, Ioanni: qui cùm ostenderet quosdam stantes ante Thronum, & quæsisset qui essent non vt disceret, sed vt doceret subiunxit: *hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas & dealbauerunt eas in sanguine Agni, ideo sunt ante thronum Dei, & seruiunt ei die ac nocte.* Venerunt, inquit, de tribulatione magna.

Exod. 15. 1.

Prou. 17. 21.

Anima huma-na pati-tur & oppu-gnatur a mul-tis.

Apoc. 7. 14.

Si Martyrum recolas passiones, revera inuenies eos passos magnas tribulationes. Alios n. legimus in cruce appensos, alios capite truncatos gladio, alios viuos excoriatos, alios in equuleo tortos, alios niuali glacie submersos, alios sagittatos, alios lapidibus obrutos, alios publicè verberatos & vt breuiter dicam; quicquid penè potuit excogitare hominum malitia, totum sustinuit Sanctorum patientia. *De magna* ergo *tribulatione venerunt,* qui fidem veram & patientiam firmam in passione seruauerunt. *Lauerunt,* inquit, *stolas suas & dealbarunt eas in sanguine Agni:* revera enim sanguis Agni, est sanguis Sanctorum innocenter occumbentium. Qui pro agno patiuntur, Agnum in passione imitantur, nam Agnus iste in innocentia sua passus est. Nota agnum non hœdum passum, cùm enim pro peccato suo aliquis patitur, hœdus patitur, cùm autem sine peccato, agnus. Quia ergo CHRISTVS sine peccato passus est solus; vt agnus passus est. Et quia passio CHRISTI, redemptio est totius Mundi, non immeritò dicuntur Sancti, loti & dealbati in sanguine Agni. Isti igitur sunt qui panem lætitiæ comedunt quos de præteritis, non remordet conscientia, de præsentibus non torquet tristitia, de futuris nulla minatur potentia.

Marty-res pas-si sunt grauis-simi.

Nec soli isti comedunt panem lætitiæ, sed etiam illi qui ciuili seditione Spiritus & carnis composita & motuum internorum omni tumultuatione sopita, solemnes epulas iam præsumunt de mensa lætantium, nec am-

pliùs certè olera herbarum sumenda sunt ab infirmis, sed oliuæ gratiarum gustandæ à sanis & carnes agni, sed sine lactucis agrestibus accipiendæ. Calix vini non mixti, sed meri epotandus, sine paleis grana; oleum sine amurca, rosa sine spina, nucleus sine testa, natura sine culpa. Venator interemptus, laqueus contritus, stimulus mortis elisus, lacus reclusus, nouissimus cum morte occumbit destructus Inimicus. Vincula colli soluuntur, compedes expediuntur, carcer reseratur, reus educitur. Pater occurrit filio reuertenti, in amplexus ruit, pudorem prostratæ, immo præreptæ pudicitiæ, ignoscendo resarcit, cilicinâ tunicâ exuit, stolâ induit, anulum imponit, pedes vestit, mensam ponit, vitulum saginatum occidit, prandium parat & filium optimè pascit, exultat domus, lætatur Dominus, non intrat æmulus, nullus intus esurit famelicus.

O conuiuium pinguium, paterna administratione! ô conuiuium medullatorum & vindemiæ defæcatæ, mirabili congaudentium solemnitate! quid dabitur vt ad te intretur? Quid, inquam, dabo vt ad te veniam & me
Act. 3. 6. reficiam? *Argentum & aurum non habeo, quod autem habeo, hoc tibi* pro te *do*: Quid? palatum apertum, stomachum vacuum, fauces esurientes, oculos præ inopia languentes, manus patentes, pedes veloces. Tantùm pasce & sint tua, ista pecora mea. Oro vt tibi semper adsistant, nunquam absistant. Nam si absistant deficiunt, si adsistant reficiuntur. Oculi mei semper ad te, manus in ministerio, pedes in obsequio, cętera in conuiuio. Salutiferum est quicquid est in hac mensa, beatitudinis alimenta sunt, quæ in hac ministrantur. Virtus Charitatis, pro pane hîc assumitur, virtus Fidei, pro pisce; Virtus patientiæ, pro carne; Virtus pietatis, pro pinguedine; Virtus humilitatis, pro olere; Virtus veritatis, pro vino; Virtus contemplationis, pro voluptatibus; Virtus mortificationis, pro venationibus. Exhibet vnaquæque Virtutum ientaculum, hoc est prandium nuptiale quod Rex Filio parauit in desponsatione sua, huius nobilior est quò inuitantis apparatus, eò feruentior inuitatorum occurrit appetitus. Appetitus non satiatur gustu, *nec oculus visu, nec auris auditu.*

Conuiuii spiritalis apparatus.

De huius conuiuii loco *dixit Auditor sermonum Dei, qui visiones Omni-*
Num. 24. 4. *potentis intuitus est, qui cadit & sic aperiuntur oculi eius, quàm pulchra tabernacula Iacob, tentoria tua Israël, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dominus, quasi cedri prope aquas, fluet aqua de situla eius, semen illius in aquas multas.* Sic loquitur, qui sic audit, qui sic videt: sic audit qui sic videt, sic videt qui sic audit. Cauendum ergo sic, vt sic videamus; videndum sic, vt sic audiamus; audiendum sic, vt sic loquamur. Quid autem est, *sic* & *sic*? Non sequitur *sic*, nisi præcedat aliud *sic*. Non contingit alicui sic loqui, nisi audire præeat, nec subsequitur auditus nisi præueniat visus, Visum non recipit qui non cadit. Humilitas in casu, in visu intelligentia, obedientia in auditu, in locutione, firma doctrina accipitur. Sic charitas ordinatur, sic tempora disponuntur: nam non sequitur dies, nisi aurora præcedat, aurora non venit, nisi nox transeat. Sic vox verbum præcedit: sic Lucifer Solem; sic vmbra veritatem; sic virtus virtutem, sic gratia bonam operationem. Solent proinde quædam vir-

tutes præire; quædam ſequi, quædam opus bonum comitari.

Fides ſemper in procinctu caſtrorum ſpiritualium, obſtantem aduerſarium cornu impetit, aduocat deinde iuxta latus ſuum, exercitum bonorum operum, quorum circumuallata fortitudine, rumpit, & irrumpit acies aduerſantes. Præparat deinde & Prudentia cuneum ſuum, confortat quoque Fortitudo brachium ſuum: Iuſtitia vallum iacit & muros ſubuertit: Temperantia ad dedicationem turmas congredientium cogit. Ordinantur acies virtutum & præparantur in clypeis & lanceis aduerſus caſtra vitiorum. De caſtris virtutum eiicitur virtus quæ præter ordinem euagatur: Perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem. Virtus igitur non eſt, ſi ordinata non eſt. Quamobrem, ad ſonitum tubæ Euangelicæ mouentur caſtra & crucis ſequuntur vexilla. Intorquent iacula confeſſionis, in equis feruntur mortificationis. Quid ad hæc, turba vitiorum? Ordine confuſo, præceps rapitur ad bellum. Denique confundunt voces & permiſcent ordines, incentiua vitiorum. Rurſus lentis greſſibus & inceſſu compoſito procedit ad bellum, exercitus Virtutum, quò tamen tardiùs venit, eò inſtantiùs ferit: *non conuertar*, inquiens, *donec deficiant.* Et bonum quidem eſt vt vitium à virtute perimatur, ſed malum eſt, vt vitioſus virtuti aduerſetur.

Virtutum & vitiorum pugna.
Pſal. 17.38.

Quod ſi virtus laceſſita in aliquo, ex aduerſo ſteterit, illico procumbendum cum IESV Naue, & de reconciliatione prorſus erit agendum. Eius nempe qui ita cadit; aperientur oculi, non quomodo primis hominibus, per præuaricationem, ſed quomodo cæco nato, per CHRISTI illuminationem. Serpens namque oculos aperit ad concupiſcendum: Chriſtus ad cognoſcendum & glorificandum Deum. Serpens aperit vt rapiat, Chriſtus vt eripiat. Procidens itaque ad veſtigia virtutum, lumen recipit oculorum. Humiliatus audit ſermones Dei, illuminatus, videt viſiones Dei, & dicit viſionem: *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, tentoria Iſraël, vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui.* Neſcit Iacób tabernacula vitiorum: ſemper aut domi habitat, aut in tabernaculis Domini virtutum militat. Hic eſt verò animus ſimplex in innocentia, purus munditiâ, non hiſpidus verſutiâ, non piloſus nequitiâ: Gratus in obſequio, fidelis in commiſſo, prouidus in officio, conſtans in incepto; patiens ad contumelias, ſapiens ad placandas iras, cautus ad effugiendas inſidias, diſcretus in regendis gregibus, deuotus in muneribus offerendis, rectus in ſermonibus ordinandis, pronus ad obedientiam, promptus ad reuerentiam, largus ad munificentiam, fortis congrediens cum Angelo, humilis ſuccumbens Deo, inimicis formidabilis, amicis amabilis, plenus in benedictionibus, parcus in maledictionibus. Hic eſt Iacob, maternis machinationibus, paternam præripiens benedictionem, & fraternum euadens furorem.

Ioſ. 5. 14.
Gen. 3. 7.
Ioan. 9.
Num. 84. 6.
Gen. 27. 8.

Fugiens quoque ad Laban auunculum ſuum in ipſo itinere, ad caput, lapide ſuppoſito: *vidit ſcalam* ad cælum erectam: *vidit Dominum innixum ſcalæ, vidit Angelos aſcendentes & deſcendentes:* & ſurgens de ſomno, ait, *verè Dominus eſt in loco iſto, &c.* Quæ autem ſunt tabernacula Iacob, niſi exercitia animi luctantis & pugnantis contra vitia carnis & ſuggeſtiones

Gen. 28. 12.

inimici? tamdiu enim habitat Iacob in tabernaculis, quousque soluantur vincula carnis. Habitans denique anima in corpore, hostium circumvallatur multitudine. Aggreditur siquidem eam concupiscentia, scutum arripit, ira, lanceam, luxuria, gladium, inuidia, clypeum, temeritas, equum, iactantia, calcaria, impatientia, galeam, superbia. Hæc sunt tabernacula siue castra Philistinorum, detestabilia sicut tabernacula Cedar. Habet è conuerso Iacob tabernacula sua, contecta pellibus arietum rubricatis, seu pellibus hyacinthinis, totum se mortificans, & ad cælum toto corde conuolans: habet saga cilicina, humilitatis spiritus, habet cortinas, decem mandatorum, habet in ansulis, concordiam, in circulis aureis, perpetuam claritatem. Habet tabulas stantes, per ampliatum cordis desiderium, animas tendentes semper ad Dominum. Habet bases Prophetarum, vectes quoque Prædicatorum. Habet super hæc omnia, velum de hyacintho, purpura, coccoque bis tincto & bysso retorta, opere plumario & pulchra varietate contextum, quod est cœlum intra quod recipi desiderat omnis Ecclesia Sanctorum.

Animæ hostes.

O Iacob, ecce quàm pulchra tabernacula tua, vtinam & *dilecta!* Quare etenim non essent beata, si pulchra atque dilecta? Sed fortè ideo nondum dilecta, quia plurimùm adhuc laboriosa, cùm enim fuerint quieta & pulchra, tunc erunt dilecta & beata. Dum verò non solum tabernacula, sed etiam tentoria sunt, pulchra quidem eatenus sunt, vt spectaculum sint mundo & Angelis & hominibus, sed nondum dilecta, quia supra modum & supra virtutem grauantur, ita vt tædeat eos viuere. Tabernacula itaque sunt propter peregrinationem, pulchra, propter dilectionem; tentoria, propter mortificationis extensionem. *Vt valles nemorosæ*, propter sui abiectionem, & ab oculis hominum remotionem: *Vt horti iuxta fluuios irrigui*, propter Fidei & omnium bonorum operum iocundam amœnitatem: *Vt tabernacula quæ fixit Dominus*, propter propositi stabilitatem, quasi *cedri propè aquas*, propter contemplationis altitudinem. *Fluet aqua de situla eius*, propter Filii de Virgine incarnationem: *Semen eius in aquas multas*, propter Gentium conuersionem.

Num. 24. 6. Num. 24.

CAPVT XIV.

De Pane Filiorum.

Hebr. 1. 4.

FActa distributione ordinis inferioris familiarium, explicandus est iam apparatus mensæ filiorum: *quantò* enim *differentiùs præ* omnibus *aliis nomen* Filius *hæreditauit*, tantò cumulatiùs gloriosiori priuilegio, lautior & largior apparatus in eius mensa debet apponi. Prima & ampla est mensæ huius gratia, qui non ancillaribus officiis disponitur, sed sapientiæ & gratiæ ordinatissimis actionibus procuratur. Certè nulla ibi interuenit negligentia, vbi procurationis ministra est sapientia. Nullæ ibi offensæ, vbi, ministerium delegatum est gratiæ. Harum altera coquinæ, altera præest mensæ. Quod in coquina disponit Sapientia, hoc in mensa, apponit gratia. Sapientia disponit coquenda fortiter: Gratia edenda apponit suauiter. Salem

infundit Sapientia, sagimen siue oleum Gratia. Abundanter bullire facit sapientia, quæ temperanter nouit refrigerare gratia. Laborantibus instat sapientia, quiescentibus adstat gratia. Sapientia accingit fortitudine lumbos suos, gratia ab vbertate satietatis, relaxat sinus suos. Meritorum appendit sapientia labores, præmiorum gratia rependit mercedes: Cuius in fame cœlestis desiderii appetitum ampliorem considerat sapientia, huic in mensa conuiuii pleniorem discum in remuneratione infert gratia. In ollis suis decoquit laborum diuersa pulmenta sapientia, in mensis suis septem panes gratiarum superponit gratia. De horto denique & irrigatione sua, sanissima & suauissima profert sapientia olera, de apothecis suis, panes delicatissimos reportat gratia.

Intremus igitur in coquinam, non in vestitu candido angelicæ vocationis: sed in sordidis (videlicet agendæ pœnitentiæ) vestitûs IESV Sacerdotis magni, quæ per dealbationem gratię baptismalis seu pœnitentialis, in omni gente & populo, tollentur ab eo & dabitur ei, per innouationem glorificatæ immortalis, cidaris munda; & sic videamus ollas & pulmenta in ollis sapientiæ. Duæ siquidem sunt ollæ in coquina sapientiæ, quæ sunt duæ tabulæ continentes mandata vitæ. Sunt autem mandata decem, descripta in tabulis, quasi pulmenta minutatim incisa in ollis, quia præparamentum seu reparamentum æternitatis, comparatur ex tabularum mandatis. Ab ollis extrahimus pulmenta, cùm de Tabulis sumimus mandata. In corde, velut in horto suo, excogitauit hæc humanæ salutis remedia diuina sapientia, & quando digito suo scripsit in Tabulis, tanquam minutatim intercidit in ollis. Coquina est mons Syna; filii quibus parantur hæc fercula, filii Iacob siue Israël, non in carne, sed in spiritu: De his enim dictum est in Euangelio, *quia non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus* Math. 15.26.
gentium ad manducandum.

Mensa filiorum, mens est bonorum: domus Synagoga vel Ecclesia: Ministri, Angelus & Moyses. Occidunt autem non reficiunt, legalium præceptorum pulmenta; cum degustata fuerint sine gratia. Sic enim clamant filii Prophetarum ad Hælisæum, qui interpretatur, Domini mei salus: *mors in olla, vir Dei.* At ille iubet infundi Euangelicam farinam & compescit lædentem malitiam. Mortiferum namque est etiam in Legis littera, præceptum legalium obseruantiarum, nisi gratiæ affuerit salutare lenimentum. Vbicumque verò superuenerit gratia, omnis statim difficultas propulsatur, seu malitia. Certè quanquam docendo, quid facere debeas docuerit sapientia; aut parum aut malum est, nisi interuenerit gratia. Parùm, quia scire quid faciendum sit & non posse facere, minus est ad vitam: Malum, quia *scienti bonum & non facienti, peccatum est illi.* A sapientia igitur doceamur, à gratia iuuemur. Doctrinam requiramus à sapientia, vehiculum à gratia. Coquat pulmentum sapientia, condiat gratia.

3. Reg. 4. 41.

Iac. 4. 17.

Hæ sunt duæ manus tuæ, hæc duo brachia tua IESV; alio redimens nos à malo, alio replens bono, alio mortem destruens; alio vitam conferens, alio vincens hostem, alio liberans hominem. *Manus tuæ istæ fecerunt me,* Psal. 118.
creando, *& plasmauerunt me*, redimendo. Altera istarum *sub capite meo*,

ne deficiam; alia amplexetur me, vt viuam; alia mecum laboret, alia secum collocet, alia de nocte surgat, & *det cibaria ancillis suis*; alia prædam domesticis suis; alia *stragulatam vestem*; alia *cingulum tradat Chananæo.* Vtraque simul vestiat duplicibus, vtraque reficiat multiplicibus. *Fortitudo* enim *mea* & gratia mea, *Dominus, & factus est mihi in salutem.* In manu forti & brachio extento, ollas iam recuruemus, & quid in eis contineatur aspiciamus & accipiamus. Quod itaque primum sit mandatum, quasi pulmentum videamus: *Non habebis Deos alienos coram me, non facies tibi sculptile, neque similitudinem quæ est in cœlo desuper, & quæ in terra deorsum, nec eorum quæ sunt in aquis subter terram, &c.* Ecce primum mandatum: *Non assumes nomen Dei tui in vanum:* ecce & secundum: *memento vt diem Sabbati sanctifices*, ecce tertium: *honora patrem tuum & matrem tuam*, ecce quartum: *non occides*, quintum: *non mœchaberis*, sextum: *non furtum facies* septimum: *non loqueris contra proximum tuum, falsum testimonium*, octauum: *non concupisces domum proximi tui*, nonum: *non desiderabis vxorem proximi tui, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt*, decimum.

Exod. 20.

Singula horum, pulmenta siue fercula sunt animarum. Nam nihil necessarium prætermissum, nihil superfluò additum est in his Dominicis decem mandatis. In his anima viuit: sine his moritur. Vitale est, quicquid ex his cum gratia sumptum fuerit: Ædificium fidei nostræ his columnis fulcitur, his coloribus depingitur. Si historialiter ista intelligas columnæ sunt, domum erigentes, si moraliter colores sunt, palatium depingentes. In primo itaque mandato moraliter, caueas surreptionem; in secundo, errorem; in tertio, mundi amorem; in quarto, impietatem; in quinto, credulitatem; in sexto, fornicationem; in septimo rapacitatem; in octauo, falsitatem; in nono, mundi cupiditatem; in decimo, adulterii cogitationem. Sapientia, his alimentis nutrit paruulos, his vberibus lactat filios, his pulmentis reficit iuuenes suos. Habemus itaque pulmenta sapientiæ, de oleribus herbarum quæ nunquam decidunt, quæramus & panes gratiæ, sine quibus nulla alia sufficiunt. In vmbra Legis non semel figurantur panes isti, in Prophetis quoque, non rarò inueniuntur.

Quid loquitur Euangelium, nisi septiformem Spiritum? Lege in Euangelio septem beatitudines, tanquam septem gratiæ panes: Lege in oratione Dominica septem petitiones, lege septem panes de quibus pauit Dominus in deserto, quatuor millia hominum: lege in Psalmo septem voces; lege in Isaïa septem mulieres; lege in eodem septem Spiritus in flore requiescentes; lege in Apocalypsi Iohannis septem candelabra aurea; lege septem oculos, lege septem cornua Agni; lege in Exodo septem lucernas; lege in Propheta septem oculos in lapide vno; lege septimo die Dominum requieuisse; lege septem esse Psalmos Pœnitentiales. Septem quoque lege in hominis compositione conuenire qualitates, quatuor in corpore elementa, & in anima tres virtutes; rationalitatem, irascibilitatem & concupiscibilitatem. Adhuc etiam præter hæc, pluriora si requiesceris inuenies.

O anima, si esuris gratiam, pulsa ad ianuam! si pulsaueris, aperietur si petieris.

peticris: dabitur, non se abscondit gratia, non latitando fugit, non in fossis se recondit: præsto est, ne quærens fatigeris, occurrit, ne tædio afficiaris; præoccupat, ne conscientiæ pudore verecunderis, excitat ne pigriteris, portat ne labaris, gressus regit ne exorbites, pascit ne in via deficiens præ inopia ægrotes. Docet stultum, quia sapiens; dat intellectum, quia intelligens; præbet consilium, quia nouit mysteria omnium; confert fortitudinem, quia omnipotens; illuminat scientiam, quia mater est omnium scientiarum; exhibet pietatem, quia mel est omnium affectionum; adhibet timorem, quia conseruatrix est omnium bonorum. Quasi enim quidam custos super innumerabiles gazas; sic timor in vltimo charismatum ponitur ad conseruandas incomparabiles gratias. Gemma pretiosissima pietas; sed facilè ab impietate subripitur, nisi timore custodiatur. Scientia, *super aurum & topazion*; sed quo melior, eò ab inuidis appetibilior. Fortitudo in multis nundinis non inuenitur, sed quò rarior, nisi studiosiùs conseruetur, eò ad rapiendum amabilior. Consilio quid melius? Sed nisi abscondatur & seruetur; quid vanius? intellectu, in cœlis nihil charius, sed si deprauatus fuerit in homine, quid perniciosiùs? Sapientia in corde viri, nihil sublimius, sed si sensibus carnis obscuretur, quid vilius? *Homo*, inquit Psalmista, *comparatus est iumentis insipientibus & similis est factus illis.* Melior est igitur bona custodia adquisitorum, quàm impensa opera adquirendorum.

Timor Dei est custodia virtutum.

Ps. 48. 11.

Habeamus bonas & pulchras gratiarum puellas, sed sub custodia diligentissimi pædagogi, scilicet timoris. Certè, ornata pulchritudo puellæ meæ, appellat concursum impudicæ turbæ, adulter ostium siue cubiculum obsidet puellæ. Dicit, vt egrediatur, promittit, vt extrahat, lenocinatur, vt pulchritudinem eius aspiciat. Noli filia Iacob, noli sine fratribus exire ad mulieres regionis huius, quia *leo est in via*; Sychem filius Emor, iuuenis ardens in concupiscentia tui. Saltem Simeon & Leui, id est, timor præsentium & futurorum, pudicitiæ tuæ semper adsistant protectores & vltores, ne rapiaris, ne capiaris, ne blanditiis delinita, in confusionem nobilitatis tuæ prostituaris. Virgo Israël, si cecideris, Simeon, præsentem; Leui futuram interminant pœnam: Alter habet gladium cominus penetrantem prostitutæ interiora, quia *iam securis ad radicem arboris posita est*: alter Math. 3. 10. ense accingitur vtrinque acuto, scilicet feriente posteriora. Vnde, *percußit* Ps. 77. 66. *eos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis.* Timor itaque, tanquam auctoritate Tutoris, pupillæ suæ diligentiam adhibeat, ne in aliquo lædatur, ne damno afficiatur, ne procacitate alicuius contaminetur.

CAPVT XV.

De Pane seruorum

QVi facit peccatum, seruus est peccati; ærumna huius sæculi, panis est serui; tamdiù autem durat hic panis quamdiù non *præterit figura* Ioan. 8. 34. *huius mundi: vanitati, enim*, ait Apostolus, *Creatura subiecta est non volens* Rom. 8. 20. *sed propter eum qui subiecit eam in spe, quia & ipsa Creatura liberabitur à*

seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ex sententia iusti Iudicis, collum superbi peccatoris religatur in hoc sæculo, sub iugo periculosæ vanitatis. Primitiæ namque stipendiorum originalis & actualis peccati, sunt retia inextricabilis vanitatis, grauis autem vsquequaque est vanitas, quam non leuigat sanctitas. Incuruat enim oculum rationis ad inferiora, & suspicere sursum negat oculum contemplationis ad superiora. Meminit seruus iste antiquos libertatis discursus, cibaria suspirat Angelica, gratissimi aëris commutata deplorat amplissima spatia. Spinas portat in spinam defixas, sagittas sentit natantes per viscerum medullas. Dorsum suum à pessimis super fabricationibus recuruatum gemit & præcordiis palpitantibus abyssum miseriarum se iam absorbere cernit.

Seruitus peccati, quàm sit grauis.

Omni desolatione consolatio durior, cibus vniuersis jejuniis austerior, vestis nuditate asperior. Indignatur magis de tali seruitute, quàm de seruitute; est enim seruitus peccati, seruitutum seruitus. Seruus namque peccati, seruus est tot dominorum, quot vitiorum. Imperant ei vitia, non domini, sed tyranni; non beniuoli sed inimici. Præsunt, sed sine vtilitate imperant, sed sine miseratione; mandant, sed sine discretione; conregnant super vno, sed cum dissensione. Quisque si obtemperatum sibi non fuerit, latus miserum sanguinat, si obtemperatum necat; sub his domninis vita nequior, mors melior, si tamen non amarior. Si enim seruus petat panem, accipit lapidem; si piscem, serpentem; si escam, viperam; si vinum, venenum. Rixantur frequenter, quis oculum, quis manum, quis pedem, quis aliud quodlibet membrum serui vendicans sibi abscindat. Se in oculis regnasse luxuria allegat; voracitas in gula, mendacium in lingua, crudelitas in manibus, leuitas in pedibus, in auribus vanitas. E contrario, curiositas, oculum, gulam inobedientia, susurrium linguam, manus auaritia, pedes intemperantia aures, iniustitia vendicant.

Peccati regnũ quale sit.

Mallem non habere membra, quàm tot suppliciorum pendere vectigalia! Inclementiùs nihil hac exactione, vbi solutum semper repetitur, innouata cum cruciatibus repetitione. Excitando ad malum, non satiatur luxuria, expetendo ad supplicium, non finitur miseria. Imples luxuriam, & adhuc esurit, sustines pœnam, & adhuc crescit. Quia vitium non extinxisti flammam inextinguibilem tibi infelix succendisti. Bellandum proinde, imò rebellandum, aduersus phalangas vitiorum, ne patiaris sine fine tam execrabile super te imperium dæmonum. Quære ergo judicem, exere causam, postula judicium, aduocatum implora, expone iujuriam, refer sententiam, agnosce Dominum, abdica tyranni principatum. Adest jam judex, positum est tribunal, circumstant Senatores, profligant ligatores, more suo percurrant allegationes. Serue, dic, age *Seruus.*

Peccatoris causæ dictio ante Dei tribunal.

Æquitatis judex & rector iustissime apud te, causarum veritas, non lenocinii pensantur blandimenta, falsitatem detestaris, calumniam aspernaris & temeritatem siue mendacia præuaricatorum punis. Sola oratio veridica, non phalerata, aures tuas penetrat. Iam enim aduersarius mendax & pater eius non semel redargutus de mendacio, adhuc tamen spirat & sperat præsumptuosus in eodem fallaciæ artificio. Me autem tam reuerentia

tuæ auctoritatis, quàm amor veritatis, à præsumptione fallendi cohibet. Rogo, hæc oratio mea non reputetur arrogantia, quam exprimit malorum perpessorum, non morum peruersorum intolerabilis patientia. O Domine miserator & misericors, intende animæ meæ, libera eam propter inimicos meos eripe me. Ecce enim narrabo mira, sed mirabilia, vera, sed seuera.

Cùm nondum aliquid egissem boni vel mali præoccuparunt me isti seductores; circundederunt me & *vulnerauerunt me*: tulerunt à me lumen oculorum meorum, pedes meos supplantauerunt, foderunt manus meas, & ossa mea contriuerunt: Adhuc plagæ recentes, adhuc præ manibus cruor, adhuc liuor præ oculis, adhuc plaga tumens, adhuc infixæ sagittæ. Vide Domine & considera, si est dolor sicut dolor meus. Quare ergo non vindicas sanguinem meum Saluator meus? quare non vindicas me de aduersario meo? quare in regno potentiæ tuæ talia præsumuntur? quare in regno iustitiæ iniustitia tam effręnatè debacchatur? audacia ista aduersariorum, certè si prosperata fuerit, alium quam me post hæc tentabit. Certè nisi censurâ judicii tui, potestas tam iniqua reclusa fuerit, ipse tuum solium, Domine mi, infestare audebit. Vide Domine & considera, quomodo tanquam leo paratus ad prædam sic rugit. Iam eximit de pharetra sagittas, jam intorquet mendaciorum iacula, sed obstrue, obsecro os loquentis iniqua. Iudica causam meam Domine, defensor vitæ meæ. Nolo Domine, nolo multiplicare loqui, quia tuum scire meum præcurrit narrare. Tandem de vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant æquitates. Ad hæc Iudex, dicat & Aduersarius si quid habet. *Aduersarius:*

Miror, te serui mei pessimi adulatoris ineptias tamdiù sustinuisse; cur enim auditur in judicio qui facilè potest argui de perjurio? reprobari denique potest duplici argumento, tam ingratitudinis, quàm perjurii. Nam aduersus te creatorem suum, ingratus præuaricando exitit, contra me emptorem se subtrahendo, infidelis. Nam vtrumque fecit & te contempsit, & mihi seipsum vendidit. Consumpsit quoque pecuniam meam, mores meos induit, frequenter me per idololatriam inuocauit per innumerabiles dies & menses & annos; non nisi vsibus meis; in mendacio, in periurio, in fornicatione, in furto, in ebrietate, in immunditia, in elatione, in inuidia, in gula, in auaritia vixit. Fortè nunc, quia debitum exigo, calumniæ arguor. Estne justum, vt amittam quem tali titulo & tanto tempore possideo? Seruus nequam, ex ore proprio justè condemnatur; nam meum se ab vtero matris testatur: Stabo igitur & ipse sententiæ. *Seruus:*

Dæmonis ante Chr. tribunal Actio coram peccatorem.

Principium verborum tuorum, Sathan pessime falsitas. Non sum seruus diaboli, sed Dei, non sum pessimus adulator, sed veri relator; non meas ineptias, sed tuas sæuitias sum locutus. Lęsum me equidem tam facilitate minoris ætatis, quàm calliditate tui doli non abnego, vtroque verò casu lapsus, & facilitate videlicet ætatis & odio fraudis, à benignissimo & æquissimo Iudice peto in integrum restitui. Quia verò dolo me seduxisti vt tuam mutuò acciperem pecuniam contra interdictum perpetuum, volo vt rescisso contractu non tenear, quia dolus causam dedit contractui. Non currit autem in hoc contractu præscriptio, lege diuina vetante & indulgentiam

prorogante dum viuitur in hoc sæculo. Sic namque cauetur in Legibus
Ezech. 33. æternis: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur à via sua & viuat:* & aliàs, *in quacumque hora peccator ingemuerit, saluus erit*, hoc jure vtitur omnis homo. Domine IESV Legem dedisti & in Lege sic docuisti, decidat ergo sententia tua, quæstionum ambiguitates, vt calumniam patiens liberetur, & injuriam faciens condemnetur. Ne autem de dolo dubitetur; contractus si placet seriatim recitetur.
Gen. 3. *Cur*, inquit Serpens iste ad Euam matrem omnium, *præcepit vobis Deus vt non comederetis de omni ligno Paradisi?* cui respondit mulier, *de fructu lignorum quæ sunt in Paradiso vescimur, de fructu verò qui est in medio Paradisi præcepit nobis ne comederemus & ne tangeremus, ne fortè moriamur: Dixit autem serpens ad mulierem: Nequaquam moriemini. Scit. n. quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii scientes bonum & malum.*

Ecce contractus, ecce dolus; si placet, omni probatione firmiora debent ista esse, nam Moyses publicus tabellarius, in actis publicis scripsit, sufficere itaque debet hoc ad dolum comprobandum. Si tamen & testes proferre debeo; Ioseph probatissimum virum ad medium deduco: Iob quoque qui
Iob. 1. 22. notus Iudici, multum commendatur ab ipso judice, vt sic dicat de eo; *in omnibus his non peccauit Iob labiis suis, neque aliquid stultum contra Deum locutus est.* Isaïam insuper, nobilissimum & Iudici familiarissimum, causæ
Genes. 41. 14. meæ testem adduco. Dic Ioseph, testimonium pro me, imò pro genere nostro tanquam de teipso. *Furto*, inquit, *sublatus sum, & hîc innocens in la-*
Iob. 21. 25. *cum missus sum:* Quid tu Iob? *non peccaui*, inquit, *& in amaritudinibus moratur oculus meus, si declinauit gressus meus de via, & si secutus est oculus cor*
Isa. 32. 4. *meũ, appendat me in statera iusta, &c.* Isaïas quoque audet & dicit: *In Ægypto descendit populus meus, & Assur absque vlla causa calumniatus est eum.* Præter hos testes qui satis sufficiunt, quia *in ore trium stabit omne verbum*: omnes etiam veraces homines, sunt in hoc testimonio consentientes. Iudica me itaque Domine, secundùm iustitiam meam salua me. *Iudex.*

In sententia oris mei, circumuentum puerum qui non præsenserat propriâ experientiâ, vel exemplo alterius non explorauerat quanta sit pœna peccati, à Seductoris potestate libero, præcipuè propter atrocitatem pœnæ perpessæ & doli malignitatem: tali tamen conditione vt luat interim seruus, quod præuaricatus est pactum meum, agens pœnitentiam in fauilla & cinere, & cilicio, & pane hordeaceo, donec veniat qui pro eo sortem totius debiti cum vsura centesima soluat. Confirmata igitur sententia, cœpit æstuare homo, attendens paupertatem suam, & de pretio diffidere cla-
Rom. 7. 24. mans, *infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* His verò assistens spectaculis, Filius Iudicis, imò Filius olei, miseriis miseri hominis compatiens, accipe me & vniuersum debitum redde, penes me namque sunt thesauri omnes sapientiæ & scientiæ absconditi. Ecce ego vado immolari pro te, nequaquam verò exhorrescas mortem meam, si vis recuperare vitam tuam; nam vita tua pendet ex morte mea. *Seruus.* Si sic necesse est, fiat voluntas non mea, sed tua.

CAPVT XVI.

De pane Mercenariorum.

PIctor ille, cuius ſedes cœlum, cuius ſcabellum terra, cuius albi & optimi colores bonum natiuum, cuius nigri & tetriores voluntas rationalis deficiens à bono principio in finem teterrimum, cuius palatium cœli cœlorum, cuius ſecretarium eſt quod præ omni intellectu & cogitatione eſt excellentiſſimum, tam mirabiliter quàm ſapienter ordinationem ſuam diſponens, priùs in Eccleſia inſtituit Patriarchas & Prophetas, *deinde Apoſtolos & Euangeliſtas*, poſtea Doctores & Paſtores bonos, ad vltimum etiam ſeruos & mercenarios, ad vtilitatem familiæ ſuæ habere non recuſauit. Vt autem nulla in pictura abuſio videtur ſi poſt album etiam ſubniger color ſupponitur, ſimiliter ſi cum bonis Apoſtolis, peſſimus proditor Iudas inuenitur, vel ſathan cum filiis Dei adſit, conſideratâ patientiâ Dei, ſine ſtupore ſuſcipitur. Mercenarius eſt qui Deo non pro Deo ſeruit: mercenarius eſt, qui occaſione non veritate CHRISTVM adnunciat. Mercenarius eſt, qui *quæ ſua ſunt non quæ IESV-CHRISTI*, quærit. Huius panis eſt ſapientia carnis, ſeu commoditas temporalis. Hic non comedit panem ſimilaginis filiorum, non hordeaceum ſeruorum, ſed panem porcorum furfuris, ſiue palearum. Filius enim granum gratiæ, ſeruus ſtipulam litteræ, ſed mercenarius, accipit paleam ſæcularis Philoſophiæ vel gloriæ. Filius in ſententiis, ſeruus in ſentibus, mercenarius ſub ſentibus degit. Moyſes filium, populus Iſraël ſeruum, Heliab cognatus Moyſi, mercenarium ſignificant. In Numeris enim legitur quod rogauit Moyſes hunc Heliab, vt eos duceret per deſertum dicens: *veni nobiſcum vt benefaciamus tibi, quia promiſit Dominus bona Iſraeli.* Cumque ille reſpondiſſet, *non vadam, ſed reuertar ad terram meam de qua natus ſum: noli*, inquit Moyſes, *relinquere nos, tu enim noſti in quibus locis per deſertum caſtra apponere debeamus, & eris ductor noſter, cumque nobiſcum veneris, quicquid ex opibus quas Dominus daturus eſt nobis, dabimus tibi.*

[Margin: Epheſ. 4. 31. — Mercenarij ſpiritualis multiplex definitio. — Phil. 2. 21. — Num. 10. 29.]

Aſpirant plerique ad prælationem non vt alios ducant ſed vt ſeducant, non vt iam oſtendant ſed vt offendiculum ponant: Hi malitiâ pleni ſunt. Plerique quidem oſtendunt ſemitam, ſed ſedentes præmonent facienda, nihil tamen facientes: Hos poſſidet pigra negligentia. Alii lucrum temporale tantummodo neglecta commiſſorum ſalute, in ſublimatione culminis ſui cupiunt: Hos trahit auaritia. Alii bona docent, aliquando honeſta comparant, ſed non bene ſed non caſtè, quia non pro Deo hoc faciunt, ſed pro vana gloria: hos nominat Dominus hypocritas & mercenarios. Intende hypocritam. Oculum attendit hypocrita, non Deum, faciem, non fidem, pecuniam non gratiam. Non fruitur Deo, ſed vtitur tanquam nummo, & nummo fruitur tanquam Deo. Deo emit mundum, Fide nummum, religione ſæculum, lacrymis vinum, ieiuniis conuiuium; cilicio linum, ſilentio plauſus hominum. Mirabile dictu! latet iſte vt appareat, tacet vt audiatur; non ſequitur, vt conſequatur, recedit; vt præcedat, fugit vt apprehendat

[Margin: Mercenariorũ ſpiritalium plura genera. — Præclarè in hypocritas & politicos.]

plorat vt rideat, ieiunat vt satietur. Sic *Cancer serpit*, sic obliquando anfractus suos vulpis fraudulenta incedit. Excubat iste ad templum sanctæ vanæ gloriæ, & solemnes vigilias celebrat sanctissimæ auaritiæ. Sic enim orat: Deus da mihi honorem illum, pecuniam illam; gloriam illam! Commendantur verò orationes istæ multa falsarum lacrymarum effusione & corporis extenuatione.

Hypocrytarũ orationes.

Potitur fortè aliquando effectu petitionum suarum; sed tunc quid? Commutantur vigiliæ in soporem continuum, abstinentia in comessationem assiduam, fletus in cachinnum, silentium, in multiloquium, mœror in subsannationem. Revera *oculi* huius *ad Dominum* non semper, sed temporariè donec misereatur eius. Nam etsi in germine, quasi vitis hypocrita floreat: labruscam tamen facit non vuas. Verè simulachrum nefandum optimis coloribus fucatum, & pessima rubigine plenum! Polita enim fallitas, penè superat in oculis insipientium, ficta similitudine, veritatem contentam nuda simplicitate. Elaboratum quoque mendacium, foliis ficulneis siue tunicis pelliceis retectum, pompa ambitiosiori gloriatur, quam simplex verum: Virtus verò, in occultis suis pretiosior, emendicatis recusat obfuscari nitoribus. Pudet eam alienis onerari magis quam honorari splendoribus. Nuda formosior est; aperta, decentior, intuita coruscis luminibus pulchrior, repetita iterum iterumque appetibilior. Planè ad hoc solùm vestitur, ne intemperanter contemplata, oculorum lippitudo reuerberetur. Tactum molliorem aspernatur, blandimentis lenocinantium exasperatur, repudiat simulatorem, hypocritam anathematizat, nescit mercenarium, non reclinat caput in sinu meretricio, sed in reclinatorio aureo. Luce lustrata, potiùs ipsam illustrat quàm ab ipsa illustretur. Virtus brauium est agonizantium, triumphantium palma, sceptrum repugnantium, corona Sanctorum, Deitatis instrumentum. Hæc nunquam senescit, sed augmento temporis proficiens adolescit.

Gen. 3.

Pudendũ est, alienis honorari splendoribus.

Veritas fucum non patitur.

CAPVT XVII.

De pane subcinericio.

Osee. 7. 8.

DE pane subcinericio iam tractandum est: ac primùm qui sint cineres panem operientes, & quid sit, panem contectum cineribus (iuxta Prophetam) non reuersari, explanandum est; quis etiam ignis & in qua materia cinerem conficiat inuestigandum est. Vt planiùs autem & compendiosiùs summam huius rei prælibemus, ignem esse dicimus concupiscentiam, materiam animam; cinerem mortalitatem; panem hominem, panem versatum hominem in peccatis lapsum; panem non reuersatum & subcinericium, hominem peccato mortali aggrauatum, nec per pœnitentiam releuatum. Dicimus etiam legem Moysi panem subcinericium esse, quæ dum carnaliter intelligitur quasi cinere operitur, nec eatenus reuersatur, quousque velamen ignorantiæ conuersis ad Dominum auferatur. Dicimus & animam sæcularibus negotiis occupatam, panem esse subcinericium: vt enim cinis excæcat oculos corporis, sic curiositas obnubilat visum rationis seu

Rerum sæcularium cogita-

contemplationis. Inspiciamus ergo, quo sufflante ignis in flammam erupit & quid vorauerit & quatenus, videlicet vsque ad cineres mortalitatis: quis denique panem cineri supposuerit, scilicet Deus in sententia æternæ maledictionis. Nam donec atteratur hoc mortalitatis opertorium, à tineis quotidiè corrosum & à vermibus conscissum, cinis nostræ mortalitatis non releuabitur & panis non reuersabitur.

tus impedit contẽplationem.

Supponitur itaque quanquam nolens panis cineri, dum subiacet homo naturaliter vanitati & mortalitati. Naturaliter autem dixerim hominem subiacere mortalitati, non ex infirmitate creationis sed ex pœna transgressionis. Nam posse non mori habuit ex creatione, mori verò ineuitabiliter, habet ex præuaricatione. Expandit autem ramos suos & propagines suas, ab Adam primo vsque ad vltimum in carne futurum hominem, hæc præuaricatio: *operuitque montes*, id est, prioris æui homines, *vmbra eius*, quæ est mortalitas, *& arbusta eius* quæ est passio mortalitatis, cedros Dei, id est, Apostolos CHRISTI. Adam enim cum omnibus patribus qui fuerunt ante diluuium, licet prolixioris vitæ fuerint, quasi in superiori vertice temporis, tamen mortui sunt. Apostoli quoque in plenitudine temporis, licet sanguine Agni redempti, licet cum CHRISTO resuscitati, licet vitæ æternæ participes effecti, tamen mortui sunt. *Quis est* enim *homo qui viuet & non videbit mortem*? Nam etiam *Domini* IESV *exitus mortis*: nec mirum si morimur, qui cum peccato nascimur, nam *natura omnes* (vt ait Apostolus) *filii iræ sumus*. Cùm enim Filius gratiæ nihil debens morti, tamen debitum moriendo pro debitorum suscepta conditione soluit, qua ratione mortis nexus effugere filius iræ poterit? Nonne pro semetipso soluere censum mortis debuit? Hoc autem est debitum, vt homo cinere operiatur mortalitatis, quousque à peccato & pœna peccati prorsus liberetur.

Quomodo dicatur homo natura mortalis.

Psal. 79. 11.

Psal. 88. 49.

Isai. 67. 21.

Ephes. 2. 3.

Simul autem in fine, & *cœlum reuoluetur & terra renouabitur*, & homo reuersabitur. Cœlum quidem reuoluetur, quia ab officio huius administrationis absolutum, nubes, tenebras & tempestates ultra nullas patietur. Serenissima proinde tranquillitate & amœnitate perpetua vernabit hoc quoque aërium innouatum cœlum in tremendo Aduentu, quod interim multis iniuriatur concussionibus & spiritualium nequitiarum fœdatur malignitatibus. *Terra* quoque salsuginis à sanguine & pollutione *inhabitantium in ea*, igneis vaporibus purificata, gloriæ & deliciis deinceps comparabitur & denuo, vt in antiquitate sæculorum fuerat, terra pacis & vitæ nominabitur. Tunc homo de sepulchro vocabitur, tunc de sinistro latere in dextrum conuertetur: tunc *quod seminatum fuerat in corruptione, surget in incorruptionem, quod seminatum erat in ignobilitate, surget in gloriam, quod seminatum fuerat in infirmitate, surget in virtutem*. Cùm itaque venerit commutatio talis tunc fiet reuersatio: tunc (inquam) panis subcinericius reuersabitur, quia omnis homo resuscitabitur. Sed vnde cinis tam durus tam vilis, tam odiosus? Durus, propter asperitatem passionum; vilis, propter abominationem vitiorum; odiosus, propter exaggerationem. Durus in morte, vilis in natiuitate, odiosus in mysteriis *huius vitæ. Vilis propter

1. Cor. 15. 42.

* Fortè ministerijs.

culpam, durus propter pœnitentiam, odiosius propter pœnam.

Vnde (inquam) cinis nisi ab igne, vnde ignis nisi à serpente? Et quid ignis cinerem faciens; nisi concupiscentia mortem gignens? *Concupiscentia* Iac. 1. 15. enim *cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.* Vt enim ignis vorans, penè omnia vsque ad cineres consumit sic ignis concupiscentiæ animam quam tentando tetigerit vrit, quam in consensum trahendo præcipitauerit comburit; quam in fornacem operis recluserit, in cineris combustionem conuertit. Lingua viperea, in animam Euæ, hunc ignem, suggerendo vetitum accendit, pomum ostendendo, afflauit, immortalitatem promittendo conflagrauit, ac demum in peccatum inducendo combussit, & promulgata sententia mortalitatis in cinerem redegit. Hoc cinere non solùm tegitur, sed etiam sepelitur omnis præuaricatorum progenies: hoc (inquam) cinere, omnis peccans conspergitur, cibatur, sepelitur. Conspergitur originaliter reus; cibatur actualiter malus, sepelitur interminabiliter damnatus. Neque post mortem, miseratione Dei à pœnalibus flammis ereptus reuersatur, qui ante mortem confessionis & pœnitentię conuersione, aspiratione misericordissimi Creatoris non reuersatur. Ecce, Diues ille purpuratus, quia versatus in conuiuio, non Luc. 16. fuit reuersatus eleemosynæ beneficio, *sepultus* tandem *in inferno*, reuersari non meruit vel vno aquæ stillicidio: Lazarus verò, quia paupertate, vlcere & fame est reuersatus, in sinum Abrahæ ab Angelis est subleuatus.

Iob equidem decies, in camino tentationis suæ, cinere percussionis opertus; reuersatus est, vt ipse testatur ad amicos suos loquens: *en* (inquit) *decies confunditis me!* & rursum, *versa est in luctum cithara mea, & orga-* Iob. 19. 3. *num meum in vocem flentium.* E contrario, Pharao manu Domini, propter cordis sui grauedinem, quamuis decies motus, nequaquam tamen est reuersatus. Primò enim conuertit aquas eius in sanguinem & non Exod. 8. est reuersatus à duritia: secundò ranas in penetralibus eorum multiplicauit nec sic reuersauit: tertiò Ciniphes musculas sæuissimas quæ morsu vrente in æstate capillis hominum inferuntur produxit: quartò muscas caninas, Ciniphes Ægyptij. alumnas putredinis, vermium matres adduxit, nec emolliuit cor Pharaonis, quintò iumenta eorum occidit & cor lapideum insensibile stetit: sextò tollentes Aaron & Moyses manus plenas cineris de camino, sparsit Moyses in cœlo coram Pharaone & ecce, vlcera & vesicæ turgentes in vniuersa terra Ægypti, nec tamen ab oppressione pestilentiæ suæ reuersari potuit: septimò in grandine cuncta quæ fuerunt in agro vastauit, nec de vastatione sua cor induratum reuocauit: octauò Locusta venit, & quicquid residui erat à grandine corrosit, nec à loco iniquitatis suæ, emortuum cor commouit. Nonò, horribiles tenebræ factæ sunt in vniuersa terra Ægypti, ita vt tribus diebus nemo videret fratrem suum, nec se moueret de loco in quo erat, nec illuminari potuit cor à malitia excæcatum. Ad extremum, decimò percussit omne primogenitum Ægyptiorum, & tunc licet motus & commotus vehementer fuerit, non tamen ad pœnitentiam seu fidem reuersus vel reuersatus est.

Cor homi- O quàm ponderosum, quàm graue ad leuandum seu reuelandum cor hominis!

minis! Laborat manus Omnipotens eripere, nec liberat, verbis præmonet & verberibus vrget, nec tamen de fouea sua bestiam sæuientem extrahere preualet. O quam pia manus Dei, quæ ideo verberat misericorditer ne puniat crudeliter, ideo flagellat temporaliter ne conflet ęternaliter! Piè nunc sęuit vt impios ad pietatem conuertat & impietatem malorum ad iustitiam bonorum reflectat! *Quis* enim *scit* (vt ait Propheta) *si conuertatur & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem*? Conuertamur igitur & reuertamur quasi reuersati ad Dominum Deum nostrum, *quia benignus & misericors est, & præstabilis super malitia.* O quanti Sanctorum priùs versati & etiam auersati, posteà mirabiliter sunt reuersi & reuersati: Ecce Dauid *impulsus euersus* est *vt caderet*, & cum adulterio coniungens homicidium, penè deuolutus est in infernum: hinc enim ait, *Nisi Dominus adiuuisset me, paulò minùs habitasset in inferno anima mea.* Sed manu fortis, quid fecit? quomodo se reuersauit? Statim certè vulneri suo manus apposuit, & medico curandum humiliter & fideliter, tam celerrimè quàm celeberrimè confitendo peccatum exposuit. *Peccaui* (inquit) *Domino*: Ecce quem versauerat concupiscentia, ad consensum trahendo, confessio & pœnitentia reuersat, peccatum indulgendo.

nis difficillime mouetur ad pœnitentiã: Dei pia sæuities in hominẽ. Ioel. 2. 14. Psalm. 92. 14. Dauidis pœnitẽtia. 2. Reg. 12.

Malum equidem est versari, sed pessimum est non reuersari: Vulneratur qui versatur, curatur, qui euersatur: versatur fugiens; reuersatur rediens. Probrum est versari, sed opprobrium non reuersari. Diabolus me versat, sed CHRISTVS me reuersat. Malè versat diabolus quia in mortem, benè reuersat CHRISTVS quia in vitam, in infernum versat diabolus, in Paradisum reuersat CHRISTVS, in desperationem versat diabolus, in spem viuam reuersat CHRISTVS. Impatientia quoque versat, sed patientia reuersat. Non bene decoquitur panis semel versatus, nisi frequenter fuerit reuersatus, obfuscatur superiecto cinere vna facies panis non reuersati crudescit alia, remouendus cinis, & reuersandus est panis, vt cor tollatur à terra & illustretur à gratia. *Nunquid* enim *qui cadit, non adiicit vt resurgat*? Nam CHRISTVS, vt quid *mortuus est* nisi *propter peccata nostra*, aut *resurrexit* nisi *propter iustificationem nostram*? Elapsa quidem (ô anima) de manubrio iustitiæ, per peccatum præuaricationis *in limo profundi* voluebaris: sed ecce CHRISTVS, de manubrio corporis animam suam post te, non persequendum non demergendum sed redimendum emisit. Venit vsque ad abyssum pœnarum, quò te perduxerat abyssus vitiorum. Protulit lignum vt enatares, porrexit manum vt euaderes: de pœnis in quibus versabaris, reuocauit te ad pœnitentiam quam auersabaris.

Rom. 24. 25. Ps.18. 3.

Ecce, quare mortuus est CHRISTVS: videlicet vt mortuus, mortuum resuscitaret. Sed quare resurrexit? Certè vt viuens mortuum resuscitaret; certè vt ferrum nostrum ad suum manubrium reduceret, certè vt secum corpora Sanctorum resuscitaret; certè vt viam reuersionis & formam reuersationis edoceret. O peccator si sub Pilato (qui interpretatur os malleatoris) passus es cum capite, animæ distractionem & condemnationem, confixionem, irrisionem, aceti degustationem, crucis suspensionem, spiritus emissionem vel potiùs amissionem, ad inferos descensionem; cur non

& resurrectionem? cur non vitæ manifestationem? cur non clauorum & lanceæ offensionem? cur non nouæ vitæ commutationem? cur non denique imitaris gloriosam ascensionem? Sed quis animam vendidit? imò, imò IESV proditor quis fuit? *homo vnanimis dux* eius, *& notus* eius, *qui simul* cum eo *dulces capiebat cibos.*

Concupiscentia carnis, prodit animã. Matth. 28. Iudic. 16. 5. 2. Reg. 17. Passionis Christi ad animæ à dæmone vexationem, mystica accommodatio.

O anima mea! vnanimis tuus qui dormit in sinu tuo, caro videlicet tua & os corpus tuum, triginta argenteis appendit pretium tuæ æstimationis: dum vt impleat concupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorum & superbiam vitæ, velut terdenos argenteos lucrum auaritiæ suæ reputat dispendium animæ. Sicut Iudas IESVM, Iudæis: sicut Dalila, Sansonem Philistiim: sicut Absalom, Dauid patrem suum affligendum tradunt: sic te malignis spiritibus prodit carnalis concupiscentia vt perdat vitam, vt fortissimum eneruet, vt de solio regni regem & patrem suum depellat. Denique Pilato traderis ad crucifigendum cum sathanæ condemnaris ad puniendum. Hic te flagellis & scorpionibus cædit, cùm præsentibus & futuris pœnis affligit: Clauis suis manus tendit & pedes configit, cùm affectus & operationes tuas aculeis concupiscentiarum illicitarum compungit. Costarum & viscerum interiora lanceâ suâ transfigit, cùm malorum tuorum verecundiam tollens gloriandum in malis persuaserit. Ad extremum in cruce suspendit cùm tam in malitia quàm in pœna spiritualibus nequitiis consortem efficit. Qui enim desperat de pœnitentia, quasi pendens desperat de vita. Huiusmodi anima in inferno sepelitur, & cum iniquis dæmonibus reputatur.

Sic processeras, imò excesseras anima & nisi ad tenebras tuas, IESVS misericorditer accessisset, tu semper miserabiliter discessisses & nunquam ad lucem veram rediisses! Igitur accessit & excepit plagas tuas in corpore suo, vt de plagis sui corporis plagas sanaret tuę mentis. Pręcessisti quidem ad mortem siue ad plagas Dominum tuum, sed sequere ad vitã redemptorem tuum! Si non est dedignatus venire post te vsque ad sterquilinium tuum, cur declinas illum sequi ad cœlum suum? Sequere iam resurgentem quia secutus est te morientem! Versatum secutus est sed subsequendus est à reuersato. Primò itaque *surge à mortuis*, deserendo peccata, appare viuentibus, confitendo Prælatis mala tua. Ostende deinde loca clauorum, ostende quomodo latus sit perforatum, age pœnitentiam, renoua vitam vt vltra non moriaris peccato, sicut *CHRISTVS resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur.* Tandem cœlum conscende, vt sedeas ad dexteram Patris; raptus per contemplationem & infixus in cœlestibus per dilectionem. Ecce quàm malum est versari, sed quàm iocundum est reuersari!

Rom. 69.

CAPVT XVIII.

De pane multarum specierum ex Ezechiele Propheta.

Ezech. 4. 9.

AD Ezechielem de confectione panis, qui de multis & diuersis efficitur speciebus, loquitur Dominus sic: *Et tu*, inquit, *sume tibi frumentum & hordeum & fabam & lentem, & millium & viciam & mittes ea in vas*

vnum, & facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum, & nonaginta diebus comedes illud. Quantò panis iste inusitatior, tantò de illo expositio difficilior. De frumento quidem & hordeo panes fieri, non est mirum quia consuetum: Ex faba vero & lente, & millio & vicia non panes sed pulmenta sibi homines faciunt: nec ea tunc quoque commiscere sed separare consueuerunt, vt fabam separatim & lentem separatim, & sic de cæteris singulis separatim refectionem habeant. Quid ergo ex tam dissimili specierum genere, iubente Domino, commixtio facta innuit, nisi fortè quod populus ille cuius prædicator hoc agebat, naturalem sensum humanæ mentis cum irrationalium pecudum animalitate prauè viuendo confuderat? hic enim præuaricator erat, tam naturalis quàm scriptæ legis, hic, inquam, vngulam secundùm legem non findebat, quia non rectè diuidebat, quia *pretiosum à vili non* separabat, quia scoriam ab argento non secernebat, quia aquam vino immiscebat, denique non in charitate manebat, in qua pendet omnis ordo, sed in captiuitate carnis & animæ exulabat, in qua solus est error & horror. Leuir. 11. 3. Hier. 15. 19.

Planè horrenda & abolenda commixtio fidei & infidelitatis, tenebrarum & lucis, vitæ & mortis, boni & mali. Cùm Creatorem adorat quis *in spiritu & veritate*, habet frumentum, cùm pro temporalibus seruit Deo, hordeum cùm de diuitijs suis siue gloria, siue scientia sæculari inflatur fabam; cùm gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem hominis corruptibilis commutando hebetatur, lenticulam, cùm supra quàm decet subtilia de Deo inuestigando euanescit; millium, cùm non intelligendo, se ad imaginem Dei factum iumentis insipientibus comparatur, viciam siue auenam. Anima verò siue populus tam inconstantis propositi tam varii consilii, tam lubrici ordinis, pro confusione quæ in eius versatur mente ordinata pascitur refectione. Vt enim incompositum habitum sui cordis aduertat; parat in oculis eius, Prædicator inusitatam confectionem (ne dicam refectionem) nescio, panis an leguminis, aut simul panis & leguminis. *Mittes ea*, inquit Dominus, *in vas vnum.* Vas vnum in quo reponitur incomprehensibilis varietas tam cogitationum quam affectionum siue bonarum siue malarum; cor humanum est. Et bene mitti iubentur in vas vnum: quia omnia hominis bona & mala recipit siue concipit cor vnum. Est enim receptibile iustitiæ & iniustitiæ, veritatis & falsitatis, religionis & superstitionis, odii & amoris. *Et facies tibi panes, numero dierum quibus dormies super latus tuum.* Preceptum fuerat Prophetæ, vt dormiret super latus sinistrum, & postea vt dormiret super latus dextrum: animaduertendum igitur, vtrumque latus quid significet, & quis dormiat super sinistrum, quisve super dextrum. Duo igitur sunt in quibus vel ad bonum, vel ad malum dilatatur cor, charitas scilicet & cupiditas. Charitas est latus dextrum, cupiditas est latus sinistrum. Dormit autem in extro latere; cuius cor dilatatur in charitate. In sinistro verò dormit, qui fræna suæ cupiditatis in auaritiam vsquequaque porrigit. Siue autem in dextro, siue in sinistro dormias, panes tibi numero dierum quibus dormies, facies vt siue æternitatis gloriam, siue præsentem & momentaneam delectationem appetas; panes virtutum aut vitiorum promerendo in diem bonorum vel in

Horrẽda est cõmixtio fidei & infidelitatis. Ioan. 4.

Cor humanũ, bona & mala recipit.

diem malorum tibi in presenti via constituas.

Vt verò æterna est gloria iustorum, sic infinita supplicia malorum, & vt habent singula piorum opera dignam pro meritis remunerationem, sic reprobi pro numero & modo malorum suorum, æternam sustinent damnationem. Intelligitur quoque Sacramentum Baptismatis, vas vnum in quo filius hominis indifferenter congregat bonos & malos, tanquam fruges diuersorum ordinum. In vno enim vase regenerantis Baptismi, diuina consecratio insertum quodcumque hominum genus, quasi frugum & leguminum diuersas species misericorditer reponit. Satis enim corporaliter tam morum quàm studiorum dissimilitudine, hominum alii frumento, alii hordeo, alii fabæ, alii lenticulæ, alii millio, alii viciæ conferuntur: dum alii grano frumenti, id est, Verbo incarnato quod misit Dominus in Iacob & cecidit in Israël, per charitatis imitationem conformantur. Alii hordeo legis Mosaycæ, per assiduam meditationem diuinæ seueritatis pascuntur: alii fabæ, qui per vanam gloriam mundanę sapientię inflantur. Alii lenticula Sophisticarum argumentationum, presumendo de ingenii sui viribus excæcantur: alii millio exquisitarum ratiocinationum vsque ad exinanitionem veritatis euanescendo, extenuantur: alii belluinæ fœditatis tam vita quàm sensu, vltima quasi viciarum vel auenæ vilitate oculos ad terram deprimendo confunduntur.

Vasis ad Ecclesiam analogia mystica.

Curatrix itaque omnium contritionum, & omnium morborum medicina, reparatrix Dei pietas, Ecclesiæ vas construit amplum, solidum latum & rotundum. Amplum vt capere non vtilia solùm sed inutilia vsque ad emundationem areæ, non munda tantùm sed & immunda sufficiat: solidū vt omnem impetum tam ab intrinsecis, quam ab extrinsecis casibus patiens eludat, latum in inferioribus, vt etiam aquarum fluctuationibus non titubet, rotundum in superioribus, vt vnitatis sectionem nullatenus formidet. In hoc vase, bene credendo intrant homines, bestiæ & pecora, carnaliter conuersando congregantur. Semina (id est, mandata Euangelica) prædicando inferuntur & victualia, ad omnem animam quæ per fidem, Ecclesiam ingreditur promissiones scilicet vitæ quæ nunc est & futuræ secundùm diuersitatem meritorum, satis ordinatè prouidentur. In hoc, *vrsus & agnus*, Leo & vitulus columba & coruus, fidelis & reprobus, *donec transeat* diluuii *iniquitas*, continentur. In huius quoque significatione, Petro Apostolo oranti ostensum *est vas linteum, quatuor initiis submissum de cœlo*, in quo erant omnia quadrupedia & reptilia, animalia & bestiæ terræ, dictumque est illi, *macta & manduca*. Eo autem nondum intelligente mysterium vasis & continentiæ ipsius, ac, cum Ezechiele dicente: *quia commune non intrauit in os meum*, audiuit, *quod Deus mundum fecit, tu ne commune dixeris*. Legitur vt cum digna reuerentia pallium litteræ remoueamus, sicut sapiens & fidelis Ruth in libro Iudicum fecisse legitur quæ à parte pedum Booz, stratum discooperuit, timens scilicet manum ad caput mittere, & contra Legis sanctionem caput Sacerdotis discooperire: quid significet hoc vas vnum in quo Ezechiel Propheta, frumentum hordeum, fabam, lentem, millium & viciam commiscet, iterum instantiùs videamus.

Isa. 11. Gen. 7. Psal. 56. 2. Act. 10. 11. Ezech. 4. 14. Ruth. 3. 7. Ezech. 4. 9.

Corpus Christi quod est Ecclesia (vt supra ostensum est) vas est pretiosissi-

mum, amplissimum, solidissimum, latum & rotundum: tum & rotundum: Et pretiosiùs quidem est auro, argento & lapide pretioso, quia vt lutum platearum siue vt stercora hæc omnia Ecclesia reputat vt CHRISTVM lucrifaciat. A cuius succinctorio, fimbriæ aureæ dependent & ipsa astat *in vestitu deaurato circundata varietate.* Locus quoque in ea speciosus est ad manendum quia cœnaculum in quo discipuli parant Pascha, grande est & stratum, & secundùm Prophetam: *Magna domus Dei, & ingens locus possessionis eius.* Re- uera *extendit palmites suos vsque ad mare*, & vsque ad flumen propagines eius: extendit denique pelles suas & dilatauit funiculos suos in præclaris, vt attingeret à fine vsque ad finem fortiter & disponeret omnia suauiter. Mittit etiam in mari legatos suos *in vasis papiri, ad gentem conuulsam & dilaceratam, ad populum vltra quem non est alius.* Ecce quam ampla est Ecclesia quæ clamat à finibus terræ, *& dominatur à mari vsque ad mare, & à finibus vsque ad terminos Orbis terræ!* Solidissimum quoque est vas Ecclesiæ, quia orbis est qui non commouebitur à sæculo & vsque in sæculum, quia *tunica inconsutilis* est quæ scindi neque ab Arrio, neque à Photino, neque à Nestorio siue Eutiche, siue aliis innumerabilibus hæreticis potuit, qui quasi pisces mali, rete Dei rumpere voluerunt, sed non præualuerunt: Subintroierunt enim quidam *in vestimentis ouium*, *intrinsecus autem* erant *lupi rapaces*, vt perderent & demolirentur tanquam vulpes vineam Domini Sabaoth, sed *portæ inferi non* præualuerunt, sed mallei vniuersæ terræ contriti sunt, sed arbores autumnales bis mortuæ eradicatæ sunt.

Psal 8. Bar. 3. 22. Psal. 79. 12. Isa. 18. 2. Ps. 77. 8. Psal. 95. 10. Ioan. 19. 23. Matth. 7. 15. Marc. 16. 18.

Vas itaque tam pretiosum, tam amplum, tam solidum est, figuratiuè etiam arca Noë in diluuio aquarum est in veritate, Ecclesia in medio nationis prauæ & peruersæ, seu pressurarum multarum. De cœlo autem *submissum est quatuor initiis*, tum propter quatuor Euangelia quibus initiatur fides Ecclesiæ, tum propter principales Virtutes quibus perficitur, tum ropter quatuor animalia quę apparuerunt Prophetę iuxta fluuium Chobar, vel Ioanni in Apocalypsi, tum propter quatuor plagas terræ à quibus congregantur Electi à summis cœlorum vsque ad terminos eorum. Continet autem omnia animalia quadrupedia, reptilia & bestias terrę, quia CHRISTVS IESVS venit in hunc mundum peccatores saluos facere, non tantùm eos qui de Iudæa sunt, sed de omni gente, lingua, Tribu, populo & natione. Ipse enim est qui *vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Saluat siquidem superbum, sed priùs humiliatum, saluat auarum, sed priùs ab auaritia liberatum, saluat luxuriosum, sed castificatum, saluat impium, sed pium priùs factum, saluat iniustum sed iustificatum. Sic namque dicitur, *macta & manduca*, id est. Conuerte impios ab impietate sua, & sic conuertendo traiicies ad viscera tua.

Genes. 6. Act. 10. Ezech. 1. 2. Tim. 1. 4.

Petri namque viscera sunt diuinæ saluationis receptacula. Non equidem inuisceratur Petro, qui masticatus non fuerit conuersionis exemplo: dentibus verò Petri comminuitur, qui fide recepta, se ab errore conuertit: torquet verò interiora Petri non fouet; qui conuersus ad fidem & Ecclesiam ingressus non corrigit mores, sed iterat abdicatos errores. Tolerandus inde est, quia conuerti in melius potest, & nondum tempus est eradicandi, sed

plantandi. Quicumque ita baptizatur, vas Petri ingreditur. Baptizatorum
2. Cor. 1. 11. verò, neque vniforme est studium, neque eadem mansio, neque vnus & indissimilis gradus meritorum: sed *alia gloria stellarum, & alia caro volucrum,*
1. Cor. 10. 17. *alia piscium.* Diuersa itaque semina sunt, & plures panes in vno vase, quia *ex multis facierum personis* vnum corpus colligitur, vna Ecclesia ædificatur, sicut ait Apostolus; *vnum corpus multi sumus in CHRISTO, singuli*
Apoc. 1. 12. *autem alter alterius membra.* Nec mirum, si vna & multiplex Dei Ecclesia
Cant. 6. 8. vt Ioannes in Apocalypsi septem scribit Ecclesiis, & in Canticis vna columba nominatur: cùm ipse etiam Spiritus, quo replente diuinitati per matrimonium copulatur & vxor Agni appellatur, non solùm vnus, sed & multiplex à Salomone describatur.

1. Cor. 12. Vnus quidem est Spiritus; scilicet per essentiam, sed multiplex per dona. *Alii* enim *per Spiritum datur sermo sapientiæ, alij scientiæ, alij fides in eodem spiritu.* Item aliàs: *Diuisiones ministrationem sunt, idem autem Spiritus & diuisiones operationum sunt, idem autem spiritus, & diuisiones gratiarum sunt, idem autem Deus qui operatur omnia in omnibus.* Quid igitur? Non superbiat frumentum de nobilitate generis: non desperet hordeum de grossitudine ignobilitatis: non infletur faba, vento elationis, non eleuet oculos vt palpet in meridie, lenticula terrenæ hebetationis: non eleuetur super se millium ingeniosę pręsumptionis, non computrescat in corpore suo,
Rom. 11. 18. auena vltimæ extremitatis. Si de stirpe Patriarcharum, frumentum es noli
Psal. 48. 13. extolli. Quod si extolleris, *non tu radicem* vnitatis & gratię, *portas sed radix,* te. Si *comparatus iumentis insipientibus,* hordeum es non deiiciaris, quia benignus est spiritus sapientiæ, & nouit ferrum tollere de terra & in argentum commutare, & humilem de stercore erigere, & cum principibus collocare. Si fama & nobilitate carnis vel sensu carnis inflatus; detumesce, & pręsepium seu crucis IESV recordare. Si lenticula es propter quā Esau perdidit primogenita sua, visum fidei propter inanem philosophiam amittens, clama ad IE-
Gen. 25. SVM dicens: *IESV præceptor miserere mei,* quia *lumen oculorum meorum*
Luc. 17. 13. *non est mecum.* Si millium es, nimia ingenii tui præsumptione, plusquam iustum sit, subtiliatus incuruare & adora *summitatem virgæ* Ioseph: adorans
Genes. 47. 31. non discutiens sacramentum incarnationis eius, quia factus est pro te qui fecit te, vt reficeret te. Si vicia vel auena seu spelta es; niger videlicet sicut facies ollæ combustæ, leuis super faciem aquæ, asper sicut spina de sepe: apprehende bonitatem & disciplinam, & scientiam de lege Dei, & habebis locum in vase siue in Arca, siue in Ecclesia.

Ecce tempus & locus non separationis sed commixtionis, non euentilationis, sed flagellationis, non repositionis in horreo, sed excussionis in area. Non est in pręsenti latus dextrum in quo quiescentes, pane mundo & nudo,
Satietas vitæ futuræ. facie ad faciem, sed gloriam Dei contemplando satiabimur, non in mensura & pondere sicut nunc accipientes breuem & modicam retributionem, sed sine mensura totum videntes & totum bibentes, quod est gloriæ, quod est
Ezech. 4. 6. gratiæ, quod est pacis & quod est iubilationis. Interim super sinistrum quiescentes, quibus nos possumus consolationibus foueamus, quibus possumus consolemur, donec à latere sinistro in dextrum conuertamur. A

præſenti namque tribulatione & dolore liberari, eſt à ſiniſtro latere in dextrum conuerti: futuris gaudiis & beatitudine recipi, eſt in dextro latere dormire. Supponitur læua ſponſa interim ſub capite noſtro: ne deficiamus in via, panes apponuntur, & ſi non quales erunt in patria exultantium, ſaltem quales meretur inopia exulantium eſurientium: *Animæ enim eſurienti, etiam amara dulcia ſunt*; nam hoc appetit eſuriens quod ſatur faſtidit. Prou. 27. 7.

CAPVT XIX.

De Pane plebeio & communi.

PLENA eſt manus Dei, cui tam in promptu eſt vniuerſæ Creaturæ ſuæ deſideria reficere, quàm etiam ſingulorum votis reſpondere. Ex profuſione enim ſua nunquam fit pauperior, qui donatiuorum ſuorum largitione extat ſemper glorioſior. Recipit enim cùm erogat, refluit cùm effluit, quia idem donat & donando accipit, quia & ſuum eſt quod dat & ſuus eſt cui dat, ſuum eſt quod creat, ſuum eſt quod Creaturæ ſuæ donat. Cùm aliquid creat, ſuum eſt, cùm aliqua creata Creaturæ ſuæ donat, nec vires excutiuntur creantis in creatione omnium, nec opes exhauriuntur donantis in diſtributione ſuorum munerum. Is ergo vniuerſæ familiæ gentium panes frangit miſerationum ſuarum, & cùm incomprehenſibili quidem ęterni myſterii profunditate, Tribubus & populis & linguis, & nationibus competentes dimenſus eſſet portiones, vnum tandem in quo communicaret omnis conuentus fidelium, panem deſtinauit ad inferiores partes terræ. Hic & primata ſingulorum exſatiauit deſideria, & vno miſericordię ſuę guſtu, omnes impleuit eſurientes animas.

Panis iſte non venit ſatiare iuſtos ſuperbos, ſed ſanare peccatores conuerſos. *Cum publicanis & peccatoribus manducat*, ſiue cùm eoſdem figuraliter manducat, ſiue cùm ab his manducatur. Et tunc quidem cum his manducat, quando dono gratiæ ſuæ laborantes, ab his ærumnis liberat. Tunc verò eoſdem manducat, cùm à peccatis prorſus iuſtificat. Tunc denique ab eis manducantur, cùm in corde ipſorum emundato ab operibus mortuis in latitudine charitatis delectatur. O vtinam, non ſicut Ionas à cete, ſed ab IESV, abſorberetur anima mea! O dulcedo meritorum IESV! O calor viſcerum IESV! O ſecretum pectoris IESV! Sicut cithara, ſonat mihi venter IESV! harmonia chordarum illarum in modulis ſuis, concentum cœli dormire facit. Rapitur ſomno delectabili, cui citharizat IESVS ſibilo auræ tenuis. Tympanizat quidem fortiter in Cruce, ſed cantat vtiliter in Euangelica prædicatione, pſallit ſublimiter in reſurrectione, iubilat dulciter in aſcenſione, perorat ſapienter cauſam pauperum ſuorum in paterna confeſſione. Math. 6. 11.

Anima IESV, *phiala aurea* eſt *plena odoramentis, quæ ſunt orationes Sanctorum.* Præ ſuauitate huius, ſi es in viſceribus IESV, non lanceam expaueſcis, quâ non odio inimici, ſed charitate CHRISTI ſuauiter vulnerata lancearis. A quo vulnere, quæ inter vbera ſua ſponſum collocauerat, & lanceâ viſcerum eius perforata, vitaliter non lethaliter languebat, excla- Apoc. 5. 8.

Cant. 2. 14. mat: *vulnerata charitate ego sum.* Visceribus misericordiæ suæ, charitas IESV, ab effusione, imò à perfossione lateris sibi non pepercit, vt te semel in ipsis cauernis pedum, manuum & lateris, quasi columbam per hanc aperturam receptum, ad omne suum consilium admitteret, gaudiis admisceret, diuinitati adiungeret, æternitati statueret, beatitudini Angelicæ adæquaret. Penetrent itaque viscera nostra, hæc *misericordiæ Dei viscera, in* Luc. 1. *quibus visitauit nos*, qui pinguedine & adipe benedictionum suarum pauit seu reparauit nos. Hæc viscerum Dei & hominis, ad inuicem per Dei dispensationem & hominis imitationem, replicatio seu reciprocatio, tam firmiter Deum & hominem complectitur, vt ipsum ad nostra flectat tuguria, & nos ad sua sustollat palatia, vt impassibilem Deum reddat nobis misericorditer compatientem, & adhuc mortalem hominem faciat ex Deo constanter inuisibilem.

Noli, ô anima Deum diligens & dilecta à Deo, breui & modico acu dilectionis aperiri, quia latus IESV lanceâ tanquam ostium magnum in cœlo apertum est, vt ad Patrem per eundem Filium populi innumerabiles confluentes nullas sustinerent in ingressu vitæ angustias; *Scindite*, inquit Ioel. 2. 13. Propheta, *corda vestra & non vestimenta vestra.* Si IESVS dilatauit sinum suum, vt per amplius & perfectius possideres tabernaculum non manufactum (id est non huius creationis) quare & tu non extendis sicut pelles Salomonis cor tuum; vt in eo deambulet & insiliat sine molestia hinnulus ceruorum? Extende totum te, vt totâ animâ, tota virtute dilatatus, eum diligas quem vt haberes totum, totum in cruce distentum consideras: Tali verò protensione, rupturam non timeas: incrementum namque non detrimentum nouit gignere extensio amoris.

Christus totus in cruce distentus.

Cingit etiam corda non scindit: non enim qui schismate & hæresibus ab vnitate Ecclesiæ scinduntur, hoc pane vescuntur: sed qui coagulo vnitatis moribus & fide Catholica, in idipsum conuertuntur. De hoc enim 1. Cor. 10. 17. pane (vt iam dictum est) ait Apostolus: *Vnus panis vnum corpus multi sumus.* Et alibi: 2. Cor. 10. 3. *omnes eandem escam spiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* In Canticis quoque, *vna est columba*; quia vna Ecclesiæ charitatis, vna soror, vna tunica CHRISTI. Separationem non recipit, scissionibus non assentit: Diuisioni, quâ filius meretricis partiri à Salomone decernitur, 3. Reg. 3. 25. *vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes*, Luc. 2. 15. obsistit, renouata parturitione innouati doloris, ex compassione in cruce pendentis, quem vna vni vnum, vnica vnicum peperit, in partes secari conspexerit. Mauult namque filii solatio carere quàm vnitatem scindere, iuxta illud, *si manus dextera scandalizat te, abscinde eam &* Math. 5. 24. *proiice abs te.* Mauult retinere viscera pietatis, amore vnitatis, postponendo filii solatium, quàm consentire crudelitati, diuidendo vnum.

Hæc vnitas Fidei & religionis communis panis est, sed fidelibus communis est, sed cui non communicat alienus, sed de quo non gustat hæreticus habet quidem Prophetarum quisque, habet propheticum panem appositum sibi, sed non soli. Habet nihilominus Apostolica mensa panes Euangelicos, in omnem terram manifesta prædicatione diffusos. Habet quisque

ordo Sanctorum, secundùm merita virtutum suarum, panem priuilegiatum quidem pro spiritali deuotione, sed non priuatum singulari ambitione. Quomodo enim ciues cœlestes, in republica sua, vsurparent peculiariter peculium beatitudinis, cùm tota hæreditas illa, vnum sit cohabitantium omnium patrimonium pro meritis? Equidem hæreditas seruorum Domini, vna est sed mansiones Sanctorum, pro varietate meritorum multæ sunt, quia *vnus panis, vnum corpus multi sumus.* In cœlo vnus panis, vita æterna, vnus panis, fides vel summa Trinitas. Refice animam tuam vnitate fidei, ne vel Deo infidelis, vel proximo importabilis sis.

Mansiones æternæ vitæ, variæ sunt pro varietate meritorum.

1. Cor. 10.

Vbi lucifer qui manè oriebatur, superbiendo humilitatem exuit; charitatem simul cum vnitate bonorum spirituum amisit. Vbi Adam charitatem creatoris, vxoris voluntati postposuit, Paradisi humilitate expoliatus, ad seipsum in seipso conturbatus: turbam magnam, multiplici cogitationum diffidentia in se vno fecit, quam mediator Dei & hominum vt tolleret & pacificaret naturas diuersas (hoc est diuinam & humanam) in seipso vniuit & vnitione illa, cœlestia simul & terrena confœderauit: quatenus omnis anima (tanquam per fidem CHRISTVM induta & renouata) communicaret Angelicorum spirituum societati, & vnum efficeretur cum spiritu Dei. Hic est ille panis qui in medio terræ salutem operatus est, pendens in medio duorum animalium, qui natus in medio terræ, salutem operatus est pendens in medio Ecclesiæ & Synagogæ. Hic est ille qui *in medio Ecclesiæ aperuit os suum*: quique princeps Sacerdotum, semper est in medio eorum. Hic est ille fructus qui in medio Paradisi positus, sanat omnes contritiones, releuat ægritudines, pascit vincentes, dispersos congregat, leprosos mundat, claudos curat, mortuos viuificat, cæcos illuminat, paralyticos consolidat.

Exod. 15.
Exod. 25. 31.

Hic est hastile candelabri quod habet tres calamos hinc & tres inde: nam innocentes per innocentiam adhærent ei, & iusti per iustitiam, peccatores per pœnitentiam, virgines per castitatem, Martyres per sanguinis effusionem: coniugati per eleemosynarum largitionem. Hic *lapis* est angularis *factus in caput anguli*: vt hinc, Angelus inde homo à remotis partibus conuenientes vnum caput haberent & esset *vnus pastor & vnum ouile.* Quare, non confundatur meretrix lauari in fossa altaris quam aperuerunt milites quando *foderunt manus & pedes* Saluatoris. Currat denique Naaman, à planta pedis vsque ad verticem leprâ perfusus: & aquis Iordanicis, septenaria purificatione mundatus, gratias referat mundatori suo. Occurrat cæcus à natiuitate, & linitis oculis à luto incarnationis Dominicæ, agnoscat à regalibus sedibus missum Omnipotentis Patris verbum. Ascendat paralyticus domum & quia non potest per ostium, intret per tectum sua peccata detegendo, non de meritis præsumendo. Per ostium namque intraret, si vestimenta sua non contaminaret: sed per tectum ascendit, quando (regno cœlorum vim faciendo) corpus mortificationi substernit, spiritum humilitati.

Psal. 117. 22.
Ioan. 11. 16.
Psal. 21. 17.
4. Reg. 5.
Ioan. 9.
Math. 1. 4.

Adultera ab accusatoribus proferatur, sed à digito scribentis in terra legem misericordiæ, misericorditer absoluatur. Nuntietur languens Lazarus,

Ioan. 8.

deinde pronuntietur dormiens, tandemque inueniatur fœtens, ſed animetur lacrymis, ſed voce reuocetur, ſed iuſſu vitæ ad vitam reſuſcitetur. Paſcatur turba eſuriens, tranquilletur aura ſeruiens, tangatur fimbria & ſanetur mulier menſtruis fluens, à quacumque detineatur infirmitate liberetur omnis accedens & credens. In ora veſtimenti latro poſitus vnguentum quod à capite in barbam barbam Aaron defluebat tangat, & de ipſis mortis faucibus ſalubriter reſpiret. O quàm cõmunis panis qui eis qui citra caſtra propter multitudinem & animarum immunditiam exulabant ſe aſſimilaret & ſibi aſ-
Matth. ſociaret! Denique ſic dicit; *venite*, inquit, *ad me omnes qui laboratis &*
11. 28. *onerati eſtis, & ego reficiam vos.* O IESV quem pater miſit paſcere populum ſuum, da nobis panem noſtrum, teipſum da alimentum vitæ in innocentia cordis tui & intellectibus manuum tuarum! O Domine IESV non viuit anima noſtra, niſi cibo tuo, non ſatiatur, niſi corpore tuo. Hic cibus, ſolummodo implet omne animal benedictione. Hic agit, ne egeat qui comederit.

CAPVT XX.

De Pane ſanctificato & ſacerdotali.

VTINAM forcipe de altari vnus de ſummo ordine Seraphim, labia mea emundaret tam ad loquendum quàm ad edendum panem ſacerdotalem. Auſu namque temerario tam periculoſum quàm præſumptuoſum
Iſa. 6. 6. eſt, immundis labijs ſiue inlotis manibus contrectare ſacroſancta myſteria, quæ digna tantùm miniſteriis contingi Apoſtolicis, arguunt irreuerentes, condemnant impudentes, deificant humiles. Nouis denique & variis veſtiendus eſt indumentis, Sacerdos oleo vngendus, multiformi ſanctificatione expiandus, & omni tempore in ſanctis recipiendus vt panibus ſanctifica-
Leuit. tionis reficiatur. Quid enim ſupplicii vel pœnæ, Sacerdos non ſacerdota-
10. 1. liter adminiſtrans, incurrat, vel lex ipſa demonſtrat in vltione ſeu vſtione filiorum Aaron, Nadab & Abiud, qui dum ignem alienum accendunt, in-
Math. cenduntur, vel exemplum Euangelicum manifeſtat, cum in tenebras exte-
22. 11. riores eiicitur qui ad conuiuium non veſtitus veſte nuptiali diſcubuiſſe legitur.

Priùs itaque explicandus eſt habitus ſacerdotalis, ac deinde cibus contemplandus; quia honeſtus cultus morum, cibum meretur Angelorum.
Leuit. Ait Dominus, agens de indumentis pontificalibus, in Leuitico: *Pontifex,*
21. 10. *id eſt, Sacerdos magnus inter fratres ſuos, ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis oleum, & cuius manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtituſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet, & ad omnem mortuum non egredietur omnino, ſuper patre ſuo non contaminabitur, nec egredietur de ſanctis, ne polluat ſanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ vnctionis Domini Dei ſuper eum eſt.* Allegoricè, CHRISTVS Pontifex eſt, id eſt, Sacerdos magnus *inter fratres* Apoſtolos ſuos, cuius auxilio, mortalitatis flumina, à ripa natiuitatis vſque ad littus mortis quaquaverſum profuſa; ponte crucis impoſito, ſiccis veſtigiis tranſmittimur

& accessum habemus ad Deum in nauigio sanguinis ipsius. *Fusum est autem oleum super caput* eius; siue quia conceptus est de Spiritu sancto, siue quia non ad mensuram datus est ei spiritus. *Manus* quoque *eius sacerdotio consecratæ sunt*; cùm ad populum non credentem, tota die extensæ & in ligno crucifixæ proprio sanguine ad aspergendos populos consecratæ atque dedicatæ sunt. Vestitusque est sanctis vestibus, id est, Virtutibus charitate, iustitiâ, patientiâ, fortitudine in passione, siue gloriâ & honore in resurrectione.

Caput suum non discooperuit, quia diuinitatem suam in passione celauit, vel in diuinitatis natura à Patre se nunquam separauit. Vestimenta non scidit, quia vnitus semel homini Deus, Verbum nunquàm à carne recessit. Ad omnem mortuum non ingreditur omnino; quia peccatum non fecit vel contraxit, neque in conceptione neque in morte. Super patre suo & matre non est contaminatus; quia Ioseph pater eius (officio scilicet administrationis, non commixtione generationis) Virginem non cognouit in contaminatione libidinis, & Maria mater, non de viro sed de Spiritu sancto, inuiolata concepit & incorrupta peperit. Non egreditur de sanctis, quia etiam cùm esset cum hominibus in terris, semper tamen fuit & est cum Patre in cœlis. Non polluit sanctuarium Domini, quia caro eius non vidit corruptionem. Hæc breuiter, de habitu summi sacerdotis, scilicet CHRISTI prælibauerim. Habet ergo moraliter, templum sanctum Dei (quod est anima fidelis) Pontificem suum, id est, animum qui est Sacerdos magnus *inter fratres suos.* Quot enim ab anima motus procreantur: quasi tot fratres, animo adnascuntur.

Ioseph, Christi pater, officio administrationis.

Leuit. 21. 10.

Super caput autem eius fusum est vnctionis oleum, cùm pinguedine deuotionis mens diuinitus refunditur, & suauitate chrismatis assidua meditatione refricatur. Manus in sacerdotio consecrantur, cùm carnis opera mortificantur, & quæ beneplacita sunt Deo sine intermissione operantur. Vestitur sanctis vestibus, cùm adornatur sanctis virtutibus. Caput suum non discooperit, cùm prauam cogitationem ad mentem non admittit. Vestimenta non scindit, cùm Sacramenta suę regenerationis, criminaliter peccando non excedit. Ad omnem mortuum non ingreditur, cùm in consensum peccati non ducitur. Super Patre non contaminatur, cùm Creatorem suum offendere malè credendo vel peruersè operando veretur. Super matre etiam non contaminatur, cùm intentio bona, nulla corruptionis malignitate vitiatur. Sanctuarium Dei non polluit, cùm se immunem à consensu illicitæ delectationis custodit. Hæc de habitu sacerdotali mystico & Angelicæ contemplationis non indigno, summatim perstrinximus, vt cùm quali veste manducare debeat panem suum Sacerdos, exprimeremus.

Præthereà, debet pectus ornare; Superhumerali humeros tegere; tunicâ lineâ, id est camisiâ strictâ, totum corpus operire; cydari caput redimire: balteo vtrumque simul & tunicam & superhumerale, arctiùs ad corpus aptare: fœminalibus, turpitudinem operire, laminamque auream, titulo summi nominis insignitam, super cydarim; ad complementum gloriæ

& decoris pontificalis superponere. Linea quoque stricta, corpori debet adhærere, ita strictis manicis, vt nulla ruga in ea sit, descendens vsque ad crura; quæ Græcè ποδήρης, id est talaris dicitur. His octo generibus vestium Pontifex cùm sacrificare, id est panem suum comedere vult induitur. Omnis autem Sacerdos, quamuis non sit Pontifex, quatuor ad minus: videlicet, fœminalibus castitatis, tunicâ lineâ charitatis, balteo continentiæ, cydari summæ reuerentiæ vestitur: Pontifex verò omnibus insignitur. Qui enim gradu honoris excellit, merito virtutum, æquè transcendere alios debet Cuncta verò hæc, de auro preciosisque coloribus fiunt, quia nihil vile ac sordidum in sacerdotis ore, opere vel cogitatione decet apparere.

Sap.18. 24.

Sacerdotum Iudæorum, quatuor indumenta.

Videndum etiam est vbi coquant sacerdotes carnes suas, vel vbi comedant panes suos. Ezechieli ostensus est locus vergens Occidentem, & dictum est ei: *Iste est locus vbi coquent sacrificium, & non efferent in atrium exterius.* Et paulò post: *Et culinæ fabricatæ erant subter porticus per gyrum & dixit ad me, hæc est domus culinarum in qua coquent ministri domus Domini victimas Domini.* Quid hæc significant? Locus vergens ad Occidentem, mortis designat cogitationem. Hîc Sacerdotes, pro peccato & pro delicto coquunt, cùm cruditatem malorum suorum deuotæ Deo mentes diuino feruore bulliunt & conflagranti vaporatione spiritus, tam quotidiana quàm criminalia peccata consumunt. Pro peccato coquit, qui pro admissis malis, anxiè gemit. Pro delicto similiter coquit, qui pro negligenter omissis, redarguere se acriter nouit. In atrium exteriùs non sunt efferenda sacrificia, quia agi non simulari debet pœnitentia: qui enim sine contritione, cum simulatione peccatum confitetur, Sacrificium suum effert exteriùs. Qui ieiunat vt videatur religiosus, inde polluitur, vnde populus sanctificatur.

Ezech. 46. 24

Peccata tam quotidiana quam criminalia. Pœnitentiam egere oportet non simulare.

Seorsum itaque victima Domini abluenda, seorsum coquenda; ne aura populi contingatur, ne concursu carnaliter viuentium obruatur. Lauent Sacerdotes corda sese immolantium altissimo Deo, per veram confessionem, coquantur per iniunctam satisfactionem. Sed vbi? In interiori atrio, vbi sunt quatuor anguli atrii, & rursum atria singula in atriis singulis. Interius atrium est latens conscientia: in qua sunt quatuor anguli, timor videlicet & cupiditas, gaudium & dolor. Habet omnis anima istos quatuor angulos per circuitum, quia aliquando timore deprimitur, aliquando cupiditate euagatur, aliquando gaudio effertur, aliquando dolore afficitur. Infra hunc circuitum, tota vitæ humanæ rota semper circumagitur: nunquam vltra, nunquam extra hos angulos anima viuens in corpore & sentiens educitur. Vnde Salomon: *Girans girando vadit spiritus, & in circulis suis reuertitur.* Mobilitate namque naturæ suæ, humanus spiritus diuersis motibus circulariter agitur, vt modo gaudeat, modo doleat, modo cupiat, modo timeat. Nimirum in vno atrio, quatuor sunt anguli, quia in vno spiritu siue anima quatuor passiones sunt animi. Atriola verò in singulis atriis disposita, priuatos motus in generalibus istis affectionibus inesse significant.

Satisfactio iniūcta.

Eccles. 1. 6.

Fortè ista animi affectione, rerum varietates notat Psalmista, vbi ait ad Dominum: *tuus est dies & tua est nox, tu fabricatus es auroram & solem.* Per diem enim, sancta cupiditas: per noctem dolor, per auroram

Psal. 37.16.

timor qui est initium sapientiæ: per solem gaudium designatur. In anima quoque IESV, non fictè sed verè, eædem affectiones fuerunt, teste Euangelio vbi legitur, exultasse & doluisse & timuisse, & voluisse; duntaxat ex potestate permittens ad se accedere humanos affectus, non ex infirmitate vel necessitate dominante nolens opprimere. Ecce locus, vbi coquent sacerdotes pro peccato & pro delicto, quatinus ignis diuinus iugiter quatuor angulos nostros possideat, vt Deum cupiamus, vt Deum timeamus, vt in Deo doleamus, vt cum Deo gaudeamus. Postquam autem, vbi carnes coquantur ostendimus, vbi etiam edantur cum panibus requiramus. Legitur in Exodo, quòd obtulerit Iethro cognatus Moysi holocausta & hostias Domino, ac deinde subinfertur. *Venerunt Aaron & omnes seniores Israël, vt comederent cum eo panem coram Domino.* Ecce locus vbi sacerdotes & seniores Israël panem comedent, *coram Domino,* inquit.

Chri- stus quomodo passus sit humaniter.

Exod. 18.

Puræ & sanæ conscientiæ est, posse claritatem incircumscripti luminis vultus Domini excipere. Primus præuaricator sathan, ideò de cœlestibus *sicut fulgur cecidit,* quia sicut in veritate stare noluit, sic æquitatis diuinæ radios, meritò tanquam lucis refuga præ confusione apostasiæ suæ exhorruit. Sic Adam, latibulum in ficulnea requisiuit, quia piaculum confusionis in comestione vetiti pomi in pudendis suis impudenter transmisit. Sic Cain, à facie Dei, cum omni peccatorum suorum progenie fugit. Sic, *omnis qui malè agit, odit lucem.* Huiusmodi panem pollutum stercore, absconditum, in abditis comedunt. Vnde Psalmus: *de absconditis tuis adimpletus est venter meus, ego autem cum iustitia apparebo conspectui tuo, satiabor cum apparuerit gloria tua.* Hic est panis Sacerdotum, scilicet gloria Dei. Aptè proculdubio, præmisso habitu edentium, ostensâ officinâ coquendorum ciborum, loco etiam assignato vbi edant panem Sacerdotes, consequenter apponitur panis paratus spiritaliter ad vsus eorum. Gloria Dei, ô anima Sacerdotalis, panis tuus est. Si extra gloriam Dei, aliquid quæris, oblita comedere panem tuum, siliquis porcorum vesceris quibus vesci illicitum est.

Luc. 10. 18.
Gen. 3.
Gen. 4.
Ioan. 9. 20.
Psal. 16. 15.

Gloria Dei est panis sacerdotalis.

Quid ergo est quod dicitur de Sacerdotibus; *Peccata comedunt populi*? An gloria Dei sunt peccata populi? Absit! Sed gloria Dei est, comedere peccata populi orando vt deleantur, redarguendo vt sanentur. An non est gloria Dei consumptio peccati? Sumit quidem peccata populi, Sacerdos in Confessione, sed consumit in oratione. Nam sic destruitur iniustitia peccati & statuitur iustitia Dei, cùm reuertitur impius à cogitationibus suis, & derelinquit viam suam, corrigendo errorem & apprehendendo veritatem. Sic vitulum conflatilem quem conflauerat & coluerat populus Israeliticus, Moyses priùs in ignem redegit, & tunc in escam & potum populo eidem tribuit, profectò insinuans ardore contribulati spiritus comburendas & comminuendas à seipso malas ad inuentiones suas, deinde accusatione masticandas, atque execratione absorbendas, ad vltimum digna vltione, membra peccati punienda & egerenda. Ecce quomodo comeditur à populo, vitulus peccati! Vis denique videre sacerdotem, quomodo comedat peccata populi? *aut dimitte,* inquit, *eis hanc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti.*

Exod. 32.

Exod. 32. 32.

Reuera coram Domino ſtat iſte, & panem ſuum manducat! Gloriam namque propriam ſibi non minuit; & populo ſic orans veniam impetrauit: Fregit panem, cùm correxit errorem, comedit, cùm orationem fudit. Fregit, inquam, panem cùm tenuit peccatorem, comedit autem cùm retinuit Iudicem. Buccella panis ſacerdotalis eſt, Deum iratum mitigare, populum diſtrictiſſimè malis ſuis coërcere. Non verò ante, ad parcendum rogandus eſt Deus: niſi ceruicem Doctorum diſciplinæ & correptioni ſuppoſuerit populus. Primò peccatum deſtruatur, & ſic vindictæ diuinæ rumphæa plicabitur, aut placabitur. Si rubiginem peccati exterminaueris, vires ignis gehennalis extenuabis: flamma enim purgatrix vitæ, ſi mortem præceſſerit non ſequitur poſt mortem vltrix. Molliùs ipſe & meliùs, ſpinam à te extrahere poteris ſi peccatis renuntiaueris, quàm in iudicio, manum ſuſtinere zelantem & penetrantem vſque ad medullam, ſi contumaciter in malo perſtiteris. Quòd ſi propria manu nequiueris, adhibe linguam & labia Sacerdotis: *labia* enim & lingua *Sacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, &*
Mal. 2. 7. *legem requirunt ex ore eius.*

Habet itaque in labiis Sacerdos, ſcientiam obſtetricandi ſiue abſtrahendi dolores vulnerum, cruores plagarum & prurigines cicatricum: vnde &
Luc. 16. vulnera Lazari, lingunt canes Diuitis. *Corruptæ ſunt*, inquit ille, qui celauerat vel reiterauerat peccata ſua, *cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ.*
Pſal. 37. 6. Inclinet igitur ſe Sacerdos condeſcendendo infirmitatibus lapſorum, ſicut & CHRISTVS, *inclinans ſe digito ſcribebat in terra.* Non circumli-
Ioan. 8. 6. get *carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui*, id eſt, non perfunctoriè aut
Agg. 2. 1. verbotenus compatiatur delinquenti & confitenti, quia huiuſcemodi tactu non ſanctificatur quicquid tetigerit. Sic enim legitur in Aggeo: *interrogo*
Agg. 2. *Sacerdotes legem, dicens: ſi tulerit homo carnem ſanctificatam in ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate eius, panem aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: nunquid ſanctificabitur? & reſpondebunt, Non!* Itaque, non in ſummitate pallii, caro ſanctificata aſſumenda eſt, ſed in profunditate cordis, quia non ſpecies pietatis, ſed virtus radicata in medullis animi ſanctificat. Panis confitentis, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnis cibus non ſanctificatur, ſi tantùm de ſummitate pallii tangatur, quia neque humilitas, neque ſapientia, neque deuotio, aut quælibet virtus, illum ſanctificat qui non *ex toto corde & ex tota*
Deut. 6. *anima, & ex tota virtute* Deum, ſed in labiis tantùm diligit. Idcircò, inclinet ſe tota condeſcenſione ad terram confitentis peccata ſua Sacerdos, quia non poterit ſcribere, niſi ſtuduerit ſe humiliare.

CAPVT XXI.

De Pane qui coquitur in clibano.

TRia quædam proponenda & exponenda occurrunt, vbi tractare de pane qui coquitur in clibano volumus; ac priùs inſpiciendum, quis ſit clibanus & quis panis, & quo igne vel clibanus ſuccendatur vel panis decoquatur. Compendioſè igitur dicendum eſt, quia clibanus, vterus eſt

virginalis, ignis, gratia sancti Spiritus, panis, Incarnatio Filii Dei. Virgo Verbo incarnando, vteri & cordis locum parat, Spiritus sanctus mansionem parat, ipse Filius, nuptialia fœdera Verbi & carnis legitima copulatione conciliat, Gabriel Archangelus iura connubii hinc inde allegat, Ioseph, vices portitoris agens, solatia ministrat & salaria & pretia & legatione sportularum implorat. Deinde videndum, quid operetur vnum quodque horum, & vnde sit origo singulorum. A nobis est Virgo, à summa Trinitate, spiritus sancti obumbratio, ab vtraque partium, tam Patris scilicet quàm Virginis, Filii generatio. Nam Verbum, de Patre, caro de Virgine. Quomodo autem in fine temporum, hic figuratiuus panis fieret, vbi quando & à quo, *à diebus æternitatis* decretum est. Oportuit nempe, hunc priùs clibanum, non vili stemmate neque more consuetudinario fabricari, quatinus in plenitudine temporis, panis qui dat vitam mundo de cœlo descendens, pro dignitate sua, congruum inueniret locum vbi posset opportunè carnem assumendo decoqui.

Virgo igitur virginum clibanus est ad panem suscipiendum, non consumendum vel vtendum. Ignem enim vrentem nunquam admisit, quæ carnis concupiscentiam non sensit: Ignem fumantem non suscepit, quæ non concepit iniquitatem: Ignem consummantem non nouit, quæ rorem de cœlis in corde & ventre plenissimè accepit. Virgo, inquam, hæc non solùm clibanus est, spiritum suscipiendo, sed thalamus, Deum concipiendo, templum quoque castè viuendo. Clibanus est, prorsus dignè conuersando, thalamus ineffabiliter concipiendo, templum, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem se offerendo. Clibanus ad panem præparandum, thalamus, ad Sponsum excipiendum, Templum ad Pontificem intromittendum. Clibanus ad victum esurientium, thalamus ad sobolem Christianorum, Templum ad emundationem delictorum. Clibanus ad vitæ sustentationem, thalamus amplexus iocunditatem, Templum ad nouæ vitæ dedicationem. Clibanum inflammat Spiritus sanctus, thalamum fœcundat, Templum consecrat: Ignis in clibano, Sponsus in thalamo, Sacerdos in Templo: In clibano panis decoquitur, in thalamo vterus imprægnatur, in Templo Altissimus pacificatur. Panis nouus à clibano, noua progenies à thalamo, plebs renouata procedit à Templo.

Virgo Deipara, est clibanus diuinus.

Virgo Dei para est Dei Thalamus & Templum.

Non ardet clibanus, libidinis ardore; non corrumpitur vel violatur thalamus, virili contaminatione, non prophanatur Templum, infidelitatis conspersione. In clibano recalescimus, in thalamo pubescimus, in Templo natiuitate bona senescimus: Pistores circa clibanum, virgines circa halamum; Cantores excubant ad Templum. Labor in clibano, quies in thalamo, cantus in Templo. A clibano, ad thalamum à thalamo, ad templum properamus. In publico exponitur clibanus, in absconditoreponitur thalamus, in excelso templum superponitur. Clibanus est Virgo in Ioseph desponsatione, thalamus in spiritus imprægnatione, templum, in Filii natiuitate. Quasi plebeia quidem desponsatur, sed tanquam cœlestis virgo, virtute diuina Ioseph ignorante imprægnatur. Tanquam templum, agni carne, in visceribus maternis & sanguine purificatur. Carbones Virtutum, in clibano; emissiones Paradisi in thalamo, thimia-

mata orationum miniſtrantur in templo. Adſtat Ioſeph clibanô, flammam grauidati vteri videns, ſed ignem imprægnantis, cuiuſmodi ſit, non intelligens. Panem quis intromiſerit obſtupeſcit, cùm ſigna virginitatis vndique clauſa & immutilata, ſollicitè ſatagens reperit. Ianuis clauſis, perſentit panem Angelorum in clibano incœpiſſe iam decoqui: ſed quomodo miratur, & quis ſine via apertionis intulerit! Sic incredibiliter & extra ſenſum humanum reputat neſcire poſſe, vel quomodo abſque ſigilli interruptione extrahere poſſit!

Dei myſteria non diſcutere ſed venerari & credere debemus.

Sed deſinat mirari, quia ſic operatur, cuius diſcutere facta non debemus, ſed credere & venerari. Qui præter ſenſum humanum, humanis viſceribus Verbum ſuum condidit incarnandum, ſupra intellectum noſtrum, proferre potuit incarnatum. Tam denique facile exibit panis, quàm ſine obſtaculo, aduenit ignis. Nam ignis panem & decoxit & extraxit. Coquens carnis Verbum inſeparabiliter vniuit: extrahens ad inſtructionem generis humani, mundo, mundi creatorem & redemptorem obtulit. Ignis iſte clibanum illuſtrauit & confirmauit, panem coxit & confortauit: Et panem quidem quodammodo præceſſit, dum in Virgine præuenit & ſuperuenit, ſed nullo modo deſeruit, dum ab eo & à Patre ſemper procedens, in eo ab ipſa conceptione totus interminabiliter requieuit. A calore adhuc huius ignis tam odorem quàm ſaporem ſuum panis iſte mutuauit, adeò vt ſi ignem gratiæ ſenſeris, quaſi pane fidei guſtato reficiantur animæ viſcera, & rurſum ſi panem humilitatis ſumpſeris, recaleſcant (velut ſi ignem tetigeris) interiora tua. Suauiſſimus odor tam ignis quàm panis, vnus & indifferens, corruptiones quaſque huius aëris, & malitiâ Principum tenebrarum harum infecti, non diſſimiliter medicatur.

Iam iam ſubeundus eſt thalamus, & quo lectulo, Sponſus cum Sponſa ſua cubet & fruatur cupitis amplexibus contemplandum, & vt admittamur, quodammodo attendendum. Ibi certè mutua libantur oſcula; ibi Sponſo reſumuntur verba Sponſæ fragrantia vnguentis optimis, ibi texuntur ſubtilia deſideriorum fila, ibi ordiuntur veſtimenta tam linea puriſſimæ actionis, quàm ſerica Angelicæ contemplationis, ibi denique fiunt Sponſus & Sponſa, vna caro, vna anima & vnus ſpiritus. Sponſus refundit in Sponſam quicquid in ſe habet dulcedinis, quicquid honoris & poteſtatis. Denuo, mutua viciſſitudine, in ſeipſo reſumit ab ea quicquid paupertatis, quicquid amaritudinis, quicquid contumeliæ eſt & paſſionis. Hac commutatione, ipſa proculdubio ditatur, ſed ipſe non minoratur, ipſa melioratur, nec ipſe ſua maieſtate priuatur. Nam amarum noſtrum vertit in dulce ſuum, opprobrium in gloriam commutat, *de ſpinis* noſtris *colligit ficus, de rubo vindemiat vuam*, de morte vitam, de paſſione mercatur gloriam.

Luc. 6. 44.

Sponſus iterum, quia gigas eſt magnitudine, ſol pulchritudine, leo fortitudine, abyſſus ſcientiæ profunditate, Deus æternitate. Sponſa verò puella ætate, paruula quantitate, Æthiopiſſa coloris nigredine, fœmina debilitate, fatua in omni prudentia & arte. Idcircò in thalamo contraxit ſe, *paulò minùs minoratus ab Angelis*: exuit ſe veſtimentis gloriæ accinctus cilicio, depoſuit fortitudinem, circundatus infirmitate, abſcondit ſapientiam, vt

Heb. 2. 5.

(iumentum

(iumentum factus) in derisum esset tota die omni populo, æternitatem dissimulauit, factus sub Sole, vt quasi cum tempore temporaliter curreret, nec deficeret. Os illud Altissimi collatum & coarctatum est modicitatioris Sponsæ: *manus tornatiles* quæ cœlos tetenderunt, affixæ sunt manibus vulneratis conuulneratæ, pedes pedibus compeditis adhæserunt, venter ventri conglutinatus est. Res equidem pia, cùm infinitè immensus adbreuiatur ad deiectum, sed nihilominus mira, cùm reparatur ad vnitatem personæ filii Dei, natura filiorum Adæ. Cant 5. 14.

Egrediamur jam cum Sponso de cubili, & cum Sponsa de thalamo. Accedamus ad templum inter vestibulum & altare, vt videamus & intelligamus sacerdotem nostrum sacrificiorum officia consummantem. Pontifex hic, secundùm ordinem Melchisedech, super cuius caput fusum est vnctionis oleum, & cuius manus in sacrificio consecratæ sunt, *super Patre suo & Matre non contaminatur.* In templo vteri virginalis, in singulis pontificalibus ornamentis ad offerenda redemptionis nostræ sacrificia, ad altare crucis non sine sanguine proprio processit, & quæ in terris siue quæ in cœlis sunt pacificauit. Hic Arca sanctificationis, hic tabulæ testamenti, hic virga Aaron quæ fronduit, floruit, germinauit, & nuces protulit. Hic propitiatio siue propitiatorium, hîc sanctum & sanctum Sanctorum. Sunt phialæ, thuribulum, incensa multa, altare de terra & sacramentaliter, cuncta hic reperiuntur quæ figuraliter in tabernaculo Moysi seu in templo Salomonis, in vmbra veritatis depinguntur. Quid enim est oleum chrismatis, siue de purissimis oliuis quod funditur super caput IESV, vt meritò filius olei vocetur, aut vnguentum exinanitum, nisi gratia Spiritus sancti quâ vnctus est præ participibus suis, ab ipsa die conceptionis? Quæ manuum consecratio, nisi in cruce extensio vel clauorum confixio? Quid est, super patre non contaminabitur, nisi quòd à Patre, æqualis in omnibus genitus nequaquam (vt supra dicitur) aliqua minoratione æqualitatis exterminatur? *non enim rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Quid rursum est *super matre non contaminatur*, nisi quia non de viro, sed de Spiritu sancto concipitur? Leuit. 21. 11. Philip. 2. 6. Leuit. 21.

Præterea de fœderis, vel potiùs sanctificationis quid aliud dicam, nisi quod & Mater arca est fœderis, continens in se quicquid est sanctificationis vel creaturæ vel creantis; & Filius in matre similiter arca sanctificationis est potiùs existens, quàm continens sanctificationum sanctificationem? Habet autem tabulas Testamenti, quia in corde eius, vniuersa describuntur mandata vitæ & pacis. Habet & virgam Aaron, *Virga æquitatis, virga regni eius.* Fronduit quoque in natiuitate, floruit in resurrectione, germinauit in ascensione, nuces protulit in Spiritus promissione vel missione. Nostra quoque virga seu Virgo, fronduit credens Angelo, floruit concipiens in vtero, germinauit pariens ex vtero, nuces protulit fugiens in Ægyptum cum Filio, vel videns eum pendentem in patibulo. Filius est nostra apud Patrem propitiatio quia interpellat pro nobis: Mater apud Filium, quia rogat pro culpis nostris, Filius est Sanctus Sanctorum, quia Deus Deorum: & Mater est Sancta Sanctarum, quia Virgo Virginum. Filius ha- Ps. 44. 7. Mater Dei est nostra apud filium propitiatio.

Zz

bet phialam purissimæ carnis, vt ab ea sumatur poculum vitæ: Mater similiter, in omni conuersatione sua, casta & munda, præbet nobis exemplum conuersandi sine querela. De thuribulo Filii, Pater odoratur incensum propitiationis; de thuribulo Matris, tota perfunditur domus angelicæ conuersationis. Filius est altare de terra sancta, quia corpus habet de Matre sine macula, in quo cremantur haulocaustomata dum condonantur peccata; Domina nostra nihilominus altare est terrenum, quia refugium est miserorum.

Domina nostra S. Deipara est refugiũ miserorum.

Et quid ampliùs ei assignare possumus diuini muneris & honoris, quàm (vt quod verum est fateamur) genitricem eam Dei esse & hominis? Infra hoc dicitur quicquid in eius commendatione offertur. Si cœli reginam, si Angelorum Dominam, vel quodlibet aliud excellentissimum, tam ab humano corde, quàm ore excogitatum protuleris, non adsurget ad hunc superindicibilem honorem quo creditur & prædicatur Dei genitrix. His tandem de clibano dictis, parum pro materia, conferamus tamen adhuc clibano materiali, vterum Virginis & claustrum nostræ religionis: In clibano etenim multa lignorum congeries succenditur & panis decoquitur; in claustro, multarum obseruantiarum disciplina tenetur, vt à cruditate veteris vitæ anima sæcularis, in soliditate veri amoris confirmetur; in virgine omnium virtutum chorus adunatur, vt rex virtutum suscipiatur. Clibanus ardet igne materiali, claustrum feruet dilectione spiritali, Virgo æstuat amore speciali: totum operatur ignis in clibano, virtus charitatis in claustro; Spiritus sancti obumbratio vel Trinitatis sanctificatio in Virginis vtero. Carbonum & cinerum reliquiis emundatur à coquente pauimentum clibani, à superstitione inutili & cogitatione sæculari, per Rectorem simplicitas claustri, à desiderio carnis, inuariabile propositum Virginis.

Claustrum religiosorum simile est Clibano.

Temporalis vitæ subsidium paratur in clibano, æternitatis remedium in claustro, vniuersalis redemptionis commercium in vtero. Vapor ignis accensus conseruatur in clibano, feruor Religionis in claustro, æternitatis amor in Virginis vtero. Pasta mollis accedit ad clibanum, debilis anima ad claustrum; caro passibilis non quidem aliunde accedit, sed de ipso & in ipso vtero virginali concedit in CHRISTVM. Non sparsim seminatur, sed deponitur in clibano, non diuisim sed conjunctim debet seruari ordo in claustro, non minutatim vel guttatim, sed totaliter ipsam diuinitatem Verbi concipit siue parit virginum Virgo: pasta non informis, sed tornata & formata coquitur in clibano: Ordo non sine regula, sed certâ formâ stabiliri debet in claustro: Naturam humanam, non sine septiformis gratiæ acceptione concipit & edit Virgo: De panibus bene spirat clibanus, Religio claustralis de virtutibus, pium exemplum præbet fidelibus sæcularibus, virtutes virginis, odorem placabilem reddunt etiam Angelicis stationibus: De pane clibani nutritur caro, de instructione claustrali anima de fructu Virginis tota simul Ecclesia. Currant pauperes prò pane ad clibanum; humiles pro pietate ad claustrum; omnes homines, pro communi salute ad virginis templum. Huc vsque detinuimus stylum, in assignanda

Currãt homines ad virginis tẽplum pro cõmuni salute.

comparatione clibani, claustri & virginalis vteri.

CAPVT XXII.

De Pane frixo in sartagine.

CLibani sudoribus facie adhuc madefacta sartaginis continuamus frixaturam, vtiles sed laboriosas vexationes, hac tamen vna & præcipua consolatione artus, ad subeundam sartaginem lætiori studio opponimus, quia sine oleo similam in ea non frixabimus. Nam oleo conspersa simila & absque fermento in sartagine coquitur. Quid autem à facie olei non mollescit? Virtus lacessita jamjam expirans olei beneficio reparatur, vlcera fouentur, aspera leniuntur, amara dulcescunt, tenebræ rarescunt, arida liquescunt. Ignem torrentem, quomodo ferret sartago si non perfunderetur oleo? certè cibum non coqueret, si arderet, si absque oleo carbones videret. Priùs itaque sartago impinguetur oleo, & sic, oleo litam laganam non consumet pœnaliter sed coquet vtiliter. Sed videndum quid sit sartago, intelligitur autem tripliciter. Nam crux IESV sartago ferrea est, zelus quoque animarum saluandarum, in Rectoribus sartago est, nihilominus & confessio peccatorum siue pœnitentia, sartago ferrea est.

Melius lassa. Fortè clarescunt.

Sed vtinam zeli sartago vel confessionis, sic refunderetur & impleretur oleo pietatis & pacis, quomodo superfusum redundauit in ipsis etiam Persecutorum carbonibus, oleum sartaginis CHRISTI. Denique, attende supercrescens & efferuens oleum Dominicæ crucis vel sartaginis. Pungebatur, impinguabatur, cruentabatur, crucifigebatur, flagellabatur, conspuebatur, simila carnis redemptoris in sartagine crucis, & quid ebulliebat nisi verbum patientiæ tanquam oleum oliuæ? Quò enim acriùs fremebat Iudæorum quasi carbonum, sæuiens flamma, eò vnctuosiùs respergebat adstantes, bullientis olei vnda. Aspice denique undam resilientem de sartagine, non præ impatientis murmurio, sed præ amantis desiderio. *Pater*, inquit, *ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.* Implorat hæc vnda olei illuminationem, non infert excæcationem. Quasi autem elanguet ante passionem non minùs quidem amando, sed tamen minùs propter obstaculum carnis aperiendo oleum in corde *Filii olei.* Tunc verò in sartagine bulliens cœpit non solùm effluere benefaciendo, sed efferri vltra mundi (quasi sartaginis) capacitatem moriendo, immò redimendo.

Confessio peccatorum est sartago ferrea.

Mouebatur quidem in sartagine, passionibus inflammatum, sed non amouebatur à charitate, doloribus exacerbatum. Simila quoque corporis immaculati appendebatur in sartagine ferrea; videlicet, cruce dura & contumeliosa; sed superfuso oleo vngebatur ne vreretur; quia plenitudine gratiæ consolabatur ne in vindictam persecutorum irasceretur. Cùm enim CHRISTVS moritur, magis vngitur; nam quò fortiùs premebatur, eò vberiùs, oleum sine amurca emungebatur, nec exsiccabatur humor benedictionis, cùm vndique excandescebat furor maledictionis. Vnde Patriarcha Iacob expauens tam furorem quam immanitatem sceleris Scribarum &

Pharisæorum, abominabatur persecutores CHRISTI, dicens: *Simeon & Leui fratres, vasa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non veniat anima mea & in cœtu illorum non sit gloria mea, quia in furore occiderunt virum & in voluntate suffoderunt murum, maledictus furor eorum, quia pertinax & indignatio eorum quia dura.* Per hos Scribæ & Pharisæi intelliguntur de Simeone enim Scribæ, de Leui sacerdotes existunt. Hi sunt vasa iniquitatis bellantia qui *cogitauerunt iniquitates in corde*, dicentes, *tollamus eum de terra viuentium.* Hi denique in furore suo occiderunt virum tradentes & clamantes Pilato, vt crucifigeret eum, & in voluntate injusta Iudæi suffoderunt murum, qui se opponebat *pro domo Israël*, & qui est *nobis turris fortitudinis à facie inimici. Furor eorum pertinax, & indignatio dura*, quia Pilato judicante illum dimitti, clamabant; *si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris, Tolle, tolle, crucifige eum.* Ecce carbones, ecce stridentes fuscinulæ prunas admouentes & sartaginem, scopulis linguarum maledicarum allidentes.

Gen. 49.

Iob. 19. 12.

Sed quid, nihil proficiunt; immò deficiunt, non effunditur in iræ commotione sartago, non turpem sonum emittit comminationis, non arescit os eius, dilectionis exinanitione, non liquescit inimicorum condemnatione. Flamma quidem vel CHRISTI diligentis, vel populi persequentis; sed illius miserando, istius occidendo, diffunditur *super fornacem, cubitis quadraginta nouem*: sed intra sartaginem velut in fornace Babylonio, ros descendit, & extra solummodò debacchantes incendit, non conflatione puerorum se vlciscentium, sed iusta & consueta vltione malè agentium. Nam sicut vipera genitricis vitalia nascendo disrumpit, sic malitia conscientiam de qua oritur, nunquam punire desistit, & priùs destruit locum natiuitatis suæ, quàm inficiat innocentiam simplicitatis alienæ. Videamus itaque iam, quid Lex loquatur de sartagine, *Si oblatio tua*, inquit, *fuerit de sartagine simila conspersa oleo & absque fermento, diuides eam minutatim & fundes super eam oleum.*

Dan. 3. 47.

Malitia perpetuò torquet conscientiam.

Leuit. 25.

Sartaginem diximus esse crucem, in qua simila oleo conspersa decoquitur, cùm CHRISTVS plenus veritate & gratia pro nobis immolatur. Absque fermento est simila, quia nulla macula originalis seu actualis delicti in CHRISTO est aliquando reperta. Dinumerauerunt ossa eius in sartagine frigentes eum, vt à planta pedis vsque ad verticem, nulla pars corporis à pœna vacaret, quatenus totum leprosum nostrum in culpa & pœna, toto se leproso in pœna sine culpa, sanaret. Diuide minutatim, modò clauos in pedibus, modò in manibus, modò spineam coronam in capite, modò velamen in oculis, modò lanceam in latere, modò flagella & denudationem totius corporis, modò in auribus verba improperii reuoluens, & funde super eam oleum, vt passionibus eius compatiaris, non ei aliquid conferendo sed tuæ animæ vel fratribus pro quibus mortuus est subueniendo. Nunquam ad sartaginem vel ad similam quæ coquitur in sartagine, accedendum sine oleo, quia nunquam sine deuotionis compunctione, recogitari debet CHRISTI passio. Super eam funditur oleum, cum pauperibus CHRISTI pro CHRISTO impenditur beneficium.

Delictum originale & Actuale.

Christi passionum

De hac ſartagine dicitur Ezechiëli Prophetæ: *ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & ciuitatem*: quæ enim ſumenda eſt nobis ſartago ferrea, quàm diſciplina CHRISTI, quæ quamuis aliquantulum carnalitati noſtræ dura appareat, tamen apprehendenda & ponenda eſt inter nos & ciuitatem, vt hoc ſigno communiti in frontibus, non pereamus cum ciuitate ſanguinum quæ occidit Prophetas; ſed cum Raab ſaluemur à generatione peſſima, appenſo coccino ſanguinis agni in poſtibus ſiue in feneſtra domus. Hoc ſignum namque exterminator Angelus reueretur, & non interficit ſignatos Thau, qui portat vas interfectionis & ſcriptorium *ad renes ſuos*. Hucuſque de ſartagine Crucis; iam videndum eſt de ſartagine zeli. Dicit Gregorius nullum Deo tale eſſe ſacrificium, quale eſt zelus animarum. Aptè autem, zelus vocatur ſartago, quia ſicut caro in ſartagine ab humiditate ſua deſiccatur; ſic zelo ſancto anima à ſuperfluitatibus ſuæ carnalitatis euacuatur. Sicut etiam cremium in frixorio in ſe quidem areſcit, ſed aliis viſcera ſuæ pinguedinis tribuit: Sic Rectoris pia anima ſibi auſteriora indicit, & ſubiectorum imbecillitatibus benigniora & molliora indulget. Non enim quærit *quæ ſua ſunt*, ſed *quæ Ieſu Chriſti*. Ait autem Moyſes in Leuitico, vt *Aaron in die vnctionis ſuæ, decimam partem Ephi offerat ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificio ſempiterno, medium eius mane & medium veſpere, quæ in ſartagine, oleo conſperſa confrigetur, offerat autem ſacerdos in odorem ſuauiſſimum Domino, ſacerdos qui patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari.* Hæc auctoritas refertur & ad ſartaginem zeli. Ad crucem ſic, dies vnctionis Aaron, dies eſt vnctionis eius qui conceptus eſt de Spiritu ſancto & natus ex Maria Virgine, qui deſcendit de ſtirpe Aaron.

quam debet recogitari ſine cõpũctione.

Ezech. 4. 3.

Ioſ. 2.

Ezech. 9. 2.

Rectori populi auſteriora ſibi indicit

Leuit. 6. 2.

Reuera enim tunc Aaron vnctus, tunc ſanctificatus, tunc in ſacerdotium dedicatus eſt, cum in CHRISTO IESV, virtus ſanctificationis, omnia tam veteris quàm noui Teſtamenti conſummauit myſteria. Decima verò pars Ephi, non incongruè intelligitur caro CHRISTI, quodammodò enim decima pars eſt, quæ ab Angelis (quorum nouem ſunt Ordines) in genere creaturarum quodammodò minor eſt. In conditione enim creaturæ, corpus generaliter ſpiritui ſubiicitur. Quid igitur mirùm, ſi caro quæ mori potuit, minor fuit ſpiritu angelico qui iam corrumpi non poteſt? Hoc ſecundùm Gregorium qui ait nouem eſſe Ordines Angelorum, hominem verò decimum eſſe creatum. Sæpiſſime iam dictum eſt, quare caro CHRISTI dicatur ſimila, & quare conſperſa oleo. Ideò autem in ſacrificio ſempiterno offertur, quia ſaluare in perpetuum poteſt *accedentes per ſemetipſum ad Deum, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis*. Quid denique ſit quod ait, *medium eius mane, & medium eius veſpere*: Euangelium docet vbi legitur quod mane adductus ſit ad Caïpham, in cuius atrio alapis cæſus eſt, atque multis delubriis * ab ea hora vſquequo in ligno leuaretur: affectus. Ecce *medium mane*, *veſpere* quoque *medium*, quia Ioſeph ab Arimathia cum Nicodemo tulit corpus IESV, & in monumento nouo cùm ſero eſſet, ſepeliuit.

Hebr. 7. 25.

Chriſtus alapis cæſus in atrio Caïphæ.

* f. ludibriis.

Matth. 27. 57.

Hanc ſimilam oleo conſperſam, vt ſupra expoſitum eſt, in ſartagine

calidam offert in odorem suauissimum Domino, Sacerdos qui patri successerit, quia IESVS qui & præcessit Aaron dignitate & successit ei tempore carnis, vel qui Deo Patri potiùs accessit quàm successit carnis assumptione, igne charitatis calidissimam hostiam semetipsum obtulit in odorem suauissimum. Quid verò suauius odore humanæ redemptionis? Quod verò ait; *tota cremabitur in altari*: hoc significat, quia non descendit de cruce antequam spiritum emiserit. Repetenda est sigillatim & exponenda sententia iuxta intelligentiam zeli quem exercet Rector quilibet circa gregem sibi commissum. Simila est mens munda, sartago, zelus, oleum misericordia, frixura, cordis angustia, calida hostia, feruens charitas: Sacerdos qui patri succedit, imitator bonitatis Dei. Simila autem in sartagine frigitur, cùm mens iusti per zelum sancti ardoris crematur: oleum autem infunditur, cùm amat etiam ipsum quem insequitur. Sartago autem necesse est vt sit ferrea, iuxta quod ad Ezechiel Dominus dicit, *vt adamantem & vt silicem dedi faciem tuam, & frontem tuam duriorem frontibus eorum.*
Ezech. 3. 9. Non fictilis, quia citò frangeretur, non plumbea quia citò liquesceret, sed ferrea aut ænea debet esse mens Rectoris, vt sit durus ad tolerantiam & sonorus ad doctrinam.

Cùm transieris per ignem, ô Rector, non adurat te ignis tribulationum, cùm per aquam, non penetret te vel absorbeat aqua voluptatum vel blandarum carnis illecebrarum. Æs tuum incalescat quidem pro infirmitate corporali, sed nullatenus liquescat ex dissolutione carnali. *Testa saniem*
Iob. 28. *rade*, vt virtute patientiæ abstergas maculam corruptionis tuæ vel alienæ. Te mediante, vaporem suauiter decoquentem sentiat, te obstante, ignem crudeliter vrentem non sentiat anima fidelis à te gustui diuino aptanda. O admiranda patientia sartaginis, quæ fortis vt mors, dura vt infernus, neque vincitur potestate incursantis fortunæ, neque flectitur precibus aut pretio blandientis? Quis, inquit, superabit vel *seperabit nos à charitate CHRISTI?*
Rom. 8. 35. *Tribulatio*? sed hæc, *patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem. Angustia*? sed hæc dilatat cor, *Persecutio*? sed hæc compellit ad Deum.
Rom. 5. 4. *Nuditas*? sed hæc expedit cursum. *Fames*? sed hæc parat panem viuum. *Periculum*? sed nullum venienti restat periculum. *Gladius*? sed est penetrabilior omni gladio acuto.

Hæc omnia contemnit sartago nostra, armatis in occursum pergit audacter, & ait; *quia neque mors*, id est, promissio vitæ; *neque Angeli*, vel mali qui vellent, vel boni si quomodo vellent, *neque Principatus* aliquis in cœlo vel in terra; *neque Virtutes*, id est facientes miracula; *neque instantia*, id est, neque futura bona vel mala; *neque fortitudo*, id est violentia aliqua; *neque altitudo*, id est, promissio altitudinis; *neque profundum*, id est, comminatio deiectionis; *neque alia creatura*, si qua esset quæ nondum creata est; *poterit nos separare à charitate Dei.* Ecce quàm fortis sartago. Vide iterum quàm prompta ad excipiendam adustionem, ne aliquam sustineat
Rom. 9. 3. læsionem esca decoquenda. *Optabam*, inquit, *anathema esse à CHRISTO pro fratribus meis secundùm carnem.* Cuius hæc vox, nisi sartaginis, cuiuslibet suppliciorum carbonibus se obiicientis, vt sine combustura paretur

cibus Dei. Vis audire, quomodo hæc sartago antequam alterius cruditatem excoquendam susceperit, seipsam probauerit? *Castigo*, inquit, *corpus meum & in seruitutem redigo, ne postquam aliis prædicauero ipse reprobus efficiar.* Sed de his, hactenus. 1. Cor. 9. 27.

Moraliter verò sartagini, confessio comparatur. Vt enim multa lignorum congerie supposita sartago superponitur, in sartagine verò, aqua siue oleum aut sagimen infusum bullitur, vt caro vel panis decoquatur; sic memoria vndique gehennalibus vallata incendiis, omnia sua præ timore & expectatione futuri judicii feruescere facit. Impetu itaque confessionis, spumam peccatorum suorum projicit, & quicquid cruditatis inerat, succrescente charitate decoquit. Attrahit ignem ad interiora, excoquit quæcunque iniecta fuerant cruda. Spuma vel scoria eiicitur, cum in vera confessione oris, tota cordis immunditia expurgatur.

CAPVT XXIII.

De pane asso in craticula.

RES vna multis plerumque vocabulis nuncupatur, multis figuris significatur. Infantiæ sensus humani à sapientia Patris in hoc consulitur, vt quia res in abscondito est, & vt est non comprehenditur; saltem multo verborum & sensuum circuitu, qualitercumque tandem attingatur. Tanquam enim multis inuolucris veritas quandòque circumtegitur, multis spoliis superinduitur. Spoliis igitur suis cum multa reuerentia est expolianda, vt species & pulchritudo eius tanquam stella matutina, vel sicut Sol in virtute appareat. Quid enim aliud agitur, cùm figura alicuius rei exponitur, nisi quasi vestis sapientiæ explicatur vel tollitur? cùm verò aliquid prouerbiali similitudine obumbratur, quasi puella speciosa amictu suo tegitur. Hæc idcircò dixerim, vt cùm audis clibanum, cùm audis sartaginem vel craticulam, figuras diuersas circa eandem rem intelligas: Christus enim in clibano, figuraliter, CHRISTVS in sartagine, CHRISTVS in craticula, sed sicut ad aliud ponitur panis in clibano, ad aliud in sartagine, ad aliud in craticula, sic aliter exponitur CHRISTVS in clibano, aliter in sartagine, atque aliter in craticula. Et panis quidem in clibano coquitur, in sartagine verò frigitur, in craticula demum assatur. Veritas aliquãdo circumtegitur multis inuolucris.

Clibanus itaque natiuitati, sartago passioni, craticula morti CHRISTI aptantur. Puritatem in natiuitate, patientiam in passione, mansuetudinem in morte. Nulla enim corruptio in CHRISTI natiuitate, nulla impatientia in passione. Tacet agnus, soporatur leo, CHRISTVS in morte non conturbatur. Conformemur itaque capiti nostro nascenti, quia non potuimus per primam, saltem per secundam Baptismi natiuitatem. Imitemur fratrem nostrum patientem, & si non vsque ad sanguinis effusionem, saltem vsque ad vitiorum repressionem, ad lateris effossionem; saltem ad desideriorum defossionem. Aspiciamus Redemptorem morientem, & quanta tranquillitate emisit spiritum, tam pacifica iussione accedamus ad moderandum proprii imperij verbum. Non violetur morbo criminali, rege-

neratio baptismatis, non scindatur patientiæ amictus furioso impetu irascentis, non inquietetur somnus contemplantis inordinato motu ambitiosæ commotionis! Informandi sunt mores in clibano; roborandi in sartagine, consummandi in craticula. Ait Dominus in Euangelio: *Ecce ego hodie & cras perficio sanitates, & tertia die consumor. Hodie*, est nobis in illuminatione fidei; *cras*, in operatione iustitiæ; *tertia dies*, in consummatione gloriæ. Hodie cæcum illuminat; cras, paralyticum consolidat; tertia die, Lazarum resuscitat.

Leuit. 13. 32. Exod. 3. 18.

In typo huius mysterii, filii Israël cùm egrediuntur de Ægypto, infra trium dierum spatium non immolant Deo suo sacrificium, oblationem & victimam rationabilem, sanctam, Deo placentem. Sub hac quoque figura celebriores Solemnitates ab omni populo, tam in deserto, quàm in terra promissionis, tres in anno Deo redduntur: Pascha videlicet & Pentecostes, & Scenopegia, quarum vna figuraliter pœnitentibus, alia iustis, tertia congruit glorificatis. Sanguine enim Agni abluunt pœnitentium peccata: *etiamsi fuerint vt coccinum, vel si rubra quasi vermiculus, quasi nix dealbabuntur.* Transit quoque exterminator, postes pœnitentium, per confessionem & pœnitentiam linitos vel potiùs munitos, sanguine Agni immaculati IESV CHRISTI. Nequaquam autem in Ægypto, vel in confiniis eius hoc offertur sacrificium, sed in secessu & mansione valde remotiori. Opere namque sermone, & voluntate, prius domus seruitutis, id est, voluntas peccandi deserenda, vt acceptabilis fiat immolatio victimæ nostræ. Tunc enim gratum Deo est conuersorum Pascha, cùm omnibus submersis veternorum delictorum Ægyptiis, toto corde, totâ animâ, tota virtute conuenticula malorum procul elongauerimus.

Isai. 1. 18.

Hic nouæ vitæ nouus homo, abiectis antiqui Serpentis venenosis suggestionibus Deo vinciatur, & à peccatis justificetur. Progreditur deinde tanquam aurora consurgens ad ortum Solis & à frigoribus niuis transit ad calorem nimium, vt post Pascha pœnitentiæ celebret Pentecosten justitiæ. Vt enim Pascha cum lactucis agrestibus comeditur; sic Pentecoste tubis jubilationis illustratur. Redit quoque tunc omnis possessio ad Dominum, seruus & ancilla liberantur, nullus alicuius laboris inquietudine vexatur, vox exactoris tollitur, vox sponsi & vox sponsæ, vox exultationis & jubilationis in tabernaculis omnium Sanctorum auditur. Hæc præclara solemnitas, mentibus aptatur justificatis. Nam sicut contorquere caput suum & saccum & cinerem sternere, pœnitentis est, sic iustorum animæ est exultare, gaudere & lætari. Emancipatus à domino * peccati exultat, restitutam adiens hæreditatem gaudet, pactum pacis cum lapidibus regionum & cum bestijs saltus habens lætatur.

Lætitia festi Pentecostes.

* f. dominio.

Adhuc diligentiùs differentiam Paschæ & Pentecostes intuere. In sanguine, azymo pane, carnibus assatis igne, lactuca, baculo, renibus accinctis & pedibus calciatis, agitur Pascha & sanguine profecto, postes tinguntur, Agnus assatur, quod superest de carnibus Agni comburitur, cum lactucis caro Agni editur; baculus in manibus tenetur; renes balteis Regum accinguntur, & pedes calciamentis nouis induuntur. Quid autem

Differentia festorũ Paschæ & Pentecostes.

hæc

hæc significant? In sanguine cordis contritio, in igne oris confessio, in azymo pane absque vana gloria, bona operatio, in baculo inflexibilis propositi sollicitudo, in lactuca lacrymarum compunctio, in renibus accinctis, libidinosorum motuum mortificatio, in pedibus calciatis Sanctorum imitatio, vel finis sui assidua recordatio intelligitur. Hæc arma sunt pœnitentis, hæc instrumenta in clibano coquentis, hæc necessaria in victu Pascha celebrantis. Fit autem Pascha vespere videlicet cùm homo recesserit à feruore concupiscentiæ: vnde, *conuertentur ad vesperam & famem patientur vt canes.* Sola namque est vera & perfecta peccatorum conuersio, quâ excluditur malæ concupiscentiæ ardor, & quam deuorans præcedentia mala sequitur fidelis confessio. Psal. 58. 7.

Inde etiam est quòd quicumque de castris ob aliquod animæ contagium egreditur, non nisi ad vesperum, lotis vestibus ad eadem mundus regreditur. Non immeritò igitur, Pascha incipit vespere, quia tunc inchoatur salus animæ. Pentecostes verò clarescens habet tonitrua, fulgura, nubes densissimas, clangorem buccinæ, montis verticem fumigantem, Moysem loquentem & Dominum respondentem. In mane cognitio sui, in tonitruo sonus prædicationis, in fulgure increpatio malorum, in vocibus exhortatio bonorum, in lampadibus claritas miraculorum, in clangore buccinæ fortis prædicatio Sanctorum, in fumo despectio Sanctorum, vel excæcatio malorum, in nube desissima, protegens humilitas, in Moyse loquente conscientia petens, in Domino respondente gratia adiuuans. His circumornatur splendoribus anima iusti; his prætitulatur honoribus templum Spiritus sancti vbi oleum charitatis, tanquam in sartagine feruet, vt sicut pœnitens Agni sanguine à sordibus mundatur, sic iustus oleo Spiritus sancti à doloribus vngatur. Ecce Pascha pœnitentis, ecce Pentecoste iustificati.

Sequitur deinde Scenophegia, quæ est feriæ tabernaculorum, in quibus lætandum non militandum est, die primo & die octauo, cum Filius *tradiderit regnum Deo & Patri, vt sit Deus omnia in omnibus.* Hæ feriæ tabernaculorum sunt à Domino, à decimo quinto die mensis septimi septem diebus. Dies primus vocatur celeberrimus atque sanctissimus. Dies quoque octauus erit celeberrimus atque sanctissimus. Hæ sunt, inquit Dominus, feriæ quas vocabitis celeberrimas atque sanctissimas, offeretisque in eis oblationes Domino. Felix confinium, sed longum, primi, septimi & octaui diei. Primus dies est initium substantiæ Dei quæ est fides; septimus perfectio iustitiæ; octauus inchoatio gloriæ. Prima dies propitiationis, septima sanctificationis, octaua glorificationis. *Omnis qui de genere est Israël, habitabit in vmbraculis:* Bona vmbracula alarum Seraphim, Cherubim etiam alas suas extendit & protegit: Gallina nihilominus *congregat pullos suos sub alis*; Et Dominus, *sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas*, & accipit eos atque portat in humeris suis. Obumbratio autem alarum IESV æmulatio est virtutum eius. Virtutum enim pennis, siue alis vtitur Rex virtutum ad reuolandum super astra cœli ad dexteram sedis magnitudinis Dei vt dicatur ei, *sede à dextris meis.*

1. Cor. 15. 14.

Leuit. 23. 42.

Math. 23. 37.

Qui igitur de genere Iſraël eſt, in vmbra iſta viuat inter gentes, donec aſcendat ad populum accinctum noſtrum. Feriandum eſt interim in tabernaculis, ſed ab operibus mortuis; primo die per fidem, ſeptimo per operationem, vt ſit fides ſine errore, vt ſint opera ſine ſimulatione. Sit fides collyrium illuminans oculos; ſint velut antidotum opera fidelia, ad vitam reuocantia mortuos. Habitet CHRISTVS per fidem in nobis, & per opera juſtitiæ, *regnum Dei* ſit *intra* nos. Si enim intra te fuerit regnum ſiue gaudium Domini, in octauo eris; erit namque menſis ex menſe, Sabbatum ex Sabbato, cùm tranſierimus ex fide in fidem; cùm reuelata facie transferemur *à claritate* boni operis, *in claritatem* diuinæ remunerationis. *Melior eſt dies* iſta *in atriis Domini ſuper millia*, in qua exultabimus & lætabimur, non *memores* per reuelationem *vberum* ſponſæ, ſed cernentes per præſentem contemplationem vultum ſponſi & ſponſæ, non adhuc *per ſpeculum in ænigmate*, ſed *facie ad faciem*, quia euacuabitur quod ex parte eſt, conſummabitur quod perfectum eſt, vbi ardet clibanus, ſed dilectionis; vbi ſartago, ſed laudationis; vbi craticula, ſed conſummationis; vbi Paſcha, ſed in vita Agni; vbi Pentecoſtes, ſed in tranquillitate & manifeſtatione conſiliorum Dei; vbi feriæ tabernaculorum, ſed in æterna poſſeſſione altiſſimi cœli; vbi vmbracula, ſed Dei; vbi non prima dies, ſed vna, non ſeptima, ſed ſempiterna, vbi non octaua, ſed æterna.

Adhuc tamen aliquid ſpecialiter dicendum de craticula; in ſuperioribus enim continuauimus, vel etiam copulauimus clibanum, ſartaginem & craticulam. Aſſignanda eſt itaque craticulæ proprietas, & quid myſterii contineat, explicandum. Zacharias Propheta vidit *inter myrtheta*, virum
Zac. 1. 8. aſcendentem ſuper equum rufum, *& poſt eum ſequebantur equi rufi, varii & albi.* Myſticè igitur vir qui aſcendit ſuper equum, CHRISTVS eſt qui corpus aſſumpſit humanum. Superſedit enim in corpore ſuo tanquam in equo Dominus, quia vallem noſtram viſibiliter non viſitaret, vel perambularet, niſi corpore aſſumpto, Deus. Aptauit autem Pater Verbo corpus non cuiuſlibet coloris vel habitudinis, ſed quale Deum decuit, ſed quale ad peragendum curſum neceſſarium fuit, ſed quale noſtra redemptio expoſtulauit. Inde namque eſt illud in Pſalmo: *corpus aptaſti mihi, vel aures perfeciſti mihi*; Aptauit, inquam, equum equiti, vt nobiliſſimo corpori nobilior aſſociaretur anima & ſuper vtrumque ſederet diuinitas. Fortè equus iſte idcircò rufus eſt, quia dignitatem ſeſſoris non ſine verecundia contuetur, & ita propter ſuam reuerentiam rubore perfunditur, Immò equus iſte rufus eſt, quia *factus in agonia prolixiùs orabat & factæ ſunt guttæ eius, quaſi guttæ ſanguinis decurrentis in terram.*

Sed hoc parum fortè. Vide & vbi prorſus non ſparſim, ſed toto corpore, *à planta pedis vſque ad verticem* ſit rufus: *Chlamydem coccineam* in paſſione ſua *circumdederunt ei milites*, & hic rufus eſt. Clauis tandem affixus eſt & latus lanceâ apertum, vnde exiuit ſanguis & aqua; ecce quomodo vermiculatus eſt, ecce quomodo rufus eſt equus noſter, ſicut & Dauid iuuenis *erat rufus & aſpectu decorus.* Iohannes verò Euange-

lista, aliàs hunc eundem equum vidit album, vtique sub alio Sacramento, videlicet, quia agnus sine macula peccati erat, & vt diceretur ei in Canticis: qui sedebat super equum, totum quidem album propter immunitatem culpæ, sed & rufum propter afflictionem pœnæ; *Dilectus meus candidus & rubicundus*: Et in Euangelio: *exiuit Iesus portans spineam coronam & purpureum vestimentum*, & ait, *ecce homo.* Sequebantur autem hunc *equi rufi, varii & albi.* Rufi, sunt Martyres, *semper mortificationem in corpore* suo *pro nomine IESV*, vsque ad finem sustinentes: albi, Confessores, semper in pace Ecclesiæ virtutibus & doctrina florentes: varii, qui aliquando cruciabantur, aliquando relaxabantur, nec continuè persecutionem patiebantur, nec assidua pace vtebantur.

Horum vita siue passio, craticulæ non immeritò comparatur. Est enim craticula, instrumentum habens velut quasdam costas, & inter ipsas, quasdam aperturas per quas vapor ignis penetret in interiora eius quod desuper extenditur. Assatur enim quodcumque superponitur, & fortè non solùm panes, sed & carnes assi agni, assantur hîc. De carnibus namque agni, *nec crudum quid*, vt Iudæi, *nec coctum aquâ*, vt Philosophi, sed vt veri Catholici faciunt, assum tantùm igni, edere licitum est. Reuera mansuetus Agnus ille in quo *beneplacitum est Deo habitare in eo*, *super quem* vidit Ioannes, *Spiritum descendentem & manentem super eum*, ab omni contagione peccati immunis, carnes suas in craticula assauit: quia cùm voluit, tetigit eum ignis persecutionum & cùm voluit, prohibuit ne accederet ad eum *flagellum*, siue laqueus pœnalis venantium. *Potestatem* enim habebat ponere *animam*, suam, *& iterum sumere eam.* Quare enim cùm vellent eum tenere, *nemo in eum misit manus*: & cùm auditur: *ego sum*, ceciderunt retrorsum, nisi quia ibi non erat apertura potestatis humanæ, Deo permittente, quâ penetraret vis penetrabilis ignis, vsque ad carnes Agni? Aliàs verò, & *lapides tulerunt in eum*, & comprehenderunt, & crucifixerunt: vbi scilicet apertura patuit in craticula, diuina permissione. Hîc, *panis qui de cœlo descendit*, decoquitur, & caro Agni siue piscis qui de mare ascendit, duræ passionis ignibus assatur. Mortificantes igitur carnem pro CHRISTO, ne deficiant, reficiuntur hoc cibo. Lenit enim dolores patientis Christiani, assidua recordatio in Cruce pendentis. Telum à corde excutit impatientiæ: dulcis memoria incrassatæ orationis perfusæ de pinguedine gratiæ & de virtute patientiæ. *Pater*, inquiens, *ignosce illis quia nesciunt quid faciunt.* Sanat omnes amaritudines mentis, fauus distillans de labiis olei: sanguis defluens de venis misericordiæ venena extinguit malitiæ & nequitiæ. Fauces delectatione, venter satietate: ossa medullis, nerui robore replentur cùm de craticula, panis tota fide assumitur.

Memoria passionum Christi lenit dolores.

CAPVT XXIV.

De Pane inuncto oleo.

SPiritus noster triplici vexatus hactenus labore, clibano videlicet internæ tentationis, sartagine acerrimæ persecutionis, & craticula quotidia-

næ mortificationis: totus lassus, aridus & extenuatus pane inuncto refici, inungi & impinguari, totis suspiriis non immeritò inhelat. Contritis enim corde medetur, sanat omnes animi contritiones, & confouet quarumlibet anxietatum passiones. Igitur si de torrente hyemalium inundationum, clibano scilicet, sartagine vel craticula; laborando in via huius nostræ peregrinationis, gustauimus: quid nisi vnctum panem remunerationis in patria, ab eo qui viuificabit mortalia pectora nostra, expectamus? Qui enim in exilio legem dedit Euangelicam pro fide patiendi, dabit in cœlo benedictionem angelicam cum CHRISTO regnandi, vt *secundùm multitudinem dolorum* nostrorum, æquo modio iustoque sextario appendatur in statera, iusta retributio bonorum. Congruè proinde, sartaginis frixura, vbi viscerum aruina effluxerat in pœnis, recompensatur pane vncto redemptionis quo immortaliter nostra viuet anima: & craticula in qua vsque ad mortem substitit, pane consperso æternæ glorificationis: passibilitas enim, impassibilitate, mortalitas commutatur immortalitate. Separatim proinde apponendus est panis vterque: quia esurientium viscera, vnusquisque replere sufficit in die suo.

Et alius quidem est panis vnctus, alius conspersus; non tamen vsquequaque diuersus. Nam vnus quidem est CHRISTVS, propter coniunctionem duarum naturarum in vnitate eiusdem personæ; sed duo in eo considerantur secundùm mutuam distributionem in eadem persona singularum proprietatum. Similiter vna caro sunt, Sponsus & Sponsa; sed tamen alius Sponsus, & alia Sponsa: sicut, aliud caput, & aliud corpus, & tamen vna est persona, caput & corpus. Vnus itaque est CHRISTVS? *Verbum caro* de virgine *factum*, cum Sponsa sua vniuersali Ecclesia cunctorum fidelium. Sed tamen aliquando sigillatim, de CHRISTO capite: aliquando coniunctim, de CHRISTO capite, & corpore tractantes agimus. Assignamus namque ipsi capiti aliquando quod soli attribuendum est corpori: & aliquando corpori ascribimus quod nisi capitis participatione veraciter ei attribuendum non intelligitur. Cùm igitur de CHRISTO dicatur, quia ipse est *panis qui de cœlo descendit*, *quem* Pater signauit & misit in mundum: de capite intelligendum est. Cùm verò aliter; vbi appellatur Ecclesia quæ est Sponsa, vel panis conspersus, vel panis similagineus specialiùs hoc propter Sponsi sui coniunctionem, non propter suam dignitatem dicitur, habet enim Ecclesia potiùs, refici à Deo, quàm se reficere propria virtute. Sed iam redeamus ad panes, siue vnctum siue conspersum.

Panis itaque inunctus, est IESVS quem Spiritus Domini inunxit & sponsum Ecclesiæ constituit: panis verò conspersus; Sponsa quæ vna est cùm Sponso, & hoc ipsum habet à Sponso, in cuius desponsatione sacro conspersa est chrismate. Sequestrato itaque pane consperso non fide credendi; sed ratione tractandi, & in alium diem reseruato: iuuante gratia videamus nunc de pane inuncto. Primò tamen considerandum est quod profunditatem mysterii, tam in conceptione quàm in natiuitate *mirabilis facta est* hæc vnctio supra nos, *confortata* quoque est super Angelos clarificatio-

ne resurrectionis, nec possumus ad eam, quamdiu habitamus domos luteas & terrenum incolimus sensum, præ ascensione ad dexteram Patris in excelsis. Quis enim cognoscit vnguentum bonitatis Domini, in consilio disponentis se incarnari: aut quis in conficiendo ipsam assumptionem nostram consiliarius ei fuit, aut quis in redemptione humani generis, pigmentarias species saluationis nostræ dedit illi? Ex odore quidem huius vnguenti repleta est, & Ecclesia quæ in terris peregrinatur, & sequitur Sponsum in odore huius vnguenti, & ipsa aula cœli: quia in initio viarum Dei, cùm diceretur: *fiat lux, & facta est lux*, genere sublimiori, bonitate excellentiori, vsu & munere propensiori ditata est creatura cœlestis: id est angelico diuinæ cognitionis dono, & in ipsa nostra reparatione restaurata pleno numero.

Angelorum numeros, hominis reparatione restitutus.

Aliter porro vngitur vel vtitur deliciis Paradisi Dei ipse filius olei, sed qualiter, non est nosse alicuius, præter te Domine, cuius *nomen oleum effusum*, & de cuius cornu, id est, humanitate glorificata, supereffluunt impetu redundanti ad homines, emissiones gratiarum. Totum siquidem cornu olei, id est gratiæ plenitudo, funditur in capite filii hominis, quia benedictio Domini effusa est super caput Iusti iustificantis omnes iustificatos totaliter & originaliter non particulariter. Totum, inquam, ei infunditur vnguentum, cui *non ad mensuram dat Deus Spiritum*. Tingit præterea etiam pedem suum in oleo, quia vsque ad oram vestimenti, scilicet vltimi fidelis, exundat infusio gratiæ distillantis de monte sancto. Sic enim benedicit pusillos cum magnis: à capite namque defluit, sed non deficit oleum, fons enim insiccabilis, quem nec ventus Dæmonum, nec intemperantia hominum, à sæculo & vsque in sæculum absorbere potest; *misericordia enim ab æterno, & vsque in æternum, super timentes eum*. Deriuatur hoc oleum per semitas iustitiæ, quia nulli digno negatur, nulli indigno salubriter datur. Hoc oleum *potabunt omnes bestiæ agri*, cui benedixit Dominus, sed *expectant onagri in siti sua*. Mirabiliter hoc oleum, & potat & pascit, & vngit. Potat sitientes, esurientes pascit, vngit agonizantes. Potentes, potenter pascit, debiles misericorditer potat, delicatos & in croceis nutritos vngit. Operantes pascit, desiderantes potat: præ amore languentes & in semetipsis deficientes vngit. Pascit decertantes in sartagine, potat desudantes in clibano, vngit defixos in craticula. Martyres denique ligno vitæ pascit: Confessores potat fonte scientiæ, Virgines vngit priuilegio castitatis & gloriæ singularitate.

Ita non simplex gratia olei, sed multiplex. Vna quidem causa, sed effectus multiplex, sicut vnus Spiritus, sed multæ gratiæ. IESV soli, tota simul gratia affluit, & totâ gratiâ, IESVS totus, infinitè affluit. Totus vnctus, quia totus sanctus: totus vnctus, quia totus desiderabilis, totus vnctus, quia Spiritu sancto totus plenus: *vidimus* enim *gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre plenum gratia & veritate*. Hunc Iohannes Baptista tingit aqua, hunc Deus Pater vnxit Spiritu sancto: A Deo enim non ab homine accepit oleum Deitatis, ab homine verò, aquam humanitatis. Oleum miraculorum à Patre; aquam passionum recepit ab homine: oleum suaui-

Christus totus vnctus.

tatis, à ſummitate cœlorum, aquam doloris, à natura hominum. Ab inferioribus quoque tingitur aquâ, IESVS, ſi in eum homines vel tenuiter crediderint: à ſuperioribus vngitur oleo, ſi fidem ſuam ſublimi deuotione, Sancti conſecrauerint. Inuenitur præterea penes Patrem vnicum, vnguentum mirabile & incomparabile, redolens ſuper omnia aromata, collectum, non de montibus aromatum, ſed de primis Virtutibus ſupercœleſtium manſionum. Sentit quidem ſupra ſe nec vſurpare præſumit ad vngendum ſe hoc vnguento, omnis Ordo ſupernarum virtutum. Satis namque beatificos ſe reputant illi cœleſtes Spiritus, ſi vel odorem ſenſerint, cuius vnctionem non ſibi, ſed proprio Patris filio paratam & debitam recognoſcunt.

Fur & latro Diabolus porrexit manum ad hoc vnguentum, ſed lepro- ſam retraxit, ſed aridam, ſed contractam, vnguentum enim hoc, *in ruinam & in reſurrectionem multorum eſt.* Præſumentium & ſuperborum ruina eſt, humilium & contritorum reſurrectio, *Super quem*, inquit, *requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & trementem ſermones meos?* Feruet & bullit, ſicut acetum in nitro Spiritus, rumpendo & concremando vtrem veterem, ſi ad maliuolam deſcenderit animam, requieſcit & vngit, ſi ad ſimplicem & caſtam. Si portionem quæ ſibi competebat, Lucifer moderatè expoſceret, & non totam vnguenti ſubſtantiam tanquam muſca moriens, rapina vſurparet, fortè adhuc in odore eius cum ſodalibus Sponſi fœliciter viueret. Vſibus ſapientiæ ſuæ, Pater, hoc vnguentum æternaliter deſtinauit, &, vt ſingulariter præ omnibus conſortibus ſuis confrueretur ordinauit. *Filius*, inquit, *meus es tu, ego hodie genui te.* Hoc æternæ, & ſingularis generationis vnguentum, adoret, non tangat creatura: *qui* enim *tetigerit, lapidibus obruetur: manus non tanget eum*, quia tangere voluit, quod tangere non licet manum diſcuſſionis humanæ. Sed ſi quæritur quis vnxerit panem iſtum inunctum, vnde vnxerit, & quomodo vnxerit; docet Pſalmiſta, loquitur Iſaias, Petrus Apoſtolus demonſtrat. *Vnxit te*, inquit Pſalmiſta, *Deus Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis.* Iſaias verò ait, *requieſcet ſuper eum Spiritus Dei*, Spiritus ſapientiæ, &c. Petrus quoque in Actibus Apoſtolorum: *quomodo vnxit eum Deus Spiritu ſancto.* Et hæc eſt vnctio, quâ Pater vnxit Filium.

Mirabilis hæc vnctio Patris, quia Filium ſuum vnigenitum vnguento vnico vnxit! Pretioſum revera hoc vnguentum, quod nulla fuit creatura idonea ex creatione ſuſcipere; nulla ex meritis emere. Quicquid namque creatum eſt, ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſiue corporale, non ſic diligit Patrem quomodo Filius, nec ſic à Patre diligitur. Vnicè enim & indifferenter ad ſe recurrit amor Patris & Filii, quum toto ſe Pater qui amor eſt, diligat Filium & Filius toto ſe, qui nihilominus amor eſt, diligat Patrem: nec minùs Filius diligit Patrem, quàm Pater Filium: quia Filius in nullo minor eſt Patre. Quod ſi quæris quomodo vngat Filium Pater, & Filius non vngat Patrem, ſi delectio eſt ipſa vnctio, & filius ſic amat Patrem, quomodo Filium Pater? Reſpondeo, quia Filius à Patre eſt, non autem Pater à Filio, vel quia Pater genuit Filium, non autem Filius Pa-

Quomodo filius vnctus à Patre

trem. Sic namque alius est qui vngit, & alius qui vngitur, quia alius est Pater, alius Filius: sed eadem vnctio est quâ vngitur Pater & quâ vngitur Filius: quia idem Spiritus sanctus, sicut à Patre procedit similiter & à Filio. Vnxit & istum quæ *erat in ciuitate peccatrix*, vnxit namque pedes, vnxit caput. Grata certè Deo est vnctio, à peccatis conuersio, hæc pedes: Multò autem acceptabilior ad virtutes progressio; ista, caput. Frange esurienti panem tuum, & egenos & vagos induc in domum tuam, vnguento vnxisti pedes IESV. Da eleemosynam, *non ex tristitia aut ex necessitate*, sed ex multa hilaritate, & effudisti vnguentum super caput. Pane ergo inuncto reficitur, qui in hilaritate miseretur. Deo, & non cõtra.

CAPVT XXV.

De Pane consperso.

SIcut capiti corpus, & Sponsa Sponso coniungitur: sic panis conspersus, post panem inunctum non immeritò sequitur. Vt enim IESVS in pane vncto: sic Ecclesia in sanguine CHRISTI lota, in pane consperso significatur. Quanquam igitur dulces cibos ab ipsa manu Verbi iam non capiamus, tamen Ecclesię charismata tanquam frusta panis aspersi, cùm omni auiditate sumamus. Et quia non semper nobiscum præsentia visibili adest panis ille inunctus, qui exiuit à Patre & venit in mundum: iterum enim relinquens mundum rediit ad Patrem; saltem panem conspersum, tanquam quotidianum, non cum fastidio propter assiduitatem, sed cum desiderio, propter nutritiuam animarum nostrarum virtutem edamus. Hic enim panis, de adipe & pinguedine panis vncti conspergitur, quia, vt ait ille qui de pectore eius buccellam panis oleati gustauit: *omnes de plenitudine eius accepimus & gratiam pro gratia.* Pro gratia, videlicet vnctionis in capite: *gratiam* conspersionis in corpore: *pro gratia*, non ad mensuram data: *gratiam* ad mensuram acceptam. Sicut enim in populo priori, eodem oleo vngebatur summus Pontifex, sed largiori infusione, & inferiores Sacerdotes, sed rariori aspersione: sic in nouo Testamento, Christiani, eodem spiritu regenerantur quo caput suum de intemerata Virgine concipitur & nascitur; quanquam dissimili proportione & operatione. In IESV CHRISTO namque mensura bona, & conferta, & superagitata, velut fons plenus plenis gurgitibus oleum gratiæ Spiritus sanctus superinfudit: vt ipse membris immo compauperibus suis reflueret eandem gratiam quam sine pręcedenti merito acceperat homo; vel potiùs pro voluntate erogaret, tanquam Deus. Nequaquam autem minuitur ei gratia sua ex largitione, sed semper crescit in effusione.

Aliter vero hi qui ab eo nomine deriuato Christiani cognominati sunt. Nam pro capacitate & virtute sua, de fonte benedictionis gratiarum riuulos sumunt, largientis pietate, non pręsumunt ex arbitrii sui potestate, vt ab vncto conspergantur, vel potiùs ab vnigenito intingantur. Vnde Isaias: *iste asperget gentes multas, super ipsum continebunt Reges os suum.* Vbi tanquam edocet Propheta CHRISTVM, Ecclesiam de gentibus as-

persisse. Sed cùm multiplex sit aspersio, non expressit, qua aspersione. Est enim alia aspersio aquæ, alia sanguinis, alia cineris, alia hyssopi, alia denique aspersio olei. Aspersio aquæ in Baptismate celebratur, aspersio sanguinis in Passione, aspersio olei in chrismatis Confirmatione. Vnam quidem salutem operantur diuersæ aspersiones, sed ex diuersis affectuum meritis, diuersas præparant fidelibus mansiones in perpetuas æternitates. Ecce enim Niniuitæ asperguntur, sed cinere: vt quasi opposito scuto, iræ Dei vindicta eius aut compescatur placata, aut mitigetur indulgentiùs exercenda. Ecce velum quoque templi aspergitur sanguine, vt paterna commotio moueatur magis ad parcendum quàm ad puniendum, dum videt vestimentum carnis filii sui rubricatum aspersione proprii sanguinis, vel crudelitate Iudaici populi, cuius vox est: *Sanguis eius super nos & super filios nostros.* Ecce tam Sacerdotes in consecratione sua, quàm altare, in dedicatione: panes quoque quidam in oblatione oleo asperguntur, quatinus Sacerdotes quidem, & imitatione CHRISTI sanctificentur, & participatione potestatis sublimentur: Altare verò quanquam insensibile, diuinissimis Sacramentis ratione consecrationis visibilis aptetur. Panes denique, ad configurandos illos panes qui in verum corpus & sanguinem CHRISTI conuertuntur, diuinitus apponantur.

Baptismus multiplex. Confirmatio Chrismatis siue per chrisma.

Cur vngantur Sacerdotes, in consecratione.

Panes in Christi corpus conuertuntur.

Ecce populus Christianus suscepit aspersionem aquæ sanctificatæ per inuocationem Sacerdotalem & summi nominis adiurationem, vt sumpta virtute illius aquæ quæ de templo eius egrediebatur *à latere dextro*, demergat tam originale peccatum, tanquam Pharaonem, quàm omne delictum velut Ægyptium insequentem. Præterea templum vel etiam altare, ad hoc figuraliter in dedicatione hyssopo aspergitur: vt qui membra corporis sui, castè viuendo templum Dei sanctum dedicare voluerit, hoc in se sentiendo quod in CHRISTO IESV, humilitate resarciat damnum superbiæ, & defluat tumor culpæ per correptionem iustitiæ. Sed ad quid hæc omnia? Vt Sponsa his aspersionibus totam se abluat, vt sit munda per aquam, vt sit sancta per sanguinem, vt sit placens per cinerem, vt sit sana per hyssopum, vt sit deuota per oleum. Cùm enim peccatorum suorum formidine, commota fuerit anima, adhuc peccatrix & denigrata à sole tentationum & spiritualium nequitiarum: aspergit caput cinere mortificationis, *cinerem tanquam panem* manducans: vt sic in fine pœnitens delectetur in afflictione, quomodo effluxerat aliquando malè viuendo in concupiscentia carnis & superbia vitæ. Accepit itaque contra concupiscentiam carnis, cinerem in ore: contra concupiscentiam oculorum, cinerem in ventre, contra superbiam vitæ, cinerem in capite. In ore vt confiteatur peccatum manifestè: in ventre vt conuertatur vehementer in corde: in capite vt humilietur vsquequaque. Hoc erit efficax remedium cùm aliquis peccator excussus sicut locusta, vel sicut ligna syluarum quæ mouentur à facie venti: *à timore Domini conceperit, & pepererit Spiritum salutis.* Hic namque dicitur, *noli timere à duabus caudis titionum fumigantium istorum:* quia taliter pœnitens & peccata sua consumens neque præsentialiter anathemate, neque æternaliter gehennâ condemnabitur. Et hoc, de aspersione cineris.

Sanctificatio aquæ baptismalis. Ezech. 47. 2. Altare Iudaicũ hyssopo aspergebatur in dedicatione, & cur.

Quod

Quod si lepra luxuriæ, animam tentatione, vel carnem delectatione commaculauerit: Helisæus Propheta, de fontibus Saluatoris locum lepræ iubet perfundi aquâ, vt misericordia & miserationibus Domini, lepra depellatur: & non solùm caro renouata sicut caro pueri paruuli, cuius nomen est Emmanuel, restituatur: sed etiam anima CHRISTI rediens ab Inferis illustretur. Et hoc de aspersione aquæ. Quod si animam pertransierit gladius tentationis, & pede moto, iam in inferno malæ consuetudinis sepulta fuerit, non liberabitur, nisi aspersione sanguinis, de costa in cruce dormientis. Petiit purpratus Euangelicus ardens, in pœnis gehennalibus, guttam aquę quærens cum dixit *Pater Abraham, mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam*: Sed parum petiit, & ideò forte non impetrauit: Parum, inquam petiit, quia non in aqua, sed in sanguine, flamma infernalis extinguitur. Non enim leui & momentanea compunctione grauis culpa detergitur, sed eousque penetrare debet vis doloris, quousque accessit iniquitatis. Plenam itaque manum sanguine Redemptoris, non extremum digitum in aqua tinctum exposcat conscientia, de grauibus, confitentis. Nec alterius tamen, sed proprio digito velit mouere & amouere pœnam, quam malè animum mouendo, sibi admouit. Lauet *manus* suas non in *sanguine peccatoris*, sed in morte redemptoris. Tingat digitum in locum clauorum, & mittat manum suam in latus Saluatoris: vt sicut animam suam pro nobis posuit moriendo & redimendo nos à morte ipse Dominus, sic iste conscientiam suam pro se exponat confitendo & pœnitendo.

Quod si causaris sanguinis copiam deesse, & ideo digitum non posse tingere, attende oculis fidei quia ecce Agnus anniculus, ecce Vitulus saginatus iugulatur, & occiditur. Effusa est copiosa redemptio, decurrit sanguis per crepidinem crucis, & per omnia cornua altaris. Tinge igitur, tinge digitum; & asperge *septies contra velum* Sanctuarii: vt sit tibi clauis reserationis cœli, sanguis passionis Domini. Non obfirmabunt valuas suas cœli, cùm viderint sanguinem ad se leuari de visceribus CHRISTI. Apetiuntur denique portæ Paradisi, vt ad ipsum sanctificetur meliori & puriori sanctificatione, quam in creatione mundi: ne deinceps admittat præuaricatorem cùm sustinuit Sathanæ transgressionem. *Tollite portas principes vestras*, quia nobiscum deferimus claues non manu factas. Reuoluatur velum, appareat propitiatorium, deponat alas Seraphim, stent & summittant alas suas omnia quæ mouentur in astris, quia vox sanguinis CHRISTI meliùs loquitur quàm Abel & est, *vox tonitrui in rota*. Ecce agnoscit miluus in cœlo tempus suum, ciconia & hirundo, vt preparent nidum & Angeli non recognoscunt Dominum suum, pretium nostrum, vt faciant locum? O quanta reuerentia reueretur, immo cedit velum angelicarum virtutum, digito Agni sanguine madefacto? immo procumbens tremit in occursum cruoris viscerum Dei & Creatoris sui. Festinant reserare clausa, petita præstare; nondum intellecta accumulare. Allambunt digitum, osculantur & designant omni benedictione plenum & patris contuitu dignum.

Leuit. 4. 17.

Gen. 8.

Intinge itaque non tantùm digitum, sed cum Petro, & pedem & caput, ô anima: vt pes affectionis & digitus operationis, & caput intentionis intinctum hoc sanguine passionis CHRISTI: digitus operetur iustitiam: pes currat ad gloriam & caput videat maiestatem glorificam. Pes enim tuus & digitus tuus si intingantur immo immergantur in sanguine, amando & operando iustitiam vsque ad sanguinis effusionem; non videbis æternam corruptionem. Deo enim consecratur quicquid sanguine Agni, vel vituli aspergitur. Vitam & sanctificationem confert sanguis, quia omnis *anima*, id est, vita *in sanguine* CHRISTI *est*. Tolle sanguinem & recedit anima. Si negas mortem CHRISTI: necatur vita Christiani. Hunc sanguinem
Psa. 61. 5. condemnauerunt, qui *pretium* nostrum *repellere cogitauerunt*: hæc de aspersione sanguinis. Quod si multum est ad te & supra facultates animæ tuæ, sanguis Agni: quære saltem hyssopum herbam, humilem, nec ad inueniendum difficilem.
Esai. 47. 1. *Descende, sede in puluere, filia Babylonis, quia non est solium filiæ Chaldæorum.* Tulerat te Deus de stercore corruptionis humanæ, lauerat te, vestierat te, & in regnum profeceras, sed discooperuisti lectum tuum, sed adulterum super maritum induxisti, sed virum pubertatis tuæ contempsisti, sed lanam & linum alienis vendidisti, & tamen post omnes abominationes istas, post tergum manet pietas & indulgentia maritalis, vt ad virum priorem reuertaris. Vult autem vt hyssopo propter fornicationes innumeras idolorum, seu phantasmatum cordis tui, aspergaris, & ita super niuem dealbata, ad * thronum maritalem recipiaris: *Cor* enim *contritum & humiliatum Deus non spernit.* Exteriùs quidem, hyssopo aspergaris, interiùs autem vino inebrieris. Hæc de aspersione hyssopi.

*f. torum.

Sequitur aspersio olei: quò magis rara, eò magis cara est. Præ omnibus enim aliis; oleum suauius, penetrabilius, & mollius est. Et sciendum quia iste panis aspersus de quo nunc agimus, non sanguine, non cinere, non hyssopo, non aqua, sed tantum oleo conspergitur: quia in eo, non incipientium, sed perfectorum vita describitur. Igitur anima bene progrediens à minoribus ad maiora, ab inferioribus ad superiora, à cinere incipit, & in oleo iustificationem suam perficit. A cinere namque incipit, cùm se in cinerem, & puluerem ab æternitatis immarcessibilitate per peccati præuaricationem redactum genuit. * Inde procedit ad lacrymas, si forte de puluere mortalitatis reformari posset, vel saltem ad limum alicuius tenacitatis. In eo, melior limus quàm puluis, quia vaga leuitate & dissolutione vana non *circunfertur omni vento*, sicut puluis, sed conglutinatur & coaceruatur ad vnitatem in pondere humoris. Habet itaque pondus, quo erat sine pondere: habet vnanimitatem, quod carebat vnitate, est etiam molle, quod erat siccum & absque humore. Potest exinde, iam aliquid formari: cùm priùs ex puluere nihil aliud nisi oculus posset cæcari. Iam igitur disciplinam apprehendit, iam præcepta suscipit, iam ad omnem obedientiam, per profectum coniunctionis, iugum submittere nouit, deinde vsu & consuetudine, aqua ista vertitur in sanguinem: non tamen Ægypti, sed CHRISTI, vt iam promptus sit homo: non lacrymam, sed animam non vndam sed vitam, si sit necesse pro CHRISTO vel fratribus po-

*f. gemit.

nere. Sed ne non ex humilitate, ſed ex præſumptione ad paſſionem proſiliat: fortiſſimæ & ſupra petram fundatæ humilitatis hyſſopus ſequitur; vt non ſolùm vſque ad mortem, ſed vſque ad mortem crucis, iure hæc pertingat. Iam ad vltimum ſequitur oleum exultationis: vt videlicet non iam humiliter, non fortiter tantùm; ſed libenter & exultanter in adipe & pinguedine, hoſtia CHRISTI in carbonibus paſſionum non aduratur, ſed decoquatur, non lugeat, ſed rideat: non patiatur tormentum, ſed regno potiatur. Hoc aſperſi oleo Apoſtoli & Martyres, quaſi ad epulas currunt. Et hæc de aſperſione olei.

CAPVT XXVI.

De Pane frigido.

NOn vniformiter vnius diei vnicam gratiæ dulcedinem omnes deguſtant, ſed ſecundùm meritorum ſuorum capacitatem & affectuum aptitudinem, vnuſquiſque de inuiſibili verbo Dei, portionem ſibi congruam accipit. Sic enim Manna quod de cœlo deſcendit, variatur in ore edentium, pro varietate deſideriorum. Aliter enim in ore incipientium; aliter in ore perfectorum, aliter in ore eſurientium, atque aliter in ore iam ſaturatorum, aliter in ore lugentium, atque aliter in ore lætantium, aliter in ore ſeruorum, aliter in ore filiorum, aliter in ore mercenariorum, aliter denique ſapit panis fermentatus, aliter azymus, aliter panes primitiarum, aliter panes propoſitionum, aliter ſimilagineus, aliter hordeaceus, aliter communis, aliter ſanctificatus, aliter coctus in clibano, aliter in ſartagine, aliter in craticula, aliter vnctus oleo, aliter conſperſus, aliter durus, aliter calidus. Vtcumque autem balbutiendo potuimus, explicauimus cuiuſmodi ſint ſaporis omnes iſti panes, præter frigidum & calidum, de quibus nondum tractauimus. Non autem irrationabiliter in finem conuiuij, hos reſeruamus, & poſt panem conſperſum in oleo collocauimus, quia dura reſtant nobis ſemper certamina, licet mentem noſtram perfuderit gratia. Vnde Moyſes cùm benediceret Aſer dicens: *tingat pedem ſuum in oleo* ſubiunxit: *ferrum & æs calciamentum eius.* Animaduerte pedem tinctione madefactum, molliorem & teneriorem effici.

Sap. 16. 21.

Deut. 33. 25.

Commodiùs itaque, calciamentis vteretur mollioribus quàm ferreis, niſi per Sacramentum, ſubintelligeretur ſpiritale myſterium. Quid igitur per pedem intinctum in oleo, niſi mens inſpirata Spiritu ſancto? Et quid per calciamentum ferreum & æreum, niſi laborioſum iter per præſens ſæculum ad cœlum? Planè tanquam calciamento, quotidie conteritur pes viam huius ſæculi perambulantis, & niſi releuaretur perfuſione olei, prorſus conquaſſaretur aſperitate calciamenti. Vt itaque, curſu celeriori, & præſentia contemnantur, & futura ambitioſiùs appetantur, gratiarum dulcedini admiſcetur interim amaritudo huius exilii: quatenus, tam ſuperna irrigatio incitet, quàm infirma exacerbatio compellat animum noſtrum, ad Deum. Duplex enim incendium repatriandi, eſt deſiderium paterni ſoli, & tædium huius exilii. Admonet hoc redire: cogit illud exire. Emollit animum

Duplex cauſa ap-

petēdæ mortis.

desiderium, vt confluat ad Deum liber factus: exasperat tædium, vt fugiat hinc amaricatus. Sic educuntur & reducuntur animalia Dei, vt egrediantur & pascua inueniant, non solùm in sibilo attrectata, sed etiam in flagello verberata. Interdum itaque præualet suspirium æternæ iocunditatis, interdum ardentiùs mouet ærumna præsentis calamitatis. Hac consideratione, modò duro & frigido pane vescuntur, modò vncto vel consperso: ne, si semper vnctus apponeretur, securi redderemur, vel, si semper frigidus, desperati & tepidi.

Cum iudicio lege quę hic auctor disserit, siquidem diuina gratia nullo pacto, vel ex operibus, vel ex meritis nostris confertur nisi sanctū augmētum gratiæ habitualis. Meritū nostrū per se nullum est, ex Dei autē dono, fit bonum. Gratia præueniens & cooperans Malum pœnæ & malū culpæ Mira-

Hæc autem commutatio, sit nobis aliquando ad correptionem, semper verò ad vtilitatem. Cùm enim illustratur anima spiritali benedictione ad diligendum Deum, pane vncto vel asperso vtitur, cùm vero propriis compungitur aculeis ad fugiendum mundum, pane frigido & duro. Vtrumque verò contingit, alterum ex dono cœlesti, alterum ex merito hominis. Nam sicut nonnunquam gratia ex operibus, alicuius mentem præueniendo vngit in exultatione futuri præmii, sic, ex sua bonitate, Deus quandocunque hominem immeritum, tam ad meritum quàm ad præmium, clementer excitat. Sed quale vel ad quid est meritum nostrum? Sine dubio, meritum nostrum per se tam malum est: vt à Deo merito deseramur, tam pessimum, vt non immerito condemnemur. Ex dono autem Dei, fit bonum per præuenientem gratiam: fit melius per cooperantem, vt ex Deo sit panis vnctus ex homine, panis durus in mensa deferatur: vt Deo attribuas vnctionem illuminationis, tibi peccatori duritiam excæcationis. De cœlo suo profundit Deus tibi lucem, & tu de abysso tua propinas tibi immensam confusionem. A Deo tibi bonum, à te tibi malum est: à Deo tibi vnguentum sanitatis, à te tibi veneficium mortis.

Illud igitur omnimodo à te suscipiendum: hoc non vsquequaque respuendum. Nam donum Dei indifferenter vbique semper, & ab omnibus suscipiendum, malum verò nostrum, quod est pœna non quod malitia, à Dei iustitia illatum patienter est sufferendum. Nimirum in IESV capite nostro, hanc vicissitudinem miraculorum & passionum, tota Euangelii series narrationibus verissimis intermiscet, vt citharœdi Euangelici, modò sonum grossiorem & obscuriorem in cithara corporis IESV afferendo tribulationum contumelias inferant, modò fulgurationes diuinorum operum & sermonum repræsentando subtiliorem & acutiorem insonent. Inde quoque est quòd quidam Psalmi intitulantur sic: *Psalmus Cantici*, alij, *Canticum Psalmi.* Inde rursum est quòd aliquando præcurrunt passiones IESV, ipsam eius glorificationem, aliquando sequuntur. Præcurrunt, vt ipse Dominus post resurrectionem ait Apostolis. *Oportebat CHRISTVM pati, & ita intrare in gloriam suam.* Et Apostolus, *CHRISTVS*, inquit, *factus est obediens vsque ad mortem mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum*, &c. Hinc etiam Petrus Apostolus *posteriores* appellat *glorias* Resurrectionem & Ascensionem, quæ sequuntur Passionem & Crucem. Sequuntur autem glorificationes, eius passiones, vt cum Angelus apparet siue stella, in gloriam pueri, ac deinde fugit in Ægyptum sæuitiam Herodis, & plura his similia inueniuntur, quando præcedunt

opera diuinitatis, & sequuntur passiones humanitatis. Vnde est illud: *post gloriam misit me ad Gentes*, quasi dicat, priùs facio miracula, vt sciant Gentes me esse *verbum* quod *erat in principio apud Deum*, & post, passione consumor, vt nihilominus firma sit, & vera fides Christianorum, quæ credit verbum carnem factum.

culorũ & passionum vicissitudo in Christo.

In miraculis enim vnde venerim; in passionibus aduerti potest ad quid venerim. Vnus tamen idemque CHRISTVS, & qui patitur, quia homo passibilis & qui non patitur, quia Deus impassibilis. Quando autem Deus dicitur passibilis, non hoc dicitur secundùm naturam verbi assumentis, sed secundùm passibilitatem assumptæ carnis. Potes autem sine injuria Dei, tollere quod tuum est, pœnam videlicet peccati; non verò quod Dei est, sine Deo præsumendum est, gloria scilicet regni. In laboribus itaque Dei intraueris, non glorieris quasi de labore tuo factum sit, sed sufficientiam præsentis necessitatis accipe humiliter, salutem tuam ei resignando; extra nihil efferas, de libero arbitrio præsumendo. Nam pes liberi arbitrii, sine pede gratiæ Dei, nec stare, nec ambulare aliquando potuit vel poterit. Extra enim, cum pes superbiæ, vel liberi arbitrij sese efferre tentauit, collisus vix multis remediis sanari potuit vlteriùs. Attende sponsi ventrem vbique distinctum saphiris, vt modò cœlestia operetur, modò humana patiatur. Ne mireris pro eo sumere contumeliæ absynthium, si prælibasti gloriæ oleum, nam de tuæ naturæ hortulis, colligitur in fasciculis, tam myrrha quàm absynthium; in areolis diuinis, non nisi oleum & balsamum. Amara & dura sunt quæ tu seminas, dulcia & mollia quæ Deus. Quid autem mirum si quæ seminauit homo comedendo vetitum, *hæc & metat* eundo in interitum? Sic certè interfectores CHRISTI, à gratia deserti, sanguinem eius seminauerunt, immò sparserunt super capita sua dicentes: *Sanguis eius super nos & super filios nostros*. Ecce quomodo isti seminatores pessimi, non faciunt fructum natiuitatis obediendo, sed perditionis & captiuitatis occidendo, quare cibati sunt isti & transgulati à Vespasiano & Tito, ex hac messe & in farina collecto pane simul frigido interemptionis, & duro perpetuæ deuastationis.

Psal. 47. 66. &c. Psal. 65. 81. 87. &c. 1. Petr. 11.

Christi passiones posteriores eius glorificationibus.

Cant. 5. 14.

Gal. 6. 7.

Psal. 106 37

Est & alius modus quo membra CHRISTI cibantur frigido & duro pane, nam siue à Satana colaphizentur stimulis carnis, siue in torculari pressurarum sæcularium affligantur tribulationibus varijs, pane duro & frigido reficiuntur. Hinc Iacob diutina lassatus peregrinatione, lapidem quieturus capiti supposuit, & manè surgens visionisque mysteria intelligens eumdem lapidem inunxit. Lapis namque cùm quiescere volumus in via hac qua ambulamus ad domum æternitatis, frequenter occurrit, cùm in ipsa quiete nostra, plena molestiarum & sollicitudinum conscientia, sua duritia qualemcumque lassitudinem animæ excipit. Sed manè eumdem lapidem inungimus, cùm spem ad mercedes Sanctorum, quæ pro laboribus huius noctis recompensabuntur attollimus; spes enim peruentionis leuigat dispendia itineris. Amor quoque semper quiescendi, leui volatu perfert quodcumque infortunium, citò finiendæ peregrinationis. Hoc vn-

guento vulnera ſua vngit Paulus lapidatus, hoc flagellorum lacerationes, hoc multimodas paſſiones tanquam lapidem ſuppoſuerat, totum enim ſe morti expoſuerat. In hac verò duritia paſſionum ſuarum ampliùs reficiebatur, quàm afficiebatur, vt eò magis ſpiritus eius roboraretur, quò durius premeretur. *Virtus* enim, vt ipſe teſtatur, *in infirmitate perficitur.* Non reſpuit igitur panem quantumlibet durum, qui nullum formidat laborem quantumlibet aſperum. Dentes habet exercitatos ad frangendum, non ſolùm panem durum, ſed & lapideum & ferreum; non enim tantùm carnis & ſanguinis nouit ſubigere infeſtationes, verùm etiam huius aëris principatus & poteſtates. Mortem contemnit, diabolum non expaueſcit. Tam ea quæ ferre, quàm ea quæ nullo modo ferre valet humana fragilitas; libenter ſi ſit qui inferat excipit, dicens, *non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.*

Et nos itaque imitatores eius effecti, ſicut filij chariſſimi; non ſuccumbamus tentationibus carnis, non dejiciamur aduerſitatibus mundi. Refricetur in manſuetudinem animi aſperitas; vnctione ſuauiſſimi olei, miſerationum videlicet Domini, remolliamus cor lapideum, conſperſione viſceralium pietatum filij olei ad elationes maris tranquilliùs euitandas. Mirabiliter enim vnctio iſta ſolidat non eneruat, ad laborem erigit non in mollitiem reſoluit, habiles non debiles ad omne opus bonum efficit. Percepta denique ſpiritus vnctione Apoſtoli ad agones prorumpunt & nominis IESV inſignia vbique gentium referunt. Inde pane duro & frigido à perſecutoribus Eccleſiæ cibati, corporis duras & aſperas mortificationes ſuſtinuerunt. Inde in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in mortibus frequenter. Inde pericula fluminum, pericula latronum, pericula ex genere, pericula ex gentibus, pericula in ciuitate, pericula in ſolitudine, pericula in mari, pericula in falſis fratribus, &c. tolerarunt.

Meritò igitur priùs panem conſperſum oleo, deinde panem frigidum & durum ſupponimus, quia poſt acceptionem gratiæ non carnis delectationes, ſed mundi amaritudines ſperare debemus. Vnde venter ſponſi *diſtinctus ſaphiris* memoratur, quia nunc conſolatione à Deo erigimur, nunc tentatione erudimur: Sodaleſque ſponſi ſub eodem myſtico ſenſu ſponſæ
Cant. promittunt, *murenulas aureas vermiculatas argento.* Per murenulas videli-
1. 11. cet & ornatum aureum, ipſa diuina præcepta intelliguntur, quæ ideò vermiculata ſunt argento, quia diſtinguendum eſt vbi ſit præceptio exercens, vbi promiſſio refouens: demulcet namque promiſſio, ſed terret præceptio. Vnde Iohannes in vultu ſedentis in throno, hoc vtrumque ſimul notauit; *& qui ſedebat*, inquit, *ſimilis erat aſpectui lapidis Iaſpidis & Sardinis.* Iaſpis viridis coloris eſt & aquoſi, & ſignificat promiſſam immortalitatem. Sardis, rubei & ſignificat præcepti laborem, vnde Pſalmiſta, *qui fingis laborem in præcepto.*

Non diffidamus ergo de labore ſi tendimus ad requiem, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Vnde poſt Paſcha, poſt manna, poſt multiplicem conſolationum ſuarum viſitationem, non ſtatim introduxit dominus populum ſuum in terram lacte & melle manantem,

ſed quadraginta annis per deſerti diſpendia circumduxit, & cum difficultate itineris paucos introduxit. Vnde ſic loquitur ſcriptura: *quia filios Iſraël cùm emiſiſſet Pharao de terra Ægypti, non eduxit Deus per viam terræ Philiſtiim, reputans ne fortè pœniteret eum ſi vidiſſet aduerſum ſe bella conſurgere & reuerteretur in Ægyptum, ſed circumduxit per viam deſerti quæ eſt iuxta mare rubrum.* Exod. 13. 17. Satis planè in hoc exemplo edocemur, quòd priùs panis conſperſus vel vnctus & poſtea ad Domini obedientiam conuerſis apponitur. In ſuauitate namque ſpiritus quæ nouiter ad veram doctrinam venientibus prælibatur, vires paulatim enutriuntur, vt cùm graue ingruerit bellum, congeſta manu vitiorum, non deficiat fides modica & nondum confortata alimentis ſpiritualium chariſmatum. Non igitur ſtatim per viam terræ Philiſtiim educit egredientes de Ægypto Dominus, quia non permittit inſurgere intolerabile certamen tentationum, niſi docuerit manus noſtras bellum. Si enim Philiſtiim doctus ad pugnam; populum Domini adhuc elementa ſpiritalis militiæ non attingentem præoccupauerit, ſuperabit eum & reducet ad Ægyptum. Si autem didicerit & conſueuerit in armis, nec capi, nec decipi facilè ab inimicis poterit.

CAPVT XXVII.

De Pane calido.

AD vltimum & ſupremum panem, qui neque frigidus, neque tepidus eſt ſed calidus, manum Deo cooperante, iam iam applicuimus, vt ex eo & operis fatigatio & deſiderabilis refectio fœliciter compleatur. Panis iſte cordis non ventris, non in ſeceſſum emittitur, ſed in ingreſſu tabernaculi non manufacti, ſed de medio rotarum, feruente ſpiritu Cherubim præſumitur. Rumphæa vel gladius verſatilis non tangit, quemcumque hunc panem, vel in ore, vel in ventre habentem inuenerit. Quando enim ſeipſam oppugnabit charitas, quæ parcit & inimicis, quando aduerſabitur amicis? Sed iam an charitas panis? Immò quid melius quam panis? Nam ſi initium vitæ humanæ panis, multo magis initium & conſummatio animæ, panis dilectionis. Reficit panis eſurientem & charitas perficit deficientem. Panis corpus hominis confirmat, ſed charitas cor viuificat. Cum pane cætera vtiliter eduntur, cum charitate omnia ſulubriter ſumuntur. Specialis cibus hominum panis, ſingularis virtus animarum charitas. Sine pane vilis eſt menſa, ſine charitate, contemptibilis eſt anima. Cum labore panis de terra educitur, cum multa inſtantia charitas poſſidetur. Panis inueteratur & neglectus induratur & refrigeratur: Charitas ſi ab operatione ceſſauerit, ſuccreſcente iniquitate, aut aboletur, aut minoratur.

Panis & charitatis comparatio.

Itaque iam recaleſcamus, & calidum panem ſi non habemus, à matre noſtra Ieruſalem quæ ſurſum eſt, cum omni inſtantia repoſcamus. Si enim Rebecca (quæ eſt Eccleſia) panem calidum (id eſt charitatem) quem coxerat in meridiano ſuæ fidei feruore, Iſaac apponit, non Iſaac vtique Abrahæ ſecundùm carnem iam veſtutiſſimo temporum annoſa reuolutione

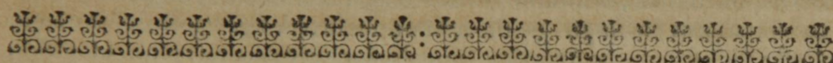
ſed vnigenito patris altiſſimo filio æterno & immortali IESV CHRISTO, vt Iacob minori filio, paternam tam benedictionem, quàm hæreditatem adquireret. Niſi enim à nobis acceperit eſcam, non dat ampliorem gratiam. Dignum ſiquidem eſt vt paternam deſiderantes benedictionem, deſiderio præcurramus clementiam Domini, vt ſcilicet de iam acceptis Deum glorificantes, meliora & viciniora ſaluti accipiamus. Petentes igitur maiora, minora non recuſemus præſtare, vt qui gratiam remuneratricem quærimus, cooperatricem non abjiciamus. Vt habeamus hæreditatem offeramus panem. Hœdos quoque confeſſionis & pœnitentiæ offeramus, vt terræ pinguedinem (id eſt, remiſſionem peccatorum) accipiamus. Vinum nihilominus deuotionis propinemus, vt rorem gratiæ supernæ vindemiemus. Aliter enim potiùs ad maledictionem quàm ad benedictionem Iacob ſupponeretur, niſi calidiſſimis panibus & vino atque hœdorum carnibus ſenior pater abundanter reficeretur, hiſque ſatiatus memoriam abundantiæ ſuauitatis ſuæ largiretur & redderetur pronior ad benedictionum infuſionem. Hanc proinde cœnam à matre edoctus filius parat, & primogenita quæ natura negauerat, paterna benectione comparat.

Gratia coope-ratrix, & re-mune-ratrix.

Miniſtrat igitur Iacob patri ſuo panem calidum, cùm humilis & ſimplex anima carbonibus deſolatoriis accenſa, præbet creatori ſuo fidele & feruens obſequium. Quò enim deuotior eſt ſpiritus, eò calidior, & quò calidior, eò diuinis operibus aptior. Fortè Deo, Seraphim obſequia, ideò gratiora quia feruidiora. Qui enim approximant ei, approximant igni *qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis.* Iuxta ignem verò, nil frigidum reſidet, nil tepidum. Si enim aliquod ſolidum corpus ante faciem ignis ſtatueris, aut vritur, aut inflammatur. Si liquidum aut, ſubintrante ignea vi citò calefit, aut deſiccante euaneſcit. Horum alterum ad lucrum, alterum ad detrimentum eſt. Quid enim vſtio, niſi conſumptionem operatur? quid inflammatio, niſi illuminationes? Durum itaque eſt, ſic accedere vt comburaris, optimum verò & iocundum; ſic inhærere vt illumineris. *Accedite*, inquit Pſalmiſta, *ad eum, & illuminamini.* Sic accedit emundata & ſimplex conſcientia, non vt maledictionem ſentiat æternæ combuſtionis, ſed vt hæreditatem obtineat perennis fœlicitatis. Hæc ſunt primogenita omnis creaturæ, nouiſſimis in vinea cultoribus, ſicut & primis indulta, vt ſint *primi nouiſſimi, & nouiſſimi primi.*

Primogenita igitur dabuntur, ſi panes calidi & feruidi ſpiritus Iſaac offerantur, carnes hædorum cum panibus apponantur, vt cordis & carnis motus inordinati, mactatione ſpiritali extincti, ſaporibus exquiſitis, ori diuino aptentur. Vinum poſtremo his omnibus addendum, vt non per ſpiritum ſeruitutis, ſed per ſpiritum adoptionis filiorum, ſeruiamus creatori omnium. Quo ſpiritu ſi concaluerit anima & in meditatione ſua exarſerit ignis qui perpetuus in altari, ſollicitudine ſacerdotali continuatur, amore non neceſſitate obtemperans diuinis mandatis, panem calidum & ſuauiſſimum Deo patri offeret, & benedictionem accipiet. O anima ad vocem ſponſi liquefacta, hic tuus eſt cibus! ô cor ardens in IESV, hæc tua eſt refectio!

refectio! Cujus vestimenta secundùm Iob, cuius aromata secundùm Salomonem Austro perflantur, ei talia fercula præparantur. Frigidum non nouit, abhorret tepidum, quærit calidum, acutum & superferuidum. Fide namque calescit siue coalescit; Spe ad veram sublimitatem acuitur siue excrescit: Charitate in virtutum plenitudinem supercrescit. Hæc manum fidei quæ per dilectionem operatur, de prunis ignis quæ sunt in medio Cherubim implere præsumit. Hæc thuribulum conscientiæ angelicis naribus apponere non erubescit. Hæc labijs impatiens ore auido, de furno gloriæ panem suauitatis rapit. Hæc præ impatientia impatientis desiderii prosilit in medios carbones, & vapores quidem sentit non vrentes, sed lucentes; non afficientes, sed reficientes, non comburentes, sed illuminantes. Hæc vultus suos, alacritate faciei Dei effigiatos, rediens à contemplatione reportat, & de amplexibus sponsi tota redolens, vbera super omnia aromata fragrantia. ***

PETRI CELLENSIS, MOSAICI Tabernaculi mistycæ & moralis expositionis

LIBER PRIMVS.

INVOCATO Spiritus sancti auxilio, de Tabernaculo Moysi aliquid ad ædificationem morum scribere te exhortante aggredior, totius ingenii nostri vela Austro diuinæ illustrationis committens atque ad eius nutum, castra eloquii (vtinam semper) mouens nihilominus & deponens. Tutò itaque profectionis mansiones itinerarias dimetitur, qui columnâ superni luminis illustratus, virtutum singularum ortus & occasus in anima sua animaduertens, expectat gratiæ reditum, & surgit ad eius aduentum. Sedere namque absente gratiâ, cum timore & expectatione, vtile est, adueniente & juvante surgere, & cooperari fluctuosum. * Sed vbi agendum de Tabernaculo, nisi in Tabernaculo? Tabernaculum verò de quo tractare proposuimus est non manufactum, id est, *non huius creationis*, sed admirabile, sed cœleste, sed spiritale, sed angelicum, sed perpetuum. Præ oculis tamen illud terrenum Moysi, opere terreno fabrefactum ponamus, & à visibilibus ad inuisibilia intentionem transferentes, non inter terram & cœlum tepore vel diffidentia infidelitatis hæsitantes subsistamus, quia Iudas ibi *crepuit medius*, sed super cœlos cœlorum corde integro, ad Orientem ascendamus cantantes: *beati qui habitant in domo tua Domine, in sæculum sæculi laudabunt te.*

*f. fructuosũ

Plano autem & pedestri stylo vtendum dispono in fabrica Tabernaculi,

quod dicitur ſanctum ſæculare, ne ſi alto elatus ſermone, potiùs domum Dædali intricarem quàm templum Dei contexerem, inexplicabilis præſtaretur circuitus, non deuotus inexplicabilis compararetur affectus. Habeat equidem qui vult in Timæo Platonis, de mundi creatione, palatium viſibilis huius creaturæ, *gunſis inuiſibilibus appenſum, vbi ampliùs laboret lector ſubtilitate relatoris, quàm impinguatur admiratione ſiue delectatione Creatoris. O delicata & delicioſa nimis anima, ſi domumPharaonis, ſi Nabuchodonozor, ſi principum huius mundi habitacula depicta & curioſitate inexplebili ſubornata deſideras aſpicere, collige ligna de ſyluis Poëtarum, vt de lectione eorum luxurioſa Gentilium lupanaria conſtruas, non religioſa Chriſtianorum templa! Libri enim Auctorum theatra quærunt, publicum amant, frequentiam frequenti plauſu appellant; non enim conſcientiam, ſed popularem gloriam ſuſpirant. Moyſes verò in deſerto ſolitudinis deſerti animi mores, æmulatione Tabernaculi admirabilis (angelicæ vtique conuerſationis) repingit, groſſiore nimirum littera ſiue figura, ſubtilitatem gloſſæ (id eſt, gloriæ angelicæ) populo duræ ceruicis relegens. Et *priùs, quod animale, deinde quod ſpiritale* eſt in conſtructione Tabernaculi ſui ſapientibus & ſpiritalibus exponit, ſub oculis quidem corporis materiale: ſub intellectu mentis, ſpiritale componens.

*fgunſis.

Ornatus & ſuppellex Moſaici Tabernaculi.

Huius materia, figura, longitudo, latitudo, altitudo, cortinæ, ſaga, ſacerdotalia indumenta, arca, tabulæ Teſtamenti, virga Aaron, vrna aurea habens manna, Cherubim, propitiatorium, velum de hyacintho, cocco, purpura & byſſo retorta; pelles hyacinthinæ, menſa, candelabrum, panes propoſitionis, ſeptem lucernæ, emunctoria, tabulæ, baſes, vectes, quinque columnæ deauratæ. Altare de lignis ſethim, lebetes ad ſuſcipiendos cineres, forcipes, fuſcinulæ, ignitum receptaculum, vaſa ex ære, craticula in modum retis ænea, &c. ſi intellexeris quid moraliter, quidue myſticè ſignificent: ſolium conſcientiæ conſtruere poteris, tale quale in vniuerſis regnis nullus Regum ædificauit. Æthereis ſiquidem tabernaculis, ſeu receptionibus confertur huius Tabernaculi habitatio tam diuinis meditationibus excogitata; cui ad gloriam addere ſuperfluum eſt, ad gratiam difficile, ad Sacramentum impoſſibile. Singulæ enim ſingularum compoſitionum juncturæ, myſteriorum ſunt fœcundæ, vt nuſquam in tota eius compagine ſit ſterilis ſenſus in lege, ſpiritalibus ſpiritalia comparando, vt de ſacro partu boni intellectus, congaudeat mens grauidata aſſiduitate ſanctarum Scripturarum.

Iam igitur, quaſi tentatâ dolabrâ ad condolanda ſingula futuræ fabricæ membra, ponamus præ oculis ipſa legis verba, & pro modulo noſtro, domum myſticam ſeu moralem conſtruamus. *Locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens, Loquere filiis Iſraël vt tollant mihi primitias ab omni homine qui offert vltroneus accipiens eas: hæc ſunt autem quæ accipere debetis, aurum & argentum, æs & hyacinthum, byſſum, pilos caprarum & pelles arietum rubricatas, pelleſque hyacinthinas, ligna ſethim, oleum ad luminaria concinnanda, aromata, vnguentum & thymia-*

Exod. 25.2.

ma boni odoris, lapides onychinos & gemmas adornandum, Ephod ac rationale. Non facimus extraordinariè, si accedentes ad tractandum de Tabernaculo siue de Sanctuario, priùs numerando assignamus quæ & quot (præcipiente Domino) in oblationibus populi Leuitis seu Sacerdotibus Tabernaculi offerantur. Expedit namque & aperit intentionem tractantis, seorsum extrinsecùs posita summa futuri operis, præterea meliùs intelliguntur quæ separatim tractantur. Animaduertendum denique quia bonus & diues Dominus, etsi non eget bonorum nostrorum necessitate indigentiæ; tamen non recusat munera nostra, bonitate clementiæ suæ. Magnum siquidem de profundo diuitiarum suarum mihi confert donatiuum, si acceptauerit tantillum peccatoris obsequium; cui æterno & incommutabili, vix idoneum reputatur cœleste & angelicum. Præstabiliùs quoque inclinatur summa Maiestas ad creaturam suam, si obsequia eius non recusauerit, quàm si sua supererogans beneficia, humanis votis postulata præbuerit. Vsu nempe iam & consuetudine Deus gratis nobis seruire didicit, raro autem nec sine priuilegio gratiæ, ab aliquo reciprocè seruitium exegit.

Ait ergo, *ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas.* Qui nolens & inuitus alicui beneficium tribuit, quasi nuda manu vrticas & spinas extirpans, faciem confricat accipientis: recusat autem sufficiens sibi gratia, ingratum famulantis animum: *hilarem* autem *datorem diligit Deus*, vt *non ex tristitia aut ex necessitate* denigretur facies præstiti obsequii, sed pinguis resudet caput holocausti de adipe superfluentis liberalitatis. Vltroneus itaque offert, cui subest plus velle quam posse, & parum se pensat facere, si non excesserit ampliori voluntate suum posse. Vltroneus offert, qui non spiritu seruitutis in timore, sed spiritu adoptionis præuolat diuina mandata adimplere. Quid verò offert vltroneus? *Primitias*, inquit, *accipietis ab omni homine qui offert eas vltroneus.* Diuinæ gratiæ dedicandum est tam omnis motus bonæ voluntatis, quàm initium cuiuslibet rectæ actionis: *quid enim habes quod non accepisti? Noli* ergo *gloriari quasi non acceperis*, sed de primitiis tuis honora Deum tuum, à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum descendens à patre luminum. Pelagianista qui absque Deo se aliquid boni æstimat habere, non offert primitias vltroneus; sed tu seruus (immò filius gratiæ, gratis enim originaliter venundatus es, & absque argento misericorditer redemptus, vtique sanguine Agni incontaminati IESV CHRISTI) da gloriam Deo, & redde Altissimo primitias tuas, dicens: *Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Sequitur: *hæc sunt quæ accipere debetis, aurum, argentum*, &c.

Deus iam ex consuetudine nobis seruit gratis.

2. Cor. 9. 7.

Prælibato igitur significationis mysticæ sensu, quasi Tabernaculo osculato, compendiosè ad sequentia euolemus, vt horum pace vbi labor nos expectat operosior, nondum fatigato spiritu commigrare maturemus, vt cùm opportunum fuerit quodlibet horum quæ hic sigillatim distribuuntur, sine fastidio excipiatur; vt quod minus solemnitatis in prima salutatione eis oblatum fuit, plena recapitulatione suppleatur; frequenter enim sequens tractatus, auri, argenti, æris, hyacinthi, purpuræ & aliorum, tam nomina quàm opera replicabit. Compendiosa igitur expositione aurum

Supellectilis Mosayci tabernaculi mystica interpretatio.

designat claritatem veræ sapientiæ, argentum, nitorem sacræ eloquentiæ; æs oris confessionem ad salutem? Hyacinthus cœlestem conuersationem, purpura corporis passionem, coccus bis tinctus Dei & proximi dilectionem; byssus carnis castitatem; pili caprarum, pœnitentiæ habitum, pelles arietum rubricatæ Doctores dominici gregis proprio sanguine baptizatos; pelles Hyacinthinæ, corpora spiritualia in resurrectione; ligna sethim Sanctorum firmitatem, qui nullo vitio corrumpuntur, oleum ad luminaria, fulgentes fructus charitatis & misericordiæ aromata, vnguentum & thymiama boni odoris, opinionem boni operis ad exemplum bene viuendi: Lapides onychini & gemmæ ad ornandum Ephod ac rationale, miracula Sanctorum & opera virtutum, quibus ornantur cogitationes & operationes. Ecce summatim transcurrimus singulas oblationum species, quarum virtus toties repetitur quotiens earum vsus in confessione sacerdotalium indumentorum, vel quibusdam alijs enumeratur. Iam ad Sanctuarium transeamus. *Faciantque mihi Sanctuarium, & habitabo in medio eorum, iuxta omnem similitudinem quam ostendam tibi & omnium vasorum in cultum eius.*

Cõtractus nominis & innominati.

In humanis contractibus, quorum plures & diuersæ sunt species, sicut diuersæ contrahentium intẽtiones, aliquid proponitur, quo vtræque partes consentientes contractui adquiescunt. Verbi gratia, in emptione equi, constitutum pretium vtrique parti propter equum tradendum placet: Vel, in domo mihi à te construenda; expressum pretium me tibi dare conuenit. In vtroque istorum contractuum, quorum alius dicitur nominatus, alius innominatus, aliud datur, & aliud accipitur. Rari equidem sunt contractus, in quibus sola unius tantùm partis vtilitas attendatur, commodatum commodatarii & depositum deponentis. Hæc de humanis nostris actionibus non superfluò interposuerim, cùm de diuinis ad homines contractibus ineundis, aliquid in præsenti loco dicendum sit. Nam Deus per Moysem mandat filiis Israël, vt sibi faciant Sanctuarium, sed vtrum sine pretio, an quo precio? Vtique non sine pretio: quo ergo? expresso an non expresso? Planè vereor dicere, non expresso, quia dicit: *Habitabo in medio eorum.* Nilominus prohibeor asserere expresso, quia exprimi non potest habitatio Dei inter homines. Dico autem, *expresso*, pollicitatione, inexpresso fruitione. Placuit enim Deo promissum suum, verbo virtutis suæ exprimere, sed homo donum Dei super omnia benedictum & glorificatum, tota exultatione potuit glorificare, non autem sermonibus explanare. Filij Israël intelligite Deum non adduci aliqua indigentia vt petat à vobis Sanctuarium, quasi non habens vbi reponat sancta sua. An minùs amplum est cœlum, an non, *cœlum cœli Domino*? An sunt sancta quæ non capiat amplitudo cœlorum?

Genes. 1.

Reuera cœli pleni sunt Dei gloriâ, quæ est *Sanctuarium quod firmauerunt* manus Dei, *terra* verò maledicta in peccato Adæ, *inanis* est & *vacua.* Sed placuit profundo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, inclinare ex hoc in hoc ad rigandum de superioribus ad inferiora, vt saltem similitudine gloriæ Dei in speculo & ænigmate visibilis structuræ Mosayci taberna-

culi, præriperet maiestatem verorum bonorum interiorum oculus illuminatæ rationis, & æstimaret vtcumque de similitudine veritatem & inescaretur visibili specie, ad inuisibilem gloriosæ substantiæ explanationem. Præmonstrantur insolitæ figuræ visibus humanis, vt reducta cogitatio à solitis, meditetur subtili reuolutione, præter hæc esse quędam magis insolita, quorum claritate æterna, inuisibili contubernio impregnata, pro modulo suo temporaliter reluceant ista sancta sæcularia, quæ tantùm ad similitudinem illectricem, non ad veritatem satiatricem commodata sunt. Non igitur gulosa præcipitatione calamum historiæ Iudææ absorbeas, qui tibi datus est in ore, non vt illum deglutias, sed vt per illum, vinum in claustris cœlestis sapientiæ tanquam in doliis repositum, suauiter & cum temperantia bibas. Planè nimium mordaciter calamum legis stringis; cùm solam sine spiritu litteram in libris Moysi attendis. Vbi autem inconsideratè & immoderatè in ore calamum concludis, sublato meatu spiritalis intelligentiæ, corticem mandis non vinum bibis. Diligenter ergo attende quod dicitur; *faciant mihi Sanctuarium iuxta omnem similitudinem Tabernaculi quod ostendam tibi.* Angeli habent veritatem, tu habes similitudinem. Si credis te habere similitudinem nondum veritatem, à similitudine peruenies ad veritatem.

Introducit itaque similitudo ad veritatem. Si autem in lege sine gratia, veritatem præsumis te habere non similitudinem; & veritate carebis & similitudine priuaberis. Quære ergo finem legis qui est CHRISTVS plenus gratia & veritate, quia finis in veritate est non in similitudine. *Iuxta omnem similitudinem*, ait, *Tabernaculi quod ostendam tibi.* In tanta ciborum abstinentia, & in tam longa remotione à curis sæcularibus, Moyses oculos mentis & animum pauisse creditur diuinis reuelationibus; nimirùm & oculo carnis credo quod aliquas mirabiles & insuetas visiones viderit. Quomodocumque autem viderit siue in carne, siue in spiritu, cœlestem illam angelicamque conuersationem, qualicumque annotatione, iubetur illa manifestare populo suo, vt qui præ lippitudine carnalis conuersationis radios ipsius veritatis percipere non valebat, obumbratione mystica lustrando visibiles formas, per inuisibiles visibilium formarum rationes Tabernaculi, vtcumque assuesceret mentem à visibilibus ad inuisibilia transferre. Pertinet verò omnis hæc mystica similitudo, ad plenitudinem charismatum vniuersalis Ecclesiæ, quam IESV propinante de fonte gratiæ, etiam in via peregrinationis propter abundantiam charitas bibit. Plenitudo denique Sacramentorum imitatur similitudinem Angelorum.

Moyses fortè etiam oculo carnis mira vidit in monte.

Disquire profunda fidei nostræ mysteria, & nullum superenatabit futuræ spei præmium, quod non prægustauerit visibili Sacramentorum administratione, inuisibilis *fides* quæ *est argumentum non apparentium.* Dico autem de fide Ecclesiæ non de fide vnius fidelis personæ, quamquam & totum credat quicumque est in Ecclesia, quod credit tota ipsa Ecclesia. *In vestitu* tamen *deaurato*, *Regina astitit circumamicta varietate* personarum & meritorum, tot habens fidei diuersoria quot fidelium corda, & quot similitudines An-

Fidelis quisque id credit quod tota Ecclesia. Psal. 14.

Ecclesiæ plenitudo it fine sæculi quænã futura sit.

gelorum, tot distinctiones gratiarum. Vbi autem in consummatione sæculi, & merito & numero omnis adimpleta fuerit in Ecclesia similitudo Angelorum, vt de similitudine transeat ad veritatem, & sit mensura hominis quæ est Angeli; tunc *fiet vnum Ouile & vnus Pastor* hominum & Angelorum *vt sit Deus omnia in omnibus*. Iam non similitudines auri, vt dicitur in canticis Doctores faciant Ecclesiæ, sed æqualitates, quia non imitabuntur homines conuersationem cœlestium, sed mutabuntur in consortium beatorum Spirituum, vt sint *sicut Angeli Dei* in cœlo, non in labore meritorum, sed in perceptione præmiorum. Tunc qui plus meruit in similitudine, ampliùs coronabitur in veritate, & quò fuit similior in virtute, eò conformior erit in maiestate. Officio namque gradu & ordine distinguitur in Angelis curia cœli, nihilominus & in ministris suis Ecclesia Dei. Destinata sibi singuli ordines in cœlo explent officia vtique & in Ecclesia: nec vsurpat præsumptione temeraria quisquam attrectare, quod non accepit in officii sui assignatione.

Angelorum distinctio multiplex.

Sunt ergo isti, *vasa in honorem* magnæ domus & vtilitatem, de quibus sequitur, *& omnium vasorum in cultum eius*; quasi (mysticè) alio vase bibat Deus incircumscriptus spiritus, alio comedat, alio sedeat, alio manus abluat, alio pedes, alio incensum accipiat, alio lucernam accendat, alio manna reponat, alio thesauros includat, alio quolibet, alia congrua diuinitati officia exhibeat. Repressa carnali intelligentia, & mente supra omnium phantasmatum imaginatione constituta, intellige actiones consuetudinarias non consuetudinariè. Cherubim & Seraphim charitate inflammati, quasi ori diuino, cibum & potum deferunt, cùm omnimodo alijs spiritibus viciniùs ordine & amicitiæ dignitate assistunt. Throni, in veritate stantes, sessionem placidam & placitam præbent. Principatus & Potestates, quasi aquam & manutergium suggerunt; cùm nos defendendo ab hostibus, gratiam securitatis & audaciam repugnandi conferunt. Dominationes pedes abluunt; cùm nostra peccata suis postulationibus imminuunt, & dominationem super peccatis acquirunt. Virtutes incensum boni odoris accendunt; cùm de Sanctorum virtutibus gratias incomprehensibili majestati referunt. Archangeli lucernam accendunt, cùm mysteria profunda secretorum cœlestium, reuelando exponunt. Angeli manna reponunt; cùm à nobis diuina consilia abscondunt, & thesauros includunt; cùm à malignis spiritibus nostra bona opera defendunt, & in conspectu Agni deferunt.

Varia Angelorum ministeria in cœlis.

Ecclesiasticæ supellectilis index & vsus.

Eodem ordine Ecclesia quæ etiam *ordinata*, vt *castrorum acies* incedit, & in singulis ministrorum suorum ordinibus singulas Angelorum virtutes accipit. Vide vasa aurea & argentea in domo magna quæ est Ecclesia, ad cultum eius. Calix cum patena ibi est, ampulla olei & chrismatis, ampulla vinaria & ampulla in vsum aquæ, pelues, thuribulum, candelabra, piscina, lampades & quædam alia. Sancta illa anima quæ charitate Seraphim inflammatur, calici & patenæ destinatur, illa quæ Cherubim scientiæ plenitudine impletur; ampullæ vinariæ assignatur; illa quæ Throni tranquili-

tate ſerenatur, ampullæ chriſmatis delegatur. Ampullam quoque olei defert illa anima, quæ in gratia mederi poteſt contritis corde & animi languores ſanare. Ampullam aquæ defert, quę humanis afflictionibus, paſſionibus IESV compatiens, concrucifigitur ei & commoritur, tam in memoria mortis, quam in Sacramento viuificæ communionis Corporis & Sanguinis Domini. Thuribulum miniſtrat, qui bonus odor CHRISTI in omni loco famam bonam aſpergit & ſanctum nomen quod ſuper ſe inuocatum eſt, ſancta conuerſatione, his qui foris ſunt & intus immoleſcit. Pelues ſiue buccinas defert, qui Pilati ſæuitiam, & CHRISTI attendens innocentiam, manus ſuas lauat non ſolùm in ſanguine Agni, ſed etiam hœdi: *irriguum ſuperius* ab Agno, *& irriguum inferius* ab hœdo accipiens. Siquidem cùm Agnum naſcentem ſuſcipio, de benignitate & innocentia ammoneor; cùm in ſimilitudine carnis peccati pro peccatoribus, & cùm latronibus morientem video, ſpem remiſſionis, in tanta patientia IESV concipio. Candelabra defert, qui Domino cooperante, & ſermonem confirmante, Euangelium ſine ſumptu ponit, pro cœlo non pro nummo annuncians regnum Dei. Lampades accendit, qui ſimplicium conſcientias illuſtrans, in iunco memoriæ eorum, amorem Dei infigit. Piſcinæ præeſt, qui aſſiduis lamentis compunctus, oculos habet ſicut piſcinæ in Eſebon.

Sacramentũ viuificæ cõmunionis corporis Chriſti

Sequitur: *ſicque facies illud: Arcam de lignis ſethim compingite, cuius longitudo habebit duos & ſemis cubitos, latitudo, cubitum & dimidium: Altitudo cubitum ſimiliter & ſemiſſem, & deaurabis eam auro mundiſſimo intus & foris, facieſque ſupra coronam auream per circuitum.* Ordine non incongruo cœleſte mandatum conſequenter ordinans, quomodo fieri debeat Tabernaculum iuxta ſenſum myſticum, Arcam quæ Chriſtum ſignificat, priùs diſponit, & limitibus propriæ compoſitionis deffiniuit, aſſiſignans ipſius longitudinis, latitudinis & altitudinis dimenſionem. Totum namque Incarnationis CHRISTI myſterium ab æterno, in mente diuina diſpenſatum, totum mutuans ab occultis ſapientiæ Dei, opportunis figurationibus in Patriarchis & Prophetis allegatum; totum in ipſo, nouiſſimis temporibus humiliter adimpletum, tam firmiter credimus, quàm fideliter viuimus. Non immeritò autem CHRISTVS Arca nuncupatur, quia ſicut arca in domo valde neceſſaria eſt, vt non ſolùm panis ibi ponatur, ſed veſtis & pecunia, & quælibet alia ſub claue ſignanda & conſeruanda, ſic in CHRISTO reponitur opus noſtræ ſaluationis, quaſi panis refectionis, reponitur veſtimentum dealbationis, vt ibi legitur *quotquot baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis*, reponitur nihilominus & pecunia redemptionis; vt ibi *redemptionem miſit Dominus populo ſuo*, reponitur & theſaurus totius diuinitatis, quia in CHRISTO *habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.*

Exod. 25.

Chriſtus eſt Arca Eccleſiæ.

Gal. 3. 27.

Arca igitur eſt, nec ſemper aperta, ne ſtudium quærendi tollatur, nec inclementer clauſa, ne inſtantia requirentium fruſtretur. In manus patris clauis reſignatur propter myſterium à ſæculis abſconditum, ne fures effodiant conſilium Dei & furentur intentionem Incarnationis CHRISTI.

Mysterium incarnationis Christi dæmonibus absconditum ne fructum illius impediant, * melius sanguis.

Pater *claudit & nemo aperit*: quia natiuitatem diuinam in secreto suo abscondit, ipse, *aperit & nemo claudit*: quia generationem humanam mundo innotuit. *Nemo*, inquit, *nouit filium nisi pater*, &c. Principi Apostolorum aperta est Arca, cùm diceret: *Tu es CHRISTVS Filius Dei viui.* Vnde dictum est ei: *Beatus Simon Barjona, quia caro & * spiritus non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cœlo.* Duobus illis quoque ambulantibus in via *tenebantur oculi ne eum agnoscerent*, non aperiebatur donec panis frangeretur. Ad hanc Arcam paruuli *qui esuriunt & sitiunt iustitiam*, accedunt & panem petunt, dicentes: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Ad hanc, *canes* & catelli *conuertuntur ad vesperam* cùm famem patiuntur, quia tandem peccatores & nouiter ad Deum conuersi, acriter remordentur in conscientia de malis suis, fracturas siue buccellas miserationum Dei anxiè quærunt & pœnitentiam non deliciosè appetunt, sed indifferenter quicquid ingestum vel iniunctum fuerit, ore auido rapiunt & deglutiunt. Vt enim charitas omnia credit, *omnia sustinet*, sic fames omnia comedit, omnia absorbet. Non explorat quid delectet, sed quid satiet: non consulit gustum, sed stomachum. Nullas partitur moras palato, sed accepta, citò mandat stomacho. Æquè, sine dubio, famelicus iustitiæ, famelicus patientiæ; postposita deliberatione consilij, quid agendum sit: ante agit, quàm deliberet: tam citò adimplet bonum, quàm citò suscipit mandatum: Non est difficultas in faciendo, vbi voluntas semper superest in bono.

Hæc de nomine Arcæ: iam videamus de compositione, *Arcam de lignis sethim*, ait, *compingite*: Corpus illud Dominicum de sacris visceribus virginalis vteri conceptum & natum obumbrante Spiritu sancto, lignis sethim congruè comparatur: quia ligna ista imputribilia sunt & leuia, & igni apposita non afficiuntur damno combustionis, sed indurantur soliditate robustiori. Sunt quoque similia albæ spinæ: incorruptibile siquidem est corpus CHRISTI; quod neque computruit aliquando in stercore humanæ conuersationis corruptione peccati, nec in sepulchro, puluere mortis. Vnde *non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Leue quia nullatenus originalis peccati siue actualis oppressum grauedine *super pennas ventorum*, adhuc in carne, deambulauit vndasque solido itinere calcauit: & post mortem ac Resurrectionem, ad dexteram patris, leuatis manibus corpore ascendit. Igni denique Passionis suppositum corpus Dominicum, tanquam lignum sethim, non euanuit in cineres combustionis, sed conualuit in impassibilitatem Resurrectionis: Exarsit namque inuidia Iudæorum aduersus Iesum (vt ait Psalmista) *tanquam ignis in spinis*: sed rubus Moysi, in flamma ardens, non est combustus, in pœna sua pœnam nostram euacuans, & à culpa naturam, per pœnam liberans: hoc autem totum, quia simile est hoc lignum albæ spinæ, non vtique veritate naturæ, sed conditionis similitudine. Nam veritas carnis in eo non fermentatur corruptione vetustatis, sed configuratur similitudini carnis peccati, vt de specie aduersarium illiceret, de veritate nobis patrocinium pararet. Speciem obiecit Draconi, vt illuderet, veritatem tenuit, vt veraciter non fallaciter

laciter naturam à miseria separaret. Verus homo, propter veram in eo naturam humanam, similis homini, propter pœnam non culpam.

Hæc Arca, in longitudine duos habet cubitos & semissem, quia patiens & longanimis fuit, tam in doctrina, quàm in operatione sua, qui sunt duo cubiti, & tarditatem discipulorum æquanimiter sustinuit, qui est semis. In latitudine verò habet cubitum & semissem, vt per vnum cubitum perfecta illa charitas designetur, quia nos adunare sibi voluit, dicens Patri: *vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus.* Per semissem nihilominus doceatur quia ex parte diligimus, sicut *ex parte cognoscimus*: & hanc nostræ capacitatis imperfectionem complectitur Dominus. In altitudine quoque habet cubitum ac semissem, quia plenè nouerat, etiam in hac carne corruptibili, quanta gloria, vel sibi præparata esset in cœlis, vel nobis, quod est vnus cubitus: pertulit denique libenter in se deuotionem nostræ carnis, qui pia intentione futuram patriam diligimus, sed nondum quæ sit eius fœlicitas capimus: quod est dimidius. Grande est cum omnibus Sanctis apprehendere, quæ sit hæc latitudo quam Apostolus diuidit in sublimitatem & profundum. Expresso tandem funiculo mensorum quo dimetiuntur longitudo, latitudo, sublimitas & profundum cordis, superintendamus quæ sit mensura corporis CHRISTI, & in eam conferamus mensuram cordis & corporis nostri.

Ioan. 17. 20.

Ecce funiculo euangelico, à conceptione CHRISTI, dinumera patientiam eius nulla interruptione impatientiæ quassatam, vsque ad emissionem spiritus in cruce, & succumbens super omnem calculum, inuenies eam. Confortata enim est patientia humanitatis, solatio diuinitatis: & non possum ad eam, cuius impatientia acuitur languore naturæ, & inflammatur peruersa tacendi consuetudine. Excelsior cœlo est patientia CHRISTI, quia nec in commotione cœli aduersus insensatos, excutitur à tranquillitate sua qui habitat in cœlis. Profundior Inferno est, qui nec in Inferno condemnatis irascitur, quantùm merentur. Latior terra, quia licet maledicta in opere Adæ terra, tamen *misericordia Domini plena est terra*; vel saluante conuersos, vel mitiùs puniente impios. Quid plura? Et patientiæ eius non est numerus, immo nec sapientiæ, nec charitatis, nec omnium virtutum quæ in CHRISTO sunt, non enim ad mensuram datus est ei spiritus: vtique nec dona eiusdem Spiritus.

Christus nō tantum irascitur dānatis, quantū merentur.

Sequitur, *& deaurabis eam auro mundißimo, intus & foris.* IESV tanta animi puritas, tanta operum magnificentia extitit: vt nec angelica natura assequatur puritatem, nec scriptura apprehendat miraculorum maiestatem. Intus, est puritas conscientiæ, foris claritas famæ. *Cæli enarrant gloriam Dei*, quæ occultabatur in anima, *& opera manuum eius annunciat firmamentum* euangelicum quæ sunt omnia miracula diuinitatis. Auro mundissimo deaurata est arca IESV, intus: quia nec passio, nec propassio vitij ianuas animæ eius pulsauit, auro mundissimo deaurata est: quæ vnita diuinitati, nec sapientia Dei priuata est, nec gloria: auro mundissimo deaurata est; quando cogitabat cogitationes pacis & non afflictionis: auro mundissimo foris deaurata est cui tam facile fuit bonum posse quàm velle,

Misericordia Dei duplex.

auro mundissimo foris deaurata est: quæ foris redemit quod intus creauit. Intus namque inuisibili maiestate hominem creauit: foris in humili forma & habitu redemit. Auro mundissimo foris deaurata est, quæ dicit: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Auro mundissimo foris deaurata in Transfiguratione: immo in Resurrectione & Ascensione: ex quo etsi noueramus, *CHRISTVM secundùm carnem, sed nunc iam non nouimus.*

Sequitur, *Faciesque supra coronam auream per circuitum. Eum qui in modico minoratus est ab Angelis IESVM,* ait Apostolus, *vidimus gloria & honore coronatum*: Corona aurea, gloria Resurrectionis & Ascensionis IESV, *per circuitum*, quia ex hoc nunc & vsque in sæculum, CHRISTVS IESVS sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, *tantò melior Angelis* effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditauit: *per circuitum*, quia *Dominus regnabit in æternum & vltra. Supra*, quia in humanitate meruit, quod in diuinitate nunquam amisit: supra quia genitus à Patre luminum secundùm diuinitatem, deificatus est secundùm humanitatem: vnde, *clarifica me Pater, claritate quam habui apud temetipsum, priusquam mundus esset. Corona*, propter æternitatem: *aurea* dicitur, propter claritatem: *Corona*, quia meritis redditur: aurea, quia per gratiam merita coronantur: sua enim in nobis Deus dona remunerat. Corona, quia non auferetur in æternum: aurea quia non vilescet per fastidium. *Facies* itaque *supra coronam auream per circuitum.*

Heb. 2. 9.

Sequitur, *& quatuor circulos aureos quos pones per quatuor Arcæ angulos.* In Arca IESV, quatuor fuerunt circuli aurei: quia quatuor principales virtutes, Prudentia, Fortitudo, Iustitia, Temperantia principaliter in eo tanquam in Rege virtutum fuerunt. Siue quatuor circuli aurei in eo fuerunt; quia ex sapientia quæ ex ore eius prodiuit, & à fine vsque ad finem totius orbis euolauit, Euangeliorum libri intitulati sunt. Tam virtutes vero quàm libri euangelici, circuli aurei bene dicuntur, quia nulla in eis obliquatio falsitatis, nulla interruptio vanitatis, nullus excessus superfluitatis, nulla coarctatio imperfectionis. Totum rotundum de veritate, totum æquale de æquitate, totum integrum de naturæ reparatione, totum perfectum de gloriæ consummatione. In idipsum recuruantur singuli Prædicatorum conatus, vt vndecumque & quandocumque & quantumcumque sermo exorsus feratur, vita animæ quæratur: salus cogitetur, Deus ametur, memoria patriæ celebretur. Vnus in inuicem reflexus singularum & omnium virtutum; dum innexis brachiis alternatim impeditur mutuus aspectus & amplexus; Prudentia gremium Iustitiæ, Fortitudinis & Temperantiæ, germano amore subeunte; item Iustitia, Prudentiæ, Fortitudinis & Temperantiæ, repente & vicissim qualibet earum similiter agente. Sed aurei circuli sunt, vbi necessitate nil agitur, sed naturali bonitate, sed gratuita executione, virtus colitur, bonum agitur, & amore boni bonitas tenetur. Nam in CHRISTO, virtutes fuerunt sine auaritia: prædicatio Euangelij, fine fallacia. Itaque sunt circuli aurei.

Deus remunerat in nobis dona sua. SS. 4. Euangeliorũ encomiũ.

Sequitur: *quos pones per quatuor Arcæ angulos*, vel quatuor partes mundi, vel quatuor passiones animi intelliguntur, quatuor arcæ anguli. Ponun-

tur autem per quatuor arcæ angulos, quatuor circuli aurei, quando aut in toto mundo Euangelium prædicatur, aut totus animus quadrifida virtute renouatur. Sequitur: *duo circuli sunt in latere vno, & duo in altero*, duo Euangelistæ, Ioannes & Matthæus in vno latere ponuntur, quia cum CHRISTO in carne conuersantur: & duo (Lucas videlicet & Marcus) in altero, quia post Resurrectionem in ministerium Euangelij assumpti sunt. Apertè quoque qui Incarnationem & Passionem prædicauerunt, in vno latere sunt, qui verò Resurrectionem & Ascensionem in altero. Prudentia quoque & Iustitia, quasi vnum latus CHRISTI muniunt, cùm opus Incarnationis, tam prudenter inchoatum est, vt diabolo celaretur, tam iustè, vt omnis iustitia per eam impleretur: aliud vero latus Fortitudo & Temperantia susceperunt, quia Fortitudo operata est Resurrectionem: Temperantia Ascensionem. Summa enim temperantia fuit, cùm vnitam sibi naturam nostram Deus Verbo coæquans summè glorificauit, & quam per primum Adam ad extremum suppliciorum humiliauerat, ad supremum præmiorum, per secundum Adam extolleret. Fortitudo verò Resurrectionem: quia, vt ait Psalmista, *in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui*, qui dixerant, *non est salus ipsi in Deo eius*. In Resurrectione namque *mentita est iniquitas sibi*. Quatuor etiam circulos aureos in arcæ lateribus ponit Apostolus, cum dicit de CHRISTO: *qui factus est nobis à Deo, Sapientia, Iustitia, Sanctificatio & Redemptio*. His circumfertur circulis arca nostra: quia in his virtutibus, causa & effectus nostræ saluationis consistit. In vno latere: Sapientia quæ docet & Iustitia quæ implet ponuntur: in altero Sanctificatio, quæ curat & Redemptio quæ liberat. Sapientia remouet stultitiam, Iustitia iniustitiam, Sanctificatio immunditiam, Redemptio pœnam. Possunt etiam duo circuli in latere vno, designare instantiam Saluatoris, quâ culpam amouit: duo in altero, illam æquè instantiam quâ pœnam depulit.

Sequitur: *facies quoque vectes de lignis sethim, & operies eos auro, inducesque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis*. Doctorum qualis debeat esse doctrina & vita insinuat, cùm dicit vnde fieri debeant vectes, & ad quid fiant. Quare namque de lignis sethim fiunt vectes; nisi vt Doctorum vita sit imputribilis, per castitatem; fama suauis, per sanctam conuersationem: habitus humilis, per propriam sui abiectionem, lingua modesta per grauitatem; mens docta, per assiduam Scripturarum meditationem? Qui enim vectes, id est, prædicatores, de lignis sethim, id est, casti & humiles arcam fœderis portare debent? Qualis namque paterfamilias, tales & domestici eius. Vt enim sermones cognati sunt his rebus de quibus loquimur: sic mores concordare debent sermonibus quibus loquimur. Sit tua electa conuersatio, vt sit recta prædicatio, immo studiosiùs satage bene viuere, quàm facundè loqui. Auro quippe operiendi sunt vectes, vt sapientiam loquantur inter perfectos, vt bono exemplo reluceant inter improbos, vt *conuersationem suam inter Gentes habeant bonam*, &c. Auro operiendi sunt, quia arca circumtecta est ex omni parte auro. Inconsonum quidem est, si auro Dei lignum tuum inferas nudum, sensu hu-

Doctorũ vita qualis esse debeat.

mano profunda mysteriorum discutiens, & claue lignea venerabilium thesaurorum ostium aureum resoluens. Certè, res Dei, sermonibus diuinis explicandæ sunt, & non est nemus Aristotelicum plantandum iuxta altare, vt fidei Sacramenta obumbremus infinitis, & superfluis inquisitionibus, quæ *non sunt vtiles, nisi ad subuersionem audientium.* Inducendi sunt per circulos qui sunt in arcæ lateribus, ne sicut dictum est, calamus linguæ propheticis intingatur attramentis, sed tantùm euangelicis. Non dogmatizet in Ecclesia prædicator, secundùm errores hæreticorum, vel secundùm seductiones Philosophorum, quorum *aquæ furtiuæ dulces sunt, & panis absconditus suauior.* In Euangelio, sensu vtatur euangelico, non circulos extorquens & extrahens de lateribus arcæ, sed vectes inducens per circulos qui sint in lateribus arcæ: vt non ad sensum suum inclinet Dei verbum, sed ad Euangelium inflectat, & sermonem & sensum. *Vt portetur in eis: glorificate,* ait Apostolus, *& portate Deum in corpore vestro:* porta Arcam vt obedias Euangelio: porta Arcam vt annuncies Regnum Dei.

1. Cor. 6. 20.

Sequitur: *qui semper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis,* vnde *meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.* Valde contraria sunt, Semper esse & nunquam esse in circulis. Raro aut nunquam sunt in circulis Doctores illi qui forum pro Monasterio, clamores pro Euangelio, accipitres pro manipulo, chlamidem purpuream pro stola, canes leporum pro lectione librorum habent. Hi *commutauerunt veritatem Dei in mendacium,* vt cum dixerit Dominus, *semper erunt in circulis, & nunquam extrahentur ab eis*: ipsi nunquam inducantur. Sed bonus Doctor semper sit in circulis, quia *beatus vir qui in lege Domini meditabitur die ac nocte.* Item, *os iusti meditabitur iustitiam.* Semper est in circulis, qui neque viuendo præcepta violat Euangelij, neque docendo, regulas veritatis offendit: semper est in circulis, qui, quasi euangelicis vinculis compeditus, propriæ voluntatis libitu numquam vtitur: oculos, manus, pedes, aurem, linguam & cætera membra euangelico compede sic coarctans, vt nunquam extrahat impulsu cuiuslibet commotionis, sed contineat æterna lege sanctificationis.

Doctorum vitia.

Ponesque in Arca sanctificationem quam dabo tibi. Eodem ordine nec non & ratione, priùs Arca construitur, ac deinde testificatio poni in ea decernitur, quo priùs facta & ornata habitatione mundana, homo tanquam habitator & Dominus, ad vltimum creatus fuisse refertur. Nusquam profectò, testificatio diuinitatis corporaliter reponenda, nisi in corpore IESV, nisi in Arca Sanctificationis, nisi in anima singulariter Deo digna, quæ fornace Spiritus sancti, in creatione sua, coagulis originalibus eatenus excocta est, vt tam esset à peccato remota quàm Deo vnita. Nec peccato præoccupata est, quam præuenit *Deus in benedictionibus suis,* vt quasi spiritus laboraret in purgationibus eius, quam præparabat in diuinis desponsationibus: sed tam affuit sanctus in creatione, quàm pius in Verbi coniunctione. Nulla denique temporum distantia interueniente Arca construitur, & demum testificatio in ea ponitur, sed simul arca animæ & corporis IESV cum impositione diuinitatis compingitur, vt assumendo crearetur, &

creando aſſumeretur & ſanctificando aſſumeretur ſiue crearetur, & aſſumendo crearetur ſiue ſanctificaretur. Nec obiicias, quod priùs arca conſtruitur, & deinde teſtificatio in ea ponitur, quaſi ex hoc concludens priùs carnem CHRISTI fuiſſe conceptam, & deinde à Verbo aſſumptam, ſed crede, ſimul in conceptione animam & carnem aſſumptam, & in aſſumptione, acceptam & conceptam. Vnde Auguſtinus: firmiſſimè tene & nullatenus dubites, non carnem CHRISTI ſine diuinitate conceptam in vtero Virginis priuſquam in vtero ſuſciperetur à verbo, ſed ipſum verbum Deum ſuæ carnis à conceptione conceptum. Verbũ in Incarnatione, eodem inſtanti aſſumpſit carnem & animam.

Pones igitur in Arca teſtificationem quam dabo tibi, vt credas de CHRISTO teſtificationibus Dei, quia teſtificatus eſt Pater de Filio ſuo, vt acquieſcas oraculis & teſtificationibus Prophetarum & Apoſtolorum de CHRISTO, quia teſtes ſunt Dei vt ſcriptum eſt: *Vos eſtis teſtes mei*, & in Actibus Apoſtolorum, *& eritis mei teſtes in Hieruſalem*, &c. Eſt etiam teſtificatio quæ in Arca ponitur, lex ſeu decem legis mandata, quæ in duabus tabulis ſcripta ſunt: ſecundùm Apoſtolum verò, *in Arca erant duæ tabulæ Teſtamenti*, erat *vrna aurea habens Manna*, erat *& virga Aaron quæ fronduerat.* Heb. 9. 4. Tabulæ Teſtamenti deſignant omnem ſcientiam paternorum ſecretorum in CHRISTO, & omnem potentiam iudiciorum: in illis enim & fides diuinitatis inſcripta erat, & mandata quibus ſeruire Deo oportet, & iudicii diſcretio quâ ſe odientes damnat & diligentes remunerat. Vrna aurea, anima CHRISTI: *habens manna*, id eſt, *omnem plenitudinem diuinitatis.* Virga Aaron, poteſtas Sacerdotii iuſta, *quæ fronduerat*, altera die reſurrectionis, non expectata communi Reſurrectione. Hæc omnia in Arca, id eſt, in CHRISTO fuerunt, & hæc eſt teſtificatio quam dedit Dominus. In teſtimonium enim ſuæ bonitatis & noſtræ rebellionis, hæc omnia fecit Deus, vt ait Iob: *inſtauras teſtes tuos contra me.*

Sequitur: *facies & propitiatorium de auro puriſſimo.* Arca de lignis ſethim priùs circuntegitur auro, deinde reponitur in ea teſtificatio, tertiò ſupertegitur propitiatorio, id eſt, tabulâ quæ appellabatur propitiatorium. Propitiatorium quid eſſet in Moſis Tabernaculo. Quid nobis Domine, quid nobis Incarnatio, quid teſtificatio tua prodeſſet, ſi propitiatio deeſſet? Cumulo beneficiorum tuorum reatus noſter augeretur, niſi cum beneficiis indultis, beneficium propitiationis ſupererogaretur. Nam ſola ingratitudo damnaret, niſi & ingratitudinem indulgentia propitiationis exciperet: quò namque numeroſiora Creatoris beneficia, eò indefeſſè gratioſiora noſtra debuerunt rependi obſequia. Sed vnum præ aliis, ſuæ bonitatis ſtrictiùs religauit beneficiorum vinculum; quo ſpretus non aſpernaretur, eiectus non abiiceret, offenſus non læderet, ſed ſatisfaceret ſibi pro nobis de noſtra iniuria, ſed requireret, ſed reduceret. Quis hoc cacumine pietatis eleuatus eſt, niſi IESVS? quis hunc verticem gratiarum ſubiit, niſi Filius olei? quis tantos gurgites miſericordiarum de ventre ſuo euomuit, niſi propitiatorium? Planè ſi in IESV aliquid eſt melius ipſo IESV, id mihi eſt propitiatorium, id eſt, reconciliatorium. Sed IESVS totus deſiderabilis, ſed totus amabilis. Amabilis ergo in arca, amabilior eſt in propitiatorio: deſiderabilis ex bonitate, ſed

desiderabilior ex propitiatione, quæ est pinguedo bonitatis: quia *superexaltat misericordiam iudicio.* Inde in Missa saluberrimæ immolationis, Sacerdos ante illam supplicationem quâ rogat perferri hostiam illam ante sanctum altare in conspectu diuinæ majestatis suæ, præmittit propitiatorium dicens: *supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris, & accepta habere sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel,* &c. Nisi enim hoc quasi verecundiæ humanæ & pauoris præmisso velo, ad inconspicabilem illius faciei fulgorem accedere peccator non præsumeret. Sed hac propitiatorii tabella præmissa, quoscunque Solis radios non veretur præ ardore, nec erubescit præ splendore. Propitio igitur ac sereno vultu non respiceret Deus, nisi propitiatorium homo haberet, quod irato obiiceret, quod commoto ostenderet, quod percutienti opponeret.

Missa immolationis saluberrima.

Sed de qua materia hoc fiet propitiatorium? an de lignis sethim? absit! nam habent similitudinem spinæ albæ, & si non pungunt per veritatem, timentur tamen propter speciem. Sic incarnata sapientia, cùm redargueret homo homines & ouina innocentia nullum condemnaret, tamen mala Iudæorum conscientia grauem ad videndum propter lippitudinem suam repugnabat, timens illum iudicem malorum suorum & non Saluatorem animarum. Mitius ergo adhuc propitiatorium quærit pusillanimis mortalium natura, id est, IESVM benignum, quod totum & in naturæ veritate, & in similitudinis specie, & in nominis appellatione propitiationem resonet, indulgentiam propinet, gratiam resudet, quòd excipiat lapsum, quòd consolidet remissum, quòd reparet perditum, quòd vincat in bono malum. Propitiatorium non attendit iudicium: merita non inuenit, sed facit, non numerat anteactos errores sed amputat. Propitiatorium veritatem accusantem procul stare iubet; innocentem seruare accelerat. Propitiatorium natat in sanguine IESV, tanquam nauis in flumine: Propitiatorium de superstibulo meretricem suscipit, & omnes eius abominationes citissimè diluit, fugitiuum excipit & patriæ reddit, languidum accipit & sanat, cæcum & illuminat, leprosum & curat, mortuum & suscitat.

Sed vnde hoc propitiatorium? *de auro purißimo*, de auro purissimo fuit propitiatorium, in quod latro ille de cruce vultus defixit; cui pessimè merito, non solùm supplicium gratia remissionis indulsit, sed etiam Paradisum eodem die vera & copiosa propitiatio Dei contulit. De auro purissimo fuit propitiatorium Redemptoris nostri, quia in eo, non præcedentia humanæ naturæ merita, sed præueniens gratia ipsam naturam Verbo vniuit & reconciliationem seu propitiationem Dei & hominis compleuit. De auro purissimo fuit, qui de Spiritu sancto conceptus, & de integerrima Virgine natus fuit: de auro purissimo est qui gratiam suam, bonis & malis tribuit. De auro purissimo est qui facit, vt *vbi abundauerit delictum, ibi abundet gratia.* De auro purissimo fuit, qui igne clarescit, malleo proficit, passione dulcescit, morte virescit, contumeliâ mansuescit, paupertate affluit & in pretio omni pretio pretiosiùs elucescit.

Sequitur: *duos cubitos & dimidium, tenebit longitudo eius.* Eadem mensura est Arcæ, quæ propitiatorij in longitudine & latitudine: est autem

hæc longitudinis mensura, quinque palmorum, quia duo cubiti & dimidius faciunt quinque palmos, salua maiorum auctoritate; Propitiatorij nostri quinque palmos in longitudine, quinque illas corporis sui plagas non absurdè intelligendum puto. Eò vsque etenim longanimitatem patientiæ suæ extendit, vt his prætitulatus quinque notissimis & nominatissimis plagis, à quinque nos liberaret capitalibus miserijs: prima quarum nos vrgebat crudeliter, seruitus Diaboli: secunda fortiter vinculum peccati: tertia flebiliter, exclusio Paradisi: quarta instanter, exilium mundi & pœna temporalis: quinta miserabiliter, pœna æterna inferni. In his quinque porticibus iacebat languens humana natura, & nisi haberet hominem, immo propitiatorem, qui per singulas porticus, pedagij pœnas pro se solueret, & in aquam de latere fusam, per Sacramentum Baptismatis inferret, non euaderet.

In primo palmo siue plaga propitiatorii, à potestate Diaboli liberamur de qua dicit Apostolus, *regnauit mors*, id est Diabolus, *ab Adam vsque ad Moysen*; etiam in eos qui non peccauerunt, *in similitudinem preuaricationis Adæ.* Ait autem Apostolus, *quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in CHRISTO omnes viuificabuntur: destruxit* enim *eum qui habebat mortis imperium*, & sic à Diabolo liberauit. Rom. 5. 14.

In secundo palmo plaga & à peccato, quæ est pessima vehementer liberamur, quando in sanguine CHRISTI iustificamur, id est, à peccato soluimur & per hoc à vinculis Diaboli expedimur. In tertio palmo & plaga propitiatorij, à tertia plaga quæ est exclusio Paradisi, sanamur cùm illud primum Dei decretum iudiciale, ex sententia veritatis prolatum, de expulsione hominis à Paradiso propter peccatum immutatum & melioratione pietatis nostri propitiatorij, implente ipso propitiatorio decretum quod priùs promulgauerat, soluendo quod non rapuit, vt sua consummatissima humilitate vinceret culpam quam contraxerat genus humanum in primi hominis elatione. Aperuit itaque Paradisum & reuocauit erroneum. In quarto palmo & plaga, à quarta plaga curamur, quæ est afflictio temporalis & exilium mundi: sed interim in spe, nondum in re. In quinto palmo & plaga propitiatorij, ab illa insanabili plaga quæ est æterna pœna liberamur, cùm absoluta morte in victoria, de morte triumphamus, dicentes: *vbi est mors, victoria tua? vbi est*, mors, *stimulus tuus?* Hæc de longitudine propitiatorij.

In latitudine autem, habet cubitum & semissem, id est, tres palmos. Trinitati namque in propitiatorio reconciliati sumus, vt iam habeamus pacem per CHRISTVM ad Deum, labe præteritorum delictorum, scaturigine præsentium, & caligine futurorum in sanguine Agni exuti. Abscondit propitiatorium in latitudine charitatis quâ dilexit nos, præcedentia nostra delicta, mitigat præsentia, præscindit futura. *Charitas* enim *operit multitudinem peccatorum*, quâ *propitiatur Deus omnibus iniquitatibus nostris*, non eas approbando, sed delendo. 1. Petr. 4. 8.

Sequitur: *duos quoque Cherubim aureos & productiles facies ex vtraque parte oraculi.* CHRISTVS, qui est Arca in Incarnatione, propitiato-

rium in passione: *paulòminus ab Angelis minoratus est* (vt ait Apostolus) *secundùm carnis passibilitatem.* Duos itaque Cherubin aureos, id est, Angelos, ex vtraque parte oraculi, fieri iubet Dominus, vt planè intelligas ministerio & mysterio Dominicæ incarnationis nunquam defuisse ministratorios Spiritus, qui vt in Euangelio scriptum est, *accesserunt & ministrabant ei.* Horum ad sese charitas & concordia perfecta designatur; cùm duo fieri iubentur: *væ* enim *soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem se, si autem fuerint duo fouebuntur mutuò.* Singularitas proculdubiò præsumptionis in Lucifero cecidit, cùm rupto fœdere societatis angelicæ, in altum se tendens, venas in se gratiæ rupit. *Non* enim *habuit subleuantem se*: quia indignus fuit reparatione, quia charitate gemina vacuus reparari non meruit. Hi verò Angeli qui suum seruauerunt domicilium subiectione debita creatori seruata, & dilectione mutua custodita, nidulo suo mutuò fouentur, & ad partum obedientiæ præparantur. *Aureos & productiles*, varia quidem & ambigua de statu creationis angelicæ fertur ab inquirentibus disputatio, nullam quibusdam assentientibus, fuisse moram inter creationem & lapsum malorum Angelorum, iuxta illud, *ille homicida erat ab initio & in veritate non stetit.* Vnde Augustinus, non frustra putandum est, ab ipso initio temporis vel conditionis suæ, Diabolum cecidisse & in veritate, nunquam stetisse: aliis è contrario probantibus omnes creatos esse bonos id est, sine vitio & iustos, id est, innocentes: sed non iustos, id est, exercitium virtutum habentes.

[Eccli. 14. 10.] [Lucifer, indignus fuit reparatione.] [Peccauerint ne Angeli in instanti suæ creationis.] [Angeli in instanti creationis fuerũt boni.]

Aliqui etiam fuisse moram dicunt inter creationem & lapsum, & quòd in illa breuitate temporis, omnes boni erant, non per vsum liberi arbitrii, sed per creationis beneficium. Hæc verior est sententia; quia naturam Angelorum bonam fecit Deus, nec naturam, sed voluntatem malam puniendam fuisse credendum est, nisi quia & propter voluntatem malam, bona aliquando punitur natura. Aureos ergo Cherubin fecit Deus, quia liberi arbitrij, quia simplicis essentiæ & immaterialis constituit, quia per rationem, inseruit intelligentiam, memoriam & voluntatem: quia personaliter singulos & numero & merito discreuit. Productiles quoque facti sunt Cherubin, non quia volentes auerti vel conuerti, creati sunt, sed quia habiles ad volendum hoc vel illud: post creationem verò quia productiles facti sunt spontanea voluntate, alij elegerunt bonum, alij malum & de operante gratia, quam acceperant in creatione seruata cooperantem meruerunt: quâ non sicut ex operante iustificatur impius, sed qua cooperante, iuuatur ad bene volendum & perseuerandum pius. Productiles itaque facti sunt, qui de bono ad melius, proficere potuerunt. *Cherub vnus sit in latere vno, & alter in altero*: ex hoc innuitur, vel separatio quæ facta est per conuersionem bonorum ad Deum, & auersionem malorum à Deo, tanquam inter lucem & tenebras, vel illa desistentium & ministrantium distributio, quâ inuisibili Deo, alij semper assistunt, alij ad exteriora ministeria obedientes exeunt. *Cherub vnus in latere vno*, scilicet dextro fuit, qui obediuit: Cherub alius in altero, sed in sinistro, qui superbiuit. Vel Cherub vnus, in latere vno cœli, alius, in latere Inferni.

[Angeli quales creati à Deo] [Angeli creati immateriales] [Angeli, numero & merito distincti.] [Gratia cooperans.]

Sequitur:

Sequitur : *vtrumque latus Propitiatorii tegant, expandentes alas & operientes Oraculum.* Ad iudicium veniente Domino, vtrumque latus eius Cherubin tegunt, quia circunstantibus Angelis, mali *videbunt in quem pupugerunt*, & non videbunt gloriam salutaris Dei. Boni verò, reuelata facie videbunt & lætabuntur quod oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascendit. Vtrumque latus tegunt, quia *separabunt malos de medio iustorum*, & quia colligent filios Dei à quatuor ventis cœli, à summis cœlorum vsque ad terminos eorum. Vbi eras Cherub, qui dextrum latus Saluatoris tegere debes; cùm lancea inferretur, cùm latus aperiretur? an aderas, sed à defensione prohibitus eras? sicut ille cui dictum est, *mitte gladium in vaginam tuam*? Non vidit te cæcitas Iudæorum in passione, quem vidit asina Balaam vesani Prophetæ in itinere. Asina declinauit, & te viso expauit: Iudæus te, vtrumque latus propitiatorij tegente in tabernaculo non intellexit, & ideò irreuerenter in sanguinem innocentem impegit! Sed planè nudauit vtrumque latus propitiatorij, qui venerat pati, vt ad singulare certamen accederet, *& adiutorium gladii* sui auerteret: *Torcular*, inquiens, *calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum.* Fortè propitiatorio de propitiatione aliquid minueretur, si non expertis patientiæ viribus, totum quod potest malitia aduersarii, in dextro latere propitiatorij absque temperatura exciperetur. Ideò etiam clamat in cruce humanitas non causâ quærimoniæ, sed causâ doctrinæ dicens diuinitati: *vt quid dereliquisti me?* quasi ad hoc me dereliquisti, non personali separatione, sed auxilii retentione, vt probares si tanta in me perseueraret patientia quanta est adiuncta gratia, ne immeritò humanitati illi sapientia vnita diceretur, cuius tanta in passione patientia non probaretur. Non ergo cessauerunt vtrumque latus propitiatorij tegere Cherubin etiam in passione, sed compassione non defensione.

Exod. 25. 20.

Balaã, vesanus Propheta.

Isa. 63. 3.

Vtrumque etiam latus propitiatorij tegunt, quia Martyres in persecutione protegunt, ne deficiant à Fide; Confessores in pace, ne tepescant à charitate. *Expandentes alas, & operientes Oraculum!* Oraculum nihil aliud est quàm propitiatorium, sed ideò dicitur Oraculum, quia diuina ibi dabantur responsa, vt in sequentibus demonstrabitur, vt dicitur: *Inde præcipiam & loquar ad te super Propitiatorio.* Expandunt itaque alas Cherubin & operiunt oraculum, quia secretorum Dei mysteria malignis Spiritibus & prophanis hominibus abscondunt, quia *bonum est celare Regis consilium, & gloria Dei inuestigare sermonem.* Expandunt alas, vt nostra ad Deum perferant: operiunt Oraculum, vt ad nos auxilium diuinum referant: *respiciantque se mutuò, versis vultibus in Propitiatorium quo operienda est Arca Domini*: Breui clausula concludit quomodo Angelicæ potestates se in Deo diligant, dicens, *respiciantque se mutuò*, & quomodo Deum in se magnificent, subiungens: *versis vultibus in propitiatorium.* Non enim vertunt vultus in propitiatorium, qui sese mutuò non respiciunt, quia, *qui proximum quem videt non diligit, Deum quem non videt quomodo diligere potest?* In mutuo respectu, fraterna dilectio, in verso vultu in propitiatorium, humilis reuerentia ad Creatorem nostrum intelligitur.

Angeli protegunt martyres in tormẽtis.

Tob. 12. 7. Prou. 25. 2.

Inde præcipiam & loquar ad te: deſuper propitiatorio ſcilicet, ac medio duorum Cherubin, qui erunt ſuper Arcam teſtimonij: *cuncta quæ mandabo per te filiis Iſraël*: ecce locus vbi loquitur Deus! non eſt locus vt iſte locus qui eſt locus conſilij, refugij & auxilij. Dubitas de quæſtione aliqua? vade ad oraculum, ad propitiatorium, ad medium Cherubin, quia ibi eſt *Deus ſcientiarum Dominus*! oppreſſus es à tribulatione? curre ad propitiatorium, quia ibi es Deus auxilij; naufragaris à tentatione? apprehende Oraculum & propitiatorium quia ibi eſt Deus *noſtrum refugium*. Ecce de medio Cherubin conſolationes Dei lætificant animam tuam, quia *Angelis ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Ecce, deſuper propitiatorio præſcriptionis noſtræ ſententia tollitur, & nomina noſtra in libro vitæ inſcribuntur. Ecce de Oraculo, *vox turturis in terra noſtra* auditur, *Pœnitentiam agite, appropinquauit, enim regnum cœlorum.* Animaduerte, ſimul Arcam Propitiatorium, Oraculum & Cherubin conuenire ad diuinam ſuper humanis ſententiam ferendam. Arca mouet incolatus noſtri quæſtionem, Propitiatorium, exequitur cauſam, Oraculum profert ſententiam diffinitiuam, Cherubin, executioni mandant quod egreſſum fuerit, ſiue bonum ſiue malum, de labiis Oraculi. Bonum namque eſt de Oraculo, oraculum quod abſoluit, quia iocundum: quaſi verò malum quod condemnat, quia ægrè & acerbum!

Pſal. 90. 11.

Matth. 4.

Aſſiduemus cultum ſolemnem in obſequium ſanctorum, quò refricetur Arcæ memoria ſuper calamitatibus noſtris: exoneremus coram propitiatorio ſarcinas noſtras, quatinus non ſuis holocauſtis, ſed noſtris miſeriis complacatum propitietur. Oraculo, *voluntaria oris noſtri eloquia,* tam in noſtra accuſatione, quàm in gratiarum actione offeramus. Cherubin tanquam fratres & amicos honoremus: quorum & patrocinio adiuti laqueum ſcandali caueamus, & vehiculo ſubleuati patriam repetamus. Supereſſe aliam de Arca & de Cherubin expoſitionem Bedæ, non ignoramus, vbi Arca intelligitur Eccleſia quæ de imputribilibus lignis, id eſt, ſanctis animabus ædificatur; & in fide Euangelii, per quatuor mundi partes diſtenta, coronam vitæ à Deo expectat, habens in ſe tabulas Teſtamenti, in continua meditatione Legis, Vrnam auream cum manna, in fide incarnationis Domini; Virgam auream quæ fronduerat in participatione regni & ſacerdotii Domini: Propitiatorium deſuper, vt cuncta bona à Deo ſe accepiſſe cognoſcat: Cherubin, angelica præſidia, vel Teſtamenta, quibus viuere inſtruimur.

Angeli vt amici & fratres honorandi.

Sunt autem ſuper propitiatorium, vtique eius ſuſtentata ſubſidio, vt eo veraciùs Eccleſiam iuuent, ſiue angelica miniſteria ſiue diuina eloquia, quo ipſa fundata eſt in fundamento ſummæ veritatis. Item Gregorii expoſitio de Arca, parum differt ab his quæ ſuperiùs poſita ſunt. Arca, inquit, eſt Eccleſia: quatuor circuli aurei, quatuor Euangeliorum libri, quatuor anguli, quatuor partes mundi: Vectes de lignis ſethim, fortes & perſeuerantes Doctores, portant Arcam, cùm aliis prædicant, ſemper inhærent circulis, per vnitatem Eccleſiæ; auro operiuntur ſcientiæ, ſemper in circulis in lectione, ignominioſum enim tunc quærere, cùm quæſtionem de-

beat enodare. Hæc ideò summatim de dictis Sanctorum recolligo, vt, si opusculum nostrum propter se displiceat, vel propter Sanctorum sanctas reliquias non vsquequaque abiiciatur. Etsi enim ligneam pixidem propter se non suspicio: tamen quia continet Sanctorum corpora & ossa, debita veneratione illam excipiens, summis digitis lotisque manibus tenens lignum, aliter quàm lignum honoro.

Lignū quo Sāctorum reliquię continentur, aliter quàm lignū honoratur.

EXPOSITIO MORALITER.

COr hominis est Arca aut Dei aut Diaboli. Vt autem sit arca Dei, & mensuram Arcæ teneat vt materiam. Materia sit imputribilis, vt lignum vitæ, mensura æqualis, vt virtus Temperantiæ. Virtutes itaque quæ solæ sub sole non marcescunt vel putrescunt, Arcam nostri cordis compingant, vt & depositum Dei in ea non corrumpatur propter incorruptionem arcæ, & religionis propositum semel susceptum non deseratur per virtutem constantiæ. Alterum Deo, alterum sibi paret homo. Deo exhibeat custodiam sui depositi quod est gratia, dignitati suæ, stabilimentum fidei retineat, quia variari non debet imago Dei, leui huius mundi iactura. Arca nec fracta sit, nec vacua, si plena esset, sed fracta arca, damnum timeres: si integra, sed vacua, inaniter ab ea subsidium sperares. Denique cùm fuerit sana & plena arca, clausa sit & signata: clausa ne mures intrent, signata ne fures aperiant. Claue serretur & reseretur, Dæmonibus serretur, amicis & famelicis reseretur. Attende, ô anima, vt sit arca tua sana fide, plena charitate, clausa humilitate,; signata stabilitate, reserata confessione & gratiarum actione. Claui denique obedientiæ obtemperet in conclusione & in apertione.

De lignis sethim compingatur, multarum virtutum conquadratione. Longitudine duorum cubitorum & semis extendatur, ab inchoatione scilicet boni operis, mediante patientia peregrinationis, vsque ad perseuerantiam finiendi laboris. Latitudine autem dilatetur arca, vno cubito & dimidio, vt Deum ex toto corde, tota anima, tota virtute, plus quàm se diligat, qui est perfectus cubitus: Proximum verò tanquam se, qui est dimidius, non pro imperfectione affectionis, sed pro imperfecta exhibitione operis. Pleno enim affectu debemus proximum diligere, sed vix semipleno affectu, necessitates eius possumus excusare aut explere. Neque enim proximum non amat, quicunque pallium in frigore (vt Martinus) non dimidiat. Profectò pene ampliùs dimidio cubito Martini dilectio se extendit, cùm se spolians & deturpans pallio dimidio, frigori & illusioni exposuit. Potes habere dimidium in latitudine dilectionis per affectum & si non per effectum, cùm re coarctaris, sed pietate dilataris. Ad proximum habe semiplenum exhibitione, vbi non potes plenum pro necessitate, & habet Arca tua cubitum & dimidium in latitudine, quod ad te quidem plenum, extra te semiplenum. Habe ergo ad Deum, plenum cubitum dilectionis per affectum, quia non indiget semipleno nostro in supplendis necessitatibus suis. Ad proximum habe semiplenum, quia nemo ante finem suum securus est de perseuerantia sui operis.

S. Martini pietas non vulgaris. Nemo ante exitum securus.

Recta intentio in inchoatione vnus cubitus est, patientia in tribulatione, alter cubitus, dimidius in timore & dubietate perseuerantiæ. In altitudine cubitum & semissem habet arca, cùm de communi spe Fidelium superexcrescit suggestione virtutum & confidentia gratiæ ad id quod merita tua excedit futurum præmium. Vnum cubitum habes altitudinis in morte CHRISTI, in qua communiter omnibus fidelibus data est spes salutis & redemptionis. Dimidium quoque cubitum habes ex perceptione sacri baptismatis, in quo jam quidem justificaris, sed nondum glorificaris. Dimidiatur ergo cubitus iste in justificatione, implebitur verò in glorificatione. Imples vnum cubitum spei, quando per Sacramenta fidei es in corpore CHRISTI, alium nihilominus inchoas, cum arras secuturæ gloriæ, occulta & singulari prælibatione spiritus degustas. Si Fides ignoratur, cubitus non perficitur; si mens adoptione spiritus subarratur, alius cubitus non dimidiatur. Hæc de altitudine arcæ.

Exod. 25. 24. Sequitur, *& deaurabis eam auro mundißimo intus & foris*: auro mundissimo intus arca deauratur, si mens ab immunditia emundatur, intus deauratur, cùm noua sobole virtutum fœcundatur: intus deauratur, cùm nullæ sordes in mente relinquuntur. Foris deauratur, cùm sermo rarus & verus, cùm oculus simplex & pudicus, cùm manus pia & larga, cùm auditus purus & castus, cùm incessus rectus & bonus, cùm in toto corpore oculi, magna cautela & circumspectione, ante & retro circunfunduntur. Vide arcam intus deauratam: *gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ.* Et alibi, *nihil mihi conscius sum:* Item, *non reprehendit me cor meum in omni vita mea.* Vide foris deauratam: *mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer aut ab humano die.* Zacharias & Elisabeth deaurati erant intus, quia *iusti* erant *ante Deum*; foris, quia incedebant *in omnibus iustificationibus Domini sine querela.* Bene deaurata est arca intus & foris, cuius anima & conscientia bona Deo & Angelis jungitur, cuius fama, apud fideles & infideles magnificatur. Auro mundissimo arca deauratur, cùm solius Dei causâ, cogitationes in mente castigantur, & bona opera exercentur.

1. Cor. 4. 4.

Sequitur, *faciesque supra coronam auream per circuitum.* Super arcam, coronam auream facimus per circuitum, cùm proposita mercede cœlesti extra hanc nihil quærimus, nusquam euagamur ab ea nunquam mente excidimus. Semper coronam auream super arcam gestamus, cùm finem & intentionem omnium nostrorum tam operum quàm desideriorum Deum proponimus, & hoc per circuitum, vt nulla pars animæ, studiorum bonorum interrumptionem admittat, nulla vitæ pars excursum extra Deum faciat. Per circuitum est corona aurea cùm in conspectu tuo semper proponitur vita æterna, & omnes anfractus temporalis vitæ cogis infra metas æternæ gloriæ. Reclude vitam in vita, sed meritoriam in remuneratoria, sed miseram in beata, sed transitoriam in æterna, sed vmbraticam in vera.

Sequitur: *& quatuor circulos aureos quos pones per quatuor arcæ angulos.* Angulus est vbi capita duorum parietum sese conjungunt; quatuor verò parietes in domo, vbi singula eorum capita copulantur angulos quatuor

faciunt & omnis quadrangula forma quatuor parat angulos. In animo denique nostro sunt quatuor passiones siue virtutes naturales, quæ angulos faciunt; timor, spes, tristitia & gaudium. Vbi timor spei infigit tignum suum & spes timori, angulum faciunt. Vbi tristitia gaudio accedit siue gaudium tristitiæ, rursus alium angulum faciunt. Si desiderio tristitiæ timorem innectas, tertium angulum feceris, si spei addas gaudium, quartum. Ecce quando separatim times supplicium, aut speras præmium, aut tristaris de exilio, aut gaudes de promisso, nondum angulum habes, sed commisce capita singulorum, vt cùm spe timeas, cum timore speres, cum gaudio desideres, cum desiderio gaudeas, & cum gaudio timeas, & cum desiderio speres, vel cum spe desideres & angulos fecisti. Tene angulos & sede in angulo, quia *melius est sedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigiosa* Prou.
in domo communi. Timor namque si te occupauerit, & nimium oppresserit ex recordatione præcedentium delictorum; præbeat spes caput suum, 25. 24.
vt erumpat ante faciem tuam abyssus misericordiam Dei, & leniat aristam miseriarum tuarum, quam timor accusans memoriæ deportauerat. *Accubans* igitur *inter terminos* plagæ, hinc peccata tua, inde respice misericordias Dei & pondus pauoris, compesce securitate diuinæ bonitatis.

Rursus si nimio desiderio gloriæ & faciei Dei afficeris & affligeris plusquam tolerabile sit, amplectetur desiderium tuum, suadens cum patientia expectandum, quia *veniens veniet, & non tardabit.* Sacramentorum suauissimum fructum futurum promittens, & interim florem in specie visibili non indecorum ostendens. *Inter* istos quoque *terminos accubans*, expecta *donec aspiret dies & inclinentur vmbræ futurorum*, quæ sunt in Sacramentis Fidei, *donec lucifer oriatur*, vt patescat rerum veritas in facie manifestationis quæ nunc latet in vmbra Fidei. Item si gaudium de præsentis Ecclesiæ decore, nimium detentum mentis pedem mouere lentiùs ad futura cœperit, quasi suadens de malitiæ labore (si fuerit prolixior) pleniora mereri donatiua, accurrat desiderium, & excitet malè sopitum gaudium, insinuans stationem infidam esse iuxta castra Allophilorum seu Philistinorum, & sæpè adquisitis caruisse, dum ambiuntur superflua, nec *glorietur accinctus æquè vt discinctus*, quia de regno sine regno gaudere ambiguum est, de regno autem in regno gloriari tutum & certum. O gaudium quod præcoquas vuas præ immatura maturitate, manè jam comedis! quare dictum est Apostolis, *expedit vobis vt ego vadam*, cur nisi vt nunquam gradum sustinerent, donec ad illum peruenirent? Sed fortè placet tibi lucrum aliorum, aliquando dum captatur lucrum, successit damnum. Et Apostolo *mori est lucrum.*

Gaudium de præsentis Ecclesiæ decore.

Gaudium præripit aliquando nondū maturos fructus spirituales.

Stimulatur itaque sic gaudium à desiderio & cursu renouato, currit gaudium cum desiderio. Item, si spes inaniter abiecto timore, plusquam iustum sit, caput in nubes extulerit, timor stateram iustam deferat, & de quantis atque in quantum sperare promeruerit appendat. Quid pro Deo fecerit, & quid contra Deum commiserit enumeret, & quantum sperare vel non sperare debeat intelliget. *Cadent enim à latere tuo*, ait Psalmista, Psal.
videlicet *mille*, qui sine operibus tecum in iudicio stare præsumebant, & 90.

Merita sine merito iactare. *decem millia à dextris tuis*, qui sine merito merita iactabant. Leuitati ergo spei, timor pondus opponat; vt non vento sed veritati se credat. Longum est, quid in singulis angulis dicendum vel cogitandum sit explanare, sed sedens in angulis angulos tuos reuolue, & pluriora & meliora his appone. Denique *pones quatuor circulos aureos per quatuor arcæ angulos:* secundùm angulos pone circulos. Primus circulus est, meditatio mortis continua, secundus mortificatio corporis assidua, tertius confessio peccati spontanea, quartus subjectio Prælati voluntaria. Meditatio mortis, in angulo timoris & spei, mortificatio corporis, in angulo spei & timoris, confessio peccati in angulo desiderij & timoris, subjectio prælati in angulo gaudij & spei. Profectò angulus timoris bene capit circulum meditationis mortis, quia qui mortem meditatur; timet committere vnde damnetur. Vnde, *fili memorare nouißima tua, & non peccabis in æternum.*

Item angulus Spei, aptè recipit mortificationem corporis, quia *qui arat, in desiderio debet arare, & qui triturat in spe* percipiendi fructus. Coloss. 3. 4. Ideò enim mortificanda sunt corpora, quia *vita nostra abscondita est cum CHRISTO in Deo, cùm enim CHRISTVS apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum iustitia in gloria.* Item angulus desiderii, confessionem peccati non immeritò excipit, quia non nolendo sed volendo, non cum tædio, sed cum desiderio facienda est confessio. A latrone enim & reo extorquetur tanquam ab inuito & deprehenso professio furti; à peccatore pœnitente suscipitur, tanquam grata hostia Confessio: *voluntariè*, inquit Psalmista, *sacrificabo & confitebor nomini tuo quia bonum est.* Item angulus gaudii & spei, subiectionem voluntariam, quia *cùm creatura liberabitur à seruitute subiectionis in libertatem gloriæ filiorum Dei*, & illi simul liberabuntur qui *non ad oculum seruientes* subiiciuntur Prælatis, qui Domino spontanei obtulerunt animas, qui sicut CHRISTVS obediens fuit patri vsque ad mortem, dicens, *mî Pater non quod ego, sed quod tu.* Sic isti animas suas ponunt in manibus suis, obedientes cum gaudio & Spe præpositis suis. Aurei sunt circuli isti, vt in charitate, claritate, sapientia & castitate fabricentur. In charitate vt excludatur necessitas, in claritate vt remoueatur obscura duplicitas, in sapientia vt tollatur temeritas, in castitate vt amputetur superfluitas. Charitas est in subiectione, claritas in confessione, sapientia in meditatione, castitas in mortificatione.

Peccati confessio, est grata pœnitentis Hostia.

Sequitur, *duo circuli sint in latere vno, & duo in altero.* Meditatio mortis & mortificatio corporis, in vno latere sunt, animam ne peccet custodientes. Confessio & subiectio, in altero animam si peccauerit corripientes. Nisi enim peccaret homo, nec confessione indigeret, nec obiectione. Rursum nisi peccare posset vel timeret, superfluò se mortificaret aut mortem cogitaret. Sequitur, *facies quoque vectes de lignis sethim, & operies auro inducesque per circulos qui sunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis.* Iudicium & iustitia, sunt vectes de lignis sethim, quos vt portaretur Arca, fecerat Psalmista, dicens, *feci iudicium & iustitiam, & beati qui custodiunt* Ps. 118. *iudicium & faciunt iustitiam in omni tempore*, propter ligna sethim quæ imputribilia sunt. Ita nec amore, nec odio, nec fraude, nec gratia, nec

pecunia corrumpendus eſt animus, qui debet facere iudicium & iuſtitiam in omni tempore. *Operies eos auro*, ne facias *iuſtitiam tuam coram hominibus vt videaris ab eis*, ſed *in abſcondito*, ſed coram Deo, vt glorificetur Pater tuus qui in cœlis eſt. Operies eos auro, vt bonum bona intentione facias. Vectes illi non fuerunt operti auro, qui *receperunt mercedem ſuam*, pietate quæſtum æſtimantes, vt omnis labor eorum eſſet in ore ipſorum, *quorum* denique *tecta ſunt peccata* per pœnitentiam, illi ſunt tecti auro. Vnde cuidam dicitur, *Age pœnitentiam, alioquin mouebo candelabrum tuum de loco ſuo. Inducesque per circulos qui ſunt in arcæ lateribus, vt portetur in eis*, per circulos qui ſunt in arcæ lateribus inducit vectes, qui per omnes angulos cordis & per circulos vniuerſæ ſuæ actionis, futuri examinis diſtrictionem & iuſti judicis æquitatem ſemper ruminat, in eius expectatione gemens vt columba & ſicut ceruus ad fontes aquarum currens ad Deum viuum. Nunquam vectes extrahendi ſunt, ſed ſunt ſemper in circulis, vt tota moles actionum & cogitationum noſtrarum his ſubuehatur vehiculis. Inuitor fortè ad illicitum prandium, non vadam quia timeo judicium; inuitor ad concubitum, non facio quia leo eſt in itinere, & ignis eſt vſque ad internecionem deuorans. Vnde quæcunque alia ſuggerentur officia corruptionis, ſed contineo membra non exhibeo, *arma iniquitatis peccato*. Non extraho vectes de circulis aureis, quia non vtor ad malum, ſed ad bonum virtutibus à Deo mihi collatis vt portetur in eis arca animæ, naturali ſuſtentatione, non concupiſcibili lenocinatione.

Apoc. 2. 5.

Sequitur, *poneſque in arca teſtificationem quam dabo tibi*. Quid in anima quæ templum eſt Spiritus ſancti reponendum, niſi teſtificatio Dei? Apoſtolus teſtificationem Dei in arca ſua poſuerat, qui dicebat, *ipſe Spiritus Dei, teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filij Dei*, id eſt arca Dei. Teſtificatio Dei eſt in cœlo, id eſt, in arca, quoniam, *tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, Spiritus ſanctus*; & non ſunt teſtificationes, ſed teſtificatio, quia *hi tres vnum ſunt*. Si Pater in mente tua, Verbum in intelligentia tua, Spiritus ſanctus eſt in dilectione vel voluntate tua, teſtificatio Dei eſt in arca tua, nihilominus Spiritus, aqua & ſanguis, vna teſtificatio Dei eſt, quando conſeruas impollutè Sacramentum regenerationis. Teſtificatio eſt in tabulis legis, vt in eis meditando & mores componas & linguam erudias. Teſtificatio eſt virga Aaron quæ fronduit vt in ea te eſſe de genere regali & ſacerdotali recognoſcas, regalibus *, in regimine motuum & membrorum agendo, & ſacerdotaliter caſtè & deuotè viuendo. Teſtificatio eſt, Vrna aurea habens manna, vt conſcientia bona coram Deo gratiâ redoleat, & in monimentum juſtitiæ ad diem judicij conſeruetur.

*ſ regaliter.

Hæc omnis Teſtificatio, non formidat tribunal Iudicis, ſed clamat confidenter, *quis accuſabit aduerſus Electos Dei? Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet?* Adhuc tamen ſequitur propitiatorium, quo ſi quid minùs poterat teſtificatio, ſuppleret propitiatio. Sequitur, *facies propitiatorium de auro puriſſimo*, &c. quantumcumque opulentiſſimo bonæ conſcientiæ theſauro locupletetur anima, ſemper infra iuſtitiæ regulam conſiſtit & ſi

Rom. 8. 33.

ad vnguem, humana diuinæ iustitiæ comparetur teste Scriptura, *quasi pannus menstruata* reputaretur. Elaboret ergo humana industria, cum gratia nec desidiæ arguatur, sed non præsumat de messe sua, vt stultitiæ condemnanda, cùm fatuis virginibus excludatur. Supponat arcam propitiatorio, dicens cum Psalmista, *quia melior est misericordia tua super vitas*: nullum enim genus vitæ per se saluti sufficere, cùm sine gratia nec nominari vita aut bonum opus valeret: *sine me*, inquit, *nihil potestis facere*. Propitiatorium igitur faciendum est de auro purissimo, vt dicas, *exaudi me Domine*, non quia merui, sed *quoniam benigna est misericordia tua*. Semper obiiciendum Deo, non nostrum meritum quod malum est, sed naturæ & bonitatis suæ priuilegium quo vtuntur interdum pene audaciùs mali quàm boni. Quia enim sine priuilegii huius auctoritate Pharisæus gratias agebat, vt mendax prædicator repulsus est. Publicanus verò tenorem priuilegii relegens, & de proprio nihil nisi reatum habens, summam precum suarum Iudici allegans de communitate priuilegii; *Deus*, inquit, *propitius esto mihi peccatori*.

Naturæ & bonitatis diuinæ priuilegium in meritis.

O propitiatorium! ô propitiatorii priuilegium! Nec immanitas, nec vetustas corruptæ mentis te abhorret; immò tu recipis omnia execrabilia hominum facinora. Indulges indulgenda; audeo dicere, secundùm atrocitatem criminum penè etiam non indulgenda, nisi propitiatorium esses. Planè autem omnia potes & debes indulgere quæ indulges, vt *secundùm nomen tuum, ita & laus tua* sit *in fines terræ*. Habes duos cubitos in longitudine, vt dimittas peccata cogitationum, operationum, habes dimidium, vt dimittas ambigua peccata, quæ ex collisione carnis & spiritus exiliunt; quando excusans & accusans cogitatio sub caligine laborat, non deprehendens * cuiusnam sit carnis vel spiritus, sit filius viuus vel mortuus, vnde Psalmista; *ab occultis meis munda me*, ô propitiatorium, quia non solùm habes duos cubitos, sed & dimidium, quia spe, nondum re saluas. Adiungit denique sibi propitiatorium, duos Cherubim aureos & productiles, non ad adiutorium vel ornatum, sed ad nostrum auxilium & ministerium. Voluit enim ministros habere qui discurrerent fideli legatione ad religatos, & viderent vtrùm prospera essent erga greges & pecora, & renuntiarent quid ageretur. Habet itaque propitiatorium Angelos, *adiutorium simile sui*, non effectu potentiæ, sed ratione pietatis, quibus & tutiùs committeret secreta sua, & fideliùs crederet ministeria nostra, & citiùs audiret petitiones nostras. Sunt autem ex vtraque parte oraculi, vt Cherubim vnus sit in latere vno alter in altero: duæ partes Oraculi, sunt remotio malorum & adeptio bonorum. Vnus namque propitiatorii Cherubim est in latere vno, qui fugat mala à nobis, alter in altero, qui adquirit bona nobis. Totum enim (quantùm ad nos) officium angelicum est, vt defendant nos à malo, & conseruent in bono.

* vel cuius naturæ scilicet.

Angeli cur creati à Deo.

Angeli quibus in rebus homini ministrent.

Vtrumque latus propitiatorij tegunt, quando differunt vel abscondunt interdum auxilium propitiatorij, vt exerceant nos tentationibus, & quando celant amorem propitiatorij, vt incitent ad quærendum ardentiùs. Cùm Maria Dominum hortulanum crederet, nonne Cherub vnum latus

eius

eius tegebat, vt quærendo, flamma amoris vehementiùs excresceret? Item, cùm Petrus Dominum negaret, nonne alter Cherub, alterum propitiatorii latus tegebat, vt postmodum in recordatione negationis vberiùs fleret, & quid de humana adhuc fragilitate gestaret princeps Apostolorum agnosceret? Expandentes igitur alas, operiunt Oraculum, quia diuinis jussionibus obedientes, sub signaculo claudunt vsque ad tempus & tempora, & dimidium temporis quæ sint super nos diuina consilia, minùs enim sollicitos efficerent, si prædestinatos esse innotescerent, efferatiùs quoque desperantes nos irritarent, si iam condemnatos manifestarent. Respiciunt etiam se mutuò versis vultibus in propitiatorium quo operienda est arca Domini, quia in nostro consilio concordant semper à propitiatorio haurientes, quid sibi, quid nobis facere debeant. Inde præcipit & loquitur (super propitiatorio scilicet ac medio duorum Cherubim) cuncta quæ mandat filijs Israël; à propitiatorio siue Oraculo principaliter sententia decretorum firmatur, vt de omni quæstione filiorum Israël definiatur quid in occultis Dei celandum, & quousque quidque ad publicum deferendum sit & quando. Sed jam aquila reclinet volatus suos ad escam & ad mensam, vt de visione Angelorum, transeat ad refectionem ciborum.

D. Petrus Apostolorum Princeps.

PETRI CELLENSIS, MOSAICI Tabernaculi mysticæ & moralis expositionis

LIBER SECVNDVS.

Facies & mensam de lignis sethim habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitum ac semissem. Mensa de lignis sethim; nunquam vacua refectione est, quia sancta scriptura, nec sententiarum dapibus, nec ferculis exemplorum inanis est. De lignis verò sethim ideò est, quia *cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Ministratores huius mensæ Scriptores sunt & actores diuinæ Scripturæ. Dominus mensæ Spiritus sanctus, qui & corda illustrauit & linguas docuit illorum qui contrectauerunt de verbo vitæ, aperiens illis sensum vt intelligerent & scriberent miracula in lege Domini conuiuatores meditantes in lege Domini die ac nocte. Epulæ conuiuantium instructiones legentium, quibus sicut adipe & pinguedine repletur anima. Taurina caro, recitatio illorum qui jugum legis sub lege agentes sustinuerunt, seruientes in cibis & potibus & variis baptismatibus vsque ad præfinitum tempus à patre, in cultura tantùm legis frumentum gratiæ meditantes. Altilia juxta cœlum euolantia, aliud à tauris ferculum in mensa inferunt, quia contemplatiuorum vitæ & exempla, quomodo quæ sursum sunt quærere debeamus innotescunt. Omnia poma noua & vetera dilecta dilecto in mensa

apponit, quia ab initio mundi fidelium nomina & opera & dicta & exempla ſigillatim retinens in Scriptura totam menſam antiqua & noua patrum memoria reſpergit. Hujus menſæ delitias tam impoſſibile eſt explicare, quàm vniuerſum abyſſi pelagus abſorbere.

Habet quidem in longitudine duos cubitos, in latitudine verò cubitum, in altitudine cubitum & ſemiſſem. Longitudo menſæ actionem, latitudo dilectionem, altitudo deſignat ſpem ſeu contemplationem. Duos cubitos habet actio, munditiam & innocentiam. Vnde Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt; Viſitare pupillos & viduas in tribulatione earum & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo. Item ſint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes. Vnum cubitum habet latitudo, quia charitas vna eſt & perfecta. Altitudo vnum & ſemiſſem, propter vnitatem ſpei cœleſtis & initium contemplationis. Sequitur; Et inaurabis eam auro puriſſimo. Scriptura quaſi matrona quædam grauis & grandæua licet ſtibio, purpura & ſeriſſo recuſet ornare genas ſuas rubentes ſatis naturali vigore & decore, tamen illis Philoſophorum ſtudiis & doctrinis quæ tantummodo in facie verborum gloriantur, nequaquam inferior inuenitur. Senſu namque majeſtas eius venuſtior, numeroſa ſententiarum compactio validior, intellectus vtilior, fructus vberior, lectio modeſtior. Hæc tam habitum quàm vitium meretricum reſpuit, vt ampliùs placeat nucleus ſub cortice quàm mendax fucus in vertice. Inaurara itaque eſt, quia & facie pulchra & ſenſu eſt bona.

Sequitur, Facies illi labrum aureum per circuitum & ipſi labio coronam aureolam. Qui habet immunda labia nec habet labia ſacerdotis, quæ cuſtodiunt ſcientiam, non pertinet ad menſam, donec vnus Seraphim forcipe de altari tangat labia eius. Non labia, ſed labium & labrum aureum fit in menſa Scripturæ diuinæ, quia non recipit hæreſes & ſchiſmata quæ garriunt Patre Filium, & Filium minorem Spiritu ſancto. Aſſerit autem Scriptura diuina vnitatem Trinitatis & Trinitatem vnitatis dicens; Audi Iſraël Dominus Deus tuus vnus eſt. Item, vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Aureo itaque labio plenitudinem ferculorum, & ſummam dapum concordi prædicatione menſa eructans, non inflatione buccæ & labiorum diſtentione vtitur loquens grandia & magnificans labia ſua. Quantò enim ſenſu altiora ſunt diuina eloquia, tantò voce modeſtiora & prolatione ſuppreſſa. Agni enim ſunt voces qui clamauit, neque audita eſt vox eius in plateis. Quicquid ergo eloquium ſonat diuinum & vnum eſt fidei vnitate, & aureum ſenſus profunditate. Vnum ne dilanietur errore ſchiſmatico; aureum ne vileſcat ſermone nudo & ruſtico. Per circuitum, ne agere credatur de tranſitorio bono. Æternum intellige & jocundum per labium. Intellige per labium vitale, per circuitum ſummum bonum, per aureum, vitale quod promittitur & jocundum per aureum, ſummum immortale per circuitum. Adde ipſi labio coronam intranſilem, vt corona exhibeat quod Scriptura promittebat & mordeat profeſſionem labium coronam brauij, tam fideliter ſoluens debitum, quàm veraciter continuans promiſſum. Vnde Pſalmiſta; Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum & vi-

uam, & multa huiusmodi. Animaduerte tamen coronam intransilem propter meritorum in præsenti & in futuro præmiorum discretionem. Fomentum siquidem negligentiæ & alimentum esset iniustitiæ si præmium coæquaret, quos merito desperasset. Quis vigilias excoleret, si dormiens fructum vigiliarum decerperet? Quis corpus suum ignibus, ieiuniis, macerationibus & & innumeris passionibus contorqueret & decoqueret, si tam bene sonaret vdum & molle corium in delitiis suis, quàm clarè resonat tympanum in distensionibus & rasuris assiduis? Non stella à stella differret in claritate, si merita meritis præjudicarent in pondere. Corona ergo intransilis est, quæ labio aureo superponitur, quia in distinctione mandatorum sequitur distinctio executorum, discretio * remuneratorum. Alta est enim quatuor digitis; quia dum iustitiæ plenitudo & gloriæ consummatio in quatuor Euangeliorum libris describitur, quasi quatuor digitis corona mensuratur. * vel remunerationū.

Sequitur, Facies altare, &c. Rex ille magnus, cuius magnitudinis non est numerus, paulatim ad interiora foris euagantem retrahens animum, postquam Tabernaculi ædificium consummauit, locum in eo specialiter sibi intitulauit, vbi placabiles hostiæ cremarentur & immolatione mystica ira cœlestis mitigaretur, & humani erratus ignoscerentur. Nominat autem illum locum altare, ipso nomine demonstrans altitudinem Sacramenti, quia nulli nisi Deo aliquando altare consecrari debuit, & ad nullos nisi ad diuinos vsus. Sacratiùs itaque informans ad altare suum accedentes passibus virtutum, priùs ad arcam testificationis, deinde ad propitiatorium. Ad mensam quoque refectionis eosdem collocauit, illuminans illam candelabro ductili, & septem lucernis suis. Deinde cortinas, saga, pelles arietum rubricatas, pelles hyacinthinas, super tabulas stantes, super bases expandit, columnas anteposuit & velum de hyacintho purpura, cocco bis tincto & bisso retorta appendit & interposuit inter sanctum & sanctum sanctorum. Hac deambulatione tanquam in paradiso iustum deducit Dominus antequam accedat ad altare, vt cum Psalmista dicat; Circuiui & immolaui in Tabernaculo eius hostiam jubilationis. Altare itaque de lignis sethim facies mihi, quod habebit quinque cubitos in longitudine & totidem in latitudine, id est quadrum, & tres cubitos in altitudine. Altare corda electorum, quæ ad offerenda opera operum à Domino consecrata sunt & debent esse munda & incorrupta, & quinque corporis sensus in longitudine patientiæ, & latitudine charitatis, in seruitio fidei exercere, fide, spe, & charitate ad cœlestia tendere. Quæstio autem est ad literam de altitudine altaris, quomodo ministrare aliquis valeret, cùm vix tanta sit statura hominis, quanta altaris altitudo, & nullus gradus secundùm legem fieri posset, ne pudenda reuelarentur. Sed ita soluitur. In altari de lapidibus siue etiam de terra prohibentur gradus fieri, quia quasi coædificati ipsi altari, ad altare pertinere videntur. In hoc verò altari de lignis potuit aliquod subsellium supponi hora ministerii, & expleto officio tali, * nec fuit contra mandata legis. Solutio. * f tolli.

Sequitur, Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt, & operies

Fallor nisi sit legendum tolli.

illud ære. Ecclesia in quatuor mundi partibus dilatatur in vnitate fidei Catholicæ, vel quatuor virtutibus corda electorum muniuntur, sobrietate, prudentia, iustitia, fortitudine, quibus vtilius nil in vita hominum. Ex ipso procedunt cùm non ad oculum finiuntur, sed ex cordis radice generantur. Operies illud ære, id est perseuerantiâ. Sequitur: Facies in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres. Vasa ista diuersa diuersas fidelium personas in actionibus & officiis & cogitationibus designant. Cinis Sacramentum Dominicæ passionis, vel perfectionem virtutis iustorum designat. Causa cineris aliquid præter materiam dicendum. Moyses de holocausto ait, Cremabitur in altari tota nocte, &c. id est, toto tempore vitæ vsque ad mane futuri sæculi, opus bonum in corde Deo deuoti feruere debet igne charitatis. Ex ipso altari erit ignis, quia ex illa charitate quam Dominus Ecclesiæ dedit ardere debemus. Alienum verò ignem offert qui opera cœlestia non pro mercede, sed pro lucro temporali facit & consumitur igne cœlesti, id est sententiâ iræ Dei. Vestietur sacerdos tunica & fœminalibus lineis, id est CHRISTVS suæ incarnationis puritatis & * mortis proponit. Tollit cineres quos ignis exussit & ponit iuxta altare, cùm Dominus finem laboriosis operibus imponit & iubet coronam in vita æterna accipere. Spoliatur prioribus vestimentis, cùm ad memoriam reducens iustis bona quæ fecerunt, non amplius laborandum ostendit, sed quieti cordium & diuinæ contemplationi insistendum. Indutus aliis vestimentis efferet cineres extra castra, cùm faciet videri in illa vita laborem Sanctorum suorum remuneratione dignum.

* locus mendosus.

In loco mundissimo qui est animus iustorum ex hac vita sublatorum, holocausti cinis vsque ad fauillam consumitur, cùm ibi bonorum operum merces ita redditur, vt omnis labor ad integrum consumatur. Ignis autem in altari semper ardebit, quia absumpto omni genere laborandi, charitas nunquam extinguenda flagrabit. Vt lucidiùs intelligeres cujus vtilitatis sint lebetes, quæ ad suscipiendos cineres fiunt ista latiùs exposuimus. Et forcipes, inquit, atque fuscinulas & ignium receptacula. Forcipes sunt prædicatores, qui velut gemino dente vtuntur, vt accendant in nobis ignem charitatis cùm vtriusque Testamenti paginis nos instruunt, vel cùm geminæ charitatis virtutem infundunt, & huius gratiâ ardere & lucere faciunt. Fuscinulæ quoque sunt, quibus victimarum coctæ ad esum reficiendorum afferuntur. Harum vsus prædicatoribus congruit, quia doctorum est cuique personæ ministerium cum discretione committere, & alia quidem omnibus edenda efferant, alia ignibus altaris consumenda relinquant, quæ nostram capacitatem transcendunt. Ignium receptacula sunt batilla, quibus ignis & carbones ab altari holocaustorum ad altare thymiamatum transferebantur ad incensum ponendum mane & vespere. Quod fit, cum de virtute in virtutem auditores suos prouehunt. Qui imitantur feruentia Sanctorum corda, ipsi quoque receptacula ignium sunt. Omnia vasa ex ære fabricabis, id est corda Sanctorum perseuerantia erunt & clara voce alios instruent. Craticulamque in modum retis æneum, &c.

Ad litteram altare totum concauum est, & in medio habet craticulam in

modum retis distinctam, in qua victimarum carnes comburendæ ponebantur & subter eam arula in qua compositis lignis ardet ignis ad deuoranda holocausta paratus. Erat autem contra arulam, ostium in parte orientali altaris, quo ligna ad alendum ignem mitti, & carbones vel cineres possent egeri. In modum autem retis idcirco facta est craticula, vt per crebras aperturas ignis ad deuorandam hostiam liberè exeat. Mysticè craticula locum intimo corde Domino paratum significat, vbi deuotas cogitationes sancti collocant. Per cuius quatuor angulos erunt quatuor anuli aurei, quos pones ante arulam altaris. Ad litteram, mirum videtur quod altare de lignis tam vicino igne non vrebatur. Sed dicit Ieremias, quia altaris ligna de lignis Paradisi sunt, & ideo non cremantur igne, sed puriores redduntur. Et ne hoc incredibile sit anthitau quoddam genus ligni, quantò plus arserit, tantò mundius inuenitur. Mysticè Euangeliorum libri qui promittunt coronam vitæ æternæ auditoribus suis, Ecclesiam per quatuor mundi plagas diffusam verbo fidei & veritatis confirmant, & animos humilium munimine suæ consolationis alleuant.

Eritque craticula vsque ad altaris medium. Necesse est vt gratiæ Dei aperiamus corda nostra, & quasi plurimis patefactis ianuis sedulè deprecemur, vt per singula quæ inchoamus bona, quasi per singula victimarum eius frusta, suâ nos misericordiâ illustrare, & in amorem suum accendere dignetur. Pelagiani verò craticulam in modum retis, sed solidum parietem in altari cordis supponunt inter se & ignem Spiritus sancti, ne charitate calefiant. Altare non est solidum, sed cauum & inane ad ignem, ad holocausta, ad ligna consumenda, locum in se copiosum exhibens. Tu quoque si vis esse altare Dei, exinani teipsum ab omni contagio terrenorum, vt intelligentia verborum cœlestium & hostiæ virtutum locum habeant spatiosum, capiasque flammam Spiritus sancti, quo Ecclesiæ hostiæ Domino consecrantur, & ad finem perfectionis perducuntur. Facies & vectes altaris de lignis sethim duos quos operies laminis æneis, & induces per circulos, eruntque ex vtroque latere altaris ad portandum. Quod de vectibus arcæ, hoc de vectibus altaris mysticè sentiendum est, nisi quod isti laminis æneis, illi auro operiuntur, laminæ autem significant instantiam prædicationis, & sonum in omnem terram auditum.

Facies & mensam de lignis sethim habentem duos cubitos longitudinis & in latitudine cubitum ac semissem. Quod meditatio in arca reponit, memoria in mensa proponit. Metit namque & colligit meditatio tempore opportuno, quod exigit memoria pulsante & vrgente necessitatis alicuius articulo. De arca mensa ditatur, cùm de conscientia bona & fide non ficta oratio impinguatur, & prædicatio informatur. Velum quidem silentii interdum inter arcam & mensam appenditur, cùm tantis labiis mens Deo & non sensu repletur, cùm de adipe & pinguedine bonæ conscientiæ gratissimis eructationibus sancti prædicatores suos auditores reficiunt. Mensa ista nec viles, nec veteres panes habet, quia sicut duritiam vetustatis in panibus non nouit, ne errore putrescant, sic vilitatem materiei respuit, ne vanitate sæculari sordescant. Neque enim vltra septenarium gratiæ panes in mensa moran-

tur ne ſine gratia loquaris, nec niſi de ſimila conficiuntur, ne veritatem falſorum commixtione adultereris. Regulariter namque in Sabbato ponuntur, & in Sabbato ſumuntur. Quando enim verbum Dei prædicandum eſt, niſi cum vacat & auditoribus audire, & prædicatoribus docere?

Non Sabbato ponit panes qui euangelizat non recipientibus verbum Dei, qui loquitur in aure non audientis. Non Sabbato ponit in menſa panes, qui ſanctum dat canibus & margaritas ponit ante porcos. Non Sabbato ponit panes, qui non attendit quid loquatur pro materia, cui pro perſona, quando pro tempore & cauſa, quantum pro negotii ſufficientia. Sicut autem ille peccat confeſſione, qui non diſcernit iſta, vtique ſic ille præcipitatione qui ante Sabbatum ſumit panes, qui loquitur ante meditationis decoctionem, ante appetitus requiſitionem, ante famis deliberationem, ante ſtomachi euacuationem. In Sabbato tollit panes, qui dat eſcam pullis coruorum in tempore opportuno, qui librat ſenſum propoſitum & vtilitatem audientium, ſenſui aptans loquendi materiam, propoſito temperans modum, vtilitati ſubminiſtrans congruum finem & principium. In Sabbato pone panes in menſa, vt illuſtrante gratia ſermones inchoes, in Sabbato tolle panes vt eadem cooperante fructum ſermonis ipſi gratiæ reſignes; Thus denique panibus ſuperpone, vt deuotionem non fauorem quæras, vt ſanæ doctrinæ bonum odorem tam in moralibus dictis quam in myſticis reſpergas. Cùm ſermo tuus gemitibus & ſuſpiriis caſtis deſideriorum euaporationes quaſi quodam remigio alarum ad Deum euehit, incenſum panibus propoſitionis ſuperpoſueris. Bene itaque olet menſa in ſpe futurorum, bene paſcit in re præſentium, cùm merito fidei iuſtitiæ & charitatis, cùm de craſſitudine præſentis iuſtificationis impinguat oſſa humiliata, & de remuneratione futura odore bono attrahit ſancta ſuſpiria.

Hæc omnia in menſa memoriæ exponuntur, ſi fuerit de lignis ſethim, ne corrumpatur obliuione, ſi duret continua viuacitate, nihil de ſenſu amittens, nunquam ſe extra fundens. Habeat duos cubitos in longitudine memoria vt ſit tenax malorum ſuorum ad deflendum, & bonorum vt grates Deo rependat. Habeat cubitum & ſemiſſem in latitudine, vt in vno cubito latitudinis, Dei ad ſe perfectam dilectionem intelligat, in dimidio ſuam imperfectionem & præuaricationem recolligat. In vno cubito creationis beneficium, in dimidio caſus ſui præcipitium, in vno redemptionis pretium, in dimidio diffidentiæ quorundam baratrum, qui nec redempti redemptorem diligunt, nec liberati exire volunt. Habeat quoque in altitudine cubitum & ſemiſſem, vt in vno cubito memoria caput noſtrum iam perfectè glorificatum agnoſcat, & in dimidio membrorum CHRISTI illam partitionem animaduertat, qua cum capite ſuo pars quædam regnat & alia pars adhuc in peregrinatione iſta militat. In vno retineat, quia iam liberata eſt Eccleſia in Sanctis carne exutis, à neceſſitate, à miſeria & à peccato; in dimidio, quia in peregrinantibus à neceſſitate tantùm & non à miſeria neque à peccato. Hæc de longitudine, latitudine & altitudine menſæ quæ eſt memoria noſtra dicta ſunt.

Sequitur: Et deaurabis eam auro puriſſimo. Cùm à facie memoriæ fue-

tint errorum caligines, illecebrarum ſordidiſſimæ paludes deterſæ, tunc deaurabis eam ſi Scripturæ ſacris & puris intellectibus illam innexueris, vt ſanum ſapiat, vt verum intelligat, vt clarum videat. Excludantur vanæ cogitationum lenocinationes, nouæ phantaſmatum illuſiones, fictæ imaginationum recordationes, ne occupetur memoria in luto, ſed honeſtetur in auro, ne vileſcat in cœno, ſed fulgeat in cœlo deaurato, puriſſimo auro veteris & nouæ legis. Vide menſam memoriæ deauratam. Memoria iuſti cùm laudibus. Item, In memoria æterna erunt iuſti. Quæ ergo cum laudibus eſt, quæ æterna eſt, deaurata eſt. Illorum verò memoria deaurata non eſt, de quibus dicitur: Periit memoria eorum cum ſonitu.

Sequitur: Facies illi labium aureum per circuitum. Vnum debet eſſe verbum, cordis & verbum oris, vt purum lac cogitationis emulgeatur vbere locutionis, non degenerans colore optimo, non ſapore bono, non liquore vero. Coloratum ſit verbum tuum veritate; ſoporatum bonitate, liquefactum charitate. Totum hoc & in omnibus & in ſingulis verbis ſit, vt ſit omne verbum mendax * de ſimplicitate, ſit bonum de vtilitate, ſit charitatiuum de affectione. Hoc eſt labium aureum per circuitum menſæ, cùm memoria cordis talia ori miniſtrat, quibus & occulta facies ſecretorum noſtrorum cum luce ad publicum prodeat, & locutionis officium cuius vtilitatis cauſa conſtitutum ſit declarat. Perniciosum quidem eſſet, ſi innumerabilis & indomabilis reuolutio cordis iam omnibus pateret, tum propter pudorem verecundiæ, tum propter ſeminarium diſcordiæ. Quis vero humanum viſum ac tam incomprehenſibiliter commaculatum gremium cordis patienter admitteret? Certè aut nimia ſuffuſione ruboris ſuccumberet homo, aut aſſiduitate mala contemneret, aut turpitudine illecebroſa videntes inficeret. Hac itaque ratione occultanda fuerunt cordis conſilia & arcana. Rurſum ſi perpetua obſtinatione clauderetur & occultaretur voluntas hominis & coagulum humanæ ſocietatis deperiret, & fomentum malignitatis æternum ſilentium eſſet. Quomodo autem amicum diligeres, quem amicum & fidelem nullatenus intelligeres? Vtilitatis ergo noſtræ fuit, vt verbum in corde lateret, & in ore pateſceret. Sed ne duplex ſis, labrum, ne doloſus, aureum, ne infidus & inſtabilis per circuitum debet fieri. Labium ſimplicitatem confeſſionis; aureum puritatem intentionis, circuitus integritatem actionis deſignat.

* l. verax.

Sequitur: Et ipſi labio coronam intranſilem altam digitis quatuor. In Euangelio coronam facit Dominus labio aureo cum dicit; Qui me confeſſus fuerit coram Domino, &c. Labium aureum eſt confeſſio Martyrum; quia ſicut aurum inter cætera præfulget metalla, ſic fides & confeſſio igne percuſſionis examinata & prætioſior de patientia, & fortior de conſtantia, & clarior de pœna & ſublimior de contumelia. Auget enim pœna aucta claritatem, conſtantia probat fortitudinem, patientia ponderat quantitatem pretii, contumelia multiplicat honorem. In pœna perſecutoris atrocitas; in conſtantia Martyris longanimitas, in patientia benignitas, in contumelia humilitas. Fortè ideo corona alta digitis quatuor dicitur, quia ſecundùm altitudinem meritorum, ſurgit remuneratio præmiorum, vt quaſi tot

digitis crescat corona, quot cruciatibus contorta est caro in pœna. Sicut etiam labio aureo in confessione peccatorum coronam intransilem altam quatuor digitis imponit, cùm primo digito malam voluntatem emendat, secundo peccata sua accusat, tertio lauat, quarto virtutibus commutat. Primo digito IESVS eiecit Dæmonia, secundo scribit in terra, tertio in lapide, quarto in corde. De primo, Si in digito Dei eiicio Dæmonia. De secundo, Inclinauit se IESVS & scribebat in terra. De tertio, Scripsit in tabulis lapideis decem mandata legis. De quarto, Scribam leges meas in cordibus eorum. In primo gratia præueniens & operans, in secundo gratia adiuuans & cooperans, in tertio mandatum iubens, in quarto liberum arbitrium gratiam sequens. In primo Deus sine adiutorio, in secundo liberum arbitrium cum Deo, in tertio Dei admonitio, in quarto mandati impletio. In primo liberat compeditos, in secundo adiuuat solutos, in tertio illuminat cæcos, in quarto consolidat paralyticos.

Hi sunt quatuor digiti ad quorum mensuram corona interrasilis extenditur, quæ labio aureo superponitur, quia quicquid Scriptura promittit & memoria de Scripturis retinere potest, nec minùs habet nec ampliùs vel in spe, vel in re æterni brauii. Parum namque est habere gratiam operantem & cooperantem, siue mandatum iubens vbi liberum arbitrium seu voluntas nostra non sentit, & satis est vbi obediendo consentit, & nolendo efficaciter legem facit. Interrasilem vero coronam facit, quia nullum sine gratia meritum, & quia nunquam sine libero arbitrio potest * meritum. Nam meritum principaliter à gratia, secundariò est à libero arbitrio. Interrasilis est corona, quæ si attendis liberum arbitrium, rasa est & rara, sed plena sed tota. Gratia quidem sola coronam posset dare, sed maluit cum libero arbitrio meritum præparare & meritis coronam reddere. Quod corona est, Dei est quod interrasilis nostrum. Si homo non peccasset, corona interrasilis non esset. Non enim corona angelica interrasilis est, quæ de capite illorum nulla offensione corruit sed humana interrasilis est, quæ per peccatum cecidit & per gratiam rediit.

* f. esse.

Sequitur: Et super illam alteram coronam aureolam. Euangelico stabulario cui semiuiuus traditus fuerat ad curandum dictum est; Si quid supererogaueris, ego cum rediero reddam tibi. Communem meritorum legem transiliens impetus spiritus, semper de inscrutabili promissionum profunditate rimulas in corde nouas effodiens nunquam dicit sufficit. Nouum enim saporem in Deo qui nouato desiderio in proposito religionis non senescit nec tepescit. Cùm ergo gloriam virium suarum excedens, non in suis, viribus sed in Dei virtutibus, iam non pedem sed pennas vrget, ad coronam aureolam festinat, vt qui præoccupauit non iussa facere audeat, non sperata capere; plus enim quam petimus aut intelligimus dat nobis Deus. De corona aureola dictum est; Qui potest capere capiat, vt quia mandatum de virginibus non habet Apostolus, de impleto consilio sine mandato subinnuat restare coronam aureolam supra generale promissum & vincat præmio qui vincit merito. Qui fide sæculum vicerunt quot passibus alios præcesserunt ætate, sexu, professione, passione, castitate, charitate, & cursu cæterarum

cæterarum virtutum, altiùs ad coronam aureolam euolauerunt.

Sequitur; Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones in quatuor angulis eiusdem mensæ per quatuor pedes. Memoria quatuor habet circulos aureos, quatuor angulos, & quatuor pedes. Vno pede vtitur memoria ad illa quæ quidem transierunt, sed adhuc in ianuis stant, & non longè excesserunt; alio, ad remota quæ longiùs à præsenti cognitione secesserunt; tertio ad remotiora, quæ non nisi cum magno studio recogitari possunt; quarto ad remotissima quæ non nisi librorum lectione & antiquorum relatione reperiri possunt. Vel vno pede terit terram, alio ambulat super aquas, alio volat in aëre, quarto ascendit super pennas ventorum in cœlo. Humiliatur in primo, compungitur in secundo, accenditur in tertio, exaltatur in quarto. In primo cum peccato nascitur, * in tertio resuscitatur & iudicatur, in quarto glorificatur. In primo natiuitatis IESV recordatur, in secundo baptismatis, in tertio transfigurationis, in quarto ascensionis. In primo reatum originalis culpæ, in secundo absolutionem, in tertio iustificationem, in quarto glorificationem recolit. Vel vno pede circuit corpus inanimatum, tertio spiritum creatum, quarto spiritum incircunscriptum. Vno pede incedit prudenter, alio fortiter, tertio iustè, quarto temperanter & sobriè. Vno pede historiam, alio allegoriam, tertio moralitatem, quarto anagogen requirit. Hæc de quatuor pedibus mensæ.

* *f.* in 2. iudicatur, in 3. resuscitatur.

Quatuor quoque circulos habeat aureos, vt humiliter audiat Doctores, fideliter & firmiter retineat, sensum & ingenium vehementer exerceat, noua de veteribus cum lucro excutiat. De primo Salomon; Audi fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. De secundo, Liga eam in corde tuo iugiter. De tertio Psalmista: Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar & scopebam spiritum meum. De quarto, Dominus in Euangelio reprehendit seruum pigrum; Quare, inquit, non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam? Circuli isti aurei sint, ne sæcularis doctrina te occupet, quæ tanquam lutum æstimabitur in comparatione veræ sapientiæ. Quæcunque enim doctrina aut mores non componit, aut fidem non instituit, aut charitatem non accendit, vana est nec vt aurum ditat, sed vt lutum sordidat. Morales denique circuli sunt obedientia vsque ad mortem, charitas vsque ad sanguinem, castitas vsque ad carnalium desideriorum mortificationem, humilitas vsque ad extremam deiectionem. In circulo obedientiæ reuocamur, in circulo castitatis reformamur, in circulo humilitatis exaltamur. Non scindat circulum obedientiæ inobedientia, non diuidat circulum charitatis inuidia, non contaminet circulum charitatis inuidia, non contaminet circulum castitatis immunditia, non rumpat circulum humilitatis superbia. Aurei ergo sint circuli isti, vt pro vera non pro vana gloria obedias, diligas, castiges & humilies animam tuam. Hoc de circulis. De angulis vero memoriæ satis arbitror fuisse dictum, vbi de angulis arcæ tractauimus.

PETRI CELLENSIS ABBATIS, de Conſcientia: ad Alcherum Monachum

LIBER.

CHARISSIMO ſuo fratri Alchero monacho Claræuallis, frater Petrus Cellenſis, ſalutem & conſcientiam bonam. Religioſa mens, religioſa curioſitate quærit de religione conſcientiæ vt ſciat, immò vt habeat conſcientiam bonam. Amplector quæſtionem, magis quidem vt diſcam quàm vt doceam. Reuocatus ſiquidem tua quæſtione ab euagatione mundani circuitus, quæſtionem mihi de quæſtione facio. Aggredior proinde fodere cæcus & mendicus in altum ſicut talpa quærens venire ad lucem conſcientiæ, quamuis caream lumine ſcientiæ. Miro enim modo beſtiola illa manibus & pedibus, immò manibus & pedibus reiicit oppreſſionem ponderis, & caliginis appetens aëris libertatem, & fortè lucem etiam ſine luce oculorum. Eatenus equidem & ipſe latibulo vmbroſæ negligentiæ captus, parum penſabam quàm iocundum ſit erumpere in lucem & libertatem conſcientiæ. Scalpello autem inſtantiæ quærentis quid ſit conſcientia, venâ cordis inciſâ, vndecumque vocaui viuum ſanguinem venarum totius meditationis, vt de ſanguine defæcatæ contemplationis, & ſtylo commendaret ſeu commodaret cor quod ſufficeret ſcribenti & ſibi retineret vnde viueret. Tunc enim vtiliter ſcribitur, cùm de tractatu ſuo & vita propria emendatur, & aliena conſcientia nihilominus inſtruitur. Nec credendum quod ſemper vena cordis euacuetur pernicioſè, cùm piè inciditur; quin potiùs de effuſione charitatis commodiùs fluit & liberiùs.

Partito itaque labore operis, quod à te iniunctum ſuſcepi, hîc meam magis erubeſcere cœpi putrefactam conſcientiam in operibus mortuis, vnde tuam aliorumque Sanctorum qualis ſit vel eſſe debeat ex libris ſanctis ſtudioſiùs inueſtigaui. Rem verò difficilem & grandem pro tarditate ingenii, breui vnoque ſermone non potui expedire, & idcirco in prolixitatem exceſſi. Aliud quoque me protraxit in longum ſermonem, vt ſaltem tamdiu ad ſe includeretur conſcientia, quouſque legeretur vel tractaretur de conſcientia. Perutile namque eſt conſcientiam lentis & diuturnis confricationum meditationibus ad ſeipſam confouere vt læta quieſcat, vt fœcundè incaleſcat, vt ſole luſtrata & illuſtrata ſeipſam in ſeipſa recognoſcat. Putas ſi ſe agnoſceret pulchra inter mulieres, quòd deinceps poſt veſtigia gregum à ſe abiens paludoſa itinera incideret, & hœdos laſciuæ carnes paſceret? Putas quàm ægrè relicta dulcedine & pinguedine ſua, inter ligna ſyluarum veniret, ſi quanti boni ſit conſcientia, deuota & Deo grata cognoſceret? Pu-

tas vel ad punctum abstinere amplexu sponsi patienter ferret, si verba tenuisset? Sed misera, sed cæca, sed stulta quia amplexatur stercora, quia amat tenebras, & quod miserius est, quærit etiam miseriam cum miseria. Nam quod in mundo sublimius, hoc miserius est & miserabilius.

Sed ab ista miseria ambitionis, illa non illam quæ in itinere obsistit, miseria retrahit difficultas, quia non miseria æstimatur. Fallax gratia & vana pulchritudo magnæ meretricis calice aureo bibentis, sed fœlicitas. Revera autem infœlicior est illa miseria, quâ anima interficitur, quæ est prosperitas stultorum, quàm miseria quâ corpus exacerbatur, quæ est pœna malorum. Vtriusque autem miseriæ stimulum bona conscientia non sentit. Itinerariam miseriam non sentit, quia non egreditur ad viam illam malam quæ ducit in infernum. Mansionariam nihilominus euadit, quia clausit ianuam quâ ingreditur mors ad animas nostras. Sicut enim egredi recusat, quia leo in itinere est: sic ianuam pandere vitat, quia coruus in fenestra est. Abhorret autem æquè & nigredinem corui & ferocitatem leonis. Nigredinem ne dedecoretur, ferocitatem ne deuoretur. Forsitan inquiens absorbuisset nostram pulchritudinem macula corui, vel teneritudinem, gula leonis, nisi Dominus adiuuisset nos, ne diluuium expositum immergeret, & malam bestiam de itinere tollendo, ne Ioseph ad fratres venientem deuoraret. Docet in Euangelio Dominus quomodo claudere se debeat intra se conscientia dicens; Intra, inquit, in cubiculum tuum. Quod est cubiculum tuum, nisi conscientiæ secretum? Quod ostium nisi os tuum? Cùm itaque oraueris, intra cubiculum tranquillæ & quietæ mentis, vbi est Dominus qui habitat in Sion, & in pace factus est locus eius, atque ibi loquitur ad cor Ierusalem.

Intrat, inquam, in cubiculum vt voce sua cor clauderetur ad Dominum, clauso ostio exteriorum sensuum. Vxor enim illa quæ non per arterias gutturis aërem istum molestat, sed secreto itinere spiritus in spiritu & veritate Spiritum sanctum pulsat, efficacior est in petitionibus suis, & statim cùm auditur, exauditur. Auditur autem sine pulsu soni, quam citò mouetur affectio cordis. Affectio enim si Deo & sibi concordat, concentum cœli in harmonia sua delectat. Cantat & Deus psallit immo exultat. E contrario quidam qui quotidie orant & cantant in aliis linguis & labiis & ideo non exaudiuntur, cum indignatione Angelis dicunt, Cantauimus vobis non saltastis, lamentauimus & non plorastis. Quasi; Nec prosperitatibus nostris congratulando affuistis, licet quotidie in oratorio decantaremus, nec molestiis nostris compassi estis, licet vsque ad lacrymas compungeremur. De huiusmodi enim lacrymis, quæ simulatione funduntur vel cum impuritate in Propheta legitur: Lacrymis vestris polluistis altare meum. Potiùs enim lacrymis suis polluitur conscientia, quàm abluitur, quæ in delectatione peccati simulatorias effundit lacrymas, nolens peccatum deserere, sed sic flendo redimere & iterum peccare. Ita etiam dictum est de oratione Iudæ; Fiat oratio eius in peccatum. Conscientia itaque pura & saltare, id est congaudere sibi facit Angelum cùm cantauerit, & plorare, id est, compati cùm lamentauerit. Gaudium est enim Angelis in cœlis super vno pec-

catore pœnitentiam agente. Item alias ſcriptum eſt, quia Angeli pacis amarè flebunt, videlicet ſuper pœnitentes compatientur.

Ecce quanti eſt conſcientia bona. Soror Angelorum eſt, ſed certè adhuc dum pendet ad vbera Eccleſiæ parua, quia vbera nondum habet angelicæ perfectionis, quæ cùm habuerit, veniet etiam vſque ad contubernium Dei. Conſcientia bona titulus eſt religionis: conſcientia bona hortus eſt deliciarum: conſcientia bona eſt arca fœderis, conſcientia bona eſt ſcyphus Ioſeph, in quo augurari immò inebriari ſolet: conſcientia bona theſaurus eſt regius, conſcientia bona eſt aula Dei, conſcientia bona eſt liber ſignatus & clauſus, conſcientia bona eſt quidquid delectabilius, quicquid pulchrius, quicquid honeſtius, quicquid vtilius, quicquid iocundius, quicquid melius, quicquid ſalubrius poteſt dici vel cogitari. Vnicum & ſingulare apud pias mentes futuræ beatitudinis, pignoris vinculum conſcientia bona. Neſcit vaga de muteronis inſtabilitate circumferri. Infra ſe reputat quicquid ſenſualitati obſcurum vel blandum ſe offert. Clara eſt etiam quæ nunquam marceſcet conſcientia, atris nubibus non obumbratur: ſole torrido non exuritur, peſtilentiâ non inficitur, vago recurſu ſtellarum non relabitur. Ploret mundus, rideat, omni volubilitate circumrotetur, ardeat, pereat, tranſeat, nunquam marceſcet conſcientia. Subigatur ergo corpus in pœna, ieiunijs maceretur, verberibus lanietur, eculeo diſtendatur, gladio trucidetur, crucis ſupplicio affligatur, quid ad conſcientiam? In pelle morticina potiùs ſcribuntur iſta ad meritum coronæ, quàm infliguntur pro delicto culpæ. Et quæ proinde ad conſcientiam moleſtia?

Quò, inquit, conſcientia tortor maligne acriùs pungis, eò decentiùs pingis pellem carnis meæ quæ eſt vna de pellibus Salomonis. Punctura tua eſt mihi pictura. Cedo ergo pellem, vt pingas cum pungis: pungendo enim & pungis & pingis. Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro conſcientia ſua. Extendis in ſupplicio pellem ſed tunc magis apparet figura picta. Glorior de amictu vario. Quando denique vermiculatas aſpicio plagas, quando candentia lilia, quando roſam de ſpina, quando ſtudia ſingularum virtutum ſingulas depingunt manſiones cœleſtium cellarum; quid gloriæ, quid gratiæ tunc præ gaudio ſuperebullit conſcientia? Vtinam tanquam pauimentum ſubſterneret illa hora illi conſcientiæ. Quas tunc, ô Deus, refocillationes ore ſacro caperet ieiuna anima, quas eructationes reciprocaret impinguata & dilatata conſcientia? Vellet, nollet, non ſe teneret à coruſcatione mirabilium quæ facit Deus ſibi, ſicut non poterat ſe continere Ioſeph plenus muſto pietatis & compaſſionis. Inuidetne aliis huius in omni conſcientia gratiam ſuam? Sed cum inuidia tabeſcente, iterum non habet. Eſt-ne difficilis, & quam pia ſollicitudo adire nequeat? Sed facilè videtur ab his qui quærunt illam. Tardatne aperire vt tædio affectus reſilias? Sed præoccupat qui ſe concupiſcunt, vt illis ſe prior oſtendat. Eſt ne pigrum ire ad illam? ſed ad te veniet. Qui de luce vigilauerit ad illam non laborabit. Adſiſtentem enim illam foribus ſuis inueniet. Quid plura de conſcientia dicam? Vnum dico, quia cogitare de illa ſenſus conſummatus eſt,

al. Oſtendit. al. Eſne piger.

etiam qui vigilauerit ad illam ſemper erit ſecurus. Saluâ reuerentiâ ſapientiæ, vtilius eſt currere ad conſcientiam quam ad ſapientiam, niſi ſapiens ſit quæ ædificet conſcientiam.

Sed æquis paſſibus ad mentem veniunt ſapientia, & conſcientia vt nunquam veniat ſapientia ſine conſcientia, nunquam conſcientia ſine ſapientia. Ad quem finem nihilominus inceſſu proportionali vtraque & ſapientia ſcilicet & conſcientia tanquam vehiculum proprium animam deducunt, ex libro Sapientiæ à quo iam multa accepimus, videamus. Sic autem vtramque ad inuicem copulamus, vt quod de vna dicitur ad aliam transferatur. Dicitur autem in libro Sapientiæ, de initio & de fine Sapientiæ ſic; Initium illius veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia. Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt, & dilectio cuſtodia legum eius eſt. Cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt. Incorruptio autem facit proximum eſſe Deo. Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducet ad regnum perpetuum. Ecce currus igneus & equi ignei, & auriga Deus quo deferunt non amphoram, ſed animam, ad regnum vtique perpetuum. Deſideras regnum & præcipuè perpetuum. Attende & aſcende non curſu præcipiti & inordinato vt Sathan, qui ſicut fulgur de cœlo cecidit in gehennam, ſed ſicut aurora ſolis conſurgens & creſcens vſque ad perfectam diem. Apprehende itaque diſciplinam vbi cæduntur & dolantur ligna cedrina. Si enim extra diſciplinam eſtis, ait Apoſtolus, ergo adulteri & non filij eſtis. Cæſurâ verò diſciplinæ conquadratus & coaptatus, fabricæ ciuitatis quæ in quadro poſita eſt, in latitudinem, longitudinem, profunditatem & altitudinem charitatis deductus, apprehende & tene ipſam dilectionem. Qui autem diligit, legem impleuit.

Eſt ergo dilectio cuſtoditio legum. Quæ denique ſtipendia meretur, quæ mandata ſeruat? Si quis, inquit Dominus, diligit me, ſermones meos ſeruabit & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus & manſionem apud eum faciemus. Sed venienti Domino oppone & expande palliolum incorruptionis, vt inuoluas ſyndone tali non iam corpus IESV, ſed ipſam Trinitatis gratiam ad te venientem, & in te manentem. Quid autem tunc Regi ſæculorum immortali inuiſibili facies, immò quid ab eo accipies? Regnum profecto & diadema regni in capite tuo. Erit denique & torques in collo tuo. Regna ergo in regno conſcientiæ, nec non & ſapientiæ. De his hactenus: Epiſtolam iſtam præ foribus libri de conſcientia volo appendi, vt delibatione iſta prægustata vel reſpuat lector, ſi malè ſapit quod dicitur, vel auidiùs penetret interiora velaminis, infra quod continentur plura, non ſolùm de conſcientia, ſed etiam de corde purificando, non vſquequaque inutilia. De emiſſione namque cordis, de retentione, de effuſione, de ſolutione, de amiſſione, de reparatione, de recuperatione, breuiter quædam ſubter annotata ſunt.

Supputare anni & familiæ alimenta tam eſt optimi viri & prudentis, quàm viuere non accidentaliter, ſed lege certa & iuſta. Vile enim opinioni bonæ & oneroſum eſt, ſiue de manu, ſiue de menſa alterius pendere. Numerato itaque & apud ſe repoſito ſumptu temporis ſubſequentis, iamiam futuræ

quietis ſolatia prælibare incipit homo prudens, non caſu fortuito vitam acturus, ſed ſæcuritate læta & probata. Tempora proinde & temporum confert ad inuicem congrua ſubſidia, ne ſi vacuum viatico ſuo tempus anni ſucceſſerit, inopia redarguat hominis pigri inertiam, & cùm pauſandi debeat inuenire otium, incurrat famis tormentum. Properat denique extinguere moleſtias exactoris quotidiano rugitu inteſtinorum ſubſtantiam deprædantis, dum vniuerſaliter rerum omnium abundantia redundans excludit anguſtiam menſæ & meſſis, vt ſit menſis ex menſe continuatione frugalitatis, & Sabbatum ex Sabbato conterminatione gaudij & otij. Rimatis igitur internorum penetralibus & mentis receſſibus exploratis, quæ in conſcientiæ apothecis expenſa ſuſtentationibus animæ noſtræ in generatione & generationem perpenditur, exemplo non diſſimili nec minori ſollicitudine inſtare debemus, vt ſciamus quæ ſunt ſufficientia, & quæ deſtituant ſufficientiæ plenam & perfectam menſuram.

Animaduerto proinde his te bone amice & ſancte monache Alcheri, ſollicitum ſtudiis, circa animæ tuæ res familiares cùm non ſolùm de agris ſanctorum Doctorum fertiliſſimis cibum quotidie, immo cibaria colligere ſpiritualia non deſiſtas, ſed etiam ad tenuiſſimum noſtræ paupertatis promptuarium manum porrigis, à paupere non pauperem poſtulans ſtipem, videlicet conſcientiam. Et quomodo dabo quod non habeo. Certè non habeo conſcientiam niſi pannoſam & paludoſam, quam ſi contingis manus contaminabitur, quam ſi aſpicias oculus pudorabitur. Tutius igitur in latibulo ſuo contutabitur, ne de ſepulcro euaporationes emittens nebuloſas & fœtidas peſtilentiæ conflagret incentiua, & non ſolùm non excitet ad vitam in morte malæ conſcientiæ torpentes, ſed adhuc palpitantes quantulacumque vitæ conſcientiæ bonæ infectas extinguat. Surgam tamen & ibo ad amicum, cuius iam clauſum eſt oſtium, & pueri cum eo ſint in cubili & dicam ei; Amice, commoda mihi tres panes vt ſciam quæ ſit bona conſcientia, quæ mala, quoniam amicus meus frater Alcherus venit de via inquiſitionis ad me, quærens quid ſit bona conſcientia, & non habeo quod ponam ante illum.

Igitur de acceptis ab amico iam repono, & de conſcientia tractare incipio. Omnium autem tractandorum doctrina ita euidentior fit ad capiendum & facilior ad retinendum, ſi ſub oculis compendioſa copulatione ſimul tota materia vnde tractandum eſt, vel ſigillatim eius partes tam manifeſta diſtinctione quam certa diffinitione ſubiiciantur. Hanc namque à Doctoribus formam agendi in tractatuum compoſitione traditam, alij nobiliùs pro facultate boni ingenii exercent: alij obſcuriùs pro tarditate ſenſus parum exercitati in ſtylo ſuo interpretantes, ſuſceptam materiam poſteriorum intelligentiæ mandauerunt. Proinde neutras iſtorum partes aſſecutus meam ipſe admiror præſumptionem, immò temeritatem, quod litteras ſine litteris ordinatè aggredior, quod tractatoris officium iam inſumo, qui nec lectoris miniſterio ſufficio. Vnum verò illud eſt quo ipſe & me apud memetipſum excuſo & aliorum redargutioni ſatisfacio, quia non importunitate propria, ſed charitate admonitus fraterna huic me operi deſtinaui, &

nescio si vtiliter, scio tamen quia humiliter à bono & sancto viro mihique dilectissimo onus iniunctum suscepi.

Quid sit Conscientia, & vnde dicatur?

DE conscientia igitur rogatus sum tractare, & non qualem habeo, sed qualem habere debeo dicere. Nec enim vnius generis est omnis conscientia, vt scilicet quicumque habent conscientiam, eandem se credant habere innocentiam. Assignandum ergo est quid sit conscientia, & vnde dicatur, deinde quantum ex aliorum occultis datur reminisci vel ex scripturis intelligi, velut partes immò species quasdam conscientiarum subinferam, & vt gratia donauerit absoluam. Primùm tamen lectorem nostrum admonitum esse volo in his literis non scientiam quærere, sed conscientiam, habeat aliàs copiam lectionis, siue diuinæ apud nostros, siue propheticæ apud naturæ inquisitores domesticos ad eruditionem scientiarum, habeat hanc membranulam ad inuestigationem & informationem conscientiarum. Quid itaque sit conscientia, non diffinitione, sed quadam descriptione videamus. Conscientia est sui ipsius scientia vel de bono præsumens, vel de malo diffidens. Fit autem planius quod dicitur suiipsius conscientia, si hoc requiratur de nominis etymologia.

Est autem etymologia huius nominis talis, conscientia est cordis scientia. Videtur fortè secundùm hanc etymologiam non aliud esse conscientiam quàm scientiam. Nam cordis scientia est, siue quod in corde est, ad concipiendam forinsecæ propheticæ disciplinam, siue quæ de corde intelligendo in corde melius moratur & vtilius consecratur. Vtroque autem genere dicitur cordis scientia, sed altero tantùm conscientia. Dupliciter enim intelligitur cordis scientia, videlicet vel illa quâ se nouit in se & per se, vel illa quâ præter se etiam alia nouit ex se. Cor enim & se nouit suâ scientiâ & multa alia. Quando nouit se appellatur conscientia, quando præter se alia, nominatur scientia. Denique de illa sapientia quæ in corde est dicitur, Dedit Deus sapientiam in corde Beseleel ad facienda omnia opera siue ex auro, siue ex argento, &c. Item de quodam dicitur, quia sapiens corde est & fortis robore. Rursus de illa quæ ad se non ad alia habetur scriptum est: Vtinam det mihi Deus dicere hæc de sententia. Item, Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Multi proinde quærunt scientiam, pauci conscientiam. Et si fortè tanto labore & sollicitudine quæreretur conscientia, quanto sine dubio vana & sæcularis scientia & veriùs apprehenderetur & fructuosiùs retineretur. Si enim non longè à se penetret & se intra seipso doctore cum gratia inuestigans, quid mirum si inueniretur? Immò mirum si inuenire aliud in se quàm se posset, nisi fortè ad suam animam operante gratia inclinatam Dei imaginem occuparet. Et si hoc esset, quid esset? Quid enim est creatrix imago in imagine creata, nisi sapientia in anima, nisi gloria in conscientia, nisi sanctificatio in arca? Tunc enim se intelligit anima, tunc illustratur conscientia, tunc cordis impletur scientia, tunc in se Deum & in Deo mutua reuolutione recipit seipsam, imago creata.

Ad hanc animæ noſtræ & verbi Dei refuſionem, gratia vices operatur cujuſdam miniſterialis vtique Dei, vt velit Deus in nobis infundi. Puritas verò ſuſcipit præparare animam, ne verbi majeſtas recuſet gremium cordis. Gratia deducit Deum ad hoſpitium noſtrum, puritas ſatagit circa fidele obſequium. Gratia hoſpiti jam ſuſcepto pocula infundit, puritas venientem excipit. Iſtæ ſunt quæ lætificant animam juſti, iſtæ quæ conſcientiam gratam Deo exhibent Angelis & hominibus reuerendam, ſibiipſi pacatam & quietam. Hæ ſunt duæ oliuæ & duo candelabra lucentia ante Dominum. Duæ quidem ſunt oliuæ, vna qua compaſſione miſeriarum noſtrarum reflectitur ſublimis ille oculus majeſtatis, ad ſterquilinij noſtri lamentabilem ægrotationem, altera qua inteſtinorum corruptæ cicatrices reſperguntur, & oculus faciei noſtræ conturbatus ad medelam inungitur. Duo nihilominus candelabra, vnum quo beneplaciti diuini voluntas noſtris mentibus ſuggeritur, alterum quo remunerationis majeſtas ſpei noſtræ obtutibus jam offertur. Conſcientia quæ ſic duabus oliuis, & duobus candelabris clarificatur, bona eſt & craſſa & clara apud Deum & homines. Bona ſimplicitate, craſſa claritate, clara caſtitate.

Deſcriptio quædam conſcientiæ ſub imagine cuiuſdam mulieris.

DE cuius habitudine vt tibi exemplum faciam, non ſub errore idololatriæ, ſed ſub ſpecie euidentioris doctrinæ, tale quid in animo finge quod ad pietatem deuotionis mentem compungat, & de viſibili exemplo ad inuiſibilem contemplationem animam accendat. Pone itaque menſam varietate & plenitudine diuerſorum ferculorum refertam. Conſtitue Regem in diademate ſuo coronatum & omni triumphali ſublimitate inſignitum, in capite & principaliori loco reſidere, cui manus adſiſtentium & miniſtrantium tam ad cibum quàm ad potum ſeduliſſima ſit. Sint vaſa aurea & argentea in omnem vſum, ſint & pocula melle condita, ſint ad nutum obedientia palato & gutturi, quæcumque fuerint appoſita. Cithara & lyra & pſalterium, auditus conuiuantium, ſuis reficiant modulationibus. Veſtes ibi regiæ, inceſſus iuuenum & adoleſcentularum compoſiti, mores honeſti, & in tota familia ſumma æquitatis cenſura, ad vnguem componat omnia vſque ad minimum motum. Hinc inde tapetia ſiue pallia opere plumario ſeu polymito contexta. Lectulus floridus, laquearia cypreſſina. Quid plura? Diſpoſitiſſima ordinatione ordinata omnia, ita vt nihil deſit ad cultum aut ſuperſit ad tædium. Vacet tamen interim locus præ aliis ſpatioſus & ſpecioſus, reginæ & matrifamilias ſingulariter præparatus. Fortè occupatione à diuerſorio occupata, ſolemnia Regis, morâ ſui aduentus Regina illa differat. Omnium interim & vultus & ſingultus, ſedis illius repletionem exoptent. Tandem veniens mulier, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur, & reſidens claudat ianuas, & impleantur nuptiæ diſcumbentium. Scrinia myſtica ad vltimum quæſita & reſerata nomen edicant in aula, & conſcientia appelletur hæc domina. Petente autem ſedem paratam à ſæculo conſcientia & reſidente, vox ſponſi auditur ſatisfaciens

tisfaciens vniuersæ curiæ de sponsa: Vna est, inquit, columba mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ. Vna proculdubio est conscientia propter fidei vnitatem & propositi immutabilitatem: columba est propter simplicitatis mansuetudinem: vna est matri suæ propter charitatis perfectionem, electa genitrici suæ propter charitatis decorem & pulchritudinem.

De forma Conscientiæ.

CVius pulchritudinis tenorem in habitu ipsius typicè legens, rursus tali descriptione mores eius subcingo, & per colorum varietates virtutum vniuersa membra distinguo. Est itaque proceræ staturæ propter perseuerantiæ longanimitatem, habet oculos smaragdinos propter castitatis perpetuum virorem, nasum sicut turris Libani quæ respicit contra Damascum, propter incursantium tentationum prudentem discretionem, genas subrubentes propter fraternæ oppressionis compassionem, labia fauo & melle redundantia, propter mystici eloquij suauitatem, manus tornatiles, propter obedientiæ perfectam operationem, pectus robustum, propter vigilantem instantiam aduersus dæmonum infestationem, calciamenta pedum æs & ferrum, ad quassanda capita draconum, coronam auream circa lumbos, ad restringenda incentiua libidinum. Induitur vestimentis quorum odor & fragrantia myrrham mortificationis, guttam humilitatis, & cassiam bonæ opinionis spirant. Vt autem caput retorqueamus ad pennulas diuini timoris & extremi iudicij, videamus quàm secura in specie & pulchritudine sua talis conscientia ad iudicium veniat, nec inopiam expauescens propter abundantem virtutum sufficientiam, nec sententiam propter matrimonii copulam, nec pudorem vel confusionem propter vestimentorum ornatum seu fragrantiam.

De securitate Conscientiæ.

IAm hyems præproperè fores præoccupans crudelis necessitatis, quando nec arari poterit per meritum, nec metiper præmium hactenus non comparatum, longo immò æterno tractu duratura, negabit mendicare suffragium cuiuslibet intercessionis. Clausa enim erit misericordiæ ianua quæ modò patet, & etiam dilatat se vsque ad iudicij extrema tempora, clausa erit & effugij opportunitas & defendendi se omnis possibilitas. Sola conscientia inopum miseriam, si vnde manum impleat habuerit, consolabitur, sola refugium præstare poterit, sola à timore formidinis, & à facie maiestatis obstaculum præbebit. Cùm ergo cœlum & terram ignis vindictæ & iræ Dei conflagrabit, & ab isto statu prorsus in alium habitum & figuram exportabit, raptus homo in nubibus, si puram & integram secum detulerit conscientiam, nec tonitruorum concussionibus expauescet, nec fulgurum vibrationibus obstupescet: nec tubis angelicis in fugam corripietur, nec fulgure assistentis viuificæ crucis vel maiestate residentis cornuti & oculati agni reuerberabitur. Leo rugiet, quis non timebit? Vtique qui cauernam conscientiæ circumseptam intrauerit. Leuiathan seu Sathan soluetur, quis euadere poterit?

Proculdubio qui turrim conſcientiæ ſufficienter armauerit. Væ væ vndique audietur, & quis de ſecuritate gloriabitur? nempe qui in pace de bello cogitauit, & qui fleuit cùm alii riderent. Sicut ebrius & vomens erit omnis qui calice babylonico ſeu aureo potauit mundi luxuriam vſque ad fæces mortis, & quis ſano capite & ventre vinum ſobrietatis & iocunditatis epotabit? Certè qui motibus impudicitiæ repreſſis animam & conſcientiam ſuam caſtificauit: Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, vociferatione valida conclamabitur: & quis aſcendet ad Deum, vt facies eius illuminetur? Nimirum qui non inquinauit veſtimenta ſua, vel qui ſaltem lauit ea in ſanguine agni, vera confeſſione & integra cordis contritione. Non erit panis & aqua, & quis viuet ſine pane & aqua? Sine dubio cuius eſt vita munda & pura conſcientia. Horrea namque plena habet bona conſcientia ſicut ſcriptum eſt: Nihil deeſt timentibus Deum. Vniuerſa namque inſtrumenta beatitudinis apud ſe retinet conſcientia quæ Deum timet.

Habet deambulatorium veritatis, habet pratum ſiue hortum voluptatis, habet puteum cordis profundi; habet vbi in idipſum dormiat & requieſcat, habet menſam altaris, habet templum caſtitatis, habet focum ſeu caminum charitatis, habet balneum confeſſionis, habet veſtimenta ſatisfactionis, habet ſtolam immortalitatis, habet calciamenta imitationis Dei, habet annulum æternitatis. Quid ampliùs dicam? habet lunulam, torquem, diſcriminalia, periſcelidas, mitras, monilia, & multa his ſimilia, quorum interpretationes ſunt morum bonorum optimæ informationes: quarum perfectio eſt plenitudo, vt ſicut rota volubilis in quadrigis à quatuor equis velociter & cum impetu quo fuerit aſpectus aurigæ præſidentis circunfertur: ſic Dominus iuſtitia præſidentiæ* & regente rotam animæ, in quatuor equis principalium virtutum, id eſt prudentia, iuſtitia, fortitudine, temperantia ad ſuam dirigat voluntatem. Certè conſcientia cuius fræna ab anteriori parte trahit prudentia; à dextra iuſtitia, à ſiniſtra, fortitudo; poſteriori, temperantia non diſcordi motu ſed conſono, ad cœlum tollitur clamans & dicens: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Parum denique eſt bonæ conſcientiæ eſſe in cœlis niſi & ipſa cœlum fiat.

*ſ. præſidente.

Quomodo cœlum efficiatur conſcientia per verbum Domini ſpiritu oris eius.

EFficitur enim cœlum per inhabitantem ſpiritum eius qui fecit cœlum & terram, & habitat in cœlis: Verbo enim Domini cœli facti ſunt & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Re vera hæc tria, ſcilicet Verbum, Dominus & Spiritus oris eius, creant, formant & ornant cœlum conſcientiæ: Dominus quidem creat; Verbum format, Spiritus ornat. Simul tamen Trinitas hæc operatur, quæ à nobis in nobis ſecundùm diuerſa merita noſtra ſingillatim diſtinguuntur. Quæcumque enim Pater facit *. Sed ecce ſignato Trinitatis myſterio ad conſcientiæ trinitatem vel trinam diſpoſitionem intentionem noſtram tractamus, Dominus timore ſuo conſcientiam creat; Verbum Domini inſtructione ſapientiæ confirmat, Spiritus

*deeſt aliquid.

oris eius donorum varietate exornat. Et nota hîc quasi tres distinctione oculorum personas, id est seruum qui timet, magistrum qui docet, amicum qui diligit, & omnia amico communicat. Vtitur Dominus seruo, magister verbo, amicus honore & dono: Seruus præcedit Dominum, sapientia emittit verbum, amicus præmittit donum. Sine seruo non est Dominus, sine verbo non est magister, sine dono non est amicus. Secundùm maiestatem Domini auctoritas serui, secundùm sapientiam magistri doctrina verbi; secundùm dilectionem amici, doni pretium. Si magnus Dominus, fidelis sit seruus, si magister sapiens, bona eloquia oris eius, si amicus diligens, pulchra bona & vtilia dona eius. Seruus domino omne lucrum suum adquirat,* nondum doctrinæ honorem magistro & vtilitatem comparet discipulo, datum donum vicissitudinem referat amico.

Quod timor componat conscientiam.

INchoatur autem conscientia à timore, producitur & deducitur à subiectione, perficitur & consummatur in amore. Nisi timeat conscientia, facinus quodlibet attentat, vel perpetrat, nisi subiiciatur verbis veritatis, in elationis & mendacii ventum euanescit, nisi diligat quod diligendum est, calcaribus semper vrgetur, & circa propositum sistitur. Fundamentum iacit timor, parietes construit humilis subiectio, tectum superædificat sublimis dilectio. Vel certè machinam huius ædificii timor componit, subiectio linit, dilectio pingit: & compositio quidem pertinet ad materiam cogitationum dolandam, leuigandam, in modum ad formam iustitiæ redigendam. De sylua enim motuum & phantasmatum nostrorum, idonea & habilia, structuræ templi Salomonis ligna velut bona materia sunt eligenda, quorum natura suscipiat dolam disciplinæ à scientia increpationum. Timor ad ista omnia tanquam bonus accedit dolator, vt susceptam à corde, quasi à sylua, cogitationum materiam disponat eam, modò superflua resecans, modò distorta dirigens, modò inæqualia ad æquitatis statum in mensuratione colligens, & inter se trabes, columnas, laquearia & reliquam structuram coæquans & compaginans. Clauillis denique siue clauis diuini timoris Propheta compositionem structuræ suæ configi optat cùm diceret: Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Hactenus de compositione quam timor facit & est quasi creatio conscientiæ, vt superiùs dictum est.

De linitione conscientiæ per obseruationem mandatorum.

NVnc de linitura siue temperamento mandatorum Dei, de quo in Psalmo dicitur: A mandatis tuis intellexi; cùm enim à timore ad mandata currimus, quasi suppositæ compositioni linituram superinducimus. Mandatorum quoque adimpletio, & duritiam timoris exasperantis animam emollit, & valliculos imperfectionis complemento spei ad æqualitatem vnitatis & vnanimitatis conducit, & vincula meliora sine mallei concussione ad sese lapides colligens interponit. Vnde & in templo Salo-

monis vt scriptum est, malleus & securis audita non sunt. Confirmat denique quæ erant ruitura, immo quæ iuxta Apocalypsin erant moritura. Instabile namque est quodcumque sine dilectione & mandatorum obseruatione timor proposuerit. Ideo Scriptura dicit; Deum time, & mandata eius obserua. Ecce aliquis fortè timore malorum suorum concussus ad cor redit, culpam & pœnam reatuum suorum in mensa apponit, numerat lapides tormentorum, ac de his incipit pœnitentiæ & conuersationis muros ædificare, vt saltem inter se & ciuitatem infernalem ponat sartaginem ferream, vel murum æreum aut latericium.

De coctis enim lateribus, id est de correctis moribus, vel de lapidibus, id est de malis prioribus murum construit, qui ad seipsum conuersus veteres reatus in nouæ vitæ meliorationem corrigit. Sartaginem ferream inter se & ciuitatem interponit qui pœnitentiam certam, stabilem & duram contra carbones desolatorios æternorum cruciatuum opponit. Sed quis ad hæc idoneus? Quis est cuius fortitudo, fortitudo lapidum, cuius caro ænea sit? In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in frigore & nuditate, in carcere claustrali, in colluctatione carnis & spiritus, quis non succumbat, quis non deficiat, nisi Spiritus adiuuet infirmitatem nostram, nisi virtus supponat manum suam? Idcirco ait Dominus. Dum es in via cum aduersario tuo concorda, ne fortè tradat te iudici, & iudex tradat te tortori. In via laboris & peregrinationis verbum siue timor Domini aduersatur concupiscentiis nostris. Cum quo facimus concordiam, si legem mandatorum implemus. Non est enim vnde timeas iudicem, si timeas legem. Secundùm namque legem iudex præuaricatores legum punit non obseruatores. Nam legis obseruatio iudicis est delinitio. Qui seruat itaque mandata minuit, immo linit timores, & confortat vires amandi & continendi. Et hoc de linitione verbi per temperamentum subiectionis. Sequitur de pictura dilectionis.

De pictura charitatis in Conscientia.

Viui & veri colores charitatis, non volucrum, non quadrupedum, non sanctificas immo fanaticas imagines imaginis Dei signaculo exprimunt, sed conformitatem adoptionis filiorum & gratiæ reparatiuo genere pingendi per neruos & venas principalium virtutum in anima componunt. Pingit enim dilectio non stylo ferreo timoris, in vngue adamantino obstinati cordis, sed penniculo volitante ad supereminentem scientiæ charitatem CHRISTI. Quàm pulchras & quàm decoras nouit depingere formas dilectio. Caput sphæricum & rotundum, sed aurum in statua sua charitatis pingit, quia intentionem puram & perfectam facit. Columbinos aspectus subiungit per innocentiam, manus tornatiles per eleemosynam, nasum apertum & recuruum per discretionis temperantiam, vbera plena per abundantiam gratiæ, pedes rectos per incessum misericordiæ, corpus totum plenum oculis, per circumspectionem industriæ.

Pingit trinum & vnum Deum in capite, pingit IESVM passum in oculis, pingit librum Euangelij in auribus, pingit flagella in dorso, pingit

lanceam in latere, pingit totum corpus extensum, adeo vt ossa dinumerarentur, pingit acetum in potu, fel in gustu, pingit coronam spineam in capite, pingit velatum facie, pingit alapis cæsum, pingit mortuum, pingit Mariæ Magdalenæ in horto apparentem & confabulantem, pingit cum Apostolis conuescentem, pingit ad cœlos ascendentem, pingit ad dextram patris residentem & regnantem, pingit ad iudicium manifestè, cum potestate magna & maiestate venientem, pingit sinistris terribilem, dextris amabilem. Ecce sculptura, ecce pictura charitatis. Sed vnde illi vel quales sunt colores quibus immaterialis tam sublimiter animæ depingitur imago? Animaduerte vnde sunt colores & quanti sint, & affectuosiùs suscipies conformatas imagines.

Verminium siue rubeum habet colorem in sanguine, nigrum in passione seu in morte, viride in resurrectione & in ascensione, terrenum in conuersatione mortali, purpureum in vexatione assidui certaminis, siue cum hominibus, seu cum malignis spiritibus. Ecce colores. Sed vbi vascula, immo cornua vbi sunt in quibus seruantur colores isti? Quæ cornua iustitiæ colores continent, nisi cornua iusti? & quæ sunt cornua iusti, nisi corda iusta? Verùm cornu in quo meliùs reponuntur ista, est illud modicum humilitatis cornu, de quo Daniel loquitur, quod factum est grande contra Meridiem, & contra Orientem & contra fortitudinem. Verè humilis conscientia, quæ sicut cornu de carne quidem procedit, sed carnem fortitudine, duritia & longitudinis quadam prominentia excedit, grande efficitur contra Meridiem, quando vicerit calorem nociuum libidinis, contra Orientem, quando inanem gloriam, contra fortitudinem, quando omnem tentationem diabolicam. Virtus conscientiæ tanta in facie Moysi apparebat vt cornua diceretur, vt oculos reuerberaret insipientium exuberans sanctitas legislatoris. Est tamen subintelligendum, feruentis gratiæ velut musti noui impetus sanctorum pectoribus cohiberi carnis ponderibus, si lex cum gratia montem mentis conscenderit & totas tabulas descriptione mandatorum impleuerit. Sicuti etenim instabilis littera vel pictura mandatur ad informationem mentium, vel delectationem oculorum; sic in corde memoria bonorum cælestium retinetur, vel ad meritum gloriæ, vel ad munimentum ipsius conscientiæ. Pœnitet autem meritum gloriæ, &c.

PETRI CELLENSIS
TRACTATVS,
DE DISCIPLINA CLAVSTRALI.

Domino & amico suo * HENRICO *viro illustri, Frater* PETRVS *humilis Abbas sancti Remigij Salutem, & omnem prosperitatem.*

* Henricus I. Comes Campaniæ.

IBERTAS animi nisi ex proprio arbitrio & adiuncto limosi corporis consortio infatuata fuisset, nequaquam pœnali disciplina quæ plicat, planat & ligat, indiguisset. Plicat erecta, planat aspera & ligat lasciua. Plicat indomita, planat inæqualia, ligat dissoluta. Plicat animum, corpus planat, vtrumque ligat. Plicat humiltate, planat æquitate, ligat religione. Plicat conuersione, planat confessione, ligat professione. Plicat palmitem in vite, planat tabulas cordis ad mandata vitæ, ligat pullum suum ad vineam, id est, animum ad gratiam. Plicat denique taurum de sæculo ceruicosum, planat camelum gibbosum, ligat bubalum siue onagrum. Vtroque autem, animo scilicet & corpore, in genore suo naturali bonitate priuato, cœpit vias explere pietas Creatoris, quibus resarciret damna tanta temeritatis. Et quia causa tanti morbi inuenta est priuilegium insitæ libertatis, salubri artificio, regulari disciplina colligauit pennas deprauatæ libertatis, & depreßit collum temerariæ præsumptionis. Quod itaque generali censura in vniuerso genere humano Deus disposuit, hoc in me factum benignißima pietate expertus sum. Nam huc illucque postposità ordinis nostri maturitate vagabundus discurrebam, & sæcularia negotia, æque terrenas occupationes tanquam fures & latrones penè omnem religionis suppellectilem à me asportare negligebam: sed ecce manus Dei filias pharetræ suæ misit in renibus meis, & gutta arctißima renes meos congelauit, & domi consistere coëgit. Sentiens itaque disciplinam de disciplina cœpi cogitare, cogitata describere. Quàm patienter verò passus sum disciplinam, tam libenter & diligenter, & si non eleganter scripsi de disciplina. Scripsit sanctus Augustinus vt Augustinus & vt Episcopus de disciplina Christiana: scripsi ego Abbas & Monachus de Claustrali disciplina. Ille vt gigas literatißimus montes ceruorum & mentes humilium humeris suis gestat: Ego vt formica tenuißima grana non integra sed incisa traho ad tractatus nostri despectum tuguriolum, & præparo futuræ fami & hyemi quantuluncunque viaticum.

Claustralis disciplinæ effectus.

Quare auctor id operis confecerit.

Opusculum itaque nostrum de CLAVSTRALI DISCIPLINA *nec stylo nec titulo solemni irradiatum argumentosa Philosophiæ non ingrediatur palatia, sed humili vultu formatur. Qua igitur fronte, Princeps Nobilißime, quinimò*

& ingenij subtilitate viuacißime, tibi ad legendum transmitto tractatum squallidum & pannosum? sed verbis oris mei illaqueatus malo argui de indocto, quàm de mendaci verbo. Legat itaque pius, & intelligens animus, attendens non formam verborum, sed virtutem sensuum: sicut enim plus est animi quàm decor corporis, sic in scriptura potiùs spiritus requirendus est qui viuificat, quàm litera quæ inflat, magis fructus placet in arbore, quàm folia: vtrumque tamen bonum est, si vtrumqne adest, sed pulchra sine fructu folia potiùs sunt oculorum lenocinia, quàm stomachi subsidia. Apostolus reprobat speciem pietatis, vbi deest virtus charitatis. Dominus quoque veniens ad arborem fici quæ fructum non habebat, sed tamen folia maledicit ei, & in æternum illam condemnat. Imploro Nobilitatem vestram ne in lectione ista attendatis quales sumus, sed quales esse debemus, nec lateat prudentiam vestram lucernam nostri ordinis in Israël prorsus esse extinctam, sed Isaac oculos, quia senuit caligasse. Conquerenti Heliæ aduersus Achab & Iesabel, ac dicenti: Domine altaria tua suffoderunt, Prophetas tuos occiderunt, & relictus sum ego solus: Et quærunt animam meam. *Responsum est ei:* Reliqui mihi septem millia virorum qui non curuauerunt genua sua ante Baal. *Sic certè, sic Domine & amice Charißime, & si magna antiquorum Patrum virtus regularis nostris temporibus elanguit, non expirauit; etsi abiit, non obiit, etsi refriguit, non periit. qui quasi nihil sunt apud homines plerumque tanquam lucerna despecta pluris sunt apud Dominum, quàm qui aliquid esse videntur. Non excuso malos, sed prædico bonos. Præiudicium tollo, quia iudicium Dei expecto. Nostrum est honorare nomen Dei, non solùm in sanctis, sed in peruersis. Nam quæcunque persona etiam vilißima, si sigillum vestrum portauerit, auctoritate nominis vestri suscipienda est & honoranda, non quia digna sit, sed quia digni sit. Sic plerumque dignus facit indignum dignum, indignum vtique propriè, dignum impropriè, indignum ex se dignum ex officii perfunctione. Nolo vt mihi in aliquo parcatis vbi excessi: rogo etiam vt non legatis cum fastidio, sed statim vt cœperit onerare mentem, de manu vestra proiicite, & si placuerit aliàs resumite, aut si displicuerit, reclusum perpetuis tenebris condemnate. Pauperes & gloriosi homines paupertatem veraciter sustinentes, & inutiliter gloriam affectantes, ad contegendam paupertatem, & gloriam comparandam, solent oras clamydis suæ aut pretiosis, aut speciosis pelliculis superuestire, non ad vtilitatem, sed ad curiositatem intuentium respondentes. Sic ego ipse, quia huic nostro operi præ inopia nostra deerat pretium sententiarum & decus verborum: titulum nominis vestri anteponens, ingressum eius decentißimè adornaui, vt lector sperans non nisi optima vobis offerri, currat ad perlegendum, non ex sapore conditi poculi, sed in splendore tituli tanti Principis.*

[1. Cor. 13.] [3. Reg. 19.] [Non boni tantùm sed mali sunt honorandi.] [Humilitas auctoris.]

PRÆFATIO.

Aut periti est aut experti iudicare de re cognita; Imperiti verò & inexperti tractare de re incognita, potiùs est præsumere quàm diffinire. Me peritum in Claustrali Disciplina aut expertum si fateor mentior. Non nego me vidisse regulares & religiosos homines quorum consortio

etsi aliquando interfui, virtutem non retinui. Quomodo ergo poscis à me audire de disciplina claustrali, cùm iam ferè à triginta annis vix summo labello illam degustauerim? Tamen quia caritas omnia credit, & te scio ex deuotione non ex tentatione id quærere, postposita negandi difficultate, audeo scribere quæ nequeo tenere, nec multum erubesco, si me talem in hoc Opusculo recognoueris, qualem ab infantia tua didicisti, nisi fortè quia ætas nostra iam aduesperascens parum habet de meridie, plus de vespera.

Auctor à triginta annis vitam religiosam professus.

Prolixum me fecit in hoc Tractatu de Disciplina Claustrali & tua toties repetita postulatio, & sciatica gutta quæ renes meos diutissimè sub aspera disciplina detinuit. In hoc opusculo tanquam confectione de consuetis & notis in hortis nostris nascentibus herbis, non de pretiosis & remotarum regionum speciebus comparato: plus de melle gregis, quàm de scammonia Hieronymi apposui, timens ne inuentum proiiceretur, si scammonia morderet, & operis vtilitas tam pro artificio, quàm pro artifice sorderet. In huius autem laboris recompensatione mercedem hanc peto à te, vt diligenter legas, & quicquid ei displicuerit, confidenter detrahas, & corrigenda corrigas.

1. Cor. 13.

Ischiade affectus cùm id operis est aggressus.

Reddo cum vsuris debitum non à me tibi promissum, sed à te frequenter postulatum; sufficit mihi ratio debendi vbi præcessit in amico voluntas postulandi: vsuras superaddo, quia in soluendo intercessit longa dilatio. Age gratias Deo qui dedit opportunitatem, sine qua nondum me à debito illo absoluissem. Quam? dolorem in renibus, qui me sub disciplina aspera diu religauit, & vagandi huc illucque facultatem negauit. Congratulor itaque & ego infirmitati meæ & dico: Patiamur mala, vt faciamus bona: imò patiamur mala, ne faciamus mala. Hoc ad nostram claustralem pertinet disciplinam: pati & non facere mala, sed potiùs pro malis reddere bona. Hanc docuit ille qui adinuenit omnem viam disciplinæ, & docuit eam Iacob puero suo, & Israël dilecto sibi. Passus est autem mala à malis & pro malis, sed retribuit bona pro malis, & fecit bonos de malis. Non mireris amice charissime, si stylum claudicantem deprehenderis, quia cum toto corpore suo simul & manus claudicat. Manus enim vacillans rectas lineas non seruat; & quid mirum, si claudus claudum generat? Plus mirandum si curuus generet rectum. Tu tamen quia rectè sentis, & rectè incedis, excusa Isboseth debilem pedibus apud Dauid, & omnem sermonem claudicantem aut corrige, aut succide, *Melius enim est cum vno pede intrare in vitam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam.* Est autem gehenna legentium inuidia: meritò autem succumbit inuidia, vbi succincta veritate, expedita constructione, armata ratione, labia mordentium euadit materia, vel vbi adeò extincta est hebetudine, despecta habitudine, macra verborum crassitudine, exanguis sensuum exilitate, quod dens inuidiæ non habeat vbi mordeat. Non reputo aspectu publico digna mea Opuscula, sed secretum meum mihi, secretum meum mihi, simplex deuotio, non phalerata eloquentia legat scripta mea, non ad plausum, sed ad planctum, Plangit enim columba mea in foraminibus suis;

Math. 18.

coruus

corvus crocitat in cadaveribus & morticinis; clamat corvus cras, cras, vel appellans sibi quod crassum est: Sicut in passione Domini leguntur quidam dixisse: *Ecce Heliam vocat iste*, cùm Dominus diceret; *Eli, Eli:* vel promittens sibi longos dies & annos, vel frustratoriam pœnitentiam spondens cras, cras, id est nunquam; sicut dicitur, hodie cum pretio, cras sine pretio. Ego quoque pretium precum & orationum pro opere isto hodie & cras postulo.

PRÆFATIO ALTERA.

AMicus disciplinæ, RICARDE Carissime, tanquam expertus sim illam, non semel inquietas senem elementarium, ut inde aliquo scripto, tibi quod sentio decerpam: & si non propter amicitiam, tamen propter improbitatem Euangelici amici non possum non surgere de lectulo, in quo clauso ostio cum pueris cæterorum sensuum decumbebam, & dare non quantum requirit affectus tuus, sed quantum capit pugillus meus. Timeo ne occurrat avidus, & non inveniens fructum, sed tantùm folia in arbore fici, maledicat spei falsæ, sive promissioni. Rursum nauseans, qui singula curiosè carpit, & odiosè contemnit, si accesserit, potiùs spero vomitum quàm gustum. Sed quia *caritas omnia credit*, & nemo cogitur munus habere meum, tibi soli, qui pro multo amore medullæ etiam cortices nostros insipidos rodis, quod ex voluntate Dei occurrerit excipiam, & Matri Rebeccæ, ut inde escas præparet, tradam. 1. Cor. 13.

CAPVT I.

De auctoribus Disciplinarum.

IGitur Auctores hujus disciplinæ in scriniis authenticæ scripturæ revolvens, præcipuos & summos invenio Moysen in eremo, Iesum in mundo, Paulum in delegato sibi docendæ Gentis officio. Duo quoque rivuli ex his emanantes, Monachos & Canonicos Regulares incluserunt in claustro tanquam cervos & capreas in clauso, ut ita dicam, parco, Benedictus & Augustinus. In Exodo, in Levitico, in Numeris, in Deuteronomio, populi Domini peculiaris claustralem disciplinam lege, & nudo intellectu mores informantia mandata retine. Cerimonialia verò tanquam vestita vestibus Esau valde bonis discinde, & intrinsecus latentem spiritualem nucleum comede. Certè disciplina illa severissima fuit; etsi nostra illi comparetur, tolerabilior invenitur. Adeò enim illa importabilis fuit, ut non solùm quilibet infirmus & plebeius legis mandata implere non posset, sed nec etiam quilibet justus & sanctus. Vnde Petrus: *Quid nobis jugum imponere tentatis, quod neque nos, neque Patres nostri portare potuerunt?* Nostra verò disciplina satis tolerabilis est, ut in Epistola Ioannis dicitur: *Caritas hæc est, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius gravia non sunt.* Quid est autem nostra disciplina, nisi vivere secundùm mandata Dei? Iesus verò Magister magnus & bonus, cujus cathedra est in cœlo, & Schola in mundo, in Act. 15. 10. 1. Ioan. 5. 3.

Euangelio quasi in antidotario, quæ fecit & docuit, descripsit; & duodecim Apostolos claustrales suos cum septuaginta duobus Discipulis claustralem disciplinam docuit. Nec de claustro illo Euangelico exivit, nisi is qui filius
Ioan. 6. 61. perditionis erat; vel illi qui dixerunt: *Durus est hic sermo: & abierunt retro: & iam non cum illo ambulabant.*

CAPVT II.

De Apostolica Disciplina.

NOta disciplinam Apostolicam vbique & in omnibus reuerendam, præcipuè vti Petrus innuit Iohanni, qui in cœna super pectus Domini recumbebat, ut interrogaret quis esset eum traditurus. Tanta enim erat ad Magistrum reuerentia, tanta obedientia, tanta subiectio, tanta ad inuicem fraterna dilectio, ut ne spiraculum susurri per eos transiret, nisi fortè quando facta est contentio inter eos, quis eorum videretur maior, vel cùm indignati sunt de duobus, qui quærebant sedere ad dextram & ad sinistram. Quicquid tamen humana fragilitas in vasis fictilibus, necdum igne Sancti-Spiritus sufficienter decoctis, committebat, manus figuli statim resarciendo solidabat. Modò siquidem arguebat, eis dicens: *Modicæ fidei, quid turbati estis?* Modò consolabatur; *Confidite*, inquiens, *Ego vici mundum.* Et, *Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.* Modò in parabolis, modò sine parobolis loquebatur; Modò subtrahebat se pernoctans in oratione; Modò celabat se ambulans super mare, & putabant phantasma esse; modò ad congregationem suam reuertebatur, & cum omni familiaritate conuersabatur. Modò præ nimia fame spicas post ipsum confringebant, & manducabant: Modò duodecim cophinos fragmentorum ex his quæ superauerant de quinque panibus colligebant. Nihil proprietatis habebant, qui dicebant: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Ab eo nunquam separari volebant, cùm diceret: *Vado in Iudæam: Et Thomas ait ad discipulos, eamus & nos, & moriamur cum illo.*

(Math. 8. 26. Ioan. 16. 33. Math. 27, 20. Math. 19. 27. Ioan. 11. 14.)

Quid dicam de Monachis istis, videlicet Apostolis? Angelicis spiritibus illos confero, nisi nondum expoliata mortalitate illi ministrabant *qui modico minoratus est ab Angelis.* Sed cùm gloria & honore coronatus à Patre super omnem principatum & potestatem sederit in sede maiestatis suæ, in sede magnitudinis, sedebunt & hi super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël, fortè & Angelos; de quibus Apostolus: *Nonne & Angelos iudicabimus?* Spes ista in sinu Claustralium est reposita, quia res pro consimili disciplina est repromissa, non ab illo, sed ab eodem IESV CHRISTO. Successit Petrus in Apostolatum circumcisionis; & Paulus inter gentes: sicut idem Paulus ait: *Qui operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Docet Apostolus in Regula, id est, in Epistola sua: *Qui utuntur hoc modo, tanquam non vtantur.* Et, *Nihil habentes, & omnia possidentes.* Et, *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis.* Et, *Alter alterius onera portate.* Et, *Nemo quærat quod sibi vtile est, sed quod*

(Heb. 2. 9. Matth. 19. 1. Cor. 6. 3. Galat. 2. 8. 1. Cor. 31. 2. Cor. 10.)

alii. Et, *Honore invicem prævenientes.* Et, *Turpis sermo de ore vestro non procedat, & turpido, & stultiloquium nec nominetur in vobis.* Hujusmodi floribus totus vernat codex Apostolicus, vastum & amplum regit claustrum, ab Hierusalem scilicet ad Illyricum habens virgam in manu, sicut quibusdam scribit: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?* Tradit & quosdam Sathanæ, vt discant non blasphemare. Hic gaudet cum gaudentibus in Hospitio; hic flet cum flentibus in Oratorio; hic infirmatur cum infirmantibus in Infirmaria; hic vritur cum scandalisatis in Capitulo; hic in Cella Nouitorium loquitur ad suos Nouitios: *Filioli mei quos per Euangelium genui, & quos interim parturio donec formetur Christus in vobis*; Hic in Refectorio *Castigat corpus suum, ne aliis prædicans ipse reprobus efficiatur*; Hic denique semper & vbique, *In vigiliis inuenitur, & ieiuniis, in fame & siti, in frigore & nuditate; in plagis supra modum, in mortibus frequenter.* Hic hospitariis dicit, *Hospitales invicem sine murmuratione.* His qui sunt in Oratorio: *Psallam spiritu cum fratribus, psallam & mente; orabo & spiritu, orabo & mente*, Infirmariis: *Alter alterius onera portate. Infirmum suscipite in fide*; Sedenti verò in Capitulo: *Argue, obsecra, increpa*; His qui in Refectorio: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.* Eleemosinariis autem: *Qui parcè seminat, parcè & metet; & qui seminat in benedictionibus & metet vitam æternam.* Denique omnibus Claustralibus clamat: *Vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini.* Et in hunc modum quicquid regulare, quidquid honestatis & fidei informabile, quidquid de vestigiis IESV est imitabile, non est alienum à Paulo: Vnâ tamen clausulâ concludit vniuersam claustralem disciplinam: *Omnia*, inquit, *vestra in caritate fiant.*

Iam inflectamus stylum ad nostros speciales eruditores, Beatum Benedictum, & sanctum Augustinum: Alter Abbas & Monachus; Alter Episcopus & Canonicus; Vterque sanctus, vterque Dominici gregis Doctor, & ductor egregius. Conuenit in quibusdam nostra & vestra claustralis disciplina; differt in quibusdam. Sunt enim quædam quasi substantialia in Religione, quædam accidentalia. Substantiale est Religioni sine quo Religio non est Religio: Accidentale quod adest & abest pro loco, pro tempore, pro causa, pro persona, pro cæteris circumstantijs præter Religionis corruptionem: Hæc in arbitrio Procuratoris eatenus reliquuntur, vt salua pace & vnitate vel intendantur, vel remittantur. Non tamen nimis intendantur ne rumpatur fragilitas; neque nimis remittantur, ne lædatur regula. Sunt autem substantiua Religionis, silentium, de quo dicitur: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus verò ad loquendum, & tardus ad iram*; Item lectio, de qua dicitur: *Dum venio attende lectioni*: Item peccati Confessio, de qua dicitur: *Confitemini Domino quoniam bonus*: & omnia in confessione lauantur, vnde: *Dixi confitebor, & tu remisisti impietatem peccati mei*; Item oratio, de qua dicitur: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*: Item meditatio mortis, de qua dicitur: *Fili memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.* Sed de his infra largiùs tractabimus.

Hebr. 13. 17. Galat. 6. 2. 1. Cor. 10. 24. Rom. 12. 10. Ephes. 3. 4. 1. Cor. 21. Galat. 4. 19. 1. Cor. 9. 27. 2. Cor. 6. 6. & 11. 27. 6. 5. 23. 1. Pet. 4. 9. 1. Cor. 14. 15. Rom. 14. 1. 2. Tim. 4. 2. Ephes. 5. 18. 2. Cor. 9. 6. 1. Cor. 16. 13. Ibid. Ss Aug & Benedict. disciplinæ claust. eruditores. Iacob. 1. 19. 1. Tim. 1. 13. Psal. 117. 1. Psal. 31. 1. Ioan. 16. 23. Eccl. 7. 40.

CAPVT III.

Comparatio inter Iudaïcam & nostram claustralem disciplinam.

SIcut mandata legalia in duabus tabulis conscripta Iudaïcam disciplinam continent: Sic omnis regularis tam Monachus, quàm Canonicus, *Inter medios cleros*, regularis videlicet institutionis, & traditæ à senioribus bonæ consuetudinis, viuere debet. In altero admittitur dispensatio: In altero ligatur. Non enim Iudex iudicat legem, sed secundùm legem. Consuetudo autem & vsus, sicut voluntate vtentium introducuntur, sic contraria voluntate mutantur. In his si quid necessitate mutandum, corrigendum, supplendumque fuerit, non vsquequaque interdicitur dispensationis alteratio. His ergo quasi fortissimis ligamentis vita claustralis ita constringitur, vt nec manus, nec pedes extra licita moueantur.

Psal. 67. 14.

Professio itaque secundùm regulam & loci consuetudinem coërcens in compedibus suis vinctum, IESV CHRISTI iugum suaue & onus leue humeris imponens renuntiantis sæculo, ante præsæpe, & ad cunabula Emanuëlis ligans asinam & pullum, in quibus sedens IESVS horam sequitur glorificationis. Præcedunt tamen sicut in capite sic & in membris passiones, posteriores glorias. Ducitur IESVS, quia ligatus ante Præsidem stetit: & quia non est discipulus super Magistrum, voluntarius & libens appetat verus Religiosus, disciplina regulari tanquam fasciolis ab appetitu carnis religari. Vincula autem Religionis, statuta sunt regularia: verbi gratia, silentium, ieiunium, reclusio claustralis, incessus in nullo notabilis, compassio & dilectio fraterna, paterna reuerentia, lectio & oratio assidua, recordatio præteritorum malorum; timor mortis, ignis purgatorij, ignis æterni. Vix tam vaga, tam petulans poterit esse cogitatio, quæ non coërceatur tam forti & multiplici funiculo. Verbum otiosum, verbum superfluum, verbum inordinatum sepelit silentium. Titillationes & incentiua succensa in spinis malorum desideriorum, soporat continuum ieiunium. Discursus vagos & vanos per plateas & vicos ciuitatis sanguinum, retardat reclusio claustralis: motus stimulantes in malam suspectionem, aspectus intuentium elidit incessus tam modestus quàm maturus. Inhumanitatem recludit compassio; discordiam dilectio: paterna reuerentia contumaciam; lectio ignorantiam; oratio immunditiam & malitiam; meditatio torporem & somnolentiam; recordatio præteritorum affert malorum cautelam de futuris, dolorem de præteritis, & de futuris sollicitudinem; muscas morientes & vermes qui non moriuntur, comedentes miseram animam, timor mortis tanquam myrrha occidit; ignis purgatorius reuocat à venialibus; ignis æternus à criminalibus: Nulla obseruationum istarum sterilis in Israël, qui cum Angelo colluctans non Iacob sed Israël appellatur. *Omnis* tamen *gloria filiæ Regis*, non in his quæ in facie sunt, sed *ab intus*, *in fimbrijs aureis*, quæ intra velum Sanctum Sanctorum versis vultibus cum Cherubim in propitiatorium tantùm respiciunt. Cardinales virtutes fimbriæ

Quæ Religiosæ disciplinæ exercitia.

aureæ ſunt, quia *Domini ſunt cardines orbis terræ.* Sunt etiam columnæ argenteæ ſuper baſes aureas, ſalubres virtutes de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta. De quibus dicitur: *Ego confirmaui columnas eius.* Hæ portant templum Salomonis, cùm vera religio fundata in mente bona, regularibus diſciplinis Euangelium Dei non erubeſcit, ſed Euangelica mandata tanquam ſuperpoſitam fabricam humeris voluntariæ obſeruationis conſeruat. Sicut MARIA *conſeruabat omnia verba hæc.* Ad clauſtralem Luc. 2.
itaque diſciplinam ſtylum teneamus, & velut in vno corpore ſpecioſæ 2.19.
puellæ formam non de genere Amalech, ſed de ſemine Abrahæ definiamus.

CAPVT IV.

De diſciplinæ clauſtralis obſeruantiis.

CLauſtralis diſciplina ſpectaculum eſt Deo, & Angelis, & hominibus: Deo in medulla intentionis; Angelis in gemitibus & ſuſpiriis; hominibus in factis & dictis: *Homo videt in facie, Deus in corde*; Angelus medios fines cogitationis & operis. Ad Deum reſpicit *caritas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta*; Ad Angelos ſimplicitas ſancta cum bona ſpecie, de qua dicitur: *Specie tua, & pulchritudine tua, intende proſperè, procede, & regna.* (Grata eſt enim, vt ait Auguſtinus, ſanctis Angelis ſacrata & pia ſignificatio. Vnde & Dominus in Exodo percutiens Ægyptios per- Exod.
cuſſorem non ſinit ingredi domos, in quarum ſuperliminario, & vtroque 12. 22.
poſte viderit ſanguinem agni) Ad homines dilectio ſine ſimulatione, con- 23.
uerſatio ſine querela. Circumamicta ita diſciplina clauſtralis huiuſmodi ornamentis ſpiritualibus nequaquam ceruicem erigit, & ambulat extento collo; ſed cum Rebecca operit ante conſpectum Dei vultum ſuum pallio pudoris & humilitatis.

Cùm ambulauerit dicit: *Per ſingulos gradus meos pronuntiabo Domi-* Iob. 31.
num. Item: *Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam iubilationis.* 37.
Non enim ſicut impij in circuitu vanitatis & curioſitatis ambulat, ſed cum Angelis aſcendit ſcalam Iacob exceſſu mentis; & deſcendit contemplatione ſuæ fragilitatis. Cùm ſederit, cogitat de ſede maieſtatis, de ſede æternitatis quid dictura ſit, vel actura à facie fortitudinis Dei, in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei. Si ſteterit, dicat, *Viuit Dominus in cuius conſpectu* 4.Reg.
ſto. Et, *Mane aſtabo tibi.* Et, *Stantes erant pedes noſtri in atriis tuis Ieru-* 3.
ſalem. Et, *Locus in quo ſtas terra ſancta eſt.* Si caput leuauerit, dicat: *Ad te leuaui oculos meos in montes qui habitas in cælis.* Et, *Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi.* Et, *Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum: & ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ.* Si os & labia aperiat, dicat: *Os meum loquetur ſapientiam.* Et, *Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis.* Et, *Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum.* Et, *Omnis ſermo malus de ore veſtro non procedat.* Si aures præbuerit loquenti, non audiat ſanguinem, *Non*

accipiat opprobrium aduersus proximos suos. Si comedat, antequam comedat, cum Iob suspiret de necessitate pro pomo inflicta; & quia vocem exactoris stomachus importunè exaudit, mixturam faciens confusibilem & fallacem necessitatis & delectationis. Rarus namque est, qui semper interponat maceriam discretionis inter appetitum necessarium & superfluum. Si biberit vinum, non venenum sumat. Vnde Apostolus: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria:* Et, *Modico vino vtere propter stomachum tuum, & frequentes infirmitates.* Si dormierit, dicat: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Et, *In pace in idipsum dormiam & requiescam*; Et, *Caro mea requiescet in spe.* Surgens itaque ad vigilias, si orauerit, oret spiritu & mente. Intret in cubiculum & clauso ostio oret patrem suum plus corde, quàm voce; plus fide, quàm modulatione. Si ad Confessionem venerit, Lagenam aquæ baiulans sub balteo contritionis, paxillum portet redargutionis, quo operiat terram cordis, & deponat onera mentis. Delens reliquias Amalech, & in seipso interficiat omnes operantes iniquitatem: fundat sanguinem hostiæ confessionis iuxta basim altaris; quatenus puro sanguine de latere Christi sua expurget menstrua; & sub terebintho crucis abscondat idola peccatorum suorum. Non se palpet, non declinet ad dextram bona sua laudando, neque ad sinistram vera tacendo, aut quod non est, malum fingendo. Si fratris culpam accusauerit, caueat ne ferrum cadat de manubrio, plus iusto sæuiens, ne mentum Amasæ Ioab tenens blandimento in inguine feriat seducendo.

Ephes. 5.18. 1. Tim. 65.23.

Si de manifesto arguit, mansuetudinis verba agni mansueti teneat; *Iuda*, inquit Dominus, *osculo filium hominis tradis?* Si de occulto, vtatur correptione priuata, non proditione publica. Si potentem aut Prælatum, Nathan ad David, & duos filios Noë videat. Ille cautè* ex obliquo circundans Leonem in agnum, vtique Regem potentissimum plus arte quàm seueritate suis iniecit vinculis. Hi verenda Patris licet nuda, videre noluerunt. Si aduerso dorso texerit: Si legerit, simplicitatem amicam legi diuinæ afferat, & botros in vinea comedens extrà non efferat, aliter interpretando, & sensus peruersos adijciendo. Non desudet ad quæstiones quæ non sunt ad ædificationem, sed ad contentionem, & audientium subuersionem. Legat, vt intelligat; intelligat, vt mandata Dei faciat: compunctionem ibi quærat, non superfluam occupationem: Mandet medullam legis medullis cordis, quibus impinguatus holocausta medullata offerat cum incenso arietum, id est sincera veritate, & vera charitate Apostolorum & Prophetarum. Et, quia Calix in manu Domini, scriptura sancta; Et, Inclinat ex hoc in hoc. Aliquando legenda sunt mandata diuina, aliquando Sanctorum exempla; quia viuus est sermo Dei in passionibus Martyrum, & in sanctis conuersationibus Confessorum. Quod enim quasi mortuum iacet in pelli morticina deformatum in littera, vità viuit, cùm agitur quod legitur. Si ad publicum aliqua necessitate venerit, redeat cum festinatione tanquam de carcere, tanquam de laqueo, tanquam de camino, tanquam de inferno inferiori. Vidit Dauid iniquitatem in civitate. Vidit Dina mulieres regionis, & periit inde Hemor filius Sichem cum patre & populo suo. Sic ven-

f. * Sed aduerso dorso texerunt.

ter disciplinæ claustralis eburneus de castitate, distinctus est sapphiris hac pulcherrima varietate. Æstimo claustralem disciplinam ad hoc constitutam, vt sicut in Ester legitur, de vniuersis regnis eligerentur puellæ ad opus Regis, quæ sub custodia traderentur, summo studio imbuerentur, & vngerentur oleo myrtino, & aliis pretiossimis vnguentis; denique longa, & exactissima diligentia probatis, & vultu ornatissimo ornatis, quæ Regi placebat, cum Rege pernoctabat, ad nutum eius intrabat, & exibat. Sic Rex magnus, Rex Regum, Rex sæculorum, de cunctis gentibus, tribubus, linguis, populis, & ex omni natione quæ sub cœlo est, à solis ortu & occasu, ab aquilone & mari, prædestinatos suos vocat, & ad claustralem disciplinam congregat, & mores incompositos lima regulari complanat, vitiorum fœtorem vnguento piæ conuersationis exterminat, regiis amplexibus dignas mentes, & corpora præparat, & die constituta ab æterno, ad thorum & thalamum gloriæ, & beatæ vitæ vocat. Ester c. 2. 2.

CAPVT V.

Quòd per disciplinam claustralem, prima reparetur transgreßio.

NAtura humana, siue libertas arbitrij, in præuaricatione originali viribus, bonitate naturali, summopere debilitata, ex quo de ventre matris homo egreditur, indiget disciplina pedetentim tanquam remedialibus suffragiis reparari. Primi siquidem & noui mandati solidissimas confringens valuas principio dati liberi arbitrij nobilitatem compediuit, & robur corporalis sanitatis infirmauit. Occasio autem tanti mali fuit, quòd cœlestem disciplinam non seruauit; nec erat disciplina illa ad tenendum difficilior, quàm ad mandandum. Voluptas appetitum non trahebat, necessitas non vrgebat, fames non mordebat, sapor ligni vetiti concessis pomis non præiudicabat dulcedine, licet scriptum sit; *Quia vidit mulier lignum pulchrum ad videndum & ad gustandum suaue.* Nequaquam certè excludit hoc pulchrum, & hoc suaue, pulcritudinem & suauitatem omnium lignorum paradisi: sed suggestione serpentis mens muliebris perforata demonstratur. Pulsata namque siue absorpta à tentatione anima, rem concupitam æstimatione non appendit, sed delectatione. Facillima igitur disciplina, & nullo onere pressa, Dei manu plasmata tota in circuitu natura humana potuit in sua suauitate seruari; quæ malè sauciata nullis ad plenum remediis vsque ad sanguinem agni valuit liberari. Gen. 3. 6.

Quot prætentauit medicinarum adhibere magnus Medicus remedia humanis vulneribus? testis est Abraham in circumsione; testis Moyses in hostiarum immolatione, & aliarum specierum oblatione; testes omnes Prophetæ in increpatione, & assidua prædicatione: indurerat nimia veteratione, & insufficienti curatione morbus; nec curatio fraterna liberabat ægrotantem, qui expectabat Dominum saluatorem, quatenus Dominus liberaret seruum, & saluator ægrum. Præmisit saluator iste disciplinam tanquam virgam Moysi, sed sibi retinuit virgam virtutis suæ in cruce, in

qua fuso sanguine tela ignea nequissimi diaboli extinxit, & ab omni febre infirmum suum sanauit.

CAPVT VI.

Quòd claustrum sit Vicarium crucis.

VIcarium itaque suæ Crucis claustrum constituit, vt sicut disciplina pacis nostræ in corpore suo super lignum crucis fuit, sic nos extra secularia castra exeuntes ad claustrum improperium eius portemus, & tanquam filii iuxta sapientissimi Salomonis consilium, disciplinam eius apprehendamus: *Fili*, inquit Salomon, *apprehende disciplinam Patris, & ne dimittas legem matris tuæ.* Et Psalmista: *Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus.* Et Apostolus: *Quòd si extra disciplinam estis: ergo adulteri, & non filii estis.* Et alibi: *Omnis disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij, sed mœroris; Posteà verò per eam exercitatis fructum pacatissimum reddet iustitiæ.* Est autem Claustrum in confinio Angelicæ puritatis, & mundanæ colluuionis. Si quas arenulas honestatis de mundo tanquam de Ægypto Hebræus transiliens à vicinis artibus, quæ appellantur liberales, mutuans, ad claustrum detulerit; vti eis remoto indicio furti poterit: *Omnis enim sapientia à Domino Deo est.* Propter sapientiam carnis, quæ inimica est Deo, hanc non amat disciplina claustralis: quia potiùs est ad subuersionem simplicitatis (quæ est vnica Deo, Claustri filia) quàm ad ædificationem. Rasis itaque supercilijs pomposæ vanitatis; vnde ait Apostolus: *Ne quis descipiat vos per Philosophiam, & inanem fallaciam*: & * vnguibus auaræ rapacitatis substractis, securè matrimonium, cum omni doctrina, quæ contra fidem non est, contrahat incola claustri. Quicunque enim alterius saporis est extra claustrum, etiamsi oleaster, etiamsi ramus insertus in bonam oliuam, pinguedine radicis dulcoratur, & gremio diuinæ sapientiæ fotus ab immobilitate commutatur. Sic Grammatica, sic Dialectica, sic Geometria, sic Astronomia diuinæ scripturæ sapidissimè sale conditæ, quæ gustatæ solebant afferre mortem: sicut filij Prophetarum clamant ad Eliseum Prophetam: *Mors in olla vir Dei*: admixtione farinæ, id est, gratiæ, præstant salubrem refectionem, & tanquam Gabaonitæ comportant ligna & aquas ad disciplinam claustralem. Hæc iure belli Israëlitæ ad claustrum suum deferunt à castris Philistinorum, cùm edoctis sæcularibus literis diuinas studiosiùs legant, acutiùs intelligant, hæreticorum deceptiones cautiùs deprehendunt, fidei simplicitatem & veritatem fortiùs & firmiùs defendunt. His claustralis noster vacans non vacat; his intentus otiosa, vana, & superflua cordis phantasmata effugat; his consepultus dormiens vigilat. Istæ sunt vestes mutatoriæ, quas secum Naaman leprosus ad Regem Israël detulit.

[Margin: Psal. 2. Hebr. 12. 18. Ibid. 11. — Ecc 1. 1. — Coloss. 2. 8. * Alludit ad versus 11. & 12. cap. 21. Deuteronomij. — Reg. 4. 14. 40. — Quid iuuant Claustrales scientiæ seculares.]

Si autem de mundo tantas extrahimus mentes, quid de cœlo? quid à Deo, à quo *omne datum optimum, & omne donum perfectum est*? Qui igitur rigat montes de superioribus suis, & paradisum fluuio qui egreditur de loco vo-

[Margin: Iacob. 1. 17.]

co voluptatis, & inde diuiditur in quatuor capita, vt habeat quadriforme claustrum rigationes distinctas. Dicitur in Euangelio: *Qui biberit aquam quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.* Nota sunt quatuor flumina paradisi his qui cum Paulo Apostolo rapiuntur ad tertium cœlum, siue ad ipsum paradisum, & inebriantur ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis. Notæ sunt & aquæ de fontibus saluatoris, quæ septiformi impetu lætificant ciuitatem Dei. De quibus dicitur, *Deriventur fontes tui in plateis:* de quibus non bibit alienus. Iob vocat fontes istos riuos olei, dicens: *Quando petra fundebat mihi riuos olei.* Isaias, qui vidit Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, enumerat & nominat fontes Saluatoris, siue riuos olei: fontes; quia ipse Apostolis promisit, & misit septiformem spiritum: riuos olei; quia licet sit per omnia æqualis Patri & Filio, non est tamen à seipso, sed à Patre & Filio. Idcircò dona gratiæ dicuntur riui olei. Secundùm humanitatem suam, filius vnctus est oleo isto lætitiæ præ participibus suis. Vnde Isaias: *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis; & replebit eum spiritus timoris Domini.* Lucerna Euangelica sic perfusa & infusa, non solùm lucerna est, sed *lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Et nos de plenitudine eius accepimus, & in effusione illa quando latus eius miles aperuit, & exiuit sanguis & aqua; & oliua in torculari misit spiritum tanquam oleum.

Ioan. 4. 14. & 7. 39.
Prou. 5. 16.
Isai 29. 6.
Isai. 11. 2.
Ioan. 1. 1.

Sed quid hæc ad claustralem disciplinam? Planè tota forma claustralis disciplinæ emanavit de Cruce. Sic enim Christus exaltatus à terra, suspensus est in cruce, expoliatus vestimentis suis, & sic distensus, vt numerarentur omnia ossa eius; ligno sic affixus, vt nullum membrum eius moueret præter linguam, quam retinuerat ad orandum, & matrem dilecto discipulo commendandam. Sic Claustralis, qui verè claustralis est, debet se totum crucifigere cum vitiis & concupiscentiis. Debet se à terra sustollere, sicut scriptum est: *Sustollam te super altitudines terræ.* Et, *Cibabo te hereditate Iacob patris tui:* debet se expoliare sicut in Canticis dicitur: *Expoliaui me tunica mea*, id est, carnis concupiscentia. Debet extendi ad anteriora, non simulatè; sed vsque ad disiunctionem compagum & medullarum, vt anima liquefiat post dilectum: debet ligno affigi, vt hoc corpus mortale cum omnibus membris suis timore diuino sit impotens ad omne malum, potens verò ad omne bonum. Solam autem linguam retineat ad confitendum & orandum. Quid amplius? Surda aure irrisores & illusores cum Propheta tanquam surdus transeat. Suggestiones & tentationes, quæ de claustro exire tanquam de cruce descendere cornicantur, non audiat. Ad extremum reddat spiritum Deo, qui dedit illum, dicens: *In manus tuas commendo spiritum meum*, vsque ad resurrectionem; ne tormentum malitiæ tangat illum; quia *Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum malitiæ.*

Claustralis Christum Cruci affixum imitari debet.
Isai. 58. 14.
Cant. 5. 1.
Psal. 30.
Sap. 3. 1.

CAPVT VII.

Qualiter Claustrum institutum sit.

EX quo Lucifer, siue Sathan, sicut fulgur de cœlo cecidit, & ad ipsum non rediit, quia claustralem disciplinam non tenuit: est enim disciplina claustralis, lugere sua, & aliorum peccata: Prælato suo subijci, obedire per omnia: cauere ab insidiis; nullis insidiari (quia iuxta Hieronymum non multum distat in vitio decipere aut decipi posse.) Primum & secundum legis mandatum de dilectione Dei & proximi adimplere, & innocentiam & sanctimoniam seruare: Deo semper adhærere, & ad supernam patriam totis desideriis inhiare. Rupto semel fœdere debitæ subiectionis, deorsum ruens diabolus, & tunc fremens dentibus & frendens, disciplinam omnem potius subuertit, quàm tenuit; ideò misericordiam non est consecutus, quia nec veniam est secutus, nec culpam confessus. Homo autem de limo plasmatus, propter culpam de claustro paradisi eiectus, ad orientalem plagam plangens plagas suas, & dicens Deo: *Amoue à me plagas tuas:* tempore accepto, & ab æterno prædestinato, in fine sæculorum propagatâ sanctorum viâ in IESV & cum IESV ad claustrum rediit, & regulari disciplinæ subiectus, non solùm veniam, sed & primam stolam, imò ampliorem gloriam recepit. Sequentes filii hominum & habentes oculos in capite, ex his quæ facta sunt didicerunt sapientiam, quâ vitarent irreparabilem diaboli casum, & cum antecessoribus suis regulariter viuendo, ex indulgentia misericordiæ Dei ad hereditatem paternam haberent ingressum.

In quibus stat disciplina Claustralis. Quare diabolus misericordiam Dei nō consecutus. Psal. 38. 11.

Hanc principalem causam æstimo quare homines egrediantur de sæculo, & ingrediantur Claustrum. Qui enim sunt in diluuio aquarum multarum, vitiorum & diuitiarum, nec ad claustrum, nec ad Dominum approximabunt, nisi imbre siccato. Qui in claustro est cum Noë, qui interpretatur requiescere est in arca, extrà arcam verò est, qui extra disciplinam est. Paucæ autem, id est octo animæ in arca saluantur, quia *Multi vocati, pauci electi*; qui resurgent in octaua in resurrectione vitæ. In Claustro habitat Iacob cum Rebecca, quæ est patria. In Claustro est Beniamin cum patre suo, ne quid ei mali contingat in via peccatorum; vbi leo, vbi fera bestia luxuria, quæ deuorat Ioseph, sæpe infamiâ, aliquando re ipsa. In claustro Ionas in ventre ceti: *Sicut* enim *fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: Et filius hominis in corde terræ.* Sic Claustralis consepultus Christo, cogitatione, & operatione moritur peccato, & viuit Deo. In Claustro Ieremias sanctificatus in vtero, qui sedet solitarius & tacet, & leuat se super se, non elatione sed contemplatione: qui tollit iugum suaue & onus leue, vt sit mitis corde: In claustro Ioannes Baptista qui

Matt. 24. 14. Matt. 12. 40.

Antra deserti teneris sub annis,
Ciuium turmas fugiens petiuit:
Ne leui saltem maculare vitam
Famine posset.

Paul. Diac.

In Clauſtro MARIA cum ingreſſus Angelus ad eam dixit: *Aue gratia plena Dominus tecum:* In Clauſtro IESVS cum factus eſſet duodecim annorum in templo ſedens, reſpondit matri dicenti: *Ego & pater tuus quærebamus te*: *Neſciebatis*, inquiens, *quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* In clauſtro Apſtoli; *Cùm eſſet ſero die illo vna Sabbatorum, & fores eſſent clauſæ, vbi erant Diſcipuli congregati: venit IESVS ianuis clauſis, & ſtetit in medio eorum, & dixit; Pax Vobis.* Et, *Cùm complerentur dies Pentecoſtes erant omnes Diſcipuli pariter in eodem loco, &c.* Ecce quales præuios habet clauſtralis conuerſatio. Quàm pium igitur, quàm bonum, quàm iucundum, & quàm tutum habitare in Clauſtro! *Frater* enim *fratrem adiuuans ciuitas eſt munita*, de qua dicitur, *Quis deducet me in ciuitatem munitam?* Clauſtrum ciuitas eſt; quia ad benè viuendum Clauſtrales conueniunt: munita, quia ſub protectione Dei cœli viuunt. Diſciplina clauſtri porta ferrea eſt, quæ ducit ad ciuitatem; cuius viam non inueniunt qui errant in ſolitudine, & ſemper errant corde. Diſciplina Clauſtri, petra eſt ſcandali, & lapis offenſionis, his qui non credunt verbo in quo & poſiti ſunt. Diſciplina clauſtri petra eſt, quæ bis percuſſa renuntiatione ſæculi & profeſſione Religionis, dat aquas vt bibant homines & iumenta; prudentes & ſimplices, quibus dicitur: *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.* Diſciplina clauſtralis eſt crux Chriſti; de qua non deponitur, niſi mortuus. Eſt enim obediens clauſtralis Patri vſque ad mortem, mortem autem crucis. Pedes pendentis ſic defixi ſunt, vt non moueantur veſtigia eius de Clauſtro: manus tornatiles ad obedientiam, aureæ ad munditiam; plenæ hyacinthis ad eleemoſynam; diſtillantes myrrham primam ad mortificandam carnem, & non accipiendam pecuniam.

Luc. 2. 48. Ioan. 20. 19. Act. 2. 1. Pſal. 59. 11. Matth. 10. 15.

Oculi ad patrem, ad diſcipulum, & matrem; id eſt, ad Deum ſemper, & ad MARIAM Virginem, & ad Ioannem Euangeliſtam. Deus poſſidet cœlum, Mater implorat filium, Ioannes tenet Euangelium. Bonum eſt ex his in his vultus demutare; & modò inuocare Dominum, modò exorare matrem Domini IESV; modo legere Euangelium Ioannis capite inclinato: Nam *inclinato capite tradidit ſpiritum.* Semper habet Clauſtalis caput in terra defixum cùm venerit in publicum; cùm autem clauſo oſtio intrauerit cubiculum, tunc leuet oculos ad cœlum, & caput ſurſum; dorſum flagellis cæſum, ſiue pro peccato ſiue pro delicto, ſiue gratiarum actione, & paſſionis Chriſti recompenſatione: latus perforatum ſeu apertum, vnde proferat & offerat holocauſta medullata cum incenſo arietum, & vnde ſanguis profluat ad baſim altaris, Prælato confitendo peccata ſua; & etiam aqua exeat compunctionis ad abluendas maculas criminis. Venter diſtentus non ſuperfluâ cibi & potus refectione, ſed continua ieiuniorum exinanitione, vt dicat: *Pelli meæ conſumptis carnibus adhæſit os meum.* Et, *Dinumerata ſunt omnia oſſa mea.* Sit etiam venter diſtinctus ſapphiris, vt non coccinea ſanguine, ſed hyacinthina appareat pellis in mortificatione: nec conſtruatur ibi horreum vermibus, ſed ſicut vter in pruina aſſiduis decoquatur afflictionibus. Hunc crucifixum deponat Ioſeph & Nicodemus (Angelus & Prælatus) & condiant mixturam myrrhæ & aloës, quatinus non amauit

Ioan. 19. 30. Ioan. 19. 20. Pſal. 21. 15.

corruptionem in claustro; sic non sentiant vermes, qui non moriuntur in inferno. Proculdubio hic habebit Angelos ad caput & ad pedes, qui custodiunt introitum eius & exitum, suscipientes animam exeuntem de corpore, & perducentes ad requiem.

CAPVT VIII.

Comparatio inter disciplinam Philosophi Iudæi, Christiani, & cuiuslibet Religiosi.

SCintilla naturalis boni, quæ remansit in homine, extincto primordiali manus Dei seminario, decurrens per gratiam Dei in arundineto omnium artium, multiplices adinuenit disciplinas, secundùm quas viuendo, etsi non prorsus prima creatio repararetur, saltem usque ad cineres non deficiendo, non extingueretur. Vnaquæque igitur gens sub sole & regio pro capacitate rationis disciplinam sibi confinxit; ad quam stultorum enormitas, & prudentium æquitas regulariter viueret. Philosophi itaque suam statuerunt disciplinam: Iudæi acceperunt suam: Christiani suam; ad vltimum Eremitæ & Claustrales suam. Diuersa intentio diuidit inter disciplinam & disciplinam. Intendit Philosophus gloriam humanam & fauorem sibi acquirere: Iudæus bona terræ: Christianus spem veniæ & gratiæ: Et Claustralis cumulum gratiæ & gloriæ. Philosophus rimatur secreta naturæ: Iudæus crassitudinem terræ; Christianus promissionem vitæ quæ nunc est, & futuræ: Claustralis partim actiuæ fructum, partim contemplatiuæ. Philosophus abijcit impedimenta carnis, & onera sæculi: Iudæus hostiis & muneribus studet ad emundationem carnis: Christianus sacramentis Ecclesiasticis emundatur ab operibus mortuis: Claustralis non solùm abstinet ab illicitis, sed etiam à licitis. Philosophus seminat in spiritu non Dei, sed suo & vano: Iudæus in carne: Christianus in fide, spe, & charitate: Claustralis in filiali adoptione. Præsumptio juvat Philosophum: temporalitas Iudæum: fides releuat Christianum: prægustatio futuræ spei confortat Claustralem religiosum. Ingenium acuit Philosophus: quærit lucrum Iudæus: implorat bonum Christianus: coronam auream sperat Religiosus. Nouitate verborum & sententiarum gaudet Philosophus: litera & carnalitate Iudæus: spiritali intelligentia Christianus: austeritate vitæ Religiosus. Farinam comedit de molendino ingenii Philosophus: insipidum corticem de lege Iudæus: similam de Euangelio Christianus: medullam de bono proposito Religiosus. Spargit Philosophus: congregat Iudæus: erogat Christianus: renuntiat omnibus Religiosus. Docet in scholis Philosophus: in Synagoga Iudæus: in Ecclesia Christianus: in Claustro Religiosus. Plausum amat Philosophus: nummum Iudæus: Deum Christianus: planctum Religiosus. Vt seruus in sylvis Philosophus: Vt taurus in campis Iudæus: Vt columba in foraminibus petræ Christianus, Vt aquila in contemplatione Religiosus. Philosophus viuit arte: Iudæus carne: Christianus fide: Religiosus carnis mortificatione. Disputat Philosophus: somniat Iudæus:

legit & intelligit Christianus: orat Religiosus. Capit cyniphes Philosophus: muscas morientes Iudæus: aues Christianus, apes Religiosus. Telas areneæ orditur Philosophus: fouet oua sua Iudæus: retia Petri reficit Christianus: rationale & superhumerale texit Religiosus.

Si fidei coagulum intervenisset, claustralis & Philosophica disciplina, mutuis se se brachiis amplexarentur, & in remotione à turbis oscularentur. Impedit namque vires ingenij, & sensus animæ retardat sæcularis occupatio, & vana collocutio. Vt itaque totum sensum sibi vindicaret, quieta & secreta quærebat loca; vbi extolleret animum, & sensu purgato proferret infermentatum fermento Euangelico fidelem sensum. Sed cùm Iacob in virgis artium decorticatis, non vnius, sed diuersi coloris commentatum verisimile verum, sensus carnis transiens, & ad sensus animæ pertingens, si ad sensum Dei & fidei pertransisset, saluus esset: Sed qui offendit in uno factus est omnium reus. Vtinam tanta seueritate & assiduitate cum fide & regulari obseruatione nostram carnem affligeremus, & paupertatem amaremus, quanta plurimi Philosophorum vitia carnis à se extirpauerunt. Sed quia fides mundat corda, & vera pœnitentia per confessionem omnia exterminat peccata, si quid minus habet extrinseca politica, totum resarcit intrinseca nouæ creaturæ forma. *Omnis* enim *gloria filiæ Regis ab intus:* nec est remunerabilis religio, aut disciplina, quam non commendat gratia cum conscientia bona. Teneat itaque nostra disciplina fœcundum silentium; cum Iudæo iuge sacrificium; cum Christiano commune caritatis solatium; cum sua professione singulare diuinæ voluntatis obsequium. Excludat mundanarum sollicitudinum curam cum Philosopho; obseruet vnius Dei cultum cum Iudæo; gratiæ se commendet cum Christiano; seipsum superet interno ad Deum desiderio. Adimpleat quæ prima sunt in voto cum Philosopho; quæ media cum Iudæo; quæ extrema cum Christiano; quæ suprema ex gratia cum libero arbitrio. Metat quod viride est cum Philosopho; quod fœcundum cum Iudæo; quod maturum cum Christiano; quod fructuosum cum suo voto.

CAPVT IX.

De Angelica disciplina.

REstat Angelica disciplina, quæ tota est voluntaria, & totum habet ex dilectione, & nihil ex difficultate siue labore. Cùm Deo ministrat, reficitur: cùm assistit, satiatur; cùm mittitur, currit cum exultatione; cùm reuertitur, excipitur cum iubilatione; semper infra Deum currit, nunquam extra. Nihil in disciplina illa confusum, nihil molestum, nihil exordinarium; omnes illos spiritus liquefactos in amorem Dei & sui ad invicem coagulat; & vno spiritu conglobati, tanta ligantur compagine, quanta si vnus tantùm spiritus esset in tota illa multitudine. In ordine illo sunt nouem ordines Angelorum; quibus adiungitur decimus hominum; vt Psalmista cantet in medio claustri, in decachordo psalterio cum cantico, in cy-

thara crucis & crucifixi, De qua consonantia loquitur Apostolus: *Si linguis hominum loquar & Angelorum*, id est, in decachordo psalterio: *Caritatem autem non habeam*, id est, cytharam crucis & vnitatis; *nihil sum*. Est enim participatio eius in idipsum, donec formetur Christus in vobis, illa formatione quâ omnia membra suo capiti iuncta, diuinæ consortes efficientur fideles naturæ. In cella claustrali tanquam in vtero clausi, lineamenta contrahimus, quibus soluta mortalitate Angelis assimilabimur, *Cùm similes Deo erimus*; vt ait Apostolus: *Quoniam videbimus eum sicuti est.* Quæ ergo sunt illa lineamenta? Puritas Angelica, munditia, castitas, caritas, pax & veritas, & omnes illæ virtutes, de quibus dicitur: *Benedicite Domino omnes virtutes eius:* Orandum est, vt qui illas creauit in cœlo, nobis informet in Claustro; ne vultus dissimiles separent mansiones. Si enim Angelus in te aspexerit vultum suum, diliget te tanquam seipsum.

CAPVT X.

De forma Claustralis disciplinæ.

FOrma claustralis disciplinæ speciem retinet Angeli nuntiantis Dominicam resurrectionem: *Erat* siquidem *aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius sicut nix.* Timida namque corda carnalium qui ad bella non procedunt, & venire ad nuptias contemnunt, primo religionis aspectu expauescunt, & consuetis carere se non posse voluptatibus, phantasticis illusionibus confingunt. Occupantur enim in quinque iugis boum Euangelicis; & in villa empta; & in vxore ducta; sumptus qui necessarij sunt, causantur non habere; patientiam, austeritatem cibi & potus, vilitatem indumentorum, iuge silentium, obedientiæ iugum, reclusionem continuam, continentiam perpetuam, & his similia: viros se nominant, sed inter effœminatos se moribus collocant. De huiusmodi ait Gregorius: Quid inter hæc barbati dicimus, qui ire per ferrum ad regnum puellas videmus? Non negamus asperitatem huius nostræ disciplinæ, sed cum Psalmista dicimus: *Propter verba labiorum tuorum* (id est, *Qui non odit patrem suum & matrem suam.* Et, *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus*) *ego custodiui vias duras. Vasa quoque figuli probat fornax.* Et, *Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.* Fugiunt à sonitu folij nemine persequente: Tactus & gustus veriores sunt in iudicio, quàm solus aspectus. Tangenda esset & gustanda disciplina Claustri, & sic diiudicanda esset, vtrum bona esset, an mala. Vestimenta sunt vt nix; vestimenta claustralis disciplinæ, sunt regulares obseruantiæ. Quare nix? quia extinguunt desideria, & incentiua carnis; quia castigant afflictione, sed dealbant remuneratione. *Si fuerint* inquit Isaias, *peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.* Quando? dum discernet Deus Reges, niue dealbabuntur boni claustrales: quia erunt sicut Angeli Dei in cœlo, relucentes vt sol in perpetuas æternitates. Non incongruè autem claustrum alijs reputatur stadium; aliis interius atrium; aliis gazophylacium; alijs sanctum seculare; aliis regale cubiculum; aliis patibulum; alijs forum venale.

CAPVT XI.

Claustrum esse stadium ostenditur.

STadium dicitur à stando, quia qui in Claustro est, stare debet in virtute cum omni sollicitudine, non in vitiis cadere; vnde Apostolus: *Qui stat, videat ne cadat.* Stadium autem est, in quo omnes currunt, sed vnus accipit brauium. Licet enim stadium à stando dicatur, tamen per stadium curritur, vbi ad bravium veniatur, & ibi cursus consummatur; sicut Apostolus ait: *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, &c.* Omnes ergo qui comam capitis propter Christum deposuerunt, & habitum Religionis susceperunt, currunt dum ad finem tendunt; sed vnus accipit brauium, qui non mutatur vt luna, non recedit ab vnitate fidei & professæ Religionis. *Hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo.* Huius stadij lex est, vt ab omnibus abstineat qui ad brauium festinat. Mitiùs non ligat lex nostra, quæ pauca tollit, & plura concedit. Tollit fornicationem, adulterium, omnem immundiciam, ipsum quoque matrimonium: quia *Qui sine vxore est, sollicitus est quæ Domini sunt.* Tollit crapulam, tollit pecuniam, tollit superflua, concedit necessaria. Sic mandat Moyses Sehon Regi Amorrhæorum: *Via regia gradiemur, aquas tuas non bibemus, nec aliquid tui accipiemus; sed pretio ememus necessaria.* Peregrinus & aduena, qui quotidie transit ex hoc mundo ad Patrem, de substantia Principis huius mundi vsque ad filum subtegminis non accipit, quatenus sua repetenti in exitu animæ confidenter dicat: *Nihil in me, funeste, reperies.* En iste est cursor leuis explicans vias suas, currens velociter in odore vnguentorum sponsi. De hoc stadio ait Dominus filiis Israël: *Omnis locus quem calcaverit pes vester, vester erit; à deserto, & Libano, & flumine magno Euphrate, vsque ad mare occidentale * ibunt termini vestri.* Qui deserit mundum & venit ad claustrum, iam incipit calcare sæculum & corpus suum. Et est hoc desertum, terra deserta, inuia & inaquosa: deserta propter asperitatem, inaquosa propter disciplinæ seueritatem, inuia propter viatorum raritatem. Sed hîc in sancto, ait Psalmista, apparui tibi Deus, vt videamus virtutem tuam, propter durum laborem, & gloriam tuam, perpetuam consolationem. Inchoandum ergo est à deserto renuntiationis sæculi, & currendum per libanum castitatis, & dealbationis, seu aspersionis sanguinis IESV CHRISTI, vt dicatur; *Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini nostri* IESV CHRISTI. Vbi sancti dealbauerunt stolas suas in sanguine Agni. Rursus enauigandum per magnum flumen Euphratem: primò per baptismum; secundò per assiduam compunctionem. Terminabitur autem cursus noster ad mare occidentale, ne deficiamus in via, donec per mortem finiatur vita. Omnem itaque locum quem calcauimus, possidemus; sicut ille qui ait: *Nihil habentes, & omnia possidentes.*

Psal. 23. 5.

1. Cor. 7. 23.

Num. 21. 22. Paulò aliter in Vulgatis.

S. Martinus in vita.

Deut. 11. 24.

al. * eunt.

Galat. 6. 14.

2. Cor. 6. 10.

CAPVT XII.

De Claustri atrio interiori.

ATrium mentis dicitur Claustrum, vbi pelles hostiarum detrahebantur, membra per frustra secabantur, cineres effundebantur, abluebantur intestina, & quæque laboriosa officia exercebantur. Sic ingrediens Claustrum, pellem pro pelle, & omnia quæ habet dat pro anima sua, dum exuit veterem hominem, & induit nouum, ambulans in nouitate vitæ, & in confessione detegens vitia prioris consuetudinis. Priùs itaque immolando sacrificium Deo mortificat membra sua quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem & cætera alia. Deinde detracta pelle totius peruersitatis in confessione, artus in frusta concidit, nihil de omnibus peccati circunstantiis reticens, sed per singula titulos accusationis & conquestionis subijciens, voret hæc omnia ignis contritionis & pœnitentiæ quo-
Psal. 50. 4. vsque ad cineres quos super caput aspergat, dicens: *Peccatum meum coram me est semper:* Et, *Putredini dixi; Pater meus es, mater & soror mea vermi-*
Iob. 17. 7. *bus:* Compunctio his addatur, quæ sicut aqua de latere Christi emundat intestinorum conscientiam ab operibus mortuis. Iuxta sanctuarij introitum atrium interius collocatur, extra se habens atrium exterius, & intra primum tabernaculum quod dicitur sancta. Nouitius igitur ad Religionem veniens in confinio orationis & sensualitatis positus, iam quidem non est in carne, sed nec in spiritu. Audit interim inter terminos habitos sibilos gregum carnis inter se dissidentium, mente consentiens legi Dei, carne autem legi peccati. Audit sibilos gregum cœlestium cantantium de canticis Sion, & ad somnos contemplationis prouocantes, & carnalium motuum molestias tranquillantes.

CAPVT XIII.

Claustrum Gazophylacium.

EST & Gazophylacium Claustrum, vbi aurum, argentum, & lapides pretiosi reconduntur; & vbi thesaurum nostrum in vasis fictilibus, id est, conscientiam bonam in obseruantiis regularibus habemus. In Claustro thesauri sunt sibi vitam æternam negotiantes Religiosi, quibus homo nobilis peregrè proficiscens tradidit bona sua: singuli psalmi, singulæ orationes, singulæ confessiones, singulæ lacrymæ, singula ieiunia, singulæ eleemosynæ, singulæ immemorabilium laborum afflictiones, nonne aceruum faciunt gratiarum, quæ est thesaurus desiderabilis in congregatione claustrali? Super gazas istas Eunuchus Candacis Reginæ constituitur. *Cando* ille qui se castrauit propter regna cœlorum, in officio prælationis præficitur: Siquidem pudicitiæ & castitatis titulo insignitus, tanquam renibus accinctus custos sponsæ Christi non immeritò constituitur. Talis inuentus

est Ioseph in domo Putipharis sacerdotis Heliopoleos: Talis Ioannes Euangelista, cui matrem suam in Cruce commendans commendauit: Talem elegit Apostolus: Talem describit Beatus Benedictus. Zelotes Dominus qua ratione crederet sponsam, quam pretioso sanguine redemit, & matrimonio indissolubili sibi copulauit, nisi vt amicus siue vicarius ille sponsi fideliter seruiret, & castè commissam conseruaret?

CAPVT XIV.

Claustrum est sanctum seculare.

INgrediamur iam sanctuarium, quod dicitur sanctum seculare, vbi semper introibant Sacerdotes sacrificiorum officia consummantes. Peregrinans in terris iustitia grata sibi interim claustralem disciplinam determinat hospitia. Pulsat itaque ad ianuam claustri, dicens: *Aperi mihi soror* Cant. 5.
mea: caput meum plenum est rore; quem superfundam in area claustrali, vt 2.
moretur ros in messione mea, & cincinni mei guttis noctium, quas furatur in abscondito vultus Dei, & in secreto silentij pia conscientia. Currendum & occurrendum tam benignis pollicitationibus impigro pede sancti desiderij, & tollendum pessulum ostij, quod est difficultas & tarditas humanæ fragilitatis ad vota soluenda. Sanctum itaque seculare est velle, & vix bona facere. Sanctum verò cœleste, velle & perficere. Vnde Apostolus: *Deus* Philip.
est qui dat nobis velle & perficere pro bona voluntate. De sancto seculari 2. 13.
idem: *Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio.* Meritò igitur Clau- Rom.
strum dicitur sanctum seculare, vbi nec quod volumus, facimus; nec quod 7. 18.
facimus, perficimus.

CAPVT XV.

Claustrum Regale cubiculum.

DIcitur etiam claustrum Regale cubiculum: Vnde in Canticis loquitur claustralis disciplina: *Dum esset in accubitu suo, nardus mea dedit odo* Cant. 1.
rem suum. Accumbere est ad quiescendum se inclinare. In Isaïa loquitur 11.
Dominus: *Laboraui sustinens.* In Heremia: *Labora rogans.* Et in Euan- Isai. 1.
gelio: *Iesus fatigatus ex itinere sedebat super fontem.* Non solùm scelera 14.
Iacob & peccata nostra vexant illum qui idem ipse est & cum tranquillitate Ierem.
omnia iudicat; sed etiam hostia pacifica & incensa, & cantica illorum Sa- 15. 6.
cerdotum, quorum manus sanguine, auaritia, & luxuria plenæ sunt. Pro- Ioan. 4. 6.
phanis itaque & malis hominibus ad lassitudinem lacessitus sabbathizare volens, loca silentij, pacis, vnitatis, & honestatis requirit, & ibi cubiculum statuit. *Hæc,* inquit claustralis disciplina, *requies mea*; *hîc habitabo quo-* Psal.
niam elegi eam. Et *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* Quorum conuersatio 131. 15.
non animalis, sed rationalis, & spiritalis est in cœlis. Liquefacta quodam Prou. 8.
amore humili ceruorum, qui transilit super montes aromatum, loquitur ad 31.

Cant. 1. 6. ipsum: *Indica mihi*, inquit, *quem diligit anima mea vbi pascis, vbi cubas in meridie*: quando spiritus feruet, quando mens tota incandescit, quando ignis exæstuat in ossibus amantis, & terre non sustinentis. Planè inter aceruos nouarum frugum, in liliis, in campis syluæ, à mundanis artibus remotarum mentium pascit & cubat in meridie. Adolescentuli & adolescentulæ regale cubiculum obseruant tenentes gladios, qui deuorant carnes super femur mali desiderij, ambientes Regem Salomonem propter timores nocturnos, ne fortè vlulatus luporum, & gannitus vulpium rumpant medium noctis silentium, quando moriuntur primogenita Ægyptiorum.

CAPVT XVI.

Claustrum esse patibulum ostenditur.

PAtibulum dicitur Claustrum, vbi IESVS cum latronibus suspenditur; sed IESVS non quia meruit, sed quia voluit; illi non quia voluerunt, sed quia meruerunt. Vnde ait latro ad latronem: *Nos quidem digna factis recipimus; hic autem nihil mali gessit.* (Luc. 23. 41.) Quicunque autem Claustrum ingreditur cum IESV de voluntate, cum latronibus eligat suspendium pro malorum suorum merito & satisfactione. Triplici distinctione omnium Claustralium multitudo assignatur. Est in Claustro innocens & sine querela apud Deum & homines cum IESV. Est nocens, sed pœnitens cum dextro latrone: est nocens & impœnitens cum sinistro. Patitur innocens ad augmentum coronæ: patitur pœnitens ad meritum veniæ; patitur impœnitens ad cumulum pœnæ. IESVS in patibulo orat; Latronum alter veniam postulat; alter IESV insultat: qui bonus sustinet patibulum, bona eius conscientia leuem facit pœnam; & atrocem, qui malus sustinet: sed in flagello non murmurat, veniam meretur; qui malus flagellatur, & sicut ignis in spinis desperando crepitat, damnatur.

(Disciplina filij siue Magistri.) Notanda in patibulo triplex claustralis disciplinæ distinctio: est namque filij disciplina ibi, cui Pater vnigenito non pepercit, *sed pro nobis omnibus tradidit illum*: (Rom. 8. 32.) De quo Esaïas: *Disciplina pacis nostræ super illum.* (Isai. 53. 5.) Et, *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.* (Isai. 53. 4.) Hunc vnicum & dilectissimum filium, in quo sibi benè complacuit, flagellis, imò durissimis scorpionibus absque vlla retractatione velut inimicum, pro reconciliatione inimicorum misericors pater & Deus misericordiarum cæcidit. Inde Filius: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me.* (Isai. 50. 6.) O dura, imò pia pietas! dura, quoad humanum iudicium; pia quoad diuinum secretum: dura quoad patientis meritum; pia quoad passionis causam & effectum. Vnus agit causam omnium; bonus malorum, iustus peccatorum, filius seruorum. Disciplina igitur pacis nostræ super eum, qui totum debitum nostrum soluit cum vsuris, non solùm centesimis, sed & infinitis, vt plus appenderet statera crucis donum, quàm delictum; & superabundans gratia remissionis indulgeret culpas non solùm originales, sed actuales. Grandis & grauis disciplina sub qua mitissimus Agnus voce blanda & mansueta su-

ſpirat dicens: *Mi Pater, ſi poßibile eſt, tranſeat à me calix iſte: & ſi non poteſt tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.* Si filius es in Clauſtro, ſic habeas cor pacatum & paratum ad patiendum, & etiam ad congratulandum, dicens: *Quoniam ego in flagella paratus ſum.* Lupus Iudas, vnanimis fortè tuus, ſi leuauerit contra te calcaneum * tuum, nec pellem manſueti vultus detrahat, nec carnem patientiæ deglutiat, nec inteſtina intentionis mordeat. Si Sathan manifeſtus à planta pedis vſque ad verticem famam tuam exulcerare voluerit, ſedens in ſterquilinio humilitatis, teſtâ ſaniem rade imputando culpæ tuæ non alterius malitiæ: ſicut Dauid Semei maledictiones non imputabat, ſed diuinæ vltioni aſcribebat.

Matth. 26. 39. 42.
Pſal. 37. 18.
*ſuũ. ſ.

Item alia eſt diſciplina diſcipuli, & alia ſerui. Diſcipulus audit doctrinam magiſtri; Seruus qui non manet in domo in æternum, & præſtolatur finem operis ſui, piger eſt ad audiendum, negligens ad operandum: ad oculum enim omnia facit, nec quærit gratiam, ſed pecuniam. Diſcipulus ſanctus eſt, qui à dextris Domini pependit latro; ſeruus qui à ſiniſtris. Clamat diſcipulus: *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Patientiam & pœnitentiam iam didicerat in tempore paruiſſimo, conſummatuſque in breui explevit tempora multa; placita enim erat Deo anima eius. Vnde; *Hodie mecum eris in paradiſo.* Itaque & tu Clauſtralis, qui fortè ab oriente veniſti, ab ineunte ætate peccatis inuolutus; vel ab occidente vſque ad ſenectutem in peccatis conuerſatus, conuerſus ad Religionem, ſpera in Domino & fac bonum. Dic: *Domine: memento mei dum veneris in regnum tuum.* Item: *Adhæſit anima mea poſt te*, ſequendo te & obediendo tibi: *Suſcepit me dextera tua*; quia licet peccauerim, licet mortem meruerim, tamen ſpero de miſericordia tua, quæ eſt dextera tua. Non eſt extra diſciplinam qui ſedet ad dexteram, vel etiam qui pendet: ſed cum delectatione tenet diſciplinam Clauſtri: Pendet, qui vitulos habet mugientes, ſed recluſos appetitus ſeculi, & impetus carnis audiens, ſed non vadens poſt concupiſcentias ſuas. Movetur carnalis ſuggeſtio, ſed non egreditur conſenſus aut delectatio: concipit caro dolorem: ſed non parit. Quare? quia non eſt extra diſciplinam, nec extra dexteram. Semper enim dicit: *Dominus à dextris eſt mihi, ne commouear.* Diſcipulus non moritur. Seruus autem qui ſeruus eſt peccati, & pœna peccati, quid? *Eijce ancillam, & filium eius: Non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ* MARIAE. Hic eſt clauſtralis, qui quærit quæ ſua ſunt, non quæ IESV CHRISTI. Quærit obedientiam, non IESV CHRISTI, ſed proprij arbitrij: quærit pecuniam, quærit voluntatem propriam, quærit duobus dominis ſervire; Deo & Mamonnæ. Hic labiis Deum honorat, cor autem eius longè eſt ab eo. Hic in veſtibus ovium venit, ſed intus eſt lupus rapax, cuius Deus venter eſt. Hic habet ſpeciem pietatis, ſed virtutem eius abnegat. Hic non eſt ex nobis, licet inter multos ſit nobiſcum. Hic magis eligit porcos immundi deſiderij paſcere, quàm in paternis poſſeſſionibus ſobriè viuendo remanere. Deſcendamus iam ad forum & emamus nobis neceſſaria.

Diſciplina diſcipuli & ſerui.
Luc. 23. 41.
Ibid. 42.
Ibid.
Pſal. 15. 8.
Gen. 21 10.

CAPVT XVII.

Forum venale Claustrum: quod & Tyro ciuitati moraliter aßimilatur.

CLaustrum est venale forum, vbi exponuntur merces omnes ad vtilitatem animæ, siue quæ ad decorem, siue quæ ad necessitatem pertinent. Lege Tyrum in Ezechiele singulis rebus & speciebus à diuersis hominibus
Cap.27 & regionibus iuxta singulorum possibiltates,& peregrinas merces,sufficienter constructam & ornatam. Mysticas horum significationes nec huius operis, nec nostræ facultatis est de sacculis historicis & marsupiis evolvere & explanare. Humeris Hieronymi, & Gregorij, atque aliis Expositoribus relinquimus, qui falces habent acutas ad metendum, vbi alij laborauerunt; ad nostram tamen disciplinam & Claustrum nostrum sumptu soluto exinde reporto. Quòd sicut opulentissimam illam vrbem vicinæ & remotæ provinciæ repleuerunt; sic Claustrum Religionis illi qui ab initio mundi Deo placuerunt vsque ad hæc nostra tempora: omnia enim sua tam dicta quàm facta ad vsus nostros præparaverunt. Cedros imputribiles, si fortia castitatis quæris exempla, absque numero reperies. Si patientiæ, si constantiæ, si fidei, si veritatis, si mansuetudinis, si religionis, si obedientiæ, si iustitiæ, si fortitudinis, si prudentiæ, si temperantiæ, si omnium virtutum possessores quæsieris: occurrent tibi innumerabiles super arenam maris, & stellas cœli: Vnde: ***Mihi autem amici tui Deus honorabiles facti sunt: dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.*** Emat itaque à bonis & legitimis
Psal. 138 16. Dei mercatoribus quod sicut placet quisque, & quod ad diem festum necesse est. Tunc enim in foro nihil inuenitur, cùm clausa erit ianua, & fatuis virginibus dicetur: *Ite ad vendentes, & emite vobis.* Quod dicetur, non ad
Matth. 25. consultationem, sed ad subsannationem. ***Subsannabo***, inquit sapientia, ***cùm vobis quod timebatis aduenerit.*** Bene autem Tyrus, qui interpretatur an-
Prou.1. 26. gustia, claustralem disciplinam figurat; quia malum, malum est, dicit omnis emptor; sed cùm venerit domum gaudet: ***Id enim quod in præsenti est mo-***
2. Cor. 4.17. ***mentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*** Nec minor apparatus animarum in Claustro, quàm terrenarum opum in Tyro. Vix est colligere opes Tyri, vix est enumerare labores Claustri. Quidquid congregat ad perituram gloriam sæculi Tyrus; hoc pro acquirenda beata vita bonâ patientiâ suffert religiosus Conuentus.

Primò considerandum quod in corde maris est sita, vbi quidem major est timor, durior est labor. Finitimi sunt Elias, Ioannes Baptista, Beatus Benedictus, & sanctus Augustinus; qui ædificauerunt verbo & exemplo claustralem Religionem, & impleuerunt illam sanctitate, & decore incomparabili; abietes & cedros animi puritate & incorruptione imputribiles, & contemplatione sublimes. *De Sanir*, idest via lucernæ, seu dentibus vigiliarum, vel etiam de libano exstruunt claustrum, cùm tales perficiuntur, quorum vita via est aliis, & lucerna, siue redargutio errantium solicita &
Isai. 2. 13. mordacissima, atque dealbatio invitantium candidissima. *Quercus* quoque *de Basan* recipit Claustrum, id est, ignominiosos peccatores, & facit remos,

ſicut Ioſue Gabaonitas, aquarios in templo & lignarios. Vnde Apoſtolus: *Eos qui contemptibiles in Eccleſia ſunt conſtituite ad Iudicia. Tranſtra*, quorum pedes portant pacem; *& prætoriola*, quorum anima adhæret pauimento. *De ebore Indico* propter mortificationem. Et de *Inſulis Italiæ* ſiue Cethim id eſt, percuſſa Dei timore dolent. *Byſſus varia de Ægypto*, id eſt, ſæculo, *texitur in velum*: quando de ſæcularibus conuerſi, difficultatibus & obiectionibus adverſariorum tanquam murus ſe opponunt pro domo Iſraël. Similiter *hyacinthus* de nobilitate; *purpura* de obſcuro & ignobili genere, tamen valdè laborioſo, fiunt operimentum in ſecuritatem & abſconſionem infirmorum à turbine, & à pluuia. *Habitatores Sidonis, & Aradii*, quondam venatores Rethorici, deponentes per potentiam, ſicut Nabuchodonoſor quos volebat exaltabat, & quos volebat humiliabat: modò ſunt remiges noſtri gubernantes navem, & trahentes ad portum. *Sapientes tui, Tyre, ſunt gubernatores tui*, à quibus cum reſpublica regitur, benè agitur. *Senes Giblij, & prudentes eius*, in ordine ab infantia nutriti, *habuerunt nautas ad miniſterium variæ ſuppellectilis tuæ*; quia conſuetudo & vſus Clauſtri ab his quærendus eſt. *Omnes naues maris, & nautæ earum, fuerunt in populo negotiationis tuæ*: quia Clauſtrales de labore ſæcularium viuunt, ſecundum Apoſtolum: Qui ſpiritalia ſeminant, carnalia metant. Perſæ, id eſt tentati à concupiſcentia ſua abſtracti & illecti, & generati à diabolo; Vnde, *A patre diabolo eſtis. Et Libyes*, quorum os maledictione plenum eſt, conuerſi ſunt in exercitu clauſtrali, vel perſeuerando in malitia ad exercendum Abel, vel immutati ad ſeruiendum Deo viuenti. *Viri bellatores tui clipeum & galeam ſuſpenderunt in ornatu tuo*, induentes ſe armaturam Dei tempore belli, & reſiſtentes Diabolo, & vitiis carnis; & tranſactâ malitiâ, quæ eſt vita hominis ſuper terram, fortia virtutum exempla ſequacibus relinquentes; ſicut Eleazarus, qui noluit ſimulaſſe carnem porcinam contra leges ſanctas manducaſſe. *Filij Aradij cum exercitu tuo ſuper muros tuos & in circuitu tuo*. Aradij deponentes veterem hominem cum actibus ſuis ſuper muros ſunt cuſtodes tota die & tota nocte in perpetuo non tacentes; ſed contra aëreas poteſtates debellantes. *Sed & Pigmæi, qui erant in turribus pharetras ſuas ſuſpenderunt in muris ſuis per gyrum: ipſi compleuerunt pulchritudinem tuam*. Nota quòd Pigmæi, qui ſunt cubitales homines, dicuntur complere pulchritudinem noſtram; Planè qui ſe humiliat ſicut paruulus Euangelicus, hic in turribus pacis cum ſecuritate complet cumulum Religionis. *Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi inſtitores tui*. Ad ſummam dicendum de cunctis gentibus ad Religionem iam conuerſos, & adhuc plures conuertendos, qui ſinguli de moribus, de regionibus, de conſuetudinibus ſuis, multas manſiones in domo Dei faciunt; vt ex multis facierum perſonis corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia magna ædificetur.

[Margin: Ioſue 9.27. — 1. Cor. 6. 4. — Ezec. 27. 6. — Ibid. 7. — Ibid. 8. — Ibid. 9. — Ibid. 10. — Ibid. 11. — Ibid. 12. — Ibid. 13.]

Fortè ſub his integumentis parum tibi arridet modeſtiſſima clauſtralis diſciplinæ facies. Nudam & ſuperborum foliis expoliatam, ſuccinctamque conſuetudine ſeculari magis appetis: ne lector offendiculo obumbratæ locutionis tardatus, faſtidio ſenſum amittat: Et in hoc quoque ſatisfacere poſſim, & tuæ voluntati & aliorum utilitati. Sunt itaque nerui & compagines Clauſtralis

disci- plinæ variæ obser- vatio- nes. clauſtralis diſciplinæ ſilentij cenſura; verborum rara & rationabilis licentia; aſpectus in terram defixus; inceſſus neque multùm tardus, neque multùm feſtinus; ſeſſio in clauſtro aſſidua, in choro interciſa; ſtatio quaſi ante Deum tremula & timida; cibus & potus caſtra infra metas ſufficientiæ ponens; ſomnus digeſtioni ſufficiens; caſtitas vtriuſque omnes fines hominis poſſidens; timor Dei fundamenta omnium actionum iaciens; amor Dei cœlum ſuperextendens; conſtantia & perſeuerantia in bono parietes fulciens; puritas & munditia Clauſtrum ſcopando omnia ſuperflua proijciens; humilitas ſtramenta pedibus ſubſternens; obedientia introitum & exitum cuſtodiens; caritas conuentum totum per ordinem diſponens; fides animans, ſpes recreans. Vbi diſciplina iſta tenetur, & ordo non diſſipatur, crede mihi, ſtat IESVS in medio Diſcipulorum ſuorum; & dans pacem cum eis ingreditur, & egreditur; & eſt pax ingredienti diſciplinam, & egredienti ad vitam æternam; in ſuperliminaribus clauſtralium domorum, ſanguine Agni ſcribantur hæc in generatione altera.

CAPVT XVIII.

De ſilentio.

ADhuc repeto ampliùs commendare quæ religioni æſtimo magis amabilia, vel etiam neceſſaria; vt ſunt, ſilentium, lectio, confeſſio, & oratio. Silentium clauſtrale, nec mutum ſit nec loquax: non mutum ſit in auribus Domini ſabaoth, ſed ſemper dicat: *Auribus percipe vocem orationis*
Pſal.16. 2. *meæ.* Et, *Voce mea ad Dominum clamaui.* Quia tacenti Moyſi dictum eſt:
Pſal. 141. 1. *Quid clamas ad me?* Illa enim vox penetrat viſcera miſericordiæ Dei noſtri: quam ſolus & totus ſpiritus in imis viſceribus ingemiſcens iactu vali-
Exod. 14. 15. diſſimo ad tertium emittit cœlum. Vnde Apoſtolus de Domino: *Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplicationeſque ad eum, qui poßit illum ſaluum fa-*
Heb. 5. 7. *cere à morte, cum clamore valido & lacrymis offerens exauditus pro ſua reuerentiâ.* Tale ſilentium habet tintinnabula in extremitate ſacerdotalis indumenti cum malis punicis; quia ſollicitus de exitu vitæ huius orat refectionem & rotunditatem vitæ æternæ. Rurſum non ſit loquax;
Prou. 10. 19. quia *In multiloquio non deerit peccatum.* Et lingua in vdo conſtituta, ſi mouetur ſine ſuſtentaculo timoris Dei; vix euadit lubricum, vix non incurrit lapſum. Non ergo valuas labiorum aperiat, niſi fortè in ſabbato aut in calendis de requie futura, & gaudiis ſanctorum commemorans. Sub tali ſilentio creſcite & multiplicamini ſancta deſideria, pax cordis & tranquillitas cum vera munditia; quia ventoſa & vana loquacitas mixta cum gelu & pruina verborum ſeminantium diſcordias, ficum, & vineam, & teneras arbores ſcandaliſando, citò & frequenter exurit. Sigillum autem ſilentij ſi ſub ſignaculi obumbratione ſit, nutrit ſemen bonum, & ad prouentum facit venire. Inde eſt quod in Apocalypſi liber, qui eſt in dextera ſedentis ſuper thronum, ſcriptus intus & foris, ſeptem ſigillis ſignatur. In manu Dei ſumus & nos, & ſermones noſtri, clauſi ſeptem ſignaculis quovſque aperiat os noſtrum Agnus qui occiſus eſt; & habet clauem quæ ape-

rit, & nemo claudit: unde Paulus vinctus, *Sed verbum Dei non est alligatum.* Claudit & nemo aperit; vnde in eadem Apocalypsi: *Signa quæ locuta sunt septem tonitrua noli ea scribere.* Et in Daniele, *clausi sunt sermones.* Liber iste scriptus est intus & foris, ne labiis tacitis iniquitatem mediteris in cubili tuo, id est, in cordis secreto: signatus est septem signaculis, ne egrediatur verbum otiosum, quia de omni verbo otioso reddituri sumus rationem. Ne vanum, sicut illi qui *Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum:* ne dolosum; quia *fraudulenti vasa pessima sunt.* Ne mendax; quia *perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Ne malum: unde, *Omnis sermo malus de ore vestro non procedat.* Ne schismaticum aut hæreticum aut murmurosum; quia Dathan & Abiron viui absorpti sunt, & murmurantes perierunt ab exterminatore. Ad vltimum ne blasphemum, quod non remittetur nec in hoc seculo, neque in futuro.

Apoc. 10. 3. Daniel. 12. 24. Psal. 11. 2. Isai. 32. 7. Psal. 5. 7. Ephes. 4. 29.

Sunt quoque septem sigilla, quibus signatur liber silentij claustralis. Ratio tranquillitatis; ratio professionis; ratio tenendæ pacis; ratio componendi affectus & motus cordis; ratio subtrahendi à secularibus negotiis; ratio scrutandæ legis Dei; ratio contemplationis. Vbi enim silentij repagula infringuntur, turbatur tranquillitas; professio soluitur; pax confunditur; affectus & motus cordis tanquam mari moto vndis contunduntur. Qui secularibus implicatur, æternis & cœlestibus exuitur, qui Sophisticis & Rhetoricis deceptionibus occupatur, legem Dei non meditatur; qui garrulitate & vana loquacitate detinetur, ad Deum mente non erigitur. Salva igitur sint signacula ista donec Agnus soluat, & labia nostra aperiat. His signaculis liber silentij clausus non soluitur, nisi Agnus soluerit qui occisus est quod est vsque ad mortem seruetur ista silentij censura. Soluetur autem ab Agno, *Qui dignus est accipere virtutem*, vt sit Rex virtutum; *& diuinitatem*, vt sit Patri consubstantialis secundum æternam generationem & sapientiam quæ loquitur: *Ego ex ore Altissimi prodiui*; *Et fortitudinem* vt sit fortis & potens in prælio; *& gloriam*; *& honorem*; quia eum qui modicò ab Angelis minoratus est, gloria & honore coronauit Pater; *& benedictionem*, qui accepit benedictionem à Domino, & est super omnia benedictus Deus. Ad hæc Agnus aperit ora mutorum & resoluit signacula, vt sapientiam in mysterio absconditam loquamur, vt dicamus de Christo: *Benè omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.* In libro itaque signato, id est, in silentio legamus, & quod sub sigillo clauditur, tanquam sublato lapide ab ore putei ab Iacob, vel à Domini sepulchro ab Angelis, inspiciamus, & de aquis istis bibamus. Bonum est ergo claustrale silentium.

Apoc. 5. 12. Eccli. 24. 5.

CAPVT XIX.

De lectione.

HVic silentio concatenata est lectio, & quasi debent annuli infigi in ansulis cortinarum in templo Dei. Lectio autem est pascua vberrima, in qua animalia pusilla cum magnis assiduè pascendo præparant holocausta Domino medullata, cùm intra se ruminantes dulcissimos diuinæ scripturæ flores,

nihil aliud corde & ore continent. Purgat ſiquidem interiora noſtra oſſibus mortuorum, & morticinis amputandarum cogitationum aſſidua & intenta cum deuotione lectio, etiamſi non ſequeretur fructus intelligentiæ & ſcientiæ ex lectione, tamen ad hoc eſſet vtile ſemper legere, ut mens noſtra occupata excuſaretur à ſuperueniente & contumaciter ſe ingerente vana ſuperflua & cogitatione. *Dum venio*, ait Apoſtolus ad Timotheum, *attende lectioni.* Et, *Beatus vir qui meditatur in lege Domini die ac nocte.* Et, *Semper ſint vectes arcæ in annulis.* Et ſemper inueniat te Diabolus occupatum: Non enim ſpiritus immundus intrat domum, niſi quam inuenerit vacantem. Ne verò lectio ſit vana & garrula, ſed quieta & ſigillo meditationis impreſſa, dicitur in Apocalypſi: *Et cùm aperuiſſet Agnus vnum ex ſeptem ſigillis; audiui vnum de quatuor animalibus tanquam vocem tonitrui dicens: Veni & vide*: id eſt lege Euangelium Matthæi, qui eſt vnum de quatuor animalibus; ſic incipit: *Liber generationis* IESV CHRISTI. Quid eſt ergo ſic inchoare Euangelium, niſi dicere, veni & vide in hoc libro myſterium à ſæculis abſconditum, per generationem Chriſti oſtenſum & reuelatum? Veni & vide verbum incarnatum, quod ſub ſigillo diuinitatis hactenus apud Patrem latuerat clauſum. *Et ecce equus albus*, Chriſtus de Spiritu-Sancto conceptus, & ſine peccato de Virgine natus. *Et qui ſedebat ſuper illum habebat arcum*, ex diuina & humana natura intenſum contra diabolum. *Et data eſt ei corona*, vt ſit Rex Angelorum qui fuerat Rex Iudæorum. *Et exiuit* in locum Calvariæ, *vincens* per patientiam, *vt vinceret* per potentiam. Huic incumbens lectioni efficitur equus albus, dum ſicut columba volitat ſuper riuos aquarum; & quaſi grex tonſarum aſcendit de lauacro, induens nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis. Intellectus quoque qui ſedet ſuper equum album, & præeſt omnibus ſenſibus, habet arcum, ſanctam ſcripturam, quæ modò intenditur: modò diſtenditur: intenditur dum minatur pœnam, diſtenditur dum promittit veniam. *Et data eſt ei corona.* Iam raſam coronam geſtamus in capite, ſed gloriam & bonam conſcientiam quæramus in mente: & corona eſt in capite aſſidua lectio cum intenta deuotione. Vnde Salomon: *Liga eam in corde tuo iugiter, & circunda eam gutturi tuo.* Et ſit * *torques collo tuo.* Qui meditatur in lege, coronam habet in capite. Qui loquitur de lege, *Exaltationes Dei in gutture.* Qui ſubijcitur legi, *torques in collo.*

1. Tim. 4. 13. Pſal. 1. Apoc. 6. 1. Ibid. 2. Prou. 6. 22. * Prou. 1. 6. Pſal. 149. 6.

CAPVT XX.

De Confeßione.

SVrgendum autem de lectione ad Confeſſionem, vbi te accuſes de præuaricatione mandatorum Dei, vel de negligentia, vel de ignorantia, vel de infirmitate: non autem debet eſſe craſſa & ſupina Confeſſio clauſtralium ſicut ſecularium hominum. Confeſſio eſt aqua non turbida, non virulenta, non bituminoſa; ſed clara, pura & munda, purificans tanquam ſecundâ baptiſmatis regeneratione illos, qui non cuſtodierunt veſtimenta ſua alba ſicut

ſicut nix, de lauacro ſanctificationis. Eſt itaque Confeſſio alia ante Iudicem, alia ad Dominum, alia ad Patrem. Ante Iudicem reus; ad Dominum ſeruus; Ad Patrem filius. Reus quærat Aduocatum, ſeruus flagellum, filius amicum. Reus agat de reconciliatione, ſeruus de propitiatione, filius de pace. Munera offerat reus, obſequia ſeruus, ſeipſum filius. Reus macerationem, ſeruus correptionem, filius ſalutarem oblationem. Reus proſternat ſe ante ianuam, ſeruus ante oſtium, filius intret cubiculum. Grandia & enormia ſcelera confiteatur reus, ſeruus peccata, filius delicta. Dicat reus; *Noli me condemnare*: dicat ſeruus; *Miſerere mei Deus*: dicat filius; *Pater peccaui: ſed parce mihi.* Qui recedendo de filio factus fuerat ſeruus, de ſeruo reus; fiat redeundo de reo ſeruus, & de ſeruo filius: vt quibus paſſibus abierat in regionem diſſimilitudinis, eiſdem reuertatur ad ſimilitudinem Patris. Et quia deformata peccando fuerat imago & ſimilitudo Dei in anima, per Confeſſionem ſigillum quærat reformationis: Vnde iam ſecundum ſigillum aperiat Agnus in Confeſſione: *Audiui ſecundum animal dicens: veni, & vide.* Secundum animal eſt Marcus, qui tanquam Leo rugit in deſerto; præcipuè agens de Domini prædicatione, & reſurrectione. Et bene Confeſſio comparatur deſerto, quia non ſolùm à ſecularibus, ſed etiam à regularibus potiùs deſeritur quàm frequentetur. In hoc deſerto rugiebat peccator ille qui dicebat: *Rugiebam nimis à gemitu cordis mei. Et exiuit alius equus rufus*: Allegoricè Chriſtus, qui albus eſt in natiuitate, & rufus in paſſione. Moraliter verò rubore confunditur qui ſua enormia ſcelera confitetur, & efficitur rufus ſanguinis conſperſione, qui erubeſcit de ſua corruptione. Vnde Apoſtolus: *Quem fructum habuiſtis*, inquit, *tunc in illis in quibus nunc erubeſcitis?* Equus rufus eſt qui portat ſuam confuſionem dicens: *Non ſum dignus ego peccator, leuare oculos meos ad cœlum.* Et, *Non ſum dignus vt intres ſub tectum meum.* Et, *Iram Domini portabo, quia merui.* Et, *Qui ſedebat ſuper illum* (ſcilicet timor Domini) *datum eſt illi vt ſumeret pacem de terra*; Vnde Dominus: *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Vnde & huic *datus eſt gladius magnus.* Gladius iſte magnus deuorat carnes; & inebriatus eſt in cœlo. Et, *Maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſanguine*, id eſt, qui non amputat per Confeſſionem peccata quæ fiunt ex carne & ſanguine: de quibus dicitur: *Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt.*

[Margin: Triplex confeſſio. — Iob.10.2. — Pſal.50. — Luc.15.18. — Apoc.6.3. — Pſal.17.9. — Apoc.6.4. — Rom.6.21. — Luc.18.13. — Luc.7.6. — Mich.7.9. — Matth.10.13. — Apoc.6.4. — Ieremi.48.10. — 1.Cor.15.]

CAPVT XXI.

De Vera Confeſſione, & eius efficacia.

GLadius confeſſionis *Viuus eſt & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, compagum quoque & medullarum; & diſcretor cogitationũ & inentionum cordis.* Et quis vim Confeſſionis exprimere ſic potuit? Quis naturam eius & formam ſic depinxit? *Viuus*, inquit, *eſt ſermo.* Vbi eſt morticinum Confeſſionis? Vbi ſimulachrum mortuum, quod os habet, & non loquitur, manus habet non Iacob,

[Margin: Hebr.4.12.]

sed Esau, videlicet pilosas, sed & non planas? Pedes & non ambulat? Sicut homo mortuus non est homo, & fides mortua non est fides: sic Confessio simulata, non est Confessio. Viuus ergo sit Confessionis sermo, vt de corde vitali, & labiis veracibus procedat, non de sepulchro cadaueris mortui quod putet & fœtet. Addit, *Et penetrabilior omni gladio ancipiti.* Grammatica, Dialectica, & Rethorica gladij sunt, quibus inter se pugnant Clerici, & satis sunt penetratiui in doctrinis & regulis suis: sed sermo Dei, & sermo Confessionis penetrabilior est omni gladio ancipiti, qui quærit vitare damnum, & acquirere lucrum, cùm non solùm penetrat in interiora hominis, sed etiam perforat intestina suggestionum diaboli, & portas confringit inferni. Et quomodo? pertingens vsque ad finem animæ & spiritus; id est, sensualitatis, & rationis. Nihil namque omittit vera Confessio, quin accuset omnes excessus & sensualitatis, & superioris rationis. Nam aliud est peccare ex sensualitate, quam habemus communem cum peccato; aliud ex ratione, quam habemus specialem ex humanitate, & fortè communem cum Angelo ex diuina dispensatione. Peccata ex sansualitate sunt illa, quæ fiunt ex fragilitate & surreptione; quibus minor debetur pœna & pœnitentia: ex ratione, quæ fiunt ex deliberatione, vel ex ambitione, quibus acrior imminet vindicta. Subiungit: *Compagum quoque & medullarum.* Compago quædam est animæ & spiritus: illud confinium rationis & sensualitatis, in quo vix discernitur cuius sorti cedat, rationis, an sensualitatis? unde Apostolus: *Non intelligo quod operor:* quia in confinio illo *caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem:* id est aduersus sensualitatem. Hoc quoque confinium viuus sermo debet determinare, & vsque ad interiores medullas peccata insequi & explorare. Ad extremum subdit: *Discretor cogitationum & intentionem cordis.* Euoluendæ sunt cogitationes & rimandæ intentiones in Confessione? vt nec minima peccati vngula euadat, quin in Dei sacrificium veniat. Fit enim in Confessione criminale, veniale. Sed paucorum est discernere noctem & noctem, id est, inter veniale & criminale: quia multa reputantur venialia quæ sunt criminalia, secundum intentionem peccatoris. Exprimenda est in Confessione, non solùm actio, nec solum cogitatio, sed etiam ipsa intentio quæ totum opus facit lucidum aut tenebrosum. Et hic gladius magnus qui datus est sedenti super equum rufum, cuius etiam acies dissecat penitùs, & discindit squammas antiqui Leuiathan; quarum vna vni sic iungitur, vt nec spiraculum incedat per eas.

Rom. 7. 15. Galat. 5. 17.

CAPVT XXII.

De oratione.

Duplex oratio.

SErpentinis igitur exuuiis in Confessione exutus, & aquis Iordanis cum Naaman leproso lotus, & cum puero Dauid secundò vnctus, in oratione ad Dominum manus & oculos leuet, vt præterita deleantur, & à futuris caueatur. His quasi duabus columnis fulcitur domus Orationis, si ira Dei

deleatur, & gratia concedatur. Vtrumque facit oratio, & extinguit iram & implorat gratiam. Est enim oratio alia laboriosa, alia deuota. Laboriosa extinguit iram; deuota prouocat gratiam. Neutra tamen sine altera veniat ad thronum gratiæ, sed Iacob vtramque ducat, & contubernio suo constringat Liam & Rachel, id est, laboriosam orationem & deuotam. Vna nocte cubat cum Lia, altera fortè cum Rachel. Ex vtraque nascitur soboles; proles ex Lia, cariores ex Rachel: & isti & illi reputantur in semine & numero Patriarcharum: quia secundùm Liam qui plus laborat plus mercedis accipiet: & secundùm Rachel, *Ei qui non operatur merces imputatur, non secundùm meritum*, vel debitum, *sed secundùm gratiam.* Cùm itaque mercem præuenit gratia, grata & deuota dicitur oratio; & est imber matutinus. Laboriosa est, quando cor longè est ab homine, & Deus à corde. Longè verò cor ab homine, siue occupatum sit in curis superfluis, siue tepefactum à feruore Religionis, siue immersum carnalibus desideriis. Deus quoque longè est à corde, cùm subtrahit gratiam, cùm differt præsentiam, cùm exercet postulantis patientiam. Laboriosa est de qua Petrus ait: *Præceptor per totam noctem laborauimus, & nihil cepimus.* Et de qua Iob: *Effodiunt sibi mortem quasi thesauros, & cùm inuenerint, gaudent.* Et iterum Iob: *Clamo, & non exaudis me.* Et sponsa in Canticis: *In lectulo meo quæsiui per noctem, quem diligit anima mea, &c.* Et in Psalmo: *Distulisti Christum tuum.* Deuota est cùm citò occurrit gratia, cùm mentem præocupat, cùm adest antequam inuocetur, cùm præstat supra quàm petimus aut intelligimus. Cùm autem homo pulsauerit ad ianuam gratiæ dicens: *Oratio mea preueniet te.* Et, *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo*; tunc appellatur laboriosa, & imber serotinus: *Faciam*, inquit Dominus, *descendere ad vos imbrem matutinum & serotinum, vt custodiam introitum, & exitum vestrum.* Aliquando cum oraret IESVS in passione, factus est sudor eius tanquam guttæ sanguinis: frequenter etiam orauit cum omni tranquillitate, vt ibi: *Pater clarifica filium tuum: & venit vox de cœlo dicens; & clarificaui, & iterum clarificabo.* Et Dominus ad turbam: *Non propter me vox hæc venit, sed propter vos.* Et ad Patrem: *Ego enim sciebam* ab initio *quia semper me audis.* Quisquis huic Dominico se impresserit orationis sigillo eiusdem boni Magistri, sicut in aliis, sic etiam in hoc intuetur exemplum: Nam de eodem sic sequitur in Apocalypsi.

Labo- riosa, & de- vota.

Rom. 44. 5.

Labo- riosa.

Luc. 5. 5.

Iob. 3 21. 22. paulò aliter

Deuo- ta.

Psal. 87. 14.

Psal. 118. 148.

Ioel. 2. 23.

Ioan. 12. 28.

Ibid. 30.

Ioan. 11. 42.

Apoc. 6. 5.

Et cum aperuisset sigillum tertium, audiui tertium animal dicens: Veni & vide; & vidi. Et ecce equus niger; & qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. Tertium animal est Lucas Medicus & Euangelista, qui conficit animæ potiones, ad sanandos omnes eius languores. Incipit autem ab oratione sic: *Fuit in diebus Herodis Regis Iudæ, sacerdos quidam nomine Zacharias, &c.* Et quia in visione Ezechielis in figura vituli repræsentatur; & vitulus Deo immolatur; benè equus niger dicitur propter crucis mortificationẽ, quam voce prædicauit, & opere adimpleuit. Christus autem qui albus fuit in natiuitate, rufus in passione, niger est in morte. Sed stateram crucis habet in manu, quia potestatem habet ponere animam suam, & potestatem habet sumere eam. Et appensa in statera ista culpa humani generis cum

pœna Dominici corporis, pluris inuenta est pœna sua, quam culpa nostra: vnde ipsa pœna passionis Christi, deleuit reatum præuaricationis primi parentis nostri, & totius mundi. Ipsa quoque passio, quid aliud fuit quàm eius oratio & nostra reconciliatio? Equitat ergo Christus in equo nigro, nam exaltatus à terra suspenditur in crucis patibulo. Et nos Claustrales, siue sacerdotes, imitemur in cruce orantem, leuantes puras manus & oculos columbinos ad Deum, peccatorum nostrorum nigredinem confitentes, &
Psal. 67. 32. pœnitendo mortem præuenientes. Vnde Psalmista: *Æthiopia praeueniet manus eius Deo.* Æthiopissa decolorata à sole, & super carbones denigrata carnis afflictione, & membrorum suorum mortificatione, orat dicens:
Psal. 50. 10. *Auerte faciem tuam à peccatis meis.* Et, *Ossa mea sicut cremium aruerunt.* Et,
Psal. 101. 4. 5. *Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meum.* Animæ sic oranti loquitur sponsus in Canticis: *Equitatui meo in curribus Pharaonis aßimilaui te, Amica*
Cant. 1. 8. *mea.* Quasi equitabat Deus ante filios Israel super equum nigrum, columnam nubis per diem; & equum rufum, columnam ignis per noctem. Currus autem Pharaonis sunt fallaces equi ad salutem, qui discurrunt per vniuersum orbem; superbia, fallacia, gula, luxuria, suos equites deferentes in
Psal. 67. 18. infernum. Sed equitatio IESV salus, de quo dicitur: *Currus Dei decem millibus multiplex.* Et quibus loquitur Psalmista: *Afferte Domino filij*
Psal 28. 1. *Dei*, id est, Angeli, *Afferte Domino filios arietum*, id est Christianos imitatores Apostolorum & Prophetarum. Qui sedet super equum nigrum habet stateram in manu sua, in qua appendet quid debeat postulare de temporalibus, & quid de æternis; quàm assiduè pro æternis, quàm moderatè pro
Apoc. 6. 6. transitoriis. Inde est quod sequitur: *Et audiui tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario; & tres bilibres hordei denario vno.* Triticum æterna designat; hordeum temporalia: simplex &
Psal. 26. 7. vna oratio, id est, bilibris tritici, pro vita æterna. Vnde: *Vnam petij à Domino:* multiplex & diuersa, id est, tres bilibres hordei pro necessitatibus ter-
Psal. 24 17. reni subsidij. Vnde: *De neceßitatibus eripe me Domine. Vinum & oleum ne*
Apoc. 6. 6. *læseris*, id est in Christo baptisatos & sancto Chrismate perunctos, quod est oleum, & sanguine Agni redemptos, quod est vinum, ne læseris ad damna-
Iob. 2. 6. tionem. Et si præcipio ne læseris animam, sicut de Iob dictum est: *Tu autem animam eius serua.* Tamen in pressura torcularis nolo vt parcat calcator vuæ. In hac enim pressura Deus non parcens parcit fidelibus suis. Hæc de oratione: dicendum est de meditatione mortis.

CAPVT XXIII.

De meditatione mortis.

MOrte nihil certius, nihil incertius, nihil bonis appetibilius, nihil malis odiosius. Certus occasus est, incertus euentus. His qui non sunt de mundo, conuersationem habentibus in cœlis, gratus exitus de carcere ad regnum, de confusione ad gloriam. Morte namque interueniente nuda veritas manifestabit gloriam summæ & indiuiduæ Trinitatis, gloriam Bea-

tæ Virginis, gloriam cœlestium virtutum, gloriam denique omnium Sanctorum; in qua noua, certa, mansura, & mira & amabilia erunt omnia. Velum quoque sacramentorum præsentium, quod est de hyacintho secundùm spem regni; de purpura propter sanguinem Agni; de cocco bis tincto propter caritatem Mediatoris Dei & hominum; de bysso retorta, propter sinceritatem Catholicæ fidei, & indissolubilem veritatem tunc aut tolletur, aut scindetur. Tolletur juxta illud: *Cùm autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.* Scindetur sicut in passione Domini: *Velum templi scissum est à summo deorsum*: Vt iudicium magni Dei sit sicut meridies, quando manifestabuntur consilia cordium. Et, *Nihil opertum quod non reuelabitur.* Non ergo expauescat solvere debitum mortis, qui expectat soluto debito dotes tantæ remunerationis. Debitum tamen est, quod omnibus & ab omnibus debetur & soluitur. Tempus autem solutionis, & hora, non in potestate & scientia est debitoris, sed in voluntate est Creatoris. *Constituit* ille *terminos qui præteriri non poterunt.* De soluenda morte nec creditor & exactor potest diem anticipare & præripere; aut debitor differre & prolongare. Nemini autem hoc debitum seu vectigal indultum est à Deo, vt nec ipsi Filio Dei, quia filius hominis est, remissum sit; licet originaliter emancipato per immunitatem peccati: Nam *Domini Domini est exitus mortis.*

1. Cor. 13. 10. Marc. 15. 38. Matt. 10. 26. Iob. 14. 5. Psal. 67. 21.

Cogitandum itaque, & semper excogitandum est, quatenus per mortem transeamus, non in morte remaneamus: sit mors hospitium viatoris, non mansio morientis: sit absolutio oneris, non depressio calamitatis: sit pœnæ interruptio, non continuatio: sit via ad Patrem, non deuiatio ad hospitem: sit progressio ad patriam, non demersio ad gehennam: sit potio salutaris, non assumptio infernalis: sit denique finis non consumptionis, sed consummationis. Ante mortem culpa mortalis est cauenda, vel saltem confessione & pœnitentia delenda. Citra mortem præparandum, vnde post mortem sit fœliciter viuendum. Mors non absorbet merita bona, repræsentet autem mala etiam oblita: Mors coaceruat omnia præterita opera, designat mansionum æterna tabernacula, & collocat animas, non vbi voluerint, sed vbi meruerint. Vt certus sis de incertis, tene certa ne sequaris incerta. Currit enim Apostolus non in incerto: sed certus; quia neque mors, neque vita poterit eum separare à caritate Dei, quæ est in Christo IESV. Certum te facient certa fides, certa spes, certa caritas, certa obedientia, certa humilitas, certa castitas, certa obseruatio Christianæ Religionis, & tuæ professionis. Depinge mortem ante oculos tuos, quàm horrenda facies, eius vultus quàm obscurus & toruus, singula singulorum membrorum eius officia quid operentur in singulis hominis membris. Deuorant namque & depascunt tanquam teneram herbam quidquid in homine est roboris & virtutis, tam in anima quàm in corpore damnatorum, vnde in Psalmo: *Mors depascet eos.* Vt ergo de ventre huius ceti Dominus nos extrahat, præoccupemus faciem eius in confessione, vt qui perforauit maxillam eius armillâ liberet, nos à morte æterna. Latens in carne IESV diuinitas molares noxas dentes in ore ipsius confregit, cùm carnem Verbi morsu temerario

momordit. Etsi itaque nos mordeat vt coluber & vt cerastes, si crucis cornua præ manibus habemus, si sanguinem Agni super vtrumque postem & in superliminaribus gestamus; tota illa Leuiathan horribilis armatura, quæ in Iob describitur, destruetur, & intestina eius hoc iaculo terebrata rimabuntur. O puteus sulphureus! ô fœtor intolerabilis! ô angustia! ô tenebræ! ô calor! ô stridor dentium! ô confusio! ô dolor! ô desperatio! ô desolatio sine consolatione! malum sine fine; exitum sine reparatione! Vtinam sub conspectu haberem compensationem quam mors malis delectationibus reponit. Longa præmeditatione & præparatione comparandum est quod minuat acerbitatem mortis, & faciat tolerabile, quod est ineuitabile.

Mortis remedia.

Sunt autem mortis mitigatoria remedia; Confessio peccatorum, & pœnitentia contra aëreas potestates; propugnaculum sanctæ crucis; viaticum Corporis & Sanguinis Domini ad solatium tanti & tam ignoti itineris. Oleum inunctionis ad fouendam lampadem conscientiæ, & remouendas condensas mortis tenebras; patrocinium Dei; auxilium omnium Sanctorum, & oratio Fratrum. His remediis aut succumbit mors secunda, aut cedit: & prima quidem more suo in hominem mortalem efferatur; sed eneruatur, nec retiaculis suis retinet animam, quam tantis vallatam copiis videt. Virtutem crucis expauescit; viatorem transeuntem cum viatico nequaquam posse deficere non ignorat; veram pœnitentiam, & confessionem de vtero suo & ventre infernali animas infinitas fortiter extraxisse meminit, & se nunquam potuisse resistere voluntati Dei; nec corporibus humanis, nec animabus nocere se posse experimento nouit, si sanctorum auxilium subuenerit. Orationes fratrum tanquam sagittas igneas fugit. Ex his omnibus offas dirumpentes interiora diaboli, mortis & inferni conficiamus, & in ore draconis cum Daniële proijciamus. In claustro præparetur hæc confectio ab his qui se cogitant semper morituros, & tanquam palma multiplicant dies suspcientes in excelso, & in se vitia mortificantes. In his mors non habet potestatem, qui habent potestatem calcandi super serpentes, qui in eremo interficiebant filios Israel, & scorpiones qui insidiantur calcaneo nostro. O anima soluta à corpore vbi habitas? an in cœlo, an in paradiso, an in igne purgatorio, an in inferno? Si in cœlo, beata cum Angelis; si in Paradiso, secura à miseriis istis; si igne purgatorio; anxia de pœnis, tamen expectas liberationem; si in inferno, desperans non expectas miseriam, sed veritatem & seueritatem. O anima sine corpore vbi est modo corpus tuum? vbi est Abel frater tuus? Ecce vermes, ecce tinea, ecce putredo quondam in ossibus tuis. Tu autem quid? Petis ne ab Abraham vt mittat Lazarum, & intinguat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret linguam tuam? habesne flammam supplicij in parte vel in toto? estne spes euadendi? O anima si in inferno es, non reuertetur oculus tuus vt videat bona. Si in igne purgatorio, minus ardet fornax Babilonis, cuius flamma euaporabat cubitis quadraginta nouem. Æthiopes crudelissimi ligna, fœnum, stipulam, nec non & picem, atque malleolos, quos de sylua malorum nostrorum collegerunt studiosè, & reposuerunt malitiosè, insistunt in igne purgatorio subministrare, & donec vox de throno gratiæ veniat, miseram animam non cessant flagellare.

O anima siue beata siue misera, quàm vtile esset animæ peregrinanti adhuc in corpore te videre & audire, quæ & sortis nostræ non es oblita, & tuæ iam es experta. Ecce habes stateram in manu tua, appendens in ea quod in corpore meruisti, & quod extra corpus recepisti. Hîc, hîc mendaces sunt homines, in iustitia non attendentes stateram paratam quæ rectâ lineâ librat pœnam & culpam, non declinans neque ad dextram neque sinistram. In præsenti quidem mixta est misericordia cum iustitia, & iustitia cum misericordia: quando Deus inclinat de calice qui est in manu eius, ex hoc misericordiæ in hoc iustitiæ, & ex hoc iustitiæ in hoc misericordiæ. In futuro autem iudicio erit iustitia sine misericordia illi qui non fecit misericordiam: non enim tunc inuenietur oleum ad emendum. Nunc dicitur, *Vinum & oleum ne læseris*, quia correptio & compassio necessaria est ad curandum semiuiuum à latronibus relictum. In iudicio sæua erit correptio; quia non erit tempus seminandi, sed metendi. Vana etiam erit compassio vbi nulla quæ non præcesserit miseratio. Anima in corpore odorat ista, non gustat, sicut naues poma portantes; sed illa quæ ad portum applicuit, iam degustat cuius saporis sint futura sæcula. De mortis quoque meditatione dicitur. *In meditatione mea exardescet ignis*. Ignis vtique de quo dicitur; *Vermes eorum non morientur, & ignis non extinguetur*. Sed mirum quomodo mors exardescet meditata, quæ frigida omnem vitalem tollit & extinguit calorem. Quando tamen accenditur ignis nisi tempore hyemis? Ita enim contrarium contrario repellitur, & quæritur ignis dum viget torpor frigoris. Quid ergo facit exardescens ignis in meditatione mortis; Ligna, fœnum, stipulam, paleasque comburit, mundanas delectationes in cineres redigens? Mors namque mentem totam occupans, temporalia omnia parui pendere facit. Quis enim aquis mersus aquas se mergentes diligit? Et nonne concupiscentia oculorum, concupiscentia carnis, superbia vitæ, in profundissimum infernum possessorem suum demergunt? In his aquis Leuiathan natat & latet in insidiis: vt incautè sibi appropinquantes aut submergat, aut denaribus fumum proijciens sicut ollæ succensæ & feruentis exurat. Vnde Iob, *De naribus eius procedit fumus sicut ollæ succensæ & feruentis*. Halitus eius prunas ardere facit, & flamma de ore eius egreditur: fumus de quo dicitur: *Ascendet fumus in ira eius*, oculorum caliginem generat, sed caligo sub pedibus Dei. Flamma de ore draconis est, de qua dicitur: *Supercecidit ignis & non viderunt solem*: concupiscentia videlicet mala, quæ prunas ardere facit, dum hîc animam seducit, vel in morte ad pœnam trahit. Aduersus hæc nasus sponsæ, sicut turris quæ respicit contra Damascum, meditatur de morte contra mortem, quia iacula quæ præuidentur, minus feriunt: & non est fera tam sæua, quæ magisterij assiduitate non castigetur & mitigetur. Sic mors nec incognita meditatione, nec improuisa expectatione veniens, non superueniens: valuas nostras apertas penetrans, non perforans: intrans non irruens: excitans non feriens latus dormientis, satis modestè à nobis, non cum horrore excipitur. Venit enim vt bonus nuntius, non vt infestus aduersarius: mandatum refert, non infert supplicium; fines enim mandati non excedit: à se non potest facere quic-

Apoc. 6. 6.

Psal. 38. 4.

Isaïæ. 66. 24.

Iob. 41. 11.

Psal. 57. 9.

Psal. 57. 9.

Gregorius ho. mil. 27. in Euã.

Psal.31. 12. quam. *In chamo & fræno maxillas eorum confringet* Deus Iudex iustus, vt nucleus gloriæ quam abscondit Deus timentibus se, testâ cum cortice fractâ, Beatorum repleat viscera.

CAPVT XXIV.

De meditatione Mortis Christi, hominis, & diaboli.

Apoc. 6. 7. *ET cùm aperuisset sigillum quartum, audiui vocem quarti animalis dicentis: Veni & vide, & vidi. Et ecce equus pallidus.* Nota in tribus superioribus, vnum animal, secundum animal, tertium animal dixisse: in quarto verò non quartum animal, sed vocem quarti animalis scribit se audisse. Ioannes enim Euangelista est vox verbi, qui sic inchoat Euangelium suum: *In principio*, inquiens *erat Verbum*, &c. Equus autem pallidus est, qui ante passionem cœpit pauere & tædere, dicens. *Tristis est anima mea vsque ad* Matth. 26. 28 *mortem. Et nomen illi mors*, qui nunc mortuus est propter delicta nostra: Et Osee. 13. 14. in Osee dicens: *Ero mors tua ô mors.* Et iuxta illos qui dicunt: *Nomen eius non morietur ampliùs* Et inferiùs sequebatur eum, secundùm illud: *Posuerunt me* Ierem. 11. 19. opinione *in lacu inferiori, in tenebris, & in vmbra mortis.* Ad meditationem itaque mortis pertinet mors Christi, mors diaboli, & mors hominis. Psal. 87. 7. Mors Christi occidit mortem in diabolo ne vltra viueret: in homine ne remaneret; in diabolo vt periret: in homine ne periret; in diabolo ne regnaret: in homine ne seruiret; in diabolo ne sæuiret: in homine ne timeret; in diabolo ne falleret: in homine ne illi crederet; in diabolo vt de vita desperaret: in homine vt per mortem ad vitam aspiraret. Meditatio mortis Christi visitat ægrum, meditatio mortis diaboli confortat infirmum; meditatio suæ mortis humiliat superbum: meditatio mortis Christi potio est salutaris; meditatio mortis diaboli purgatio est inflationis: meditatio suæ mortis restitutio siue conseruatio sanitatis. Meditatio mortis Christi venena extinguit; meditatio mortis diaboli apostema soluit; meditatio suæ mortis emplastrum morbo apponit. Equus pallidus est, qui se mortificat in maditationibus istis vt mortem puniat, & interim collum suum morti subijciat; & in morte de subiugo venientis exiliat.

Iob. 38. 17. De meditatione mortis ait Dominus ad Iob: *Nunquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti?* Deo, cui nuda sunt omnia & aperta, qui palmo metitur terram, & pugillo continet omnia à supremo cœli cardine vsque ad profundissimum inferni, nihil est clausum. Potestas eius æterna ingreditur & egreditur, nullo resistente, omni regni sui prouincias: Psal. 134. 6. quia *Quæcunque vult facit in cœlo, & in terra, & in omnibus abyssis.* Illi procul dubiò apertæ sunt portæ mortis, vt cùm vellet, intraret & exiret; quem vellet introduceret, & quem vellet reuocaret. Nulli autem Sanctorum nisi per IESVM apertæ sunt portæ mortis, vt inde exiret: quæ tamen per peccatum apertæ sunt, vt de mundo exiens ineuitabiliter omnis homo per eas ad futurum sæculum, ad pœnam vel gloriam intret. Sunt verò portæ mortis, Portæ diuersæ per sunt portæ inferni, sunt portæ sæculi, sunt portæ claustri, sunt denique portæ

tæ cœli. De portis mortis dicitur in psalmo: *Qui exaltas me de portis mortis, vt annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Syon.* De portis inferni dicitur in Euangelio: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Et, *Vadam ad portas inferi.* Portæ sæculi sunt introitus ad vitam, & exitus de vita. Portæ claustri sunt professio regularis cum obseruantia, & spe * renuntiationis. Portæ cœli sunt sancti Angeli, & ministratorii spiritus, qui mittuntur propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Pœnales sunt portæ mortis; abominabiles portæ inferni; periculosæ portæ sæculi; religiosæ portæ claustri; gloriosæ portæ cœli. Portas mortis pertransiuit Dominus; Portas inferni confregit; Portas sæculi sine pessulo intrauit & exiuit; Portas claustri conuersatione sua in terris, & morte dolauit; Portas cœli in Ascensione sua aperuit. In cardine vexatorio voluitur porta mortis; in cardine punitorio porta inferni; in cardine mutatorio porta sæculi; in cardine meritorio porta claustri; in cardine remuneratorio porta cœli. Angelus sanctus custodit portam cœli; bonus Prælatus portam claustri; quotidianus defectus portam sæculi; diabolus damnatus portam inferni; princeps mundi portas mortis. Clauis cœli est gloria, clauis claustri est regula, clauis sæculi est vanitas, clauis inferni est pœna perpetua, clauis mortis est diuina sententia. In porta cœli de fine laborum exultatio, in porta claustri peccatorum purgatio, in porta sæculi anceps occupatio, in porta inferni desperatio, in porta mortis trepidatio. Meridies ad portam cœli, aurora ad portam claustri, crepusculum ad portam sæculi, vespera siue nox ad portam mortis, media nox ad portam inferni. In resurrectione mortuorum apertæ erunt portæ mortis, quia omnes resurgemus, sed non portæ inferni, quia non omnes immutabimur. In exitu aperiuntur portæ claustri & portæ sæculi; post iudicium portæ cœli. Ait ergo: *Nunquid apertæ tibi sunt portæ mortis, & ostia tenebrosa vidisti?* quasi diceret; Est ne tibi iam pura conscientia, & de gratia mea tam secura vita, vt intrepidus expectes mortem? & cùm venerit tanquam absynthium, deglutias illam intrans portas eius sine labore, & exiens absque difficultate? An & ostia tenebrosa vidisti? Si habes oleum in lampade tua, ad tenebrosa ostia non offendes pedem tuum, quia gressus tuos diriges secundum eloquium Dei, in quo lux, & tenebræ nullæ sunt.

quas vel ad vitam vel ad pœnã. Psal. 9. 15. Matth. 16. 18. Isaiæ. 38. 11. f. * remunerationis.

CAPVT XXV.

De communicatione corporis & sanguinis Domini.

IN disciplina Claustri non est omittendum quod præcipuè est necessarium, altissimè quoque commendandum memoriæ. Eucharistia siquidem locum tenet in corpore Ecclesiæ, quem humanum cor in homine; integro & sano corde viuitur, & corrupto & vulnerato, homo moritur. Vnde Salomon: *Omni custodia serua cor tuum; quoniam ex ipso vita procedit.* Et Dominus de corpore suo in Euangelio: *Qui manducat me, & ipse viuet propter*

Prou. 4. 23. Ioan. 6. 58.

me. Vita eſt Angeli in quem deſiderant Angeli proſpicere: vita eſt Chri-
f. * accipit. ſtiani per quam poſſit proficere. Hanc vitam aliter * accipere qui in carne
& ſecundùm carnem viuit; aliter ille qui ſeminat in ſpiritu, vbi de ſpiri-
Pſal. 13. 3. tu metat vitam æternam; Aliter illi; *Quorum os maledictione & amaritudine*
plenum eſt; Aliter illi; *Qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam*: & quibus dicitur:
Matt. 5. 6. *Vos in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis.*
Rom. 8. 9. Et ille qui dicit: *Viuo autem, iam non ego; viuit verò in me Chriſtus*: quem
Gal. 2. 20. diligo ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute. Cor tale Deum ſolum
cogitat, amat, & deſiderat; anima ſingulis ſpiraculis Deum annuntiat, &
ſemper ad Deum ſpirat & ſuſpirat. Virtus omnia poteſt in eo qui ſe con-
Ioan. 15. 5. fortat, & nihil ſine eo qui dicit: *Sine me nihil poteſtis facere.* Qui ſic Deo
& à Deo occupatur horis matutinalibus fame ſancta vrgente, Dominici cor-
Quãdo accedendũ ad corpus Chriſti, quãdo cedendũ, quando recedendũ. poris & ſanguinis communione quotidie reficitur. Sed ſecundùm Apoſtolum
diiudicandum inter hunc ſpiritalem cibum, & corporalem quotidianum:
Nam ſumma diſcretione attendendum, quando ad corpus Chriſti ſit acceden-
dum, quando cedendum, & quando recedendum. Accedere ad Chriſtum,
accedere eſt ad Dominum, accedere ad Regem, accedere ad lucem, ad
ignem, ad panem, ad vitem, imò ad vitam. Quæris libertatem? accede ad
Dominum. Quæris ſecuritatem? accede ad Regem. Quæris claritatem?
accede ad lucem: Quæris calorem? accede ad ignem: Quæris refectio-
nem? accede ad panem: Quæris potum? accede ad vitem: Quæris reſur-
rectionem? accede ad vitam. Offendiſti Dominum? cede: Feciſti contra
Regem? cede: cœcus aut lippus es? cede à luce: Portas in lumbis aut in ma-
nibus tuis ignem alienum? cede ne exurat te ignis de altari. Eſne plenus
murmurio, & ſaturatus de contradictionibus? cede, & noli accedere ad pa-
nem Angelorum. Eſne inebriatus de vinea Sodomorum & Gomorræ? ce-
de, & noli accedere ad vinum de vinea Sorech. Eſne mortuus criminali-
bus, & ſepultus in inferno? cede. Diſtat autem plurimùm inter cedere, &
recedere: Nam cedere, reuerentiæ eſt; recedere, irreuerentiæ. Cedit qui
Luc. 7. 6. dicit: *Domine non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum*: recedit qui di-
Gen. 4. 14. cit: *Ecce eijcis me à facie tua.* Et, *Maior eſt inquitas mea, quàm vt veniam*
merear. Ionas quoque fugiens & recedens à facie Domini abſorptus eſt in
Pſal. 6. 8. ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus. Et Pſalmiſta: *Diſcedite à me*
omnes qui operamini iniquitatem. Quis autem finis recedentibus à Deo?
Pſal. 72. 27. *Omnes qui elongant ſe à te peribunt.* Cedo itaque cùm peccauero, non recedo
ſi confeſſus errorem fuero, & emendauero.

Modus & tempus accedendi ad Comunionẽ. Sed adhuc diligentiùs aduertendum quando, quomodò, & quare ad
Communionem ſit accedendum: habet enim vtilitas huius refectionis tem-
poris diſcretionem, modi determinationem, cauſæ etiam rationem. In
tempore conſiderantur tria, oportunitas, conſuetudo, & ſolemnitas. In
modo, purgatio, intentio, & deuotio. In cauſa inſtitutio, vtilitas, & ne-
ceſſitas. Breuiter replicanda ſunt & explananda quæ hic enumerantur. Op-
portunitas fugit & fugat occupationem: Liberis enim mentibus hoc exe-
quendum officium & Deo obſequendum. Conſuetudo remouet laïcam
negligentiam & erga ſalutem ſuam nimium torporem. Sufficit enim Laï-

co semel in anno communicare; sed pia & sollicita Maria sedens ad pedes Domini cum nostris claustralibus, sic non satiatur oculus eius visu; nec auris auditu; sic panem Angelicum, scilicet Dominicum Sacramentum quotidie sumit, & quotidie nihilominus esurit juxta illud: *Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient.* Instans quoque solemnitas admonet nos accedere ad Communionem. Quæ enim solemnitas, vbi fames & egestas? vbi autem non est cibus qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam, egestas est, & exitialis inopia. Solemnem itaque habeat, & adhibeat cibum solemnitas Sanctorum. Dictum est de tempore, videamus de modo qui habet purgationem, intentionem, & deuotionem. De quodam sancto dicitur: Quia Christus *purgauit peccata ipsius.* Et ad Hebræos de Christo ait Apostolus: *Portans omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.* O cor meum, anima mea, os meum, labia mea, fauces meæ, lingua mea, stomachus meus! Quid est in altari? nonne corpus quod sumptum est de Virgine MARIA, corpus conceptum de Spiritu-Sancto, corpus passum in cruce, sepultum in monumento nouo; corpus quod tertia die resurrexit à mortuis, corpus quod ascendit super omnes cœlos; corpus quod sedet ad dexteram Patris in excelsis, in quo Iudex viuorum & mortuorum IESVS iudicaturus est viuos & mortuos & sæculum per ignem? Quid ergo vos omnia interiora & exteriora mea? Quomodo suscipietis tam castissimum, tam sanctissimum, tam mundissimum, quæ sordetis tam impuris menstrualibus immundiciis, tam damnabilibus, assiduis & inenarrabilibus culpis? Purgandæ itaque priùs sunt sordes nostræ aquâ compunctionis, igne fraternæ compassionis, hyssopo fidei & humillimæ confessionis, cinere saluberrimæ subjectionis & mortificationis. De hac purgatione Apostolus ad Hebræos: *Habentes*, inquit, *fiduciam in introitu sanctorum in sanguine* Agni immaculati IESV CHRISTI, *quoniam initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, id est, carnem suam, & sacerdotem magnum super domum Dei: Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aquâ, teneamus spei nostræ indeclinabilem confessionem.* Securus introeat ad altare Dei, certus accedat ad Communionem Dominici corporis, qui habet cor aspersum, id est mundatum à conscientia mala, & corpus ablutum tam sactificatione baptismatis, quàm compunctione deuotionis; & qui tenet indeclinabilem spei confessionem. Nota indeclinabilem confessionem, vt sint pedes eius, pedes recti, se accusando de se, non de Creatore, vel diabolo conquerendo: *Deus enim intentator malorum est:* & diabolus tentat, sed non sine licentia, nec vltra licentiam. *Vnusquisque autem tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus.*

Iam de intentione dicamus quæ triplex est. Alia enim bona, alia mala, alia pessima. Bona est, si corpus Christi cum fide vera, & pura ab omni crimine conscientia sumitur: vt sanguis Christi iustum iustificet ampliùs; hic accipit vt bonus fiat. Mala est enim cùm in vase per odium arido, per luxuriam immundo, & per maliciam corrupto mittitur, non vt qui est malus fiat bonus, sed vt qui est malus appareat bonus: Hic est hypocrita. Pessima est,

[Margin notes: Eccli. 24. 29. — Eccl. 47. — Heb. 1. 3. — In altari sumitur corpus natum de Maria Virgine, &c. — Heb. 10. 19. — Iacob. 1. 13. — Intẽtio triplex.]

quando irreuerenter quasi canis rabibus corde pessimo accedit aliquis ad Sacramentum Dominicum, non vt fiat bonus, sed vt sub Christo lateat antichristus. Hic est lupus rapax, qui sub pelle ouina deuorat agnum, turpitudinem suam foliis ficus tegens, non ad remissionem, sicut ille cuius tecta sunt peccata & remissæ sunt iniquitates, sed sicut Adam & Eua in Paradiso consuerunt folia ficus non se accusando sed excusando. Sit itaque intentio percipiendæ Eucharistiæ, vt sit bono ad sanctificationem, sit malo ad correptionem, sit pessimo ad compunctionem. Mittit enim Deus crystallum castissimi corporis sui sicut buccellas, vt infirmus sanetur, familicus satietur, sanus impinguetur & confortetur. Exprimitur intentio in oratione, vbi dicitur: *Non sit nobis reatus ad pœnam, sed intercessio salutaris ad veniam, sit ablutio scelerum: sit fortitudo fragilium, sit contra mundi pericula firmamentum, sit fidelium viuorum & mortuorum remissio omnium peccatorum.* Dicamus de deuotione.

Triplex quoque deuotio. Triplex sit deuotio: Alia compunctiua, alia suspiriosa, alia lacrymosa. Compunctiua est fons scaturiens, suspiriosa est fons saliens, lacrymosa fons superebulliens. Pungit compunctiua, elicit suspiriosa, fundit & pluit lacrymosa. Timor pungit, spes elicit, amor pluit. Venam stringit timor, spes aperit, amor humorem cum impetu spiritus educit. Sic minutus sanguine peccati, ligamento, ferro, & motu cordis voluntario; dicat Domino: *Voluntariè sacrificabo tibi*, qui ante præsidem ligatus astitisti, qui clauis confixus in ligno pependisti, qui lancea percussus sanguinem & aquam dedisti, oblatus es quasi non coactus, quasi qui nolueris, sed deuotus & spontaneus, quia voluisti. Iam de causa dicendum est, in qua tria notauimus: Institutionem, Vtilitatem, & Necessitatem. Considerandum est ergo in institutione, quis, quibus, quando, & quomodò hoc Sacramentum institutum sit. Quis? Christus: Quibus? Apostolis: Quando? In Cœna vltima. Quomodo: *Accipiens panem benedixit & fregit, & dedit Discipulis suis dicens: Accipite & manducate ex hoc omnes, Hoc est corpus meum. Simili modo & calicem postquam cænauit dicens: Accipite & bibite ex hoc omnes: Hic est calix Sanguinis mei, qui pro vobis & pro multis effundetur. Hoc facite in meam commemorationem.* In actore agnosco bonitatem, scientiam, & potestatem. Bonitatem, quia voluit; scientiam, quia futuris morbis antidotum sufficiens, & quod de facili posset haberi, in recessu suo ad consolandam absentiam præparauit. Potestatem, quia potuit & potest facere quod vix homo potest credere, nullatenus verò definire. In Apostolis contemplor amicitiam, obedientiam, & reuerentiam: Amicitiam tunc quidem quasi in herba tenerem; sed post acceptum Spiritum tanquam ardorem, solidissimam. Obedientiam vsque ad diuisionem animæ & spiritus, vsque ad mortem, vsque ad crucem, vsque ad decolationem. Reuerentiam tanquam Magistro, tanquam Domino, tanquam patri, immò tanquam Deo. Vnde: *Tu es Christus filius Dei viui.* In tempore firmissimum coagulum, fortissimum argumentum, excellentissimum donum quod hactenus reposuerat, & in corporali separatione dandum ab æterno amicis suis prædestinauerat, recogito. Coagulum est corpus Christi compingens sumptum Deum, & sumentem

Causæ accedendi ad Comunionẽ: Institutio. Matth. 26. Marci 14. 22. Luc. 22. 17. 1. Cor. 11. 23. Ioan. 6. 27.

Chriſtianum in vnum, iuxta Apoſtolum; qui ait: *Panis cui benedicimus* 2. Cor.
nonne communicatio corporis Domini eſt? Et calix cui benedicimus, nonne 18.16.
communicatio ſanguinis Domini eſt? Argumentum quoque probabile & ne-
ceſſarium eſt diuinæ dilectionis, quia nunquam ſe nobis dediſſet, ſi non ſpe-
cialiter dilexiſſet. IESV autem quid melius in cœlo & in terra, quid ca-
riùs, quid pretioſius? Hic enim eſt datum optimum & donum perfectum,
de ſurſum deſcendens à patre luminum. Dederat quidem Pater IESVM
filium ſuum incarnatum generi humano, ſed ea conditione quòd reciperet
illum in aſſumpta humanitate expleto legationis officio: Addidit deinde
gratiam gratiæ, vt ſub alia ſpecie in eadem veritate, eumdem Filium ſuum
IESVM non ſolùm daret vt ſocium itineris, ſed vt viaticum totius pere-
grinationis, vt qui viſibili paſſione ſemel nos redemerat, ſemper inuiſibili
refectione confortaret. Quomodò autem corpus ſuum Dominus Apoſto-
lis tradidit, Apoſtolus ad Corinthios docet, & Euangeliſtæ pleniùs oſten-
dunt. Accepit enim panem qui creauerat ipſum panem, & eadem potentiâ,
quâ priùs creauerat ad corporalem hominum refectionem, gratiarum actio-
ne ad Patrem & benedictionem cum Patre conuertit in ſubſtantiam cor-
poris ſui, ad animarum & corporum redemptionem. Similiter & calicem.

Iam videamus de vtilitate. Reprobatio quidem præcedentis mandati
fit propter inutilitatem & infirmitatem ſuam. Nihil enim ad perfectum ad- Vtili-
ducit lex, & ſi priùs illud culpa vacaſſet, non vtique ſecundi locus inquire- tas.
retur. *Chriſtus* autem *ſemel oblatus ad multorum exhaurienda peccata.* Et,
Vnam pro peccatis offerens hoſtiam ſedet in dextera Dei. Quærenda eſt Heb. 9. 28.
virtus contra infirmitatem, vtilitas contra inutilitatem, ſuccedit Euange- Heb. 10
lium legi tanquam virtus. Audi Apoſtolum: *Non,* inquit, *erubeſco Euange-* 12.
lium; virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti. De Corpore Chriſti quid? Rom. 1.
Oblationes, inquit, *& hoſtiam noluiſti, corpus autem aptaſti mihi.* An eſt 16.
corpus Chriſti? Item Apoſtolus: Quod infirmum eſt Dei, vtique cor- Pſal. 39.
pus aſſumptum, fortius eſt hominibus. Helias ad caput ſuum inuenit pa- 7.
nem ſubcinericium, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta die-
bus. Et dubitas te in fortitudine panis, qui de cœlo deſcendit, poſſe ambulare
non vſque ad montem Dei Oreb, ſed vſque ad montem in quo beneplaci-
tum Deo habitare in eo? Eſt itaque virtus & ſanitas in corpore Chriſti. Ita-
que virtus Euchariſtiæ ſicut ſanitas excludit infirmitatem. Vnde eſt illud:
Sanitas ſub pennis eius. Sub pennis itaque viſibilium ſpecierum panis & vi-
ni quaſi ſub pannis fidei in præſepio altaris. Vnde Angelus ad paſtores ait: Malac.
Inuenietis Infantem in veſtris, qui æternus eſt in ſuis, *pannis inuolutum:* vi- 4. 2.
delicet ſecundum Adam in tunicis pelliceis. Sed quid latet ſub his ſiue tuni- Luc.
cis ſiue pellibus, ſeu pennis, ſeu pannis? Virtus ſine dubio: Nam 12.
virtus Dei erat in illo. Sic excluſa infirmitate per virtutem, excluditur
inutilitas per vtilitatem. Stringe ſenſum Apoſtolicum: Ad æmulatio-
nem carnis aſpergebatur ſanguis vitulæ, ad perfectum nihil adducebat,
ad dexteram Dei neminem collocabat: Hæc autem omnia implet ho-
ſtia viua, hoſtia ſancta, hoſtia immaculata, quæ ſuo triplici effectu præ-
ſtat emundationem, ſanctificationem, & ſocietatem non ſolùm Ange-

licam, sed & diuinam. Communicatio enim Dominici corporis, & aspersi sanguinis IESV CHRISTI, agni videlicet immaculati, emundat nos à
Ioan. 1. 29. delicto maximo, & ab omni peccato. Vnde Ioannes Baptista: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et in Apocalypsi Ioannes Euangelista:
Apoc. 1. 5. *Qui lauit nos in sanguine suo.* De sanctificatione quoque dicit in Euangelio:
Ioan. 17. 19. *Et pro eis sanctifico meipsum, vt & ipsi sancti sint.* Et Apostolus ad Hebræos: *Qui sanctificat, & qui sanctificantur in ipso omnes:* Et de passione: *Ego vado*
Heb. 2. 11. *immolari pro vobis.* Emundat igitur conscientiam nostram ab operibus mortuis Eucharistia, nihilominus & sanctificat in iustificationibus Domini, vt
Prou. 23. 1. iuxta lxx. *qui sedet ad mensam diuitis, diligenter attendat quæ apponuntur, sciens quia talia oportet præparare*, vt casto castum exhibeat hospitium, pio pium, iusto iustum, mundo mundum, sancto sanctum. Vnde Petrus Apostolus: *Christus*
1. Pet. 2. 22. *passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius,* &c. Sic emundati, sic sanctificati, sic socij sumus sanctificationis, sic etiam glorificationis siue consolationis erimus. Vnde Ioannes in Epistola sua:
1. Ioan. 1. 2. *Quod vidimus, & audiuimus, anuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum; & societas vestra sit cum Patre & Filio eius* IESV CHRISTO. O societas non leonina quæ socium deuorat, non canina quæ intra fauces stridet & murmurat, & in aperto latrat, & in animam iusti captat, non coruina quæ semper mordet & erga cadauera crocitat; sed ouina quæ de velleribus suis fœdum tegit, & frigidum calefacit; sed agnina quæ se ipsam vt amicos pascat in mortem tradit, sed columbina quæ simplici oculo omnia conspicit & omnem amaritudinem, & iram, & indignationem tollit. O societas quæ mala nostra suffert vel aufert, & sua bona confert, quæ nihil à nobis petit nisi quod dederit, nihil accipit quod nostris vsibus seruauerit; quæ nunquam circumuenit in negotio, sed semper subuenit æterno subsidio; quæ exponit omnia sua & disponit omnia nostra.

Necessitas. Ecce de vtilitate Eucharistiæ, quæ emundat, quæ sanctificat, quæ societatem Dei donat, pauca diximus. Ad extremum de Necessitate videamus. Proinde & ipsa triplex est. Nam alia necessitas ex auctoritate decreti; alia ex obligatione promissi voti; alia ex impossibilitate vel difficultate rei, rationis, & facti. Ex auctoritate decreti; vt, *In quacumque die comederis, mor-*
Gen. 2. 17. *te morieris.* Ex hoc decreto, est omnis homo mortalis. Item ex obligatione voti; in promissione baptismatis tenetur omnis Christianus; in professione Religionis Monachus & Canonicus; in consecratione sacri ordinis Sacerdos & omnis ordinatus. Ea itaque necessitate quâ homo moritur, quia vetitum gustauit, damnatur qui pactum voti sui præuaricatus fuerit. Vnde propheta: *Qui pactum soluit, nunquid effugiet?* Non effugiet: Et *Melius*
Ezech. 17. 15. *non vouere, quàm vouere, & vota non reddere.* Rursum necessitas quædam
Eccle. 5. 4. est ex difficultate seu impossibilitate Dei; vt, quod est album necessariò non est nigrum, quia nullum album est simul & nigrum. Ex impossibilitate rationis; vt, Lapis non est homo, quia lapis est insensibilis, homo sensibilis. Ex impossibilitate facti; vt, Homo digito suo non tangit cœlum. Sed ad propositum redeamus. Omni Christiano necesse est Eucharistiam sumere
Ioan 6. 54. ex auctoritate decreti, quod est: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis,*

& biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ex obligatione voti tenemur diabolo & pompis eius renuntiare, & sic communicare. Quòd si votum frangimus & communicamus, quid ait Apostolus? *Qui*, inquit, *indignè sumit, iudicium sibi manducat & bibit.* Necessariò igitur debemus communicare, & dignè. Res verò sacramento visibili, virtute inuisibili; res aliud ostendit, aliud reponit. Sacramentum visibile exterius obiicit, virtutem inuisibilem intrinsecus continet, mundis cordibus exhibet. Rem si totus accesseris, totam habebis, si dimidius, dimidiam: id est, sacramentum, non rem sacramenti; vt sis palmes in vite, qui non fert fructum, sed qui excidetur, & in ignem mittetur. Dignus itaque ad rem tam dignam dignè accede; & non deerit qui digno nulli vmquam deficit, & si cui defuit dignus non fuit. Dignè autem accedit, qui nulli peccato mortali succumbit, de venialibus humiliter quotidie satisfacit. Ratio deinde nostra in tanto solis radio aut minus videt, aut cœca est. Minus videt propter lippitudinem ignorantiæ naturalis; aut cœca est propter intolerabilem fulgorem diuini operis. Si suis & consuetis graditur vestigiis, non apprehendet sapientiam huius mysterij, quæ abscondita est ab oculis omnium viuentium. Si verò innixa fuerit super dilectum suum, qui illuminat tenebras eiusdem rationis vero lumine interim fidei, posteà rei, satiata ab vberibus eius quæ sunt super omnia aromata, dicet: Teneo illum fide & dilectione, nec dimittam donec introducat me in domum matris suæ MARIÆ, & in cubiculum genitricis suæ gratiæ, de qua conceptus & natus est IESVS, Creator & Illustrator totius rationis. Veni ergo ratio ad altare, non superbo oculo, & extento collo, sed genu curuato, & vultu in terram demisso, adorans scabellum Eucharistiæ, non disputans aut iudicans quare aut quomodò id fiat. Ait enim Dominus Petro; Tu nescis modò, scies posteà. An tu melior Petro? An tu Deo familiarior? Petrus nescit carissimus discipulus, cui Pater reuelauerat, quòd Christus esset filius Dei viui, nondum didicit, & tu disputando, discutiendo, deffiniendo vis exossare vsque ad cinerem ossa Regis, quæ occultantur vsque ad tempus & tempora? Orando expecta donec crescat Sela, qui interpretatur vmbra eius; donec oriatur lucifer in cordibus nostris, qui dicat nobis omnia quæ audiuit à Patre suo, & faciat omnes docibiles Dei.

1. Cor. 11.29.

Restat de facto. Factum hoc admirabile, factum delectabile: unde Psalmista: *Delectasti me Domine in factura tua.* Factum hoc apud homines impossibile vt Deus moreretur, vt Dominus gloriæ crucifigeretur, vt panis fieret caro Christi, & vinum sanguis; apud Deum autem omnia possibilia sunt, nullus in Deo labor grandia & grauia atque impossibilia facere; tam facile est ei omnia facere, quàm promptum velle; Omni quidem homini aliud est velle, aliud pati, aliud facere: nulla mora, nulla differentia inter Dei velle & Dei facere. Sed hoc de nostro, non de suo; nisi fortè dicas nostrum suum, quia ab eo assumptum, & quod nostrum tantùm erat proprietate naturæ, iam suum factum est dignatione & assumptione. In illo ergo nostro suo aliquid voluit secundùm nos, aliquid secundùm se, sed subjecit quod secundùm nos voluit ei quod secundùm se voluit, dicens Patri: *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Fecit quoque aliquid secundùm nos, fecit &

Psal 91. 4.

secundùm se: conceptus est, natus est, fatigatus est, passus est, mortuus est, secundùm nos. Adoratus est, cœcos illuminauit, leprosos mundauit, mortuos suscitauit, & huiusmodi, secundum se. Tamen vnus idemque & secundum nos & secundum se Deus & homo, & homo Deus. Denique passus est non secundum se, sed secundum nos tantùm, quia in nostro suo, non in suo suo. Quod itaque passus est in cruce, & quod facit in calice; si ad nos respicimus, impossibile videtur, si ad ipsum, facile & possibile. Factum hoc supra quàm dici possit nostræ redemptioni necessarium, supra quàm attingat vllum meritum, pium & sanctum. Et hæc de necessitate dicta sufficiant.

EPILOGVS.

GRandis labor manum ad hæc fortia mittere, & cum Iosue bellum aduersus inimicos continuare; sed ad magna præmia non peruenitur, nisi per multos labores. De iure quidem æquis passibus ambularent meritum & præmium, sed de gratia supercrescit præmium. Nihil mirum includi antro claustri breui tempore, & post infinita cœli spatia possidere cum æternitate; limosam carnem abstinentiâ exsiccare, & spiritale * corporis absque vlla sarcina cum Angelis in resurrectione recipere, tumultus mundanos propter Angelicas modulationes commutare, consolationem pro desolatione, diuitias pro paupertate, gloriam pro subiectione. Deum Patrem pro patre, Deum Filium pro filiis, Deum Spiritum-sanctum pro omni cognatione & carnali affectione percipere. Nullus venditor sic vendidit, nullus emptor sic emit, nullus negotiator sic commutauit. Tamen *sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Sic commutans, & commutare docuit qui instaurauit & quæ in cœlis, & quæ in terris sunt: Ille, qui ex his quæ passus est, didicit obedientiam, id est obedientiæ virtutem & gloriam. Hæc spes in sinu Claustralium est reposita, nec hyemalibus frigoribus tepescit, nec æstiuis caloribus arescit, non contemplatur quæ currunt temporaliter, sed quæ permanent æternaliter. Intelligit finem habere laboriosam disciplinam, & sequi perpetuam gloriam. Iam prægustata arrha, & dulcescit quæ sine spe amara esset patientia; tædium vertetur in desiderium, vexatio in delectationem, dilatio in appetibilem sustentationem, sicut Iacob pro amore Rachelis videbantur dies pauci. E diuerso qui in Claustro, qui murmurans stridet sicut rota plaustri onusti fœno, qui dicit: *Durus est hic sermo.* Qui sicut Iordanis conuertitur retrorsum, qui murmurat pro carnibus, qui est in seditione Chore contra Moysem, id est, Abbatem, qui in exercitu Gedeonis poplite flexo bibit aquas, & non lambit sicut canis, naturæ non necessaria, sed desideria quærens, audiat: *Melius esset viam veritatis non agnouisse, quàm post agnitionem retrorsum conuerti.* Arguendi sunt, corripiendi sunt, flendi sunt qui rumpunt rete Petri, & obscurant lunam, & ponunt dulce amarum, & amarum dulce; *Multiplicati sunt* tamen *super numerum.*

[Margin notes: * corpus. — Luc. 24. 26. — Ioan 6. 61. — Psal. 39.]

ADHORTATIO

ADHORTATIO AD CLAVSTRALES.

INduite vos amaturâ Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. Vnde: *pulchra es & decora, terribilis vt castrorum acies ordinata.* Estote acies, estote terribiles. Omnis acies quæ ordinata non est, terribilis non est: & si terribilis non fuerit, acies Domini esse non poterit. Quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt. Scitis qui de rebus militaribus agunt, funditores, sagittarios in suis locis disponunt, signiferos in sibi competentibus, robur belli in subsidiis, debilliores in locis tutioribus, quia impetum aduersantium ferre non valent; & propter hoc ipsa acies ita ordinata, terribilis erit hostibus, quia ingrediendi ei aditum in se non relinquit. Sic acies castrorum Dei per plana & aspera hujus mundi ordinata incedere debet, ne aditum hosti incursare cupienti ullatenus relinquat; quem si relinquat, captiua victori manus præstabit. Hæc cura aciem instruendi ad Prælatos pertinet, qui omnium possibilitates cognoscere * benignè paternæ affectionis instinctu, non superbæ dominationis obtentu, vnumquemque in suo competenti loco disponere. Quos validos, & bona conuersatione probatos viderint, ad exteriora mittere debent, non rudes, non cupidos, non vagos, non iracundos; sed mansuetos & humiles. Debiles quosque, & sæcularium æstu succensos, in sinu Claustri fouere. Si quis tentationum jaculo sauciatus fuerit, salutaribus monitis curare. Sic ordinata erit terribilis illi qui circuit quærens quem deuoret. Sed & vnusquisque nostrum ordinare se debet, vt ipse sit pulcher in interiori, vt sit gloria eius ab intus, decorus & ordinatus in moribus, pius, pudicus, patiens, humilis, affabilis, compatiens, & charitatiuus: quos enim diabolus charitate compactos & vnitos videt, vehementer abhorret, quàque carentes securè inuadet. Vnde Gregorius: Quælibet bona in nobis fuerint, si charitas desit per malum discordiæ, locus reperitur in acie, vbi hostis valeat intrare. Ipse castitatem sine charitate non timet, quia ipse carne non præsumitur; abstinentiam non timet, quia cibo non vtitur: distributionem rerum non timet, quia diuitiis non eget. Veram autem charitatis vnitatem si in nobis inuenerit, hanc timet, & nimis concordiæ inuidet; quia hanc videt tenere in terra quam ipse perdidit in cœlo. Benè ergo dicitur: *Terribilis vt castrorum acies ordinata*: quia numerum electorum spiritus nequam pertimescunt, quem concordia munitum aspiciunt.

Ephes. 6. 11.

Cant. 6. 3.

* *supple* debent.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

Littera A. notat initium paginæ, B. medium, C. finem.

A

ABlutionum quot genera, quæ & quomodo in qualibet purgentur. pag. 108. c.
Abstinentia duplex, p. 43. b. c. Quæ soror eius, p. 481. a.
Abstinentiæ & abundantiæ cibi & effectus, ibid. & p. 90. b.
Adam quomodo factus est corpore & anima, p. 2. c. & post peccatum, p. 4. c.
Adam & Eua cur creati, & quàm citò pecccarint, p. 128. b. Adamus cur erubuerit, p. 268. c. Adami peccatum quale, p. 323. a.
Aduentus Chisti fines seu effectus, p. 12. & 13. a.
Altare ligneum, cur vacuum, &c. p. 411. 413. 438. c.
Angeli quò reficiantur cibo, p. 124. b.
Angelorum beneficia in hominem, p. 263. b.
Angelorum & hominum status comparatio, p. 303. c. Illorum distinctio multiplex & varia officia, p. 390. Creatio, gratia, casus & cur mali non reparati, p. 400. Numerus reparatione hominis restitutus, p. 373. Cur creati & in quibus nobis ministrent, p. 408. Honorandi sunt à nobis ut fratres & amici, p. 402.
Animæ dignitas quæ, & miseria post peccatum, p. 292. 293. Animæ sabbata quæ & quot sint, p. 307. & ss. Anima hominis quando possit lætari, p. 331. a. A multis oppugnatur, p. 334. a. Animarum pretium & periculum quanta & quis nouerit, & illarum rectores quid pensare debeant, p. 241.
Animæ nuditas & fœditas, quibus sint tegendæ & cur, p. 2. c. p. 3. & p. 4. b.
Animæ decor & ornatus quis & vnde, p. 39. c.
Apostoli cur heredes Christi, & quæ merces eorum, p. 235.
Arcæ Mosaïcæ variæ significationes, p. 402. 403. & ss.
Ascensio mysteriorum Christi consummatio & nostra consolatio, p. 144. c. & 145. a. Cui sit similis, p. 145. c. 146. a.
Aspersiones variæ in Ecclesia quid significent, p. 375. 376.
Assumptio B. Virginis v. Maria Virgo. Aue quid sit, & cui conueniat, p. 73. b.
Azimitæ quinam, & quomodo fiant, p. 93. in azymo cur corpus Christi conficiatur, p. 92. c.

B

BAlſamum ſeu chriſma quinam miſceant, pag. 100. c.
Beatitudinis æternæ deſcriptio, p. 311.
S. Bernardus verus Iſraëlita, p. 227. a.
S. Benedictus cur ſolitudin. incoluerit, p. 63. qui eius filii, p. 65.

C

CÆlum, mundus & infernus, 79
Canes quinam ſint, p. 244. c.
Caſtitatis gradus qui & quot p. 19. b. c. & p. 20. vitia illis oppoſita quomodo curanda, ibidem & p. 21. a.
Cathedras quinam habeant & quales & vbi p. 172. c. 173. a. Ad quid, 175. 176. Cathedra S. Petri quænam ſit, quibus compacta: quot habuerit, quid & quaque docuerit, quomodo & quos, p. 173. 174. 175. a.
Charitas quid & quotuplex, p. 156. b. quanta audeat apud Deum, p. 24. c. eius effectus, p. 90. b. Charitas Dei & proximi, earum comites, & vitia illis oppoſita, p. 47. c. & 48. a. Charitatis excellentia, p. 249. a.
Chirographum à Chriſto deletum, quodnam, p. 133. b. c.
Cibus menſæ Domini cui oppoſitus, p. 134.
Cineres cur fidelium capitibus imponat Eccleſia, p. 40. 41. 43. a. & p. 376. a.
Ciuitas inferni clauſa & munita, quibus & cur, p. 129. à quo euerſa, ibid.
Ciuis Babylonis, & Ciuis Ieruſalem qui, p. 55. c.
Clauſtri Religioſorum comparatio cum clibano, p. 362.
Clauſtri Monaſtici exercitia, leges & cætera ad hoc ſpectantia à pag. 430. ad p. 453.
Clementia Dei quanta ſit, p. 138. a, b.
Cœna Domini qualis, quis eius cibus, à quibus, quando & quomodo ſumendus p. 109. & 110. a.
Cognitio Dei vbi quærenda & vnde habenda, p. 200. c.
Communionis ſacræ effectus, p. 140. c. viuifica eſt, p. 391. Diſpoſitiones, pag. 83. b. Eius apparatus, p. 332. & 455. & ſſ.
Confeſſio ante Communionem, qualis, p. 99. c. Vera quænam ſit, p. 254. b. c. Eius conditiones, p. 61. quibus ſignificetur, p. 52. 53. Eius efficacia, p. 457. Confitens cui ſimilis, p. 54. 361.
Contemplatiui, 406. 407. quonam deſignentur, p. 35. c.
Contemplationis labor & dignitas, p. 308 c.
Conuerſio miranda in cibo menſæ Domini, & quinam de ea diſputent ac murmurent, p. 134.
Concupiſcentia prodit animam cruciandam, p. 346.
Conſcientiæ bonæ varii fructus, p. 420. & ſſ. quid ſit, & vnde dicta p. 423. forma eius & ſecuritas, p. 425. 426. eſt cœlum, ibid. Tribus perficitur timore, ſubiectione & dilectione, ibidem.

Cor hominis difficilè ad pœnitentiam conuertitur, 345. a, Bona & mala recipit, 347
Cor mundum quæ faciant, & quale sit, 160
Corporalia & spiritualia diuersimodè reficiunt, 199
Corpus Christi est speculum, balneum, scutum & Euangelium, & quibus 258. 259. 260. quàm periculosè sumitur ab indignis, 291. b. Est liber in altari, & quomodo, & à quibus edendum, 136. 90. 91. eius effectus, in communione, ibid. & 100. 106. 108. 467
Christus quomodo & cur sic missus sit in mundum, 1. & 3. b. c. & 4. & 5. a. cur venerit vt agnus, 8. 9. & 10. à quo & ad quid venerit, 11. de membris eius, ibid. & nomine, 79. b. quomodo creuisse dicatur, 16. b. Natiuitas eius quî celebranda, 19. 20. 21. Cur non citiùs aut tardiùs venerit, 22 b. ad quid, 23. a. & 26. eius Incarnatio, vita mors, 68. b. c. & 80. 81. Christi gloria & differentia à Mose & aliis, 27. 28. Quæ & quot habuerit reclinatoria, cur in præsepio reclinari voluerit, 31. Quomodo paratur Christo reclinatorium & hospitium, 30. b. 32. a. Christi & Iosephi comparatio, 64. c.
Christus est medicus in Passione, 88. 89. quot potiones nobis dederit, & quomodo bibendas, 90. Christi passus seu vestigia quæ, vbi & quomodo sint imitanda, 85. Christi quinam dicantur, & officium eorum, 110. a. b. 106. b. Christus lapis pretiosus, 105 b. Iacob & Dauidem imitatus, 106. Christus Rex quomodo Synagogam reiiciat & formet Ecclesiam, 465. 466. & ss. Christum omnia expectarunt, 110. Ascendit in montem myrrhæ, 112. & qui sequuti sint illum, ibid. cur mori voluerit in ligno, 134. quid illi à nobis est reddendum, 135. quantum dilexerit Ecclesiam, 242. quibus armis vicerit dæmonem, 128 & seq. Christi ascendentis gloria, 143. & seq. 148. fuit tum similis soli, accipitri, aquilæ, 149. 150. In Christo sunt omnia sine exemplo, nobis tamen sunt exemplo, 146. 147 Christus Pastor & Pistor, 163. 164. quos panes formauerit, ibid. Eius in peccatores benignitas, 190. b. An incarnandus si Adam non peccasset, 290. Cur vocetur Agnus, 331. c. Cur mortuus est & resurrexit, 345. & si Christus in cruce totus est distentus, 352. b. Est Sacerdos, 355. & 361. quomodo eum debemus imitari, 367. Christus totus fuit vnctus, à quibus, & quomodo, 373. 374. Est arca Ecclesiæ, 392 eius materia, dimensiones, ibid.
Christiano videndum, vigilandum, orandum, 238
Crux Christi est sartago ferrea, cum cordis compunctione semper recogitanda, 368. & seq. 363. lenit dolores eius memoria, 371

D

Dauidis pœnitentia, 345. b.
Decimæ & primitiæ Deo offerendæ quæ sint, 312. & seq.
Dei benignitas erga omnes, 10. 11. & 53.a
Deus quomodo possit præsens & comes vitæ haberi, 26. a

Deus facit aliquid in homine, ſine homine, cum homine, pro homine, contra hominem, 170
Deus ſolus, & Chriſtus, eſt quærendus & quomodo, 31. c. ſed vbi, 33. a.
Deus & Chriſtus in lege Moſis hoſpitium, in Prophetis tranſitum habuerunt, 33. b. & vbi maneat, 34. a. 35. 36.
Deus quomodo quieſcere & operari dicatur, 308. c.
Cur Deus Abraham, Iſaac, &c. 310. c.
Seruit nobis gratis, 387. c
Deus & amandus & timendus, 327
Dei pia ſæuities in hominem, 345. a
Seruos ſuos ante laborem ſolatur, 581.
Dei miſericordia & bonitas quantæ, 67. b. c
Diabolus quo ſignificetur, 5. eius fraudes, ib. & 6. a. cur miſericordiam non conſequutus, 442
Diaboli arma contra nos, quomodo reſiſtendum ei, & quorum exemplo, 44. 45.
Diaboli deſcriptio, 240. c. quibuſnam paſcatur, 139. b. c. & quò intret, 456 a. malitia eius & pugna in Chriſtum, à quo victus eſt, 103. c
Dies judicii qualis, & quis in eo quærendus eſt patronus, 165. c
Diſciplinæ Clauſtralis autores, obſeruantiæ, &c. 434. 435. 436. & ſeq.
Diſcretionis virtus quàm neceſſaria, 296
Dominus tecum quid notet, 75. & quibus ſit dictum, 76. b. c.
Dona hominibus à Deo data, quatuor præcipuè habent capita, 330. c
Doctorum ſeu Prædicatorum vita qualis eſſe debeat, ſtudium, doctrina & vitia eorum, 395. 396
Doctrina quænam ſit vtilis, 417. c

E

Eccleſiæ decor & ornatus, 38. c. 39. a. Eius plenitudo in fine ſæculorum quæ ſit futura, 39. c
Eccleſia ſoror Chriſti, cur, 221. c. eſt hortus 225. a
Eccleſiæ miniſtros cur eligat Deus, & quos: quid ipſi debeant ſpectare, 264. & ſeq.
Eccleſia ſimilis eſt vaſi, 348. & ſeq. quæ in eo & quomodo reponantur, ibid. eſt thalamus Chriſti, 36. 37
Eſau quid ſignificet, 4. c. & eius veſtes, ibid.
Euangelii encomium, 394
Euchariſtia quid ſit in Eccleſia, 465. eius inſtitutio, 106. quæ contineat, ib. eius author, miniſter, materia, cibus, diſpoſitiones ad illam recipiendam, 101. 102. quæ intentio & deuotio, 467. 471. cauſa inſtitutionis eius, forma, quæ in ea fiant conuerſiones; quid in ea immoletur, frangatur; ſignificetur; à quibus & quando ſumenda, 115. 116. & quomodo 321. b. c. effectus, vtilitas & neceſſitas, 469. b. c. & 111.

F

FActi euentus pensandi ante effectum, 122. b
Fermento abstinere per dies septem, & azymis vesci quid significet, 294. & seq.
Festis diebus, seu Sabbatis à quibus cessandum, 309. b
Fides & eius officia quæ sint, 249
Fidei & infidelitatis horrenda connexio, 347
Fides quid faciat, 16. signa confirmatiua non respuit, 55
Fides & fortitudo trium puerorum in Babylone quantæ, 161. c
Fidelis quisque idem credit quod tota Ecclesia, 389. c

G

GRatia præueniens, comitans, subsequens quid, 171. quomodo se cum illis habeat liberum arbitrium, ibid. quàm illi necessariæ, 381. 385. 387
Gratia prima & secunda, 281. b
Gratia remuneratrix, 384
Gula & inanis gloria 46 b. c. & quæ habeant concomitantia vitia, ibidem.
Gulæ mortificatio luxuriam domat, 227. a. & 232. a

H

HOmo operatur cum Deo, sine Deo, quando, quomodo, & quousque 170. 172. c.
Quomodo, mortalis naturaliter, dicatur, 343. a
Hominis status post peccatum corruptissimus quoad omnia membra, 6. b. c
Homo cur creatus, eius dignitas, quis futurus status illius si Adam non peccasset, 289
Hominis vilitas & nobilitas, 40. 41
Humilitatis monasticæ commendatio, 453 c
Hypocritæ quales sint, 341. & seq.

I

IAcob fugiens Laban est imago animæ deserentis mundum & ad Deum tendentis, 225. 226. cur Iacob petat benedictionem ab Angelo, 228.
Nuditas colli & manuum eius quid notent, 5
Iesu saltus & deambulationes, 142. & 150. a & quomodo illum debemus imitari, ibid. eius paupertas, 144
Incarnatio verbi quibus sit peracta, & quomodo, 2. b. & 18. c. quantum sit miraculum, 38. b. & 82. 83. est inexplicabilis, 211. In ea eodem instanti verbum assumpsit carnem & animam, 597
Inferni descriptio, 240. b

Innocentes ſunt primitiæ Eccleſiæ, & quomodo dicuntur ſequi Chriſtum, 314. a
Intentionis oculus qualis eſſe debeat, 238. c
Iohannis Baptiſtæ labium quale, & officium, 166. dignitas & corona eius quales, 167. c. 168. a. 169. 170. 172.
S. Ioſeph cur turbatus, &c. 223. 224. quomodo eſt pater Chriſti, 355. 359
Iſaac & Iſmaël quid ſignificent, 59. 60. 61. 62
Iudæ crimen quantum, 313. b. & 321. b. eius cur effuſa viſcera, 135. & fratrum Ioſephi comparatio, 64 b.
Iugum quod bonum eſt viro portare ab adoleſcentia, quodnam ſit, 170. c

L

LAcrymarum efficacia quæ, 252. b. mira vtilitas, & effectus, 327. & ſeq. quæ debeant illarum eſſe cauſæ, 329. Dæmoni ſunt formidabiles, ibid. quædam ſunt ſteriles, 129. a. & ſimulatoriæ, 419. c
Lex triplex naturalis, Moſaïca & Euangelica, & cur, 273. & ſeq. Legis & Euangelii diſcrimen & comparatio, 166. 169. 175. 177. 178
Legis Moſaïcæ operatio, quis ab ea liberet, 141. c
Lectio cum meditatione multa fit utilis, 210. b. In ea quid præcipuè quærendum, 431. a. Legis diuinæ contemplator aquilæ ſimilis cur, 300. c.
Lectio in Clauſtris qualis debeat eſſe, 456
Liber grandis Iſaiæ 8. 1. quid ſignificet, 65. 65. 77
Libertatis bonum vſum quænam impediant, 65. & quomodo remouenda, ibid.
Liberum arbitrium ad quid excitetur à gratia, 230. a. quomodo ſe habeat cum illa, 288. 289. 290.
Linguæ vitia & mali effectus, 155. Linguis variis cur & quomodo loquerentur Apoſtoli, 156. Linguæ in Apoſtolos miſſæ quales, 162
Lignum continens reliquias, 55. honorandum. 403

M

MAlitia perpetuò conſcientiam torquet, 364
Malum non exiſtit, 305. c. malum culpæ & malum pœnæ, 380
Mandatum ſeu ablutio pedum in cœna Domini, 106. 108
Mariæ nomen quid ſignificet, 73. c. quàm venerandum, & potens eius inuocatio, 209. c. Mariæ Virginis dignitas, 74. a. cur gratia plena, ibid. Benedictio, 77. a. nobis compatitur, & adeſſe parata, 70. 71. & ſeq. virtutes eius, 77. 78. eſt liber, ibid. Mira eius dignitas præ omnibus creaturis ob incarnationem verbi, 13. 14. 15. ornatus eius, 37. 38. 76. 82. 83. Beatæ Mariæ V. cum Eua comparatio, & laudes, 17. & merita, 330. c. cur areola dicatur, quomodo adeunda & adoranda, 23. b. 24. a. cur tot gratiis repleta, 66. b. eius honor maximus quis, 362. b. eſt diuinus clibanus, Dei thalamus & templum, 359. Propitiatio noſtra apud Filium, 361.

exemplum nostrum & altare, 362. B. V. Mariæ dotes aliquot, 201. c. 202. 206. Angeli sunt illi subditi, ibid. eius Conceptio & Assumptio nobis ignotæ, 202. eius assumptionem cur ciues cœlestes desiderarint, 203. 214. 215. quæ sint decem eius Drachmæ, 207. c. 208. quando & vbi sactificata, ibid. & 209. a. eius conuersatio in terris angelica, 110. cum quibus 111. eius lectio, meditatio, contemplatio, conceptio & partus, ibidem. cur dicatur columba & vna, 216. 217. Assumptio eius, 212. 213. quomodo est celebranda, 214. 215. est nobis spes & solatium, 219. 221. 221. B. V. M. superat Angelos ob incarnatum in ea Verbum, 217. 218. eius ab Eua differentia, 223. hortus est, 222. & 225.
Maria Magdalena cur retro ad pedes Domini steterit, 178. b. c. 181. c. hostia est, 179. rigat & rigatur, ibid. 183. & 192. eius cum Maria matre D. comparatio, 179. cum formica, 178. cum Simone leproso, 181. conuersionis ipsius ordo, 180. 181. 182. quomodo eam imitari debemus & orare, 183. cur in domum Simonis iuerit, 184. 185. solicita eius in Christum pietas, 189. c. 191. miser illius status, quomodo in eum inciderat, & ab eo egrediatur, 191. 192. 193
Margaritæ Euangelicæ quęnam sint, & quibus non dandæ, 244. c
Martyrum passiones quantæ, 331. b
S. Martini pietas, 403
Mature veniendum est ad Deum, 51
Membrorum omnium per peccatum deformatio, quomodo reformanda, 6. 7.
Mensa Dei triplex, 279. c. Mensa Diaboli & hominis quæ, 280. a. Mensa Trinitatis quæ & qui eius conuiuę, ibidem. Mensa Dei eum Angelis, 281 Mensę Agni cum hominibus quę fercula, quid pro illis rependendendum 281. 282. eius figura quę, ibid.
Mensa Christi altare, & quę ibi mira fiant & quomodo, 283. quis eius mensę effectus, 284. est sæpe adeunda, ibid.
Mensæ naturalis apparatus quidam creatio mundi, cuius minister Moses, 285. Mensæ Apostolicæ apparatus spiritualis, cuius minister Paulus, 286. Mensa cœlestis quæ, & quis eius apparatus, 287. Mensa Domini quæ, 317. Mensæ Tabernaculi descriptio & significatio, 409. 410. Mensas Deus habet multas quibus omnia reficit, 135. in Eucharistica satiat & liberat, ibid. Mensa Domini quosnam reficiat, & quàm diuersi ad eam sedeant, 133. 134. Mensa Christi quæ, & quomodo accedendum ad illam, 236. 237. quinam sint super eam, de ea, in ea, super eam, ad eam, ibid. & 243. & 268.
Mercenarij spirituales quid sint, & quàm varij, 341
Memoria quibus excolenda & exercenda, 414. & seq. 417
Meridies quid significet, 37. a
Meritum nostrum per se nullum, 380
Misericordia Dei est duplex, 393. c
Miseria vera quæ sit & vbi, 419. a
Monasteria sunt castra, eorum turmæ, &c. 269
Mors

Mors est auara, amara, cruenta, horrida, fœda, 239. 240. an timenda aut contemnenda, & quando, ibid.
Mors hominis duplex, per quem & quomodo ab ea liberetur, 132. 133. Mortis Christi fructus, 134. Mors duplici de causa appetenda, 379. c
Mors Christi, hominis & diaboli meditanda, 464. Mortis meditatio & carnis mortificatio, 324. 360. 361. 406
Moses in monte an oculo carnis mira quædam viderit, 389
Mundus est cloca, cur, & à quo purgatus, 323
Mundi status post extremum judicium, 343
Mysteria Dei veneranda sunt & credenda, non discutienda, 360

N

NOmina Dei quid significent, 209. b. quædam nomina cur imposita, aut mutata in veteri Testam. 228. a
Nouitas à patrum vestigiis exorbitans fugienda, 277
Nouus homo Christus, & vetus homo Adam quomodo differant, 222. 223 224.
Nubes lucida in transfiguratione quid significet, 201

O

OBseruatio dierum & temporum quæ bona & necessaria, 88. a. & quorum, 92. b
Obseruare quid sit, 90. 91 93
Officia viliora sunt magis necessaria, 322. c
Oratio duplex laboriosa & deuota, 459. & seq.
Ordinibus sacris quinam initiandi, 251. 252. & seq.

P

PAnis paruulorum quis, 299. Panem frangere quid, ibid. Panis perfectorum quis, 302. & seq. Panis in Eucharistia est similitudine non veritate, 284. a. Panes viginti quatuor Christus apponit, cur, & quinam sint, 285
Panis & charitatis comparatio, 383. Panis Angelorum quid sit, à quo confectus, ex quo, vbi sit, & quomodo, 137. 138. quomodo manducandus, à quibus, vbi, quomodo & cur, 121. 122. 123. quis sit & à quo frangendus, 124. 125.
Paschatis & Pentecostes festorum differentia, & quid significent, 368
Passionis Christi descriptio, quid sentiendum de illa, & quomodo compatiendum Christo, 95. 96. 97. & 104
Paupertas Monachi quanta, 65. b
Peccati fœditas & ferocitas quantæ, 3. b
Ejus origo & effectus varii, 48. 49. Peccati expertes, species variæ, 458. b.

quinam, 87. Peccati hominis & diaboli discrimen, ibid. Peccatum nudat & vulnerat hominem, 186. quomodo fiat, & quid in homine faciat: 188. 189. 190
facilè committitur, difficilè corrigitur, 239. b
Peccatoris vulnera quomodo sananda, 302
Perfectum multis modis & de multis dicitur, 291
Peccatum est fermentum per confessionem expurgandum, 288. Peccator edere debet panem fermentatum, & quomodo, 291
Peccatoris causæ dictio ante tribunal Dei contra dæmonem, 338. & ff.
S. Petri pœnitentia, 42. c
Pilatus significat ôs malleatoris, 345. c
Pœnitentia quid & eius partes, 41. 42. 49. Potio est amara, 89. quinam veri pœnitentes, ibid.
Pœnitentiæ veræ descriptio, 288. 289
Porci quinam dicendi, 244. c
Portæ diuersæ ad vitam aut mortem, 465
Prælati conditiones erga suos peccata confitentes, 52
Probatica piscina significat Iesum, confessionem & alia, 49. 50. 51.
Primogenita quænam redimenda sint aut interficienda, 313
Propitiatorium Mosaicum quid esset, quæ materia eius, quæ dimensiones, & quid ista notarent, 397. 398. 399. cur dicatur oraculum, 401
Promotio secularis est amotio à Deo, 310. b
Propositionis panes quid significent, eorum materia, 315. 316
Proximus quomodo diligendus, 403

R

Rebecca quid significet, 4. c. & cur.
Regnum Christi quodnam, quando incœpit, quousque extenditur, quamdiu duraturum, quæ insignia eius, & qui pertineant ad illud, 132
Regnare & regere quid, ibid.
Reliquiæ Sanctorum honorandæ, 38. c
Resina ad quid necessaria, 100. c
Resurrectionis Christi effectus, 141
Religiosis quàm periculosum sit gustare mundi fermentum, 298
Rerum secularium cogitatio impedit contemplationem, 342

S

Sacerdos à tota fit Trinitate, & eam imitatur in officio, 104. b. & Angelos, 123. & Christum, 125. b. quomodo sacrificium debeat facere, ibidem.
Sacerdotis officia, 257. b. 258. c. 261. b. dignitas eius regia, 246. officium, seruitus, 245. 246. 247. de quibus instrui & instruere debeat, 241. 242. 243. 249. corpus Christi conficit, 251
Sacerdotum vestes, ornamenta, panis, 355. 357. & seq.

Sacramenta legis nouæ, maiorem quàm veteris, exigunt conſcientiæ puritatem, 315. eorum effectus, 324. quàm potentia ſint, 67. b
Sancti ſunt inuocandi, 132. 133
Sancti nomen de quibus & cur dicatur, 244
Sanctorum commemorationes ad altaria, interceſſio, ſolemnitates, 317. c
Scribendi modus quis probandus, 418. b. 420. c
Scriptura ſacra menſa inſtructiſſima, &c. quomodo & cur legenda, 438. illius meditatio quàm vtilis, 302. a. Quid ſit, à quibus, & quomodo legi debeat, 220. 231. 249. 250. 251. eius labium & eloquium quale, 167. eſt nubes lucida, 201
Sedes regales quæ, à quibus occupandæ, 22. c
Seruitus peccati quàm grauis, 338
Silentium clauſtrale quale debeat eſſe, 454 455. eius effectus, 90. b
Solitudinem & ſeceſſum cur incoluerit S. Benedictus, & alii, 63. c. 64. a
Somnus quid notet in ſcripturis ſſ. 234. b
Spes quid ſit, & qui eius effectus, 249
Speculatores quinam ſint in Eccleſia, & eorum officia, 242
Spiritus ſanctus à quo procedat, 152. & quomodo nos vniat Deo, ibid. c. quid in nobis requirat & efficiat, 153. 154. 158. 160. eius varia ſunt nomina, licet ſit vnus, ibid. quid effecerit deſcendens in Apoſtolos, 161. 162. quali corde poſſit recipi, 159. c
Spiritus hominis quàm diuerſus à Spiritu S. & quantùm illo indigeat, 157. c
Stylus hominis quis & qualis ſit, 67. 78. 79
Superbia eſt prima diaboli machina, 45. c. quos & quomodo oppugnet, 46
Suſpendium ſeu crucifixio quotuplex, 94. 95
Sunamitis vtraque quid ſignificet, 255. 257. & ſſ.

T

TAbernaculi Moſaici ornatus & ſupellex, 386. myſtica eiuſdem interpretatio, 388. & 279
Tabernacula tria quæ & quorum, 262
Tentationes Chriſti quænam, 135. a. ſunt exemplum noſtrum, 44. Tentationes paruæ non negligendæ, 93. b. quomodo ſint ferendæ; quæ à diabolo, & cur, 175
Thalamus Chriſti quis, 36.
Timor Dei virtutum aliarum cuſtos, 337
Tranquillitas mentis quid efficiat, 90. b
Transfigurationis Chriſti finis & modus, 194 195. & 469. b. eius cum baptiſmo & paſſione comparatio, 197. 198. cur Moſes & Elias in ea apparuerint, & quid cum Chriſto ſint loquuti, 199. & 160
Tranſſubſtantiare de pane & vino in Euchariſtia, 127. 244. 261. 219. c. 230. c
S. Trinitatis myſterium in pane ſimilagineo, 319

V

VÆ quid & cui conueniat, 73 b
Verba qualia debeant eſſe, 415
Virginitatis nobilitas, 217 c
Virtus neſcit fucum, 342. eius laudes, ibid.
Virtutum & vitiorum pugna, 333. virtutes ſunt dentes, cur & quales, 100 b
Vitæ præſentis miſeria, 25. & futuræ ſatietas, 350 c
Voluptas carnis ſpernenda cur, 226 b
Voluptatis ſpiritualis & carnalis oppoſitio, 329 c
Vmbilicus varia in Scripturis deſignat, 69

Z

ZElus animarum in paſtoribus quid ſit, 365

ERRATA EMENDANDA.

PAg. 42. lin. 10. lege qui. p. 59. lin. 10. leg. ſuperbia. p. 69. l. 20. leg. fonte. p. 78. l. 12. leg. æqua. p. 84. l. 11. leg. quare. p. 104. l. 39. leg. ingreditur. p. 135. l. antepenul. leg. interiora. p. 125. l. 25. leg. cum Pilato. p. 187. l. 35. leg. antiquus. p. 211. l. 32. leg. filum. p. 212. in titulo, leg. Aſſumptione. p. 216. l. 23. leg. verbo. p. 241. l. 11. leg. ardua. p. 267. l. 2. leg. totas. p. 274. l. 26. leg. dicta. p. 306. l. 1. leg. ſed. p. 316. l. 6. leg. aſinum. p. 322. l. 1. leg. durus. p. 339. in margine, leg. contra. p. 345. l. 20. leg. reverſatur. p. 373. in margine, leg. numerus. p. 375. l. penult. leg. aſperget. p. 415. l. 35. leg. interraſilem. p. 419. l. 26. leg. vox. p. 468. l. 37. leg. teneram.

Infra in Epiſtolis p. 165. l. 9. lege Canonias.

PETRI ABBATIS CELLENSIS

QVI POST DEINDE S. REMIGII Remensis Abbas, & Episcopus fuit Carnotensis,

EPISTOLARVM LIBRI IX.

Item Alexandri III. Papæ ad Petrum eumdem & alios, Epistolæ LVI.

CVM NOTIS.

INDEX EORVM AD QVOS SCRIPTÆ SVNT EPISTOLÆ

PETRI ABBATIS CELLENSIS.

ABbati de S. Ægidio, 179
de Beldevvas, 143
de Bullencurte, 38
Cluniacensium Petro, 24
Hugoni, 28. 30. 34
Theobaldo, 175
Hugoni, 190
SS. Crispini & Crispiniani Bern. 90. 91. 95. 109. 166
S. Edmundi, 105. 116
de S. Huberto H. 94
Latiniacensi, 107
S. Medardi, 109
de Majori sylua, 106. 122. 123
Molismensi A. 35. T. 118. 145
Pruliaci H. 37
S. Richarij, 134
Stabulensi E. 97
Villariensi, 136. 138
Abbatissæ Fontisebraldi M. 39. 41
Alberto Cardinali, 110. Cancellario, 160. 163. 164. 165
Alexandro Papæ, 1. 2. 3. 4. 107. 114. 158. 161. 162. 165
Archiepiscopo Cantuariensi Thomæ 8. 10
Richardo, 152
Coloniensi Philippo, 11
Lundensi Eskilo, 19. 93. 120. 139. 143. 147. 154
Absaloni, 167
Remensium Henrico, 11
Vvillelmo, 140
Senonensi Hugoni, 6. 7. 10
Vvillelmo, 111. 140
Cardinali S. Chrysogoni P. 146. 148
Cardinalium vni, 111
Cartusiensium Conuentui, 96. 101
Caziacensibus Monachis, 45. 47
Cellensibus, 60. 94
Cisterciensi capitulo, 180
Clareuallensibus, 64. 65. 68
Cluniacensibus, 170
Episcopo Auenionensi, 155
Autisiodorensi, 18
Bellouacensi Henrico, 21. 22
Carnotensi Iohanni, 152. 156. 157
Cestrensi, 142
Excestrensi B. 93
Exoniensi, 106
S. Maclouii Iohanni, 12. 13. & seq.
Nouiomensi B. 22
Parisiensi Theobaldo, 17
Prænestino, 169. 171. 173
Tusculano, 179
Eugenio Papæ, 5
Gerardo puellæ, 135
Grandimontensibus, 61. 150. 170
Hastingiarum sacerdoti, 62
Henrico Comiti Palatino, 34
Iohanni Cancellario & Rob. Cantori Compend. 114
Iohanni Saresberiensi, 79. 80. & seq. 104. 108. 117. 134.
Meritonæ Canonico R. 155. 157. 176
Molismensibus, 144
Monacho de S. Bertino, 150
Monacho de Reddinges, 125

Montis Dei fratribus, 48. 50, 53. 55. 59. 60. 98. 102.
Nicolao, 113
Nicolao Monacho S. Albani, 112.126 187
Nicolai ad Petrum, 181
Nicolao Monacho Clareuallensi, 69. 76. 78.
Petro Monacho Norvvicensi, 88
M. Presbytero, 12. 140
Priori Cantuariensi, 116. 122. 151
Cartusiensium Basilio, 96. 101
Priori suo, 42
SS. Crispini & Crispiniani, 167
de Lapelee, 177
Molismensi T. 43
Montis Dei Simoni, 98. 102
De valle S. Petri, 119
Vvigornensi, 124. 147
S. Petri Pruuinensis Sacerdoti A. 61
Regi Sueonum, 115
Richardo Canonico Regulari, 104
Rolando Cancellario S. R. E. 6
Thoma Cancellario Angliæ, 23

INDEX EPISTOLARVM

ALEXANDRI III.

ABBATI Clareuallensi, 223
Corbeiensi, 217
S. Dionysij Remensis, 229
S. Medardi, 196
S. Nicasij Guidoni, 213. 231
S. Remigii Petro, 193. 194. 195. 196. 197. & alibi passim.
Archiepiscopo Remensi Henrico, 201. 222.
Senonensi Vvillelmo, 230
Vpsellensi, 202. 208. 212
Trundensi, 212
B. Archidiac. Remensi, 218. 219. 220
Daciæ fidelibus, 207. 208
Episcopo Ambianensi, 199. 200. 216
Bellouacensi, 193
Lingacopensi, 210
Siluanectensi, 196. 215
Stranensi Guillelmo, 211
Strauengarensi, 212
Tornacensi, 216
Fulconi Canonico Remensi, 194. 195 197. & alibi passim.
Gothis fidelibus, 208
Guthermo Duci, 212
Lingacopensibus, 213
Norvvegensibus, 208
Præposito & Decano Remensi, 221
Presbyteris & Clericis Ecclesiarum S. Petri de Montibus, 230
Priori S. Martini de Campis, 221
Radulpho Canonico Remensi, 213

PETRI

PETRI ABBATIS CELLENSIS EPISTOLARVM LIBRI IX.

Cum Notis Iacobi Sirmondi S. I. Presbyteri.

[b] LIBER PRIMVS

[c] EPISTOLA I.

Domino suo Alexandro Dei gratia summo Ponticifi G.

IN grauissimis quæstionibus sicut olim ad Moysem, sic nunc, Pater venerande, ab omni Ecclesia Dei recurritur ad beati Petri & vestram sedem. Tam enim communiter communis imponitur vobis sollicitudo omnium Ecclesiarum, quàm singulariter & specialiter Petro videtur dictum, *Et tu conuersus confirma fratres tuos.* (Lucæ xxii.32.) Vt tamen compendium de prolixo negotio vobis faciam, [d] Ecclesia nostra Deruensis de manu potentis G. non liberabitur, nisi per manum omnipotentis Dei, nisi in arcu vestro, & brachio extento. Clamat itaque de angustia & afflictione sua ad vos, quia salus eius in manu Dei & vestra est. Non enim respicit ad adiutorium hominum, quorum vana spes, promissio cassa, nulla confidentia. Vobis autem sine dubio & sermo potens ad liberandum, & virtus sufficiens ad redimendum. In vmbra itaque vestra aut est ei viuendum, aut sub vmbra mortis, videlicet G. deficiendum. Dic verbo, sancte pater, & sanabitur Ecclesia vestra. Ecce languore desperatissimo iam diu ægrotat. Appone malagma: vt cuius est filia ex se languida, sit per te deuotissima ancilla & redempta. In ore huius nuntij nostri posuimus & quæ dicat & quæ faciat. Rem vt est latiùs ipse exponet, siue quomodo iustitiam in præsentia Episcopi Catalaunensis subterfugerit; siue quomodo apud Remensem Archiepiscopum sola fru-

ſtratione cauſa dilationis appellaverit: ſiue quomodo interpoſita fide in domnum [e] Henricum Trecenſem Comitem compromiſerit, & poſtea reſilire temptaverit. Capite vulpem quæ demolitur vineam noſtram. Petitio noſtra hæc eſt, vt ſub tali tenore ad Archiepiſcopum Senonenſem remittatur cauſa, quòd vel compromiſſo ſuo ſtare cogatur, aut poſſeſſio ſiue inueſtitura nobis reſtituatur, quam Eccleſiam noſtram aliquando habuiſſe probare poterimus.

a MONASTERIVM Cellenſe, cui Petrus Abbas præfuit, in ſuburbio ſitum eſt Tricaſſinæ ciuitatis, loco qui olim inſula Germanica dicebatur. Vnde vetus quoque monaſterij nomen duplex. Nam & monaſterium S. Petri ab eius tutela & patrono appellabant, & à priſco loci vocabulo monaſterium inſulæ Germanicæ: quo ſanè modo Nicolai Clareuallenſis epiſtola XXIV. in codice noſtro inſcribitur, *Petro Abbati inſulæ Germanicæ*. Dictum eſt etiam Cœnobium Cellæ Bobini, vt rectè in antiquitatibus ſuis obſeruauit vir eruditus & diligens Nic. Camuzatius. At vulgus hodie patriâ linguâ *Monſtier la Celle*, hoc eſt monaſterium Cellæ vocat. Interdum verò abſolutè monaſterium Trecenſe, & Abbates Trecenſes dicti ſunt, qui Cellenſes. Sic enim Petrus ipſe loquitur lib. I. epiſt. VII. & lib. III. epiſt. VIII. ob hanc nimirum cauſam, quia omnium Tricaſſinæ vrbis cœnobiorum antiquiſſimum erat Cellenſe.

b LIBER PRIMVS] Epiſtolas omnes in libros IX. partiti ſumus. In antiquo enim exemplari nulla erat librorum diſtinctio, ſed vna omnium epiſtolarum ſeries, quam perpetui ad earum initia numeri oſtendunt.

c EPISTOLA PRIMA] Hanc alieno ſcribit nomine, vt ſextam item: reliquas proprio.

d ECCLESIA N. DERVENSIS] Monaſterij Deruenſis, quod in ſaltu Deruenſi poſitum eſt in diœceſi Catalaunenſi. Gallis vulgo *Monſtier-en-der*, quaſi monaſterium in Deruo. Hujus nomen ſæpius infra recurret in epiſtolis Alexandri III. corruptè verò apud Gerbertum epiſt. VIII. *Terdonenſis* editum eſt pro Deruenſi.

e HENRICVM TREC. COM.] Ad quem lib. II. epiſt. VI.

EPISTOLA II.

Domino ſuo & patri Alexandro ſummo Pontifici, Fr. Petrus humilis Abbas Cellenſis debitam ſubiectionem filij & deuotionem.

CVi præter ſinus paternos alia non ſuppetunt refugia, inſtantiùs eadem requirit in neceſſitate ſuffragia. Ad vos, pater ſanctiſſime, à multis, quæ circundant nos tribulationibus, & principum noſtrorum oppreſſionibus meritò confugimus, cuius ſtudio & ſollicitudini regendam Eccleſiam ſuam in mundi fluctuationibus commiſit Chriſtus. Iam enim perimus niſi reſpexerit naufragia noſtra benignus Deus. Iuſtitia, ratio, veritas, lex & æquitas de die in diem à noſtris finibus exterminantur, & earum memoria abſque modo & miſericordia extinguitur. Proinde reſpiciat, quæſumus, ſuper nos miſericordia veſtra, vt viuere poſſit anima noſtra. Vale.

EPISTOLA III.

Domino & patri cariſſimo Alexandro ſummo Pontifici, Fr. Petrus Cellenſium fratrum minùs idoneus Abbas ſeipſum cum deuotione.

VBi cauſæ poſtulandæ perorare per ſe ſufficit prærogatiua, ſolet rogantis etiam minus idonea recipi perſona. Supplet namque dignitas petitionis inſufficentiam poſtulantis. Prædeceſſorum veſtrorum priuilegiis &

beneficiis Abbatiam Fontis Ebraldi ſublimatam & communitam vbique diuulgatum & notum eſt in partibus noſtris. Epiſcopus autem Pictauenſis, cùm rigare debuiſſet & fauere plantationi dexteræ Dei & veſtræ, nititur libertatem huius Eccleſiæ diminuere, & contra priuilegium conſuetum [a] Abatiſſam cogit profeſſionem ſibi & obedientiam promittere, quam ſibi ſedes Petri retinuit. Gloriam itaque veſtram alteri non detis: ſed omni remoto mediatore, propria benedictione & protectione & Abbatiſſam & Abbatiam vt dignum eſt, foueatis.

[a] ABBATISSAM COGIT PROFESS.] Vetus hæc inter illos controuerſia, vt docet Sugerij Abbatis epiſtola ad Eugenium III. Hadriani ſanè IV. extat in tabulario Fontiſebraldi reſcriptum, quo ſtatuit, vt Abbatiſſa profeſſionem Epiſcopo Pictauenſi & obedientiam ea lege præſtet, vt Epiſcopus monaſterio nihil oneris imponat. Ex quo quidem apparet, aut moniales decreto Pontificis non ſtatim paruiſſe, aut epiſtolam hanc non Alexandro ſcriptam fuiſſe, ſed Hadriano ante eius reſcriptum.

EPISTOLA. IV.

Domino & patri cariſſimo Alexandro vniuerſalis Eccleſiæ ſummo Pontifici filius ſuus Petrus Cellenſis indignus Abbas cum omni dilectione obedientiam, voluntariam ſubiectionem.

DE multa bonitate veſtra plurimùm confidens, etiam pro negotiis aliorum vobis aliquando ſcripſi. Nunc verò in propriis veſtrum, pater ſanctiſſime, cogor expetere pium auxilium. Eſt autem hujuſmodi pro neceſſitatibus Eccleſiæ noſtræ negotium. Habemus [a] prioratum apud Cantumerulam, in cuius cæmeterio ius ſepeliendi omnes qui de caſtello ſunt, & de quibuſdam aliis villis hactenus dignoſcuntur habuiſſe. Conſtat etiam antiquitus non fuiſſe cæmeterium in caſtello, dnm ibi eſſent Canonici ſæculares. Cùm autem ſucceſſiſſent regulares, ab anteceſſore noſtro impetratum eſt, interuenientibus [b] comite Theobaldo & Hatone Epiſcopo Trecenſi, quatenus ibi fieret cæmeterium, tantummodo ad ſepulturam Canonicorum & conuerſorum ſuorum. Abbas autem cum Canonicis ſuis contra pactum veniens, illos etiam, qui tam iure quàm pacto in cæmeterio noſtro ſepeliri debuiſſent, ſepeliuit. Cùm de his vtrimque altercatum in curia Trecenſi & ad iudicium ventum eſſet, appellauit Abbas. Pro huiuſmodi, pater dulciſſime, benignitatem veſtram obſecramus: ſupplicantes vt & nuntium noſtrum benignè ſuſcipiatis, & petitiones noſtras efficaciter exaudiatis.

[a] PRIORATVM APVD CANTVM.] Cui titulus à S. Sereno, lib. IV. epiſt. IX. Inde & Prior de Cantumerulæ apud Saresberienſem epiſt. CXV. Sita eſt hæc Cella, (ſic enim appellant) propter Cantumerulæ caſtellum in pago Tricaſſino. In caſtello autem ipſo monaſterium regularium S. Auguſtini, quibuſcum hæc Cellenſibus de cæmeterij iure contentio.

[b] COMITE THEOBALDO.] Magno, de quo epiſtola ſequenti, ad quem D. Bernardus complures.

EPISTOLA V.

Venerando patri & domino Dei gratia vniversalis Ecclesiæ summo Pontifici, Frater Petrus Cellæ sancti Petri Trecensis humilis Abbas, quicquid potest.

QVi nostram humilitatem alicuius momenti apud sublimitatem vestram reputant, vtinam spei suæ fructum in effectu precum suarum inveniant. Hinc enim & vestra benignior apparebit dignatio, & nostra confortabitur de vobis gloriatio, & amicorum pro impetratis gratiosior erit exultatio. Amici nostri, immo veritatis & honestatis, sunt isti, R. Archidiac. & magister H. qui pro Præpositura Suessionensis Ecclesiæ [a] D. Guillelmo concedenda, pietatem & prouidentiam vestram adeunt. Guillelmus verò iste quàm de magno genere, immo quàm de bono sit, vel cuius filius fuerit, exprimerem, nisi virrutes & probitatem patris eius in omni genere virtutum adhuc in curia Romana spirare sperassem. Certè quod optabilius est, nec ramusculus ipse à radicis pinguedine paternæ degenerat. Talem itaque suscitare in Ecclesia Dei cùm omnino expediat, quia multi insurgunt aduersus eam dicentes, Nou est salus ipsi in Deo eius; non respuat dextera Dei & B. Petri, & vestra: quia faciet fructum iuxta genus suum; quòd omni obsequio & obedientia semper obtemperauerit præceptis curiæ Romanæ & summorum Pontificum. Habet autem & duo brachia præclara & fortissima, quibus poterit releuare incuruantem, & rebellare refrænantem, quibusque vmbraculum Dei protegat à turbine & à pluuia. Comes Henricus, & [b] Comes siue dapifer regis Theobaldus, hi fratres eius sunt, & erunt ei in omni auxilio & consilio. Valete.

Magister H. vir apud nos probatæ honestatis magistrum I. clericum nostrum & amicum nostrum docuit, & multa bona ei fecit. Hunc vobis attentissimè commendamus.

[a] DOM. GVILLELMO.] Quartus hic Theobaldi Magni Comitis Campaniæ filius, & regij sanguinis nexu, & rerum gestarum gloriâ clarissimus. auunculus enim, tutórque fuit Philippi regis Augusti. Huic verò Ecclesiasticarum dignitatum, quas plurimas & maximas gessit, exordium non fuit præpositura Suessionensis: nam alias superstite patre iam attigerat, vt docet epistola CCLXXI. Bernardi. Posthæc Episcopus fuit Carnotensis, tum etiam Senonensis, denique Remensis, ac S. R. E. Cardinalis & Legatus in Gallia.

[b] COMES DAPIFER THEOBALDVS.] Comes Blesensis, Dapifer Ludouici Iunioris, ac postea Philippi Aug. regum, quo munere in aula functus est post Radulfum Comitem Viromanduorum. In diplomate Ludouici eiusdem pro Cœnobio S. Dionysij. *Actum publice Meloduni anno dominicæ incarnationis M. C. LIV. adstantibus in palatio nostro quorum nominn subtitulata sunt & signa. Signum Theobaldi Blesensis Comitis Dapiferi nostri. S. Guidonis Buticularij, S. Matthæi Camerarij. S. Matthæi Constabularij. Data per manum Hugonis Cancellarij.*

EPISTOLA VI.

Domino & patri Dei gratia summo Pontifici [a] Eugenio humilis [b] conventus sancti Meuenni humilem cum omni subiectione salutem.

AD sinum vestræ pietatis qui debita humilitate recurrit, non solùm maternæ lenitatis blandimenta, sed & paternæ sollicitudinis solet invenire indubia tutamina. In manu namque vestra est post Deum pax omnium simul Ecclesiarum & nostra. Vestram itaque, pater piissime, rogamus adesse benevolentiam pauperculæ Ecclesiæ nostræ: & ne longiori tempestate conuellatur, diuinitus indulta auctoritate ventis & mari silentium placeat vobis maturiùs imperare. Vt itaque vehementiùs & celeriùs vestra erga nos moueatur clementia, nostra breuiter noua & antiqua intimamus pericula. Religionis disciplina & feruor monachici ordinis, tam nostrâ quàm abbatis negligentiâ, olim in Ecclesia nostra in vnum intepuerat. Zelo itaque zelatus pro domo Dei Israël sanctissimæ memoriæ [c] Lucius prædecessor vester mandauit humilitati nostræ, & venerabili Episcopo nostro Joanni, studiosiùs ordinem reformare, disciplinam renouare, & insolitam tumultuationem resecare. Eius itaque nos tam præcepto quàm grata exhortatione ad obediendum inclinati, vt verum fateamur, ad radicem arboris securim extendimus; & Abbatem negligentem excidi voluimus, vt vigilantiorem reciperemus. Sic domine & venerande pater fuerat, nisi totius malignitatis repertor Satanas rursus aduersaretur, & nisi domini Archiepiscopi Turonensis facies & sententia iusta circa hoc negotium peruersè mutaretur. Namque electionem nostram priùs laudauit, & vestra auctoritate confirmauit: quorundam verò malignantium postea ductus, ne dicamus seductus, machinationibus, nulla rationabili existente causa, aggrauauit erga nos & pastorem nostrum consilium suum, volens & consulens illi gregem dimittere sibi commissum. Grauamen itaque iniustè sibi imminens Abbas dum attendit, vestram rectè audientiam appellauit. Post hanc autem appellationem, quidam de familia Archiepiscopi & de mensa eius, insecuti & persecuti sunt Abbatem nostrum, ita vt vnum de monachis, vnum de clericis suis cum equis & quibusdam caperent, & turpiter tractarent. Eapropter vestram efflagitamus, pater & pastor vniuersalis Ecclesiæ, gratiam, vt oculo pietatis nostram attendatis miseriam, & causam nostram sinatis, immo præcipiatis tractari non in Archiepiscopi curiâ, sed in qua ex æquo nostra audiatur & eius iustitia, seu iniustitia. Excuset autem Abbatem nostrum, quòd nequaquam vobis se præsentauerit, tam illata iniuria quàm corporis grauis infirmitas.

[a] EVGENIO P.] Eugenius III. non solùm ante Alexandrum III. sedit, ad quem epistolæ superiores: verùm etiam ante Anastasium & Hadrianum, quos Alexander secutus est. Quare qui has epistolas digessit, ordinem temporum non vsquequaque retinuit. quod multis deinceps exemplis patefiet.

[b] CONVENTVS S. MEVENNI.] Cœnobium est ordinis S. Benedicti apud Maclouienses in Armoricis. Itaque qui in hac epistola nominatur Ioannes Episc[illegible], Episcopus est Macloviensis, ad quem noster epist. XVI.

[c] LVCIVS PRÆDEC.] Lucius II. Cœlestini II. successor, decessor Eugenij.

EPISTOLA VII.

Domino & patri carißimo [a] *Rolando Cancellario sanctæ Romanæ Ecclesiæ Frater Petrus indignus Abbas Trecensis monasterij, id modicum quod est & quod potest.*

NVllis meritorum suffragiis subnixus, sed sola bonitate vestra confisus, nostris vestram adesse dignationem petitionibus deposco. Artius siquidem verbum promissionis vestræ per nuncios nostros acceptum in corde reponens, tanquam mihi obligatam ipsorum iure personam vestram teneo. Vt itaque in causa de [b] Ecclesia de Villa Mauri contra iniustitiam Canonicorum pro nobis valenter assistatis, non remordeat vos conscientia vestra, quia iusta est causa nostra. Valete. Parisiensis Episcopus exponet vobis tenorem facti.

a ROLANDO CANCELLARIO.] Illi ipsi qui Pontifex postea renuntiatus Alexandri III. nomen gessit. Scripta igitur epistola Hadriani IV. pontificatu, proinde series interpolata, vt monuimus.

b ECCLESIA DE VILLA MAVRI.] In qua Prioratus alter monasterij Cellensis in eodem pago Tricassino.

EPISTOLA VIII.

Venerabili domino & patri carißimo [a] *Hugoni Senonensi Archiepiscopo, Frater Petrus Cellensis humilis Abbas seipsum cum deuotione.*

VIneæ Christi deuastatores vuas, siue eius ouilis oues lupi rapaces toto die deuorant, pede conculcant, manu dilaniant, & vestra, benignissime pater, vigilantia obuiare dissimulat? Quare non attenditis quid pro officio, quid pro sponsione, quid pro dilectione, summi pastoris ouibus magnus pastor debetis? Certè defensionem, certè instructionem, certè sollicitudinem. Sed qualem, vel quantam? Sine dubio quantam Christus, qualem Petrus. Christus enim diligit vsque ad mortem: pascit Petrus secundùm triplicem pastionem. Verbis namque, exemplis, & miraculis pauit animas fideles Petrus. Non omnino cuilibet pastori impossibile est, pabulum diuini verbi ouibus suæ curæ apponere, exempla bona demonstrare: sed graue valde est, miracula antiquorum resuscitare. Quod si supra homines huius temporis sit patrare miraculum, sufficit nobis fidele propugnaculum. Vobis siquidem in Petro dictum est, *Pasce agnos meos*, sanâ scilicet doctrinâ. Vobis rursum dictum est, *Confirma fratres tuos*, bono vtique exemplo. Nihilominus claues regni cœlorum tenetis, vt hœdos excludatis, & agnos admittatis. Interim in agro mundi, dum agnus & hœdus simul habitant, hœdus iniustior extollitur, agnus innocentior opprimitur, dum enim superbit impius, incenditur pauper. Quamobrem Sara, id est patientia Ecclesiæ, aduersus Abraham, id est pastores suos, conqueritur, quod Ismaël secundùm carnem ludat cum Isaac promissionis filio: Cuius querimoniæ diuinum iungitur mandatum, *Eijce* inquiens, *ancillam & filium eius*. Vtinam amantissime pater, Ismaël nostrum iuxta domini Papæ præceptum eiecissetis! fiat tamen non mea, sed

Ioan. XXI. 15. Luc. XXII. 32. Gen. XXI. 10.

vestra voluntas. Sacrarium nempe secretorum vestrorum impudens perscrutator non attingam, sed humilis supplicator. Fortassis longa temporis dispendia resarciet plena & perfecta iustitia. Si ad diem illam datam probationes vel testes ducere mecum debeam, si placet, remandate. Valete.

a HVGONI SENON.] Qui vir, quantusque fuerit, declarat epistola Cleri Senonensis de eius electione scripta Episcopo Carnotensi. *Elegimus*, inquiunt, *nobis in pastorem & pontificem domnum Hugonem præcentorem nostrum, à parentibus Christianis & Deum timentibus nobiliter editum, virum strenuum, modestum, mansuetum, disciplinis Ecclesiasticis competenter eruditum, religiosis personis amoris & honoris exhibentem officium*, & quæ sequuntur.

EPISTOLA IX.

Venerabili domino & patri Hugoni Senonensi Archiepiscopo, frater Petrus humilis Abbas Cellensis seipsum cum deuotione.

SI patienter dominus meus seruo suo, vbi pœna debetur, plagas amicales admoueret, & ubi iustitia debetur, præmium rependeret, tam facilè confiterer culpam, quam securè sperarem veniam. Priùs tamen quam pelagus formidabilis censuræ ingrediar, an accusem, an deplorem sortem, quâ huc delatus serenitatem vestram, siue meritò, siue immeritò, obnubilatam in me audio, satis anxiè delibero. Quomodo enim non accusare vel potiùs execrari casum illum debeo, per quem tantum casum sentio? Pereat omnis casus, à quo amicitiæ infertur occasus. Sit solitarius, nec laude dignus, qui venas interrumpens dilectionis inimicitiarum conglomerat virus. Rursus deploranda fortè potiùs est sors illa, quæ cogit vtrumque in præcipitium: vt scilicet vel pruinam fugiens incurrat, vel arcum æreum, iuxta illud Amos, *Dies*, inquit, *Domini tenebræ & non lux, quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum, & innitatur manu sua super parietem, & mordeat eum coluber.* Ecce amici & domini offendo maiestatem, si stetero pro a Petro de Tornella. Ecce iterum frater dissipantis opera sua appellor, si quod bona fide, titulo iusto, & more Ecclesiastico à me factum est dissimulauero. Hinc ciuile ius, inde ius naturale de me conqueritur. Sed quid? Ciuilia nunquam naturalia corrumpunt. Dicitur ergo mihi, immo non mihi, sed de me dicitur: Hæccine est Cellensis religio? hæccine est veritas? hæccine est fama? Ecce quomodo adulterium, immo incestum fouet: ecce quomodo carnem suam diligit, canones & Euangelium contemnit: ecce quomodo iniquitati patrocinatur. Non à vobis, sed à vestris, carissime pater, ista aduersum nos dicuntur. Vicem quidem mentiendo, & certè vera dicendo, reddere possem: sed infrænat linguam meam sanctissimæ reuerentiæ vestræ auctoritas, & conscientiæ meæ professionisque non rumpenda integritas. Victoriosissimo enim triumpho tripudiat aduersarius, si de castris patientiæ & humilitatis ad cuneum me prouocat impatientiæ & falsitatis. Tunc certè solùmmodo me superatū æstimo, cum irritatione quacumque terminos religionis transgredior. Audiant igitur, audiant obtrectatores mei. Carnem quidem meam diligo, sed post spiritum carnem diligo, sed secundùm Apostolum: carnem dili-

Amos. v. 19.

Esa. LVIII. 7. go, sed non supra modum. *Carnem tuam*, ait scriptura, *ne dispexeris* Beatus quoque Gregor. dicit: Sunt quidam qui diligunt, sed per affectum cognationis & carnis, quibus sacra eloquia non contradicunt. Et Apostolus, *Nemo vnquam carnem suam odio habuit.* Nos, inquiunt æmuli mei, diligendam carnem concedimus: sed non contra iustitiam; aduersatur autem prorsus iustitiæ adulterium siue incestus. Nihil verius. Sed ego incestum ignoro, matrimonium legitimè factum agnosco. Conuocaui namque seniores, quos coniunctim & separatim, publicè & priuatim diligentissimè examinaui, nec impedimentum coniugij aduertere ex verbis eorum potui. Testes quoque qui nunc proferuntur, alter est minus idoneus propter apparens odium, alter propter causam reticendam vsque ad suum locum. Non itaque Euangelii seu canonum contemptor iniquitatem patrocinandam suscepi, qui de lege Domini iota vnum aut vnum apicem pro temporis oportunitate volens non præteriui.

Ephes. V. 29.

a PRO PETRO DE TORNELLA.] Desponderat is sibi Havvidem, neptem Petri Cellensis. Quod matrimonium nonnulli, atque in his Hugo Archiepiscopus, quasi inter consanguineos initum improbabant: Petrus contra impedimentum conjugij nullum agnoscebat. Qua de re iterum hoc libro epist. XXI. & lib. IV. epist. XI.

EPISTOLA X.

Domino & patri carißimo a Thomæ venerabili Cantuariensi Archiepiscopo, Frater Petrus Abbas sancti Remigij ex toto corde deuotißimam salutem.

SOllicito reuoluens animo quam potiùs materiam assumam cum vobis scribere volo, vix occurrit, non deficiendo quid dicatur, sed reuerentia eius comprimente manum cui dicatur. Nihil enim dignum vestri animi fortitudine dicere possum, nihil addere constantissimæ tolerantiæ vestræ, nihil denique docere omnia à longè prospicientem, atque fines rerum & causarum futurarum plenissimè dimetientem: atque palearum aceruum vt quid anteponerem præsepio, cui adhæret bos adipe & pinguedine opulentissima satiatus & saginatus? Equidem hoc mihi ad ministerium aliquod impendendum in obsequio vestro non indignè reseruatum reperio, si muscas abigere possem vestram sanctitatem oblatratione inuidiosa pungere volentes, vel saltem interpretatione peruersa denigrare sinceritatem fidei vestræ insistentes. Planè muscæ istæ morientes, quæ in Ægypto abundant, & Pharonem regem Ægypti, tanquam virum muscarum circundant, Deo opitulante, non perdent suauitatem vnguenti. Seruabitur namque in diem sepulturæ Jesu, & prædicabitur in generatione & generationem, quod Archiepiscopus Cantuariensis murum se opponens pro domo Israël, vestigia sanctorum antiquorum imitatur, dum Christum in cruce nudum pendentem nudus sequitur. Quomodo ergo cum Abraham potero abigere easdem muscas contaminare volentes illibatum domini sacrificium, nisi sancto ventilabro de authenticis scripturis, quo vel feriantur, vel saltem effugentur? Dicunt enim, Non debet Archiepiscopus tam instanter a sua repetere à rege Angliæ, vt dimittat reconciliationis pacem pro amissa pecu-

ſa pecunia. Falluntur ſpecie veri, vel adulatione falſi. Qui ſpecie veri decipiuntur, inſtruendi ſunt: qui adulatione falſi, repellendi. Simplicitas enim reuocanda eſt, malitia prorſus abjicienda. Cæterùm penſandum eſt in omni tam contractu quàm actu, quid propter quid faciendum vel dimittendum ſit. Penſanda etiam ſunt tempora, & diuerſi ſtatus temporum, ſecundùm quos mutantur merita cauſarum. Nam in primitiua Eccleſia ſola patientia locum habuit, vt auferenti tunicam dimitteret & pallium. Alius enim erat, & alibi, id eſt, extra Eccleſiam, qui perſequebatur, alius & alibi, id eſt, intra Eccleſiam qui patiebatur. Modò verò iam adulta Eccleſia, non licet filiis Eccleſiæ quod aliquandolicuit inimicis. Decet enim matrem corrigere filium, ſicut decuit pupillam tolerare aduerſarium. Diſtinctus namque ſapphiris legitur venter ſponſi. & quemadmodum ante paſſionem ſuam Jeſus dixerat, *Qui non renunciaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*, & ſimilia: in paſſione dicit Apoſtolis, *Qui non habet gladium, vendat tunicam & emat.* Verba quidem bona, verba conſolatoria non immeritò exigeret cauſa iuſta in oculis Dei, in oculis autem inſipientiũ dubia & infirma: niſi virtus patientiæ omnem tranſcenderet conſolationé, & plus gauderetis de conſolatone, quàm malleus feriens proficeret de percuſſione. Ferrum ferro acuitur, & de malitia regis Angliæ virtus veſtra inuincibilis clariùs illuſtratur. Quò fortiùs premit torcular oliuam, eo profuſius oleum producit. Candelabrum ductile de auro puriſſimo non facit Beſeleel in tabernaculo Domini, niſi productis laminis contritione limæ & mallei. Nondum contritus eſt malleus vniuerſæ terræ: adhuc neceſſarius vt ſuppleat quæ deſunt paſſioni Chriſti in corpore veſtro. Sed quem moneo? quem exhortor? cui calcaria adhibeo? Sine dubio qui fræno indiget, qui paratus eſt plus ambulare quàm via extendatur, qui etiam metas velociter tranſcurrere nullis retardatur periculis. Procul enim odoratur bellum. exilium reputat patriam, quia omne ſolum forti patria eſt. Sine labore laborat, ſine fame eſurit, ſine dolore patitur, ſine amaritudine felle & abſinthio cibatur. Vir eſt in millibus vnus: cùm gigantes gemunt ſub aquis, ipſe ridet & irridet fortunam cum inuerſione rotæ ſuæ. Vale.

Luc. XIV. 33.
Luc. XXII. 16.

a THOMÆ CANTVAR.] Cùm adhuc exul eſſet in Gallia & de ipſius cum Henrico rege Angliæ reconciliatione tractaretur.

b SUA REPET. A R. ANGL.] Rex enim ablata reſtituere abnuebat. Mauricius Pariſienſis Epiſcopus Alexandro III. *Præterea requirebat D. Cantuarienſis partem ablatorum ſibi reſtitui: alteram verò partem in ſuſtentationem dimitti, donec veſtrum ſuper hoc & religioſorum virorum haberet conſilium. Inconueniens enim & ſibi valde damnoſum, & pernicioſum ſanctæ Eccleſiæ exemplum videretur, ſi ipſe omnia ablata, ſicut Rex Angliæ poſtulabat, penitus remitteret, cùm per eius abſentiam ædificia Cantuarienſis Eccleſiæ diruta eſſent, & ad poſſeſſiones diſſipatas tenue haberet refugium, & ipſe grauiſſimo alieni æris debito adſtrictus teneretur.* Ceterùm peruicit tandem, vt reſtituerentur. quod ipſemet teſtatur in epiſtola quam de reditu ſuo ſcripſit ad Alexandrum.

EPISTOLA XI.

Cariſsimo domino & patri Hugoni Senonenſi Archiepiſcopo, Frater Petrus humilis Abbas Cellenſis ſpiritum gratiæ & precum.

SI patientiam monemur pro contumeliis rependere, quid pro gratia niſi gratiam tum lege naturæ, tum præcepto ipſius gratiæ debemus reddere? Et ſi inimicos iubemur amare, amicis quid habemus facere? credo tanquam ipſam animam noſtram ſuſcipere. Certa verò perfecti amoris hæc eſt teſtificatio, ſi amicorum vtilitati omnis poſtponatur occaſio. Sic, ſic magiſter M. non obliuioſus factus beneficiorum veſtrorum, ne vobis materia ſcandali fieret, & iram regis veſtra ſublimitas perſentiret, tulit in ſe periculum inimicitiarum, & ab honore interim, donec iniquitas tranſiret aduerſarij, gratiâ veſtri ceſſauit. Foueat itaque pietas, quem ſic inuenit non ingratum alumnum experientia veſtra, & contemperet malitiam moleſtiarum, quia ſpem habet in protectione alarum veſtrarum. Teneriùs namque, immo ſecretiùs dicitur diligi, cui nihil carius fuit pace benefactoris ſui. Facite ipſi pacem, qui nec paci ſuæ pepercit propter veſtram pacem.

EPISTOLA XII.

Domino & patri cariſsimo Thomæ Cantuarienſi Archiepiſcopo & a Apoſtolicæ ſedis legato, Frater Petrus Cellenſis qualiſcumque miniſter, ſeipſum.

FActi ſumus ſicut conſolati in conſolatione ſanctitatis veſtræ tam affectuoſa, tam pia, tam plena dulcedine & caritate. Reddat vobis Spiritus paracletus conſolationem ſuam, quia reſpicere voluiſtis miſericorditer deſolationem noſtram. Suſcitauit ſiquidem corda noſtra & ſi non emortua, iam tamen elanguida, ſuſceptio litterarum veſtrarum. Dominis & amicis noſtris hanc veſtram dignationem & conſolationem oſtendimus, & in ſpe viua ex conſilio eorum fratrem noſtrum peregrinari ad vos deſtinauimus. Excipite illum: & quia vix in terra ſua habet, vbi caput reclinet, interim ſub vmbraculo veſtro militet, & ſtipendia ad nos condigna reportet. Confidimus equidem in bonitate Dei, & in liberalitate animi veſtri, quam iam prægustauimus, quia quamuis in baculo ſuo tranſeat mare veſtrum, tamen ſit rediturus in turmis multarum benedictionum. Diſcretione ſanctitatis veſtræ fratres noſtros & nuncios diſponendos committimus. Dominum quoque & confratrem in omni oratione & beneficio omnium veſtrorum vos annumeramus. Valete.

a APOST. SEDIS LEGAT] Legatus per vniuerſam Angliam, excepto Epiſcopatu Eboracenſi, creatus eſt VII. Idus Octobris anno M. C. LXVII. Poſt hunc igitur annum hæc ſcripta oportuit.

EPISTOLA XIII.

Domino suo & patri carißimo [a] Philippo Coloniensi Archiepiscopo Frater Petrus humilis Abbas sancti Remigij salutem cum omni deuotione.

FRequenter cum beato Remigio patrono vestræ sublimitati humiles porreximus preces, si quo modo animum sine culpa nostra, vt credimus, hactenus implacatum nobis ad misericordiam faciendam flectere possemus. Denique iterum atque iterum quanta humilitatis supplicatione potest tota congregatio nostra appellat, si qua sunt in vobis viscera misericordiæ, ne adhuc extenta in flagello nostro perseueret manus vestra. De clementia namque Dei indultum est, vt potestatem habeatis & bene facere & male nobis si vultis. Nolite obliuisci, quia limites, quos Dominus dominationi vestræ posuit, certi & finiti sunt in prædestinatione Dei. Vtimini ergo potestate vobis concessa semper ad bonum, nunquam ad malum; nam indubitanter vtriusque sequitur retributio æterna. Pro Iesu itaque amore, & per Christum Iesum contestamur vos, quatinus misereamini pauperum compeditorum, quibus nec ingredi, nec egredi licet, nisi sub manu & cum licentia pastoris. Boues sunt triturantes, nocte & die pro peccatis suis & totius mundi Dominum deprecantes. Ne obturetis ora eorum, subtrahendo alimoniam à prædecessoribus fideliter pro remissione peccatorum suorum eis concessam. Certè non erit famæ, & gloriæ vestræ augmentum, nec cumulus diuitiarum, nisi tantummodo peccatorum. Respondemus itaque pro [b] præbendis de Marna, de quibus mandastis, vt de manu nostra eximendo quibuslibet personis eas daremus, quod nullatenus in sæculum sæculi, id facturi sumus. Prouoluti etiam genibus vestris, ne id vlterius à nobis exigatis, exoramus. Valete.

[a] PHILIPPO COLON. ARCHIEP.] Hæc etiam epistola multo inferius collocanda erat. Nam Abbas S. Remigij erat Petrus, cùm hæc scriberet, & Philippum constat Coloniensem cathedram non iniisse ante annum M. C. LXVI.

[b] PRAEB. DE MARNA] Rectiùs MARSNA, vt lib. VIII. epist. XV. Sic enim in capitulis regum, quæ anno DCCCLI. edita feruntur, *quando tres fratres Hlotharius scilicet Hludovicus, & Karolus secus municipium Treiectum penes locum, qui dicitur Marsna iterum conuenerunt*, & in Fragmento Gallici scriptoris apud Pithœum de Gisleberto: *Recepit itaque Traiectum, Iuppilam, Haristallum, Marsnam, Littam, Capræ montem, quæ à defunctis derelicta vacabant.* Ex his patet Marsnam locum fuisse Traiecto vicinum. quod verum est. Nam tribus fere passuum millibus distat, & Maersena vocitatur. De præbendis autem Marsnensibus S. Remigij monasterio attributis, & in vsus monasticos conuersis, iterum aget epistola supra scripta.

EPISTOLA XIV.

Venerabili Domino & patri carißimo [a] Henrico Remensium Archiepiscopo Frater Petrus humilis Abbas sancti Remigij seipsum deuotißimè.

CUm semper præsentia vestra nobis & toti prouinciæ Remensi necessaria sit, quia nunc solitò increuerunt & intumescunt tribulationes, quæ circumdederunt nos, omnino postulantes rogamus ne moram faciatis redire ad nos. In absentia enim vestra cornua sibi assumunt inimici vestri & nostri, adeo vt non sit pax ingredienti vel egredienti. Indifferenter

ingrediuntur rapere, vastare, & deuorare omnia, in quibus manus injicere possunt. Monacho, clerico, laico, pauperi, viduæ, nullique conditionis miseriæ parcunt. Placeat igitur, pater amantissime, sollicitudini vestræ inclinare animam necessitatibus & angustiis terræ vestræ, quæ clamat ad vos & post vos.

a HENRICO REM. ARCHIEP.] Qui regis frater & Episcopus Bellouacensis, epist xxiv Frater enim fuit Ludouici Iunioris. Sed ad Remensem cathedram translatus est à Bellouacensi. Quare hîc quoque præposterus est ordo epistolarum.

EPISTOLA XV.

Domino suo carissimo & præcordiali [a] Ioanni Episcopo sancti Maclovii & Mag. presbytero, id quod est & potest.

CAritas patiens, quod mirum dictu est, pene ad impatientiam me impellit. Vidi nuncium vestrum litteris vacuum. Quid hoc est? Est-ne tanta penes vos chartarum caritas, an sic vestra abbreuiata est charitas? Quæ tam importuni silentii causa? quæ ratio tam mutæ & silentis dilectionis? Est-ne inquam in Britannia consecutiuum, vt vbi sterilitas panis, sequatur & defectio cordis? Et panis quidem inopiam audiebam, sed famem ex hoc virtutum succedere non credideram. Certè farina & lecythus olei apud Sareptenam, ex quo Helias noster Dominus Maclouiensis de his gustauit, non defecit. Certè non defluit amor noster, sed influit, atque effluit. Et Episcopum quidem excusat instantia laborum, sollicitudo Ecclesiarum, compassio afflictorum, reconciliatio diffidentium. Clericum quid vetat scribere, quid impedit amicales litteras componere? Desidia? sed hanc studium excludit. Insipientia? sed est ei litterarum peritia multa. Ignorantia nuncii venientis? sed mihi nudam salutationem detulit. Festinatio properantis? sed plura sigilla pluribus attulit. Restat igitur condemnanda in amicis negligentia. Quia igitur oleum non misistis, aculeum sumitis: & ideo pungi meruistis, quia vngere noluistis. Valete. Si valetis, bene est nobis.

a IOANNI EPISC. S. MACLOVII] Ordinis Cisterciensis monacho. Hunc Maclouienses vt Sanctum venerantur, inditoque à clathris ferreis qui tumulum eius ambiunt, cognomine, S. Ioannem de Craticula vocant. Extat eius nomine ad D. Bernardum epistola inter epistolas Nicolai Clareuallensis, in qua *Fr. Ioannes Episcopus Aletensis* inscribitur, hoc est S. Maclovii.

EPISTOLA XVI.

Domino & patri carissimo, Ioanni Episcopo sancti Maclouii Frater Petrus Cellensis indignus Abbas cum Apostolo in labore & ærumna.

ETiam in amaritudinibus nostris congratulatur anima mea: quanto-magis in consideratione gloriosæ remunerationis? Reminiscor siquidem, quia iusti in paucis vexati, in multis bene disponentur, & quia reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum: atque ideo non vana est expectatio, vbi tam certa, tam grata, tam larga speratur remuneratio. Certa, propter veritatem promittentis: grata, propter consummationem

desideriorium recipientis: larga, propter exuberantiam bonorum cœlestium in communicatione divinitatis. Hæc reposita est in sinu nostro, hæc inter vbera commoratur, hac quælibet insipida condiuntur, & gustui nostro commodissimè aptantur. O animæ meæ dulcedo, quid putatis Dominum non attendere miserias compeditorum suorum? non librare in statera æternorum iudiciorum pœnas filiorum? *Nonne*, inquit, *hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?* Miror vos scripsisse destitutum patrocinio sanctissimi [a] patris nostri Bernardi, cùm sancta eius anima nexibus expedita mortalitatis non charitatis, corruptionis non afflictionis, necessitatis non voluntatis, liberiùs aures nunc appellet piissimi conditoris pro necessitatibus populi sui. Non mihi contingat de gratia ipsius diffidere, de orationibus eius desperare. Nimio vobiscum loquendi tantus desiderio vix finem facio. Quem enim sine fine diligo, nunquam satis ei scribere, nunquam satis loqui valeo. Conuentus noster vester est populus, noster populus vester est, anima mea vêstra est. Vtinam viderem vos antequam transiretis ad montes illos, vbi tot sunt, sicut audiuimus, pericula. Valete.

Deut. XXXII. 34.

[a] P. N. BERNARDI] Pertinent hæc ad annum M. C. LIII. in quem incidit mors S. Bernardi.

EPISTOLA XVII.

Domino & patri carissimo Ioanni Episcopo S. Maclovii, Frater Petrus Cellensis humilis Abbas salutem.

NVllius ponderis esse in vera dilectione pomposa & vacua verba, nouit qui charitatis medullam vel semel degustauit. Vanum certè & abjiciendæ simulationis reputo, replicare quotidie elementa amoris, ex quo fideliter & firmiter inhæresit radicibus cordis. Metuentis quoque aut diffidentis est, semel natos amores sermonibus velle renouare, quasi vetustas temporis soleat veros affectus antiquare. Non est imaginis Dei ab inceptis deficere. Non est virtutis vacillare, non est solij gloriæ Dei in diuersum se vertere. An non anima ad imaginem Dei, an non charitas virtus Dei? an non pura conscientia thronus Dei & sedes diuinæ majestatis? Vt ergo filius, qui est imago patris, quæ creauit semel, semper gubernat & regit: vtque virtus Altissimi quæ operatur confirmat & perficit, ac denique incommutabiliter manet incommutabilis Dei sessio æternitatis: sic radicata charitas & fundata de corde puro & conscientia bona & fide non ficta, ignorat occasum, corruptionem abominatur, mortem in æternum non gustat. Hæc interno coagulo suo coniunxit nostros adinuicem affectus. hæc inter nos mediatrix, vnico amore dulciter, fortiter, & sapienter animas nostras conglutinauit. Hæc in me vestrum tenaciter amorem effudit, & ad vos non dissimiliter meipsum totum diffundendo contulit. Ad vnicum itaque & specialem amicum singulari spe & vnica rogo accedat vestra sanctitas. Non diffidat suum esse, cuius veraciter affirmat se esse. Nisi autem iusta occasione inuenta ad nos veneritis, satis de integritate amoris nostri diminuetis. Valete.

EPISTOLA XVIII.

Domino & patri suo carissimo Ioanni Episcopo S. Maclouij, Frater Petrus humilis Abbas Cellensis quicquid est & potest.

MIramur plurimùm tanto nos tempore insalutatos à vestra paternitate quasi neglectos fuisse. Non credimus ex negligentia, sed fortè ex ineuitabili occupationum vestrarum pondere sic oppressum siluisse. Clamamus tandem post vos. Volumus enim suscitare compassionem in vobis passionibns nostris. Neque enim superbè est ab amicis celandum forte subrepens infortunium, nec contumaciter aut inuerecundè petendum necessarium suffragium. Præcauendum vtrumque, sed maximè alterum. Vitium vtrumque, sed alterum patienti grauius, alterum roganti ignobilius. Malum namque absconditum vrget acriùs, indecenter prolatum nocet apertiùs. Exoritur aliud à nobilitate naturæ, aliud à necessitatis propagine. Semper enim natura suis est contenta limitibus: necessitas verò nullis reprimitur legibus. De ventre igitur necessitatis primogenita importunitas exorta, cùm sit molestissima, quia manus eius contra omnes & manus omnium contra eam, amicorum nunquam fores cum tædio pulsare, nunquam aures debet aggrauare. Quamobrem propensata deliberatione apud meipsum decerno potiùs quantiscumque malorum confodi jaculis, quàm quieta carorum silentia interrumpere congestis clamoribus & lacrymis. Suggerere tamen eis, quorum fides certa, amicitia indubitata est, non recuso tam dolores nostros quàm necessitates, vt & satisfaciam propriæ conscientiæ propter compendiosam insinuationem, & non lædam amicum propter contemperatam inordinationem. Vtrumque siquidem suggerens operatur, & necessitatē non tacet, & amicitiæ leges retinet. Nam amicum vel non habet vel habere se non credit, qui fortunā suam quamcūque dubitat aperire, aut instat tanquā ab inuito aliquid extorquere. Amicus nempe tam omniū consiliorū dicitur esse conscius, quàm coadiutor in omnibus voluntarius. Nolo igitur aures vestras implere vastissimis querimoniis: quia stultum est verbis velle explicare, vbi videtur res fidem dictorum excedere. Hæc idcirco diximus, quia nobilis [a] beati Aigulfi Ecclesia cum omnibus appendiciis suis prorsus ita combusta est, vt nihil præter libros & sanctorum reliquias ab incendio seruaretur. Præterea & domos quamplures in cineres redegit, vt sic appareat in oculis nostris tanquam gallina, depilata, nec pennas habens quibus pullos suos protegat, nec cibos quibus alat. Non aliquid aliud exigimus à vobis, nisi compassionem; orationem, & consilium. Necesse est autem qui non habet vbi caput reclinet, Aigulfum peregrinari apud amicos & vicinos, & rogare quod solebat rogatus & etiam non rogatus præbere. Si venerit ad partes vestras, suscipite illum, tanquam illum. Nostis enim quis sit, & quo honore dignus sit. Ad Episcopum Carnotensem super hoc scribite, & ad alios quibus visum fuerit. Valete.

a B. AIGVLFI ECCLESIA] Sub oppido Pruuino in Senonum diœcesi, à Theobaldo

Tricassium Comite prouentibus aucta, & accitis è Cellensi cœnobio monachis addicta sub annum Christi M. XLVIII. Hinc *Prior S. Aigulfi* lib. II. epist. XI. Hoc Prioratu fortuitis flammis deformato, missæ sunt pro illorum temporum more in varias oras S. Aigulfi reliquiæ ad stipem pro Ecclesiæ restauratione corrogandam. ea enim est Aigulfi peregrinatio, quam designat iterum lib. IV. epist. V.

EPISTOLA XIX.

Domino & patri suo carissimo Ioanni Dei gratia Episcopo sancti Maclovij, frater Petrus humilis Abbas Cellensis quicquid est & potest.

VAlet Dominus meus? viuit ne? Vt credo, aut est alteratus Episcopus S. Maclouii, aut alter à meo est substitutus. Si alter est, mirari, sed non dolere desino, tacuisse qui loqui non poterat. Nam surrexit nouus rex, qui non nouerat Joseph. Si alteratus, nollem tantam fuisse alterationem, quæ pene accedit vsque ad alienationem. Alienum ab amico equidem est, posse dissimulare æquè & simulare. Non simulat amicus propter veritatem, non dissimulat, sed propter respirantem ardorem. Non simulat, quia sine adulatione: non dissimulat, quia efficacissimæ naturæ existens, sepulcrum reputat latibulum, & non apparere existimat non esse. Non simulat, quia nescit: non dissimulat, quia non potest. Hoc ignorat, illud non potest. Quid enim non nouit sapientia? quid non potest charitas? Quodcumque est, scire nouit sapientia: quodcumque est posse, potest charitas. Non est scire, scire adulari: non posse, posse obliuisci. O amice & domine carissime! Obliuioni an negligentiæ vestræ objiciam quod abstinuistis tam à visitatione, quàm à salutatione amicorum vestrorum vltra tempus & modum? Est ne obliuio? Si est, digna est morte, digna exilio, quæ diadema tulit de capite Episcopi, quæ de pectore rationale sustulit. Obliuio delet & quod præcipuum est in honore, & quod fortissimum est in robore, id est, sapientiam & memoriam. Rea ergo crimine tantæ majestatis capite plectatur, & non memoretur vltra. Negligentia quid? Non sit dissimilis in pœna, quæ præcessit in culpa. Talis etenim soboles tali de matre nascitur, ex negligentia scilicet obliuio. Doleo, pater, excessum memoriæ vestræ iam per biennium suspensæ, decessum quoque amicitiæ quatriduanæ multo tempore quasi sepultæ. Nuncium saltem suæ salutis, si viuit, mittere debuit amicitia, cuius naturæ est semper odisse absentiam & appetere amicorum præsentiam. Fortè occupata est; sed non est grata quæ semper est occupata. Mansio est, immo possessio, non occupatio, quæ iugiter retinet. Quis ergo ita præoccupauit, quinimmo possedit amicitiam, ne libertate, ne ingenuitate sua vtens radios suos ad nos vsque expanderet ab annis prioribus? Suntne montes interiacentes? Est ne mare interiacens? Est ne chaos magnum firmatum inter nos & vos, vt hi qui volunt hinc transire non possint, neque inde huc transmeare? Sed charitas omnem altitudinem exuperat, sed aquæ multæ non possunt extinguere charitatem: sed non est qui se abscondat à calore eius, sed attingit vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. In Episcopo nostro, immo sancto & Dei famulo quis te, ô dilectio, debilitauit? quis obumbrauit? quis

hebetauit? quis commutauit? In aliis quidem non ignoro superueniente iniquitate virtutem tuam debilitari, obliuione lucem tuam obumbrari, negligentiâ acumen tuum hebetari, totam substantiam posse odio commutari. Sed in sancto quæ iniquitas? in studioso quæ obliuio? in viro forti quæ negligentia? in pleno charitate quod odium? Si quando enim tepescit, si quando flaccescit, si quando hebescit in sancto charitas, ea quæ extrinsecus sunt accusanda, non quæ intrinsecus. Obstacula enim opposita mentiuntur veritatem superpositæ lucis, caloris & aciei. Oppone gladio ancipiti durissimum ferrum vel lapidem, retrocedit vis impenetrabilis. Mutum spissum oppone igni, tardiùs calefacit. Candelæ accensæ suppone modium, in luce non gaudebit. Non est proinde putandum non lucere candelam, non ardere ignem, non secare gladium, sed contrariis obstaculis imputandum. Sic sanctorum virtutes à radice sua non euanescunt, sed plerunque propter sabbatum Judæorum conticescunt. Aromata enim sua interim & in secreto distillant & repensant, vt cùm dies opportunitatis illuxerit diluculo in effectum desiderati operis prorumpant. Æquè tamen repensatur & desiderium ardens in otij quiete, & opus feruens in actione. Acceptat namque Deus opus propter affectum, non affectum propter opus. Magnus, immo longus nobis est iste dies sabbati, cujus ferias non feriales vel solennes, sed ferales & olentes reputamus. Negligentia siquidem male olet, diligentia semper bene redolet. Iners Iudaizantium pigritia non diligit sabbatum quia sanctum, sed quia otiosum. *Iesus verò stabat in die magno festiuitatis & clamabat, Si quis*
Ioan. VII. 37. *sitit, veniat ad me & bibat.* Verè magnus est dies festiuitatis. Magnum habet clamorem caritas vestra, iam iam loquatur, immo veniat, immo & accurrat. Desiderat vos anima mea: desiderant vos amici vestri. Ostendite faciem vestram, sonet vox in auribus. Episcopos diuites multos habemus, pauperem Episcopum quærimus, qui non habeat vbi caput reclinet. Adhuc penes nos reclinatorium non aureum, sed luteum, in quo aliquando quieuistis, habemus. Et de his hactenus.

EPISTOLA XX.

Domino suo & patri carissimo Ioanni Episcopo sancti Maclovij, frater Petrus Cellensis qualiscumque minister salutem quæ est in Christo Iesu.

SPes quæ differtur affligit animam. Verus amor in patientia sui desiderij quandoque non irascitur commendabiliter superari. Nihil enim pene aliud est in vita hominum, quod quadam arte mitigari non possit. Spes itaque aduentus vestri nuntiati quantò vberiùs amicum lætificauit, tantò ampliùs ex mora dilationis hactenus affligit. Æstuat siquidem animus in reuolutione fortuitorum casuum, nunc hoc, nunc illud reformidans contrarium subitò accidisse. Quid plura? Cogitatio præterit, & cogitatio aduenit: morarum verò dubitatio nec ad punctum animo recedit. Alia inquit, iam iam venit; alia, fortè non valet. Ista incommoda temporis replicat, illa intolerabile negotiorum pondus anxia suspirat. Ecce quanta caligo,

caligo, quanta suspitionum tumultuatio. Vbi veritas? cuiusnam supradictarum cogitationum verior sententia? An forsan error est, vbi latet quod verum est, & non sententia? Sed adhuc sub judice lis est. Ex multis enim ambiguitatibus, aut vix, aut nunquam certum aliquid sine doctoris demonstratione elicitur. Renunciate ergo amicis diuinæ circa vos miserationis operam; vt omnimodè soluto dubitationis vinculo, indubitanter aut viam sinistram compassionis, aut dexteram apprehendamus congratulationis. Satis enim injuriosè deturpatur nobilis animus, si se non præparat mutuis obuiare beneficiis saltem æquis passibus. Turpe etiam æstimo, non omnimodo cauere superari beneficio. Vnicum quid & singulare natura, siue creator naturæ, tanquam speciale priuilegium imagini suæ hoc impressit, quatinus commodius & præstantius haberet stricta æquitatis ratione dare quàm accipere. Hanc vobis formam nec rubigo exilij, nec paupertatis tinea excussit. Ex hac prodiit, quòd magna pro paruis, pro vilibus cariora magnificè rependistis: quinimmo solenne donum absque præcedentis comparatione obsequij misistis. Species quidem doni cariùs æstimanda: sed affectio donatoris potiùs incomparabiliter est compensanda. Quicquid namque aliud datur, in comparatione sublimis animi vilipenditur. Valete.

EPISTOLA XXI.

Domino & patri suo carissimo [a] *Theobaldo Parisiensi Episcopo frater Petrus Cellensis humillimus salutem.*

QVi transuadari non potest fluuius occursantium causarum, tam ab executione mandati vestri me inhibet, quàm ab impletione desiderij nostri. Sermones enim de aduentu Redemptoris vt componerem vobis, id mandato acceperam: sed malitiæ sollicitudinis suæ etiam raritatem lucis dies præsens adjunxit. Breues enim sunt dies isti ad lucendum, grandes & graues ad occupandum: ita vt non sufficiat diei malitia sua. Nouit prudentia vestra, non concurrere quietem contemplationis & distensionem mentis per occupationes sæculi. Coangustatum est pallium, vtrumque operire, immo vtrumque operari non valet. Quamuis enim in fronte duos quis habeat oculos, tamen ab vno eos officio disiungere non valet, vt altero cœlum, altero contueatur terram: quantominus vnam rationis & ingenii aciem simul ad tam diuersa porrigere poterit, vt eadem mente cælestium mysterialiter & terrenorum causas discutiat? Sic domine, sic pater carissime, saltem nisi clausero, ne dicam si eruero oculum, qui me scandalizat (scandalum enim est mundus quærentibus Dominum) reuelata facie gloriam Domini, siue faciem Moysi splendidam non contemplabor. Quale verò aut quàm credibile est ejus testimonium, qui nec visa, nec audita loquitur? immo refellendus & repellendus tanquam somnia narrans, qui cæcus & manu temptans sicut talpa, non de scripturarum contemplatione asserit quæ dicit, sed idola cogitationum & phantasmatum Num. suorum in templo Dei audet statuere. *Non est*, inquit propheta, *idolum* XXIII. 21.

in Iſraël; quia qui in lege Domini die ac nocte meditatur, & legis veſtigia ſtricto pede obſeruat, non diuinationes cordis, ſed mentem legis quando ſcribit interpretatur. Hæc ad excuſandam non meam inertiam, ſed oppreſſam miſeriam prælibaverim. De his quæ circa me ſunt credere Magiſtro debetis. Ipſe verò narrabit de commotione iræ Comitis, quam nobis ſuſcitauit latro ille potiùs Barrabas quàm Abbas, ſiue de aliis. Tres ſermones de aduentu Domini, & vnum de natiuitate orditus ſum vobis. Valete.

a THEOBALDO EPIS. PARISIENI] Qui Prior antea S. Martini, ordinis Cluniacenſis. Huic ſermones Petrus noſter componebat quomodo Saluianus Presbyter homilias Epiſcopis multas feciſſe dicitur à Gennadio.

EPISTOLA. XXII.

Domino & patri ſuo cariſſimo a *Alano Autioſiodorenſi Epiſcopo frater Petrus indignus Abbas Cellenſis ſalutem.*

VErum eſt quia caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt. Scio, nec de ignorantia excuſor. Ambigo tamẽ, virtus pietatis in vna eadéque cauſa cum affectu carnis concurrens, vtrum æquè ponderet vel præponderet ad meritum. Sine merito namque eſt ſola carnis affectio, aliquando tamen cùm exuberat, oneratur merito, ſed vtique malo. Sequax denique cùm fuerit pietatis, honoratur merito, ſed bono. Vbi autem præuia, tunc in ambiguum replicatur ſententia. Semitas cordis mei ad plenum inueſtigare obſtante varietatum caligine nequeo, quantominus apprehendere? Sic adſtans turba phantaſmatum cordis mei audit in interioribus, ſic refert foris ſenſibus rem vt eſt exquirentibus. Adquid hæc quaſi parabola, vel potiùs ænigma? vt his qui foris ſunt, & de his quæ intus ſunt judicant, ſatisfaciam: neptis noſtræ cauſam non affectu ſolo carnis me fouere, ſed in ſpiritu veræ pietatis & juſtitiæ. Abſit à ſenſu meo, immo à veſtro, propter carnalem ſupradictæ neptis copulam, meam æternis condemnare ignibus animam. Quod procul dubio facerem, ſi matrimonium illegitimum defenderem. O Domine, & ſemper pater, quando autem volueritis, amice cariſſime, quâ aſcendit ſpiritus ille infidelitatis ad ſanctam animæ religioſæ ſedem, vt fidem duobus inhoneſtiſſimæ vitæ & famæ haberetis, & de amici expreſſa vobis veritate hæſitaretis? quæ ſpes amicitiæ in me potuit ſubſiſtere, cùm mihi non crederetis, & contra me teſtes falſiſſimos reciperetis? Planè contra veritatem, quam retinere me jam in aure perſuaſeram, eorum recepiſtis verbum, certè qui pro vino venderent juſtum, & pro buccella venderent ſi haberent primogenita? Sic læſiſtis amicum? Sed dicitis, Non eſt amicus, qui obſtitit in via veritatis. Planè, inquam; ita eſt vt dicitis. Sed vbi eſt veritas? In numero? Plures enim fuerunt. In ebrioſis & impudicis? Tales ſiquidem ſunt in conductis gratiâ, pretio, & timore. Ita eſſe, & ſi modò non affirmo, ſaltem præſumptione maxima in hoc credere attrahor. Peſſimus inimicus & aduerſarius eſt nepti & marito eius auunculus, qui equitaturis ſuis & ſumptibus fortè illum deduxit. Archiepiſcopus Abbati, vt Canonicos mitteret ſcripſit: rebelles & ino-

bedientes ſerò præcedenti Abbati ad tempus reconciliauit, donec fieret iniquitas. Eſt ne hîc veritas, vel ſaltem ſpecies veritatis? Fitne tædioſa vobis hæc noſtra relatio? Certè vt ſaluo gratiæ veſtræ reſiduo dicam, tædioſiùs in ſententiam proceſſiſtis. Dilationem cur negaſtis? Quæ lex, quis canon hoc docuit, vt vel vna dilatio in hoc articulo negaretur? Ne dicatis, quòd eam habuerim: quia ante à vobis nec petij, nec impetraui. Prolati namque in judicio veſtro, ita vt ſupputatio matrimonij fieret, nunquam fuerant. Exceſſiſtis, domine, exceſſiſtis. Preſumptuoſus nimirum in hoc videor, quòd ſic ad vnguem Epiſcopum Abbas, dominum ſeruus de viis ſuis redarguere, immo ab eo ei illatas injurias referre præſumo. Non facerem hoc, niſi auroram reſurgentis amicitiæ per conceſſam & recognitam in literis veſtris culpam aſpicerem. Nunquam petenti venia deneganda, nunquam pœnitenti culpa imputanda. Satis eſt. Mittite gladium in vaginam. Valete.

a ALANO AVTISIOD. EPISCOP.] Flandro Inſulenſi, ordinis item Ciſtercienſis. Hic Aripatorij antea monaſterij primus Abbas fuerat in agro Tricaſſino. Inde ad Cathedram Autiſiodorenſem prouectus cùm fuiſſet, poſt aliquot annos ſponte abdicauit, & ad clauſtrum rediit Clareuallenſe, vbi ſitus eſt.

EPISTOLA XXIII.

Domino & patri ſuo cariſſimo a Eskilo Lundenſi Archiepiſcopo frater Petrus Cellenſis Abbas omne bonum à domino Deo.

DE ſuperabundanti bonorum cæleſtium gratia eatenus tam vultus quàm manus veſtræ reſudant, vt niſi verecundia his temporibus ab humana regione ſe ſubduxiſſet, ſuffunderentur maximo rubore noti & amici veſtri in benedictionum veſtrarum largitione. Equidem malim dicere in dando vos pluere quàm ſeminare. Nam qui ſeminat primùm in ſpe percipiendi fructus ſeminat, deinde non fundit, ſed ſpargit. Poſtremò non niſi cultæ terre ſemen ſuum credit. Horum nihil imitatur pluuia: ſed ſeipſam vt ſic dicam perdit in terræ viſceribus, vt poſtea reſurgens cum maxima frugum prole afferat fructum triceſimum, ſexageſimum, & centeſimum. Aliud rurſum charitatis indicium in pluuia reperio: quia ſine delectu rigat fœcunda & infœcunda, fertilem agrum & ſterilem, granum electum & germen reprobum. Eſt ne virtutis, an vitij, hæc bonitatis & beneficiorum prodigalitas? Sed hoc Dei, nec aliud in eo inuenitur vitium, niſi, quòd benignus ad ingratum, largus ad auarum, pius ad impium exiſtit. Iſta ſua vitia comparant manſuetiſſimo innumera conuicia. Aliquando moti ſunt pedes noſtri mitiſſimi Dauid, quia eruperat pluuia manſuetiſſimi Dei ſuper malos & iniuſtos, ita vt diceret, *ſine cauſa iuſtificaui cor* Pſal.
meum, & laui inter innocentes manus meas. Exciderat à mente quod in li- LXXII.
bro Sapientiæ dicitur. *Tu autem Deus noſter ſuauis & verus es & ſapiens,* 13.
patiens & in miſericordia diſponens omnia. Etenim ſi peccauerimus, tui ſumus, Sap.XV.
ſcientes magnitudinem tuam. Et ſi non peccauerimus, ſcimus quoniam apud 1.
te ſumus computati. Ecce cuius imitator reprehenditur, qui de bonitate, Eccleſ.
ſiue largitate redarguitur. An non Eccleſiaſtes in concione ſua proprio VI.

decreto & ſententia, hoc malum æſtimat ſub ſole, vt cui dedit Deus diuitias & ſubſtantiam & honorem, non habeat in eis poteſtatem, ſed extraneus illas rapiat? Ad quid hæc vobis verborum congeries? Vt ignis perpetuus de ſancto altari cordis veſtri non deficiat: ſed hac congerie magis ac magis conualeſcat, donec holocauſtum veſtrum pingue in nebula, in qua habitat Deus ſuſcipiatur, & à cineribus omnium ſuperfluitatum facies altaris eiuſdem expietur. Oſtiolum per quod aditus ad ſancta ſanctorum patet, de lignis eſt oliuarum; quia proculdubiò iuxta ſacræ fidei tenorem non ei negabitur ſanctorum ingreſſus, qui ab operibus miſericordiæ non fuerit alienus. Suppreſſo pudore in auribus domini mei id perſuaſerim, non mea tamen præſumptione, ſed alterius perſuaſione. Nequaquam tamen difficilis ad perſuadendum extiti, faciei veſtræ, ſermonis, & totius geſtus inſignia penes me retinens: nec me in humilitate ſimilem repeiſſe de filiis hominum conjiciens. Non igitur ei ſcribere vereor, quem niſi malis & ſuperbis verendum non reor. Et de his hactenus. Ceterùm culpari non debet ſeruus de contemptu mandati, cuius mens & voluntas nulla negligentia reuocatur ab impletione voluntatis domini. Ex veſtra dignatione in mandato ab anno præterito accepi, quatenus Carthuſienſes fratres expeterem, & de maturando negotio veſtro eos commonefacerem. Erat autem negotium, ſicut ſcitis, quatinus ad vos mitteretur frater Rogerius, ad locum ordini illorum in partibus veſtris perquirendum & præparandum. Diſpoſuerat namque in animo veſtro plena & perfecta charitatis effuſio, noua ſeminaria de omni genere ſacrorum ordinum ſeminare prouinciam vobis à Deo commiſſam, vt exinde fructus, qui permanent in æternum, ſuſciperetis; & manipulos iuſtitiæ de laboribus eorum ad æterna tabernacula reportaretis. Jam non ſolùm in herbam, ſed in ſpicas Ciſtercienſis ſiue Clareuallis ordo ibi multiplicatione fratrum excreuit: nihilominus & religio Præmonſtratenſis. Quia igitur guſtauit & vidit prudentia veſtra, quod bona ſit negotiatio iſta, ad vlteriora manum porrexiſtis, & de illo ordine, qui quaſi Cherubin, ſiue Seraphin, immediatè reſidenti agno, qui habet oculos ſeptem & cornua ſeptem, in throno gratiæ accedunt, gazas veſtras exornare voluiſtis. Ecce factum eſt vt imperaſtis. Adquieuit ſanctus Carthuſienſium fratrum conuentus iuſtis petitionibus veſtris. Equidem res impetratu difficilis, ſed quis vobis negaret, quod fortè Spiritus Sanctus in ſancto templo ſuo ſuggerebat? Certè nec illi, nec nos diffidimus, ſeruum ſuum fideliſſimum & amicum Domini vos poſſidere, cuius famam & opera tam præclariſſima reclamat mundus. Quod cœpiſtis tam ſanctè, tam auidè, tamque quodammodo intemperanter præ deſiderio animæ, ſic effectui mancipate, ut melior ſit finis orationis, quàm principium. Valete.

a ESKILO LVNDENSI ARCHIEP.] Eſquilius dicitur lib. VIII. epiſt. XX. ſed Eskilium etiam legimus in epiſtola Bernardi ad eundem ſcripta numero CCCXIV. Hic cùm ex Vrbe in Daniam rediret, captus ſpoliatuſque fuit in Germania. Quæ res dum iniuriam miſſis ad Fridericum Imp. legatis, acriùs perſequitur Hadrianus IV. Pontifex, cui Eskilius priuato etiam nomine carus erat, exacerbatis hinc inde animis, anſam præbuit

ſchiſmati quod inter eos erupit, vt docet Radeuicus lib. I. de geſtis Friderici cap. VIII. & ſequentibus. Sed apud Radeuicum *Londonenſis* vitiosè ſcriptum eſt, fœdiùs etiam apud Innocentium III. epiſtola CCCXXI. *Lugduuenſis* pro *Lundenſis*. Eſt autem Lundenſis ciuitas Daniæ Metropolis.

EPISTOLA XXIV.

Domino & patri ſuo cariſſimo [a] Henrico Dei gratia Epiſcopo Beluacenſi, Frater Petrus Cellenſis Abbas ſalutem.

PLus ſatis egena eſt beneficiorum recordatio, cuius titulus non inſcribitur ſaltem verbotenus gratiarum actio. Proinde ſtylo ferreo in vngue adamantino profundæ memoriæ mandaui manipulos liberalitatis veſtræ, vt nulla capitis vertigine vacillare, nullo temporalis reuolutionis diluuio abſorberi, nulla denique obliuionis rubigine valeant obfuſcari. Clarum, nouum, & recens penes me retineo ſemper beneficium acceptum. Quo animo gratioſus cùm acciperem ferebar in dati & dantis deuotionem, eo in illa ſeneſcentis gloriæ defæcatione mutato, robuſtiùs præparor ad obſequium, veriùs eliqueſco in amorem benefactoris totum animi balſamum. Superaccelſit dono veſtro vultus hilaris, animus gratus, modus honeſtus. Et manus quidem larga in beneficium totam ſe expandit, ſed voluntas in circunſtantiis doni ſe ſupermenſurauit. Quid enim fuit conuocare diœceſaneos Abbates & Priores? Quid iterum indicij amoris expreſſit tam benigna perſonæ & negotij noſtri commendatio? Quis non eſt admiratus tam deſpectam perſonam à fratre regis ſic honorari? ab Epiſcopo Beluacenſi ſic amplecti? à tanto homine tantillum monachum ſic nominari? Non ſuſtinui quæ de me ſupra efferebantur, præ ruboris verecundia: immo pro veritatis conſcientia, quæ admonebat me non eſſe illum de quo talia dicebantur, fugi, receſſi, ſed non longè, quia majora pati cogebar inſtanti neceſſitate. Neceſſitate reuera pallium erubeſcentiæ rejeci, cùm amicorum fores vt acciperem intraui. Certè accepi à multis multa, ſed à nullo tanta, quanta à domino meo. Vicit notos, vicit alios amicos, vicit omnes vicinos & ſumma doni, & modus donandi. Non ſum locutus, ſed quia veni, optimè receſſi locatus. Non enim beneficium rogando, ſed veniendo conſecutus ſum. Præuenit ſpondens lingua rogantis linguam. Pepercit regia nobilitas teneritudini frontis citò ſe in ruborem verecundiæ conſpergentis. Hæc omnia beneficia tua, domine, ſignata ſunt in theſauris meis. Quid ergo retribuam domino meo pro omnibus his quæ mihi tribuit? meipſum ſine dubio, non contra legem me liberum in ſeruitutem diſtrahendo, ſed ſeruum amicitiæ tuæ in libertatem vendicando. Potius enim libertate iſta gaudeo, ſi ſeruus tuus ſum munere amicali, quàm libertate qua ſum alienus ab officio ſeruiendi tibi. Valete.

[a] HENRICO EPISC. BELVAC.] Fratri regis, de quo dictum epiſt. XIV. monachus fuerat Clareuallenſis. Monacho itaque, nondum Epiſcopo, ſcribit Nicolaus Clareuall. Epiſt. I. & XXXIX. Inde verò ad cathredram Bellouacenſem prouectus eſt anno, vt Siberti ſupplementum notat, M. CXLIX. Extat Henrici ipſius ad Petrum Cluniacenſem expoſtulatoria, in qua de eo tanquam huius dignitatis conciliatore conqueritur.

EPISTOLA XXV.

Domino & patri cariſsimo [a] Balduino Dei gratia Nouiomenſi Epiſcopo, Frater Petrus Abbas Cellenſis non auferre ſal fœderis Dei ſui ab omni ſacrificio.

Pſal. xciii. 3. SCriptum eſt, *honor regis iudicium diligit.* Angeli autem Dei in cœlo ſicut ſunt miniſtri diuinæ voluntatis, ut fiat ſicut in cœlo & in terra, ſic æquiſſimi moderatores ſunt diuini honoris, vt vtrumque pedem regis ſui, miſericordiæ ſcilicet & iuſtitiæ, ſic veſtiant cum digno honore, ne altero neglecto vocetur palatium domus diſcalciati. Iam pene in terra noſtra conqueritur iuſtitia aduerſus miſericordiam, dum agrum iuſtitiæ nemo velit excolere, neque pondus diei & æſtus pro conuentione denarii diurni portare. Confluunt autem glomeratim viri diuitiarum & delitiarum ad amœna prata miſericordiæ, & non verè, abſcondentes manum ſub aſcella, & folia ficus ſuæ turpitudini conſuentes, & conſulentes, dicenteſque, pax, pax, & non eſt pax. Hæc domine & pater cariſſime, non ex ſupercilio Phariſæorum, ſed ſuauitate litterarum veſtrarum dulciter commonitus reſcripſerim vobis. Valete.

[a] BALDVINO NOVIOM. EPISC.] Duo huius nominis Eccleſiam Nouiomenſem ordine rexerunt. Prior Simoni Epiſcopo ſucceſſit anno, vt idem Sigeberti continuator obſeruat, M. CXLVIII. Abbas antea Caſtellionis, vir religioſus & honeſtæ vitæ, vt teſtantur cleri Nouiomenſis litteræ de eius electione ad Sugerium Abbatem ſcriptæ. Alter ſucceſſorem habuit Rainoldum, qui Synodo Lateranenſi interfuit anno M. C LXXIX. Ad priorem opinor hoc loco ſcribit Petrus? item Bernardus epiſt. CCCXXXIX.

EPISTOLA. XXVI.

Domino & patri cariſsimo Henrico Dei gratia Beluacenſi Epiſcopo Frater Petrus Cellenſis Abbas zelo zelari pro domo Dei Iſraël

HActenus in palæſtra prælium ignaue vires non depoſcebat egregias. Satis fidum erat equitare ſine lorica, ſine lancea, ſine gladio. Sed nunc qui habet gladium tollat ſimiliter & loricam. Ecce tempus, ecce dies, ecce cauſa, vbi fortiſſimi Iſraël gladio accingi debent ſuper femur potentiſſimè. Nam ecce Philiſtiim, qui ſecundùm carnem in baculo arundineo ambulant, de foueis occultæ malignitatis erumpentes, caſtra innumerabilia, caſtra fortia, caſtra fulgurantia poſuerunt. Octauianus princeps eſt militiæ, ne dicam malitiæ huius: qui ſine Deo, vt dicitur, pro Deo vult regnare. Ecce ipſe non velum templi, ſed tunicam Chriſti, non ſaccum mortalitatis, ſed ſoccum maieſtatis in Chriſto & Eccleſia iterum reſcindere nititur. Hoc abominabilius reputat vnitas Catholicæ fidei, quàm perfoſſionem lateris, pedum confixionem & manuum Chriſti. De perfoſſione namque redemptio, de confixione comparata eſt noſtra liberatio. Sed quid de ſciſſione, de diuiſione, de ſchiſmate, niſi anathematis vibratio, animarum damnatio, morum deprauatio? Ecce aqua contradictionis, vbi iurgati ſunt filij Iſraël. Tu verò, domine mi, quid? Sta cum Ioſue, immo cum Ieſu

euaginato gladio, dic omni transeunti, *Noster es, an aduersarium?* Habes Ios.5.
Alexandrum, immo Petrum, aut potius Christum, qui habet ministros 13.
Petrum, & Alexandrum. Quis timere poterit cum Alexandro potentissimo? quis vacillare cum Petro supra petram fundato? quis non superabit cum Christo, cui data est omnis potestas in cælo & in terra? Noui in te regiam animositatem, noui contra inflexam iniustitiam inflexibilem ceruicem: noui ardorem zeli. Age ergo pro dignitate officii, pro sublimitate natiui sanguinis, pro religione ordinis, pro debito Christianæ professionis, quod debes & potes. Multum enim debes: nihilominus & plurimum potes. Satis dictum est sapienti. Sanum & incolumem te custodiat manus dexteræ Dei. Vale.

[a] OCTAVIANUS] Nomen adiectum ex coniectura. Nam in scripto exemplari, quo vsi sumus, vacuum erat spatium. Neque enim de alio intelligi hæc possunt, quam de Octauiano Antipapa, qui aduersus Alexandrum III. stetit, & Victor appellatus est. Saresberiensis epist. XLVIII. *Ecclesia Gallicana recepit Alexandrum, ab Octauiano recessit.* Huic quidem post quatuor annos mortuo suffectus à schismaticis est Vvido Cremensis, quem Paschalem nominarunt. Sed Henricus eo tempore Archiepiscopus Remensis iam erat, non Bellouacensis. Quare in Vvidonem ista non quadrant.

EPISTOLA XXVII.

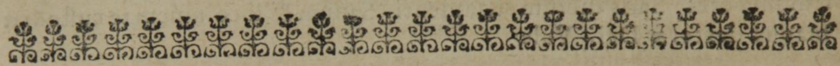
Domino & amico suo carissimo [a] Thomæ Cancellario Regis Angliæ Frater Petrus humilis Abbas Cellensis se & sua.

QVem fortuna non extollit prospera, magis pro humilitate quàm pro subilimitate est admirandus. Gloria in vobis cum prosperitate, vt accepi ab his qui viderunt & nouerunt, ambitiosiùs quàm contentiosiùs contendit: nec confundit aliquando superata, nec vnquam insolescit de victoria. Cedit gloria prosperitati, sed gloriosè, sed prosperè. Quælibet obtineat, humilitatem seu moderationem non amputat. Gloria accedit, sed non superba: prosperitas venit, sed non effusa. Inde est quòd de nube tantæ sublimitatis ad latibulum nostræ paupertatis misistis, quia venire non potuistis. Rogastis de familiaritate & amicitia. Quod rogastis, si admitteretis, admirationi procul dubio habendum esset, pro inæquali rogantis & rogati fortuna. Quæ enim proportionalitatis habitudo inter Abbatem Cellensem & Cancellarium Regis Angliæ? Pene non est comparatio, vbi non est existimationis adaptatio. Secundum post regem [b] in quatuor regnis quis te ignorat? Primum in miseriis fratrum nostrorum quis me non reputat? Dicam de compendio, quia quantùm de vobis excellentiora, tantò de me sentio & scio viliora. Nullo igitur modo ad ingressum amicitiæ manum porrigo: sed si vel de grege accidentalium amicorum fuero, bene mecum fecisse dignationem vestram æstimabo. Primitias autem illas non mitto, quia ampliorem gratiam facere propero. Non habebam [c] sermones illos magistri G. sed quæro, & statim scriptorem cum omni instantia huic operi ad opus vestrum designo. Valete.

[a] THOMAS CANCELLARIVS] Cancellarius ab Henrico Rege creatus est anno, vt Rogerus Houedinus scribit, M. C. LVII. quinto post anno, Archiepiscopus Cantuariensis.

b IN QVATVOR REGNIS] Regna dicere videtur quatuor Prouincias quibus Reges Angliæ tunc imperabant, Angliam, Normanniam, Aquitaniam, & Andegauiam, quarum titulis insigniri solebant. In litteris Thomæ ipsius apud Rogerum eundem: *Henrico Dei gratia illustri Anglorum Regi, Duci Normannorum, & Aquitanorum, & Comiti Andegauorum.* In aliis Vvillelmi Regis Siciliæ: *Henrico Dei gratia illustri Anglorum Regi, Duci Normanniæ, & Aquitaniæ, & Comiti Andegauiæ, Vvillelmus eadem gratia Rex Siciliæ, Ducatus Apuliæ, Principatus Capuæ.* Ita enim & Reges Siciliæ trium quoque Prouinciarum sese reges appellabant, tametsi Sicilia sola Regnum esset.

c SERMONES ILLOS MAG. G] Gilleberti, opinor, vniversalis, de quo lib. VII. ad epistolam XIX.

LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA I.

Domino & patri suo carißimo Petro Dei gratia venerabili Cluniacensium Abbati, Frater Petrus humilis Cellensis Abbas seipsum.

IGniculum scintillantis in me spiritus vestri cineres nostri tenaciter euaporant, & carbones Seraphin nunquam extinguendos assidua meditatione renouant. Tetigistis, fateor, in me non labia oris, sed venas cordis. Aculeus siquidem collocutionis inter nos habitæ, nostras interiores medullas perforauit, ac in consideratione sui omnia animæ interiora coëgit. Reuera sermo ille efficax fuit ad torpentis animæ excitationem, ad vitæ huius momentaneæ inspectionem, ad regularis professionis obseruationem, ad angelicæ puritatis æmulationem, ad summæ & ineffabilis Trinitatis expeditam contemplationem. Viuus, quia de vera vita: purus, quia de puritate summa: verus, quia de veritate æterna. Non parcit malis: sed placet bonis: remordet vitia, virtutes suadet. Adducit in lucem obscura: tanquam speculum perlucidum vultus prospicientium renuntiat. Fateor, in huius contuitu rugas meas inspexi, & quod in interiori homine pulcrum prius æstimaueram, deforme reperi. In lucerna ista accensa domum euerri, & in peculio multo minus quàm computaueram accepi. Marcidum inueni quod floridum credidi. Et quid plura? Fœtores niduli mei vix fero, quia ibi reptilia, quorum non est numerus, aspicio. Vrticarum ibi punctiones, spinarum compunctiones, veprium complicationes, & tam paliuri sollicitudinum, quàm cardui affectionum non parcentes exustiones. Quid namque peccatum, quid pœna peccati, nisi stimuli mortis animam cruentantes, lacerantes, & dilaniantes? Misera miseris suis depascitur anima, *Mors*, inquit Psalmista, *depascet eos*. Vnde Esaias. *Dilatauit*, inquit. *infernus animam suam absque vllo termino, quia non habuit populus scientiam.* Nimium, nimiumque certè se infernus dilatat, cùm etiam quosdam in corpore viuentes gehennalibus conscientiis iam iam excruciat. Sed

Psal. XLVIII. 14.
Esa. V. 14.

vſque ad oſtium, ceu hoſtiam crucis, & non vltra, cruciatus iſti pertingunt. Cetus namque iſte, qui etiam Ionam deuorat, omnia rapit, vniuerſa deuaſtat: in gutture & ventre malitiæ ſuæ quicquid extra arcam inuenerit includit. At quàm feliciùs & quàm iocundiùs anima capientem ſe caperet, deuorantem ſe abſorberet, perſequentem ſe triumpharet? Draco enim ſic illuderetur, ſic denique mors interficeretur, ſic anima liberaretur. Vtinam ſic ſe vindicaret anima de aduerſario ſuo, immo vtinam infernales ſic abſorberet in præſenti miſerias, vt nullas in craſtinum futuri iudicij dimitteret pœnarum reliquias! Vtinam, inquam, reliquias ſaluationis, quæ diem feſtum agent, potiùs expectaret anima mea, quàm reliquias fæcis, quæ ſubſidunt in calice, qui eſt in manu domini vini meri plenus mixto! Reliquias prandiorum tuorum, domine Ieſu, ſuſpiro. Venter meus abſque ſpiraculo en totum ſe expandit, & de micis ſiue reliquijs tuis repleri appetit. Quæro etiam vinum, quæro & veſtimentum. Opto quoque à ſanguine peccati, ſanguine tuo mundari; opto lineis tuis, Ieſu, veſtiri, quibus in ſacris viſceribus virgineis inſignitus, ad offerendas preces & munera pro nobis proceſſiſti. Hanc ſacroſanctam in ſancto cœnæ conuiuio exuiſti, in cruce conſcidiſti, in reſurrectione innouatam reſumpſiſti, in aſcenſione vultibus paternis in propitiationem noſtram repræſentaſti. Laua me à ſordibus, ſana à doloribus, mundator filiorum Leui, reparator filiorum Dei. Quòd ſi manum iam glorificatam clementiſſimè ad tam vlceroſa officia inclinare, propter defluentes ægroti aſſiduas rheumatizationes refugis: habes aliam inferiorem manum, ſed bene doctam, ſed ſatis gratioſam, ſed ſimilem nobis paſſibilem, cui ſi dederis, immo ſi iuſſeris, facilè curationes animarum nobis propinabit. Cluniacenſem tuum loquor, cui dediſti in corde ſapientiam, in ore facundiam, in ſermone gratiam, in vultu auctoritatem, in operatione virtutem, in intellectu ſubtilitatem. Dediſti ei & licentiam, vt ſecundùm cor tuum operetur, & laborantium officinas ingreſſus, manibus tuis confectam medicinam pro cuiuſque valetudine diſpenſet fideliter, & nummum gratiæ pro gratia operæ diſpenſationis reportet. Grauaris quidem, domine cariſſime & pater, in hac adminiſtratione tantæ multitudinis, tam ſpatioſis decurſibus, vt modò ad cœlorum fines curribus igneis amore auido contendas: modò ad terræ inferiora & partes vltimas ſollicitudine populi proni in culturam vituli comedentis fœnum reſilias: modò tam procul, modò tam prope, modò ſupra nubes, modò juxta Goel etiam infra ciues, modò ſupra ſpiritum, modò infra teipſum cogaris te leuare & deponere. Laboras ſi non amas: laboras, ſed ſi fructum non videas: laboras, ſed ſi finem non ſperas: laboras, ſed ſi retributionem non conſideras. Et de fine quidem ſcriptum eſt, *quia ecce finis venit, venit finis*. Denique appenſum eſt in ſtatera laboris tempus, Ezech. VII. 2.
& inuentum eſt minus habens, quàm retributionis denarius. Non in dies & annos producitur labor, quia in modico, & in breui fiet laborum retributio. Iterum de fructu videndum eſt, quia fructus tuus, fructus ſublimis eſt, fructus lucis, fructus benedictionum domini, fructus innumerabilis. Dinumera ſtellas cœli, dinumera arenam maris, & dinumerare

poteris fructum horti domini, scilicet Ecclesiæ Cluniacensis. Quid dicam de dilectione? An non amas, pater amantissime, dilectum ex dilecto vulneratum charitate in ligno? Noui, noui ego, nouit & Angelus tuus dilectionem tuam, flammescentem in Deum fortiter, recalescentem in proximum non mediocriter. Denique pius & largus remunerator non solùm operum, sed & affectionum, ante faciem tuam Christus Iesus accinctus plena manu præcurrit, in latere claro vultu concurrit, & post tergum extenso brachio succurrit. Præcurrit vt præuius, concurrit vt socius, succurrit vt medicus. Præcurrit vt imiteris, concurrit ne lasseris, succurrit ne labores. Præcurrit prædestinatione, concurrit vocatione, succurrit iustificatione. Iacob in vtero matris præuium habuit, cùm non ex operibus, sed ex vocante dictum est, *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Angelica quoque na-
Rom. IX. 13. tura in confirmatione suæ stabilitatis concurrentem gratiam habuit. Saulo in languore suæ infidelitatis nonne gratia de cœlo succurrit? Post hunc currens non deficies: cum isto vadens ad omnia sufficies: huic toto totus
Philip. IV. 13. innixus omnia te posse non desperes. *Omnia*, inquit Apostolus, *possum in eo qui me confortat.* Pennis quidem paternæ, necnon & maternæ generationis reuolat iste filius Dei, & præuolat ad sinus paternos: sed tamen gressum retardat, sustinens lassos. Itineris quoque duriora & asperiora sibi non ignarus, sed benignus secernit. Non enim est dolor, sicut dolor eius, & nobis planiores semitas, lapides de via tollens, proponit. Vnde
Ioan. XIV. 27. ait: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* Quasi guerræ vestræ & debiti pœnalis discrimina persolui, & pacis integræ remedia indulsi. Partem, inquam, suam meliorem, non molliorem fecit, quia simul molliorem & meliorem in mundo, vbi pressuram promittit, neminem posse habere docuit. Volo quidem ego meliorem, sed ex gratia: eligo sæpè molliorem, sed ex humanitatis natura. Non sic verò, non sic legit Deus. Diuisit enim aliter. Seorsum, sed sursum posuit meliorem. Homines autem tanquam molliores, infirmiores, ceu inferiores, adhuc limum plasmationis præ oculis habentes, molliora & dulciora, non meliora & duriora appetunt. Optioni siquidem nostræ relinquitur, vtrum accipiamus meliora, sed duriora; an molliora, sed deteriora. Video autem humanitatem meam frequenter & diu in hoc discrimine vacillare. Modò enim tentat & attrectat durum propositum, quia meliùs; modò relabitur ad molle, quia delectabilius. In istius contractu placet emptio, sed displicet conditio: in alterius contractu facilis conditio, sed vilis emptio. O anceps, ô dubia negotiatio! Superflua carnis equidem delectatio non vsquequaque est omni homini odiosa, sed multum quæsita, multum appetita, multumque à multis amplexata. Sed quousque? Modica est, transitoria est, etiam cùm esse videtur, non est. Seipsam consumit, seipsam destruit, in se crudeliter sæuit. Acerbius tamen damnum quod naturam lædit, quàm quòd seipsam interimit. Intrat hujusmodi delectatio, & natura fugit. Rerum omnium domina ancillam istam velut pestem refugit, velut mortem euitat, velut infernum cauet Nunquam enim aut raro in vna sede morantur, vix aut nunquam operantur. Semper namque alia est operatio necessitatis, quæ & naturæ, alia superfluæ de-

lectationis. Verbi gratia, cùm ſepelitur aliquis vino, cibo vſque ad nauſeam ingurgitatur, eneruatur luxuriâ, nonne hinc luget natura? nonne ægrotat? nonne grauiter laborat? Citiùs proculdubio deſerit hunc flos ætatis, & morbi ſiue mortis intempeſtiuæ accerſiuntur nuntij. Hæc tamen opera carnis eſſe, ſiue ſuperfluæ delectationis quis ignorat? Natura verò his gaudet abſtinere, & vt ait Seneca, paucis contenta eſt. Et ratione quidem iſta regitur, illa verò abuſione. Illa in veritate ambulat: monſtri verò huius facies blanda vt decipiat, ſed in poſterioribus circumfert aculeum ſcorpionis, vt perimat. Mentum ſimplicium apprehendit, ſed inguina ferit. Cohors & Tribunus Synagogæ peccantium huius principatum ſibi aſſumit in caput & regem, & reſpuit ſuper mulam regis verum Salomonem. O peccatum! ô iniquitas! Pater mi, pater mi, currus Iſraël & auriga ejus. non ſileat ſaltem in ore veſtro ſpiritus juſti Nathan, non ſinat fieri tantum nefas in Iſraël Dei. Sceptrum namque regni ſuperflua carnis delectatione obtinente, quæ pax ſuper Iſraël? immo quæ jura non ſubuertuntur? quæ leges non obliterantur? quæ ratio non exulatur? quæ virtus non confunditur? quæ boni ſpecies non ſuffocatur? quod genus erroris non extollitur ſupra omne quod dicitur dominus, aut quod colitur? Hæc radix eſt peccati, totius honeſtatis tinea, fouea vitiorum, puteus dæmonum, vorago animarum. Recludite, obſecro, recludite feram iſtam peſſimam, quæ deuorat Ioſeph noſtrum, vel potius filios Iacob & Ioſeph. Certè nimium efferatur, & rupto propoſiti ac religionis repagulo vſque ad ſancta ſanctorum Cluniacenſis ordinis, imperij ſui fines propagare conatur. Vbi enim ſine licentia comeduntur carnes, nonne Adæ præuaricatio renouatur? nonne voti & ſanctæ inſtitutionis paradiſus violatur? Nonne legitur, quia *Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus deuorabit carnes*? Sanctitatis opprobrium, religionis abominatio eſt, non quidem carnes edere, ſed cum ſanguine inobedientiæ. Vnde à ſanguine & ſuffocatis jubet lex abſtinere. A ſuffocatis non abſtinet, qui furtim edere non timet. Periculo namque prælatorum fiunt tranſgreſſiones commiſſorum. Vaſorum cuſtodes ſacrorum puniuntur, cùm negligentiâ ſuâ de templo domini aſportantur, & vſque ad manus concubinarum regis Babylonis humiliantur. Sapientiorem me non doceo, ſanctiorem non inſtruo, feruentiorem non excito, ſtudioſiorem non prouoco, ſed timores meos manifeſto, ſed dolores aperio, ſed conſilium quæro, ſed euadendi ſemitam interrogo. Audio principes populi ſuſpenſos in patibulis, & affixos contra ſolem propter peccata populi, & ſomno vacare valeo? Dicentem Iacob ad Laban in ſummo articulo judicii lego, *Oues tuæ & capræ ſteriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi, nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reſtituebam: quicquid furto peribat à me exigebas, die noctuque æſtu vrebar & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis, ſic per viginti annos in domo tua ſeruiui tibi.* Hæc, inquam, lego, & non inconſolabiliter inertiam meam lugeo? Vbi namque oues curæ meæ? vbi capræ non ſteriles? Qui enim à pueritia ſua in clauſtris regulariter eruditi ſunt, & tunicam vitæ atque conuerſationis ſuæ immaculatam ſeruauerunt,

Deut. XXXII. 42.

Gen. XXXI. 38.

oues domini ſunt. Qui de ſæculo fœtorem luxuriæ fugientes, pœnitentiæ habitum ſumunt, capræ domini nihilominus ſunt. Sed vbi Iacob, vbi Abbas tam ſedulus exhortator, tam feruidus redargutor, tam cautus prouiſor, tam beneuolus perſuaſor, tam contra rabiem luporum potens, tam contra morborum peſtilentiam ſapiens, tam ad aëris intemperiem patiens, tam ad latronum inſidias prudens, tam fidelis in commiſſo, tam vigil in euitando damno, tam perſeuerans in incepto ſeruitio? Damna domini mei video, ſed quomodo reſarciam ignoro. Eſſet quidem juſta recompenſatio, ſi numero numerum æquarem, ſi pretium par pari pretio reſtituerem. Nunc verò cùm non ſit mihi niſi vna anima, ſi perierint per culpam meam tres aut quatuor, quid faciam? Anne triplicatam vel quadruplicatam pœnam perſoluam? Quod ſi quoquo modo pœnam iſtam pati poſſem, centuplicatam fortè quâ patientiâ ſuſtinerem? Iſta attendens miror me non mirari, expaueſco me non expaueſcere. Certè non eſt ſomnus ſimplex: ſopor aut lethargia eſt, que me tenet. Obſecro mittite antidotum.

a PETRO VENERABILI] Quod illi proprium quaſi cognomen factum eſt. Nam Petrus venerabilis appellatur Cluniacenſium Abbas VIII. & ſuis ipſius & aliorum ſcriptis notiſſimus. Deceſſit Kalendis Ianuar. anno M. C. LVIII.

b SINE LICENTIA COM. CARNES] Monachi vetere inſtituto à carnibus abſtinent, ne, quod de ſeipſo ſcribit Bernardus, dum nimis nutriunt carnem, nutriant vitia. Edere tamen interdum licuit, ſed infirmis duntaxat, Prælatorum permiſſu. Goffridus Vindoc. lib. IV. epiſt. XLII. *Carnis comeſtio ſicut monachis pro corporis infirmitate conceditur, ita eis in carnis voluptate negatur.* & poſt alia, *ſed quia paucorum vel nullorum iſtam virtutem eſſe cognoſcimus, vt videlicet à carne omnino abſtineant, cùm alicui carnem comedendum tribuimus, rationabilis eſt conſideranda neceſſitas, non carne carnis nutrienda cupiditas.*

EPISTOLA II.

Domino & patri ſuo cariſſimo Hugoni Dei gratia Cluniacenſi Abbati, Frater Petrus humilis Cellenſis Abbas ſeipſum cum deuotione.

SErenior poſt nubila dies ſuccedit: dulcedo creſcit ex amaritudine præcedenti; ruina ſtatum ampliùs commendat. Sic in auditu commotionis magnæ, quæ in Cluniacenſi electione facta eſt, non parum concuſſa ſunt viſcera noſtra, ſed rurſum in concordia lætata eſt anima noſtra. Ab occaſu enim ſancti patris noſtri prædeceſſoris veſtri, eatenus tanquam parturiens erat, donec reciperet virum alium, qui conſolaretur eam ab operibus ſuis. In dolore ſuſpirabat, ſed ecce iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia & libertatem recepit, & vnum de filijs vteri ſui cum principibus populi ſui collocauit. Filij alieni mentiti ſunt ei, & claudicauerunt à ſemitis ſuis: quia non ex ore domini, ſed ex propria vſurpatione & conſilio Achitofel regnare attentabant. Odioſa nimirum præſumptio. Cluniacenſem tam caſtam matronam proſtituere, tam religioſam publicare, tam honeſtam deuenuſtare. Reprimenda temeritas matrimonii, leges tam petulanter infringere, vt non voluntas nobiliſſimæ puellæ quæratur, ſed violentia inferatur, torus immaculatus non cum reuerentia poſcatur, ſed impudicè exigatur. Prorſus inaudita miſeria, ſi hac neceſſitate mater-

famlias addicatur, vt non tanquam libera, cui vult nubat, tamen in domino, sed cui respuit nolens succumbat famulari, immo concubinatus obsequio. Vbi est, *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos?* Vbi est, *Non sumat quisquam sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron?* An non ista libera est, liberam habens electionem in libertate spiritus, cuius & ancilla & sponsa est, ancilla vtique ex deuotione, sponsa ex charitate? Vbi, inquam, reuerentia sponsi, sponsæ gloria, quam Johannes Baptista reformidat, Moyses velat, Rebecca operit pallio, Cherubim gloriæ obumbrant, & quam caro & sanguis si contingit, vt fumus euanescit? *Caro,* inquit Apostolus, *& sanguis regnum Dei non possidebunt.* Idcirco Moyses soluit calciamentum de pedibus suis, ne si fortè in terra sancta curis carnis impeditus consisteret, faciem in rubo radiantis Dei offenderet. Non æstimo leue dispendium, flammeum gladium atque versatilem nuda manu accipere, vel cæcis obtutibus fornacem iracundiæ inconsultè transilire. Culmen huius honoris, vel potiùs oneris, tam est pendulum ad casum, quàm debile ad flatum. Vrit sollicitudine, pungit timore, vrget inquietudine. Fortuna si vtrinque & vndique versata discutiatur, plus mœroris & minus lætitiæ refert. Iugiter siquidem ratiocinatio supputanda, tam accepti muneris, quàm soluendi debiti; hinc æquitas iudicis, illinc difficultas iniunctæ administrationis pensanda. Venia etiam speranda, si non obstiterit punienda negligentia. Tempus numerandum, vsura replicanda, fructus computandi, & summa totius dispensationis colligenda. Si minus inuentum fuerit, danda ante articulum supremum pecunia ad mensam, renouandus ad nummularios virtutum siue fidei cursus. Gratia pro grauitate discriminis imploranda: arbitrium pro posse impendendum, legatio excusatoria pro impossibili mittenda. Ex æquo enim si ad pugnam congrediatur, nulla proportione ad dominum homo miser & inualidus subsistet. Pondus terræ, cœli infinita spatia, diffusiones aëris, & maris profusiones intra pugilli angustias faciliùs coartabis, quàm Deo cœli paria respondere possis. O Abbas Cluniacensis, attende quia fecit tibi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Fecit tibi Deus vt Deus, vt pius, vt bonus. Exaltauit humilem, deposuit potentem. Ecce itaque oculus monachorum factus es, speculum & exemplar huius ordinis. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus monachorum, quod est congregatio Cluniacensis, lucidum erit. Si autem nequam fuerit, etiam corpus tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebræ sint, vt sic loquar. Facit audere, quòd vestibulum familiaritatis tuæ aliquando penetraui, & religionis tuæ sancta deuotio. Sed de his hactenus. Cæterùm more nostro obediens amantissimo, & piæ recordationis viro, domino Petro Abbati, fideiussi cum Abbate Arremarensi pro eo multam pecuniam aduersus Hulduinum de Vendopera. Priores quatuor proinde secundariò, vt regressum ad eos haberemus, accepimus fideiussores. Hi sunt *

Ioan. xv. 16. Hebr. v. 4.

I. Cor. xv. 50.

a HVGONI ABB. CLVNIAC.] Petri venerabilis successori, eius nominis tertio. Post Petri excessum monachi Cluniacenses tumultuaria electione Robertum quendam semi-

laicum, sed Comitis Flandriæ cognatum, reclamantibus multis elegerant. Quo postea deiecto ac mortuo, Hugonem hunc ex Priore Abbatem renuntiarunt, vt est in supplemento Sigeberti ad annum M. C. LVIII. Hæc igitur est commotio magna quam vocat: Hugo, filius vteri Cluniacensis: Robertus, is qui per vim regnare conabatur.

b ABBATE ARREMARENSI] Monasterium est ordiuis S. Benedicti, cuius originem, auctoremque Adremarum docet epistola Leonis IV. ad Prudentium Tricassium Episcopum, in cuius situm est diœcesi. Conditoris nomen retinet etiam in vernacula. Nam *Monstier ramey* vocant, hoc est monasterium Adremari.

c HVLDVINVM DE VENDOPERA] Gentilitium id familiæ cognomen ab agri Campani castello, quod possidebant. Hunc verò ipsum Hilduinum de Vendoperâ puto, quem aliquot Aripatorij cœnobij tabulæ testem adscriptum habent cum Theobaldo Comite, Bernardo Clareuallensi, & Guidone Arremarensi Abbatibus, qui omnes ætatem hanc produnt.

EPISTOLA III.

Domino suo & patri carissimo Hugoni Abbati Cluniacensi, frater Petrus Cellensis salutem.

IVstitia nostra superabundare debet iustitiæ Scribarum & Pharisæorum, & non subiacere. Miror iustitiam hanc quis nouus legislator vel vnde attulit, vt non restituatur à principali debitore pignus fideiussori à[a] debitore detentum. Miror & nouam benignitatem vestram, quæ nec semel respondere voluit iam secundò vocanti. Duriùs hoc silentio quàm damno permoueor. Ad damnum enim leuiùs ferendum cooperatur patientia, cùm illud noueris resarciendum amici bonâ & nouâ gratiâ. Silentium verò post beneficium mortui beneficij repræsentat sepulcrum. Malum tanquam abortiuum amici primogenitum facere: cùm potiùs semper obsequij memoria vigere debeat, & viuere apud amicos. Et damnum, & damni hactenus patientiam præstabam; sed amicis, sed dominis, sed veracibus monachis, qui & si me ipsum vellent inuadiare possent. Sed quid dicam? Planè minus dicam, ne fortè & cum pecunia amicos perdam. Dicam prorsus, dicam. Quicunque fortè hoc audieritis, quòd Cellensis simplicitas sic elisa, ne dicam elusa, sit ab amicis suis carissimis, pro quibus & se, & omnia sua ponebat, nolite annuciare in Geth, neque in compitis Ascalonis. Hoc potiùs & si non veriùs dicatur: Abbas vetera non nouit debita. Nam cùm audierit & creditoribus satisfaciet, & fideiussores liberabit, & gratiam amicis æqua lance rependet. Valete.

Ecce calami nostri valde fatigati pro labore suo mercedem reposcunt, bibere in calice, post æstum & hyemem.

a A. DEBITORE DETENTVM] Sensus exigit, vt legatur *à creditore*, quod etiam declarant quæ de eadem re scribit sub finem epistolæ sequentis.

EPISTOLA IV.

Domino & patri suo carissimo Hugoni venerabili Cluniacensi Abbati, Petrus humilis Abbas Cellensis cum omni deuotione.

VNa eademque hora, denique & ore vno, saporis dulcedinem à medullis epistolæ vestræ accepi, & reciproco munere manum ad scribendum deflexi. Semper namque nescio quid plus dulcedinis habet res

præſumpta primo voluntatis appetitu; quàm poſt deſiderij tempus. Nolui igitur oportunitatem tamquam recalefaciendam in horas differre; vnde fueram quaſi monitus ipſa tantæ maieſtatis dignatione. Et primùm quidem moram damnoſam, ſed bene compenſatam, hac ſatisfactione remitto. Deinde negligens inueniri apud vos in huius officij munere præcaueo. Chartam & chartæ ſcripturam ſatis eleganter compoſitam ſuſcipiens, ſemel non aſpicio, ſed diligentiam hominis, etiam in paruiſſimis rebus non prætereundam in memetipſum cum admiratione replico. Exemplum eſt certè compoſitionis intimæ, refiguratus quandoque habitus in exteriori homine: & vini bonitas calicis accreſcit idoneitate. Suggeſſit ipſa ſuæ faciei venuſtate, quod & exhibuit in lectione, magnum quid in abſconditis ſuis repoſitum apportare. De Paradiſo, de Ægypto, & de quibuſcumque locis ſcripturarum tam pretioſas merces & margaritas plenis marſupiis ex ſe refudit charta veſtra, quòd ad ipſam coartata ſit intelligentiæ noſtræ arca. Sed quid mirum, ſi dominus Abbas Cluniacenſis de theſauris ſuis tot & tanta proferat, quod & quanta Cellenſis vix efferre valeat? Nonne ſic à quodam dictum legimus, *Ex te non poteris præbere aſcenſores equorum,* Eſaiæ
quos ego dabo tibi. Ambulant vobiſcum innumerabiles fortè ſicut monachi, xxxvi.
ſic & ſententiæ. Certè ſic eſt, negari non poteſt. Res in euidenti. Quis 88.
ſic ad manum, ſic ad nutum cogere tantum exercitum Philoſophicorum exemplorum tam citò potuit? O vena diues! Beatus qui vigilat ad poſtes oſtij tui. Mane panibus, veſpere carnibus edere poterit. Pulſaui, & aperuiſtis. Vnum locutus ſum, quod dixiſſe me non pœnitet. Vna ſiquidem & modica punctione tetigi vos, quinimmo tetigi aceruum Mercurij, ſiue nouarum frugum, ſed non modica æſtimatione excepi theſaurum multarum ſententiarum. Quid? menſuram bonam & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem remiſiſtis in ſinum noſtrum. Proinde exulto ad dignationem veſtram, ſtupeo ad eloquentiam, curro ſicut ceruus ſitiens ad fontes hiſtoriarum, ad profunditatem ſententiarum, ad ſuauitatem exhortationum. Interea duo proponitis, ſumpta à nomine vno, quod eſt Petrus, fortitudinem ſcilicet & agnitionem. De vtraque exemplificatis non auarè. Honeſto deinde modo qualis eſſe debeam inſtruitis: & talem eſſe dicitis, qualem fieri vultis. Modus his ſuadibilis ad docendum. Naturale ſiquidem eſt animæ rationali, voluntario motu occurrere de ſe bene opinanti, & humeros inclinare indubitatæ affectioni. Pronum quoque ſibi redhibet animum ad obediendum, qui priùs amicitiæ fidem fecerit, & de probitate perſuaſerit. Crederem vobis, ſi mihi conſcius in contrarium non eſſem: vtinam ſicut à charitate veſtra profertur, ſic à vobis in veritate perficeretur. Sed vt verum fatear, rara in nobis nominis veſtri interpretata veritas. Vnus enim eſt, & ſecundum non habet, cui dicitur, *Secundùm nomen tuum, ita* Pſa.
& laus tua in fines terræ. Quod hoc nomen? Ieſus. Quæ iſta laus? *Saluabit* XLVII. 9
Dominus populum ſuum à peccatis eorum. Reuera hic Ieſus, in cuius manu Matt.
ſalus noſtra eſt. Hic nomen habet, quod eſt ſuper omne nomen. Hic de- I. 21.
nique virtutem nomine ſuo non inferiorem implet: quinimmo & tempore & pondere excellentiorem. Parum dixi, tempore: melius enim dice-

rem, æternitate. Virtus hæc ab æterno, nomen hoc ab æuo. Virtus ſine tempore, nomen ex tempore. In pondere nihilominus omnia virtus diuinitatis operatur, ipſum quoque nomen Ieſu. O pondus nominis Ieſu! quis appendere, quis dinumerare, quis æſtimare valeat hoc nomen in pondere? Nunquam ſine pondere nominandus eſt Ieſus. Pondere vtique ſanctuarij, quia nemo poteſt dicere Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. Et in lege Moyſi ſic dicitur: *Non aſſumes nomen Dei tui in vacuum.* Paulus Apoſtolus ne in vanum curreret, vt potuit in vinculis, & in catenis per paſſiones quotidianas, hoc nomen ſemper appoſuit & apprehendit. Hoc enim eſt quod ait, *Non ſunt condignæ paßiones huius* &c. & alibi de eodem pondere, *Stigmata*, inquit, *Ieſu porto in corpore meo.* Alibi dicit: *Dedit ei pater nomen, quod eſt ſuper omne nomen*, &c. Præponderat hoc nomen quodcunque creaturæ nomen eſt. Hoc compendioſè dixerim, vt ſolùm deſignarem, quis ſcilicet nomen habet & virtutem. Rurſus inflecto intuitum ad epiſtolam, quæ ſicut turris ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Ad quid tantus apparatus? Opinor voluiſtis in me aut terrere ſenſus hebetes maieſtate ſenſuum, numeroſitate exemplorum, perplexione rationum ſubtilium; aut inertem prouocare æmulatione ſtudiorum; aut mœſtum conſolari pulcritudine ſermonum; aut indoctum ædificare perſuaſione adhortationum; aut ſatisfacere oportunitati meæ abundantiori gurgite auctoritatum. Sed quodcumque horum attenditis, optabile & valde carum habeo, quòd occupationibus veſtris ſuccenſetis, & ſicut Rebecca hydriam de ſcapulis laſſitudini noſtræ inclinaueritis. Refluentes quippe procellarum reuolutiones, quibus interdum aſcenditur vſque ad cœlum & deſcenditur vſque ad abyſſum, quis vel ad modicum credat abeſſe Abbati nouo Cluniacenſi? Quis de abyſſis terræ vel poſt tertium diem non miretur emergere? Quis non compatiatur gementi ſub aquis? Scribere quomodo valet, quem degrandinat ſollicitudo continua, & nunquam quieta? Sed vbi obſtaculum ægrius, ibi neceſſe eſt ſe expediat ingenium egregiùs. Procul dubio animi elegantis eſt, curæ ſæcularis oneribus indignari; & per medias interpellantium acies ad lectionum amœniſſima prata & ſolitudinem liberam, velut ſolitarius onager, euolare. Contra hanc vim à Prætore nullum proponitur interdictum. Hæc vis probabilior, quàm deſidioſa patientia. Vis, inquam, hæc non improbabilis, ſi rumpantur noui funes contexti & concatenati nexibus cauſarum, tanquam à profundo maris emergentium. Eſt & aliud conſilium, vt vbi non ſunt vires ad vim faciendam, adſit ingenium ad furtum committendum, de quo tamen non naſcatur actio furti. In Euangelio enim commendatur mulier, quæ tangens Ieſum, virturem à fimbria veſtimenti eius furto ſubripuiſſe commemoratur. Furtum prorſus commendabile, ſi te ipſum tibi ipſi & Deo tuo ab incurſu concurſantium ſubduxeris. Aquæ enim furtiuæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuauior. Valde ſaporabalis lectio, quam interpellata ſorbet animæ intentio. Studium, lectio, & oratio turbam non amat. Impediuntur plerunque peregrino ſuperuentu, quia vix patitur non ſe par-

Exod. 21. 7.
Rom. VIII. 18.
Gal. VI. 17.
Philip. II. 9.

ſe partiri aduenienti nobili animæ conſolatio. Fortè onera grauia & importabilia, quæ nec digitis tangere poſſum, humeris veſtris impono. Quo enim modo Dominus meus Cluniacenſis poterit hæc vnquam vel experiri? Immo viuere quomodo poterit, ſi hæc non fecerit? Si poſt omnes habiturus eſt, quando ſe habebit? Rurſum ſi eum non habuerint qui ſine eo viuere non debent, quanta peſtis & iniquitas! Expedit potiùs vt vnus moriatur homo, quàm tota gens pereat. Sed rurſum quid prodeſt, ſi totum mundum lucretur, ſe autem ipſum perdat & detrimentum ſui faciat? Ecce vt attenditis res in arto poſita eſt. Neque ad dexteram pro ſe, neque ad ſiniſtram pro aliis excedendum eſt. Quid igitur? Medium eligat, & ſi non poteſt omnem diem, ſaltem diem inter diem habeat. Habeant eum alij: ſed ipſe habeat ſeipſum, ſed & alij. Non diuidat infantem viuum, vt decreuit Salomon: habeat eum vel mater, vel non mater: immo ſemper habeat mater. Non ſibi viuat tantùm, non aliis tantùm; ſed ſibi & aliis, ne ipſe pereat; ſed aliis & ſibi, ne oues ſine paſtore ſuccumbant. Et de his hactenus. Præterea non id indignetur dominus meus, ſi dixero quod ſentio. Dicam, ſed cum licentia dicam. Quid? Quia deeſt ſemper aliquid culturæ Dei. Hoc fortè apud vos prouerbium eſt, ſed faciam verbum de prouerbio. Laqueum debiti quadam perplexione ratiocinando differtis, ita ſcribendo, in epiſtola: Si redditum eſt, non debemus ſuper hoc inquietari: ſi propter reddendum quæſtio aliqua ventilatur, debet judiciario ordine diffiniri, & partium allegatione & judicis ſententiâ terminari. Bone Domine, bene docuit vos magiſter noſter proponere: vtinam ſic bene ſoluere. Soluere dico debitum, non ſyllogiſmum. Videritis non extenſa diſputatione, ſed compendioſa relatione, & potiùs ratione, inter quos quæſtio hæc verſari dicitur, cui competat actio, & aduerſus quem detur. Principalis profectò debitor & ſuus creditor adinuicem habent actiones, alius directam, alius vtilem. Sed quid ad fideiuſſorem? Semper liberandus fideiuſſor propoſita actione pignoraticia à principali debitore contra creditorem, ſoluto priùs duntaxat debito ad reſtituendum pignus, & ad liberandum fideiuſſorem. Hoc fecit [a] dominus Vvintonienſis, ſed non effecit, nam creditorem conuenit, ſed nobis pignus non reſtituit. Idcirco dixi quòd curta eſt res, donec reſtitutum ſit nobis quod tenetur pro vobis. Eſt & aliud notatum in epiſtola veſtra: quia ſuſpenſiuè & indefinitè dixiſtis quid agendum eſſet, ſed non quando, neque diem, neque horam poſuiſtis: fortè quia non eſt noſtrum ſcire tempora, quæ in poteſtate ſua habet Vvintonienſis. Scio domine mi, ſcio quia in multiloquio non deeſt peccatum. Ignoſcite ſi quid egreſſum eſt de labiis noſtris, quod minus rectum appareat in oculis veſtris. Vt verò hoc auderem, vos occaſionem dediſtis. Valete.

[a] D. VVINTONIENSIS] Henricus frater Theobaldi Magni, & Stephani Regis Angliæ. Is Vvintotoniæ quidem Epiſcopus erat in Anglia, ſed in Gallia hoc tempore verſabatur: Cluniaci nimirum, quò tandem ex Anglia rediit. Monachus enim erat Cluniacenſis.

EPISTOLA V.

Domino & patri carißimo Hugoni Cluniacensi Abbati, frater Petrus Cellensis Abbas salutem.

PRo amicis nostris, immo pro amicis iustitiæ, amico nostro, veritatis immo amico, nunquam refelleremus scribere. Etenim illa amicitia in diuersis amicorum causis debet interuenire, quæ non plus iusto vergens se in fauorem alterius, æquitatis rectitudine pensat negotium, non fauoris, aut odij iniqua inflexione. Quanquam igitur vobis & excellentem prærogatiuam dilectionis debeam & honoris: huic tamen Abbati sancti Laurentij Leodiensis nouo confœderatus amicitiæ pacto, propter Christum quem in ipsum suscepi, meipsum nihilominus concedo. Cùm igitur vtrinque Christus in causa sit, vtrumque ad debitum honorem rependendum medius ipse commoneo. Vos quidem, vt quantò magnus dignitate, prælatione, & nomine estis, tantò abundantiori humilitate illum suscipiatis. Illum vt secundùm excellentiam maiestatis vestræ cogitet qualiter summam in summo viro humilitatem excipiat, & obuiis, vt dicitur, brachiis deuexam bonitatem sustentet. Vos, vt honestatem personæ & iustitiam quam habet ad vos, æqua libratione appendatis, & personæ honorem, causæ iudicium reddatis. Vidi personam, & amaui: audiui causam, & approbaui. In persona prudentiam, religionem, litteraturam, simplicitatem notaui: in causa retentionem pacis, malitiæ exterminationem, simultatis repressionem, & iustitiæ tenorem animaduerti. Qui de tam longè quærit pacem, nonne amat quod quærit? Qui tempore tanto & tali à sancta fratrum suorum congregatione peregrinatur, quibus putas stimulis affectionum remordetur, vt vaccæ illæ reclusis vitulis mugientes, vincentes sanctitate propositi vsitatum & consuetum affectum carnalitatis. Sed gratias Deo, quia illorum damnum quibus abfuit, & suus dolor recalcitrans qui abfuit, nobis in lucrum versum est quibus affuit. Moueant itaque & commoueant pia viscera vestra quæ auditis, & intendite viro bono, viro pacifico, viro honesto, immo vestris monachis & fratribus, quibus valde credimus vtile, si pacem tenuerint, inhonestum & inutile, si à pace resilierint. Valete.

a ABBATI S. LAVRENTII LEOD.] Nobile hodieque Benedictinorum est Monasterium in suburbano Leodiensi.

EPISTOLA VI.

Domino suo a Henrico Comiti Palatino frater Petrus de Cella humilis Abbas bene regnare.

A Collateralibus vestris à nobis quæsitum est, quid vobis daremus, & dies capiendi super hoc consilij præfinita. Primò itaque miror quid ego fecerim mali, quod sic semper à me faciem vestram auertitis, quod venire ad eam, vel rogare, aut nunquam aut rarissimè possim. Secundò vtrum ab illa tenacissima vestra memoria exciderit, quòd nondum exple-

tus sit cursus anni, quod LX. libras tam vobis quàm vestris persoluerim. Tertiò non parum doleo, quòd nostra paupertas & debita propter præsentis anni negotia, tum de itinere Romano, tum pro [b] Ecclesia de villa Mauri, tum pro infirmaria fratrum quam fecimus, tum pro multis aliis, ad aures pietatis vestræ non potuit peruenire. Videat itaque benignitas vestra, & condescendens necessitatibus nostris parcat, & his non addat grauamen, sed leuamen. Valete.

[a] HENRICO COM. PALATINO] Comiti Campaniæ, Theobaldi Magni filio, cui liberalitas Largi seu munifici nomen fecit. Vnde autem & quandonam Palatini vocari cœperint Comites Trecenses, accuratè more suo doctèque disseruit P. Pithœus.

[b] ECCLESIA DE VILLA MAVRI] De qua cum Canonicis litigabant, lib. I. epistola VII.

EPISTOLA VII.

Venerabili domino & patri [a] A. Molismensium Abbati frater Petrus humilis Abbas Cellensis salutem.

IN omni possessione præcellit amicorum possessio. Potest enim parari, sed comparari non potest amicus. Nam quod incomparabile est comparari quomodo potest? An non verò incomparabile est, quod nondum habitum emi non potest, perditum æquè redimi non valet? Talem amicum frequenter quæro, nec inuenio, etiam in grege amicorum. Egregium, non de grege gregalem desidero amicum. Numero gaudeant amicorum, qui vnum nesciunt habere amicum. Vt enim ait Seneca, plura habeant hospitia, raras amicitias. Non aliter amicis vtuntur quidam, quàm hospitiis. Si nocturnum bene se præbuerit hospitium, manè laudant, & abeuntes commutant; & quot dies erunt peregrinationis, tot numerabuntur releuationes itineris. Ad tempus occurrit hospitium, nec sui causa petitur, sed tantùm vt fessi releventur. Non ita perfunctoriè amicus fortè occurrens recipiendus, sed cum labore quærendus, cum deliberatione admittendus, cum studio retinendus, cum omni vigilantia læsus reconciliandus, cum instantia fortè elapsus prosequendus & reuocandus. Non possideas amicum, tanquam prædium. Nam infructuosum respuis, aut alienas à te prædium, lucrosum studiosiùs colis, & ad possidendum auidiorem intendis animum. Ita qui in amico requirit non animum, sed aurum, non fidem, sed faciem, non mores, sed vestes, non naturam, sed fortunam, causâ propriæ vtilitatis, non naturalis bonitatis amicum quærit. Repentina quoque non omnimodo approbanda est amicitia, sed quæ germinat cognitione, crescit familiaritate, frondescit consuetudine, germascit cordis amplitudine, fructificat perfecta identitate. Hîc arbor fici plantanda & circumfodienda est, vt dulcedinis fructum in agro amicorum afferat. Hîc triplici filo contorquendus est dilectionis funiculus, ne facilè rumpatur. Funiculum hunc torquebo vt potero, cùm ad me per obsequium, per recompensationem, per vicissitudinem fortè torquendus occurrerit. Verso enim pollice de amicitia scribendo filum contorqueo. Si placet pactum coagulandæ societatis, præfigantur termini arcentes præsumptionem odiosæ præ-

uaricationis. Liceat tamen metas transire sine reprehensione proficientem sed impune non liceat deficientem. Illa namque bona est transgressio, cùm vltra æstimationem amare accelerauerit inchoata dilectio. Illa quàm bona est non transgressio, sed progressio, cùm iustam mensuram impleuerit amicorum adinuicem fidei promissio! Semper in amicitia minus pollicendum, ampliùs præstandum. Iam ergo amico loquar vt amico. Amice carissime, gratiæ suæ Deus addidit nouam gratiam, cùm te de Priore Abbatem, de oue fecit pastorem. Recole statum, reminiscere meritum, attende donatorem, & datum donum Dei Deo resignes, non homini. Tanquam de summo Dei vertice coronam auellit, qui quod à Deo datum est, ab homine recognoscit. Idololatria est, Deo debitam homini rependere gratiam. Noui quorundam blanda lenocinia: noui vanitates & insanias falsas. Quidam sic, si molestum fuerit claustrum, dicit: *Ego nocte & die ad Deum manus, vt hanc tibi potestatem concederet, expandi, & singultibus continuis, donec id efficeretur, aures diuinas pulsaui.* Alius autem sic: *Ego illi prolocutor, ego persuasor, ego aliorum monitor, vniuersorum animos ad te inclinaui, & modò quod volo impudenter negas?* Alius *Te Deum laudamus*, recinit: alius nominationem à se vel concessionem factam improbè meminit. Sic plures sunt tui Abbates, quàm quorum tu sis Abbas. Non ita, Domine & amice carissime fiat, vt quod ab vno habes, à multis te habere credas. Non monachus qui orauit Abbatem constituit, sed Deus qui concessit: non qui voce nominauit, sed qui cordibus intimauit. Non ista scribens ad ingratitudinem prouoco, vt immemor sis beneficij: non in arrogantiam extollo, vt non respicias deuotionem congregationis te sibi præfici rogantis. Hoc enim non esset amicum instruere, sed destruere, non veraciter bona suadere, sed nequiter vitio nequissimo subdere. Ad quid ergo ista præstruxi? Vt vana loquentes compescas: vt statum dignitatis & officij tui importunitate aliquorum non minuas: vt solum Deum auctorem huius tuæ sublimitationis recognoscas, & ad eius gloriam & honorem omnia facias. Obnoxium te habeat congregatio pro deuotione sua, sed cum auctoritate tua: monachus te propitium inueniat pro deprecatione sua, sed cum integritate tua. Sis beneuolus, sed & rectus: sis pius, sed & discretus: sis compatiens infirmitati, sed impatiens mali: sis bonis consentiens, sed inordinatis non parcens: sis humilis, sed non deiectus: sis largus, sed non prodigus: sis prouidus, sed non auarus. Sis in templo Domini basis argentea per patientiam sis: columna marmorea per inflexibilem iustitiam: sis capitellum habens sculpturam liliorum, per contemplationem assiduam. Sis arca testamenti per abundantem gratiam: sis virga Aaron, per disciplinam: sis mensa Domini, per doctrinam: sis candelabrum de auro mundissimo per bonam famam: sis propitiatorium per misericordiam: sis tabulæ testamenti, per veteris & nouæ legis scientiam: sis cortina per charitatem, sis saga cilicina per humilitatem: sis templum Domini, per continentiam & castitatem. Non habitet iuxta te malignus, non audias vocem sanguinis, non sermonem susurrij. Fortissimi in Israël & doctissimi ad bella, id est, honestissimi & probatissimi monachi, lectulum tuum am-

biant propter timores nocturnos. Malæ suspicionis homines non tibi cohabitent, non coambulent, nisi fortè rarò & secretiùs corrigas & benigniùs corripias. Aliquando enim sic emendantur mali, dum pietate reuocantur pastoris. Quæ namque cum aliis, vel saltem post alias oues, non recurrit ad ouile, si ex infirmitate, portanda, si ex malignitate, cogenda est. Ad te confugientes per humilitatem inueniant matrem, à te resilientes per contumaciam, sentiant seuerum patrem. Non sis præceps in iudicio, non mutus in consilio, non verbosus in conuiuio, non arrogans in publico, non detrahens in secreto, non auarus in proprio, non prodigus in alieno, non contumeliosus in capitulo, non negligens in monasterio, non effusus in refectorio, frequens in oratione, discretus in confessione, assiduus in lectione, profusus in lacrymarum effusione, largus in pauperum miseratione, ardens in contemplatione, affabilis in hospitum susceptione. Pauca & vera sint eloquia oris tui. Procul à te simulatio, dolus nunquam in corde, fraus nunquam in ore tuo. Præ oculis timor diuinus, præ manibus beatus Benedictus. Extra Deum nihil agas, extra Benedictum nihil præcipias. Vale.

a A MOLISMENSIVM ABBATI] In diœcesi Lingonensi ordins sancti Benedicti. Paræneticа est nouo Abbati, qui ex Priore creatus nuper erat.

EPISTOLA VIII.

Amico suo carissimo H. Abbati Pruliaci, Frater Petrus Cellensis Abbas, accipere de Spiritu Moysi.

AMicorum monita eò affectuosiùs suscipiuntur, quò ambitiosiùs animorum compago adinuicem consolidatur. Nescit mutui amoris vestri coagulum, qui familiariter non est admissus ad secreta ipsarum medullarum. Ab ipsis igitur medullis verbum amicæ consolationis mutuans, æquè vsque ad tui cordis secretiora rogo vt admittatur, & vice mei fungatur officio dilectionis, & suppleat dispendia solitæ confabulationis. Quid est, domine, immo frater & amice? nondum enim dominum redoles. quid est? De statione quietissimi portus ad marina discrimina transtulerunt amici tui, aut vt veriùs fatear, ad molam te posuit benignissima manus Dei tui. Quid igitur facies? Planè tolle molam, & mole farinam, de qua subcinericium facias in conuersione peccatorum, vt conuertantur à viis suis pessimis, & viuant. Similaceum nihilominus in exhortatione bonorum, ne peccent, & non recordentur iustitiæ eorum quas fecerant. Reuera, carissime, ad molam positus es, quâ in spiritu vehementi conteras alios in malis, & ipse converaris in afflictionibus. Sed attende diligenter, quia mola orbiculari motu nunquam & nusquam excedens orbem persequendo superficiem grani suppositi extenuat in minutissimæ farinæ speciem, vnde conficiatur panis in escam hominum. Sic nempe omnis labor & vexatio tua, quæ tibi dabit intellectum, æquitatis rotunditate circumuoluatur, vt ne quid nimis facias, vel feruentiùs agendo quàm toleret complexio tua, siue infirmitas tibi commissorum, vel remissiùs quàm expediat ordini &

officio tuo, siue quàm permittat regula & regularis consuetudo. Rotundo itaque perge cursu in omni negotio tuo, modestiam seruans in his quæ ipse geris, & in his quæ aliis ingeris. Appende mores temporis cum hominum moribus, & versa ex hoc in hoc: quia calix in manu domini plenus mixto. Nondum eliquata est natura, nondum defæcata, nondum fæx corporeæ grauedinis exinanita. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Parcendum itaque interim corpori: nec danda licentia animæ, vt suis excurrens appetitibus in ipso itinere tardum & lassum rejiciat corpus. Spiritus enim promptus est, caro autem infirma. Jugale suum ferre debet anima, non interficere. Moueat se quidem semper spiritus ad meliora, sed ægrotantem equitaturam suam calcaribus cruentis supra modum non vexet: ne fortè cæde lacerata obeat, & sanguinem eius de manu immoderati spiritus dominus requirat. Nemo vnquam carnem suam odio habuit: sed fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam. Procedat & præcedat anima carnem, sed stationem faciat, quo saltem serò mansionem possit assequi subsequens caro. Morandum tamen, non remanendum est propter carnem. Non erit molesta mora, si sit modesta. Quousque respiret caro subsistendum, non quousque expiret. Sciat se caro vti itinerarijs recreationibus, non mansionariis delectationibus. Si de itinere grauatur, festinet ad mansionem. Erit enim illi mansio & grata pro requie, & certa pro æternitate. Huc applicuit nos orbicularis motus.

H. ABBATI PRVLIACI] Nouo item Abbati, sed ordinis Cistercìensis in diœcesi Senonensi. Abbatis Pruliacensis haud scio an eiusdem, meminit Stephanus Tornacensis epist. CLXXII.

EPISTOLA IX.

[a] *Roberto Abbati de Bullencurte, Frater Petrus Cellensis Abbas salutem.*

INfra robur animi tui, quæ à me prodire possunt consolationes residere non ignoro. Commendabilis illa solùm fortitudo est, quæ fatigata robustior, oppressa liberior consurgit. Leuat namque fortunæ importunas sine molestia sarcinas, portat sine pondere, deponit sine lassitudine. Accrescit fortè cumulus ponderis, sed & virtutis. Iacet enim virtus sine palæstra. Vbi deest lucta, virtus videtur quasi discincta. Mollis & tenera est, cùm in lectulo prosperitatis extenuatur. Sumit verò suum habitum, immo seipsam, cùm obuiauerit quod euincendum sit. Exerta concurrit, vbi de victoria palmam reperit. Prouocata melior, lacessita recentior, subitò deprehensa & moderatior & cautior efficitur. Non turbatur repentino incursu, non frangitur hostium coaceruato exercitu. Non senescit debilitate, sed consenescit maturitate. Deserit quem in se non conuerterit. Vtitur siquidem hæc aliter isto, aliter illo homine. Aut enim se tibi contemperat, aut se tibi informando comparat. Nec est minor, si minus in alio, nec amplior, si ampliùs in alio. Proficere dicitur, cùm ex ea proficitur. Hæc à corporea natura diuersum sortitur, & quod est ab origine & quod efficit in homine. Origo eius à creatore, sed ad vtilitatem creaturæ. Quid enim est virtus hæc, de qua loquimur, nisi vapor & emanatio virtu-

tis Dei? Vaporatur ſubdita Deo anima vitali tam calore, quàm odore, quatinus calore juſtificetur, odore glorificetur. O gloriæ odor! ô calor vitæ! Tam nemo ſine altero bene viuit, quàm nemo ſine altero beatè. Beati ex alio Angeli, ex alio homines boni. Sic autem Angeli beati, vt & boni, quia nec beati eſſent, niſi boni fuiſſent, ſicut odor ſemper cum calore. Nam ſine calore nihil olet: calet tamen aliquid, quod non olet: ſicut & bonus quandoque inuenitur, qui nec dum beatus eſt. Eſt verò arra beatitudinis bonitas, quam qui non deſerit, eius conſecutiuo carere non poterit. Vale.

a ROBERTO ABBATI DE BVLLENCVRTE] Bullencurtis, ſeu Bullencuria, ordinis item Ciſtercienſis cœnobium eſt in diœceſi Tricaſſina, vbi Canonici olim fuerant Auguſtiniani: quoad Henricus Epiſcopus locum ſancto Bernardo, Clareuallenſibúſque conceſſit. *Vallecurtenſis Abbas* pro Bullencurtenſi perperam legitur apud Saresberienſem epiſt. cxv.

EPISTOLA X.

Venerabili Abbatiſſæ Fontiſebraldi Mathildi, Fr. Petrus Cellenſis Abbas, ſuus in Christo amicus, gratiam & gloriam ſponſi æterni.

INſpector conſcientiarum Deus & teſtis nouit quibus dignationem veſtram præcordiis exceperim: quàm incomprehenſibiliter ad confœderationem mutui amoris exultauerim: quamque incomparabiliter omni auro familiaritatem veſtram prætulerim. Vnica ſiquidem & pura me vobis priùs conciliauit gratia, tum deinde ampliandi amoris multiplex ſuperuenit cauſa. Vbi enim nulla operum præludia, nulla præcedunt officiorum blandimenta, vnde amorem dixerim procedere, niſi ex gratia? Hæc enim operatur motibus propriis & ſpontaneis in corde hominum ſine pœnitentia, cum multa reuerentia, & abſque inuidorum calumnia. Hæc aufert ſuſpicionem, confert affectionem, defert honorem, refert pudorem. Hac interueniente ſoluuntur malignantium ſuſurria, conſolidatur bonorum concordia, & prorſus adimuntur inſidiantium machinamenta. Hæc ſpirituum coagulum, ac indiſſolubile bitumen animarum, diuerſitates morum ad vnam conſonantiam reducit, & meritorum inæqualitates ad æqualitatis contemperantiam proportionaliter recolligit. O gratia gratioſa! ſine te omnia mala, tecum omnia bona. Sine te, inquam, inanis vniuerſa creatura, & à te repletur Angelica cum humana creatura. Tu reformas deformia, lapſa reparas, confirmas debilia, clauſa reſeras, congregas diſperſa, & obſcura illuminas. Tuum eſt quòd ſum, quòd viuo, quòd ſapio, quòd ſanctorum veſtigiis deuotus procumbo: tuum, inquam, tuum eſt quòd te in templo ſancti tui nominis, quòd in ſanctuario tuæ glorificationis videre & adorare te merui. Si enim ſanctiùs adoraris in animabus ſanctis, quàm in templis lapideis & manufactis, quantò magis in ſacris viſceribus virgineis? Nihil enim eſt tibi his carius, acceptabilius nihil, cùm æthere nitidiùs, firmamento reluceant jocundiùs, cœloque ſublimiùs. Vbinam tale quid inter homines reperies? Credo in illa tua Fontiſebraldi Abbatiſſa, quæ nobilitate carnis nemini ſecunda, ſpiritus gene-

rositate in multis celeberrima, castitate præcipua, humilitate conspicua, liberalitate profusa, feruore religionis est decenter succensa. Reprimo stylum, ne assentatoris sustineam periculum. Parciùs enim laudare amicos, ampliùs amare debemus. Seueriùs quoque mala eorum corrigere, quàm malè sana palpando contrectare. Condemnatur verò non minus desidiæ, qui vano timore gloriam Dei reticet, quàm inuidiæ, quem alterius fortuna contorquet. Solem etiam de mundo tollere non immanioris æstimo sceleris, quàm dotem naturæ & gratiæ à creatore in creatura collatam obumbrare silentio malignitatis. Virtutum namque prædicatio, Dei est glorificatio: nec tutum est cui quam se nescire quod habet habere, cùm damnum exinde citiùs possit euenire. *Nos*, inquit Apostolus, *non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* In filiis huius sæculi hæc comprobatur prudentia, si res familiaris frequenti supputatione creuerit multiplicata. Itidem cælestium negotiator mercedum quotidiana emolumenta assidua ratiocinatione debet compensare, & quæ minùs ad thesaurum sufficiunt omni instantia perquirere. Vnde Psalmista: *Notum fac mihi, domine, finem meum, & numerum dierum meorum quis est, vt sciam quid desit mihi.* Quomodo namque potest scire is quod sibi deest, cui non constat quod adest? Itaque requirat sarcinulas, marsupia excutiat, pecuniam appendat in statera, cogitet sumptus, drachmas computet, domumque euerrat, vt sciat quid desit sibi. Si desunt agri primitiarum, fertilis videlicet charitas supernarum virtutum: si paradisus malorum punicorum, scilicet plenitudo bonorum operum: si fons hortorum, hoc est vena sanctarum deuotionum: si reclinatorium aureum, quod est requies omnium affectionum: festinet, discurrat, transmigret per nundinas, per marina discrimina, & per regiones remotas, quia vbi non sufficiunt propria, succurrunt aliena. Præterea & puella quærat lanam & linum, vt ex vno calidam, ex altero faciat candidam tunicam. Martha calidâ vtatur, Maria candidâ. Hæc enim actioni, illa contemplationi aptatur. hæc orat, illa laborat: sedet ista, sudat illa: hæc quiescit, illa currit: exit ista, illa intrat: ista inchoat, illa consummat. Felix anima, cuius promptuarium talia resudat vnguenta, cuius dolium talia refundit libamina, cuius virgultum eiusmodi stillat balsama, cuiusque horreum simillima continet aromata. Felicem dixerim & locum, vbi tales comparantur species, vbi gemmæ væneunt incomparabiles, vbi exiguo pretio res acquiruntur valde desiderabiles. Vidi, vidi in foro speculum non alteri quàm filiæ regis congruum: vidi monile non alterius quàm intactæ virginis collo appendendum. Hoc speculum castitatis est, virtutis, & humilitatis: quæ terra nostra in publicis contractibus hactenus habere non consueuit. Res siquidem pretij est inæstimabilis, raro inueniens venditorem, rariùs emptorem. In eius certè comparatione cælestes exhauriuntur thesauri, negotiatores requiruntur ditissimi & diuinissimi, comparatores quoque liberalissimi. Cæleste siquidem commercium supercæleste desiderat pretium. Quid nempè virginitate cælestius? humilitate quid excelsiùs? In diademate Salomonis prefulget altera, in

1. Cor. II. 12.

Psal. XXXVIII. 5.

ra, in thesauris regiis pretiosior est altera. Ex vtraque tamen omnium artifex sapientia monile composuit, & vænale proposuit. *Qui potest*, inquit, *capere capiat*. (Math. 19. 12.) Ad hoc manus adolescentularum satis ambitiosè quasi tentantes emere circumuolitabant, sed audito pretio statim omnes resiliebant. Ad extremum pene iam desperato negotio, virguncula quædam, Andegauensis Comitis filia surrexit, manum ad fortia misit, & noua commutatione pro rege Anglorum regem commutauit Angelorum. Hæc gloriosa dicta sunt de te, carissima domina. Indulge autem mihi, quòd sermone diffusiore te plus justo detinuerim, & credas ex abundantia amoris copiam protulisse sermonis. Ora ergo pro nobis. De componendis autem quibusdam sententiolis sermonis tui non sum oblitus, sed tam citò implere non potui pluribus impeditus. Vale.

a ABBATISSAE FONT. MATILDI] Sub finem epistolæ Comitis Andegauensis filiam fuisset docet. Hæc igitur est Matildis, Fulconis v. Comitis, Hierosolymorum postea regis filia, quam Guillelmo Henrici primi Anglorum regis filio desponsam vtriusque gentis historiæ narrant, & legere est in Notis ad Goffridum lib. v. ep. XVII. Cæterùm Guillelmo sponso marinis fluctibus ante nuptias absumpto, Matildis intactam virginitatem inter Fontisebraldi sanctimoniales Deo deuouit, & pro rege Anglorum, vt Cellensis noster loquitur, regem commutauit Angelorum. Nunc Abbatissa iam erat, vt in epistola sequenti.

EPISTOLA XI.

Dominæ suæ seruus suus spiritum rectum.

QVòd filius hominis non venerit pacem mittere in terram, sed gladium, & quòd Spiritus sanctus super principes nostros in igne descenderit, quodque Isaac ignem pœnæ & ligna disciplinæ nostræ portauerit, scienti refero. Hæc etiam fortassis ratio, quare Iacob in benedictione filiorum Ioseph manus transuersauerit: quatinus singulorum non natiuitatis ordo aut priuilegia, sed meritorum & morum attendantur officia. Virtute namque discretionis seruata, & misericordia in sua triumphat patria, & justitia congruè disponit totius regni gubernacula. Cùm itaque palatium ingredimur misericordiæ, flores & fructus decerpimus oliuæ. Cùm ad tribunal justitiæ assistimus, palmam reportamus, & de pomis lunæ & solis satiamur. Hæc in reginæ nostræ vestimento delectabilis varietas, & ad tollenda fastigia filiorum non solùm hominum, sed & Dei immutabilis immutabilitas & æterna æternitas. Ioannes in aqua tantum baptizat, nec vulnus originalis peccati sanat. Christus Iesus in Spiritu judicii & spiritu ardoris, & cœlum reserat. *Omnia*, inquit Apostolus, *mundantur in sanguine, & non fit remißio nisi in sanguine*. (Hebr. IX. 22.) Neque itaque vestimentum mixtum sanguine fit in combustionem propter peccati transgressionem. Christus septies contra velum sanctuarij proprio digito suum aspersit ad emundationem criminum nostrorum sanguinem. Hoc nos docuit vnus magister noster qui in cœlis est, hoc legislator in figura monuit, *Non auferes*, inquiens, *sal fœderis Dei tui in omni sacrificio*. (Leu. II. 13.) Satis dictum est sapienti. Priorem illum sancti Aigulfi excuso, quia quod facere potuit

& debuit, fecit. Si aliud vel aliter fecisset, offensam nostram incurreret. Vale. Proderit tamen peccanti præcedente pœnitentia oratio vestra & sancti conuentus vestri. Iterum vale.

EPISTOLA XII.

a Priori suo suus Abbas.

RES humanæ qualiter in mente diuina pensentur, conspectibus hominum in hac volubilitate mundanorum absconditur. Solummodo angelica puritas his prout datur admiscetur arcanis, ac de profundo mysteriorum edocta quibus dignum videtur reuelare sufficit. Interim temeritas nostra sic in se ipsa obscurata confunditur, vt nec remota sensibus aliquatenus apprehendat, nec saltem vicina cognitione perfecta contingat. Digna hæc vltio in præsumptorem, vt & de præteritis arguatur, & à futuris coërceatur. Timore huius periculi, mi dulcissime, admonitus, de præsentibus quidem angor, & tamen futurorum præsentiens caliginem vias incognitas reformido. Gratia verò diuini auxilij si affuerit, nec profunda pelagi pertimesco, nec etiam quæque intentata arripere diffido. Etsi enim parum roborata trepidet affectio, poterit sine dubio consolidari insuperabili superni luminis patrocinio. O Iesu! cui vanum fuit ad te confugere? cui malè cessit te & inter vepres hærentem cornibus quærere? Te quidem nec pietas deserit, nec omnipotentia: atque ob id tuis nec pium ferre recusas suffragium. Suâ potiùs perit quicunque periclitatur diffidentiâ, quàm tuâ inclementiâ. Nostro si dignaris obsequio, mentem nostram compunge tactu interno, & in funiculis amoris tui reduc à sæculo, & deduc in eremo. Tumultus non quiescat, donec tanquam spumam ad littoris quieta nos ejiciat. Fiat, fiat super nos misericordia tua, domine. Non conuertatur amaritudo passionis, nisi omnia expurgauerit superflui humoris. Honoris ambitio, carnis delectatio, amicorum confabulatio, consanguineorum visitatio, subiectorum prælatio, maioris potestatis ostentatio, vt quid? Nonne his anima compeditur, ne ad superna euadat? Nonne his complicatur, ne virtutum pennis cælestia petat? Et horum quidem finis erit, sed sine fine pœna durabit. Alterum horum fieri necesse est, aut vincere hæc, aut ab his vinci, aut superare, aut subdi, aut fugere, aut includi. Sanius est igitur nudum enatare, quàm vestitutum submergi: solum effugere, quàm cum multis periclitari. Quid cor humanum expauescis? quid refugis? fructus solitudinis non est quidem mollis, est tamen fortis, non est pinguis, est tamen dulcis: est durus, sed in cortice: est acerbus, sed in superficie: est noui saporis, sed inchoantibus: est conterens dentes, sed non consuescentibus. O cor humanum, cur times renouari? cur abhorres reparari? Velis, nolis, hinc abire compelleris: velis, nolis, sine mora emigrabis. O cor excors! cur non curris ad dominum cordis? Cur omnia colligis, & te ipsum non colis? Dignitate præcellis, potestate excedis, auctoritate quicquid creatum sub cœlo est euincis. Nobilitatis tuæ progenies quanti sit, ob ignobilem conuersationem non at-

tendunt, qui post corpus suum te ponunt: exemplar tuæ formationis non meminerunt, qui inter corpus & spiritum quæ sit differentia non animaduertunt. Natales tuos relege, & de quàm spectabili sis genere recole. Generi tuo maculam seruitutis noli irrogare, quia seruitus tibi non à te debetur. Etenim tu in loco sublimi sedere, cæteri verò tibi debent assistere. Tuum est mandare, cæterorum ad mandatum venire, & pro contemptu vindictam excipere. Tuum est iniungere, subiectorum sine discrimine iniuncta effectui mancipare. Soli Deo si dignum præstiteris obsequium, tuum ad omnia valebit imperium. Hoc interim confabulatorium omittam, & tempus & locum constituam, quo narrationes, rationes, & allegationes vtrinque liberiùs audiam. Valete.

a PRIORI SVO] Monasterij Cellensis.

EPISTOLA XIII.

Frater Petrus Cellensis Abbas T. Priori Molismensi salutem.

SAcratissimæ passionis & resurrectionis Dominicæ solemnes feriæ, dies cum suis horis, membra cum suis officiis non immeritò hactenus vendicauerunt. Quid enim digitis meis cum calamo scribere in die, quo distenditur in cruce dilectus ex dilecto, qui factus est sponsæ suæ fasciculus myrrhæ? Manus domini tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis, clauis perforantur, & manus mea ad aliud quàm ad distillandum myrrham probatissimam occupabitur? In vno oculorum, & in vno crine colli sponsæ vulneratum cor eius, & cor meum inania & superuacua meditabitur? Potiùs resignet dies hæc in affectu Christiani affectum morientis Christi, compassionem in membris, mortificationem in concupiscentiis, expiationem à vitiis, conformationem in officiis charitatis. Ecce cur non responderim epistolæ tuæ die sequenti postquam eam accepi. Accepi namque eam, cùm de vituli saginati pelle detrahenda & de agno assando iam ageretur, & manus ac pedes iunioris filij Rebecca parabat superuestire vestibus Esau valde bonis, id est sacramentis Ecclesiasticis. Iesus vestimenta sordida non propter peccati contaminationem, sed propter mortalitatis contaminatam conditionem deponebat, & sacram manuum ac pedum ablutionem, non carnali depositione sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatione in Deum intitulabat. Iam ex odore vnguenti à peccatrice, sed pœnitente, in caput vel pedes saluatoris effusi implebatur domus: iam conuiuium pinguium, conuiuium medullatorum apponebatur, vinum meracissimum crateris infundebatur. O bone amice, quis scriberet, immo quis non biberet? Comedite amici, & bibite, & inebriamini carissimi, continuabatur, & de morticinis pellibus atramento liniendis cogitaretur? Ecce quare statim non respondi, cùm libentiùs illis pulmentis intenderem, quàm de responsione vestra cogitarem. Quid de sabbato dicam? Quid, inquam, dicam, nisi quia sabbatum est? Sabbatum reuera sed delicatum, sed sanctum, sed gloriosum. Non licet igitur digitum extendere, & loqui quod non prodest. Deinde die sequenti, resurgente & cum spoliis multis Domino redeunte, aliquid de præda pre-

tiosissima veniens in occursum deposco. Rursum intueor triumphum, excipio renascentia sidera: post solis ortum & auroram nascentem in thesauris meis consigno, vt hæc spes reposita in sinu meo doceat, quod *flebile principium melior fortuna sequeretur.* In his diebus nemo alius scripsit, nisi tantùm Pilatus, quinimmo destructum est quod aduersum nos erat chirographum. Post hæc verò tandem, cùm exiuit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam, recogitaui seriem somniorum atque sermonum epistolæ tuæ, & extrahens eam de tenebrosis ad lucem, deprehendi non esse meam. Vbi enim mea, quæ de me principio narrat super id quod vidit, aut audiuit ex me? in medio fingit me dixisse vel fecisse quod non est verum? in fine comparat se illi qui sine peccato non est? Non sibi conuenit imago epistolæ tuæ, bone frater & amice. Primùm vinum ponis, deinde acetum supponis, ad vltimum mixturam myrrhæ & aloes apponis. Non rejicio vsquequaque laudem mihi propinatam, amplectens dicentis beneuolentiam, non dicti conscientiam. Languor enim ille fortissimus, quo sub sole vniuersa vanitas hominum laborat, & me cum aliis corripuit, quatinus suaues illas aurium modificationes necdum propulsare didicerim. Naturale est hoc vitium, &, vt ait Seneca, naturalia corporis aut animi vitia leniri arte possunt, deleri non possunt. Hoc animi scabies est, sed differenter occupat. Inuadit quandoque inferiora, quandoque superiora, quandoque totum simul, & superiora & inferiora. Superius est in animo, quod ad rationem pertinet: inferius, quod ad sensualitatem: totum quod ad destinationem, siue deliberationem. Fallaci igitur suppositione: dum aliàs animus fortè ad quædam majora & meliora occupatur; subintrat inanis gloriæ amor, & foliis ficus turpitudinem suam obumbrans, in latibulo anguli sedet, vt cum domina sua ratio absens fuerit, viro, id est naturali appetitui sese misceat, & ex tali concubitu Ammonitæ & Moabitæ, qui non intrant in Ecclesiam Dei, vsque ad tertiam & quartam generationem, procreantur. Quod enim ab initio conceptionis & generationis vitiosum erit, ad innocentiæ gloriam quo modo intrabit? Nunquam igitur opus vanæ gloriæ numerabitur in remuneratione veræ gloriæ. Ideo Abrahæ dicitur, *Eiice ancillam & filium eius. Non enim erit heres filius ancillæ cum filio liberæ.* (Gen. XXI. 10.) Deinde quod periculosius est, ascendit sursum hæc scabies, & tangit ipsum verticem sanctum animæ, vbi est imago & similitudo Dei. Quærit suam non Dei gloriam, abutitur voluntate diuinæ tam generationis, quàm regenerationis. Non nominat filium suum, id est opus, Ioannem, sed Zachariam. Hæc iam non celat, & non velat, sed reuelat turpitudinem suam, & juxta sapientissimum, contra animam suam Adonias petit Abysac Sunamitem, quæ regi Dauid solebat obsequia præstantissima & incentiua castissima præbere. *Vnum est*, inquit Salomon, *ac si regnum petat.* (3. Reg. II. 2.) Adonias cupidissimus regni, est ratio infecta amore priuati boni. Ambit istè Abisac sibi assumere, cùm tota ratio absorbetur à voragine cenodoxiæ. Sed occiditur, quia à Deo separatur. Hoc malum sub sole est. Adhuc amplius malum est, cùm tota hominis intentio & operatio ad hanc iniquitatem & negationem contra Deum se in-

curuat. A laqueo ſic contorto triplici funiculo caue tibi, ô amice: quia malum eſt oblatis honoribus delectari, peius negatos appetere, peſſimum pro ſublatis in iram proſilire. An erat meum Abbatiam illam dare cui vellem, ſubtrahere cui vellem? Et quis ego? & quid ego? Præcipuè comparatione tanta: Archiepiſcopi ſcilicet Lugdunenſis, Epiſcoporum quoque Lingonenſis & Auguſtudunenſis: Abbatum etiam Moliſmenſis, [b] ſancti Ioannis Quintiacenſis: quid ego niſi puluis & cinis? Cœlum & terram cum iſtis teſtes inuoco, niſi fortè euanuit à ſenſibus meis, quòd de perſona tua nil inhoneſtum, nil criminoſum in eorum auribus depoſuerim. Re-uera non ſtatim acquieui, & abiit ſermo in regionem longinquam. Nominatus eſt iſte, non diſſimulaui dicere quod audieram, vel videram: reticui tamen quod ignorabam. Nominatus eſt Petrus de Viuariis, heu mihi! pro quo contra amicos, & Epiſcopos & clericos & familiares, alia vice fortiſſimè ſteteram & conſtantiſſimè, nunc quoque vt potui ſteti. Quia non potui vt eſſet Abbas, vertit ad me cum quibuſdam ſuorum terga, & non faciem. Hoc anno multa horum ſimilia, non per viſum, ſed per ſenſum & experimentum paſſus ſum. Amici quondam mei à longè ſteterunt, & iam non ambulant mecum. Quid itaque faciam? Non ibo? ſed inobediens ero. Non ibo? ſed ſuperbus apparebo. Tacebo? ſed conſcientiam timeo. tacebo? ſed pecuniam Domini abſcondo. tacebo? ſed callidus, vel ſtultus reputor. Vtrique parti placebo? Sed hoc erit ſimulatio, ſed hoc erit impoſſibile. Quid igitur? Dirige domine Deus meus in conſpectu tuo viam meam. Quid inquam? Da ſermonem rectum & bene ſonantem in os meum. Hucuſque ſatis. Nam parietem litterarum fodere, ne dicam impugnare, parco. Rimas tantùm & quaſdam ſciſſuras per circuitum obambulans deſigno, ſed & reſigno. Nam quod fractum eſt, ſi quid tamen fractum eſt, malo reſarcire, quàm noua damna facere. Fiat pax.

[a] T. PRIORI MOLISMENSI] Theobaldo fortaſſe, qui poſt hæc Abbas eiuſdem cœnobij lib. VI. epiſt. XIII.

[b] S. IOANNIS QVINTIACENSIS] Multa ſunt in Gallia cœnobia, quæ S. Ioannis nomen gerant. Hic verò Reomenſem S. Benedicti Abbatiam in diœceſi Lingonica deſignari puto. Quintiacenſem verò, alteram Ciſtercienſium haud procul Ternodoro ſitam in eadem diœceſi.

EPISTOLA XIV.

Frater P. Cellenſis Abbas, dilectis fratribus, filiis & amicis Caziacenſibus, ſapientiam ſcribere in tempore otij.

PRæter ſolitum, nec non & votum meum, in virga non in ſpiritu manſuetudinis ſcribere vobis propoſui, qui paterna præcordia aculeis litterarum veſtrarum abſque miſericordia perfodere non timuiſtis. Mouet me & commouet plurimùm pia ſenectus in patre, miſeranda compaſſio in fratris abiectione, ſeria & intemperata oratio in paginarum ſerie. Diſſimulare, nec tam manifeſta redarguere, pars eiuſdem criminis videtur eſſe. Quis enim iſte impetus? quæ iſta ebrietas? quod ſuffugium mentis & ſenſuum, fratrem abdicare, patri contradicere, ius monaſtici ordinis ſic per-

turbare? Dura & dira, fratres mei, æmulatio vestra, morte tristior, inferno inferior, saxo durior, amarior absinthio, felle acetosior. Quid enim? pietas negatur, necatur misericordia, honor paternus conuitiatur, insimulatur amor fraternus, societas repellitur, regula violatur. O irreligiosa religio! ô ficta sanctitas! ô inuidiosa charitas! Siccine, fratres mei carissimi, siccine Christum didicistis? Nonne Deus noster Deus pacis est, & non dissensionis? O stulta vecordia illorum, qui pacem suam dicunt, si fratrem non receperint: mortem, si viderint: prosperitatem, si socium exterminauerint; deuotionem, si opus deuotionis condemnauerint. Hæc in te pestis, Ioseph, grassatur: hoc in tuum caput infortunium sine culpa refunditur. Vendere enim te fratres volunt, quem videre nolunt. Paternæ gratiæ impedimentum sibi credunt, quia patri gratiosum sentiunt. Sic sic fratrum ingratitudinem mercatur gratitudo patris. Si defuerit, inquiunt, amatus filius, ad nos resiliet paternus affectus. Dum Ioseph visibus sistitur patris, rarior ad nos deflectitur dulcedo paternitatis. Tollamus fratrem & habebimus patrem. Quàm iustiùs & iocundiùs faceretis, si vobis filialem deuotionem inuisceraretis. Hoc nempe affectum multiplicaret, non deuastaret. Boni fratres & amici carissimi, currebatis bene, quis vos fascinauit sic patri scribere, sic fratrem proscribere. Quid enim Tes. mali fecit? quid tam atrocis injuriæ dignum perpetrauit? Quod tam immanissimum suum facinus, vt sic contra legem sine lege vestro judicio non rediret? Vbi sunt misericordiæ vestræ antiquæ quibus veniam criminosis indulsistis? quibus sceleratis commissa facinora remisistis? O quantò impurioris, quantòque indignoris vitæ pluribus & locum misericordiæ impetrastis, & gratiam immeritam prorogastis! Vbi fornicationes T. vbi inordinatæ comestiones? vbi ignominiosæ operationes? vbi innominandæ confusiones? Opera lucis, non tenebrarum opera T. opera diei, non noctis: opera prædicanda, non præiudicanda. O liuor! ô inuidia! Quo ausu ingressa es sanctuarium Dei, cubile altissimi, thronum Regis æterni? Qua tyrannica præsumptione sanctorum præcordia rupisti & irrupisti, quinimmo & dirupisti? Ecce pondere gemitum & clamorem validum de corde amicorum pressisti. Vnde namque vstio illa cordis, vnde angustiæ mentis, nisi te succendente, nisi te constringente? Prorsus vsque ad internecionem animæ combureris, & ex hoc paupertas & angustia cordis. Non fratres, non aduersum me ira, siue commotio vestra exardescat. Nequaquam enim tacere vobis debui insipientiam vestram. Acquiescite tamen consiliis meis, & quod inconsultè factum est, consultò corrigere ne differatis. Quàm citiùs ergo poteritis, ad pedes Domini Abbatis simul procumbatis, satisfacientes pro erratu non leui, neque surgatis nisi benedictionem ab ore paterno reportaueritis. Mihi quoque, si in aliquo excesserim, obsecro indulgeatis. Diligo enim vos, Deus scit. Valete,

[a] CAZIACENSIBVS] Pro Abbate Caziacensi ad Eugenium Papam scribit Bernardus epist. CCLXIII. & in litteris Hattonis Episcopi Trecensis nominatur Simon Abbas Caziacensis. Apud Nicolaum quoque Clareuallensem legitur epistola XIX. ad Abbatem Cazeiensem, hoc est, vt codex noster habet, Caziacensem. ex qua Cœnobium ordinis * Cistercieusis esse constat. Situm autem est in Suessionum diœcesi.

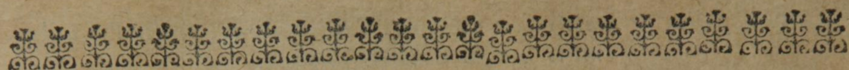
* *immo* Benedictini.

EPISTOLA. XV.

Fratribus, filiis, & amicis suis carißimis Caziacensibus, frater Petrus humilis Abbas Cellensis salutem.

NOn leuitas, aut leuis necessitas vt loquar suadet, patris languorem, matris desolationem, fratrumque attendens commotionem. Verum est, verum est, fratres carissimi, illud Euangelicum: *Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis.* Matt. xxvi.13. Quid autem horum grauius, percussio pastoris, an dispersio gregis? Equidem diuisum sine dubio alterum satis graue: simul verò vtrumque pene damnum intolerabile. Immorabor igitur plangendo patris passionem, an consequar reuocando fratrum exterminationem? Sed vt verum fatear, vtrumque, si vtrumque contigerit lugebo. Sed alterum affectuosiùs, alterum ambitiosiùs. Nam patri vberiùs lacrymas profundam laboranti in defectu naturæ: fratribus emittam intensiùs redargutionum sagittas propter excessum culpæ. Morbis namque naturæ compassionem, corruptioni animarum debemus reprehensionem. Condolendum, non imputandum est seni, quòd egreditur mundum: imputandum vel potiùs amputandum in Christiano, si rumpere tentet dilectionis vinculum. Re integra, fratres carissimi, nondum imminentia lucrosiùs euitantur pericula, si affuerit oculus prouidentiæ, & manus vigilantis cautelæ. Casus fortium terrere debet fortunam pauperum. Nam tua res agitur paries dum proximus ardet. Quantumlibet potentissima, quantumlibet opulentissima regna in breui contentionum molestia succensente corruunt. Mundi ipsius machina stare non poterit, si se elementorum incontemperantia conturbauerit. In proximo ᵃ Cluniacensis Ecclesia antiquitate senior, religione feruentior, rerum abundantiâ plenior, multitudine numerosior, quid fecit? Scandalum paruulis, piis mœstitiam, religiosis verecundiam, amicis pudoris iacturam, vniuersæ Ecclesiæ velamen opprobrij. Vbi enim ambitur honor sæcularis sub tegumento religionis, quando ab eodem arcebitur crudus animus in maturitate dilectionis? Si ita fauus mellis acescit, quid absinthij amaritudo, quid aceti faciet acredo? Prouerbium est, Suauiter corrigitur, qui exemplo aliorum emendatur. Maneant igitur in vobis vnitas, pax, & concordia, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Quandiu patrem vestrum, immo nostrum, vobiscum retinere poteritis, alium ne cogitetis. At vbi ineuitabili cogente necessitate aliter disponendum fuerit, spiritus paracletus inuocandus, cœtus sanctorum conuocandus, & vir bonus, religiosus, discretus, literatus, pius, & in sancta religione enutritus, qui patris vestri imitator sit, omnimodo inuestigandus. Valete.

ᵃ IN PROX. CLVNIACENSIS] In electione Roberti, de qua dictum epist. 11. Abbas huius nominis non reperitur ea tempestate inter Clunianenses.

LIBER TERTIVS.

EPISTOLA I.

Dominis suis & patribus Priori cum cæteris de [a] Monte Dei, Frater Petrus Cellensis indignus Abbas vsque ad montem Dei Oreb.

ALiud materia, aliud suadet scribere vestra reuerentia. Et materia quidem, quæ est carissimi filij nostri translatio ad vos, potiùs semper silere, vel instantiùs flere, quàm scribere admonet. Sanctitatis autem vestræ reuerentia sancta & digna exigit. Itaque non quælibet leuia & secularia, sed fortia & cœlestia debet assumere, qui vobis proponit scribere. Quid autem charitate fortius, quæ fortis est vt mors? quid cælestius, quæ etiam omnem exuperat sensum? Et de hac quidem, quantùm ad nostrum se inclinare dignata est sensum, *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat* Ioan. xv. 13. *quis pro amicis suis.* Quanti igitur apud meam humilitatem vestra profecerit dilectio, æstimare poterit, qui quod pro ea reposuerim pretium diligenter pensauerit. Certè non aurum, sed virum secundùm cor meum: certè non argentum, sed quem habebam quasi vnigenitum: certè non lapides pretiosos, sed lapidem, quem mihi erexeram in specialis amoris titulum, in hoc proposui commercio. Scio, nec prorsus dubito, quòd si omnem substantiam domus meæ dederim pro sancto amore vestro, nihil tamen in comparatione illius attulerim. De monte namque Dei non amor mundi, sed amor cœli descendit: non carnalis amor, qui tanquam nubes matutina pertransit, sed æterna charitas quæ nunquam excidit. Non enim recipit æstimationem, quod omnem excedit accidentium licitationem. Diuini siquidem amoris suauitatem sanctarum animarum pius redolet amor. Et quid humana paupertas dignum recompensationis, non dicam ad supernum amorem, sed saltem ad quamlibet sanctorum dignationem, in omni thesauro inopiæ copiosè abundantis reperire poterit? Sanè nil sanioris mihi videtur ad hoc consilij, quàm vt gratiam rependat pro gratia, ad illius imitationem, qui potiùs ex abundanti, quàm ex indigenti, non aliud quidem solet dare pro gratia. Itaque & ego gratiæ vestræ gratias ago, non tamen vanas, non vacuas, sed vltra facultatum mearum sufficientiam largas & diuites. Non enim de arca, sed de conscientia, non de fundo marsupij, sed de intimo cordis, non de suppellectili domus, sed de intimis visceribus profero quod accipitis. Si enim aliter fieri posset, si aliud pretium, quantumcunque magnum, vestra sanctitas exposceret, si aliquam commutationem commercium illud admitteret, ô quam libenter darem! ô cum quanta gratiarum actione numerarem! O Deus cordis mei, quanta

animæ

animæ meæ vſque ad mortem in hoc partu anguſtia, quàm importabilis! niſi tu mecum portaueris in ſeparatione iſta affectionis ſemper duratur ærumna. Ieſu bone! indubitanter pro te aliquid me feciſſe jam deinceps fateri non erubeſco. Sed quid aliud facerem? Tuus eſt ille, tuus ſum ego. Et vtinam ſic tuus ego, ſicut ille tuus! Et qua fronte tibi de tuo tuus contradicere præſumam? Non reſiſto voluntati tuæ contumaciter, vt tu adſiſtas deſolationi meæ miſericorditer. Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte vniuerſa delicta mea. Domine, domine, nonne totam mitiùs à me tolleres animam, quàm partem dimidiam? Placeat tibi ſaltem non deſerere partem reſiduam, quia tibi aſſumis præcipuam. Verè nunc experior, quòd ſeparare veneris hominem aduerſus patrem ſuum. Verè hic gladius Salomonis viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus. Quare propter te diuiſa eſt maceries animorum præſentiâ corporum? Tu mediator, tu lapis angularis, tu diſperſos Iſraël congregas, tu Deus vnus, ad te & in te vtraque faciens vnum, quare ſic facis, vel ſi non facis, quare pateris vt caream baculo meæ debilitatis? vt ſuam columnam deſerat baſis? vt ſine Aaron non Moyſes, ſed tuus miſer cogatur ſuſtinere quæſtiones ſiue moleſtias huius talis & tantæ multitudinis? Pie Ieſu, non ſuſtineat pietas tua ſine conſolatione meam diutius fragilitatem conquaſſari, ſine viſitatione fatigari. Quid eſt hoc? vobis cœpi ſcribere, vobis loqui, & ſic in mediis ſermonibus, cum tanta mora meas miſerias miſericordiſſimi Dei conſpectibus explicui. Certè vt videatis, certè vt intelligatis, quis ſit dolor filium dexteræ amittere, & nec ſaltem ſublato Ioſeph, Benjamin retinere. Quinimmo vt Deum totius conſolationis meis compatiendo mœroribus dulciùs & obnixiùs pro me exoretis. Eſt enim benignus piorum exauditor, largus pro ſe aliquid facientibus remunerator. Orate itaque, ut & iſtum, quem quaſi in vinculis Chriſti retinetis, non amittam, & vt optando ſcripſiſtis, pro Samuele noſtro prophetam non inferiorem recipiam. Sic enim dote bona ditatus, conſolationem aliquam veſtris orationibus accipiens, potero expectare illam veram & æternam, pro qua deſolationem ſuſcipio temporalem & tranſitoriam. Valete.

a DE MONTE DEI] Pulcherrimum, multiſque nominibus clariſſimum Cartuſienſis ordinis cœnobium, ab Odone S. Remigii Abbate fundatum in diœceſi Remenſi, præfectura Moſomenſi. Tertius ab Odone S. Remigii Abbas fuit Petrus noſter: vt vel hinc ſatis cauſæ fuerit, cur fratres de Monte Dei tanto ſtudio & amore complexus ſit. Sed aliæ præterea vetuſtiores fuerunt: atque in his Stephani monachi Cellenſis ad illos emigratio, de qua hoc loco. Stephani nomen docuit index ſeu titulus epiſtolæ, quem his verbis conceptum meminimus, *Epiſtola Petri Abbatis Cellenſis ad Stephanum quendam monachum ſuum, ſed poſtea monachum Montis Dei.* Sed hanc hactenus nanciſci non licuit.

b PRIORI] Simoni, viro, ſanctiſſimo, lib. v. epiſt. XI.

EPISTOLA II.

Dominis & patribus suis de Monte Dei, frater Petrus Cellensis dulcedinem gratiæ quam repromisit Deus diligentibus se.

EXultat spiritus meus in Deo salutari meo, tum quia videre & audire vos vel semel merui, tum quia familiaritatis gratiam, gratia superna largiente, inueni. Accedit hinc beatitudini meæ dulce ad inuicem commercium litterarum, vnde & amaritudinibus meis mitigatiuum paratur electuarium, & inquietudini sopitiuum medicamentum, & hebetudini non mediocre æruginamentum. Denique quotiens formam & vultum inspicio sermonum vestrorum, magna virtute veneniferos morsus euado rugientium curarum, inundationes contempero influentium occupationum, assultus reprimo internarum & veternarum inimicitiarum. Placet sensus profunditas, dictorum veritas, morum informatio, errorum redargutio, amputatio vanitatum, condemnatio ambitionum. Plus medullæ farinæ, minus corticis & furfuris habent. Facilè ex his perpendi potest, quid in se de se anima religiosa sentiat, quid supra se de creatore suo obstupescat, quid infra se de peregrinatione mundi & tentatione carnis pertimescat. Planè ad seipsam conuersa conturbatur, ad factorem suum suspensa dilatatur, ad corpus reuersa confunditur. Quid enim corpus, nisi terra inanis? quid anima, nisi abyssus impenetrabilis? quid Deus, nisi lux incomprehensibilis? Igitur vt caro sterilis & infœcunda imprægnetur, jejuniis & vigiliis affligatur: vt anima tetra & tenebrosa clarificetur, pristinis vitiis & phantasticâ ignorantiâ exuatur. Caro abstinendo fiat paradisus delitiarum, anima orando & contemplando efficiatur serenissimum cœlum. Custos & operator paradisi deputetur ratio: protector & inhabitator animæ ipsius creator. Adhibeatur corpori diligens disciplina, ne tanquam puer immaturus in perniciem sui efferatur: cultura impendatur, ne velut ager neglectus mala-prole vrticarum inutiliter occupetur: vomere & sarculo conscindatur, & bono semine impleatur. Nam huius naturæ est hoc corpus, vt quò magis opprimitur, eò ampliùs multiplicetur. Terra huius carnis, nisi aratro disciplinæ conuulsa fuerit, quasi clausa vulua inutilis erit. At vbi fortiter concussa vel conscissa semen domini exercituum exceperit, germinare secundùm genus suum incipiet. Denique secundò vulnerata, tanquam gladio ancipiti, amore videlicet & timore, vberes fructus justitiæ, largissimas aquas internæ compunctionis, immo sanguinem & aquam in redemptionem præuaricationum suarum, & emundationem originalium delictorum, in vitam æternam saliendo profluit. Atteratur itaque contritione valida, ne insolescat, & pro frumento bonorum operum spinas & tribulos desideriorum malignorum afferat. Fodiatur, immo confodiatur lanceâ Saluatoris ne animam in sepulcro vitiorum defossam æternis addicat incendiis. Duobus funiculis Dauid admetiatur, vno ad mortificandum, vno ad viuificandum: vt quod naturæ est conseruetur, & quod vitij, destruatur. Sic, sic quantumcunque lapidosa fiet mollis & tenera: quantun-

cumque salsuginis plena, fiet dulcis & bona: fiet, inquam de benedictionibus cœli frugifera, fiet quasi horti juxta fluuios irrigui, quasi areolæ consitæ à pigmentariis, quasi mons coagulatus & pinguis, tanquam vallis nemorosa, velut terra sancta & vberrima. De hac solummodò oritur veritas, in hanc justitia de cœlo prospicit, hanc inhabitat & in[illegible] sanctitas: ferrum de hac tollitur, malleus vniuersæ terræ & sec[illegible] suggestionis diabolicæ in ea non auditur. Hæc terra benedictioni proxima est. Hæc inquam accipit, tanquam lac diuini vberis, primam benedictionem in justificatione, secundam in glorificatione. Omnis igitur juxta Apostolum qui lactis est particeps, velut ab vberibus maternæ gratiæ, exsugat ab ista lac sanctificationis, ab illa consolationis. Hoc enim est, quod ait Apostolus: Rom.
Habetis fructum vestrum in sanctificatione: finem verò vitam æternam. Sic, VI. 21.
sic viuitur, & in talibus vita spiritus. Sic viuunt paruuli tui, domine Deus, ab vbere præsentis visitationis, sic ab vbere futuræ expectationis. Hæc duo, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, quia ex abundantia diuinæ jam prælibatæ dulcedinis, & ex indubitatæ certitudine sequentis remunerationis, jam ad Deum, sicut ceruus, inæqualitatem aduersitatum transcurrimus, jam super montes aromatum mundarum orationum præ alacritate tran- Rom.
silimus exclamantes cum Apostolo, quia non *sunt condignæ poßiones huius* VIII. 18.
temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Cuiusmodi autem lac fratres esuriatis, hæsito: quia ad humanos vsus non simplex, sed aliud ouinum, aliud caprinum, aliud vaccinum à Deo creatum perpendo: habet & humana infantia lac proprium, & ætati suæ congruum, mamillarum maternarum. Ex qualitate verò vberali vniuscuiusque lactis, cui magis personæ, vel ætati quodlibet horum competat, non est differere. Est namque caprinum parum nutritiuum, sed satis digestiuum: vaccinum multum nutritiuum, sed durum ad digerendum: ouinum ex his mediè contemperatum. Quamobrem ex alio serui, ex alio filij, itemque ex alio pascuntur domini. Qui domini, nisi qui dominantur in vniuersa Ægypto carnis suæ? Qui filij, nisi qui de ventre nati sunt gratiæ? Qui serui, nisi quorum manus seruierunt in cophino veteris vitæ? Serui necessitate indigentiæ, filij suauitate indulgentiæ, domini delitiarum plenitudine lac edere solent. Vtinam mihi peccatori indulgeatur lac veniæ, vobis jam expiatis lac gratiæ, tandem expiatis lac gloriæ! O clarum lac! ô suaue! ô jocundum! Clarum, quia per veniam transferimur de regione tenebrarum ad lucem gaudiorum. Suaue, quia per suauitatem gratiæ, ab amaritudine tentationum ad dulcedinem deducimur immarcessibilium delectationum. Iocundum, quia per gloriam à sæculi tristitia euadimus ad æternum & incommutabile gaudium. O abundans jocunditas! ô jocunda abun-
dantia? *In die enim illa nutriet homo vaccam boum*, vt ait Esaias, *& præ* Esa.
vbertate lactis comedet butyrum. Quæ namque est vacca boum, nisi anima VII. 21.
consors naturæ & gloriæ cœlestium spirituum? Quam homo Christus nutriet, non sicut nunc in vmbra sacramenti obumbrati veritate, sed in declaratione veritatis, & in detectione reserati per clauem Dauid mysterij de mensa corporis, & de vino pretiosi sanguinis, de vestimentis gloriæ,

& de lacte matris gratiæ, quod præ vbertate misericordiarum vertitur in butyrum dulcedinum: quia omni fluxibilitate & mortalitate de medio sublata, omnimoda commutatione transformabitur à claritate i[illegible]claritatem, & sic in Deum. Tunc enim erit omnia in omnibus. Quid hoc butyro pingui[illegible]d hoc melle dulcius? Hoc mel cœleste est, non campestre, non deniqu[illegible]estre. Iohannes in solitudine mel siluestre edit satisfactionis: Ionathas in procinctu belli campestre justificationis: puer Iesus in [illegible]irgine & de vi[illegible]gine mel cœleste incorruptionis. Sufficit enim lucernæ quæ lucet & ardet, in campis siluæ pœnitentiam prædicari, & quando fugiat à ventura ira, populum edocere. Iuueni, qui in agone fideliter & viriliter decertat, in virgæ, videlicet justitiæ, summitate futuram dulcedinem prægustare. At verò Christo Iesu, qui lux est illuminans non illuminata, creatrix non creata, propter altitudinem diuitiarum sapientiæ & scientiæ thesauri absconditi, parum est vt sit prædicator, non sit & dator, non solùm veniæ, sed & gratiæ. Denique vt de maximis ad minora trahamus exemplum, cor cujusque religiosi ad similitudinem baptistæ Domini à strepitu sæculi quietum, in baptismo deuotionis emundatum, in mortificatione carnis præparatum, in amore verbi Dei confirmatum, in religione Angelorum stabilitum, & si nondum cœleste mel pleno ore & ventre eructat, siluestre saltem prægustat. Aliter enim gratia sapit in patria, aliter in exilio: aliter rara, aliter larga: aliter continua, aliter interpolata: aliter in corpore mortali, aliter in immortali: aliter inuisibiliter data, aliter visibiliter administrata. Calore igitur charitatis liquefacta, & colatorio discretionis eliquata, nihilominus & infusorio exquisitæ veritatis infusa homini gratia, asperitates faucium in confessione mitigat, stomachum receptiuum innuberabilium congitationum mundificat, discretiuam cerebri rationem ad certam mensuram modificat, & vitalem venam ad veram immortalitatem cordi subministrat Hîc autem interim nos cum turba tanquam in campestribus ad gratiam suspiramus: ibi velut in monte contemplationis glorificatam Iesu faciem suspicimus. Hîc expectamus, ibi spectamus: hîc petimus, ibi accipimus: hîc rogamus, ibi erogamus: hîc inopes, ibi locupletes: hîc pauperes, ibi diuites: hîc cum Iohanne in diserto, ibi cum Iesu in regno: hîc in carcere Herodis, ibi in palatio æternæ hæreditatis. Hîc ad reparationem gratia commodatur, ibi ad refectionem præstatur: hîc in mensura, ibi supra mensuram: hîc in vtre, ibi in ventre: hîc in cortice sacramenti, ibi in manifestatione summi & incircumscripti luminis. Ecce lac, immo butyrum, ecce mel, vel potiùs fauum mellis offert seruus vester mensæ dominorum suorum. Ad quid iterum vobis vas aquæ cum amphora vini? O domini & amici carissimi, puteus altus est, & lapis superpositus, quem mihi Angelus nondum reuoluit, Iacob nondum amouit, & quomodo dicam, bibe domine, & camelis tuis potum tribuam? O ardens desiderium! Fossoria habetis, venas aquarum viuentium possidetis, puteos quos fodit Abraham & filij ejus, Isaac & pueri eius, habetis, & adhuc aquam de cisterna quæ est in Bethleem suspiratis? Equidem hæc aqua, & si bona ad bibendum, sed difficilis ad inueniendum. Iter prolixum

& obsessum, locus remotus & ignotus, vires paucæ & raræ, vndique hostis & ensis, nox instans & præ foribus tenebræ. Nisi itaque ad incomparabilem thesaurum obtinendum tanti labores non sunt insumendi. Quid dicam? Momento tamen sui hæc purissima gutta superat omnem laborem, quia sitim satiat, sordes lauat, æstum temperat, humectat, [illegible] mollit, sterilia fœcundat. Ex hac lagenas oculorum suff[illegible] vestris effunditis, & cum hac altissimo Deo vota placa[illegible]rata. Hæc [illegible]hem extinguibilem extinguit. Hæc rigorem judicis ad p[illegible] inflectit, ar[illegible] Cherubin, & flammeum gladium atque versatilem, ne lædant c[illegible] de[illegible] Hanc in vinum conuertit: & suo more potiora exhibet in benedictione, quàm in creatione. Procul dubio sunt nobis plures fortes ad bibendum vinum, & ad miscendam ebrietatem: ad hoc autem poculum quis idoneus? Verus Noë noster, qui requiem nobis dedit ab operibus mortuis, hoc vino debriatus, turpitudinem humanæ infirmitatis in cruce denudauit, & à medio filio, qui neque calidus est neque frigidus, irrisionem sustinuit. Ideo pauci procedunt ad emendum, pauciores ad possidendum, paucissimi ad bibendum, ferè nemo ad ebriandum. Potens potator huius vini fuit filius fabri. Post hunc emigrauerunt ad vineas Engaddi qui bibebant vinum libaminum. Quia igitur nunc non est relictus in Sion, & residuus in Hierusalem, qui de manu Domini calicem vini meri suscipiat, accedite vos qui estis de domo Dei, & de monte Dei, & bibite & inebriamini, carissimi.

EPISTOLA III.

Dominis & amicis suis Priori, & cæteris fratribus de Monte Dei, Frater Petrus Cellensis brauio diurni denarii non fraudari.

SVauissimi saporis buccellas, quasi panis oleati, auido ore in mensa litterarum vestrarum prægustans, jocunditatē spiritus cœpi eructare, & iterum atque iterum præ de[illegible]rio spiritum bonum attrahere. In crassitudine quippe animæ bene pæn[illegible] in abundantia dulcedinis Dei scripsistis, & sicut adipe & pinguedine spiritalis lætitiæ fauces meas replestis. Sermo namque vester non est talis, qui adulterinis formis superinductis speciem pietatis repræsentet, & virtutem abneget. Hoc enim illorum est, qui in corde & corde loquuntur, vel qui molliunt sermones suos super oleum, cùm ipsi sint jacula. Non autem verbum vestrum sic insulsum, sic infatuatum, sed sale salitum, sed gratiæ plenitudine confortatum viscera replet sanctorum, vires reparat animarum, languores sanat ægrotantium, fortitudinem conseruat sanorum. Præterea delicatorum sufficit gulositati, & nauseantium medetur rejectioni. Pascit vt panis, vt vinum lætificat, vt paradisus deliciarum, exuberat in omni suauitate, vt templum speciosissimum refulget in omni pulcritudine. Planè suadibilis ad commonendum, rectus ad componendum, efficax ad commouendum, potens ad corroborandum, dulcis ad demulcendum, ardens ad inflammandum. Cùm enim purè de puro vase purus effunditur sermo, quid ad emundandum aptius, quid ad in-

formandum apertius, quid ad omne opus bonum vtilius? Sanè verbum bonum de bono Dei verbo frequenti meditatione decoctum, exercitatione corporali & spiritali tanquam mola inferiori & superiori molitum, continua examinatione cogitationum accusantium aut etiam defendentium [illegible] humilitatis ossibus confert medullam, spiritui contrito med[illegible] spiritus [illegible]surienti adhibet satietatem bonam. Decoquitur verò p[illegible]nis [illegible] [illegible]bano profundi mysterij incarnationis Christi, aut in s[illegible]agine viuifi[illegible]is, aut in craticula mortis & sepulcri: cùm vita ve[illegible], locutio vestra, cogitatio vestra commoritur & concorporatur, vel [illegible]nsepelitur Christo nouo genere viuendi. Videte panem de clibano,
2. Tim. II. 8. *Memor esto dominum Iesum resurrexisse à mortuis ex semine Dauid.* Come-
al[illegible] panem de craticula, *Cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro impiis*
Rom. V. 6. *mo[illegible]us.* De sartagine frixum apprehendite, *Cum iniquis deputatus est*: &,
Luc. XXII. 37. *verè languores nostros ipse tulit, & infirmitates nostras ipse portauit*, in cor-
Esa. LIII. 4. pore suo super lignum crucis. Panis iste triplex itinerantibus per desertum ad viam trium dierum non deficit: quia etiam tertium cœlum petentibus seu penetrantibus fides incarnationis, passionis, & mortis, tanquam scala Iacob, vehiculum existit. In introitu verò tabernaculi non manufacti, idest, non huius creationis, quod scilicet fixit Deus & non homo, porrigitur panis de duabus decimis similæ, id est consolatio æterna pro legis & Euangelij consummatione, nec non pro carnis perfecta incorruptione, & vera sanctitate animæ. Hastam aut gladium ad quid petitis? quem interficere vultis? quem ferire? Vbi est vel quis est aduersarius vester? Nonne vos confugistis ad tutissima loca Engaddi? Nonne Christus est vobis petra refugij? nonne turris fortitudinis? nonne omnis armatura fortium? nonne inattingibile propugnaculum? nonne gladij duo, scutum, arcus, & sagitta? O fortissimi milites Christi, hastam protensam habetis in orationibus continuis, gladium in mortificatione carnis, panem sanctum in spe æternæ glorificationis. Hasta vestra non est auersa in aduersitatibus mundi, quia rectos facitis gressus ad cœlum: gladius [illegible] declinat in conflictu desideriorum & impetu suggestionum, quia ante [illegible]ominum est omne desiderium vestrum: panis non inueteratur ex dilatione præmiorum, quia reuirescit charitas certa spe promissorum bonorum. In calore namque suo perdurat panis, quia charitas non tepescit in cordibus vestris. Non hebetatur acies gladij, quia non deferuescit rigor disciplinæ ac sancti propositi. Hasta non infringitur, quia oratio vestra acumine suo cœlum penetrans nullis obstaculis reuerberatur. O bellum grande, & graue, in stationibus dissimile, in viribus inæquale, in armis incomparabile! O rector & moderator omnium, quàm, nisi à te fieret, ridiculosa pugna vermis & gigantis, hominis & dæmonis, animalis terreni & aerij, velocissimi & tardissimi, stultissimi & callidissimi, antiqui & moderni, mortalis & immortalis? Stat ille in superioribus, iacet iste in inferioribus. Pennas ille habet, iste nec pedes. Videt ille quem persequitur, iste sentit nec attendit à quo tam crudeliter verberetur. Mole carnis molestatur iste: bonitate creatoris ex creatione sua libero volatu quòlibet deuolitat ille. Vtitur hostis mundo

isto vt decipiat: vtitur homine aduersus hominem vt occidat: vtitur eodem aduersus eundem vt absorbeat. Sensibus suis tanquam propriis armis triumphat, & transgulat * captiuum, cùm spiritus in seruitutem non redigit mortale corpus suum. O pestis iniqua! ô sors hominum misera! non est tibi in te virtus, non in arcu virtutis tuæ, neque in hasta liberi arbitrij tui saluat dominus. Sic collisa inter scopulos, sic contra [illegible] populos, habes tamen prælium cum filiis Enachin, quibus comparata videris quasi locusta: habes capitale duellum cum principibus tenebrarum, victori vel victo proposita morte & vita. Non resurget, non qui ceciderit, sed qui cesserit: non addet qui destiterit: non rursus accedet, qui lapsus fuerit. Primò victus primus homo, quia secundus venit de cœlo, habuit in cœno subleuantem se: denuo si succubuerit, non reparabitur, quia alius deinceps non generabitur ex virgine Dei filius. Voluntariè enim peccantibus, non relinquitur hostia pro peccatis. Instantiùs itaque agendum, ne vrgeamur redire, cùm inclusi in morte iterum non sinemur tunicam oblitam repetere. Tunicam enim pœnitentiæ qui neglexerit in corpore, opportunitatem nullam habebit post transitum vitæ. Ecce, domini mei & amici carissimi, statim vt vidi angelum vestrum, cucurri ad armentum cum Abraham, vocaui Saram memoriæ, puerum cordis, & miscui vobis farinam, vt facerem subcinericium. Habetis itaque cilicium vestrum, habetis & subcinericium nostrum. Cooperantur hæc duo ad extrahendam peccati rubiginem, ad delendam pruriginem, ad extergendam sorditiem. Idcirco sana & sancta potuit veraciter exclamare conscientia, vasa puerorum munda esse. O gemma pretiosissima & præclarissima, pro qua si dederit homo omnem substantiam domus suæ, tamen nihil æstimatur in comparatione illius. Detineo sancta corda, mundos oculos, puras manus, plusquam debeam à pabulo vitæ, ab introitu gloriæ, à contemplatione faciei Iesu jam glorificatæ & deificatæ. Sed nunc jam remitto: & vt me commemoratione pia in humeris vestris perferatis ad thronum gloriæ deposco. Valete. Fratrem Simonem lumen oculorum meorum, partem viscerum meorum, attentiùs vobis commendo.

* F. Strangulat.

EPISTOLA IV.

Suis de Monte Dei suus Petrus Cellensis à claritate transferri in claritatem.

VEnerunt filij vsque ad partum, & tempus non est pariendi. Manus ad rescribendum parabatur, animus ad dictandum, locus ad sedendum: & ecce ventus occupationũ nuncij vestri vela occupans nauigij nostri ad portum silentij retorsit. Quid enim? Nonne jocundiùs & voluptuosiùs paulatim vinum bonum, quod seruatis vsque adhuc, per tempus & tempora degustabitur, quàm vno haustu cum damno optandæ suauitatis deglutitur? Et si enim in transitu desidero vos videre, saltem nolo in transitu scribere. Gustaui & vidi, quia bona est negotiatio vestra. Nequaquam manus vestræ in cophinis seruiunt: nequaquam ciuitates Ægypti in luto

& latere conſtruunt : ſed quæque pretioſa & ſpecioſa requirunt : ſed fuſum & colum ad nendum ſiue contexendum rationale & ſuperhumerale, & cætera ſummi pontificis inſignia ornamenta apprehendunt. Hinc eſt quòd non de ſtuppis Synagogæ peccatorum groſſiora veſtimenta animæ veſtræ delicatæ [illegible]itis ? neque contra legem ex lana linoque veſtimento induimini : ſpiratus [illegible]antes occulta dedecoris, faciem lauatis, caput vngitis, & de velleribus [illegible]um veſtrarum venientes ab Aquilone calefacitis, cùm etiam de confe[illegible]ne veſtræ integerrimæ ſimplicitatis exempla ſumuntur [illegible]ctæ religionis. Sic eſt, dilectiſſimi, ſic eſt. Accedit homo ad cor al[t]um, & exaltabitur Deus. An non in luna cùm lumini ſolis appropinquat ſic euenit, vt eò à ſuo fulgore videatur deficere, quò fuerit effecta vicinior? Cœci domus non ideo pulchra, quia deformitatem eius non videt : non
Oſee. ideo ſana, quia vbi ventrem faciat non conſiderat. *Cani*, juxta Prophetam,
VII. 9. *in Ephraim effuſi ſunt; & ipſe ignorauit.* Doletis fœtorem Lazari, truncum jam emortuum miramini reuireſcere, muros Hiericho non patimini con-
Nah. ſurgere. Facitis namque, quod ait Naum propheta : *Aquam propter obſi-*
III. 14. *dionem hauri tibi, intra in lutum, & calca, & ſubigens tene laterem.* Intelligitis obſidionem principis hujus mundi, aqua de ciſternis ſicut nec de cellis deficit. Lutum carnis vt fortiùs prematis, & validiùs calcetis intratis, ſi ſubigendo tenere laterem memineritis. Non itaque vſque ad interneci-
Ioan. nem deſæuiat mucro veſter. *Tolle*, ait dominus, *grabatum tuum & ambula*,
V. 8. id eſt, corpori indulgeas, non ſeruias. Quàm ſuauiter in impetu ſpiritus euehor, dum vobis ſcribo, tam ægrè fero, dum in medio itineris ſubſiſtere cogor. Ad quæſtionem reſpondere parco, quia non perfunctiorè eam tractare diſpono. Valete. Deſtitutus ſpe vlteriùs procedendi ſubſederam non volens, ſed propter eum qui quaſi media via me deſerebat. Interim flauit ſpiritus bonus, & dum illius caſſauit propoſitum, noſtrum compleuit deſiderium. Moram procul dubio timebam, & temporis ſiue portatoris importunitatem ad meam referri ignauiam ſatis pertinaciter deuitabam. Vt itaque meam inſipientiam oculis amicorum & dominorum meorum ſimpliciter prodam, non quod ex promptuario aridi pectoris, ſed quod de horreis Ioſeph in ſaccis filiorum Iacob mutuaui proponam. Apponam verò prius in menſa iſta panes propoſitionis veſtræ, vt cum his ſumantur legumina decoctionis noſtræ. Quoſdam veſtrorum ita ſcribitis ſentire de ver-
Epheſ. bis Apoſtoli, vbi ait : *Renouamini ſpiritu mentis veſtræ*, & alibi, *Et ſi homo*
IV. 23. 2. Cor. *exterior corrumpitur, ſed qui intus eſt renouatur de die in diem*, & de paradi-
IV. 16. ſo delitiarum in quo Adam poſitus eſt, ſiue etiam hoc, quòd homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditus aſſeritur, vt ſub eodem ſenſu omnia iſta accipiantur. Adduntetiam, hæc bona delicioſa bifariè debere accipi, ſcilicet ſecundùm ſubſtantiale bonum & accidens : referentes ad eſſentialia dona imaginem, ſimilitudinem verò ad ea quæ adeſſe & abeſſe poſſunt. Priuſquam his bonis coloribus & à doctis pictoribus imaginem ſenſuum iſtorum compoſitam in ſacrario Dei ſtatuam, quæro de origine, de auctore, & de virtute, vel etiam vtilitate ejus. Vt enim religioſum ſit quod adoratur in templo, non noua, non ignota, non denique ficta debent,

debent esse numina. *Israël*, ait Propheta, *si me audieris, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum*. Non magis abominabile est simulacrum in Ecclesia Dei viui, quàm de sancta scriptura sensus peruersus in anima Christiani. Delectus tamen & hîc habendus est. In his siquidem, quæ ad S. Trinitatis, vel incarnationis fidem, seu sacramenta Ecclesiæ pertinent errare periclitari est. De multiplici verò sensu Scripturarum, vel judiciorum Dei, quæ nunc plura fiunt, quasi diuersa, non tamen contraria, à fide sentire, non est exorbitare. Hic enim sensus est alarum animalium in Ezechiel se adinuicem percutientium: quia sanctæ animæ de thesauro sapientiæ & scientiæ Dei largiter accipiunt, vnde corpus Ecclesiæ in augmentum corporis Christi diuersarum gratiarum compagine satis eleganter componunt. Itaque frater ille suo bono quidem sensu domum sibi eburneam fabricauerit, & bicameratam, siue tricameratam arcam in diluuio aquarum multarum præparauerit. Miror illum tamen tantum ædificium paruis sumptibus extruxisse: & cùm illud fundamentis solidissimis Apostolorum & Prophetarum firmare, floribus doctorum fulcire, malis martyrum stipare, vt sapiens architectus debuisset, oblitus paxillos æreos auctoritatum veteris, & funes argenteos noui Testamenti inserere, quasi clypeis deuudauit parietem. Sed vt de proprietate hujus nominis, quæ occurrunt in instanti edisseram, sciendum est, quòd propriè imago relatiuè dicitur ad aliud, cujus similitudinem gerit, & ad quod repræsentandum facta est, sicut imago Cæsaris, quæ ipsius similitudinem præferebat. Impropriè autem imago dicitur id, ad quod aliud fit, sicut exemplum, quod similiter propriè dicitur exemplum, exemplar à quo sumitur. Tamen abusiuè aliquando alterum pro altero ponitur. Secundùm istam rationem propriè imago patris dicitur filius. Iuxta alium verò modum, quo vnum nomen pro alio ponitur, dicitur homo imago Dei: quia videlicet imago Dei in eo est. Sicut imago dicitur tabula & pictura, sed propter picturam quæ in ea est, simul & tabula imago appellatur. Ita propter imaginem Trinitatis, etiam illud, in quo est hæc imago, imaginis nomine vocatur. Homo itaque imago, & ad imaginem: filius imago, non ad imaginem. Volo denique si placet, & in quo similitudo differat ab imagine, breui exemplo signare. Pono animam lapidem pretiosum, & imaginem aliquam in eo expressam, à qua similitudo secundùm imaginem impressa ostendatur. Nonne est aliud imago exsculpta, & aliud similitudo ab imagine redempta? Sit igitur bonitas Dei causa hujus similitudinis: quia cùm beneuolentiâ suâ, quæ spiritui sancto attribuitur, Deus Deum hominem, vel post Deum facere vellet, & naturaliter id fieri non posset (non enim naturaliter Deus est, nisi is, qui Deus natus est, non factus, concessit vt saltem similitudinem Dei haberet. Quæ similitudo Dei vt sedem, vel receptaculum haberet, imago siue figura substantiæ Dei, quæ est filius, animæ hominis impressa est, vt à suo sancto spiritu prædictam similitudinem reciperet: quomodo pretioso lapidi foramen aperitur, per quod gracilem auri virgulam recipiat, qua constringatur & teneatur. Ad imaginem itaque secundùm naturales animæ virtutes, memoriam scilicet, intelligentiam, & dilectio-

Psal. xc 7.

nem, vt optimè dixit tractator vester, & ad similitudinem, secundùm innocentiam & iustitiam, quæ in mente rationali potiùs naturaliter quàm accidentaliter insunt, conditus est homo. Stupeo siquidem me audiuisse, quod nollem vel somniasse, similitudinem Dei donum esse accidentale: quod non accidentale, sed veraciter substantiale, immo supersubstantiale nouit qui Apostolum intelligit. *Scimus*, inquit, *quia cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.* Quid est, similes erimus, nisi similitudinem eius habebimus? Quam enim similitudinem in creatione accepimus, eandem in resurrectione prima, denique & in secunda, sed aliter habituri sumus. Nam in creatione ita collata est, quòd amitti potuit, cùm etiam peccare potuit, vel potius deformari: sed in vera immortalitate, cùm nec mori nec peccare homo poterit, de similitudine Dei æternaliter gaudebit. Quid igitur? Itane summa illa beatitudo, & gloria sæculorum accidentalis erit, vt possit adesse & abesse præter subjecti corruptionem? Hoc enim accidentis est. Vbi es homo? Nonne in mortalitate, vel potiùs in morte! Quare? Nonne quia amisisti Dei similitudinem? Quid enim Deus? Nonne vita? Et quæ est similitudo vitæ, nisi vita? aut quæ dissimilitudo, nisi mors? Mortem namque inuenit, qui similitudinem Dei amiserit. Quod si ideo dicitur accidentale similitudo Dei quia auferri potuit, non vera est consequentia. Sic enim sequeretur, quòd accidentaliter viueremus, quia mori possumus. Naturæ siquidem accidentis est, vt possit adesse & abesse præter subjecti corruptionem. Quod quis sani cerebri, vel cordis affirmare audeat de virtute, justitia, bonitate, & amore virtutis in anima? Prorsùs, vt ait Augustinus, vt vita corporis anima, sic animæ vita Deus. Vera quoque virtus, vera bonitas, vera justitia, immo ipsa veritas est Deus. Sine his igitur si fuerit anima, moritur, & dicis esse accidentalia dona? Vertens iterum oculos, & relegens apices vestros, inueniensque non donum, sed bonum accidens, majores phantasias admiror. Nonne enim similitudo Dei Deus est? æquè bonum Dei numquid aliud à Deo est? Clamat Augustinus, Quicquid de Deo dicitur, Deus est, & nihil secundùm accidens dici de Deo: & dicis, secundùm bonum accidens similitudinem Dei dici. At inquis, quod dico similitudinem Dei donum esse accidens, non ad Deum dantem, sed ad hominem accipientem respicio. Mihi verò videtur satis ex superioribus probatum, neutrum esse verum. Hæc sufficiant de similitudine. Nunc reuertamur ad imaginem, & audiamus quid nobis dicat imago vera. Sic enim loquitur, *Qui me videt, videt & patrem.* In quibus verbis desiderantibus faciem patris videre omnino simillimam & in nullo disparabilem imaginem semetipsum repræsentans, desideria cordis eorum de bonis suis satiare voluit. Rursus hæc eadem imago renouare volens imaginem suam in imagine sua, aliàs dicit, *Sancti estote, quia ego sanctus sum.* Tanquam bonus pictor animarum Deus primam animam in primo homine cum omni benedictione spirituali, ad quam meliorem & formosiorem inuenit imaginem, non in iam creatis, sed in non creatis pingendo creauit, & creando depinxit. Creauit inquam in anima imaginem suam, vel potiùs animam ad imaginem suam. Depinxit

[Margin: I. Ioan. III. 2. — Ioan. XIV. 9. — Leu. XI. 44.]

iterum in anima similitudinem suam, vel magis animam ad similitudinem suam. Fumo autem iniquitatum & transgressionum suarum decoloratam, & vsque ad extremam deformitatem fœdatam, auctor & amator suus voluit eam reparare. Et quia æquè idoneus pictor, neque in cœlo Angelus, neque in terra homo justus, neque subtus terram aliquis spiritus inueniebatur, accessit imago ad imaginem, formosa ad deformem, justa ad injustum, nobilis ad ignobilem, pia ad impiam, æterna ad transitoriam: venit reparare quod perierat, venit reficere quod defecerat. Hæc imago Dei inuisibilis filius est altissimi. De filio namque ait Apostolus, *Qui est imago Dei inuisibilis.* Sanius verò mihi credite, nihil dicitur, quàm vnam esse imaginem totius Trinitatis, patris videlicet, filij, & spiritus sancti. Vnde Beda, super *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram:* In eo quod dicit, faciamus, vna operatio trium personarum ostenditur: in hoc verò quod dicit, ad imaginem & similitudinem nostram, vna & æqualis substantia trium personarum monstratur. Ex persona enim patris hoc dicitur ad filium, & spiritum sanctum, non vt quidam putant, Angeli: quia Dei & Angelorum non est vna & eadem similitudo vel imago. Propriè itaque filius dicitur imago patris: Trinitatis essentia minùs propriè, homo impropriè. Sic autem homo dicitur imago Dei, quia similitudinem ejus in se gerit, sicut imago Cæsaris, quæ similitudinem ejus præfert. Hucusque satis dilatauerim phylacteria mea, & magnificauerim fimbrias. Si qua tamen duriùs dixerim, obsecro indulgeatis. Valete, & orate pro me.

Col. 1. 15.

EPISTOLA V.

Dominis suis de Monte Dei, suus Cellensis portam atrij interioris penetrare.

ET si apices salutationum à vobis mea humilitas accipere non meretur, mereatur saltem munera orationum. Vtrumque quidem si fieri posset, satis gratanter acciperem: alterum tamen ambitiosiùs deposco, si ad vtrumque non valeo. Lætificarent me litteræ, si scriberetis: sed iuuant orationes, si pro me eas funditis. Insipientia mea indiget bonorum instructione: infirmitas animæ meæ, deuota & assidua oratione. O vtinam perspiceretis plagas animæ meæ miseræ & desolatæ in vastitate hostili! certè si eam diligeretis, super eam lugeretis. O domini & patres carissimi, cur non liberatis animam, quamuis miseram, tamen vestram? cur non eruitis de ore leonis jam semipastam? cur non redimitis sub vinculo captiuitatis vsquequaque humiliatam? Sufficiat vobis ad commouendos pietatis affectus recordatio antiquarum miseriarum, à quibus redimit vos qui passus est pro vobis. Vltra extenditur cumulus peccatorum meorum, & nisi Dominus juuerit sanctissimis orationibus vestris interpellatus, jam inferno appropinquat. Valete.

EPISTOLA VI.

Cariſsimis dominis & fratribus de Monte Dei, Priori cum cæteris ſanctis, frater Petrus Cellenſis indignus Abbas ſalutem.

FOrtè ſicut pulli de nido non auolantes paternas eſuriunt eſcas, ſic vos filij cariſſimi, qui in nidulo veſtro plumeſcitis, vt cùm tempus venerit in altum euoletis, dignum faucibus & ſtomacho ſanctitatis à me refundi expectatis. Sed quid coruus ad pullos gallinarum? Non enim eiſdem aluntur cibis. Coruus paſcitur cadaueribus putredinis: columba veſcitur granis puris tritici electi. Noui, noui quibus apud vos per dimidium temporis alitus ſum cibis. Si dixero, noui quibus modò vſque ad nauſeam onerer, parum profectò dixerim: cùm ſapientia vincat ſcientiam, & plus ſit tenorem ſaporis in ore retinere, quàm præterita ad animum reuocare. Anxior igitur in his & gemo: & quorum guſtu vehementer afficior, nolo ruminatione reiterata refricare dolores præteritos. Sufficiat enim diei malitia ſua: ſufficiat guſtui amaritudo ſua amariſſima. Vos denique, fratres & filij cariſſimi, ſimplicitate ciborum contenti ſicut didiciſtis Chriſtum, ſicut guſtaſtis & vidiſtis, quia bona eſt negotiatio veſtra, ſic perſeuerantes non quæratis aliam menſam, non aliam eſcam. Bonam enim menſam, bonam vtique habetis & eſcam, quâ viuit anima veſtra. Quid ipſe dicere poſſum de menſa mea? Certè ex quo deſcendi de ſancto Monte Dei mei, aut rariſſimè, aut nunquam data eſt mihi menſa, vt cum amicis meis epularer. Statim quæ in inſidiis expectabant egreſſum meum ſollicitudines, rapuerunt & abſorbuerunt me continuo refluxu, ſuper caput meum redundantes. Satis immiſericorditer vindicatum eſt in me, ſi quid otij, ſi quid boni in requie illa habuerunt caro mea, & cor meum. Seueriùs in me exarſerunt, & ne ſpiraculum quidem incedit per ea. Apud vos, cariſſimi & deſideratiſſimi, conqueror de me ipſo contra me ipſum. Hæc certè, immo multo pejora merui, qui de pœna non emendor, ſed cum pœna & culpam multiplico. Orate pro ſeruulo veſtro, qui vos omni die deſiderat, vmbram veſtram ſuſpirans, & faciem videre ſitiens. Valete.

EPISTOLA VII.

a Fratribus & filiis dilectiſsimis, frater Petrus humilis eorum dictus Abbas ſpiritum dilectionis & pacis.

QVàm vnica & ſingulari erga omnium & ſingulorum veſtrorum ſalutem affectione & ſollicitudine tenear, vnicus ille ſpiritus nouit, qui ſcrutatur etiam profunda Dei. Non ignorat hoc ipſa quoque anima mea: quam vtinam ſicut eſt intueretur oculus mentis veſtræ, & ſine dubio compateretur doloribus ſuis. Præſumo etiam, in conſcientiis quorundam manifeſtos nos eſſe, quibus idem ſuadet puritas ſua & veritas mea. Nullis vos circumvenire adulationibus, nullis allicere fomentationum fallaciis, fratres cariſſimi, volo: ſed vt pax veſtra firma ſit ad Deum, & me non æſtimetis à cordibus veſtris alienum, hæc ſcribo. Cæterùm ſi quis aliter ſapit,

desipit. Itaque resipiscat animam suam lædere, immo damnare, qui pacem vestram & meam quærit perturbare. Non designo aliquem, vel impropero cuiquam stultitiam suam. Sufficit enim accusatio propriæ conscientiæ, & ad tormentum pro malis, & ad præmium pro meritis bonis. Prorsus nemo ex hoc inter vos conturbetur: quia inanis nunquam erit pœnitentia, duntaxat si fuerit vera. Filio virginis castas mentes præparate: filio altissimi humiles animas exhibete: Angelo sanctitatis habitacula cordium vestrorum emundate. Valete.

a FRATRIBVS EL FILIIS] Cellensis monasterij monachis.

EPISTOLA VIII.

Carißimis patribus & dominis suis de Grandi-Monte, frater Petrus Trecensis Abbas fideles orationes.

SCio quia in consilio justorum & congregatione magna opera Domini. Idcirco, fratres carissimi, longè licet à vobis remotus, tamen animæ meæ intentionem & supplicationem in præsenti conuentu transfero: quatinus portiunculam cujuslibet cœlestis benedictionis referat, vnde consoletur & longo tempore confortetur. Credo enim, si vel vnam oratiunculam Angeli illi vestri, qui faciem patris semper vident in cœlis, ad ipsum patrem luminum, & ad thronum gratiæ filij ejus, ab ore & corde vestro pro me detulerint, quòd faciet fructum sursum, & germen ponet in terra deorsum. Hinc verò fructus vitæ & spes misericordiæ egeno & pauperi erit. Manus igitur illas vestras puras ab omni sanguine & crimine, & oculos columbinos ad fenestras cœli, per quas ad propitiatorium & ad sancta sanctorum intrare soletis, leuate: nec aliquo modo deponatis, donec vos exaudierit qui desiderium pauperum exaudit Dominus. Vester sum: sed tunc digniùs & affectuosiùs. Valete.

a DE GRANDIMONTE] Id caput & sedes est non obscuri in Gallia ordinis clericorum, qui Grandimontenses inde appellati, in diœcesi Lemouicensi, haud procul Mureto. Vnde & Stephanum religiosæ familiæ ducem ac principem, Stephanum de Mureto appellat Stephanus Tornacensis epistola 1. quia sedem ibi fixerat, cùm alioquin Aruernus patriâ esset, non Lemouix.

EPISTOLA IX.

Frater Petrus Cellensis Abbas, venerabili A. sacerdoti sancti Petri Pruuinensis salutem.

NOn immeritò illi præsumo scribere, quem non præsumo non diligere. An impune non diligerem, quem adprime honorandum vtinam vel simpliciter suscepissem! Sed quid tantopere laudo, quem vel rarissima visione cognosco? Sed plus hunc fateor cognosco auditione, quàm visione, plus fide, quàm confabulatione, plus religione, quàm familiari cohabitatione. Audiui enim viri non elatam sæculi pompam, sed electam doctrinæ formam: non ebrietatem, sed sobrietatem: non vanam pecuniarum sollicitudinem, sed variam scripturarum meditationem: non curiositatem formarum & pulcritudinem faces gehennales accedentes, sed emun-

dationem deformitatum propriæ conſcientiæ juxta diuini ſpeculi illuminationem. Hæc, bone iuuenis, de te ab aliis cum deſiderio audiui, cum fide accepi, cum gaudio aliis enarraui. Nihil itaque mirum, ſi tali ſcribo, quem talem deſcribere non vereor ex relatu eorum quibus firmiter credo. Hujus tamen ardentiùs cum auiditate faciem viderem, & vocem audirem, quàm mortuis apicibus mortua verba ederem: vt cujus amor viuit in animo, ejus præſentia ſcintillaret in oculo. Applicat enim calorem latentem in remotis admixta facula ſcintillantibus venis. Mutuò namque ſe ſe ita fouent, vt vterque ignis alium ad ſe trahendo confortet & confortetur: quatinus interior eò magis ferueat, quò exterior ei appropinquat: & exterior eò clariùs luceat, quò ei interior vehementiùs participat. Hujus exempli ſimilitudine, quem amas abſentem, incipis ſuperamare præſentem. Creſcit enim in oculis amor: reuehitur meatu aurium cordi diligentis vox dilecti expreſſa charactere dilectionis. Iam amor incipit eſſe cum gaudio, qui priùs erat ſine gaudio, aut cum tædio. Tædet enim non habere quem tendit ſemper amare. Sine gaudio quoque eſt, qui eum non habet, ſine quo gaudere non poteſt. Apponitur igitur amori gaudium, cùm amicus cernit ſuum amicum. Valete.

EPISTOLA X.

Petrus Abbas indignus Cellæ monaſterij, G. ſacerdoti Haſtingiarum ſpiritum ſalutis.

NOn in præſumptione ſpiritus mei ad te tranſmarinum ſacerdotem ſcribo, ſed reiterata petitione R. quem tu quidem carne, ego verò ſpiritu per Euangelium in Chriſto genui. Is ſiquidem quos habet impari generatione patres, pari deſiderat affectione conjungere fratres. Et me certè iam fratrem tibi conſtituit, niſi in oculis tuis mea fraternitas fortè propter veſtem peregrinam ſorduerit. Vix tamen apud ſenſatos tanta habetur vèſtium diuerſitas, vt eorum exinde diuellatur idenditas. Proinde nuda corda meliùs copulantur, affectiùs vniuntur, caſtiùs immiſcentur. Cor namque juſti non induitur purpura & byſſo, ſed ſapientia & conſilio: non pannis & ſerico, ſed virtutibus & Deo. His enim ſecundùm creationis naturam in principio amictus, ſtolas non erubeſcebat angelicas, nec ipſius increati candoris lucem reformidabat, quandiu diuinitus inſitæ imaginis liniamenta incorrupta mutuo aſpectu reſignabat. At vbi hujuſcemodi ſplendoribus nocturnis diſpoliatus inſidiis, præ confuſione atrocioris incommodi foliis cœpit circumtegi ficulneis: venit Chriſtus, vt reiteraret veſtem cilicinam, ſaccum ſcinderet, & nudus nudis obtutibus paternis in carne noſtra, immo ſua appareret. Filij itaque nudi Chriſti, nuda adinuicem corda pandamus, ac ſtabili compagine in Chriſto ea compingamus: fluant ad Chriſtum, refluant ad cœlum, confluant ad trinum & vnum. O quàm bonum & quàm jocundum, frater, fratres habitare in vnum! Vnum eſt neceſſarium. Quid verò multa? non neceſſaria. Quæ ergo vanitas eſt filiorum hominum vt multa quærant, & non curent vnum? Prius

est vnum, quàm multa, & faciliùs consequimur vnum, quàm multa. Cùm ergo sine vno non subsistimus, & in multis deficimus, in multa tamen insania vnum postponimus, & multa cupimus. Desipit qui ad vnum verum esse non tendit: sapit qui ad incommutabilem beatitudinem contendit. Reuera solus ille sapit, qui vnum solum sapit: solus ille desipit, qui multa præter vnum sapere cupit. Vnde ait Apostolus, *Non multum sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Solent homines terræ tuæ potiùs sapere ad ebrietatem quàm ad sobrietatem. Vitium ignobile, & inter cætera vitia ignobilius, ebrietas. Vbi enim sensus ebrij? vbi reuerentia in ebrio? vbi dignitas? Immemor est præteriti, futuri ignarus, præsentis nescius. Discretio confunditur, ratio hebetatur, sensus ligantur, mens ipsa sepelitur. Risui derisoribus exponit magis seipsum ridens. Ex hac viperea radice surgit, vel potiùs serpit, deuastans totius religionis animæ vigorem luxuria. Denique tanquam ex magno gurgite perditionis prosiliunt non rara germina pestiferæ præuaricationis. Pes errat, labitur lingua, trepidat manus, labia tremunt, caligat visus, auditus surdescit. Adde his intrinsecùs furias debacchantes, & miserum pectus miserabiliter lacerantes. O bone vir, nonne videntur tibi hæc principia mortis, fomenta ignis æterni, esca supplicij, illecebra damnationis? Vt igitur morsum colubri euadas, fugienda est ebrietas. Muscipulâ venantium capitur, qui vel semel inebriatur. Lusus dæmonum est homo ebrius. Tanquam prostibulum vitiorum reputatur, qui gulæ & ventris tyrannidi subiugatur. Mari commoto quid tempestuosius? excusso fulgure quid formidabilius? abysso quid profundius? Nullum tamen horum nequius, quàm homo ebrius. Desistendum est à veneno, immo à vino, quod hominem vertit in truncum. Diuinorum lectio librorum præceptis & exemplis ostendit, quàm turpiter natura ex hoc dehonestetur, quàm crudeliter condemnetur, quàm interminabiliter crucietur, quàm immisericorditer à regno Dei excludatur. *Neque ebriosi*, ait Apostolus, *regnum Dei possidebunt.* Diutius impressi stylum, si fortè refellerem, vel saltem reprimerem vitium. Interim collactaneam ejus luxuriam eodem acumine potiùs pungamus, quàm pingamus. Pinguiùs namque & ista pinguissima de pinguedine terræ apud vos exuberat. Vbi namque iuuenum & puellarum forma decentior, aspectus gratiosior, cibus abundantior, potus crassior, aër salubrior, terra fertilior, amœnitas jocundior, prauus his eneruatur animus. Satius est namque ei frui cupiditatibus vanis, quàm æternis bonis. Colore adulterino deceptus, quæ intus latet falsitatem non attendit. Mendax mendaciter mulier de specie vana se jactat. Certè pulcritudo illa nec vera est, nec sua. Si enim vera esset, semper durasset. Vnde quod semel est verum, semper est verum. Si sua, non in foro emeret. Fallax gratia, & vana est pulcritudo. Abjicienda est autem, quæ fallit gratia: ambienda, quæ liberat. Vmbratilis postponenda pulcritudo, vtilis appetenda. Communi hactenus admonitione præmissa, vt tuæ vnicæ & singularis animæ curam maximam habeas, rogamus. Nemo enim de sæculo egrediens animam suam vlteriùs commutat. Hîc locus, hîc tempus commutationis faciendæ: mores hîc commutandi & corrigendi. Cæterùm

Rom. XII. 3.

I. Cor. VI. 10.

correptio, non correctio in futuro dabitur: fiet comminatio, non commutatio: nisi fortè de pœna in pœnam, de morte in mortem, de miseria in miseriam. Muta itaque vitam, dum viuis in hac vita, ne si fortè modò cùm potes distuleris mutare, tunc volens mutare cogaris tenere. R. timet sibi anima mea, timet & tibi. Pater meus es tu, & ego filius tuus. Et quia per te ingressus sum in vita corruptibili, vtinam per me peruenires ad disciplinam Dei. Non contingat me sine te gaudere: contingat autem te & me cum Christo regnare. Vale.

a SACERD. HASTINGIARVM] In Anglia. ideo transmarinum sacerdotem vocat. Locus conserto inter Vuillelmum & Haroldum prælio memorabilis. Malmesburiensis Hastingas scribit, & bellum Hastingense, quod dixi.

EPISTOLA XI.

Suis carißimis amicis, H. subpriori, Thomæ & Ascelino Clarueallensibus, frater Petrus Abbas Cellensis gratiam pro gratia.

QVibus gratiosiori affectu dulciùs copulamur, eisdem non immeritò meliora & dulciora scribimus. Vt enim dignior animus quàm corpus, sic animi potiora sunt bona, quàm corporis, fidelis verò suis ipsius interpres est animus. Itaque & nos potiùs quæ ad animum pertinent colimus, quàm quæ ad corpus. Nam si de affectu non secundùm affectum scribis, vtique mentiris. Igitur affectus cùm de se loquitur, se & non alium loquatur. Est enim hypocritarum aliena tanquam sua, sua tanquam aliena dicere. Nihilominus & simulatorum est, neque simpliciter diligere, neque veraciter ad amicos loqui vel scribere. Quamobrem in Christo & in conscientia vera pronuncio, quòd erga me sinceriorem & puriorem habeatis affectum, vt credo, quàm ego ipse. Nam quò purgatior est in vobis oculus mentis, eò perspicacior est etiam in amicis diligendis: & quò expeditior ad clarè videndum, eò liberior ac iustior de omni causa decernendum. Solummodo siquidem corporum nebula obstat, ne se vicissim meus & vester spiritus sublatis impedimentis clarè videat. Attamen vt in corpore mortali immortalia corda, & ad se per amorem accedere, & se se per mutua desideria possunt contingere: sic vnica & speciali dilectione, quotidiano recursu à suis commeant regionibus, quatinus datur, ad se salutandos & osculandos affectus nostri. Quotiens enim vos recogito, totiens pedibus animi vos adeo. Itaque, fratres carissimi & desideratissimi, vestras consolationes & sitienter suscepi, & ardenter perlegi, & velociter compleui. Et attendite etiam in hoc quàm bene cohæreant, quàm perfectè sibi consentiant conscientiæ nostræ. Quando enim scribebat dictante animo digitus vester, cogitabat animus noster: & quod scripserat digitus, hoc elegerat animus. Planè priusquam audirem obediui, antequam consilium daretur adquieui. Tanta dilectionis velocitas, vt audire non expectet quod facere debet. Lædi namque se æstimat, nisi amicorum voluntates præcurrat. De merito suo plurimum sibi præripi gemit, nisi etiam motum voluntatis vigilanter præoccupauerit. Tunc læta, tunc gratulabun-

tulabunda, cùm præcesserit veniendo, & quodammodo excesserit majora faciendo. O excessus charitas! ô excedens charitas! Sola in omni genevirtutum excedendo non excedis, ascendendo non corruis, descendendo ascendis. Ad modum proprium cohibetur humilitas, terminos suos habet castitas, ad malum non laxamus obedientiæ habenas, ad fines suos, nec extra extenditur largitas, ad fines mendacij non accedit veritas. Sic denique & aliæ virtutes, cursus tantùm suos excurrere, sed non transcurrere debent. Constituti sunt eis termini, qui præteriri non poterunt. At charitas vsque ad cœlum, immo & supra cœlum, veluti cui lex non est posita, conscendit: usque ad infernum, & etiam in inferno ipso aliquando descendit. Amicos amplectitur, nec ab inimicis arcetur. Cùm se extendit, non læditur, cùm se superextendit, non rumpitur. Semper crescit, nunquam senescit. Anni ejus non deficiunt, sed perficiunt. Quò enim vetustior, immo diuturnior, neque enim veterascit, eò & clarior. Sicut vinum Libani semper nouatur, semper confortatur, semper cumulatur. Vires semper accrescunt: splendores faciei ejus nunquam deflorescunt. O virtutum virtus! semper in me sic excedas, vt nunquam decedas. Non sinis decedere, in quo dignaris justos excessus creare. Sic nouit Apostolus mente excedere, & cœlum tertium penetrare: sic Propheta in excessu mentis supra hominem de Deo sentire. Præ stupore Petrus in consideratione glorificatæ majestatis sic excesserat, cùm dicebat, *Faciamus hîc tria tabernacula, Tibi vnum, Moysi vnum, & Heliæ vnum.* Secundò etiam & tertiò sic excessit, vel quando Christum non sustinens mori, dicit, *Absit à te, domine:* vel quando abscidit auriculam serui, vel etiam in captura piscium cùm dicit, *Exi à me domine, quia homo peccator sum.* O quotiens sponsa ad sponsum excurrit, aut vt veriùs dicam, seipsam & omne quod creatum est pro amore sponsi excedit! Quandocunque enim vel de sponso vel ad sponsum loquitur, per excessum transuolare dicitur. Hos saltus siue excessus non nouit, nisi qui experientiâ didicit. Quapropter de his mihi parciùs loquendum, vobis idoneum est latiùs & largiùs agendum potiùs, quàm disserendum. Valete. Quam citiùs potero veniam ad vos.

Matth. XVII. 4. Matth. XVI. 22. Luc. V. 8.

EPISTOLA XII.

Suo R. Claravallis, suus Petrus Cellensis.

SOlet nimia festinatio, etiam semicruda quasi jam bene cocta, præ nimio appetitu insumere, & tanquam famis necessitatem interdum temperare. Instas, & ostium amici velut necessitate hospitis superuenientis inquietare non cessas. Credo potiùs ex crassitudine animæ, vel ex non necessaria paupertate id te actitare, vt neque importunitatibus tuis occupationes meæ satisfaciant, neque voluntati tuæ solemnes istæ feriæ silentium imponant. Quid igitur? Experior nunc quod in Isaia jam, ante legeram. *Venerunt filii vsque ad partum, & tempus siue virtus pariendi non est.* Æstuo siquidem noui amici nouam & primam promissionem adimplere, sed contradicentium irruptiones vix valeo mitigare. Quis itaque, à quo, vel quid

Esaiæ XXXVII. 3.

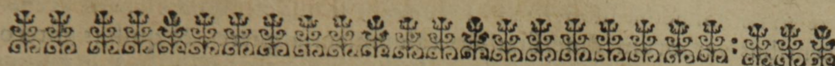
petas mihi consideranti, offert ratio copiosam fortunam petitoris, pauperem inopiam postulati, difficultatem petitionis. Quis, nisi qui ambulat in medio lapidum ignitorum, nisi qui cedrorum medullam consueuit lambere, & præclara sententiarum stipendia de castris Philosophorum reportare? A quo, nisi ab eo qui inter sentes, ne dicam sententias, delicias reputat dormire? nisi ab eo, qui neque vngulam findit meliorum dictorum distinctione, neque ruminat si qua contigerit audire vel legere? Quis à quo, nisi doctus ab indocto, nisi plenus à vacuo, nisi videns à cœco? Non leue & simplex fateor impedimentum sustineo, ne intrem in sanctuarium Dei, vt de manu Cherubin carbones consolatorios tibi accipiam. Obstat hinc flammeus gladius atque versatilis sollicitudinum, vsque ad medullam animæ penetrantium, illinc caterua Philistinorum puteos meos terrâ mortuorum replentium. Præter hæc, tanta certè confusio concurrentium ad me fit, cùm incipio scribere, vt pene syllabæ singulæ noua cogantur habere principia. Ecce monachus confitetur, ecce alius diffitetur: ecce miles saltat, ecce clericus salutat ecce famulus inquietat, ecce nuncius coruum frequentiùs quàm columbam resonat. Mi dilecte, quam interim cor humanum congregare poterit sanctarum scripturarum meditationem? quod componere commonitorium? Sed fortè hæc ipsa non monendo monent, inquietando suadent quietem, in diuersum decerpendo verum, id ipsum quærere admonent. Sic enim esuriens panem quæro, aquam sitiens, algens ignem, caligans lucem, deficiens refectionem. Verùm tu aliud habens melius & verius commonitorium, rursus aliud mendicaris potiùs ex voluntate, quàm ex necessitate. Exemplo credo Apostolorum id facis, qui cùm IESVM haberent, patrem nihilominus videre cupiebant. *Domine,*
Luc. inquiunt, *ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* Nondum nouerant, quia
XIV. 8. cui filius non sufficit, nec patrem habere poterit. Plena etenim filij cognitio, vniuersæ rationalis creaturæ est plenissima recreatio. O quàm præclara Clareuallensium commonitoria! Quid enim lacrymæ hujus, nisi compunctionis sunt incentiuum? Quid alterius contiuuæ orationes, nisi supernæ contemplationis adjumentum? Hujus humilitas superbiam confundit apostatæ angeli, & hominis: obedientia illius, pendentis in cruce Christi æmulatur obedientiam. Iste Jacob assimulatur in laboribus: simplicitas Ioseph hunc exornat: zelus ordinis in isto Moysen reddit. O Dauid mansuetudo! ô feruor Heliæ! ô Danielis abstinentia! ô castitas Samuelis, & quod maius est, ô Christi charitas! ô Mariæ virginitas! Castra Dei sunt hæc. Quid videbis in Sunamite tua, in coccinea tua, nisi choros castrorum? Chorum alium videro procedentem aduersus phalangas vitiorum innumerabilium: dum iste non quærens quæ sua sunt, spiritum auaritiæ strangulat, iste mundi gloriam calcans principem superbiæ suffocat, iste carnem macerans luxuriæ caput detruncat, & cuicunque obuiauerit quisque de aduersariis, sine misericordia fortiter in ore gladij enecat. Pluunt denique instanter post terga hostium sagittæ, vibrant hastas, frameam effundunt, & siue leones, siue vnicornes cum omni bestia saltus exterminant. Non est in eis deficiens, neque laborans. In dextro cornu iterum conside-

ro alium in equis albis chorum certantem non jam pro victoria, ſed ad coaceruanda pretioſiora ſpolia, & jam prægustat alius mercedem laborum ſuorum, alius gratiam labiorum conſequitur, alius de ligno, quod eſt in medio paradiſi, ſuperextenſus in vlteriora velaminis per obliuionem terrenorum & contemplationem cœleſtium edit. Iſti ſunt qui ſtolas ſuas dealbauerunt in ſanguine agni, reſiſtendo vſque ad ſanguinem vitiis, & pertingendo vſque ad patientiam agni immaculati. Hi docent te arcum & ſagittam: hi ſanguinem vuæ, & mori propinant. Arcum prauum iſti non intendunt, ſed ſpirituali ſubtilitate, etiam capillum minimæ cogitationis in arcu propriæ reprehenſionis citiſſimè feriunt. Prorſus conuerſi ſunt in die belli, quia neque in incerto currunt, neque ſegniter viuunt. Ad hoc te mitto commonitorium. Omnia enim eorum commonent, ſiue conſeſſus, ſiue inceſſus, ſiue ſermo, ſiue ſilentium, ſiue jejunium, ſiue prandium. Ecce mille clypei pendent non ſolùm ad te commonendum, ſed etiam ad muniendum: & tibi poſt hæc, fili mi, vltra quid faciam? Habes quoque & alium paraclitum, tanquam aliud commonitorium, quod prope eſt in ore & in corde tuo: vnctionem ſpiritus, quæ te docet de omnibus. Habes ſapientiam, quæ non inuenitur in terra ſuauiter viuentium, quam filij Agar non inueniunt, de qua Philoſophorum abyſſus loquitur, Non eſt mecum. Liga eam in corde tuo jugiter per amorem, deſcribe illam in tempore otij tripliciter, cogitando, loquendo, operando. Diſcurre ſcripturarum amœniſſimos campos: lege tanquam apis & reconde in alueolo memoriæ ſuauiſſimi odoris flores, caſtitatis lilium, oliuam charitatis, patientiæ roſam, vuas ſpiritualium chariſmatum. Conſidera diligenter quæ apponuntur, quia quædam ad conſolationem, quædam ad correptionem ſunt. Alia ad ſanitatem, alia ad ſatietatem, alia ad ſuauitatem. Spes præmij promiſſi mœrentem conſolatur: corrigit comminatio æterni ſupplicij: medicamine pœnitentiæ ſanantur omnes languores: præſentis juſtificationis exultatio famelicum juſtitiæ ſatiat: adueniens gratia virgam timoris amouet, & ſua infuſione animam lætificat. O Ieſu! comminatoribus tuis quis ſapor in faucibus? quis odor in naribus? quis ſplendor præ oculis? quæ auditus modulatio? quæ cordis jubilatio? Nihil infra votum, ſupra omnia abundant, immo ſuperabundant, gaudia. Explicat & extendit ſe voluntas ad volendum, vel etiam ad volandum, ſed non ſufficit. Supercurrit oleum, quia vaſa deficiunt. Hîc, hîc manus dantis largior, & accipientis rarior. Sola hæc miniſtrorum indignatio, quia pauci ſunt, quibus fiat cœleſtium ferculorum diſtributio. Longos fac funiculos tuos: extende pelles tuas: ne parcas, quia dilataberis ad orientem diuinæ contemplationis, ad occidentem humanæ per Chriſtum reparationis, ad ſeptentrionem dæmoniacæ dejectionis, & ad auſtrum glorioſæ aſcenſionis. Vale, nec ſine recompenſatione noſtram paupertatem velis accipere. Cariſſimum noſtrum Subpriorem ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute ſaluto, & cæteros amicos noſtros.

EPISTOLA XIII.

P. Cellensis R. suo Clareuallensi.

EXcusationis meæ procœmium, siue velamentum rusticitati meæ superinducerem, si clerico scholari, non monacho Clareuallensi, si spumanti in sæcularibus, non sudanti in regularibus, si denique Sirenarum oblectamenta captanti, non aspera quæque per desertum sectanti scriberem. Nunc autem quia id solum quod honestnm est, bonum esse non dubito: omne verò verum honestum, si verum dixero ab honesto non recedens, confusionem non timeo. Scio itaque manum te ad fortia misisse, & satis perplexum antiquo sophismate sophisma fecisse. Crede mihi, frendens & rugiens quærit soluere quod nequit ex ratione refellere. Callidus est & in arte peruersæ calliditatis potenter callens: vtpote cui ab incomprehensibilitate retro labentium temporum annus, mensis, dies, hora, vel breuissimum momentum non est elapsum absque hujusmodi conflictationibus. Quotiens vicit & victus est? dejecit & dejectus est? obruit & obrutus est? Non est ei pudor, timor procul abest, spes euertendi semper adest. Fulminat timens, attrectat tremens, recedit sperans, accedit dubitans. O astutia simplicitatis inimica, malignitatis filia, vnica totius religionis tinea! Patrem nostrum à paradiso exclusisti, in exilio detrusisti, in morte conclusisti: nos beatitudine spolias, miseriis cumulas, à Deo separas. Quid tibi & nobis? Cepisti, & decepisti, sed non recepisti. Qui enim fecit, ipse reficiendo recepit. Seductor igitur, carissime, cauendus est, & laqueo suo capiendus, & gladio suo detruncandus. Sic fecit nobis, sic faciamus illi. Si malum est esse homicidam, sed non diabolicidam. Caput ergo ejus contere, caudam apprehende, corpus medium scinde: & sic vesperè & manè & meridiè narrabis in confessione, annunciabis in satisfactione, exaudieris in oratione. Sophista iste malè proponit, peiùs assumit, pessimè concludit. Suggerendo praua proponit, ad delectationem trahendo assumit, in consensum dejiciendo concludit. Si itaque suggestionem prudenter præuidens scuto sacræ justitutionis propuleris, delectationem fortiter memoriâ passionis Christi excusseris, consensum constanter timore & amore Dei negaueris, tendiculas ejus tanquam fila aranearum abrumpens, coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon.

LIBER QVARTVS.

EPISTOLA I.

Suo suus.

VT perniciosum optimis telum inuidiam nostra proscribat epistola, communis exorat charitas. Satis namque superque quod mihi scripsisti dulce, vtile, & honestum fuit. Quid enim dulcius amore? Quid vtilius diuinarum & humanarum rerum subtili & compendiosa descriptione? Quid honestius morum salubri informatione? His nostrum torpens ingenium excitasti, causam non causandi de sæcularibus parumper præbuisti, ac otiosæ sollicitudinis vela relaxasti. Sic irrigant, inebriant, & tranquillant scripta tua, dulcissime, animam meam. Sterilitati denique vbertate, tumultuositati libera pausatione, occupationum insolentiæ renuncians ad remotiora secessione, Nicolai mei hoc agi contestor scriptitatione. Deficiente ergo spiritu, manu trepidante, repugnante ingenio, grandiora præsumo, prætento fortiora, vix explicabilia arripio. Vtrinque enim spiritu vehementi ex quatuor ventis conglobato, cujus spei robore floris teneritudo non euanescat, pulcritudo non deficiat, viror non emarcescat? Infidum est irato obuiare leoni: stultum nihilominus emissam non declinare sagittam. Omnis armatura fortium tuis militat castris. Itaque congredi timeo. Nam cùm propriâ satis armaturâ triumphare posses, quorumcunque etiam potentissimorum arma mutuasti, vt superuinceres. Solo clypeorum aureorum fulgore dejicior. Exclamo tamen, Pone non tua. Nam plurimum intererit, vtrum majestate irrefragabili auctoritatis Philosophorum, an propriarum rationum & sententiarum conspicuitate castra nostra poteris debellare. Tibi an illis deputetur victoria, cùm sine discriminis examinatione illorum vestigiis procumbam volens, contra te autem arma, sed pacis, feram, statim elucescet. Quid enim? falsa sint Philosophorum inattingibilia acumina, cùm ingeniorum nostrorum vis sola quæritur, quid nostra interest? Prorsus eorum cedo auctoritati. Non sic verò, non sic subfugiet pupillam oculi mei quod egressum fuerit de labiis tuis. Iure suo priuari se amicitia aliter conquereretur, nisi res amicorum æquo libramine discuteretur. Decursis itaque & discussis vernantis eloquentiæ tuæ sermonibus & sensibus, iterum iterumque tua reuoluens & meaeuoluere gestiens, timeo sub luce videri. Quid ergo? Periculum experiar? sed non in filia. * Loquar? sed vtinam non inania. Reprehendam, sed amici superflua. Laudabo? sed philosophorum ingenia. Hinc tamen non progrediar, nisi priùs data manu initum fuerit pactum, prorsus ne-

*F. inutilia.

quaquam irasci pro aliqua contumelia. Ingrediens itaque aggrediar, non veritatis domicilia subuertere, sed amici, si qua est, propriam de præjacentibus verborum diuersitatibus calumniam arguere, & quibus potero auctoritatum rationibus refellere. Video autem in vestibulo & in fronte epistolæ tuæ quod nimia formositate sui curiositatem oculorum meorum sic allicit, vt vix eos ejicere & elicere valeam. Est enim quiddam, cujus nomen super omne nomen, cujus forma formosior omni forma, cujus statura & altitudo à fine superioris cœli vsque ad finem inferioris inferni. Imago est inimitabiliter nata, non facta. Vnus est qui hanc de corde suo excogitauit & eructauit, non artifex hujus, sed omnium, hujus autem pater. Huic conformari est reformari. Hanc loquentem & se exprimentem, aptis coloribus renitentem, sceptro imperiali cuncta regentem, cœlicolas cum terrigenis in brachiis conjungentem inueni, adoraui, & tenui. Decor ejus inæstimabilis, dulcedo insatiabilis, claritas inaccessibilis. Tam suaue loqui de illa, quàm admirabile amplecti illam. Ad hanc qui accedit, aut vix, aut nunquam recedit. Oculus non satiatur visu, nec auris auditu. Qui edunt, adhuc esurient, &c. Hæc osculata est me osculo oris sui. Hæc digito manus suæ tenens animam meam voce propria, ne declinarem ab ea. Hujusmodi attractus & delinitus blanditiis, an vlterius progrediendum sit hæsito. Bonum enim est hìc esse. Tandem verò innuente & annuente vt irem non discedens, redirem permanens, aliam vidi visionem. Rubus ardens in interiora deserti apparuit. Suspensus intenta cogitatione, num, inquam, sicut Moysi rubus ardebat & non consumebatur, sic meus iste reddit splendorem lucentem, non calorem vrentem? Amici enim increpatio, grata potiùs correptio est, quàm molesta exustio. Est autem. Vos venator tam verborum quàm sensuum, & conclusum retibus & percussum venabulo credidistis. Hic enim rubus ruborem ingerens, sed perfectæ & solidæ charitatis robur nescienti. Oculus pupilli pungeretur, vel etiam compungeretur, si spina hujusmodi configeretur. Non verò contingat hoc oculo charitatis, cujus solius est colligere, immo producere rosam de spinis. Sic Iesus de spina passionis rosam protulit redemptionis. An non ejus imitatione & tu reddis bona pro malis, qui mollia duris, dulcia amaris, vera retribuis vanis? Reuera tu simplex & domi habitans, vt dicis, in simplicitate cordis tui scripsisti. Animaduerto igitur ad thronum gratiæ miro pennarum juuamine te conuolasse, & ibi, quia citra non reperisti, simplicer simplicem Deum didicisse. Quæro itaque, anne simplicitatem tuam ab illo fonte reportaueris, & vtrum tantùm transeundo, quantùm cœlicolæ manendo & stando exhauseris. Quod si fieri non potuit, constat non injuriosè inæstimabiliter illorum tuam præcellere simplicitatem, sicut & beatitudinem. Animam siquidem humanam naturaliter simplicem, Angelorum verò naturam, etiam simpliciter simplicem indubitabili fide credo & confiteor. Quod vt euidentiùs appareat, nostra de simplicitate & tua sub oculis compendiosa annotatione volo colligere. Dixi, quia omnis res simpliciter simplex vna & vnum est. Non autem si vna, statim & simplex. Simplex enim respuit & refugit omnem prorsus

admixtionem. Rem vero vnam conuenientia duo simul, vel plura aliquando faciunt, vt vnum corpus constans ex quatuor elementis. Ista, inquis, aut non intelligo, aut vos minùs attenditis. Malo me minùs intendere, quàm te non intelligere. Tamen parumper attende, & de simplicitate si malè sensi, quia cœpisti, iterum corrige. Interim ipse vt decet consignatam tuis exhibens reuerentiam sensibus & sermonibus, meos etsi non verba sensus vallo veritatis communiam fortiùs. Omne igitur quod est, aut simplex, aut compositum est. Compositum autem aut substantiale, aut partiale. Substantiale, veluti cùm vna substantia alij substantiæ jungitur. Partiale, cùm vnius substantiæ partes conjunguntur. Hoc autem compositum superiori simplicius est. Illud verò ex toto & naturaliter dicitur simplum, quod caret & substantiali & partiali compositione. Anima itaque, quia neque diuersarum substantiarum, neque ejusdem substantiæ diuersarum partium in se suscipit conjunctionem, naturaliter est simplex. Non enim ex prius existente aliqua materia creata est, vt respectu materiei suæ composita dici possit, sicut in omni corpore id quod factum est dicitur respectu illius quod de eo factum est, simplum: sed de nihilo facta catholicè creditur. Angelica verò natura quia hoc habet amplius, quòd nullis subjacet corruptionibns, quemadmodum anima ex conjunctione corporis, liberiùs euolat ad secretissimos simplicitatis recessus. In hoc etiam ferè omnes Philosophi, consentiunt, quòd principium rerum est perfecta sapientia, lumen præclarum, substantia substantiarum, argumentum rerum vniuersarum. Id autem vnum & simplex, cujus simplicitas confert, non aufert simplicitatem. Neque enim creaturæ suæ suam inuidet simplicitatem, cui suam non negauit imaginem. Eo igitur in arce veræ & summæ simplicitatis illocaliter locato, rationalis participat creatura. Fiunt autem magis & minus simplicia magis & minùs eo participantia. Ideo namque simplex, immo simplicitas simplicium, sicut Deus deorum, in simplicitate jubet se quærere, cum simplicibus se dicit ambulare. Dat autem inuenire & habere, si quæratur quomodo jubet quærere. Aliter quærentibus, *quæretis*, Ioan.
inquit, *me, & non inuenientis*, Quia itaque nisi in simplicitate non inuenitur, VII. 36.
simplicitate autem simplicem fieri non dubitatur, quicumque eum per simplicitatem inuenerit, participatione ejusdem simplicitatis simplicior efficitur. Inæquali autem proportione participantes inæqualiter inueniuntur simplices. Ipsa autem simplicitas in se vera & summa est vnitas. Sciendum verò, quia sicut aliud est participans, aliud participatum: sic etiam aliud simplex, aliud simplicitas. Nec habet lingua & ratio hominis, nescio si Angeli, idem esse simplex & simplicitatem, sicut nec album & albedinem. Noli, noli simplicitati nostræ, immo tuæ risum insimulare. De Deo enim nihil habes opponere, cùm quicquid ipse est legatur omnem sensum transcendere. Tamen quòd bonus, quòd pius, quòd justus, quòd simplex dicitur, figuratiua locutione accipitur. Vt enim Plato ait, *Deum inuenire difficile est, inuentum dignè profari impoßibile.* Nulla certè oratione, vel orationis parte, Deum potest aliquis describere, vel definire. Itaque de Deo nulla fiat oppositio, quia ipse est omnium conclusio, nihilo-

minus & exclusio. Ex ejus stabili simplicitate sortitur ordinem, causas, & formas, vt Boëtius testatur, omnium generatio rerum, cunctusque mutabilium naturarum progressus, & quicquid aliquo modo mouetur. Ejus natura in sua simplicitatis arce composita, regendis multiplicem modum statuit. Potiùs ergo bonitas ipse, & participatione ejus creatura bona, potiùs pietas ipse, & consortio pietatis creatura pia, potiùs denique simplicitas, & possessione simplicitatis dicatur creatura simplex. Ejusdem autem locutionis genere quo Deus justus, & nos justitia Dei appellamur. Vide etiam vtrum bona similitudine vtatur Boëtius ad exprimendum non tantùm simplicem aliquem fieri, sed etiam simplicitatem ex strictissima connexione & societate simplicitatis. De prouidentia profectò & fato sic dicit: *Prouidentia est ipsa illa diuina ratio in summo omnium principe constituta, quæ cuncta disponit. Fatum verò inhærens rebus mobilibus dispositio, per quam prouidentia suis quæque nectit ordinibus.* Et post pauca. *Manifestum est immobilem simplicemque gerendarum formam rerum esse prouidentiam. Fatum verò eorum, quæ diuina simplicitas gerenda disposuit, mobilem nexum atque ordinem temporalem.* Inducta itaque similitudine paulo post subdit. *Nam vt orbium circa eundem cardinem se se vertentium qui est intimus ad medietatis simplicitatem accedit, cæterorumque extra locatorum veluti cardo quidam circa quem versentur existit: extimus verò majore ambitu rotatus, quantò à puncti media indiuiduitate discedit, tantò amplioribus spatijs explicatur: si quid verò illi se medio connectat & societ, in simplicitatem cogitur, diffundique ac diffluere cessat. Simili ratione quod longiùs à prima mente discedit majoribus fati nexibus implicatur.* Medium quod ait, siue media indiuiduitas puncti, intelligitur veritas & simplicitas Dei. Quod enim huic amori consociatur, in simplicitatem cogitur. Diuinæ igitur supernæque substantiæ, quibus & judicium perspicax, & incorrupta voluntas, & efficax optatorum præsto est potestas, quid est quare non inhæreant illi summæ & vnicæ simplicitati? Cohærent procul dubio, & dotantur largiori simplicitatis priuilegio. An ista recusas credere, & paras contradicere? Nequaquam, inquis, sed quod creatoris est, creaturæ nolo attribuere. Quare? quia æmularis Deum, sed non bona æmulatione. Quantum enim desipit, qui non à Deo collata munera propria vsurpatione rapere præsumit, tantundem à pietate resilit, qui data negat, vel abscondit. *Nos*, inquit Apostolus, *non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* Datum est enim omni corpori, vt sicut jam dictum est, compositione sit multiplex: animæ, vt carens partibus naturaliter sit simplex; sed propter limi societatem, subjiciatur vanitati, quæ est multiplex. Supercœlesti quoque indultum est creaturæ, vt vltra sensum humanum, sed citra diuinum, & naturaliter & simpliciter sit simplex. Tu verò corpus multiplex asserens, animam quoque comparatione corporis non per se simplicem astruens, transuolas ad supercœlestes, & ex gratia, non ex natura imitationem tantummodo simplicitatis indulges. O nimium simplex! Forsitan enim Angelus tuus hoc audiens irascitur, & quòd dona gratiæ & naturæ suæ commutaueris,

I. Cor. II. 12.

ueris, indignatur. Nam ipse quidem nihil minores gratias agit creatori naturæ, quàm datori gratiæ. Gratiâ namque creatum, gratiâ beatificatum, gratiâ nouit se confirmatum. Ab eadem tamen gratia aliud in creatione, aliud meminit se accepisse in beatificatione, siue in confirmatione. Quod accepit in creatione, dona sunt naturæ: quod meruit in confirmatione, dona vocantur gratiæ. Igitur aut multiplex est Angeli natura, quod soli conuenit corpori, aut simplex, quod tantùm spiritui. Quia autem nullum tertium est simplex, vt æstimo, concedas necesse est. Simplex itaque cùm sit natura, & vicinitate, vt ostensum est, ipsius summæ simplicitatis artius exprimatur, & imprimatur in eo radius simplicitatis, non jam tantùm simplex est, sed simpliciter, vt opinor, simplex. Ministrando namque adsistit & adhæret diuinæ simplicitati. Ipsa autem diuina simplicitas non naturaliter tantùm, non simpliciter tantùm, sed singulariter & ineffabiliter simplex est. Jam credo satisfactum, quare dixerim, omnis res simpliciter simplex, vel quare dicere potuerim. Quod autem sequitur, vna & vnum; est inculcatio verborum. Tamen vt vel tenuiter sic distinguam, vna profectò est, quia vt Seneca testatur, diuinorum vna est natura, & nihil est diuino diuinius, cœlesti cœlestius, & Boëtius, quia eorum eadem est substantia, quorum diuersus effectus non est. Vnum idcirco, quia natura simplicium indissolubilis, diuersarum pluralitatem partium ad sui efficentiam non admittit. Quod enim ex diuersis partibus compositum est, naturaliter solubile est. Omne autem simplex & incompositum vnum est, & caret partibus resolutionis. Quæcunque igitur substantia tam simplex est & vna, prorsus non admiscetur, neque cum alia simplici & incorporea, neque cum multiplici & corporea. Nam vbicumque & quotiescumque substantiæ immiscentur, necesse est vt in se inuicem commutentur & transformentur. Rerum enim quarumlibet conjunctio nisi in se se transfundantur, & à propria forma transformentur, copulatio vel adjunctio, vel aliquid hujusmodi, non autem admixtio, vel commixtio dicitur propriè. Vnde & Verbum assumptione carnis, & indisiuncta vnione caro factum, ne substantiarum transfusio, scilicet carnis in diuinitatem adnihilatio, vel diuinitatis in carnem substantialis exinanitio ab hæreticis persuaderentur, non commixtionem passum dicitur, & ne rursum alius Dei, alius hominis filius crederetur, & vna in duas personas diuideretur, ilico sequitur, neque diuisionem. Si noua, & ideo cassa, me confingere arbitraris, & vera & vetera statim si placet subjunctis rationibus comprobabis. *Non*, inquit Boëtius, *omnis in omnem rem verti ac transmutari potest.* Nam cùm substantiarum aliæ sint corporeæ, aliæ incorporeæ, neque corporea in incorpoream, neque incorporea in eam quæ corpus est mutari potest. Nec verò incorporea in se inuicem proprias formas mutant. Sola enim mutari transformarique in se possunt quæ habent vnius materiæ commune subjectum. Neque hæc omnia, sed ea quæ in se & facere & pati possunt. Idque probatur hoc modo. Neque enim potest æs in lapidem mutari, nec idem æs in herbam: nec quodlibet aliud corpus in quodlibet aliud transfigurari potest, nisi & eadem sit materia rerum in sese

transeuntium, & à se & facere & pati possint, vt cùm vinum & aqua miscentur. Vtraque enim sunt talia, quæ actum & passionem sibi communicent. Potest enim aquæ qualitas à vini qualitate aliquid pati. Atque idcirco, si multum quidem fuerit aquæ, vini verò paululum, non dicuntur immixta, sed alterum alterius qualitate corrumpitur. Si quis enim vinum fundat in mare, non mixtum est vinum mari, sed in mare corruptum, idcirco quod qualitas aquæ multitudine sui corporis nihil passa est à qualitate vini, sed potiùs in se ipsam vini qualitatem propria multitudine commutauit. Si verò sint mediocres, sibique æquales, vel paulò inæquales naturæ, quæ à se facere & pati possunt, illæ miscentur, & mediocribus inter se qualitatibus temperantur. Atque hæc quidem in corporibus, neque omnibus, sed tantùm quæ à se, vt dictum est, facere & pati possunt communi atque eadem materia subjecta. Omne autem corpus, quod in generatione atque corruptione subsistit, communem videtur habere materiam, sed non omne ab omni, vel in omni, vel facere aliquid, vel pati potest. Corporea verò, vel incorporea nulla ratione poterunt permutari, quoniam nulla communi materia subjecta participant, quæ susceptis qualitatibus in alterutrum permutentur. Omnis enim natura incorporeæ substantiæ nullo materiæ nititur fundamento. Nullum verò corpus est, cui non sit materia subjecta. Quod cùm ita sit; cumque ne ea quidem, quæ communem materiam naturaliter habent, in se transeant, nisi illis adsit potestas in se & à se faciendi ac patiendi, multomagis in se non permutantur, quibus non modo communis materia non est, sed cùm alia res materiæ fundamento nititur vt corpus, alia omnino materia subjecta non egeat ut incorporeum. Non igitur fieri potest, vt corpus in incorporalem speciem permutetur; nec verò fieri potest vt incorporalia in sese commixtione aliqua permutentur. Quorum enim communis nulla materia est, nec in se verti ac permutari queunt. Nulla autem in incorporalibus materia rebus. Non poterunt igitur in se inuicem admisceri, vel permutari. Iure igitur simplex res refugit omnem commixtionem, quia nullam in quamlibet creaturam recipit commutationem. Item quod à nobis ponitur, sumptum à nobis: rem autem vnam duo simul vel plura conuenientia aliquando in sese recipere, & conuertere vt vnum sint, in exemplari quod manibus meis scripsi, sic habetur. *Rem verò vnam, conuenientia duo vel plura aliquando faciunt, vt corpus vnum constans ex quatuor elementis.* Hic nullius cauillationis locum aliquatenus animaduerto, & ideo respondere parco. Itemque intulisse me scribis, Deum magis propriè ex simplicitate quàm vnitate. Miror calumniam. Nonne enim statim subjunxi, nihil de Deo propriè dici. Jam quia, mi dilectissime, dulcedo viscerum meorum, lumen amicorum meorum, pro me satisfeci: epistolæ tuæ sententias quasdam digna inuectione corrigendas, & limâ correptionis explanandas, partim contemplandas reperi. Quid dicis, amor? Placetne quod loquor? Gratiamne tuam persequor? Quod vis jube, & faciam. Clauem oris mei custodi, ne læsio prorumpat amici. Constringe fauces maxillarum, ne profluant jocos Sirenarum. Aperi tamen aliquando labia, vt excludam grauamina

mea. Nicolaus enim tuus, immo noster gratias superuacuas agit gratiæ, vt asserit, meæ, quia verba, inquit, nostra vel ex parte recipitis, receditis autem in omnibus à [c] Claudiano. Iudica, judica judicium meum, amor juste. Quid enim? Pene neruorum & venarum fila nimiæ inflationis protensione intensa rumpuntur. Protestando jurant & contestantur intellectus, ratio, & memoria, falsum contra se latum testimonium. Vix patientiam persuadeo. Amicus est, inquies, facetus: lepido jocorum sermone vrbanus. Sine itaque, & disceptatione inextricabilem labyrinthum rationibus suis intexentem, & nunc quidem quà egreditur introeuntem, nunc verò quà ingreditur exeuntem sustine, complicata ejus explica, malè explicata replica. O dulcissime! dormiebas quando epistolam nostram legebas? Fortè eras occupatus, & ideo non es culpandus. In hoc tamen inexcusabiliter culparis, quòd gratiarum tuarum nimium prodigus, dum malè locas perdis. Illas meas enim gratias vbi deprehendisti, quibus ingratiosè gratias agis. Sed quid miror te mirabili & inaudita nouitate gratiam quæ non est gratia asserere; cùm mutandi & permutandi rerum & verborum proprietates auctoritate jam pristina cœperis pollere? Quid non faciat Nicolaus, qui de nigro factus est albus? Credo ista ductus & edoctus auctoritate, verba quoque & sensus verborum præsumis quandoque inuertere. Nigredinem tamen pristinam somniasti, vbi me à Claudiano dissentire notasti. Nempe sermonibus acquieui & acquiesco tuis, in parte contradixisti & contradico. Vbi enim corpus viuere, animam viuam, Deum vitam esse negaui? Nusquam crede mihi, nusquam. Tantummodo enim assignationes proprietatum quas subjunxisti, viuens videlicet ex vanitate, viuum ex simplicitate, vitam ex vnitate aggressus sum reprehendere. Sed monachum illum, qui cum amico in epistolæ tuæ principio contendebat & reticens, has jam præ tædio emittere audio voces. Vtilius, inquit amor, claustra oris continuissemus, quàm rescribendo tot exundantium impetus torrentum incurrissemus. Redundant enim torrentes vanitatis, & distillant ab ore amici nostri sermones superfluæ garrulitatis, Totus profluit & perefluit. Silentia nostra confundit; consuetudinis nostræ morem & ordinem conturbat & concutit: ad pomposa & superflua quæque improbitate sua, si acquieuerimus, prouocat & attrahit. Deinceps itaque noli scribere.

[a] SVO SVVS] Nicolao monacho Clarenallensi, qui & ipse ad Petrum nostrum scribens, eadem vtitur inscriptione epistola XLIX. Nicolai epistolis insertæ sunt mutuæ epistolæ Cellensis, & quidem recto ordine, quæ hîc præpostero leguntur. Prima enim fuit Nicolai quam dixi epistola XLIX. *Nuper cùm Aquilonaris*, cui noster ea rescripsit, cujus initium *Bestia quæ tetigerit montem*. Tum secuta est Nicolai altera numero LII. *Anxietatem mihi generat*, ad quam Petrus hac epistola respondet, quæ apud Nicolaum quoque edita est, sed dimidiata.

[b] HIS NOSTRVM] Deest membrum, quod apud Nicolaum antecedit hoc modo: *Ista proculdubio continent epistolæ tuæ prima, media, & vltima. His nostrum torpens, &c.* Sunt & diuersa quædam alia non aspernanda: tum maximè sub finem epistolæ sequentis.

[c] A CLAVDIANO] Mamerto Claudiano Presbytero Viennensi, cujus verba ex libro III. de statu animæ ad refellendum Cellensem produxerat Nicolaus epistola IIII.

i NICOLAVS DE NIGRO F. B. ALBVS] Ex Cluniacensi monacho Cisterciensis. Nicolaus ipse epistola XVIII. ad Theobaldum ejusdem olim consilij participem: *Vno denique consensu reliquimus omnia, & de vetere Testamento & vmbra Cluniacensium, ad Cistercienfium euolauimus puritatem.*

EPISTOLA II.

Suo suus.

BEstia quæ tetigerit montem lapidabitur. Cacumina, dilectissime, litterarum tuarum in tantam nubium densitatem subleuata sese recipiunt, quòd vix conatibus difficillimis acumen luminum meorum quoquo modo admittant. Nunc enim volas & peruolas in sublimitate cedrorum, nunc nidificas in altissimis cauernis maceriarum, nunc ambulas super pennas ventorum, nunc denique curris & discurris incomprehensibiliter super montes aromatum. Siue inuenias semitam per quam ambulauerit homo, siue non inuenias, non multum curas. Nec mirum. Nam tuus ille ceteris familiarior Seneca, hominum ingenia per tria diuisit genera. Primum ponit vt tuum, vias sibi aperire, & quæque remota vi propria penetrare. Secundæ sortis iugenium non adeo ingenuum, quod præire nescit, sequi tamen non intumescit. Infelicioris tertium fortunæ dicit, quod nisi coactum, manu tractum, currui impositum, ab inertia sua minimè concalescit & exilit. Huic me larga manu natura, primum & etiam secundum mihi inuidens ingenium, quàm adstrictissime ni fallor obligauit, & funiculo suæ dimensionis in hæreditatem præclaram confirmauit, sigilloque communiuit. O dolor! Tibi quidem oculo nequam nequaquam inuideo; attamen mihi condoleo, quia quantò sors tua meæ vicina relucet splendidior, tantò ipsa sublucet obscurior. Dum ergo repagula ori induxisti, dum oculis dormitationem indulsisti, dum manum ad pharetram non adduxisti, magna majorum celeritate verborum effabar, perspicacitate ingenij non adæquabar, locupletem scientia scripturarum me arbitrabar. At vbi fulgurare cœpisti tonitrua sententiarum, vibrare jacula argumentorum, pluere monita dulcium exhortationum, tardior lingua, sensu pauperior, stylo rusticior inuentus sum. Video igitur paupertatem meam, mirantem, non migrantem in abundantiam tuam, suspicientem non suscipientem scientiam tuam. Confortata est, & non possum ad eam. Quanta enim putas profunditate, caligine, obscuritate recondatur, corpus est viuens, anima viua, Deus vita? Demum abyssus abyssum inuocat. Viuens, inquis, ex vanitate, viuum ex simplicitate, vita ex vnitate. Hîc, hîc tenebræ, hîc vmbra ex nube, nubilosus aër in meridie. Sed quæ culpa solis, si non illuminor priuatus oculis? O dignum, fortasse inquis, risu hominem, qui diem noctem, vmbram lucem, tenebras autumat solem? Neque inquam solem, neque diem, neque lucem, sed planè palpabilem offendo obscuritatem. Cùm enim corpus ab anima, animam à Deo, Deum vitam habere à semetipso irrefragabiliter credatur, nonne & si rusticiùs, tamen veriùs diceretur, corpus viuificatum ab anima, animam viuificatam à Deo,

& viuificantem corpus, Deum omnia viuentia viuificantem, in se & ex se viuum & viuentem? Sed rursum quid est corpus viuens ex vanitate? *Corpus*, inquit Apostolus, *mortuum est propter peccatum.* Quod ergo Apostolus mortuum vocat propter peccatum, tu viuens dicis ex vanitate? An non vanitas peccatum? An idem simplici sensu intellectum operatur mortem & vitam? Odit Deus obseruantes vanitatem. Dilectio autem Dei viuificat, odium mortificat. Non ergo est aliquid viuens ex vanitate, sed ex veritate. Quod factum est in illo, id est, Verbo veritatis, vita erat. In se & ex se profectò creatura nulla terrestris vel supercælestis vita est, cùm tamen in illo vniuersa siue viuens, siue vita carens, vitam suam habeat. Addis viuum, id est, animam ex simplicitate, vitam, id est, Deum ex vnitate. Istis non sic in spiritu vehementi offendor, sed nec penitus assentio. Nam anima ex vnitate immortali & indissolubili, sicut & Deus suo singulari & alio modo immortalis est & indissolubilis, ex nihilo creata esse creditur. Idcirco namque ad imaginem & similitudinem suam creauit eam Deus. Per hoc etiam quod per omnes particulas corporis tota simul adest, nec minor in minoribus, nec in majoribus major, sed tamen vt Augustinus testatur, in aliis intensiùs, in aliis remissiùs effectus suos exercet, cùm in singulis particulis corporis essentialiter sit, vnitati magis, quàm simplicitati obnoxia perpenditur. Omnis enim res simpliciter simplex, vna & vnum est. Non autem si vna, statim & simplex. Vnde dicitur Deus simplex, non ob aliud, teste Isidoro, nisi quia non est aliud ipse, & aliud quod in ipso est. Rem verò vnam conuenientia duo simul vel plura aliquando faciunt, vt vnum corpus constans ex quatuor elementis. Anima itaque quamuis diuersarum compactionem partium in sui confectionem non recipiat, quia tamen aliud ipsa & aliud in ipsa est, secundùm auctoritatem prælatam, potiùs vnitate, quàm ex simplicitate conuenit ei esse. Hac etiam eadem rationis demonstratione Deus ex simplicitate dicitur magis propriè, cùm pene nihil aut prorsus nihil de eo dicatur, nisi impropriè. Quid enim est quod dicitur Deus ex vnitate vel ex simplicitate; nisi Deus ex Deo, pater scilicet à semetipso, filius à patre, Spiritus sanctus à patre & filio? An desipit ita quispiam, vt participatione simplicitatis simplicem, participatione vnitatis vnum, participatione bonitatis bonum existimet Deum, sicut sapiens participatione sapientiæ efficitur homo, & cetera hujusmodi? Quicquid in Deo est, Deus est: sapientia in Deo est, & Deus sapientia est: potentia in Deo est, & Deus potentia est: bonitas in Deo est, & Deus bonitas est. Non magis ergo Deus ex vnitate, quàm ex simplicitate. Jam extorsissem digitis stylum, & ori meo imperassem tempestiuum silentium, si non decreuissem expirare hîc quicquid de amico remordet animum. Duriùs siquidem pungitur cor meum, dum vspiam pingitur filius medius inter patrem & spiritum. Prorsus idolum abominationis conflaret, qui sculptile quodlibet sic sculperet vel depingeret. Consubstantialitas enim, coæternitas, coæqualitas vnius Trinitatis & trinæ vnitatis, Patris, ac Filij, ac Spiritus sancti, non recipit prius ac posterius, majus & minus, inferius & superius: sed totus pater in toto filio, totus

Rom. VIII. 10.

filius in toto patre, totus Spiritus sanctus sigillatim & communiter in vnoquoque & in vtroque simul. Hæc sancta & semper cum tremore nominanda Trinitas, vbique tota per essentiam & potentiam, non per gratiam diffusa, non spatiosa magnitudine, quemadmodum lux visibilis, vel aliud visibile, sed sicut sapientia in homine. Vides enim duos homines, vnum paruum & alium magnum corpore, in sapientiæ tamen participatione æquales esse. Sic diuina essentia vniformis & uniusmodi est & in maximis & in minimis. Sicut denique incomprehensibilis pro sui immensitate, sic etiam indiuisibilis pro sui simplicitate. Intelligamus, inquit Augustinus contra Arrium, Deum quantùm possumus, sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatorem, sine situ præsentem, sine loco vbique totum, sine tempore sempiternum, sine commutatione mutabilia facientem, nihil patientem. Iuras, credo, sic te nec aliter credere vel credidisse. Protestor & ipse in fide mea, si lingua quia in vdo est erravit, corde sic tenuisse. Simplex enim res refugit & respuit omnem adjunctionem, omne consortium. Ne diu tamen à cogitationibus conturberis, reuoluens vbi hoc dixeris, in sermone de sancto Victore scribis: Vbique autem est in medio. Nam & in illa deitatis essentia est medius filius inter petrem & spiritum. Meminisse debes nunc, quia mediator vnius non est: Deus autem vnus est, pater & filius, & spiritus sanctus. Quòd si creatum, non increatum spiritum, ideo quia sanctum non subjunxisti, intelligendum aliquis æstimat, regulam Hieronymi de significatione hujus nominis penitus ignorat. Vbi, inquit, spiritus sine adjunctione aliqua in scripturis ponitur, Spiritus sanctus rectè intelligitur. Si autem intellector jam dictus de creato spiritu dictum prorsus contenderit, nec minor abusio, quàm de increato superiùs ostensum est remanebit. Qui enim pugillo concludens omnia, extra & intra, infra & supra est, qua ratione medius dicatur, qui comprehendat nemo est. Clamitas, totum me effudisse spiritum meum. Quid ni? Cùm tibi effundo, non effundo, sed infundo.

EPISTOLA III.

Nicolao suo Petrus suus.

MIrabili conditas sapore litteras auiditati meæ componitis, quotiens scribitis. Vt enim veraci amico veraciter loquar, illud pene propriè proprium apud me habent, *Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt*
Eccli. XXIV. 29. *me, adhuc sitient.* Ipse autem & si imperitus sum stylo rescribendi, non tamen scientiâ redamandi. Scio quem amare debeam, quare, & quantum, & quandiu. Quem, nisi seruum Dei, nisi qui diligit iustitiam, & odio habet iniquitatem, nisi denique qui in Deo manet & Deus in eo? Quare, nisi quia conseruus, & frater est, nisi pro quo Christus passus est? Quantum, nisi quantum me filius Dei, quantum me ipsum, quantum manus oculum? Quandiu, nisi vsque ad mortem, nisi vsque in sæculum sæculi, nisi vsque in æternum & vltra? Generaliter sic afficiuntur qui non quæ sua sunt quærunt, sed quæ Jesu Christi, qui pleni caritate & dile-

ctione in cubilibus & in hortis aromatum in meridie cubant & pascunt. Isti sunt tui, immo mei Clare-vallenses. Hi sunt qui non sicut ille negaturus Iesum á longè sequuntur, non sicut alij appropinquantes stant, vel ab eo recedentes post Satanam redeunt: sed sindone reiecta nudi post nudum ambulant, agni vestigiis inhærentes ad cœlum transuolant: & donec ad sedentem in throno accedant, & regi opera sua dicant, super montes aromatum transilire properant. Hi sunt cerui montium, capreæ camporum, hinnuli syluarum. Denique ipsi sunt lilium conuallium, cedri libani, oliuæ vberes in domo Dei. Pulchræ sunt genæ eorum absque eo quod intrinsecus latet. Amplior virtus quàm fama, flamma non tanta quantus ardor, laus eorum confortata est, nec possum ad eam. Verè & tu ex illis es. Nam & loquela tua & opera manifestum te faciunt. Si ergo vt prædixi mutua dilectione adinuicem specialiter afficimur, & quis & quare, & quantum & quandiu, firmiter conservabimus. Pene tamquam oculis captus non attendens, quis & cui scribam. Qua enim fronte insipientiam meam, turpitudinem meam, tarditatem meam non abscondo, non operio, non celo? Et si oculis insipientium illudo, capreæ & lyncei oculos sic quoque decipere posse præsumo. Sed ne decipiaris, plus in me aliquid quàm audis sensus & ingenij suspicans, prorsus aperio paupertatis meæ inopiam. Nempe quia fodere non valeo, mendicare non erubesco. Aperi igitur manum, resera os, ut parturiat sapientiam. Quæro autem, quid sit quod ait Hieronymus in epistola ad Rufinum, exponens iudicium Salomonis super quæstione duarum meretricum, Tertia die postquam ego peperi, peperit & hæc. *Si consideres*, inquit, *Pilatum lavantem manus atque dicentem*, Mundus ego sum à sanguine iusti huius: *si Centurionem aute patibulum confitentem*, verè hic erat filius Dei: *si eos qui ante passionem per Philippum dominum videre desiderant: haud ambige primam peperisse Ecclesiam, & postea natum populum Iudæorum, pro quo Dominus precabatur*, Pater ignosce illis, &c. De centurione, & de his qui Dominum videre quærunt, quòd Ecclesiæ filij sint, non tam durum mihi videtur: sed de Pilato prorsus incredibile æstimo. Sequitur in eadem epistola: *Nulla*, inquit, *dubitatio est, quin cuncta quæ dicuntur, non Salomoni mortuo, sed Christi conveniant majestati. Simulat ignorantiam, & humanos pro dispensatione carnis mentitur affectus*, &c. Si Dominus noster Iesus Christus quicquid humanæ naturæ est præter peccatum assumpsir, & humanos affectus non fallaciter, sed veraciter habuit; quomodo ergo mentitur humanos affectus?

EPISTOLA IV.

Suo suus semper suus.

STella quandoque de cœlo ad ima videtur, sed oculis insipientium, defluere: coagulis tamen naturæ, & divini clavis mandati, sic defixa in æternum cœlo adhæret, ut sicut priùs liber idem cœlum conuoluatur, quàm stella ab ipso diuellatur. Sic sic, mi carissime, ex quo Deus in fir-

mamento cordis nostri stellam amoris mutui impressit, etsi fefellit oculum ignorantis leges amicitiæ repentina scintillatio instabilis fortunæ, non tamen cessit aut decessit igniculus stellæ. Vnde & tunc, cùm quasi lædebam, non quasi, sed reuera diligebam; & cùm auertebam oculum, non auertebam animum. Deo autem gratias, quia in plenilunio suo reformata denuo, quasi viribus resumptis radios primos solitò splendidiores, tanquam in inuidia prioris defectus, amplificato affectu remisit. Procul iam deinceps sit, tam noctis tenebrosa interpolatio, quàm diei nubilosa caligo. Sed de his hactenus. Quia verò minus iacula feriunt quæ præuidentur, mando & moneo, vt caueas tibi à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Apud nos enim quædam de te disseminata sunt, quibus fortè nisi clypeum cautæ prouisionis opposueris, lædi in curia poteris. Summi nempe quidam viri cuidam, de curia qui apud nos est, vt ipse audiui, insusurrauerunt te de curia dixisse quædam inhonesta, & te falsum Legatum domini Papæ in his partibus gessisse. Quæ nescio vtrum sint magis falsa, quàm maligna, vel è conuerso. Sapiens es, esto tibi in his sapiens. Valete.

EPISTOLA V.

a Suo suus semper & vnicè suus.

ECce in cineribus beati Aigulfi cum beato Iob lugens & dolens, debeóne studere verborum elimatis splendoribus, exquisitis facibus? Quinimo, iuxta viscerum commotionem, lugubri, vt sic dicam, & fumoso sermone afflictum repræsento animum. Mi carissime, curro & discurro quasi vagus & profugus, si fortè dispersos cineres à quatuor ventis cœli recolligere possim. Hinc est quòd non cineres, sed fruges pretiosas, etiam vbi non seminaui, videlicet de Anglia, metere volo. Manipulos etenim eleemosynarum gentis illius vt metat beatus Aigulfus, iniungo. Quid mea interest falcem extendere, vbi nunquam vel arare potui, vel seminare? Sed non vsquequaque absurdum est quod facere propono: quia etsi terram illam non colui, te tamen quasi areolam aromatis pro tempore conseui bonis speciebus, cùm mecum fuisti, cùm tecum habitaui, cùm te amaui, cùm te retinere promerui. O bone Deus! quàm feliciter prosperata est bona ista area, immo pinguissima oliva! quomodo sursum germinauit! & radicem deorsum misit! quomodo ramos suos extendit! quomodo iam iam replentur famelici de fructu propaginum eius! Gustaui & vidi, quia bona est pinguedo eius, & fructus eius dulcis gutturi meo. Non est conuersa in amaritudinem vitis alienæ. Iam in vmbra eius quam desideraueram sedeo: iam vmbracula eius ab æstu, à turbine & à pluuia me defendere sufficiunt. Dies illa sit benedicta, hora nunquam pertranseat cum defectu temporis, qua Ioannem meum feci, qua talem & tantum amicum in filiis hominum apprehendi. Tibi Deus custos animæ meæ, tibi commendo illum, tu ei vitam, tu bonam vitam, tu prosperitatem dones, tu inter brachia tua, tu sub vmbra alarum tuarum semper illum conserues. Quid enim melius optari potest amico? vt nihil aliud

quæram

quæram vel mihi, vel amicis meis, isti quos nunc aspicio cineres monent. *b* Retro paululum laqueria, trabes, postes, & ligna robusta erant, qui modò puluis tenuissimus & cinis vilissimus est. O munde, aut res mundanæ quid estis? Immo quàm vanè nos decipitis? Certè non estis quod esse videmini. Certè videtur in vobis pulchritudo aliqua, dulcedo, & vtilitas: sed veritate requisita neque pulchritudo, neque dulcedo, neque vtilitas vera est in vobis. Vera est, vera est de vobis sententia, quia cum sit in vobis vanitas, cor vanum facitis, quod possidere poteritis. Sed de his hactenus. Vt ad rem accedamus, scito amice quia pretiosum martyrem Aigulfum in vase non vili ecce ad peregrinandum in egestate sua destinamus. De manu mea in manum meam illum depono. Quodcunque volueritis, quodcunque disposueritis de nunciis, ratum habeo. Generalem administrationem & curam in his amicitiæ tuæ assigno.

a SVO SVVS.] Ioanni Saresberiensi, ad quem & septem proximæ, atque alia passim complures. Huic enim arcta & vetus cum Petro Cellensi necessitudo, à quo exul olim monasterio receptus, benigneque habitus, & multis postea beneficiis auctus est: quibus obnoxium se Ioannes variis ad eum literis profitetur, sed precipuè epistola xxcv.

b RETRO P. LAQVEARIA.] Ecclesiæ S. Aigulfi Pruuinensis, quæ conflagrarat, vt dictum est lib. I. epist. XVIII.

EPISTOLA VI.

Frater Petrus Magistro Iohanni.

FAuus distillans labia tua, mel & lac sub lingua. Vt vidi litteras tuas, cor meum iubilo, os meum impletum est risu. Miscuisti siquidem iocos seriis, sed temperatos & sine detrimento dignationis & verecundiæ. Sales tui sine dente sunt, ioci sine vilitate. Sic decurrit oratio tua, tanquam illa quæ aliquando nubes capite tangit, aliquando autem vultum in terra demittit. Inuenit hæc gratiam in oculis meis, mecum manebit, & apud me tota nocte erit. Est namque vox tua dulcis in auribus meis; & monitus tui satis amabiles in faucibus meis. Insurgit autem sæpe ventus contrarius, imbrium turmæ quatiunt domum, & bruchus, locusta, eruca, & rubigo hortuli mei areolas deuastare tentant. Sed Angelus magni consilij surgit de naui, & facit tranquillitatem ventorum, serenitatem nimborum, exterminationem inutilium vermium. Cùm enim Deus pro nobis, quis contra nos? Sunt certè mortis pericula, sunt in deserto serpentium venena mortifera, sunt prorsus amaritudines aquarum: sed serpens æneus, sed virga Moysi, sed columna nubis per diem, & ignis per noctem, amarum vertit in dulce, eripit à morte, liberatque à morsu. Sumus quasi nihil habentes, & omnia possidentes, quasi morientes & ecce viuimus. Hæc consolatio mea in loco peregrinationis meæ, quia nihil intulimus, in hunc mundum, sed nec quid auferre possumns, quia volucres cæli non serunt, neque metunt, & tamen pater cœlestis pascit illa. In baculo meo transiui Iordanem istum, & nunc cùm duabus turmis regredior. Cùm denique via sit breuis, locus prope quò tendimus; quare tot onera humeris debilibus imponimus? Quare incassum

multa portamus? Certè si dominus Deus fuerit mecum in via ista, qua ego ambulo, non deerit mihi panis ad edendum, & vestimentum ad induendum. His paucis natura contenta erit. Tu autem, pars magna deliciarum mearum in te opes meæ: tu capitis mei reclinatorium aureum; vtinam corporum eadem semper mediante Christo propinquitas esset, quæ animorum. Nolo vt piger sis, non valens manum ad os mittere, id est, bonum quod doces facere. Deliciosus enim & improbus monitor est, qui in eo quod alium docet, seipsum non docet.

EPISTOLA VII.

Magistro suo I. de Saresberia suus Abbas Cellensis, quicquid melius est in vita præsenti siue futura.

MOre sitientis sub æstu, & præstolatione diu desiderati potus iamiam supra modum fatigati, vasculum litterarum tuarum amanter suscipiens, ardenter relegens, frequenter resupinans, & quasi noui gustus iteratione in dulcedinis abundantia ad fundum vsque ebibo. Duplicatur, immo triplicatur legentis affectus, vbi materia gratitudine dilecti animi & styli iocunda lepiditate optatam narrationis seriem profert. Sensibus philosophicis quæ scribis condiuntur, rhetoricis coloribus vestiuntur, decentissimis legum ornamentis decorantur, columnis Euangelicis fulciuntur, & quod ad amicos attinet, mellito sapore decentissimè dulcorantur. Si lucrum quæro sententiarum, si doctrinam, si voluptatem, si verborum iuncturam, si amoris veritatem & dulcedinem, in litteris tuis hæc omnia abundè reperio. Nauis ibi ad natandum, hortus deliciarum ad deambulandum, mensa plena & parata ad conuiuandum, lectulus floridus ad quiescendum, gymnasium ad philosophandum. Non est idolum mendacij, non fallaciæ lenocinia, non denique adulationis profunda vorago, non lasciuiosè diffunditur ab exigua cordis vena verbum promissiuum iuxta illos qui dicunt & non faciunt. Sed quid? latior in corde, rarior in ore amor, ardet in fumo, currit sine spuma: mouet alas, sed silenter: petit ima, sed tam sublimiter pro animi generositate, quàm fortiter pro integritate. Accedit, sed non incendit. Nam calorem facit, sed non cinerem. Finem quidem nouit, sed cum termino consummationis, non consumptionis. Qualem loquor scribendo amorem, talem in amicum cogito, immo recognosco. Felix anima mea, quæ talem peperit, vel saltem reperit amicum. Domine Deus cordis mei, tuus erat Iohannes, & mihi eum dedisti. Proinde tuus sum ego, dicam amicus? vtinam, vel seruus: certè seruus, sed emptitius. Siquidem redemisti me, dando pro me filium tuum: profectò & emisti, dando mihi famulum tuum. Præcipua hæc inter cætera beneficia, quæ & si modo reticeo, non tamen prætereo, non denego, non obliuiscor. Nam & ipsa consignata sunt in thesauris memoriæ, consepelio ad conuiuendum & ad commoriendum. Sine his enim nec viuere valeo, nec mori volo. Ad Iohannem meum accedo, quem à manu gratiæ accepi, tanquam gratiam à gratia, sed tamen non pro gratia. Vacuum namque gratia inuenit me gratia, denique ad plenum,

sed culpa & pœna. Iam pœnam extenuare, culpam verò euacuare cœpit, cùm Iohannem in amicum subrogauit, qui nescientem instrueret, laborantem iuvaret, errantem corrigeret, pigrum excitaret, exulantem foueret, dolentem releuaret. Quem respiciunt hæc munera? Te domine Deus, summè & principaliter: te carissime amice, secundariò & multipliciter. Sub modio humilitatis nostræ aliquando latuisti, iam lucerna ardens quidem conscientiâ, sed non adeo lucens famâ. Posuit autem te Dominus in lucem gentium, vt sis oculus cæco, pes claudo, lingua stulto, manus manco, auris surdo, vt secundùm nomen tuum gratia in prædictis suppleat quod natura minus poterat. Profectò licet doleat absentiam tuam, tamen in his consolabitur anima mea, iura publica non ignorans præferenda priuatorum utilitatibus. Sic cœpisti. Caudam appone in sacrificiis Dei tui. Hoc iuxta capellam scripsi sancti Aigulfi, tibi oportunitate nuncii tui nunquam fraudari volens, quod aliquid rusticitatis nostræ ad rusticandum mittam. Cras in decentissimo tumulo, videlicet capsa noua, reposituri sumus sacratissimum corpus domini tui beati Aigulfi, cuius caput & corpus habemus. Vale.

EPISTOLA VIII.

P. Dei gratia Cellensis monasterij dictus Abbas, Iohanni amico suo à Deo totius consolationis consolari.

QVæris frater, à me scripta exhortationis, parum pensans torrentes nostræ occupationis. Quæris inquam consolationem, quia sentis desolationem: postulas auxilium, quia portas exilium: imploras remedium, quia ploras discidium. Quis ergo ego sum, qui tibi scribere possum vnde fouearis, vnde conforteris, vnde consoleris? Orare quidem pro te vix possum, perorare nullo modo possum. Filius vero olei, qui conceptus est de spiritu Sancto, quem vnxit Deus præ participibus suis, cuius nomen effusum Christus Iesus, venit vt ipse dicit, consolari lugentes Sion. Vtinam secundùm multitudinem dolorum tuorum consolationes eius lætificent animam tuam. *In tribulatione*, inquit, *sua mane consurgent ad me*. Et tu IESV quid? Osee. VI. I.
quousque auertis faciem tuam? quousque non profers manum de sinu? quousque nubem opponis, ne transeat ad te oratio nostra? Tempus est miserendi. Conuertere, respice, & deprecabilis esto. Da auxilium de tribulatione, erue ab oppressione, protege à tentatione. Filij hominum cui supplicare habent, nisi filio hominis? quem interpellare, nisi mediatorem Dei & hominis? vbi confugere, nisi ad patibulum crucis? Hîc, hîc turtur pullos suos reponit, vultur audaciam ponit, columba gemitus promit. Hîc botrus Cypri, flos campi, odor lilij, flumina paradisi, porta cœli, salus mundi. Ecce portus, vbi potus vini mixti, vbi cibus panis in ligno crucis decocti, à patre signati. Vbinam tanta oculorum delectatio, tantumque aurium melos? Iuxta figenda sunt castra, nec infra remanendum, nec vltra progrediendum. Hîc compone mores, depone mœrores, appone tuos amores. Nusquam alibi propitiatio, non propitiator, neque Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium. Oblitus ne es Abraham ad ilicem Mambre Angelos vi-

disse, sub arbore malo sponsum sponsam suscitasse, omnem aquarum amaritudinem tactu ligni in dulcedinem Moysem conuertisse? Omnibus itaque molestiis carnis, infestationibus antiqui hostis, machinationibus omnimodæ malignitatis oppone clypeum crucis. Manus Domini quæ tetigit te, recordare quia ipsa est quæ creauit te. Nunquid lutum dicit figulo suo quare fecisti sic? Loquere potius in amaritudine animæ tuæ, & dic Deo: Misericordissime domine, & pater misericordiarum, posito in labore hominum da requiem Angelorum, eiecto à facie terræ da ingressum supernæ patriæ, consolatione destituto humana, adsit diuina. Vsque ad sedentem in throno vox hæc euolabit, si non doloris impatientia, vel cordis insipientia illam retardauerit. Equidem, frater, dolores apprehenderunt te inter angustias. Quid mirum? Non est, inquit Iesus, dolor sicut dolor meus. Quare? Quia non peccaui, & pœnam peccati tolero; quia non rapui, & soluere exigor. Immo non est dolor sicut dolor meus, quia seruus emptus contemnit pati, quæ sustinet dominus eius. Filij hominum, vsquequo graui corde? Nonne cùm essem dominus factus sum seruus? cùm essem impassibilis, factus sum passibilis, mortalis cùm essem immortalis? Vt quid fænum recusat, quod cælum, immo dominus cœlorum portat? Ex hoc mundo IESVS transiuit, & fœnum manebit? Cœlum quoque & terra transibunt, & cinis & puluis habitabunt? Propterea, frater, consoletur te flagellum inundans, immo mundans. Hæc inquam tibi sit consolatio, vt affligens te manus Dei non parcat. Sic ad purum scoria tua excoquatur, vt anima tua nunquam: ex auro obrizo cœleste vas cælesti forma formetur. Filius fabri sedet conflans & emundans argentum: & aliud quidem vas facit in honorem, aliud in contumeliam. Vis videre vas in honorem? Ad tertium cœlum rapitur Paulus vas electionis. Vbi ab vbertate domus Dei inebriatus exclamat, O domine calix tuus inebrians quàm præclarus est? Sic enebriatus nec verberibus cedit, nec flagellis, nec plagis, nec doloribus, nec mortibus. Hic Ioseph scyphus est, in quo augurari solitus, præterita, præsentia, & futura genti suæ enuntiat. Iohannes Euangelista nonne regressus à cella vinaria, exfæcatum nobis vinum propinat. *In principio*, inquiens, *erat Verbum*, &c. (Ioan. 1.) Ecce vas in honorem. Vasa quoque stulti pastoris vasa sunt contumeliæ, in quibus vini sapor in saporem vertitur aceti. Hæc exsufflantur à mensa regis, quia inflantur scientiâ carnis: hæc inquam per superbiam inflantur, per inuidiam siccantur, per iram crepant, par acediam franguntur, per auaritiam disperguntur, per gulam inficiuntur, per luxuriam conculcantur, & in lutum rediguntur.

EPISTOLA IX.

a *Suo clerico suus Abbas.*

TIbi an occupationibus tuis visitationum tuarum raritatem imputare debeam, non planè discerno. Hoc vnum perpendo, quòd litterarum tuarum ad nos rarissima peruenit salutatio. Et fortassis fluctus marini hoc faciunt? Sed quas absorbuerunt? Ostende mihi chartam caritatis deperiisse,

& non me causabor oblitum fuisse. Rursus quem mittas non habes? Et vnde hæc inopia, nisi forte ex copia? Certè ante te currunt plures, post te innumerabiles. Dicis huic, vade; & vadit, & alii veni, & venit. Ignoras quò me requirere debeas? Planè in medio populi mei ego habito, non in secessu syluarum, non in voragine terrarum. Potésne te excusare & dicere, Domine Babylonem non vidi, & lacum nescio? Sed hîc, hîc tu mecum frequenter sedisti, dormisti, fuisti: taceo quod aliquando præ multis aliis locis & terris dilexisti. His verborum nexibus alius quilibet irretitus & illaqueatus cessante excusationum suarum ratione humiliter misericordiam peteret, & patientiam imploraret. At tu cornu legum siue dialecticarum argumentationum armatus, velut fila araneæ ista contemnis, & alia exire via contendis. Est, inquis, mihi dominus, sunt & alii amici, quibus trahor, vel necessitate obedire, vel caritate prouidere. Bene. Nonne priùs & plus omnibus amaui? Nonne dextras societatis & ipse dedi? Equidem tibi fœcundiora lucra apud alios reperisti, sed non fidem, sed non amorem. Plus quidem donare, non tamen plus possunt amare. Communicaui namque tibi non solùm substantiam, sed & animam. Non est occultatum os meum à te, non consilium, non denique quantumlibet remotissimum arcanum. Et tibi post hæc, fili mi, vltra quid faciam? Addam si addi potest ad animam. Quid, inquis, quæris? Animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, non eruendum, sed impendendum, non extrahendum, sed conseruandum. Ad dominum Papam appellatus pro cœmiterio sancti Sereni de Cantumerula, quod imminuere, vel auferre nobis nititur Canonicorum & Abbatis nimis præsumptuosa superbia, contra priuilegium *b* Anastasii Papæ, quod tu ipse vidisti, & partim fabricasti, contra ius antiquissimum nostrum, Lucæ Euangelistæ coartaui terminum, quem ipsi perduxerant in primam Dominicam aduentus Domini. Causa ista tua est, cogita tanquam tuam, vel de tua. Non vadam, sed mittam iuxta consilium tuum. Vale.

a SVO CLERICO.] Eidem Saresberiensi quem clericnm item suum nominat libro VII. epistola VI.

b ANASTASII PAPAE.] Quarti, qui post Eugenium III. sedem obtinuit anno M C.LIII. De hac porro cæmeterij controuersia iam ante scripsit lib. I. epist. IV.

EPISTOLA X.

Suo clerico suus Abbas.

SAtis amœnum delegisti, mi carissime, exilium, vbi superabundant gaudia licet vana, vbi exuberat plusquam in patria panis & vini copia, vbi amicorum frequens affluentia, vbi sociorum non rara contubernia. Quis præter te alius sub cœlo Parisius non æstimauit locum deliciarum, hortum plantationum, agrum primitiarum? Ridendo tamen verum dixisti: quia vbi major & amplior voluptas corporum, ibi verum exilium animarum: & vbi regnat luxuria, ibi miserabiliter ancillatur & affligitur anima. O Parisius, quàm idonea es ad capiendas & decipiendas animas! In te retiacula vitiorum, in te malorum decipula, in te sagitta inferni transfigit insipien-

tium corda. Ita Iohannes meus ſentit, & ideo exilium nominauit. Vtinam iſtam exilium verè ſicut eſt deputares, & ad patriam non verbo & lingua, ſed opere & veritate feſtinares. Ibi in libro vitæ non figuras & elementa, ſed ipſam ſicut eſt diuinitatem & veritatem oculo ad oculum cerneres, ſine labore legendi, ſine faſtidio videndi, ſine fallacia, vel errore intelligendi, ſine ſollicitudine retinendi, ſine timore obliuiſcendi. O beata ſchola, vbi Chriſtus docet corda noſtra verbo virtutis ſuæ, ubi ſine ſtudio & lectione apprehendimus quomodo debeamus æternaliter beatè viuere? Non emitur ibi liber, non redimitur magiſter ſcriptorum, nulla circumuentio diſputationum, nulla ſophiſmatum intricatio, plana omnium quæſtionum determinatio, plena vniuerſarum rationum & argumentationum apprehenſio. Ibi plus vita confert quàm lectio, plus prodeſt ſimplicitas quàm cauillatio. Ibi nemo concluditur, niſi qui excluditur. Vno verbo, omnis ibi ſoluitur obiectio, cùm malè malam vitam obiicienti reſpondetur, *Ite maledicti in ignem æternum qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius.* cùm bene opponenti dicitur, *Venite benedicti*, &c. Vtinam his melioribus ſtudiis ſic intenderent filij hominum, quomodo vaniloquiis, quomodo ſcurrilitatibus vanis & peſſimis. Certè fructus exindè vberiores, certè fauores excellentiores, certè honores maiores meterent, & finem conſummationis Chriſtum, quem in his inuenturi non ſunt, ſine dubio perciperent. Valete.

Matth. xxv. 41.

EPISTOLA XI.

Suo Iohanni ſuus Petrus Abbas Cellenſis bonum quod eſt ſuper omne bonum.

ALiter fit frequenter in rerum euentu, quàm perpendat hominis prouidentia. Ea præcipua eſt in cauſis, quare amatores veritatis quandoque loquuntur, & ſi non contra veritatem, tamen extra orbem veritatis. Vnde ſi huius rei in luce exprimatur continentia, nec mendaces dicendi ſunt, quia contra veritatem non loquuntur, nec propriè veraces qui aliud quàm contingat opinantur. Itaque ſicut præcipitium falſitatis, vſquequaque deuitare volo, ſic veritatis ripam etſi non contingo, ſaltem affecto. Reducor proinde à falſitate volens, à vero nolens: teneo autem medium, immo retineor à confinio huius & illius dolens, quia ſemper quod eſt, vel futurum eſt, tam vellem, amice, dicere quàm ſcire. Scio equidem non imputandum alicui malum, quod patitur, ſed quod facit, vel meretur. Similiter æſtimo aſſerendum in eo, qui tantùm ex inſidiis fortunæ fallitur, & nunquam ex propoſito fallit, vt dignus ſit compaſſione, non condemnatione. Hæc, amice cariſſime, præmiſerim, quatinus noueris me retentum inuitum ab executione ſponſionis, qua vel nuncios veſtros, vel *a* cineres beati Aigulfi mittere debui. Interuenerunt plurima, quæ huic præualidè obſtiterunt. Vnum horum fuit, quod Vv. veſter, immo verè noſter, à Roma per nos redire debuit, & iuxta ſuum conſilium diſponere negotium illud diſtuli. Non autem per nos venit. Itaque mitto fratrem Vv. monachum noſtrum, vt iuxta exemplar quod ab ore tuo detulerit, omnia faciamus. Ad nutum enim tuum ſemper facturus ſum, præcipuè in Anglia, quicquid dixeris. Neque enim volo tibi

esse oneri hoc genus negotij, quod omni honesto viro molestum esse non dubito. Cuiuscunque namque emolumenti lucra reportaturi sint, pro vilissimo stercore habiturus sum, si vel ad modicum fides, vel pudor faciei tuæ contra senserint. Mando igitur, immo adiuro amicitiam tuam sanctissimam, ne de statu rectitudinis tuæ propter me pedem moueas, sed quod iustum & bonum in oculis tuis fuerit, indubitanter remandes. Pace & patientia indissimili, iuxta verba oris tui, alterum quodlibet accepturus sum, scilicet mittere, vel non mittere prædicatores. De his hactenus. Cæterùm exultat spiritus meus in Deo salutari meo, tam de suauissimo bono odore opinionis tuæ, quàm de prosperitatis tuæ. Vnus es omnium mortalium, cui pene omnes inuiderent, non immeritò amici nostri, si quanta prærogatiua præ omnibns illis sedem tuam in principali nostro collocaueris attenderent. Inter tres priores tu princeps, & ad te nescio si aliquis peruenire possit. Magister Vv. & Magister R. amicitiam, quam ad te habent, *b* in negotio Havvidis neptis nostræ comprobauerunt. Steterunt enim pro marito siue matrimonio eius, ne scinderetur, tam constanter in curia, quàm fideliter. Non eis modicas grates referas. Dominum Archiepiscopum ex parte nostra saluta, & omnes amicos nostros sancti B.

a CINERES. B. AIGVLFI MITT. D.] Sacras reliquias, quas ei promiserat. Saresberiensis Epist. XCVII. *B. Aigulfi mihi pignora promisistis.*

b IN NEGOTIO HAVVIDIS NEPTIS N.] Eius nempe matrimonio cum Petro de Tornella, de quo supra lib. I. epist. IX.

EPISTOLA XII.

Carißimo amico suo & magistro Iohanni de Saresberia P. suus amicus & discipulus cum Iesu & in Iesu semper in terra & in cœlo.

NOuit prudentia tua, quòd granum frumenti cadens in terram nisi mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Granuli nostri fructum centesimum spero me recepturum, partim roris superni fœcunda infusione, partim agri quem benedixit Dominus læta fæcunditate. Prouenit namque numerosa proles benedictionum ex accessu dati optimi, siue doni perfecti, cum libero arbitrio boni hominis. Vbi enim gratia saliendo cum impetu æternæ emanationis influit, quid anima nisi vitam refluit? Nunquam sterile, nunquam inane est coniugium gratiæ & animæ. IESVS, qui saluat populum suum à peccatis eorum, fructus benedictus est huius copulæ. Vbera non habet arentia, non vuluam sine liberis, anima cui adiungitur gratia. Parturit anima quidem, sed non gemens: generat gratia, sed non corrumpens. Suscipit semen anima cum delectatione, sed non delicto: parit fætum de spiritu gratiæ, sed cum salute: venter non superbia turgescit, sed crescit humilitate: lumbi non opprimuntur grauedine, sed imprimuntur castitate: mammæ non intumescunt lactis recursu, sed extumescunt humanæ fragilitatis decursu. Manus angelicæ obstetricantur in tam salubri partu, pannis virtutum inuoluitur fœtus, donec rapiatur ad Deum & ad thronum eius. Mater autem quid? fugit

in solitudinem, vbi habet locum paratum à Deo, vt ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta. Draco namque stat ante mulierem quæ est paritura, vt deuoret, cùm pepererit filium eius. Non est occultatum à te, magister & amice carissime; qui astutias serpentis antiqui non ignoras, quid esuriat draco, quid sitiat. Quid, nisi filium virginis? quid, nisi desiderium cordis? Quid, nisi prolem virtutis? Quamobrem rapiatur non tantùm à faucibus, sed ab aspectibus eius mentis propositum, & tota festinatione non delibatum, sed illibatum mittatur ad Deum. Certè nisi subuenerit vel præuenerit festinatio in ore draconis, fiet anima nostra delibatio eius. Quàm citò autem mater petit deserti solitudinem, tam citò filius conscendet cœli celsitudinem. Quò remotiùs secesserit mater, eò altiùs & remotiùs rapit filium pater. Nisi fugerit mater, proprij nati visceribus viscera draconis implebit. Non est timendum venire, vbi desinis timere. Nil timet, nil odit, nil refugit sic diabolus, quomodo solitudinem claustri. Potiùs deligit porcorum gregem, quàm sanctorum solitudinem. Sponsus ducit sponsam suam in solitudinem, & ibi loquitur ad cor eius. Isaac egressus erat ad meditandum in agro, cùm ecce sponsa eius Rebecca ascensis camelis calcando vitia superbiæ & immunditiæ suæ veniebat. In solitudine IESVS tentatus super aspidem & basiliscum ambulat, & conculcat leonem & draconem. Meritorium animarum est solitudo: castra domini exercituum est solitudo: sagena ad capiendos pisces est solitudo: paradisus delitiarum est solitudo: gymnasium est cælestis Philosophiæ solitudo. Quid amplius? deambulatorium Dei est solitudo. Solitudo nouit vigilias IESV, solitudo suscipit lacrymas IESV, solitudo orationes IESV audit, solitudo tempus & horam nostræ redemptionis cognouit; solitudo nascentem, solitudo prædicantem, solitudo turbas pascentem, solitudo in transfiguratione coruscantem faciem IESV sole clarius attendit, solitudo morientem, solitudo resurgentem, solitudo ascendentem Dominum conspexit. Ecce quare exultant solitudines Iordanis. Si qua asperitas, si qua amaritudo, si qua priùs fuerat in solitudine formido, mitigata est sanguinis IESV effusione, dulcorata est ligni crucis immissione, sublata est IESV cohabitatione. Socio IESV quid times? pascente IESV quid esuris? lauante & unguente IESV quid doloris persentis? Vale.

EPISTOLA XIII.

Frater Petrus Abbas indignus Cellensis monasterij P. a monacho Noruicensi spiritum salutis.

VT ignotus ignoto scriberem, T. vester, immo noster impetrauit & rogauit. Iniustum namque esset, si in re tam honesta pater filium confunderet. Quia igitur vitæ, scientiæ, & professionis probatæ, profundæ, nec ignotæ estis, pallio verecundiæ vultum abscondo, & vocem vix tremulam emitto. Audite itaque si placet veritatem, non vanitatem, pietatem non falsitatem, ammonitionem non adulationem. Scio quia vnius viri filij sumus, vnius regula informamur, in domo vna vnum ab vno requirimus. Quapropter

Quapropter si trahimur trahamus, si vocamus inuitemus, si currimus currere moneamus. Qui audit dicat, veni. Cæterùm si sequi noluerint, liberi à conjuratione qua coniurati sumus, inter innocentes manus nostras lauabimus, & sic ab introitu gloriæ Dei epulabimur. Hæc ideo dixerim, quia in nostra, credo, quod & in vestra patria non monachi, vt pace illorum dicam, sed ex monachis super numerum multiplicati, nomini sancto, quod invocatum est super eos, contumeliam faciunt, dum turpiter viuunt, dum ventris, gulæ, & luxuriæ desideriis se exponunt; dum corpus suum, quod dici nefas est, & negatio contra Deum, contumeliis afficiunt. Nomen itaque Dei per eos blasphematur inter gentes. Vtinam Phinees resurgeret! vainam Helias zelo zelatus pro domo Israel recumbentes in idolio igne cœlesti consumeret! vtinam saltem Ieremias captiuitatem filiæ Sion triplici luctu, scilicet orationis, prædicationis, & exempli doceret, moneret, defleret! Verus nempe Pharao, qui omnia dissipat, & cum Deo non congregat, lapides sanctuarij per platearum compita dissеminat, vasa templi Domini in delubris suis juxta Dagon asportat, filium virginis cum filio Veneris collocat, & in phialis & scyphis cum concubinis suis vsque ad mane potare non cessat Vsquequo Domine non est qui pennam moueat & gannire audeat? Medium silentium tenent omnia. Moyses non extendit manus ad cœlos: graues enim sunt, & plenæ sanguine. Ideo vincitur Israel & vincit Amalech. Quatuor fabri cornibus suis ventilant vniuersum Iudam & Israël, dum residuum erucæ comedit locusta, & residium locustæ bruchus, & residuum bruchi rubigo. Hæc sunt tertia & quarta generatio, in quibus dominus reddit peccata patrum in filiis. Prima scilicet generatio est suggestio carnis, secunda primus pulsus cogitationis, tertia deliberatio vel perpetratio operis, quarta gloriatio sceleris. Felix qui his cornibus non ventilatur. Si qua itaque in vobis est misericordiæ scintilla, si qua viscera pietatis, si quis ros benignitatis, compungimini. Lacrymæ procul dubio istæ nequaquam inutiles erunt. Aut enim illis proderunt & conuertentur, aut ad vos redient, & in sinum vestrum reuertentur. Vt redeant itaque à via sua mala, monendo transite de porta ad portam gladio potenter accinctus. Nemini parcat, sed disperdat de terra memoriam eorum, qui ad cor redire distulerint; qui iniquitatem, quæ in manu eorum est, non abstulerint. Hæc ad vos tanquam ad amicum institiæ, zelatorem domus Dei, odio habentem eos qui contradicunt sermonibus sancti. Ad eos verò, quibus nihil dulce præter vinum & pretium, nihil amarum præter claustrũ & silentiũ, nihil amandum præter carnem & mundũ, nihil exosum præter Dei verbum & spiritũ, nubes Dei coruscant, tonitrua cœli fulgurant, ventus vehemens & ignis inuolutus accelerant. O insensati, quis poterit habitare ex vobis cum igne deuorante, aut cum ardoribus sempiternis? Nonne ibi recipietis venenum pro vino, supplicium pro pretio? Seris & vectibus ferreis porta inferni conseretur vobis, qui claustro noluistis includi: & clamor quoque & continuus luctus, qui non siluistis à facie domini. Caro, quam curiosè nutristis, sollicitè fouistis, studiosè lactastis, regnum Dei non possidebit. Mundus, cui mundi creatorem postposuistis, in quo immundè sorduistis, cuius fallaci pulcritudine

oblectati patriæ cœlestis obliti estis, non eruet vos de manu inimici. Verbum Dei tunc vos verberabit, non liberabit, accusabit, non excusabit, damnabit, non saluabit. Quid vobis cum spiritu Dei, cuius contumeliis non parcitis, cuius templum violatis, quem contristare non reformidatis? Ni fallor, quod in eum peccastis non remittetur vobis, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Sed de his hactenus. Vos autem, qui apertos habetis oculos, in viam istorum ne abieritis, actibus eorum ne assentiatis, neque consilijs eorum acquiescatis. Vt prolixus nimium essem, nepos vester coëgit, qui iterum atque iterum rogando stylum resumere monuit. Vtinam virtus vestra amplior sit quàm fama. Vtinam vos videre, cognoscere, & dextras societatis vobiscum habere merear. Vtinam saltem, si non datur vltra, vel vnam precem pro peccatis meis pio iudici per manum sancti Angeli offeratis. Valete.

a Monacho Norvvicensi.] Ecclesiæ Norvvicensis in Anglia, in qua Iohannes Prior Norvvicensis, ad quem Saresberiensis epistola ccli.

LIBER QVINTVS.

EPISTOLA I.

Carißimo amico suo a *Berneredo Abbati sancti Crispini, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij semper bene valere.*

CAriora mihi fortè & vtiliora sunt spatia nocturnalia, quàm diurna. Siquidem diurna accersitis hinc inde & contra ductis copiosarum occupationum cateruis, animam meam de manibus meis tollunt, & me mihi tam violenter quàm fraudulenter assiduè subtrahunt: hyemales autem noctes sua prolixitate non fastidium, aut tædium, sed interdum duplex beneficium conferunt. Tribuunt etenim corpori requiem, & animæ renouant vetustatem. Addunt insuper licentiam reuisendi cœlestia, sua penetralia inquirendi, nec non & amicorum reminiscendi. Dicunt animæ cogitationibus siue meditationibus, *Vacate & videte quoniam suauis est Dominus.* Ducunt etiam sua quiete & silentio animas vsque ad tertium cœlum, dum extra mundum, extra carnem, supra animam, ad regales sedes omnipotentis Verbi sancta desideria prouehunt. Statim filium hominis ad abyssos humanarum infirmitatum humiliter inclinando pacata consideratione deponunt. Quis autem dum sua reuoluit, amici negotia negligit? Plura de hac materia vobis libenter scriberem, sed scriptor noster frater Hugo, abrepta breui chartula, propter finem chartæ finem fecit scripturæ nostræ. Volui tamen breuiter tangere verbum illud, quod mandastis per fratrem Iohannem, & sic respondere, vt dicatis illi Dominæ & cognatæ nostræ, Terra in conspectu vestro est, potestis bene face-

re & malè. Sed melius eſt benefacere, quàm malè: quia benefacere ſequitur gratia & gloria, malefacere verò pœna & pœnitentia. Dicite ei, *Melius eſt modicum iuſto ſuper diuitias peccatorum multas.* Dicite inquam ei, quia nobilius eſt minora à deuotis gratanter accipere quàm ab inuitis inſolenter maiora exigere. Valete, & pro nobis orate. Boamundus dicit vias peſſimas eſſe. Seruate nobis litteras iſtas.

Pſal. xxxvii. 17.

a. BERNEREDO ABB. S. CARISPINI.] Apud Sueſſiones, vt ſequens epiſtola docebit. Duo ſunt in ea ciuitate ſancti Criſpini cœnobia, Benedictinæ familiæ vtrumque. Vnum S. Chriſpini maioris appellabant, de quo hic ſermo: alterum S. Criſpini in cauea. De Berneredo autem Abbate plura lib. VIII. epiſtol. I.

EPISTOLA II.

Vnicis amicis & fratribus Berneredo venerabili Abbati & ſancto conuentui ſanctorum Criſpini & Chriſpiniani, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij, dies ſolemnes & feſtiuitates præclaras.

NOn eſt mihi datum deſuper in præſenti vobiſcum ſabbatizare Kalendas præcipuas in natalitiis pretioſorum martyrum veſtrorum. Vnde quia non quod volo hoc ago, ſed quod odi illud facio, pene iraſcor detentionum mearum funiculis, qui difficilè ſoluuntur contorti, nec triplici tantùm, ſed multiplici connexione occupationum concatenatarum. Vnum tantùm quod vix reſiduum eſt mihi facio. Scribo itaque amaritudines meas, quas quotidie in diſtractione & diſtenſione ſpiritus mei experior, dicens Deo, *Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi grauis?* Iob. vii.
Ecce nunc vitulus ſaginatus immolatur Sueſſionis apud ſanctos martyres 20.
Criſpinum & Criſpinianum, ecce ſymphonia & chorus, ecce amicorum ibi ſanctus conuentus, & vbi ego, & quid ego? Nec ſaltem hœdus compunctionis pro peccatis meis conceditur. Seruate tamen & mittite, amici cariſſimi, partes nobis de oleo exultationis veſtræ, de adipe & pinguedine viſitationis ſupernæ. Sufficiet enim copioſa gratia de menſa dominorum veſtrorum nobis & vobis: quia ſicut animabus ſuis non pepercerunt propter Chriſtum vſque ad mortem, ſic Deus gratiam præmiorum exæquans gratiæ meritorum, non eſt quod neget orantibus pro ſalute animarum. Iam ſiquidem de ſe ſecuri, pro ſuis veneratoribus adhuc ſunt ſolliciti. Adſunt procul dubio paſſionum ſuarum recitatoribus, & præcipuè imitatoribus. Orate ergo ſicut pro vobis, ſic & pro nobis: quia nullum eſt detrimentum orationis, ſi pluribus impertiatur: cuius natura eſt eò magis abundare in effectu, quò ampliùs ſe dilatauerit in affectu. Valete.

EPISTOLA III.

Domino & amico cariſſimo Berneredo Abbati ſancti Criſpini, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij ſuis in omnibus ſeipſum per omnia.

QVotiens in manu ſumitur chartula vobis dicanda, totiens mens repletur, & ſi antè fuerat bonis omnibus vacua. Cùm tumultu namque &

impetu magno rex innumerabilis diuersarum materiarum egredi accelerantium in ostio exeundi sese impingit, alia dicente, prior ego amicum salutabo, alia illam transiliente, atque ramum oliuæ præferente in ore, amici amplexus priores pertinaciter præripiente. Rebecca in vtero suo miratur duorum fratrum, immo gentium duarum hæc intestina & plusquam ciuilia bella. Sed quid mirum, si vbi corpus perfecti & consummati amoris, illuc congregantur aquilæ alternarum affectionum siue motuum animi, vt contendant non intrare, sed exire per angustam portam? Fortè quod ait Laban, in terra sua consuetudinis esse, vt priores licet lippæ filiæ tradantur ad nuptias, contingat vt Rachel, miræ pulchritudinis & amantissimi decoris, non agat choros saltationis, immo salutationis, ante Liam primogenitam suam, sed in vltimo sequatur cum Ioseph & Benjamin. Semper enim meliora, digniora, & saluti viciniora non tanquam fæces in fundo calicis residunt, sed tanquam cibi delicatiores, vt fastidium remoueant, & appetitum renouent, in extremis apponuntur, quia melior est finis orationis, quàm principium. Hoc in meipso, hoc in amico desidero, vt noua semper sint, & nunquam veterascant desideria vestra, & semper sequamur ad palmam supernæ vocationis, obliti quæ retro sunt. Non enim tam quatenus perueneris pensare debes, quàm quò pergendum, & peregrinationis meta figenda, atque trahendus funiculus. Sic audio te facere, & valde congratulor. Ne tamen nimis extendas & protendas funiculum, caue rupturam. Melius est enim tendere, quàm rumpere. Est modus in rebus, Ne quid nimis. An inuideo, quia citò & bene curris? Nequaquam. Amo cursum, sed timeo defectum. Virtutes non bene colligit, qui matrem virtutum spernit. A stirpe virtutum degenerat virtus, quæ lineam temperantiæ non seruat. De his hactenus. Cæterùm ineptias nostras quia vt audiui intemperanter desideras, volo tibi exponere quæ sint modo negotia nostra, & cui ad præsens labori humeros supposuerim. a Successor ille noster Cellensis Abbas, quia non bene multiplicauit, immo non fouit oua, quæ illic reliqueram, sed conculcauit imperfecta, destruxit autem perfecta, vltra dissimulare non possum: sed aggredior tentare & probare, vtrum Deus respicere dignetur priores meos labores, illum vel prorsus amouendo ab Abbatia, vel saltem corrigendo à stultitia sua, & in melius commutando. Pene omnes Priores mecum sunt, & vt credo, triginta vel amplius de fratribus. Ora vt Deus propitietur mihi, & domui illi. Frater Hugo ista debuit scribere, & in sero promisit, sed tandiu dormiuit, quandiu ista frater Henricus scripsit. Habet enim oculos nullos. Effert tamen bonitatem & pietatem vestram sibi exhibitam, vsque ad cœlos, & vsque ad nubes. Valete, quia deficit pergamenum.

a SVCCESSOR ILLE NOSTER.] Drogo, qui Cellæ Abbas Petro ad S. Remigij præfecturam migranti suffectus, gradu postea ob rem malè administratam deiectus est, vt scribit epistola VII.

EPISTOLA IV.

Domino & patri suo carißimo B. Dei gratia a *Episcopo Exceſtrienſi frater Petrus ſancti Remigij dictus Abbas ſalutem deuotißimam.*

SEntentia dubia quæſtionibus ventilata clareſcit, ſpecies aromatica piſtillorum tunſione fragraſcit, Ecclesia oppreſſione malorum creſcit. Virtus quoque bonorum, aduerſariorum infeſtatione laceſſita flore vernat & fructu. Equus ille, qui procul odoratur bellum ad vocem buccinæ dicit vah, eòque ampliùs feruet in certamine, quò acriùs concitatur fuſo vndique clamore. Quas enim vires collectas tempore pacis diſſimulabat, fœnore multiplicato exſoluit, cùm expoſtulauerit neceſſitas: vt tanquam de grano ſinapis virtutem miretis, ſi ſpeciem ſimpliciter minutiſſimi grani intuearis. Tunc igitur virtus ſe expandit propagine multa, cùm malis reluctantibus fuerit prouocata: nec ad plenum fides diſcernitur, niſi telo infidelitatis fortiter impetatur. Iuſtus denique, qui vt leo confidens abſque terrore eſt, quando gloriatur, niſi quando experimentum ſui ex aliquo diſcrimine capit, vt tunc ſe aliquid poſſe cognouerit, cùm locum virtutis oblato labore inuenerit? Glorioſos faciunt Martyres noſtros cauſa cum pœna, & pœna cum cauſa. Diu eſt quòd in terra veſtra latuit, immo conſopita iacuit fidei virtus, vbi plures ad ſe euocabat poculum confectionis, quàm Euangelium Apoſtolicæ prædicationis. Vnde igitur ſic effloruit & refloruit moderna in vobis religio, vt Apoſtolicos ſpiritus ebiberetis, & totâ fiduciâ in medium proſilientes, dicatis, *Melius eſt Deo obedire, quàm hominibus?* Certè Act. v.
muſto non ſicera pleni ſunt, qui concepto robore pellem pro pelle, & cuncta 29.
quæ habent dant pro animabus ſuis. De his hactenus. Cæterùm ſi magna illa bellua euomuerit vos de terra veſtra, eſt apud nos domus noua vobis parata, cum omni ſumptu, ſine auro & argento, vbi & copiam librorum, & ſtudendi otium pro libitu inuenietis. Valete.

a EXCESTRENSI EPISCOPO.] Exceſtra Domnoniæ ciuitas in Anglia, ſedes Epiſcopalis eſſe cœpit ante annos plus minus DL. Cathedra illuc per Lifricum Epiſcopum tranſlata, cùm Cridiæ antea eſſet. Iidem itaque Epiſcopi Exceſtrenſes, qui olim Cridienſes.

EPISTOLA V.

Domino ſuo & amico carißimo Eskilo Lundenſi Archiepiſcopo frater Petrus humilis Abbas ſancti Remigij ſalutem & deuotionis obſequium.

SVauiſſimus odor miſerationum veſtrarum non ſolùm præſentes recreat afflatu delectabili, ſed etiam abſentes & remotos attrahit ad ſe, ſpe nimirum tam dulci, quàm inconfuſibili. Quis enim veſtra expetiuit ſuffragia, & inconſolatus receſſit? Quis ad oſtium veſtrum pulſauit, & non aperuiſtis ei? Quis de manu veſtra benedictionem petens, tanquam de theſauris opulentiſſimis copioſam non retulit? Inter cæteros itaque, & de cæteris vnus eſt T. præſentium lator, quem tot pericula itineris, tot difficultates ad vos perueniendi non exterruerunt, nec retinuerunt, compellente & inſtigante

illum, tantum laborem insumere fama, quæ de vobis vbique terrarum diffunditur. Non equidem rerum inopia, non abiectio & vilitas inter suos, euomuit illum in terram vestram, cùm & *a* Canonicus sancti Timothei sit, & frater Hildoini, Vicedomini & Canonici sanctæ Mariæ Remensis. Rogamus igitur, ne frustretur spe sua: ne quando apud se pœnitens, & dolore cordis intrinsecus tactus dicat, Periit opera & impensa. Ego cum toto conuentu beati Remigij vester sum, & pro vobis orationem fundimus ad Deum, vt sanctissima anima vestra thesauros, quos in cœlo posuit per manus pauperum in exitu suo reperiat, & bonis domus Dei repleta cum sanctis Angelis æterna lætitia congaudeat. Valete.

a CANON S. TIMOTHEI.] Basilicæ SS. Timothei & Apollinaris, in vrbe Remensi, cuius sæpe mentio apud Flodoardum. Huius Ecclesiæ præbendas concedebat Abbas S. Remigij, vt docet Alexandri epist. VII.

EPISTOLA VI.

H. venerando a *Abbati de sancto Huberto, P. sancti Remigij dictus Abbas salutem.*

OMnia quæ in tempore fiunt rationem temporis cum omnibus circunstantiis suis sollicitè pensare debent, si finem bonum habere volunt. Idcirco, bone pater & amice carissime, si susceptam nauigationem ad portum salutis perducere potestis, non deseratis Abbatiam vestram, sed in hoc tempore malitiæ & dioscordiæ patiendo, & tolerando, donec transeat iniquitas, resumite vires, & onus diu portatum nolite proijcere, cum vestra & multorum læsione; sed paulatim ab humeris deponite. Si enim pax & vnitas Ecclesiæ redderetur, nec esset chaos inter nos & vos, fieri possent multa, quæ modo fieri non possunt. Valete.

a ABBATI DE S HVBERTO.] In Arduenna sylua, diœcesi Leodiensi. Scripta feruente adhuc schismate, quod tempus malitiæ & discordiæ vocat.

EPISTOLA VII.

Carißimis a *fratribus, filiis & amicis Cellensis monasterij, frater Petrus sancti Remigij dictus Abbas salutem in Domino.*

PRæsenti epistolæ delegaui supplere in sancto conuentu vestro, fratres & filij carissimi, si quid negotij est, quod ageret præsentia nostra, si adesset. Poterit enim tutiùs proponere sufficienter & insolenter, quod nec inutile sit acquiescentibus, nec scribenti criminosum. Vndecumque siquidem & de quocunque agere velim, oculi fascinantes non desunt, peruersè interpretantes, malignè arbitrantes ea, quorum nec rationem attingunt, nec finem apprehendunt. Ipse autem ego Deum constituo arbitrum & iudicem omnium, quæ fiunt ab ipso, veraciter difiniendum quod est ambiguum, efficaciter executioni mandandum quod fuerit sententiâ diffinitum, & tenaciter seruandum quod ex labiis eius semel fuerit prolatum. Per ipsum igitur contestor hunc solemnẽ vestræ fraternitatis conuentum, ne à memoria

veſtra elabatur difficilis ille congreſſus ſapientiæ & inſipientiæ, iuſtitiæ & iniuſtitiæ, in quo grauiter, ſed fortiter deſudaſtis, quidam fideliter proficientes, & conſtanter perſeuerantes, quidam deficientes & retro abeuntes, quorum gloria in confuſione ipſorum, qui Deo, & mihi, & vobis mentiti ſunt. Iam Drogo eiectus eſt, ne dicā draco, qui ſe terrā & cœlum non ſolùm concuſſurum, ſed etiam euulſurum armis Iudæ proditoris, id eſt, pecuniâ publicè minabatur; neſcio ſi adhuc tertiam partem ſtellarum poſt ſe trahat: vnum ſcio, quòd de prædeſtinatis nullum Deo iuuante abſorbebit. In cauſa tamen iſta, quia Dei eſt, nihil vſurpet ſibi ſtuppa noſtræ fragilitatis, inſultando his qui occupati bello non interfuerunt, vel ex aduerſo ſteterunt. Exultandum quidem cum tremore, non inſultandum contumelioſè in operibus Dei: quia ſemper Dei iudicia ſupecta ſunt, & nunquam caput erigendum, dum in nubibus conſignata, ſollicitos non ſecuros homines, tam in proſperitate, quàm in aduerſitate faciunt. Sit itaque timor Dei in vobis, & apponite cor in his quæ de Drogone facta ſunt, ne ſimilia faciatis, quia non ſimilia, ſed peiora pateremini. Eſt prouerbium, Excaldatus aquam timet. Spiritu igitur paracletico totum negotium, & domini Archiepiſcopi conſilio, atque viris religioſis & ſapientibus, ſalua libertate electionis veſtræ, committite. De mea verò voluntate nulla ſit quæſtio, quia nunquam diſcordabit à gloria veſtra, ab honore veſtro, & ab vtilitate Eccleſiæ veſtræ. Interim refloreat in vobis ordinis ſancta obſeruatio, ſilentij virtus, lectio clauſtralis, capituli rigor, pſalmodiæ tenor, unitatis compago, hoſpitum deuota ſuſceptio: & quicquid de iuſtitiæ & honeſtatis proſapia in exterminium euanuerat, ad propriam conſcientiæ veſtræ ſedem feliciter redeat. Scriptura enim mandatum domini ſui eloquitur ſuccinctè, conſtanter, & fideliter, nihil detrahens de iniuncto mandato, nihil addens, non cedens faſcinatoribus, non credens adulatoribus. Pro eodem habet, ſi laudetur, aut ſi vituperetur. Quia igitur plures ſcio ſolere inſtanter inſidiari, vt me capiant in ſermone, potiùs elegi verba noſtra ſcripto mandare, quàm inconſiderata elocutione profundere. Valete.

a FRATRIB. CELLENSIBVS.] Prioribus & Monachis, qui eiecto Drogone conuenerant ad noui Abbatis electionem. Quare Archiepiſcopum, cuius conſilio agendum monet, Senonenſem intelligit. Electus porro eſt poſt Drogonem Abbas Girardus.

EPISTOLA VIII.

Amico ſuo cariſſimo Bernerdo Abbati ſancti Criſpini frater Petrus Abbas ſancti Remigij ſalutem.

QVærenti mihi materiam, vnde tibi ſcribere exordiar, vix una de grege innumerabilium ſe ſequeſtrans occurrit, arridens quidem prima fronte, ſed vultū demittens in ſeceſſu vel receſſu præſentiæ noſtræ. Quæris quænā ſit iſta materia tam blanda in exordio, tam religioſa ſeu timida in ſupremo? Certè fama gloriæ tuæ hæc eſt: quæ amicis tuis iocunda & exhilarata facie ciuitates, caſtella, vicos, & plateas diſcurrit & circuit vſque ad palatium regis, vſque ad reginæ thalamum, vſque ad a Comitiſſæ noſtræ cubiculum. Templa

quoque habitu religioso, vultu modesto perambulat: Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, clericos & milites sibi concilians, & ad venerationem sui non mediocriter inclinans. Sed timendum, ne sol tanti splendoris, tantorum radiorum, vergat ad occasum, & dicatur, *Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.* Quantum enim gaudij de sanctitate & iustitia amici in amicorum amicos profluit, tantum mœroris & doloris in euaporatione siue exinanitione earundem virtutum circa eosdem residet. Video, video cogitationes tuas ad seipsas tumultuantes, & quare amicus tuus talia tibi scribat, sollicitissimè reuoluere. Timidæ enim sunt cogitationes tuæ. Ne sis sollicitus, bone amice, res salua est, signacula clausa sunt. Aquilo durus ventus non congelauit continentiam, caritatem, aut opinionem nostram. Qualem te habuimus, talem te habemus & semper habituri sumus. Huic quoque præsentium latori, si quid ex his imputandum, imputa: qui non solùm scribere compulit, sed talem materiam præscripsit. Reuocauit enim ad memoriam illa magnifica præconia, quæ auribus nostris instillaueras, quando ab illa solemnitate Trecensi, quantùm vacuatus propriâ & bonâ conscientiâ, tantùm inflatus vanâ lætitiâ redisti. Dixisti enim te præ aliis exceptum & receptum à Trecensium Comitissa, inuitatum ad epulas, glorificatum in mensa, in omni postulatione exauditum, & cum longa cauda gloriæ reuersum. Caue caudam, cùm tam omnis laus, quàm omne vituperium, in cauda, id est in fine terminetur. Dico autem, quem te ipsum facis? Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo & nobis. Si enim propheta es in Israel, veni ad nos, vt ipsis rebus experiamur potentiam, prophetiam, & virtutem tuam. Signis enim quæ in patria tua facis, non credemus, nisi te virum, cuius spiritus in naribus, ex fructibus cognouerimus. Decurtata tamen est gloria tua, quia non fecisti pacem *b* inter Archiepiscopum & aduersarios suos. Valete.

Psal. xxix. 6.

a COMITISSAE NOSTRAE] Quæ paulo post *Trecensis Comitissa.* Maria nimirum Ludouici regis filia, vxor Henrici Comitis.

b INTER ARCHIEPISCOPVM ET ADVERS.] Henricum Remensem & Canonicos. Graues namque inter eos dioscordiæ fuerunt: ad quas sedandas suam quoque operam contulit Alexander Ponifex: cuius de ea re binas epistolas ad Henricum Archiepiscopum, & ad Ludouicum regem illius fratrem vidimus in Bibliotheca Ecclesiæ Remensis. De iisdem etiam turbis Remensibus agit & Saresber. epist. ccxiv.

EPISTOLA IX.

Dominis & patribus a *Basilio cum cæteris Prioribus Carthusiensis ordinis, Frater Petrus humilis Abbas sancti Remigii, salutem cum omni deuotione.*

AD glorificandum Christum vos conuenire, quotiescunque conuenitis, non ignoramus. De nullo itaque negotio sæculari directionem cordis vestri impedire sine dubio fas est. Commonere autem vos dignum est, vt quod facitis vsque in finem facere studeatis. Virtus enim boni operis de radice procedit bonæ intentionis, & in perseuerantia dilectionis perficitur, & omnis laus in fine canitur: melior quoque est finis orationis quàm principium. Hæc ideo præmiserim, vt quia manum misistis ad fortia, semper

per ad ampliora & anteriora caritatis opera extendere contendatis, ad eius imitationem, qui dum in mundo esset, porrigendo manum, corporum lepras, oculorum cæcitates, aurium surditates, & labiorum silentia curauit. In fine verò prorsus in cruce manus extendens, cæli & terræ, vniuersaliter plagas & vulnera antidoto sanguinis sui curauit, & contra omnia recidiua, validissimam medicinam in cornu crucis, omnibus posteris vsque ad consummationem sæculi reposuit: vt quicunque crucem suam post eum baiulauerit, vitæ æternæ compos & particeps, contrariam valetudinem timere non habeat. Frater iste, præsentium lator, per nos & per multos alios rogat mitti operarios de vobis in messem domini. Messis enim multa in Dacia iam alba est ad metendum: sed operarij pauci, sed minor numerus qui non potest sufficere ad edendum agnum. Non sit itaque vobis pigrum, non durum, non desperabile, mittere ex vobis, qui nomen Dei & sanctum ordinem vestrum in terra illa portent, in spe percipiendi fructus centesimi, aut potiùs millesimi. Corona vestra & gloria, si bono exemplo vestro animas plures Deus lucratus fuerit, & in regno gloriæ de salute aliorum merces vestra amplior & gloriosior in conspectu Dei & sanctorum Angelorum erit. Valete.

a BASILIO] Maioris Carthusiæ Priori VIII. vitæ sanctimonia, doctrinaque illustri. Huic iterum, vniuersique ordinis comitiis, quæ quotannis haberi solent, scribit epistola XI. nec dissimili argumento: nunc quidem pro Monasterio in Dacia Esquili Archiepiscopi rogatu erigendo: tum verò pro Trecensi, quod Henricus Comes meditabatur.

EPISTOLA X.

Venerando Domino & amico carissimo E. a *Abbati Stabulensis Ecclesiæ Petrus humilis Abbas sancti Remigij in perpetuum cùm Christo gaudere.*

NVlla negligentia bona est: non tamen omnis æqualiter culpabilis. Cumulat namque aut miniuit meritum negligentiæ amputanda dissimulatio faciendorum, aut inconsiderata festinatio non faciendorum. Ea nihilominus quæ à nobis remota sunt, & per procuratores fiunt, non consimili à nobis pœna exiguntur, si malè administrentur, sicut illa quæ manu nostra & proprio studio peragi solent. Inde est, domine Abba, & amice carissime, quòd aliquantam opponunt pro nobis excusationem, si fratres nostri de Marna, non soluendo pecuniam quam debent, molestiam vobis fecerunt, cùm factum ab anno præterito æstimaremus, quod adhuc faciendum modò cognoscimus. Ignoscite itaque culpam, quam nec superbia genuit, nec contumacia defendit. Dignus namque venia est, qui citò corrigit delictum, vel qui pro posse reddit debitum. Domini Imperatoris mandatum vestrum & nostrum certè turbauit negotium. Iniungimus Præposito nostro, vt citò soluat, quod iam fecisse debuerat. Vobis gratias agimus de bona patientia vestra, & innotescimus, quòd nunquam vtilis nobis fuerit commutatio illa.

a ABB. STABVLENSI] In diœcesi Leodiensi, in qua præbendæ erant Marsnenses

S. Remigij. De his verò, & de Friderici Imper. mandato, quod innuit, plura lib. VIII. epist. XV.

EPISTOLA XI.

Dominis suis de Monte Dei, a Simoni Priori, & toti sancto conuentui, Frater Petrus Abbas Cellensis sanctum pascha.

QVotidianum pascha celebrare non cessat anima unicuiusque vestrum, dum quasi columba stat ad fenestras suas, & vocem de cœlo explorat, à Libano vocantem sponsam suam. Extento prorsus & retorto collo ad caput vestrum, quod in cœlis est, sine cessatione vitam istam vmbrosam fastidientes, euolare super pennas ventorum contenditis, iam ibi verum, non annua repetitione, sed continua stabilitate, celebraturi pascha cum illo, & in illo, qui pascha nostrum immolatus est Christus. Ita est. Sed adhuc ascenditur & descenditur per schalam Iacob, donec quod ex parte est euacuetur, quod fiet, quando votum in habitum conuertetur, & in Hierusalem hymnus Deo soluetur. Interim, fratres, in vmbraculis habitantes, & sub vmbra illius, quem desideratis, sedentes, coquite, immo assate carnes agni tota nocte, singuli in cella sua, & mane comedetis eas. Certè tota nocte debet cremari caro agni, quia toto mortalitatis tempore, accensa caldaria conscientiæ, facies saluatoris desideranda, & vndis desideriorum fortiter bullientibus, ne in die iudicij semicocta offeratur, percoquenda. Habete vascula munda: juxta namque & in oculis præterfluit aqua. Sed nunquid vanè? sed nunquid gratis? Planè supina & crassa negligentia imputanda est singulis, nisi sint omnia munda, quibus & copia aquarum redundat, & temporis oportunitas superest, & amor incumbit totius munditiæ, & ordinis consuetudo non refragatur. Sic est, ego vidi, ego interfui, & vtinam totiens & tam sedulò cor expurgassem, quotiens & quam indesinenter manus & faciem die & nocte rigaui, non lacrymis, sed aquis. Hoc autem feci vt hospes: quia non vltra ostium, sed in ostio tenui. Vos autem intra & vltra ostium promouistis pedem, non aduenæ, sed domestici cellæ & cœli effecti. Postquam verò vasa vacua ab ambitione emundaueritis confessione, & scripturarum meditatione, implete aquâ & ad ignem mittite, & tanquam vnguenta pretiosa bullire facite. Subintrauerat buccæ meæ, & stylo iam subgerebat improuida cogitatio, scribere vt carnes agni sic decoquerentur: sed memor mandati legalis, quo prohibetur ne aqua coquantur, subiicio non vt agni, sed hædi carnes taliter coquantur. Simul enim & agnum & hædum tollere in pascha præcipimur. Quid ergo? Agnus in veru, vel in craticula crucis, hœdus in aqua coquitur: vt si innocens fueris, solo spiritus ardore in pascha adapteris: si verò fœtore graui oppressus, per ignem & aquam expieris. Hædus etiam est corpus, quod corrumpitur & aggrauat animam. Agnus qui in latitudine pascitur, benignus ille spiritus, qui infestationibus carnis agitatus non cornu ferit, sed oculo simplici liberatorem quærit dicens, *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* In sanguine agni, id est in

Rom. VII. 14. contritione cordis, & spiritus contribulati liberaris de Ægypto, & de manu Pharaonis, quia cor contritum & humiliatum Deus non spernit. De san-

guine hædi non lego mysterium, nisi quod tunica Ioseph tincta in sanguine hædi missa est ad patrem. Ad patrem spirituum si miseris in confessione flens & eiulans tunicam Ioseph, litam in sanguine hædi, id est simplicitatis & castitatis amictum fucatum & fœcatum corruptione libidinis, & fraude diabolicæ circumuentionis, sanguis hædi in purpuram commutabit: quia per pœnitentiam non solùm indulgentia, sed etiam gratia adipiscitur. Sed de his hactenus. Vnde namque mihi vt tepidus feruentes, mundatos sordidus, iacens currentes, piger commoneam alacres? Deus scit, me non præsumptione, sed amoris impatientiâ laxasse habenas: & cùm non haberem quid dicerem, dicere tamen aliquid vellem, dixi quod innotesceret affectum, & si non idoneum esset facere fructum. Adhuc impetus me trahit, & redire ad festum festorum cogit, vt quasi incipiens spiritui indulgeam currere, quousque lassetur, & sponte petat stationem, & metas silentij. Sub exemplo ergo cuiusdam pretiosi inuolucri, in quo stupendum sit, tam ipsum repositorium, quàm repositum, aliquid de pascha prosequar: quasi quendam pannum pretiosum & multicolorium de diuinis thesauris assumens. Moyses in illo quadragenario ieiunio, vbi à colloquio diuino cornutam faciem reportauit, pascha illud in litteris suis prænominauit, & in illo sacro sanctas reliquias religans annuo recursu ad publicum nostrum deuoluendum constituens, diem certum præfixit. Siquidem hic pannus, id est, pascha, in exteriori facie plurimum nitoris exhibet: sed valde ampliora intrinsecus continet, & cariora pignora. Rubet igitur purpureo colore, propter passionem, rutilat hiacynthina specie, propter resurrectionem: subobscurus est, propter sputorum & alaparum & flagelorum, & cæterarum iniuriarum coaceruationem: albet vnica nube, propter innocentiæ integritatem & peccati immunitatem. Ecce colores, colores cingentes pascha gloriosum, & delicatum animæ pallium, quo meliùs amiciuntur pauperes semicincti, quàm diuites purpura & bysso induti. Reuoluere autem illas pretiosas margaritas, quæ sigillantur in sigillo isto aureo & argenteo, quis accedet, nisi mundas habuerit manus, nisi oculos colũbinos? nisi labia purgata? nisi abluto toto homine interiori & exteriori sacro Iordanici fluminis baptismate? Quia ergo vobis sunt manus tornatiles per obedientiam, oculi clari per pudicitiam, labia stillantia myrrham primam per accusationem reatuum vestrorum, & ad scurrilia æternam clausuram: applicate pannum paschalem, & expandite thesaurum absconditum, vt exinde captiuus mutuet redemptionem, mortuus resurrectionem, peccator iustificationem, afflictus consolationem, religatus solutionem, anathematizatus absolutionem. Sanctificate ora vestra sanctis horum osculis, oculos tangite his smaragdis, singulos sensus exhilarate singulis benedictionibus. Sed quæ sunt pignora tam cara pro pretio, tam efficacia pro remedio, tam rara pro numero, tam sancta pro merito, tam perpetua pro æuo, tam amabilia pro beneficio? Pignora, fratres mei, ista ore pudico & timore debito nominanda, & amplectenda, sunt caro & sanguis agni incontaminati, Iesu Christi ossa, nerui, medulla, cartilagines, cutis, corium, & quæcunque membra in corpore IESV de sacris suis visceribus edidit virgo virginum. Addamne clauos, lanceam, coronam spineam,

ſputa, irriſiones, & illuſionem, albam veſtem, veſtimentum purpureum, fel, acetum, myrrham, & aloes? Quantò enim hæc in ſe duriora & viliora, tantò in ſaluatore noſtro pretioſiora & appetibiliora facta ſunt. Quis modo Chriſtianorum ſi vnum horum reperiret, niſi ſuper aurum & lapidem pretioſum multum venerabiliùs coleret, ambitioſiùs ſeruaret & adoraret. Dignum eſt, iuſtum eſt. Si enim immundus erit, tangens morticinum & captum à beſtia, id eſt, Adam & Euam, quorum alter captus eſt ſuaſu uxoris, Eua morticinum facta eſt ſuggeſtione ſerpentis, quomodo non iuſtus emundatur ab operibus mortuis, qui viuentem in ſæcula ſæculorum contingit credendo, amando, colendo, adorando? Nam non ſicut delictum ita & donum. Pluris enim donum, quàm delictum eſt. Sed quod eſt hoc donum? Ieſus Chriſtus ſanctus. Quid eſt, inquam, hoc donum? Natiuitas IESV, paſſio IESV, reſurrectio IESV, aſcenſio IESV. *Quomodo*
Rom. VIII. 22 *non etiam omnia cum illo nobis donauit?* clamat Apoſtolus. *Omnia*, inquit,
1. Cor. III. 22. *veſtra ſunt, ſiue mors, ſiue vita:* quia eſt mortuus propter peccata noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Domini & fratres, detineo vos plus iuſto, ad quorum ianuam ſtat & pulſat IESVS volens ſuum paſcha vobiſcum recolere, & de reliquiis menſæ illius magnæ partem bonam reſeruauit, quam adhuc recentem & calentem denuo de arca cœli refert & profert vobis. Ne vereamini, ne caro antiquata ſit & putrefacta vetuſtate nimia, quia annus iam milleſimus centeſimus ſexageſimus primus eſt. Nequaquam, fratres, nequaquam aſcendat in cor veſtrum hæſitatio iſta, quia caro eius etiam dum eſſet corruptibilis, non vidit corruptionem, multo verò minus facta incorruptibilis, & genere viuendi, & loco manendi. Recens eſt, calida eſt, ſana eſt, vitalis eſt, regnum cælorum dat, quia poſſidet,
1. Cor. XV. 50. Non eſt illa caro & ſanguis, de quo dicitur, *quia caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt.* Quò ſtudioſiùs arceantur à dentibus & ſtomachis veſtris carnes animalium, quæ corrumpunt & corrumpuntur: eò dignius accedunt ad animas veſtras ſanctificandas carnes illæ, quæ ſicut non moriuntur, ita nec corruptionem ineſſe patiuntur, vbicunque refectionem præſtauerint. Has imperat religio, & quò religioſior ſis, eò frequentiùs, & vt ita dicam, glutinoſiùs comedere debes. Nondum quieuiſſet manus, vel animus, ſed reprimit & modus dictorum, & tempus alia faciendi. Orate pro nobis. Nouellum illum Angelum veſtrum A. ſalutate, & Robertulum noſtrum. Plurimùm & multùm ſingulos, & ſingillatim, & communiter ſaluto.

a SIMONI PR. DE MONTE DEI] Quem virum ſanctiſſimum, laudatiſſimumque ſemel appellat Saresberienſis. Miſſam epiſtolam indita Chriſti æra indicat anno M. C. LXI Poſt aliquot dehinc annos delectus ab Alexandro Papa Simon, cum Bernardo Grandimontenſi, qui ad regem Angliæ Pontificias litteras deferret, eumque ad redintegrandam cum B. Thoma gratiam hortaretur, ea legatione ſtrenuè perfunctus eſt: cuius acta Saresberienſis idem exponit lib. IV. collectaneorum hiſtoriæ S. Thomæ.

EPISTOLA XII.

Dominis & patribus carißimis, Basilio priori Carthusiensium cum cæteris Prioribus, & sancto conuentui; frater Petrus Abbas Cellensis, consilium & auxilium veritatis & pacis.

Refusione vberiori irrigatur hortus Dei ille conclusus, fons signatus, quotiens in vnum conueniunt fistulæ & canales benigni spiritus Dei, non ad calices Babylonicos absorbendos, sed ad fæces Iacob expurgandas, & ventres steriles fæcundandos. Spiritus Dei à quatuor ventis cœli singulos vestrum de loco suo euocauit, vt vnum corpus plenum gratia & veritate efficeremini. Vos enim qui Priores estis, & curam aliorum suscepistis, quasi venæ in corpore Carthusiensis ordinis estis. Tam itaque vnanimiter regimini vestro inuigilare omnes, & tam temperanter à subiectis vestris mandata & consuetudines ordinis exigere debetis, quanta in caritate in humano corpore venæ omnes sibi sociantur, & salubrem vegetationem omnibus membris æqua distributione sanguinis largiuntur. Eadem siquidem cautela fugere debet nimiam exilitatem & subtilitatem vena, quâ immoderatam grossitudinem & repletionem. Nimia namque repletio, nisi citò euacuetur, acutam facit, & longam ægritudinem gignit. Rursum nimia exinanitio vires detrahit, & bona valetudine destituit. Domini & patres carissimi, ostium vestri ordinis & visione rara, & interrogatione assidua iam triui: & si consilium alteriùs Iethro admittitis, non vsquequaque dispensationes, quæ de corde caritatis procedunt, anathematizabitis. Quàm enim friuolum & inconstans est, sine ratione & autoritate meliorum mutare decreta, & statura seniorum: tam pertinax est, & extra regulam temperantiæ, quæ est mater virtutum, velle temporibus & moribus hominum negare quæ deceant & expediant. Ignoscite quod vocem funestam quidem, quantum ad sonum, sed veram quantum ad sensum, in vestro sancto conuentu de latibulo meo ausus sum proferre, & de his hactenus. Ceterùm salutat vos dominus Henricus Comes Trecensis, & vniuersitati vestræ mandat cum omni supplicatione, vt suæ petitioni acquiescatis: & nobis hoc iniunxit, vt ad vos vnum de nostris mitteremus, per quem voluntas & desiderium cordis vobis innotesceret. Quod autem non proprio sigillo scripsit vobis, occupationis maximæ fuit de suis & regiis negotiis. Est autem petitio, vt ei concedatis locum præparare ordini vestro sumptibus suis, iuxta morem vestrum, in terra sua, vbi visum fuerit his, quibus hoc negotium iniunxeritis. Petit etiam, vt Priori de Monte Dei, & *a* Priori de Valle sancti Petri iniungatis hanc curam. A multis enim temporibus hoc ipsum cœpit, & orationibus vestris adiutus cupit perficere. Ex parte etiam nostra hoc ipsum humiliter & deuotè petimus: quia Deo iuuante auxilium & consilium non fictè huic operi subministrabimus.

a PRIOR DE VALLE S. PETRI] Ordinis item Carthusiensis insigne est monasterium in diœcesi Laudunensi, cuius Priorem aliis etiam locis commemorat, eique scribit, sed nusquam nominat. Is autem erat Ingelbertus, vt didicimus ex epistolis Saresberiensis.

EPISTOLA XIII.

Dominis & patribus suis de Monte Dei, Simoni Priori cum cæteris fratribus, Frater Petrus qualiscumque Cellensis Abbas, vultus in propitiatorium semper tenere.

VArius rerum cursus, sæculorum volubilitati irremediabiliter innexus, nihil stabile, nihil æternum, sibi inesse euidenti ratione approbat. Currit, fluit, fugit, labitur, & euanescit quicquid vnquam habere potest mundanus vsus. Præcurrit defectus satietatem, præterfluit adeptio appetitum, effugit instantiam desiderii fumus gloriæ, elabitur vtenti imago felicitatis, euanescit à viuentibus vita, quia dum *ordirer succidit me.* Summa itaque dementia est, currere post defectum, appetere non apprehensibile, instare fumo, vti imagine pro veritate, velle diu ea vita viuere, quæ iuxta Gregorium vitæ æternæ comparata, mors potiùs dicenda est quàm vita. Aliàs sine dubio cursum vestrum conuertistis, fratres & domini carissimi: alio appetitu viuitis: aliâ instantiâ pretiosas margaritas in foro & nundinis veteris & noui testamenti quæritis: alio vsu in carne præter carnem viuendo corpora vestra quæ sunt super terram, Christo concrucifigitis: alia conuersatione æterna & quæ non videntur concupiscitis. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Ideo ad montem Domini sicut passer euolastis, & nidificastis in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ, ne procella aëriarum suggestionum vos inuolueret, ne diluuium carnalium titillationum absorberet, ne laqueus sollicitudinum sæcularium concluderet, ne aura humani fauoris omnem ventum à facie terræ dispergeret. Ecce locus iste est, quem constituit Dominus Moysi, in quo vidit posteriora eius, dum ante eum transiret. Ni fallor, vir ille bonus, qui Sunamiti mortuum puerum reddidit, cui illa cum viro suo cœnaculum præparauerat, & lectum, & mensam, & candelabrum, per vos sæpe transitum facit, contemplatus à vobis in cœnaculo gloriæ, inuentus in lecto mundatæ conscientiæ, cibatus & potatus in sacramento Eucharistiæ diuinæ, accensus per donum sapientiæ & intelligentiæ. Adiuro vos per campos, ceruosque camporum, vt cùm transierit, post tergum eius clametis pro pace vniuersalis Ecclesiæ, pro his qui in sublimitate sunt, pro Comite nostro, cuius cor tetigit Deus, ædificare vobis locum, in quo secundùm genus vestrum fructum faciatis, pro me peccatore suo & vestro, pro omnibus nobis commissis. Transite cum illo & post illum, vt manentem in perpetuas æternitates, vel in ictu oculi, vel media hora, vel momento conspiciatis, donec transfiguremini à claritate in claritatem. Certè qui sequitur transeuntem, videbit stantem, vel sedentem. Fratres mei carissimi, si delibatio sancta & massa: si memoria eius vinum Libani, quid præsentia, nisi inebriatio vberum, nisi obliuio præteritorum, & iubilatio interminabilis de plenitudine gaudiorum? Expectatio horum lætitia, quid fruitio, nisi lætitia sempiterna? Ad instar grani sinapis visio tua, IESV, modico sibilo auræ tenuis aures cordis percellis, & quis poterit cogitare horam transitus tui? Si dormio, somniare possum, & videre non possum.

Esa. XXXVIII 12.

Si vigilo, detentus alliis occupationibus & curis tam citò exoccupari nequeo. Si vigilo & vacauero, tunc fortè venam susurrij eius audio, sed nondum video. Quando ergo videbo transeuntem? Si mundum cor sursum habuero, si puras manus, si lotam faciem, si tota anima, tota virtute in omnibus solum Deum quæsiero, & me totum in ipsum conflauero, vt non ego in me viuam, sed Christus viuat in me, qui factus est nobis à Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio & redemptio. De mendacio autem, venia petita, me ipsum condemno apud vos. Nec enim solui quod promisi, vel semel in anno reuisere nidum illarum sanctarum virtutum, Montem Dei, in quo plumescunt animæ charismatibus gratiarum. Fefellit me tunc ignota futurorum facies, & inuoluta plurimorum casuum series. De præsenti affectu, quo mens mea totâ illâ quadragesimâ impinguata eructabat mellis & butyri riuulos, pensabam sequentes annos. Sed eruca, locusta, bruchus, & rubigo deuorauerunt speciosa deserti, expandentes retia quotidianarum sollicitudinum pedibus meis, vt quod egressum est de labiis meis facerem irritum. Peccaui, quid aliud dicam? Si me excuso, os meum condemnabit me. Magis autem meretur veniam culpæ, humilis confessio erroris, quàm argumentosa extenuatio criminis. Veruntamen cùm redditur ratio facti, rei veritas non obfuscatur, neque rei culpa si qua est dissimulatur. Distinguitur namque falsa excusatio, & rationabilis satisfactio. Alterum culpam cumulat, alterum quatenus culpandus, vel non culpandus sit qui arguitur, declarat. Vterque etiam peccat, & qui mentitur in sui accusatione, & qui dedignatur falsa obiecta vera relatione diluere. Reproba humilitas est, plus quàm in corde tuo sentias vanè te deiicere: detestanda præsumptio, famam suam negligere, & suspicionis næuum non abolere. Vtroque genere deuitans tam quòd à vero deuiat, quàm quod præsumptionem redoleat, & me non venisse fateor, & innumerabilibus detentum occupationibus attestor. Factum, immo non factum agnosco: causam facti, siue non facti, vobis diiudicandam relinquo. Quid pluris sit, vel quodlibet alteri præiudicet, id est factum causæ, aut causa facto, definite. Cedo enim sententiæ vestræ, qua credo vos de facto secundùm causam, non de causa secundùm facti qualitatem litem dirimere. Plus enim attendendum est, quare aliquid fiat, quàm quid fiat. Informis namque est actus ille, qui nullam habet causam quare fiat; deformis, qui malam, bene formatus qui bonam. Vnde & bonus est omnis actus ille, qui iustam habet causam, malus qui iniustam. Indifferens verò dicitur actus ille, cuius causa parum concurrit vel ad iustificationem, vel ad corruptionem. Augustinus de bona causa: ***Causa, non pœna martyrum facit.*** De mala Dominus in Euangelio: ***Si oculus tuus nequam est, totum corpus tuum tenebrosum erit.*** Matt. VI. 23. Item in legibus de indifferenti: ***Voluntas & propositum destingunt maleficium.*** Dicit Ambrosius, ***Affectus tuus operi tuo nomen imponit.*** Subtiliter tamen ratione quorundam actuum pensata, nulla intentione, nulla affectione boni fieri possunt, vt crucifigere Christum, vt adulterari, & similia. Vt ad propositum redeam, & congrua structura cohærere primordiis extrema faciam, venire ad Montem Dei inter illa numero, quæ si bono animo fiant remunerabilia

ſunt; ſi malo, damnabilia. Fur enim ille, qui fratris illius leproſi pannos, dum Miſſa celebraretur, abſtulit, præmium bonum pro tali facinore non habebit. Recipiet verò mercedem, qui pro ſancto deſiderio videre caſtra Dei apud vos properauerit. Satis eſt, ſi non plus ſatis ſit. More enim meo tardè incipio, ſed & tardè finio. Comes Henricus reaccenſo ſpiritu inſtat quærere locum idoneum, & aſſerit illum alium locum non ſe dimiſiſſe, niſi quia vos noluiſtis acquieſcere. Conſulo ergo, vt non graue ſit iterum mittere aliquem de fratribus, cum quo ipſe videam vel per me, vel noſtros locum, vt iam dictum eſt, aptum ordini veſtro. Sine mora facite hoc. Sigillatim & generaliter omnes vos ſaluto, quandoque venturus ad vos, ſi Deus voluerit, & fortè cùm redierit nuntius veſter ad vos. Interim orate pro nobis. Robertulum noſtrum ſaluto. Richardum, Stephanum, Rogerium, Nicolaum, & iterum omnes ſimul.

EPISTOLA XIV.

Amicis ſuis cariſſimis M. a Iohanni, & Richardo fratri ſuo, frater Petrus S. Remigij dictus Abbas perpetua pace gaudere.

STylum ſcribendi in ſepulcro beati martyris Thomæ Cantuarienſis, audita eius morte, iam iam recluſeram, arbitrans cariſſimos meos Iohannem & Richardum ei conſepultos, nec interim aura libertatis fruituros. Fallax namque rumor, & nimium varius, nil nobis de vobis certi afferebat, vel aſſerebat. Vnde quod in dubiis ſemper faciendum cenſeo, lucem veritatis patienter, ſed non gratanter expectabam, ne in incertum currerem, falſum pro verò retinens; gaudens forſitam cùm eſſet mœrendum, & mœrens, cùm eſſet gaudendum. Reſumebam tamen, poſt longam ad me ipſum diſputationem, de incommutabili diuinitatis conſilio ſpiritum, & quicquid vobis contigiſſet, poſt glorificationem ſancti Martyris, in partem vertebam meliorem: quia ſiue contribularemini, ſiue conſolaremini, in argumentum & augmentum fidei veſtræ accipiendum non dubitabam. Neque enim tam modicæ fidei ſcio vos eſſe, vt timeatis calicem domini bibere in paſſione, quem frequenter bibitis in Chriſti recordatione. Tandem ex veraci relatione ſtatus veſtri, omni abſoluta compage, omnipotenti & benigniſſimo Deo medullatas refero grates, qui non aufert à vobis ſolitas ſuas miſerationes, ſed vt credo, quia præmiſiſtis dilectiſſimum patronum in cœlis, recipietis ſine dubio alium paraclitum vice eius in terris. Ecce, mi dulciſſime Richarde, proruo in oſculis faciei tuæ, non ſine affectu viſcerali, attendens mutatum habitum, neſcio ſi melioratum animum. Quid enim honeſtatis, quid maturitatis, quid pietatis, quid caritatis, quid totius religionis deerat, cùm eſſes in oculis meis, & noſtræ congregationis, ſpeculum bonitatis, & forma integra emulandæ imitationis? Nuſquam fuiſſet illa præpropera ſollicitudo regreſſionis, potuiſſet tibi ſufficere domicilicium amicæ paupertatis, & ſatis caræ ſi recolis ſocietatis. Sed ô cœca & futurorum neſcia mens humana! extra vel vltra diuinæ moderationis greſſum ne porrigas pedem: quia labi eſt, à Deo non regi; & per ſe ire, perire eſt. Si nobiſcum manſiſſes, ſolatio contra

contra pene omnem molestiam fuisses, nec à Deo desertum crederem, dum huiusmodi pignus suæ miserationis mecum tenerem. Sed factum est, quod factum est. Sit stimulus maioris desiderij molesta corporis absentia, & vbi nulla subest corporalis visio continuetur oratio. Ne diutius scribam, familiares succedunt interruptiones, quæ animi quietem interrumpere non cessant, & laborem perpetuare. De statu autem nostro vtrumque amicum certifico: ac de corporali sospitate dico, quòd qualem dimisistis, talem adhuc inuenire potestis. Pax in congregatione nostra est, & cursu consuetudinario adhuc currimus. Cùm omnibus hominibus pacem habemus, maximè cum domino Archiepiscopo. Debitis non valde grauamur. De Marna reditus nostros habemus. Bene est amicis nostris & vestris; Cellensi Abbati, sanctorum Crispini & Crispiniani, *b* Abbati sancti Nicasij, Prioribus de Monte Dei, & de Valle sancti Petri. De quæstione autem illa, quam in fine passionis beati martyris Thomæ, bone amice posuisti, credo nullatenus solutionem te latere. Forsitan tamen & meum animum in tuam sententiam translatum non dubitabas: sed vt recogitarem, quia quod Deus per se facere disponit, hominis auxilium vel auctoritatem non quærit: vbi autem ministeria hominum non despicit, causâ nostræ vtilitatis vel humilitatis hoc facit. Absque enim omni sacramento, id est visibilium elementorum vel operum adminiculo, hominem saluare posset, nisi exercitia humilitatis vel fidei ad vtilitatem saluandorum vtilia procurasset. Diffinitiuè ergo teneo, nulla ratione lucernam accensam in manu Dei posse supprimi vel extingui: nec ibi expectandum hominis iudicium, vbi manifesta luce Dei se explanat iudicium.

a IOANNI ET RICHARDO FRATRI SVO] Iohannis quoque Saresberiensis ad Richardum fratrem epistolæ tres leguntur. Richardus autem hoc tempore, id est sub annum Christi M. C. LXX. quo exeunte interfectus S. Thomas, habitum mutarat, regulari suscepto. Quare idem posthac, vt Canonico regulari scribit libro VI.

b ABBATI S. NICASII] Remensium id cœnobium, Remigiano situ proximum, atque ordinis eiusdem. Abbas autem tunc erat Guido II. monachus olim sancti Remigij, ad quem Alexandri epistola XXVIII.

EPISTOLA XV.

Carißimo domino & amico suo a Abbati sancti Eadmundi Petrus humilis Abbas sancti Remigij salutem & deuotum obsequium.

NOn solùm scribere, sed nec nuntium mittere à multis temporibus vobis potuimus. Causa non latet, nec quidem iacet. Adhuc in pendulo est, & magis apud nos dubium quàm certum, vtrum præsentes litteræ salua re aliquo modo ad vos peruenire valeant. Pereant tamen an veniant, nostra dilectio obire non poterit: quia nec hominem timet, nec ignem, nec aquam, nec quamlibet oppressionem ex insidiis fortunæ. Mediatores illos, quorum interuentu familiaritas inter nos oborta est, penes vos habetis: de quorum amore tam vester quam noster animus pendet: in ipsis & ex ipsis faciem nostram aspicite, & quam habeamus erga vos affectionem, pensate.

Plura ſcriberemus, ſed digito labellum compeſcimus, quia incultum eſt veritatem fines veſtros perambulare, vbi recenter ſuffocata & ſtrangulata eſt, nec iam in palam apparere audet.

a ABBATI S. EADMVNDI] Hugoni, ad quem Saresberienſis epiſt. CCLVI. & aliæ. De S. Edmundi monaſterio in Norvvicenſi Orientalis Angliæ diœceſi multa Vvillelmus Malmesb. lib. II. de geſtis Pontificum Anglorum.

EPISTOLA XVI.

a *Epiſcopo Exonienſi.*

LVctus noſter in gaudium vertitur, cùm de terris amicus noſter ad cœlum leuatur. Spem quidem bonam de ipſo, ſi diu inter nos viueret, conceperamus: ſed iam optimam in cœlo repoſitam habemus, Epiſcope Exonienſis. Quid & de quo loquamur, noſtis. Non dubito partes veſtras pleniſſimè interpoſitas, vbi tantum perpetratum eſt nefas. Remanſerunt huius aquilæ, quæ ad aſtra euolauit, pulli lambentes ſanguinem eius, & ſeſe quotidie inebriantes felle & abſinthio. Sit eis tamen ſolatium ſpes futurorum, euidentia miraculorum, & patientia præſentium malorum. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, vt euolem, & viſitem tumbam pretioſi martyris ſancti Thomæ? Credite mihi confidenter, veniam impetraturus de peccatis meis aditem locum illum, de quo ſanctiſſima eius anima per proprium ſanguinem aſſumpta eſt ad conſortium ſanctorum meorum. Vos ergo vices noſtras ſupplete, & pro nobis orate, atque dulciſſimos illos amicos noſtros & veſtros benignè fouete.

a EPISC. EXONIENSI] Bartolomæo, vt liquet ex epiſtolis Ioannis Saresb. & Petri Bleſenſis XXCIII. Eundem ergo intelligi oportet lib. V. epiſt. XII.

EPISTOLA XVII.

Domino [a] *Petro Abbati de Silua, Petrus Abbas ſancti Remigij.*

SAtis eſt grata nobis occaſio, quâ vobis ſcribere compellimur. Cùm enim veſtram præſentiam, ſi à Deo daretur, totis ſemper amplecteremur brachiis, quid mirum ſi vel ſemel in anno abſentiam qualicunque ſtylo alloqui deſideramus? Nec tamen quæ, vel quantum volumus, amantiſſimo amico præſentibus literis inſinuamus: obſtante illa, quæ pene cunctis affectionibus noſtris inſidioſo nouercatur oculo, importunitate congeſtorum negotiorum, quæ tollit à me animam meam plus ſæpe nolente, quàm volente. Eſt itaque petitio noſtra apud vos pro Priore veſtro Nouienſe, viro honeſto, opinionis bonæ, & famæ hilaris in partibus noſtris. Electus enim in Abbatem, excuſat ſe à tanto onere, tum propter humilitatem ſuam, tum propter difficultatem laboris, quem nondum expertus, iam reformidat tanquam expertus. Inſtillauit enim auribus noſtris, ſe potiùs ſæculum repetere, quàm onus iſtud ſuſcipere. Non quidem approbo tantam hominis in iſto negotio conſtantiam, ne dicam pertinaciam: quia ordinata Eccleſiæ caritas hoc exigit, vt gratiam acceptam in inuicem ſubminiſtremus, & iuxta legem Moſaicam,

maledictionem illam fugiamus, qua dicitur, maledicta sterilis, & quæ semen non fecerit in Israël. Quia tamen alias dicitur. *Quid molesti estis huic mulieri?* & in Canticis. *Adiuro vos, filiæ Ierusalem, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Pede postulationis nostræ suspenso in ambiguitate spinosa deambulans, vestræ discretioni quid potiùs è duobus eligendum sit relinquo. Officium autem postulantis expleo, vt suggerens vobis nullo modo cogendum supra vires hominem discretum definiam.

Matth. XXVI. 10. Cant. II. 7.

a PETRO ABB. DE SILVA] Siluæ maioris dicitur libro VI. Sic enim appellant Benedictinorum cœnobium in diœcesi Burdegalensi, de quo eiusque auctore B. Gerardo in Sanctorum album tunc recens adscripto Stephanus Tornacensis epist. CCCXXXI. Aliud est Grandis-syluæ monasterium ordinis Cisterciensis in Tolosana.

EPISTOLA XVIII.

a *Abbati Latiniacensi Abbas sancti Remigij.*

PRomissioni nostræ, & petitioni vestræ, nec potui, nec debui deesse. Cui enim semel animam nostram communicauimus, valde absurdum esset, si ea quæ infra animam sunt negaremus. Apparens etenim & euidens argumentum est, non bene animos coniunctos, vbi quæ possibilia sunt, & factu digna, nulla interueniente ratione, ab amicis non præstantur. Et in hoc itaque & in aliis, me & mea vobis exhibeo, non diffidens de bonitate vestra: vt si quando simile quid à vobis expostulauero, facilè mihi indulgeatur. Tamen nouerit dilectio vestra, frater, nos opus nostrum incorrectum confidentissimè vobis credere, obnixè rogans & supplicans, vt limam correctionis adhibeatis, superflua confodiendo, exilia supplendo, malè ordinata ad ordinem reuocando, & quicquid inde vobis visum fuerit, tanquam de vestro faciendo. Valete.

a ABBATI LATINIACENSI] Quod S. Petri, de Latiniaco ordinis item Benedictinorum est cœnobium in diœcesi Parisiensi. Extat D. Bernardi epistola CCXXX pro Abbate Latiniacensi.

EPISTOLA XIX.

Alexandro Papæ Petrus Abbas S. Remigij.

QVæ in euidenti & manifesto sunt vera, se ipsa loquuntur, seipsa nullo adiuncto adminiculo testantur. Quæ autem remotione loci, euolutione temporis, vel cuiuslibet implicatione caliginis profundum tenent ignorantiæ, cùm rei publicæ poposcerit vtilitas, sub luce volunt videri. Hinc est, pater sanctissime, quòd *a* lator præsentium, in gremio nostræ humilitatis coalescens, habitum religionis à nobis in monasterio Cellensi suscepit, diuque ibi vbera vino meliora sugens, in virum Episcopalem gratia Dei cooperante profecit. Reuera opus & onus iniuncti officii amplectens, non aurum robur suum ponens, nec obrizo dicens fiducia mea. Quærit enim à sede Apostolica mortem per mortem, quia & in itinere quò pergit, mortem minatur æstas, & Imperialis potestas, & quam exposcit, si obti-

nuerit, mortem importat Barbarorum infida ſocietas. Habet itaque animam ſuam in manibus ſuis, offerens illam Deo per manum cæleſtis clauicularij, & veſtram. Excipite, ſi placet hoſtiam ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium, & beatiſſimi Apoſtolatus veſtri autoritate exponite ouem lupis, ſi fortè beata conuerſatione non lupus comedat agnum, ſed agnus conuertat lupum. Quodlibet autem horum fiat, Deus glorificabitur, miniſterium veſtrum honorificabitur, & anima fratris nullum detrimentum patietur. Præſumo enim à præteritis, quæ in eo enutriui, & multis didici argumentis, quòd in commiſſo fidelis erit, & à tramite fidei nullo incurſu exorbitabit, potiuſque dabit ſanguinem, quàm imminuat fidem. Ait
I. Theſſ. v. 19. Apoſtolus: *Spiritum nolite extinguere*, & lucernam iam in modio accenſam amplioribus ſuffuſoriis accendite: quia hæc eſt gloria & corona veſtra, ſi granum frumenti per manum veſtram in terram cadens multum fructum attulerit.

a LATOR PRAESENTIVM] Fulco Epiſcopus in Suetia deſignatus pro quo iterum eidem Alexandro ſcribit lib. VI. epiſt. VI. Fuerat hic Cellenſis primùm monachus, deinde etiam S. Remigij, Petrum opinor Abbatem ſecutus. Sanè in diptychis S. Remigij, inter alumnos eius cœnobij, qui Petro Abbate vitâ exceſſerunt, nominatur Fulco Epiſcopus.

EPISTOLA XX.

Magiſtro Iohanni, & fratri ſuo Richardo, Petrus Abbas ſancti Remigij.

STatum noſtrum prætermiſſo procœmio vobis notificare ſtudeo: cuius nec ſatis bonus, nec peſſimus ad præſens occurrit aſpectus. Valde autem ſollicitus ſum de ſtatu terræ veſtræ, cuius quaſi claues & columnas citra mare, *a* Legatos ſcilicet Romanæ curiæ tenemus. Quid autem ſtatuere, quid deiicere, quid aperire, quidve claudere debeant, tam ipſis quàm nobis incertum eſt. Tota ſiquidem clauſula negotij pendet ex aduentu & reſponſis regis Angliæ. Tamen modeſtos præſenſi nimis animos eorum in executione mandati, niſi fortè ex contemptu exaſperati in duriorem proſilierint ſententiam. De proprio ergo ſtatu id enuncio: quod quantum ad perſonam noſtram, curſu conſueto valetudo procedit: quantum autem ad Eccleſiæ communem pacem & proſperitatem, ſic ſe habet quomodo ſolet. Vnus autem, ſcilicet frater Herueus, iam nobiſcum non ambulat. Iuit viam ſuam; vtinam non poſt Satanam. Si ad vos venerit, equos accipite, & ſi quid aliud honeſtè ab eo auferri poterit. Super quæſtione autem tua, frater Richarde amice dilectiſſime, nolo multiplicare ſuperuacuos circuitus, & multorum verborum anfractus. Quæris autem, vtrum ad ſingulos de collegio culpa, quæ videtur reſpicere Oeconomum vel Præpoſitum, ipſius diriuatione ſingulari & certa percurrat, & illiciat ſingulorum conſcientias. Ait propheta:
Ezech. XVIII. 20. *Anima quæ peccauerit ipſa morietur, filius non portabit iniquitatem patris, neque pater filij.* Item autoritas: *Mala non ſunt, quæ nec mentem implicant, nec conſcientiam ligant.* Item Apoſtolus: *Quæ in macello veniunt, edite cum*
I. Cor. X. 25. *gratiarum actione, nihil interrogantes propter conſcientiam.* His omnibus

auctoritatibus, non mihi videtur ſingulorum capita percutere, ſi quid à Præpoſito malè adminiſtratum fuerit: & ſufficere clauſtralibus, neſcire vnde veniat quod edant, vel quid veſtiant. Tanta enim ſimplicitas debet eſſe columbæ, quæ in foraminibus petræ & in cauernis maceriæ nidificat, vt remota omni ſollicitudine, quicquid manus eius inuenerit in lecto, ſiue in refectorio, ſimpliciter accipiat, & Deo gratias agat. Si quis autem dixerit, hoc idolothytum eſt, id eſt de rapina, vel vſura, vel alio quolibet modo malè acquiſitum, abſtineat. Valete.

a LEGATOS ROM. CVRIAE] Albertum & Theodinum Cardinales ad Henricum Angliæ regem miſſos, vt de cæde S. Thomæ cognoſcerent, vtriuſque mentio in epiſtola LIV. Alexandri.

EPISTOLA XXI.

a *Sancti Medardi, & ſancti Criſpini Abbatibus Petrus Abbas ſancti Remigij.*

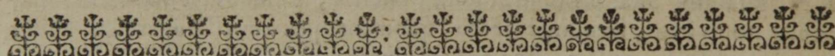
NEſcit veræ amicitiæ naturam, qui in amore imitatur arundinem vento agitatam. Sine profunda radice amicitia, accidens eſt non ſubſtantia, ſpecies non virtus, fœnum de tecto, quod antequam euellatur areſcit. Tres itaque præcipuas ancillas, ſine quibus viuere non poteſt, comites habet & pediſequas, iuſtitiam, patientiam, & conſtantiam. Iuſtitia ſuum ius vnicuique ſeruat: patientia, ſi fortè interuenerit, iniuriam ſalua integritate amicitiæ tolerat: conſtantia nec qualitate nec quantitate pacti præuaricati expirat. Quis ergo abduxit? quis ſeduxit? quis exturbauit funiculum hunc triplicem à ſacratiſſimis viſceribus dominorum & amicorum meorum, Abbatis ſancti Medardi, & Abbatis ſanctorum Criſpini & Chriſpiniani? Moriatur non viuat tam nefarium & nefandiſſimum ſcandalum ſeruorum Dei, quod de radice vetuſtiſſimi colubri, id eſt, ineptiſſimæ auaritiæ prodiit. Subornat ſe quidem occaſio auaritiæ veſtimentis iuſtitiæ, ſicut Iacob veſtimentis Eſau valde bonis, & Iacob mentitur ſe Eſau. Pater tamen vniuerſorum, qui quaſi oculos caligantes exhibet, dum ipſo iudice, ipſo omnia regente, iniuſtitia iuſtitiam opprimit, nec pœnam recipit, quaſi miratur de tanta hominum fraude, qui ſub oculis eius non timent mentiri, & in inuicem fraudare, dicens: *Vox quidem, vox Iacob, ſed manus, manus ſunt Eſau.* Gen. XXVII. 22.
Præfert quiſque altercantium ius authenticum, & regulare ſe habere, noſtra inquiens diu ſic poſſedit Eccleſia, & noſtra ſic. Ecce Iacob in voce. Deinde pax cordium concutitur; antiqua familiaritas excutitur, obliquantur oculi, caſtiſſimi amplexus ſoluuntur, de altero alter conqueritur, innexi diſcipulorum parietes in domus ſciſſuram partiuntur. Ecce manus Eſau. Redite, amici cariſſimi, redite ad cor. Non grandis querela, grandis autem eſt de hac diſcordia inter notos & vicinos veſtros infamia. Prædeceſſorum veſtrorum temporibus, nec in perſonis, nec in rebus monaſteriorum veſtrorum dicitur fuiſſe inuenta tanta concordia, quantam firmo & fraterno fœdere hactenus ad inuicem excoluiſtis. Vnde ergo tam ſubito valde odioſa aduenit ſimultas? Quomodo auſa eſt ſacra penetrare pectora execrabilis & execranda te-

meritas, quâ pacis cubicula inquietarentur, & vtriusque pacatissima quies intempestiuè sollicitata infestaretur? Resarciatur repentè amoris vinculum, ne caritas in alumnis suis saltem vnius diei, ne dicam mensis vel anni, præscriptionis incurrat dispendium. Qui enim ait, *Sol non occidat super iracundiam vestram*, regulam iuris præfixit, quam intutum est preuaricari. Grauis enim sumitur vindicta de illo, qui Euangelij iura violat perpetua. *Quare*, inquit Apostolus, *non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Sordet religio, vbi præualet ambitio: fama fœdatur, si res iniustè auferatur vel acquiratur. conscientia molestatur, si stimulo elationis quoquo modo pungatur. Oleum quo caput mentis impinguatur extra funditur, si pluris pecunia quàm iustitia habeatur. Itaque interpono partes nostræ amicitiæ, si fortè recognita cognatione antiquæ familiaritatis, reporrigant sibi hiantia corda reconciliationis mutua brachia. Rogo vt dies per amicos vestros accipiatur, in quo de concordia familiariter agatur. Valete.

Ephes. IV. 25.

I. Cor. VI. 7.

a S. MEDARDI ABB.] Apud Suessiones. Vetus ac nobile S. Benedicti monasterium, vel S. Gregorij Papæ priuilegio clarissimum.

LIBER SEXTVS.

EPISTOLA I.

Domino a Alberto Cardinali & Romanæ sedis Legato.

NIsi tanta distantia locorum & multiplex occupationum impedimentum nos retineret, dilectissimam nobis paternitatem vestram visitare nullatenus tandiu postposuissemus. Est enim in pectore nostro multa de negotio vobis iniuncto & de fine eius sollicitudo, quia honor Dei & Ecclesiæ vtilitas, & famæ vestræ integritas, atque totius curiæ Romanæ circumspectio ex eo accipiet apud conscientiam omnium laudem & magnificentiam, si secundùm regulam æquitatis & veritatis sortitum fuerit effectum. Quatenus ergo res iam processerit, non sit vobis tædiosum amicum vestrum certificare. Habetis autem idoneum, si placuerit, per quem fideliter remandare & securè potestis, Priorem vtique de Valle sancti Petri, carissimum filium vestrum, quem in Christo genuistis, & eius spiritum in omnibus vobis obnoxium reddidistis. Ad locum namque, qui b Vallis Dei appellatur profectus, vt ibi Priorem substituat, non multum à vobis remotus, si ei mandaueritis venire ad vos, tutis auribus instillare poteritis, quæ de statu vestro grata vel ingrata vobis occurrunt. Et mihi quidem videtur, præfatum locum vestro auxilio & consilio multum indigere, quia Episcopus, ad cuius diocesim pertinet, manum benedictionis & auxilij differt apponere. Neque enim cœmiterium, neque monasterij sui consecrationem, fratres qui ibi manent habere possunt. Ve-

ſtra itaque intereſt, quod de facili poteſtis, pauperes Chriſti in hoc iuuare, vt in loco benedicto creatorem ſuum benedicant. In calce litterarum ſupponimus vobis commendare Priorem, qui ibi ſubſtitutus eſt, quem de fornace religionis, & regularis ſubiectionis nouiter extractum, ad curam animarum regendam filius veſter manum mittere coëgit. Doctrina itaque & auxilio veſtro inſtruite illum, quia ſcitis quàm difficilem rem arripit, qui animas ſuſcipit regendas.

a ALBERTO CARDIN. LEGATO] S. Laurentij in Lucina. Sic enim apud Rogerum appellatur in litteris abſolutionis, quas Henrico regi, cùm ſe de B. Thomæ nece purgaſſet, cum Theodino collega dedit. Atque hic nimirum fuit exitus legationis, de qua audire auet hoc loco, & de qua ſcribit Alexander epiſt. LIV.

b VALLIS DEI] Carthuſienſium cœnobium ad diœceſim pertinens Epiſcopi Carnotenſis. Hunc enim Epiſcopum ſignificat. Aliud eſt Vallis Dei monaſterium, ordinis Præmonſtratenſis in Remenſium diœceſi, quod ad rem nihil facit.

EPISTOLA II.

Archiepiſcopo Senonenſi Petrus Abbas Sancti Remigij.

OPus manuum veſtrarum, locum vtique qui dicitur Vallis Dei, non tradatis obliuioni: quia nouella plantatio citò deficit, ſiue areſcit, niſi frequenti irrigatione ei ſuccurratur, & fomento multiplici foueatur. Ad ſuam patriam, vt credimus, euolauit ſpiritus filij veſtri fratris R. quem ſicut paternis gremiis, dum in carne eſſet, continuiſtis, ſic iuſtum eſt vt orationibus & benedictionibus veſtris vſque ad thronum gratiæ conducatis. Quia ergo ſublato pane de menſa Domini, in ſabbato nouum ſubſtituendum non ignoratis, eandem dilectionem & protectionem oramus impendi bono & religioſo iuueni, quem amicus & filius veſter cariſſimus ibi ex voluntate fratrum præpoſuit, Prior de Valle ſancti Petri. Vt ſcitis, domus iſta domus orationis vocatur. Neceſſe eſt ergo, vt ſine dillatione auxilio veſtro conſecretur, quatinus veraciter & non fallaciter locus ille ſanctus vocetur. Quicquid enim ibi religionis, orationis, ſanctificationis, mortificationis, & aliarum ſanctarum obſeruationum ſerui Dei inibi conſeruando, cæleſte præmium promeruerint, in ſinu veſtro reuertetur, & ad caput veſtrum defluet: quia qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Non ergo pigeat vos, cœpiſſe expendere in vſus pauperum aliquid de ſubſtantia veſtra, quia vos recepturi ſunt in æterna tabernacula.

EPISTOLA III.

Vni Cardinalium.

VNa ſua Chriſtus ampliſſima, & generaliſſima regula omnes tam præcedentium quàm ſubſequentium Catholicorum patrum ſanctiſſimas ſanctiones compendioſè includit, dicens de dilectione Dei & proximi: *In his duobus tota lex pendet & propheta.* Reuocanda igitur ſunt omnia, quæ fiunt in Eccleſia Dei, ad hanc ornatiſſimam regulam: quia quicquid ab ea diſcordat, à ſpiritu pacis & caritatis non manat. Inde eſt, pater venerande, Matth. XXII. 40.

quòd dispensationes quarundam institutionum non indignè admittuntur pro maiori & meliori recompensatione. Volumus igitur vobis notificare, quanta mala & quanta hominum strages in terra nostra ex guerris quorundam nobilium hominum, videlicet Comitis Vuischardi de Ruzeio, & Comitis Recensis * atque Hugonis de Petriponte, diebus nostris, & antecessorum nostrorum acciderunt. Homines innumerabiles tam occisi quàm capti & redempti sunt, & nouissima damna sustinuerunt. Religiosæ domus deprædatæ sunt, & multa alia mala prouenerunt. Interuentu tandem bonorum & sapientum & religiosorum, matrimonia inter se contrahere disposuerunt, vt saltem isto nexu confœderati, inter se pacem tenerent & haberent. Penset itaque vestra discretio, vt si quid de gradu consanguinitatis obstat, pro bono pacis, & pro tantorum malorum recompensatione, quæcunque fieri potest à Domino Papa non recusetur dispensatio. Valete.

EPISTOLA VI.

a *Nicolao monacho.*

INiqua sorte sæcularis occupatio, & æternorum affectio, sollicitudinem nostram diuidunt. Sesqualteram namque & supra animæ nostræ portionem negotiatio temporalium actionum sibi, nullo interueniente bonæ fidei contractu, vendicat, & mihi de me vel exiguam partem non relinquit. Passam denique iniuriam in alios referre, non minus stulti quàm iniuriosi est. Sumpto siquidem probabili & noto de prope argumento, cauere quisque debet, ne de alieno ægrotet incommodo. Igitur de quantulacunque relicta mihi portione quietis, sine furtiui otij, subdiuidens indulgeo amico modicum de modico. Gratia quoque tui facio licitum, quod de facto, non de iure, pene redditur illicitum. Sola etenim non licent, quæ sola licere deberent. Ea vero plurima & sine licentia sese ingerunt, quæ salutem magis impediunt quàm expediant. Vnde ergo exordiar? Quàm solemne, quàm deuotum acturus sum vicinis congratulationis conuiuium, qui quasi de morte recepi amicum? Plus falsi quàm veri rumores serere populares, in multis expertus, fallaciam eius æquitatis iudicio condemnare soleo. In hoc autem articulo mendacio, remusculosæ verbositatis gratias ago. Iam namque à multis retro annis te in fata concessisse acceperam, quod veraciter falsum esse nuper, quasi de graui somno euigilans, gauisus sum, in eo quòd adhuc nostræ sortis & vitæ consortem te esse audiui. Equidem de numero amicorum nostrorum ex eo habere te censui, ex quo scripta tua legi. Ampliùs autem nostræ amicitiæ vincula tenacissima intexere debet, quòd ex toto corde compassus, Deo animam tuam, quam de corpore euolasse ad sinum matris misericordiæ credebam, non semel commendaui. Vicem ergo debes nobis, si rectè de amicitia iudicaueris. Quam idcirco obnixè expostulo, quia nescio quâ hora, quod de te falsò opinatus sum, mihi indubitanter contingat. Et video viscera misericordiæ Dei nostri fines vestros copiosa benedictione respersisse. Pretiosi namque martyris Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi occasus, orientalem nobis fenestram aperuit, & de

& de fidei atque patientiæ suæ splendore Angelicas tenebras illustrauit. Quæ enim terra tantum de se palmitem protulit, ministeriales cælicolas, Angelicas vtique virtutes, pro tanto fructu in sinu suo recepto, perpetuò conciliauit. Qua itaque ratione non sæpe & frequenter reuisitent terram, de qua tantum thesaurum suis gazis intulerunt? Credo manum cultoris, siue agricolæ, de quo dicitur, *Pater meus agricola est*, venas & valuas nubium suarum nondum inclusisse, vt abstineat benedicere terræ, quam compluit sanguine magni sacerdotis Thomæ. Non immeritò igitur vndecunque populi aduenientes, & tumbam illius venerantes, benedicunt genti, populo, & nationi, de qua tantus Christi testis ortum habuit. Exora itaque sancta eius merita pro amico tuo, & si qua habes noua scripta mitte nobis. Quæro à te, memor fauoralis non odiosæ altercationis dudum inter nos habitæ, vtrum ficta morte emendatus, errorem qui non de odio, sed de summo, aut plusquam summo fauore virginis virginum venit, deleueris aut delinieris. Vellem ergo videre, si quid de vera morte simulata mutauerit, cùm absque præcipiti ambiguo vexatio inferni, & si non salubriter, tamen pœnaliter, colonum suum doceat vbi errauerit. Æmulanda certè, immo cumulanda imitatione, seria illa non sera præoccupatione anticipat mens cauta, & prouida, quotidie aduocans cœlum & terram cum omni circumlustratione Angelorum, hominum, & dæmonum, acta singulorum proferentium, & debita tormenta allegantium. Felix anima, quæ talibus assueta præludiis, fallaces & feroces tempestiuè præcidit malignorum accusationes, vindictam iudicialem de seipsa à se ipsa exigens, & soluens, vt ventilabrum non inueniens, quod vexando excutiat, sola grana æternis apothecis reponat. Quid igitur de imagine ista transumpseris, rogo mandata litteris mittere amico non dedigneris. Tuus enim mihi placet & stylus & animus. Vale.

Ioan. xv. 1.

a NICOLAO MONACHO] Anglo, monacho sancti Albani, quocum de conceptione Beatæ Virginis altercatur epistola XXIII. huius libri, & X. libri IX.

EPISTOLA V.

Alij Nicolao.

IAm in desuetudinem pene abierunt reciprocæ salutationes, quas tu bonus sub ouina pelle mihi solebas mittere, & ego qualis qualis tibi. Nescio vtrum modo sis melior, quàm tunc, vetustior tamen & nigrior es, & terræ propinquior. Expecto facetias istas nostras à te cum vsura statim solui. Prouolutus ergo pedibus teterrimi idoli, peto indulgentiam de nullo reatu. Mando tamen vt venias ad festum nostrum, quatinus tua pulcherrima & sanctissima facie tota solemnitas illustretur, & ore illo veridico animæ nostræ à plagis & vulneribus suis curentur. Interim mando tibi negotia nostra, quæ tibi frater iste & socius tuus in colore & facie dicet. Vale, & ora pro nobis. Tua enim oratio penetrat cœlos.

EPISTOLA VI.

Domino & patri Alexandro summo Pontifici, Petrus Abbas sancti Remigij quicquid filius patri.

NVllis bona voluntas à sancto spiritu incitata coercenda est habenis, nullis à proposito retardanda dissimulationibus. Sic enim iam totius nostræ Christianitatis religio intepuit, vt vix in toto grege Christiani populi aliqui inueniantur, qui non malint sub ficu & oliua terreni honoris & delectationis delitescere, quàm procul odorare bellum, & audacter occurrere in occursum cum filiis Benjamin, & dimidia tribu Manasse, expediti armatis inimicis Christi. Ad vos itaque, Pater sanctissime, qui estis in corpore Ecclesiæ caput, de quo oleum non deficit, & qui Australe sufflatorium habetis, respicit desides excitare, excitatos verò ad meliora & viciniora saluti iuuare & impellere. Nunquam ergo vobis molestum debet esse, quod à vobis postulatur in auxilio propagandæ Catholicæ fidei: quia & Dei & Domini nostri Iesu Christi laus inde augmentatur, meritum vestrum cumulatur, salus infideli populo acquiritur. Proinde petitiones pauperis illius Episcopi Fulconis, qui hoc anno curiam visitauit, & modo nobiscum hospitatur, apud vestram sanctitatem commendamus, scientes & pensantes, quia vbi nulla aut rara fidei supellectilia sunt, suffragio copiosiore indigetur. Indulgendum est ergo illi in multis, qui omnibus indiget. Sic magister & Dominus vester, cùm discipulos suos mitteret vt noua prædicarent, addidit eis vt mira quoque facerent. Non à vobis hoc exigitur, vt virtus miraculorum tribuatur, sed auctoritas vestra cum ipso & in ipso operans, vt faciliùs ei ab incredulis credatur. Nam & Moyses cùm à Domino ad filios Israel mitteretur, signum rogauit dari, in quo sibi crederetur. Priuilegia ergo, quæ à vobis petit, & pro virga Moysi, & pro miraculis discipulorum Christi suffragabuntur ei. Nemo enim Deo faciente contemnet auctoritatem vestram, vel personam illius vestra auctoritate munitam. Valeat sanctitas vestra, cui debeo quicquid sum & possum. A multis enim audio, & in multis experior magnificentissimam gratiam vestram.

EPISTOLA VII.

Magistro [a] *Ioanni Cancellario, & R. Cantori Compendiensi.*

TAm sedula dilectissimi Domini mei Archiepiscopi in pectore meo viget memoria, vt non solùm vigilans, sed etiam dormiens frequentissima visione & allocutione fruar de absente, quod modo non possum de præsente. Nulla falsitas in sua & nostra dilectione, quia benignissimum & dilectum semper habeo illum patronum. Tam de ipso itaque, quàm de vobis, & omnibus sociis vestris, habetur apud nos continua & indefessa oratio. De statu autem nostro & terræ vobis remando, quia in pace sunt quæcunque ad Dominum nostrum pertinent. Vndecumque enim bene agitur circa negotia eius, & nepotes sani sunt. Dominus quoque Galerannus

ſtrenuè agit, & dominus Thomas ſacerdos, & magiſter Radulfus, nec non & Archidiaconus, & omnes amici veſtri. Vnum ſolum eſt quod nobis deeſt, præſentia veſtra, & Domini noſtri, quam rogamus, vt ſaluo eius honore maturetis citiùs nobis & patriæ reſtitui. Omnes ſocios veſtros & amicos ſalutate, præcipuè b Abbates Belliloci, & ſancti Petri de Montibus.

a IOANNI. CANC. ET. R. CANT. COMPEND] Videntur in comitatu fuiſſe Archiepiſcopi Remenſis, qui Romam profectus erat, vt ſequens epiſtola docet.
b ABBATES BELLILOCI ET S. PETRI DE MONTIBVS] Vtrumque monaſterium ordinis S. Benedicti: illud quidem in Argona pago diœceſis Virdunenſis: hoc verò Catalauni, de quo iterum lib. VIII. epiſt. XIV.

EPISTOLA VIII.

a *Regi Sueonum, & Ducibus, & Principibus, & eorumdem Archiepiſcopo, & cunctis ſuffraganeis eius.*

CVm animi Deo deuoti principale & ſummum debeat eſſe ſtudium, ad gloriam & honorem Dei omnia componere, ſi fortè aliquatenus ſe omnipotenti Deo placere, vel leuiter ſenſerit, cumulatis intrinſecùs gaudiis totum ſe effundit, tanquam liquefactus poſt ſponſum, acclamans & dicens: *Exultabimus & lætabimur in te memores vberum tuorum.* His noſtra par- Cant. 1. 4.
uitas prouocata exemplis, etſi in multis, immo pene in omnibus, quotidie me ſciam peccare, & non vt iuſtum eſt diuinis mancipari ſtudiis, in hoc vno non vſquequaque deſpero de miſericordia Dei, quia de manu noſtra manipulum benignè ſuſcepit, domnum Fulconem Epiſcopum, quondam monachum noſtrum, & in clauſtrali religione à nobis enutritum, ad ſummum prouexit ſacerdotium. Recognoſcimus in eo vultum noſtrum, & ſperamus quòd non recedat cor eius à Deo noſtro, & à mandatis eius. Cùm ergo opportunitas grata obtulerit, quòd tempus habere poſſumus adhuc eum inſtruendi & informandi in ampliorem Dei dilectionem, gratanter & deuotè excipimus, quia vlterius non eum videndum, vſque ad thronum gratiæ, & ad diſtributionem æterni ſtipendij arbitramur. Ad hæc ipſa temporis incommoditas cooperatur deſiderio noſtro. Si enim vterque noſtrum vellet, diſcrimina & pericula quæ habet tranſire non poſſet. Inundantia enim aquarum, vt audiuimus, tanta eſt, vt vix ſereniſſimis temporibus meabile ſit iter quò ad vos peruenitur. Tertia denique cauſa ſubeſt, quia domnus Archiepiſcopus noſter Romam pergens officium ſuum nos ſupplere commiſit. Nequaquam autem in dedicatione Eccleſiarum, vel ordinatione clericorum, vel confirmatione Chriſtianorum Abbatis aſſurgit dignitas. Per ipſum ergo, qui in omnibus noſter eſt, implemus, quod per nos non poſſumus. Veniet autem ad vos plenus Dei benedictione, cùm tempora fuerint meliorata. Valete.

a REGI SVEONVM] Carolo fortaſſe Suerconis regis filio. Is enim Sueonibus ſeu Suecis, Gothiſque per hæc tempora imperabat. Fulco autem Eſtonum Epiſcopus, qui Sueciæ tum regno adhærebant.

EPISTOLA IX.

Priori Cantuarienſi.

ME debitorem vobis conſtituit tam obſequium dilectionis, quod omnibus ex parte noſtra per vos tranſeuntibus impenditis, quàm cariſſimi noſtri magiſtri Iohannis gratia, quam pleniſſimè obtinetis. Nouus quoque à Deo vobis collatus Martyr ad ſuæ ſepulturæ locum attrahit & allicit. Quem enim præ aliis mortalibus virum conſtantem, & in fide vera fundatum cognoui, cum ſanctis Angelis & *a* martyribus iam annumeratum corde credo, & ore confiteor. Præſumo autem & ipſe de orationibus eius, vtique quia dignum fecit me Deus ſuis benedictionibus, colloquio, cognitione, atque familiaritate. Accedit & hoc ad cumulum totius amicitiæ, quòd in turbine illo & tempeſtate *b* per M. Iohannem ſaluatus & conſeruatus eſt. Noluit Deus ſtellas omnes cum magno illo ſole ſimul de terra veſtra tollere. Ideo reliquiæ ſaluæ factæ ſunt. Planè bene appellauerim ſtellas, doctrinâ & vitâ relucentes tanti patris filios, & tanti doctoris diſcipulos. Vtinam radios ſuos liberè, & abſque interpolatione tenebroſæ noctis exercere valerent. Cæteris enim terris veſtra melior & clarior appareret, ſi doctrinam illorum reciperet.

a MARTYRIBVS IAM AD NVMERATVR] Adnumerandum haud multo pòſt Apoſtolica auctoritate decreuit Alexander Pont. anno M. C. LXXII. die primo Quadrageſimæ, vt eſt in eius epiſtola LIV.

b PER M. IOHANNEM] Saresberienſem, qui notarius & familiaris fuerat B. Thomæ. Itaque illo incolumi non totus obiiſſe B. Thomas videbatur.

EPISTOLA X.

Abbati ſancti Eadmundi.

NOn vileſcat vobis noſtra littera, quam commendat dilectio. Fungitur namque legatione deuoti amici, & paruis expenſis ſupplet impoſſibilitatem difficillimæ peregrinationis. Illota fortè facie, & minus compta vilitate pannorum, ſublimes offenderet oculos, niſi eſſent amicabiles. Genus itaque penſandum, non decus: quia ſpecimen generationis pluris eſt, quàm forma lucratiua adulterij & fornicationis. Noſtra ad vos oratio de genere Iſrael eſt, non deprehenſa, vel aliquando deprehendenda macula mendacij, tanquam adulterii. Magnum mihi eſt religioſorum familiaritatem habere, & pretioſum firmiter retinere. Rogo itaque, vices mutuæ orationum noſtrarum ſæpe alterno recurſu ad inuicem præbeant columbina oſcula, & duæ pennæ iungantur, quarum beneficio cœli palatia, Deo annuente, penetrentur. Valete.

EPISTOLA XI.

Magistro Iohanni Salisberiensi & fratri suo Richardo.

GRande dispendium patitur ardens desiderium, si data occasione crassa & supina negligentia negauerit de amico refluere, vel ab amico recipere saltem litterale refrigerium. Sit ergo inter nos pactum, quod impune præuaricari non liceat, quatinus vacua manu, vel breuissima salutatione nuncius nullus accedat, vel abscedat. Non tamen credo aliquando sic euacuari tempora circumuolitantia, vt non alterutrum habeamus, vnde vel de prosperitate, vel de aduersitate aliquatenus conqueramur. Ineptissima planè excusatio quorundam, qui cùm moneantur ad confessionem, dicunt se nihil habere quod in confessione referant. Reuera tales copia inopes facit, vel solis claritas eos excœcauit. Non ergo similes eis efficiamur, dicendo, nihil noui nos habere quod referamus: cùm nec Francia citra mare perpetuitatem pacis & tranquillitatis adhuc iurauerit: nec Anglia vestra vltra & iuxta mare medium silentium post completorium teneat. Solent enim tunc fœcundi calices tam apud vos, quàm apud nos, noua & vetera dicere & facere. Sed de his taceamus, ne vestrates irascantur, qui potu viliori non minus inebriantur, quàm nostrates vino meracissimo. *a* Imperator indulsit nobis bona nostra de Marna. Valete.

a IMPERATOR INDVLSIT] Fridericus Ahenobarbus. Non semel, vt in remotis possessionibus accidere solet, in Marsnæ bonis vim passi sunt monachii Sancti Remigij. Nam & paucis ab hinc annis in eorum possessionem, quâ deiecti per annos complures caruerant, Regis nostri auctoritate postliminio restituti sunt.

EPISTOLA XII.

Iohanni Salisberiensi.

SI bene recolo iocos prioris sæculi, dum simul essemus, & ad inuicem plura iocando sereremus occurrit inter cætera, quod quasi de magnitudine cassulæ tunc Archiepiscopi Thomæ, nunc pretiosissimi martyris, conquerebar vbi posset reperiri. Verbum illum fecit Deus, immo risum fecit nobis, & toti prouinciæ vestræ & nostræ. Inde est quòd vndecunque non solùm Angli, sed & Galli, quasi ad solemnes epulas, & ad fertilissimas iubilationes, concurrunt ad tumbam prædicti sancti: quo & mihi miserrimo & indignissimo contingat venire, videre mirabilia Dei, & adorare Deum in sancto suo antequam moriar. Etsi enim intercipi voragine maris quod intercurrit possem, non timerem mortem cùm vitam quærerem. Interim autem corde meo, ore vestro, adite præsentiam eius, & totis visceribus atque medullis, pro peccatis & miseriis nostris rogate alumnum gratiæ, ne præ ebrietate immensurabilium gaudiorum suorum, qua ab vberibus Christi & gloriosæ virginis Mariæ repletur, nostri obliuiscatur, cùm nos comparticipes compassione animi in tribulatione sua aliquando habuerit, & adhuc pro posse deuotissimos gloriæ suæ prædicatores. De his hactenus. Cæterùm de obla-

tione veſtra vniuerſitas fratrum noſtrorum grates quas poteſt vobis rependit, & quem cum fratre veſtro Richardo ab annis prioribus in ſocietate bonorum ſuorum annumerauit, cumulatiùs amplectitur, & iocundiùs in perpetuam commemorationem aſtringit. Nondum tamen reditus exinde comparauimus, quia nulla opportunitas ſe obtulit. Inſtantiùs autem laborabimus quærere, quo id maturiùs efficiatur. De gloſis noſtris, quas retinuiſtis, vtcunque patienter ſuſtineremus, niſi pluſquam granum ſinapis minutiſſimam fidem de nobis apud vos deprehenderemus. Tanto tempore nobiſcum fuiſtis, & miror, immo horreo, ſi tam exiguam de nobis confidentiam ex præteritis actibus & verbis conceperitis, vt libellum paruiſſimi pretii à nobis gratis retinere formidaretis. Tamen quia ita egreſſum eſt de labiis veſtris, ne fiant irrita veſtra, prorſus ſumptus repoſcimus grandes & graues, vt fiat vobis iuxta fidem veſtram. Pretium tamen ſine taxatione & ſine æſtimatione eſt. Dominum Epiſcopum Exonienſem ſaluto, & me ſanctiſſimis ſuis orationibus commendo. Fratrem veſtrum Richardum, quem tenerrimè diligo, & dulciſſimè amplector ab Ieſu Chriſto & ab ſpiritu ſancto, immo à Deo patre, vbertate gratiarum impleri exopto. Participem enim me totorum bonorum eius non dubito. Valete.

EPISTOLA XIII.

Venerando, & vtinam non verbo & lingua, ſed opere & veritate amico, Theobaldo Abbati Moliſmenſi frater Petrus ſancti Remigij humilis miniſter ſpiritum veritatis.

VOx quidem veſtra vox Iacob eſt, & vtinam manus non eſſent manus Eſau. Verba veſtra venti ſunt, litteræ cymbalum tinniens, promiſſiones nubes ſine aqua, ſermo ſine voce, flores ſine fructu, ignis ſine calore, aqua ſine humore, corpus ſine anima, anima ſine vita. Quotiens, dilectiſſime Domine, baculus arundineus mihi factus eſtis, dum vobis crederem, & nihil acciperem? Quotiens nuncios noſtros non primò, non ſecundò, non tertiò fatigaſtis, & vanis atque fruſtratoriis dilationibus deluſiſtis? Vbi eſt ergo illud priuilegium amicitiæ, vt ſcribitis? vbi dilectio illa ſpecialis, vbi fides ſingularis? Communia veſtra malè æſtimo, cùm ſpecialia tam caſſa & vana reperio. Homo tantæ autoritatis, Abbas tantæ congregationis, monachus & ſacerdos veraciſſimi Chriſti, quare non appendit in ſtatera iuſta verba ſua, ut nunquam exorbitet à regula veritatis, qui regulam profeſſus eſt beati Benedicti, immo Chriſtianæ religionis? Fideliter & veraciter proteſtor, multa incommoda ſequi mendacem, dum quiſque ſe & ſua illi credere refugit. Si meis acquieſcere volueritis conſiliis, mutato meliori fundamento, diutius & melius cum proſperitate in Abbatia veſtra durabitis, & aduerſariis veſtris locum aduerſum vos maglignandi non præſtabitis. Debitum noſtrum, cùm Deus voluerit & vobis placuerit, habebo. Veruntamen exinde non promerui laborem & diſpendium, quia bona fide & cum vtilitate Eccleſiæ veſtræ mutuò centum libras ab Otranno Trecenſi accepi. Sufficiunt mihi veteres moleſtiæ, & priſtini labores, quos ſu-

ſtinui, ne vel vna die creditorem moleſtarem. Non igitur vadam vobis in occurſum pro iſta re. Apud nos ſunt, qui ſciunt quid ex debito receperimus, & quid non. Si ad nos veneritis, honorificè vos ſuſcipiemus, & maximè cum pace, ſi pacem detuleritis. Valete.

EPISTOLA XIV.

Priori de Valle ſancti Petri.

DE quæſtione veſtra, vtrum ſcilicet ſaluâ conſcientiâ verè pœnitens poſſit reſpondere antiqua crimina ſibi obiicienti, nihil eſt, aut, neſcio quid dicis, vtinam tempus & licentiam largiorem ſcribendi obtinerem! Tamen quod in tranſcurſu animo occurrit, reſpondeo. Vera confeſſio & plena ſatisfactio, omnes Ægyptios, tanquam plumbum, in aquis vehementibus indifferenter ſubmergunt: adeo vt ſolus Iſraelita, id eſt, virtus à Deo conceſſa euadat, & Ægyptij, id eſt peccati opprobrium tollatur à conſcientia, & ab infamiæ nota. Sicut enim in baptiſmo, tam originalium, quàm actualium nullæ ſupernatant reliquiæ; ſic in confeſſione illuſtrantur tenebræ, & nox vertitur in diem, vt veraciter conuerſo & confitenti dicatur, fuiſti aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Et ſicut idem Apoſtolus ait de Chriſto, *Et ſi noueramus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc* 2. Cor. v. 16.
iam non nouimus: ſic & de iſto dicatur, etſi noueramus peccatorem, mendacem, homicidam, adulterum, iniuſtum, & impium, liquefactis iniquitatibus omnibus in fornace confeſſionis, reformetur ad ſanctitatis imaginem, & dicatur bonus, verax, innocens, caſtus, iuſtus, & pius. *Verte*, inquit ſcriptura, *impios, & non erunt*, vtique impij. Prou. xxii. 7.
Vt enim tollitur nigredo ſuperueniente albedine, ſic malitia ſuperueniente bonitate. Neminem IESVS ſemiplenè curauit, nemini gratiam ſuam modio iniuſto menſurauit, vt totum ſe Deo exponentem non totis vlnis miſericordiæ exciperet. *Sine* Rom.
pœnitentia, ait Apoſtolus, *ſunt dona & vocatio Dei:* quia niſi ab ingratis xi. 29.
ſemel à Deo conceſſa gratia non reuocatur. Eſt namque in illo eſt, nec eſt in illo eſt & non, ſed eſt tantùm in illo eſt. Cùm ergo verè confitens & verè pœnitens his ditetur priuilegiis, quis nequam oculus audebit dicere, iudicia Dei non eſſe iuſta, & opera reprehenſibilia? *An*, inquit Dominus in Euan- Matt.
gelio, *oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?* Sic erunt nouiſſimi, id xx. 15.
eſt, grauiſſimis occupati peccatis, per correptionem primi, & primi, qui ſe iuſtos arbitrantur, ſuam iuſtitiam conſtituentes, nouiſſimi, id eſt, gratia Dei vacui. His auctoritatibus non improbè aſſerere poſſumus, veraciter poſſe reſpondere verè pœnitentem exprobranti ſibi antiquas & exterminatas abominationes, immo per confeſſionem antiquatas & deletas, neſcio ita eſſe vt dicis, vel, nihil eſt quod dicis. De præſenti enim ſtatu vnumquemque iudicat Deus, nec alicui ad confuſionem priores cicatrices peccatorum à Deo opponuntur, cuius vt aquilæ iuuentus per innouationem vitæ renouata eſt. Quicquid autem iudex ignoſcit, aduerſarius imputare non poteſt. Vnde Apoſtolus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non enim ſolùm cum Rom.
pœnitente, immo etiam pro pœnitente ſtat Deus, dicens pro ea quæ in adul- viii. 31.

Ioan. VIII. 7. 10. terio deprehensa ei damnanda oblata fuerat : *Si quis vestrum sine peccato est, prior in illam lapidem mittat.* Qua sententia illa liberata, cùm ei diceretur, *nemo te condemnauit mulier?* & illa responderet : *Nemo domine*, *nec ego*, inquit, *te condemnabo.* Nonne rectè dicere posset saluâ conscientiâ, non sum quæ fueram, non sum adultera? Tamen regulariùs & modestiùs improperanti & calumniatori respondendum est taliter, Melius posses dicere, vel, Deus tibi ignoscat hoc peccatum, vel si qua talia sunt : ad exemplum

Ioan. VIII. 48 IESV, cui cùm dictum esset, *Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes*, alterum simpliciter negauit dicens: *Ego dæmonium non habeo*, de alio prorsus tacens. De his hactenus. Abbas sancti Chrispini in præsenti nobiscum ad Montem Dei venturus est, & mandat vt nobis ibi occurratis. Si ergo potestis, facite quod amicus rogat : quia de omnibus tunc melius poterimus conferre, & ad inuicem, & cum Priore. Marcam argenti & dimidiam ad faciendum calicem Ellandus Canonicus sanctæ Mariæ Remensis legauit vobis. Orate pro anima eius. Valete.

EPISTOLA XV.

[a] *E. Lundensi Archiepiscopo.*

ÆTernas & antiquas venas misericordiarum & benedictionum suarum profusa in omni largitate diuina gratia his temporibus, licet caritas multorum refrigescat, nondum exclusit. Quamuis enim reconditos & labentes sinus gratiæ in mentibus multorum fidelium Deus in Ecclesia sua adhuc retineat: vos præcipuè tanquam lucernam super candelabrum positam, oleo multiplici perfudit, vnde multæ areolæ Ecclesiarum, Episcoporum, pauperum, viduarum, tam suauiter quàm abundanter irrigantur. A multis siquidem retro temporibus, non in vacuum siue gratiam, siue pecuniam Dei excepistis, ligando illam in sudario, vel infra domesticos parietes recludendo. Quis enim ad vos accedens vestram non sensit benedictionem? quis quantumlibet tepens, audiens vel videns conuersationem vestram, manum egenis expositam, ostium viatoribus patens, iudicium & iustitiam æqua lance, causam non personam discernens, omnemque reliquam actionum & sermonum vestrorum regionem perlustrans, non calefactus, non melioratus non bene instructus abiit? Deo gratias, qui iuxta consuetudinem suam, gratiam pro gratia superabundare facit in vobis, vt melior sit finis orationis quàm principium, & vt exitus matutini & vespere delectabiles fiant. Adhuc enim stillant manus vestræ aromata Dei, quæ de thuribulis sanctorum, per manus Angelorum, in incensum suauitatis naribus sedentis super thronum gratiæ referantur : quatinus in æterna tabernacula vos recipiant, qui de bonitate & beneficiis vestris in terris sustentati, per gratiarum actionem in cœlo iam sunt recepti, vel adhuc recipiendi. Pauper iste Episcopus domnus Fulco, quem per Euangelium in Christo ego genui monachum, & vos Episcopum, de magnificentissima liberalitate vestra Deo gratias nobiscum refert, exponens quòd sustentamentum vitæ & peregrinationis suæ vos habet, & semper habiturum confidit. Scitis, Domine pater, quàm du-

ram

ram prouinciam ſortitus ſit. & quod animam ſuam in manibus ſuis poſuerit, potius mortem ſemper expectans, quàm longam vitam. Scitis etiam, quia qui prophetam in nomine prophetæ recipit, mercedem prophetæ recipit. Vnde remittimus eum ad vos, & commendamus eum Deo & vobis. Retinuimus eum ſiquidem malo tempore, remittimus autem bono & congruo, vt viſitet meſſem, vtrum matura ſit ad metendum, an immatura ad laborandum. Manum ſiquidem miſit ad aratrum ope veſtra & opere, ad Chriſtianitatem dilatandam, & horrea Dei fertiliori ſegete implenda. Veſtrum enim, veſtrum eſt, quicquid incrementi prouenerit ex labore ipſius, quia & de veſtro viuit, tanquam operarius Dei & veſter: & ad gloriam veſtram reſpicit atque coronam, quodcumque Chriſto acquirere potuerit. Non igitur obturandum eſt os boui trituranti, neque palea ſubtrahenda.

a E. LVNDENSI ARCHIEP.] Eskilo, de quo ad libr. I. epiſt. XXIII. Is etſi Archiepiſcopus erat in Dania, Sueciæ tamen etiam Eccleſias procurabat: quia Archiepiſcopus Lundenſis ex Hadriani IV. Papæ decreto, quod Eskilo ipſi conceſſum eſt, primas erat regni Sueciæ. Propterea ergo & Fulconem Eſtonibus Epiſcopum crearat.

EPISTOLA XVI.

a *Domino Richardo.*

TAnquam de ſepulcro Domini ſpecies aromaticas, quibus Nicodemus & Ioſeph Dominicum corpus perunxerunt, in monumento litterarum tuarum excepi, & tam ori quàm odoratui apponens, ſpiritum ſuper mel dulcem non ſemel legendo attraxi. Nihil fœtidum, nihil fœdum, nihil emortuum viuus ille ſermo tuus, nitidus, & ſale ſufficienter reſperſus continet. Viuit memoria accepti beneficij, relucet narratio compacti amoris, ſtylus elimatus pondere ſententiarum & ornatu verborum refulget ſicut ſol in clypeos aureos, vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus pertingens. De intimo & profundo cordis venas cœleſti vnguento repletas ad medium educit, & pulcherrimæ puellæ de terra Iſrael ſpeciem ſpectaculo Angelorum & hominum ſiſtit. In veſtitu enim deaurato per auctoritates diuini eloquij & colores rhetoricos, in lecto eburneo propter verum & caſtum ſermonem quieſcentem hanc inueni, ſine macula mendacij, & ruga duplicitatis. Spiritus veritatis talem ſolet ſobolem in mente ſancta gignere, & ſpiraculum vitæ inſufflare, ne mens amore diuino grauida aliud poſſit parere, quàm concepit. Cùm adhuc eſſes, dilectiſſime, in atrio exteriori, & ſæculari habitu, per foramen nobis incognitum, manum ſubmittebat ad animæ ventrem inuiſibilis ille amator, & demulcebat viſcera iam iam ſibi legitimo matrimonio copulanda, ſuauitate ſibi certè & tibi fortè cognita. Quales autem nunc tibi amplexus porrigat, quæ oſcula offerat, cuiuſmodi fœtus conferat, nemo nouit, niſi cùm in ſermone vel in ſcriptura partus latentem gratiam prodiderit. Secretum tuum tibi, ſecretum tuum tibi. Admittendi tamen ſaluo ſilentio ſunt amici illi, cum quibus omnia ſunt communia, qui non inuident, ſed congaudent fortunis proſperis, qui optant & dicunt, creſcas in mille millia, Credo me Petrum cum Iohanne aſſumendum, etiam in transfi-

guratione, etiam in morte, etiam in resurrectione. Non me* præfero Iohanni, qui recubuit super pectus, sed præsumo post Iohannem & stationem habere, & castra nostra ponere. Habeat vt dignum est IESVS cum patre suo & spiritu primam in te sessionem: habeat virgo secundam; habeant sancti in ordine suo tertiam. De incolis autem terræ M. Iohannes primam, ego si placet secundam; aliis quibuslibet non invideo tertiam, & deinceps. De his hactenus. Si medicus essem, & medicinam qua repellerem infirmitatem tuam nossem, omnimodam curam adhiberem. Quia vero id non possum, facio quod possum. Mitto tibi species qualescunque nostras: vtinam in nomine IESV eis mandare possem effectum salutis & sanitatis.

a D. RICHARDO] Canonico regulari, fratique, vt dictum est, Iohannis Saresberiensis, ad cuius nomen & suum, hoc est Petri, alludit.

EPISTOLA XVII.

Abbati de maiori Silua.

QVod me semel vestris sanctis commendaui orationibus, & vice mutua nostras qualescunque orationes repromisi, huic congratulor contractui, & perpetuandum totis viribus exopto. Scintillas in litteris vestris excandentes & recalentes huius nostri mutui amoris cum multa lætitia excepi, & tanquam de sacro altari igne hausto thuribulum propriæ conscientiæ replens, deuotionum nostrarum incensa pro vt potui adhibui. [Scit Deus & dominus scientiarum, quòd de propriis nihil præsumens meritis, & orationibus amicorum intercessiones, ad illum qui adhuc longè agit legatione fungentes, securus mitto, nec aliquatenus vacuas redire spero. Iuxta itaque fidem meam vnus de mediatoribus & reconciliatoribus meæ fragilitatis ad illum qui sedet in throno gartiæ accedatis, & copiosam de plenitudine gratiarum benedictionem infelici & misero peccatori referatis. Ceterùm pro Priore de Nouis valde familiari & amico nostro, vestro autem fidelissimo, paternitatem vestram supplex deprecor, quatinus sicut cœpistis paterno foueatis gremio, nec aliquid aliquando sinistri de illo suspicemini. Quod enim quasi contumaciter onus Abbatiæ recusauit, non de proteruitate, aut elatione, siue inobedientia processit. Venas quidem susurrij de sacratissimo pectoris vestri arcano susceperat, quòd de facili indulgentiam vestram habiturus esset, si potiùs eligeret in potestate vestra & monachus vester remanere, quàm si emancipationem & Abbatiam appeteret. Valete.

EPISTOLA XVIII.

a *Priori Cantuariensi.*

LVgdunensem Archiepiscopum nobis aliquando scripsisse de reuelatione pretiosæ mortis sancti & gloriosi martyris Thomæ non teneo.] Audiui quidem, sed à quo audierim mente excidit. Nolui ergo certa pro in-

certis ſcribere. Superflua enim ſunt impendia lucernæ, vbi ſol meridianus lucet in virtute ſua, & denigrat maieſtatem verorum, admixtum modicum fermenti mendacij & falſitatis. Credo enim magis laborandum, vt plura demantur miracula, quæ mera veritate fulciuntur in gloria Dei & præfati martyris, quàm vt aliqua furtiua & emendicata ſupponantur. Omni ſupplicatione & poſtulatione tam vos, quàm omnes, qui poſteris tradituri eſtis memoriam mirabilium veſtri & noſtri Martyris exoro, vt nihil niſi ſeptempliciter examinatum, purgatum, & colatum fideliſſima veritate ſcribatur de eo, vel de miraculis eius. De monacho Montis Dei, nomine Gaufredo, refero quæ veraciter facta partim ab ipſo, pleniùs à quodam monacho noſtro, qui tunc temporis ibi ſcribebat, audiui. Fortè ab Anglia charta miraculorum ſancti Thomæ ad nos deuenerat, & à nobis ad fratres de Monte Dei. Iam dictus frater turgidus & inflatus toto corpore, vt verè hydropicus, cellam egredi non poterat. Accepta itaque cum fide & inuocatione ſancti nominis charta, tetigit pedes ſuos, & tibias, & totum corpus ſuum de ipſa, & in tantum conuoluit vt paruo tempore interpoſito ad Eccleſiam, & ad officia ſua, non tamen ex toto curatus, rediret. Addo miraculum plus iocundum, quàm vtile. In capella noſtra libellus, qui legitur in capitulo de natalitiis Sanctorum, & de recordatione defunctorum noſtrorum, neſcio quis fortè furatus eſt. Altera die cum flagitarem more ſolito legi lectionem ex ipſo libro, turbatis Capellanis non eſt inuentus libellus. Cùm vero de negligentia & de incuria malæ cuſtodiæ eoſdem Capellanos increparem, vnus eorum, nomine Robertus Anglicus, qui frequenter miſſam ad altare, in quo reliquiæ ſancti Thomæ continentur, celebrabat, in hanc vocem prorupit. Certè nunquam credam Thomam eſſe ſanctum, niſi reddiderit noſtrum libellum. Ferè poſt menſem, redditus eſt nobis liber. Si hoc miraculum eſt, iſtud verum eſſe confirmo. Valete. Sanctum conuentum, & M. Iohannem ſalutate.

a PRIORI CANTVARIENSI] Huic antè ſcripſit epiſt. IX. Quod de mortis B. Thomæ reuelatione initio epiſtolæ ait, eo ſpectare videtur, quod à multis proditum eſt, atque in litteris Vvillelmi Archiepiſcopi Senonenſis ad Alexandrum Papam legitur his verbis: *Dicitur namque & conſtanter aſſeritur, poſt paſſionem ſuam multis apparuiſſe in viſu, quibus perhibet ſe non mortuum eſſe, ſed viuere, & non vulnera, ſed vulnerum tantum cicatrices oſtendit.* De miraculorum autem fama, quæ B. Martyris occaſum mox ſecuta eſt, in litteris Ludouici regis ad Alexandrum eundem: *Et ecce ad tumulum agoniſtæ, vt reuelatum eſt nobis, diuina in miraculis reuelatur gratia, & diuinitus demonſtratur, vbi humatus requieſcit, pro cuius nomine decertauit.*

EPISTOLA XIX.

Abbate Siluæ maioris, Petrus Abbas S. Remigij.

IAm in itinere poſuerant pedem Priores veſtri, vt ad vos venirent, cùm valefacientes nos, dixerunt quid humilitas noſtra remandaret paternitati veſtræ. Cœpi vrgeri, vtrum in tanta feſtinatione nudo verbo, an qualicunque ſcripto ſalutare vos deberem. Impetrato tamen breuiſſimo ſpatio cucurri da ſcriptorem, nihil excogitatum, nihil premeditatum, nihil emendi-

catum quærens: ſed ſicut in ore noſtro & in manu ſcriptoris accurrebant verba, ſic ea incondita litteris mandaui. Nec etenim aliorum theſauros, nec noſtros pauperes angulos euoluere poteram. Verbum illud, quod prope eſt in ore & in corde, non fuit neceſſe diu quærere, hoc eſt verbum dilectionis, verbum ſalutationis. Semper enim ſtat in ianuis, & omni tranſeunti occurrit quòd diligam vos, & quòd veſter totus ſum, & de orationibus veſtris apud Deum plurimum confido. Scio ſine dubio ad iudicium me properare, vbi ſola veritas locum habebit: ſed nolo vt ſola iuſtitia ſine miſericordia portas judicij præripiat. Ad fugam enim potiùs me præpararem ſi poſſem, quàm ad talem curiam, in qua malo ſuo merito omnis homo condemnaretur, & nullus niſi miſericordia ſuas partes interponeret, ſaluaretur. Credo vos aliquid poſſe apud miſericordem, & iuſtum iudicem, ſiue præire ſiue ſequi vos contingat cauſam noſtram. Dedit enim apud ſe fideles ſuos multum poſſe, qui fideles fecit, & ianuam ſuæ amicitiæ illis aperuit. Sit ergo fiduciæ meæ ſpes certa, non præſumptio vana, quòd de Dei miſericordia confido, & de interceſſione veſtra. De his hactenus. Priores veſtros amicos noſtros, precipuè Noruienſem, & de Bella valle, & S. Pauli, affectuoſiùs vobis commendo, & vt eoſdem ad nos remittatis cum bona gratia, imploro. Valete.

EPISTOLA XX.

Domino Richardo regulari Canonico, Petrus Abbas ſancti Remigij.

PRæſentium lator bene vobis notus, viua voce quæ apud nos geruntur poterit referre, atque ideo parciùs voluimus ſcribere. Vna enim littera, non attramento ſed ſpiritu Dei ſcripta in corde noſtro & veſtro, amplius ſufficit quàm multa librorum congeries, quæ eſt vera & firma caritas. Hæc non delebitur in diluuio aquarum multarum: quia aquæ multæ non poterunt extinguere caritatem. Hæc nullo inciſorio ſollicitudinum, ſiue occupationum radetur: hæc nullo igne tribulationum & malorum conflagrabit. Caritas enim noſtra nunquam excidit. Hanc legere poteſtis ſine ſole in die, ſine lucerna in nocte. Hanc oro vt legatis, cùm ſanctis altaribus aſſiſtitis, & in conſpectu Angelorum atque omnium cœleſtium virtutum. Lectio iſta ſine *Tu autem* continuetur. Nullum in auribus Domini ſabaoth ſtrepitum faciet. Non à quiete ſua Chriſtus excutitur ſonitu huius lectionis, non interrumpitur ſilenium cœli, non excitatur ſponſa illa, quæ habens inter vbera ſponſum, læuam ipſius ſponſi ſub capite,& dexteram in amplexu habet. Valete.

EPISTOLA XXI.

a Priori Vuigornenſi.

RErum & temporum varietas, quæ nos vbique & vndique circumuallat, non ſinit nos ſtabili gradu in eodem ſtare, aliquando quidem noſtro, aliquando alterius vitio. Nam cùm in eodem propoſito volentes ſtare pe-

dem figimus, frequenter irruit, & occupat propositum stabilitatis nostræ, decursus & incursus instabilitatis alienæ. Inde est, carissime amice, quòd contra propositum & voluntatem cordis vestri, fratrem P. Priorem de Lappelee cogimur amouere. Totiens siquidem rumores malos de Prioratu illo accipimus, quotiens transmarinos de illis partibus hospites suscipimus, Claustrales & ministeriales vno impetu concitati clamant perire domum, Prioratum ad nihilum redigi, & in summa iam paupertate detineri. Quid ultra? Nullum ibi monachum esse, solum Priorem semiuiuum palpitare. Mittimus itaque à latere nostro fratrem Absalonem, cuius industriam in multis experti sumus, & cuius studio, si ei gratia Dei affuerit, ruinas illas reparandas & in melius commutandas speramus. Commendamus ergo illum vobis, vt consilio & auxilio vestro fultus, ad honorem Dei, & animæ suæ salutem, ac Ecclesiæ nostræ vtilitatem, valeat commissa sibi strenuè adimplere. Valete.

a PRIORI VVIGORNENSI] Radulfo, ad quem Saresberiensis epist. ccv. & noster lib. VII. epist. IX. in qua & sequentibus duabus iterum agit de Lapeleensi S. Remigij Prioratu in Anglia.

EPISTOLA XII.

Petrus Abbas S. Remigij a *Monacho de Reddinges.*

Litteras vestræ amicitiæ ad manum non habebam, cùm nata occasione vobis scribere decreui. Frater enim vester magister Vuillelmus secum eas asportauerat. Tenorem quoque illarum non bene memoriæ commendaueram; vnde nec recapitulare potui, quæ præcipua & digna erant, siue responsione, siue præconio laudis. Tenuissimè siquidem reminiscor, quia tanquam in opaca sylua, tam sensuum quàm verborum grandis in eis præiacebat materia, de qua sapientia excidens columnas septem, domum Salomonis, siue templum domini posset construere. Itaque factus tanquam vir, qui præ inopia racemos colligit in autumno, non mihi occurrit, quod vellem præstare amico venienti de via, vel animæ esurienti, magis ex copia quàm ex inopia. Equidem non ignoro patere vobis spatiosa illa deambulatoria, v bi omnia ligna paradisi, vbi vitis abundans in lateribus domus Dei, vbi promptuaria eructantia ex hoc in illud, vbi deliciæ deliciarum, vbi cantica omnium lætantium de sponsi præsentia & sponsæ magnificentia. Puro namque pectore quid iocundius, quid ditius, quid appetibilius? Ibi Deus, ibi Angelus, ibi virtus, ibi iuge conuiuium, ibi solemnitas solemnitatum, ibi mensa refectionis, ibi somnus quietissimæ pausationis. Potiora sunt quæ ibi præsentiuntur, quàm ea quæ dicuntur. Sic enim in Psalmo loquitur talis conscientia: *Non est sermo in lingua mea*, id est, quæ corde sentio, ore non profero. (Psal. cxxxix. 4.) Sic de vobis sentire mihi persuadet fama publica, sic testatur conuersatio sancta, & integra atque inuiolabilis propositi obseruatio, quàm fortiùs tenetis proficiendo, quàm inchoaueritis arripiendo. Contra faciunt, qui cum spiritu cœperint, carne consummantur. Panes no-

ſtros, ſi tamen noſtros, libenter comeditis, & ſcripta noſtra ſublimiori honore quàm decet excipitis. Nunquam enim de tam immundo vaſe emanat aqua digna ad ſorbendum, vel de tam furfureo & cinereo clibano mundus egreditur panis. Dilectio tamen, quæ cinerem tanquam panem manducat, in vobis abundans, vilia quæque amici pretioſa reputat, & pallio honeſtioriori ignobilia noſtra circumuenuſtat. Sed vtinam limâ correctionis veſtræ omnia ſcripta noſtra explanata eſſent & emendata.

a MONACHO DE REDDINGES] Ordinis Cluniacenſis. Radingenſe in Anglia monaſterium inter Kenetam & Tameſim fluuios ab Henrico primo rege collocatum; Cluniacenſibuſque monachis traditum docet Malmesburienſis lib. v. de geſtis regum Anglorum.

EPISTOLA XXIII.

Petrus S. Remigij a Nicolao Monacho S. Albani.

VAcui & vacantis animi eſſet, ſingulis quæ in literis tuis ſunt recapitulatis, ſingillatim ad verbum reſpondere. Summam itaque reſponſionum mearum conſtringens, & potioribus epiſtolæ tuis dictis adſtringens, pacis & bonæ patientiæ pactum prius hinc inde interpono, ne quis noſtrum cuiuſlibet commotionis ſcintillâ pro quolibet verbo aduratur vel inflammetur. Sola mihi ſancti Bernardi iniuria donetur, & quæcumque & vndecumque vis iacula conglomera, ſiue vt meam ruſticitatem confundas, ſiue vt de ſenſu meo viliſſimas ſententiarum quiſquilias excutias; ſiue vt theſauros tuos homini pauperi aperias, ſiue vt neſcientem doceas, & ſenſus tuos fortiſſimis aſſertionum repagulis ſtabilias. Aggredior igitur phantaſmata tua, lenocinantia quidem pulcritudinis ſpecie, ſed titubantia ſtabilis fundamenti egeſtate. Quicquid enim ſcripturæ baſibus auctoritatum non ſupportatur, nullius roboris ſtabilitate fulcitur. Nec indignetur Anglica leuitas, ſi ea ſolidior ſit Gallica maturitas. Inſula enim eſt circumfuſa aqua, vnde huius elementi propria qualitate eius incolæ non immeritò afficiuntur, & nimia mobilitate in tenuiſſimas & ſubtiles phantaſias frequenter transferuntur, ſomnia ſua viſionibus comparantes, ne dicam præferentes. Et quæ culpa naturæ, ſi talis eſt natura terræ? Certè expertus ſum ſomniatores plus eſſe Anglicos, quàm Gallos. Cerebrum namque humidius fumoſitate ſtomachi citiùs inuoluitur, & quaſlibet imagines in ſe ipſo depingit, quæ ab animali virtute vtcunque ſpirituali deferuntur, & ex occupatione omnium, tam naturalium quàm animalium, ſeu ſpiritualium virtutum, infra iudicij veritatem confinguntur, vt phantaſmata ſeu ſomnia appellentur. Non ſic cauernoſa, non ſic aquatica Gallia, vbi ſunt montes lapidei, vbi ferrum naſcitur, vbi terra ſuo pondere grauatur. Quid ergo? non citò à ſuo ſenſu mouentur, & veritatis autoritatibus tenaciùs innituntur. *Meus*
Pſal. LIX. 7. *eſt*, inquit, Dominus, *Galaad*, id eſt, aceruus teſtimonij, &, *in ore duorum*
Matth. XVIII. 16. *aut trium teſtium ſtabit omne verbum.* Leue eſt ergo omne verbum, quod neque teſtimonio ſolidum, neque autoritate verum eſt. Nec eſt alicuius momenti quicquid humani ſenſus ingenioſa fornax commentata fuerit, ſi

examine careat veritatis. Pondus siquidem sanctuarij, quo tam merita quàm præmia Angelorum & hominum appenduntur, clausura dispensabili penes veritatem in arca iustitiæ perpetua reconditur custodia. Vagatur itaque vanis euolationibus per aëra, qui nullius auctoritatis fundamento affixus, arundinea volubilitate & mobilitate circumagitatur, & hospes testamentorum Dei nullis detinetur certis mansionibus. Mira virtus veritatis, quæ aduersarios deprehendit nolentes & nescientes in astutia sua. Fugitiuos namque suos frequenter vrget ad laqueos ineuitabilis conclusionis, vt capiantur & illaqueentur sermonibus suis, dum inuiti vera loquuntur, & quod non sentiunt corde, exprimunt ore. Inde est, frater Nicolae, quod ridendo verum dixisti, cùm me fixum, te mobilem scripsisti. Me petram vocasti, & concedo, si pro constantia, non pro duritia intellexisti. Sum quidem naturâ, professione, & iam ætate ac voluntate, sicut nomine Petrus, petrinus, radicatus, & fundatus in montibus sanctarum auctoritatum, & in medio petrarum, vbi mater Ecclesia nidificat in foraminibus petræ, & in cauernis maceriæ. Hinc non exeo, nisi ad vocem rotarum, quæ in se habent spiritum vitæ, & stant ac mouentur, tanquam volubiles cum animalibus senas alas habentibus & oculos antè & retro. Securus sequor, quia facies leonis præcedit, ne aliquid noceat: facies hominis, ne aliquid decipiat: facies vituli, ne vanitatis aliquid interueniat: facies aquilæ, ne aliquid dubietatis remaneat, vel tarditatis præpediat. Regula veritatis tornauit rotas istas in circino & orbe veritatis æternæ: quæ de mente diuina procedens tantæ apud Deum maiestatis est, vt in summo vertice lucis inhabitabilis resideat, tantæ autoritatis, vt nullius ditioni subiaceat tantæ maturitatis, vt nunquam vultum deificum deponat, tantæ certitudinis, vt nulla mutatio aut vicissitudinis obumbratio in ea incurrat, tantæ seueritatis, vt nec Lucifero peccanti in cœlis locum relinquat, nec homini à Verbo assumpto petenti, *si poßibile est transeat à me calix iste*, crucem & mortem remittat. Hæc æterno tramite stelliferas deambulans regiones, imbrem matutinum & serotinum distillauit, & sublunarem regionem arentem mediante nube virginea, riuis de sanguine & doctrina illum perpetuis irrorauit. Collactanea eius misericordia, saluo iure priuilegij inuiolabilis, leges mitiores & iura tolerabiliora ab ea impetrauit: quatinus peccatorum remissionem & exilij releuationem speraret, qui in regno veritatis correctis erroribus & emendatis moribus viueret. Neutra tamen sororum istarum adulationum lenocinia admittit: quin potiùs tanquam fila aranearum vehementissimo turbine corrumpit, & tunicam inconsutilem, tam illi quàm matri eius, fideli textura componit. Bone amice, quid facit stuppa, vbi de auro, hiacyntho, purpura, cocco bis tincto, & bysso retorta sacerdotalis contexitur vestis, & cœlo, sole, ac luna pretiosior & purior summo sacerdoti aptatur cidaris? Prorsus nihil ad nos, nihil ad Angelos dignius & melius de omnibus thesauris suis protulit æterna Trinitas, quàm templum virginale, & holocaustum, quod ad immolandum ex eo traxit & extraxit, Verbum Deo patri coæternum & consubstantiale. Sic corde credo, sic ore confiteor. Nonne & tu? Immo vehementiùs, ne dicam immoderatiùs tu. Totum te expendis in laude Vir-

Matt. XXVI. 29.

ginis, & ego quid? Impendo planè, & expendo, & ſuperimpendo. Tu contendis honorare conceptionem, & ego prædeſtinationem, ac totam eius retro progeniem. Tu roſam, ego etiam ſpinam. Tu florem & fructum, ego corticem & folium. Tu apparentia, ego latentia. Tu farinam, ego furfurem. Tu panem, ego cinerem, Tu ſolium, ego ſcabellum. Tu ſubſtantiam, ego picturam. Si curſum eius fas eſſet diſtinguere, & ſequeſtrare in mente diuina à collegio cunctorum creatorum, mitterem animam ab initio prædeſtinationis, vt ſequeretur adorando, ſancta & ſuprema veneratione colendo eius veſtigia. Repetenda tibi, immo noua & longa expetenda peregrinatio, non ad ſanctum Thomam Archiepiſcopum in Anglia, ſed ad ſanctum Thomam Apoſtolum in India, quia ſemper interero conuenticulis, vbi Dominæ noſtræ digna celebratur commemoratio, ſiue nominetur Conceptio, ſiue Natiuitas, ſiue Aſſumptio, ſiue alia quæcunque veneratio. Cùm ergo vnâ gradiamur viâ, quid ad rem ſi diuerſa ſit ſemita? Tu ſiniſtram tenes ſemitam, quare murmuras ſi ego teneo dexteram: Si tua tibi diſplicet ſemita, quia & larga & caritatiua eſt noſtra, cedo: & concedo tibi locum iuxta me. Prouerbium eſt, Non ſunt dimittendæ veteres viæ propter nouas. Quis ſanctorum, quis antiquorum non ambulauit ſemitam noſtram? Credo & verè fateor, ſi in hoc erraſſent, & hoc eis Deus reuelaſſet. Quibus enim ſua tam familiariter reuelauit conſilia, vt etiam ad ſupplementum Euangeliorum, Epiſtolarum, & prophetarum, perpetua ſtabilitate canones & decreta ſtatuerint pari pene obſeruantia tenenda cùm Euangelio, hoc ſolùm eis tacuiſſet, ſi periculoſum eſſet? Sed forte dices mihi. Audeſne tu qualiſcumque Abbas occludere puteos ſemper continuandæ deuotionis, & profundiùs quotidiæ fodiendæ venerationis? Nonne eodem ſpiritu potantur moderni, quo & antiqui? Nonne, vt ait Hieronymus, in templo Dei quiſque pro vili portione offert, alius aurum, alius argentum, alius lapides pretioſos, alius, vt ad viliora veniamus, pilos caprarum, & cætera? Non erat ab initio Natiuitas Virginis in Eccleſia ſolemnis, ſed creſcente fidelium deuotione, addita eſt præclaris Eccleſiæ ſolemnitatibus. Quare igitur non ſimiliter & diem Conceptionis obtineat ſedulitas Chriſtianæ deuotionis? Ad quod ego: Cataractas cœli & fontes abyſſi libentiùs in obſequium Virginis ſoluerem, quàm clauderem: & ſi filius eius Ieſus aliquid omiſiſſet in prærogatiua exaltationis ſuæ matris, ego ſeruus, ego mancipium, non quidem de effectu, ſed ſaltem affectu ſupplere geſtirem. Mallem certè non habere linguam, quàm aliquid dicere contra Dominam noſtram. Ante eligerem non habere animam, quàm vellem eius extenuare gloriam. Licuit quoque, ſemperque licebit, ſponſam Chriſti Eccleſiam, quæ in terris peregrinatur, ſecundùm mutationes rerum, perſonarum, & temporum, variare rationes decretorum, & noua adinuenire medicamina remediorum; & ſtatuere ſanctis adeptione gloriæ frequentiam ſolemnitatum. Eſt tamen auro locus in quo conflatur, & habet argentum venarum ſuarum principia, ſedem Petri & curiam Romanam, quæ claues cæli principaliter tenet: & clauſura conſiliorum Dei reſerata diſpenſante Deo, vnguentum gratiæ à capite vſque in oram veſtimenti habet compluere.

pluere. Hæc ſedes Petri, id eſt petra, in qua Moyſes reſidet, videlicet lex Dei immaculata conuertens animas, fragoſa quæque hereticorum conciliabula elidit & allidit, profanas vocum nouitates reſecat & reſcindit, ſuperflua confodit & iugulat, hiantia & ecliptica complet & illuſtrat. Vtinam ſalua veritatis auctoritate, lance communis Concilij, hæc domina & moderatrix totius Chriſtianitatis, Conceptionem Virginis libraſſet & approbaſſet, & à mari vſque ad mare hanc propagaſſet. Sole, id eſt, Apoſtolico, ac Luna, id eſt curia Romana præeunte: tam ſecurè, quàm expeditè, in lumine vultus eorum greſſus meos ponerem & diſponerem, ex hoc videns vitare lubricum, & ſequi ſolidum & ſecurum. Nihil in Eccleſia peſſimius præſumptione erronea, nihil ſtultius præſumptione temeraria, nihil odibilius præſumptione noxia. Vtcunque verò tolerabilis præſumptio pia, ſed non ſatis probabilis. Abſtinere certè ab omni præſumptione volo: gradatim tamen ſeruatis diſtinctionibus præmiſſis ſecundùm magis & minus. Iam deſtitiſſem vltra de præiacenti materia ſcribere, non condemnans errorem tuum, ſi error dicendus eſt, qui de pietate venit, nec me opponens glorioſiſſimæ Dominæ noſtræ, cuius non ſolùm terram, ſed & puluerem lingere ſummas diuitias reputo: præcipuè cum in calculo epiſtolæ tuæ aſſeras, nullatenus te poſſe moueri ab eo quod ſcripſiſti dicens, quod dixi, dixi, quod ſcripſi ſcripſi: niſi lapidem offenſionis & petram ſcandali in eadem epiſtola tua conieciſſes. Dicis, Dominæ noſtræ animam non ſolùm in paſſione filij gladio transfixam, ſed etiam in conceptionis ſuæ contradictione. Hic bonus dormitauit Homerus. Bone magiſter, nunquid non mea & tua Domina ſuper choros Angelorum exaltata, ſic omni plena & circumfuſa eſt gloria Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & ſanctorum Angelorum, vt nullatenus noſtris indigeat obſequiis, noſtris neque violetur aut moleſtetur negligentiis, quantum ad ſe, neque melioretur beneficiis? Eſto, noſtra placent ei obſequia, nunquid paſſibilis adhuc eſt eius anima? Fides ſupplet irrefragabilem concluſionem, vt vera impaſſibilitas & immortalitas nullas admittat moleſtias, ne ad ſupera tranſeant fæces malorum, quæ inferos exercent pro pœna peccatorum. Hic lapis eſt offenſionis. Petra verò ſcandali eſt, quòd beatiſſimum Bernardum debita exuis veneratione, & verborum iacula poſt eum emittis, tanquam famam eius poſſis extenuare, vel gloriam euacuare. Bona fide qua te diligo, & fideliſſima caritate laudo, conſulo, & rogo, ne ampliùs in cœlum ponas os tuum: quia niſi caueris tibi, in caput tuum recaſurus eſt lapis quo ferreum vis penetrare cœlum. An excidit à mente tua omni Sancto competere, *flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo?* Super quem certè ceciderit lapis iſte incautè miſſus, conteret eum. Subrides, & fortè nondum correctus labia mordes, Quæ inquiens huius Bernardi ſanctitas, quæ religio, quæ meritorum prærogatiua? Nullus ſum ego ad illius ſancta præconia referre. * Vita eius, ma eius, opera, ſcripta, miracula, fides, ſpes, caritas, caſtitas, abſtinentia, mortificatio demum in membris eius, ſermo, vultus, habitus, & geſtus eius, & his ſimilia, ipſa ſunt quæ teſtimonium perhibent de eo. Prætermitto iſta omnia, ſi nondum emolliri cor tuum potuit: vnum eſt, in quo

Pſal. xc 10.

* f. referenda.

clauis in altum defixis arbitror me te apprehensurum, & in amorem sancti Bernardi liquefacturum. Alumnus enim familiarissimus fuit Dominæ nostræ, cui non vnam tantùm basilicam, sed totius ordinis Cisterciensis basilicas dedicauit, ad cuius laudem politissimos tractatus & facundos composuit. Si ergo potes tangere pupillam oculi Dominæ nostræ, scribe contra Bernardum suum, cui loquitur ipsa, *Qui tangit te, quasi qui tangit pupillam oculi mei.* Cisterciensium quoque nugas nescio, quos præ aliis mortalibus seriis & sine fine mansuris intendere video. Hi sunt, qui monetam nostri iam in agonia positi ordinis reformauerunt. Hi sunt, qui regulam beati Benedicti pene combustam, sicut Esdras veterem legem, restaurauerunt. Hi cum Apostolo Corinthiis, id est agricolis & rusticis sæcularibus onerosi non sunt: sed propriis manibus laborantes, se & alios pauperes pro posse exhibent. Claustra illorum castra Dei sunt, vbi nocte in psalmis & orationibus parati sunt suscitare Leuiathan, qui sub vmbra dormit in locis humentibus, & in die in agro Iericho principi militiæ occurrunt, qui tenet gludium bis acutum, vt superflua resecet cogitationum & operationum. Quærunt ergo cum Iosue dicentes, *Noster es, ad aduersariorum?* Vtilis quæstio, & inefflagitabilis solutio, vtrum Deus pro nobis, an contra nos. Si autem contra nos, quis pro nobis? Ampliorem prouocat amorem, si pro nobis: sollicitudinem & timorem, si contra nos. Ponamus itaque animam nostram in manibus nostris, si contra nos: quia & si horrendum incidere in manus Dei post sæculum, melius est tamen incidere in hoc sæculo propitiabili, quàm in manus dæmonum. Dicamus itaque cum Iob, *Etiam si occiderit me, in ipso sperabo.* Hæ sunt nugæ Cisterciensium. Statera tua in hoc etiam videtur mentiri, aut inæqualitate ponderis, aut iniquitate moderantis, forte plus labiorum non bona distinctione, quàm sensus falsitate, quòd dicis, Virgo singularis vicit omne peccatum, non omne debellando, sed nullum prorsus sentiendo. Sta hic, frater, tene aciem, infige radiis solis amici intentionem, vt discas Virginem nondum matrem & Virginem iam matrem. Attendas domum sapientiæ inchoatam, & iam consummatam, distinguas lanam de prima gratia candidam, & purpuram de secunda sanguine conchylii tinctam: diuidas vellus non complutum imprægnatione, & vellus madefactum incarnatione. Qua enim ratione de ipsa in Ecclesia cantaretur, *Quæ est ista, quæ ascendit quasi aurora consurgens,* vtique in natiuitate, *pulchra vt luna*, in sancta conuersatione, *electa vt sol,* diuina conceptione, *terribilis vt castrorum acies ordinata*, cælesti exaltatione seu assumptione, si nullus ei virtutum fuisset profectus & prouectus? Si ab hora conceptionis nulla cum carne aut cum hoste concertatio superfuisset causa merendi, plurimum dispendium sustinuisset, cùm de ea dictum sit, quia plus est meritis & non natura, quàm virgo & homo. Concedo & credo siquidem, quòd sæua libidinis incentiua Deo præoperante nunquam senserit, vel ad modicum: cætera verò impedimenta humanæ fragilitatis, quæ naturali origine, siue scaturigine, de natura procedunt, ante diuinam conceptionem sentire potuit, sed nullatenus consensit. Et præueniente siquidem gratia, & in virgine sua præludia habente, fomes peccati anhelan-

Zacch. II. 8.

Iof. v. 13.

Iob. XIII. 15.

Cant. VI. 9.

do extremum ſpiritum trahebat, ſolum ſepulcrum ei ſupererat, donec veniens Spiritus ſanctus defunctum perpetuæ ſepulturæ mandauit, & ſerpentem antiquum ſuo gladio iugulauit. Dictum namque fuerat, *inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius.* Vnde Hieronymus: Et ſi cæteræ virgines imitantur illam vſque ad conceptum partus, & Gabrielis nouæ ſalutationis obſequium, deinceps totum diuinum eſt, quod operatur in ea, teſte Angelo, quia Spiritu ſancto & virtute altiſſimi obumbratur. Ante hoc ipſum ſanè vterus virginis quamuis mundus, quamuis impollutus, & alienus à contagione peccati, quamuis ſanctus, tamen adhuc vilitate humanitatis induitur, vt ita dicam, ac ſi lana candidiſſima, ſuique coloris dealbata. Ad quam ſanè cùm acceſſit Spiritus ſanctus, quaſi ipſa eademque lana, cùm inficitur ſanguine conchylij, vel muricis, vertitur in purpuram, verſa eſt & ipſa ſine coitu in matrem, vt non ſit iam admodum quod fuerat, ſed purpura veraciſſima ad indumentum & gloriam ſummi regis diuinitus aptiſſimè dedicata, vt nulli deinceps ea vti vſu fœmineo licuerit, niſi Deo. Poſt conceptum itaque ſuum meruit cryſtallinam ſoliditatem, quæ ante gratiæ plenitudinem non exuerat teneritudinem, ſed puram, ſed ſanctam, ſed immaculatam, quæ conſenſu vti nullatenus potuit, & ſi aliquatenus admota tentatione percelli potuit, non ad læſionem, ſed ad probationem, non ad mortificationem conſcientiæ, ſed ad confirmationem gratiæ, & oſtenſionem conſtantiæ. Vtquid enim tanta virtus latitans obdormiret? vt quid tanta gratia fructum non faciens præter conſuetudinem ſuam vacaret? vt quid denique tanta gloria matris Domini carnem domando, hoſtem debellando, peccatum ex omni parte vincendo, toti mundo non ſe manifeſtaret? Tolle pugnam, tolles & victoriam. Tolle victoriam, tolles & coronam. Tolle coronam, tolles & gloriam. Ne ergo demas gloriam, noli ſubtrahere pugnam: quia *non coronabitur, niſi qui legitimè pugnauerit.* Si rectè offeras, & rectè diuidas. Quid eſt igitur, Virgo ſingularis omne peccatum vicit, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo? Quam victricem appellas, debellatricem appellare cur formidas? An times eam debellare in bello, quam non potes dicere vincere niſi in prælio, aut ſine prælio? Segnior eſt ſi qua eſt victoria ſine prælio, fortior quæ in prælio. Ad ampliorem itaque gloriam, aſſero Dominam noſtram peccatum omne viciſſe, & debellaſſe. Addis, Non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo. Hìc ſi diſtinxiſſes, non peccaſſes. Multiformiter enim peccatum ſentitur. Aliquando cum peccato, aliquando ſine peccato. Quod in præſenti occurrit, ſentio peccatum aliquando tanquam ignem, aliquando tanquam picem, aliquando tanquam lapidem, aliquando tanquam aërem. Ignem generat delectatio, picem conſenſus vel ipſa perpetratio: lapidem conſuetudo, vel obſtinatio, aërem ſerpentis ſibilatio, quæ Virginis noſtræ fores potuit pulſare, ſed non penetrare. Hortus enim erat concluſus, an non eadem Domina potuit calcare ſuper ſerpentes & ſcorpiones, ita quod nil illam noceret? Re itaque integra potuit hoc modo ſentire peccatum, non autem conſentire peccato. Potuit debellare omne peccatum ſine vulnere, ſine pudore, ſine ſilentii ſui con-

Gen. III. 15.

2. Tim. II. 5.

cuſſione, ſine futuri partus violatione. De propoſita quæſtione, Deus cùm omnia poſſit, non poteſt de corrupta virgine facere incorruptam: valet quidem liberare à pœna, ſed non valet coronare corruptam. Vtinam vim intelligerem verbi, & ſenſum tenerem Hieronymi! Procul dubio neque malignè reconderem, neque auarè communicarem. Ab eo igitur imploranda ſolutio, qui dignus inuentus eſt ſoluere ſignacula ſeptem libri ſignati. In epiſtola tamen Hieronymi aliter dicitur: Audenter, inquit, loquor: cùm omnia poſſit Deus, virginem poſt ruinam ſuſcitare non poteſt, & cæt. Recurrendum proinde eſt ad materiam locutionis, & ad intentionem loquentis. De obſeruanda virginitate & cauenda corruptione tractabatur. Exaudiuit ergo, & ad præconium virginitatis eloquium ſuum Hieronymus inflammauit, venas ſuſurrij ſui infra Dei potentiæ & virginitatis gloriæ venas ſubinferens, & velut munditiam virginitatis rebus creatis omnibus præferens: vt facilius ſit Deo cælum nouum & terram nouam, & omnem creaturæ defectum reparare, quàm virginitatem ſemel lapſam in priorem ſtatum refigurare. Hoc, inquam, vnicum ſuæ imaginis & ſimilitudinis ſignaculum animæ de cœlo impreſſit, conteſtatus in mandatis, vt hoc fidele depoſitum præ aliis omnibus omni diligentia ſeruaret, & tanquam irreparabile damnum intra medullas ſuas à latronibus & ab omni caſu conſignaret. Nil in poſſeſſione felicius, & Deo ſimilius, in amiſſione nil miſerius, & Deo diſſimilius. Vt ergo tam egregium & ſingulare beneficium non negligeretur, duriſſima conditio apponitur, vt quodammodo ad id reſarciendum damnum Deus infirmetur, non de poteſtate, ſed de diſpenſatione. Si enim potentia eius ſimpliciter attendatur, & à pœna valet liberare, & quæ fuerit aliquando corrupta tanquam incorruptam coronare. Si ad diſpenſationem & conſtitutionem æternis legibus fixam & inuariabilem, non valet: quia nihil contra ſeipſum valet, id eſt velle poteſt, vel debet. Cùm enim ſimpliciſſimæ ſit naturæ Deus, de ipſo tamen ſecundùm vſus noſtræ locutionis impropriè loquimur, dicendo eum aliquid poſſe, vel non poſſe, aliquid noſſe vel non noſſe, aliquid velle vel nolle. Quaſi igitur in Deo parturiente in miſericordia ad redintegradum fractum virginitatis ſignaculum, obſtetricando, immo obſtando, iuſtitia decretorum ſuorum oſtia ventris claudit, & ne de vulua egrediatur, aut genibus excipiatur, aut vberibus lactetur, aborſum facit, ne de corrupta incorrupta iteratò pariatur: ſicut de baptiſmo legitur, *Nunquid*, ait Dominus, *homo cùm ſit ſenex poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire & renaſci?* Vicaria denique viciſſitudine iuſtitia in partu ſuo, refellente miſericordia, non diſſimiliter periclitatur, cùm volens vituli fabricatores delere, ait Moyſi, *Dimitte me vt deleam multitudinem hanc, faciamque te in gentem magnam.* At Moyſes gladium diuinæ animaduerſionis tenens, & in vaginam manſuetudinis ſolitæ refringens reſpondit: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem ſcripſiſti.* Sic quaſi quod voluit Deus non valuit, propitiabiliùs ſe inclinans ſerui fidelis amicitiæ, quàm ingratiſſimi populi genuiſſimæ culpæ. Et notandum, quia triplex eſt corruptio, aut corporis tantùm, aut animi tantùm, aut ſimul corporis & animi. De prima dicit Hieronymus: finge

Ioan. III. 4.

Exod. XXXII. 10.

tempore persecutionis aliquam virginem protistutam: corrupta est in lege, incorrupta in Euangelio. De secunda Apostolus, *Timeo ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate fidei.* 2. Cor. xi. 3. De tertia idem Apostolus: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.* 1. Cor. iii. 16. A nullo tamen genere corrupta mundatur, nisi Deus misereatur & ipsa mereatur. Si autem tanquam vasculi sui fracturam quamcunque manus tornatiles resarcire voluerint, poteritne plus negligentia, vel impotentia, quàm Dei omnipotentia? Absit. Sanè id solum non potest Deus, quod se non posse vult. Quis infinitæ detrahet potentiæ, etiam voluntate corruptam mutata voluntate posse facere, si voluerit, incorruptam, aut coronare tanquam incorruptam? Dictum est ergo non pro diminutione diuinæ potentiæ, sed pro commendatione sanctissimæ pudicitiæ, Deus non valet, id est non vult, post ruinam coronare corruptam. Hæc spica de agro Booz sorti nostræ obuenit, saluis messorum grandiusculis aceruis. Extremam apponimus manum ad Sansonis nostri problemata multis syndonibus inuoluta, neque paruo pretio resignanda. Habeant, inquiens, Galli de Anglica quæstione quod ruminent, & Angli de Gallicano hausto quod pitissent. Sicut enim potus est Dagon Angliæ, sic Baal est cibus Galliæ. Malus potus, malus cibus, mala inebriatio, mala ructatio. Singulum horum suis cultoribus patrat gehennam. Quam ergo simul inferrent pœnam? Si de refragatione conceptionis agis, aut de impossibilitate reparandæ corruptionis, fornace & sufflatorio vtcunque sufficiente, capita & membra omnia idolorum frustratim comminuta, atque in puluerem conflata, siue in cibum, siue in potum, ab Anglis & Gallis iam iam absumi possunt. An itaque sitis Anglica & fames Gallica refectæ tali cibo & potu conquiescent? Non credo: quia & sitis perpetua, & nostra fames continua. Furemur autem per disciplinam, & conflemus per abstinentiam, quod superfluum est in cibo & potu, tanquam idolum patris nostri Adæ, quod de ligno scientiæ boni & mali confictum est, vnde ipse & Eua saturati, dimiserunt reliquias paruulis suis, quas forte missa diuiserunt inter se Angli & Galli, vt illi humidioribus resoluerentur, isti solidioribus suffocarentur. Nisi vera scriberem, meum Confiteor dicerem. Attamen quia veritas odium parit, digito compesco labellum, & interim noua tonitrua, & fulgurationes Nicolai mei humo absconditus formido. Vale, & ora pro me.

a NICOLAO MONACHO S. ALBANI] Vetus & nobile apud Anglos S. Albani monasterium, ab Offa rege conditum haud procul Verolamio, vbi sanguinem pro Christo fuderat S. Albanus. Cæterùm eadem hic Petro Abbati de festo Conceptionis B. Virginis cum Nicolao concertatio, quæ D. Bernardo fuerat cum Canonicis Lugdunensibus epistola CLXXIV. eademque sententia: nihil videlicet in ea renouandum videri ante sedis Apostolicæ decretum. Quod quidem si eorum æuo prodiisset, quale postea securum est, haud dubium quin pro eximia vtriusque erga Virginem reuerentia æquissimis lætissimisque animis accepissent.

LIBER SEPTIMVS.

EPISTOLA I.

[a] *Abbati sancti Richarij.*

IN præcipuis boni pastoris sollicitudinibus non infimum tenent locum deliberatio & moderatio cunctarum suarum actionum. Præcipitatio enim & subita animi perturbatio regulam summi arbitri offendit. Qui omnia non mensura & pondere & numero disponit, malè quoque cuncta ministrat. Vtilius tamen & commodius est corrigere illicita & resecare superflua, quàm contumaciter semper ad procliuia defluere. Nam Petrus princeps Apostolorum, qui est optima forma omnium prælatorum, habenas regni dicitur habere, quibus impetum cordis tanquam pullum indomitum refrænet, & passibus ordinatis ambulare compellat. Vt ad rem veniam, sacramentum illud, quo monachum vestrum adstrinxistis, ne ad monasterium, cui præsidetis, quandiu administratio vestra duraret, aliquatenus nisi permissione vestra rediret, de sancta pœnitentia absque vllo pudore & reatu periurij, potestis relaxare, quod aliquantisper inconsideratè factum est. Si ergo nostro consilio acquiescitis, ouem abiectam reuocabitis, & potiùs ad misericordiæ cornu dextrum, quàm ad judicij sinistrum, censuram vestram inclinabitis. Misericordia enim superexaltat iudicio. Quærit etiam monachus vester, vtrum tenendum sit tale iuramentum, an non. Pro certo respondeo, non tenendum, nisi vrgentissima & exactissima subsit causæ necessitas. Valete.

a ABBATI S. RICHARII] Centulum olim loco nomen: & monasterio, postea auctoris nomen sumpsit, hodieque retinet, S. Richarij in Pontino, pago diœcesis Ambianensis.

EPISTOLA II.

Petrus Abbas Sancti Remigij Iohanni de Saresberia.

NVnquam pulsum tuum in literis à te receptis inæqualem, aut citatum de superueniente febre regiæ commotionis deprehendo. Mirarer tam bonæ & optimæ animi complexionis, nisi antiqua cognitio admirationem compesceret, & olim iam notus status tuus maiora & meliora innotuisset. Certè cum illis & de illis te esse non ambigo, de quibus dicitur quia *vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.* Cholerica & cœlestis complexio (Ezech. 1. 12.) tua suis passionibus hilarescit, suis congelationibus frondescit, suis euersionibus excrescit, suis ægritudinibus conualescit, suis contrariis infortuniis fortior & audacior enitescit. Quid igitur? Consolabor te? Sed non es de-

ſolatus, qui deſolationem reputas conſolationem. Releuabo te? ſed non es deiectus, qui dum eiiceris eleuaris. Conficiam aliquod emplaſtrum ſiue electuarium? ſed neque vulneratus es, neque in paſſione aliqua turbatus. Tamen percuſſo & non vulnerato, impulſo & non deiecto, concuſſo & non excuſſo, reor congratulandum de conſtantia, timendum de nondum finita pugna, adhortandum de perſeuerantia. Ecce caminus, ſed non timet aurum: ecce mare, ſed ſupernatat folium: ecce malleus, ſed non confringitur adamas: ecce ventus, ſed mons Sion non commouebitur: ecce prælium, ſed miles tenet gladium. a Superuacuis impendiis laborat, qui ſolem facibus nititur adiuuare. Non iſta & ſcientia & experientia. Si qua tamen tibi ex me poteſt fieri conſolatio, vtere vt libet, & præſens & abſens, tuus ſum, & omnia mea tua ſunt. De gente tua & moribus, mihi ſatis notum eſt, quia vtres, immo ventres ſuos ſolent implere, quinimmo ſuperinfundere, tam de vino, quàm de mulſo, ſine reprehenſione: & tanquam Hebræi carnem ſuam circuncidunt, in ſignum quòd ſemen ſunt Abrahæ, abſque opprobrij confuſione.

a SVPERVACVIS IMPENDIIS] Verba ſunt Ennodij Ticinenſis lib. II. epiſt. XXII. cuius & alia quædam hinc inde imitatur.

EPISTOLA III.

Petrus Abbas ſancti Remigij a Magiſtro G.

NVllum virtutis diſpendium eſt, vbi ab vmbraculis eius vitium extrahitur, vt reuelata facie quod latebat appareat. Hac ætate atque his malignitatis diebus, Deus ſplendeſcere facit quis ſit de gente tenebrarum, vel de populo honorificato diei & lucis, dum ſtricto enſe & vniuerſo apparatu armorum hinc inde conglobato, bonum & malum, virtus & vitium in caſtris ſuis manu conſerta cominus acriter dimicant. O quàm pompoſæ phalanges Philiſtinorum, multo numero & propriis viribus confidentes vibrant haſtas, intorquent ſagittas toxicatas veneno ſæcularis gloriæ, aduerſus Iſrael populum humilem, puſillum gregem, de ſe nil præſumentem! Ab initio enim, ex quo in veritate non ſtetit homicida ille, qui tanquam fulgur de cœlo cecidit, multiplicata ſunt mala ſuper terram; & rareſcente tam virtute quàm religione, ſuper numerum excreuerunt mulieres, Ægyptiorum nimirum & Hebræorum; adeo vt vix ſeptem mulieres apprehendant virum vnum, & pretioſior ſit vir auro, & homo mundo obrizo. Quæris fortè, quid intendat hoc noſtrum prouerbium; & quare hanc propoſuerimus in exordio litterarum noſtrarum querimoniam. Res ipſa ſine dubio, & ratio temporis nodum quæſtionis ſoluit, dum in errore ſchiſmatico, qui videbantur columnæ eſſe in domo Dei, procliuiùs elabuntur, pro bucella panis & pro gloria carnis, quæ tanquam fœnum tectorum euaneſcit, quod priuſquam euellatur exaruit. Vident & agnoſcunt homines, quòd Draco tertiam partem ſtellarum de cœlo ſecum deiecerit, nec exterriti tam fœdo & crudeli exemplo abhorrent ire poſt Satanam, & detinere veritatem Dei

in mendacio. Vna hæc de plagis Ægypti, quæ filios Iſrael non tangit, ſed filios huius ſæculi, qui quærunt quæ videntur & temporalia ſunt, non ea quæ non videntur & æterna ſunt. Secunda autem ſimilis eſt huic, quæ maximè debacchatur in partibus veſtris tranſmarinis, vbi rex Angliæ omnes pene canes ſic elingues reddidit, vt mutire non valeant, ne dicam latrare. Superenatauerunt tamen aliqui, qui timebant ne ſimili tinea corroderentur, & tabefierent fauces eorum: de quibus eſt Cantuarienſis cum domeſtica familia ſua, ex quibus vnum habemus catulum, Iohannem de Sareſberia, qui non facit animam ſuam pretioſiorem ſe, ſed dominæ Ægyptiacæ auferenti tunicam non tenuit priùs dimittere pallium, quàm ſtupro falſitatis corrumpi, & nudus reiecta ſindone nudum ſequi deſiderat Chriſtum. Bone amice, & tu de illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit. Quamuis enim cum nube vmbroſa latites, & corporaliter cum illis habites, qui de lateribus Aquilonis frigeſcunt, tamen corde bono & optimo, tanquam veræ philoſophiæ diſcipulus, reſpicis ad auſtrum, & expectas inde Paraclitum, qui nebulas iſtas aduentus ſui illuſtratione expellat. Faciet autem hoc, cùm ſibi beneplacitum erit. Interim offero tibi me & mea, & rogo vt ſi opportunum fuerit, & neceſſitas aliqua exegerit, apud Archiepiſcopum bonum nobis teneas locum.

a M. G. PVELL.] Hoc eſt *M. Girardo Puellæ.* Id enim viro cognomen, qui poſtea Epiſcopus fuit Ceſtrenſis. Supplementum Sigeberti anno M. C. XXCII. *M. Girardus cognomento Puellæ, vir magnæ litteraturæ & honeſtatis, electus eſt in Epiſcopum Ceſtrenſem.* Scripta eſt epiſtola ſuperſtite, S. Thoma, cum exul eſſet in Gallia. Duo enim Eccleſiæ mala deflet, ſchiſma Germanicum, & perſecutionem Anglicanam.

EPISTOLA IV.

[a] *Abbati Villarienſi, & conuentui, Petrus Abbas ſancti Remigij.*

CVm reo, & pro reo, ipſe non in vno, ſed in multis reus, reatus veniam poſtulo, cauſam non iuſtitiæ, ſed miſericordiæ allego, fontem Dauid reſignandum & aperiendum ſitienti & de via redeunti imploro. Iudæi captum à beſtia, & morticinum, atque carnem porcinam non comedunt: ſed Ieſus lilium inter ſpinas, & captum liberat, & morticinum ſaluat, & porci immunditiam ſuâ munditiâ, quæ attingit à fine vſque ad finem fortiter & diſponit omnia ſuauiter, emundat & emendat. Foſſa iuxta altare, quæ ſacrificiorum & holocauſtorum reliquias ſiue ſuperflua ſolet excipere, non nobis opilata ſed aperta reſeruetur, quia & ipſum altare concauum & in modum retis fieri iuſſum eſt, quatinus & cineres excipiat, & vapores admotæ flammæ intrinſecus vſque ad animam foueat. Noſtrum altare, quod eſt non huius creationis, ſed in excelſis, paternæ tantùm generationis, & in terris maternæ nihilominus tantùm conceptionis Ieſus Chriſtus, ventrem habet eburneum quidem, ſed diſtinctum ſapphiris: quatinus & ex virtute Dei noſtras deleat ignorantias & peccata, & ex ſuſceptione humanæ naturæ noſtris infirmitatibus ex his quæ paſſus eſt compati nouerit. Noluit autem plagas illas ſanctas, & vulnera in cruce ſuſcepta, ita recludi, quòd

meatus

meatus veniæ & indulgentiæ peccatoribus obstruerentur: sed adhuc manus habet expansas in cruce dicens, *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego vos reficiam.* Quia igitur viris sapientibus scribo, de arca sapientiæ vestræ quantaslibet quisquilias mutuare mihi concedat eadem sapientia, quæ nunquam caret affluenti bonitate & copiosa largitate. Pro fratre Ansfredo, immo pro causa eius, qui ad vos reuertitur, hæc intimare nec mihi pigrum est, nec vobis onerosum esse debet. Causa equidem suæ abscessionis differens fuit ab aliis, qui propositum sanctæ religionis irreuerenter abiiciunt, & tanquam canis ad vomitum redeunt. Effectus siquidem causæ ipsam probat. Non enim abjecto pudore & reuerentia sancti propositi, cum meretricibus more aliorum lupanaribus se immiscuit, vel aliis enormitatibus sæcularis conuersationis rupto fœdere sanctitatis se immersit. Non ergo à vobis vno & indifferenti modo rerum causæ pensentur. Quamuis enim in mente diuina causa atque ratio omnium habeatur, tamen sicut fluuius, qui egreditur de paradiso in quatuor capita diuiditur, sic de illa radice diuinæ dispositionis rami innumerabilium causarum, & in se eadem manens diuersas propagines exuberat, vniuersitate eorum quæ fuerunt, vel sunt vel erunt. Quisque enim euentus siue effectus de propria causa procedit. Inde est, quantum ad præsentem causam attinet, quòd manus Moysi, quam primò de sinu leprosam retraxit, secundò remisit, & carni reliquæ similis apparuit. Similiter frater Ansfredus, cùm ad claustrum sanctæ congregationis vestræ, tanquam ad sinum Moysi, conuersus contineretur, nulla in eo lepra criminalis peccati apparebat. Cùm autem de claustro exiit, tanquam leprosus apparuit. Fauente igitur & agente diuina iussione, ad sinum Moysi, tanquam ad virum priorem rediens dicit, Melius mihi erat tunc magis quàm nunc, nunquam inde postea exiturus, nisi ex mandato Abbatis, vel vocatione cœlesti in exitu mortis, quando sana & integra, qualis de baptismate exiuit, anima eius ad domum ipso propitio redibit. Non ergo pœniteat vos ad horam illum amisisse, quem perpetuum fratrem & monachum recipitis. Proderit enim ei sensisse laqueos diaboli, quibus Dei adiutorio contriits, anima eius liberata est. Tam enim nos, quàm fratres nostri, nec non & *b* clerus de castro nostro testimonium ei perhibemus, quòd religiosiùs se habuit in sæculo, quàm multi in claustro, dum fere septennio nobiscum conuersatus est. Exempla misericordiæ plurima supponerem, nisi viscera Ioseph iam in vobis mota ad misericordiam præsentirem, & nisi modum epistolarem excedere timerem. Breuiter tamen & compendiosè patrem prodigi filij ad eum reuertentis cum vitulo saginato, stola, anulo, & calciamentis occurrentem, immo accurentem monstro: & Iesum æquè filium Mariæ virginis, adhuc Thomæ Apostolo latus & manus ostendentem, vt quasi petra refugium erinaciis, in cauernis & foraminibus suæ passionis pullos fugientes admittat, & ab insecutione milui rapacissimi tutetur. Oleum itaque de capite vestro non deficiat: quia postquam Sareptena mulier, id est Ecclesia, Heliam pauit, id est Christum recepit, farina misericordiæ diuinæ non defecit, nec lecythus olei imminutus est. Itaque nec vbera sint vobis arentia, nec sterilis vulua. Christus enim

Matth. XI. 28.

non de sterili natus est, sed de puella gratiâ virginitatis & fœcunditatis plena. Valete. Quidam clericus bene litteratus, qui in lege Domini die ac nocte meditatur, ianuam vestram pulsat, Magister Vuillelmus, vt ad conuiuium siue ad cœnam Domini admittatur. Vestem siquidem habet nuptialem, id est pauperem & humilem, non villosam, nec pomposam. Quo itaque substantia & spiritu pauperior, eo societate Christi dignior. Rogo vt illum recipiatis. Orate pro nobis, quia ouem vestram detonsam bene vobis conseruauimus, & cum multa lana remisimus.

a ABBATI VILLARIENSI] Celebre est in diœcesi Metensi monasterium de Villariis: est & in Leodiensi alterum de Villari, vtrumque ordinis Cisterciensis. Vtrius horum, an alterius fortasse cognominis Abbati scribat, incertum.

b CLERVS DE CASTRO NOSTRO] Castro S. Remigii, in suburbio scilicet Remensi, in quo situm monasterium, & aliæ basilicæ complures. Nunc etiam tametsi mœnibus vrbis inclusum, Burgum S. Remigii eam partem vocant.

EPISTOLA V.

Abbati Villariensi, Petrus Abbas sancti Remigij.

MVnus amicabile est amico sollicitudinem gerere. Pluris etenim est munus animi, quàm nummi. Sollicitudo autem implet animum, non manum. Vnde nec tam facilè tollitur de corde sollicitudo amoris, quàm citò excutitur de sinu vel manu pignus cuiuslibet materialitatis. Cùm igitur à fratre H. diligenter de statu vestro quærerem, audiui vos in labore hominum esse & calicem sororis nostræ, quæ est passio Christi, cum his qui in torculari premunt, frequenter bibere. Amara quidem potio bibentibus illam, sed spem salutis optimam in se habet repositam. Nihil enim ad cœlum euntibus tutiùs, quàm sequi stratam sanguine Christi tinctam, quàm vestigia clauorum impressa prospicere, & ante oculos suos Christum semper perscriptum & præscriptum inspicere. Rectissimum hoc iter ad tribunal gratiæ. Via hæc latronibus vacua, & finem suum pertendens ad illum, qui peregrinantibus est via, proficiscentibus veritas, peruenientibus vita. Duri sunt lapides ad caput Iacob in itinere quiescenti, asperi silices cacumina montium petenti, pungunt spinæ & tribuli teneros pedes, femori infiguntur sagittæ, sed nunquid non erit finis? *Finem*, inquit Apostolus,
Iacob. v. 11. *Domini vidistis, patientiam Iob audistis.* Quid igitur post finem, quid in
Psalm. cxviii 96. fine? *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* In fine siquidem apprehendemus quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas crucis Christi, & profundum. Longitudo dierum in dextera eius: latitudo, vt sit tanta cognitio de Deo quanta dilectio, tanta dilectio, quanta beatitudo, tanta beatitudo, quanta dulcedo Dei, tanta dulcedo, quantus ipse Deus. Sublimitas, in capite Nazaræi, IESVS Nazarenus rex Angelorum. Profundum, cùm omnia subiecta erunt ei, præter illum, qui sibi subiecit omnia. Hæc, carissime frater & domine, carissimus filius vester H. à nobis nolens vacuus redire sua instantia extorsit, non à nolente, sed ab obsesso multis curis & turbis. Libentissimè vidimus nouum hominem factum de veteri, reuersum

de regione dissimilitudinis ad patrem clementissimi pectoris & redundantissimæ pinguedinis. Hunc vobis affectuosiùs commendamus, tanquam mutuæ dilectionis pignus, & fratrem, quem ego aliquantisper enutriui, & valde diligo.

EPISTOLA VI.

[a] *E. Londensi Archiepiscopo.*

VAcillans fluctuatione inter spem & deliberationem, vltra se intra metas patientiæ non potuit continere verus amicitiæ affectus. Suadebat spes quotidie, diligentissimum & dilectissimum dominum & amicum statum suum renunciaturum. Vrgebat deliberatio, nil immorandum ad quærendam certitudinem de incertitudine aduersi casus, qui dicebatur oppressisse tantum dominum. In his itaque procellis vsque ad lassitudinem animo laborante, & diutius pensante quid inde potiùs esset eligendum, communicato consilio cum dilecto filio vestro Abbate sanctorum Crispini & Chrispiniani, festinaui mittere ad vos nuntium nostrum, vt sciremus quomodo tentauerit vos, & probauerit dominus, tam in mari, quàm in terra. Nam parumper laxauit fræna leonis rugientis, quæ tenet in manu sua: sed nec rupit, nec soluit. Siquidem si Deus soluisset, aut diabolus rupisset, aqua nimia vos absorbuisset. Ad torporem itaque, si quis in vobis, aut in vestris erat, excitandum iustè passus est dare fremitum: ad ostendendum erga vos filialem affectum, piè reclusit ora leonum, & maris ferocem tumultum. Non dormiuit Dei iustitia, nec se elongauit diuina clementia. Impugnari voluit diabolus, sed sola peccata purgauit Dominus: fidem puram, deuotionem sanctissimam obfuscare voluit princeps tenebrarum; sed Deus qui lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ, de camino clariorem extraxit, & aurum suum pretiosius reddidit. Si superest dilectus noster Crispinus, attentissimè illum vobis commendamus, & filium Ioannis Burgensis nostri, & omnes quos vobiscum duxistis. Dilectissimus vester Abbas sanctorum Crispini & Crispiniani salutat vos. De his quæ apud nos fiunt, suggero Domino meo, quia satis prospera sunt. *b* Senonensis Archiepiscopus factus est Remensis: *c* Magister Iohannes Saresberiensis, quondam clericus noster, factus est Episcopus Carnotensis. Conuentus noster semper orat pro vobis. Iohannes Burgensis multum salutat vos.

a E. LVNDENSI] De Eskili naufragio, quod in Danica nauigatione passus est, scribet denuo epistola XIII.

b SENONENSIS ARCHIEP. F. E. REMENSIS] Vvillelmus Theobaldi Magni filius. Vetus Chronicum anno M. C. LXXVII. *Vvillelmus Senonensis Archiepiscopus à clericis Remensibus postulatus, mortuo Henrico Ludouici regis germano, qui per annos* XIII. *Remensem Ecclesiam palatiis, turribus & aliis munitionibus insignissimè illustrauit, regendam Papa Alexandro assentiente suscepit.*

c M. IOHANNES SARESB. F. E. EPISCOP. CARNOTENSIS] Anno M. C. LXXVII. vt est in supplemento Sigeberti. Castigandus ergo Episcoporum Carnotensium catalogus, qui Vvillelmum Iohanni & Petro nostris postponit, cùm præire debeat. Nam Roberto, qui obiit anno M. C. LXIV. successit Vvillelmus. Hic quarto post anno Archie-

piſcopatum Senonenſem adeptus, Carnotenſem quoque retinuit, conſecratuſque eſt anno M. C. LXVIII. de cuius ordinatione tacito nomine Saresberienſis ſub finem epiſt. CCXXXIII. & Robertus S. Mariani monachus in Chronico. Idem denique ad Remenſem cathedram, vt paulo ante dictum eſt, tranſlatus, Carnotenſem Iohanni hoc anno reliquit. Iohannis ſucceſſor fuit Petrus noſter anno M. CXXCII. Petri Reginaldus anno M. C. XXCVII. Ad Reginaldum electum extat epiſtola Stephani Tornacenſis CXXXVI. quæ hæc omnia confirmat. *Vt ſicut prædeceſſores veſtri Carnotenſes Epiſcopi, præcipuè Dominus noſter,* id eſt Vvillelmus Reginaldi auunculus, tum Remenſis Archiepiſcopus ſuperſtes, *& poſt eum bonæ memoriæ Iohannes & Petrus Epiſcopi nobis beneuolè detulerunt, & vos æquis paſſibus, ſi non maioribus deferatis.* Item ſupplementum Sigeberti anno M. C. LXXVII.

EPISTOLA VII.

Magiſtro Presbytero cariſſimo amico ſuo Petrus Abbas ſalutem.

MEmor temporis illius, quo feruente non minus ſtudio, quàm ætate, in Cellenſi monaſterio ſimul commorati ſumus, attendo plurimum detraxiſſe curſum interlabentem à corpore valetudinis, ab animo lectionis & meditationis. Inexplebili ſiquidem deſiderio, nec oculus viſu librorum, nec auris ſatiabatur auditu lectionum. Harum extremitatum Deus erat & medius, & primus, & vltimus. Saluo namque ordine, ſalua diuinæ laudis debiti penſione, legebam leges, nec amittebam, vel omittebam conſuetas orationes. Nunc autem, amice bone, curæ & ſollicitudines, quæ me à iuuentute decerpere non deſtiterunt, quotidie accreſcunt, & vt mihi videtur, obſidionem perpetuam contra me firmauerunt. Si quid roris gratiæ, ſi quid pinguedinis miſericorſiæ raptim, & quaſi furtim, de diuinis cellariis interdum attraxit ſpiritus meus, de repente ſubitus & intempeſtiuus totum abſorbet nimius æſtus. Vnde clamo ad Deum, *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* Hoc de interiori. De exteriori verò ſtatu, gratias ago benigniſſimo Deo meo, quia in omni proſperitate & pace ſum: tamen qualem poteſt dare mundus. Libenter vos viderem, & ſenectutem meam vel ad tempus ſub alis beati Remigij fouerem. Magiſter Iohannes de Anglia, quondam clericus noſter, electus eſt Carnotenſis. Munuſculum veſtrum accepi, & gratias ago. Valete.

Pſalm. CXLII. 6

EPISTOLA VIII.

Vnico & vnicè reuerendo patri & domino Vvillelmo Dei gratia Senonenſi, immo Remenſi Archiepiſcopo, frater Petrus humilis Abbas S. Remigij ſalutem & promptum cum omni deuotione obſequium.

IN inſigni electione Carnotenſi de magiſtro Iohanne ſtellam matutinam produxit Deus de theſauris ſuis. Affuit, affuit huic prædeſtinationis Dei partui vigilantiſſima ſagacitas Domini mei, & manum obſtetricantem ſuppoſuit, ne aborſum pateretur incommutabilis Dei prælectio. Deus tibi laus, tibi gratiarum actio: Archiepiſcope tibi merces, tibi æterna remuneratio. Hoc opus de raritate admirabile, de ſingularitate incomparabile, de puritate commendabile, de bonitate ſpeciali omnibus imitabile.

Quando & vbi simile factum est in regno Franciæ, vt remotis omnibus simoniæ speciebus, nullis munerum suffragiis incumbentibus, nullis clientum vellicationibus pruritum aurium excitantibus, solus Dei honor & populi salus in Episcopali electione quæreretur? Certè hoc in rationali & superhumerali tuo, pater amantissime, stylo ferreo, vngue adamantino scribetur, quòd in vicariis Petri eligendis nulla te mouet humana gratia, nullus fauor, nullus carnalis affectus, nulla pecuniæ auaritia. *a* Trecensem Episcopum, virum qui ministerium suum honorificat, elegisti & consecrasti. Meldensi Ecclesiæ tres viros honorificentissimos, *b* domnum scilicet Cardinalem, Magistrum Petrum, & Simonem Archidiaconum vicissim assignasti: sed nunc superlatiuè hominem de alia gente, amore Dei tantummodo ductus, in Ecclesia Carnotensi substituisti. Vbicunque hoc Euangelium prædicabitur, dicetur quòd sis amicus sponsi, cùm tam verax sis & fidelis, non iam in quærenda vxore Isaac, sed inueniendo Ioseph virum Mariæ. Verè Maria veneratur in Carnotensi Ecclesia. Verè vir iste Iohannes, pretioso sanguine beati Thomæ pontificis & martyris intinctus, lege diuina ad plenum instructus, bonis moribus & piis actibus ornatus, Apostolico ad Timotheum catalogo virtutum bene depictus, ad Dei honorem, & ad vestram perpetuam laudem, columna factus est in Ecclesia Dei. Reuiruit in vobis antiquus Apostolicæ ordinationis ramusculus, cùm pro patribus filij vngebantur, immo pro panibus omni sabbato calidi cum thure substituebantur panes.

a TRECENSEM EPISC.] Matthæum, cuius extat in collectaneis Saresberiensis epistola ad Alexandrum Papam pro S. Thoma, quinto eius exilij anno scripta, initio Episcopatus, hoc est anno M. C LXIX.

b D. CARDINALEM] Petrum tit. S. Chrysogoni. Rogerus Houedenus anno M. C LOXVII. *Eodem anno Petrus Tituli S. Chrysogoni Presbyter Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, quondam Meldensis Ecclesiæ electus venit in Franciam.* In tabulis Episcoporum Meldensium, post Stephanum, cuius etiam leguntur apud Saresberiensem epistolæ aliquot pro S. Thoma, subiicitur Simon, Archidiaconus antea Senonensis, de quo nondum Episcopo Saresberiensis epistola ccxxc. At ex verbis Cellensis hoc loco liquet duos alios ante Simonem electos Episcopos fuisse.

EPISTOLA IX.

Priori Vuigornensi, Petrus sancti Remigij Abbas.

NEque subitaneus, neque repentinus soleo res magnas disponere, sed cum multa maturi consilij deliberatione, finis causarum appensione. Inde est, amice carissime, quòd non statim credo omni spiritui, propter illum qui transfigurat se in angelum lucis, & sub pallio consultationis offert sæpe venenum deceptionis. Vitium autem est, omnibus credere, & nulli. Exemplo igitur illius, qui omnia nouit antequam fiant, & tamen descendit per Angelos probare vtrum clamor Sodomorum, qui ascenderat ad cœlum, opere compleretur, an non, diu substiti acquiescere rumoribus quotidianis, de fratribus nostris de Lapelee, vel meliores fructus de ficulnea sperans, vel iudicium tanquam meridiem expectans. Quia itaque crebrescit, non rare-

ſcit fumus funeſtæ opinionis, ſecurim appono ad radicem arboris, non detruncans, ſed releuans ramos vſque ad terram inclinatos, immo incuruatos, ſi fortè ſuſpenſi ferant denuo vuas, non labruſcas. Mitto autem à latere noſtro fratres integræ hactenus apud non opinionis, quorum conuerſationem, ſi de præteritis futurorum præſagia apprehenduntur, bonam in terra veſtra credimus futuram & honeſtam. Sit cum illis manus veſtra & conſilium, quo ſiquid in eis minus eſt ſuppleatur ad bene regendam domum noſtram, & ad famam dignam reparandam.

EPISTOLA X.

[a] *Epiſcopo Ceſtrenſi, Petrus Abbas S. Remigij.*

VEſtri officij eſt, pater cariſſime, calamum quaſſatum non conterere, & religionem impulſam vero aut falſo rumore non penitus euertere, ſed ſuſtentare & releuare. Nihil namque in hominibus cuiuſcumque profeſſionis adeo ſanctum & perfectum, quamdiu in eodem ſtatu nullus reperitur, vt nulla impoſtura ſeu ſciſſura interueniat. Vt enim ait Gregorius, vera religio compaſſionem habet, non indignationem. Vnde & Ieſus inclinans ſe
Ioan. VIII. 7. ſcribebat in terra, *Si quis ſine peccato eſt veſtrûm, prior in adulteram lapidem mittat.* Tandem reatum ſoluit, & ream abſoluit; non fauendo iniquitati, ſed commiſſa delendo, & non commitenda præcipiendo. Venerande pater & domine, non excuſamus peccata noſtra, ſiue illorum, qui in opprobrium ſui ordinis faciunt ea quæ non conueniunt. Secretiùs tamen, non mitiùs arguendos decerno illos, quorum vita ſpectaculum debet eſſe mundo, & Angelis, & hominibus, ſi offenderint in lapidem offenſionis, non ſuo, ſed ſancti ordinis merito. Cùm enim cauſa diſtinguat inter perſonam & regulam, ſaluâ regulâ tangatur perſona, ne nomen Chriſti blaſphemetur inter gentes. Hactenus monachi ſolent iudicari in capitulo, non in conſilio; inter monachos, non inter Presbyteros; ab Abbate, non ab Archidiacono; corporali, non pecuniaria pœna. Scitis vt credo, quia ſi notificaſſet nobis paternitas veſtra, aut ſedulitas Archidiaconi, enormitates monachorum noſtrorum, nec oculos, nec aures clauderemus, ſed iuxta antiquorum patrum conſuetudinem regulariter malè acta corrigeremus. Amouemus igitur tam Priorem illum, quàm fratrem ſuum à Prioratu illo, & ſubrogamus bonos vt credimus fratres, quos veſtræ paternitati attentiùs commendamus, quatinus ſub alis veſtræ protectionis miluorum rapacitatem non timeant, & cum Dei adiutorio, veſtro fulti auxilio, ruinam, ſi qua eſt, in domo illa reparent.

a EPISC. CESTRENSI] Auctor eſt Malmesburienſis lib. IV. de geſtis Pontificum Anglorum, Petrum Epiſcopum Licefeldenſem, Guillelmi ſenioris temporibus, ſedem Ceſtram tranſtuliſſe, quæ olim ciuitas legionum à militari in ea colonia vocitata. In eo tractu poſitus videtur fuiſſe Prioratus Lapeleenſis, nec procul à Monaſterio Beldevvas, ad cuius Abbatem epiſtola quæ ſequitur.

EPISTOLA XI.

Abbati de Beldevvas Petrus Abbas sancti Remigii.

IN negotiis amicorum gerendis tantundem bonæ fidei exigitur, quantum & in propriis. Nec ignoro fraternam sollicitudinem vestram operam dedisse, quatinus fidei vestræ commissum negotium, bono inchoatum principio, fine meliori clauderetur. Fortuna tamen, quæ non subiacet humano arbitrio, frequenter eludit sollicitudinem nostram, & elidit intentionem. Quis enim dominatur potestati maris, immo quis imperat motibus indomiti cordis? Vix quisque potest regere familiam penetralium suorum; alienam verò, quàm adire non potest, regere quomodo potest? Idcirco indulgentia Dei nobis non negatur, si de commissorum sollicitudine nihil omittatur. In exactione itaque amicali nemo sit durior, quàm Dominum vult sentire, indebita repetendo, vel remittendo. His omnibus diligenter inspectis & appensis, ignosco vobis sterilitatem domus nostræ. De Lapelee, quàm vt credo bonis admonitionibus vestris circonfodistis, sed incrementum, quod solius Dei est, præstare non potuistis. Commendo rursum vobis nouellas istas plantationes, quæ genimine meliori, Deo cooperante, vt speramus, gustabiliorem referent fructum.

EPISTOLA XII.

Petrus Abbas sancti Remigii Richardo.

ETsi non est sermo in lingua mea de inopia scientiæ, tamen in manibus habeo signa de plenitudine amicitiæ. Fontes qui præcedentibus annis rupti sunt & aperti, vsque ad diluuium aquarum multarum, præsenti anno siccati sunt, & aruerunt vsque ad defectum herbarum & virgultorum. Hæc siccitas linguam quidem & fauces tangere potuit, sed non venam dilectionis attigit, nec oleum de capite defecit. Manabit certè cum vita, immo sine dubio, & vltra. Nam caritas nunquam excidit.

EPISTOLA XIII.

Londensi Archiepiscopo Petrus Abbas sancti Remigii.

IMago vestræ dilectionis impressa & expressa stylo ferreo in vngue adamantino cordis nostri viget, & in eo vigere non cessabit. Radicem namque misit deorsum, quam irrigare non cessat iugis, & quotidiana recordatio benignitatis vestræ ad amicum, ne dicam ad seruum vestrum. Totum enim occupat gratia, & amicitia, excluso, & expulso timore, tanquam mercenario. Inde est, pater reuerentissime, quòd in oblatione primitiarum mearum Domino viuo & vero, vestri quoque memoriam eius propitiationi pro posse quotidie represento. Rediit ad nos Magister Crispinus, marina potione non parum amaricatus, vestro tamen beneficio aliquantulum recreatus. Inter cætera retulit nobis duram historiam naufragij vestri, in qua elatione sæuissima mare aduersum vos intumuit, ventus immoderatus

nauem ferocissimè repercussit, tempestas paulominus absorbuit. Recordor, Petrum in fluctibus ambulantem, & ventum validum contra illum venientem, Paulum tertiò naufragantem, Ionam absorptum à bellua, quæ tamen illum retinere non potuit. Domine Iesu, vbi eras? manum auxilii quare tunc subtrahebas? nisi fortè vt de reliquiis calicis tui, quem cùm in passione gustasses bibere noluisti, ministri tui & sequaces de eodem mixto portionem, siue potionem, quæ sibi contingebat, ad recuperandam sanitatem, immo hereditatem. *

* *sup.* biberent.

EPISTOLA XIV.

Fratribus Molismensibus Petrus Abbas sancti Remigii.

AD monumentum ordinis nostri cum Ieremiæ lamentationibus consternatus resideo, & quadruplici alphabeto, quia iam quatriduano madet fœtore, vehementer afficior. Fuit, fuit quondam de magno genere & nobili progenie ordo iste procreatus, etiam Angelicis virtutibus morum informator prudentissimus, rerum mundanarum contemptor perfectus, & diuinæ voluntatis amator idoneus. Hic hic brachia sua extendit à mari vsque ad mare, de omni gente, quæ sub cælo est, portans in vlnis suis vsque ad thronum gratiæ, & collocans in soliis vacuatis & relictis à Lucifero, quando sicut fulgur cecidit in lacum fæcis & miseriæ. O sancti Angeli, quot palmites de hac vinea tulistis ad vos, quot ordine claustrali vobiscum consedere fecistis in cœlestibus in Christo? Heu, heu! capite vulpes quæ demoliuntur vineas: cucullatos, qui transferunt terminos patrum, & sepem regularis institutionis diripiunt. Hi sunt, qui retia Domini rumpunt, qui vestimenta Domini diuidunt, qui lanceâ linguæ suæ latus iam pendentis in cruce ordinis effodiunt: intestina religionis in auras exsufflant, & si quid vitalis spiritus remanserat, extingunt. Sic armantur filii contra patrem, sic genimina viperarum viscera materna crudeliter concutiunt, sic ab ortu suo sepulcrum patens inordinatè viuendo ordini professo aperiunt. Credo moueri vos contra tantæ sterilitatis auctores, quoties, iuxta vos aspicientes coronam sanctorum spirituum & beatarum animarum, recordamini prioris sæculi, & magnæ fertilitatis sinus vestros replentis. Si Phinees adesset, fortè pugione suo hanc iram placaret. Sed ecce quisque ponit gladium in vaginam, nec est qui accingatur ad vindicandum sanguinem patris. Inde est quòd mundus plenus est cucullatis, & pene vacuus monachis. Inde est, quòd in area Domini palea non ventilatur, sed fouetur, non exstirpantur spinæ, sed multiplicantur. Ego, ego vnus de cucullatis, video iniquitatem, & quid facio? Nequeo resuscitare ordinem mortuum, & qua patientia inter patricidas exequias funeris eius celebrabo? Non valeo refrænare præcipitem cursum ad baratrum, nunquid effici debeo socius furum? Omnes quidem currunt, non ad brauium, sed ad malum, & ego quid? Optabam cum Apostolo anathema esse à Christo pro fratribus meis. Quis mihi det, vt ego moriar pro te, ordo sanctissime? in cuius præsentia quondam principes cessabant loqui, & superponebant digitum ori suo. Iuuenes

uenes abſcondebantur cùm ſederet in porta, & aſſurgebant, nec audebant addere ad verba eius. Nunc derident illum iuniores tempore, quia ſenuit Iſaac, & clarè videre non poterat; ſenuit Dauid, & calefieri veſtibus non poterat. At Moyſes cxx. annorum cùm eſſet, nec oculorum caliginem ſenſit, neque dentes ei moti ſunt. Et ſi regulæ profeſſores, etſi ſpeciem pietatis habentes, ſicut Iſaac & Dauid, ſeneſcendo ſpiritu tepefacti ſunt, & oculi eorum caligauerunt; tamen Moyſes, id eſt beatus Benedictus claris obtutibus nunc noſtras reſpicit prauitates, & in nouiſſimo dentibus mordebit, accuſando apud Dominum, ſuorum decretorum & regularis profeſſionis contemptores. Fortè dicitis, Quid ad nos parabola iſta? Abbas Remenſis ſtylo ſuo vt quid tam mordaciter ex obliquo tangit nos? Quid de nobis ad ipſum? Reſpondeo: Chriſtianitatis ſocietate, ordinis germanitate antiqua, vicinitatis familiaritate noui vos & diligo vos. Doleo itaque, quòd nimis extenuatur bonus odor Chriſti in vobis, tam apud vicinos, quàm apud remotos. Doleo quòd regionem, immo religionem veſtram, coram vobis alieni deuorant: quod tinea vſurarum & debitorum ſubſtantiam veſtram demolitur, quòd nobilis puella hactenus duplicibus veſtita enormiter expoliatur. Religionis ſiquidem, & poſſeſſionis dotibus à fundatoribus ſuis Eccleſia veſtra ditata diu floruit: ſed nunc iam exaruit. Gallina illa Moliſmenſis plena plumis, & bene pennata quot & quales de vtero ſuo fœtus produxit, dum *a* ex ſe collegium Ciſtercienſe originario germine pullulauit? Deus meus, de illo vno ouo quàm innumerabilis arena monachorum, & conuerſorum faciem terræ operuit! quàm lucido ſplendore cutem mundi denigratam per infectam viuendi negligentiam reformauit, & illuſtrauit! Reſpice, reſpice Sion filios tuos, & pelles tuas emarcidas noli contemnere: ſed reſume ſpiritum adoleſcentiæ tuæ, ſi fortè cum Iacob, quaſi de graui ſomno euigilans, audias Ioſeph filium tuum in Ægypto regnare, & de manu eius famem tuam, immo infamiam poſſis reuelare. Fratres mei, fratres mei, recolligite plumas matris veſtræ, & replantati ſuis in membris, conuerſationem veſtram emendando, ſubſtantiam redimendo, odorem bonæ opinionis comparando, & ad antiquum ſtatum omnia reuocando. Epiſtola hæc non contriſtet vos: & ſi contriſtauerit, vtinam ad pœnitentiam! Valete.

a EX SE COLL. CISTERCIENSE] Robertus enim Abbas Moliſmenſis, vt Sigebertus narrat anno M. XCVIII. in Ciſtercienſi eremo cœnobium primus exſtruxit, in eoque cum aliquot monachis ſuis habitauit. Itaque Moliſmenſis monaſterij colonia Ciſtercienſe.

EPISTOLA XV.

Theobaldo [a] Moliſmenſi Abbati P. Abbas ſancti Remigii ſalutem.

STatum veſtrum cogitans, & recogitans pene vſque ad neſcio quid dicam rapior. Caligine ſiquidem nimia preſſus an hoc aut illud eligam, dicere confundor. Si enim dixero, ſta, caſum timeo. Si dixero, ſuſceptum reiice onus, prouidentiam Dei offendere vereor. Proinde verum eſt, quod

Sap. IX. 14. ait scriptura: *Incerta & timida sunt hominum consilia.* Quid ergo? Tacebo, & silentio abscondam carissimo amico, quid de ipso sentio? Rursus tanquam cæcus lapidem iactabo, & feriam vbi non video? Sed scio quia in ambiguis benigniùs semper interpretandum est, iuxta Apostolum qui ait, Rom. XIV. 4. *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Suo domino stat, aut cadit: stabit autem.* Consulo itaque priores & multos labores, in cella Carthusiensis ordinis pro Dei amore perpessos, semper te ante oculos habere, & tutissimo loco intimi cordis reponere, & si datum fuerit desuper, nouos quotidie aceruos aggregare. Nunquam enim bono negotiatori quæstus sufficit hesternus. Quotidie namque multa de acquisitis expendimus, & fortè vna iactura plus amittimus, quàm per annum lucrati fuerimus. Ideo Apostolus quæ retro oblitus, ad anteriora semper tendit: nisi meliora & fortiora agat, parum pensans quid egerit. Si ergo lucratiua sunt tibi quæ facis, fac quod facis. Appende lucrum animæ tuæ: appende tibi commissorum profectum: appende quid tibi accreuerit in temporalibus, quid iterum in spiritualibus. Pensandum siquidem est quietis pristinæ damnum, & si reparat illud nouum emolumentum. Tibi, non mihi, crede de bonis tuis: tu enim illa vides & sentis, ego tantum audio & credo. Tibi sunt nota, quia vicina, interiora tua. Si ventrem doles, nescio, nisi dixeris mihi, ventrem meum doleo. Sic nemo scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est. Itaque cum spiritu tuo, immo cum spiritu Dei, discerne causam tuam, & appende in statera iusta, ne sis mendax in statera dolosa, sanum te asserens, cùm infirmus sis, vel infirmum, cùm sanus sis. Sed omnis homo mendax non solùm in his, quorum non penetrat occulta, sed etiam in se, cuius priuato amore palpat molliter, quæ amputanda essent mordaciter & fortiter. Adhibendum itaque præclarissimum speculum scripturarum ad se cognoscendum & de se iudicandum. Regula veritatis apponenda, quæ nec modicum tacet fermentum, nec dissimulat minimum quoque & veniale peccatum. Si dormieris inter hos cleros, si accubueris inter hos terminos, si consulueris oraculum inter hos Cherubim productiles & aureos, rectos faciet gressus tuos, nec erit necesse consilium Achitofel, quod aliquando infatuatum est. Infra hos circulos immitte vectes tuos, & semper habens arcam Dei ante oculos non timebis Philistæos tuos, siue spiritales siue corporales. Ipsa die qua recessistis à nobis, venit frater Henricus. Persuasimus ei de reditu ad vos.

a MOLISMENSI ABBATI] Ad quem lib. VI. epist. XIII. Ex hac verò discimus, illum aliquando inter Carthusienses versatum.

EPISTOLA XVI.

a *Petro Cardinali sancti Chrysogoni Petrus Abbas sancti Remigii.*

AMplexus vestræ familiaritatis mihi gratissimos oro non senescere: sed cum ligno vitæ dies æternos tenere. Res siquidem est familiaris amicitia, quotidianis refricanda salutationibus, immo irriganda mutuis collocutionibus, & fortè renouanda munerum compensationibus. Placuit

dignationi vestræ me annumerare in amicorum vestrorum collegio sine merito quidem meo, sed non sine vestro. Meritum namque æquitatis est, si summus se inclinat ad infimum, magnus ad paruum, valens ad infirmum. Me vermem, me putredinem, me iam iam ad non esse tendentem reputo: vos cum senatoribus cæli thronum iustitiæ honorantem suspicio, & Angelos cum Apostolo iudicantem non dubito. An irrisorium est & non verum quod dico? Planè scripturæ auctoritate id assero. Nam *labia sacerdotis custodiunt scientiam, quia Angelus Domini exercituum est.* Amicabilia sunt, exhortatoria sunt, ne Dominus & amicus obliuiscatur, casum grauiorem de excelso, quàm de imo. Certè sollicitudo amicalis frequenter tangit me inquirere de omni statu vestro, tam de interiori quam de exteriori: & gratias ago Deo meo, quia non nisi bona nuntiantur, non nisi honesta, non nisi ordini & officio vestro congrua. Oro vt qui cœpit ipse perficiat. Magister Crispinus de vobis me lætificauit, referens vnde gauderem & Deo gratias agerem. Clericus & amicus noster est: æquè desiderat esse & vester. Ecce Parisius ad scholas vadit, sed & vbique nomen vestrum super se inuocari postulat. Vtile equidem est tanto homini, qui tanta omnium sollicitudine penè continuè vexatur, quòd sui corporis necessaria & salubria postponens, ad intemperiem corporalem sæpè delabitur. Rogo pro ipso, & cum ipso, quatinus gratiam non qualem qualem inueniat in oculis vestris, sed bonam, sed confertam, sed superagitatem & supereffluentem. Dico autem gratiam, non pecuniam. Hæc enim iuxta Apostolum operanti reddatur secundùm meritum. Præ cæteris hoc vnum ad præsens postulat, vt de manu vestra primitias clericatus, id est coronam accipiat. Hoc etenim signo accepto, magis se obligatum erga obsequium vestrum non immeritò deinceps arbitrabitur, & vos tanquam plantæ vestræ bonum iure prouidebitis. Credo per Dei gratiam quod alter de altero gaudebit, & Deo cooperante fructum salutis faciet. Diu siquidem laboraui, & monitis induxi, vt iugum in area Domini traheret, & glebas post ipsum confringeret. Valete, & de reditu vestro cum potueritis nos certificate.

Malac. II. 7.

a PETRO CARDINALI] Legato Sedis Apostolicæ, electo antea Meldensi, vt dictum est ad epistolam VIII. Legationem innuit epistola VIII. in qua & de Crispino eodem.

EPISTOLA XVII.

a *E. Lundensi Archiepiscopo, Petrus Abbas sancti Remigii.*

DE duobus oculis meis, alterum ad me retineo, alterum frequenter ad vos, pater & domine carissime, retorqueo. Qui meus mihi remanet, quid in me videt? Certè plura, quibus condolet, quibus illacrymatur, quibus vsque ad nimiam suffusionem turbatur. Certè reptilia, quorum non est numerus: certè gentem illam nefariam, quam Ezechiel vidit depictam in pariete domus, quam iubente domino effoderat. Ad vltimum, quædam ineffabilia non profunditate mysterij, sed enormitate corrupti animi. Sed quando ista cernit oculus? Quando incuruatur ad suas fæces reuoluendas,

quando lucernam accendit & euerrit domum quærens drachmam perditam, quando scissuras in muris Hierusalem & ruinas respicit, si forte cum Zorobabel & Esdra reparare licitum sit. Occurunt vestigia erucæ, locustæ, bruchi, rubiginis, quæ deuorauerunt vniuersa speciosa deserti, pilosi, onocentauri, vlulæ, simiæ, & omnis generis phantasmatum grandis sylua. Si quando autem idem oculus sursum palpebras erexerit, & cælum aspexerit, videt Dominum innixum scalæ, vocantem & expectantem malè soporatum,
Ephes. & dicentem *surge qui dormis, & exurge à mortuis*, & *Lazare veni foras*, & *a-*
v. 14. Ioan. *dolescens tibi, dico surge*, &. *puella surge*. Porrigit quoque manum Petro nau-
xi. 43. fraganti, occurrit in via Saulo spiranti minas & cædes in discipulos Domini:
Luc. prodigo filio reuertenti, stolam, anulum & calciamenta restituit, conuiuium
vii. 14. & vitulum immolat, & misericordiarum suarum syluam condensam fugien-
Marc. tibus & ereptis de laqueis ferreis ad sese refouendum offert. Huiusmodi
v. 41. collyrio releuatur turbatus de seipso ad seipsum oculus. Iam illum conuenio oculum, qui de vobis amicabiliter sollicitus, lustrat vias nostras & studia ab adolescentia. Dic mihi, bone ocule, de amico nostro quod occurrit, quod sentis, quod intelligis. Non sine multa fatigatione, inquit, gesta eius recolo, quia aliquando vidi illum supra nubes ambulantem, & vsque in densissimam altitudinem euolantem. Quis gloriam illam, quis potestatem, quis dominationem, quis rerum omnium opulentiam, quis erogationes & donationes tam largas, tam innumeras enarrare sufficiat? Quis enauigationes, quis marina pericula, quis insidias magnorum latronum dicat? Tandem Lucifer ille, qui mane oriebatur, qui inter astra Dei solium gloriæ & Archiepiscopatus tenuerat, non sicut fulgur de cælo cecidit, sed sicut filius hominis semetipsum exininavit, formam pauperis assumpsit, principis mundi exuuias reiecit, vt si Laban Iacob insecutus fuerit, idola sua apud illum non inueniat, & cum Domino, saltem cum beato Martino dicat, Nihil in me reperies, inimice. Ecce sic humiliatus in Claraualle spicas recolligit post terga metentium, non glorians de labore, sed se humilians de impossibilitate. Voluntate quidem currit, & caritate cum prioribus & iuuenibus, sed ætate & infirmitate sortem habet cum nouissimis, vt sit nouissimus vocatione, primus remuneratione: quia apud patremfamilias, cuius vniuersæ viæ misericordia & veritas, non est potior remuneratione qui prior tempore, sed prior denarij acceptione, qui posterior labore & tempore. An non ita est? Planè hoc probat veritas, qui priùs latronem de cruce transtulit in paradisum, quàm principem Apostolorum Petrum, cui tamen dederat claues regni cœlorum. Pietatis est, parum de meritis præsumentem suscipere: securum verò, si necesse sit differre, & citiùs trepidantem à timore excutere, quàm iam subarratum admittere. Ecce, pater amantissime, vt credo, non me fefellit oculus meus. Hæc enim eadem præter illum multi alii de te mihi dixerunt. Sit itaque pax cum spiritu tuo, sit anima tua cum Deo meo. Sit melior finis orationis, quàm principium, quia omnis laus in fine canitur. Totus sum vester.

a E. LVNDENSI ARCHIEP.] Qui tum monasticam vitam inierat in Claraualle, ab-

dicato post annos XLI. Archiepiscopatu. In Gestis Danorum: *Anno* M. C. LXXVIII. *Eskillus secundus Archiepiscopus Daciæ recessit factus monachus Claræuallis. Absalon fit Archiepiscopus. Anno* M. C XXCII. *obiit Eskillus Archiepiscopus in Claraualle.* Quadriennium ergo inibi vixit. De hoc excessu scribit etiam Saxo Grammaticus Historiæ Danicæ libro XIV.

EPISTOLA XVIII.

Petro Cardinali sancti Chrysogoni, Petrus Abbas sancti Remigii.

RArò meus sum, cuius ergo? fortè Apollo? fortè Pauli? fortè Cephæ? Vtinam! Nam bonam habent mensam, mansuetam & fructuosam disciplinam, donatiuum denique præcipuum, & perpetuum. Diuersorum autem subsellia & iniquam tyrannidem frequenter experior. Vtique Roboam, qui cædit scorpionibus: Pharaonis, qui affligit in luto & latere: Nabuchodonosor, qui potat vrinam pecudum suorum, quos sub iugo carnis, ventris, & gulæ inescauerat. Denique in captiuitate mea, & vniuersa vanitate sub sole, concaptiuam habeo puellam, nobilissimis ortam natalibus, videlicet pudicitiam. Huius me iniuriosa damnatio illorum, quorum carnes sunt vt carnes asinorum, non minus aggrauat, quàm propria miseria. Volui siquidem cum illa fœdus amicitiæ inire ab ineunte ætate, propter decorem suum, & genus illustrissimum, nec non & pacatissimum atque honestissimum contubernium. Cùm itaque chaos siue cohors spurcissimorum hominum, tanquam porci pretiosissimam margaritam de cœlo lapsam pedibus suis conculcent, quæ pax ossibus meis? quæ requies animæ meæ? Clamo, nolite, nolite: sed non est vox, neque sensus. Quinimo apponunt iniquitatem super iniquitatem, vt cum pudicitia obruant religionem. Huic nulla parcentes miseratione oculos eruunt, conuertendo ad vanitates & insanias falsas: nasum præcidunt, discretionis temperantiam euertentes: aures obstruunt, obedientiam non tenentes: labia concidunt, turpiloquio & scurritalibus adsuescentes: linguam decapulant, malum redarguentes & mendacium semper loquentes: manus ligant, eleemosynam non dantes, sanguini & auaritiæ insistentes, pedes in neruo ponentes, Christum in carcere non visitantes. Quid amplius? neruos detrahunt religioni effeminati, qui sanctorum patrum abstinentiam, viglias, psalmodiam, silentium, regularem disciplinam, claustralem remotionem à sæcularibus negotiis dissipant & vilipendunt. Fortè dicitis, quid ad me? Certè vestra interest, & certè officij vestri est, certè debito tenemini, pro posse vestro districtâ censurâ his occurrere iniuriis, his autem benignam accommodare clamoribus, has dirimere quæstiones, & amputatis Dagon brachiis & capite, arcam Dei restituere Bethsamitis. An habetis iudicare causas pecuniarias, & non diuinas? Quis vos misit? Ad quid vos destinauit Dominus Deus per vicarium suum Dominum Apostolicum? Ad quid? Vt solueretis asinam, id est religionem alligatam & pullum cum ea, id est, pudicitiam. *Dicite*, inquit, *quia Dominus his opus habet.* Sedet enim super vtrumque, Matth. XXI. 3.
qui sedet super Cherubin. Non negligatis dominicum præceptum, immo Num.
non extinguatis in vobis spiritum Moysi, de quo dictum est, *auferam de spi-* XI. 17.

ritu tuo, & dabo septuaginta senioribus, de quibus vnum vos constituit gratiâ suâ Deus. Quis autem est spiritus Moysi? Spiritus iniquitatem non sustinens, spiritus occidens iniuriam facientem, & vindicans patientem, spiritus defendens septem puellas filias Iethro sacerdotis Madiam. Spiritus principem Ægypti decem plagis feriens, & tandem in mare demergens. Diu detineo vos, quia non possum ore proprio, saltem scripto. Dulce namque mihi super mel & fauum, vos alloqui, & vobiscum fauellare. Huius tamen causa & materia est Magister Crispinus, clericus noster, immo & vester: nam populus meus, populus tuus, amice & domine carissime. Commendo itaque vobis eum, tanquam viscera mea, quia vidi honestam conuersationem eius, & procliuem ad meliora & viciniora saluti. Noui vos, quia talium familiaritatem non respuitis. Habeat itaque vos Dominum, & signo clericatus à vobis suscepto, patronum & auctorem huius ordinis habeat.

EPISTOLA XIX.

Petrus Abbas S. Remigij a Monacho de sancto Bertino.

SErmones nostros, quos tanquam plumas inutiles & superfluas quatuor venti cæli per diuersa proiecerunt, habere desideras. Si legisti, nonne exsangues sensibus sententiarum & enerues tenuitate verborum inuenisti? Si non vidisti, quis persuasit tantopere te quærere, quos inuentos statim habeas respuere? Curiositas, an studij assiduitas te vrgent, vilissimi hominis herbas & cortices insipidos mendicare, cùm sedeas ad mensas diuitis Augustini, benigni Gregorij, pecuniosi Hieronymi, gloriosi Ambrosii, Bedæ omnium monetarum nummosi, profundissimi tanquam maris magni Hilarij, suauissimi eloquij Origenis, & aliorum innumerabilium, quorum nec micas sub mensa dignus sum colligere? Si noua placent, ecce magistri Hugonis; ecce S. Bernardi, ecce *b* magistri Gilleberti, & magistri Petri scripta, in quibus nec rosæ, nec lilia desunt. Nostra vero scripta nec de profundo hauriunt, nec de alto propinant: quia verba nostra sunt arentia, fortè & sterilia. Intentione tamen hac frequenter admoui tabellis stylum, quatinus vigiliis solemnitatum saltem mediâ horâ occuparem me contemplationi sequentium gaudiorum, & subtraherem me à tumultibus me opprimentium iugiter secularium sollicitudinum. Idcirco imperfectos inuenies multos de sermonibus nostris, quia post horam aliquando negligentiâ meâ, aliquando occupatione ingrata, conceptum fœtum parturiebam infectum & imperfectum, nec saltem sicut vrsa lambendo promouebam postea ad plenum partum. Ecce hoc erit tibi signum, si quando in manus tuas venerint, qui nostri sunt, si imperfecti, si squalidi, si rusticani, si malè amicti prodierint. Tamen da veniam, quia pudibundi non se ingerunt, sed compulsi vix publicum ferunt.

a MONACHO DE S. BERTINO] Sithiuensis monasterii, quod Tarauanensis olim diœcesis, nunc S. Audomari.

b M. GILLEBERTI, ET M. PETRI] Petrum, ni fallor, Trecensem intelligit, qui

appellatus est Comestor. Gillebertum vero illum fortasse S. Stephani Autisiodorensis canonicum, qui glossas edidit in vtrumque Testamentum, & propter eximiam doctrinam vocatus est vniuersalis, Londinensisque postea creatus Episcopus.

EPISTOLA XX.

Priori Cantuariensi, & ceteris fratribus, Petrus Abbas sancti Remigij.

BEata occasio, qua vobis admoneor scribere. Miserum certè me iudico de inertia, quæ detinet senectutem meam à visitatione quondam amici, nunc Domini, patris & patroni nostri sancti Thomæ pretiosi martyris Dei. Hinc arguit me conscientia, inde excusat. Si viueret in corpore Archiepiscopus Thomas, nonne, inquit conscientia, ires & visitares illum? nonne & marina pericula postponeres, & omnem à te torporem excuteres, vt amicum visitares, & mutua conferres colloquia? E contra iterum talia refert, Sed monachus es, sed Abbas, sed senex, sed corpore inualidus. Monachi est, non egredi de castris Domini, immo de claustris monasterii: Abbatis est, procurare curæ suæ temporalem & regularem sollicitudinem: senis est, inniti baculo suo sub oliua & ficu & vite sua, & cogitare dies antiquos & annos æternos in mente habere. Inualidi est, conuerti in ærumna sua, dum confringitur spina, & dicere quotidie, *Quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum.* His cogitationibus disputatione sua sic me accusantibus & excusantibus, interponit se statera æquitatis mediam, sicque litem resoluit, vt neutra de conclusione erubescat, sed pace bona alteri cedat altera. Pium namque est ire, pium non ire. bona est peregrinatio, quam comitata fuerit sancta deuotio: religiosa nihilominus detentio, cui assiduè adest pia commemoratio, & eo intentio flagrantior, quo suo non satiatur desiderio. Vtinam sic me deferret Angelus ad sancti sepulcrum, sicut Abacuc transtulit ad lacum leonum, non vt deferrem Danieli refectionem, sed vt referrem peccatorum remissionem. Constituo autem interim absentiæ nostræ vicarium magistrum G. quem ad se vocauit D. Archiepiscopus Cantuariensis. Commendo itaque vobis commendabilem amicum & clericum nostrum eundem G. qui sentit in se viscera dilectionis, misericordiæ, & pietatis, quæ ad nos habetis, non pro merito nostro, sed pro gratuito beneplacito vestro. Certè si primam familiaritatis vestræ portam aperueritis ei gratiâ nostri, credo quòd ex prælibatione auida subsequetur fames, & continuò dicetis, Iam non propter tuam loquelam illum diligimus, ipsi enim cognoscimus, & scimus quia dignus est amicitia & contubernio bonorum. Excipite itaque illum tanquam honestum clericum & bene litteratum, vt apud vos possideam hunc ramusculum, successione illius magnæ arboris, quæ transplantata est in Ecclesia Carnotensi. Fuit enim noster alumnus magister Iohannes: & iste, vtinam similiter!

Rom. VII. 24.

EPISTOLA XXI.

[a] *R. Cantuarienſi Archiepiſcopo Petrus S. Remigii.*

MAximum argumentum eſt honeſtatis & religionis, ad ſe vocare, & iuxta ſe ſtatuere alumnos & cultores bonæ conuerſationis. Probata namque virtus conſimili gaudet reclinatorio, vires quotidianis reſumens incrementis, non ſolùm de natiuo germine, ſed & de vterina propagine. Inde eſt, pater ſanɛte, quod ad commendationem non modicam veſtri nominis Magiſtrum G. aduocatis, & mundanis deſtitutum copiis in ſpe bona ſub alis veſtris, vt audiuimus, nidificare compellitis. Nouimus eum non tranſitoria aut aduentitia familiaritate, ſed longa & diuturna vicinitate, ac beneficiorum noſtrorum communicatione. Vtinam ſuffeciſſet ei noſtra paupertas, nec amouiſſet illum à nobis tam patriæ amicitia, quàm veſtræ largitatis fiducia! Raros ei ſimiles penes nos habemus, quos ſic ornet doctrina, quàm vita. Dignus eſt latere ſacerdotali, qui ſua non inquinat veſtimenta, qui ſæcularia lenocinia poſtponit pro vera philoſophia. Cum granis ſiquidem philoſophiæ etiam quiſquilias retinet, amans ſententias, nec verba reſpuens, legens codices & corrigens mores. Excipite pauperem, & facite diuitem. Imitetur manus veſtra mundi fabricatorem; qui in creatione terram, priùs inanem & informem, fæcundauit tam multipliciter, & formauit tam mirabiliter, vt fœtus ſint innumerabiles, formæ incomparabiles. Sanctiſſimæ memoriæ prædeceſſor veſter, Archiepiſcopus Theobaldus, de gremio & ſinu noſtro Magiſtrum Iohannem Carnotenſem Epiſcopum inopem & pauperem ſuſcepit, ſed Deo iuuante vſque ad nomen magnorum qui ſunt in terra fomentis ſuis prouexit. Mortuus quidem eſt ille Archiepiſcopus corpore, ſed adhuc viuit in propagine, & durat in illo adhuc ſuauiſſimum memoriale. Sicut ſucceſſiſtis ei, & ſancto Thomæ in Epiſcopatum, ſic in iſto magiſtro G. ſuccedat ampliſſimum veſtrum beneficium. Valeant ei preces noſtræ, quia etſi ignoti ſumus vobis facie, non tamen, ſi oportunitas ſe preberet, obſequio, & interim bona voluntate.

[a] R. CANTVAR. ARCHIEPISCOPO] Richardo S. Thomæ ſucceſſori: S. Thomæ autem deceſſor Theobaldus, qui Iohannem Saresberienſem poſtea Epiſcopum, in familiam ſuam primus aſciuerat.

EPISTOLA XXII.

Iohanni Epiſcopo Carnotenſi, Petrus S. Remigii.

IN biuio dubietatis poſitus? vtrum conquerar de me ipſo ad amicum, an de amico ad amicum, vix diſcernere poſſum. Sed ſi vtrumque facio, alterum non omitto. Nam quia vtrumque culpabilem inuenio, neutrum excuſo. Me Abbatem, te Epiſcopum quis ignorat? Hactenus vnicè amicos fuiſſe quis dubitat? Huius rei teſtis eſt aceruus epiſtolarum, marina pericula non timentium, cùm familiariſſimo recurſu & brachiali complexu noſtra quondam ſe ſe reuiſitabat amicitia. Vndè autem obſtupuit, immo elanguit

elanguit communis ſtylus, non iam quatriduanus ſtertens, immo annuali elapſu deficiens? Certè ſi Epiſcopalium ſollicitudinum allegationes negligentiam iſtam excipiunt, meam æquè conſimili ratione defendunt. Eſto. Nullum fuit tempus vacuum, vel veniendi, vel ſcribendi. nunquid amandi? nunquid recordandi? Procul dubio quamlibet excuſationem poteſt habere omnis actio, nullum dilectio. Si dormis, dilectio non dormit. Vnde, *Ego dormio & cor meum vigilat.* Quibuſcunque tenearis occupationibus & neceſſitatibus, non impeditur, non compeditur vera dilectio. Vbi es vera dilectio? Certè pallio hiacynthino multi ſe operiunt, ſicut falſi prophetæ, qui in veſtimentis ouium veniunt, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, vel amici rapaces. Nolo, nolo me vel te eſſe de illis, qui magnificant fimbrias fictæ amicitiæ, profitentes & promittentes inopinabilia & incredibilia, digito autem ſuo nec quæque modica tangentes. De hoc amicorum genere vel grege nunquam te expertus ſum, nec tu me. Tardiùs enim os in promittendo moueo, quàm cor in diligendo. Vrget autem me ſuis ſtimulis hæc, de qua loquor, dilectio, redarguere non ſuperbè, neque fictè, quæ de amico audio. Siquidem propter antiquam noſtram amicitiam, qui habent aduerſus Epiſcopum Carnotenſem querelam, Abbatem S. Remigij conueniunt, & quaſi magiſtrum & iudicem proponunt. Hæc & hæc, inquiunt, facit Epiſcopus, ſic loquitur, ſic mouetur, ſic mutabilis eſt in promiſſis, ſic inſtabilis in verbis & conſiliis ſuis, ſic ingratus beneficiis, ſic ad iram facilis, ſic improuidus in diſponendis iudiciis, ſic totus pendet de voluntate & conſilio vnius hominis, minus prudentis & multùm cupidi. Ecce capitula quæ obiiciunt Epiſcopo. Quid autem, ô amice, reſpondes ad ea qua tibi obiiciuntur ab his? Si talis es, in alium virum mutatus es. Non te talem noueram, non didiceram, non prædicaueram. Archiepiſcopus noſter, vir diſcretiſſimus, & qui morum ſcrutator & cognitor eſt perſpicatiſſimus, diſcipulum S. Thomæ aliter informatum, aliter inſtitutum fide oculata ex diuturna cohabitatione acceperat. Abſit, abſit à me iſta credere, ſed rationes vellem habere, quibus vanitates iſtas & inſanias falſas poſſem refellere. Ecce per amantiſſimum noſtrum Abbatem ſanctorum Criſpini & Criſpiniani reſcribite, & remandate tam de his, quæ ex parte noſtra dicturus eſt vobis, quàm de his quæ ſcribo.

Cant. v. 2.

LIBER OCTAVVS.

EPISTOLA I.

a *Eskilo Londensi quondam Archiepiscopo, Petrus Abbas S. Remigii.*

FRequens corporis molestia hortatur cogitare de patria, vbi nulla est tristitia. Quantò enim ista infelicior quam patimur, tantò illa felicior quam speramus. Vtinam iam littus eius attingeremus! vtinam fluctus istius euaderemus! Circumferimur, periclitamur, naufragia experimur, & exire dissimulamus? Quis non optat portum, ne incurrat naufragium? Quis non præcidit hærentis in salo nauiculæ funem, ne sentiat tempestatem? Quis negligit patriam, & amat exilium? Quis fugit patrem, & sequitur hostem? Gaudeo quia iam tenetis portum, & sedetis ad portam sanctæ ciuitatis, cuius participatio in idipsum. Vacillat quidem adhuc nauicula nostra, sed spero & expecto solatium vestrum, cuius per integram amicitiam possideo totum animum. Adiuro vos, si inueneritis dilectum, immo si veneritis ad eius cubiculum, nuncietis ei quia amore langueo. Credite mihi, si venirem ad porticum Salomonis, ne dicam ad sanctuarium Saluatoris, loquerer pro amico, postularem pro domino meo, pronunciarem in auribus Domini Sabaoth, & quæ mihi, & quæ per me pauperibus fecistis. Appellarem pium, compellerem iustum dicens, *Memor esto verbi tui seruo tuo.* Est enim verbum tuum, *quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Ecce substantia domini mei Londensis quondam Archiepiscopi, nunc pauperis Clareuallensis, per manus pauperum tuorum apud te est. Repende ergo ei vicem, & da ei substantiam tuam, qui tibi dedit suam, tamen quam tu dederas, quam à te acceperat. Amantissime pater, non dormit, neque dormitat in recordatione vestra cor meum. Clamat, pulsat, statque ad fores nostras, quando inquiens videbo quem desiderat anima mea? quando veniam & videbo illum? Via longa est, pedes vix mouentur, renes congelantur, & quomodo longè positus amicus videbitur? Quærendum est ergo remedium, vbi primum deest solatium. Pergere nequeo, scribere saltem valeo. Cernere non potest oculus, alloquatur stylus. Currat in membranis littera, quia in membris suis retardatur corporalis præsentia. Referat charta quod non potest lingua. Suppleat imago mortua, quod non valet viua & vera. Syllabæ fortunam nostram nuncient, quia eloquia oris nequeunt: desidero vos videre. Pax Christi & gratia Dei vobiscum semper. Saluto Capellanos, & Priorem, domnum Gaueherium, & domnum Autisiodorensem Episcopum, & Philippum, & omnes amicos nostros. Valete.

Psal. CXVIII. 49. Matth. XXV. 40.

a ESKILO QVONDAM ARCHIEPISC.] Nunc monacho Clareuallensi lib. VII.

epist. XVII. Autisiodorensis Episcopus, quem extrema epistola salutat, est Alanus, qui relicto item, vt ante monuimus, Episcopatu ad Clareuallenses iam pridem redierat, anno vt Chronicum S. Mariani notat, M. C LXXVII. Gaucherii etiam ac Philippi monachorum Clareuallensium fit mentio in epistolis Nicolai.

EPISTOLA II.

[a] *Auinionensi Episcopo, Petrus Abbas Sancti Remigij.*

VIrtutis propago ramos gratiæ suæ semper pullulans, in Ecclesia Christi beneficio suo rigat nouellas, sicut antiquas Paradisi plantationes, quando in decessu religiosi prælati bonus nihilominus & honestus substituitur. Sic ignis in altari perpetuatur: sic in sabbato panes propositionis renouantur: sic pro patribus filii Ecclesiæ nascuntur: sic denique vectes in arca semper circunferenda infiguntur. Prædecessoris vestri gratiam, vt decet, firmiter teneamus: qui tanquam pius pastor & pater, fratres nostros, & quod in Episcopatu vestro habemus, dum vixit, seruauit, & pro posse ab infestatione defendit. Oramus vt spiritus eius duplex fiat in vobis: quatinus nec farina regiminis, nec oleum mansuetudinis in lecytho deficiat. Habetis fidelem in cælo remuneratorem beatum Remigium, cuius oues sumus, & si necesse & oportunum fuerit, tam de lacte, quàm de lanis nostris, ad vsum vestrum mutuare poteritis. Mittimus itaque iuuenem istum ætate, sed moribus, vt experti sumus, maturum ad partes vestras, cui tradidimus & committimus Prioratum nostrum cum his quæ ad nos pertinent in Prouincia. Vt ergo sub alis vestris ipsum excipiatis & foueatis, rogamus & obsecramus.

a AVENIONENSI EPISCOPO] Pontio, vt coniectura est, successori Gaufredi.

EPISTOLA III.

Petrus Abbas sancti Remigij, R. [a] *Canonico Meritonæ.*

ADipe & pinguedine spirituali refertas ex parte tua recepi litteras, quibus cibatis & potatis, saluo quadragesimali ieiunio, factum est in ore meo tanquam mel dulce, & medullæ repletæ sunt vberrima exultatione. De vase siquidem bono & optimo eructauit stylus tuus verba bona, verba consolatoria, quæ me à diluuio aquarum multarum ad arcam Noe, qui interpretatur requies, prouocant, & *b* de claustrali disciplina non solùm cogitare, sed & scribere exorant. Promptum me & facilem nosti in omni obedientia, sed vinctum & occupatum laboriosa sarcina: cui noua alluuione accreuit & accessit renum grauissima infirmitas. Non credas quòd de solito luti & lateris penso aliquid imminuerit vrgentissima principis tenebrarum harum exactio. Componit quotidie strues lignorum, in negotiis, addit paleas, & stipulam siccam in nugis & vanis discursionibus. Vexatus denique plagis variis orationum, psalmodiarum, sanctarum meditationum, eleemosynarum, magis ac magis cor eius induratur, negans licentiam in deserto abeundi & immolandi Deo sacrificium iustitiæ & in-

nocentiæ. Quomodo itaque in manicis ferreis detentus, & supra modum fame lectionis & otii exinanitus, speciosa deserti dinumerare, & claustralem disciplinam possum funiculo prophetico dimetiri? Non potuit Iosue filiis Israel terram promissionis sorte diuidere, donec terra quieuit à prœliis. Vtinam veniret sabbatum delicatum! vtinam pax requiesceret in cubili nostro! vtinam iubileus annus celebraretur! vt sic rediret cor ad possessionem suam, & seruus peccati, corpus mortale ad libertatem suam. Interim tamen claustralis disciplina non atramento, sed exercitio compingatur: quia is qui sub lege est non Moysi, sed Augustini, aut beati Benedicti, si præcepta seruauerit, præmia habebit. Compendiosè & succinctè claustralem disciplinam vno illo verbo complector, quo Pharao vsus est ad

Gen. XLI. 44 Ioseph: *Ego*, inquit, *sum Pharao, absque tuo imperio non mouebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti.* Sanctissima & æquissima disciplina in claustro, vt nihil agatur, nihil dicatur, nihil habeatur, nisi cum Abbatis licentia: vt nec oculus egrediatur constituta, nec manus moueatur ad illicita, nec pes currat ad prohibita. His neruis corpus religionis compactum immobile stat, fundamentum habemus, præter quod nulla firma est religio.

a CANONICO DE MERITONA] In Anglia. Saresberiensis epist. XXVIII. *Sanctorum fratrum qui apud Meritonam Deo famulantur, & luce bonorum operum illustrant Insulam nostram, vexationibus & iniuriis iure compatior.* Regulares erant S. Augustini, eoque nomine illos Hadriano IV. eiusdem olim ordinis Canonico commendat. Pro Meritona *Mintona* vitiosè apud eundem Saresberiensem legitur epist. CXXXIX.

b DE CLAVSTRALI DISCIPLINA] Hoc enim argumento ac titulo librum scripsit ad Henricum Comitem Trecensem, cuius etiam meminit epistola VI. Vetus Index Bibliothecæ Montis Dei. *Petri Abbatis S. Remigii De disciplina claustrali. Incipit, Domino & amico suo H. illustri Trecensium Comiti Palatino.*

EPISTOLA IV.

[a] *Carnotensi Episcopo, Petrus S. Remigij.*

SI quando in mente constantis hominis priora mutentur vota seu proposita, considerandum est, vtrum hoc fiat leuitate, aut necessitate, aut superueniente affectione. Si leuitate, inconstantia: si necessitate, fortuna: si affectione, ratio pensanda est. Si enim vitiosa est affectio, improbitas est: si iusta, virtus, & est admittenda. Causa verò, vnde oritur affectio, sorte inter bonam & malam diuidit, & nomen imponit. Bona excusat voti mutabilitatem: mala accusat inconstantiam. Non enim ab inchoatis recedendum est sine ratione, quæ inchoata sunt cum ratione. Alioquin non est in illo est, sed est & non in

Eccli. XXVII. 12. illo est: & de illo dicitur, quia *stultus vt luna mutatur.* Ne autem sim oneri occupatissimis auribus Carnotensis Episcopi, negotium breuiter & apertè exponam. Postulatio nostra apud vos pro Hugone cognato & amico nostro Remensi Canonico, ante fores vestras obseratas æstatem & hyemem fecit, & valde lassata & ieiuna ad sinum nostrum reuersa est, & ecce occurrit carissimus amicus & cognatus ampliori affectione suscipiendus in eadem postulatione G. Archidiaconus vester, qui vobis de latere & Ecclesiæ vestræ

magis paratus est seruire. Cedit itaque ille, si iste successerit: immo vt iste succedat, cedo & ego in priori petitione, si exauditus fuero in secunda, quin potiùs vt fiat, & citiùs fiat secunda: ne fortè steriles anni renuntient mihi defectum imbris matutini & serotini; & desperans de messione cessem deinceps arare, seu aliquid à vobis petere. Valete.

a CARNOTENSI EPISC.] Iohanni Saresberiensi. item & epistola v.

EPISTOLA V.

Episcopo Carnotensi, Petrus Abbas sancti Remigij.

FAcilè est amicorum erratibus ignoscere, qui contingunt casu, non deliberatione. Causales quoque excessus facilè corrigit, qui occupatione, non contemptu, delinquit. Amicum nostrum & vestrum, Abbatem sanctorum Crispini & Crispiniani, aliter quàm decuit excepistis. In hoc circumspectio vestra oberrauit. Sed hoc debitum cum satisfactione dimittetur, cùm ad nos veneritis & culpam recognoueritis. Iam quoque nubeculam istam amouit à facie nostra relatio Alexandri amici vestri, quâ de statu vestro lætificauit nos. Solet enim verum dicere. Prosperum itaque & felicem statum in his quæ erga vos fiunt asseruit, & ambages circumuolantes à corde nostro abegit. Non difficile credo quod multum desidero. Verbis igitur illius credo, & valde congaudeo. Nam à me nihil alienum æstimo, quicquid de vobis sensero. Radix enim longæua pruinâ subitâ non arescit, neque marcessit. De his hactenus.

EPISTOLA VI.

Amico suo carißimo R. Canonico, Petrus Abbas sancti Remigii.

VNum quaternum iam impleueram de disciplina claustri, & mittere per præsentium latorem plurimum festinabam. Sed dissuasum est ab amicis, ne opus imperfectum amico mitterem, propter rapaces curiosorum manus & oculos. Nam si viderent, aut abiicerent, aut retinerent. Si abiicerent, fortè conculcarent. Si conculcarent, nullum delectum habentes inter vtile & inutile peccarent. Si retinerent, aut legerent, aut scriberent, aut negligerent. Si legerent, aut scriberent, scabrosam fortè lectionem & minus compositam offendentes, imperitiæ & præsumptioni, non festinationi imputarent: quatinus mihi meritò illud prouerbium adscribatur, quo dicitur, *Onos lyras*, id est, asinus ad lyram, aut rescriberent, & nostra vitia perpetuarent. Si negligerent, quantum ad illos in vanum laborassem, & perisset opera & impensa. Quicunque igitur fidelis nuntius post paucissimos dies occurrerit, casibus fortuitis me committens, mittam quæ ad petitionem tuam de disciplina claustri scripsi. Valete.

EPISTOLA VII.

Priori & fratribus Grandimontis, Petrus humilis Abbas sancti Remigii manus orationis & pretium.

QVantò fragiliores sumus, & de nostris minus speramus viribus, tantò si sapimus ardentiùs validiora & ampliora emendicamus suffragia. Væ enim soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem se. Si autem fuerint duo, fouebuntur mutuò. Solum æstimo, qui nec cum Deo in simplicitate & puritate ambulat, nec fraternum currum inuincibili societate & inseparabili vnitate equitat, Domini & fratres carissimi, ego vir videns tam paupertatem, quàm insufficientiam meam, vbi audio cælestes pauperibus erogari dapes, curro, pulso, quæro, & de reliquiarum micis offellas quas possum expecto. Vestrum est, vestrum est, panis oleati buccellas cum Petro Apostolo, cùm conuenitis ad cœnam agni, sumere, sed & his qui non præparauerunt sibi, partes mittere. Dies enim Domini sanctus est, *a* solemnitas sancti Iohannis Baptistæ, quando ad matrem pulli gallinæ reuolant, & de singulis locis vestris riuuli ad locum de quo exierunt refluunt, vt de paterna instructione & correctione reparato meatu copiosiùs & fortiùs iterum fluant. Seruanda & tenenda est hæc probabilis & sancta consuetudo? quia non tantum ab homine & per hominem, sed etiam à lege & Deo hæc approbata est institutio. Tribus enim vicibus iubet Dominus in lege, vt Hebræus appareat ante Dominum, non tamen vacuis manibus. Nunquam autem vanum aut vacuum est, sinus paternos, tanquam suæ professionis alumnos, relambere, & nouos inde sibi sapores attrahere. Procul igitur odorans ipse ego tam iocundos & festiuos sanctitatis vestræ concursus, prompto animo & vultu submisso, Amen pauper inclamo, & de orationum suffragiis subleuamen expostulo. Hæc autem nostra postulatio non vsquequaque imbecillis, & carens sustentationis baculo, claudicans sanctum conuentum vestrum ingreditur: quia fratres vestros, qui nostris in partibus commorantur, diligimus & honoramus, & etiam cellam bonam in nostro habetis patrimonio. Hac ergo securus confidentia, vestrorum rogo societatem bonorum: & cùm anima soluto corpore vias ignotas aggressa fuerit, conductum vestrum vsque ad meum iudicem deposco. Rescribite si placet, & quam misericordiam facere disponitis remandate. Valete.

a SOLEMNITAS S. IOHANNIS B.] Quo die anniuersaria Ordinis sui comitia celebrare solebant Grandimontenses lib. IX. epist. II.

EPISTOLA VIII.

Alexandro summo Pontifici Petrus Abbas sancti Remigii.

APostolicæ sedis oraculum nec sine reuerentia penetrandum est, nec sine fiducia adeundum. Tibi itaque, Pater venerande, cui datæ sunt claues regni cœlorum, non est data potestas sine indulgentia, nec iusti-

tia absque misericordia. Interpellet igitur, & inclinet ad petitionem nostram auctoritatem tuæ potestatis sobria indulgentia, temperet æquè rigorem iustitiæ pia misericordia. Intutum proinde est, thronum magni regis, qui est in sæculum sæculi, aliquatenus concutere: nec minus periculosum, lectulum Salomonis, propter ambientes gladios versatiles, citra decubantis placitum, qui dormit vt catulus leonis, excitare. Sedentem & quiescentem Deum in sanctis quis audeat dubitare? De numero & sorte istorum, teste sancta conuersatione, confratrem nostrum dilectissimum [a] Clareuallensem Abbatem fide occulta cernimus & credimus. Fortè electus est in Episcopum Tolosanæ ciuitatis. Vt autem verè religiosus, metiens se sibi & insufficientiam suam metuens, repudiato connubio mauult discalciari, & sputa cuiuslibet improperij in faciem cum IESV excipere, quàm vitis, oliuæ, & ficus assumptæ professionis dulcedinem deserere. Nec in hoc vsus est reprehensibili leuitate, cùm hoc faciat ex legislatoris auctoritate: Moysi vtique, qui grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi. Aspiciebat enim in remunerationem. Reputat etiam, quòd in lamentationibus legitur, quia *mutatus est color optimus, postquam dispersi sunt lapides sanctuarij in capite platearum.* Timet in se fieri eclipsim solis, si de Thren. IV. I. statione Hebræorum transierit in castris eorum, [b] quorum os locutum est vanitatem, & quorum pedes currunt ad malum. Citiùs enim inficit venenum, quàm curet antidotum: & fragilis natura difficiliùs reparatur, cùm facilè frangatur. Concedat igitur Apostolica licentia hominem istum in paradiso Clareuallensi operari cibum, qui non perit, & in sudore vultus sui panem suum manducare, quia nec vult vetitum tangere, nec tunicam pelliceam assumere. Fixit namque tentorium suum de pellibus Salomonis iuxta puteum viuentis & videntis, iuxta aceruum nouarum frugum, iuxta denique propitiatorium, intra sactuarii velum, subter alas Cherubin sancti Benedicti & beati Bernardi. Supposuit quoque humerum arcæ fœderis Dei, in qua est virga crucis, quæ floruit in Apostolis, fronduit in regeneratis fidelium turbis, & nuces protulit in martyribus, confessoribus, atque virginibus? in qua duæ tabulæ testamenti, vna asperitatem legis continens, altera Euangelii mansuetudinem & gratiam conferens. Ad vltimum manna est ibi absconditum promissæ dulcedinis Dei, quam abscondit timentibus se, & dabit diligentibus se. Habitat in medio lapidum ignitorum: quorum contemplatione visus acuitur, torpor excutitur, vitalia nutriuntur, morticina reijciuntur, religio perpetuatur. O quàm dura, quàm amara separatio religiosi affectus, cui cedit carnalis necessitudo, cui supponitur delectatio, cui ambitio substernitur. Quàm infelix commutatio, vbi pro suaui odore recipitur fœtor, pro crispanti crine caluitium, pro fascia pectorali cilicium. Nequaquam est hæc commutatio dexteræ excelsi. Non igitur audiat auris Apostolica aduersus Mariam ad pedes IESV sedentem, Martham conquerentem, quæ sollicita est circa frequens ministerium, nec gustauit poculum ex vino condito sanctæ contemplationis, & in lege Dei assiduæ meditationis.

a CLAREVALLENSEM ABBATEM.] Henricum. Hic paulo antè, hoc est anno M.C.LXXVIII. cum Petro S. Chrysogoni Cardinale, & Episcopis aliquot, Tolosam legatus fuerat aduersus hæreticos Albigenses. Qua de re præclara extat Henrici ipsius epistola apud Houedenum. Nunc mortuo Gocelino Episcopo Tolosano ad eam Cathedram poscebatur.

b QVORVM OS LOCVTVM EST VAN.] Tolosatum, quos ea labes præ aliis infecerat. Henricus ipse in epistola: *Tolosam, quæ sicut erat ciuitas maxima multitudinis, ita etiam dicebatur esse mater hæresis, & caput erroris.*

EPISTOLA IX.

a *Domino Alberto Cancellario, Petrus Abbas sancti Remigij.*

PRo aliis rogare cogimur, qui pro nobis vix exorare sufficimus. Nec tamen in postulatione hæsitamus, quam commendat iustitia postulationis, conscientia postulantis, & pietas postulati. Iustitia est, suum ius vnicuique seruare: conscientia bona est, dilecto Domino pro conseruo fideli humiliter supplicare: pietas paterna est, propositum etiam inflexibile anxiato filio benignè remittere. Scimus, Domine amantissime, potestati Apostolicæ subesse quod mandare voluerit, & dicere huic, vade, & vadit, & alio veni, & venit, & seruo, fac hoc, & facit. Sed iungatur currus potestatis, & pietatis, sublimitatis & mansuetudinis vt media sternatur caritas propter filias Ierusalem. Certè, vt credo, aut nullas filias in terris habet Ecclesia, quæ est mater nostra, aut in Clareuallensi cœnobio quotidie parturit, & maternis vberibus alit matrissantes filias. Siquidem Iesu Christi de virgine nati, in mundo religiosè conuersati, in cruce sub Pontio Pilato affixi, vera vestigia vestri Clarevallenses sequutur, castè viuendo, patri spirituali in omnibus obediendo, carnem suam cum vitiis & concupiscentiis quotidie crucifigendo. Si Deus pro his, quis contra illos? Ecce pulli isti sub alis gallinæ, quæ se contra miluos spiritalis nequitiæ opponit, lambunt sanguinem Dominicæ passionis, & dormiunt sub vmbra iuniperi, labores suos consolantes dilectione protectoris sui. Quanti itaque periculi sit excitare quiescentes sub hac ficu & vinea, non carnali, sed spirituali dulcedine, discernat discretissima moderatio Apostolica, & non auferat ab eis desiderabile oculorum suorum. An non sunt alij præter istum? immo super numerum multiplicati sunt qui dicunt, *Ecce ego, mitte me*, cùm iste dicat. *A, a, Domine Deus nescio loqui, quia puer sum.* Fortè dicitis, Quid ad te de Clareuallensibus, cùm Samaritani non coutantur Iudæis, & nigra Æthiopissæ facies & vestis differat ab illa veste & facie, quæ apparuit Apostolis in transfiguratione Domini? Ad quod ego, Ex multarum facierum personis, regina quæ assistit à dextris filii, in vestitu deaurato circundata varietate, cantat in psalterio decachordo ante sedentem in throno gratiæ, vnde procedunt diuersa charismata gratiarum, cùm sit tamen vnus, atque idem spiritus, idem Dominus.

Esa. vi. 8. Hier. 1. 6.

a D ALBERTO CANCELLARIO] Cardinali, ad quem lib. vi. epistol. 1. Eidem Romanæ Ecclesiæ Cancellario & noster posthac sæpius, & Stephanus item Tornacensis, ac Petrus Blesensis epist. XXXVIII.

EPISTOLA X.

Alexandro Papæ Petrus Abbas S. Remigij.

SIcut à paternitate Domini nostri Remensis Vuillelmi in mandatis accepimus, de causa terminanda, quæ vertitur inter Episcopum Suessionensem, & a Comitem Robertum, Suessionis accessimus, & nobiscum Abbates sancti Crispini, sancti Iohannis, & vallis Serenæ. Ibi allegationibus vtriusque partis auditis, ab Episcopo productorum testium attestationes scriptas recepimus. Deinde aliam diem Remis vtrique parti statuentes, iterum conuenimus: & post multa, quia dominus rex super hoc negotio litteras suas Episcopo direxerat, ex voluntate & consensu eorum diffinire causam distulimus, donec cognosceremus, an dominus rex controuersiam illam inter eos pacificaret. Postea verò nulla interpellatione interueniente, nec diem sibi dari Episcopo à nobis postulante, interdicto excommunicationis nobis inconsultis terram præfati Comitis Episcopus subiecit. Proinde Comitissa ex parte sua & Comitis conquerens de hac iniuria, vt terram suam absolueremus à nobis exegit. Consilio itaque sapientum habito, accepta cautione à parte Comitis, quòd si nouum damnum, vel iniuriam Episcopo fecisset, plenè resarciret, terram absoluimus. Hanc igitur huius rei veritatem vobis mandamus & testamur.

a COMITEM ROBERTVM.) Comitem Suessionensem. Episcopi verò nomen Neuelo: qui Lateranensi Concilio subscripsit. De S. Crispini monasterio apud Suessiones dictum est superius. Apud eosdem est Monasterium S. Iohannis, quod de vineis vocant ordinis S. Augustini. In pago autem Suessionico Vallis serena, Præmonstraiensium cœnobium.

EPISTOLA XI.

Alexandro summo Pontifici, Petrus Abbas sancti Remigii.

TOtius Christianitatis onus humeris Apostolicicis impositum non ignorat, qui Christum Principi Apostolorum dixisse non dubitat, *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Necesse itaque est, vt Aaron, qui penetrauit cælos in sanguine suo, pontifex à Deo patre constitutus in æternum, & Vr, qui in igneis linguis super Apostolos descendit, tam manus, quàm humeros vestros auxilio suo subleuent, & ne deficiant, sustentent. Iniquitas namque, quæ sedet super talentum plumbi, geminatis quin potiùs iunctis alis, Ecclesiam Dei & vestram, Dei, desponsatione, vestram, procuratione, vsquequaque opprimit, tam in subditis, quàm in prælatis: adeo vt iam possit dici, Sicut populus, sic sacerdos, sicut oues, sicut canes. Quid dicam, & quare dicam quod patet lippis & tonsoribus? Nonne clamor tanti mali, ne dicam furor, vsque ad nubes ascendit? Et quis vos dubitat ista scire, cuius est non solùm morbos discernere, sed etiam quæque morbosa secare aut sanare? Tamen, summe pastor, duo mala facit populus tuus. Descende & inuenies vitulum conflatilem, lasciuientem in vac-

(Matt. XVI. 18.)

cis populorum, & lingentem herbam vſque ad radicem. In altero notatur luxuria, in altero auaritia. Olim hæc tenebrarum familia tenebant valles, iam iam occupant montes. Olim fædabant templum Veneris, ſed iam polluunt atria Virginis, quam pater deſpoſauit filio ſuo, & Paulus tanquam vniuiro virginem caſtam vult exhibere Chriſto. Olim denique regnabant in Babylonia, nunc in Hieroſolyma. Ieremias lamentatur auaritiam ſedere in capite omnium compitorum, vbi concurrunt in dandis honoribus Eccleſiaſticis, aut carnalis affinitas; aut pecuniaria cupiditas. Dei quidem ſolius eſt iſta amputare & tollere. Veſtrum autem ſecurim ad radicem ponere, & pro poſſe in ſententia vigilum ſtatuam iſtam confringere, & arborem ſuccidere ſollicitudine non pigra. Quomodo autem fiat iſtud, docebit vos qui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtauit Dauid puero ſuo, & omnia quæ audiuit à patre ſuo nota fecit ſuis Apoſtolis. Lator quoque præſentium fideliſſimus veſter, & totius honeſtatis & bonæ famæ vir inſinuabit. Pungenda tamen eſt gladio ancipiti luxuria, quæ non ſolùm thalamos pudicitiæ, ſed etiam terminos totius verecundiæ transgreditur: quatinus & ſi ſtimulus eius non confringitur, ſaltem retundatur, & ſi non ſepelitur, ſaltem recondatur. Auaritiæ duo cornua in Eccleſiaſticis traiectionibus prorſus anathematizentur, in ſæcularibus rapinis vngulæ ipſius aut eradicentur aut exſecentur. Spiritus Domini, quia omnia continens replet orbem terrarum, ori & cordi veſtro ſemper adſit, & præcipuè in hac ſecunda generali congregatione.

a ALEXANDRO. SVM. PONT.] Anno M. C. LXXIX. cum inſtaret Synodus Lateranenſis, quam propterea ſecundam generalem Alexandri congregationem appellat, quia priorem ante annos XVI. Turonis celebrarat: quod generale etiam Concilium dicitur Neubrigenſi lib. II. cap. 14. & aliis.

EPISTOLA XII.

Domino Papæ Petrus Abbas ſancti Remigii.

AD generale Concilium, Pater venerande, cum cæteris Catholicæ Eccleſiæ filiis citatus excuſationem præfero, non friuolam de perfunctoriis Euangelicis aliquam, quibus ad cœnam inuitati ſe excuſando accuſant: ſed manifeſtis documentis probabilem & veram. Prompta ſiquidem eſt in me ad omnem obedientiam deuotio: ſed ſuccumbit propter inualetudinem languida executio. Ineſt voluntas, ſed impedit infirmitas: ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Apud igitur paternam clementiam & æquiſſimam Apoſtolicæ diſcretionis cenſuram, ætas annoſa, longa via, breuis vita, feſſa membra, ſint noſtræ excuſationibus probabilia & neceſſaria argumenta. Mauult habere filium abſentem viuum quàm ſecum ſemimortuum, vel certè extinctum. Percuſſus ſum, vt fœnum, quod iam exaruit, quod hodie eſt, & cras non in clibanum, ſed in feretrum mittetur, & quomodo tanquam plauſtrum onuſtum fœno proſequi potero ambulantes in equis, & volantes in pennis ſanitatis & robuſtæ ætatis? Quid enim ſi præſens eſſem, nec intereſſe poſſem? Quid faceret facula fumibunda, inter aſtra

lucentia? Parcite ergo in hoc nunc, ficut femper feciftis, noftras preces benignè fufcipiendo, & efficaciter implendo.

EPISTOLA XIII.

Alberto Cancellario, Petrus Abbas fancti Remigii

ARca Dei Ifrael, arca fanctificationis, arca fœderis, quondam ex præcepto legislatoris circuntexta ex omni parte auro, antiquorum patrum fanctitate & doctrina, qnam etiam Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium defuper tegebant, nunc in præfentiarum, abufione & negligentia filiorum Heli, veftimentis gloriæ fuę fpoliata, atque infœcundis falicibus operta, & relicta, iuxta Ifaiam, ficut tugurium in cucumerario, & vmbraculum in vinea, recordatur dierum adolefcentiæ fuæ, & plorans atque in maxillis fuis lacrymas reponens dicit, Reuertar ad virum meum priorem, quia mihi melius erat tunc magis, quàm nunc. Boues calcitrantes, videlicet doctores, à femitis iuftitiæ per fua defideria aberrantes declinant eam, cùm deberent glorificare Deum, & portare in corpore fuo. Verus itaque dolor illos tangit, qui diligunt illam non fermone & lingua, fed opere & veritate. Non ignoramus vos vnum effe & fpecialem amicum fiue filium vniuerfalis fanctæ Ecclefiæ, cuius typum & figuram illa arca tenuit. Ad luctum itaque & compaffionem maternæ anguftiæ, fiue defolationis, vos aduocamus, vt quicquid affectualis deuotio exigit, maternis impendatis doloribus. Secundum enim locum poft Dominum Papam à Deo in his corrigendis tenetis: fed cauete, ne in vacuum gratiam Dei acceperitis. *a* Qui enim fpiritum veftrum & fanctam conuerfationem antè multis retro temporibus viderunt & cognouerunt, de meliorando ftatu Ecclefiæ fpem optimam conceperunt, cùm factum Cancellarium audierunt. Nifi verò vbique effent notoria & vobis notiffima, de his latiùs fcriberemus. Tamen ne claufis labiis potiùs fingultiamus quàm loquamur, declarat charta quod non filet vita. Dilatat infernus animam fuam abfque vllo termino, dum immaniter graffatur, tam in oues quàm in paftores. Qui enim præuii conftituti funt ad cælum, malo exemplo fuos fequaces trahunt in infernum. Non de omnibus dico. nouit enim Dominus qui funt eius. Quò autem mercede meliori digni funt boni, eò ampliùs increpatione & correptione indigent mali. Ifaias, Heremias, Ezechiel fuâ prophetiâ noftra deprehenderunt tempora. Contra paftores namque, & peruerfos rectores, nuda, fed & vera retorferunt iacula, auaritiam eorum, luxuriam, gulam, rapinam, & omnem iniuftitiam non in angulis, fed in plateis declamantes. Ingrediatur itaque in offibus & medullis veftris, & impleat fpiritum & os veftrum fpiritus illorum zelotypus, conterens montes & petras, & efficax vfque ad diuifionem animæ, & fpiritus. Gladius vefter deuoret carnes inebriatus in cœlo, quatinus emendatos remittatis nobis paftores noftros, & omnibus ferpentinis exuuiis fpoliatos.

a QVI E. SPIRITVM VESTRVM] Vir enim fuit Albertus Cardinalis, qui & poftea Potifex Gregorius VIII. infigni pietate ac religione, de quo in vetere Chronico hu-

iusmodi est elogium. *Albertus de Beneuento Cancellarius vir magnæ sanctitatis ac laudabilis parsimoniæ in omnibus actibus suis religiosus fuit. Eccelsiam B. Martini in qua habitum religionis sumpsit, semper cordi habuit, quæ etiam ei annuatim vestes secundùm regulam procurauit.*

EPISTOLA XIV.

Alberto R. E. Cancellario, Petrus Abbas sancti Remigii.

EN auctoritatis Apostolicæ gallina grandosa & fætosa congregat pullos suos obedientia & subiectione sub alas benignæ protectionis & discretæ consultationis, quid fotura? quid paritura? quod scribatur in generatione altera, vt populus qui creabitur laudet Dominum. Ecce Iacob senex & plenus dierum, qui diu luctatus est *a* cum Angelo schismatico, expectans salutare Dei, conuocat filios ad benedictionem: nunquid taciturus quid Ruben fecerit, quòd cubile patris ascenderit, & stratum eius maculauerit? quid Simeon & Leui, vasa iniquitatis bellantia non prædicturus, aut constituturus, quid facere habeat posteritas futura? Grandis equidem apparatus Romani Concilii, grandes portendit secuturas nuptias filij regis Iesu Christi. Ministeriales & officiales huius sancti Concilii cum cæteris, immo præ cæteris Cardinalibus, non ignoro vos à Deo prædestinatos, quorum fidem, religionem, constantiam & æquitatem in multis iam expertus est sponsus Ecclesiæ vnicus dominus noster. Adhuc habet opus, vt obsequium vestrum sit rationabile & acceptabile in hoc Concilio: vt accincti gladio vtrimque acuto super femur potentissimè putridas amputetis carnes, & insanas superstitiones, quæ fiunt quotidie in orbe Christiano. Ramosa siquidem & syluosa quotidie pullulat apud nos malitia: securis autem Euangelicæ disciplinæ, fabro dormiente & negligente, pene vbique iacet retunsa. Rarus est, qui eam, vel hebetatam apponat ad radicem arboris. Vt exprimam quod sentio, quàm irrisoria subsannatio, quàm laboriosa & lacrymosa, ne dicam tædiosa, peregrinatio, quamque damnosa expensarum iactura, & bona bonorum consumptio, si cassa & sine fructu benedictionis redierit tam solemnis magnorum virorum & religiosarum personarum congregatio? Cauete ne dicatur, Parturient montes nascetur ridiculus mus. Inueniat igitur vos IESVS amicos veritatis, vt à porta vsque ad portam transeuntes, vituli conflatilis cultoribus non parcatis. Commendo vobis præsentium latores, carissimos & amicos & filios nostros, *b* Abbates sancti Petri de Montibus, & omnium sanctorum de Insula, & sanctæ Mariæ Virtuensis, vt de gratia, quam habemus in vobis, gratiam inueniant in oculis vestris. Quàm citiùs poteritis, cum gratia Domini Papæ, & vestra nobis, eos remittite.

a CVM ANGELO SCHISMATICO] Triplici Antipapa. Nam post Octauianum & Guidonem, de quibus dictum epistola XXVI. lib. I. contra Alexandrum stetit etiam Iohannes Abbas Strumensis, qui Callisti nomen vsurpauit anno M. C. LXVIII. Addunt alii quartum Landonem, qui dictus sit Innocentius.

b ABBATES S. PETRI DE MONTIBVS) Monasteria sunt diœcesis Catalaunensis, duo quidem priora in vrbe ipsa, tertium in oppido non ignobili. Sed monasterium omnium sanctorum, cuius etiam mentio in epistola VI. Alexandri, ordinis est regularium S. Augustini, duo reliqua S. Benedicti.

EPISTOLA XV.

Alberto Cancellario, Petrus Abbas sancti Remigij.

QVotiens naufragia patimur, totiens ad portum festinamus. Portum autem tutissimi refugij in littore vestræ amicitiæ iamdudum fiximus. Molestiarum quidem ventos frequenter contrarios sentimus: sed portum vestrum vsque ad grauiorem non infestamus tempestatem. Leuiora enim discrimina aut patientia tolerat, aut virtus fortiter superat. Cùm autem nubes magna & ignis inuoluens nauiculam nostram inuadit, statim aut est periclitandum, aut citò enauigandum. Hoc anno Dominus Papa, vestro interuentu, priuilegium suum Ecclesiæ nostræ indulsit: in quo specialiter expressit [a] Canonicas, seu præbendas de Marsna, & quas in usus proprios iam à multis retro temporibus retinemus, tenendas in perpetuum confirmauit. Quæ etenim quondam fuerunt Canonicorum prębendæ, à longissimis retro temporibus, donatione Episcoporum Leodiensium, & confirmatione Papæ Innocentij, in proprietatem transierunt, & possessionem monasterij nostri. Nuper verò Dominus Papa rem, vt credimus, ignorans iam secundò scripsit Præposito nostro de Marsna, vt daret præbendam cuidam clerico Imperatoris, cùm nec præpositus dare possit, nec sit præbenda quæ dari possit. Insinuate ergo Domino nostro, ne velit panem filiorum tollere, & dare canibus, qui non cessant adversum nos latrare, & bona nostra auferre. Alias enim dicere compellimur, *Ecce in pace amaritudo nostra amarißima.* Nam per Imperatorem [b] tempore schismatis instantissimè id efficere plures conati sunt, sed minimè prævaluerunt. Esa. XXXVIII 17.

[a] CANONICAS SEV PRÆB. DE MARSNA.] Quæ monasterio S. Remigij ita fuerant tributæ, vt decedentibus Canonicis in vsus cederent Monachorum. Diploma Conradi Imp. Odoni Abbati concessum anno M. C. XLV. *D. Odo venerabilis Abbas S. Remigij confessoris & Francorum Apostoli, nostram præsentiam apud Traiectum vlterius visitauit, & possessiones Ecclesiæ suæ, quæ in regno nostro adiacent, nostro petiit priuilegio confirmari. Marsnam videlicet cum omnibus appenditiis suis, Herta, Cluma, Litta, Angledura, Becca, Præbendas quoque Marsnenses in vsus monachorum decedentibus monachis * transmutatas. Nos itaque tam religiosi viri petitionibus diligenter obtemperauimus, & tam possessiones supradictas, quàm præbendas in vsus monasticos conuersas regiæ maiestatis sigillo corroborauimus.* Diploma item Friderici Imp. quod Hugo Abbas Aquisgrani obtinuit anno M. C. LII. *Hoc etiam eidem B. Remigij Ecclesiæ regali munificentia adiicientes confirmamus, vt præbendæ Clericorum Marsnensis Ecclesiæ in vsus monachorum decedentibus clericis sine vllius contradictione de cætero cedant.* * l. Clericis.

[b] TEMPORE SCHISMATIS.] Ante annum M. C. LXXVII. quo Imperator in gratiam rediit cum Pontifice.

EPISTOLA XVI.

Alexandro Papæ Petrus Abbas sancti Remigii.

CVm vniuersitas Christianitatis, pater sanctissime, vestro regatur moderamine, & cura vestræ sollicitudinis ad plura distendatur, quàm sit stellarum numerus, vel arenæ maris, satis mirum est, si nunquam cir-

conueniatur. Plures enim venantur in curia vestra subreptione, quàm famulentur fideli deuotione. Excipio sinceritatem sanctorum Cardinalium, quorum fides satis nota est Deo & vobis. Aduenientium redarguo fallacem simulationem, præcipuè Teutonicorum, quorum insidias & nos experti sumus, & vos viuo carbone tactus non ignoratis. Hi namque toto tempore schismatis, cùm expositos nos, & quasi sine defensore calumniis & damnis pluribus afficerent, nunquam tamen in guerra obtinuerunt, quod modo in pace vestra & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nituntur ab Ecclesia nostra auferre. Dominum namque Imperatorem frequenter sollicitauerunt, vt de præbendis Marsnæ aliqua subripere possent: quas olim à multis retro temporibus, concessione Leodiensium Episcoporum, & tam priuilegio piæ memoriæ prædecessoris vestri Innocentij, quàm vestro, confirmatas habemus. Mandastis Præposito nostro de Marsna, quatinus cuidam clerico Imperatoris præbendam quæ non est daret. Petit igitur conuentus noster prostratus pedibus vestris, reuocare mandatum, & vlterius nullam recipere alicuius super hac re petitionem. Deuoti enim sunt filij vestri; & exinde deuotiores efficientur.

EPISTOLA XVII.

Abbati sancti Crispini, Petrus Abbas sancti Remigii.

MIra veri amoris natura: ignea siquidem est, & tamen contra ignis naturam acriùs feruet in amicis remotis, quàm sub oculis constitutis. Quæris quare? Quia sollicitudo ministra dilectionis quasi jacet, dum quod amat videt: currit verò cum assiduo impetu mordens animum propter absentem amicum, vbi est, inquiens, quem diligit anima mea? Viuitne? sospes ne est? est ne tristis, an lætus? est ne timens, an securus? est ne de me sollicitus, an ad se intentus? estne indigens, an copiosus? Hac fuscinula carbones suos amor mouens, & commouens, auget flammam, calorem multiplicat; medullam ossium liquefacit, & post dilectum longa reste sollicitum trahit animum. Trahit, inquam, fortiùs, dum longiùs subtrahit. Sic Tobias pater & senex, morantem filium suspirans gemit, accusans se non potiùs excepisse pecuniæ damnum, quàm pro ipsa misisse vel amisisse filium. Silenter & suauiter dormit dilectio, cùm nullis euagatur excursibus quærens de statu amici amicalis sollicitudo. Experto credendum est. Duros, immo acutos aculeos visceribus nostris infigit absentia vestri: quorum punctiones non eram expertus, dum præsentem haberem, dum viderem, dum frequenter audirem. Præ cæteris vnum habeo non vobiscum, sed aduersus vos, quòd intemperanter viuitis, non excedendo mensuram iustam viuendi supra, sed infra. Sententia enim quæ dicit, Ne quid nimis, plus & minus redarguit. Amplius edere voracitatis est, minus hypocrisis vel auaritiæ. Apostolus scit abundare & penuriam pati. In omnibus instructus est ad regulam viuere, qui neque ad ima curuatur, neque ad superiora distenditur, sed recto cursu bene tenditur.

EPISTOLA XVIII.

Priori & Conuentui sanctorum Crispini & Crispiniani, Petrus Abbas sancti Remigij.

SI quod consilium, si quod solatium, si denique consolatio vlla in me est, sine inuidia vobis communicare debeo: & tam in vobis nouellas plantationes, quàm frugiferas arbores qualicunque stillicidio nostrarum exhortationum rigare desidero. Vicarios siquidem affectus erga vos absentis dilecti & carissimi nobis Abbatis vestri viscerali sollicitudine in eius recessu me excepisse reminiscor. Visitare itaque vos affectuosa caritate in vobis habeo: sed concurrentium causarum retardat concatenatio, & ægra aëris & itineris contemplatio. Suppleat littera, quod non valet præsentia. Vniuersitatem igitur vestram, filij carissimi, alloquor, & in domino commoneo, nequis de vobis vapor sinistri rumoris erumpat, ne odor suauissimæ opinionis excidat, ne districtio ordinis aliquatenus tepore aquilonari pereffluens euanescat. Faciliùs enim potestis seruare quod tenetis, quàm recuperare quod amiseritis, vel acquirere quod nunquam possedistis. Præueniente autem & præoperante Dei gratia, & adiuuante boni patris vestri sancto exemplo atque doctrina, cooperantibusque vestris studiis, triplici, immo multiplici splendore supernus radius intrinsecùs & extrinsecùs, congregationem vestram illustrauit religione, opinione, & temporalium possessione. Hanc Isaac benedictionem dedit Iacob heredi suo. *Det*, inquit, *tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam.* De rore cæli pullulat claustralis religio, & sanctitatis fragrans optimè suauis opinio. De pinguedine terræ frumenti, vini, & olei exuberans fœcunda possessio. Hæc gratia gratos, non ingratos, Deo faciat. Humilia, non inflata pectora, certè gratia inhabitat: aut fugit inflationem. Æquat inæqualia, frangit excelsa, elata tollit, aspera emollit, fracta consolidat, ficta respuit, dispersa congregat, congregata conseruat, hominem ad Deum eleuat, Deum ad hominem inclinat. Hæc decurrit à throno gratiæ ad thronum sanctæ conscientiæ, & facit germinare fructus tricenos, sexagenos, & centenos. Hanc quamuis erogare vobis non possum, tamen rogare possum. Hæc ergo vobiscum & in vobis sit semper. Amen. Orate pro Abbate vestro, & pro nobis. Fratrem Iohannem, cui cura est de omnibus, specialiter commendo.

Gen. XXVII. 28.

EPISTOLA XIX.

[a] *Archiepiscopo Lundensi, Petrus Abbas sancti Remigii.*

SPiracula virtutum & odoramenta suauia sunt & perpetua. Nam nec longæuitate veterascunt, nec longinquitate odorem suum minuunt. Ecce vestra Dacia remota est à nostra Francia. Distant enim & moribus hominum, & consuetudinibus, siue situ terrarum. Sed virtus, siue hîc, siue illic, nec vultum mutat, nec habitum; nec fructum, nec vsum. Species illi vna & in Dacia & in Francia. Quorsum hæc? quid ad materiam præsentem atti-

net de insolubili & immobili vigore & decore virtutis scribere, cùm sufficit grates referre vobis pro beneficiis fratri & amico nostro Fulconi Episcopo collatis, & quod obsequium suum tantum Dominus tam indigno monacho litteris suis porrexit? Sed peccatum reputo falsa dicere, nihilominus & vera tacere. Sicut enim improbus incenditur, aut inflatur, si falsò laudetur: sic præditus naturali & gratuita bonitate humiliatur, & fortiùs ad meliora accenditur, cùm ad se & ante se relatione, non adulatoria, sed vera reuocatur. Timet enim, ne non sit vel minus sit, quàm dicitur. A multis retro annis, pater carissime, de vestra nobilitate & industria plura audiuimus, & quod feruentissimo zelo quæ Dei sunt in vobis, & in aliis augmentare studeatis. Tenui fama hoc didiceram, sed cumulum veritatis & certitudinis adiecit carissimus noster & vester, Fulco Episcopus. Phinees vtinam tam apud vos, quam apud nos resurgeret; & filij Mathatiæ antiqua pro lege Dei bella renouarent, & sibi vsque ad animas non parcerent. Feruentis illius spiritus stillicidium in vobis infundat Spiritus sanctus. Satis dictum sit sapienti. Pro his quæ aguntur in partibus vestris erga nepotes & amicos prædecessoris vestri, vtinam ea mihi esset apud vos gratia & amicitia, quæ apud illum est; & sicut illi honore, sic dilectione succedatis. Valete.

a ARCHIEP. LVNDENSI.] Absaloni, ad quem & proxima, & Stephani Tornacensis multæ. Is Episcopus antea Roskildensis in Dania, Eskilo Archiepiscopo abdicanti successerat, vt adnotatum est ad epist. XVII. libri VII. Inde maximus Danorum pontifex dicitur Saxoni Grammatico qui se Absalonis huius hortatu Danicam historiam aggressum testatur in prooemio. Daciam vero pro Dania scribit, recepta plerisque etiam illius æui scriptoribus consuetudine.

EPISTOLA XX.

Archiepiscopo Londensi, Petrus Abbas sancti Remigii.

GRatias diuinæ agimus gratiæ de bono odore gratissimæ famæ vestræ; cuius tam copiosa redundat affluentia, vt cælos ascendat, & terras etiam finitimas suauiter respergat. Larga Dei manus de oleo cælestis promptuarij mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dedit in sinum, immo in caput vestrum. De hoc itaque oleo & lampas propriæ conscientiæ decenter ornatur, & lucernæ totius prouinciæ vestræ sufficienter suffunduntur. Scio & pro certo habeo, quòd nisi fundamentum subesset bonæ conscientiæ, non sic dilataretur, & continuaretur vapor tam lucidæ & præclaræ famæ. Germen antiquum prædecessoris vestri non sub vna nocte aruit, sicut cucurbita Ionæ, requieuit spiritus Heliæ super Eliseum, vtique Esquilij super Absalonem. Rigauit quod ipse plantauit: nec sufficit rigare, nisi adieceritis & noua plantare. Deus itaque incrementum dabit, nec erit vtriusque vestrum labor inanis, vbi superaddit gratiam manus superni remuneratoris. Nunquam enim Deus fraudat operarium suum digna mercede. Vtique & piè iuuat laborantem, & iustè remunerat operatorem. Vnde & suum est opus nihilominus & suum munus. Nequaquam igitur mentitur opus oliuæ, vbi cooperatur donum gratiæ. Non cesset itaque operatio,

vbi reſtat certiſſima remuneratio. Denique, pater amantiſſime, carbones viuos & conſolatorios inſtantiſſimè animo veſtro ſuggerat, non ſolùm ſpes futurorum, ſed etiam ipſa prælibatio, quâ iam nunc memoria veſtri traditur & commendatur orationibus fidelium & ſanctorum virorum. Interim ne miramini, quòd ego ignotus & terra remotus iam ſecundò ſcribo vobis. Habetis amicos iuxta vos & notos. Fulconem quondam monachum noſtrum, nunc Epiſcopum, qui multis perſuaſionibus pulſat me, & compellit vobis ſcribere. Præſentium quoque lator, qui vos vſque ad Angelos Dei extollit.

EPISTOLA XXI.

[a] *Prænestino Episcopo, Petrus Abbas sancti Remigii.*

PLus moleſta, quàm grata & iucunda occurrit materia, quotiens ad ſcribendum vnico & quondam collaterali amico Abbati ſumitur charta. Renouatur namque dolor meus repentina, ſed & vrgenti, & vrenti corroſione animi, dum tranſmontana remotio intercurrit & amicos diuidit aſpectus, non tamen affectus. Accedit huic ſeueriſſima deſperatio corporalis incorporationis, cùm fortè inſtet citiſſima alterutrius ſolutio animæ & corporis. Bone nunc Domine, olim amice dulciſſime, quem conſtitues vicarium, qui vices tuas ſuppleat in noſtris exequiis, in oculis claudendis, extrema ſalutatione, & æterna concluſione? De cuius manibus ſaluator ſuſcipiet ſpiritum meum, cùm tuas mundas manus ad hoc delegiſſem dudum officioſum obſequium? Alius vt video amicus officij in his eſt ſubſtituendus. Sed quare conqueror? quare gemo? quare vultum obnubilo? Dei enim ordinationi quis reſiſtit? An fortè tulit Deus Heliam, vt Heliſeus duplicem eius reciperet ſpiritum? Nonne Ioſeph aſportatio in Ægypto fratrum eius & totius ſucceſſionis fuit ſaluatio? Nonne Ieſus ante Apoſtolos cælum aſcendit, vt ſpiritum mitteret, & manſiones præpararet? Ecce iuxta latus Apoſtolorum locus à Deo tibi datus eſt. Quid ergo? Pulſa, excita: inſta opportunè importunè, donec & ros & ſtillicidia gratiæ de ſanctis oſſibus, immo interpellationibus eorum, aridam noſtram infundat, qui gratiam Apoſtolatus & benedictionem ſingularem ad noſtram eis ſalutem induſſit. Hoc munus ſi per te collatum fuerit, amiſſis præponderat, & vna clauſula innumera beneficia coagulat. Domino Papæ de ſua gratia ad vos gratias agite. [b] Cancellarium, Tuſculanenſem, Albanenſem, dominum Hyacinthum & Oſtienſem ſanctum virum, & ſi quos habemus alios amicos in curia, ſalutate.

a PRÆNESTINO EPISCOPO] Berneredo, qui ex Abbate SS. Criſpini & Criſpiniani Cardinalis Romæ ab Alexandro creatus eſt lib. IX. epiſt. I.

b CANCELLARIVM TVSCVL.] Romanæ curiæ Cardinales quinque. Ex his Albertus Cancellarius iam notus eſt. Petro Tuſculano ſcribit lib. IX. epiſt. VI. & Stephanus epiſtola L. & XXCIX. Albanenſis eſt Henricus, Abbas antea Claræuallis, huius libri epiſt. VIII. quem in Synodo Lateranenſi Cardinalem nuper crearat Alexander. Hyacinthus poſtea Pontifex, Cæleſtinus III. appellatus eſt. Oſtienſis item Epiſcopus Hubaldus, qui mortuo Alexandro ſuccedens Lucij III. nomen tulit.

EPISTOLA XXII.

Dominis & amicis suis de Grandimonte, Petrus Abbas S. Remigii salutem.

Religioso fraternitatis vestræ conuentui & sanctissimis orationibus saltem anniuersaria reuolutione nos commendamus. Videtur siquidem mihi meatus suos fluuius paradisi quasi ad sinum originalem revocare, cùm de singulis partibus orbis ad diem beati Ioannis Baptistæ solemnem contingit Priores vestros in vnum conuenire. Refluxus iste pretiosarum gemmarum arena ad vtilitatem negotiatorum spiritualium redundat, & si quis pretiosas quærens margaritas ad littus hoc applicuerit studium sanctæ negotiationis, nequaquam vacuus & inanis exibit. Ego itaque vir videns paupertatem meam, sed non negligens, bono & pauco pretio suffragium orationum vestrarum tento emere. Est autem pretium nostrum, rogare, postulare, scribere, & tenuissimas orationes rependere. Si pensatis vsum æstimationis, parum est quod datur: si votum, immo animum deuotum, multum. Æstimabile procul dubio est, quòd manus legitur: impretiabile, quòd animus. Vt enim ait Gregorius, non quantum, sed ex quanto offeratur considerat Deus, id est, non quantum pecuniæ, sed ex quanta deuotione. Suggerimus fraternitati vestræ supplicatione humili, quatinus benefactoribus Ecclesiæ nostræ beneficium sanctæ societatis vestræ indulgeatis: & præcipuè illis, qui eleemosynas suas faciunt *a* nouo operi, quod ad honorem & decorem domus Dei & beati Remigij inchoauimus. Nam caput monasterij nostri renouare volentes, cum Dei adiutorio manum ad fortia mittimus. Rescriptum itaque sigillo vestro roboratum mittite, ad excitandos fidelium animos, vestra sancta exhortatione, & orationum concessione. Valeat sancta congregatio vestra.

a NOVO OPERI.] Ecclesiæ S. Remigij, quam fabricandam susceperat, libro IX. epistola IV. & V. sub finem.

EPISTOLA XXIII.

Cluniacensibus, Petrus Abbas sancti Remigij salutem.

IN tanta sanctorum congregatione, & persona nostra, si adesset, vilis & abiecta appareret, & vox exigua, timeo ne & littera rusticana. Loquar tamen in medio vestrum, vt seruus Abraham, vt puer Daniel, vt senex Iacob, non vt Heliu, cuius venter est vt mustum absque spiraculo. Lego in scripturis Hieremiam lamentantem, Paulum optantem anathema à Christo pro fratribus suis. Stillicidiis tantæ caritatis inebriatus, nonne dolere debeo vsque ad medullarum compagum discretionem, super ruinam matris filiarum Sion, vtique cœnobij Cluniacensis? Nonne hæc est vrbs fortitudinis nostræ, de qua egrediebantur quondam mille per episcopatus, per abbatias, per regum & principum curias, & nunc paucissimi sunt incolæ eius? Nonne luminare hoc magnum tenebras obscuratæ religionis per diuersas regiones illuminauit, ordinem reformando, honestatem docendo, caritatem

infundendo, & cætera pietatis officia renouando? a Vſque ad ſedem Apoſtolicam nonne gradibus humilitatis aſcendit? O domini! ô fratres! ô filij Cluniacenſes! ego ipſe apud ſanctum Martinum de campis adoleſcentulus veriſſimis experimentis quod dico guſtaui, & vidi vbi erat auro locus, in quo conflabatur. Proh dolor! Intepuit & conſenuit tantus feruor. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt, quod abſit à vobis, & ab hæreditate Iacob. Melius eſt certè mori vos in bello vitiorum & vitioſorum, qui more vulpium demoliuntur vineam domini Sabaoth, quàm videre vltima funera matris veſtræ & noſtræ. Repurgate igitur puteos Abrahæ, Iſaac, & Iacob, & zizania ſuperſeminata nocte ab inimico eradicate: præcipuè illud originarium malum, de quo peſſima ſeges ad ſuffocationem monaſticæ religionis ſuboritur. Eſt autem conſuetudo comeſſationum & epotationum, quæ fiunt poſt completorium. Succidite oro hanc arborem malam in ſententia vigilum. Adſit vobis gratia ſpiritus ſancti, qua cooperante conſtituatis quod Deo ſit acceptabile, Eccleſiæ Cluniacenſi vtile, præſentibus ſalubre, poſteris remediabile.

a VSQVE AD SEDEM APOSTOL.] Ad quam euectus Vrbanus II. qui ante Pontificatum Prior fuerat Monaſterij Cluniacenſis.

LIBER NONVS.

EPISTOLA I.

a *Prænestino Episcopo, Petrus Abbas sancti Remigii.*

EX multa & pene inconſolabili cordis anguſtia, ex multorum relatione, perpendo vos vſque in conqueſtionem tædij vitæ veſtræ prorumpere. Hoc ſine dubio ſciatis viri minus conſtantis & prudentis eſſe. Apoſtolus certè magiſter non gentium tantùm, ſed omnium Chriſtianorum, ſcit abundare, & penuriam pati, & in omnibus ſufficiens eſſe. Ad hanc formam vtinam componeremus titubantem vitam noſtram. Cauſas tamen puſillanimitatis, immo aſſiduæ conqueſtionis, audire deſidero, & tunc vel improbare vel approbare dolorem potero. Triplex ſiquidem occurrit mihi conquerendi ratio, ſiue occaſio. Aut enim propria temeritas impellit ad aliquid faciendum, quod non ſit faciendum; aut aliena calliditas; aut, vt vulgo loquar, perplexa diuinæ prędeſtinationis neceſſitas. Sed propria temeritas ſemper culpanda; aliena calliditas cauenda: à Deo veniens iuſta ſententia timenda: fræno indiget propria temeritas, vt inconſulta: conſilio aliena calliditas, vt ſuſpecta: ſuperna ſententia timore, vt fortiſſima. Non mihi ignoſco in propria temeritate, accuſo me in alienæ calliditatis circunuentione, gemo ſub manus Dei percuſſione. Ne iterum præcipitet propria temeritas, rationem conſulo: ne ſuffocet laqueus alienæ calliditatis, ſapientem conſulo:

ne mucro supernæ seueritatis vsque ad internecionem desæuiat, humiliter imploro. In propria temeritate fragilitatem meam cognosco: in aliena seductione spiritum discretionis aduoco: in flagellis diuinis Deo me totum committo. Quæro igitur, quam istarum magis suspectam habeas, vtrum vnam, vel duas, vel simul tres. Si vnam & tuam, propitius tibi esto. Si alienam & meam, indulge mihi: potiùs enim simplicitate quàm calliditate vsus sum, quando vt tuo Episcopo acquiescerem, ire cum eo ad Concilium persuasi. Si te cælestis dispensatio illaqueauit, quid tibi irasceris? quid mihi? Quis enim tu? quis ego? qui prohibere possem ne suo cursu curreret, quem nulla creatura declinare aut impedire potest? Quid enim Deus cogitet de nobis intra velum secreti consilij sui, eo vsque nos latet, donec ad publicum nostrum ipso actu prodeat. Tandiu est nostrum nescire, quandiu suum durauerit celare. Longanimiter quoque expectandum est, quod cùm venerit, patienter est sustinendum. Non est properandum si differat; non est murmurandum si proferat. Iesus Christus heri & hodie. heri, antequam aperiat sacramentum voluntatis suæ, hodie, cùm manifestauerit secretum præscientiæ suæ. Idcirco sic exclusa sopiatur omnis vestra conquestio, vbi nec temeritas apparet reprehensibilis, nec calliditas apprehenditur damnabilis, nec Dei sententia intolerabilis. Etsi enim priuauit solo paterno, honorauit vos sublimi solio. Miscet namque sapientia in cratere vinum suum, ne nimis sit potanti calidum, ne rursus insipidum. Infert exilium præsumptori, confert solatium exulanti. Pluris est consolatio, quàm desolatio vestra. Gregem pusillum dimisistis, egregios Cardinales amicos & socios recepistis. Claustralem angulum reliquistis: vrbem dominam mundi acquisistis. Abbatis gradum inferiorem Episcopali quis nesciat? Si corpora martyrum Crispini & Crispiniani Suessioni sepulta sunt; Petri principis Apostolorum, & Pauli doctoris gentium sacratiores reliquias in Romana vrbe haberi quis ignorat? Si paria in vestra commutatione quærantur, tam in relictis quàm in adeptis longè imparia omnia inuenientur, præter affectum qui inde torquetur, vnde alius extolletur. Omnia secundùm se affectus moderatur. Nihil apud ipsum magnum, nisi in se de se faciat magnum. Si ergo affectus mitigabitur, pacata erunt omnia. Naturæ quidem mirabilis est animus, ex quo gignitur affectus. sed tamen quocunque suus pulsus illum tulerit, omnia ad se trahit, & suo nihilominus siue sapore, siue colore intingit. Cui turbato nihil quiescit, cui amaro nihil dulcescit, cui auaro nihil sufficit, cui vago nihil consistit. E contra, fixo nulla mobilia flectuntur, pacato tranquilla sunt etiam procellosa, benigno mansuescunt etiam ferocia. Sic Deus adduxit ad Adam cuncta animantia terræ, & volatilia cæli, vt videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit Adam, ipsum est nomen eius. Procul dubio animi est omnes motus cordis & corporis iudicare, & nomina imponere. Vnde auctoritas dicit, Affectus tuus operi tuo nomen imponit. Præest enim volatilibus cæli cogitando de supernis: præest bestiis terræ, reprimendo motus carnis: præest etiam piscibus maris, moderando volubiles cogitationes mentis. Omni igitur studio est exco-

lendus, sine quo nullus motus bonus. Laborandum ne sit malus, quia si malus est, non est in ciuitate malum, quod ipse non fecerit. Enitendum quoque vt sit bonus, quatinus gratia cooperante creet bona, faciat pacem, & formet lucem. Diu detinuit epistola amicum occupatum in suis & domni Apostolici negotiis. Proinde veniam peto. Remotissimum namque alloquor, quem solebam non chartis ad horam detinere, sed horis familiarissimo hinc inde colloquio, diebus plurimis quandoque adiunctis & noctibus, occupare. Valete.

a PRAENESTINO EPISC.) Bernerēdo Cardinali. Iam monuimus ad epist. XXI. libri superioris, quod hoc loco fusiùs narrat. Abbatem S. Crispini, cùm Romam ad Concilium profectus esset cum Episcopo Suessionensi, Cardinalatus insignibus ornatum fuisse, donatumque Episcopatu Prænestino. Sed hunc Bernardum appellat Panuinius: nos Bernerēdum apud Cellensem, in cuius codice prima tantum littera notabatur, edidimus, Alexandri III diploma pro monasterio nouo apud Pictauos secuti, cuius antigraphum quod vidimus Bernerēdum inter Cardinales qui subscribunt exhibet Episcopum Prænestinum. Cæterum Bernaredus & Bernardus, idem nomen est, vt Medaredus & Medardus, Gildaredus & Gildardus. Felicem porro huius obitum miraculis illustrem describit epistola VI. ad Cardinalem Tusculanum.

EPISTOLA II.

Prænestino Episcopo, Petrus Abbas sancti Remigii.

VIx occurro suscipere turbam cogitationum siue materiarum, quæ se ingerunt, insistentes oportunè importunè venire ad vos, dicendo, Ecce ego, mitte me: ecce ego, mitte me. Inter cæteras verò adolescentulas medullatarum meditationum, famosissima illa & notissima atque nobilissima matrona, quæ ab humero & sursum omnes virtutes antecedit & præcellit, fraterna caritas, de qua ait Apostolus: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, iure sedem regiam occupat, & suo splendore omnes obumbrat, immo illustrat, & suum tenere ordinem post se imperat. Huic obediunt omnia, non solùm terrestria, sed & ipsa cælestia: nam de eius plenitudine omnes accipiunt nomen, & virtutem, gloriam & honorem. Hanc ego licet statura pusillus non attingam, tamen ad vnam & minimam vestistimenti eius fimbriam totum me superextendo, & de salute nullatenus despero. Hanc cum amicis & inter amicos teneo & cognosco: & priùs volo putrefieri cum vermibus in puluere terræ, quàm fidem semel datam & amicitiam promissam negligentia aut subreptione interrumpere. Matrona hæc duas habet claues, vnam qua cor claudit & aperit, alteram qua atrij exterioris corbonam, id est arcam, in necessitatibus familiæ suæ similiter claudit & aperit. Cor est arca fœderis, vbi tabulæ testamenti, virga Aaron, & manna reponuntur. Tabulæ testamenti, ne ignores aut præuarices legem Dei. Virga Aaron, quæ fronduit & floruit, vt timeas offensam, quia virga; serues gratiam, quia frondosa & florida. Manna, vt per spiritum adoptionis degustes & prælibes gloriam absconsæ dulcedinis Deum timentibus: cuius stillicidium, ad quod lætatur germinans, sufficit in præsenti vita, & abundantia seruatur in alia. Exclusa itaque omni malitia & iniquitate à corde, sola

[Margin: 1. Cor. XII. 31.]

deambulet in suo pomerio caritas, sola ibi pascat, & cubet in meridie. Non videat illam ingredientem & deambulantem oculus nequam, qui fascinauerat Corinthios, & iniquos presbyteros. Cùm tamen placuerit, aduocet puellas suas de terra Israel, vt afferant ei smigmata suauissimi odoris, & oleum lætitiæ, de quibus aspergat cubile suum ad aduentum sponsi, qui de sua propagine non nisi cælestes & mansuros fructus generat. Deinde egreditur ad hortum nucum, ad hortum pomorum suorum, vt videat poma conuallium, & inspiciat si floruerint vineæ, & germinauerint mala punica, ad hortum vtique nucum, eremitarum & reclusorum, hortum pomorum, in sæculari habitu religiosè viuentium: poma conuallium, qui elegerunt abiecti esse in domo Dei: vineas, feruentes spiritu: mala punica, qui crucifigunt carnem suam cum vitiis & concupiscentiis. Ponit namque signa sua, pietatis opera, caritas in exitu actionum super summum, id est palam. Ponit namque & proponit, quatinus per signa extrinsecus apparentia deprehendatur intus latens veritas. Vnde, *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Caritas enim aquas suas in plateis diuidit, vt bibant homines & iumenta, quia sapientibus & insipientibus, debitrix est. A corde tamen regreditur, & ad cor regreditur: quia cornua altaris ex ipso sunt procedentia, & nullum bonum opus remunerabile, quod non surgit de bonæ voluntatis radice. Ponit igitur caritas affectum cordis & obsequium operis. Affectus latet, opus patet. Sic habet caritas & secretum suum, & publicum. In secreto quiescit, in publico operatur. Imitatur operantem sex diebus, & sabbato quiescentem. Duplex verò est officij ratio. Alia enim consideratur inter amicos, alia inter extraneos. Aliud est munus amicale, aliud generale. Amicale de corde exigitur, & in corde seruatur. Generale de arca extrahitur, nec ibi retinetur. Riuus amoris non siccatur largiendo quod habet: sed arca extenuatur, dum euacuatur. Carius itaque est munus, quod nec arescit profusione, nec deficit largitione. Appetibilius tamen sæpe requiritur, quod in manu, vel sinu refunditur, quàm illud quod in medullis amicalibus per fidem reconditur. Exteriora siquidem & visibilia, quia vsibus humanis necessaria sunt, ab his ampliùs diliguntur, quorum appetitus tenaciùs in temporalibus quam in spiritualibus irretitur. Qui verò calcatis grossioribus carnis fæculentiis cubilia spiritus ingressi, subtiliari in spiritualibus consueuerunt, in amicis quærunt gratiam, non pecuniam, fidem, non extrinsecam possessionem veritatem inuiolabilem, non vtilitatem temporalem. Qui enim cor hominis habet, quid est hominis, aut in homine, quod non possidet? Hinc est quòd in Christo, quem pater de corde suo eructauit, quando vel æternaliter æqualem sibi genuit, vel temporaliter de virgine incarnari constituit, omnia nostra sunt: iuxta Apostolum qui ait, *siue Cephas, siue Apollo, siue mors, siue vita, omnia vestra, vos autem Christi, Christus autem Dei.* Forte dicitis. Vt quid, & ad quid hæc? Quia legi in litteris vestris, vos amisisse veteres amicos, nec comparasse nouos. Concedo amisisse, si opinione aut veritate constat inueteratos esse. Vera certè amicitia puritate virginea, & caloris perpetuitate, neque adulteratur, neque refrigeratur: sed quotidiana renouatione cum sole semper oritur, nec

Matth. VII. 16.

I. Cor. III. 22.

moritur. Si vnquam ergo habuiſtis amicos, adhuc habetis non inueteratos, quod eſſet vitium, ſed remotos, quod eſt opus diuinum. Sic enim Deus homines tanquam grana ſpargit & ſeminat. Nonne Apoſtolos ſeminans ait, *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ.* Marc. XVI. 15.
Veniendo Euangelica prædicatione ſparſit, ſpargendo in vniuerſum mundum vnitate fidei vniuit. Sic noſtræ amicitiæ vinculum neque ruptum, neque laxatum erga vos, ſed protractum vſque ad ſedem veſtram Epiſcopalem incorruptum & ſemper nouum exiſtit. Neſcio ſi fortiùs, ſcio tamen quia teneriùs abſentia me vobis, immo vos mihi inuiſcerat, quàm fecerit præſentia. Hoc probabile & neceſſarium argumentum eſt perfectæ dilectionis, quando eò ampliùs incendit affectus, quò remotiùs ſeparat locus. Præſentia ſiquidem ſuo viſu ſolatiatur, & ſatiatur vſu: famelica verò abſentia, præ inopia etiam amaris iuniperi corticibus ſuſtentatur, & ad ſolitam viſionis dulcedinem viuaciùs inflammatur, & nutritur tenaciùs. Duris agitatur ſtimulis deſiderium, quod ſemper quærit & nunquam inuenit. Vnde Pſalmiſta, *Quærite Dominum, quærite faciem eius ſemper.* Et in Canticis, anima liquefacta ſurgit, & quærit per plateas & vicos ciuitatis quem diligit. Neque igitur ſtylo inueterato, neque animo ſcribo vobis. De his hactenus. Pſal. CIV. 4.
De ſtatu autem noſtro ſignifico vobis, quòd guttæ noſtræ quoſdam recenter ſentio guttas. Cætera noſtra, Deo cooperante, in omni proſperitate ſunt. *a* Theobaldum concorditer in Abbatem vobis ſubſtituimus, & fratrem Iohannem in omnibus ipſi obedientem effecimus: ſi tamen cum gratia veſtra remanere poterit, quod omnino conſulimus. Quid enim valeat, vbi eſt nobiſcum, certi ſumus. Quid verò apud vos facturus ſit, neſcimus. Certa verò pro incertis ſunt relinquenda. Miſſale noſtrum mitto vobis, & breuiarium fratris Lucæ miſimus. Quòd vos ſupra modum in cibo & potu affligitis, non approbamus. Si nobiſcum viuere & mori deſideratis, non feſtinetis ad mortem: quia neſcitis quid paritura ſit craſtina dies. Omnia poſſibilia ſunt apud Deum, qui deſiderium pauperum frequenter exaudit.

a THEOBALDVM VOB. SVBSTITVIMVS] Abbatem ſcilicet Monaſterij SS. Criſpini & Criſpiniani, cui ante præfuerat.

EPISTOLA III.

a Theobaldo electo Cluniacenſi, Petrus Abbas ſancti Remigii.

GEemebundas, & quaſi inteſtinorum ſuorum tumultuoſa colliſione ſeu conqueſtione, & velut à fulgure & tempeſtate percuſſas à vobis recepi litteras. Hominem ſiquidem redolebant ſatis conturbatum & exterritum, ac velut repentino ſuperueniente tonitruo pene iacentem exanimatum. Nec mirum. Res namque noua, tam ſua nouitate, quàm magnitudine, hominem audaciſſimum & fortiſſimum potuit concutere. Qui ad crucem ducitur, gemens & lugens meritò conqueritur. Si crux à cruciatu dicitur, nonne in cruce cruciatur, cuius humeri importabili oneri ſupponuntur? Profectò amodo tot molas ſupportabitis, quot monachorum curam recipietis. Quid ergo? Nonne cum Apoſtolo dicetis, *Quis infirmatur, & ego* 2. Cor. XI. 29.

non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vior? Eccce timor, ecce anxietas, ecce cruciatus. Sed quid? Vbi consolatio? vbi releuatio? vbi tanti doloris remedium, sine dubio in Christo. Nam ipse primus ascensor, mitigator & sanctificator crucis; qui suo cruciatu nostros absoluit cruciatus in cruce, & de cruce dixit, *Mulier ecce filius tuus*, & discipulo, *Ecce mater tua.*

Ioan. xix. 26. 27. Sed quid hoc ad rem? quid ad præsentem quæstionem? Multum per omnem modum. Nam mulier est Cluniacensis Ecclesia, quæ est mater omnium nostrum: quæ de fructu ventris sui plures manipulos sanctarum animarum ab Oriente & Occidente in sinu Abrahæ, Isaac, & Iacob, iam collocauit, & sponso suo poma noua nouitiorum, & vetera antiquorum & senum, in cœlesti mensa frequenter obtulit. Quis vero discipulus sit, de quo dicitur, mulier ecce filius tuus, iam credo animaduertitis. Tangit enim vos hæc sententia: quia æterna prædestinatione, & moderna vocatione, sollicitudinem huius matris vestræ decreto inuiolabili gratia Dei iniungit. Temerarium autem est, & inhumanum, tam diuinam ordinationem respuere, quàm matri fidele obsequium denegare. Igitur tanquam Isachar asinus fortis, ceruicem & humeros huic electioni supponite, & de Dei auxilio fideliter præsumite, quia spiritus adiuuat infirmitatem vestram. Mihi autem amico & fideli vestro gaudium est & exultatio, quòd tantum amicum in tam excellenti loco merui videre sublimatum. Nam & ipse seruus & filius sum Cluniacensis Ecclesiæ. Valete, & per nos, oro, transitum facite.

a THEOBALDO ELECTO CLVNIAC.] Anno M C. XXC. Anno vnico fuit Abbas Cluniacensium. Postea Cardinalis Ostiensis à Lucio III. Pontifice creatus est. Itaque in Vrbani III. & Clementis III priuilegiis ad Hugonem Abbatem Cluniacensem, Theobaldi huius successorem, subscribit ipse Theobaldus Episcopus Ostiensis & Veliternensis.

EPISTOLA IV.

Petrus Abbas sancti Remigij, R. Canonico de Meritonia.

SImul mouentur & manus ad tibi scribendum, & nuntius ad iter arripiendum. Non sum immemor antiquæ nostræ consuetudinis, quia inuicem solebamus quamlibet informes conceptus nostrarum meditationum communicare. Ego vt senex sensu exinanitus, ætate fessus, occupatione irretitus, iam parere fœtus idoneos ad legendum deficio. Consulens autem naturali erubescentiæ meæ, potiùs abortiuos meos infra latebras suas sepelio, quàm extrà cum pudore profero. Quis enim ramus fronde & fructu formosus de veternoso & emortuo trunco pullulabit? fons aridus & cisterna dissipata quas irrigabit areolas, cùm nec gutta suspersit ad proprias consolandas venas? Vetus itaque homo qui corrumpitur, nouitate spiritus renouandus esset: nisi & ipse spiritus sua negligentia inueteratus iuxta Apostolum prope interitum esset. Altera istorum vetustas apparet, altera latet. Periculosior autem est latens, quàm apparens. Nullum enim periculum est, cubile vitiorum, corpus animale, hospitium de impossibilitate peccatis non exhibere. Optimum equidē est non peccare: immo & nolle: sed & bonum & non posse. Fomes siquidē peccati vtitur ætate iuuenili, velut fornace, in qua tres pueri à rege

à rege Babylonio mittuntur, & membra puerilia, tanquam ligna flammis apta, obstinatissimè succenduntur. Cùm verò senectus euisceraueerit medullas corporis, & omnino debilitauerit legem membrorum, quæ repugnat legi mentis, conquiescunt strepitus vitiorum, & quia non habent vbi caput reclinent, exeunt, & deserta circumeunt. Potiùs ergo lætandum quàm dolendum de ista oppressione, quæ magis operatur vitam quàm mortem, remedium quàm excidium. Hæc est apparens & parum nocens vetustas. Latens verò, quia nescitur, minimè aut tardè curatur. Vnde Isaias, *Vulnus & liuor & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo.* Quis enim medicinam morbo porrigeret, quem nec oculus, nec manus attingeret? Solus itaque Dei spiritus, qui omnia scrutatur, spiritum nostrum curat, viuificat, & renouat. In medio istarum vetustatum positus, spiritualem timeo, corporalem iam sperno. In fundo vitæ meæ, vbi sera parsimonia est, de reliquiis primæ præuaricationis iam iam fæces limosas exhaurio, & lutum vespere indurandum & arescendum præsentio. Iesum tamen, non minus sapientissimum quàm benignissimum figulum, expecto: qui de vase fictili, vsque ad minutissimum puluerem effracto, potest aliud in resurrectione vas facere in honorem: ut sit clementior, ne dicam cautior, aut potentior in reficiendo, quàm in faciendo: vt sit major gloria secundæ domus, quàm primæ, & Adam, qui primus factus est in animam viuentem, denuo fiat in spiritum viuificantem. Hæc spes in sinu meo reposita, excitat vota mea mortem non timere, sed amare, non fugere, sed patienter expectare. Interim neque dormitare neque dormire volo, sed iuxta Sapientis consilium quæcunque possum instanter operari. Hinc est quòd nobilem Ecclesiam nostram tam in fronte quàm in ventre, cui caput secundum se deerat, fabricandam suscepimus, & vt speramus, cum Dei adiutorio perficiemus.

Esa. 1. 6.

EPISTOLA V.

[a] *Petrus humilis Abbas sancti Remigi Ing. Priori de Lapelee.*

POstulas in litteris tuis nostrum stylum recipere, non alienum. Sed hebetatus, sed retunsus, sed denique plenus squalore & rubigine, qua facie transire poterit mare, cùm potiùs sua rusticitate cachinnos moueat, quàm suos lætificet hospites? Calamus quoque noster annositate & desuetudine quassatus, necnon & terrenorum sollicitudine assidua obstructus & obstrictus, raucè sonat, nec iam auditores suos demulcet, sed malè commouet. Ne tamen filij & amici carissimi petitiunculam excludam, vel eludam, emendicatis repressis coloribus rhetoricis, & leporem sermonis postponens, dies Dominicæ passionis præ oculis habens, moneo cum Iesu partiri suas contumelias, suas passiones, sua flagella, sua sputa, & totum cursum patientissimæ dispensationis, qua pro nobis vsque ad inferna descendit. Reduc Iesum à

planta pedis vſque ad verticem vulneratum ante oculos tuos, aut animum deduc ad locum & focum vbi Petrus negauit, & quæ cordis medulla non liquefacta totum altare tam æneum quàm aureum ſua
Pſal. LXV. 14. aſperſione implebit? *Holocauſta*, ait Pſalmiſta, *medullata offeram tibi.*
Medulla animæ non eſt niſi de infuſione gratiæ. Si anima, licet macra, tamen eſuriens & ſitiens, magno appetitu ſtillicidia elambuerit gratiæ, veſpere, & manè, & meridie: veſpere, complantata ſimilitudini mortis Ieſu; mane, renovata cum reſurgente Ieſu; meridie, tranſlata ad dexteram patris cum Ieſu: certè inebriabitur ab vbertate domus Dei,
Pſal. LXII. 6. dicens, *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Quare non saginaretur de vitulo ſaginato? Quare non inebriaretur de flumine quod lætificat ciuitatem Dei? Habes vinum de vite vera expreſſum in torculari crucis, & attractum aperto oſtio lateris. Sicut enim tonellus foratur, vt vinum habeatur, ſic latus Chriſti lanceâ militis apertum eſt, vt exiret aqua baptiſmatis, & ſanguis noſtræ redemptionis. Hunc quotidie ſumimus in altari ſub ſpecie vini. Altare ſiquidem eſt locus paſ-
Pſal. XXII. 1. cuæ, de quo dicitur, *In loco paſcua, tibi me Dominus collocauit.* Et in
Cant. 1. 7. Canticis, *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Quid eſt in meridie? In luce, in puritate, in veritate, in caritate. Qui latet vt anguis in herba, abſcondens peccata ſua, non èſt in meridie: qui impudicè viuit, & templum Dei violat immunditiâ aliquâ, non eſt in meridie, qui doloſus & fraudulentus eſt, ſpeciem pietatis habens & virtutem abnegans, non eſt in meridie, qui tepet odio fraterno, non eſt in meridie. Non ergo ipſum, vel cum ipſo paſcit
Pſal. C. 7. Chriſtus qui dicit, *Superbo & inſatiabili corde cum hoc non edebam.* Non cubat etiam niſi vbi paſcit. Sed de his hactenus pro tempore. De me verò ſi vis ſcire, onere tam annorum quam peccatorum quotidie more meo ſolito premor. Tamen benignitate & clementia Dei adhuc excedere valeo, & injuncta officij negotia vtcumque procurare. Pacem etiam bonam cum fratribus noſtris, & cum Archiepiſcopo, & cum omnibus hominibus habeo. Caput Monaſterij noſtri renouare aggredior, & cum Dei auxilio iam opus inchoatum ridet, & ſequentis operis auſpicia nobilia ſpondet. Non excidit à memoria, quod aliquando mihi quaſi reprehenſoriè dixeris, ſtudere alia opera facere, & non curare de Monaſterio. Hoc verbum etſi perfunctoriè fuit dictum, non tranſitoriè fuit auditum. Mille enim libras, adhuc ſimul quingentas poſtea pro opere Monaſterij expendi. Saluto fratrem Dudonem. De bono odore veſtræ conuerſationis gaudeo.

a ING. PRIORI DE LAPEL.) Ingelberto fortaſſe, aut Ingelranno, quem Lapelecnſi S. Remigij in Anglia Prioratui præfecerat.

EPISTOLA VI.

a *Tusculano Episcopo, Petrus Abbas sancti Remigij.*

IGnis diuinus non minùs est perpetuus, quàm in hostiis Deo dicatis sanctificandis sanctus. Hinc est quòd in altari, vbi tam holocausta, quàm sacrificia, quotidie ad expiationem peccatorum Deo immolantur, iugis & perpetuus ardet. Quid autem hoc est, nisi quod Apostolus ait, *Caritas nunquam excidit*? Nam pura à simulatione, munda à sæculari ambitione corda, Christi acceptabilia sunt altaria, siue templa. Forcipe igitur litterarum vestrarum suscepi in aureo thuribulo bonorum verborum sacras euaporationes iamdudum succensæ fornacis ex mutua inter nos visione & allocutione. Deo gratias, quia non inueni aquam crassam imminutæ dilectionis, sed ipsum ignem, non fumantem, sed flammantem in penetralibus tanti domini & amici. Putabam illum suffocatum cineribus tantarum sollicitudinum, & varietate succedentium occupationum. Præterea causam & quæstionem grauissimam aduersum vos habebam, si iustum habuissem iudicem. A quo enim primordia cognitionis & dilectionis cum Abbate sanctorum Crispini & Crispiniani piæ memoriæ habuistis, nisi à nobis? Quare ergo de nostro bono opere nos lapidastis? An non lapidastis, quem tot amaritudinibus & afflictionibus de eius absentia concussistis? An non Iacob furtum Laban de filiabus suis fecistis? Fortè furtum non negatis, sed pium appellatis. Sed si furtum, quomodo pium? si pium, quomodo furtum? Probo autem furtum. Nam furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino. Romam certè ad Concilium non iuisset, nisi illum misissem. Præter spem, & præter voluntatem meam illum retinuistis, & fratrem & parem vobis fecistis. Hoc tamen nec illi, nec nobis placuit. Mallet cellam Montis Dei incolere, vt frequenter mihi scripsit, quàm Episcopalem cathedram tenere. Quid igitur? Deus qui omnia conclusit, & meas querimonias præuenit, faciendo quod facere piè & misericorditer consueuit. Præuenit illum benedictionibus suis, & quem olim amicum & fratrem in terris habebamus, nunc dominum & sanctum in cælis veneramur. Miracula enim, quæ facit Deus, testimonia credibilia sunt sanctæ conuersationis eius. Itaque digitum superpono ori meo.

1. Cor. XIII. 8.

a TVSCVLANO EPISCOPO.) Petro, vt dictum lib. VIII. epist. XXI. Petrum de Pauia, hoc est Ticinensem, vocat Rogerus Houedenus, de absolutione agens Vuillelmi regis Scotiæ per Lucium III. anno M. C. XXCII.

EPISTOLA VII.

a *Abbati sancti Ægidij Petrus Abbas sancti Remigii.*

VAgabundas frequenter literas ad diuersos huc illucque absque emolumento aliquo deuoluimus. Vna verò res seria plura redimit otiosa. Columna quoque firmiter locata sustinet in se residentia etiam titu-

bantia. Vno lucro plures iacturas compensat sedulus negotiator. Vt ad nostra veniamus, delictum Iudæorum divitiæ sunt mundi, & diminutio eorum diuitiæ gentium. Hæc idcirco prælibauerim, ut non sine fructu scribam vobis. Fructum dico, non qui perit, sed qui permanet. Permanet autem quicquid Deo placet. Placet verò Deo vera dilectio, pura oratio, sancta compunctio, mandatorum Dei obseruatio. Suum possessorem nec auarum nec prodigum faciunt. Auarum redderent, si dilectionem & orationem amicis non erogaret. Prodigum, nisi compunctionem & mandatorum Dei obseruationem propriè retineret. Sic monet Sapientia, *Diriuentur*, inquiens, *fontes tui in plateis*,
Prou. v. 16. quod ad alios. *Sit tibi fons proprius & non communicet ex eo alienus*, quod ad seipsum. Bene offert, qui sic diuidit. Progrediatur epistola, & demissa facie quæ sequuntur eloquatur. Nobilitas vestra & litteratura, sicut de carne & sanguine sunt, sic carnem & sanguinem, nisi condimentum religionis interponatur, sapiunt. Regularia tamen irregularibus ab oppositis sese obiiciunt. Claustralis disciplina in habitu & forma regularium deputantur. Carnalia & sæcularia regulam aut exuunt, aut interrumpunt. Operiat vtique velamen religionis turpitudinem lubricæ carnalitatis: & in Abbate monacho lateat ventosæ nobilitatis, & superfulgeat vexillum humilitatis. Dicat igitur conscientia
Psal. LXX. 17. in vestimentis ouium sepulta, *Quoniam non cognoui litteraturam, introibo in potentias Domini*. Item, *absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini mei*
Gal. VI. 14. *Iesu Christi*. Vera nobilitas nunquam superbit: literatura sæcularis inflat, si illam caritas non reprimat. Ecce super candelabrum præclarum lucerna vestra superposita in abbatia sancti Ægidii, si clarè ardet, plurimas aduentantium regiones illuminat: si declinat in obscurum seu vaporem fumi, offendit videntes. Sic itaque luceat lux vestra, vt videntes glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est,

a ABBATI S. AEGIDII) Viro nobili & litterato. Monasterium est in Septimania, haud procul à Rhodani confluentibus, quod oppido etiam nomen fecit, sui primùm iuris, in Cluniacensium postea disciplinam potestatemque translatum.

EPISTOLA VIII.

[a] *Petrus Carnotensis electus Capitulo Cisterciensi.*

SAncta sanctorum studia impedire non minoris æstimo culpæ, quàm Angelica & diuina negotia interrumpere. Tanti vero reatus pœnam timeo incurrere, si vos ad diuina & in diuinis occupatos, vanis & superfluis tentauero verbis retinere. Excusat tamen quandoque vrgens necessitas ingerentem se importunitatem: quando & si reprimit ad modicum festinationem, non perimit aut deprimit penitus necessariam operationem. *Vtinam*, inquit Apostolus, *sustineretis modicum quid insipientiæ meæ*! Non arguitur insipientiæ formica, quæ sibi præparat escam in æstate. Non arguitur insipientiæ villicus iniquitatis, qui fodere non valens & mendicare erubescens, fecit sibi amicos, qui reciperent il-

ſum in æterna tabernacula. Non ad inſipientiam eſt mihi, ſi non de mammona iniquitatis, ſed de ſupplicatione humilitatis, & debito fraternæ caritatis interpello dominos meos & fratres cariſſimos, quatinus me commemorent inter ſui gaudij ſocios, & futuræ expectationis amicos. Recolat igitur ſanctiſſimum veſtrum Collegium, vnum me eſſe de alumnis beatiſſimi Bernardi, cuius merito Ciſtercienſem ordinem Deus vſque ad mare & vltra dilatauit, & vſque ad nubes, vt iſtæ quæ adhuc ſuperſunt reliquiæ teſtantur, magnificàuit. Inter cætera ſua beneficia contulit mihi ſuperna gratia, eo viuente, adfuiſſe in his caſtrorum Dei conuenientibus & commendatum, atque receptum tam beneficiis quàm orationibus. Tranſlato etiam ipſo ad cæleſtem curiam, ſemel adiui dominos meos & fratres cariſſimos, replicans & inculcans ſocietatem & caritatem antiquitus indultam. Proſtratus itaque licet abſens, pedibus totius ſanctæ huius congregationis, ſemper expectatum & expetitum, nec non etiam expetendum imploro ſuffragium. Veſter fui, veſter ſum, veſter ſemper ero. Alienos ad ſinum ſuum colligit veſtra caritas, & me leonibus, lupis, vrſis, & malis beſtiis indefenſum exponitis? Cellenſem enutriſtis, Remenſem amaſtis, Carnotenſem proiicietis? Vbi maior neceſſitas, ibi expriuabit caritas? vbi ſummum periculum, ibi nullum ſubſidium? vbi deſcendens ab Hieruſalem in Iericho ſemiuiuus relinquitur, poſt ſacerdotis & leuitæ negligentiam, Samaritani pectus indurabitur, ne oleum & vinum vulneribus ſauciati infundantur? Abſit vt fons olei areſcat, vt lecythus olei in ſancto ordine veſtro deficiat. Certè ſi in vobis defecerit ſanctus, mundus remanebit immundus. Non eſſet dolor Angelis Dei, ſicut dolor iſte. Pax itaque æterna & gratia ſit vobiſcum. Amen.

a PETRVS CARNOTENSIS ELECTVS.] Poſt Ioannem Sareſberienſem, vt dictum eſt lib. VII. epiſtola VI. Supplementum Sigeberti anno M. C. XXCII. *Obiit Ioannes Carnotenſis Epiſcopus, & ſucceſſit ei Petrus, qui fuerat Abbas S. Remigij Remenſis.* Ante hæc autem Abbas fuerat Cellenſis, ſuperſtite adhuc S. Be.nardo.

EPISTOLA IX.

a *Nicolaus monachus ſancti Albani, Petro Abbati ſancti Remigii.*

INuectionis palliatæ ſaturatus opprobrio, & ironico crapulatus à vino, verè putabam me miſſionem accepiſſe, & fædus iam cum ſilentio pepigiſſe. Quid ſenſerim ſanè de priuilegio ſingularis integritatis in virginum Virgine ſcripſeram, & metam ibi fixeram: & ecce meus Petrus de noua materia nouum ſuſcitat ex inſperato bellum, & omnes Virginis domeſticos prouocat ad indignationem, & doctos in lege domini ad præſumptionis minus Catholicæ contradictionem. Quandiu tractabatur de articulis, qui ſic vel aliter poterant intelligi, ſana vtrimque fide, diſſimulabam, & animus noſter ſi concepit non peperit dolorem. Nunc autem cùm tuba canitur, quòd Virgo peccatum ſenſerit, & ſentiendo debellauerit, non diſſimulo, non patienter ago, vix manus teneo, quin

in publicum hostem irruo. Sed priusquam pro communi omnium Virginis domesticorum indignatione respondeam, lapidem offensionis & scandali petram contueor, quæ in nostra epistola inuenit, qui nodum in scirpo sæpius quærit; & praua priuatæ læsionis in directa, & aspera redigam in vias planas. Lapis itaque lapidem offendit in eo quod dixi,
„ Virginis ipsius animam pertransiuit gladius, non solùm olim in filij pas-
„ sione, sed etiam nuper in conceptionis suæ condemnatione, & ironico typo subsannans hîc bonum dormitasse Homerum Aristotelico more sic
„ logicat. Esto, nostra placent ei obsequia, nunquid passibilis est adhuc
„ eius anima? Fides supplet irrefragabilem conclusionem, vt vera impas-
„ sibilitas & immortalitas nullas admittat molestias. Miror, & indignor virum Ecclesiasticum, in diuinæ scripturæ figuris exercitatum, has loquendi figuras ignorare, vel earum scientiam dissimulare. Nonne legitur Deus zelans, irascens, pœnitens, dolore cordis intrinsecus tactus, antequam fuerit humanatus? Nunquid ideo eius diuinitas sensit passionum molestias, quia nostro more de ipsa loquitur scripturæ auctoritas? Nunquid Angelos sollicitudo inquietat, quia leguntur securi de sua, solliciti de nostra gloria? Tanta est huius tropi copia in diuina pagina, quòd ipsa abundantia generat inopiam. Pauca igitur de multis sapienti sufficere debent in tam plano articulo. Ad petram vero scandali de corde vestro tollendam plusculum est immorandum, quia res exigit vt palam faciam quod celare proposueram. Sanctus ille Bernardus, quem dicis me debita exuere veneratione, & post eum verborum iacula emittere, quondam Sanctorum catalogo adscriptus, [b] nuper est in Ecclesia canonizatus, & ab humano iudicio exemptus. Exemptus inquam est, ne de gloria eius dubitemus: sed non vt minus de eius dictis disputemus. De gloria beati martyris Cypriani beatus Augustinus non dubitat, tamen in Spiritus sancti datione eum errasse verissimè comprobat. Errorem martyrio deletum scribit, & sic docuit Ecclesiam venerari martyris gloriam, vt tamen non imitaretur errorem. Ego autem, & si dissimili scientia, simili tamen conscientia, sic veneror beatum confessorem Bernardum, vt laudem & amem eius sanctitatem, qui nec amem, nec laudem eius præsumptionem in matris Domini conceptionem. Et ne putes me magis pertinaci quàm bona conscientia dicere quæ dico; audi quid ab ipsis Cisterciensibus vera religione præditis, & Virginem in veritate diligentibus, acceperim de sancto Bernardo, quorum nomina abscondo sub modio, ne odiosos faciam fratrum suorum collegio. In Clarevallensi collegio quidam conuersus bene religiosus in visu noctis vidit Abbatem Bernardum niueis indutum vestibus, quasi ad mamillam pectoris furuam habere maculam. Quem ex admiratione tristior alloquens, Quid est, inquit, pater, quòd nigram in te maculam video? & ille, Quia de Dominæ nostræ conceptione scripsi non scribenda, signum purgationis meæ maculam in pectore porto. Frater visa conuentui innotuit, & aliquis fratrum in scriptum redegit. Relatum est in generali Cisterciensi capitulo, & de communi consilio scriptum periit incendio.

maluitque Abbatum vniuersitas virginis periclitari gloriam, quàm sancti Bernardi opinionem. Non sic Paulus, non sic: qui se blasphemum & iniuriosum inclamitat, vt redemptoris gloriam ampliùs extollat. Et certè vt credo ea ratione sanctus in propria persona viro simplici & de talibus nil scienti apparuit, & culpam suam innotuit, vt totius Cistercienſis Capituli discretio deprehenderet eum velle suum errorem damnari, & virgineæ conceptionis gloriam prædicari. Igitur si ego publico, quod ipse vt credo publicari voluit, hoc non est eius famam extenuare, vel gloriam euacuare, sed eius voluntatem super delicti sui pœnitentia exprimere. Porro facto leui per purgatorium transitu, intrauit in gaudium Domini sui, qui in diebus suis sanctitate venerabilis, opinione singularis, eloquentia suauis, & signorum innouatione, immutationeque mirabilium extitit mirabilis. Hæc ego de beatissimo Abbate Bernardo. Nunc de statera mea, quæ in hoc, vt scribitis, videtur mentiri quod dixi, Virgo singularis vicit omne peccatum, non omne debellando, sed nullum prorsus sentiendo. Quod non omne debellauerit, testimonium perhibent, homicidium, adulterium, furtum, & horum similia multa peccata, quæ eius affectum nunquam momorderunt, eius memoriam nunquam contaminarunt, eius denique opinionem nunquam læserunt. Testimonium etiam perhibet conscientia petrina: quæ etsi cotibus sit durior, hanc tamen abhorret duritiam, quam totus mundus abhorret. Os enim aliter sentiens non solùm est obstruendum fimo, sed lapide conterendum durissimo. Quòd nullum prorsus senserit peccatum Virgo peccati destructrix, hoc videtur sentire beatus Augustinus, vbi inhibet Virginis mentionem in peccati mentione. Hoc videtur sensisse & prophetico spiritu prædixisse Dauid, vbi Verbum incarnari desiderans, dicit: *Surge in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tua.* Surgere enim Verbi, fuit ab occulto suo prodire in nostrum publicum, inuisibilem fieri visibilem habitu carnis indutum. Incarnatum itaque desiderat surgere in requiem, quam signanter dicit suam: vt à communi hominum requie distinguat, quam idem Dauid designat alibi, *Conuertere*, inquiens, *anima mea in requiem tuam.* Requies animæ humanæ in hac vita est, vel deuicta, vel sopita carnis contradictione, sensualitatem rationis imperio de facili obedire. Verbi verò incarnati requies est, in carne nullam carnis contradictionem, nullam membrorum legem menti repugnantem sentire. In hanc igitur requiem suam surrexit Verbum incarnatum, & non solùm Verbum, sed & arca sanctificationis suæ, videlicet mater sua, de qua, & in qua est Verbum incarnatum. Sicut enim in cœlo, qualis pater, talis filius; sic & in terra, qualis filius, talis mater, non dico de spiritu concepta, vt filius, sed de spiritu repleta & sanctificata ex vtero matris, vt filius. Quod quidem sensit & scripsit, quem laudas auctorem in præsenti, Abbas Bernardus. Inde quippe dies Natiuitatis non Conceptionis virgineæ diem haberi solemnem: quia quæ in peccatis concepta est, vt vniuersum genus hominum, sine peccato nata est, vt pauci hominum.

Psal. CXXXI. 8.

Psal. CXIV. 7.

Si igitur ſine peccato nata eſt, conſequenter ſine peccato conuerſata eſt. Si ſine peccato conuerſata eſt, conſequenter ſine ſenſu peccati ex hoc mundo ad patrem aſſumpta eſt. Sed dicis, eam ſine peccato ſenſiſſe peccatum. Fateor me neſcire quid velis dicere. Nam exempla ſentiendi, quæ proponis, nullius ſunt auctoritatis, & ideo nullius ponderis. De cetero omnia exempla quæ ponis, ſolis ſenſibus corporeis comprehenduntur. Poſſunt enim videri, audiri & tangi, & fortè olfactu & guſtu percipi. Et licet quinque ſint corporei ſenſus, tamen non dicimus, ſentio ignem quia video, nec ſentio aërem quia audio, nec ſentio lapidem guſtu: fortè picem ſentio olfactu, ſed de ſenſu olfaciendi nihil ad ſenſum peccati. Proinde omnia quæ poſuiſti ſentire te dicis, quia tangis. Si igitur Virgo ſenſit peccatum, cùm peccatum tripliciter accipiatur in ſacro eloquio, videlicet pœna peccati, culpa peccati, hoſtia pro peccato: vtrum hæc omnia, an duo, an unum tantùm ſenſerit, vellem tuo edoceri magiſterio. Si enim ſic intelligis; ſenſit peccatum, id eſt pœnam peccati; ſic & ego intelligo. More quippe noſtro eſuriuit, ſitiuit, friguit, & multis tribulationibus decocta, noſtris calamitatibus ſubiacuit, & ex talium in Chriſto patientia, multimoda meritorum prærogatiua effloruit, abſque his quibus intrinſecus quotidie proficiebat: noua videlicet virginitatis dilectione, ſingulari Dei contemplatione, incompatibili proximi caritate, tota virtutum omnium pulchritudine, nulla maculæ vel leuiſſimæ turpitudine. Nam cùm meritorum noſtrorum ſumma conſiſtat in patiendo pro Chriſto, & in diligendo Chriſtum; Deum videlicet, & proximum noſtrum: in his duobus excitata eſt ad plenum agoniſta noſtra ante aduentum Verbi in vterum eius; vt nec ei deeſſet vel cum carne, vel cum hoſte certatio, nec pacatiſſimi animi contemplatio. Proinde diſpendium merendi non ſuſtinuit, quæ tot tentationibus expoſita, gratia, qua ante obumbrationem plena, & Dominus cum ea fuit, omnes debellauit, & omnes ſuperauit. Diſpendium, inquam, merendi non ſuſtinuit, quæ in dies operatione proficiens pariter & amore, optimam Mariæ partem adimpleuit, & Marthæ ſollicitudinem per ætatis teneritudinem non excluſit. Quod ſi intelligis, ſenſit peccatum, id eſt, ſenſit culpam peccati, more noſtro legem membrorum ſenſit, motus pudendos ſenſit, picem titillationis ſenſit, & inquinata eſt ab ea, quod abſit. Iuo venerabilis Carnotenſium Epiſcopus in Chronicis ſuis ſcripſit, duodecimo anno ætatis ſuæ Virginem ab Archangelo Gabriele ſalutatam, & à ſpiritu ſancto obumbratam: infra quem ætatis annum non permittit natura moueri pubeſcentium genitalia. Terminus igitur pudendi motus in Virgine à Spiritu ſancto præuentus reliquit nos dubios, vtrum à die conceptionis, an à die natiuitatis, an certè à die ſuperuentionis Spiritus ſancti in virgine virgo liberata ſit à contradictione carnis pudenda. Vnde & Auguſtinus dubitatiuè de Chriſto dixit, Quod inde ſuſcepit, aut ſuſcipiendum mundauit, aut ſuſcipiendo mundauit. Sed modis omnibus conſtare nobis debet, quòd virgo ſingularis nunquam in carne,

in qua & de qua Christus homo factus est, motum illicitum sensit, nunquam legem membrorum sensit, nunquam quod non voluit egit, nunquam sensit quod sentire non decuit. Cùm igitur ante duodennatum ex naturæ beneficio, post duodennatum ex gratiæ dono peccatum sentire non potuerit; quando sensit & sentiendo debellauit virgo peccatum, quæ aliis temporibus in terris non vixit? Si de Salomone & Achaz das instantiam, qui vndecimo ætatis suæ anno genuerunt filios, scias quia singulare priuilegium non facit legem communem: vel certè, quia reprehendit eos scriptura de incontinentia, potuit fieri vt obscœnis motibus genitalium infirma irritarent, & pudoris claustra rumperent, & de animi sui peruersitate iura suæ naturæ inolita peruerterent, non communem hominum naturam exterminarent. Radicatus & fundatus in montibus sanctarum auctoritatum, da sanctam auctoritatem, quæ perhibeat Dominam nostram sensisse peccatum, quæ ita distinguat sensum peccati, videlicet in ignis, in picis, in lapidis, in aëris sensum; & errasse me fatebor. Quod si non occurrit, qua fronte audes fingere noua commenta in tantam virginem? quâ dementiâ infamare sensum genitalium, quæ Saluatorem saluo pudoris titulo fuderunt? Quæ prærogatiuæ distinctio inter singularem virginem & alias sanctas virgines, si peccatum sensit vt aliæ, sed non consensit peccato, sicut nec aliæ? Quo gratiæ merito præminuit, ante virtutis obumbrationem dico, si ipsam cum vniuerso hominum genere exclamare necesse fuit, *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* Parciùs nouas in virginem adinuentiones de spiritu tuo cudere debuisses, quam de spiritu suo Deus pater tam gloriosè fœcundauit. Si ergo aliquid scribo de Virgine, quod non legerim in Canone, laudem tamen sapit Virginis, laudem & filij Virginis: & occasione scripturæ Canonicæ, vel vera scribo, licet occulta, vel verisimilia & ipsa Catholica. Præsumuntur multa de Virgine, quæ nusquam leguntur: & præsumptionibus standum est, donec probetur in contrarium. Singularis Virginis priuilegium non habet similitudinis consortium. Non solùm singulare est, quòd Virgo concepit, sed & quòd Virgo sola & prima in Israël virginitatem adamauit. Non solùm inauditum, quòd Virgo peperit, sed & quod Virgo citò Angelo credidit, & de facto non dubitans modum conceptionis inquisiuit. Et in hunc modum distingue inter Virginem nondum matrem, & Virginem iam matrem: vt singulari vtrobique cæteris virginibus prærogetur priuilegio, quæ singulariter nondum mater, Angelo testante, gratia plena fuit; & singulariter iam mater Spiritus sancti sacrarium extitit: quæ nondum mater, quasi lana candidissima, nullius peccati sensu maculosa fuit, & singulariter iam mater, quasi purpura sanguine conchylij tincta, ita Spiritu sancto compluta & madefacta fuit, vt nullis de cætero vsibus manciparetur, nisi diuinis. Multa in hunc modum occurrunt differentiarum genera, quibus Virgo nondum mater differt à se Verbi matre, licet nunquam peccatum senserit, vel nondum mater, vel iam mater. Vellus quippe, cùm sit de corpore, vt ait Hieronymus, corporis non sentit passionem: sic & nostræ Virginis virginitas, cùm sit in carne, non sensit vitia carnis. Sed dicis, Multiformiter

Rom. VII. 24.

peccatum ſentitur: aliquando cum peccato, aliquando ſine peccato. Sine peccato ſentitur, ſicut aër. Hoc exemplum nullius eſt auctoritatis, vt dictum eſt, ſed nec intelligentis expreſſiuum. Aër quippe ſentitur aliquando intenſiùs, aliquando remiſſiùs, ſecundum motus ſui impetum, vel leniorem vel aſperiorem: & durior eſt aëris frigidi ſenſus aſperior, quàm ignis tepidioris leuior, vel lapidis, vel picis remotior. Ea propter me non mouent exempla, quæ tam remota ſunt à re, ad quam explicandam ſunt inducta. Recurramus itaque ad ſenſum Eccleſiæ, & ſecundùm quod ipſa ſentit de ſenſu peccati proferamus in medium, & videamus quo ſenſu Virgo potuerit ſentire peccatum, ſine ſenſu peccati. Cùm igitur peccatum Eccleſiaſtico ſenſu tripliciter dicatur, vt dictum eſt, videlicet pœna, culpa, hoſtia, iungamus primò ſingula ſingulis, deinde ſingula omnibus, vt experiamur qua coniunctione verum ſit, peccatum ſentiri ſine peccato, & tandem deprehendamus, vtrum veritas æquiuocæ coniunctionis obuiet clauſulæ vniuocæ acceptionis, qua dicitur, Virgo vicit ex omni parte peccatum, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo. Attende rogo, ſi virgo pœnam peccati ſenſit ſine pœna peccati, ſi culpam peccati ſenſit ſine culpa peccati, ſi hoſtiam ſine hoſtia ſenſit: & doce quomodo hæc poſſint fieri. Quod ſi non occurrit, attende ſi culpam ſine pœna, vel ſine hoſtia ſenſit, ſi hoſtiam ſine pœna, vel ſine culpa ſenſit: & doce quæ ſcriptura hæc doceat, & quid vtilitatis in præſenti diſquiſitione habeat. Perpende denique, quòd virgo pœnam peccati ſenſit ſine culpa peccati: & hoc ſenſu fortè fieri potuit, quòd peccatum ſenſit ſine peccato, cùm peccatum æquiuocè pœna dicatur & culpa peccati. Sed hic ſenſus in nullo derogat clauſulæ, qua virgo perhibetur omne viciſſe peccatum, non omne debellando, ſed nullum prorſus ſentiendo: quia in ea vniuocè vbique peccatum pro culpa peccati accipitur. Ipſa quippe culpam peccati, videlicet concupiſcentiam, & cetera quæ ſimul ſunt & pœna & culpa peccati, ex omni parte vicit, quòd horum omnium nullum omnino ſenſit. Nam ſerpentis ſibilatio foris fuit per ſuggeſtionem, non intus per titillationis pruriginem. Nec decuit illam carnem titillari, per quam meruit omnis caro à damnatione titillationis purgari. Non decuit illam carnem inordinatè moueri, de cuius propagine ordinis diſciplina demanauit; & omnem mundum ſub iuſtitiæ moderamine colligens ad vitam æternam reformauit.

a NICOLAVS MON. S. ALBANI.] Refutat Petri Cellenſis epiſtolam, quæ fuit vltima libri VII. pugnatque pro immaculata B. Virginis Conceptione.

b NVPER CANONIZATVS.] Ab Alexandro III. Anagniæ anno M. C. LXXIV. poſt ipſius obitum XX.

IVO IN CHRONICIS SVIS.] Non extant hæc Chronica Iuonis. Et quidem veterum fere omnium, recentiorumque eſt ſententia, Mariam Virginem non duodecimo, ſed decimoquinto ætatis ſuæ anno Chriſtum Dominum concepiſſe.

EPISTOLA X.

a Petrus Carnotensis electus Nicolao S. Albani Monacho.

EPistola tua multifariè dentata, dum me acerrimè mordere intendit, dentes suos in semet elisos non iniuria collidit. Acutos equidem formido, sed putres contemno. Subtiliter syllogizas, vel fortè paralogizas; sed fallaciter concludis. Nostram irrides simplicitatem, nec mirum: non enim tenes veritatem. Contra legem fratris tui turpitudinem reuelas, non quæ est, sed quam fingis. In humanis certè mentiri vereor: quantò magis in diuinis? Credo, dico, assero, & iuro, beatissimam Virginem nostram in æterna prædestinatione singulari priuilegio munitam, nec à sua conceptione in aliquo violatam: sed semper mansisse & permansisse illibatam: & sicut beata vltra humanam & cæterorum hominum naturam, sic secreta & incognita manet vltra omnium notionem. Quamuis autem more verucum ad inuicem nostra tentaverimus cornua, & verborum diversos hinc inde protulerimus sonos: tamen vnus & simplex oculus vtriusque nostrûm in eius obsequio & famulatu nunquam caligauit: sed neque Deo volente caligabit. Vt autem gustus cibum discernit, & alius plus salis, alius minus exigit: sic sensus humanus quandoque austeriora, quandoque dulciora appetit auidiùs. Profert alius absque pondere rationis, seu auctoritatis quod ei placuerit: recusat alius quicquid sale Euangelico aut prophetico conditum non est. Est alius vtilior, dulcior alius. Ego vtilem dulci præpono. Solas fauces magis demulcet dulcis: omnibus membris vtilis plus confert. Tu verba dulcia, ego vtilia quæro. Tu lenocinantia, ego salubria & confortantia. Seriis itaque intendamus. Quædam tamen seria iocosa aliquando non respuunt, immo libenter admittunt, quædam verò sic respuunt & expuunt; quòd etiam anathematizant & suspendunt. Reginæ Dominæ nostræ beatissimæ virginis Mariæ obsequia venerationem postulant, non adulationem: maturitatem, non scurrilitatem: cordis deuotionem, non oris verbositatem: secreti admirationem, non publicam discussionem. Vterque nostrum currit post ipsam, & vtinam ad ipsam. Vt credo, vna intentio animos parificat; sed varietas sermonum, vt pote linguæ diuersæ, sensus scripturæ salua fide alternat. An scientiores, an sapientiores sumus Augustino & Hieronymo? Nonne in fide vnanimes, in religione concordes, in caritate feruentes, in scientia scripturarum sublimes, in auctoritate pares, in quibusdam sententiis valde sunt dispares? In epistola ad Galatas sic legitur: *Cùm venisset Cephas Antiochiam in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum gentibus edebat. Cùm autem venissent, subtrahebat, & segregabat se, timens eos qui ex circuncisione erant, &c.* Hieronymus defendit Petrum dicens, inuitum fecisse, & dispensatoriè simulasse, ne scilicet Iudæos amitteret: nec in hoc peccabat, quia bona intentione id agebat. Augustinus è contra dicit, Petrum illa legalia seruasse non dispensatoriè, sed verè: & eum verè peccasse, non illa seruando, sed alios suo exemplo Iudaizare cogendo. Ecce ce-

Gal. II. 11.

dri Libani, ecce ſublimes abietes alio & alio impulſu, aliter & aliter ſentiunt, ſed in caritatis radice nunquam diſſentiunt. Vnuſquiſque autem in ſuo ſenſu abundat. Nequaquam enim in articulis fidei, in iis, qui ſunt duæ oliuæ & duo candelabra ante Deum lucentia, error innaſcitur, pro quo alter periclitetur. Non itaque mirum, ſi nos ſtipulam ſiccam ventus rapiat in diuerſa. Si tu tendis honorare Virginem, hoc ego collaudo, ſi contendis defendere incircumciſum ſermonem, iſtud non approbo. Incircumciſus autem ſermo eſt, qui originale præputium trahens de ventre ſenſus humani arbitrij, cultro petrino non amputatur ad regulam Euangelicæ auctoritatis. Si omnes ſermones ſuperfluos communicarem, & huic noſtro ſcripto insererem, nemus iuxta altare complantarem. Saluo nomine & numine ſacratiſſimæ Virginis, verbale duellum non recuſarem, ſi vacaret legere, ſi ſcribere, ſi arma quærere in ſcutariis Salomonis. Si aures & oculos ſuos clauſerit Domina noſtra, & nænias diſputatiuncularum noſtrarum nihili penderit, in cauernis ſuis Anglum Francigena concluſum & ligatum vſque ad tempus mille annorum conſignabit. O magiſter doctiſſime! dormiens, an vigilans, tubam canentem audiſti, quòd Virgo peccatum ſenſerit, ſentiendo debellauerit? Quàm ſis doloſus interpres in occultis, patet in apertis. Nam ſtylum vel calamum noſtrum appellas tubam. Sed tubæ officium eſt vocem exaltare, ſtyli & calami in ſilentio ſcribere. Sis ergo Dauus, qui interturbat omnia. Quo autem ſenſu dixerim, Virginem peccatum ſenſiſſe & debellaſſe, & ſi tu arreptus in tanto furore, quòd vix manus contines, non potes patienter audire, qui noſtra legerit ſcripta, fauore & odio poſtpoſitis, audiat, & in ſtatera æquitatis diligenter appendat. Ne verò auctoritate nudus circa Goliath ad bellum congrediar, antepono ſcutum auctoritatis qua dicitur, *Inimicitias ponam* Gen. III. 15. *inter te & mulierem, &c. Ipſa conteret caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius.* Quæ eſt hæc mulier? Virgo, quæ pro ſexu, non pro corruptione, mulier appellatur. Quod eſt eius ſemen? Ieſus, in quo benedicentur omnes gentes. Quæ ſunt illæ inimicitiæ? Lege Apocalypſim Ioannis. *Poſtquam*, inquit, *vidit draco quòd proiectus eſt in terram, perſecutus eſt mulierem.* Apoc. XII. 9. Ecce virginem Mariam. Euangelium docet, quòd draco malignus in Herode, ſicut aliquando in ſerpente, quærebat occidere Ieſum filium huius ſanctiſſimæ mulieris. Quare Ioſeph cum matre & puero, monitus ab Angelo, ſeceſſit in Ægyptum, tanquam in locum deſertum. Luce clarius ad verbum exponit hoc ſermo qui legitur in natiuitate eiuſdem virginis, vbi dicitur, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, &c.* Quid eſt fratres, inquit actor in hoc loco, ſerpentis caput conterere, niſi principalem Diaboli ſuggeſtionem, id eſt concupiſcentiam reſiſtendo ſuperare? Si ergo quæritur, quæ mulier huiuſmodi victoriam operata ſit: profectò non reperitur in linea generationis humanæ, donec perueniatur ad illam, de qua nunc agimus, ſanctarum ſanctam. Surdus es, ſi non audis, cæcus, ſi non vides, mutus, ſi non clamas, infidelis, ſi non credis, contumax, ſi adhuc contendis. Vade ad natatoriam Siloe, & laua oculos, & vide quomodo verum ſit, quia ſenſit peccatum ſine peccato. Senſit equidem, non ad læ-

ſionem, ſed ad probationem: ſenſit, non ſuccumbendo, ſed ſuperando: ſenſit extrinſecùs, non intrinſecùs: ſenſit hoſte ſuggeſtionem iaciendo, non carne delectando, vel ſpiritu conſentiendo: ſenſit propulſando, non excipiendo, vel admittendo. Quis noſtrûm magis honorat Virginem, qui illam prædicat abſque certamine felicem, an qui in certamine fortem? *Nam mulierem fortem quis inueniet? Procul & de vltimis finibus pretium eius.* Prou. XXXI. 10.
Apoſtolus ait, *non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.* Spiritus in Apocalypſi dicit, *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in medio paradiſi.* Item, *Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis.* Item, *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei.* Item, *Qui vicerit, dabo ei ſedem mecum in throno meo.* Virgo noſtra ſedens iuxta ſedentem in throno gratiæ filium ſuum Ieſum, loquitur omnes victorias, quas obtinuit non dormiendo, ſed vigilando, non otiando, ſed pugnando, non fugiendo, ſed reſiſtendo, non cadendo, ſed cædendo. An mater felicior filio, an ſanctior? an fortior? an gratia plenior? Sed ductus eſt Ieſus in deſertum, vt tentaretur à Diabolo: ſed dicit illum Apoſtolus tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. Qui tentatur nonne ſentit tentationem? Eſt autem modus ſentiendi ſecundùm virtutem non tentantis, ſed tentati: debilis, debilior, debiliſſimus effectus ſentiendi, ſecundùm affectum & virtutem ſentientis. Non enim quiſquam poteſt iudicare quid ſentias, niſi tu qui ſentis. Hucuſque ſatis ſit de tuba, quam feciſti & ſonuiſti. Nunc autem vt ad ſingula epiſtolæ tuæ capitula, quibus meam, quam & ego confiteor, arguis inſipientiam, reſpondeam, ſpineta tua ſicut hinnulus ceruorum tranſilio. Sed me non ignorare tropos diuinæ locutionis aſſero: tuos verò in terra conculco. Denique compatior inſolentiæ tuæ, qui de excellentiſſimis noſtræ Virginis montibus ad profundiſſimam vallem deſcendiſti, nec dicam corruiſti. Licet enim in illa nihil ſit verecundum, vbi omnia & ſingula eius membra lunâ ſunt puriora, & ſole clariora: tamen noſtræ fragilitatis teterrima memoria, cùm audierit nominari genitalia, vix à ſua excutietur palude, vix incipiet non ſolita cogitare. In Virgine igitur talia ſacroſanctis cortinis potiùs volo honorando inuoluere, quàm nudis nominibus & manibus contrectare. Virgo certè virgineis verbis & ſancto velamine conſecratis delectatur affari. Parco epiſtolæ meæ tua inſerere verba, quæ tamen non parco reprehendere. Finem facere feſtinabam: ſed nouum tuum decretum priùs volo diſcutere, & ex quo conſilio promulgatum ſit requiro. Sicut, inquis, in cælo qualis pater, talis filius, ſic in terra "
qualis filius, talis mater. O Domina! ignoſce dicenti quod diſplicet tibi. "
Nonne tu filij tui, licet mater, tamen ancilla? Nonne ſicut oculi ancillæ in manibus Dominæ ſuæ, ita oculi tui in manibus Domini filij tui? Non adæquabitur ei aurum de Æthiopia, nec conferetur tinctis Indiæ coloribus, quia non eſt inuentus ſimilis ei ſuper terram, qui vnus & vnicus eſt, & ſecundum non habet. Sufficit tibi, à dextris eius ſtare, non æqualitatis, vel qualitatis comparatione, ſed gloriæ & beatitudinis ſtabili & æterna copulatione. Datis iam dextris pacem habeamus ad Dominam noſtram, cuius tu adiutor, ego aſſertor, cuius tu zelator, ego amator. Suum in laude

2. Tim. II. v. Apoc. II. 7. Apoc. III. 5. 12. 21.

Virginis expendere ingenium & ſtudium nec improbabile eſt, nec irremunerabile. Vngulam tamen, & in hoc, & in omni actione noſtra & intentione, findere auctoritas iubet & ratio ſuadet. Diſcernere autem quid & quomodo debeas laudare, vngulam eſt findere. Qui alterum poſtponit, officium laudationis aut peruertit aut prorſus amittit. In modo erras, ſi ſupra, vel infra, aut extra metas veritatis quemlibet laudas: in perſona, ſi laude indignum laudare velis. Vt ad rem veniam, tu effers noſtræ Virginis laudes, ego verò offero. Tu in aëre euolas, ego interim dum in terra ſum, pedibus curro. Tu præcipitas verba, ego diſpono ſermones meos in iudicio, & in ſtatera appendo. Tu acerbam & immaturam vindemiam, ego in imbre matutino & ſerotino iam matura poma noua & vetera ad menſam comporto. Virginem laudas, & ego laudo. Prædicas ſanctam, & ego. Extollis ſuper choros Angelorum, & ego. Dicis immunem ab omni peccato, & ego. Aſſeris Dei genitricem, adſtruis noſtram ad Deum mediatricem, & ego. Verſa & reuerſa in quolibet ſtatu venerationis & glorificationis, tecum vado, tecum ſentio. Si verò extra communis monetæ formam vis fabricare aliam, quam non approbauerit ſedes Petri, cuius eſt approbare, vel improbare ordinem vniuerſalis Eccleſiæ, pedem ſiſto, & terminos conſtitutos non tranſgredior. Credo & confiteor plura eſſe apud nos ignota de Virgine ſacroſancta, quàm nota, quia confortata eſt & gratia & gloria, & non poſſumus ad eam. Euangelio, non ſomniis, de illa credo, & ſi aliter ſapio, & hoc ipſum reuelabit Deus, quando voluerit, & quomodo voluerit. Interim autem dum fit vox ſuper firmamentum, nec deſcendit ad noſtrum fundamentum, pennas ſubmitto, & meæ ignorantiæ caliginem non à te, ſed à patre luminum illuſtrandam imploro. Si ferrum de manubrio elapſum te in aliquo læſit, da veniam, eandem à me recepturus indulgentiam. Ora pro me, amice cariſſime, & vtinam facie ad faciem viderem te, quem ſcriptorum tuorum bene ornatus habitus non ſemel præſtitit audire.

a PETRVS CARNOT. NICOLAO] Reſponndet epiſtolæ præcedenti. atque ita de B. Virginis laudibus diſſerit, vt ſatis appareat illum, quamuis in diſpari de feſto Conceptionis ſententia, non impari tamen erga illam venerationis ſtudio fuiſſe.

EPISTOLA XI.

a *H. Abbati Cluniacenſi.*

NOn omiſſis excubiis Dominicæ ſepulturæ veſtri habens memoriam, ſancto ſabbato opus aggredior lege non prohibitum. Nec legere namque, nec ſcribere prohibet lex. Lugeo interim ex lege ſua contra legem proſcriptum Ieſum extra ſynagogam, extra ciuitatem ſanctam tunc profanam, extra vitam. Sed Chriſtus proſcriptus meliorem adiit manſionem, populum cariorem, ciuitatem ſanctiorem, lectulum gratiorem, menſam ſuauiorem. Quid plura? proſcriptus à Iudæis adſcriptus eſt rex & Dominus in cælis. De exilio migrauit ad regnum: ab his qui odio habue-

runt eum gratis, ad illos qui obsequuntur semper gratis, à cruce ad cælum, à patibulo contumeliæ ad thronum gratiæ. O beniga patientia, quousque sustinuisti locum contumeliosum, populum iniuriosum? Certè non vna die, non mense, non anno, sed annis multis, quatinus pœnitentiam de commisso agerent, & indulgentiam acciperent. Dormis IESV, in monumento nec ore, nec naribus vllos strepitus facis: medium noctis silentium tenent omnia, donec surgas, donec euigiles, donec Apostolos dispersos reuoces. Mittat gallus vocem, & meliùs cantet in Christi resurrectione, quàm in Petri negatione. Raucè tunc cantauit dicens, raucæ factæ sunt fauces meæ à conturbatione hominum, à tempestate procellarum. Vbi enim in terra vox clara, quando Verbum suffocabatur, quinimmo & verberabatur, vt veritas supprimeretur? Sed paruo interuallo factus est terræ motus, quia surrexit Dominus, & cantauit gallus, surrexit Dominus de sepulcro. Non ter, sed millies gallus Christianorum singulis noctibus, singulis ciuitatibus, singulis sanctorum congregationibus cantat alleluia, cantat & Christi mortem & resurrectionem. Vnde, *Gallo canente spes redit, &c.* Alius quidam ineffabilis gallus de cœlo intonuit dicens, *Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara.* O fili, gloria mea! nam filius sapiens gloria est patris: exurge, dormisti, somnum cepisti. satis est, exurge, vltra non dormiturus, sed mecum in gloria mea vigilaturus ad psallendum, ad citharizandum vicinis & amicis meis, qui libenter, non impudenter auscultant vocem tuam. Concentum certè cæli cantando & psallendo dormire facis. Veni cum psalterio, veni cum cithara tua. In psalterio decem chordarum cantabis, quia super nouem ordines Angelorum cum homine redempto collocaberis. Citharam quoque passionis tuæ percute in auribus meis: quia illum qui non debuit condemnari condemnaui, & volo vt senior ille frater, qui in agro occidit Abel, meam audiat Diabolus symphoniam & chorum, non vt delectetur, sed vt confundatur, & sit ei in testimonium suæ malignitatis & meæ benignitatis, qui dedi filium vt redimerem seruum. Hanc portionem mihi hodie contulit Dominus de sua passione & resurrectione, antequam ad nostrum capitulum accederemus. Tingite panem vestrum in aquam crassam vituli saginati, & sicut adipe & pinguedine repleatur anima vestra. De his hactenus. Mitto fratrem Stephanum quem diligitis, cum fratre suo B. quatinus eo pacto sub fratre suo domus nostræ de Prouincia curam habeat, vt vos & fratrem eius fideiussores habeam de indemnitate bonorum nostrorum. Est enim in hoc officio nouus, & necesse est vt habeat bonos adiutores & consiliarios, donec per se ambulare didicerit.

Psal. LVI. 11.

a H. ABBATI CLVNIACENSI.] Hugoni IV. qui Theobaldo Cardinali successerat. Quæ sequitur epistola, anepigrapha erat in nostro exemplari.

EPISTOLA XII.

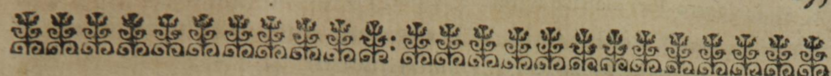
VT breuiter tumultuosis & scrupulosis cordis vestri quæstionibus super professione facta, tam in ordine Grandimontis, quàm in Cistercien-

ſi, reſpondeam, id mihi videtur, quòd fidem promiſſi non lædit qui ſoluit, quod promiſerit, is quoque gratiæ meritum ſuperaddit, qui plus ſoluerit quàm ex voto debuerit. Non eſt meum ordines ſanctorum iudicare, neque meis ſtateris merita illorum appendere. Suo domino ſtant, aut cadunt, ſtant autem. Opinionis tamen meæ eſt, plus rigoris, plus iuſtitiæ, plus ſeueritatis, plus etiam diſcretionis eſſe in ordine Ciſtercienſi quàm in illo, qui mihi incognitus eſt, & de quo propter incertitudinem nullam præcipitare audeo ſententiam. His omiſſis, ranas & muſcas inquietantes penetralia cordis veſtri vtinam abjicere, vel potiùs exterminare breui admonitione poſſem! Non ignoro, apud Ariſtotelem dubitare de ſingulis non eſſe inutile. Teneo autem apud Hippocratem, quòd mutationes maximæ generant morbos. Dicit Gregorius, quòd plantæ, quæ ſæpe tranſponuntur, radices non mittunt. Paulus anathematizat qui aliud Euangelium prædicauerit, quàm quod ipſe prædicauit, etiam Angelum de cœlo.
Matt. xi. 7. Dominus noſter Ieſus Chriſtus de Iohanne Baptiſta dicit, *Quid exiſtis in deſerto videre? arundinem vento agitatam?* In parabola quoque Euangelij, dum fatuæ virgines irent emere oleum, clauſa eſt ianua? Harum auctoritatum ſenſus hic eſt: ne inſtabiles ſimus, ne fluctuemus, ne omni vento circunferamur, ne dicamus, ecce hîc Chriſtus, ecce illic. Videte itaque vocationem veſtram, & baſes & plantas veſtras ſtatuite ſupra petram, &
Iob. xxix. 18. cum Iob dicite, *In nidulo iſto moriar, & tanquam palma multiplicabo dies.* Rogo amicitiam & fraternitatem veſtram, vt parcatis vobiſmet ipſis, & pro certo ſciatis, quia vnum ad ſalutem ſufficiens eſt & neceſſarium, Deo ſe committere, nunquam cum Deo diſputare. Prælato in omnibus obedire, omnia ſua onera humeris eius imponere, & ſufficientem reſponſalem in Dei iudicio contra omnes aduerſarij allegationes tam veras quàm falſas illum conſtituere; in ſimplicitate, non in ſubtilitate, Deum quærere.

PETRI CELLENSIS EPISTOLARVM FINIS.

ALEXANDRI

ALEXANDRI III. PAPÆ ad Petrum Abbatem S. Remigij, & alios,

EPISTOLÆ LVI.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Bartolomæo Beluacensi Episcopo, & dilecto filio Petro Abbati sancti Remigij Remensis salutem & Apostolicam benedictionem.

PErlatum est ad audientiam nostram, quòd monasterium de Flaiaco occasione Abbatis, qui ibidem canonicè dicitur non fuisse electus, ita sit in spiritualibus & temporalibus diminutum, quòd vbi forma religionis esse consueuit, sicut dicitur, & exemplum, ibi nulla fere honestatis, vel religionis videantur vestigia remansisse. Asseritur enim, quòd postquam idem Abbas per aliquot monachos claustrales & idiotas, personis insciis & ignaris, quæ extrinseca gerebant negotia, minùs canonicè ipsius monasterij fuit administrationem adeptus, non in conseruanda religione, vel in ampliandis bonis Ecclesiæ, sed in distrahendis his, quæ à prædecessoribus suis ibidem reperit conseruata, studium & sollicitudinem non erubuit adhibere. Quoniam igitur prouidendum nobis est, & sollicitè vigilandum, ne præscriptum monasterium in deterius illabatur, si ei non fuerit celeri prouisione consultum, discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xxx. dies post harum susceptionem, ad locum ipsum pariter accedentes, vel abbatem & monachos ante vos in alio loco congruo conuocantes, de statu monasterij diligentiùs inquiratis, & qualiter in spiritualibus & temporalibus valeat reformari, ipsis modum & formam præfigatis. Si verò verisimile sit, quòd per Abbatem commodè restaurari non possit, eum ab administratione appellatione postposita remouentes, aliam personam idoneam & religiosam, si in monasterio ipso inuenta fuerit, aut de alio religioso loco, eidem monasterio, cum consilio religiosorum virorum, in Abbatem prouideatis, per cuius studium & diligentiam spes sit idem monasterium posse in spiritualibus & temporalibus reformari: si præfati monachi ad commonitionem vestram in personam qualem diximus non poterunt conuenire. Datum Tusculani IV. Non. Maij.

a MONAST. DE FLAIACO.]S. Geremari de Flauiaco. Sic enim hodie nominant partim à loco, partim à primo eius conditore. Monasterium Flauiacum appellat Nicolaus I. in epistola ad Odonem Episcopum Bellouacorum, in quorum finibus situm

eſt. Huius porro loci monachus fuit Radulfus Flauiacenſis, qui ſcripſit in Leuiticum.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectis filiis Petro Abbati ſancti Remigij Remenſis, & magiſtro Fulconi, Remenſis Eccleſiæ Canonico, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

AD audientiam noſtram peruenit, quòd Io. Sueſſionenſis terram pupillorum, quorum Th. ciuis Remenſis gerit tutelam, pignori detinet obligatam: vnde ſortem ſuam & tantundem dicitur percepiſſe. Quoniam igitur vſurarum crimen, & quodlibet ſuperabundantiæ genus, vniuerſis Chriſtianæ profeſſionis viris eſt omnimodis abhorrendum, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus ſi præfatum Io. ſortem ſuam de præſcripta terra, & tantumdem vltra præter expenſas recepiſſe conſtiterit, ipſum eandem terram memoratis pupillis & tutori eorum omni occaſione & appellatione ceſſante reſtituere & in pace dimittere, auctoritate noſtra diſtrictè cogatis. Quòd ſi ipſum ſortem ſuam aut ampliùs exinde non ſuſcepiſſe noueritis, eundem ſorte ſua recepta pupillis terram, dilatione & appellatione poſtpoſita, reddere conſtringatis, & hoc infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem diligentiùs exſequamini.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Petro Abbati ſancti Remigij Remenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

REcepta conqueſtione T. ciuis Remenſis, quod God. quondam Sueſſionenſis pupillis, quos idem T. habet in cuſtodia, domum, quæ ipſis hereditario dicitur iure competere, detineret, diſcretioni tuæ nos mandaſſe recolimus, vt eundem G. ad reſtituendam prædictis pupillis domum detentam, vel coram venerabili fratre noſtro Nouiomenſi Epiſcopo iuſtitiam exhibendam, moneres & diſtrictiùs coërceres. Sed eodem G. prout dicitur, antequam ad te litteræ noſtræ perueniſſent, ſublato de medio, cùm vxorem eius commonuiſſes, vt alterum horum exſequeretur, reſpondit non ad ſe cauſam filiorum pertinere, & quòd filij propter minorem agere non poſſent ætatem. Vnde quoniam ex dilatione & expectatione iſta multa poſſunt prædictis pupillis iuris ſui detrimenta & incommoda prouenire, & noſtra intereſt vtriſque pupillis ſecundùm commiſſum nobis officium prouidere, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictam mulierem infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem moneas, & diſtrictè compellas, vt tutori prædictorum pupillorum pro pueris ſuis, quorum habet tutelam, in præſentia tua ſuper iam dicta domo reſpondeat, vel procuratorem, qui pro eis debeat reſpondere, conſtituat: aut ipſis eandem domum liberè & quietè dimittat. Tu verò, ſi experiri voluerit, vtraque parte ante te conuocata cauſam audias, & eam iuſtitia mediante appellatione remota decidas.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Petro Abbati S. Remigij, & Fulconi Decano Remensi salutem & Apostolicam benedictionem.

CAusam quæ inter a Abbatem sancti Vrbani, & Abbatem Deruensem, super Ecclesia sancti Desiderij & quibusdam aliis noscitur agitari, vobis, de quorum prudentia & honestate confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque experientiæ vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus exinde requisiti fueritis, in vnum pariter conuenientes, vtramque partem ante vestram præsentiam conuocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem causam sublato appellationis remedio; mediante iustitia decidatis. Datum Tusculani v. Kalend. Martij.

a ABB. S. VRBANI.] Eiusdem est ordinis cœnobium cuius Deruense, atque in eadem Catalaunorum diœcesi: sed in oppido Iouisuillæ, siue vt vocari postea cœpit Ioinuilla. Ecclesia verò S. Desiderij ea est, quæ non ignobili eius tractus oppido nomen imposuit, ac iuris est monasterij Deruensis.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Petro Abbati sancti Remigij salutem & Apostolicam benedictionem.

RElatum est nobis, quòd postquam O. sancti Theodorici Remensis ciuis dominicam crucem suscepit Hierosolymam profecturus, Gerardus de Roscio quandam terram eius violenter inuasit, & eam adhuc detinet occupatam. Nos autem vxoris prædicti O. lacrymabili postulatione deuicti, & officij nostri debito, quo vniuersos qui in Dei seruitio commorantur, & eorum bona attentiori studio defensare tenemur, propensiùs inclinati, discretioni tuæ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus si ita se habet, memoratum Gerardum studiosè moneas, & auctoritate nostra sub excommunicationis districtione compellas, quòd prætaxatam terram vxori præfati O. omni contradictione & appellatione remota, cum fructibus inde perceptis restituat, & in pace dimittat. Deinde verò si prænominatus Gerardus quicquam iuris in eadem terra credit sibi competere, cum supradicto O. postquam de partibus Hierosolymitanis redierit, coram te ordine iudiciario experiatur. Datum Tusculani III. Kalend. Aprilis.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis, Petro Abbati sancti Remigij, & Fulconi Decano Remensi salutem & Apostolicam benedictionem.

CAusam quæ inter Abbatem Ecclesiæ omnium sanctorum de insula Catalaunensi, & a Canonicos sanctæ Trinitatis super quodam cæmiterio vertitur, experientiæ vestræ audiendam committimus, & fine debito

terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus cùm exinde fueritis requiſiti, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem fine debito terminetis. Nihilominus etiam cauſam quæ inter ipſos eoſdem ſuper quibuſdam terris Vicedomini noſcitur agitari, ſtudioſiùs audiatis, & eam mediante iuſtitia decidere ſtudeatis. Datum Tuſculani Kalend. Maij.

a CANON S. TRINITATIS.] Horum collegium in ipſa eſt ciuitate Catalaunenſi, in qua & Inſulæ omnium Sanctorum monaſterium eſſe monuimus.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio Abbati ſancti Remigii Remenſis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

VIris litteratis atque deuotis tantò propenſiori ſtudio prouidere tenemur, & ſuis commoditatibus diligentiùs intendere, quantò ex eorum prouiſione ſacris Dei Eccleſiis fœcundior poteſt fructus & vtilitas prouenire. Inde eſt quòd nos litteraturam dilecti filij noſtri magiſtri Vberti, & deuotionem quam circa te gerit, ſtudioſiùs attendentes, ipſum caritati tuæ ſollicitè commendamus, rogantes & rogando mandantes, quatinus pro reuerentia beati Petri & noſtra, & intuitu deuotionis & litteraturæ ſuæ, præbendam in Eccleſia ſancti Timothei, ſi qua nunc vacat, vel quæ primò vacauerit, ei concedas liberaliter, & aſſignes: ita quòd ex hoc ſinceritati tuæ vberes debeamus gratias agere, & prudentiam & deuotionem tuam multipliciter propter hoc in Domino commendare. Datum Tuſcul. IV. Idus Maij.

Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Siluanectenſi Epiſcopo, & dilecto filio Abbati ſancti Medardi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

EX parte dilecti filij noſtri Abbatis ſancti Remigij Remenſis auribus noſtris innotuit, quòd cùm quædam ancilla & quædam poſſeſſiones iudicio Remenſis Eccleſiæ, ſuo fuiſſent Monaſterio reſtitutæ, quarundem litterarum noſtrarum occaſione, ſicut aſſerit, exinde poſtea quamplurima damna ſuſtinuit. Quia igitur ea, quæ iudicio rationabiliter terminata noſcuntur, in recidiuam contentionem reuocari non debent; diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus rei veritatem diligenter & ſollicitè inueſtigetis: & ſi vobis conſtiterit, iam dictum Monaſterium de præſcriptis poſſeſſionibus & ancilla rationabiliter reſtitutum fuiſſe, reſtitutionem ipſam ratam & firmam permanere, & damna eidem monaſterio ſuper his irrogata, omni occaſione & appellatione remota, noſtra freti autoritate reſtitui faciatis. Datum Tuſcul. IV. Idus Maij.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remensi salutem & Apostolicam benedictionem.

CVm olim ex parte Vvarini & filij sui Remensium ciuium causa, quæ inter ipsos, Oldevvinum & Iohannem [a] Remenses Burgenses, super domo quadam vertitur, ad nos delata fuisset, eandem causam, si bene meminerimus, venerabili fratri nostro Ambianensi Episcopo commisimus terminandam. Nunc autem, sicut ex transmissa conquestione prædict. Oldevvini & Iohannis ad aures nostras peruenit, cùm ipsi iuxta mandatum nostrum ad eundem Episcopum accessissent, ab eo ad audientiam nostram appellarunt, iudicem ipsum sicut suspectum vitantes, quoniam prædictus Vvarinus & filius eius familiaritatem cum eodem Episcopo habere dicuntur, & alter eorum de mensa sua esse perhibetur. Quia igitur prædictis Burgensibus per responsalem suum ad nos venientibus, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit, nos attendentes, qualiter iudex non debeat in causa constitui, qui meritò alterutri partium possit esse suspectus, causam ipsam experientiæ vestræ committimus: mandantes quatinus vtraque parte ante vestram præsentiam conuocata, causam diligentiùs audiatis, & eam, si vobis constiterit appellatum fuisse, contradictione & appellatione remota, fine debito terminetis. Datum Tusculi IX. Kalend. Aprilis.

[a] REMENSES BVRGENSES.] Vtrique erant Remenses. sed Burgenses à ciuibus distinguit, quia ciues eos vocat, quibus intra vrbis mœnia domicilium erat: Burgenses, quibus in Burgo seu Castro S. Remigij, de quo dictum est lib. VII. epist. V. & infra dicet epist. LI.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remensi salutem & Apostolicam benedictionem.

EX litteris quas Præpositus, & Capitulum [a] sancti Symphoriani nobis miserunt, ad audientiam nostram noueritis esse perlatum, quòd cùm controuersia inter N. clericum, & H. & E. & eorum coadiutores, super quadam domo censuali eiusdem Ecclesiæ, quam prædictus clericus in eleemosynam sibi datam asserebat, & prædicti viri dicebant sibi iure hæreditario pertinere, fuisset exorta, iidem viri ad venerabilem fratrem nostrum Henricum Remensem Archiepiscopum, & prædictus N. ad nostram audientiam appellauit. Quia igitur absentibus partibus eidem causæ debitum non potuimus finem imponere, eam discretioni vestræ duximus committendam. Inde est quòd prudentiæ vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus cùm exinde fueritis requisiti, partes ante vestram præsentiam conuocetis, & rationibus hinc inde auditis diligenter & cognitis, causam ipsam appellatione remota fine debito terminetis. Datum Verulis III. Kalend. Aug.

[a] S. SYMPHORIANI.] Clarum etiam nunc Remis Canonicorum Collegium. Flo-

doardus lib. II. c. VI. de Basilicis quibus Lando Archiepiscopus diuersa legauit. *Item ad Basilicam S. Symphoriani, quæ vocatur ad Apostolos.*

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Abbati sancti Remigii, salutem & Apostolicam benedictionem.

PErlatum est ad audientiam nostram, quod Robertum & Martinum homines monasterii tui trahis in causam, quia de alterius dominio vxores duxerunt. Quia verò huiusmodi occasio friuola & vana videtur, nec decet te indebitum alicui grauamen imponere, discretioni tuę per Apostolica scripta mandamus, quatinus pręfatos homines pro causa quam diximus nullis agites molestiis, vel indebitè grauare pręsumas. Veruntamen si super hoc agere secum volueris, in curia tua ordine iudiciario experiaris. Datum Tuscul. III. Idus Decembris.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi Decano Remensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

DIlectus filius noster Abbas sancti Theoderici transmissa nobis conquestione monstrauit quòd Helisendis mulier, & vir suus eum super quadam terra multipliciter inquietant, & indebitis molestiis agitare pręsumunt. Cumque super hoc causam intrassent, demum ad nostram audientiam appellarunt. Quia vero ex iniuncto nobis officio vniuersis Dei fidelibus debitores existimus, & cuique in iure suo adesse debemus, discretioni vestrę per Apostolica scripta mandamus, quatinus prędictam mulierem & virum eius commoneatis, & districtè compellatis, vt ab infestatione pręfati Abbatis super pręscripta terra omnino desistant, & eam in pace sibi ac quiete dimittant: vel si de iure confidunt, in pręsentia vestra ordine iudiciario experiantur. Si autem causam intrare decreuerint, partibus ante vestram pręsentiam conuocatis, & rationibus hinc inde auditis & cognitis, eandem causam, remoto appellationis obstaculo, mediante iustitia decidatis. Datum Tuscul. II. Idus Februar.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Abbati S. Remigii, & Fulconi decano Remensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

DIlectus filius noster Humulariensis Abbas transmissis nobis litteris intimauit, quòd Abbas Hamensis quendam hominem suum cum rebus suis ad habitum regularem suscepit: in quo prędictus a Abbas Humulariensis iustitię suę queritur non modicum derogatum. Quia igitur ex commisso nobis officio vnicuique in suo iure adesse debemus, discretioni vestrę per Apostolica scripta pręcipiendo mandamus, quatinus pręfatum Abbatem auctoritate nostra moneatis, & districtè compellatis, vt prędicto Abbati pręnominatum hominem cum rebus suis restituat, vel secum amicabiliter pacificéque componat, aut in pręsentia vestra sufficientem exinde iustitiam, appellatione remota, exhibeat. Datum Tuscul. XV. Kalend. Ianuar.

a AB. HAMVLARIENSIS.] Qui nunc de Humbleriis, in diœcesi Nouiomensi, in qua & Hamense S. Mariæ cœnobium S. Augustini.

Alexander Papa Ambianensi Episcopo & Abbati S. Remigij.

CVm olim a Daniel Presbyter ad præsentiam nostram accedens de fratre nostro Tornacensi Episcopo grauem apud nos querelam deposuisset, asserens quòd eum idem Episcopus, quia sibi soluere noluerat quod ab eo fuerat postulatum, officio & Ecclesia sua spoliasset, & eam Vvaltero Presbytero concessisset, eidem Episcopo super hoc litteras nostras direximus, secundùm quod officio nostro & rationi congruere videbatur. Tandem autem Episcopus proprios nuncios & scripta nobis direxit, significans quòd prædicto Danieli præscripta Ecclesia non fuerit concessa; sed ad probationem vsque ad annum commendata: ita quidem vt si non esset idoneus, & eius conuersationis & vitæ cuius esse deberet, exinde amoueretur, & Ecclesia illa liberè posset honestæ personæ concedi. Postremò verò cùm idem Daniel, quòd tabernam frequentaret, & quòd ibi multotiens ita pernoctasset quòd omissa dormitione sequenti die missam celebrasset, apud Episcopum accusatus fuisset, & in purgatione quam sibi indixerat, defecisset, ipsum ab officio suspendit, & Ecclesiam in qua ministrabat, ad repræsentationem Abbatis ad quem pertinet, Vvaltero sacerdoti concessit. Quo facto, postea ad venerabilis fratris nostri Remensis Archiepiscopi, & deinde ad nostram audientiam appellauit. Daniel verò hæc omnia inficians, constanter asseruit, quòd à prædecessore suo ad repræsentationem præfati Abbatis præscriptam Ecclesiam habuerit, & hac sola de causa eum Episcopus officio & beneficio spoliasset, quia illi noluit quod postulauerat exhibere, & ei pro se & aliis compresbyteris audacter prohibuit, ne tam frequentes aduersus eos exerceret extorsiones. Adiecit insuper, quòd cùm ipsum propter hoc appellasset, crimina suprascripta postea sibi obiecit, quæ primitus non fuerant obiecta: & cùm esset paratus se inde purgare, ei minis & terroribus suos purgatores subtraxit: nec tamen super criminibus illis vlla potuit ratione conuinci. Cúmque Daniel & Vvalterus se nostro conspectui præsentassent, & varia & diuersa coram nobis aduersus se allegarent, quia testium & rationum sufficientiam non habebant, in causa illorum non potuimus procedere, nec eam fine congruo terminare. Quapropter de vestræ honestatis & discretionis prudentia confidentes, eandem causam prudentiæ vestræ committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, quatinus, cùm exinde requisiti fueritis, congruo loco & tempore pariter in vnum conuenientes, vtramque partem ante vestram præsentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, causam ipsam, remoto appellationis obstaculo, mediante iustitia terminetis: ita quidem, quòd si legitimè vobis constiterit, quòd sæpe dicto Danieli præscripta Ecclesia non fuerit perpetuò concessa, sed ad tempus commendata, aut de vinolentia, & quod ita in taberna pernoctauerit, quòd altera die nulla præcedente dormitione missam

missam cantasset, rationabiliter conuictus, aut in judicio, apud Episcopum videlicet, vel Archiepiscopum suum accusatus, vel ad rationem positus, sine coactione, coram pluribus fuerit confessus, ei nullius appellatione obstante super eadem Ecclesia perpetuum silentium imponatis, & ipsum à Vvalteri impetitione desistere compellatis. Cæteriùm si Danieli Ecclesia illa fuit canonicè tradita, & postea de aliquo crimine non fuit conuictus aut confessus, propter quod ea de jure debuerit spoliari, vel si post appellationem, sicut aliquando allegauit, Ecclesia illa fuit spoliatus, ipsam ei faciatis restitui, & pacificè ac quietè dimitti. Postmodum verò, si Vvalterus, vel alius aduersus eum agere voluerit, causam audiatis, & eam appellatione remota fine debito terminetis. Datum Tuscul. v. Idus Septemb.

DANIEL PRESBYTER.] Presbyter S. Iohannis in Gandauo: quod oppidum cum Monasterio S. Petri, de quo epistola sequenti, eo tempore diœcesis erat Tornacensis, nunc enim proprium habet Antistitem.

Alexander Papa Ambianensi Episcopo, & Abbati sancti Remigii.

CVm ex insinuatione Danielis Presbyteri sancti Iohannis in Gandauo nostris fuisset auribus intimatum, quòd fratre nostro Tornacensi Episcopo ab eo & quibusdam aliis intolerabilem exactionem pecuniæ annis singulis extorquente, & in consuetudinem deducente, illi eum suppliciter & deuotè rogassent, vt à tali exactione se temperaret; ipse vehementer commotus atque turbatus prædictum Danielem, pro eo quòd verbum proposuit, ab officio suspendit, & alios ad hoc terrore minarum induxit, quòd quicquid statueret de rebus eorum, pro suo nutu acciperet; & quòd graue est, Abbati sancti Petri Gandauensis præcepit, vt jam dicto Daniele prorsus expulso, alium loco suo Presbyterum ordinaret. Verùm prædictus Episcopus transmissis nobis litteris intimauit, quòd cùm Danieli præscripta fuisset Ecclesia ad tempus commendata, & vinolentiæ deditus frequenter in taberna pernoctasset, ita quod nulla dormitatione præcedente missam non timuisset ausu temerario celebrare, & hoc in purgatione deficiens confessus fuisset, eum ab officio suspendit; & ei Ecclesiam, quam non habebat perpetuam, sed commendatam, nihilominus abstulit. Et quoniam eodem Daniele omnia hæc inficiante, commnnis est & quasi generalis querela omnium, quòd memoratus Episcopus Presbyteros & Clericos suos plusquam mercenarios tractat, & ab eis annuatim graues & importabiles exactiones extorquet; discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus hæc omnia diligenter & sollicitè inquiratis, & quicquid exinde inueneritis, sine admixtione falsitatis nobis meram & puram veritatem vestris literis significetis: vt nos habita rei certitudine confidentiùs & securiùs corrigere valeamus quæ nouerimus corrigenda. Datum Tusculani XVI. Kalend. Octob.

Alexander

Alexander Papa Petro Abbati ſancti Remigii, & Fulconi decano Remenſi.

EX inſinuatione Vvillermi latoris præſentium accepimus, quòd cùm à quodam ciue Remenſi pro ſexaginta & nouem ſolidis ſegetem quæ ſexaginta etiam ſolidos valebat, emiſſet, ille non vult ſortem accipere, ſed vſuras immoderatas exinde nititur extorquere. Quia verò, ſicut accepimus, ſuper hoc ad noſtram audientiam eſt appellatum, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam: diſcretioni veſtræ præſentium auctoritate mandantes, vt prædictum ciuem inſtanter moneatis, & diſtrictè compellatis, vt pretium conſtitutum recipiens, eundem Vvillermum ſuper vſurarum exactione nulla ratione vexare præſumat. Si autem aliam juſtam & rationabilem cauſam prætenderit, eum audiatis, & appellatione ceſſante fine debito decidatis. Datum Tuſcul xvi. Kalend. Iunij.

Alexander Papa Henrico Remenſi Archiepiſcopo.

COnſtitutus in præſentia noſtra R. Preſbyter lacrymabili nobis conqueſtione monſtrauit, quòd R. & Vvillelmus Canonici [a] Eccleſiæ ſancti Donatiani Brugenſis, quia inter ipſum & præfatæ Eccleſiæ decanum & Canonicos de oblationibus Eccleſiæ ejuſdem Preſbiteri erat ſuborta controuerſia, in eum violentas manus iniecerunt, & poſt appellationem ad nos factam, ipſum à ſua Eccleſia eiicientes, alium in eam intrudere non formidarunt: & Galterus prædictæ Eccleſiæ ſancti Dodatiani Cantor, & Gillenus Canonicus, in Dominica die, coram omni populo, veſtes eius in plena proceſſione lacerantes, illum de choro turpiter eiicere præſumpſerunt. Quia vero tantæ præſumptionis exceſſum non poſſumus, nec debemus impunitum relinquere, ne Laici ſumant inde materiam in Clericos inſurgendi, fraternitati tuæ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus infra quadraginta dies rei veritatem diligenter inquiras, & ſi ita tibi eſſe conſtiterit, præfatos viros, qui in tantam audaciam proruperunt, publicè accenſis candelis excommunicatos denuncies, & ſicut excommunicatos ab omnibus facias cautiùs euitari, donec iniuriam paſſo congruè ſatisfaciant, & de tanto exceſſu ſatisfacturi, cum litteris tuis rei veritatem continentibus, Apoſtolico ſe conſpectui repreſentent. Illum autem, qui in prædictam Eccleſiam poſt appellationem ad nos factam dicitur eſſe intruſus, exinde ceſſante appellatione amoueas, & ipſam iam dicto Preſbytero cum fructibus inde perceptis reſtituere non poſtponas. Poſtea verò ſi quis aduerſus prænominatum Preſbiterum ſuper iam dicta Eccleſia agere voluerit, coram te ordine iudiciario experiatur, & tu cauſam audias, & fine debito decidas. Datum Tuſcul. xi. Kalend. Septemb.

[a] ECCLESIÆ S. DONATIANI] Archiepiſcopi Remenſis, cuius eò delatæ reliquiæ. Flodoardus lib. I. cap. v. *Hinc Donatianus extitit Epiſcopus, cuius etiam pignora mariti-*

mas in paret Episcopi Nouiomagensis vel Tornacensis perlata vario signorum memorantur splendore decorata. Brugæ quippe Flandrorum, quæ suum quoque nunc habent Episcopum, ad diœcesim tum pertinebant Tornacensem, quæ adnexa erat Nouiomensi.

Alexander Papa Petro Abbati sancti Remigij.

EX parte Guidonis orphani grauem querelam recepimus, quòd cùm G. pater suus in extremis laborans ipsi domum, agros, vineas, & quicquid in mobilibus possidebat, iure hæreditario reliquerit possidendum, & in præsentia venerabilis fratris nostri Remensis Archiepiscopi id ipsum recognouerit, nunc N. & nepotes eius prædictum orphanum in causam trahere, & super hoc indebitè molestare præsumunt. Quia igitur ex suscepti cura regiminis orphanorum patroni tenemur & defensores existere, discretioni tuæ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus si tibi constiterit in causa ipsa ad nos appellatum fuisse, & prædictum N. & nepotes eius moneas, & auctoritate nostra districtè compellas, vt prædictum orphanum super iam dicta hæreditate molestare desistant, & eam sicut à patre suo concessam, & in præsentia prædicti Archiepiscopi constat fuisse recognitam, in pace & quiete ipsum possidere permittant: aut si quid iuris in ea se habere confidunt, coram te sublato appellationis obstaculo ordine iudiciario experiantur. Datum Tuscul. v. Idus August.

Alexander Papa [a] Vpsellensi Archiepiscopo, & vniuersis suffraganeis eius, tam in Suetia quàm in Gothia constitutis.

COnstituti à Domino, licet insufficientibus meritis, super gentes & regna, ex iniunctæ nobis administrationis officio debitoque compellimur aciem nostræ considerationis ad vniuersum commissi gregis corpus extendere, atque omnium fidelium corda institutionis Apostolicæ ac doctrinæ salutaris imbre perfundere: vt sicut in omnem terram exiuit sonus Apostolorum, & in fines orbis terræ verba eorum: ita quoque nos, qui eorum cathedræ præsidemus, qui eis non in vitæ merito, non in operum sanctitate, sed in pastorali cura & dignitate successimus, verbum salutis, Euangelium Christianæ atque Catholicæ veritatis annunciemus his qui longè, & his qui prope, nomen Apostolicum non inane neque nudum & in sola voce gerentes, sed in executione officii & veritate operis, in quantum nobis Deus dederit, adimplentes. Audiuimus enim & audientes non potuimus non dolere, quòd apud vos, tam in Suetia videlicet, quàm in Gothia, ex nimia & peruersa non libertate, sed abusione potiùs & insolentia Laicorum, consuetudo pessima & omnino detestabilis inoleuit: ex qua etiam multa illicita prouenerunt, & mala non solùm enormia, verùm etiam intolerabilia pullularunt. Ipsi enim vobis inconsultis, sicut dicitur, aut contemptis, concedunt & conferunt Ecclesias, quibus volunt: omnia simoniacè, siue per pecuniam, siue per priuatam gratiam vel odium agentes. Ex hoc autem multa dicuntur tam ipso actu quàm exemplo no-

ciua & perniciosa contingere. Quilibet enim & vndecunque sacerdos adueniens, licet ordinationis suæ nullum habeat testimonium, solo mandato seu nutu etiam laicorum, diuina in salutis eorum suæque periculum celebrare præsumit. Vnde nonnunquam euenit, vt Monachi fugitiui vel homicidæ, seu quibuslibet irretiti & notati sceleribus, aut in gradum Sacerdotij non promoti, Sacerdotio fungi nefaria nimis & damnabili præsumptione non metuant. Quilibet verò vel omnino carens Ecclesia, vel pauperem habens & ambiens ditiorem, potentioribus de parochia, data vel promissa pecunia, alium non erubescit tam impudenter quàm illicitè supplantare. Accedit ad hæc, quod Clerici, siue ipsi aduersus Laicos, siue Laici aduersus eos litigantes experiri voluerint, Laicorum iudicia subire, & secundùm ipsorum instituta siue leges agere vel defendre se coguntur. Nec solùm inferioris ordinis Clerici talibus iniuriis fatigantur: verùm etiam vos ipsi, si iustitiæ rigorem zelo Dei succensi aliquando exercetis, aliquam contra vos causam inobedientis gregis inuidia machinante, vel ad igniti ferri examen, vel ad aliquod æquè prohibitum & exsecrabile iudicium prouocamini: nulla canonibus, qui id prohibent, seu Pontificali dignitati exhibita reuerentia vel honore. Ad augmentum verò summamque malorum, Clerici passim in eodem regno impunè cæduntur, quandoque etiam occiduntur. Et quidem grauia sunt ista, nec professionis opera Christianæ, sed inimici potius zizania reputanda. Ad quæ radicitus euellenda, & de medio vestrum penitus extirpanda, tantò acriùs vos decet & oportet insurgere, quantò magis desides prælatos negligentesque respiciunt vitia subditorum, & eorum culpæ crimen adscribitur, quod ab his quibus præsident, & pro quibus eriam reddituri sunt in extremo examine rationem, tam frequenter quàm licenter & impunè committitur maximè Esa. 58. 1.
cùm per prophetam dicatur, *Clama, nec cesses, annuncia populo meo scelera eorum*, & alibi. *Nisi annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua requiram:* Et in sacris Canonibus, quos prudentiam vestram ignorare non expedit, scriptum legatur, Negligere, cùm possis, perturbare peruersos, nihil est aliud quàm fouere: nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare. Ex eo autem, quòd peccata ex nimia & longæua licentia in consuetudinem jam venerunt, cùm sit, juxta quendam Philosophum infelicitas consummata, & vix videatur locus esse remedio, vbi quæ fuerunt vitia mores fiunt, & juxta Euangelium, qui mortuus fuerat in peccato jam fœteat: multò majori opus est ad suscitandum cum Domino mortuum, non sine lacrymis & compassione, conamine, ne desperentur, sicut quatriduanus in monumento, quibus potest inuocato Dei nomine cum ipsius adjutorio subueniri. Vt ergo etiam in eis glorificetur Deus, & sapientia honorificetur à filiis suis, caritatem Moysi pro populo Dominum obsecrantis, zelum Phinees vindicantis, contritionem Dauid orantis, misericordiam Iesu Christi super Hierusalem flentis & pro Lazaro lacrymantis assumite; & habentes secundùm Apostolum scutum fidei, loricam justitiæ, & galeam spem salutis, accingimini armaturâ Dei, & pugnare cum antiquo serpente, cum de

Ezech. 11. 118.

obsessis per inhabitantia peccata corporibus expellentes, & diripientes vniuersa, in quibus habet fiduciam, eos quos domum sibi facere nititur, cum gratiæ cælestis auxilio, à vitiorum sordibus emundantes, vt domus Dei, templum videlicet Domini sanctum quod estis vos, dici ac fieri mereantur. Nec vos vllus terror ab officii pastoralis executione retardet, recolentes & non tantùm verbo, sed opere profitentes, quod ille summus & primus Pastor docuisse legitur & fecisse: *Bonus*, inquit, *Pastor animam suam ponit pro ovibus suis.* Et quoniam per errorem, & tam diuini quàm humani iuris ignorantiam, apud vos inoleuisse videntur mala, quæ diximus, & à Laicis tanquam licita impunè hactenus vsurpata, sanctorum Patrum statutis tanquam armis vtentes, ipsis inniti debebitis, atque ea & vos cum eis his quæ illicitè committuntur opponere, vt ex eorum scientia & auctoritate dispereant, quæ per abusionem nimiam & ignorantiam succreuerunt. Sanè Laicos Ecclesias, vel Ecclesiastica beneficia dignitatesque concedere, seu de ipsis vlla ratione disponere, sanctorum Patrum ad instar sacrilegij prohibent instituta. Clericos autem, qui ab eis, vel per eos dato pretio, siue gratis, Ecclesiam, vel inuestituram Ecclesiæ seu Ecclesiasticæ dignitatis acceperint, præter ordinis sui periculum, excommunicationis etiam pœnâ condemnant. Nam in Synodo Symmachi Papæ statutum legitur, Non placuit laicum statuendi in Ecclesia aliquam habere facultatem cui subsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi. Item, Laicis quamuis religiosis nulla de Ecclesiasticis dignitatibus aliquid disponendi legitur attributa facultas. Item Calixtus Papa. Si quis principum inquit, vel aliorum dispositionem, seu donationem, siue possessionem Ecclesiasticarum rerum sibi vendicauerit, vt sacrilegus judicetur. Item Paschalis. Nullus Laicorum Ecclesiarum bona occupet, vel disponat. Qui verò secus egerit, juxta beati Alexandri capitulum, ab Ecclesiæ liminibus arceatur. Item Alexander. Per laicos nullomodo quilibet clericus aut presbiter retineat Ecclesiam neque pretio, neque gratis. Item Paschalis. Si quis clericus, Abbas, vel Monachus per Laicos Ecclesiam obtinuerit, secundùm Apostolorum sanctorum Canones, & capitulum Antiocheni Concilij, excommunicationi subjaceat. Idem. Constitutiones sacrorum Canonum sequentes statuimus, vt quicunque Clericorum ab hac hora inuestituram Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subjaceat, & communione priuetur. Et in hanc sententiam alia multa canonum instituta & sanctorum Patrum decreta conueniunt. Cæterùm Ecclesias, vel Ecclesiastica beneficia pretij, seu cujuscunque muneris interuentu conferre simoniacum est, & simoniacam sapit procul dubio prauitatem. Porrò Simonis crimen quàm sit detestabile, quàm horrendum, ipsa vos eius infamis immanitas ignorare non sinit: ex quo profectò tam dantem quàm accipientem damnatio Simonis, quam sacra Actuum Apostolorum lectio protestatur, inuoluit. Ad cujus condemnationem cùm plurima præter Apostolicam sanctionem sanctorum Patrum rescripta manauerint, pauca credimus ex pluribus suffectura. Inter quæ primum sit illud B. Gregorij: Presbyter, inquit, si Ecclesiam per pe-

Ioan. 10. 11.

cuniam obtinuerit, non solùm Ecclesiâ priuetur, sed honore sacerdotij spolietur: quia altare, decimas, & Spiritum sanctum emere, vel vendere simoniacam heresim esse nullus fidelium ignorat. Item alibi. Audiuimus, dilectissimi, quod nos audire oportuit, sed audisse profectò non libuit: quosdam scilicet sacrorum ordinum esse professores, qui sub munerum datione, vel acceptione, Dei Ecclesias, vel earum sibi sacrificia vsurpant: quod quidem scelus vos non jamdudum acriter correxisse miramur. Iustè enim vterque corripiendus est, & à sanctæ liminibus Ecclesiæ summouendus, & qui pro Ecclesiæ ambitu munera largitur, & qui vt Ecclesiam det, quicquam præsumit accipere. Iste quippe donum Dei emere, hic autem vendere præsumit. Sacrilegio quoque hoc facinus non dispar dixerim, cùm id, quod sponte & sacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, sub pecuniæ pactione causatur. Quare, fratres carissimi, quæ taliter facta sunt curiosè refellite, infecta prohibere, vestrisque jussionibus resistentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate. Item, Si quis dator vel acceptor Dei Ecclesias, vel Ecclesiastica beneficia, quæ quidam præbendas vocant, sub pecuniæ interuentu, siue dando emerit, siue accipiendo vendiderit, à Simonis non excluditur perditione. Non solùm autem pecunia, sed & quælibet obsequij aut muneris species in hujusmodi criminaliter intercedit. Vnde idem beatus Gregorius, Bene inquit, cùm virum justum pro præbenda describeret, ait, Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Non dixit solùm à munere, sed ab omni munere: quia aliud est munus ab obsequio, aliud à manu, aliud à lingua. Munus ab obsequio est seruitus indebitè impensa, munus à manu pecunia est, munus à lingua fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non solùm pecuniam nullam, sed nec etiam humanam gratiam requirit. Quod autem Sacerdos, aut quilibet Clericus, aliunde adueniens, vel ignotus, sine testimonio & litteris saltem Episcopi sui in aliena Diœcesi recipi aut ministrare non debeat, in Calchedonensi legitur Concilio definitum per hæc verba: Extraneo clerico, vel lectori, extra suam ciuitatem sine litteris commendatitijs proprij Episcopi, nusquam penitus liceat ministrare. Item in Concilio Carthaginensi, Clericum alienum, nisi concedente eius Episcopo, nemo audeat retinere, vel promouere in Ecclesia sibi credita. Item beatus Augustinus in sermone quodam ad populum. Hortamur, inquit, Christianitatem vestram, vt juxta sanctorum Canonum instituta, in Ecclesiis à vobis fundatis aliunde veniens Presbyter non suscipiatur, nisi à vestræ fuerit Ecclesiæ Episcopo consecratus, aut ab eo per commendatitias litteras suscipiatur. Ad hoc, ne Clerici ad sæcularia judicia pertrahantur, & Romanorum Imperatorum leges prohibent, quæ tanquam Canones, vbi Canonibus non obuiant, sunt obseruandæ, & sanctorum Patrum ac prædecessorum nostrorum auctoritas interdicit. Scribit enim beatæ memoriæ Gelasius Papa dicens: Nemo vnquam Episcopum, aut reliquos Clericos, apud judicem sæcularem accusare præsumat. Item Alexander omnibus Orthodoxis: Relatum est ad hujus sanctæ & Apostolicæ sedis apicem, cui summarum dispositiones causa-

rum & omnium negotia Ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt, quasi ad caput dicente: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo, &c. quòd quidam æmuli, ejusque sanctæ Ecclesiæ insidiatores, Sacerdotes Dei apud judices publicos accusare præsumant, cùm magis Apostolus Christianorum causas ad Ecclesias deferre, & ibidem terminari præcipiat. Taliter præuaricantes præuaricauerunt in Deum suum, & non obediunt præceptis eius. Feruentis verò aquæ, vel candentis ferri iudicium, siue duellum, quod Monomachia dicitur, Catholica Ecclesia contra quemlibet etiam, ne dum contra Episcopum non admittit. Vnde Stephanus Papa V. Ferri candentis, inquit, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet sacri non censent Canones, & quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. Item Nicolaus Papa. Monomachiam in legem non assumimus, quam præceptam fuisse non reperimus: quam licet inisse quosdam legamus, sicut sanctum Dauid & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen vt pro lege teneatur, diuina sanxit auctoritas, cùm hoc & huiusmodi sectantes Deum solummodo tentare videantur. Præterea illud adjiciendo mandamus, quatinus populum regimini & gubernationi vestræ commissum decimas Ecclesiis fideliter & deuotè persoluere, sicut ab ipso domino noscitur institutum, diligenter ac sollicitè moneatis, & si necesse fuerit sub districtione anathematis compellatis, juxta illud Malachiæ Prophetæ in per-
Malac. sona Domini loquentis *Inferte*, inquit, *omnem decimationem in horreum*
III. 10. *meum, vt sit cibus in domo mea.* Vnde in Concilio Maguntiensi: Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas Abraham factis, Iacob promissis insinuat, & omnes sancti Sacerdotes commemorant. Item ex Concilio Rothomagensi: Omnes decimæ terræ, siue de frugibus, siue de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur. Sed quia multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus vt secundùm Domini nostri præceptum admoneantur semel, secundò & tertiò. Qui si non emendauerint, anathemate vsque ad satisfactionem & emendationem congruam feriantur. Nec tamen ideo ea, quæ Ecclesiis, immò Deo, ipsi, vel parentes eorum contulisse noscuntur, reuocare, vel Ecclesiasticarum personarum dispositioni subtrahere volentes erunt aliquatenus audiendi: quæ si etiam homini contulissent repetere non valerent. Vnde Ambrosius in libro de pœnitentia: Sunt qui opes suas tumultuario mentis impulsu, non judicio perpetuo, vbi Ecclesiæ contulerint, postea reuocandas putant. quibus nec prima merces grata est, nec secunda: quia nec prima judicium habuit & secunda habuit sacrilegium. Item ex Concilio Agathensi: Clerici, vel sæculares, qui oblationes parentum aut datas, aut testamento relictas, retinere perstiterint, aut id, quod ipsi donauerint Ecclesiis vel Monasteriis, crediderint auferendum, sicut sancta Synodus statuit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab Ecclesiis excludantur. Illos verò qui in Clericos violentas manus, nisi fortè se defendentes iniiciunt, pœnam excommunicationis incurrere sacrosancta Romana iam pridem statuit, & inuiolabiliter tenet Ecclesia: nec à quoquam omnino, nisi à Romano Pontifice,

vel de mandato eius absolui patitur, aut permittit. Vos itaque ipsius, quæ omnium Ecclesiarum caput est & magistra, vestigiis inhærentes, eius ac nostræ in supradictis omnibus acquiescite sanctioni: & secundùm ea quæ à sanctis patribus & prędecessoribus nostris instituta prędiximus, obseruate, atque ab omnibus per Episcopatus vestros quantum in vobis est, faciatis firmiter & inuiolabiliter obseruari. Contemptores equidem Ecclesiastica pręcipimus vsque ad condignam pœnitentiam vltione percelli. Obedientibus autem sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatinus & hîc fructum bonę actionis percipiant, & in futuro pręmia ęternę pacis inueniant. Datum Tusculani IV. Idus Septembris.

a VPSELLENSI ARCHIEPISCOPO] Vpsalensem alij vocant, & Vpsaliam ciuitatem regni Sueciæ, Gothiæque metropolim. Ad hunc vero, eiusque suffraganeos scriptę item epistolæ XXII. & XXV.

Alexander Papa III. Vniuersis Dei fidelibus per Daciam constitutis.

OMnes qui piè volunt in Christo viuere, & ad iubar incircumscripti luminis, & ad illam cælestem patriam, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, vbi nec fures fodiunt, nec furantur, nec tinea demolitur, peruenire desiderant, diem oportet extremum misericordiæ operibus præuenire, & æternorum intuitu seminare in terris, quæ cum multiplicato fructu largiente Domino recolligere possint in cælis. Scriptum est enim. *Qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus de benedictione metet in vitam æternam.* Credimus sanè vniuersitati vestræ innotuisse, qualiter venerabilis frater noster *a* Fulco Estonum Episcopus, inopia & paupertate prematur, & ad conuertendam gentem illam sui Episcopatus, quæ Christianæ fidei ignara est, totis viribus elaboret, & quantam potest sollicitudinem ac diligentiam adhibere procuret. Quia verò particeps mercedis efficitur, qui ei ad tam pium & sanctum opus perficiendum consilium & subsidium subministrat, deuotionem vestram monemus & exhortamur in Domino, & remissionem peccatorum vestrorum iniungimus, quatinus de bonis à Deo vobis collatis prædicti Episcopi inopiam subleuantes, ei manum auxilij porrigatis, & caritatis solatia diuini amoris intuitu ministretis: vt per hæc & alia bona, quæ Deo inspirante feceritis, apud altissimum peccatorum vestrorum veniam consequi, & ad æternæ felicitatis gaudia mereamini, propitiante Domino, peruenire. Datum Tusculani XV. kalend. Octobris.

2. Cor. IX. 6.

a FVLCO ESTONVM EPISC.] De Fulcone dictum sæpius. Estones populi regno Suetiæ attributi. Auctor enim est Saxo Grammat. lib. I. Frotonem Danorum regem Erico Suetiæ regi Estiam & Finniam annuo stipendiorum iure concessisse.

Alexander Papa III. Regibus & Principibus, & aliis Christi fidelibus, per regna Danorum, Noruuegensium, Guetomorum, & Gothorum constitutis.

NOn parum animus noster affligitur, & amaritudine non modica & dolore torquetur, cùm feritatem Estonum & aliorum paganorum illarum partium aduersus Dei fideles, & Christianæ fidei cultores grauiùs insurgere, & immaniter debacchari audimus, & Christiani nominis impugnare virtutem. Veruntamen laudamus & benedicimus Dominum, quòd vos in fide Catholica, & in deuotione sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ omnium Ecclesiarum caput est, & magistra à Domino constituta, super omnes alias Ecclesias cælesti priuilegio obtinet principatum, immobili firmitate persistitis, & Christianæ religionis vinculum & vnitatem seruatis. Vnde quoniam expedit officio nostro, ea quæ ad corroborationem fidei, & animarum vestrarum noscuntur pertinere salutem, vobis sollicita exhortatione suggerere, & studiosiùs suadere, vniuersitatem vestram monemus & exhortamur in Domino, quatinus diuino cultui intendere, misericordiam & iustitiam & iudicium diligere, à rapinis & iniquis operibus abstinere, deuota Deo & accepta obsequia impendere, prædictæ sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, tanquam matri & magistræ vestræ, debitum honorem & reuerentiam exhibere, Episcopis, sacerdotibus, & aliis prælatis vestris humiliter obedire, & eis decimas, primitias & oblationes, & alias iustitias suas reddere, & ipsos tanquam patres & pastores animarum vestrarum honorare modis omnibus studeatis, & iura eorum defendere, manu tenere propensiùs, & conseruare curetis, & armis cælestibus præmuniti, & Apostolicis exhortationibus confirmati ad defendendum Christianæ fidei veritatem spiritu fortitudinis accingamini, taliter in brachio forti ad propagandam Christiani nominis religionem intendentes, vt victoriam de inimicis possitis consequi, & coronam iustitiæ, quæ vobis reposita est, patrante Domino, adipisci. Nos enim eis, qui aduersus sæpe dictos paganos potenter & magnanimiter decertauerint, de peccatis suis, de quibus confessi fuerint & pœnitentiam acceperint, remissionem vnius anni, confisi de misericordia Dei, & meritis Apostolorum Petri & Pauli concedimus, sicut his qui sepulcrum Dominicum visitant concedere consueuimus. Illis autem, qui in conflictu illo decesserint, omnium suorum, si pœnitentiam acceperint, remissionem indulgemus peccatorum. Datum Tusculani III. Idus Septembris.

Alexander Papa III. Vpsellensi Archiepiscopo, & suffraganeis eius.

VIce beatri Petri Apostolorum principis, largiente Deo & Domino nostro, qui ait *Speculatorem dedi te domui Israël*, super gentes & regna, licet immeriti, in Apostolicæ sedis specula constituti, pontificalis officij debito pro vniuersis compellimur sollicitudinem gerere, & antiquo hosti,

Ezech. III. 17.

hosti, qui tanquam sæuissimus leo circuit quærens quem deuoret, pastorali prouidentia obuiate, ne gregem Dominicum inuadat, & diuersis eum vitiorum morsibus laceret. Inde est quòd vehementi cor nostrum doloris pulsatur stimulo, audito quòd in partibus vestris in tantum libido crudelis & turpis excreuerit, vt quædam mulieres prolis suæ procurent interitum, earumque corruptores tam horrendo & detestabili facinori non solùm consentire, verum etiam illud persuadere præsumant, & alij incestuosa coniunctione plerique cum iumentis abominanda se pollutione commaculent. quæ quantum sint grauia & creatori nostro penitus inimica, ipsa sceleris atrocitas satis demonstrat, quam nec audientium aures sine ingenti possunt horrore percipere. Si enim qui iactato in terram semine prolem nolebat ex vxore suscipere, percussus à Domino testamenti veteris serie dinoscitur, qua pœna feriendus esse monstratur, qui natum proprium non abhorret occidere, & mauult interire quàm viuere? Cuius vtique criminis pœna illud etiam persuadentes vel consentientes inuolui beatus Augustinus ostendit dicens, Se periculosè decipiunt, qui existimant eos tantùm homicidas existere, qui manibus hominem occidunt, & non potiùs eos, per quorum consilium, & fraudem, & exhortationem homines extinguntur. Nam Iudæi Dominum nequaquam propriis manibus interfecerunt, sicut scriptum est: *Nobis non licet interficere quemquam*: sed tamen illis mors Domini imputatur, quia ipsi eum linguâ interfecerunt dicentes, *Crucifige, Crucifige eum*. Incestum verò quantum sacri abhorreant Canones, Concilium Ilerdense demonstrat: Cum his, inquit, qui incestus se pollutione commaculant, quandiu in ipso detestando & illicito carnis contubernio perseuerant, nec cibum sumere vlli Christianorum, sicut Apostolus iussit, licebit. Porro scelus cum iumentis coëuntium quanta sit animaduersione plectendum, legislator Moyses declarat, cùm etiam ipsa interfici animalia iubeat, quæ tali contaminata flagitio indignam refricant facti memoriam. Quia igitur abominabilem horum excessuum præsumptionem seuera satis districtione congruit insequi, prædictos propriæ prolis necatores, & tam ipsum facinus persuadentes, quàm consentientes, seu quoslibet parricidas, aut cum matre, filia, consobrina, vel nepte agentes, quàm cum iumentis coeuntes artiori pœnitentiæ iugo curetis compescere, & nisi senio confecti, vel corporis fuerint debilitate seu egestate oppressi, eos ad sedem Apostolicam compellatis venire, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli limina visitare, vt in sudore vultus sui, & viarum labore superni iudicis iram euadere, & ipsius misericordiam valeant inuenire. Ad hæc qui dormiendo non voluntate, sed casu filios suos oppressisse inueniuntur, triennio, si iidem fuerint baptizati, si verò absque sacro baptismate decesserint, quinquennio pœnitentię disciplinis subiaceant. Sacerdotes, quos ab his conuenit studiosiùs præcauere, officij sui perpetua executione priuentur. Verùm si qui parentum absentes fuerint, quando eorum filij suffocantur, aut si id sub aliena custodia contigerit, extra culpam erunt, si tamen eos non furiosę, sed congruenti custodię ipsos se crediderint tradidisse. Pręterea non sine cordis amaritudine quosdam sacerdotes contra

Ioan. xviii. 31.
Ioan. xix. 6.

Apoſtolicas inſtitutiones, cum ſicca fęce vini, vel cum micis panis vino intinctis Miſſam celebrare audiuimus: & fideles laïcos non Christiano more, abſque ſacerdotali benedictione & Miſſa matrimonium contrahere. Vnde ſępe illicita contingit fieri coniugia, & inter legitimas perſonas diuortium interuenire. Sanè cùm omne crimen atque omne peccatum oblatis Deo ſacrificiis deleatur, quid de cętero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipſa ſacrificij oblatione erratur? Cùm enim magiſter veritatis diſcipulis ſuis ſacramentum commendaret noſtrę ſalutis, non ſiccam fęcem vini, non micas panis vino intinctas accepit, ſed panem & calicem, & benedicens dedit diſcipulis ſuis. Quia igitur ſecus agere Euangelicę & Apoſtolicę doctrinę contrarium, & conſuetudini Eccleſiaſticę penitùs eſt aduerſum, Apoſtolica prohibemus auctoritate, vt cum ſicca fęce vini, vel cum micis panis vino intinctis, vel alio modo quàm Dominus inſtituit, nullus de cętero ſacrificare attemptet: ſed ſecundùm formam ſacroſanctę Eccleſiæ Romanæ, quam vos in omnibus imitari oportet, ſolum panem & vinum aquâ mixtum in ſacrificio corporis & ſanguinis Domini offeratis. Cæterùm clandeſtina & abſque ſacerdotali benedictione non debere contrahi coniugia, aut niſi inter legitimas perſonas, quæ infra ſeptimum gradum nulla conſanguinitatis linea coniungantur, nec contracta, niſi canonicè & conſenſu Epiſcopi diſſolui, multorum ſanctorum patrum declarat auctoritas. Vos itaque muniti ſanctorum patrum ſanctionibus & Eccleſiaſticis inſtitutis, hæc quæ dicta ſunt diligenter ſeruate, & ab aliis præcipite inuiolabiliter obſeruari, diſpenſationis moderamine vtentes, vt qui in quinto, vel quarto gradu coniuncti ſunt, eos non ſeparetis, ſed ne ampliùs taliter coniungantur, pontificali auctoritate & diſtrictione prohibeatis. Datum Tuſcul. v. Idus Septembris.

Alexander Papa III. Colon. Lingacopenſi Epiſcopo.

EX diſpenſatione commiſſæ nobis ſollicitudinis, & ex debito caritatis viros Pontificali officio præditos, & morum honeſtate ornatos ſincera tenemur caritate diligere, & eorum vota, quæ à rationis tramite non diſcordant, effectu proſequente complere: vt tantò fortiùs ornamenta virtutum appetere, & honeſtis inſiſtere moribus ſtudeant, quantò ſe ab Apoſtolica ſede maiore honore cognouerint & gratia præueniri. Relatum ſiquidem eſt auribus noſtris, quòd dilecto filio noſtro Stenar. quondam [a] Lingacopenſi Epiſcopo clauſtralem quietem Epiſcopali honori præponente, & pontificalem dignitatem in manu venerabilis fratris noſtri Eskili Londenſis Archiepiſcopi Apoſtolicæ ſedis legati, & regalia coram rege & primatibus regni libere & ſpontaneè reſignante, clerus & populus eiuſdem loci, de aſſenſu prædictorum Archiepiſcopi & regis atque ducis terræ, te in patrem & Epiſcopum ſuum vnanimiter & concorditer elegerunt. Verùm licet ei non licuerit abſque auctoritate Romani Pontificis Epiſcopali dignitate abrenunciare, volentes tamen neceſſitati Eccleſiæ tuæ paterna prouiſione proſpicere, & honeſtati tantorum virorum deferre, id æquani-

miter ſupportamus, & electionem & conſecrationem tuam ratam & firmam habentes eam auctoritate Apoſtolica confirmamus, & tibi in ſubditis tuis corrigendi vitia & ſuperflua reſecandi plenam concedimus facultatem. Tu verò ſubiectorum culpas tanta redargutionis inſtantia inſequaris, quòd & qui culpabiles ſunt ſuos exceſſus corrigant celeriter, & emendent, & alij hoc videntes ad committenda ſimilia non aſpirent. Hac tamen conſideratione præhabita, vt durè & aſperè, leuiter & manſuetè, ſecundùm naturas & qualitates perſonarum, vitia corrigas ſubditorum. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum hanc paginam noſtræ confirmationis infringere liceat, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attemptare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Tuſculani VI. Idus Septembris.

a LINGACOPENSI.] Lincopenſi, Vpſallenſis ſuffraganeo. Nota eſt ciuitas Suetiæ, in qua Synodum celebraſſe legitur Nicolaus Anglicus Cardinalis Eugenij III. Legatus, anno M. C. XLVIII. Lingacopenſis Epiſcopatus iterum mentio epiſt. XXVII.

Alexander Papa III. Guillelmo a Stranenſi Epiſcopo.

FRatres & Coepiſcopos noſtros, & eos præcipuè, qui in medio prauæ nationis ſunt poſiti & in remotis mundi partibus conſtituti, artiori nos conuenit caritate diligere: & vt in commiſſo ſibi ampliùs talento proficere valeant, & ad cultum iuſtitiæ & domus Dei decorem fortiùs accingi, eis Apoſtolicæ ſedis gratiam & fauorem nos conuenit impertiri. Attendentes igitur deuotionis tuæ conſtantiam, & fidei puritatem, qua beato Petro & nobis immobili firmitate adhærere conſpiceris, te ſicut venerabilem fratrem noſtrum diligere & honorare, & tuis rationabilibus votis & deſideriis debita cupimus benignitate fauere. Inde eſt quòd Eccleſiam tuam ſub beati Petri ac noſtra protectione recipientes, ea quæ in præſentiarum pacificè ac legitimè poſſedit, & ſpecialiter Neeric, ſicut à rege & Metropolitano tuo, & à venerabili fratre noſtro Eskilo Lundenſi Archiepiſcopo, Apoſtolicæ ſedis legato, tibi confirmata eſt, & ſcripti ſui munimine roborata, tibi & per te eidem Eccleſiæ auctoritate Apoſtolica confirmamus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Statuentes vt nulli omnino hominum liceat, hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Tuſcul. VII. Idus Septemb.

a STRANENSI.] In Suetia item, ſub Epiſcopo Vpſallenſi, quem metropolitani eius nomine ſignificat. In notitia Epiſcopatuum Stragínienſis appellatur.

Alexander Papa III. Vpsellensi Archiepiscopo & suffraganeis eius, & [a] Guthermo duci.

GRauis admodum & difficilis est ad Apostolicam sedem querela perlata, quòd *b* Phinni semper imminente sibi exercitu inimicorum, fidem seruare Christianam promittunt, & prædicatores & eruditores Christianæ legis desideranter requirunt, & recedente exercitu fidem abnegant, prædicatores contemnunt, & grauiter persequuntur. Vnde quoniam in hoc Deo illudere, & Christianam religionem deridere videntur, & illis se duplo filios gehennæ constituentibus, salus & vita eorum tota in terrenis, neglectis cælestibus, conspicitur consistere: nec est dignum, vt eis in aduersitate Christianum nomen defensionem conferat, quod in prosperitate despicere & horrere probantur: vniuersitatem vestram monemus, atque mandamus, quatinus à fallacijs & fraudibus eorum ita prudenter & discretè de cætero caueatis, quòd si ingruerit necessitas, ad auxilium & defensionem vestram non possint recurrere, nisi munitiones, si quas habent, vobis tenendas assignent, aut aliàs adeo sufficientem cautionem exhibeant & securitatem, quòd à modo nullatenus pedes retrahere, aut vestram prudentiam valeant circumuenire: sed Christianæ fidei documenta cogantur tenere firmiter & seruare: ne ampliùs de eorum numero videantur, de quibus dictum est, Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei. Datum Tuscul. v. Idus Septembris.

a GVTHERMO DVCI] Sueonum. Guthermus dicitur Saxoni Grammatico libro XIV. vbi de baptismo agit Kanuti filij Vvaldemari Daniæ regis. *Quod religiosæ*, inquit, *executionis officium Sueonum ducis Guthermi, qui neptem Vvaldemari eorumdem regi Karolo desponsam adducendi causa legationem attulerat, præsentia venustabat.*

b PHIINNI) Finni Boreales Suetiæ populi, qui Finniam seu Finningiam incolunt.

Alexander Papa III. [a] Trudensi Archiepiscopo, & A. quondam Staueng. Episcopo.

LEx diuina & humana desiderat, & debitum caritatis exposcit, vt bono & vtilitati communi debeamus intendere, & ad reuocationem & conuersionem infidelium operam omnimodam & sollicitudinem adhibere. Inde est quòd prudentiam vestram rogamus attentiùs & monemus, venerabili fratri nostro Fulconi Estonum Episcopo, qui ad conuertendam gentem illam diuina gratia inspiratus ministerium prædicationis & laborem proponit assumere, Nicolaum monachum, qui de gente illa sicut accepimus est oriundus, virum religiosum atque discretum, in socium concedatis: vt tantum bonum possit perficere, & gentem illam ad agnitionem veri luminis, & ad culturam & doctrinam Christianæ fidei, verbo prædicationis auxiliante Domino reuocare, & vobis exinde valeat æternæ mercedis cumulus prouenire. Datum Tuscul. v. Idus Septemb.

a TRVNDENSI ARCHIEPISC.] In Noruegia. Noruegiæ Metropolim alij Tron-

demum nominant. Saxo lib. x. extremo. *Corpus eius*, Magni regis, *Noruagiam relatum Trondemi in regiorum monumentorum arca sepulturam possedit.* Eiusdem etiam metropolis suffraganeus est Episcopus Stauengarensis.

Alexander Papa III. vniuersis tam Clericis quàm Laïcis Lingacopensis Episcopatus.

DEcet vniuersitatem vestram, quæ ad perfectionem virtutum & salutem pertinent animarum, toto studio cogitare, & ea voluntario effectu perficere, per quæ gratiam possitis altissimi acquirere, & ad æternæ felicitatis gloriam cum auxilio diuini numinis peruenire. Cæterùm quoniam sine obedientiæ virtute nemo Deo perfectè potest placere, aut acceptum seruitium reddere, per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus & mandando præcipimus, quatinus venerabili fratri nostro C. Episcopo vestro, sicut bonæ memoriæ Giloni prædecessori suo fecisse noscimini, omnimodam obedientiam & reuerentiam impendatis, & in his quæ Dei sunt, & ad vestrarum animarum spectant salutem monitis & mandatis eius humiliter parere curetis, & ei de iustitiis suis integrè & plenariè respondeatis: ita quòd apud Deum pro humilitate & obedientia vestra, peccatorum vestrorum veniam & gloriam valeatis promereri æternam. Si qui autem vestrum ei contumaces vel rebelles extiterint, sententiam quam idem Episcopus propter hos in eos rationabiliter tulerit, auctore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tuscul. xv. Kalend. Octob.

Alexander Papa III. [a] *Guidoni Abbati sancti Nicasij & M. Radulfo Canonico Remensi.*

SVggestum est auribus nostris, quod Galcherus de Castellione villam de Belloi, quæ ad Monasterium beati Remigij pertinet, diabolico furore accensus destruxit, & duas alias villas eiusdem monasterij ita spoliauit, quòd spolia inde abducta xl. librarum pretio æstimantur. Milo verò Malusvicinus, cùm eidem monasterio plura damna & iniurias intulisse dicatur, nec vult inibi satisfacere, neque quod ratio exigit exhibere. Simon autem de Burgo prædicto monasterio apud Vvandrecicurt damna plurima & iniurias inferre non cessat. Præterea Burdinus de Besanes terram, quæ prænominato monasterio fuit in eleemosynam data, duobus hominibus, quibus eam Abbas eiusdem loci hereditario iure concesserat, auferre laborat. Sanè Presbyter de Alem. in villa præscripti monasterij quandam domum in damnum eiusdem Ecclesię ędificare pręsumit. Ad hęc cùm quidam homo sancti Remigij se cum quadam parte hereditatis suę, diuini amoris & caritatis ardore succensus, hospitali sanctæ Mariæ Remensis ad seruiendum hospitibus pro animæ suæ remedio reddidisset, parentes eius à longè venientes, quamuis magnam partem bonorum suorum eis dederit, præ'ibatum monasterium & Ecclesiam Remensem super iam dicta eleemosyna inquietare nituntur. Vnde quoniam nostra intereſt, iura Ecclesiarum de-

fendere, & eis contra malefactores suos Apostolicæ protectionis patrocinium ministrare, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus ex parte nostra prædictas personas commoneatis, & districtiùs compellatis, vt prædicto monasterio de damnis & iniuriis allatis congruè satisfaciant, & ablata restituant, & de cætero ab eius & rerum suarum molestatione penitus conquiescant, vel sub vestræ discretionis examine plenam exinde sibi iustitiam exhibeant. Præterea Abbas sępe dicti monasterij de Thesaurario Laudunensi, quòd apud Creonam iustitiam suam imminuat, & penitus subtrahat, & de Vuillermo Marescalco nobilis viri Comitis Henrici, quòd cuidam homini suo x. libras abstulerit, & multa ei mala fecerit; & de Abbate de Tenaliis, qui cùm dicatur multa illi damna inferre, ei exinde coram venerabili fratre nostro Remensi Archiepiscopo noluit, prout mandauimus, respondere, grauem ad nos querimoniam transmisit. Ideoque vobis præsentium auctoritate iniungimus, vt prædictos viros ad resarcienda illata damna præfato Abbati, & ad restituenda ablata, & ad satisfactionem de illatis iniuriis exhibendam, vel ad complementum iustitiæ faciendum, auctoritate nostra monere & districtè compellere studeatis: & in supradictis omnibus cum ea maturitate & prouidentia procedatis, quòd exinde diligentia & sollicitudo vestra valeat non immeritò & commendari, & nos discretioni vestræ confidentiùs negotia Ecclesiastica committere valeamus. Datum Tuscul. IX. Kalend. Martij.

[a] GVIDONI ABB. S. NICASII.] Lib. v. epistolarum Petri Cellensis epist. XIV.

Alexander Papa III. Petro Abbati, & fratribus S. Remigij Remensis.

RAtionabiles & honestas petitiones gratanti animo debemus admittere, & vota quæ à rationis tramite non discordant, prosequente effectu complere. Relatum est siquidem auribus nostris, quòd cùm singulis annis duas procurationes, unam in depositione sancti Remigij, & alteram in translatione ipsius Remensi Archiepiscopo debeatis persoluere, & singulis quibusque certis numeris & mensuris distinctis, de [a] Frescengiarum pretio nulla æstimatio facta fuisset, venerabilis frater noster Henricus Remensis Archiepiscopus molestiam & inquietationem, quam inde habebatis, pia consideratione respiciens, vobis & monasterio vestro frescengias omnino remisit: ita sanè quod in depositione beati Remigij quinquaginta solidos Remensis monetæ, & totidem in translatione ipsius Remensibus Archiepiscopis annuatim soluere teneamini. Quam vtique remissionem, quemadmodum à prædicto Archiepiscopo facta est, & sigilli sui munimine roborata vt firmam & ratam habeatis, eam auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus: statuentes vt nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Tuscul. VIII. Kalend. Martij.

a FRESCENGIARVM] Frifcingæ dicuntur libro IV. capitul. LXXII. quanquam ibi etiam codices nonnulli friskingas legunt. Variè enim fcribitur hoc nomen. Quid vero fignificet, docuit Fr. Pithæus in Gloffario.

Alexander Papa III. Siluanectenfi Epifcopo, & Abbati fancti Remigij Remenfis.

AD audientiam Apoftolicæ fedis noueritis fuiffe perlatum, monachos fancti Remigij de Brana, Religiofis viris Abbati & fratribus fanctæ Mariæ a de Brana diftrictiùs inhibere, ne familiam Comitis & Comitiffæ de Brana ad aliqua audeant recipere facramenta. Vnde quoniam indecens eft eis & inhoneftum aliquos indebitis fatigare moleftiis, qui in religionis habitu elegerunt Domino deferuire, difcretioni veftræ per Apoftolica fcripta mandamus, quatinus prædictos monachos moneatis, & auctoritate noftra compellatis, vt nulla ratione contra antiquam Comitis vel Comitiffæ familiam, vel milites caftri, aut fuperuenientes, fiue vxores eorum, aut liberos, vel familias fuas, ad Ecclefiam illorum accedere, & ibidem Ecclefiaftica fufcipere facramenta prohibeant; aut in præfentia veftra quod iuftitia dictauerit exequi non poftponant. Nos enim eis dedimus in mandatis, vt coram vobis alterum prædictorum exfequantur. Datum Tufcul. II. Kalend. Decemb.

a DE BRANA.] Oppidum eft ad Vidulæ amnem in pago Sueffionico. Ibi ergo cœnobia quæ commemorat, & honor Comitatus, quem præcipuè illuftrauit Iohannes de Brana, rex Hierofolymitanus.

Alexander Papa III. Siluanectenfi Epifcopo, & Abbati fancti Remigij Remenfis.

DIlecti filij noftri Abbas & fratres Ecclefiæ S. Mariæ de Brana tranfmiffa nobis relatione monftrarunt, quòd eis dilecti filij noftri Abbas & fratres a Corbeienfes quandam non dubitarunt decimam contra ius æquitatis auferre. Vnde quoniam ficut nobis ex voluntate diuinæ prouidentiæ Ecclefiarum omnium follicitudo incumbit, fic quoque vnicuique in fuo iure prouidere tenemur; & quæ inordinatè aut enormiter fiunt, confideratione iniuncti nobis officij, compellimur ad ftatum rectitudinis reuocare, difcretioni veftræ per Apoftolica fcripta mandamus, quatinus Corbienfem Abbatem & fratres eius moneatis, & diftrictè compellatis, vt eidem Abbati & fratribus præfcriptam decimam poftpofita occafione reftituant, & in pace dimittant, vel fub veftræ difcretionis examine plenam exinde fibi iuftitiam exhibeant. Si autem caufam potiùs intrare decreuerint, quàm decimam reftituere, vos in vnum conuenientes, vtramque partem ante veftram præfentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem caufam, fublato appellationis remedio, concordia vel mediante iuftitia decidatis. Præterea, ficut ex tranfmiffa infinuatione eiufdem Abbatis & fratrum auribus noftris innotuit, Rodulfus quondam Abbas prædictæ Ecclefiæ, b monachis fancti Leodegarij quandam decimam

vendidit, propter quod eadem Ecclesia graue & enorme patitur detrimentum. Quia verò contractus ille prauus & simoniacus fuit, & principales personæ vendentis scilicet & ementis, si superstarent, perpetua deberent depositione damnari, nihilominus vobis iniungimus, vt eosdem monachos monere & districtè compellere studeatis, quòd recepto pretio illis decimam ipsam appellatione remota restituant, & in pace dimittant: quia non est conueniens, aut consentaneum rationi, vt vna Ecclesia locupletari debeat de aliena iactura. His verò qui tam perniciosum & detestabilem contractum fecerunt, talem si supersunt pœnam infligatis, quòd alij, qui hoc audierint, metum habeant similia præsumendi. Datum Tuscul. II. Kalend. Decemb.

a CORBEIENSIS] Nobile in primis est Monasterium ad Somonam fluuium in Ambianensium diœcesi. Antiquam Corbeiam vocant, vt distinguatur à Saxonica, quæ multo recentior originem duxit à Gallica

b MONACHIS S. LEODEGARII.] Ordinis S. Augustini apud Suessiones.

Alexander Papa III. Ambianensi & Tornacensi Episcopis, & Abbati sancti Remigij Remensis.

EX transmissa conquestione dilectorum filiorum nostrorum Abbatis & fratrum Ecclesiæ de Brana auribus nostris innotuit, quòd Iohannes miles de Hostel eis quatuor modios frumenti & nouem auenæ, & quinque sextarios ad mensuram Suessionis violenter abstulit, & in curia eorum XII. modios vini, & in vinea sua duos accipere ausu temeritatis præsumpsit. Præterea quia illos vineam suam tempore suo vindemiare prohibuit, ipsis damnum intulit sex modiorum vini, & eos sextarium frumenti & dimidium, quem monachi sancti Nicolai de Nemore singulis annis eis soluebant, tribus annis amittere fecit: & in nemore suo damnum ad æstimationem lx. librarum illis inferens, terram in qua duos modios vno sextario minus seminare solebant, & terram etiam Roberti filij Vvidelæ, & vn. sextarios vinagiorum, quæ idem Robertus assensu Berneri domini terræ eis sub annuo censu vnius modij frumenti dederat, illicitè auferre non dubitauit. Insuper quoque terram quandam, quam longo tempore possederant, & sumptibus quadraginta librarum exstirpauerant, per violentiam occupauit; & illis multas alias molestias, iniurias, grauamina, & persecutiones, & damna irrogare non formidauit. Vnde quoniam ex parte prædicti Ioannis nobis fuit iampridem relatum, quod cùm ipse & præfatus Abbas super quibusdam possessionibus, pratis videlicet, terris, & vineis in certas pariter compromisissent personas, & personæ illæ arbitratæ inter eos fuissent, Abbas in parte earum recepit arbitrium, & in parte refutauit, nos vtrique in suo volentes iure adesse, tibi frater Tornacensis mandauimus, vt prędictum Abbatem moneres ad arbitrium illud inconcussè tenendum. Quia verò nobis est nunc intimatum, quòd non Abbas, sed miles ab arbitrio resiliuit, discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus in vnum pariter conuenientes, vtramque partem

partem ante vestram præsentiam conuocetis, ipsos monentes propensiùs, & mandantes, vt arbitrium super possessionibus illis, super quibus in arbitros spontaneè compromiserunt, firmiter & inconcussè obseruent. Si autem arbitrio stare noluerint, & fideiussores eos non potuerint de iure compellere ad ipsum seruandum, vos tam super ijs, de quibus arbitratum est inter eos, quàm super alijs de quibus inter ipsos hinc inde quæstio vertitur, causam studiosiùs audire & eam amicabili compositione, vel mediante iustitia, sine personarum acceptione terminare curetis. Ita quidem quòd quæcunque memoratus Iohannes eidem Abbati & fratribus per violentiam abstulit, super quibus non fuit arbitratum, ipsum ea reddere appellatione postposita compellatis. Si autem prefatus Iohannes à vobis citatus ad præsentiam vestram accedere, vel iudicio vestro parere contempserit, eum appellatione & occasione remota excommunicationis vinculo innodetis, & in terra in qua habitat omnia diuina, præter baptisma paruulorum, & pœnitentias morientium, prohibeatis officia celebrari. Si qua tamen partium duxerit appellandum, vos rationes & allegationes, quæ hinc inde producentur in medium, diligenter & sollicitè audientes, testes quos vtraque pars produxerit, appellatione remota recipiatis, & eorundem iuratorum depositiones fideliter conscribere, & nobis sub sigillo vestro clausas mittere studeatis: terminum vtrique parti congruum præfigentes, quod debeant se cum ipsis attestationibus Apostolico conspectui præsentare. Cæterùm si vos tres huic negotio non potueritis simul interesse, tu frater Torancensis, cum altero vestrûm, hæc quæ dicta sunt maturiùs exsequamini. Datum Tusculani II. kalend. Decemb,

Alexander Papa III. Abbati & fratribus Corbeiensibus.

Dilecti filij nostri Abbas & fratres sanctæ Mariæ de Brana, transmissa nobis relatione monstrarunt, quòd vos eis quandam non dubitatis contra iuris æquitatem auferre decimam. Vnde quoniam sicut nobis ex voluntate diuinæ prouidentiæ Ecclesiarum omnium sollicitudo incumbit, sic quoque vnicuique in suo iure prouidere tenemur, & quæ inordinatè aut enormiter fiunt, consideratione iniuncti nobis officij compellimur ad statum rectitudinis reuocare, nos venerabili fratri nostro Siluanectensi Episcopo, & delicto filio Abbati sancti Remigij Remensis huius rei causam committimus audiendam, & appellatione remota mediante iustitia terminandam. Ideoque per Apostolica vobis scripta mandamus, quatinus iam dictis Abbati & fratribus præscriptam decimam restituatis, & in pace dimittatis; vel in præsentia prædictorum iudicum plenam exinde iustitiam, sublato appellationis remedio, exhibeatis, eorum super hoc iudicium suscepturi & inuiolabiliter obseruaturi. Datum Tuscul. II. kalend. Decemb.

Alexander Papa III. Abbati S. Remigij, & B. Archidiacono Remensi.

CAusam quæ inter Vvarinum de Vvimericurt, & sororem vxoris suæ, super quodam redditu, cujus partem præfata mulier ad se jure hereditario asserit pertinere, in præsentia venerabilis fratris nostri Remensis Archiepiscopi diutius est agitata, & ad nos per appellationem delata, experientiæ vestræ committimus audiendam, & appellatione remota fine congruo terminandam. Ideoque discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus cùm exinde requisiti fueritis, vtramque partem ante vestram præsentiam convocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem causam, sublato appellationis remedio, concordia, vel mediante justitia decidatis. Datum Tuscul. Kalend. Nouembris.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij, & Fulconi Decano Remensi.

SIgnificauerunt nobis dilecti filij nostri Abbas & fratres Deruenses, quòd cùm causam, quæ inter eos & clericos sancti Nicolai Catalaunensis super Ecclesia campi Alberti vertitur, venerabili fratri nostro Remensi Archiepiscopo commiserimus terminandam, idem Archiepiscopus causam ipsam magistro R. Remensi Canonico delegauit. Cùm autem in præsentia ipsius Canonici vtraque pars constituta fuisset, prædicti clerici testes minus idoneos produxerunt super decimis campi Alberti, quas sibi vendicare nitebantur. Prædictus verò Abbas alios testes idoneos coram eodem Canonico ad prænominatos testes reprobandos produxit, quos sicut asserit idem Canonicus recipere noluit: sed causam ipsam intendebat protrahere, & vtramque partem sumptuosis contentionibus fatigare. Vnde idem Abbas se credens in hac parte grauari, ad nostram audientiam appellauit, & appellationi suæ proximè præteritas octauas purificationis beatæ Mariæ terminum præfixit. Quoniam igitur propter absentiam partium non potuimus de causa cognoscere, eam experientiæ vestræ committimus, discretioni vestræ mandantes, quatinus vtraque parte ante vestram præsentiam conuocata, eandem causam studiosiùs audiatis, & eam infra xl. dies post harum susceptionem, sublato appellationis remedio, fine debito terminetis. Si verò eadem causa alij est fortè commissa, vos duo vel vnus vestrum cum eo vel eis quibus commissa est conveniatis, & litteris istis, siue alijs, si quæ super eadem causa sunt impetratæ, diligenter inspectis, neutris litteris præjudicantibus veritati, causam ipsam concordia vel judicio, appellatione postposita, terminetis. Datum Tuscul. II. Non. Aprilis.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij, & Fulconi Decano Remensi.

EX parte Decani Ambianensis & S. quondam nepotis I. quondam Canonici Ambianensis, auribus nostris innotuit, quòd pecuniam, quam a Prior de Abbatisvilla mutuo accepit, idem Canonicus per manum iam dicti Decani & nepotis sui Ecclesijs & pauperibus pro animæ suæ remedio

distribuendam reliquit Quo defuncto cùm à prænominato Priore Decanus, & S. pecuniam prætaxatam requirerent, eam noluit reddere: sed diffugia quærens ad nostram audientiam appellauit, qui nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit. Quia verò periculosum esset cuilibet, nedum viro religioso, pecuniam alterius, & illam maximè quæ pro anima defunctorum Ecclesijs vel pauperibus præcipitur erogari, per violentiam detinere, discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum Priorem moneatis, & auctoritate nostra districtè compellatis, vt præscriptam pecuniam, centum videlicet sexaginta libras, aut parum minus, præfato Dacano & S. Ecclesijs & pauperibus, secundùm quod predictus Canonicus disposuit, errogandas integrè restituat: vel sub vestræ discretionis examine infra duos menses plenam exinde sibi justitiam appellatione remota exhibeat. Si autem legitimè monitus neutrum horum efficere voluerit, in eum canonicam non differatis exercere censuram. Datum Tuscul. XVIII. Kalend.

PRIOR DE ABBATIS VILLA] Villa Abbatis initio dicta est, quæ possessio erat Abbatis S. Richarij, titulo Prioratus in agro Pontiuo Ambianensis diœcesis ad Somonam. Nunc priscum etiam nomen retinet, postquam ad justæ amplitudinis oppidum excreuit.

Alexander Papa III. Abbati S. Remigij, & B. Archidiacono Remensi.

CONstitutus in præsentia nostra O. subdiaconus, præsentium lator, supplici nobis relatione proposuit; quòd cùm dilectus filius noster Abbas sancti Petri Catalaunensis eum ordinandum in Ecclesia sancti Medardi, quæ ad suam dicitur Ecclesiam pertinere, de assensu Capituli sui venerabili fratri nostro Suessionensi Episcopo præsentasset, vt eum de predicta Ecclesia investiret, & animarum sibi curam committeret, memoratus Episcopus ea facere recusauit. Verùm quia indecens est & penitus obuium rationi, vt prænominato subdiacono, nisi pro manifesta & rationabili causa, plebis cura denegetur, discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra xl. dies post harum susceptionem, prædictum Episcopum monere ac propensiùs inducere studeatis, vt prædictum subdiaconum de præscripta Ecclesia inuestiat, & animarum sibi curam committat, aut quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem causam ostendat. Quòd si monitis vestris obtemperare contempserit, vos nostra freti auctoritate sæpedictum subdiaconum omni dilatione & appellatione cessante, de præscripta Ecclesia inuestiatis, & animarum sibi curam committatis: ita quidem, quòd memorato Episcopo de plebis cura, prædicto verò Abbati de temporalibus debeat respondere. Datum Tuscul. III. Non. Februarij.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij & Fulconi Decano Remensi.

EX transmissa conquestione pauperum domus de Vitriaco ad audientiam peruenit, quod cùm R. mulier M. mulierem pro quadam domo, quam iidem pauperes ad se asserunt rationabiliter pertinere, coram Archidiacono

Catalaunensi traxisset in causam, & Archidiaconus pro eadem R. exinde diffinitionis sententiam tulisset, præfata M. ad venerabilis fratris nostri Henrici nostri Remensis Archiepiscopi, R. verò ad nostram audientiam appellauit. Quia verò responsali prædictæ R. veniente, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit, experientiæ vestræ causam ipsam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideòque discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus, cùm exinde requisiti fueritis, in vnum pariter conuenientes, vtramque partem ante vestram præsentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem causam, sublato appellationis remedio, mediante iustitia terminetis. Datum Tusculani VIII. Kalend. Aprilis.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij & B. Archidiacono Remensi.

QVerelam I. Clerici præsentium latoris accepimus, quòd I. de Hospitio circiter VI. libras sibi contradicit exsoluere, quas in præsentia multorum ei se debere publicè recognouit, & alia plura incommoda sibi non dubitat irrogare. Vnde quia vniuersis ex officij nostri debito in suo jure tenemur adesse, discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus prædictum I. de Hospitio monere curetis, & auctoritate nostra districtè compellere, vt iam dicto clerico præscriptam pecuniam sine molestia & diminutione restituat, & de illatis iniuriis congruè satisfaciat, aut exinde sibi sub examine vestro sublato appellationis remedio, iustitiæ non differat plenitudinem exhibere, & vos causam audiatis & appellatione cessante fine debito terminetis, Datum Tusculani VI. Kalend. Maij.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij & Decano Remensi.

DIlectus filius noster *a* A. Aquicinensis Ecclesiæ Abbas, transmissis nobis litteris intimauit, quòd monachi de Gardo inter alias oppressiones & iniurias, quas illi & Ecclesiæ suæ irreuerenter dicuntur inferre, eis quandam decimam terræ Viconiensis ad ipsos rationabiliter pertinentis, iniustè auferre præsumunt. Abbatissa verò & moniales sancti Michaëlis Vurlensis quandam Ecclesiam suam, sancti Martini videlicet, parrochianis suis spoliant, & iura ipsius illicitè sibi vsurpantes, parrochianos præfati Abbatis pro suis excessibus excommunicatos, & ab Ecclesiæ liminibus sequestratos, ad diuina officia recipiunt, & defunctis exhibent sepulturam. Vnde quoniam viris religiosis perniciosum existit ea committere, quæ pericula pariunt animarum, discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatinus infra XX. dies post harum susceptionem prænominatas personas moneatis, & districtè compellatis, vt prædicto Abbati & Ecclesiæ suæ iura sua integra & illibata dimittant, & ablata sine molestia & difficultate restituant, vel in præsentia vestra suæ iustitiæ plenitudinem appellatione remota exhibeant. Ad hæc quoniam Ecclesiastica sacramenta eis penitus sunt deneganda, qui à communione fidelium suis peccatis sunt exigentibus seque-

ſtrati, nihilominus præſentium auctoritate iniungimus, vt præfatæ Abbatiſſæ & monialibus ſancti Michaelis, ſub pœna ordinis & officij ſui prohibeatis, ne quoſlibet excommunicatos ad diuina officia vel ſepulturam recipere audeant, & ſi quos excommunicationis vinculo innodatos ſepelierunt, eos appellatione & occaſione remota detumulare & de cœmiterio eiicere non poſtponant. Datum Tuſculani v. Idus Nouembris.

a A. AQVICINENSIS ABBAS] Alexander. Auctarium Sigeberti à Miræo editum. *Anno* M. C. LXX. *obiit Balduinus* IV. *Comes Haginoenſis, & ab Alexandro Abbate Aquicinenſi in Eccleſia S. Vualdetrudis ſepelitur.* Monaſterium eſt ordinis S. Benedicti in diœceſi Atrebatenſi, in qua & ager Viconienſis.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij Remenſis & Priori ſancti Mnrtini de Campis.

EX tranſmiſſa conqueſtione G. a Abbatis de Gardo ad aures noſtras peruenit, quad Abbas & Canonici Eccleſiæ ſancti Petri de Serenicurt monaſterium ſuum quadam terra iniuſtè propter mutationem miniſtrantium ſpoliarunt, & ipſam illicitè detinent occupatam. Quia verò inter viros religioſos non debet diſſentionis ſcrupulus remanere, aut materia iurgiorum, quos quieti conuenit ſupernæ contemplationis vacare: vobis, de quorum prudentia& honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde requiſiti fueritis, in vnum pariter conuenientes, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam infra duos menſes ſublato appellationis remedio, concordia, vel mediante iuſtitia decidatis. Ita quidem quod ſi vobis conſtiterit prædictum Abbatem à præſcriptæ terræ fuiſſe poſſeſſione contra rationem eiectum, ei priùs poſſeſſionem ipſam appellatione remota faciatis reſtitui. Si vero huic rei vos ambo intereſſe non poteritis, alter non minus in eadem cauſa procedat. Datum Tuſculani IX. Kalend. Decembris.

a ABBATIS DE GARDO] Ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Ambianenſi, ad quam etiam pertinet Abbatia Serenicurtis ordinis Præmonſtratenſis.

Alexander Papa III. Præpoſito & Decano Remenſi.

EX tranſmiſſa conqueſtione Stephani clerici de Roi accepimus, quòd cùm pater ſuus quaſdam decimas, quas iure hereditario poſſidebat, volens peccati maculam euitare, ſibi in eleemoſynam dediſſet, Radulfus Traditor eas auſu temerario ſibi vendicare præſumpſit. Cúmque memoratus clericus præfatum R. in præſentia venerabilis fratris noſtri Archiepiſcopi veſtri conueniſſet, vt coram eo iuſtitiam obtineret, compulſus eſt ad noſtram audientiam appellare. Verùm licet pater ſuus eas de iure ſibi dare non potuiſſet, quia tamen tutius vt idem clericus ipſas habeat, quàm ad laicum deuoluantur, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo manda-

mus, quatinus si ita est, infra xl. dies post harum susceptionem, memoratum R. moneatis, & districtè compellatis, vt perceptas decimas prænominato clerico sine diminutione restituat, & de percipiendis nullam sibi molestiam inferat, vel grauamen: ita tamen quòd post decessum prædicti clerici præscriptæ decimæ Ecclesiæ, ad quam de iure pertinere noscuntur, restitui debeant, *pacificéque dimitti. Quòd si monitis nostris parere contempserit, ipsum vsque ad earundem restitutionem excommunicationis vinculo omni appellatione remota astringatis. Datum Tusculani III. Idus Iunij.

Alexander Papa III. Abbati & Capitulo sancti Remigij.

PAstoralis cura & sollicitudo, quam licet immeriti disponente Do mno gerimus, nos admonet propensiùs & hortatur, pro viris Ecclesiasticis, & præsertim pro his qui nullum habent Ecclesiasticum beneficium, & sunt bonæ opinionis & famæ, sollicitos semper & studiosos existere, & Ecclesiarum prælatos vt eis in competentibus beneficijs prouideant propensiùs inuitare. Hac itaque ratione inducti, & de vestra nihilominus deuoti one confisi, pro dilecto filio nostro M. clerico, latore præsentium, qui asserit se omnino Ecclesiæ vestræ deuotum, cuius mores & conuersationem dilecti filij nostri fratres militiæ Templi, circa quos est conuersatus, plurimum commendant, caritati vestræ preces affectuosas porrigimus, deuotionem vestram per Apostolica scripta rogantes attentiùs, monentes, atque mandantes, quatinus eidem clerico, diuini amoris intuitu, & pro reuerentia beati Petri ac nostra, in aliquo Ecclesiastico beneficio sibi competenti, vnde vitæ necessaria in vestra semper deuotione possit honestè percipere, liberaliter prouideatis: vt liberalitas & deuotio vestra exinde commendabilis debeat apparere: nos quoque vobis, propter hoc vberes gratiarum actiones exsoluentes, preces, & petitiones vestras, cùm se oportunitas obtulerit, libentiùs & efficaciùs admittamus. Datum Tusculani v. Idus Augusti.

Alexander Papa III. Remorum Archiepiscopo.

DIlectus filius noster Abbas sancti Petri de Montibus transmissa nobis relatione monstrauit, quod Magister scholarum Catalaunensis Ecclesiæ in terra iam dicti Abbatis sibi scholarum magisterium vendicat, & nullum per Abbatem ibi regere scholas permittit. Vnde quoniam cùm donum Dei scit scientia litterarum, *a* liberum debet esse cuique talentum gratiæ cui voluerit erogare, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatinus tam Abbati quàm Magistro scholarum præcipias, ne aliquem probum & litteratum virum regere scholas in ciuitate, vel suburbiis, vbi voluerit, aliqua ratione prohibeant, vel interdicere qualibet occasione præsumant. Non enim debet vænale exponi, quod munere gratiæ cælestis acquiritur: sed gratis debet omnibus exhiberi, vt impleatur quod scriptum est, Gratis

accepiſtis, gratis date. Verùm licet idem Magiſter ſcholarum illud ſibi fortè in ciuitate ipſa obtentu prauæ conſuetudinis vendicet, hoc in terra Abbatis non poteſt aliquatenus vendicare. Datum Tuſculani. Idib. Iulii.

LIBERVM ESSE DEBET] Quod de Magiſtris hoc loco cenſet Alexander III. id ipſum de Scholaribus ſtatuit Alexander IV. pro Dominicanorum ſcholis in hæc verba ſcribens Epiſcopo Pariſienſi: *Inſuper ſtatuimus, vt ſcholares omnes tam religioſi de Prælatorum ſuorum licentia Pariſiis gratia ſtudij quandolibet commorantes, quam etiam ſæculares, vbicumque voluerint lectionibus vel prædicationibus audiendis, ſiue quæſtionibus diſputandis liberè valeant intereſſe.*

Alexander Papa III. Clareuallenſi, & ſancti Remigij Abbatibus.

CVm dilectum filium noſtrum Deruenſem Abbatem ſuper dilapidatione bonorum monaſterii ſui, & diſſolutione, quam per eundem Abbatem audiueramus jampridem factam fuiſſe, ad rationem poſuiſſemus, ipſe ſe ſuper his coram nobis & fratribus noſtris prudenter & laudabiliter excuſauit, aſſerens quòd cùm [a] multitudo Brebentionum partem quandam terræ monaſterii ſui hoſtiliter inuaſiſſet, & ad reliquam occupandam intenderet, coactus eſt debita plura contrahere, vt terram ipſius monaſterii poſſet ab illius iniquæ gentis manibus liberare. Adiecit inſuper, quod reditus eiuſdem monaſterii quibuſdam perſonis aſſignauit, vt ex his eadem debita perſoluantur, & quòd nec in his culpa ſua grauatum ſit idem monaſterium, nec in aliis diſſolutum. Cæterùm quoniam hæc nobis non conſtant, horum cognitionem & correctionem experientiæ veſtræ de qua plenè confidimus, duximus committendam, diſcretioni veſtræ præſentium auctoritate mandantes, quatinus ad monaſterium ipſum pariter accedentes, rei veritatem diligenter & ſollicitè inquiratis, & quæ in Abbate, vel monachis inueneritis corrigenda, auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, adhibita grauitate & modeſtia corrigatis. Quòd ſi noueritis monaſterio expedire, vt aliqui ex monachis ipſius loci amoueantur, eos inde auctoritate noſtra, appellatione ceſſante, amouere minimè differatis, & alios de religioſis illic inſtituatis: ita ſuper his diligentes & prouidi exiſtentes, quòd ſtudio & diligentia veſtra in meliorem ſtatum jam dictum monaſterium auctore Domino reformetur, & ſollicitudo ac vigilantia veſtra præconio multæ digna commendationis exiſtat. Reditus verò ipſius monaſterii perſonis, quibus pro ſolutione debitorum ſunt aſſignati, ſi ſolutioni debitorum conuenienter non intendunt, nec eoſdem reditus benè diſpenſant, auctoritate Apoſtolica auferatis, & eos perſonis aliis cum concilio Abbatis & fratrum monaſterii, qui magis prouidi ſint & diſcreti, aſſignare curetis: per quorum ſtudium & prouidentiam celeriùs & conuenientiùs eadem debita perſoluantur. Si qui autem ex ipſis Abbas & monachi vobis in his contumaces fuerint, vel rebelles, quo minus mandatum noſtrum in hac parte adimplere poſſitis, in eos auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, canonicam ſententiam proferatis:

quia nos ſententiam, quam in ipſos canonicè protuleritis, auctore Domino ratam & firmam habebimus. Datum Tuſculani v. Kalend. Iunij.

a MVLTITVDO BREBENTIONVM] Qui vel ſua ſponte, vel alienis auſpiciis conducti, per hæc tempora incurſantes omnia populabantur, nec Eccleſiis, nec monaſteriis parcentes, vt eſt in Concilio Lateranenſi Alexandri Papæ cap. xxvii.

Alexander Papa III. Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi.

COnſtitutus in præſentia noſtra Conſtantius Subdiaconus lator præſentium ſua nobis conqueſtione monſtrauit, quòd G. de Pœgni quandam domum ſuam ſitam in villa de Pœgni violenter ſibi abſtulit, & iniuſtè detinet occupatam. Vnde cùm vterque eſſet propter hoc in præſentia dilecti noſtri R. Canonici Remenſis conſtitutus, prædictus Subdiaconus timens ſe prægrauari, ad noſtram audientiam appellauit. Verùm quoniam eo veniente altera pars nec venit, nec aliquem pro ſe reſponſalem tranſmiſit, cauſam ipſam experientiæ veſtræ, de qua plenè confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus cùm exinde requiſiti fueritis, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis eandem cauſam infra xl. dies poſt harum ſuſceptionem ſublato appellationis remedio concordiâ vel iuſtitiâ terminetis. Datum Tuſcul. vi. Kalend. Sept.

*Alexander Papa. III.**

EX tranſmiſſa conqueſtione Euronii meminimus nos cauſam quæ inter eundem Euronium & Rolandum vertitur, experientiæ tuæ commiſiſſe. Sed quia ſicut accepimus nondum in eadem cauſa iuxta tenorem mandati noſtri proceſſiſti, prædictus R. falſa ſuggeſtione ab Apoſtolica ſede litteras obtinuit: Magiſter Iohannes verò prædictum Euronium vinculo excommunicationis innodauit. Quoniam igitur ſententia non poteſt, ſicut non debet, tenere, diſcretioni tuæ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus præfatum Euronium noſtra fretus auctoritate, abſolutum publicè denuncies, & præfatum R. de cetero non audias, neque appellationem eius ad præſentiam noſtram vllo modo recipias, & rei veritate à venerabili fratre noſtro Catalaunenſi Epiſcopo diligenter inquiſita, R. & Suſannam vxorem eius inſtanter commoneas, & diſtrictè compellas, vt infra viginti dies poſt harum ſuſceptionem, omni contradictione & appellatione remota, ſupradicto Euronio res & expenſas ſuas reſtituant. Si autem monitis tuis obtemperare contempſerint, eos vinculo excommunicationis aſtringas. Poſtea ſi idem R. aduerſus Euronium agere voluerit, coram venerabili fratre noſtro Catalaunenſi Epiſcopo ordine iudiciario experiatur, & ipſe cauſam audiat, & debito fine decidat. Datum Tuſcul. vi. Idus Auguſt.

Alexander

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij, & Fulconi decano Remensi.

EX parte cuiusdam mulieris filiastræ nobilis viri R. militis de Vilario, nostris est auribus intimatum, quòd cum ipsa quosdam reditus, qui terragia dicuntur, G. auunculo suo Canonico Ambianensis Ecclesiæ pro xxx. libris iam pridem pignori obligasset, idem Canonicus reditus ipsos sibi restituere contradicit, licet vltra sortem suam pleraque deductis expensis recepisse dicatur. Quoniam igitur in laicis, ne dum in clericis, detestabile & horrendum existit vsurarum crimen, vtpote vtriusque testamenti paginâ condemnatum, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus vtraque parte ante vestram præsentiam conuocata, exinde rei veritatem diligenter inquiratis, & si ita vobis constiterit, memoratum Canonicum moneatis, & nostra auctoritate districtè compellatis, vt præscriptos reditus supra dictæ mulieri, dilatione & appellatione cessante, sine qualibet exactione restituat, & in pace dimittat. Querelas verò alias, si quæ hinc inde vertuntur, studiosiùs audiatis, & eas concordia, vel mediante judicio decidatis. Datum Tusculani IV. No. Maij.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij, & Fulconi Decano Remensi.

CAusam quæ inter R. de Vilers, & Amilium militem de Becloi super dote vxoris prædicti R. diutius est agitata, & ad nos sicut dicitur per appellationem delata, experientiæ vestræ, de qua plenè confidimus, committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatinus postquam exinde requisiti fueritis, vtramque partem ante vestram præsentiam conuocetis & rationibus hinc inde pleniùs auditis, & cognitis, eandem causam, si vobis constiterit, eam ad nos per appellationem delatam fuisse, sublato appellationis remedio, concordia, vel mediante justitia decidatis. Nihilominus etiam præsentium vobis auctoritate mandamus, vt alias querelas de quibus vobis aduersus se proposuerint audiatis, & eas concordia, vel judicio terminetis. Si autem huic causæ ambo non potueritis interesse, alter vestrum eidem causæ, prout dictum est, finem imponere non postponat. Datum Tusculani IV. Non. Maij.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigij, & Fulconi Decano Remensi.

EX litteris quas nobis venerabilis frater noster Henricus Remensis Archiepiscopus destinauit, euidenter accepimus, quòd Balduinus de Aigne Hierosolymam profecturus cuidam sorori suæ viduæ Agneti nomine, quæ in domo sua manebat, tres modios frumenti & vnum auenæ de

decima ſua annuatim percipiendos conceſſit. Mortuo verò eodem B. in peregrinatione, Girardus de Landas, qui ejuſdem Balduini filiam duxerat in vxorem, præfatæ Agneti jam dictos modios frumenti & auenæ violenter auferre non dubitauit. Vnde cum idem Girardus ad curiam ipſius Archiepiſcopi appellatus, & mulier pariter in ejuſdem Archiepiſcopi eſſent præſentia conſtituti, mulier teſtes legitimos & idoneos produxit, & adjudicatis ſibi prælibatis quatuor modiis, de quibus controuerſia vertebatur, ab eodem Archiepiſcopo in eorundem fuit poſſeſſionem inducta. Præterea ſicut ex eiſdem litteris intelleximus, prænominata Agnes aliam aduerſus eundem Girardum quæſtionem propoſuit: videlicet quòd pretaxatus Balduinus quendam habebat filium de non legitimo matrimonio ſuſceptum, cui cum hæreditatem ſuam non poſſet conferre, quandam terram de pecunia ſua comparauit, quam eidem filio ſuo donauit, qui cum patre ſuo iter arripiens eam ſæpe dictæ Agneti, ſi fortè non rediret, habendam & perpetuò poſſidendam conceſſit: quam poſtmodum memoratus Girardus illi impudenter auferre præſumpſit. Conqueſta eſt inſuper eadem mulier, quòd ſuper terra nepotis ſui ſibi dimiſſa indebita ſibi violentia fuit illata. Super quibus cum idem Girardus ſummonitus & mulier ad diem prefixam in præſentia Archiepiſcopi conueniſſent, & eadem mulier ſuos vellet teſtes producere, Girardus ad noſtram audientiam appellauit. Quia verò muliere ad noſtram præſentiam veniente, altera pars nec venit, nec pro ſe reſponſalem tranſmiſit, vobis, de quorum prudentia & honeſtate confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Inde eſt quòd diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, ſuper capitulis, de quibus vobis conſtiterit ad nos appellatum fuiſſe, controuerſias & quæſtiones ſublato appellationis remedio ita ſtudeatis mediante juſtitia terminare, quòd neutra partium pro juris ſui defectu debeat meritò querelari, nec prælibata cogatur vlterius ad nos exinde laborare. Datum Tuſcul. xvi. Kalend. Decemb.

Alexander Papa III. Petri Abbati ſancti Remigij, & Fulconi Decano Remenſi.

AVdiuimus ex tranſmiſſa conqueſtione quorundam ſcholarium, qui in Burgo ſancti Remigii conſiſtunt, quod cùm I. Presbyter de Burgo ſancti Remigii in die Dominico coram Clericis & Laicis, poſtpoſita modeſtia clericali, choreas duceret, ſcholaribus ipſis eundem Presbyterum exinde increpantibus & deridentibus, idem Presbyter quorumdam fauore cum furore & impetu oſtium & feneſtras ſcholarum auſu temerario fregit, & in quoſdam ex ipſis ſcholaribus violentas manus injecit, & his injuriis nòn contentus abſque conſcientia venerabilis fratris noſtri Henrici Remenſi Archiepiſcopi & Officialium ſuorum, in ipſos non citatos nec confeſſos proximè ſequenti die excommunicationis ſententiam

promulgauit, quam idem Archiepiſcopus fecit prout debuit relaxari. In quo vtique iidem ſcholares libertatem ſuam plurimum fuiſſe læſam proponunt: cùm eam ſe aſſerant libertatem habere, vt nullus in eos violentas manus injicere, aut Eccleſiaſticam ſententiam audeat promulgare, donec coram magiſtro ſuo velint juſtitiæ ſtare. His ſiquidem & aliis injuriis prædicti ſcholares prouocati, eundem Presbyterum, ſicut aſſerunt, ad noſtram præſentiam appellarunt, ſed per ſe vel per alium noſtro ſe conſpectui minimè præſentauit. Quoniam igitur idem Presbyter, in hoc, ſi verum eſt, multipliciter exceſſiſſe videtur, nos exceſſus eius nolentes, ſicut non debemus, incorrectos relinqui, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatinus partibus ante veſtram præſentiam conuocatis, ſuper his rei veritatem ſtudioſiùs inquiratis, & ſi inueneritis prædictum Presbyterum choreas in conſpectu Clericorum & Laicorum duxiſſe, & pro tali cauſa tantam præfatis ſcholaribus injuriam intuliſſe, aut ipſos ita incautè anathemati ſubjeciſſe, ipſum auctoritate noſtra, ſublato appellationis remedio, de tanta leuitate, præſumptione, & audacia durè & aſperè puniatis: & ſi vobis conſtiterit eum, vel complices ſuos, in aliquos prædictorum ſcholarium, qui eſſent Clerici, violentas manus injeciſſe, ipſos auctoritate Apoſtolica freti, omni contradictione & appellatione poſtpoſita, publicè excommunicatos denuncietis, & faciatis ſicut excommunicatos cautiùs euitari, donec paſſis iniuriam congruè ſatisfaciant; & cum veſtrarum teſtimonio litterarum Apoſtolico ſe conſpectui repræſentent, & prohibeatis omnibus, ne præfatos ſcholares contra libertatem eorum in aliquo moleſtare audeant vel grauare, quandiu coram magiſtro ſuo parati ſunt juſtitiæ ſtare. Datum Tuſcul. VI. Idus Nouemb.

Alexander Papa III. ſancti Remigij & ſancti Dionyſii Remenſis Abbatibus.

CAuſam quæ inter G. Remenſem & A. mulierem ſuper quadam domo coram dilecto filio noſtro B. Archidiacono Remenſi diutius eſt agita, & ſicut dicitur ad nos per appellationem delata, experientiæ veſtræ committimus audiendam, & appellatione remota fine congruo terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde requiſiti fueritis, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis & ſi cognoueritis cauſam ipſam ad nos per appellationem fuiſſe delatam, rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, eandem cauſam, ſublato appellationis remedio, concordia vel iudicio terminetis. Datum Tuſcul. XVI. Kalend. April.

Alexander Papa III Presbyteris & alijs Clericis Parochialium Ecclesiarum ad Monasterium sancti Petri de montibus pertinentium.

PEruenit ad nos, quòd cum habitatores Parochiarum vestrarum ex antiqua consuetudine apud Monasterium sancti Petri de montibus consueuerunt sepeliri, vos contra consuetudinem illam corpora defunctorum in vestris Ecclesiis sepelitis. Quoniam igitur non decet vos præscripto monasterio quicquam iuris subtrahere, cui iura sua sicut deuoti filii integra conseruare debetis, per Apostolica scripta vobis pręcipiendo mandamus, quatinus si ita est in Ecclesiis vestris neminem de habitatoribus ipsis ad sepultutam recipere præsumatis, nisi apud vos elegerint sepeliri: nec quemquam de cætero Laicum infra muros Ecclesiarum vestrarum sepelire tentetis, quia id indignum esset & ab institutione Ecclesiastica penitus alienum. Datum Tuscul. Non. Febr.

Alexander Papa III. Vuillelmo Senonensi Archiepiscopo & suffraganeis eius.

REdolet Anglia fragrantia & virtute signorum, quæ per merita[a] illius sancti & reuerendi viri, Thomæ quondam Cantuariensis Archiepiscopi, omnipotens Dominus operatur, & vniuersa lætatur vbique fidelium Christiana Religio: pro eo quòd ille, qui est mirabilis & gloriosus in sanctis, sanctum suum post mortem clarificauit: cuius vita laudabilis multa fulsit gloria meritorum, & tandem martyrio consummata est certaminis gloriosi. Quamuis autem de sanctitate ipsius dubitare non possit, qui eius vitam & laudabilem conuersationem attendit, & gloriosam considerat passionem; voluit tamen Saluator & Redemptor noster eius sanctitatis insignia post mortem suam magnificis irradiare miraculis: vt qui pro ipso insuperabilis virtutis constantia necessitates & pericula pertulit, sui laboris & certaminis in æterna beatitudine cognoscatur ab omnibus suscepisse triumphum. Nos autem auditis innumeris & magnis miraculis, quæ iugiter per illius sancti viri merita fieri vniuersitas narrat fidelium, & super his non sine magno gaudio per dilectos filios nostros Albertum Tit. sancti Laurentii in Lucina & Theodinum Tit. sancti Vitalis Presbyteros Cardin. Apostolicæ sedis legatos, qui eadem miracula tanto perspicaciùs didicerunt, quanto ampliùs sunt loco vicini, præcipuè certiores effecti, & plurium aliarum personarum testimonio fidem sicut debuimus adhibentes, prædictum Archiepiscopum solemniter in Ecclesia, magno ibidem Clericorum & Laicorum collegio præsente, in capite ieiunii deliberato fratrum nostrorum consilio canonizauimus, ipsumque decreuimus Sanctorum catalogo adscribendum. Vniuersitatem itaque vestram monemus, & auctoritate qua fungimur districtè vobis præcipimus, vt natale prædicti gloriosi Martyris die Passionis suæ solemniter annis singulis celebretis, & apud ipsum votiuis orationibus satagatis peccatorum veniam promereri: vt qui

pro Christo in vita exilium, & in morte virtutis constantiâ Passionis martyrium pertulit, fidelium iugi supplicatione pulsatus pro nobis apud Dominum intercedat. Datum Tuscul. IV. Non. April.

SANCTI THOMÆ] Pertinent hæc ad annum Christi M.C. LXXI. quo anno relatum in album Sanctorum fuisse S. Thomam monuimus lib. VI. epist. IX. De Alberti item & Theodini Cardinalium legatione dictum eodem libro epist. I.

Alexander Papa III. Abbati sancti Remigii, & Decano Remensi.

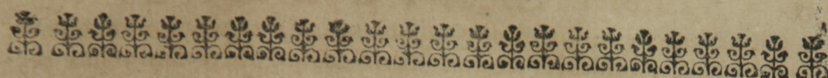
Dilecti filii nostri I. sanctæ Mariæ Virtuensis Abbatis, de quibusdam grauaminibus Ecclesiæ suæ illatis, nuper querelas accepimus, quas tantò citiùs fine debito volumus terminari, quantò & Ecclesia maiori paupertate laborat, & Abbas Ecclesiæ negotia minus potest pro imbecillitate virium sustinere. Questus est enim quod Man. Presbyter Ecclesiam de Aluesiolo, à bonæ memoriæ B. Catalaunensi quondam Episcopo Ecclesiæ Virtuensi concessam, violenter ei præsumpsit auferre; & de restitutione conuentus ad appellationis diffugium se dicitur contulisse: sed nec per se, nec per alium præsentiam suam exhibere curauit. Ab Eur. etiam de Coloneio decimas laborum suorum, & censum annuum domus suæ, & à R. de Coloneio & fratribus eius terras ad jus eiusdem Ecclesiæ pertinentes conqueritur iniustè teneri. G. præterea de Bergeriis in molendino apud Clamangiam duodecim annonæ sextarios eidem præsumit auferre, & sæpe commonitus reddere contradicit. Vnde quia plurimum de vestra discretione confidimus, & præfatus Abbas non parum indiget Ecclesiæ præsidio confoueri, per præsentia vobis scripta mandamus, quatinus supradictos viros & partem eiusdem Abbatis ante vestram præsentiam conuocetis, & querelis Ecclesiæ ac rationibus partium inquisitis diligenter & cognitis, ita eis finem debitum imponatis, vt prænominatus Abbas laborare diutiùs pro defectu iustitiæ non cogatur. Si autem illi aut copiam sui facere, aut iudicio vestro stare contempserint, censurâ eos Ecclesiasticâ compellatis, Episcopo eorum ex parte nostra denunciantes, vt latam in eos sententiam, vsque ad condignam satisfactionem, faciat obseruari. Porrò quia supranominatus M. Presbyter appellationem suam, vt dicitur, prosequi non curauit, causam illam, si hoc ita constiterit, appellatione remota terminari mandamus. Datum Beneuenti v. Idus Febr.

Alexander Papa III. sancti Remigii, & sancti Nicasii Abbatibus.

Ex transmissa relatione E. mulieris accepimus, quòd cum G. ab ea quinquaginta quinque solidos Remensis monetæ instanter exigeret, illa proponente quòd marito suo, dum esset in patria, idem G. jam dictam pecuniam condonasset, super hoc ad audientiam venerabilis fratris nostri Remensis Archiepiscopi causa fuit deducta: à cuius examine mulier ad nostram audientiam appellauit. Quia verò muliere nuncium suum destinante, altera pars nec venit, nec aliquem pro se responsalem transmisit;

experientiæ veſtræ, de qua plenè confidimus, cauſam ipſam committimus audiendam, & fine debito terminandam. Ideoque diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus cùm exinde fueritis requiſiti, viris diſcretis & honeſtis vobis aſcitis, vtramque partem ante veſtram præſentiam conuocetis, & rationibus hinc inde pleniùs auditis & cognitis, eandem cauſam appellatione remota, mediante iuſtitia decidatis. Si autem aduerſarii G. legitimè citati ad præſentiam veſtram venire, vel judicio veſtro parere contempſerint, eos auctoritate noſtra Eccleſiaſticâ cenſurâ compellatis. Datum Tuſculani XIII. Kalend. Iunij.

FINIS.

INDEX EORVM QVÆ NOTABILIA SVNT IN EPISTOLIS.

A

ABbatis-villæ Prior, pag. 218
Absalon Archiepiscopus Lundensis, 167. & 168
Absalon Monachus S. Remigii, 125
S. Ægidii Abbas, 179
Æruginamentum, 50
S. Aigulfi Ecclesia, 14. 80. 41. Reliquię, 83
Alanus Episcopus Autisiodorensis, 18
Albertus Cardinalis Legatus, 110
Cancellarius, 160. 162. 164. 165. 169
Alexander Papa, 204. 205
Alexander III. Papa, 1. 2. 3. 4. 23. 107
Alvesioli Ecclesia, 231
Ambianensis Episcopus, 199. 200. 216. Decanus & Canonici. 219
Ambrosius gloriosus, 150. Citatur, 103. 206
Amelius miles de Becloi, 227
Amici accidentales, 23
Amicitię comites tres, 109
Amicis quidam utuntur vt hospitiis, 35
Amicis quatenus communicanda infortunia, 14
Amicorum possessio præstantissima, 34
Amicus nec dissimulat nec simulat, 15
Amor in oculis crescit, 62
Amoris elementa inter amicos crebro non sunt replicanda, 13
Anastasius Papa, 85
Angeli simpliciter simplices, 70. 72
Angli, Anglia, 63. 126. 133. 135
Angliæ rex Ecclesię Pastoribus infestus, 136
Ansfredus Monachus, 137
Appellatio ad Papam, 3. 85. 218. &c.
Aquæ feruentis iudicium, 206
Aquicinensis Abbas, 220
Arca Testamenti Ecclesiæ figura, 163
Arremarensis Abbas, 29

Ariſtoteles citatur, 192
Auenionenſis Epiſcopus, 155
Auguſtudunenſis Epiſcopus, 45
Auguſtinus diues, 150. citatur, 58. 77. 103. 182. 205. 209. ab Hieronymo diſſentit de loco B. Pauli, 187
Autiſiodorenſis Epiſcopus, 554

B

BAlduinus de Aigne, 227
Balduinus Noviomenſis Epiſcopus, 22
Baſilius Prior Carthuſienſium, 96. 101.
Beatitudinis arra bonitas, 39
Beda omnium monetarum nummoſus, 150. citatur, 59
Beldevvas Abbatia, 143
Belle-vallis Prior, 124
Belli loci Abbas, 115
Belloi villa, 213
Beluacenſis Epiſcopus B. 193
Beneficio ſuperari turpe eſt, 17
G. de Bergeriis, 231
Bernaredus Abbas SS. Criſpini & Criſpiniani, 90. 91. 95. 105
S. Bernardi obitus, 13. Laudes, 130. Canonizatus, 181. Eius in B. Virginem affectus, 130. Ciſtercienſem Ordinem amplificat, Cum furua macula apparuiſſe dicitur, 182. citatur, 183
Bernerus, 216
S. Bertini Monachus, 150
Boamundus, 91
Boëtius citatur, 72. 73
Branæ Comes & Comitiſſa, 215
Branę Abbas S. Marię, ibidem.
Berbentiones graſſantur, 223
Bullencurtis Abbas, 38
Burdinus de Beſanes, 213

C

CAlliſtus Papa, 204
Campus Alberti, 218
Cancellarius Anglię ſecundus poſt Regem, 23
Canonię, 165
Canonum & Decretorum auctoritas, 128
Cantumerulæ Prioratus S. Sereni, 85
Canonici regulares, 3. & 85
Cardinalium fides erga Pontificem, 166

Cardi-

Cardinalatum ſibi impoſitum dolet Bernaredus, 171
Cantuarienſis Prior, 116. 122. 151
Charitatis excellentia, 173. & ſeq. modum neſcit 64. 65. non excidit, 124
Carnotenſis Epiſcopus, 14. 139. 153. 156. 180
Carnis voluptas naturam lædit, 26. 27
Caſtigatio qualis eſſe debeat, 36. 37.
Caro edomanda, 50
Carthuſienſes laudantur, 20. Eorum conuentus generalis, 96
Caſſula, 117
Catalaunenſis Epiſcopus, 1. 224. Eccleſiæ magiſter Scholarum 222. Eccleſia S. Nicolai, 218. Eccleſia S. Trinitatis, 195
Cauſa in omnibus ſpectanda, 103
Gaziacenſes Monachi, 45. 47
Cellenſes Monachi, 94. 107. 140
Cellenſis Abbas, 92. 105
Ceſtrenſis Epiſcopus, 142
Ciſtercienſes in Dania, 20. anteponuntur Grandimontenſibus, 192. laudes illorum, 130. Capitulum, 180
Ciuilia nunquam naturalia corrumpunt, 7
Clamangia, 477
Clareuallenſes Monachi, 64. 65. 68
Clareuallenſis Abbas electus Epiſcopatum Toloſanum recuſat, 159. Abbas 223.
Mam. Claudianus citatur, 75
Clauſtralis diſciplina in quo ſita, 156
Clerici Laicorum iudicia ſubire non debent, 203. 205. Ignoti ſine teſtimonio non admittendi, ibid.
Clericos percutientium pœna, 206
Cluniacenſes, 170. Hortus Domini, 26. reprehenduntur, 27. & 170. 171. tumultuantur in electione Abbatis 28. 47. antiquus eorum ſplendor, 170. 171.
Collaterales Comites, 34
Coloneium 477
Comitiſſa Trecenſis, 95. Sueſſionenſis, ibi. Branæ, 215
Compendienſis Cantor & Cancellarius, 114
Complexio cholerica & cœleſtis, 134
Concilium Romanum generale, 162. 164. Agatenſe, 206. Calchedonenſe, 205. Carthaginenſe, ibid. Ilerdenſo, 209. Maguntienſe, 206. Rotomagenſe, ibid.
Concordia inter Abbates ſeruanda, 109
Conſtantius Subdiaconus, 224
Corbeienſis Abbas & Monachi, 205. 207
Corona primitiæ clericatus, 147
Credere omnibus & nulli vitium eſt, 141
Creona, 214

S. Crispini Abbas, 161
SS. Crispini & Crispiniani Abbas, 90. 105. 109. 153. 157. Conuentus, 167
M. Crispinus, 143. fit Clericus, 147. 150
Crucis Christi meditatio & fructus 83. 84. 97. imitatio iter in cœlum, 138.

D

DÆmonis & hominis pugna dispar, 54. 63
Dacia, 167. 207. Dani, 208
Daniel Presbiter S. Iohannis in Gandauo, 199. 200
Decimæ fideliter soluendæ, 206
Deruensis Ecclesia, 1. Abbas, 195. 223
Dei simplicitas, 71. 77
Dei ordinationi non repugnandum, 172
Dei ad gloriam omnia referenda, 115
Dei dona non celanda, 72
Deus hominum ministerio cur utatur, 105
Dies Passionis & Resurrectionis Domini, 43. 177
Dispensatio in Matrimonio, 160
Dispensationes religiosis non vsquequaque reiiciendæ, 101
S. Donatiani Brugensis Canonici, 201
Drogo Abbas Cellensis eiectus, 95
Dudo Monachus, 178

E

S. EAdmundi Abbas, 105. 116
Ebrietas vitium ignobile, 63
Ecclesia Dei desponsatione, Papæ procuratione, 161. Nunc ferre non debet quod primitiva patiebatur, 9
Ecclesiæ à Laicis conferri non debent, 203. 204
Ecclesiæ data repeti non debent, 221
Ecclesiasticorum luxuria & avaritia taxatur, 162
Electiones Ecclesiasticæ, 28. 95
Electus Abbas recusat, 106. 122
Ellandus Canonic. Remensis, 120
Episcopi officium, 8. 12. 203. 205. & seq.
Episcopis obedientia & reverentia debetur, 208
Episcopus sine Papæ licentia Episcopatum relinquere non potest, 210
Escilus Lundensis Archiepiscopus, 19. 93. 139. Sedis Apostolicæ legatus 211. liberalis, 120. naufragium patitur, 148. Clarevallensis fit Monachus, ibidem.
Estonum feritas, 208
Eugenius Papa, 5
Euronius, 224

Excaldatus aquam timet, 95
Episcopus Exceſtrenſis, 93
Excommunicati ad Sacramenta non recipiendi, 220
Exonienſis Episcopus, 106. 118

F

FAmam negligere præſumptio eſt, 103
Ferri candentis judicium, 206
Finni ſeu Phinni populi, 212
Flaiaci Abbas monaſterium dilapidans, 193
Fontisebraldi Abbatia & Abbatiſſa Matildis, 39. ſſ
Freſcengiæ, 214
Fulco Epiſcopus Eſtonum, 107. 143. 115. 120. 168. 207. olim Monachus, 169
Fulco Canonicus Remenſis, 194. Decanus, 195. &c.

G

G. de Bergeriis 231
Gallica maturitas, 126
Galcherus de Caſtellione, 213
De Gardo Abbas, 221. Monachi de Gardo, 220
Gaucherus Monachus Clareuallenſis, 154
Gaufredus Monachus Montis Dei, 123
Gelaſius Papa, 205
Gerardus de Roſcio, 195
Gerardus Puella, 135
Gilo Lingacopenſis Epiſcopus, 213
Girardus de Landas, 228
Gilleberti ſcripta, 150
Gloriæ vanæ ſcabies, 44
Gothia, Gothi, 202. & ſeq.
Gratia Dei, 39. 40. 87
Grandimontenſes, 61. Prior, 158. capitulum, ibid. & 170
Grandimontis Ordo, 191
Gregorius benignus, 150. citatur, 8. 102. 142. 192. &c.
Guetomi populi, 208
Guido Abbas S. Nicaſii, 213
Guillelmus Stranenſis Epiſcopus, 211
Guillelmus Theobaldi filius, 4
Guthermus Dux, 212

H

HAmensis Abbas & Hamulariensis, 198
Hato Episcopus Trecensis, 3
Havvidis neptis Petri Cellensis, 87
Henricus Bellouacensis Episcopus frater Regis, 21. 22. Remensis Archiepiscopus, 197. 214. 220. &c.
Henricus Comes Trecensis, 2. 4. 18. 34. 101. 104. &c.
Herueus Monachus S. Remigii, 108
Helisendis, 198
Hieronymus pecuniosus, 150. citatus, 78. 79. 131. &c.
Hilarius profundissimus, 150
Hilduinus Vicedominus & Canonicus S. Mariæ Remensis, 94
Hilduinus de Vendopera, 29
Hippocrates citatur, 192
S. Huberti Abbas, 94
Hugo Cluniacensis, 28. 30. 34
Hugo de Petriponte, 112
Hugo Canonicus Remensis, 156
Hugo Archiepiscopus Senonensis, 6. 7. 10.
Hugo Scriptor Petri Cellensis, 90. 92
M. Hugonis scripta, 150
Hyacinthus Cardinalis, 169

I

IDololatria est, Deo debitam, homini rependere gratiam, 36
Iesu nomen, 31
Imago Dei & similitudo, quid, 56. & seq.
Indulgentia vnius anni concedit solita sepulchrum Domini visitantibus, 208.
Ingeniorum triplex gradus, 76
Innocentius II. Papa, 165
Interdictum in terra militis, 217
Inuadiare, 30
S. Iohannis Abbas, 45. 161
Iohannes Episcopus S. Maclouii, 12. 13. & seq.
Iohannes Saresberiensis, 80. 81. 82. 83. 86. 87. 104. 117. 134. 351. Exulat, 85. cum Petro Cellense habitat, 80. 85. fit Episcopus Carnotensis, 140. 152
Iohannes Miles de Hostel, 216
Isidorus citatus, 77
Iuo Carnotensis, 184
Iuramenti relaxatio, 134

L

LAc multiplex, 51
Lapelee Prioratus, 141. 143. 177
Latiniacensis Abbas, 107
Laudunensis thesaurarius, 214
S. Laurentii Abbas Leodii, 34
Laus sua cuique grata, 44
Legatus Domini Papæ, 80. Romanæ curiæ, 108. Romanæ sedis, 120
Leges citantur, 103. 205
Leges vbi Canonibus non obuiant, tanquam Canones obseruandæ, ibid.
S. Leodegarii Monachi, 215
Leodiensis Episcopus, 165
Liberalis Dei imitator, 19
Lingacopensis Episcopus, 210. 212
Lugdunensis Archiepiscopus, 122
Lingonensis Episcopus, 45
Lucius Papa II. 5
Lundensis Archiepiscopus. 19. 167.

M

MAclouiensis Episcopus pauper, 16
Mariæ Virginis laudes, 127. anno XII. ætatis salutata, Iuonis sententia, 184. ei dicatæ omnes basilicæ Cistercienses, 130. quomodo omne peccatum debellarit, diuersæ sententiæ Petri & Nicolai, ibidem & 182. 188. &c. Festum Conceptionis sine sedis Apostolicæ decreto non probat Petrus aduersus Nicolaum, 128
S. Martini de Campis Prior. 171. 221.
Marsnæ præbendæ S. Remigii, 11. 105. 165. 166. Præpositus, ibid. & 97
Materia commune subiectum transformationis, 73
Matildis Abbatissa Fontisebraldi, 41
Matrimonii impedimentum ex consanguinitate, 8. 112 210
Matrimonii supputatio, 19
Matrimonium sine Sacerdotis benedictione celebrari non debet, 209
S. Medardi Abbas, 109. Ecclesia, 219
Mel multiplex, 52
Meldenses Episcopi, 141
Mercurii aceruus, 31
Meridies quid significet, 178
Meritonæ Canonicus, 155. 176
S. Meuenni Abbas rejectus ob negligentiam, 5
Milo Malus-vicinus, 213
Miracula non fingenda, 123

Misericordiæ commendatio: 136
Missam cum fœcibus vini & micis panis, vino tinctis celebrantes Sueci reprehenduntur, 209
Missa non præcedente dormitione, 199
Molismenses laudantur, 144. degenerant, ibid.
Molismensis Abbas, 35. 45. Prior, 43. à Molismensibus orti Cistercienses, 146.
Monachi in Anglia deprauati, 88. & seq.
Monachi à quibus judicandi, 142
Monomachia Canonibus vetita, 205. 206
Montis Dei Monachi, 48. 50. 53. 59. 98. & seq.
Mulierum prolem necantium pœna, 209
Mundi vanitas, 81

N

NEeric loci nomen in Suetia, 211
Negligentia omnis non æquè culpanda, 97
S. Nicasii Abbas, 105
S. Nicolai de nemore Abbatia, 216
Nicolaus Papa, 206
Nicolaus S. Albani Monachus, 112. 126. eius epistola pro Conceptione B. Mariæ, 181
Nicolaus Clareuallensis Monachus, 69. & seq. de nigro factus albus 75. taxatur ibid. ejus sermo de S. Victore, 78
Nicolaus Cartusiensis Montis Dei, 104
Nicolaus Monachus Esto patriâ, 212
Nocturni temporis commoda, 90
Nouiensis Prior, 106. 122. 124.
Nouiomensis Episcopus, 22. 194
Norvvegenses, 208
Norvvoicensis Monachus, 88

O

OCtauianus Antipapa, 22
Omnium Sanctorum de Insula Catalaunensis Abbas, 164. 195
Origenes suauissimi eloquii, 150
Ostiensis Episcopus, 169
Otrannus Trecensis, 118

P

PApa caput Ecclesiæ, 124. Cathedræ Apostolorum præsidet, 202. jura Ecclesiarum defendere debet 213. omnibus in suo jure adesse, ibid. Pupillis prouidere, 194. 202

Papæ omnium Ecclesiarum sollicitudo imposita, 1. 2. 5. 161. 165. 202. 206. 215.
Parisius describitur, 85
Paschalis Papa, 204
Patientia cum humilitate, 7
S Pauli Prior, 124
Peccata expiata an dissimulare liceat, 119
Peccati gradus quatuor, 89. triplex significatio, 186
Peccatum multis modis sentitur, 131
Perseuerantia virtutem perficit, 96
Petitionis dignitas supplet insufficientiam postulantis, 2
S. Petri Catalaunensis, 209. 222
S. Petri de Montibus Abbas, 164
S. Petri Gandauensis Abbas, 200
Petrus Cardinalis S. Chrysogoni, 146. 149
Petrus Cluniacensis Abbas, 24. laudatur, 26. 29
Petrus Abbas Cellensis scribit sermones pro Episcopo Parisiensi, 17. Henricum Episcopum Bellouacensem hortatur, vt Alexandro adhæreat contra Octauianum, 22. De amicitia rogatur à Thoma Cancellario Angliæ, 23. Sententias componit pro Matilde Abbatissa Fontisebraldi, 41. Montis Dei habitationem quanti fecerit, 53. 60. 96. ut commonitorium scribat à R. Clareuallensi rogabatur, 66. S. Thomæ tumbam visitare cupit, 166. Opus quoddam suum mittit Abbati Latiniacensi, 107. Eius scripta magni fiunt, 125. Sermones expetuntur, 150. Scribit de disciplina Claustrali, 156. Inuitatus ad Concilium generale excusat, 162. S. Remigii Ecclesiam restaurat, 170. 177. & seq. electus Episcopus Carnotensis, 180. Cisterciensium preces implorat, ibidem.
Petrus Meldensis Episcopus, 141
Petrus Abbas Siluæ majoris, 106
M. Petri scripta, 150
Petrus de Tornella, 7
Petrus de Viuariis, 45
Philippus Coloniensis Archiepiscopus, 10
Philippus Clarevallensis Monachus, 154
Philosophus quidam citatus, 204
Pictauiensis Episcopus, 5
Pignoratitia actio, 31
Plato citatur, 71
G. de Pœgni, 224
Prænestinus Episcopus, 169. 171. 173. eius mors & miracula, 179
Prælati officium, 29. 36. 37. 203. præcipua virtus moderatio, 137. graue onus, 29
Prælatorum periculo fiunt transgressiones subditorum, 27. 203
Præpositi culpa an ad singulos Monachos diriuetur, 109
Præmonstratenses in Dania, 20
Præpositi mutatio, 156

Pruliaci Abbas, 37
Pruuinensis Ecclesia S. Petri. 63
Purgatorium, 183

Q

QVintiacensis Abbas, 45

R

RAdulfus Canonicus Remensis, 213. 224
Radulfus Traditor, 221
Recensis Comes, 112
Reddingensis Monachus, 125
Regalia Episcopatus, 210
Remensis Archiepiscopus, 1. 214. 218. Archidiaconus B. 220. Præpositus & Decanus, 221
Remense Hospitale S. Mariæ, 213
S. Remigij Monasterium, 94. 196. 213. 222. copiâ librorum instructum, 93 cum Archiepiscopo transigit de frescengiis, 214. Domum habet in Prouincia, 180. 191. in Anglia, 125
S. Remigij Burgus, 228. Castrum, 137
Responsalis, 192. 197. 220
Richardus Cantuariensis Archiepiscopus, 152
Richardus frater Ioannis Saresb. 104. 118. Canonicus Regularis, 105. 121. Passionem B. Thomæ scribit. 105
Richardus Monach. Montis Dei, 104
S. Richarii Abbas, 134
Robertulus Monach. Montis Dei, 104
Robertus Comes, 161
Robertus filius Vvidelæ, 216
Rodulfus Abbas S. Mariæ de Brana, 215
Rogerius Cartusiensis, 20
Roïa, 221
Rolandus S. R. E. Cancellarius, 6
Romam ire iubentur qui grauiora commiserunt, 209
Romana Ecclesia omnium caput & magistra, 207. 208
Romanæ curiæ est dies festos in Ecclesia instituere, 128. Subreptiones, 165

S

SAcramentum Eucharistiæ, 51
Sanctorum intercessio, 13. 91. 106. 116. natalitiæ feriæ, 91. veneratio, 117
Schismaticus error, 137
Scholarium Priuilegium, 228

Scholarum munus liberum esse debet & gratuitum, 222
Scriptura sacra speculum nostrum, 146
Scripturæ sensus peruersus abominabilis, 57. sensus diuersi, ibid. lectionis fructus, 67
Scripturâ non nitentis doctrinæ nullum robur, 126
Seneca, 27. 35. 44. 73
Senectus spiritus & corporis, 176. & seq.
Senonensis Archiepiscopus 1. 111. translatus ad Remensem, 139
Serenicurtis Abbas, 221
Sermones Ecclesiastici quales esse debeant, 17
Sermonis boni vtilitas, 53. & seq.
Siluanectensis Episcopus, 215. 217
Simon Archidiaconus, Meldensis Episcopus, 141
Simon Prior de monte Dei, 98. 102
Simon de Burgo, 215
Simoniæ vitium, 204
Simpliciter simplex quid dicatur, 70
Solitudinis fructus & laudes, 42. 88
Stabulensis Abbas, 97
Stauengarensis Episcopus, 212
Stephanus Monach. Montis Dei, 102
Stephanus Papa, 206
Suessionensis Episcopus, 161. 219. Præpositura 4. mensura, 216
Suetia, 202. 209
Syluæ maioris Abbas, 106. 122. 125
Symmachus Papa, 204
S. Symphoriani Præpositus & capitulum, 197

T

Templi militiæ fratres, 222
Tenaliensis Abbas, 214
Terragia reditus, 427
Teutonici, 166
Theobaldus Cantuariensis Episcopus, 152
Theobaldus Cluniacensis electus, 175
Theobaldus comes, 3. Comes dapifer Regis, 4
Theobaldus Abbas SS. Crispini & Crispiniani, 175
Theobaldus Molismensis Abbas, 118. 145
Theobaldus Parisiensis Episcopus, 17
Theobaldus Cardinalis Legatus, 230
S. Theodorici Abbas, 198
Thomas Anglicus Monach. S. Remigii, 125
Thomas Cantuariensis Archiepiscopus Ecclesiæ suæ ablata repetit à Rege Angliæ, 8. Apostolicæ sedis Legatus 10. Cancellarius Regis Angliæ, 23.

exulat 136. eius martyrium, 104. 106. 112. &c. miracula, 106. Sepulchrum frequentatur, 113. 117. 128. Reliquiæ in altari 123. Canonizatio, 230.
S. Timothæi Canonicus, 94. 196
Tornacensis Episcopus, 199. 200. 216
Transgulare, 55
Trecensis curia, 3
Trecensis Episcopus, 141
Trinitatis Mysterium, 78
S. Trinitatis Canonici Catalauni, 195

V

Vallis Dei Prior, 112
Vallis S. Petri Prior, 101. 104
Vallis Serenæ Abbas, 161
Veritas in Anglia suffocata, 106
Veritatis amatores aliquando extra veritatem loquuntur, 86
Veritatis vis & dignitas, 126. 127
Viconiensis terra, 120
R. Miles de Vilario, 227. de Vilers, ibid.
Villæ Mauri Canonici, 6. Ecclesia, 35
Villariensis Abbas, 136. 138
Vinagia 216
Vini bonitas calicis accrescit idoneitate, 31
Virginem corruptam quo sensu Deus incorruptam facere non posse dicatur, 131. & seq.
Virtuensis Abbas S. Mariæ, 231
Virtus jacet sine palæstra, 38. 93
Virtutum odor perpetuus, 167
Virtutum mater temperantia, 92. 101
Vitriaci domus pauperum, 219
Vnum quærendum, non multa, 62
Vpsellensis Archiepiscopus, 208
S. Vrbani Abbas, 195
Vsura Christianis abhorrenda, 194. 227
Vvandrecicurt, 213
Vvarinus de Vvimericurt, 218
Vvigornensis Prior, 124
Vvillelmus Clericus, 138
Vvillelmus Marescallus Henrici Comitis, 214
Vvillelmus Remensis Archiepiscopus, 140. 161
Vvillelmus Senonensis Archiepiscopus, 230
Vvintoniensis Episcopus, 31
Vvischardus Comes de Ruzeio, 112
Vvrlenses Moniales S. Michaëlis, 220

SVMMA PRIVILEGII.

CHRISTIANISSIMI FRANCORVM REGIS LVDOVICI XIV. Priuilegio die IV. Iunii M. DC. LXIX. concesso, & ejusdem anni ejusdemque mensis die VI. in Typographiæ Parisiensis codicem relato, cautum est, vt Congregationis Sancti Mauri R. P. Superior Generalis Librum, cui titulus est, *Petri Abbatis Cellensis Opera omnia*, per quem maluerit Typographum, neue alius citra ejus consensum edat: vti vberiùs diploma ipsum explicat.

Idem Superior Generalis, facultatem dedit LVDOVICO BILLAINE *Bibliopolæ Parisiensi, prædictum Librum imprimendi, die* 12. *Maij* 1671.